RP 355/2014 rd

Regeringens proposition till riksdagen om godkännande av associeringsavtal mellan Europeiska unionen, Europeiska atomenergigemenskapen och deras medlemsstater och Ukraina, Republiken Moldavien respektive Georgien, samt med förslag till lagar om sättande i kraft av de bestämmelser i avtalen som hör till området för lagstiftningen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att riksdagen godkänner följande tre avtal samt lagarna om sättande i kraft av de bestämmelser i avtalen som hör till området för lagstiftningen: associeringsavtalet mellan Europeiska unionen och Europeiska atomenergigemenskapen och deras medlemsstater, å ena sidan, och Ukraina, å andra sidan, associeringsavtalet mellan Europeiska unionen och Europeiska atomenergigemenskapen och deras medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Moldavien, å andra sidan, samt associeringsavtalet mellan Europeiska unionen och Europeiska atomenergigemenskapen och deras medlemsstater, å ena sidan, och Georgien, å andra sidan. De politiska delarna i avtalet med Ukraina undertecknades i Bryssel i mars 2014. Avtalen med Moldavien och Georgien samt de återstående delarna i avtalet med Ukraina om rättsliga och inrikes frågor, frihandel samt ekonomiskt och finansiellt samarbete undertecknades i Bryssel i juni 2014.

Avtalen är till sin karaktär blandade avtal, med bestämmelser som delvis hör till medlemsstaternas behörighet och delvis till Europeiska unionens behörighet.

Associeringsavtalen med Ukraina, Moldavien och Georgien fördjupar ländernas politiska och ekonomiska samarbete med Europeiska unionen och dess medlemsstater. Avtalen syftar till att gradvis integrera länderna i Europeiska unionens inre marknad genom att skapa ett djupgående och omfattande frihandelsområde mellan Europeiska unionen och associeringsländerna. Avtalen stöder stabiliteten och demokratin i länderna och skapar en ram för fördjupande och utvecklande av de ekonomiska förbindelserna. Avtalen syftar också till att främja sektorssamarbete inom olika förvaltningssektorer på ett sätt som gynnar alla parter och utvecklar tillförlitligheten och effektiviteten av ländernas offentliga sektor.

Parterna godkänner avtalet i enlighet med sina respektive förfaranden. Respektive avtal träder i kraft den första dagen i den andra månad som följer på den dag då det sista ratificerings- eller godkännandeinstrumentet för respektive avtal har deponerats. I propositionen ingår tre lagförslag om sättande i kraft av de bestämmelser i avtalen som hör till området för lagstiftningen. De föreslagna lagarna avses träda i kraft samtidigt som respektive avtal träder i kraft, vid en tidpunkt som bestäms genom förordning av statsrådet.

297592

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL 1
INNEHÅLL 2
ALLMÄN MOTIVERING 4
1 INLEDNING 4
2 NULÄGE 4
2.1 Avtals- och handelsförbindelserna mellan Europeiska unionen och Ukraina 4
2.2 Avtals- och handelsförbindelserna mellan Europeiska unionen och Moldavien 5
2.3 Avtals- och handelsförbindelserna mellan Europeiska unionen och Georgien 5
2.4 Avtals- och handelsförbindelserna mellan Finland och Ukraina, Finland och Moldavien samt mellan Finland och Georgien 6
3 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN 6
4 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER 7
4.1 Ekonomiska konsekvenser 7
4.2 Konsekvenser för myndigheter 8
4.3 Miljökonsekvenser 8
4.4 Samhälleliga konsekvenser 8
5 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN 8
5.1 Avtalet med Ukraina 8
5.2 Avtalet med Moldavien 10
5.3 Avtalet med Georgien 10
5.4 Utlåtanden 11
DETALJMOTIVERING 12
1 Avtalens innehåll och deras förhållande till lagstiftningen i Finland 12
ALLMÄNNA PRINCIPER 12
POLITISK DIALOG OCH REFORM, SAMARBETE OCH KONVERGENS INOM OMRÅDET FÖR UTRIKES- OCH SÄKERHETSPOLITIK, POLITISK ASSOCIERING MED UKRAINA 13
RÄTTVISA, FRIHET OCH SÄKERHET 15
HANDEL OCH HANDELSRELATERADE FRÅGOR 16
Nationell behandling och marknadstillträde för varor 16
Handelspolitiska skyddsåtgärder 17
Tekniska handelshinder 18
Sanitära och fytosanitära åtgärder 19
Tullar och förenklade handelsprocedurer 20
Etablering, handel med tjänster och elektronisk handel 21
Löpande betalningar och kapitalrörelser 24
Offentlig upphandling 25
Immateriella rättigheter 26
Allmänna bestämmelser 26
Standarder för immateriella rättigheter 26
Säkerställande av skydd för immateriella rättigheter 30
Konkurrens 32
Handelsrelaterad energi 33
Öppenhet 34
Handel och hållbar utveckling 34
Tvistlösning 36

Allmänna bestämmelser om tillnärmning av lagstiftningen 38
EKONOMISKT SAMARBETE 38
SEKTORSSAMARBETE 39
FINANSIELLT SAMARBETE MED BESTÄMMELSER OM BEDRÄGERIBEKÄMPNING 43
INSTITUTIONELLA OCH ALLMÄNNA BESTÄMMELSER SAMT SLUTBESTÄMMELSER 43
Allmänna bestämmelser och slutbestämmelser 44
BILAGORNA TILL AVTALEN 47
2 Lagförslag 51
2.1 Lag om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i associeringsavtalet mellan Europeiska unionen och Europeiska atomenergigemenskapen och deras medlemsstater, å ena sidan, och Ukraina, å andra sidan 51
2.2 Lag om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i associeringsavtalet mellan Europeiska unionen och Europeiska atomenergigemenskapen och deras medlemsstater, å ena sidan, och Georgien, å andra sidan 51
2.3 Lag om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i associeringsavtalet mellan Europeiska unionen och Europeiska atomenergigemenskapen och deras medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Moldavien, å andra sidan 52
3 Ikraftträdande 52
4 Behovet av riksdagens samtycke och behandlingsordning 53
4.1 Behovet av riksdagens samtycke 53
4.2 Behandlingsordning 58
LAGFÖRSLAG 60
Lag om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i associeringsavtalet mellan Europeiska unionen och Europeiska atomenergigemenskapen och deras medlemsstater, å ena sidan, och Ukraina, å andra sidan 60
Lag om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i associeringsavtalet mellan Europeiska unionen och Europeiska atomenergigemenskapen och deras medlemsstater, å ena sidan, och Georgien, å andra sidan 61
Lag om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i associeringsavtalet mellan Europeiska unionen och Europeiska atomenergigemenskapen och deras medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Moldavien, å andra sidan 62
FÖRDRAGSTEXTER 63

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

Europeiska unionens förbindelser med Ukraina (UA), Moldavien (MD) och Georgien (GE) baserar sig på avtal om partnerskap och samarbete som trädde i kraft i slutet av 1990-talet. Avtalen slöts för en period om tio år, men de fortsätter att gälla automatiskt ett år i taget tills ett nytt ersättande avtal träder i kraft.

Den östra delen av Europeiska unionens grannskapspolitik bildar unionens Östliga partnerskapitel De sex östliga partnerländerna är Armenien, Azerbajdzjan, Georgien, Moldavien, Ukraina och Vitryssland. Östliga partnerskapet etablerades efter ett initiativ från Sverige och Polen vid ett toppmöte i Prag i maj 2009. Genom partnerskapet åtar sig Europeiska unionen att intensifiera och fördjupa sina förbindelser till partnerskapsländerna genom politisk associering och ekonomisk integration. Europeiska unionen har förhandlat om associeringsavtal med alla andra partnerskapsländer utom Vitryssland. Förhandlingarna har inte slutförts med Azerbajdzjan och Armenien förkastade ett redan förhandlat associeringsavtal och anslöt sig till den tullunion som Ryssland, Vitryssland och Kazakstan bildat.

Förhandlingarna med Ukraina inleddes 2007 och samförstånd om texten uppnåddes 2011. Förhandlingarna med Moldavien och Georgien inleddes 2010 och samförstånd om den slutliga avtalstexten uppnåddes med båda länderna på sommaren 2013. Europeiska unionen undertecknade de politiska delarna i associeringsavtalet med Ukraina den 21 mars 2014. Avtalen med Moldavien och Georgien samt de resterande delarna om handel i avtalet med Ukraina undertecknades i Bryssel den 27 juni 2014. (Nedan i propositionstexten hänvisas till Ukraina, Moldavien och Georgien gemensamt med termen "associeringsländerna").

Avtalen innehåller en politisk avdelning, en avdelning om handel, en avdelning om ekonomiskt samarbete och sektorssamarbete, en avdelning om finansiellt samarbete samt en avdelning om avtalens institutionella ram. Den politiska avdelningen i avtalen syftar till att stärka dialogen mellan Europeiska unionen och Ukraina, Moldavien samt Georgien och att närma länderna till Europeiska unionens utrikes- och säkerhetspolitik. Som ett resultat av avtalens avdelningar om handel skapas mellan Europeiska unionen och varje associeringsland ett djupgående och omfattande frihandelsområde. Avtalen är omfattande och deras liberaliseringsnivå är hög, och sålunda medför de ekonomisk fördel för alla parter. Genom dem inrättas också bindande mekanismer för lösande av tvister som gäller frihandelsområdena. Avtalens avdelningar om sektorssamarbete och ekonomiskt samarbete skapar en ram för samarbetet mellan Europeiska unionen och dess medlemsländer samt Ukraina, Moldavien och Georgien på ett omfattande område inom olika förvaltningssektorer. Avtalen innehåller också en avdelning som skapar en ram för finansiellt stöd i vilken det ingår en möjlighet att övervaka användningen av medlen för att förebygga bedrägeri. Genom avtalen skapas institutionella ramar för ett utvidgat och fördjupat samarbete mellan Europeiska unionen och Ukraina, Moldavien samt Georgien.

Avtalen är till sin natur blandade avtal och bestämmelserna i dem hör delvis till unionens och delvis till medlemsstaternas behörighet. Således är medlemsstaterna utöver Europeiska unionen och Europeiska atomenergigemenskapen parter och avtalen kräver godkännande från både unionen och atomenergigemenskapen och från deras medlemsstater.

2 Nuläge

2.1 Avtals- och handelsförbindelserna mellan Europeiska unionen och Ukraina

Ukrainas avtalsförbindelser med Europeiska gemenskaperna inleddes i Luxemburg genom avtalet om partnerskap och samarbete som undertecknades den 14 juni 1994 och som trädde i kraft den 1 mars 1998. Det as-

socieringsavtal som behandlas i denna regeringsproposition ersätter det tidigare avtalet om partnerskap och samarbete och innebär att samarbetet i betydande grad utvidgas och fördjupas. Det finns sammanlagt 25 bilaterala avtal mellan Europeiska unionen och Ukraina inom olika sektorer, bl.a. avtal om viseringsförenkling (2007 och 2012) och ett återtagandeavtal (2007). Unionen och Ukraina är parter i sammanlagt 62 multilaterala överenskommelser.

Enligt Europeiska kommissionens statistik från 2013 uppgick värdet på Europeiska unionens export till Ukraina till sammanlagt ca 24 miljarder euro (1,4 procent av unionens hela export) och värdet på importen från Ukraina uppgick till ca 14 miljarder euro (0,8 procent). De viktigaste sektorerna för export från unionen till Ukraina är maskiner och transportmedel (34,1 procent), kemikalier (19,2 procent) samt industriprodukter (14,3 procent). Från Ukraina importeras till unionens område mest industriprodukter (28,4 procent) och råvaror (22,4 procent när bränslen och livsmedel inte medräknas).

De viktigaste exportdestinationerna för Ukraina var år 2013 Ryssland (25,6 procent), Europeiska unionen (24,9 procent), Turkiet (5,4 procent) och Egypten (4,2 procent). Ukrainas viktigaste importkällor var Ryssland (32,4 procent), Europeiska unionen (31 procent), Kina (9,3 procent) och Vitryssland (6,0 procent).

2.2 Avtals- och handelsförbindelserna mellan Europeiska unionen och Moldavien

Europeiska gemenskaperna och deras medlemsländer ingick ett avtal om partnerskap och samarbete med Moldavien i Bryssel den 28 november 1994. Avtalet trädde i kraft den 1 juli 1998.

Mellan Europeiska unionen och Moldavien finns sammanlagt 12 bilaterala avtal inom olika sektorer. Unionen och Moldavien är parter i sammanlagt 56 multilaterala överenskommelser.

Enligt Europeiska kommissionens statistik från 2013 uppgick värdet på Europeiska unionens export till Moldavien till sammanlagt ca 2,3 miljarder euro och värdet på importen från Moldavien uppgick till ca 1 miljard euro. Europeiska unionen exporterade till Moldavien närmast maskiner och transportmedel (34,5 procent), industriprodukter (17,2 procent) och bränslen (16,4 procent). Från Moldavien importerades olika färdigprodukter (32,8 procent) samt maskiner och transportmedel (20,5 procent).

Moldaviens viktigaste exportdestinationer var år 2013 Europeiska unionen (51,2 procent), Ryssland (20,2 procent), Turkiet (5,7 procent) och Ukraina (5,2 procent). Moldaviens viktigaste importkällor var Europeiska unionen (43,6 procent), Ryssland (27,3 procent) och Ukraina (14 procent).

2.3 Avtals- och handelsförbindelserna mellan Europeiska unionen och Georgien

Europeiska unionen och dess medlemsländer undertecknade ett avtal om partnerskap och samarbete med Georgien i Luxemburg den 22 juni 1996. Avtalet trädde i kraft den 1 juli 1999. Bland de då femton medlemsländerna i Europeiska unionen var Finland det första landet som ratificerade avtalet den 9 juli 1996.

Mellan Europeiska unionen och Georgien finns sammanlagt 10 bilaterala avtal inom olika sektorer. Unionen och Georgien är parter i sammanlagt 40 multilaterala överenskommelser.

Enligt Europeiska kommissionens statistik från 2013 uppgick värdet på Europeiska unionens export till Georgien till sammanlagt ca 2 miljarder euro och värdet på importen uppgick till ca 0,7 miljarder euro. De viktigaste exportsektorerna till Georgien var bränslen (31,9 procent) samt maskiner och transportmedel (28,7 procent). Från Georgien importeras till unionens område närmast bränslen (35,9 procent) och råvaror (25,3 procent när bränslen och livsmedel inte medräknas).

De viktigaste exportdestinationerna för Georgien var år 2013 Azerbajdzjan (26,4 procent), Europeiska unionen (14,9 procent), Armenien (11 procent) och USA (9,5 procent). De viktigaste importkällorna för Georgien var Europeiska unionen (31 procent), Turkiet (17,8 procent), Azerbajdzjan (8,1 procent), Ukraina (7,6 procent) och Kina (7,2 procent).

2.4 Avtals- och handelsförbindelserna mellan Finland och Ukraina, Finland och Moldavien samt mellan Finland och Georgien

2.4.1 Avtalsförbindelserna

Finland har undertecknat och ratificerat det ovan nämnda avtalet om partnerskap och samarbete mellan Europeiska unionen och dess medlemsländer och Georgien (FördrS 76/1999). Finland anslöt sig till avtalen om partnerskap och samarbete mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater och Ukraina samt Moldavien i efterhand genom separata protokoll (FördrS 24/1998, 59/2000 och FördrS 60/2000), eftersom avtalen redan hade undertecknats innan Finland anslöt sig till Europeiska unionen.

Utöver avtalet om partnerskap och samarbete finns mellan Finland och Ukraina dessutom ett gällande sjöfartsavtal med Sovjetunionen (FördrS 3-4/1975, 82/1994), en överenskommelse med Sovjetunionen om rättsskydd och rättshjälp i mål och ärenden av civil- och familjerättslig natur samt i brottmål (FördrS 47-48/1980, 82/1994), ett avtal om handel och ekonomiskt samarbete (FördrS 13/1993), ett avtal för att undvika dubbelbeskattning och förhindra kringgående av skatt beträffande skatter på inkomst och på förmögenhet (FördrS 81-82/1995, 6/1996), ett luftfartsavtal (FördrS 47/1996), en överenskommelse om internationell vägtrafik (FördrS 42-43/2000), ett avtal om tidig information vid kärnenergiolyckor och om utbyte av information och erfarenheter om kärnteknisk säkerhet och strålskydd (FördrS 66/1997), en överenskommelse om ömsesidigt bistånd i tullfrågor (FördrS 40/1998), samt en överenskommelse om främjande av och skydd för investeringar (FördrS 101-102/2005).

Utöver avtalet om partnerskap och samarbete finns mellan Finland och Moldavien dessutom ett gällande avtal om främjande och skydd av investeringar (FördrS 41-42/1997), en överenskommelse om internationell landsvägstrafik (FördrS 113-144/2004) samt ett avtal för att undvika dubbelbeskattning och förhindra kringgående av skatt beträffande skatter på inkomst (FördrS 91-92/2008).

Utöver avtalet om partnerskap och samarbete finns mellan Finland och Georgien dessutom ett gällande avtal om främjande och skydd av investeringar (FördrS 4-5/2008), en överenskommelse om finskt bistånd för att i Georgien ta fram övervaknings- och styrsystem för miljön (FördrS 66/2007) samt ett avtal för att undvika dubbelbeskattning och förhindra kringgående av skatt beträffande skatter på inkomst (FördrS 75-76/2008).

2.4.2 Handelsförbindelserna

Enligt tullens statistik uppgick år 2013 värdet på Finlands export till Ukraina till sammanlagt 349 miljoner euro, till Moldavien till 7 miljoner euro och till Georgien till 9 miljoner euro. Värdet på Finlands import från Ukraina var 81 miljoner euro, från Moldavien 2 miljoner euro och från Georgien 600 000 euro.

Ukrainas andel av den finska exporten år 2013 var 0,6 procent och av importen 0.1 procent. Moldaviens och Georgiens andelar av den finska exporten och importen är mindre än 0.1 procent. Finlands handel med Moldavien och Georgien är alltså mycket obetydlig. Också handeln med Ukraina är med tanke på landets storlek och geografiska närhet tämligen obetydlig. Det frihandelsområde som etableras genom associeringsavtalen kan av grundad anledning förväntas öka handeln mellan Finland och de tre aktuella associeringsländerna.

Finlands export till Ukraina bestod år 2013 närmast av massa- och pappersindustrins produkter (36,8 procent), kemiska produkter (29,1 procent) samt av maskiner och anordningar (10,9 procent). I handeln från Ukraina till Finland utgjorde metaller och metallprodukter (39,1 procent) den viktigaste gruppen.

Det kan anses vara ändamålsenligt att ordna Finlands förbindelser med Ukraina, Moldavien och Georgien genom associeringsavtal som ingås inom ramen för Europeiska unionen.

3 Målsättning och de viktigaste förslagen

Avtalstexterna med Ukraina, Moldavien och Georgien är i huvudsak lika sinsemellan.

Avtalen främjar samarbetet på området för rättvisa, frihet och säkerhet genom målet att stärka iakttagandet av rättsstatsprincipen, de mänskliga rättigheterna och de grundläggande fri- och rättigheterna. Genom den stärkta politiska dialogen sker en konvergens mellan parterna också i frågor som gäller utrikes- och säkerhetspolitik, i syfte att fördjupa ländernas deltagande i det europeiska säkerhetsområdet.

Genom avtalet skapas mellan Europeiska unionen, å ena sidan, och respektive associeringsland, å andra sidan, ett djupgående och omfattande frihandelsområde. Tyngdpunkten i frihandelsavsnitten är en tillnärmning av regleringen och att stödja Ukrainas, Moldaviens och Georgiens reformprocesser. I avtalen är handelns liberaliseringsgrad hög. Importtullarna avskaffas nästan helt och obefogade åtgärder som begränsar handeln, inbegripet exporttullar, förbjuds. Den tekniska regleringen harmoniseras, liksom också hälso- och växtskyddslagstiftningen och man strävar efter att handelshinder som hänför sig till dessa ska lösas snabbt genom en konsultationsmekanism. Den lagstiftningsmässiga grunden stärks i tullfrågor för att förbättra ett lämpligt genomförande av tullagstiftningen. I fråga om gränsöverskridande tjänster har parterna avtalat om att tillhandahålla varandra marknadstillträde på flera tjänstesektorer som går längre än åtagandena i världshandelsorganisationen WTO:s Gatsavtal (FördrS 4-5/1995). Genom avtalen enas man också i stor utsträckning om villkoren för företags etablering på olika produktionsområden. Vidare underlättas tillfällig inresa för kvalificerad personal till Europeiska unionen eller till associeringsländerna som företagens interna förflyttningar. I fråga om immateriella rättigheter kompletterar avtalen WTO:s Tripsavtal (FördrS 4-5/1995) och innehåller bestämmelser som bottnar i EU-lagstiftningen om genomförandet av immateriella rättigheter. Parterna förbjuder åtgärder som begränsar fri konkurrens och åtar sig att behandla vissa konkurrensbegränsande åtgärder och säkerställa att diskriminering genom verksamhet som bedrivs via monopol inte tillåts. Transparensen beträffande statliga stöd förbättras och ett separat system etableras för utbyte av information. Avtalen innehåller bestämmelser om energihandel, inbegripet slopande av dubbel prissättning vid prissättning av energi. Avtalen innehåller också bestämmelser om hållbar utveckling och transparens som ger det civila samhället möjlighet till ett omfattande deltagande i genomförandet av avtalen. Parterna ska också iaktta de handelsrelaterade multilaterala arbetsnormer och miljöstandarder som fastställs i avtalen.

Avtalen skapar en ram för samarbete mellan länderna på ett stort antal olika politik- och förvaltningsområden, bl.a. inom gränsförvaltning och bekämpning av olaglig narkotika, bekämpning av terrorism, inom transporter, på energiområdet, i miljöfrågor samt inom ett stort antal andra områden som anges närmare nedan i detaljmotiveringen. Den största delen av avtalsbestämmelserna om sektorssamarbete är allmänna till sin karaktär och lägger grunden för och möjliggör samarbete. I avtalen ges associeringsländerna möjlighet att delta i Europeiska unionens organ och program när detta är tillåtet enligt förordningarna om organens inrättande. Genom avtalen åtar sig associeringsländerna att harmonisera sin reglering med Europeiska unionen på det sätt och inom den tidsram som fastställs i bilagorna till avtalen. Bilagorna innehåller förteckningar över direktiv, förordningar och andra rättsakter som associeringsländerna måste genomföra. Bilagorna kan ändras senare i de associeringsråd som upprättas genom avtalen.

Avtalen skapar nya institutionella ramar för samarbetet allt från toppmötesarrangemang till kommittéer på tjänstemannanivå. Den högsta nivån för beslutsfattande och för genomförande av avtalen utgörs av associeringsråd som delegerar uppgifter till associeringskommittéer, vilka sammanträder i olika sammansättningar.

Propositionens målsättning är att inhämta riksdagens godkännande för avtalen. Propositionen innehåller tre förslag till s.k. blankettlagar om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i avtalen.

4 Propositionens konsekvenser

4.1 Ekonomiska konsekvenser

Avtalen har inga omedelbara konsekvenser för statsbudgeten i Finland. Tyngdpunkten i

avdelningen om frihandel i associeringsavtalen ligger i tillnärmning av regleringen och i stödet till reformprocesserna i Ukraina, Moldavien och Georgien. Avtalet förväntas främja öppenheten i associeringsländernas företagsklimat, bekämpa protektionism och sålunda ha en positiv inverkan på marknadstillträde och verksamhetsbetingelser för europeiska företag. Europeiska företag har tidvis upplevt associeringsländernas verksamhetsmiljö som utmanande. Reformerna i associeringsländernas utrikeshandelsförvaltning och i respektive lands inrikes handels- och investeringsmiljö kommer att inverka direkt på de bilaterala handelsflödena och leda till ekonomisk tillväxt som gynnar båda parterna. En harmonisering av lagstiftningsramen gör verksamhetsmiljön klarare och ökar företagens rättsliga driftssäkerhet i associeringsländerna. Tillnärmningen av regleringen i fråga om tekniska föreskrifter och förtullningsförfaranden påverkar direkt avskaffandet av handelshinder som beror på reglering och som är ogynnsamma för Finlands export.

I avtalen är handelns liberaliseringsgrad mycket hög och gynnar direkt också den finska export- och importindustrin genom de lägre tullarna. Mätt enligt värdet på handeln liberaliserar EU genom avtalet 98,1 och Ukraina 99,1 procent av tullarna. I fråga om EU och Moldavien är de motsvarande talen 99,9 och 99,2 procent. I fråga om EU och Georgien är de motsvarande talen 99,9 och 100 procent. Också förbudet av exporttullar förväntas ha en positiv inverkan på tillgången av råvaror, vilket är viktigt i synnerhet för den finska industrin med hög förädlingsgrad. Finlands handel i synnerhet med Georgien och Moldavien är relativt obetydlig, varför det är befogat att anta att det frihandelsområde som skapas genom associeringsavtalen kommer att öka de ekonomiska förbindelserna mellan länderna.

4.2 Konsekvenser för myndigheter

Avtalen har inga direkta konsekvenser för myndigheterna. De uppgifter som följer av möten i de associeringsråd, associeringskommittéer samt underkommittéer som inrättas genom avtalen kan skötas enligt vedertagen praxis genom nuvarande personal.

Klausulerna om sektorssamarbete är löst formulerade i syfte att främja samarbete på olika sätt, men de skapar inte nya skyldigheter för myndigheterna i Finland att vidta åtgärder. Avtalen möjliggör ett enklare och mer flexibelt samarbete med förvaltningen i Ukraina, Moldavien och Georgien inom många olika förvaltningsområden. Samarbetet omfattar bl.a. informationsutbyte och utbildning.

4.3 Miljökonsekvenser

Avtalen har inga direkta konsekvenser för miljön. Genom avtalen eftersträvas dock ett stärkt samarbete inom miljöskydd och förebyggande av olyckor. Avtalet har således indirekta konsekvenser som stöder miljöskyddet. Avtalet begränsar inte nuvarande miljöskyddsåtgärder. I avtalets avdelning om sektorsspecifikt samarbete enas parterna om ett stärkt samarbete inom miljöskydd och förebyggande av klimatförändringar. Samarbetet kan omfatta bl.a. informationsutbyte, utbildning samt stöd för utveckling av miljö- och klimatstrategier i associeringsländerna.

Associeringsländerna förbinder sig att genomföra de av Europeiska unionens miljöbestämmelser som anges i bilagorna.

4.4 Samhälleliga konsekvenser

Avtalsparterna förbinder sig till att främja demokrati och mänskliga rättigheter samt till att förhindra spridning av massförstörelsevapen. Genom avtalen integreras associeringsländerna allt starkare till det europeiska säkerhetsområdet. De principer i avtalen som stöder demokrati och stabilitet kan indirekt också förbättra Finlands säkerhetspolitiska ställning på lång sikt.

5 Beredningen av propositionen

5.1 Avtalet med Ukraina

5.1.1 Beredningen inom Europeiska unionen

Förhandlingarna med Ukraina om ett nytt övergripande grundavtal inleddes den 5 mars 2007. Vid Europeiska unionens och Ukrainas

toppmöte i Paris den 9 september 2008 enades man om att det nya grundavtalet ska kallas associeringsavtal. Avtalet syftar till att förnya den institutionella ramen mellan unionen och Ukraina samt till att fördjupa EU:s och Ukrainas förbindelser på ett övergripande sätt.

Som ett resultat av förhandlingarna enades Europeiska unionen och Ukraina om den slutliga avtalstexten vid ett toppmöte den 19 december 2011. Avtalstexten paraferades i mars 2012 och avdelningen om frihandel paraferades i juli 2012.

På grund av den försämrade situationen för demokrati i Ukraina och på grund av att de reformer som avtalet krävde framskred långsamt sköt Europeiska unionen upp undertecknandet av avtalet. I december 2012 avgav Europeiska unionens råd slutsatser om Ukraina där det bekräftades att unionen förbundit sig till undertecknande av avtalet genast när Ukraina gjort tillräckliga framsteg i fråga om de villkor som uppställts för undertecknandet. Det uppställdes som mål att avtalet skulle undertecknas vid toppmötet för Europeiska unionens Östliga partnerskap i Vilnius den 29 november 2013. Ukrainas regering meddelade dock precis före toppmötet att den uppskjuter undertecknandet tills vidare. De demonstrationer som uppstod till följd av meddelandet ledde till en inrikespolitisk kris och till sist till maktbyte i Ukraina. Den i februari 2014 tillsatta nya ukrainska regeringen meddelade sitt åtagande till en tillnärmning med Europeiska unionen och önskan att underteckna associeringsavtalet.

I enlighet med vad som överenskommits vid Europeiska unionens råd för utrikes frågor den 17 mars 2014 undertecknades de politiska delarna i associeringsavtalet med Ukraina (ingressen, artikel 1, avdelning I, avdelning II och avdelning VII) i samband med toppmötet i Bryssel den 21 mars 2014. De resterande delarna i avtalet, avdelningarna om rättsliga och inrikes frågor, frihandel, ekonomi samt ekonomiskt och finansiellt samarbete (avdelning III, avdelning IV, avdelning V och avdelning VI) undertecknades i Bryssel den 27 juni 2014 samtidigt som avtalen med Moldavien och Georgien undertecknades. Ukrainas parlament ratificerade och Europaparlamentet godkände avtalet samtidigt den 16 september 2014.

På grund av Ukrainas politiska och ekonomiska situation och för att främja landets fredsprocess beslutade Europeiska unionens råd den 29 september 2014 (beslut nummer 2014/691/EU) att inledningen av den provisoriska tillämpningen av avdelningen om frihandel (avdelning IV) i avtalet med Ukraina skjuts upp till början av 2016 och att de ensidiga handelsförmånerna som beviljats Ukraina ska fortsätta. Den provisoriska tillämpningen omfattar i praktiken bl.a. sektorssamarbete samt Ukrainas förberedelser för tillnärmning av lagstiftningen och utvecklande av förvaltningen. Den provisoriska tillämpningen av de övriga delarna av avtalet mellan Ukraina och unionen än avdelningen om frihandel inleddes den 1 november 2014.

5.1.2 Den nationella beredningen

Riksdagen gavs information om förhandlingsmandatet genom en skrivelse av den 18 januari 2007 (USP 35/2006 rd). Dessutom har information överlämnats till riksdagen om förhandlingshelheten i promemorian om toppmötet mellan Europeiska unionen och Ukraina (SUO 63/2008 vp). Information om de skyldigheter som ingår i avdelningen om frihandel när det gäller handel med tjänster och investeringar har överlämnats genom en skrivelse av den 15 juli 2009 (E 82/2009 rd). Statsrådet gav också riksdagen uppgifter om avtalshelheten i en U-skrivelse av den 12 november 2010 (U 44/2010 rd).

Statsrådet gav uppgifter om innehållet i och målsättningen för förhandlingarna i en kompletterande U-skrivelse av den 23 februari 2011. Statsrådet gav information om förslagen till beslut om undertecknande, provisorisk tillämpning och ingående av associeringsavtalet i en kompletterande U-skrivelse av den 10 juni 2013. Innan avtalets politiska delar och slutakten till avtalet undertecknades gav statsrådet på nytt information om de ensidiga tullförmåner som Europeiska unionen beviljat Ukraina i en kompletterande U-skrivelse av den 18 mars 2014. De s.k. politiska delarna i avtalet undertecknades i Bryssel den 21 mars 2014. Innan avsnitten om handel undertecknades i slutet av juni 2014 i Bryssel informerade statsrådet riksdagen om saken genom en kompletterande U-skrivelse av den 17 juni 2014.

Som en del av de förhandlingar som fördes inom Ukrainas fredsprocess enades man om att avtalets avdelning om handel börjar tillämpas först från och med ingången av 2016. Riksdagen gavs information om uppskov av den provisoriska tillämpningen av avtalet med Ukraina genom en kompletterande U-skrivelse av den 3 oktober 2014.

Statsrådets ståndpunkter i förhandlingarna om ett associeringsavtal med Ukraina har beretts både i sektionen för yttre förbindelser och i handelspolitiska sektionen och i dess undersektioner. Utrikesministeriet har under förhandlingarnas lopp berett ärendet med olika ministerier och ämbetsverk i enlighet med det ärende som vid respektive tidpunkt har behandlats. Näringslivet har också hörts och det har informerats om hur förhandlingarna fortlöpt.

5.2 Avtalet med Moldavien

5.1.2 Beredningen inom Europeiska unionen

Förbindelserna mellan Europeiska unionen och Moldavien grundar sig på ett avtal om partnerskap och samarbete som trädde i kraft 1998. Avtalet slöts ursprungligen för en period om tio år, men det fortsätter att gälla automatiskt ett år i taget tills ett nytt ersättande avtal träder i kraft.

Europeiska rådet gav kommissionen mandat för förhandlingar med Moldavien i juni 2009. Förhandlingarna med Moldavien om ett nytt övergripande grundavtal inleddes den 12 januari 2010. I juni 2011 fick kommissionen av rådet ett mandat att också inleda förhandlingar om frihandel (E 7/2011 rd).

Som ett resultat av förhandlingarna enades parterna om den slutgiltiga avtalstexten i juni 2013. Associeringsavtalets text paraferades vid Östliga partnerskapets toppmöte i Vilnius i november 2013.

Europeiska rådet beslutade den 20 mars 2014 att avtalet undertecknas senast i juni 2014. Avtalet undertecknades i Bryssel den 27 juni 2014. Moldavien ratificerade avtalet den 2 juli 2014. Avtalets provisoriska tillämpning inleddes den 1 september 2014 mellan unionen och Moldavien.

5.2.2 Den nationella beredningen

Statsrådet överlämnade till riksdagen en utredning om mandatet till ett frihandelsavtal i maj 2011 (E 7/2011 rd).

Statsrådet överlämnade till riksdagen den 30 juni 2011 en U-skrivelse om förhandlingarna om ett associeringsavtal med Moldavien (U 20/2011 rd). Frågan behandlades också i en kompletterande U-skrivelse av den 8 oktober 2012. Riksdagen gavs uppgifter om tidtabellen för undertecknandet och den planerade provisoriska tillämpningen av avtalet genom en kompletterande U-skrivelse av den 10 april 2014.

Statsrådets ståndpunkter i förhandlingarna om ett associeringsavtal med Ukraina har beretts både i sektionen för yttre förbindelser och i handelspolitiska sektionen och i dess undersektioner. Utrikesministeriet har under förhandlingarnas lopp berett ärendet med olika ministerier och ämbetsverk enligt sakinnehållet i de ärenden som vid respektive tidpunkt har behandlats.

5.3 Avtalet med Georgien

5.3.1 Beredningen inom Europeiska unionen

Förbindelserna mellan Europeiska unionen och Georgien grundar sig på ett avtal om partnerskap och samarbete som trädde i kraft 1999. Avtalet slöts ursprungligen för en period om tio år, men det fortsätter att gälla automatiskt ett år i taget tills ett nytt ersättande avtal träder i kraft.

Förhandlingarna med Georgien fördes av Europeiska kommissionen och i fråga om de bestämmelser som hör till området för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken av unionens höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik, till vilka EU:s råd och företrädarna för medlemsstaternas regeringar, församlade i rådet, gav förhandlingsmandat den 10 maj 2010. Förhandlingarna om ett associeringsavtal med Georgien inleddes i juli 2010 och om ett frihandelsområde på våren 2012.

Som ett resultat av förhandlingarna enades parterna om den slutgiltiga avtalstexten i juli 2013. Associeringsavtalets text paraferades

vid Östliga partnerskapets toppmöte i Vilnius i november 2013.

Europeiska rådet beslutade den 20 mars 2014 att avtalet undertecknas senast i juni 2014. Avtalet undertecknades i Bryssel den 27 juni 2014. Georgien ratificerade avtalet den 18 juli 2014. Avtalets provisoriska tillämpning mellan unionen och Georgien inleddes den 1 september 2014.

5.2.3 Den nationella beredningen

Statsrådet överlämnade i december 2009 till riksdagen en utredning över behandlingen av mandaten att förhandla om associeringsavtal med länderna i Sydkaukasien (Armenien, Georgien och Azerbajdzjan) (E 173/2009 rd). Riksdagen har informerats om samarbetet mellan EU och Georgien när Georgien, Europeiska grannskapspolitiken eller Östliga partnerskapet har behandlats i Europeiska unionens råd för utrikes frågor och i Europeiska rådet (april 2011, juni 2011, september 2011, februari 2012).

Statsrådet överlämnade till riksdagen den 14 juni 2012 en U-skrivelse om förhandlingarna om ett associeringsavtal med Georgien (U 40/2012 rd). En kompletterande U-skrivelse om saken överlämnades till riksdagen den 8 oktober 2012. Riksdagen informerades om tidtabellen för undertecknande av avtalet och om den kommande provisoriska tillämpningen genom en kompletterande U-skrivelse av den 10 april 2014.

5.4 Utlåtanden

Propositionen har beretts vid utrikesministeriet. Utlåtande om propositionen har begärts av arbets- och näringsministeriet, finansministeriet, försvarsministeriet, inrikesministeriet, jord- och skogsbruksministeriet, justitieministeriet, kommunikationsministeriet, miljöministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, statsrådets kansli och undervisnings- och kulturministeriet samt av Ålands landskapsregering.

Utlåtanden inkom från finansministeriet, försvarsministeriet, inrikesministeriet, justitieministeriet, kommunikationsministeriet, miljöministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, undervisnings- och kulturministeriet samt av Ålands landskapsregering.

Remissinstanserna framförde närmast smärre tekniska textändringar till propositionsutkastet. De föreslagna ändringarna har beaktats i den fortsatta beredningen av propositionen.

DETALJMOTIVERING

Associeringsavtalen med Ukraina, Moldavien och Georgien är i huvuddrag likartade sinsemellan. I detaljmotiveringen hänvisas till alla tre avtalen i pluralform när innehållet i avtalstexten i praktiken är detsamma med undantag för enskilda språkliga varianter eller saker som nämns endast som exempel.

När avtalen skiljer sig från varandra anges detta särskilt. Vid hänvisning till avtalen används beteckningarna UA (Ukraina), MD (Moldavien), GE (Georgien).

1 Avtalens innehåll och deras förhållande till lagstiftningen i Finland

Ingress. I avtalens ingress bekräftar parterna sitt åtagande i fråga om gemensamma värderingar. De värderingar som nämns i ingressen är bl.a. demokrati, mänskliga rättigheter och principerna om en fri marknadsekonomi. I avtalens respektive ingress konstateras att Ukraina och Moldavien är europeiska länder och att Georgien är en östeuropeisk stat, vilket lämnar möjligheter för en fördjupning av samarbetet i framtiden. I ingresserna nämns som prioriteter för samarbetet utöver fri handel också bl.a. brottsförebyggande, energi, hållbar utveckling och miljöskydd samt icke-spridning av massförstörelsevapen. I ingresserna nämns att en viseringsfri reseordning tas i bruk mellan unionen och associeringsländerna när omständigheterna möjliggör det.

Artikel 1. I artikel 1 i avtalen konstateras avtalens syfte att skapa en associering mellan parterna med målsättning att bl.a. främja ett gradvis närmande mellan parterna, tillhandahålla en ram för en dialog, främja målen i Förenta nationernas stadga och Helsingforsslutakten från 1975 från Konferensen om säkerhet och samarbete i Europa och målen i Parisstadgan från år 1990, skapa betingelser för stärkta ekonomiska förbindelser och handelsförbindelser genom inrättandet av ett omfattande frihandelsavtal, utöka samarbetet på området rättvisa, frihet och säkerhet, samt skapa betingelser för ett allt närmare samarbete inom andra områden. Dessutom enas parterna i avtalet med Georgien om att skapa förutsättningar för konfliktlösning. I avtalet med Georgien hänvisas också till vikten av en fredlig lösning i Abchazien- och Sydossetienfrågan. I avtalet med Moldavien betonas vikten av en hållbar lösning till den konflikt som rör Transnistrien.

ALLMÄNNA PRINCIPER (AVDELNING I, UA artikel 2-3, MD och GE artikel 2).

Mål. I artiklarna fastställs att respekten för demokratiska principer, mänskliga rättigheter och grundläggande friheter sådana de fastställs i Förenta nationernas allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, slutakten från 1975 från Konferensen om säkerhet och samarbete i Europa samt i Parisstadgan för ett nytt Europa från 1990,samt i avtalet med Ukraina, också Europakonventionen, ska utgöra grundläggande delar av avtalet. Också bekämpande av spridning av massförstörelsevapen definieras som en grundläggande del av avtalet.

I avtalet med Ukraina definieras dessutom främjandet av respekten för principerna om suveränitet och territoriell integritet, gränsernas okränkbarhet och oberoende som en grundläggande del av avtalet.

Vidare bekräftar parterna sina åtaganden i fråga om principerna om en fri marknadsekonomi, rättsstatsprincipen, god samhällsstyrning, bekämpning av olika former av gränsöverskridande organiserad brottslighet, terrorism och korruption samt i fråga om verksamhetsformerna för multilateralt samarbete.

Parterna bekräftar bl.a. att de respekterar principerna om självständighet och gränsernas okränkbarhet och att de stöder förhindrandet av spridning av massförstörelsevapen. Parterna bekräftar också att de förbinder sig till principerna om fri marknadsekonomi, rättsstaten, till att bekämpa gränsöverskridande brottslighet, terrorism och korruption, samt till verksamhetsformerna för multilateralt samarbete.

POLITISK DIALOG OCH REFORM, SAMARBETE OCH KONVERGENS INOM OMRÅDET FÖR UTRIKES- OCH SÄKERHETSPOLITIK, POLITISK ASSOCIERING MED UKRAINA (AVDELNING II).

Målen för den politiska dialogen. *(UA artikel 4, MD/GE artikel 3)*. Parterna enas om målen för den politiska dialogen, vilka är de följande: en fördjupad politisk associering och en säkerhetspolitisk konvergens, främjande av internationell stabilitet och säkerhet, stärkande av samarbetet och dialogen mellan parterna om internationell säkerhet och krishantering, praktiskt samarbete för att uppnå fred, säkerhet och stabilitet, främjande av demokrati, rättsstatsprincipen, god samhällsstyrning, mänskliga rättigheter, grundläggande friheter och rättigheter hos minoriteter, dialog inom säkerhets- och försvarspolitik, främjande av principerna för oberoende, suveränitet, territoriell integritet och gränsernas okränkbarhet.

I avtalet med Georgien enas parterna också om vikten av icke-spridning av massförstörelsevapen i den politiska dialogen samt om att fördelarna med associeringen ska erbjudas alla medborgare i Georgien inom dess internationellt erkända gränser (inklusive Abchazien och Sydossetien). I avtalet med Ukraina och Moldavien ingår ingen motsvarande klausul.

Forum för genomförandet av den politiska dialogen, Ukraina. *(UA artikel 5).* I avtalet med Ukraina specificeras forum för den politiska dialogen. I artikel 5 i avtalet med Ukraina enas parterna om att genomföra den politiska dialogen utöver inom de institutioner som fastställs i avdelning VII i avtalet också genom regelbundna möten på nivån för politiska direktörer, kommittén för utrikes- och säkerhetspolitik och experter, höga tjänstemän, samt på nivån för experter från parternas militära institutioner, samt på andra behövliga nivåer.

Den största delen av de motsvarande institutionella strukturerna inrättas också genom avtalen med Moldavien och Georgien, trots att de inte anges separat i avdelning II. Den sista avdelningen i alla tre avtal (UA/MD avdelning VII och GE avdelning VIII) behandlar bl.a. institutioner som ska inrättas för genomförandet av avtalet.

Inhemska reformer, Ukraina. I artikel 6 i avtalet med Ukraina enas parterna om samarbete för att se till att deras inrikespolitik grundar sig på bl.a. principen för demokrati och rättsstatsprincipen.

Inhemska reformer, Moldavien och Georgien. I artikel 4 i avtalen med Moldavien och Georgien enas parterna om att samarbeta för att utveckla de demokratiska institutionerna, mänskliga rättigheter, rättsväsendet och lagstiftningen, den offentliga förvaltningen och korruptionsbekämpningen.

Utrikes- och säkerhetspolitik. (UA artikel 7, MD/GE artikel 5). Parterna enas om att främja dialog, samarbete och gradvis konvergens inom området för utrikes- och säkerhetspolitik, inbegripet Europeiska unionens gemensamma säkerhets- och försvarspolitik (GSFP). Syftet med samarbetet är att förebygga och lösa konflikter, krishantering, regional stabilitet, nedrustning och vapenkontroll. Parterna bekräftar sitt åtagande att iaktta internationella förpliktelser.

I avtalet med Georgien konstateras dessutom att värdnationens samtycke krävs för utstationering av utländska väpnade styrkor på landets territorium.

Internationella brottmålsdomstolen. *(UA artikel 8, MD/GE artikel 6).* I avtalen med Moldavien och Georgien bekräftar parterna vikten av att allvarliga brott som angår det internationella samfundet blir bestraffade och de bekräftar sitt åtagande att fortsätta samarbetet inom ramen för Internationella brottmålsdomstolen. Ukraina har inte ratificerat Romstadgan (FördrS 55-56/2002) från 1988 genom vilken internationella brottsmålsdomstolen upprättades. I avtalet med Ukraina bekräftar landet sin avsikt att ratificera och genomföra Romstadgan.

Konfliktförebyggande och krishantering. *(UA artikel 10, MD/GE artikel 7)*. Parterna enas om att samarbeta inom fredlig lösning av konflikter. Dessutom enas parterna om associeringsländernas möjlighet att delta i EU-ledda krishanteringsoperationer.

Militärtekniskt samarbete, Ukraina *(UA artikel 10).* Ukraina och Europeiska unionen enas om att utforska de möjligheter som ett militärtekniskt samarbete erbjuder. Ukraina och Europeiska försvarsbyrån (EDA) ska

etablera nära kontakt för att diskutera förbättringar av den militära kapaciteten, inbegripet tekniska frågor.

Regional stabilitet. *(UA artikel 9, MD/GE artikel 8).* Parterna enas om att effektivisera sina gemensamma åtgärder för att främja stabilitet, säkerhet och demokratisk utveckling samt konfliktlösning inom sitt gemensamma grannskapsområde.

I avtalet med Moldavien bekräftar parterna dessutom sitt åtagande att sträva efter en fredlig lösning till den konflikt som rör Transnistrien.

Fredlig konfliktlösning, Georgien *(GE artikel 9).* Avtalet med Georgien innehåller en bestämmelser där parternas åtagande att söka en fredlig lösning till konflikterna i Georgien bekräftas. Georgien tillstyrker i artikeln sitt åtagande att fullgöra sexpunktsavtalet av den 12 augusti 2008 och dess följdåtgärder.

Icke-spridning av massförstörelsevapen. *(UA artikel 11, MD artikel 9, GE artikel 10).* I punkt 1 enas parterna om att samarbeta och bidra till ansträngningarna att förhindra spridning av massförstörelsevapen och bärare av sådana vapen genom att fullt ut iaktta och på nationell nivå genomföra sina skyldigheter enligt internationella fördrag och överenskommelser om nedrustning och ickespridning och andra internationella skyldigheter på området. Det samarbete som avses i punkt 1 definieras som en väsentlig del av avtalet.

Vidare enas parterna om att samarbeta för att förhindra spridning av massförstörelsevapen genom att vidta åtgärder, beroende på vad som är tillämpligt, för att underteckna, ratificera eller ansluta sig till alla andra relevanta internationella instrument. Parterna enas om att upprätta eller ytterligare förbättra system för nationell exportkontroll såväl för export som transitering av varor med koppling till massförstörelsevapen, som också omfattar kontroll av slutanvändningen av teknik med dubbla användningsområden i samband med massförstörelsevapen. Bestämmelser om kontroll av produkter med dubbla användningsområdet finns på rådsnivå i rådets förordning (EG) nr 428/2009 om upprättande av en gemenskapsordning för kontroll av export, överföring, förmedling och transitering av produkter med dubbla användningsområden. Nationell lagstiftning om exportkontroll ingår i lagen om kontroll av export av produkter med dubbel användning (562/1996) och i lagen om export av försvarsmateriel (282/2012). Artiklarna kräver inga lagstiftningsåtgärder, fastän de hör till området för den nationella lagstiftningen i Finland.

Nedrustning, vapenkontroll, vapenexportkontroll och kamp mot olaglig vapenhandel, Ukraina. *(UA artikel 12).* Avtalet med Ukraina innehåller också en bestämmelser där parterna enas om att utveckla sitt samarbete om nedrustning, också när det gäller minskningen av sina lager av överflödiga vapen samt när det gäller att ta itu med effekterna av övergiven och oexploderad ammunition. Vidare enas parterna om samarbete inom vapenkontroll, vapenexportkontroll och kampen mot olaglig vapenhandel samt om att främja anslutning till internationella instrument på dessa områden.

Handeldvapen och lätta vapen samt kontroll av export av konventionella vapen, Moldavien och Georgien. *(MD artikel 10, GE artikel 11).* I avtalen med Moldavien och Georgien enas parterna om att iaktta internationella avtal på området samt att samarbeta och sörja för koordinationen av sina åtgärder för att bekämpa olaglig handel med handeldvapen, lätta vapen och ammunition samt för att förstöra alltför stora lager. Parterna är dessutom överens om att utveckla exportkontrollen för konventionella vapen, mot bakgrund av Europeiska unionens råds gemensamma ståndpunkt 2008/944/GUSP av den 8 december 2008.

Bekämpning av terrorism. *(UA artikel 13, MD artikel 11, GE artikel 12).* Parterna enas om samarbete på olika nivåer för att förebygga och bekämpa terrorism i enlighet med internationella normer.

I avtalen med Moldavien och Georgien enas parterna också om samarbete för att fördjupa internationellt samförstånd bl.a. om den rättsliga definitionen av terroristhandlingar samt om den övergripande konventionen om internationell terrorism. Med Moldavien och Georgien avtalas också om utbyte av information om terrorism och deras stödnätverk inom ramen för Förenta nationernas säkerhetsråds resolution 1373 samt andra instrument och internationella konventioner.

RÄTTVISA, FRIHET OCH SÄKERHET (AVDELNING III)

Rättsstatsprincipen och respekt för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna. *(UA artikel 14, MD artikel 12, GE artikel 13)*. Parterna enas om att respektera rättsstatsprincipen, att samarbeta för att stärka institutionerna på området för brottsbekämpning och rättsskipning, samt att i detta arbete respektera de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna.

Skydd av personuppgifter. (UA artikel 15, MD artikel 13, GE artikel 14). Parterna enas om att samarbeta för att säkerställa skyddet av personuppgifter.

Dessutom åläggs parterna i avtalen med Moldavien och med Georgien att vidta de åtgärder som fastställs i bilaga I till respektive avtal. Bilaga I till avtalet med Moldavien förpliktar parterna att i samband med överföring av personuppgifter följa vissa där uppräknade principer. Motsvarande bilaga till avtalet med Georgien bestämmer inte lika förpliktande om principerna som ska följas vid överföring av personuppgifter.

Bestämmelser som gäller behandling av personuppgifter hör huvudsakligen till EU:s behörighet, men behörighetsfördelningen är inte helt entydig. Särskilt behandlingen av personuppgifter inom utrikes- och säkerhetspolitikens område hör till medlemsstaternas behörighet. Enligt 10 § i grundlagen ska bestämmelser om skydd för personuppgifter utfärdas genom lag. Personuppgiftslagen (523/1999) är den allmänna lagen som gäller för behandling av personuppgifter. Den lagen genomför Europeiska unionens direktiv om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter (95/46/EG). Personuppgiftslagens bestämmelser tillämpas på all behandling av personuppgifter, om inte något annat bestäms någon annanstans i lag. Speciallagar som gäller behandling av personuppgifter är till exempel lagen om integritetsskydd i arbetslivet (759/2004) och lagen om dataskydd vid elektronisk kommunikation (516/2004). I många lagar inom olika områden ingår det bestämmelser om behandlingen av personuppgifter. Lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) tillämpas på utlämnande av personuppgifter från myndighetsregister, om inte något annat bestäms om utlämnandet med avseende på en specifik funktion.

Samarbete om migration, asyl och gränsförvaltning. *(UA artikel 16, MD artikel 14, GE artikel 15).* Parterna enas om att särskilt inrikta sitt samarbete på de bakomliggande orsakerna till migration, dialog om asylfrågor och flyktingars rättsliga ställning, inreseregler, operativa åtgärder inom gränsförvaltning såsom utbildning, tekniska aspekter och informationsutbyte, dokumentsäkerhet, samt på politik för återsändande.

I avtalet med Georgien bekräftas dessutom det fortsatta genomförandet av det avtal mellan Frontex och Georgien som undertecknades 2008. I avtalet med Ukraina enas parterna dessutom om att upprätta en gemensam ändamålsenlig politik för att förebygga olaglig migration.

Personers rörlighet. *(UA artikel 19, MD artikel 15, GE artikel 16)*. Parterna bekräftar ett fullständigt genomförande av de avtal om viseringsförenkling och återtagande som de ingått tidigare. Vidare enas parterna om att fortsätta sina ansträngningar för att genomföra en viseringsfri ordning.

Behandling av arbetstagare, Ukraina. *(UA artikel 17).* Parterna enas om att medborgare i Ukraina som är lagligen anställda på territoriet för en medlemsstat i unionen inte får diskrimineras på grund av sin nationalitet i fråga om anställningsvillkor jämfört med medlemsstatens egna medborgare. Ukraina ska bevilja samma rätt till unionsmedborgare som är lagligen anställda på sitt territorium. Genomförandet av principen om icke-diskriminering anknyter i Finland bl.a. till 6 § i grundlagen, 2 kapitel 2 § i arbetsavtalslagen (55/2001) och 47 kapitel 3 § i strafflagen (39/1889). Bestämmelser om utlänningars inresa samt om deras vistelse och arbete i Finland ingår i utlänningslagen (301/2004).

Arbetstagarnas rörlighet, Ukraina. *(UA artikel 18)*. Parterna enas om att möjligheterna till anställning för ukrainska arbetstagare som medlemsstater erbjuder enligt bilaterala avtal ska bevaras och de andra medlemsstaterna ska undersöka möjligheten att ingå liknande avtal.

Penningtvätt och finansiering av terrorism. *(UA artikel 20, MD artikel 18, GE artikel 19)*. Parterna enas om samarbete sinsemellan och inom internationella organ, såsom arbetsgruppen för finansiella åtgärder mot penningtvätt (FATF), för att bekämpa penningtvätt och finansiering av terrorism. Vidare enas parterna om samarbete för att genomföra dessa organs normer.

Samarbete för att bekämpa terrorism. *(UA artikel 23, MD artikel 19, GE artikel 20)*. Parterna är överens om att samarbeta för att bekämpa terrorism genom att utbyta information om terroristgrupper och deras stödnätverk samt genom att utbyta erfarenheter om bekämpning av terrorism, inbegripet gemensam utbildning,

Vidare avtalas med Georgien om analys av misstänkta terroristers gränsöverskridande rörelser samt om åtgärder för bekämpning av kemisk, biologisk, radiologisk och nukleär terrorism. Georgien åtar sig också att kriminalisera terroristbrott i enlighet med Europeiska unionens råds rambeslut 2008/919/RIF.

Olaglig narkotika. *(UA artikel 21, MD artikel 17, GE artikel 18).* Parterna enas om att samarbeta för att bekämpa olaglig narkotika och för att harmonisera sina metoder.

Kamp mot brottslighet och korruption. *(UA artikel 22, MD artikel 16, GE artikel 17).* Parterna enas om att samarbeta för att bekämpa brottslighet bl.a. i fråga om smuggling av och handel med människor samt eldvapen och olaglig narkotika, olaglig handel med varor, ekonomisk brottslighet, korruption, förfalskning av handlingar och itbrottslighet. Parterna enas om att samarbeta bilateralt, regionalt och internationellt, inbegripet genom Europol.

Rättsligt samarbete. *(UA artikel 24, MD artikel 20, GE artikel 21).* Parterna är överens om att samarbeta inom civil- och straffrättsliga ärenden och om att sträva efter att stärka ordningarna för ömsesidig rättslig hjälp och utlämning.

Med Ukraina avtalas dessutom om underlättande av civilrättsligt samarbete på området för konventionerna från Haagkonferensen för internationell privaträtt om internationellt rättsligt samarbete och internationella tvister samt skydd av barn.

HANDEL OCH HANDELSRELATERADE FRÅGOR (UA/GE AVDELNING IV, MD AVDELNING V)

Nationell behandling och marknadstillträde för varor (kapitel 1)

Gemensamma bestämmelser. *(Avsnitt 1).* Avtalen med Georgien och Moldavien iakttar bestämmelserna i WTO:s allmänna tull- och handelsavtal från 1994, nedan Gatt 1994. Detta kapitel tillämpas på varuhandel mellan parterna. I enlighet med avtalet med Ukraina och bestämmelserna i artikel XXIV i Gatt 1994 enas man om att gradvis upprätta ett frihandelsområde under en övergångstid på högst tio år. Övergångsperioden börjar den dag som avtalet träder i kraft.

Avskaffande av tullar, avgifter och andra pålagor. *(Avsnitt 2)*. I detta kapitel avses med tullar varje form av tull eller annan pålaga som påförs vid eller i samband med import eller export av en vara. I fråga om Ukraina fastställs också undantag och de framgår av artikel 32 och 33 samt av kapitel 2 i avdelning IV (UA artikel 27).

I de delar som gäller avskaffande av importtullar fastställs att alla importtullar ska avskaffas utom de tullar som fastställs separat. I avtalen enas parterna också om att de på initiativ av vilken part som helst efter en viss tidsfrist kan börja förhandla om nya sänkningar av tullar.

I denna avdelning fastställs också en mekanism för att motverka kringgående i samband med jordbruksprodukter och bearbetade jordbruksprodukter som tillämpas i fråga om Georgien för de produkter och deras maximala importvolymer som förtecknas i bilaga II-C till avtalet och i fråga om Moldavien till de produkter och deras maximala importvolymer som förtecknas i bilaga XC-V till avtalet. I mekanismen för att motverka kringgående används ett anmälningsförfarande när vissa procentuella andelar av importen av i bilagorna fastställda produkter uppnås (GE artikel 27, MD artikel 148). Om produkterna uppnår 100 procent av den överenskomna maximala volymen, får unionen tillfälligt upphäva förmånsbehandlingen av de berörda produkterna. Parterna kan införa ändringar i bilagorna genom gemensam överenskommelse.

I avsnittet enas man också om bevarande av det rådande läget (frysningsklausul), dvs. ingendera parten får införa en ny tull eller höja en tull som redan tillämpas, utom till en tidigare godkänd nivå, eller efter godkännande av WTO:s tvistlösningsorgan.

I avtalen bestäms att parterna också åtar sig att avhålla sig från exporttullar och andra interna skatter och pålagor vid export av varor till den andra partens territorium. I avtalet med Ukraina bestäms också att Ukrainas gällande tullar (bilaga I-C) avskaffas under övergångsperioden.

I avtalet med Ukraina enas man också om att exportstöd för jordbruksprodukter är förbjudna vid export till den andra partens territorium (UA artikel 32).

Avtalens parter bekräftar också i enlighet med Gattprinciperna att alla slags avgifter och pålagor som påförs vid import eller export av varor ska dimensioneras så att de inte utgör beskattning av export eller handelshinder (GE artikel 30, MD artikel 151, UA artikel 33).

Icke-tariffära åtgärder. *(Avsnitt 3)*. Parterna åtar sig att medge nationell behandling för varor från den andra parten i enlighet med Gatt 1994. Parterna är också överens om att inte ta i bruk nya export- och importbegränsningar (artiklarna III och XI, fogas till avtalet) (GE artikel 31-32, MD artikel 152-153, UA artikel 34-35).

Särskilda bestämmelser beträffande varor. *(Avsnitt 4).* I avsnittet bekräftas rätten att använda allmänna och säkerhetsrelaterade undantag i enlighet med Gatt 1994 (GE artikel 33, MD artikel 154, UA artikel 36). Med Moldavien avtalas dessutom i fråga om ibruktagandet av vissa undantag om ett anmälningsförfarande och om att försöka uppnå en ömsesidigt godtagbar lösning.

Administrativt samarbete och samordning med andra länder. *(Avsnitt 5).* Parterna enas om specialbestämmelser om administrativt samarbete till stöd för genomförande och kontroll av den förmånsbehandling som beviljas med stöd av avtalet. Försummelse av skyldigheterna kan utgöra en grund för att avbryta förmånsbehandlingen (GE artikel 34, MD artikel 155, UA artikel 37).

I artiklarna fastställs regler för behandling av administrativa fel, såsom förfaranden för rättande av fel (GE artikel 35, MD artikel 156, UA artikel 38).

I fråga om avtalens verkningar på avtal som ingås med andra stater bestäms att avtalen inte hindrar upprättande av handelsavtal med andra länder, förutsatt att dessa inte är oförenliga med avtalen.

Handelspolitiska skyddsåtgärder (kapitel 2)

Allmänna skyddsåtgärder. (Avsnitt 1). I de allmänna bestämmelserna bekräftar parterna sina rättigheter och skyldigheter enligt artikel XIX i Gatt 1994 och enligt WTO-avtalet om skyddsåtgärder (FördrS 4-5/1995). I avtalen med Georgien och Moldavien bekräftar parterna dessutom sina rättigheter och skyldigheter enligt artikel 5 (särskilda skyddsklausuler) i WTO:s jordbruksavtal (FördrS 4-5/1995). I avtalet med Ukraina behåller EU-parten sina rättigheter och skyldigheter enligt artikel 5 i WTO:s jordbruksavtal, med undantag för handel med jordbruksprodukter som omfattas av förmånsbehandling som fastställs separat.

På avsnittet tillämpas inte avtalens preferentiella ursprungsregler om nationell behandling och marknadstillträde för varor och inte heller kapitlen om tvistlösning (GE artikel 37, MD artikel 158, UA artikel 40 och 52).

Om öppenhet bestäms att en part som inleder en skyddsåtgärdsundersökning ska underrätta den andra parten om detta genom att sända en officiell underrättelse till den andra parten, om ett väsentligt ekonomiskt intresse hänför sig till ärendet. Vidare ska på begäran alla relevanta upplysningar lämnas om skyddsåtgärderna och möjlighet till samråd erbjudas (GE artikel 38, MD artikel 159, UA artikel 41). Om parterna inför skyddsåtgärder ska de sträva efter att införa dem på ett sådant sätt som minst påverkar handeln mellan parterna (GE artikel 39, MD artikel 160, UA artikel 42). I fråga om Ukraina beaktas landets eventuella klassificering som utvecklingsland vid tillämpningen av WTO:s avtal om skyddsåtgärder (UA artikel 43).

Antidumpnings- och utjämningsåtgärder. *(GE/MD avsnitt 2, UA avsnitt 4)*. I de allmänna bestämmelserna bekräftar avtalens parter sina rättigheter och skyldigheter enligt

artikel VI i Gatt 1994, avtalet om tillämpning av artikel VI i Gatt 1994, nedan kallat antidumpningsavtalet (FördrS 4-5/1995), och WTO-avtalet om subventioner och utjämningsåtgärder, nedan kallat subventionsavtalet f(FördrS 4-5/1995).

På avsnittet tillämpas inte avtalens preferentiella ursprungsregler om nationell behandling och marknadstillträde för varor och inte heller kapitlen om tvistlösning (GE artikel 40, MD artikel 161, UA artikel 46 och 52).

Parterna är överens om att antidumpnings- och utjämningsåtgärder bör användas i full överensstämmelse med kraven i antidumpningsavtalet respektive subventionsavtalet och bygga på ett rättvist och öppet system. Om beaktande av allmänintresset bestäms att åtgärder inte får tas i bruk, om det utifrån en helhetsbedömning är klart att det inte ligger i allmänintresset att vidta sådana åtgärder. Vidare ingår i avsnittet bestämmelser om tilllämpning av regeln om lägsta tull. I avtalet med Ukraina ingår i avsnittet också bestämmelser om tillämpning av preliminära och slutgiltiga antidumpnings- eller utjämningstullar samt om möjlighet att utföra en översyn av slutgiltiga tullar (UA artikel 50-51).

Skyddsåtgärder beträffande personbilar. *(UA avsnitt 2)*. I avtalet med Ukraina ingår bestämmelser om förutsättningarna för skyddsåtgärder beträffande personbilar.

Icke-kumulation. (UA avsnitt 3). I avtalet med Ukraina ingår bestämmelser om ickekumulation: ingendera parten får på samma produkt samtidigt tillämpa en skyddsåtgärd enligt avsnitt 2, som gäller skyddsåtgärder beträffande personbilar, och en åtgärd enligt artikel XIX i Gatt 1994 och WTO-avtalet om skyddsåtgärder.

Samråd. *(UA avsnitt 5).* I avtalet med Ukraina bestäms att en part ska erbjuda den andra parten, på dennes begäran, möjligheter till samråd om särskilda frågor som kan uppstå avseende tillämpningen av handelspolitiska åtgärder, såsom t.ex. den metod som använts för att beräkna dumpningsmarginaler.

Institutionella bestämmelser. *(UA avsnitt 6).* I avtalet med Ukraina enas parterna om att inrätta en dialog på expertnivå om handelspolitiska åtgärder. Målet är bl.a. att förbättra den ömsesidiga kunskapen och samarbetet och att granska genomförandet av bestämmelserna i kapitlet.

Bilaterala skyddsåtgärder. (MD avsnitt 3). I avtalet med Moldavien ingår särskilda bestämmelser om tillämpningen av bilaterala skyddsåtgärder. I avsnittet stärks förutsättningarna för tillämpningen av bilaterala skyddsåtgärder och förfarandena för dem, inbegripet åtgärdernas tillfälliga natur och ersättningar.

Tekniska handelshinder (kapitel 3)

I avtalen med Ukraina, Georgien och Moldavien ingår enhetliga bestämmelser om tekniska handelshinder. Kapitlen gäller för utarbetande av tekniska föreskrifter, standarder och förfaranden för bedömning av överensstämmelse enligt definitionerna i WTO-avtalet om tekniska handelshinder (FördrS 4-5/1995), som kan påverka varuhandeln mellan parterna. Kapitlet tillämpas inte på sanitära och fytosanitära åtgärder enligt WTO:s definitioner och inte heller på myndigheternas egna inköpsspecifikationer GE artikel 44, MD artikel 170, UA artikel 53).

I avtalen ingår bestämmelser om stärkt tekniskt samarbete och dialog i anslutning till tekniska handelshinder. Inom ramen för samarbetet strävar parterna efter att utveckla olika handelsunderlättande initiativ, t.ex. utbyte av information, erfarenheter och data, utveckling av kvalitetsinfrastruktur i anslutning till reglering av handelshinder i Ukraina, Georgien och Moldavien, ländernas deltagande i internationella organisationer samt samordning av parternas ståndpunkter i organisationer på området för handel och reglering (WTO, UNECE) (MD artikel 172, GE artikel 46, UA artikel 55).

I avtalen bestäms om tillnärmning av tekniska föreskrifter, standarder och bedömning av överensstämmelse. Detaljer och tidtabell för de åtgärder som behövs bestäms separat för varje land. De viktigaste åtgärderna är att gradvis anpassa lagstiftningen till EU-parten och ha det system som krävs för genomförandet (GE artikel 47, MD artikel 173, UA artikel 56).

I alla tre avtal ingår bestämmelser om ett avtal om bedömning av överensstämmelse och godtagande av industriprodukter (nedan kallat ACAA-avtal). Avtalet kan omfatta en

eller flera av de sektorer som förtecknas i de relevanta bilagorna, så snart ett associeringslands relevanta sektorsspecifika och övergripande lagstiftning, liksom dess institutioner och standarder, är helt anpassade till EU-lagstiftningen (GE artikel 48, MD artikel 174, UA artikel 57). I ACAA-avtalet ska föreskrivas att handeln mellan parterna med varor inom de sektorer som omfattas av avtalet ska ske på samma villkor som gäller för handeln med sådana varor mellan Europeiska unionens medlemsstater (GE artikel 48, MD artikel 175, UA artikel 57).

I avtalen med associeringsländerna bekräftar parterna principerna i avtalet om tekniska handelshinder till WTO-avtalet (TBT-avtalet) i fråga om etiketterings- eller märkningskrav. Krav på märkning får inte utgöra handelshinder. I fråga om obligatorisk märkning enas parterna om att de ska sträva efter att minimera sina krav på märkning, utom när det krävs för antagande av EU:s regelverk på detta område och för märkning för skydd av hälsa eller miljö. Dessutom bestäms att parterna fortfarande har rätt att kräva märkning på ett visst språk (MD artikel 176, UA artikel 58, GE artikel 49).

Sanitära och fytosanitära åtgärder (kapitel 4)

Syftet med associeringsavtalens kapitel om sanitära och fytosanitära åtgärder är att underlätta handeln mellan parterna med råvaror som omfattas av sanitära och fytosanitära åtgärder, och samtidigt skydda människors, djurs och växters liv eller hälsa. Åtgärderna omfattar att säkerställa fullständig öppenhet när det gäller sanitära och fytosanitära åtgärder som är tillämpliga på handel, att närma associeringslandets lagstiftning till EU:s lagstiftning, att erkänna djurhälso- och växtskyddsstatusen hos de respektive parterna och att tillämpa principen om regionalisering, att erkänna likvärdigheten av sanitära och fytosanitära åtgärder som bibehålls av en part, att fortsätta arbetet med att genomföra principerna i WTO-avtalet om tillämpning av sanitära och fytosanitära åtgärder (FördrS 4-5/1995), att upprätta mekanismer och förfaranden för att underlätta handeln och att förbättra kommunikationen och samarbetet mellan parterna när det gäller sanitära och fytosanitära åtgärder. Bestämmelserna i kapitlet syftar även till att parterna ska nå fram till en gemensam uppfattning om djurskyddskrav (UA artikel 59, MD artikel 176, GE artikel 50).

Parterna i avtalen bekräftar sina rättigheter och skyldigheter enligt WTO-avtalet om tillämpning av sanitära och fytosanitära åtgärder. Kapitlets tillämpningsområde omfattar alla sanitära och fytosanitära åtgärder som en part vidtar och som direkt eller indirekt kan påverka handeln mellan parterna, inbegripet de åtgärder som förtecknas i de relevanta bilagorna till avtalen (UA artikel 60-61, MD artikel 177-178, GE artikel 51-52). Kapitlet innehåller definitioner på de termer som används där (UA artikel 62, MD artikel 179, GE artikel 53).

Parterna i avtalen ska underrätta varandra om struktur, organisation och uppdelning av befogenheter mellan sina behöriga myndigheter och åtar sig att i fortsättningen underrätta varandra om eventuella ändringar som gäller dessa behöriga myndigheter (UA artikel 63, MD artikel 180, GE artikel 54).

I kapitlet enas parterna om närmande av lagstiftningen på det sanitära och fytosanitära området samt av djurskyddslagstiftningen till EU-lagstiftningen, om samarbete på detta område och om övervakning av genomförandet av tillnärmningsprocessen. Mer detaljerade bestämmelser om tillnärmning av regleringen ingår i bilagorna till respektive avtal (UA artikel 64, GE artikel 55, MD artikel 181).

I kapitlet enas parterna om att i handelssyfte erkänna djurhälsostatusen, statusen när det gäller skadegörare och regionala förhållanden. Vidare enas parterna om erkännande av regionalisering/zonindelning, skadegörarfria områden och skyddade zoner mellan parterna (UA artikel 65, GE artikel 56, MD artikel 182).

I kapitlet enas parterna om erkännande av likvärdighet i situationer där parterna för att uppnå en lämplig skyddsnivå eller godtagbar risknivå sinsemellan tillämpar avvikande åtgärder. I artiklarna bestäms mer detaljerat om förfarandena för fastställande av likvärdighet (UA artikel 66, MD artikel 183, GE artikel 57).

När det gäller öppenhet och utbyte av information enas parterna i kapitlet om samar-

bete för att öka den ömsesidiga förståelsen av varandras officiella kontrollstruktur och kontrollmekanismer som ansvarar för tillämpningen av sanitära och fytosanitära åtgärder och deras resultat (UA artikel 67, MD artikel 184, GE artikel 58).

I kapitlet enas parterna om anmälan och dess tidsramar vid risker för människors, djurs eller växters hälsa, inbegripet nödsituationer i fråga om födoämneskontroller och faror som uppstår vid förtäring av animaliska produkter eller växtprodukter (UA artikel 68, MD artikel 185, GE artikel 59). I fråga om handelsvillkor enas parterna i kapitlet om importvillkor som tillämpas före och efter erkännande av likvärdighet. I kapitlet enas parterna också om förfarandet för provisoriskt godkännande av exportanläggningar. (UA artikel 69, MD artikel 186, GE artikel 60).

Kapitlet innehåller bestämmelser om förfaranden för utfärdande av intyg och officiella dokument (UA artikel 70, MD artikel 187, GE artikel 61). I kapitlet erkänns den ena partens rätt att utföra kontroller som gäller överensstämmelse och få upplysningar om den andra partens kontrollsystem samt om resultaten av de kontroller som utförts inom ramen för det programmet. Den part som utför kontrollen förbinder sig att bära de kostnader som kontrollerna orsakar. I kapitlet enas parterna också om offentliggörande av resultaten av kontroller som gäller överensstämmelse (UA artikel 71, MD artikel 188, GE artikel 62).

I kapitlet enas parterna om importkontroller som den importerande parten utför och om avgifter som tas ut för sådana kontroller. I kapitlet hänvisas också till möjligheten för parterna att avtala om ömsesidigt godkännande av varandras kontroller och om minskade importkontroller till följd av detta (UA artikel 72, MD artikel 189, GE artikel 63).

I fråga om skyddsåtgärder åläggs i kapitlet den exporterande parten en skyldighet att vidta åtgärder för att förhindra att ett allvarligt hot eller risk för människors, djurs och växters hälsa införs på den importerande partens territorium. I kapitlet enas parterna också om den importerande partens rätt att vidta provisoriska åtgärder söm är nödvändiga för skyddet av folkhälsan, djurhälsan eller växters hälsa (UA artikel 73, MD artikel 190, GE artikel 64).

I kapitlet enas parterna om att inrätta en underkommitté för sanitära och fytosanitära frågor (SPS), om tidtabellen för sammanträden, uppgifter, rapportering, inrättande av tekniska arbetsgrupper samt om antagande av en arbetsordning (UA artikel 74, MD artikel 191, GE artikel 65).

Tullar och förenklade handelsprocedurer (kapitel 5)

Parterna erkänner vikten av frågor som rör tullar och handelslättnader inom den växande bilaterala handeln. Parterna enas om att utveckla samarbetet. På detta sätt kan de främja att lagstiftningen och förfarandena uppfyller målen om effektiv kontroll och stöder underlättande av laglig handel (UA artikel 75, MD artikel 192, GE artikel 66).

I respektive avtal ingår detaljerade bestämmelser om utvecklande av lagstiftning och förfaranden. De ska vara proportionella, öppna, förutsebara, icke-diskriminerande och opartiska och de ska tillämpas på ett enhetligt och ändamålsenligt sätt. Parterna är överens om att använda förfaranden som är internationellt erkända inom branschen och införa förenklade förfaranden för godkända näringsidkare. Vidare enas parterna om att avskaffa alla krav på att anlita tullombud (UA artikel 76, MD artikel 193, GE artikel 67).

Parterna enas om förfaranden för att främja av förbindelserna med näringslivet genom att öka lagstiftningens öppenhet och offentlighet samt genom att öka näringslivets möjligheter att påverka lagstiftningsprojekt. Vidare förbinder sig parterna till att samarbeta för att öka förutsägbarheten (UA artikel 77, MD artikel 194, GE artikel 68).

Parterna i avtalen ska förbjuda sådana avgifter och pålagor som till sina verkningar motsvarar export- och importtullar. Kapitlen innehåller också bestämmelser om förutsättningarna för påförande av avgifter och om avgifternas offentlighet och förfaranden i anslutning till dem (UA artikel 78, MD artikel 195, GE artikel 69).

Med associeringsländerna avtalas också om förfaranden som ska tillämpas vid tullvärdeberäkning och om samarbete i fråga om be-

räkning av tullvärde (UA artikel 79, MD artikel 196, GE artikel 70).

I artiklarna om tullsamarbete ingår bestämmelser om tullsamarbete med associeringsländerna för att säkerställa att målen i kapitlen om tullar och förenklade handelsprocedurer uppfylls. Parterna enas t.ex. om att utbyta information om tullagstiftning och tullförfaranden och om att samarbeta om automatisering av tullförfaranden och andra handelsförfaranden (UA artikel 80, MD artikel 197, GE artikel 71). Till formerna för samarbetet för att uppnå målen hör också tekniskt stöd och kapacitetsuppbyggnad.

Etablering, handel med tjänster och elektronisk handel (kapitel 6)

Allmänna bestämmelser. *(Avsnitt 1).* Med associeringsländerna avtalas att parterna, som bekräftar sina respektive rättigheter och skyldigheter enligt WTO-avtalet, fastställer behövliga arrangemang för gradvis liberalisering av etablering och handel med tjänster. I avsnittet konstateras att offentlig upphandling behandlas i sina egna kapitel i avtalen, varför bestämmelserna i detta kapitel inte innebär några skyldigheter i fråga om offentlig upphandling. Bestämmelserna i kapitlet tillämpas inte heller på subventioner. Parterna i avtalen ska behålla rätten att reglera och att införa nya föreskrifter för att uppnå legitima politiska mål, förutsatt att de överensstämmer med bestämmelserna i kapitlet. Avtalen ska inte hindra parterna från att tillämpa åtgärder för att reglera fysiska personers inresa till dess territorium, inbegripet åtgärder för att skydda fysiska personers integritet och för att se till att deras förflyttning över gränserna sker under ordnade former, förutsatt att åtgärderna inte upphäver eller minskar de förmåner som tillkommer en part enligt avtalen (UA artikel 85, MD artikel 202, artikel GE artikel 76).

I artiklarna med definitioner ingår detaljerade definitioner av termer som är viktiga för kapitlet, såsom t.ex. åtgärd, fysisk person från en part, etablering och näringsverksamhet (UA artikel 86, MD artikel 203, GE artikel 77).

Etablering. *(Avsnitt 2)*. Avsnittet om etablering ska tillämpas på åtgärder vidtagna eller upprätthållna av en part och som påverkar etablering med undantag för utvinning, framställning och bearbetning av kärnmaterial, tillverkning av eller handel med vapen och ammunition, audiovisuella tjänster, nationellt sjöfartscabotage eller nationella och internationella luftfartstjänster (UA artikel 87, MD artikel 204, GE artikel 77).

I fråga om nationell behandling och behandling som mest gynnad nation ska associeringsländerna och EU-parten vad gäller etablering av dotterbolag, filialer och representationskontor från och med avtalets ikraftträdande medge juridiska personer från den ena parten en behandling vid etableringen och därefter som inte är mindre förmånlig än den som den andra parten medger sina egna eller tredjeländers juridiska personer, om inte något annat följer av de förbehåll som anges avtalsvis. Om inte något annat följer av bilagorna till avtalen, ska parterna inte införa några nya regler eller åtgärder som medför diskriminering (UA artikel 88, MD artikel 205, GE artikel 78). I syfte att gradvis liberalisera etableringsvillkoren avtalas med associeringsländerna om en regelbunden översyn av etableringsregelverket (UA artikel 89, MD artikel 206, GE artikel 78). Avtalen mellan associeringsländerna och EU-parten får inte innebära en begränsning av rätten för parternas investerare att åtnjuta en förmånligare behandling som föreskrivs i något befintligt eller framtida internationellt avtal rörande investeringar som en av Europeiska unionens medlemsstater eller Ukraina är part i (UA artikel 90, MD artikel 206, GE artikel 78).

Parternas juridiska personers filialer och representationskontor, vilka inte har inrättats på parternas territorium, åtnjuter inte automatiskt nationell behandling och behandling som mest gynnad person, utan andra regler kan tillämpas på dem om de grundar sig på rättsliga eller tekniska skillnader. I fråga om finansiella tjänster får särskilda bestämmelser tillämpas av skäl som hänför sig till säkerställande av verksamhetens stabilitet och tillförlitlighet (UA artikel 91, MD artikel 207, GE artikel 79).

Gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster. *(Avsnitt 3).* Avsnittets tillämpningsområde omfattar alla åtgärder som parterna vidtar vid gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster inom alla tjänstesektorer, med undantag för audiovisuella tjänster,

nationellt sjöfartscabotage samt nationella och internationella luftfartstjänster (UA artikel 92, MD artikel 209, GE artikel 83).

I avsnittet ingår bestämmelser om marknadstillträde, nationell behandling och en förteckning över åtaganden och översyn vid gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster. I fråga om marknadstillträde genom gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster ska parterna medge tjänster och tjänsteleverantörer från den andra parten en behandling som inte är mindre förmånlig än den som fastställs i de särskilda åtagandena i bilagorna till avtalen. I fråga om nationell behandling bestäms att inom de sektorer för vilka åtaganden om marknadstillträde anges i bilagorna till avtalen och med iakttagande av de villkor och förbehåll som fastställs där, ska varje part i anslutning till gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster medge tjänster och tjänsteleverantörer från den andra parten en behandling som inte är mindre förmånlig än den som parten medger sina egna tjänster och tjänsteleverantörer av samma slag. De sektorer som respektive part liberaliserar enligt detta kapitel samt de begränsningar av marknadstillträde och nationell behandling som är gällande genom förbehåll anges i sinsemellan likadana bilagor till avtalen (UA XVI-B och XVI-E, MD XXVII-F och XXVII-B, GE XIV-B och XIV-F).De handels- eller associeringskommittéer som fastställs i avtalen ska regelbundet se över det gradvis framskridande genomförandet av liberaliseringen av handeln (UA artikel 93-96, MD artikel 210-214, GE artikel 84-87).

Tillfällig närvaro av fysiska personer för affärsändamål. (Avsnitt 4). Tillämpningsområdet omfattar åtgärder som parterna vidtar avseende inresa till och tillfällig vistelse på deras territorium för de kategorier av fysiska personer som tillhandahåller tjänster som definieras i kapitlet (UA artikel 97, GE artikel 88, MD artikel 214). Avtalsparternas juridiska personer med dotterbolag, filialer och representationskontor har rätt att på den andra partens territorium anställa personal som i avtalen definieras som nyckelpersonal samt praktikanter med akademisk examen, i enlighet med den gällande lagstiftningen i etableringslandet (UA artikel 98-99, MD artikel 215, GE artikel 89). I fråga om Ukraina gäller detta alla tjänstesektorer, i fråga om Moldavien och Georgien endast de områden som omfattas av åtaganden om etablering.

Utöver detta ingår det bestämmelser om parternas åtaganden i anslutning till inresa och tillfällig vistelse för företagssäljare, tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis och oberoende yrkesutövare (UA artikel 100-102, MD artikel 216-218, GE artikel 90-92).

Regelverk. *(Avsnitt 5).* De regler som anges i underavsnittet om nationella regleringar tillämpas på de åtgärder avseende licensiering som gäller gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster, etablering eller tillfällig vistelse på parternas territorium av de fysiska personer som fastställs ovan (UA artikel 103, GE artikel 93, MD artikel 219).

I avtalen bestäms att licensieringen ska grundas på kriterier i vilka omfattningen av myndigheternas prövningsrätt definieras så att de hindras från att göra en godtycklig bedömning (UA artikel 104, MD artikel 220, GE artikel 94). I underavsnittet bestäms också om regler för licensieringsförfarandena. Förfarandena ska bl.a. vara tydliga, objektiva, enkla och framskrida utan oskäligt dröjsmål (UA artikel 105, MD artikel 221, GE artikel 95).

Bestämmelserna med allmän tillämpning hänför sig till ömsesidigt erkännande av yrkeskvalifikationer, iakttagande av öppenhet och utlämnande av konfidentiella uppgifter (UA artikel 106-107, MD artikel 222-223, GE artikel 96-97).

I underavsnittet om datatjänster enas parterna om ett samförstånd om definitionerna av datatjänster (UA artikel 108, MD artikel 224, GE artikel 98). I avtalen anges principerna för regelverket avseende alla post- och budtjänster som liberaliseras i enlighet med avtalen (UA artikel 109, MD artikel 225, GE artikel 99). I avtalen fastställs bl.a. att parterna ska ha rätt att definiera vilken skyldighet att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster som den önskar upprätthålla (UA artikel 111, MD artikel 227, GE artikel 100).

I avtalen bestäms vidare om en gradvis tillnärmning av lagstiftningen i parterna (UA artikel 113-114, MD artikel 227-230, GE artikel 102-103).

I avsnittet anges också detaljerade principer för regelverket avseende alla elektroniska

kommunikationstjänster, utom radio- och tv-sändningar, som liberaliseras genom avtalen (UA artikel 115, MD artikel 231, GE artikel 104). Parterna ska säkerställa att tillsynsmyndigheterna för elektroniska kommunikationstjänster är fristående, oberoende och att de har funktionsförmåga (UA artikel 116, MD artikel 232, GE artikel 105). I avtalen ingår också bestämmelser bl.a. om förfaranden i anslutning till utfärdande av licenser samt bestämmelser om tillträde och samtrafik. Parterna säkerställer att alla förfaranden för tilldelning och utnyttjande av knappa resurser, inbegripet frekvenser, nummer och ledningsrätter, i god tid genomförs på ett objektivt, proportionellt, öppet och icke-diskriminerande sätt. Närmare bestämmelser ingår också om knappa resurser (UA artikel 119, MD artikel 235, GE artikel 108).

I fråga om elektroniska kommunikationstjänster har varje part enligt avsnittet rätt att bestämma vilket slags skyldighet att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster de önskar bibehålla (UA artikel 120, MD artikel 236, GE artikel 109). Åtgärder som begränsar gränsöverskridande tillhandahållande av elektroniska kommunikationstjänster ska inte antas eller bibehållas (UA artikel 121, MD artikel 237, GE artikel 110). Varje part ska säkerställa konfidentiell behandling av uppgifter inom elektronisk handel (UA artikel 122, MD artikel 238, GE artikel 111). Vid tvister mellan tjänsteleverantörer ska parterna säkerställa att den berörda tillsynsmyndigheten avgör ärendet på kortast möjliga tid (UA artikel 123, MD artikel 239, GE artikel 112). I avtalen med Ukraina, Georgien och Moldavien enas man också om att gradvis anpassa lagstiftningen i länderna till Europeiska unionens lagstiftning (UA artikel 124, MD artikel 240, GE artikel 113).

I kapitlet enas man också om principerna för regelverket avseende alla finansiella tjänster som liberaliserats i avtalen varmed med finansiella tjänster avses varje tjänst av finansiell natur, såsom t.ex. försäkringar och banktjänster (UA artikel 125, MD artikel 241, GE artikel 114). I avtalen ingår bl.a. bestämmelser om undantag för att säkra integriteten och stabiliteten (försiktighetsklausul), förfaranden i anslutning till en effektiv och öppen reglering, nya finansiella tjänster, datatjänster i anslutning till finansiella tjänster samt bestämmelser om särskilda undantag inom området som bl.a. gäller funktionen av pensionssystemet och det allmänna socialskyddssystemet (UA artikel 126-127, MD artikel 242-243, GE artikel 115-116).

I avtalen ingår också bestämmelser om gradvis närmande av lagstiftningen i Georgien, Ukraina och Moldavien till unionslagstiftningen i dessa frågor (UA artikel 130-133, MD artikel 246-248, GE artikel 119-122).

I avtalen fastställs principerna för liberaliseringen av transporttjänster (UA artikel 134, MD artikel 249, GE artikel 123). Till den del som bestämmelserna i kapitlet gäller transporttjänster, ingår i bestämmelserna också reglering som delvis hör till medlemsstaternas behörighet. Bestämmelser om dem ingår bl.a. i lagen angående rättighet att idka näring (122/1919), sjölagen (674/1994), lagen om privata allmänna hamnar (1156/1994), järnvägslagen (304/2011), kollektivtrafiklagen (869/2009), lagen om kommersiell godstransport på väg (693/2006) och lagen om taxitrafik (217/2007). Bestämmelserna kräver dock inte att den nationella lagstiftningen ändras. Avtalen tillämpas på internationell sjötransport mellan hamnar i associeringsländerna och medlemsstaterna i Europeiska unionen. Parterna ska medge fartyg som för den andra partens flagg en behandling som inte är mindre förmånlig än den som medges de egna fartygen, eller fartyg från tredjeländer, beroende på vilken behandling som är förmånligast. I avtalen bestäms också att parterna ska tillåta etablering av leverantörer av internationella sjötransporttjänster på sådana villkor som är lika förmånliga som de villkor som parten medger sina egna tjänsteleverantörer eller tjänsteleverantörer från ett tredjeland. Parterna ska ge sådana leverantörer av internationella sjötransporttjänster tillträde till viktiga hamnars infrastruktur och tjänster på ett skäligt och icke-diskriminerande sätt. Parterna i avtalen ska på affärsmässig och icke-diskriminerande grund effektivt tillämpa principen om oinskränkt tillträde till den internationella sjöfartsmarknaden och sjöfartshandeln. Vidare ingår närmare definitioner och bestämmelser om frågan avtalsvis (UA artikel 135, MD artikel 251, GE artikel 124). Med Ukraina avtalas separat om transporter på väg, järnväg och inre vattenvägar. För att

sörja för en samordnad utveckling och en gradvis liberalisering på dessa områden ska parterna reglera villkoren för ömsesidigt marknadstillträde genom eventuella framtida särskilda avtal. Befintliga bilaterala avtal förblir i kraft tills sådana avtal sätts i kraft (UA artikel 136).

I associeringsavtalen avtalas också om luftfart. I avtalen bestäms att det avtalas eller bör avtalas om gradvis liberalisering av lufttransporterna mellan parterna i enlighet med avtal om ett gemensamt luftrum mellan EU och dess medlemsländer, å ena sidan, och associeringsländerna, å andra sidan. Med Ukraina har inget avtal ännu ingåtts (UA artikel 137, MD artikel 252, GE artikel 125).

I avtalen ingår också bestämmelser om gradvis anpassning av lagstiftningen om transporter till Europeiska unionens lagstiftning (UA artikel 138, MD artikel 253, GE artikel 126).

Elektronisk handel. *(Avsnitt 6).* I kapitlens avsnitt om elektronisk handel erkänns vikten av elektronisk handel vid ökande av möjligheterna till handel. Utvecklingen av den elektroniska handeln måste helt uppfylla högsta internationella dataskyddskrav, så att användarna får förtroende för den elektroniska handeln. Elektroniska överföringar ska betraktas som gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster som ska vara tullfria (UA artikel 139, MD artikel 254, GE artikel 127).

I avtalen åtar sig parterna att samarbeta i frågor som hänför sig till elektronisk handel och reglering av den. Samarbetet omfattar dialog och utbyte av information i olika särfrågor (UA artikel 140, MD artikel 255, GE artikel 128). Inom ramen för detta kapitel avtalas med Moldavien och Georgien också om regler för tjänstelevererande mellanhänders ansvar (MD artikel 256-260, GE artikel 129-133).

Undantag. *(Avsnitt 7).* I avtalen fastställs också undantag. Med iakttagande av kravet att sådana åtgärder inte tillämpas för godtycklig eller oberättigad diskriminering mellan länder eller som förtäckta handelshinder, får parterna ta i bruk åtgärder för att skydda den allmänna säkerheten, hälsan eller allmänna moralen, enskildas privatliv, nationella skatter av konstnärligt eller historiskt värde eller för att bevara uttömliga naturtillgångar eller av andra orsaker som fastställs avtalsvis mer detaljerat (UA artikel 141, GE artikel 134, MD artikel 261).

Dessutom fastställs undantag som tillämpas i anslutning till åtgärder som gäller säkerheten och beskattning. Inget i avtalen ska tolkas som en skyldighet för en part att lämna upplysningar, som om de röjs ställer väsentliga säkerhetsintressen på spel, eller som ett hinder för en part att vidta åtgärder som den anser nödvändiga för att skydda sina väsentliga säkerhetsintressen, t.ex. åtgärder som rör tillverkning av eller handel med krigsmateriel, kärnämnen, eller åtgärder som vidtas i krigstid eller i andra kritiska lägen. Inget i avtalen ska tolkas som ett hinder för en part att vidta åtgärder för att fullgöra de förpliktelser som parten åtagit sig i syfte att bevara internationell fred och säkerhet (UA artikel 143, GE artikel 135, MD artikel 262).

Löpande betalningar och kapitalrörelser (kapitel 7)

I fråga om löpande betalningar åtar sig parterna i enlighet med artikel VIII i stadgan för Internationella valutafonden (FördrS 2/1948) och i fritt konvertibel valuta att tillåta alla betalningar och överföringar på betalningsbalansens bytesbalans mellan parterna (UA artikel 144, MD artikel 264, GE artikel 137).

Parterna ska från och med dagen för avtalens ikraftträdande säkerställa fri rörlighet för kapital i samband med krediter i vilka en person som är bosatt på en parts territorium deltar och i samband med portföljinvesteringar som görs av investerare i den andra parten samt finansiella lån och krediter från dessa (UA artikel 145, MD artikel 265, GE artikel 138).

Ukraina förbinder sig att slutföra liberaliseringen av transaktioner på betalningsbalansens kapitalbalans och finansiella balans, motsvarande liberaliseringen i EU-parten, innan inremarknadsbehandling beviljas på området finansiella tjänster. EU och Ukraina förbinder sig att inte införa några nya restriktioner och att inte göra befintliga regler mer restriktiva (UA artikel 145).

Parterna enas om att skyddsåtgärder får vidtas för en period av högst sex månader om betalningar eller kapitalrörelser under exceptionella omständigheter orsakar eller hotar att

orsaka allvarliga svårigheter (UA artikel 146, MD artikel 266, GE artikel 139).

Parterna i avtalen enas om att samråda för att underlätta kapitalrörelser under de fyra första åren efter dagen för avtalens ikraftträdande. Parterna i avtalen ska vidta åtgärder för att skapa de nödvändiga förutsättningarna för en gradvis utvidgad tillämpning av EU-partens regler (UA artikel 147, MD artikel 267, GE artikel 140).

Offentlig upphandling (kapitel 8)

Målsättningen med de kapitel som gäller offentlig upphandling är att parterna erkänner att öppna, icke-diskriminerande och konkurrensutsatta upphandlingsförfaranden som medger insyn bidrar till en hållbar ekonomisk utveckling, och de fastställer som mål ett faktiskt, ömsesidigt och gradvist öppnande av sina respektive upphandlingsmarknader. Ömsesidigt tillträde genomförs på grundvalen av principen om nationell behandling. Dessutom bestäms i kapitlen om att associeringsländernas lagstiftning gradvis närmas till lagstiftningen i Europeiska unionen. Målsättningen är att skapa ett effektivt system för offentlig upphandling som grundar sig på Europeiska unionens direktiv 2004/18/EG och 2004/17/EG.

Avtalens tillämpningsområde omfattar kontrakt för byggentreprenader, varor eller tjänster inom både den offentliga och den allmännyttiga sektorn samt byggentreprenad- och tjänstekoncessioner. Det ingår också bestämmelser om tröskelvärden som påverkar tillämpningsområdet och om beräkningsgrunder och förfaranden för dem.

I fråga om den institutionella bakgrunden avtalas att EU och associeringsländerna ska inrätta en institutionell ram och mekanismer för att systemet för offentlig upphandling ska fungera väl. Det avtalas också om förfaranden för uppnående av målet (UA artikel 150, MD artikel 270, GE artikel 143).

I kapitlen enas parterna också om grundläggande principer för tilldelning av kontrakt, vilka grundar sig på Europeiska unionens befintliga regelverk. Det avtalas med associeringsländerna om förfaranden genom vilka det säkerställs att alla planerade upphandlingar offentliggörs i ett lämpligt medium i en omfattning som är tillräcklig för att öppna marknaden för konkurrens och för att säkerställa att alla intresserade ekonomiska aktörer har möjlighet att få information om upphandlingsannonser och anmäla sitt intresse för att tilldelas upphandlingen. Upphandlingsavtalen ska upprättas på ett opartiskt sätt för att förebygga korruption. I avtalen ingår också närmare bestämmelser om förfarandena för tilldelning av upphandlingskontrakt, enligt vilka alla kontrakt ska tilldelas genom öppna och opartiska förfaranden på ett effektivt, icke-diskriminerande och objektivt sätt. Alla som har skadats eller riskerar att skadas av en påstådd överträdelse har rätt till verkningsfullt och opartiskt rättsligt skydd mot alla beslut från den upphandlande enheten som har samband med tilldelningen av ett kontrakt (UA artikel 151, MD artikel 271, GE artikel 144).

Med associeringsländerna avtalas om förfarandena för gradvis tillnärmning av lagstiftningen. Associeringsländerna ska till de associeringskommittéer som avses i avtalen överlämna en övergripande färdplan för genomförandet av detta kapitel. Efter ett positivt yttrande från handelskommittén ska färdplanen betraktas som ett referensdokument för genomförandet av kapitlet om offentlig upphandling (UA artikel 152, MD artikel 272, GE artikel 145).

Associeringsländerna säkerställer att deras befintliga och kommande lagstiftning gradvis harmoniseras med EU-lagstiftningen om offentlig upphandling (UA artikel 153, MD artikel 273, GE artikel 146).

I artiklarna som gäller marknadstillträde bekräftas parternas enighet om att det faktiska och ömsesidiga öppnandet av deras respektive marknader ska ske gradvis och samtidigt. Beslut om att gå vidare till nästa etapp av öppning av marknaderna ska ske på grundval av handelskommittéernas bedömning av kvaliteten på den lagstiftning som antagits. Finland gör ett förbehåll till artikeln i fråga om Åland (UA artikel 154, MD artikel 274, GE artikel 147).

Parterna i avtalen bekräftar att all relevant lagstiftning och alla relevanta administrativa avgöranden ska vara offentliga och att information om möjligheter till upphandlingskontrakt ska spridas effektivt. Parterna ska stärka sitt samarbete genom utbyte av erfarenheter och information om bästa praxis och regel-

verk samt enas närmare om samarbetsförfarandena och samarbetsområdena i respektive avtal (UA artikel 155-156, MD artikel 275-276, GE artikel 148-149).

Immateriella rättigheter (kapitel 9)

Allmänna bestämmelser (avsnitt 1).

Målet med kapitlet är att underlätta produktionen och handeln i kreativa branscher och av innovativa produkter mellan parterna och att få till stånd ett fullgott och effektivt skydd av immateriella rättigheter och genomförande av rättigheterna (UA artikel 157, MD artikel 277, GE artikel 150).

Parterna ska säkerställa ett fullgott genomförande av världshandelsorganisationen WTO:s avtal om handelsrelaterade aspekter av immaterialrätter (FördrS 4-5/1995), nedan Tripsavtalet. I kapitlet preciseras och kompletteras skyldigheterna enligt Tripsavtalet och andra internationella avtal om immateriella rättigheter. Artikel 61 i Tripsavtalet gäller straffrättsliga påföljder och rättsmedel i fråga om kränkningar av immateriella rättigheter. Således hör bestämmelserna som gäller denna punkt i associeringsavtalen till de straffrättsliga bestämmelser som hör till den delade behörigheten. Strafflagen (39/1889), varumärkeslagen (7/1964), patentlagen (550/1967), mönsterrättslagen (221/1971), upphovsrättslagen (404/1961), lagen om ensamrätt till kretsmönster för integrerade kretsar (32/1991) och firmalagen (128/1979) uppfyller skyldigheterna enligt Tripsavtalet, varför bestämmelsen inte ger upphov till ändringar i den nationella lagstiftningen.

I avtalet med Ukraina fastställs att tillämpningsområdet omfattar upphovsrätter, patenträttigheter, rättigheter i anslutning till varumärken och handelsnamn, mönster, kretsmönster (topografier) i integrerade kretsar, geografiska beteckningar, ursprungsbeteckningar, växtsorter, källangivelser, skydd av företagshemligheter samt skydd mot otillbörlig konkurrens enligt Pariskonventionen för skydd av den industriella äganderätten (nedan kallad Pariskonventionen) (FördrS 36/1970). I avtalen med Moldavien och Georgien hör alla områden som behandlas i kapitlet till tillämpningsområdet (UA artikel 158, MD artikel 278, GE artikel 151). Med Ukraina avtalas om utbyte av information och förfaranden vid tekniköverföring (UA artikel 159).

När det gäller konsumtion av rättigheter kan parterna enligt avtalen för Moldavien och Georgien välja antingen inhemsk eller regional konsumtion av immateriella rättigheter. Enligt avtalet med Ukraina kan parterna med beaktande av bestämmelserna i Tripsavtalet fritt bestämma vilket system de tillämpar. (UA artikel 160, MD artikel 279, GE artikel 152).

Standarder för immateriella rättigheter (avsnitt 2).

Upphovsrätt och närstående rättigheter. *(Underavsnitt 1).* Med avseende på det skydd som tillhandahålls avtalas det att följande internationella avtal tillämpas: Romkonventionen (FördrS 56/1983), Bernkonventionen (FördrS 78-79/1986), Världsorganisationen för den intellektuella äganderätten Wipos fördrag om upphovsrätt (FördrS 16-17/2010) och Wipos fördrag om framföranden och fonogram (FördrS 18-19/2010) (UA artikel 161, MD artikel 280, GE artikel 153).

I avtalen bestäms om upphovsrättens varaktighet i enlighet med Bernkonventionen. Dessutom fastställs varaktigheten för skydd för filmverk och audiovisuella verk, närstående rättigheters varaktighet samt skydd för inte tidigare utgivna verk. Vidare fastställs skyddet för kritiska och vetenskapliga publikationer samt fotografier (UA artikel 166-167). I avtalen med Moldavien och Georgien enas parterna om skyddstiden för musikaliska kompositioner, rättigheterna hos utövande konstnärer, framställare av fonogram och radio- och televisionsföretag på ett liknande sätt som i avtalet med Ukraina (MD artikel 286, GE artikel 159).

Avtalet med Ukraina innehåller bestämmelser om upptagningar av ljud och bild och om att utövande konstnärer har ensamrätt att medge eller förbjuda radio- och televisionsutsändning och återgivning för allmänheten av sina framföranden. Utövande konstnärer och framställare av fonogram ska ha rätt till en skälig ersättning när ett fonogram utsänds eller återges. Upphovsmän har ensamrätt att göra exemplar av sina verk tillgängliga för

allmänheten, däribland rätt att sprida originalen av sina verk till allmänheten (UA artikel 169-170). Parterna får föreskriva undantag och inskränkningar i ensamrätten, t.ex. om det är fråga om privat framställning av exemplar eller bruk av korta avsnitt vid redogörelse för dagshändelser, radio- eller televisionsföretags efemära upptagning som görs med företagets egen utrustning och för bruk vid dess egna utsändningar eller bruk uteslutande i undervisnings- eller vetenskapligt forskningssyfte och om rättighetsinnehavaren inte föranleds oskälig olägenhet (UA artikel 172). I avtalet med Ukraina ingår också närmare bestämmelser om förfaranden i anslutning till rätten till mångfaldigande och om rätten till överföring av verk till allmänheten. Dessutom ingår i avtalen med alla tre associeringsländer bestämmelser om undantag och inskränkningar avseende dessa rättigheter (UA artikel 173-175, MD artikel 289, GE artikel 162). Enligt avtalet med Ukraina ska upphovsmän tillförsäkras ensamrätt att medge återgivning för allmänheten via satellit och kabel av upphovsrättsligt skyddade verk (UA artikel 191-192).

I avtalen med Moldavien och Georgien bestäms om upphovsmäns rätt att besluta om återgivning, mångfaldigande, överföring och spridning av sina verk (MD artikel 281, GE artikel 154). Parterna enas också om att utövande konstnärer har rätt att besluta om upptagningar av sina framföranden och mångfaldigande av upptagningar, tillgängliggörande av dem för allmänheten samt radio- och televisionsutsändning av sina framföranden, utom när framförandet i sig självt sker vid en radio- eller televisionsutsändning eller härrör från en upptagning (MD artikel 282, GE artikel 155). Avtalen innehåller bestämmelser om att fonogramframställare har rätt att besluta om mångfaldigande av sina fonogram, att göra kopior av dessa tillgängliga för allmänheten och att förmedla fonogram till allmänheten (MD artikel 283, GE artikel 156). Radio- och televisionsföretag har rätt att medge eller förbjuda upptagning av sina utsändningar, mångfaldigande och tillgängliggörande för allmänheten av upptagningar av sina utsändningar, återutsändning och återgivning för allmänheten på platser med inträdesavgift (MD artikel 284, GE artikel 157). Avtalen innehåller också bestämmelser om rätten som syftar till att säkerställa en enda skälig ersättning för berörda rättsinnehavare vid radio- och televisionsutsändning av deras verk (MD artikel 285, GE artikel 158).

I avtalen bestäms om förfaranden som ger rättsinnehavarana rättsligt skydd mot kringgående av tekniska åtgärder för skydd av upphovsrätt och närstående rättigheter (UA artikel 176, MD artikel 287, GE artikel 160). Parterna ska ge tillfredsställande rättsligt skydd mot olovligt ändrande eller avlägsnande av information om rättighetsförvaltning (UA artikel 177, MD artikel 288, GE artikel 161). Ytterligare bör parterna enligt avtalet med Ukraina föreskriva om uthyrnings- och utlåningsrättigheter för rättighetsinnehavare och om upphovsmäns och utövande konstnärers oförytterliga rätt till skälig ersättning för uthyrning av ett fonogram eller ett exemplar av en film (UA artikel 178-179).

I avtalet med Ukraina ingår också bestämmelser om skydd och rättigheter för datorprogram enligt Bernkonventionen (FördrS 78-79/1986). I artiklarna ingår bestämmelser om ensamrätter i fråga om datorprogram och om inskränkningar i dem samt om förutsättningarna för analys och kopiering av koden (dekompilering) (UA artikel 180-184). Vidare enas parterna om skydd av databaser och närmare om skyddsföremålet och om upphovsmannaskap till databaser, om särskilda ensamrätter i fråga om databaser samt om inskränkningar i anslutning till dessa (UA artikel 185-189).

Med alla tre associeringsländer bestäms också om upphovsmannens rätt till ersättning vid vidareförsäljning av konstverk (följerätt) (UA artikel 190, MD artikel 290, GE artikel 163).

I avtalet med Ukraina konstateras behovet av att fastställa ordningar mellan parternas respektive upphovsrättsorganisationer i fråga om kollektiv förvaltning av rättigheter som syftar till att upphovsrätten tillgodoses. Enligt avtalen med Moldavien och Georgien strävar parterna efter en dialog som främjar förvaltningen av rättigheter (UA artikel 168, GE artikel 164, MD artikel 291).

Varumärken. *(Underavsnitt 2).* I avtalen med Moldavien och Georgien enas parterna om de internationella överenskommelser som ska iakttas (MD artikel 292, GE artikel 165).

I avtalen med alla associeringsländer enas parterna om att inrätta ett system för varumärkesregistrering och om de förfaranden som ska användas i samband med dem, inklusive grunderna för negativa beslut om varumärken (UA artikel 193, MD artikel 293, GE artikel 166). Alla parter ska samarbeta för att förbättra skyddet av välkända varumärken i enlighet med internationella konventioner (UA artikel 194, MD artikel 294, GE artikel 167).

I underavsnittet ingår också närmare bestämmelser om undantag till rättigheter som är knutna till ett varumärke (UA artikel 196, MD artikel 295, GE artikel 168). I avtalet med Ukraina enas parterna i ännu större detalj om rättigheter som är knutna till varumärken och om undantag, inklusive bestämmelser om ensamrätt till varumärke och om särskilda rättigheter i anslutning till varumärken (UA artikel 194-196). I avtalet med Ukraina ingår också mer detaljerade bestämmelser om förfaranden i anslutning till användning av varumärken och om grunderna för förlust av varumärken samt om skyddstiden för varumärken på parternas territorium (UA artikel 197-200).

Geografiska beteckningar. *(Underavsnitt 3).* Bestämmelserna i underavsnittet tillämpas på erkännande och skydd av geografiska beteckningar med associeringsländerna (UA artikel 201, MD artikel 296, GE artikel 169).

Parterna erkänner att den andra partens lagar stämmer överens med bestämmelserna i avtalet, och parterna erkänner också, efter att ha genomfört de relevanta förfarandena, inbegripet invändningsförfarandet, skyddet av de geografiska beteckningarna för de produkter som ingår i bilagorna till avtalen (UA artikel 202, MD artikel 297, GE artikel 170). I avtalen med Moldavien och Georgien erkänns också att skyddet av beteckningar som skyddas inom ramen för separata avtal om skydd av geografiska beteckningar bevaras genom associeringsavtalen (MD artikel 297, GE artikel 170).

Med associeringsländerna avtalas om möjligheten att lägga till nya geografiska beteckningar och närmare om de förfaranden som gäller för dem (UA artikel 203, MD artikel 298, GE artikel 171). Vidare bestäms om skyddets omfattning, inbegripet skydd av beteckningarna från indirekt kommersiellt bruk och annat missbruk eller imitering (UA artikel 204, MD artikel 299, GE artikel 172). I fråga om rätt att använda geografiska beteckningar bestäms att kommersiell användning av ett namn som skyddas enligt avtalet och som stämmer överens med motsvarande produktspecifikation är öppen för alla och att användning av ett skyddat namn inte kräver registrering eller några ytterligare avgifter (UA artikel 205, MD artikel 300, GE artikel 174). I avtalen med alla tre associeringsländer avtalar parterna om förhållandet mellan geografiska beteckningar och varumärken, inbegripet om förutsättningarna för nekande av ansökan (UA artikel 206, MD artikel 303, GE artikel 176).

Med associeringsländerna avtalas om tillsynen över genomförandet av skyddet genom lämpliga åtgärder (UA artikel 207, MD artikel 301, GE artikel 175). Med Ukraina och Moldavien avtalas också om provisoriska eller kompletterande åtgärder och om övergångstider i fråga om produkter som omfattas av skyddet av beteckningar (UA artikel 208, MD artikel 302).

Vidare enas parterna om allmänna regler, samarbete och öppenhet i frågor som gäller geografiska beteckningar samt om att inrätta en underkommitté för geografiska beteckningar. Underkommittéerna har rätt att införa ändringar i bilagornas förteckningar över skyddade beteckningar. Parterna ska hålla kontakt med varandra i alla frågor som hänför sig till tillämpningen och genomförandet av ärenden som gäller beteckningar genom den underkommitté som inrättas. Underkommittén ska rapportera till associeringskommittéerna i enlighet med vad som bestäms (UA artikel 209-211, MD artikel 304-306, GE artikel 177-179).

Formgivning. *(Underavsnitt 4).* Med Georgien och Moldavien avtalas om att länderna ska efterleva Genèveakten till Haagöverenskommelsen om internationell registrering av industriella formgivningar (FördrS 51/2011) (MD artikel 307, GE artikel 180). Med Ukraina avtalas om definitioner av formgivningar (UA artikel 212).

Med Georgien och Moldavien avtalas om skydd för sådana formgivningar som är nya eller nyskapande. Skyddet ska tillhandahållas genom registrering, vilken ska ge ensamrätt till innehavare av en formgivning (MD arti-

kel 308, GE artikel 181). Med Ukraina bestäms om förutsättningarna för tillhandahållande av skydd för formgivningar att de ska vara självständigt skapade, nya och särpräglade (UA artikel 212-213). Med alla associeringsländer bestäms också om skyddstiden (UA artikel 214, MD artikel 308, GE artikel 181). I avtalet med Moldavien ingår särskilda bestämmelser om skydd av oregistrerade formgivningar och om skyddstiden för dem (MD artikel 309).

Med Ukraina avtalas också om grunderna för ogiltigförklaring eller vägran av registrering (UA artikel 215). Innehavaren av en skyddad formgivning ska ha ensamrätt att använda sin formgivning med vissa undantag UA artikel 216). I avtalet med Ukraina enas parterna om att t.ex. handlingar som utförs privat och i icke-kommersiellt syfte och handlingar som utförs i undervisnings- eller experimentsyfte omfattas av undantagen. Med Georgien och Moldavien konstateras att parterna får fastställa undantag, förutsatt bl.a. att sådana undantag inte oskäligt inkräktar på de legitima intressen som innehavaren av den skyddade formgivningen har (UA artikel 217, MD artikel 310, GE artikel 182). Med alla tre associeringsländer bestäms också att formgivningar ska vara berättigade till skydd enligt en parts upphovsrättslagstiftning (UA artikel 218, MD artikel 311, GE artikel 183).

Patent. *(Underavsnitt 5).* Med Moldavien och Georgien avtalas om att länderna ska följa bestämmelserna i Wipo-konventionen om patentsamarbete (FördrS 58/1980) (MD artikel 312, GE artikel 184).

Med alla associeringsländer avtalas om att parterna erkänner betydelsen av Dohaförklaringen från WTO:s ministerkonferens om Tripsavtalet och folkhälsa och betydelsen av iakttagande av förklaringen vid genomförandet av detta kapitel. Parterna åtar sig också att genomföra beslutet från WTO:s allmänna råd från år 2003 om punkt 6 i Dohaförklaringen (UA artikel 219, MD artikel 313, GE artikel 185).

I avtalen medges åtgärder för tilläggsskydd i fråga om läkemedel och växtskyddsmedel (UA artikel 220, MD artikel 314, GE artikel 186). Med Ukraina avtalas separat att parterna ska skydda biotekniska uppfinningar i sin nationella patenträtt och vid behov anpassa sin lagstiftning i enlighet med bestämmelserna i avtalet. I artikeln ingår också relevanta närmare definitioner samt förutsättningarna och begränsningarna för patentbarhet samt anknytande förfaranden och undantag (UA artikel 221).

I avtalen bestäms om skydd av uppgifter som lämnas i syfte att erhålla godkännande för att släppa ut ett läkemedel på marknaden. Med associeringsländerna avtalas att de anpassar sin lagstiftning rörande uppgiftsskydd för läkemedel till EU:s lagstiftning till en tidpunkt som beslutas separat (UA artikel 222, MD artikel 315, GE artikel 187). I avtalen bestäms vidare att parterna ska fastställa krav på säkerhet och effektivitet före godkännande av utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden. Parterna ska fastställa testningskriterier för växtskyddsmedel och andra testningsförfaranden i anslutning till deras godkännande.I avtalen ingår också bestämmelser om uppgiftsskydd för växtskyddsmedel (UA artikel 223, MD artikel 316, GE artikel 188).

Med associeringsländerna avtalas också att parterna ska samarbeta för att främja och stärka skyddet av växtförädlarrätten i enlighet med den internationella konventionen för skydd av växtförädlingsprodukter (FördrS 17/1993). (UA artikel 228, MD artikel 317, GE artikel 189).

I avtalet med Ukraina ingår separata bestämmelser (i underavsnitt 7) att parterna med förbehåll för sin inhemska lagstiftning, ska respektera, bevara och bibehålla kunskaper, innovationer och sedvänjor hos ursprungsbefolkningar och lokalsamhällen med traditionella livssätt som är relevanta för bevarande och hållbart nyttjande av biologisk mångfald. Parterna fortsätter sitt arbete för att förbättra skyddet för genetiska resurser, traditionell kunskap och folklore och enas om utbyte av information mellan parterna om betydande multilaterala diskussioner (UA artikel 229).

Kretsmönster i halvledarprodukter, endast Ukraina. *(Underavsnitt 6).* Med Ukraina avtalas separat om frågor som gäller skydd av kretsmönster i halvledarprodukter, inbegripet definitioner av halvledarprodukter och deras kretsmönster samt om vad som anses utgöra kommersiell användning av dem och om förutsättningarna för skydd (UA artikel 224-225).I avsnittet bestäms också om de

rättigheter som ingår i ensamrätt med stöd av skydd av kretsmönster samt om skyddstiden (UA artikel 226-227).

Säkerställande av skydd för immateriella rättigheter (avsnitt 3).

I de tre associeringsavtalen konstaterar parterna att de bekräftar sina allmänna åtaganden enligt Tripsavtalet och ska föreskriva kompletterande åtgärder för att säkerställa genomförandet av rättigheterna. Vidare enas parterna om att förfarandena och reglerna ska vara rättvisa, proportionella och opartiska (UA artikel 230, MD artikel 318, GE artikel 190). Parterna enas också om de grunder på vilka rätten att begära tillämpning av rättsmedel och åtgärder kan beviljas (UA artikel 231, MD artikel 319, GE artikel 191).

Civilrättslig verkställighet. *(Underavsnitt 1)*. I avtalen erkänner parterna som utgångspunkt för en presumtion om innehav av upphovsrätt, om inte motsatsen bevisas, att verkets upphovsman ska anses vara rättsinnehavaren, om dennes namn på vederbörligt sätt har uppgetts på verket (UA artikel 232, MD artikel 329, GE artikel 199).

I avtalet med Ukraina avtalas separat om bevisning, såsom att parternas rättsliga myndigheter ska ha befogenhet att besluta när en part har lagt fram tillräcklig bevisning till stöd för sina yrkanden. När det gäller intrång i de immateriella rättigheterna som begås i kommersiell skala, ska parterna göra det möjligt att besluta att sådana handlingar som motparten förfogar över ska läggas fram, förutsatt att sekretessbelagd och annan konfidentiell information skyddas (UA artikel 233).

Parterna ska säkerställa att myndigheterna har möjlighet att vidta effektiva interimistiska åtgärder för att säkra relevant bevisning om det påstådda intrånget redan innan talan väcks (UA artikel 234, MD artikel 320, GE artikel 192). Med Ukraina avtalas dessutom att åtgärderna på vissa villkor kan upphävas på begäran av svaranden, om inte käranden inom skälig tid väcker talan om saken (UA artikel 234).

Parterna ska se till att de behöriga rättsliga myndigheterna på begäran av käranden får besluta att information ska lämnas om ursprung och distributionsnät för de intrångsgörande varorna eller tjänsterna. I artikeln ingår närmare bestämmelser om skyldigheter att lämna information och om förutsättningarna för detta (UA artikel 235, MD artikel 321, GE artikel 193).

Med associeringsländerna avtalas också om förutsättningarna för sådana interimistiska åtgärder och säkerhetsåtgärder som myndigheterna utfärdar i syfte att hindra ett förestående immaterialrättsintrång eller en fortsättning av ett intrång, t.ex. genom att meddela förbud mot intrångsgöraren eller beslag av varor. När det gäller intrång som begås i kommersiell skala ska det dessutom säkerställas att parterna på vissa villkor t.ex. får belägga egendom med kvarstad eller frysa tillgångar för att trygga eventuella skadestånd (UA artikel 236, MD artikel 322, GE artikel 194). I fråga om Ukraina enas parterna dessutom om rätt att få information och rätt att bli hörd vid omprövning av ärendet (UA artikel 236).

I avtalen bestäms om möjlighet till korrigeringsåtgärder, såsom att varor som gör intrång i en immateriell rättighet ska förstöras eller avlägsnas från marknaden. De rättsliga myndigheterna får också besluta att material och verktyg som har använts för att skapa dessa varor ska förstöras (UA artikel 237, MD artikel 323, GE artikel 195). Vidare enas parterna om att de rättsliga myndigheterna får utfärda ett föreläggande mot intrångsgöraren med förbud att fortsätta intrånget (UA artikel 238, MD artikel 324, GE artikel 195). Parterna får också föreskriva om sådana alternativa åtgärder där de behöriga rättsliga myndigheterna, när detta är lämpligt, i stället för de ovan angivna åtgärderna får besluta att skadestånd ska betalas (UA artikel 239, MD artikel 325, GE artikel 195).

Parterna ska se till att de rättsliga myndigheterna när de fastställer skadestånd beaktar alla relevanta omständigheter, inbegripet den skada som förorsakats. I de fall då intrångsgöraren har handlat i god tro får parterna föreskriva att de rättsliga myndigheterna får förordna om återbetalning till den skadelidande parten av vinst eller om betalning av ett skadestånd (UA artikel 240, MD artikel 326, GE artikel 196).

I associeringsavtalen enas parterna också om att se till att rimliga och proportionerliga

kostnader för rättegången betalas av den förlorande parten, utom när det är oskäligt (UA artikel 241, MD artikel 327, GE artikel 197).

I avtalen enas parterna vidare om att de rättsliga myndigheterna i rättsliga förfaranden rörande immaterialrättsintrång får förordna om lämpliga åtgärder för att sprida information om domstolars avgöranden (UA artikel 242, MD artikel 328, GE artikel 198). I avtalet med Ukraina ingår dessutom en separat bestämmelser om att ifall civilrättsliga sanktioner kan föreläggas till följd av administrativa förfaranden, ska dessa förfaranden vara förenliga med de principer som fastställs i bestämmelserna i underavsnittet (UA artikel 243).

Tjänstelevererande mellanhänders ansvar, endast Ukraina. *(Underavsnitt 2).* Med Ukraina avtalas separat om tjänstelevererande mellanhänders ansvar. Parterna erkänner att de är medvetna om att tredje man kan komma att använda mellanhänders tjänster för intrång av immateriella rättigheter. Parterna enas också om att varje part ska föreskriva de åtgärder som framgår av detta underavsnitt för tjänstelevererande mellanhänder i syfte att säkerställa fri rörlighet för informationstjänster och samtidigt säkerställa skydd för immateriella rättigheter i en digital miljö (UA artikel 244).

Vidare ingår det bestämmelser om tjänstelevererande mellanhänders ansvar och om gränserna för ansvaret i fråga om vidarebefordran, cachning och värdtjänster. Det ingår också bestämmelser om att tjänsteleverantören inte ska vara ansvarig för den överförda informationen under förutsättning att tjänsteleverantören inte initierar överföringen, inte väljer ut mottagaren eller inte ändrar den information som överförs. Vidare ingår det bestämmelser om ansvarsbegränsning i samband med cachning och värdtjänster. I fråga om värdtjänster klarläggs att tjänsteleverantören inte ska vara ansvarig, om denne inte hade faktisk kännedom om förekomsten av olaglig verksamhet och denne så snart han eller hon fått sådan kännedom utan dröjsmål handlat för att avlägsna informationen eller göra den oåtkomlig. Vidare konstateras att det som angetts ovan inte ska påverka möjligheten för en domstol eller administrativ myndighet att i enlighet med parternas rättssystem kräva att tjänsteleverantören upphör med eller förhindrar överträdelserna (UA artikel 245-247).

I avtalet bestäms att parterna inte får ålägga leverantörer av tjänster som omfattas av de ovan nämnda artiklarna en allmän övervakningsskyldighet. Parterna kan fastställa skyldigheter för leverantörer av informationssamhällets tjänster att omedelbart informera de behöriga myndigheterna om påstådda olagliga verksamheter eller på begäran av myndigheterna lämna uppgifter om mottagarna av deras tjänster (UA artikel 248).

Andra bestämmelser. *(Underavsnitt 2/3).* I avtalen ingår också ett underavsnitt med andra bestämmelser (I avtalen med Georgien och Moldavien underavsnitt 2, i avtalet med Ukraina underavsnitt 3).

Mellan parterna avtalas närmare om gränsåtgärder för varor som gör intrång i immateriella rättigheter. I fråga om gränsåtgärder ingår i alla tre avtal bestämmelser om förfaranden, praxis och arrangemang som tullmyndigheterna kan använda, när det misstänks att varor gör intrång i immateriella rättigheter. Det avtalas också allmänt om samarbete mellan parterna (UA artikel 250, MD artikel 330, GE artikel 200). I avtalen med Ukraina och Moldavien preciseras genom definitioner vad som i detta sammanhang avses med varor som gör intrång i immateriella rättigheter (UA artikel 250, MD artikel 330). I avtalen med Moldavien och Georgien enas parterna om den underkommitté som ska ansvara för säkerställandet av artikelns genomförande (MD artikel 330, GE artikel 200).

Vidare enas parterna om att uppmuntra branschorganisationer eller branschsammanslutningar att utarbeta uppförandekoder för immateriella rättigheter och att lämna utvärderingar av tillämpningen av dem till myndigheterna (UA artikel 251, MD artikel 331, GE artikel 201).

I underavsnittet ingår närmare bestämmelser om samarbete mellan parterna för att stödja genomförandet av åtagandena och skyldigheterna enligt kapitlet om immateriella rättigheter, inbegripet utbyte av information och erfarenheter, samarbete i anslutning till myndigheternas tillsynsverksamhet för att utbyta erfarenheter och koordinera funktionerna, utvecklande av verksamhetsbetingelserna bl.a. genom utbildning, spridning av information om immateriella rättigheter, ut-

vecklande av institutionellt samarbete samt aktivt ökande av medvetenheten hos allmänheten (UA artikel 252, MD artikel 332, GE artikel 202).

Konkurrens (kapitel 10)

Antitrustfrågor och koncentrationer. *(UA/MD avsnitt 1)*. I avtalen med Ukraina och Moldavien fastställs som konkurrensmyndigheter när det gäller Europeiska unionen Europeiska kommissionen, när det gäller Ukraina Ukrainas antimonopolkommitté och när det gäller Moldavien konkurrensrådet. Vidare definieras vad som i kapitlet avses med konkurrenslagstiftning (UA artikel 253, MD artikel 333).

Parterna erkänner vikten av fri och icke snedvriden konkurrens i sina handelsförbindelser. I avtalen definieras närmare vissa affärsmetoder som inte är förenliga med avtalen. I fråga om genomförandet enas parterna om att de på sitt respektive territorium ska bibehålla en konkurrenslagstiftning som effektivt tar itu med konkurrensbegränsande avtal, samordnade förfaranden och konkurrensbegränsande ensidiga åtgärder från företag med dominerande marknadsinflytande och som effektivt kontrollerar företagskoncentrationer. Parterna enas om att bibehålla en myndighet som ansvarar för tillsyn. Parterna erkänner vikten av att tillämpa sin konkurrenslagstiftning på ett öppet och ickediskriminerande sätt. Med Ukraina avtalar EU mer detaljerat om förfarandena i samband med öppenhet och offentlighet (UA artikel 254-255, MD artikel 334-335, GE artikel 203-204).

Med Moldavien och Georgien avtalas att kapitlet inte hindrar en part från att utse eller bibehålla statliga monopol eller statliga företag, eller från att ge företag särskilda eller exklusiva rättigheter i enlighet med sin respektive lagstiftning. Parterna ska se till att sådana företag omfattas av den konkurrenslagstiftning som avses i kapitlet i den mån tillämpningen av denna lagstiftning inte hindrar den allmännyttiga verksamheten (GE artikel 205, MD artikel 336).

Med Ukraina enas parterna mer detaljerat om närmande av lagstiftningen till EU-regelverket, om tillsynsåtgärderna samt om tidsplanen för detta (UA artikel 256). I fråga om offentliga företag och företag med särskilda eller exklusiva rättigheter avtalas att ingendera parten ska bibehålla åtgärder som strider mot principerna i avtalet eller mot bestämmelserna som gäller statliga monopol. Varje part ska anpassa statliga handelsmonopol inom fem år från avtalets ikraftträdande (UA artikel 258). I samband med samarbete och informationsutbyte erkänner parterna i avtalen med Moldavien och Ukraina vikten av koordination och samarbete mellan konkurrensmyndigheterna för att uppfylla målen i avtalen (UA artikel 259, MD artikel 337). I avtalet med Ukraina avtalas också om samråd. Varje part ska, på den andra partens begäran, inleda samråd för att lösa särskilda frågor eller tolkningsfrågor i anslutning till avsnittet (UA artikel 260).

Bestämmelserna i avtalens kapitel om tvistlösning tillämpas inte med vissa undantag på detta avsnitt (UA artikel 261, MD artikel 338, GA artikel 207).

Statligt stöd. *(UA/MD avsnitt 2)*. I avtalen med Ukraina och Moldavien ingår bestämmelser om allmänna principer för statliga stöd. Stöd som ges företag av statliga medel och som snedvrider eller hotar att snedvrida konkurrensen och som påverkar handeln mellan parterna ska vara oförenligt med avtalen. Dock kan vissa stöd godkännas. I avtalet med Ukraina godkänns bl.a. stöd av social karaktär som ges till enskilda konsumenter, stöd för att avhjälpa skador som orsakats av naturkatastrofer, stöd för att främja den ekonomiska utvecklingen i regioner där levnadsstandarden är låg och stöd för att främja kultur och bevara kulturarvet (UA artikel 262). Dessa principer motsvarar vad som ingår i artikel 107 i FEUF om statliga stöd. I fråga om Moldavien ingår en separat bestämmelse om att statligt stöd som gäller fiske, produkter som omfattas av bilaga 1 till jordbruksavtalet eller annat stöd som omfattas av jordbruksavtalet avgränsas från tillämpningsområdet för kapitlet (MD artikel 339).

I avtalen åtar sig parterna att sörja för öppenhet vad gäller statligt stöd (UA artikel 263, GE artikel 206, MD artikel 342). I fråga om Ukraina specificeras att parterna uppger de viktigaste uppgifterna om sina statliga stöd, såsom den totala mängden, typen, målsättningen och den beviljande instansen. Parterna åtar sig också att på begäran lämna

närmare upplysningar om alla ordningar för statligt stöd och om enskilda fall av statligt stöd. Vidare bestäms bl.a. om öppenhet i de finansiella förbindelserna mellan offentliga myndigheter och företag.

I avtalet med Ukraina avtalas om tolkning av och tillämpningsområde för bestämmelserna om statliga stöd (UA artikel 264 och 266). Med Ukraina och Georgien avtalas om förhållandet mellan bestämmelserna i kapitlet och i WTO-reglerna, såsom i avtalet om stöd och tvistlösningsavtalet (UA artikel 265, GE artikel 208). Med Moldavien avtalas separat om att statliga stöd ska bedömas på grundval av de kriterier som uppkommer vid tillämpningen av de konkurrensregler som gäller i EU (MD artikel 340).

I avtalen med Georgien och Moldavien ska parterna vid informationsutbyte enligt kapitlet beakta de begränsningar som följer av tystnadsplikten och skyddet för företagshemligheter i deras respektive jurisdiktioner. I avtalet med Moldavien ingår dessutom en klausul om översyn, med stöd av vilken framstegen avseende genomförandet av alla frågor som avses i kapitlet ses över (GE artikel 208, MD artikel 343 och 344).

I avtalet med Ukraina bestäms om upprättande av ett nationellt tillsynssystem för statliga stöd. Ukraina ska anta nationell lagstiftning om statliga stöd och inrätta en operativt oberoende myndighet för tillämpningen av avsnittet. Ukraina ska upprätta en förteckning över stödordningar som införts före myndigheten inrättades och anpassa dem till bestämmelserna i avtalet (UA artikel 267).

Handelsrelaterad energi (kapitel 11)

Parterna enas om de definitioner som används i kapitlet och termer såsom energiprodukter, infrastruktur för energitransport, transitering och otillåtet utnyttjande fastställs närmare avtalsvis (UA artikel 268, MD artikel 345, GE artikel 210).

Med Moldavien och Ukraina avtalas om nationell reglering av priset på energi. Priset för leverans av gas och el ska uteslutande avgöras av tillgång och efterfrågan, utom i vissa närmare fastställda undantagssituationer (UA artikel 269, MD artikel 346). Med undantag för de situationer som anges i den föregående artikeln får ingen av parterna anta eller behålla dubbel prissättning vid export av energiprodukter jämfört med priset för inhemsk konsumtion (UA artikel 270, MD artikel 347). Med Ukraina avtalas separat att tullar och alla åtgärder med motsvarande verkan ska vara förbjudna (UA artikel 271).

I avtalen med alla associeringsländer enas parterna om principer i anslutning till överföring av energi. Parterna enas om att transitering grundar sig på artiklarna i Gatt 1994 och på bestämmelserna i energistadgefördraget (UA artikel 272, MD artikel 348, GE artikel 211). Med Moldavien och Ukraina avtalas också om detaljer för transporten (UA artikel 273, MD artikel 349).

I associeringsavtalen avtalar parterna separat om förfarandena för oavbruten transit. Såvida ett kontrakt som reglerar en transitering inte föreskriver detta ska ingendera parten få avbryta eller minska en transitering eller transport av energiprodukter, utom i fråga om undantag som gäller allmänintresset. På motsvarande sätt enas parterna också om åtgärder för att minimera risken för att en transitering eller en transport oavsiktligt eller avsiktligen avbryts och för att se till att avbrutna leveranser fortsätter. I tvistesituationer får transporter inte avbrytas (UA artikel 276, MD artikel 351-352, GE artikel 213-214).

Parterna enas om nödvändiga åtgärder för att förbjuda och åtgärda otillåtet utnyttjande av energiprodukter (UA artikel 275, MD artikel 350, GE artikel 212) och åtar sig att sörja för att tillsynsmyndigheten för el och gas är oavhängig (UA artikel 277, MD artikel 353, GE artikel 215). Med Georgien avtalas separat om organisation av marknaderna på bästa möjliga sätt och om förutsättningarna för det. Vidare enas parterna om förutsättningarna för användning av infrastrukturer för energitransport samt anläggningar för kondenserad naturgas (LNG-anläggningar) och lagringsanläggningar och om ickediskriminering, samt om förutsättningarna för undantag till dessa bestämmelser (GE artikel 216-217). Med Ukraina avtalas om samarbete inom infrastrukturområdet och om främjande av integrering av marknaderna (UA artikel 274).

I associeringsavtalen enas parterna om avtalens förhållande till fördraget om energigemenskapen från 2005 och att bestämmelserna i fördraget om energigemenskapen el-

ler de bestämmelser i unionslagstiftningen som är tillämpliga enligt fördraget ska tilllämpas i en konfliktsituation.Vid genomförandet av kapitlen ska företräde ges till åtgärder som är förenliga med fördraget om energigemenskapen. I fråga om Georgien tillämpas artikeln först när landet anslutit sig till fördraget om energigemenskapen (UA artikel 278, MD artikel 354, GE artikel 218).

I avtalet med Ukraina enas parterna separat om tillträde till och utövande av prospektering efter samt undersökning och utvinning av kolväten. Vidare garanteras att varje part i enlighet med internationell rätt har full suveränitet att utnyttja kolväteresurserna på sitt territorium. Parterna enas dessutom om öppenhet och offentlighet av licenseringsvillkoren och licensieringsförfarandet för företag (UA artikel 279-280).

Öppenhet (kapitel 12)

I alla associeringsavtal ingår liknande bestämmelser om öppenhet. I kapitlet definieras åtgärd med allmän tillämpning som lagar, förordningar, rättsliga avgöranden, förfaranden och administrativa avgöranden samt i fråga om Ukraina och Moldavien dessutom som andra allmänna eller abstrakta rättsakter, tolkningar eller andra krav, men inte avgöranden som gäller en enskild person. Parterna erkänner betydelsen av ett förutsägbart regelverk och effektiva förfaranden för handel och investeringar (UA artikel 281-282, MD artikel 355-356, GE artikel 219-220).

I kapitlet enas parterna om offentliggörande av åtgärder med allmän tillämpning samt om sättet på vilket behövlig information görs tillgänglig. Parterna säkerställer att åtgärderna lätt och snabbt är tillgängliga och att de kungörs i god tid innan de träder i kraft. Parterna ska sträva efter att på förhand offentliggöra alla föreslagna åtgärder, inbegripet deras motivering, ge berörda personer tillfälle och tillräckligt med tid att framföra synpunkter på sådana föreslagna åtgärder och sträva efter att ta hänsyn till de synpunkter som mottagits om dem. För svarande på förfrågningar ska det finnas kontaktpunkter där parterna får information om gällande eller föreslagna åtgärder med allmän tillämpning. Varje part ska på ett enhetligt, opartiskt och skäligt sätt förvalta alla åtgärder med allmän tillämpning, inbegripet säkerställande av att förfarandena grundar sig på och stämmer överens med lagstiftningen i enskilda fall (UA artikel 283-285, MD artikel 357-359, GE artikel 221-223).

Parterna enas om att säkerställa att det för överprövning eller korrigering av administrativa åtgärder finns oberoende domstolar där parterna i målet har en möjlighet att försvara sin ståndpunkt och få ett motiverat avgörande som iakttas (UA artikel 286, GE artikel 224, MD artikel 360). Parterna ska också följa principerna för god förvaltningssed och är överens om att samarbeta för att främja god kvalitet och effektivitet i lagstiftningen, bland annat genom utbyte av information och bästa praxis (UA artikel 287, GE artikel 225, MD artikel 361). I avtalen med Moldavien och Georgien enas parterna om att bestämmelserna i kapitlet ska tillämpas utan att det påverkar särskilda regler om öppenhet som fastställs i andra kapitel (GE artikel 226, MD artikel 362). I avtalet med Ukraina enas parterna om icke-diskriminering vid tillämpningen av standarder för öppenhet (UA artikel 288).

Bestämmelserna hör huvudsakligen till medlemsstaternas behörighet. I Finland ingår förvaltningsrättslig lagstiftning i förvaltningslagen (434/2003), förvaltningsprocesslagen (586/1996), offentlighetslagen (621/1999), lagen om elektronisk kommunikation i myndigheternas verksamhet (13/2003), självstyrelselagen för Åland (1144/1991), kyrkolagen (1054/1993), kommunallagen (365/1995) och i lagen om ortodoxa kyrkan (985/2006).

Handel och hållbar utveckling (kapitel 13)

Parterna bekräftar sitt åtagande att främja utvecklingen av den internationella handeln på ett sätt som bidrar till målet om hållbar utveckling. Parterna erinrar om Agenda 21 om miljö och utveckling, genomförandeplanen om hållbar utveckling från 2002 och de internationellt överenskomna politiska agendorna inom sysselsättningsområdet och det socialpolitiska området (UA artikel 289, MD artikel 363, GE artikel 227).

Parterna erkänner varje parts rätt att fastställa och reglera sina egna inhemska nivåer för miljö- och arbetarskydd liksom strategier

och prioriteringar för hållbar utveckling i enlighet med relevanta internationellt erkända principer och avtal (UA artikel 290, MD artikel 364, GE artikel 228).

Parterna erkänner att full och produktiv sysselsättning och arbete under anständiga villkor för alla är centrala element för handeln i ett globalt sammanhang och de bekräftar sina åtaganden att främja utvecklingen av internationell handel för att erbjuda sysselsättning. Närmare åtgärder fastställs avtalsvis och i dessa ingår bl.a. avskaffande av alla former av tvångsarbete, faktisk föreningsfrihet och erkännande av rätten till kollektiva förhandlingar samt avskaffande av diskriminering och barnarbetskraft. Parterna betonar att arbetsnormer inte bör användas i handelsprotektionistiskt syfte (UA artikel 291, MD artikel 265, GE artikel 229).

Parterna erkänner värdet av internationell miljöförvaltning och internationella miljöavtal som svar på globala eller regionala miljöproblem. I avtalen åtar sig parterna att genomföra de miljöavtal som de är parter i. Om närmare åtaganden bestäms avtalsvis (UA artikel 292, MD artikel 366, GE artikel 230).

Dessutom bestäms att handeln bör främja hållbar utveckling i alla dess dimensioner. Parterna ska sträva efter att underlätta handel som stöder hållbar utveckling, t.ex. i fråga om miljövaror och rättvisemärkta produkter (UA artikel 293, MD artikel 367, GE artikel 231).

Parterna åtar sig att samarbeta för att främja hållbar förvaltning av skogsresurserna. Med Georgien och Moldavien avtalas mer detaljerat om åtgärder (UA artikel 284, GE artikel 233, MD artikel 369). Med Georgien och Moldavien avtalas om åtgärder som syftar till att bevara den biologiska mångfalden och parterna erkänner vikten av biologisk mångfald för hållbar utveckling (MD artikel 368, GE artikel 232). Parterna avtalar också om åtgärder när det gäller handel med fiskeriprodukter för att främja hållbar och ansvarsfull förvaltning av fiskbestånd (GE artikel 234, UA artikel 295, MD artikel 370).

För upprätthållande av skyddsnivåer avtalas att parterna för att främja handel eller investeringar inte får sänka nivån för miljö- eller arbetarskyddet och inte heller försumma genomförandet av denna lagstiftning (UA artikel 296, MD artikel 371, GE artikel 235). Parterna åtar sig att ta hänsyn till tillgänglig vetenskaplig information vid åtgärder som tillämpas avseende miljö och anställningsvillkor (UA artikel 297, GE artikel 236, MD artikel 372). I avtalen med Georgien och Moldavien enas parterna dessutom om öppenhet för åtgärder som omfattas av tillämpningsområdet för detta kapitel (MD artikel 373, GE artikel 237). Parterna åtar sig att se över, övervaka och bedöma effekterna av genomförandet av avtalen på frågor som gäller handel och hållbar utveckling (UA artikel 298, MD artikel 374, GE artikel 238).

Parterna åtar sig att samarbeta i frågor som gäller handelsrelaterade aspekter av miljö- och arbetsmarknadspolitik. I avtalen med Moldavien och Georgien ingår i artikeln mer detaljerade bestämmelser om samarbetsformerna och i avtalen nämns t.ex. samarbete inom internationella organisationer, såsom ILO, utvecklande av metoder, indikatorer och certifieringsmetoder och utbyte av information samt olika handelsrelaterade åtgärder (UA artikel 302, GE artikel 239, MD artikel 375). På grundval av avtalen etableras institutionella mekanismer och övervakningsmekanismer. Det inrättas underkommittéer för handel och hållbar utveckling och kontaktpunkter inom förvaltningen för att underlätta samarbetet. I artiklarna ingår närmare bestämmelser om andra åtgärder avtalsvis (UA artikel 300, MD artikel 376, GE artikel 240).

I avtalen enas man också om beaktande av det civila samhället. Parterna upprättar ett forum för det civila samhället med vilket samråd ordnas vid beredning och genomförande av åtgärder. Närmare bestämmelser om förfarandet har fastställts avtalsvis (UA artikel 299, GE artikel 241, MD artikel 377).

I avtalen fastställs förfaranden för situationer där den ena parten begär samråd i frågor enligt kapitlen. Parterna ska försöka nå en lösning som är tillfredsställande för båda parterna genom de rätta kanalerna och i sista hand i underkommittén för handel och utveckling. I samråden mellan parterna kan också expertpaneler eller expertgrupper utnyttjas. I avtalen ingår närmare bestämmelser om inrättande av sådana paneler eller grupper och om deras verksamhet. I frågor som gäller kapitlet kan parterna endast anlita de förfa-

randen som fastställs i detta kapitel (UA artikel 300-301, MD artikel 378-379, GE artikel 242-243).

Tvistlösning (kapitel 14)

Syfte och tillämpningsområde. *(UA kapitlets ingress, GE/MD avsnitt 1).* Målsättningen för kapitlet om tvistlösning är att skapa ett effektivt system för förebyggande och lösning av tvister mellan parterna. Bestämmelserna i detta avsnitt ska gälla för alla tvister om tolkningen och tillämpningen av bestämmelserna i avdelningen om handel och handelsrelaterade frågor, om inte annat uttryckligen anges (UA artikel 303-304, MD artikel 380-381, GE artikel 244-245).

Samråd och medling. *(UA kapitlets ingress, GE/MD avsnitt 2).* Parterna ska sträva efter att lösa alla tvister genom att inleda samråd i god tro i syfte att nå en ömsesidigt godtagbar lösning. Samråd ska inledas genom att en part sänder en skriftlig begäran till den andra parten med angivande av skälen för begäran och de avtalsbestämmelser som den anser vara tillämpliga på fallet. I avtalen ingår bestämmelser om tidsfrister för ordnande och slutförande av samråd. Tidsfrister för brådskande fall (lättfördärvliga varor, säsongvaror eller transport av energi) fastställs separat (UA artikel 305, MD artikel 382, GE artikel 246).

Med Moldavien och Georgien avtalas att en part får begära att ett tvistlösningsförfarande inleds i enlighet med bilagorna till avtalen (GE bilaga XIX, MD bilaga XXXII) (MD artikel 383, GE artikel 247). Avtalet med Ukraina innehåller ett separat kapitel om en medlingsmekanism (UA kapitel 15). Kapitlet tillämpas på alla åtgärder som omfattas av tillämpningsområdet för kapitel 1 i avdelning IV i avtalet med Ukraina (Nationell behandling och marknadstillträde för varor) och som har en negativ inverkan på handeln mellan parterna. Handelskommittén får dock besluta om användning av medlingsmekanismen också i fråga om åtgärder som gäller andra särskilt angivna kapitel (UA artikel 327). Kapitlet innehåller bestämmelser om förfarandet enligt medlingsmekanismen (begäran om upplysningar, inledande av förfarandet, val av medlare och regler för medlingsförfarandet). Dessutom ingår bestämmelser om genomförandet av en ömsesidigt godtagbar lösning (UA artikel 328-332). Enligt de allmänna bestämmelserna i kapitlet är förfarandet enligt medlingsmekanismen inte avsett att ligga till grund för tvistlösningsförfaranden och medlingsförfarandet påverkar inte heller parternas rättigheter och skyldigheter enligt kapitlet om tvistlösning. I de allmänna bestämmelserna enas parterna också mer detaljerat om tidsfrister, kostnader och om översyn av medlingsmekanismen (UA artikel 333-336).

Skiljeförfarande. *(UA avsnitt 1, GE/MD avsnitt 3).* Om parterna inte lyckas lösa tvisten genom samråd får den klagande parten begära att ett skiljeförfarande inleds. En begäran om tillsättande av en skiljenämnd ska motiveras och lämnas in skriftligen till den svarande parten samt till associeringskommittén/handelskommittén (UA artikel 306, MD artikel 384, GE artikel 248).

En skiljenämnd ska bestå av tre skiljemän. Om parterna inte kan enas om skiljenämndens sammansättning inom den angivna tidsfristen, ska ett i avtalen närmare angivet förfarande iakttas (UA artikel 307, GE artikel 385, MD artikel 249). I avtalen med Georgien och Moldavien ingår bestämmelser om att parterna får begära ett preliminärt avgörande av skiljenämnden i frågan om huruvida den anser att fallet är brådskande (GE artikel 250, MD artikel 386). Avtalen innehåller bestämmelser om förlikning vid brådskande energitvister. När det gäller tvister mellan parterna som gäller att transporten av naturgas, olja eller el helt eller delvis har avbrutits eller riskerar att avbrytas, får en part begära att ordföranden i skiljenämnden ska fungera som förlikningsman i alla frågor i samband med tvisten genom att lämna in en begäran till nämnden (UA artikel 309, MD artikel 388, GE artikel 252).

En interimsrapport ska av skiljenämnden läggas fram för parterna 90 dagar efter den dag då nämnden tillsattes, eller senast 120 dagar efter den dagen. Parterna får lämna in en begäran till skiljenämnden om att den ska ompröva särskilda aspekter i rapporten. I avtalen bestäms särskilt om tidsfrister för sådan begäran om omprövning, inbegripet för brådskande fall. Utifrån parternas skriftliga begäran får skiljenämnden ändra sin rapport och företa ytterligare utredningar. Skilje-

nämnden ska meddela parterna och associerings/handelskommittén sitt avgörande inom 120 dagar efter den dag då nämnden tillsattes, eller senast 150 dagar efter den dagen. Tidsfrister för brådskande fall (lättfördärvliga varor, säsongvaror eller transport av energi) fastställs separat (UA artikel 308-310, GE artikel 250-252, MD artikel 387-389).

Efterlevnad. *(UA avsnitt 2, GE/MD ingår i avsnitt 3).* I avtalen ingår bestämmelser om iakttagande av skiljenämndens avgörande (skiljedom). Parterna ska utan dröjsmål och i god tro genomföra de åtgärder som behövs för att iaktta skiljedomen samt sträva efter att enas om en tidsfrist. Om parterna inte kan enas om vilken tidsperiod som är rimlig för att följa skiljenämndens avgörande, kan de föra ärendet för avgörande av den ursprungliga skiljenämnden. Den rimliga tidsperioden kan förlängas genom avtal mellan parterna (UA artikel 311-312, MD artikel 390-391, GE artikel 254-255).

Den svarande parten ska innan den rimliga tidsperioden löper ut till den klagande parten samt associerings/handelskommittén anmäla vilka åtgärder den har vidtagit för att följa skiljenämndens avgörande. Om det råder oenighet mellan parterna gällande frågan om huruvida sådana åtgärder existerar eller huruvida de är enhetliga med avtalsbestämmelserna, kan den kärande parten begära att den ursprungliga skiljenämnden avgör frågan.

I avtalen ingår bestämmelser om korrigerande åtgärder om skiljenämndens avgörande inte följs. Tillfälligt upphävande av kärandes skyldigheter och ersättning är provisoriska åtgärder och de får tillämpas endast tills dess att den åtgärd som strider mot avtalsbestämmelserna återtas eller ändras eller parterna har enats om en lösning till tvisten (UA artikel 313 och 315, GE artikel 256-257, MD artikel 392-393). Det finns separata bestämmelser om korrigerande åtgärder vid brådskande tvister som gäller energitransporter. Då får den klagande parten tillfälligt upphäva sina skyldigheter enligt avtalet omedelbart och i en omfattning som motsvarar de upphävande eller minskande effekterna, om svaranden inte har iakttagit skiljenämndens avgörande inom 15 dagar efter att det meddelades. Om den svarande parten bestrider underlåtenhet att följa skiljenämndens avgörande, får den inleda förfaranden avseende ovan nämnda korrigerande åtgärder (UA artikel 314, MD artikel 395, GE artikel 258). Parterna enas också om förfaranden för översyn av åtgärder som har vidtagits för att följa skiljenämndens avgörande efter det tillfälliga upphävandet av skyldigheter eller när andra korrigerande åtgärder har tagits i bruk (UA artikel 316, GE artikel 259, MD artikel 395).

Med Georgien och Moldavien avtalas separat om förfaranden vid ersättning av skiljemän. Vidare avtalas att skiljeförfarandet kan avbrytas när som helst på begäran av båda parterna (GE artikel 260, MD artikel 396).

Gemensamma bestämmelser. *(UA avsnitt 3, GE/MD ingår i avsnitt 3).* Parterna får när som helst komma överens om en ömsesidigt godtagbar lösning på tvister som omfattas av kapitlet, varvid ett skiljeförfarande tillfälligt kan avbrytas eller avslutas (UA artikel 317, GE artikel 262, MD artikel 398).

Arbetsordningen för tvistlösningsförfarandena fastställs närmare i bilagorna till avtalen. Utfrågningarna i skiljenämnden ska vara öppna för allmänheten, om inte något annat anges i arbetsordningen (UA artikel 318, GE artikel 263, MD artikel 399). I artiklarna om upplysningar samt råd i sakfrågor ingår bestämmelser om förfaranden som skiljenämnden kan använda för att inhämta upplysningar och utlåtanden från olika källor (UA artikel 319, GE artikel 264, MD artikel 400).

I avtalen med associeringsländerna ingår bestämmelser om de tolkningsregler som skiljenämnden ska iaktta. En skiljenämnd ska tolka avtalsbestämmelserna i enlighet med sedvanliga folkrättsliga tolkningsregler och de tolkningsregler som fastställs i Wienkonventionen om traktaträtten (FördrS 33/1980). Vidare ska de tolkningar som WTO:s tvistlösningsorgan avgett beaktas (UA artikel 320, GE artikel 265, MD artikel 401).

Skiljenämnden ska sträva efter att fatta alla sina beslut enhälligt eller om detta inte lyckas ska ärendet avgöras med enkel majoritet. Skiljenämndens avgöranden är bindande, dvs. parterna godkänner dem utan förbehåll (UA artikel 321, GE artikel 266, MD artikel 403).

I tvister som gäller tolkningen av bestämmelser om tillnärmning av regelverket eller av bestämmelser där parterna åläggs en i EU-lagstiftningen uppställd skyldighet ska skiljenämnden inte besluta i frågan utan begära

att frågan hänskjuts till Europeiska unionens domstol för avgörande. Domstolens avgörande är bindande för skiljenämnden (UA artikel 322, GE artikel 266, MD artikel 403).

Allmänna bestämmelser. *(Avsnitt 4).* I avtalen ingår bestämmelser om tidtabell och förfaranden för upprättande av en förteckning över skiljemän (UA artikel 323, GE artikel 268, MD artikel 404). Vidare ingår bestämmelser om tillämpningen av bestämmelserna i kapitlen om tvistlösning i förhållande till de skyldigheter som WTO uppställt (UA artikel 324, GE artikel 269, MD artikel 405). I de allmänna bestämmelserna preciseras också förfarandet för kalkylering av tidsfrister (UA artikel 325, GE artikel 270, MD artikel 406). I avtalet med Ukraina ingår en artikel om ändring av kapitlet enligt vilken handelskommittén får besluta att ändra kapitlet, arbetsordningen för skiljeförfaranden i bilaga XXIV och uppförandekoden i bilaga XXV (UA artikel 326).

Allmänna bestämmelser om tillnärmning av lagstiftningen (GE/MD kapitel 15)

Med Georgien och Moldavien avtalas att parterna minst en gång om året ska diskutera framsteg när det gäller närmande av regleringen till Europeiska unionens lagstiftning inom handel och på handelsrelaterade områden i associeringskommittén eller en underkommitté till den. Som underlag för diskussionen ska Georgien och Moldavien på begäran av unionen lämna uppgifter om framsteg när det gäller tillnärmning av sin respektive lagstiftning samt om genomförandet och tillämpningen av den tillnärmade nationella lagstiftningen i fråga om de berörda kapitlen (GE avdelning IV, MD avdelning V). Länderna ska underrätta unionen när de anser att de har slutfört den tillnärmning som föreskrivs i respektive kapitel. Som en del av tillnärmningen ska Georgien och Moldavien upphäva bestämmelser i sin inhemska lagstiftning eller avskaffa administrativ praxis som är oförenliga med unionslagstiftningen (GE artikel 271-272, MD artikel 407-408).

I anslutning till bedömning av tillnärmningen av lagstiftningen ingår bestämmelser om att unionen ska inleda en bedömning av tillnärmningen och dess praktiska genomförande när länderna har underrättat unionen om slutförd tillnärmning. I unionens bedömning ska bl.a. beaktas om länderna förfogar över fungerande infrastruktur. Vidare enas parterna om förfaranden som gäller ändringar i unionslagstiftning som är relevanta med tanke på tillnärmningsskyldigheter samt om förfaranden om informationsutbyte (GE artikel 273-275, MD artikel 409-411).

I de allmänna bestämmelserna ingår en bestämmelse om att associeringskommittén godkänner förfaranden för bedömning av tillnärmningen och informationsutbytet. Alla hänvisningar till en viss unionsakt i avdelningen om handel och handelsrelaterade frågor i avtalen omfattar de ändringar, tillägg och ersättningsåtgärder som offentliggjorts i Europeiska unionens officiella tidning före den 29 november 2013. I händelse av konflikt ska bestämmelserna i kapitlen 3, 4, 5, 6, 7 och 8 (och i fråga om MD också i kapitel 10) i avdelningen om handel och handelsrelaterade frågor i avtalen ha företräde framför bestämmelserna i detta kapitel. Vidare bestäms att påståenden om överträdelse av bestämmelserna i detta kapitel inte ska behandlas inom ramen för avtalens kapitel om tvistlösning (GE artikel 276, MD artikel 412).

EKONOMISKT SAMARBETE (UA AVDELNING V, GE AVDELNING V, MD AVDELNING IV)

Ekonomisk dialog, makroekonomiskt samarbete. *(UA kapitel 2 i AVDELNING V, GE kapitel 1 i AVDELNING V, MD kapitel 2 i AVDELNING IV).* Parterna enas om en ekonomisk dialog som syftar till informationsutbyte bl.a. om makroekonomi, offentlig ekonomi, ekonomisk politik samt regional ekonomisk integrering.

Offentlig ekonomi. *(GE kapitel 2 i AVDELNING V, MD kapitel 7 i AVDELNING IV, UA kapitel 3 i AVDELNING V).* Parterna enas om samarbete vid utvecklandet av intern och extern revision av den offentliga ekonomin.

Vidare avtalas med Ukraina och Moldavien om samarbete vid utveckling av budgetpolitik och upprättande av statsbudgetar samt vid bekämpning av bedrägeri och korruption.

Beskattning. *(GE kapitel 3 i AVDELNING V, UA kapitel 4 i AVDELNING V, MD kapitel 8 i AVDELNING IV).* Parterna är överens

om att samarbeta för att effektivisera god förvaltning inom beskattningsområdet utifrån principerna om öppenhet och rättvisa. Dessutom enas parterna om samarbete för att effektivisera skattesystemet i associeringsländerna samt för att förebygga bedrägeri och smuggling. Parterna åtar sig att tillnärma sin lagstiftning på det sätt som fastställs i bilagorna till avtalen (UA bilaga XXVII, MD bilaga VI, GE bilaga XXII).

Statistik. *(GE kapitel 4 i AVDELNING V, MD kapitel 6 i AVDELNING IV, UA kapitel 5 i AVDELNING V).* Parterna är överens om att samarbeta för att utveckla kapaciteten i statistiksystemet och hos statistikmyndigheterna i syfte att ta fram allt mer tillförlitliga och jämförbara statistikuppgifter. Associeringsländerna närmas till Europeiska unionens praxis genom att i fortsättningen beakta Europeiska unionens kompendium över statistikkrav som uppdateras varje år (Statistical Requirements Compendium), vilket också finns som bilaga till avtalen (UA XXIX, MD V, GE XXIII). Associeringsländerna är överens om att samarbete med Europeiska unionens statistikmyndighet Eurostat i synnerhet i fråga om utvecklande av processer som hänför sig till befolkningsstatistik, jordbruksstatistik, företagsstatistik, energistatistik, nationalräkenskaper, utrikeshandelsstatistik, regional statistik och till utveckling av statistikframställningsprocesser.

Georgien åtar sig att gradvis tillnärma sitt regelverk i enlighet med Europeiska unionens kompendium över statistikkrav. Med Moldavien avtalas om planering av ett sådant program. Också i avtalet med Ukraina uppställs tillnärmning av regelverket som ett av målen.

SEKTORSSAMARBETE (UA AVDELNING V, GE AVDELNING VI, MD AVDELNING IV)

Energi. *(UA kapitel 1 i AVDELNING V, GE kapitel 2 i AVDELNING VI, MD kapitel 14 i AVDELNING IV).* I avtalens kapitel om energi enas parterna om samarbete inom ett flertal områden som hänför sig till tillgången på energi. Parterna lovar samarbeta bl.a. vid genomförandet av energistrategier och energipolitik, utvecklandet av energimarknader, utvecklandet av energiinfrastruktur, i fråga om energihandel och transit, förnybar energi och utvecklande av energieffektivitet samt inom forskning. Parterna åtar sig att tillnärma sin lagstiftning på det sätt som fastställs i bilagorna till avtalen. Parterna enas om samarbete i anslutning till kärnsäkerhet.

Vidare avtalas med Ukraina om samarbete vid eftervården av Tjernobylolyckan samt om samarbete och solidaritet vid energikriser. Med Ukraina avtalas om ett mer omfattande samarbete vid energiproduktion än med Moldavien eller Georgien.

Med Ukraina avtalas om upprättande av ett system för tidig varning, i syfte att förebygga energirelaterade hot och nödsituationer och för att reagera på dem snabbt. Systemet för tidig varning tillämpas i situationer där det förekommer störningar i leveranser av naturgas, olja eller el mellan Ukraina och Europeiska unionen.

Miljö och klimatförändring. *(UA kapitel 6 i AVDELNING V, GE kapitel 3/4 i AVDELNING VI, MD kapitel 16/17 i AVDELNING IV).* I kapitlen om miljö och klimatförändring enas parterna om ett stärkt samarbete vid miljöskydd och förebyggande av klimatförändringar. Parterna enas om informationsutbyte och samarbete inom ramen för internationella klimatkonventioner som alla parter ratificerat. Med länderna avtalas om upprättande av miljö- och klimatstrategier. Också i avtalens övriga sektorsspecifika kapitel avtalas om miljö- och klimatfrågor separat. Parterna enas om att tillnärma sin lagstiftning på det sätt som fastställs i bilagorna till avtalen (UA bilaga XXX och XXXI, MD bilaga XI och XII, GE bilaga XVI och XVII).

Civilskydd. *(GE kapitel 22 i AVDELNING VI, MD kapitel 22 i AVDELNING IV, UA kapitel 6 i AVDELNING V).* Parterna enas om samarbete med tanke på olika katastrofer och nödsituationer. Samarbetet inom civilskydd omfattar bl.a. underlättande av ömsesidigt bistånd, utbyte av information och förberedelser samt olika typer av personutbyte och utbildning.

Transporter. *(UA kapitel 7 i AVDELNING V, GE kapitel 1 i AVDELNING VI, MD kapitel 15 i AVDELNING IV).* I avtalens kapitel om transporter enas parterna om att utvidga och stärka sitt samarbete inom området för transporter för att utveckla hållbara transportsystem, främja effektiva och säkra trans-

porter samt intermodalitet och interoperabilitet mellan transportsystemen samt att förbättra transportförbindelserna mellan sina territorier.

Ukraina, Georgien och Moldavien åtar sig att genomföra de av Europeiska unionens direktiv och förordningar som uppräknas i avtalens bilagor inom de tidsramar som fastställs där. Samarbetet syftar till att underlätta passagerartransporter och varutransporter mellan parterna i avtalen samt till att integrera länderna allt närmare till en del av det europeiska transportnätet. Samarbetet ska inbegripa åtgärder för att underlätta gränspassager.

Rymdforskning, Ukraina. *(UA kapitel 8 i AVDELNING V)*. I avtalet med Ukraina enas parterna om främjande av samarbete om rymdforskning och rymdtillämpningar. Parterna enas om samarbete inom informationsutbyte, forskarutbyte och inrättande av nätverk inom området samt om utvecklande av förvaltningen inom området. Det avtalas om att Ukraina kan delta i temaområdena för rymdforskning och transporter i EU:s ramprogram för forskning och innovation, Horisont 2020. I Moldaviens och Georgiens avtal ingår inget kapitel om samarbete inom rymdområdet.

Vetenskapligt och tekniskt samarbete, forskning. *(UA kapitel 9 i AVDELNING V, GE kapitel 12 i AVDELNING VI, MD kapitel 24 i AVDELNING IV).* I avtalets kapitel om vetenskapligt och tekniskt samarbete enas parterna om att stärka samarbetet inom området för forskning och teknologisk utveckling. Parterna enas bl.a. om att öka informationsutbytet, underlätta deltagandet i varandras ramprogram samt främja gemensamma forskningsåtgärder. Med Ukraina avtalas om landets deltagande i Europeiska unionens ramprogram för forskning och innovation, Horisont 2020.

Industri- och näringslivspolitik. *(UA kapitel 10 i AVDELNING V, GE kapitel 5 i AVDELNING VI, MD kapitel 10 i AVDELNING IV).* I avtalens kapitel om industri- och näringslivspolitik enas parterna om att genomföra åtgärder som stöder små och medelstora företag, öka informationsutbyte, förenkla regleringen, främja innovationspolitik, stödja exportfrämjande åtgärder mellan parterna, främja förbindelser mellan företag samt underlätta modernisering av och infrastrukturreformer inom industrin.

Gruvindustri, metallindustri, råvaror. *(UA kapitel 11 i AVDELNING V, GE kapitel 5 i AVDELNING VI, MD kapitel 11 i AVDELNING IV).* I avtalens kapitel om gruvindustri enas parterna om att öka informationsutbytet. Man strävar efter att öka informationsutbyte bl.a. om utvecklingen av situationen inom området, om omstruktureringsprocesser, bästa praxis när det gäller hållbar utveckling samt om områdets utsikter när det gäller konsumtion, produktion och marknadsprognoser. I avtalet med Ukraina riktas ovan nämnda åtgärder utöver mot gruvindustrin också mot metallindustrin. I avtalen med Moldavien och Georgien riktas åtgärder utöver mot gruvindustrin också mot handel med råvaror.

Finansiella tjänster. *(UA kapitel 12 i AVDELNING V, GE kapitel 7 i AVDELNING VI, MD kapitel 9 i AVDELNING IV).* I avtalens kapitel om finansiella tjänster enas parterna om samarbete vid anpassningen av regleringen om finansiella tjänster, om skydd av investerare och andra användare av finansiella tjänster, säkerställandet av det globala finansiella systemets stabilitet och integritet, om främjande av samarbete mellan olika aktörer på området samt om säkerställandet av oavhängig och effektiv tillsyn. Vidare enas parterna om samarbete mellan tillsyns- och kontrollmyndigheter för finansiella tjänster för att utöka myndigheternas administrativa kapacitet t.ex. genom personalutbyte. Parterna enas om gradvis tillnärmning av sina finansiella tjänster och om anpassning av regelverket i enlighet med bestämmelserna i bilagorna till avtalen.

Bolagsrätt, företagsstyrning, redovisning och revision. *(UA kapitel 13 i AVDELNING V, GE kapitel 6 i AVDELNING VI, MD kapitel 3 i AVDELNING IV).* I avtalen enas parterna om samarbete inom bolagsrätt, företagsstyrning, redovisning och revision. I avtalen åtar sig associeringsländerna att närma sin lagstiftning till de EU-rättsakter som uppräknas i bilagorna till avtalen i enlighet med den tidtabell som ingår i respektive bilaga samt att genomföra de rekommendationer av Europeiska kommissionen som uppräknas i bilagorna (UA bilaga XXXV och XXXVI, MD bilaga II, GE bilaga XVII).

Informationssamhället. *(UA kapitel 14 i AVDELNING V, GE kapitel 8 i AVDELNING VI, MD kapitel 18 i AVDELNING IV).* I avtalens kapitel om informationssamhället enas parterna om samarbete vid utvecklande av informationssamhället i syfte att förbättra tjänsterna inom informations- och kommunikationstekniken (IKT). Samarbetet stöder genomförandet av nationella strategier eller initiativ för informationssamhället, utvecklandet av ett övergripande regelverk för elektronisk kommunikation och samarbete mellan tillsynsmyndigheterna för att möjliggöra en bättre teknisk driftskompatibilitet mellan Europeiska unionen och associeringsländerna. Parterna enas om att utveckla bredbandsförbindelserna. Med associeringsländerna avtalas om att tillnärma lagstiftningen om informationssamhället på det sätt som fastställs i bilagorna eller i tilläggen till avtalen.

Med Moldavien avtalas dessutom om utvecklande av skyddet av personuppgifter och av integritetsskydd inom elektronisk kommunikation. Med Ukraina avtalas också om landets deltagande inom området informations- och kommunikationsteknik i EU:s ramprogram för forskning och innovation, Horisont 2020.

Moldavien och Georgien åtar sig att tillnärma sin lagstiftning i enlighet med bilagorna till avtalen (MD bilaga XXVIII-B, GE bilaga XV-B). I avtalet med Ukraina behandlas unionens regelverk om informationssamhället och elektronisk kommunikation i tillägg XVII-3 till kapitel 6 i avdelning IV.

Audiovisuell politik, medier. *(UA kapitel 15 i AVDELNING V, GE kapitel 18 i AVDELNING VI, MD kapitel 25 i AVDELNING IV)*. I avtalens kapitel om audiovisuell politik enas parterna om ett stärkt samarbete på internationella fora för att utveckla mediernas verksamhet och kunnandet hos yrkesverksamma inom kommunikationsområdet. Associeringsländerna åtar sig att gradvis tillnärma sin lagstiftning på området på det sätt som beskrivs i bilagorna till avtalen.

Turism. *(UA kapitel 16 i AVDELNING V, GE kapitel 9 i AVDELNING VI, MD kapitel 19 i AVDELNING IV).* I avtalens kapitel om turism enas parterna om samarbete inom turismområdet bl.a. genom utbyte av information och erfarenheter, upprättande av strategiska partnerskap (s.k. PPP), utvecklande av turistmarknaden, genomförande av politik och strategier, turismutbildning samt utveckling av gemenskapsturism. Samarbetet inom turismområdet grundar sig på principerna om lokala samfunds integritet, vikten av kulturarvet och positiv växelverkan med miljön.

Jordbruk och landsbygdsutveckling. *(UA kapitel 17 i AVDELNING V, GE kapitel 10 i AVDELNING VI, MD kapitel 12 i AVDELNING IV).* I avtalens kapitel om jordbruk och landsbygdsutveckling enas parterna om samarbete bl.a. inom informationsutbyte i fråga om jordbrukspolitik, effektivisering av förvaltningsfärdigheter, främjande av moderniseringen av jordbruket, utvecklande av marknaden, samarbete för utvecklande av kunnandet och utbildning och forskning samt inom samarbete på internationella fora.

Med Ukraina och Moldavien avtalas dessutom om tillnärmning av jordbruksområdets lagstiftning på det sätt som beskrivs i avtalens bilagor.

Fiskeri- och havspolitik. *(UA kapitel 18 i AVDELNING V, GE kapitel 11 i AVDELNING VI, MD kapitel 13 i AVDELNING IV).* I avtalen med Ukraina och Georgien enas parterna om att samarbeta på området för fiskerihushållning genom att utveckla områdets förvaltning, praxis, ansvarlighet och samarbete med fiskeriorganisationer samt genom att stärka koordinationen av sina åtgärder. Parterna stöder ömsesidigt erfarenhetsutbyte och stöd i fiskerirelaterade ärenden. Parterna enas om samarbete inom havspolitik bl.a. genom att på området främja ett integrerat synsätt, goda styrelseformer och utbyte av bästa praxis, genom fysisk planering i kust- och havsområden och lösning av intressekonflikter, hållbar utveckling av kustområden och sjöfartsindustrin, strategiska förbund inom sjöfartsindustrin, genom att sträva efter att förbättra säkerheten och genom att föra en dialog med intressegrupper. Samarbetet genomförs genom informationsutbyte, projektplanering och genom verksamhet på internationella fora. Parterna enas om att föra en regelbunden dialog om fiskeri- och havspolitik.

I avtalet med Moldavien är kapitlet om fiskeri- och havspolitik av geografiska orsaker kortare - Moldavien är en inlandsstat. I avtalet med Moldavien enas parterna generellt om att vid behov fördjupa samarbetet inom

fiskeri- och havspolitik. Parterna enas också om informationsutbyte och samarbete vid fiskeriförvaltning och förvaltning av vattenbruksresurser samt vid genomförandet av en fiskeripolitik.

Donau, Ukraina och Moldavien. *(UA kapitel 19 i AVDELNING V, MD kapitel 20 i AVDELNING IV).* Med Ukraina avtalas om ett effektiviserat gemensamt genomförande av tidigare gjorda internationella åtaganden i fråga om användningen och miljöskyddet av Donau samt att vid behov ingå nya överenskommelser och andra arrangemang om Donau. Med Moldavien avtalas också om ett effektiviserat samarbete vid användningen av Donau samt om underlättande av navigationen på floden Prut.

Konsumentskydd. *(UA kapitel 20 i AVDELNING V, GE kapitel 13 i AVDELNING VI, MD kapitel 5 i AVDELNING IV).* Parterna enas om samarbete för att säkerställa en hög nivå på konsumentskyddet, och ska samtidigt undvika skapande av handelshinder. Parterna enas bl.a. om informationsutbyte och utveckling av förvaltningsmyndigheterna samt om tillnärmning av lagstiftningen på det sätt som fastställs i bilagorna till avtalen (UA bilaga XXXIX, MD bilaga IV, GE bilaga XXIX).

Samarbete om sysselsättning, socialpolitik och lika möjligheter. *(UA kapitel 21 i AVDELNING V, GE kapitel 14 i AVDELNING VI, MD kapitel 4 i AVDELNING IV).* Parterna enas om att stärka sin dialog i frågor som gäller sysselsättning, socialpolitik och lika möjligheter. Vidare enas parterna om informationsutbyte samt om ett allt aktivare samarbete mellan arbetsmarknadens parter, det civila samhällets organisationer och internationella aktörer. Parterna åtar sig att tillnärma sin lagstiftning på det sätt som fastställs i bilagorna till avtalen.

Folkhälsa. *(UA kapitel 22 i AVDELNING V, GE kapitel 15 i AVDELNING VI, MD kapitel 21 i AVDELNING IV).* Parterna enas om samarbete inom folkhälsoområdet i synnerhet för att stärka det offentliga hälso- och sjukvårdssystemet, förebygga sjukdomar, säkerställa kvaliteten och säkerheten när det gäller ämnen av mänskligt ursprung, samt inom information och kunskap om hälsa. Parterna åtar sig att tillnärma sin lagstiftning på det sätt som fastställs i bilagorna till avtalen (Bilagorna UA XL, MD XIII, GE XXXI).

I avtalet med Ukraina enas parterna om samarbete genom informationsutbyte och andra gemensamma åtgärder och genom att gradvis integrera Ukraina i de europeiska nätverken inom folkhälsoområdet. I avtalet med Moldavien enas parterna också om en gradvis integrering av Moldavien i EU:s hälsorelaterade nätverk och om en gradvis stärkt samverkan mellan Moldavien och Europeiska centrumet för förebyggande och kontroll av sjukdomar.

Allmän och yrkesinriktad utbildning, ungdomsfrågor, flerspråkighet. *(UA kapitel 23 i AVDELNING V, GE kapitel 16 i AVDELNING VI, MD kapitel 23 i AVDELNING IV).* Parterna enas om samarbete för att utveckla utbildning och ungdomspolitiken. De prioriterade områdena vid utbildningssamarbete enligt avtalet med Ukraina är allmänbildande utbildning, yrkesutbildning samt högskoleutbildning. I avtalet med Moldavien betonas i synnerhet högskoleutbildning och språkstudier. I samarbetet med Georgien är yrkesutbildning och allmänbildande utbildning prioriterade områden.

Med Ukraina och Georgien avtalas om tillnärmning av lagstiftningen i enlighet med bilagorna till avtalen (UA XLII, GE XXXII).

Kultur, Ukraina och Georgien. *(UA kapitel 24 i AVDELNING V, GE kapitel 17 i AVDELNING VI, MD kapitel 25 i AVDELNING IV).* Parterna är överens om samarbete på området för kultur, i synnerhet kulturutbyte, dialog, underlättande av rörelser för konst och konstnärer samt i formen av samarbete på internationella fora.

Idrott och fysisk aktivitet. *(UA kapitel 25 i AVDELNING V, GE kapitel 19 i AVDELNING VI, MD kapitel 23 i AVDELNING IV).* Parterna enas om att främja samarbete inom idrott och fysisk aktivitet genom att utbyta information och bästa praxis.

Det civila samhället. *(UA kapitel 26 i AVDELNING V, GE kapitel 20 i AVDELNING VI, MD kapitel 26 i AVDELNING IV).* Parterna enas om dialog och samarbete inom området för det civila samhället i syfte att främja ställningen för det civila samhället i beslutsfattandet i associeringsländerna, att stärka de ömsesidiga förbindelserna mellan det civila samhället i Europeiska unionen och

i associeringsländerna, samt förbättra ömsesidig kännedom om den andra partens kultur och samhälle.

Gränsöverskridande och regionalt samarbete, regional utveckling. *(UA kapitel 27 i AVDELNING V, GE kapitel 21 i AVDELNING VI, MD kapitel 20 i AVDELNING IV).* Parterna enas om samarbete vid utveckling och genomförande av regionalpolitik i syfte att förbättra flernivåstyrning och samarbete mellan de olika nivåerna. Parterna enas också om lokala och regionala myndigheters medverkan i gränsöverskridande och regionalt samarbete och de strävar efter att främja utvecklandet av gränsöverskridande verksamhet inom olika förvaltningssektorer.

Med Moldavien avtalas dessutom om att underlätta rörligheten för de medborgare i Europeiska unionen och Moldavien som regelbundet behöver passera gränsen över korta sträckor.

Deltagande i Europeiska unionens organ och program. *(UA kapitel 28 i AVDELNING V, GE kapitel 23 i AVDELNING VI, MD kapitel 28 i AVDELNING IV)*. Parterna enas om att associeringsländerna ska ges möjlighet att delta i EU-organ om detta är tillåtet enligt förordningarna om organens inrättande. Separata avtal får ingås med associeringsländerna om sådant deltagande. I de protokoll som ingår som bilagor till avtalen fastställs närmare villkor för deltagandet.

Reform av den offentliga förvaltningen, Moldavien. *(MD kapitel 1 i AVDELNING IV).* I avtalet med Moldavien ingår ett allmänt kapitel om reform av den offentliga förvaltningen där parterna enas om att samarbeta för att utveckla Moldaviens offentliga förvaltning. Samarbetet omfattar bl.a. utveckling av myndighetsverksamheten, modernisering av offentliga tjänster, inrättande av en professionell tjänstemannakår, personalförvaltning och främjande av etiska värderingar.

Samarbete om att skydda och främja barnets rättigheter, Moldavien. *(MD kapitel 27 i AVDELNING IV).* Med Moldavien avtalas om samarbete för att förbättra barnets rättigheter. Åtgärderna omfattar förebyggande av utnyttjande av barn, förbättrande av barnskyddet, utvecklande av barnets rättigheter samt förebyggande av fattigdom bland barn. Moldavien åtar sig att ansluta sig till relevanta internationella överenskommelser, inbegripet överenskommelser som utarbetats inom Förenta nationerna, Europarådet och Haagkonferensen för internationell privaträtt.

FINANSIELLT SAMARBETE MED BESTÄMMELSER OM BEDRÄGERIBEKÄMPNING (UA/MD AVDELNING VI, GE AVDELNING VII)

I avtalens korta avdelningar om finansiellt samarbete enas man om att finansiellt stöd kan beviljas Ukraina, Moldavien och Georgien genom Europeiska unionens finansieringsmekanismer och finansieringsinstrument. Stödet ska bidra till att uppnå målen för associeringsavtalen. Principerna för stödet definieras i EU:s förordningar och stödets prioriterade områden för respektive land fastställs i det verksamhetsprogram som årligen upprättas med respektive land. Stödet koordineras med andra biståndsgivande länder, organisationer och internationella finansiella institut. Den rättsliga, administrativa och tekniska grunden för det finansiella stödet fastställs inom ramen för relevanta avtal mellan parterna och rapporter ska lämnas till associeringsrådet om användningen av stödet.

I avtalet med Ukraina enas man om förfaranden för bedrägeribekämpning i bilaga XLIII. För att möjliggöra bedrägeribekämpning åtar sig Ukraina att tillnärma sin lagstiftning i enlighet med bilaga XLIV till avtalet. I avtalen med Moldavien och Georgien ingår bestämmelserna om bedrägeribekämpning i kapitel 2 i avdelningen och parterna enas om tillnärmning av lagstiftningen i bilagorna till avtalen (GE bilaga XXXIV, MD bilaga XXXV). Genom bestämmelserna om bedrägeribekämpning förebyggs bedrägerier, effektiviseras deras utredning och möjliggörs indrivning av medel som utbetalats grundlöst.

INSTITUTIONELLA OCH ALLMÄNNA BESTÄMMELSER SAMT SLUTBESTÄMMELSER (UA/MD AVDELNING VII, GE AVDELNING VIII)

Institutionell ram. *(UA kapitel 1, MD/GE kapitel 1-2).* I avdelningarna skapas institu-

tionella ramar för politisk dialog och diskussion om tillämpning och tolkning av avtalet mellan parterna. Genom avtalen inrättas ett associeringsråd, en associeringskommitté, en parlamentarisk associeringskommitté samt en plattform för det civila samhället mellan Europeiska unionen och vart och ett av de tre länderna.

I avtalen inrättas med vart och ett av de tre länderna ett eget separat associeringsråd som sammanträder minst en gång per år på ministernivå. Associeringsråden har i uppgift att övervaka och kontrollera genomförandet av associeringsavtalen. Associeringsrådet ska bestå av medlemmar av Europeiska unionens råd och ledamöter av Europeiska kommissionen, å ena sidan, och ledamöter av associeringslandets regering, å andra sidan. Associeringsråden ges befogenhet att ändra bilagorna till associeringsavtalet.

Med Ukraina avtalas dessutom också om toppmöten som ordnas en gång per år.

Till stöd för associeringsråden inrättas associeringskommittéer som har i uppgift att biträda associeringsrådet vid fullgörandet av dess uppgifter. Associeringskommittéerna ska bestå av företrädare för parterna på högre tjänstemannanivå. Associeringskommittéernas uppgifter fastställs i associeringsrådet som kan delegera befogenhet till kommittéerna också för att fatta bindande beslut. Associeringskommittéerna sammanträder minst en gång per år. Associeringsrådet kan också inrätta underkommittéer eller underorgan till associeringskommittén.

Vidare inrättas parlamentariska associeringskommittéer som består av ledamöter av Europaparlamentet och av associeringsländernas nationella parlament. De parlamentariska associeringskommittéerna sammanträder för utbyte av åsikter och de får utfärda rekommendationer till associeringskommittéerna.

Det inrättas också en plattform för det civila samhället mellan ledamöterna av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och företrädare för det civila samhället i associeringsländerna. Plattformen får utfärda rekommendationer till associeringsrådet.

Ordförandeskapet för alla organ som upprättas genom avtalen alternerar mellan Europeiska unionen och associeringsländerna.

Allmänna bestämmelser och slutbestämmelser (UA kapitel 2, MD/GE kapitel 3)

Tillgång till domstolar och administrativa organ. *(UA artikel 471, MD artikel 444, GE artikel 414).* I avtalen åtar sig vardera parten att se till att fysiska och juridiska personer från den andra parten har tillgång till dess behöriga domstolar och administrativa organ i ärenden som omfattas av avtalen.

Åtgärder i samband med väsentliga säkerhetsintressen. *(UA artikel 472, MD artikel 446, GE artikel 415).* Parterna beviljar varandra rätten att avvika från bestämmelserna i avtalen vid åtgärder i samband med väsentliga säkerhetsintressen.

Icke-diskriminering. *(UA artikel 473, MD artikel 447, GE artikel 416).* I avtalen bestäms att förfaranden som endera parten tillämpar inte får leda till att den andra partens medborgare, bolag eller företag diskrimineras. Arrangemangen i ett associeringsland får inte leda till diskriminering mellan olika medlemsstater. Genomförandet av principen om icke-diskriminering anknyter i Finland bl.a. till 6 § i grundlagen, 2 kapitel 2 § i arbetsavtalslagen (55/2001) och 47 kapitel 3 § i strafflagen (39/1889). Bestämmelser om utlänningars inresa samt om deras vistelse och arbete i Finland ingår i utlänningslagen (301/2004).

Gradvis tillnärmning. *(UA artikel 474, MD artikel 448, GE artikel 417)*. I avtalen enas parterna om gradvis närmande av lagstiftningen i associeringsländerna till unionslagstiftningen utifrån de åtaganden som fastställs i bilagorna och i enlighet med bestämmelserna i dessa bilagor. Associeringsrådet får enligt ett gemensamt beslut uppdatera eller ändra bilagorna till avtalet på det sätt som behövs.

Dynamisk tillnärmning, Moldavien och Georgien. *(MD artikel 449, GE artikel 418).* I avtalen med Moldavien och Georgien bestäms att parterna periodiskt ska revidera och uppdatera bilagorna till avtalen bl.a. för att ta hänsyn till utvecklingen av Europeiska unionens lagstiftning och internationella normer.

Övervakning. *(UA artikel 475, MD artikel 450, GE artikel 419).* I avtalen enas parterna om övervakningen av avtalen. Associeringsländerna åtar sig att rapportera till unionen om tillnärmningen av sin lagstiftning. Över-

vakningen kan omfatta kontroller som utförs på plats. Resultaten av övervakningen ska diskuteras i alla relevanta organ som inrättats enligt avtalen. När parterna är överens om att de nödvändiga åtgärder som omfattas av avdelningen om handel i detta avtal har genomförts, kan parterna gemensamt enas om att ta i bruk ytterligare åtgärder för öppning av marknaderna.

Fullgörande av skyldigheter. *(UA artikel 476, MD artikel 453, GE artikel 420).* Parterna är överens om att vidta alla generella eller särskilda åtgärder som krävs för att de ska fullgöra sina skyldigheter enligt avtalen. Fullgörande av skyldigheter kan diskuteras via lämpliga kanaler och ärenden kan hänskjutas till associeringsrådet för behandling.

Tvistlösning. *(UA artikel 477, MD artikel 454, GE artikel 421).* Tvister mellan parterna om avtalets tolkning, genomförande eller tillämpning ska lösas genom samråd i associeringsrådet och andra arrangemang som inrättas genom avtalet. En formell begäran ska inges om lösning av tvister. Undantag utgörs av avdelningarna om handel.På handelsrelaterade tvister tillämpas kapitel 14 i dessa avdelningar.

Lämpliga åtgärder om skyldigheter inte fullgörs. *(UA artikel 478, MD artikel 455, GE artikel 422)*. En part får med vissa undantag vidta lämpliga åtgärder om den berörda frågan inte har lösts inom tre månader efter dagen för anmälan av en formell begäran om tvistlösning och om parten fortfarande anser att den andra parten inte har fullgjort en skyldighet enligt detta avtal. Undantagen gäller situationer där avtalet uppsagts på ett sätt som inte är tillåtet enligt folkrättens allmänna regler, eller om den ena parten brutit mot väsentliga delar i avtalen som gäller respekt för demokratiska principer, mänskliga rättigheter och grundläggande friheter.

Förhållande till andra avtal. *(UA artikel 479, MD artikel 456-458, GE artikel 423-425).* Genom associeringsavtalen upphävs de avtal om partnerskap och samarbete som ingåtts tidigare mellan parterna.

Bilagor och protokoll. *(UA artikel 480, MD artikel 459, GE artikel 426).* Parterna enas om att bilagorna och protokollen till avtalen utgör en integrerad del av avtalen.

Varaktighet. *(UA artikel 481, MD artikel 460, GE artikel 427)*. Avtalen ingås på obestämd tid. En övergripande översyn av uppnåendet av målen enligt avtalen ska utföras efter fem år. Vardera parterna kan säga upp avtalen genom att underrätta den andra parten om saken och avtalet ska upphöra att gälla sex månader efter dagen för mottagande av en sådan anmälan.

Definition av parterna och territoriell tillämpning. *(UA artikel 482-483, MD artikel 461-462, GE artikel 428-429).* I bestämmelserna definieras parterna i avtalen och deras territorier. I avtalen med Georgien och Moldavien ingår bestämmelser om att tillämpningen av avdelningen om handel på de områden över vilka staten inte utövar den faktiska kontrollen ska inledas separat genom beslut av associeringsrådet.

I avtalet med Ukraina ingår ingen motsvarande bestämmelse utan avtalet tillämpas i den mån det är möjligt på hela Ukrainas internationellt erkända territorium, inklusive på områden över vilka staten inte utövar den faktiska kontrollen.

I den i förhållande till avtalet med Ukraina separata slutakt som undertecknades den 27 juni 2014 konstateras att avtalen som undertecknats i två skeden bildar en enhetlig helhet. I slutakten konstateras att avtalet gäller Ukrainas territorium såsom det erkänns enligt den internationella rätten. Parterna enas om att inleda diskussioner om avtalets verkningar på områden över vilka Ukraina inte utövar den faktiska kontrollen.

Depositarie för avtalet. *(UA artikel 484, MD artikel 463, GE artikel 430)*. Generalsekretariatet för Europeiska unionens råd fastställs som depositarie för avtalet.

Giltiga texter. *(UA artikel 485, MD artikel 465, GE artikel 423).* Alla versioner på Europeiska unionens 22 officiella språk samt på associeringsländernas språk definieras som lika giltiga.

Ikraftträdande och provisorisk tillämpning. *(UA artikel 486, MD artikel 464, GE artikel 431).* Parterna ska ratificera eller godkänna avtalen i enlighet med sina egna förfaranden. Ratificerings- eller godkännandeinstrumenten ska deponeras hos generalsekretariatet för Europeiska unionens råd. Det fastställs att avtalen träder i kraft den första dagen i den andra månaden efter den dag då det sista ratificerings- eller godkännandeinstrumentet har deponerats. Parterna enas om

att provisoriskt tillämpa de delar av avtalen som unionen fastställt i enlighet med vad som anges särskilt i respektive avtal samt enligt fallet i enlighet med parternas egna interna förfaranden och lagstiftning. Om relevanta bestämmelser i avtalen inbegripet deras respektive bilagor och protokoll tillämpas provisoriskt, ska alla hänvisningar i sådana bestämmelser till ”dagen för detta avtals ikraftträdande” anses vara hänvisningar till ”den dag från vilken detta avtal tillämpas provisoriskt”. Den provisoriska tillämpningen kan avbrytas genom skriftlig anmälan och avbrytandet träder i kraft sex månader efter den dag då anmälan togs emot.

BILAGORNA TILL AVTALEN

Ukraina

AVDELNING IV

Bilaga I-A och dess tillägg innehåller bestämmelser om avskaffande av tullar och uppställer tullkvoter.
Bilaga I-B innehåller ytterligare handelsvillkor för begagnade kläder.
Bilaga I-C innehåller tidsplaner för avveckling av exporttullar.
Bilaga I-D innehåller skyddsåtgärder för exporttullar.
Bilaga II fastställer skyddsåtgärder beträffande personbilar.
Bilaga III innehåller en förteckning över lagstiftning som ska anpassas, med tidsplan för dess genomförande.
Bilaga IV behandlar omfattning.
Bilaga IV-A fastställer sanitära och fytosanitära åtgärder.
Bilaga IV-B innehåller djurskyddskrav.
Bilaga IV-C innehåller övriga åtgärder som omfattas av kapitel 4.
Bilaga IV-D innehåller åtgärder som kommer att inkluderas efter tillnärmning av lagstiftningen.
Bilaga V innehåller en övergripande strategi för genomförandet av kapitel 4.
Bilaga VI innehåller en förteckning över djursjukdomar, sjukdomar i vattenbruk och reglerade skadegörare för vilka regioner kan beviljas status som officiellt fria från.
Bilaga VI-A innehåller djursjukdomar och fisksjukdomar för vilka anmälningsplikt gäller och avseende vilka parternas status har erkänts och beslut om regionalisering kan fattas.
Bilaga VI-B fastställer erkännande av status för skadegörare, skadegörarfria områden och skyddade zoner.
Bilaga VII gäller regionalisering/zonindelning, och fastställer skadegörarfria områden och skyddade zoner.
Bilaga VIII fastställer provisoriskt godkännande av anläggningar.
Bilaga IX fastställer förfarande för fastställande av likvärdighet.
Bilaga X innehåller riktlinjer för kontroll.
Bilaga XI behandlar gränskontroller vid import och inspektionsavgifter.
Bilaga XII gäller intyg.
Bilaga XIII fastställer återstående frågor.
Bilaga XIV gäller delområdesindelning.
Bilaga XV gäller tillnärmning av tullagstiftning.
Bilaga XVI innehåller en förteckning över förbehåll som gäller etablering, en förteckning över åtaganden i fråga om gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster, en förteckning över förbehåll för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis och oberoende yrkesutövare.
Bilaga XVI-A innehåller EU-partens förbehåll som gäller etablering.
Bilaga XVI-B innehåller en förteckning över åtaganden i fråga om gränsöverskridande tjänster.
Bilaga XVI-C innehåller förbehåll för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis och oberoende yrkesutövare (EU-parten).
Bilaga XVI-D innehåller Ukrainas förbehåll som gäller etablering.
Bilaga XVI-E innehåller Ukrainas förteckning över åtaganden i fråga om gränsöverskridande tjänster.
Bilaga XVI-F innehåller förbehåll för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis och oberoende yrkesutövare (Ukraina).
Bilaga XVII behandlar tillnärmning av lagstiftning.
Tillägg XVII-1 fastställer allmänna anpassningar och förfaranderegler.
Tillägg XVII-2 fastställer tillämpliga regler för finansiella tjänster.
Tillägg XVII-3 fastställer tillämpliga regler för teletjänster.
Tillägg XVII-4 fastställer tillämpliga regler för post- och budtjänster.
Tillägg XVII-5 fastställer tillämpliga regler för internationella sjötransporter.
Tillägg XVII-6 fastställer bestämmelser om övervakning.
Bilaga XVIII fastställer informationsställen.
Bilaga XIX är EU-partens preliminära förteckning över relevanta marknader för varor och tjänster som ska granskas enligt artikel 116 i avtalet.
Bilaga XX är Ukrainas preliminära förteckning över relevanta marknader som ska granskas enligt artikel 116 i avtalet.
Bilaga XXI gäller offentlig upphandling.

Bilaga XXI-A innehåller en preliminär tidsplan för institutionell reform, tillnärmning av lagstiftning och marknadstillträde.
Bilaga XXI-B fastställer grundläggande delar i direktiv 2004/18/EG (Fas 2).
Bilaga XXI-C fastställer grundläggande delar i direktiv 89/665/EEG ändrat genom direktiv 2007/66/EG (Fas 2).
Bilaga XXI-D fastställer grundläggande delar i direktiv 2004/17/EG (Fas 3).
Bilaga XXI-E fastställer grundläggande delar i direktiv 92/13/EEG ändrat genom direktiv 2007/66/EG (Fas 3).
Bilaga XXI-F fastställer övriga icke obligatoriska delar i direktiv 2004/18/EG (Fas 4).
Bilaga XXI-G fastställer övriga obligatoriska delar i direktiv 2004/18/EG (Fas 4).
Bilaga XXI-H fastställer övriga delar i direktiv 89/665/EEC ändrat genom direktiv 2007/66/EG (Fas 4).
Bilaga XXI-I fastställer övriga icke obligatoriska delar i direktiv 2004/17/EG (Fas 5).
Bilaga XXI-J fastställer övriga delar i direktiv 92/13/EEG ändrat genom direktiv 2007/66/EG (Fas 5).
Bilaga XXI-K fastställer bestämmelser i direktiv 2004/18/EG som faller utanför tillämpningsområdet för tillnärmning av lagstiftning.
Bilaga XXI-L fastställer bestämmelser i direktiv 2004/17/EG som faller utanför tillämpningsområdet för tillnärmning av lagstiftning.
Bilaga XXI-M fastställer bestämmelser i direktiv 89/665/EEG som faller utanför tillämpningsområdet för tillnärmning av lagstiftning.
Bilaga XXI-N fastställer bestämmelser i direktiv 92/13/EEG ändrat genom direktiv 2007/66/EG som faller utanför tillämpningsområdet för tillnärmning av lagstiftning.
Bilaga XXI-O innehåller en vägledande förteckning över samarbetsfrågor.
Bilaga XXI-P innehåller tröskelvärden.
Bilaga XXII-A innehåller geografiska beteckningar – parternas lagstiftning och kriterier för registrering och kontroll.
Bilaga XXII-B innehåller geografiska beteckningar – kriterier som ska ingå i invändningsförfarandet.
Bilaga XXII-C innehåller geografiska beteckningar på de jordbruksprodukter och livsmedel som avses i artikel 202.3 i avtalet.
Bilaga XXII-D innehåller geografiska beteckningar på viner, aromatiserade viner och spritdrycker som avses i artikel 202.3 och 202.4 i avtalet.
Bilaga XXIII innehåller termer.
Bilaga XXIV innehåller en arbetsordning för tvistlösning.
Bilaga XXV innehåller en uppförandekod för skiljemän och medlare.

AVDELNING V

Bilagorna XXVI-XXVII innehåller åtgärder i anslutning till energisamarbete inbegripet kärnenergifrågor.
Bilaga XXVIII innehåller åtgärder i anslutning till beskattning.
Bilaga XXIX innehåller åtgärder i anslutning till statistik.
Bilagorna XXX-XXXI innehåller åtgärder i anslutning till miljö.
Bilagorna XXXII-XXXIII innehåller åtgärder i anslutning till transporter.
Bilagorna XXXIV, XXXV, XXXVI innehåller åtgärder i anslutning till bolagsrätt, företagsstyrning, redovisning och revision.
Bilaga XXXVII innehåller åtgärder i anslutning till audiovisuell politik.
Bilaga XXXVIII innehåller åtgärder i anslutning till jordbruk och landsbygdsutveckling.
Bilaga XXXIX innehåller åtgärder i anslutning till konsumentskydd.
Bilaga XL gäller samarbete om sysselsättning, socialpolitik och lika möjligheter.
Bilaga XLI innehåller åtgärder i anslutning till folkhälsa.
Bilaga XLII innehåller åtgärder i samband med allmän och yrkesinriktad utbildning samt ungdomsfrågor.

AVDELNING VI

Bilaga XLIII och XLIV innehåller bestämmelser om finansiellt samarbete och bedrägeribekämpning.

PROTOKOLL

Protokoll I gäller definition av begreppet "ursprungsprodukter" och metoder för administrativt samarbete.

Protokoll II gäller ömsesidigt administrativt bistånd i tullfrågor.
Protokoll III gäller ramavtalet mellan Europeiska unionen och Ukraina om allmänna principer för Ukrainas deltagande i unionsprogram.

Moldavien

Bilaga I gäller skydd av personuppgifter.
Bilaga II innehåller bestämmelser i anslutning till bolagsrätt, redovisning samt revision och företagsstyrning.
Bilaga III innehåller bestämmelser i anslutning till sysselsättning, socialpolitik och lika möjligheter.
Bilaga IV innehåller bestämmelser om konsumentskydd.
Bilaga V innehåller bestämmelser om statistik.
Bilaga VI innehåller bestämmelser om beskattning.
Bilaga VII innehåller bestämmelser i anslutning till jordbruk och landsbygdsutveckling.
Bilaga VIII innehåller bestämmelser om samarbete på energiområdet.
Bilaga IX och X innehåller bestämmelser om transporter.
Bilaga XI innehåller bestämmelser om miljö.
Bilaga XII innehåller bestämmelser om klimatåtgärder.
Bilaga XIII innehåller bestämmelser om folkhälsa.
Bilaga XIV innehåller bestämmelser om kultur, audiovisuell politik och medier.
Bilaga XV gäller avskaffande av tullar.
Bilaga XV-A innehåller en förteckning över produkter som omfattas av årliga tullfria kvoter.
Bilaga XV-B innehåller en förteckning över produkter för vilka ingångspriser tillämpas och som är befriade från den värderelaterade delen av importtullen (unionen).
Bilaga XV-C innehåller en förteckning över produkter som omfattas av systemet för att förhindra kringgående (unionen).
Bilaga XV-D innehåller en bindningslista (Moldavien).
Bilaga XVI innehåller en förteckning över lagstiftning med en tidsplan för dess tillnärmning.
Bilaga XVII-A fastställer tillämpningen av sanitära och fytosanitära åtgärder.
Bilaga XVII-B fastställer tillämpningen av djurskyddskrav.
Bilaga XVII-C fastställer andra åtgärder som omfattas av kapitel 4 i avdelning V.
Bilaga XVII-D fastställer åtgärder som kommer att inkluderas efter tillnärmning av lagstiftningen.
Bilaga XVIII-A fastställer djursjukdomar och fisksjukdomar för vilka anmälningsplikt gäller, för vilka parternas status har erkänts och beslut om regionalisering kan fattas.
Bilaga XVIII-B fastställer erkännande av status för skadegörare, skadegörarfria områden och skyddade zoner.
Bilaga XIX gäller regionalisering/zonindelning, skadegörarfria områden och skyddade zoner.
Bilaga XX gäller provisoriskt godkännande av anläggningar.
Bilaga XXI gäller förfarandet för erkännande av likvärdighet.
Bilaga XXII gäller gränskontroller vid import och inspektionsavgifter.
Bilaga XXIII gäller intyg.
Bilaga XXIV-A gäller principer för utvärdering av framsteg i tillnärmningsprocessen.
Bilaga XXIV-B innehåller en förteckning över den EU-lagstiftning som Moldavien ska tillnärma sig.
Bilaga XXV har fastställts innehålla en förteckning över likvärdighetsstatus, men har tills vidare lämnats tom.
Bilaga XXVI gäller tillnärmning av tullagstiftning.
Bilaga XXVII innehåller en förteckning över förbehåll som gäller etablering, en förteckning över åtaganden i fråga om gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster, en förteckning över förbehåll som gäller nyckelpersonal, praktikanter med akademisk examen och säljare av företagstjänster, en förteckning över förbehåll för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis och oberoende yrkesutövare.
Bilaga XXVIII gäller tillnärmning av lagstiftningen i fråga om finansiella tjänster, teletjänster, post- och budtjänster och internationella sjötransporter.
Bilaga XXIX (A-P) gäller offentlig upphandling.
Bilaga XXX gäller geografiska beteckningar.
Bilaga XXXI gäller system för tidig varning.
Bilaga XXXII gäller medlingsförfarandet.

Bilaga XXXIII innehåller arbetsordningen vid tvistlösning.
Bilaga XXXIV innehåller en uppförandekod för skiljemän och medlare.
Bilaga XXXV innehåller bestämmelser om bedrägeribekämpning och kontroll.

Protokoll

Protokoll I gäller Moldaviens deltagande i Europeiska unionens program.
Protokoll II gäller definition av begreppet ursprungsprodukter och metoder för administrativt samarbete.
Protokoll III gäller ömsesidigt administrativt bistånd i tullfrågor.
Protokoll IV innehåller definitioner.

Georgien

Bilaga I gäller skydd av personuppgifter.
Bilaga II-A innehåller produkter som omfattas av årliga tullfria tullkvoter (unionen).
Bilaga II-B innehåller de produkter för vilka ingångspriser tillämpas och som är befriade från den värderelaterade delen av importtullen (unionen).
Bilaga II-C innehåller de produkter som omfattas av systemet för att förhindra kringgående (unionen).
Bilaga III-A innehåller en förteckning över sektorslagstiftningen för tillnärmning.
Bilaga III-B innehåller en vägledande förteckning över övergripande lagstiftning.
Bilaga IV-A fastställer tillämpningen av sanitära och fytosanitära åtgärder.
Bilaga IV-B fastställer tillämpningen av djurskyddskrav.
Bilaga IV-C fastställer andra åtgärder som omfattas av tillämpningsområdet för kapitel 4 i avdelning IV som gäller handel.
Bilaga IV-D fastställer åtgärder som kommer att inkluderas efter tillnärmning av lagstiftningen.
Bilaga V innehåller en förteckning över djursjukdomar, sjukdomar i vattenbruk och reglerade skadegörare för vilka regioner kan beviljas status som officiellt fria från.
Bilaga VI gäller regionalisering/zonindelning, skadegörarfria områden och skyddade zoner.
Bilaga VII gäller provisoriskt godkännande av anläggningar.
Bilaga VIII gäller förfarandet för erkännande av likvärdighet.
Bilaga IX gäller gränskontroller vid import och inspektionsavgifter.
Bilaga X gäller intyg.
Bilaga XI-A behandlar principer för utvärdering av framsteg i tillnärmningsprocessen för erkännande av likvärdighet.
Bilaga XI-B fastställer en förteckning över den EU-lagstiftning som ska tillnärmas av Georgien.
Bilaga XII gäller likvärdighetsstatus, men har tills vidare lämnats tom.
Bilaga XIII gäller tillnärmning av tullagstiftning.
Bilaga XIV innehåller en förteckning över förbehåll som gäller etablering, en förteckning över åtaganden i fråga om gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster, en förteckning över förbehåll som gäller nyckelpersonal, praktikanter med akademisk examen och säljare av företagstjänster, en förteckning över förbehåll för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis och oberoende yrkesutövare.
Bilaga XV gäller tillnärmning av lagstiftningen i fråga om finansiella tjänster, teletjänster, post- och budtjänster och internationella sjötransporter.
Bilaga XVI gäller offentlig upphandling.
Bilaga XVII gäller geografiska beteckningar.
Bilaga XVIII gäller system för tidig varning.
Bilaga XIX gäller medlingsförfarande.
Bilaga XX innehåller arbetsordningen vid tvistlösning.
Bilaga XXI innehåller en uppförandekod för skiljemän och medlare.
Bilaga XXII innehåller bestämmelser om beskattning.
Bilaga XXIII innehåller bestämmelser om statistik.
Bilaga XXIV innehåller bestämmelser om transporter.
Bilaga XXV innehåller bestämmelser om energi.
Bilaga XXVI innehåller bestämmelser om miljö.
Bilaga XXVII innehåller bestämmelser om klimatåtgärder.
Bilaga XXVIII innehåller bestämmelser om bolagsrätt, redovisning och revision samt företagsstyrning.

Bilaga XXIX innehåller bestämmelser om konsumentpolitik.
Bilaga XXX innehåller bestämmelser i anslutning till sysselsättning, socialpolitik och lika möjligheter.
Bilaga XXXI innehåller bestämmelser om folkhälsa.
Bilaga XXXII innehåller bestämmelser om allmän och yrkesinriktad utbildning samt ungdomsfrågor.
Bilaga XXXIII innehåller bestämmelser om samarbete på det audiovisuella området och medier.
Bilaga XXXIV innehåller bestämmelser om bedrägeribekämpning och -kontroll.

Protokoll

Protokoll I gäller definition av begreppet ursprungsprodukter och metoder för administrativt samarbete.
Protokoll II gäller ömsesidigt administrativt bistånd i tullfrågor.
Protokoll III gäller Georgiens deltagande i Europeiska unionens program.
Protokoll IV innehåller definitioner.

Slutakt till associeringsavtalet mellan Europeiska unionen och Europeiska atomenergigemenskapen och deras medlemsstater, å ena sidan, och Ukraina, å andra sidan

I samband med undertecknandet av avtalet med Ukraina den 27 juni 2014 upprättade parterna en slutakt där det konstateras att de delar som undertecknades den dagen bildar en enhetlig helhet med de delar som undertecknades tidigare den 23 mars 2014. Vidare konstateras det i slutakten att avtalet tillämpas på Ukrainas hela territorium, sådant det erkänts i den internationella rätten och att parterna inleder förhandlingar om hur avtalet ska tillämpas på de områden på Krim och i Sevastopol över vilka Ukraina inte utövar den faktiska kontrollen.

2 Lagförslag

2.1 Lag om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i associeringsavtalet mellan Europeiska unionen och Europeiska atomenergigemenskapen och deras medlemsstater, å ena sidan, och Ukraina, å andra sidan

1 §. Paragrafen innehåller den i en blankettlag sedvanliga bestämmelsen som sätter i kraft de bestämmelser i avtalet som hör till området för lagstiftningen. Dessa bestämmelser refereras nedan i avsnittet om behovet av riksdagens samtycke.

2 §. Lagen föreslås träda i kraft samtidigt som fördraget träder i kraft för Finlands del vid en tidpunkt som fastställs genom förordning av statsrådet. Om sättande i kraft av de bestämmelser i ett fördrag som inte hör till området för lagstiftningen föreskrivs i Finland i 95 § 1 mom. i grundlagen. Enligt denna grundlagsbestämmelse ska bestämmelser som inte hör till området för lagstiftningen sättas i kraft genom förordning. I det fallet följer av 80 § i grundlagen att, om det inte särskilt har angetts vem som ska utfärda förordningen, den ska utfärdas av statsrådet. I enlighet med det anförda har fullmakten att utfärda förordning anvisats statsrådet.

2.2 Lag om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i associeringsavtalet mellan Europeiska unionen och Europeiska atomenergigemenskapen och deras medlemsstater, å ena sidan, och Georgien, å andra sidan

1 §. Paragrafen innehåller den i en blankettlag sedvanliga bestämmelsen som sätter i kraft de bestämmelser i avtalet som hör till området för lagstiftningen. Dessa bestämmelser refereras nedan i avsnittet om behovet av riksdagens samtycke.

2 §. Lagen föreslås träda i kraft samtidigt som fördraget träder i kraft för Finlands del vid en tidpunkt som fastställs genom förordning av statsrådet. Om sättande i kraft av de bestämmelser i ett fördrag som inte hör till området för lagstiftningen föreskrivs i Finland i 95 § 1 mom. i grundlagen. Enligt den-

na grundlagsbestämmelse ska bestämmelser som inte hör till området för lagstiftningen sättas i kraft genom förordning. I det fallet följer av 80 § i grundlagen att, om det inte särskilt har angetts vem som ska utfärda förordningen, den ska utfärdas av statsrådet. I enlighet med det anförda har fullmakten att utfärda förordning anvisats statsrådet.

2.3 Lag om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i associeringsavtalet mellan Europeiska unionen och Europeiska atomenergigemenskapen och deras medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Moldavien, å andra sidan

1 §. Paragrafen innehåller den i en blankettlag sedvanliga bestämmelsen som sätter i kraft de bestämmelser i avtalet som hör till området för lagstiftningen. Dessa bestämmelser refereras nedan i avsnittet om behovet av riksdagens samtycke.

2 §. Lagen föreslås träda i kraft samtidigt som fördraget träder i kraft för Finlands del vid en tidpunkt som fastställs genom förordning av statsrådet. Om sättande i kraft av de bestämmelser i ett fördrag som inte hör till området för lagstiftningen föreskrivs i Finland i 95 § 1 mom. i grundlagen. Enligt denna grundlagsbestämmelse ska bestämmelser som inte hör till området för lagstiftningen sättas i kraft genom förordning. I det fallet följer av 80 § i grundlagen att, om det inte särskilt har angetts vem som ska utfärda förordningen, den ska utfärdas av statsrådet. I enlighet med det anförda har fullmakten att utfärda förordning anvisats statsrådet.

3 Ikraftträdande

Parterna ska ratificera eller godkänna avtalen i enlighet med sina egna förfaranden. Respektive avtal träder i kraft den första dagen i den andra månaden efter den dag då det sista ratificerings- eller godkännandeinstrumentet har deponerats. I regeringspropositionen ingår utkast till blankettlagar om sättande i kraft av de bestämmelser i avtalet som hör till området för lagstiftningen. De lagförslag som ingår i propositionen avses träda i kraft vid en tidpunkt som fastställs genom förordning av statsrådet samtidigt som avtalen träder i kraft. Avtalen ersätter de tidigare avtalen om partnerskap och samarbete med Ukraina, Moldavien och Georgien.

Sekretariatet för Europeiska unionens råd ska vara depositarie för avtalen. Fram till den 12 januari 2015 har Bulgarien, Estland, Lettland, Litauen, Malta, Rumänien, Sverige och Slovakien meddelat att de har godkänt eller ratificerat avtalen. Ukraina, Moldavien och Georgien har ratificerat sina respektive avtal.

Europeiska unionen och associeringsländerna får tillämpa avtalen provisoriskt från och med den första dagen i den andra månad som följer på dagen för depositariens mottagande av associeringsländernas ratificeringsinstrument som deponerats i enlighet med ländernas förfaranden och Europeiska unionens anmälan om att de förfaranden som är nödvändiga för detta ändamål har slutförts med angivande av vilka delar av avtalet som ska tillämpas provisoriskt. Europeiska unionen har meddelat att den tillämpar avtalen provisoriskt endast till den del som de gäller frågor som hör till unionens behörighet, inbegripet frågor som hör till unionens behörighet att fastställa och genomföra den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken.

Avtalen med Moldavien och Georgien har tillämpats provisoriskt sedan den 1 september 2014. Närmare bestämmelser om de delar som omfattas av den provisoriska tillämpningen ingår i rådets beslut 2014/492/EU (Moldavien) och 2014/494/EU (Georgien) av den 16 juni 2014 samt i fråga om avtalet med Ukraina i beslutet 2014/691/EU av den 29 september 2014.

Den provisoriska tillämpningen av avtalet med Ukraina, med undantag för bestämmelserna om frihandel, inleddes den 1 november 2014. Som en del av fredsprocessen i konflikten i Ukraina beslutades vid förhandlingarna mellan Ukraina, Europeiska unionen och Ryssland om att skjuta upp den provisoriska tillämpningen av de delar i avtalet med Ukraina som gäller frihandel till början av 2016. Samtidigt meddelade kommissionen att den är beredd att förlänga de ensidiga tullförmåner som beviljats Ukraina till utgången av 2015.

Enligt avtalen kan vilkendera parten som helst anmäla avtalets depositarie om att den provisoriska tillämpningen upphör. Upphä-

vandet av den provisoriska tillämpningen får verkan sex månader efter det att depositarien mottagit anmälan.

I avtalets handelspolitiska delar ingår bestämmelser med tangeringspunkter till protokoll nr 2 till avtalet om Finlands anslutning till Europeiska unionen (FördrS 103/1994), som behandlar Ålands ställning. En del av dessa bestämmelser hör till Europeiska unionens exklusiva behörighet, vilket innebär att Ålands särställning redan beaktades i förhandlingarna om dessa avtalsbestämmelser. Finland har gjort ett förbehåll till avtalen i samband med Ålands ställning i fråga om artikeln om marknadstillträde (UA artikel 154, MD artikel 274, GE artikel 147). Transporttjänsterna anses fortfarande åtminstone delvis höra till medlemsstaternas behörighet och transporttjänsterna som en fråga som hör till näringsverksamhet påverkar ärenden som enligt 18 § i självstyrelselagen för Åland (1144/1991) hör till Ålands lagstiftningsbehörighet. Åtminstone i de artiklar som gäller beskattning, miljö och klimatförändringar, civilskydd, transporter, havspolitik, folkhälsa, utbildning, kultur samt idrott och fysisk aktivitet ingår bestämmelser som hör till den nationella behörigheten, vilka enligt 18 § i självstyrelselagen också hör till Ålands lagstiftningsbehörighet. Därför måste Ålands lagtings bifall inhämtas för bestämmelserna om sättande i kraft av avtalet. I avtalen ingår också andra områden som enligt 18 § i självstyrelselagen för Åland hör till landskapets lagstiftningsbehörighet, men som dock inte längre hör till medlemsstaternas behörighet.

I Finland är utgångspunkten den att fördrag och andra internationella förpliktelser som binder Finland som stat ska publiceras i Finlands författningssamlings fördragsserie. Endast de situationer som uppräknas i 9 § 1 mom. i lagen om Finlands författningssamling (188/2000) utgör undantag till denna regel. Enligt denna bestämmelse kan det beslutas att ett fördrag som inte kräver riksdagens godkännande inte ska publiceras i författningssamlingens fördragsserie, när det föreligger särskilda skäl till detta. Ett fördrag som inte har publicerats i fördragsserien ska dock med stöd av 9 § 2 mom. i lagen om Finlands författningssamling hållas tillgängligt för allmänheten i ett allmänt datanät. Trots att det i paragrafen talas om fördrag, kan paragrafen tänkas vara tillämplig också på protokoll eller bilagor som är separata från fördragshelheten. Således kan det beslutas att ett protokoll eller en bilaga till ett blandat avtal som hör till unionens exklusiva behörighet och därför inte kräver riksdagens godkännande inte ska publiceras i fördragsserien såvida de andra förutsättningarna för detta uppfylls. Med stöd av vad som anförts ovan och dessutom med beaktande av att avtalstexten i sin helhet har publicerats i EU:s officiella tidning, kommer inte andra bilagor att publiceras i samband med ikraftsättandet av avtalen än de som direkt anses höra till Finlands behörighet. De övriga protokollen och bilagorna finns till påseende på Europeiska unionens webbplats Eur-Lex samt i EU:s officiella tidning på samma webbplats. Därför anses det att förutsättningen i 9 § 2 mom. i lagen om Finlands författningssamling är uppfylld. Avsikten är att ett meddelande om den webbplats där avtalet finns tillgängligt ska ges i samband med förordningen om sättande i kraft av avtalet.

4 Behovet av riksdagens samtycke och behandlingsordning

4.1 Behovet av riksdagens samtycke

4.1.1 Behörighetsfördelningen mellan Europeiska unionen och medlemsstaterna

Associeringsavtalen med Ukraina, Moldavien och Georgien är till sin karaktär s.k. blandade avtal som både innehåller bestämmelser som hör till unionens behörighet och bestämmelser som hör till medlemsstaternas behörighet. Vissa av dessa bestämmelser hör till unionens uteslutande behörighet, medan andra hör till unionens och dess medlemsstaters delade behörighet. I fråga om en del av de frågor som ingår i de nu aktuella avtalen hör behörigheten uteslutande till medlemsstaterna. Enligt vedertagen praxis godkänner riksdagen avtal av denna typ endast till de delar som de hör till Finlands behörighet (t.ex. GrUU 6/2001 rd, GrUU 31/2001 rd, GrUU 16/2004 rd och GrUU 24/2004 rd).

Behörighetsfördelningen är inte entydig och frågan om till vilken del bestämmelserna i avtal av föreliggande typ mellan EU och dess medlemsstater, å ena sidan, och tredje-

länder, å andra sidan, hör till medlemsstatens och till vilken del till unionens behörighet befinner sig efter att Lissabonfördraget trädde i kraft den 1 december 2009 i ett nytt utvecklingsskede inom unionsrätten.

I avdelning I och II i avtalen ingår bestämmelser t.ex. i avsnitten om mänskliga rättigheter, demokrati och säkerhet som hör till medlemsstaternas behörighet liksom också i avtalens avdelningar om rättvisa, frihet och säkerhet. Också avtalens avdelningar om sektorssamarbete och ekonomiskt samarbete hör delvis till medlemsstaternas behörighet. Inom följande sektorer är behörigheten nationell: ekonomisk dialog, offentlig ekonomi, beskattning, statistik, energi, miljö och klimatförändring, civilskydd, transporter, rymdforskning (endast Ukraina), vetenskapligt och tekniskt samarbete, forskning, industri- och näringslivspolitik, gruvindustri, metallindustri, råvaror, bolagsrätt, företagsstyrning, redovisning och revision, informationssamhället, audiovisuell politik, medier, turism, jordbruk och landsbygdsutveckling, fiskeri- och havspolitik, Donau (endast Ukraina och Moldavien), sysselsättning, socialpolitik och lika möjligheter, folkhälsa, utbildning, ungdomsfrågor, flerspråkighet (endast Moldavien), kultur, idrott och fysisk aktivitet, gränsöverskridande och regionalt samarbete, regional utveckling, reform av den offentliga förvaltningen (endast Moldavien) och barnens rättigheter (endast Moldavien). Den största delen av avtalsbestämmelserna om sektorsspecifikt samarbete är av generell, underlättande och stödjande karaktär och de innehåller inte några omedelbara skyldigheter att vidta åtgärder och hör således inte heller till området för lagstiftningen. Avsikten med avtalens avdelning om sektorssamarbete är att underlätta myndighetssamarbete och informationsutbyte mellan länderna.

Unionen har behörigheten när det gäller avtalsbestämmelserna om handel bl.a. utifrån artikel 207 FEUF och artiklarna 63–66 FEUF. Genom Lissabonfördraget utvidgades området för unionens uteslutande behörighet och det omfattar för närvarande utöver varuhandeln även handeln med tjänster, direkta utländska investeringar och frågor som gäller de kommersiella aspekterna av immateriella rättigheter (207 FEUF). Behörighetsfördelningen är dock inte entydig. I avtalen finns det inte heller bestämmelser som visar på hur behörigheten noga taget fördelas. I Finland kan det alltjämt finnas och finns faktiskt gällande lagbestämmelser också inom områden som allmänt taget hör till unionens behörighet beträffande handeln.

Trots att handelspolitiken i stor omfattning hör till unionens behörighet, innehåller avtalen också delvis frågor som hör till medlemsstaternas behörighet. Sådana frågor kan anses ingå i bestämmelser som ingår i kapitlen om etablering, handel med tjänster och elektronisk handel (kapitel 6 i avdelningarna om handel) till de delar som dessa gäller transporttjänster, samt i bestämmelser i kapitlen om immateriella rättigheter (kapitel 9 i avdelningarna om handel), i synnerhet när dessa gäller straffrättslig verkställighet. Punkten i kapitlen om immateriella rättigheter "Skyldigheternas art och omfattning" (UA artikel 158.1, MD artikel 278.1, GE artikel 151.1) innehåller en hänvisning till Tripsavtalet, som ingåtts som ett blandat avtal och bl.a. innehåller straffrättslig reglering. Straffrättslig reglering av denna typ hör i princip till unionens och medlemsstaternas delade behörighet. Medlemsstaterna har dock inte velat att unionen använder sin straffrättsliga behörighet. Dessa avtalsbestämmelser hör således till medlemsstaternas behörighet.

Också avtalets artiklar om administrativa förfaranden och överklagande (UA artikel 285-286, MD artikel 259-260, GE artikel 223-224) hör till medlemsstaternas behörighet.

I avtalen ingår bestämmelser om bindande tvistlösning. Till den del som man i ett tvistlösningsförfarande skulle behandla tolkningen eller tillämpningen av en sådan bestämmelse som enligt det ovan anförda hör till Finlands behörighet, har bestämmelserna om tvistlösning betydelse också med tanke på Finlands behörighet (UA kapitel 14 i avdelning IV och artikel 461-466, MD kapitel 14 i avdelning V, GE kapitel 14 i avdelning IV och artikel 404-408).

I varje avtal ingår också bestämmelser om upprättande av ett associeringsråd. Associeringsrådet har till uppgift att övervaka och kontrollera tillämpningen och genomförandet. Associeringsrådet har befogenhet att fatta beslut som är bindande för parterna och att revidera och uppdatera bilagorna till avtalet.

Associeringsrådet får också överföra på associeringskommittén sin befogenhet att fatta beslut som är bindande för parterna, om vars upprättande det också ingår bestämmelser i respektive avtal. Till den del som sådana bindande beslut av associeringsrådet eller associeringskommittén eller en uppdatering eller ändring av bilagorna till avtalen skulle gälla frågor som hör till medlemsstaternas behörighet, hör också de aktuella bestämmelserna om associeringsrådet och associeringskommittén till medlemsstaternas behörighet (UA artikel 461-466, MD artikel 434-439, GE artikel 404-408).

4.1.2 Bestämmelser i avtalen som hör till området för lagstiftningen

Enligt 94 § 1 mom. i grundlagen krävs riksdagens godkännande för fördrag och andra internationella förpliktelser som innehåller sådana bestämmelser som hör till området för lagstiftningen eller annars har avsevärd betydelse, eller som enligt grundlagen av någon annan anledning kräver riksdagens godkännande. En bestämmelse i ett fördrag eller i en annan internationell förpliktelse ska anses höra till området för lagstiftningen 1) om bestämmelsen gäller utövande eller begränsning av någon grundläggande fri- eller rättighet som är skyddad i grundlagen, 2) om bestämmelsen i övrigt gäller grunderna för individens rättigheter eller skyldigheter, 3) om frågan som bestämmelsen gäller enligt grundlagen ska regleras genom lag, eller 4) om bestämmelsen gäller en fråga om vilken det finns gällande bestämmelser i lag eller 5) om det enligt rådande uppfattning i Finland ska föreskrivas genom lag om frågan. Huruvida bestämmelsen strider mot eller överensstämmer med en lagbestämmelse i Finland påverkar inte saken (GrUU 11, 12 och 45/2000 rd).

I artikel 2 i respektive avtal konstateras att respekten för demokratiska principer, mänskliga rättigheter och grundläggande friheter, som bland annat definieras i Helsingforsslutakten från 1975 från Konferensen om säkerhet och samarbete i Europa och i Parisstadgan för ett nytt Europa från 1990, och andra relevanta instrument för mänskliga rättigheter, bland annat Förenta nationernas allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna och Europakonventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, samt respekten för rättsstatsprincipen ska ligga till grund för parternas inrikes- och utrikespolitik och utgöra grundläggande delar av avtalet. Grundlagsutskottet har ansett (GrUU 45/2000 rd, GrUU 31/2001 rd) att generella och deklaratoriska bestämmelser, där parterna bekräftar sina åtaganden att respektera de mänskliga rättigheterna, inte påverkar innehållet i eller omfattningen av Finlands internationella förpliktelser när det gäller de mänskliga rättigheterna. Däremot har grundlagsutskottet ansett att bestämmelser av detta slag får ett nytt slags bindande verkan i och med sanktionsförfaranden som ingår i avtalet, och därför ska avtalets bestämmelser om mänskliga rättigheter anses höra till området för lagstiftningen (se GrUU 31/2001 rd).

I artikel 96 om samråds- och sanktionsförfarandet i det avtal som grundlagsutskottet behandlade i det sistnämnda utlåtandet nämndes uttryckligen att tillfälligt upphävande av avtalets tillämpning ska ses som en sista utväg att ta till när den ena parten har brutit mot avtalsbestämmelsen om demokratiska principer och rättsstatsprincipen som definierats som en väsentlig del i avtalet. I artiklarna om fullgörande av skyldigheter i de nu aktuella avtalen (UA artikel 478, MD artikel 455, GE artikel 422) nämns tillfälligt upphävande av avtalets tillämpning inte direkt som en åtgärd att vidta när en avtalspart väsentligen bryter mot avtalet. De ovan nämnda avtalsbestämmelserna om fullgörande av skyldigheter är därmed svagare formulerade än den bestämmelse om en samråds- och sanktionsmekanism som grundlagsutskottet avsåg i sitt utlåtande.

Enligt regeringens uppfattning tillåter dock artiklarna om fullgörande av skyldigheter i de nu aktuella avtalen att avtalets tillämpning tillfälligt upphävs helt eller delvis på grund av traktatbrott enligt vad som avses i artikel 60 i Wienkonventionen om traktaträtten (FördrS 33/1980).

Därför anser regeringen att tillämpning av bestämmelserna om fullgörande av skyldigheter i avtalen kan leda till att de skyldigheter som hänför sig till mänskliga rättigheter, vilka har definierats som en väsentlig del av avtalen, får den nya typen av bindande verkan

som grundlagsutskottet avser i sitt utlåtande (se GrUU 31/2001 rd) och därför bör avtalets bestämmelser om mänskliga rättigheter anses höra till området för lagstiftningen.

Också de bestämmelser som hänför sig till bekämpning av spridning av massförstörelsevapen (UA artikel 11.1, MD artikel 9.1, GE artikel 10.1) samt i Ukrainas associeringsavtal också främjande av respekten för principerna om suveränitet och territoriell integritet, gränsernas okränkbarhet och oberoende (UA artikel 2) har fastställts utgöra en väsentlig del av avtalet. Överträdelse av dessa avtalsbestämmelser utgör en väsentlig överträdelse av avtalet, vilket möjliggör tillämpning av samråds- och sanktionsförfarandet enligt artikeln om fullgörande av skyldigheter i avtalen. Följaktligen kan dessa bestämmelser i ljuset av motiveringarna ovan bedömas ha sådan bindande verkan som avses i grundlagsutskottets utlåtande GrUU 31/2001 rd och bör därmed anses höra till området för lagstiftningen.

I avtalen ingår bestämmelser om bekämpning av spridning av massförstörelsevapen och bärare av sådana vapen (UA artikel 11, MD artikel 9, GE artikel 10). Parterna förpliktas också att upprätthålla ett effektivt system för nationell exportkontroll, inklusive där innefattade straffrättsliga påföljder. Av 80 § i grundlagen följer att bestämmelser som gäller individens rättigheter och skyldigheter ska utfärdas genom lag. Av 8 § i grundlagen följer att straffbara handlingar och straffet för dem ska föreskrivas på lagnivå. Således hör dessa avtalsbestämmelser till området för lagstiftningen. De kräver dock inga nationella lagstiftningsåtgärder, eftersom det i lagstiftningen redan finns bestämmelser om sådan exportkontroll som avses i avtalen. Det har också utfärdats nationell reglering om exportkontroll på lagnivå i lagen om kontroll av export av produkter med dubbel användning (562/1996) och i lagen om export av försvarsmateriel (282/2012).

I artikel 13 i avtalet med Moldavien tillsammans med bilaga I till avtalet bestäms om skyddet av personuppgifter. Denna bilaga förpliktar parterna att i samband med överföring av personuppgifter följa vissa där uppräknade principer. Enligt 10 § i grundlagen ska bestämmelser om skydd för personuppgifter utfärdas genom lag. Personuppgiftslagen (523/1999) är den allmänna lagen som gäller för behandling av personuppgifter. Den lagen genomför Europeiska unionens direktiv om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter (95/46/EG). Personuppgiftslagens bestämmelser tillämpas på all behandling av personuppgifter, om inte något annat bestäms någon annanstans i lag. Speciallagar som gäller behandling av personuppgifter är till exempel lagen om integritetsskydd i arbetslivet (759/2004) och lagen om dataskydd vid elektronisk kommunikation (516/2004). I många lagar inom olika områden ingår det bestämmelser om behandlingen av personuppgifter. Lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) tillämpas på utlämnande av personuppgifter från myndighetsregister, om inte något annat bestäms om utlämnandet med avseende på en specifik funktion.

Bestämmelser om de delar i avtalen som gäller transporttjänster finns i Finland bland annat i lagen angående rättighet att idka näring (122/1999), sjölagen (674/1994), järnvägslagen (304/2011), kollektivtrafiklagen (829/2009), lagen om kommersiell godstransport på väg (693/2006) och i lagen om taxitrafik (217/2007). Bestämmelserna i fråga hör således till området för lagstiftningen, men kräver dock inte att lagstiftningen ändras. Om de frågor som omfattas av bestämmelserna i avtalen om immateriella rättigheter föreskrivs i Finland bl.a. i varumärkeslagen och i upphovsrättslagen. Bestämmelserna i fråga hör således till området för lagstiftningen, men kräver dock inte att lagstiftningen ändras.

Om de frågor som omfattas av bestämmelserna i avtalens artiklar om administrativa förfaranden och överprövning och överklagande (UA artikel 285-286, MD artikel 359-360, GE artikel 223-224) föreskrivs i Finland bl.a. i förvaltningslagen, förvaltningsprocesslagen, offentlighetslagen, språklagen, samiska språklagen samt i lagen om elektronisk kommunikation i myndigheternas verksamhet. Bestämmelserna hör således till området för lagstiftningen, men kräver inte att lagstiftningen ändras.

I avtalen ingår bestämmelser om ett bindande tvistlösningsförfarande (UA kapitel 14

i avdelning IV och artiklarna 461–466, MD kapitel 14 i avdelning V och artiklarna 434–439, GE kapitel 14 i avdelning IV och artiklarna 404–408). Avtalen innehåller en möjlighet som kan anses vara tämligen obetydlig att avgöranden som träffas i tvistlösningsförfaranden skulle tangera frågor som enligt unionens grundfördrag hör till medlemsstaternas behörighet och som i enlighet med Finlands grundlag skulle höra till området för lagstiftningen. Eftersom dessa avgöranden dock är bindande för parterna, förutsätts riksdagens samtycke för bestämmelserna om tvistlösning till den del som besluten skulle ha konsekvenser för Finlands behörighet och på tolkningen av bestämmelser som hör till området för lagstiftningen (GrUU 31/2001 rd).

I avtalens sista avdelningar (UA artikel 471, MD artikel 444, GE artikel 414) åtar sig parterna att säkerställa att fysiska och juridiska personer från den andra parten, utan diskriminering i förhållande till de egna medborgarna, har tillgång till dess behöriga domstolar och administrativa organ för att kunna försvara sina personliga rättigheter och sin äganderätt. Bestämmelsen innehåller också reglering som hör till medlemsstaternas behörighet och i Finland anknyter den till iakttagande av 6 och 21 § i grundlagen och hör till området för lagstiftningen. I artikel 17 i avtalet med Ukraina enas parterna också om att medborgare från en part som lagligen vistas och arbetar på den andra partens territorium inte ska diskrimineras i fråga om anställningsvillkor, löner och avskedande i förhållande till landets egna medborgare. Genomförandet av principen i avtalen om ickediskriminering (UA artikel 473, MD artikel 447, GE artikel 416) har i Finland samband med bl.a. 6 § i grundlagen, 2 kapitel 2 § i arbetsavtalslagen (55/2001) och 47 kapitel 3 § i strafflagen (39/1889). Bestämmelser om utlänningars inresa samt om deras vistelse och arbete i Finland ingår i utlänningslagen (301/2004). Bestämmelserna i artiklarna hör till området för lagstiftningen, eftersom de innehåller omständigheter som gäller grunderna för individens rättigheter och skyldigheter och eftersom det i Finland finns bestämmelser på lagnivå om dem, trots att de inte kräver ändringar i gällande lagar.

I avtalens sista avdelningar inrättas ett associeringsråd, där medlemsstaterna är företrädda genom Europeiska unionens råd. Associeringsrådet kan utöver att ge rekommendationer, också fatta beslut som är bindande för parterna samt omarbeta bilagorna till ett avtal. Associeringsrådet kan också överföra sin behörighet att meddela beslut som är bindande för parterna på en associeringskommitté, om vars inrättande det ingår bestämmelser i respektive avtal (UA artikel 461-466, MD artikel 434-439, GE artikel 404-408). Avtalen innehåller dock en möjlighet som kan anses vara tämligen obetydlig att beslut som fattas i associeringsrådet eller i associeringskommittén gäller frågor som enligt unionens grundfördrag hör till medlemsstaternas behörighet och som med tanke på Finlands grundlag hör till området för lagstiftningen. Eftersom de associeringsråd som övervakar och kontrollerar tillämpningen och genomförandet av avtalen, och de associeringskommittéer med befogenheter som råden delegerar dem, dock får beslutsmakt som är bindande för parterna och som kunde påverka Finlands behörighet och tolkningen av bestämmelser som hör till området för lagstiftningen, hör avtalsbestämmelserna om inrättande av associeringsråd och associeringskommittéer och om dessa organs verksamhet till dessa delar till området för lagstiftningen och förutsätter riksdagens samtycke (GrUU 31/2001 rd).

Till regeringens proposition bifogas bilaga I till avtalet med Moldavien, där det finns bestämmelser om de principer som ska följas vid överföring av personuppgifter. Bilagan innehåller bestämmelser som hör till området för lagstiftningen på det sätt som redogörs i samband med artikel 13 i avtalet med Moldavien.

Ytterligare har bilagorna UA XVI, MD XXVII, GE XIV om etablering och tjänster tagits med som bilaga till regeringspropositionen. Bilagorna innehåller åtaganden och förbehåll som gäller vistelse i landet av personer som anknyter till gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster, företagsetablering samt näringsverksamhet. I fråga om avtalet med Ukraina ingår i bilagorna en förteckning över förbehåll som gäller etablering, en förteckning över åtaganden gällande gränsöverskridande tillhandahållande av

tjänster samt en förteckning över förbehåll som gäller avtalsbaserade tjänsteleverantörer och oberoende yrkesutövare. I fråga om avtalen med Moldavien och Georgien ingår i bilagorna en förteckning över förbehåll som gäller etablering, en förteckning över åtaganden gällande gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster, en förteckning över förbehåll som gäller nyckelpersonal, praktikanter med akademisk examen och säljare av företagstjänster samt en förteckning över förbehåll som gäller avtalsbaserade tjänsteleverantörer och oberoende yrkesutövare.

Innehållet i bilagorna har tangeringspunkter till flera författningar som är gällande i Finland och som gäller verksamheten hos och förutsättningarna för tredjeländers företag i Finland. Till den del som åtagandena gäller transporttjänster, innehåller de också delvis reglering som hör till medlemsstaternas behörighet. Bestämmelserna om transporttjänster och de åtaganden som har gjorts utifrån dem tangerar bland annat följande lagar: lagen angående rättighet att idka näring, sjölagen, lagen om privata allmänna hamnar (1156/1994), järnvägslagen, kollektivtrafiklagen, lagen om kommersiell godstransport på väg och lagen om taxitrafik. Bestämmelserna kräver dock inte att den nationella lagstiftningen ändras.

Enligt vedertagen praxis godkänner riksdagen internationella fördrag i sin helhet (t.ex. GrUU 13/2008 rd och GrUU 5/2007 rd), vilket motsvarar ordalydelsen i 94 § 1 mom. i grundlagen. Grundlagsutskottet har dock ansett att det inte föreligger något absolut hinder för att riksdagens godkännande i vissa situationer avgränsas till att endast gälla bestämmelser i en förpliktelse som kräver riksdagens godkännande. Enligt utskottet kan det endast vara fråga om en sådan exceptionell situation om en del i en förpliktelse som kräver riksdagens godkännande bildar en klart separat del i förhållande till dess övriga delar och utgör en självständig helhet både i tekniskt hänseende och i sak. I de delar i en förpliktelse som i tekniskt hänseende går att avgränsa från riksdagens godkännande får det inte ingå bestämmelser som hör till området för lagstiftningen, eller bestämmelser som påverkar sådana bestämmelser, eller bestämmelser som annars kräver riksdagens godkännande (GrUU 18/2002 rd och GrUU 16/2008 rd).

De bilagor som nu avgränsats från regeringspropositionen är till sin natur närmast tekniska. Att bilagorna inte tas med i regeringspropositionen kan också motiveras med att riksdagen enligt vedertagen praxis godkänner blandade avtal endast till den del som de hör till Finlands behörighet. Efter som de nu aktuella bilagorna hör till unionens behörighet, kräver de inte riksdagens godkännande. Enligt regeringens uppfattning utgör bilagorna till avtalen således i enlighet med grundlagsutskottets ovan angivna praxis en sådan både i tekniskt och sakligt hänseende separat del som inte innehåller bestämmelser som hör till lagstiftningens område eller som påverkar dem eller andra bestämmelser som kräver riksdagens godkännande och som kan lämnas utanför propositionen.

4.2 Behandlingsordning

Avtalen innehåller inte några bestämmelser som gäller grundlagen på det sätt som avses i 94 § 2 mom. eller 95 § 2 mom. i grundlagen. Avtalen kan enligt regeringens uppfattning godkännas med enkel majoritet, och förslagen till lagar om sättande i kraft av avtalen kan godkännas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan och i enlighet med 94 § i grundlagen föreslås att

riksdagen godkänner

det i Bryssel den 21 mars 2014 och den 27 juni 2014 ingångna associeringsavtalet mellan Europeiska unionen och Europeiska atomenergigemenskapen och deras medlemsstater, å ena sidan, och Ukraina, å andra sidan samt

det i Bryssel den 27 juni 2014 ingångna associeringsavtalet mellan Europeiska unionen och Europeiska atomenergigemenskapen och deras medlemsstater, å ena sidan, och Georgien, å andra sidan samt

det i Bryssel den 27 juni 2014 ingångna associeringsavtalet mellan Europeiska unionen och Europeiska atomenergigemenskapen och deras medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Moldavien, å andra sidan

till den del de hör till Finlands behörighet.

Eftersom avtalen innehåller bestämmelser som hör till området för lagstiftningen föreläggs riksdagen samtidigt följande lagförslag:

Lagförslag

1.

Lag

om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i associeringsavtalet mellan Europeiska unionen och Europeiska atomenergigemenskapen och deras medlemsstater, å ena sidan, och Ukraina, å andra sidan

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

De bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i det i Bryssel den 21 mars 2014 och den 27 juni 2014 ingångna associeringsavtalet mellan Europeiska unionen och Europeiska atomenergigemenskapen och deras medlemsstater, å ena sidan, och Ukraina, å andra sidan, gäller som lag sådana Finland har förbundit sig till dem.

2 §

Om sättande i kraft av de övriga bestämmelserna i avtalet och om ikraftträdandet av denna lag bestäms genom förordning av statsrådet.

2.

Lag

om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i associeringsavtalet mellan Europeiska unionen och Europeiska atomenergigemenskapen och deras medlemsstater, å ena sidan, och Georgien, å andra sidan

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

De bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i det i Bryssel den 27 juni 2014 ingångna associeringsavtalet mellan Europeiska unionen och Europeiska atomenergigemenskapen och deras medlemsstater, å ena sidan, och Georgien, å andra sidan, gäller som lag sådana Finland har förbundit sig till dem.

2 §

Om sättande i kraft av de övriga bestämmelserna i avtalet och om ikraftträdandet av denna lag bestäms genom förordning av statsrådet.

3.

Lag

om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i associeringsavtalet mellan Europeiska unionen och Europeiska atomenergigemenskapen och deras medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Moldavien, å andra sidan

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

De bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i det i Bryssel den 27 juni 2014 ingångna associeringsavtalet mellan Europeiska unionen och Europeiska atomenergigemenskapen och deras medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Moldavien, å andra sidan, gäller som lag sådana Finland har förbundit sig till dem.

2 §

Om sättande i kraft av de övriga bestämmelserna i avtalet och om ikraftträdandet av denna lag bestäms genom förordning av statsrådet.

Helsingfors den 22 januari 2015

Statsministerns ställföreträdare, finansminister

ANTTI RINNE

Utrikesminister *Erkki Tuomioja*

Fördragstext

ASSOCIERINGSAVTAL MELLAN

europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Ukraina, å andra sidan

INGRESS

KONUNGARIKET BELGIEN,

REPUBLIKEN BULGARIEN,

REPUBLIKEN TJECKIEN,

KONUNGARIKET DANMARK,

FÖRBUNDSREPUBLIKEN TYSKLAND,

REPUBLIKEN ESTLAND,

IRLAND,

REPUBLIKEN GREKLAND,

KONUNGARIKET SPANIEN,

REPUBLIKEN FRANKRIKE,

REPUBLIKEN KROATIEN,

REPUBLIKEN ITALIEN,

REPUBLIKEN CYPERN,

REPUBLIKEN LETTLAND,

REPUBLIKEN LITAUEN,

STORHERTIGDÖMET LUXEMBURG,

UNGERN

REPUBLIKEN MALTA,

KONUNGARIKET NEDERLÄNDERNA,

REPUBLIKEN ÖSTERRIKE,

REPUBLIKEN POLEN,

REPUBLIKEN PORTUGAL,

RUMÄNIEN,

REPUBLIKEN SLOVENIEN,

REPUBLIKEN SLOVAKIEN,

REPUBLIKEN FINLAND,

KONUNGARIKET SVERIGE,

FÖRENADE KONUNGARIKET STORBRITANNIEN OCH NORDIRLAND,

fördragsslutande parter i fördraget om Europeiska unionen och fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, nedan kallade *medlemsstaterna*,

EUROPEISKA UNIONEN, nedan kallad *unionen* eller *EU*,

och

EUROPEISKA ATOMENERGIGEMENSKAPEN, nedan kallad *Euratom*,

å ena sidan, och

UKRAINA

å andra sidan,

nedan gemensamt kallade *parterna*,

SOM BEAKTAR de nära historiska förbindelserna och allt starkare banden mellan parterna samt deras önskan att stärka och bredda förbindelserna på ett målmedvetet och innovativt sätt,

SOM ÄR BESLUTNA att upprätthålla nära och varaktiga förbindelser på grundval av de gemensamma värderingarna respekt för demokratiska principer, rättsstatsprincipen, god samhällsstyrning, mänskliga rättigheter och grundläggande friheter, inbegripet rättigheterna för personer som tillhör nationella minoriteter, icke-diskriminering av personer som tillhör minoriteter och respekt för mångfald, mänsklig värdighet och uppslutning bakom principerna om en fri marknadsekonomi, vilket skulle underlätta Ukrainas deltagande i Europas politik,

SOM INSER att Ukraina, som ett europeiskt land, delar historia och värderingar med medlemsstaterna i Europeiska unionen (EU) och är beslutet att främja dessa värderingar,

SOM NOTERAR den vikt som Ukraina fäster vid sin europeiska identitet,

SOM BEAKTAR det starka stödet från allmänheten i Ukraina för landets europeiska val,

SOM BEKRÄFTAR att Europeiska unionen erkänner Ukrainas strävan att närma sig EU och välkomnar dess europeiska val, inbegripet landets åtagande om att bygga upp en djupgående och hållbar demokrati och en marknadsekonomi,

SOM INSER att de gemensamma värderingar som ligger till grund för Europeiska unionen – nämligen demokrati, respekt för mänskliga rättigheter och grundläggande friheter samt rättsstatsprincipen – också är väsentliga inslag i detta avtal,

SOM BEKRÄFTAR att Ukrainas politiska associering och ekonomiska integration med Europeiska unionen kommer att bero på framstegen i genomförandet av detta avtal samt på Ukrainas resultat när det gäller att säkerställa respekten för de gemensamma värderingarna, och på framstegen med att uppnå konvergens med EU inom de politiska, ekonomiska och rättsliga områdena,

SOM ÄR BESLUTNA att genomföra alla principer och bestämmelser i Förenta nationernas stadga och alla principer och bestämmelser som antagits inom ramen för Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE), särskilt Helsingforsslutakten från 1975 från Konferensen om säkerhet och samarbete i Europa, slutdokumenten från konferenserna i Madrid och Wien från 1991 respektive 1992, Parisstadgan för ett nytt Europa från 1990, Förenta nationernas allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna från 1948 och Europarådets konvention om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna från 1950,

SOM ÖNSKAR stärka den internationella freden och säkerheten samt medverka i en verkningsfull multilateralism och fredlig konfliktlösning, särskilt genom att nära samarbeta i detta syfte inom ramen för Förenta nationerna (FN), OSSE samt Europarådet,

SOM ÄR BESLUTNA att främja oberoende, suveränitet, territoriell integritet och gränsernas okränkbarhet,

SOM ÖNSKAR uppnå en allt större konvergens i ståndpunkterna i bilaterala, regionala och internationella frågor av ömsesidigt intresse, med beaktande av Europeiska unionens gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik (Gusp), inbegripet den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken (GSFP),

SOM ÄR BESLUTNA att ånyo bekräfta parternas internationella skyldigheter, att bekämpa spridning av massförstörelsevapen och bärare av sådana vapen, och att samarbeta om nedrustning och vapenkontroll,

SOM ÖNSKAR främja reform- och tillnärmningsprocessen i Ukraina, och därigenom bidra till en gradvis ekonomisk integration och fördjupning av den politiska associeringen,

SOM ÄR ÖVERTYGADE om behovet av att Ukraina genomför de politiska, socioekonomiska, rättsliga och institutionella reformer som krävs för att på ett verkningsfullt sätt genomföra detta avtal och som är beslutna att stödja dessa reformer i Ukraina,

SOM ÖNSKAR uppnå ekonomisk integration, bland annat genom ett djupgående och omfattande frihandelsavtal som en integrerad del av detta avtal, i överensstämmelse med de rättigheter och skyldigheter som följer av parternas medlemskap i Världshandelsorganisationen (WTO), och genom en omfattande tillnärmning av regelverket,

SOM INSER att ett sådant djupgående och omfattande frihandelsavtal, kopplat till den bredare processen av tillnärmning av lagstiftningen, kommer att bidra till en fortsatt ekonomisk integration med Europeiska unionens inre marknad i enlighet med detta avtal,

SOM ÄR BESLUTNA att utveckla ett nytt klimat som befrämjar ekonomiska förbindelser mellan parterna och framför allt utvecklingen av handel och investeringar och en stärkt konkurrens, vilka är faktorer som är avgörande för en omstrukturering och modernisering av ekonomin,

SOM ÄR BESLUTNA att stärka energisamarbetet, på grundval av parternas åtagande om att genomföra fördraget om energigemenskapen,

SOM ÄR BESLUTNA att stärka energitryggheten, underlätta utvecklingen av lämplig infrastruktur och öka marknadsintegrationen och tillnärmningen av regelverket till centrala delar av EU:s regelverk, främja energieffektivitet och användning av förnybara energikällor samt uppnå en hög nivå av kärnsäkerhet,

SOM ÄR BESLUTNA att stärka dialogen – på grundval av grundläggande principer om solidaritet, ömsesidigt förtroende, gemensamt ansvar och partnerskap – och samarbetet om migration, asyl och gränsförvaltning, med ett övergripande tillvägagångssätt som tar hänsyn till laglig migration och till samarbete när det gäller att åtgärda olaglig invandring och människohandel, och som säkerställer ett effektivt genomförande av återtagandeavtalet,

SOM INSER betydelsen av att införa en viseringsfri reseordning för medborgare i Ukraina vid en lämplig tidpunkt, förutsatt att villkor för välhanterad och säker rörlighet är på plats,

SOM ÄR BESLUTNA att bekämpa organiserad brottslighet och penningtvätt, att minska tillgången till och efterfrågan på olaglig narkotika samt att utöka samarbetet i kampen mot terrorism,

SOM ÄR BESLUTNA att stärka samarbetet inom miljöskyddsområdet och att iaktta principerna om hållbar utveckling och en grön ekonomi,

SOM ÖNSKAR stärka de direkta personkontakterna,

SOM ÄR BESLUTNA att främja gränsöverskridande och interregionalt samarbete,

SOM ÄR BESLUTNA att gradvis närma Ukrainas lagstiftning till unionslagstiftningen i enlighet med riktlinjerna i detta avtal och att genomföra den på ett verkningsfullt sätt,

SOM BEAKTAR att detta avtal inte kommer att påverka den framtida utvecklingen av förbindelserna mellan EU och Ukraina, och lämnar denna utveckling öppen,

SOM BEKRÄFTAR att de bestämmelser i detta avtal som ingår i tillämpningsområdet för avdelning V i tredje delen av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt är bindande för Förenade kungariket och Irland som separata avtalsslutande parter, och inte som en del av Europeiska unionen, såvida inte Europeiska unionen tillsammans med Förenade kungariket och/eller Irland gemensamt meddelar Ukraina att Förenade kungariket eller Irland är bundna av bestämmelserna som en del av Europeiska unionen i enlighet med protokoll nr 21 om Förenade kungarikets och Irlands ställning med avseende på området med frihet, säkerhet och rättvisa, fogat till fördraget om Europeiska unionens funktionssätt. Om Förenade kungariket och/eller Irland upphör att vara bundna/bundet av bestämmelserna som en del av Europeiska unionen i enlighet med artikel 4a i protokoll nr 21 eller i enlighet med artikel 10 i protokoll 36 om övergångsbestämmelser, fogat till fördragen, måste Europeiska unionen tillsammans med Förenade kungariket och/eller Irland omedelbart underrätta Ukraina om varje ändring av deras ställning, varvid de förblir bundna av avtalets bestämmelser som enskilda parter. Samma sak gäller för Danmark i enlighet med protokoll nr 22 om Danmarks ställning, fogat till fördragen.

HAR ENATS OM FÖLJANDE.

Artikel 1

Mål

1. Härmed upprättas en associering mellan unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Ukraina, å andra sidan.

2. Målen för denna associering är att

a) främja ett gradvis närmande mellan parterna på grundval av gemensamma värderingar och nära och prioriterade förbindelser, och stärka Ukrainas associering med EU:s politik och landets deltagande i program och organ,

b) tillhandahålla en lämplig ram för en utökad politisk dialog inom alla områden av ömsesidigt intresse,

c) främja, bevara och stärka fred och stabilitet regionalt och internationellt i enlighet med principerna i Förenta nationernas stadga och Helsingforsslutakten från 1975 från Konferensen om säkerhet och samarbete i Europa och med målen i Parisstadgan för ett nytt Europa från 1990,

d) skapa betingelser för stärkta ekonomiska förbindelser och handelsförbindelser som leder till att Ukraina gradvis integreras i EU:s inre marknad, inklusive genom inrättandet av ett djupgående och omfattande frihandelsavtal i enlighet med avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal, och att stödja Ukrainas ansträngningar för att slutföra omställningen till en fungerande marknadsekonomi, bland annat genom att gradvis närma landets lagstiftning till unionslagstiftningen,

e) utöka samarbetet på området rättvisa, frihet och säkerhet i syfte att stärka rättsstatsprincipen och respekten för mänskliga rättigheter och grundläggande friheter,

f) skapa betingelser för ett allt närmare samarbete inom andra områden av ömsesidigt intresse.

AVDELNING I

ALLMÄNNA PRINCIPER

Artikel 2

Respekten för demokratiska principer, mänskliga rättigheter och grundläggande friheter, som bland annat definieras i Helsingforsslutakten från 1975 från Konferensen om säkerhet och samarbete i Europa och i Parisstadgan för ett nytt Europa från 1990, och andra relevanta instrument för mänskliga rättigheter, bland annat Förenta nationernas allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna och Europakonventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna samt respekten för rättsstatsprincipen ska ligga till grund för parternas inrikes- och utrikespolitik och utgöra grundläggande delar av detta avtal. Främjande av respekten för principerna om suveränitet och territoriell integritet, gränsernas okränkbarhet och oberoende, samt bekämpande av spridning av massförstörelsevapen, därmed sammanhängande material och bärare av sådana vapen utgör också grundläggande delar av detta avtal.

Artikel 3

Parterna erkänner att principerna om en fri marknadsekonomi ligger till grund för deras förbindelser. Rättsstatsprincipen, god samhällsstyrning, korruptionsbekämpning, bekämpning av olika former av gränsöverskridande organiserad brottslighet och terrorism, främjande av hållbar utveckling och verkningsfull multilateralism är av central betydelse för att stärka förbindelserna mellan parterna.

AVDELNING II

POLITISK DIALOG OCH REFORM, POLITISK ASSOCIERING, SAMARBETE OCH KONVERGENS INOM OMRÅDET FÖR UTRIKES- OCH SÄKERHETSPOLITIK

Artikel 4

Målen för den politiska dialogen

1. Den politiska dialogen mellan parterna inom alla områden av ömsesidigt intresse ska utvecklas ytterligare och stärkas. Detta kommer att främja en gradvis konvergens i utrikes- och säkerhetspolitiska frågor och syftar till att Ukraina ska ta allt större del i det europeiska säkerhetsområdet.

2. Målen för den politiska dialogen ska vara att

a) fördjupa den politiska associeringen och öka den politiska och säkerhetspolitiska konvergensen och effektiviteten,

b) främja internationell stabilitet och säkerhet på grundval av verkningsfull multilateralism,

c) stärka samarbetet och dialogen mellan parterna om internationell säkerhet och krishantering, särskilt för att bemöta globala och regionala utmaningar och betydande hot,

d) främja resultatinriktat och praktiskt samarbete mellan parterna för att uppnå fred, säkerhet och stabilitet på den europeiska kontinenten,

e) stärka respekten för demokratiska principer, rättsstatsprincipen och god samhällsstyrning, mänskliga rättigheter och grundläggande friheter, inbegripet rättigheterna för personer som tillhör nationella minoriteter, icke-diskriminering av personer som tillhör minoriteter och respekt för mångfald, samt att bidra till att befästa inhemska politiska reformer,

f) utveckla dialogen och fördjupa samarbetet mellan parterna inom området säkerhet och försvar,

g) främja principerna om oberoende, suveränitet, territoriell integritet och gränsernas okränkbarhet.

Artikel 5

Forum för genomförandet av den politiska dialogen

1. Parterna ska hålla regelbundna möten för politisk dialog på toppmötesnivå.

2. På ministernivå ska den politiska dialogen föras inom det associeringsråd som avses i artikel 460 i detta avtal och, efter överenskommelse, inom ramen för regelbundna möten mellan företrädare för parterna på utrikesministernivå.

3. Den politiska dialogen ska också föras i följande format:

a) Regelbundna möten på nivån för politiska direktörer, kommittén för utrikes- och säkerhetspolitik och experter, inbegripet om särskilda regioner och frågor, mellan företrädare för Europeiska unionen, å ena sidan, och företrädare för Ukraina, å andra sidan.

b) Sådana förfaranden som i full utsträckning och på lämpligt sätt utnyttjar alla diplomatiska och militära kanaler mellan parterna, däribland lämpliga kontakter i tredje land och inom Förenta nationerna, OSSE och andra internationella forum.

c) Regelbundna möten på både nivån för höga tjänstemän och experter från parternas militära institutioner.

d) Eventuella andra format, däribland möten på expertnivå, som skulle bidra till att förbättra och befästa denna dialog.

4. Andra förfaranden och mekanismer för politisk dialog, däribland extraordinära samråd, ska inrättas av parterna efter överenskommelse.

5. En politisk dialog på parlamentarisk nivå ska föras inom ramen för den parlamentariska associeringskommitté som avses i artikel 467 i detta avtal.

Artikel 6

Dialog och samarbete om inhemska reformer

Parterna ska samarbeta för att se till att deras inrikespolitik grundar sig principer som är gemensamma för parterna, särskilt de demokratiska institutionernas stabilitet och effektivitet och rättsstatsprincipen, samt på respekten för mänskliga rättigheter och grundläggande friheter, i synnerhet i enlighet med artikel 14 i detta avtal.

Artikel 7

Utrikes- och säkerhetspolitik

1. Parterna ska intensifiera sin dialog och sitt samarbete samt främja en gradvis konvergens inom området för utrikes- och säkerhetspolitik, inbegripet den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken (GSFP), och ska särskilt ta itu med frågor som rör konfliktförebyggande och krishantering, regional stabilitet, nedrustning, icke-spridning, vapenkontroll och vapenexportkontroll samt en utökad dialog inom rymdområdet som gynnar bägge parter. Samarbetet ska bygga på gemensamma värderingar och ömsesidiga intressen och syfta till att öka konvergens och ändamålsenlighet i politiken samt till att främja gemensam politisk planering. I detta syfte ska parterna använda bilaterala, internationella och regionala forum.

2. Ukraina, EU och medlemsstaterna bekräftar ånyo sitt åtagande att följa principerna om respekt för oberoende, suveränitet, territoriell integritet och gränsernas okränkbarhet, i enlighet med FN-stadgan och Helsingforsslutakten från 1975 från Konferensen om säkerhet och samarbete i Europa, samt att främja dessa principer i bilaterala och multilaterala förbindelser.

3. Parterna ska på ett lämpligt och konsekvent sätt ta itu med hoten mot dessa principer på alla lämpliga nivåer i den politiska dialog som avses i detta avtal, också på ministernivå.

Artikel 8

Internationella brottmålsdomstolen

Parterna ska samarbeta för att främja fred och internationell rättvisa genom att ratificera och genomföra Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen från 1998 och därmed sammanhängande instrument.

Artikel 9

Regional stabilitet

1. Parterna ska intensifiera sina gemensamma ansträngningar för att främja stabilitet, säkerhet och demokratisk utveckling i sitt gemensamma grannskap, och särskilt samarbeta för att lösa regionala konflikter på ett fredligt sätt.

2. Ansträngningarna ska följa gemensamma principer om att vidmakthålla internationell fred och säkerhet i enlighet med FN-stadgan, Helsingforsslutakten från 1975 från Konferensen om säkerhet och samarbete i Europa och andra relevanta multilaterala dokument.

Artikel 10

Konfliktförebyggande, krishantering och militärtekniskt samarbete

1. Parterna ska stärka det praktiska samarbetet inom områdena konfliktförebyggande och krishantering, särskilt med syftet att Ukraina i större utsträckning ska delta i EU-ledda civila och militära krishanteringsoperationer samt i relevanta övningar och relevant utbildningsverksamhet, inbegripet övningar och utbildningsverksamhet inom ramen för den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken (GSFP).

2. Samarbetet inom detta område ska bygga på metoder och arrangemang som överenskommits mellan EU och Ukraina för samråd och samarbete om krishantering.

3. Parterna ska utforska de möjligheter som ett militärtekniskt samarbete erbjuder. Ukraina och Europeiska försvarsbyrån ska etablera nära kontakt för att diskutera förbättringar av den militära kapaciteten, inbegripet tekniska frågor.

Artikel 11

Icke-spridning av massförstörelsevapen

1. Parterna anser att spridning av massförstörelsevapen, därmed sammanhängande material och bärare av sådana vapen, till såväl statliga som icke-statliga aktörer, utgör ett av de allvarligaste hoten mot internationell stabilitet och säkerhet. Parterna är därför eniga om att samarbeta i och bidra till ansträngningarna att förhindra spridning av massförstörelsevapen, därmed sammanhängande material och bärare av sådana vapen genom att till fullo iaktta och på nationell nivå genomföra sina skyldigheter enligt internationella fördrag och överenskommelser om nedrustning och icke-spridning och andra internationella skyldigheter på området. Parterna är eniga om att denna bestämmelse utgör en väsentlig del av detta avtal.

2. Parterna är vidare överens om att samarbeta och bidra till ansträngningarna att förhindra spridning av massförstörelsevapen, därmed sammanhängande material och bärare av sådana vapen genom att

a) vidta åtgärder för att, beroende på vad som är lämpligt, underteckna, ratificera eller ansluta sig till alla andra relevanta internationella instrument och till fullo genomföra dem,

b) ytterligare förbättra systemet för nationell exportkontroll i syfte att på ett verkningsfullt sätt kontrollera export och transitering av varor som kan användas till massförstörelsevapen, inbegripet kontroll av slutanvändningen av teknik och varor med dubbla användningsområden samt verkningsfulla sanktioner vid överträdelse av exportkontrollen.

3. Parterna är överens om att upprätta en regelbunden politisk dialog som ska ledsaga och underbygga dessa delar av avtalet.

Artikel 12

Nedrustning, vapenkontroll, vapenexportkontroll och kamp mot olaglig vapenhandel

Parterna ska vidareutveckla sitt samarbete om nedrustning, också när det gäller minskningen av sina lager av överflödiga handeldvapen och lätta vapen samt när det gäller att ta itu med effekterna på befolkningen och miljön av övergiven och oexploderad ammunition i enlighet med kapitel 6 (Miljö) i avdelning V i detta avtal. Samarbetet om nedrustning ska också inbegripa vapenkontroll, vapenexportkontroll och kamp mot olaglig vapenhandel, vilket omfattar handeldvapen och lätta vapen. Parterna ska främja allmän anslutning till och efterlevnad av relevanta internationella instrument och ska ha som mål att se till att de är verkningsfulla, bland annat genom att genomföra relevanta resolutioner från Förenta nationernas säkerhetsråd.

Artikel 13

Bekämpning av terrorism

Parterna är eniga om att samarbeta på bilateral, regional och internationell nivå för att förebygga och bekämpa terrorism i överensstämmelse med folkrätten, internationella normer för mänskliga rättigheter samt flyktinglagstiftning och humanitär lagstiftning.

AVDELNING III

RÄTTVISA, FRIHET OCH SÄKERHET

Artikel 14

Rättsstatsprincipen och respekt för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna

I sitt samarbete om rättvisa, frihet och säkerhet ska parterna fästa särskild vikt vid att befästa rättsstatsprincipen och stärka institutioner på alla nivåer inom förvaltning i allmänhet och inom brottsbekämpning och rättskipning i synnerhet. Samarbetet ska särskilt syfta till att stärka rättsväsendet, förbättra dess effektivitet, säkerställa dess oberoende och opartiskhet samt bekämpa korruption. Respekten för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna ska vara vägledande för allt samarbete om rättvisa, frihet och säkerhet.

Artikel 15

Skydd av personuppgifter

Parterna är överens om att samarbeta för att säkerställa en tillfredsställande skyddsnivå för personuppgifter i överensstämmelse med strängast tillämpliga EU-standarder och internationella standarder, inbegripet relevanta instrument från Europarådet. Samarbetet om skyddet av personuppgifter kan bland annat inbegripa utbyte av information och experter.

Artikel 16

Samarbete om migration, asyl och gränsförvaltning

1. Parterna bekräftar ånyo vikten av att gemensamt förvalta migrationsströmmarna mellan sina territorier och ska vidareutveckla den omfattande dialogen om alla migrationsrelaterade frågor, inbegripet olaglig migration, laglig migration, människosmuggling och människohandel samt införlivande av migrationsfrågorna i de nationella strategierna för ekonomisk och social utveckling av migranternas ursprungsområden. Dialogen bygger på de grundläggande principerna om solidaritet, ömsesidigt förtroende, gemensamt ansvar och partnerskap.

2. I överensstämmelse med den relevanta gällande unionslagstiftningen och nationella lagstiftningen ska samarbetet framför allt inriktas på följande:

a) Att åtgärda de grundläggande orsakerna till migration och aktivt sträva efter att utnyttja möjligheterna till samarbete inom detta område med tredjeländer och i internationella forum.

b) Att gemensamt upprätta en ändamålsenlig politik för att förebygga olaglig migration, smuggling av migranter och människohandel, inbegripet frågan om hur smugglings- och människohandelsnätverk kan bekämpas och hur offren för denna handel kan skyddas.

c) Att upprätta en omfattande dialog om asylfrågor och särskilt om frågor som rör det praktiska genomförandet av FN:s konvention från 1951 om flyktingars rättsliga ställning och protokollet angående flyktingars rättsliga ställning från 1967 samt andra relevanta internationella instrument, samt att säkerställa respekten för principen om ”non-refoulement”.

d) Inreseregler samt rättigheter och ställning för personer som beviljats inresa, rättvis behandling och integration av icke-medborgare som lagligen uppehåller sig i landet.

e) Vidareutveckling av operativa åtgärder inom området gränsförvaltning.

i) Samarbetet om gränsförvaltning kan bland annat inbegripa utbildning, utbyte av bästa praxis inbegripet tekniska aspekter, utbyte av information i enlighet med tillämpliga regler och, vid behov, utbyte av sambandsmän.

ii) Parternas ansträngningar inom detta område ska syfta till att på ett verkningsfullt sätt genomföra principen om integrerad gränsförvaltning.

f) Att stärka dokumentsäkerheten.

g) Att utveckla en ändamålsenlig politik för återvändande, inbegripet dess regionala dimension.

h) Att utbyta åsikter om informell sysselsättning för migranter.

Artikel 17

Behandling av arbetstagare

1. Om inte annat följer av de lagar, villkor och förfaranden som tillämpas i varje medlemsstat och i EU ska arbetstagare som är medborgare i Ukraina och som är lagligen anställda på en medlemsstats territorium inte diskrimineras på grundval av sin nationalitet i förhållande till medlemsstatens egna medborgare i fråga om anställningsvillkor, löner och avskedande.

2. Om inte annat följer av de lagar, villkor och förfaranden som gäller i Ukraina ska Ukraina behandla arbetstagare som är medborgare i en medlemsstat och som är lagligen anställda på Ukrainas territorium på det sätt som anges i punkt 1 i denna artikel.

Artikel 18

Arbetstagarnas rörlighet

1. Med beaktande av medlemsstaternas arbetsmarknadssituation, om inte annat följer av lagstiftningen och i överensstämmelse med gällande regler i medlemsstaterna och EU om arbetstagares rörlighet

a) bör de möjligheter till anställning för ukrainska arbetstagare som medlemsstater erbjuder enligt bilaterala avtal bevaras och om möjligt förbättras,

b) ska de andra medlemsstaterna undersöka möjligheten att ingå liknande avtal.

2. Associeringsrådet ska undersöka möjligheter till att medge andra mer gynnsamma bestämmelser inom andra områden, inbegripet tillgång till yrkesutbildning, i enlighet med de lagar, villkor och förfaranden som gäller i medlemsstaterna och EU och med hänsyn till arbetsmarknadssituationen i medlemsstaterna och i EU.

Artikel 19

Personers rörlighet

1. Parterna ska säkerställa ett fullständigt genomförande av

a) avtalet mellan Europeiska gemenskapen och Ukraina av den 18 juni 2007 om återtagande av personer, (genom den gemensamma kommitté för återtagande som inrättas genom dess artikel 15),

b) avtalet mellan Europeiska gemenskapen och Ukraina av den 18 juni 2007 om förenklat utfärdande av viseringar, (genom den gemensamma kommitté för förvaltning av avtalet som inrättas genom dess artikel 12).

2. Parterna ska också sträva efter att öka medborgarnas rörlighet och göra ytterligare framsteg i viseringsdialogen.

3. Parterna ska vidta successiva åtgärder för att i sinom tid inrätta en viseringsfri ordning förutsatt att de villkor om välhanterad och säker rörlighet, som anges i den handlingsplan för liberalisering av viseringsbestämmelserna i två etapper som lades fram vid toppmötet mellan EU och Ukraina den 22 november 2010, är uppfyllda.

Artikel 20

Penningtvätt och finansiering av terrorism

Parterna ska samarbeta för att förebygga och bekämpa penningtvätt och finansiering av terrorism. I detta syfte ska parterna stärka det bilaterala och internationella samarbetet inom detta område, också på operativ nivå. Parterna ska säkerställa genomförandet av relevanta internationella standarder, särskilt de som fastställts av arbetsgruppen för finansiella åtgärder (FATF) och standarder som motsvarar de som antagits av unionen.

Artikel 21

Samarbete om bekämpning av olaglig narkotika samt om prekursorer och psykotropa ämnen

1. Parterna ska samarbeta om frågor som rör olaglig narkotika, på grundval av gemensamt överenskomna principer i enlighet med relevanta internationella konventioner och med beaktande av den politiska förklaringen och den särskilda förklaring om de vägledande principerna för att minska efterfrågan på narkotika som godkändes på Förenta nationernas generalförsamlings tjugonde extra session om narkotika i juni 1998.

2. Detta samarbete ska syfta till att bekämpa olaglig narkotika, minska tillgången till, handeln med och efterfrågan på olaglig narkotika, och till att hantera de hälsomässiga och sociala följderna av narkotikamissbruk. Det ska även syfta till att effektivare förebygga avledning av kemiska prekursorer som används för olaglig framställning av narkotika och psykotropa ämnen.

3. Parterna ska använda de samarbetsmetoder som krävs för att uppnå dessa mål och sörja för en balanserad och integrerad strategi i de aktuella frågorna.

Artikel 22

Kamp mot brottslighet och korruption

1. Parterna ska samarbeta för att bekämpa och förebygga brottslighet och annan olaglig verksamhet, organiserad eller inte.

2. Detta samarbete ska bland annat motverka

a) smuggling av och handel med människor samt eldvapen och olaglig narkotika,

b) olaglig handel med varor,

c) ekonomisk brottslighet, också inom skatteområdet,

d) korruption, inom både den privata och offentliga sektorn,

e) förfalskning av handlingar,

f) it-brottslighet.

3. Parterna ska stärka det bilaterala, regionala och internationella samarbetet inom detta område, inbegripet det samarbete som omfattar Europol. Parterna ska vidareutveckla sitt samarbete om bland annat

a) utbyte av bästa praxis, inbegripet utredningstekniker och forskning om brott,

b) informationsutbyte i linje med tillämpliga regler,

c) kapacitetsuppbyggnad, inbegripet utbildning och vid behov personalutbyte,

d) frågor som rör skydd av vittnen och offer.

4. Parterna åtar sig att på ett verkningsfullt sätt genomföra Förenta nationernas konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet från 2000 och dess tre protokoll, Förenta nationernas konvention mot korruption från 2003 och andra relevanta internationella instrument.

Artikel 23

Samarbete för att bekämpa terrorism

1. Parterna är överens om att samarbeta för att förebygga och bekämpa terrorism i överensstämmelse med folkrätten, internationell människorättslagstiftning, flyktingrätt och humanitär rätt samt parternas lagar och andra författningar. I synnerhet är parterna överens om att samarbeta på grundval av ett fullständigt genomförande av FN:s säkerhetsråds resolution nr 1373 från 2001, Förenta nationernas globala strategi för terrorismbekämpning från 2006 och andra relevanta FN-instrument samt tillämpliga internationella konventioner och instrument.

2. De ska göra detta särskilt genom att utbyta

a) information om terroristgrupper och deras stödnätverk,

b) erfarenheter och information om tendenser inom terrorism och med avseende på medel och metoder för att bekämpa terrorism, också när det gäller teknik och utbildning, samt

c) erfarenheter om förebyggande av terrorism.

Allt informationsutbyte ska äga rum i överensstämmelse med internationell och nationell rätt.

Artikel 24

Rättsligt samarbete

1. Parterna är överens om att vidareutveckla det civil- och straffrättsliga samarbetet och därvid fullt ut använda relevanta internationella och bilaterala instrument, på grundval av principerna om rättssäkerhet och rätten till en rättvis rättegång.

2. Parterna är överens om att ytterligare underlätta det civilrättsliga samarbetet mellan EU och Ukraina på grundval av tillämpliga multilaterala rättsliga instrument, särskilt konventionerna från Haagkonferensen för internationell privaträtt om internationellt rättsligt samarbete och internationella tvister samt skydd av barn

3. I fråga om straffrättsligt samarbete ska parterna sträva efter att stärka ordningarna för ömsesidig rättslig hjälp och utlämning. Detta ska vid behov inbegripa anslutning till och genomförande av Förenta nationernas och Europarådets relevanta internationella instrument, samt Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen från 1998 i enlighet med artikel 8 i detta avtal, och närmare samarbete med Eurojust.

AVDELNING IV

HANDEL OCH HANDELSRELATERADE FRÅGOR

KAPITEL 1

NATIONELL BEHANDLING OCH MARKNADSTILLTRÄDE FÖR VAROR

Avsnitt 1

Gemensamma bestämmelser

Artikel 25

Mål

Parterna ska gradvis upprätta ett frihandelsområde under en övergångstid på högst tio år räknat från dagen för detta avtals ikraftträdande ([1]), i enlighet med bestämmelserna i detta avtal och i överensstämmelse med artikel XXIV i Allmänna tull- och handelsavtalet från 1994, nedan kallat *Gatt 1994*.

([1]) Om inget annat anges i bilagorna I och II till detta avtal.

Artikel 26

Tillämpningsområde och omfattning

1. Bestämmelserna i detta kapitel ska gälla för handel med varor ([1]) med ursprung i parternas territorier.

2. I detta kapitel avses med *ursprung i* att varan uppfyller ursprungsreglerna i protokoll I till detta avtal (om definition av begreppet ”ursprungsprodukter” och om metoder för administrativt samarbete).

Avsnitt 2

Avskaffande av tullar, avgifter och andra pålagor

Artikel 27

Definition av tullar

I detta kapitel avses med tullar varje form av tull eller annan pålaga som påförs vid eller i samband med import eller export av en vara, inbegripet varje form av extraskatt eller extrapålaga som påförs vid eller i samband med sådan import eller export. En tull inbegriper inte

a) pålagor som motsvarar en intern skatt som påförs i överensstämmelse med artikel 32 i detta avtal,

b) tullar som påförs i överensstämmelse med kapitel 2 (Handelspolitiska skyddsåtgärder) i avdelning IV i detta avtal,

c) avgifter och andra pålagor som påförs i enlighet med artikel 33 i detta avtal.

Artikel 28

Klassificering av varor

Klassificeringen av varor i handeln mellan parterna ska vara den som anges i varje parts respektive tulltaxenomenklatur, i överensstämmelse med Harmoniserade systemet i den internationella konventionen om systemet för harmoniserad varubeskrivning och kodifiering från 1983 (nedan kallat *HS*) och senare ändringar.

Artikel 29

Avskaffande av importtullar

1. Varje part ska sänka eller avskaffa tullar på ursprungsvaror från den andra parten i enlighet med de tulltaxor som fastställs i bilaga I-A till detta avtal (nedan kallade *tulltaxor*).

Utan att det påverkar tillämpningen av punkt 1 ska Ukraina avskaffa importtullarna för begagnade kläder och andra begagnade artiklar som omfattas av nummer 6309 00 00 i den ukrainska tulltaxan enligt villkoren i bilaga I-B till detta avtal.

2. För varje vara ska den bastullsats på vilken de gradvisa sänkningarna ska tillämpas i enlighet med punkt 1 i denna artikel vara den som anges i bilaga I till detta avtal.

3. Om en part efter dagen för detta avtals ikraftträdande sänker sin mest gynnad nation-tullsats (nedan kallad *MGN-tullsats*), ska den tullsatsen tillämpas som bastullsats om och så länge som den är lägre än den tullsats som beräknas i enlighet med den partens tulltaxa.

([1]) I detta avtal avses med varor, varor i den mening som avses i Gatt 1994, om inte annat anges i detta avtal.

4. Fem år efter detta avtals ikraftträdande ska parterna, på en parts begäran, samråda för att överväga ett påskyndande och en utvidgad omfattning av avskaffandet av tullar på handeln mellan dem. Ett beslut av associeringskommittén i konstellationen för handelsfrågor i enlighet med artikel 465 i detta avtal (nedan också kallad *handelskommittén)* om påskyndande eller avskaffande av en tull på en vara ska ersätta den tullsats eller kategori som fastställs i enlighet med deras tulltaxor för den varan.

Artikel 30

Frysningsklausul

Ingen av parterna får höja en befintlig tull eller införa en ny tull på en vara med ursprung i den andra partens territorium. Detta ska inte utesluta att en part får

a) höja en tull till den nivå som fastställs i dess tulltaxa efter en ensidig sänkning, eller

b) bibehålla eller höja en tull efter godkännande av Världshandelsorganisationens (nedan kallad *WTO*) tvistlösningsorgan.

Artikel 31

Exporttullar

1. En part får inte införa eller bibehålla några tullar, skatter eller andra åtgärder med motsvarande verkan som påförs vid eller i samband med export av varor till den andra partens territorium.

2. Befintliga tullar eller åtgärder med motsvarande verkan som tillämpas av Ukraina enligt förteckningen i bilaga I-C till detta avtal, ska gradvis avvecklas under en övergångsperiod i enlighet med tidsplanen i bilaga I-C till detta avtal. Om Ukrainas tullkodex uppdateras ska åtaganden som gjorts i enlighet med tidsplanen i bilaga I-D till detta avtal fortsätta att gälla på grundval av överensstämmande varubeskrivningar. Ukraina får införa skyddsåtgärder för exporttullar i enlighet med bilaga Annex I-C till detta avtal. Sådana skyddsåtgärder ska upphöra att gälla vid utgången av den period som fastställts för den berörda varan i bilaga I-D till detta avtal.

Artikel 32

Exportsubventioner och åtgärder med motsvarande verkan

1. När detta avtal träder i kraft får ingen av parterna bibehålla, införa eller återinföra exportsubventioner eller andra åtgärder med motsvarande verkan på jordbruksprodukter som är avsedda för den andra partens territorium.

2. I denna artikel ska exportsubventioner ha den innebörd som anges i artikel 1 e i avtalet om jordbruk i bilaga IA till WTO-avtalet (nedan kallat *jordbruksavtalet*), inbegripet eventuella ändringar av den artikeln i det jordbruksavtalet.

Artikel 33

Avgifter och andra pålagor

Varje part ska i enlighet med artikel VIII i Gatt 1994 med tolkningsanmärkningar se till att alla slags avgifter och pålagor bortsett från tullar och andra åtgärder enligt artikel 27 i detta avtal som påförs vid eller i samband med import eller export av varor till sitt belopp begränsas till den ungefärliga kostnaden för de tillhandahållna tjänsterna och inte utgör ett indirekt skydd för inhemska varor eller en import- eller exportavgift för skatteändamål.

Avsnitt 3

Icke-tariffära åtgärder

Artikel 34

Nationell behandling

Varje part ska medge nationell behandling för varor från den andra parten i enlighet med artikel III i Gatt 1994 med tolkningsanmärkningar. I detta syfte införlivas artikel III i Gatt 1994 med tolkningsanmärkningar i detta avtal och utgör en integrerad del av det.

Artikel 35

Import- och exportrestriktioner

Ingen av parterna får anta eller bibehålla förbud eller restriktioner eller andra åtgärder med motsvarande verkan vid import av en vara från den andra parten eller vid export eller försäljning för export av en vara avsedd för den andra partens territorium, om inte annat anges i detta avtal eller i enlighet med artikel XI i Gatt 1994 med tolkningsanmärkningar. I detta syfte införlivas artikel XI i Gatt 1994 med tolkningsanmärkningar i detta avtal och utgör en integrerad del av det.

Avsnitt 4

Särskilda bestämmelser beträffande varor

Artikel 36

Allmänna undantag

Inget i detta avtal får tolkas på ett sådant sätt att det hindrar parterna från att anta eller sätta i kraft åtgärder i enlighet med artiklarna XX och XXI i Gatt 1994 med tolkningsanmärkningar, som härmed införlivas i detta avtal och utgör en integrerad del av det.

Avsnitt 5

Administrativt samarbete och samordning med andra länder

Artikel 37

Särskilda bestämmelser om administrativt samarbete

1. Parterna är överens om att administrativt samarbete är av största vikt för tillämpning och kontroll av den förmånsbehandling som beviljas enligt detta kapitel och understryker sin beslutsamhet att bekämpa oegentligheter och bedrägeri i tullfrågor i samband med import, export och transitering av varor samt hänförande av varor till alla andra slags tullordningar eller tullförfaranden, inbegripet åtgärder avseende förbud, begränsning och kontroll.

2. Om en part på grundval av objektiva dokumenterade uppgifter konstaterar att den andra parten uppvisat bristande administrativt samarbete och/eller underlåtenhet att kontrollera en oegentlighet eller ett bedrägeri som omfattas av detta kapitel, får den berörda parten tillfälligt avbryta den relevanta förmånsbehandlingen av den eller de berörda produkterna i enlighet med denna artikel.

3. Vid tillämpningen av denna artikel ska med bristande administrativt samarbete vid utredning av oegentligheter eller bedrägeri på tullområdet avses bland annat

a) att skyldigheten att kontrollera den eller de berörda produkternas ursprungsstatus åsidosätts upprepade gånger,

b) att utförande av kontroll i efterhand av ursprungsintyg eller meddelande av kontrollresultaten upprepade gånger nekas eller otillbörligen fördröjs, eller

c) att beviljandet av tillstånd för att, inom ramen för det administrativa samarbetet, på plats kontrollera äktheten av handlingar eller riktigheten av uppgifter som är av betydelse för beviljandet av den berörda förmånsbehandlingen upprepade gånger nekas eller otillbörligen fördröjs.

Vid tillämpning av denna artikel får det fastställas att oegentligheter eller bedrägeri föreligger bland annat om varuimporten snabbt och utan tillfredsställande förklaring ökar så, att den överstiger den andra partens normala produktionsnivå och exportkapacitet och det finns objektiva uppgifter om oegentligheter eller bedrägeri i detta sammanhang.

4. Förmånsbehandlingen får upphävas tillfälligt under följande förutsättningar:

a) Den part som på grundval av objektiva uppgifter fastställt bristande administrativt samarbete och/eller en oegentlighet eller ett bedrägeri som härrör från den andra parten ska utan otillbörligt dröjsmål anmäla detta till handelskommittén tillsammans med de objektiva uppgifterna och, på grundval av alla relevanta uppgifter och objektiva fastställanden, inleda samråd i handelskommittén i syfte att finna en för båda parter godtagbar lösning. Under de samråd som avses ovan ska den eller de berörda produkterna omfattas av förmånsbehandling.

b) Om parterna har inlett ett sådant samråd i handelskommittén som avses i led a och inte har kunnat enas om en godtagbar lösning inom tre månader efter det första mötet i kommittén, får den berörda parten tillfälligt avbryta förmånsbehandlingen av den eller de berörda produkterna. Åtgärden ska anmälas till handelskommittén utan otillbörligt dröjsmål.

c) Ett tillfälligt upphävande av förmånsbehandlingen enligt denna artikel får inte gå utöver vad som krävs för att skydda den berörda partens ekonomiska intressen. Ett tillfälligt upphävande får inte överskrida sex månader. Det tillfälliga upphävandet får dock förlängas. Det tillfälliga upphävandet ska omedelbart efter antagandet anmälas till handelskommittén. Det ska regelbundet tas upp till behandling i handelskommittén, särskilt i syfte att få det upphävt så snart som förutsättningarna för dess tillämpning inte längre föreligger.

5. Samtidigt med anmälan till handelskommittén enligt punkt 4 a i denna artikel bör den berörda parten offentliggöra ett meddelande till importörer i de källor där den offentliggör officiell information. Där ska det anges att ett bristande administrativt samarbete och/eller en oegentlighet eller ett bedrägeri har konstaterats för den berörda produkten på grundval av objektiva uppgifter.

Artikel 38

Hantering av administrativa fel

Om de behöriga myndigheterna gör ett misstag vid sin hantering av exportförmånsordningen, särskilt vid tillämpningen av bestämmelserna i protokollet till detta avtal om definition av begreppet ursprungsprodukter och metoder för administrativt samarbete, och misstaget får konsekvenser när det gäller importtullar, får den part som drabbas av dessa konsekvenser begära att handelskommittén undersöker möjligheterna att vidta lämpliga åtgärder för att råda bot på situationen.

Artikel 39

Avtal med andra länder

1. Detta avtal ska inte hindra upprätthållande eller upprättande av tullunioner, frihandelsområden eller ordningar för gränstrafik, förutsatt att dessa inte är oförenliga med de handelsordningar som fastställs i avtalet.

2. Parterna ska samråda i handelskommittén om avtal om upprättande av tullunioner, frihandelsområden eller ordningar för gränstrafik och, på begäran, även om andra viktiga frågor rörande deras respektive handelspolitik i förhållande till tredje land. Samråden ska i synnerhet hållas om ett tredjeland ansluter sig till Europeiska unionen så att EU-partens och Ukrainas gemensamma intressen enligt detta avtal beaktas.

KAPITEL 2

Handelspolitiska skyddsåtgärder

Avsnitt 1

Allmänna skyddsåtgärder

Artikel 40

Allmänna bestämmelser

1. Parterna bekräftar sina rättigheter och skyldigheter enligt artikel XIX i Gatt 1994 och avtalet om skyddsåtgärder i bilaga 1A till WTO-avtalet (nedan kallat avtalet om *skyddsåtgärder*). EU-parten behåller sina rättigheter och skyldigheter enligt artikel 5 i avtalet om jordbruk i bilaga 1A till WTO-avtalet (nedan kallat *jordbruksavtalet*), med undantag för handel med jordbruksprodukter som omfattas av förmånsbehandling enligt det här avtalet.

2. De preferentiella ursprungsregler som fastställs i kapitel 1 (Nationell behandling och marknadstillträde för varor) i avdelning IV i detta avtal ska inte gälla för detta avsnitt.

Artikel 41

Öppenhet

1. Den part som inleder en skyddsåtgärdsundersökning ska underrätta den andra parten om detta genom att sända en officiell underrättelse till den andra parten, om denne har ett väsentligt ekonomiskt intresse.

2. Vid tillämpning av denna artikel ska en part anses ha ett väsentligt ekonomiskt intresse om den tillhör de fem största leverantörerna av den importerade produkten under den senaste treårsperioden, mätt i absolut volym eller värde.

3. Trots vad som sägs i artikel 40 i detta avtal och utan att det påverkar tillämpningen av artikel 3.2 i avtalet om skyddsåtgärder ska den part som inleder en skyddsåtgärdsundersökning och avser att tillämpa skyddsåtgärder, på begäran av den andra parten, omedelbart lämna en särskild skriftlig underrättelse med alla relevanta upplysningar som lett till att skyddsåtgärdsundersökningen inleds och att skyddsåtgärderna tillämpas inbegripet, om relevant, de preliminära och slutgiltiga undersökningsresultaten samt ett erbjudande om möjlighet till samråd.

Artikel 42

Tillämpning av åtgärder

1. Om parterna inför skyddsåtgärder ska de sträva efter att införa dem på ett sådant sätt som minst påverkar deras bilaterala handel.

2. Vid tillämpning av punkt 1 i denna artikel gäller att om en part anser att de rättsliga kraven för införande av definitiva skyddsåtgärder är uppfyllda, ska den part som avser att tillämpa sådana åtgärder underrätta den andra parten och ge möjlighet att hålla bilaterala samråd. Om ingen tillfredsställande lösning har nåtts inom 30 dagar efter underrättelsen får den importerande parten anta lämpliga åtgärder för att avhjälpa problemet.

Artikel 43

Utvecklingsland

I den mån Ukraina kan betraktas som ett utvecklingsland [1] vid tillämpningen av artikel 9 i avtalet om skyddsåtgärder, kommer landet inte att omfattas av skyddsåtgärder från EU-partens sida, så länge som villkoren i artikel 9 i avtalet om skyddsåtgärder är uppfyllda.

Avsnitt 2

Skyddsåtgärder beträffande personbilar

Artikel 44

Skyddsåtgärder beträffande personbilar

1. Ukraina får tillämpa en skyddsåtgärd i form av högre importtullar på personbilar med ursprung [2] i EU-parten med tulltaxenummer 8703 (nedan kallad *produkten*), enligt definitionen i artikel 45 i detta avtal, i enlighet med bestämmelserna i detta avsnitt om vart och ett av följande villkor är uppfyllda:

a) Produkten importeras till följd av sänkningen eller avskaffandet av en tull enligt detta avtal till Ukrainas territorium i sådana ökade mängder, i absoluta tal eller i förhållande till den inhemska produktionen och under sådana omständigheter att det vållar allvarlig skada för inhemska producenter av en likadan produkt,

[1] Vid tillämpning av denna artikel ska vid definitionen av utvecklingsland de förteckningar som utfärdas av internationella organisationer som Världsbanken, Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (nedan kallad *OECD*) eller Internationella valutafonden (nedan kallad *IMF*) osv. beaktas.

[2] Enligt definitionen av ursprung i protokoll I till detta avtal om definition av begreppet ”ursprungsprodukter” och metoder för administrativt samarbete.

b) den sammanlagda importvolymen (i antal enheter) ([1]) av produkten ett givet år överskrider det gränsvärde som anges i tidsplanen i bilaga II till detta avtal, och

c) den sammanlagda volymen för import av produkten till Ukraina (i antal enheter) ([2]) under den senaste tolvmånadersperiod som avslutas tidigast den nästsista månaden innan Ukraina inbjuder EU-parten till samråd i enlighet med punkt 5 i denna artikel, överskrider den tröskelnivå som anges i Ukrainas tidsplan i bilaga II för alla nyregistreringar ([3]) av personbilar i Ukraina för samma period.

2. Tullen enligt punkt 1 i denna artikel får inte överskrida den lägsta av följande tullsatser: den gällande MGN-tullsatsen, den MGN-tullsats som tillämpades dagen omedelbart före den dag då detta avtal träder i kraft eller den tullsats som anges i Ukrainas tidsplan i bilaga II till detta avtal. Tullen får endast tillämpas under resten av det året i enlighet med bilaga II till detta avtal.

3. Utan att det påverkar tillämpningen av punkt 2 i denna artikel ska de tullar som Ukraina tillämpar enligt punkt 1 i denna artikel fastställas i enlighet med tidsplanen i bilaga II till detta avtal.

4. Eventuella leveranser av produkten i fråga som var på väg i enlighet med ett kontrakt som trätt i kraft före påförandet av tilläggstullen enligt punkterna 1–3 i denna artikel ska undantas från en sådan tilläggstull. Sådana leveranser ska dock inräknas i importvolymen för produkten i fråga under det nästkommande året så att villkoren enligt punkt 1 i denna artikel för det året kan uppfyllas.

5. Ukraina ska vidta varje skyddsåtgärd på ett öppet sätt. I detta syfte ska Ukraina så snart som möjligt skriftligen underrätta EU-parten om sin avsikt att vidta en sådan åtgärd och tillhandahålla alla relevanta uppgifter, bland annat importvolymen (antal enheter) för produkten, den totala importvolymen (i antal enheter) för personbilar av samtliga ursprung samt nyregistreringar av personbilar i Ukraina under den period som avses i punkt 1 i denna artikel. Ukraina ska bjuda in EU-parten till samråd i så god tid i förväg innan åtgärden vidtas som det är praktiskt möjligt för att diskutera dessa upplysningar. Ingen åtgärd får antas under de 30 dagar som följer inbjudan till samråd.

6. Ukraina får enbart vidta en skyddsåtgärd efter en undersökning utförd av dess behöriga myndigheter i enlighet med artiklarna 3 och 4.2 c i avtalet om skyddsåtgärder, och i detta syfte införlivas artiklarna 3 och 4.2 c i avtalet om skyddsåtgärder i detta avtal och utgör i tillämpliga delar en integrerad del av det. Av en sådan undersökning måste framgå att produkten till följd av sänkningen eller avskaffandet av en tull enligt detta avtal importeras till Ukrainas territorium i sådana ökade mängder, i absoluta tal eller i förhållande till den inhemska produktionen och under sådana omständigheter att det vållar allvarlig skada för inhemska producenter av en likadan produkt.

7. Ukraina ska omedelbart skriftligen underrätta EU-parten om inledandet av en sådan undersökning som avses i punkt 6 i denna artikel.

8. Vid en sådan undersökning ska Ukraina uppfylla kraven i artikel 4.2 a och b i avtalet om skyddsåtgärder, och i detta syfte införlivas artikel 4.2 a och b i avtalet om skyddsåtgärder i detta avtal och utgör i tillämpliga delar en integrerad del av det.

9. De relevanta faktorerna för fastställande av skada enligt artikel 4.2 a i avtalet om skyddsåtgärder ska bedömas under minst tre på varandra följande tolvmånadersperioder, dvs. under totalt minst tre år.

([1]) Enligt ukrainsk statistik över import av personbilar med ursprung i EU-parten (i antal enheter) med tulltaxenummer 8703. Ukraina ska styrka de statistiska uppgifterna genom att göra de varucertifikat EUR.1 eller fakturadeklarationer tillgängliga som utfärdats enligt förfarandet i avdelning V i protokoll I om definitionen av begreppet ursprungsprodukter och metoder för administrativt samarbete.

([2]) Enligt ukrainsk statistik över import av personbilar med ursprung i EU-parten (i antal enheter) med tulltaxenummer 8703. Ukraina ska styrka de statistiska uppgifterna genom att göra de varucertifikat EUR.1 eller fakturadeklarationer tillgängliga som utfärdats enligt förfarandet i avdelning V i protokoll I om definitionen av begreppet ursprungsprodukter och metoder för administrativt samarbete.

([3]) Officiell statistik för alla nyregistreringar av personbilar i Ukraina från Ukrainas statliga bilinspektion.

10. Vid undersökningen ska dessutom alla övriga kända faktorer bedömas, utöver den ökade förmånsimporten enligt detta avtal, som samtidigt kan vålla den inhemska industrin skada. Ökad import av en produkt med ursprung i EU-parten ska inte anses vara resultatet av avskaffandet eller sänkningen av en tull, om importen av samma produkt av annat ursprung har ökat i jämförbar utsträckning.

11. Ukraina ska skriftligen underrätta EU-parten och alla andra berörda parter om resultaten och de motiverade slutsatserna av undersökningen i god tid före det samråd som avses i punkt 5 i denna artikel så att uppgifterna från undersökningen kan granskas och synpunkter på de föreslagna åtgärderna utbytas under samråden.

12. Ukraina ska säkerställa att de statistiska uppgifterna om personbilar som används som bevis för sådana åtgärder är tillförlitliga och korrekta och snabbt görs allmänt tillgängliga. Ukraina ska utan dröjsmål tillhandahålla månatlig statistisk om importvolymen (i antal enheter) för produkten, den totala importvolymen (i antal enheter) för personbilar av samtliga ursprung samt nyregistreringar av personbilar i Ukraina.

13. Trots vad som sägs i punkt 1 i denna artikel ska bestämmelserna i punkt 1 a samt punkterna 6–11 i denna artikel inte gälla under övergångsperioden.

14. Ukraina får inte vidta skyddsåtgärder enligt detta avsnitt under år ett. Ukraina får inte vidta eller bibehålla några säkerhetsåtgärder enligt detta avsnitt eller fortsätta undersökningar i detta syfte efter år 15.

15. Genomförandet och tillämpningen av denna artikel kan tas upp för diskussioner och översyn i handelskommittén.

Artikel 45

Definitioner

I detta avsnitt och i bilaga II till detta avtal gäller följande definitioner:

1. *produkten:* endast personbilar med ursprung i EU-parten och som omfattas av tulltaxenummer 8703 i enlighet med de ursprungsregler som fastställs i protokoll I till detta avtal om definition av begreppet ursprungsprodukter och om metoder för administrativt samarbete.

2. *allvarlig skada:* allvarlig skada i den mening som avses i artikel 4.1 a i avtalet om skyddsåtgärder. I detta syfte införlivas artikel 4.1 a i detta avtal och utgör i tillämpliga delar en integrerad del av det.

3. *likadan produkt:* en produkt som är identisk med, dvs. i alla avseenden likadan som, den berörda produkten, eller, om en sådan produkt inte finns, en annan produkt som har egenskaper som nära påminner om den berörda produktens egenskaper, även om den inte i alla avseenden är likadan.

4. *övergångsperiod:* den tioårsperiod som inleds den dag då detta avtal träder i kraft. Övergångsperioden ska förlängas med ytterligare tre år om Ukraina före utgången av år tio har lämnat in en motiverad begäran till den handelskommitté som avses i artikel 465 och handelskommittén har diskuterat den.

5. *år ett:* den tolvmånadersperiod som inleds den dag då detta avtal träder i kraft.

6. *år två:* den tolvmånadersperiod som inleds den första årsdagen av detta avtals ikraftträdande.

7. *år tre:* den tolvmånadersperiod som inleds den andra årsdagen av detta avtals ikraftträdande.

8. *år fyra:* den tolvmånadersperiod som inleds den tredje årsdagen av detta avtals ikraftträdande.

9. *år fem:* den tolvmånadersperiod som inleds den fjärde årsdagen av detta avtals ikraftträdande.

10. *år sex:* den tolvmånadersperiod som inleds den femte årsdagen av detta avtals ikraftträdande.

11. *år sju:* den tolvmånadersperiod som inleds den sjätte årsdagen av detta avtals ikraftträdande.

12. *år åtta:* den tolvmånadersperiod som inleds den sjunde årsdagen av detta avtals ikraftträdande.

13. *år nio:* den tolvmånadersperiod som inleds den åttonde årsdagen av detta avtals ikraftträdande.

14. *år tio:* den tolvmånadersperiod som inleds den nionde årsdagen av detta avtals ikraftträdande.

15. *år elva:* den tolvmånadersperiod som inleds den tionde årsdagen av detta avtals ikraftträdande.

16. *år tolv:* den tolvmånadersperiod som inleds den elfte årsdagen av detta avtals ikraftträdande.

17. *år tretton:* den tolvmånadersperiod som inleds den tolfte årsdagen av detta avtals ikraftträdande.

18. *år fjorton:* den tolvmånadersperiod som inleds den trettonde årsdagen av detta avtals ikraftträdande.

19. *år femton:* den tolvmånadersperiod som inleds den fjortonde årsdagen av detta avtals ikraftträdande.

Avsnitt 3

Icke-kumulation

Artikel 45a

Icke-kumulation

Ingen av parterna får på samma produkt samtidigt tillämpa

a) en skyddsåtgärd enligt avsnitt 2 (Skyddsåtgärder beträffande personbilar) i detta kapitel, och

b) en åtgärd enligt artikel XIX i Gatt 1994 och avtalet om skyddsåtgärder.

Avsnitt 4

Antidumpnings- och utjämningsåtgärder

Artikel 46

Allmänna bestämmelser

1. Parterna bekräftar sina rättigheter och skyldigheter enligt artikel VI i Gatt 1994, avtalet om tillämpning av artikel VI i Gatt 1994 i bilaga 1A till WTO-avtalet (nedan kallat *antidumpningsavtalet*) och avtalet om subventioner och utjämningsåtgärder i bilaga 1A till WTO-avtalet (nedan kallat *subventionsavtalet*).

2. De preferentiella ursprungsregler som fastställs i kapitel 1 (Nationell behandling och marknadstillträde för varor) i avdelning IV i detta avtal ska inte gälla för detta avsnitt.

Artikel 47

Öppenhet

1. Parterna är överens om att antidumpnings- och utjämningstullar bör användas i full överensstämmelse med kraven i antidumpningsavtalet respektive subventionsavtalet och bygga på ett rättvist och öppet system.

2. Efter det att en parts behöriga myndigheter har tagit emot en väl underbyggdantidumpningsansökan beträffande import från den andra parten, ska parten senast 15 dagar innan den inleder en undersökning skriftligen underrätta den andra parten om mottagandet av begäran.

3. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 6.5 i antidumpningsavtalet och 12.4 i subventionsavtalet ska parterna omedelbart efter ett eventuellt införande av provisoriska åtgärder och före det slutgiltiga avgörandet säkerställa en fullständig och ändamålsenlig redogörelse för alla de viktigaste omständigheter och överväganden som ligger till grund för beslutet att vidta åtgärder. Redogörelserna ska göras skriftligen, och berörda parter ska ges tillräcklig tid att lämna synpunkter. Efter det slutliga meddelandet av uppgifter ska berörda parter ges åtminstone tio dagar för att lämna sina synpunkter.

4. Förutsatt att detta inte onödigtvis försenar genomförandet av undersökningen och i enlighet med partens inhemska lagstiftning för undersökningsförfaranden ska varje berörd part ges möjlighet att höras, så att de kan lämna synpunkter under antidumpnings- och antisubventionsundersökningar.

Artikel 48

Beaktande av allmänintresset

En part får inte vidta antidumpnings- eller utjämningsåtgärder i de fall där man, utifrån de uppgifter som erhållits under undersökningens gång, kan dra en klar slutsats att det inte ligger i allmänintresset att vidta sådana åtgärder. Allmänintresset ska fastställas på grundval av en samlad bedömning av alla berörda parters intressen, däribland t.ex. den inhemska industrins, användarnas, konsumenternas och importörernas intressen i den mån de har lämnat in relevanta uppgifter till de undersökande myndigheterna.

Artikel 49

Regel om lägsta tull

Om en part beslutar att införa en preliminär eller slutgiltig antidumpnings- eller utjämningstull, får storleken på denna tull inte överstiga dumpningsmarginalen eller de utjämningsbara subventionerna, men den bör vara lägre än marginalen om en sådan lägre tull är tillräcklig för att avhjälpa skadan för den inhemska industrin.

Artikel 50

Tillämpning av åtgärder och översyner

1. Parterna får vidta preliminära antidumpnings- eller utjämningsåtgärder endast om det preliminärt har fastställts att det förekommit dumpning eller subventioner som vållat den inhemska industrin skada.

2. Parterna ska innan de inför en slutgiltig antidumpnings- eller utjämningstull undersöka möjligheten till konstruktiva lösningar, med vederbörlig hänsyn till de särskilda omständigheterna i varje enskilt fall. Utan att det påverkar tillämpningen av relevanta bestämmelser i varje parts inhemska lagstiftning bör parterna prioritera prisåtaganden, i den mån de har tagit emot tillfredsställande erbjudanden från exportörer och godtagandet av dessa erbjudanden anses genomförbart i praktiken.

3. Efter att ha mottagit en välgrundad begäran om översyn av gällande antidumpnings- eller utjämningsåtgärder från en exportör ska den part som införde åtgärden snabbt och objektivt granska en sådan begäran och underrätta exportören om resultaten av granskningen så snart som möjligt.

Avsnitt 5

Samråd

Artikel 50a

Samråd

1. En part ska erbjuda den andra parten, på dennes begäran, möjligheter till samråd om särskilda frågor som kan uppstå avseende tillämpningen av handelspolitiska åtgärder. Dessa frågor kan gälla, men är inte begränsade till, den metod som använts för att beräkna dumpningsmarginaler, däribland olika justeringar, användningen av statistik, utvecklingen för importen, fastställande av skada och tillämpningen av regeln om lägsta tull.

2. Samråden ska äga rum så snart som möjligt och som regel inom 21 dagar efter begäran.

3. Samråd enligt detta avsnitt ska hållas utan att det påverkar tillämpningen av och i full överensstämmelse med artiklarna 41 och 47 i detta avtal.

Avsnitt 6

Institutionella bestämmelser

Artikel 51

Dialog om handelspolitiska åtgärder

1. Parterna har enats om att inrätta en dialog om handelspolitiska åtgärder på expertnivå som ett forum för samarbete i frågor som rör handelspolitiska åtgärder.

2. Dialogen om handelspolitiska åtgärder ska föras i syfte att

a) öka en parts kunskap om och förståelse av den andra partens lagar, politik och praxis när det gäller handelspolitiska åtgärder,

b) granska genomförandet av detta kapitel,

c) förbättra samarbetet mellan parternas myndigheter med ansvar för frågor som rör handelspolitiska åtgärder,

d) diskutera utvecklingen på området handelsskydd,

e) samarbeta i alla andra frågor som rör handelspolitiska åtgärder.

3. Mötena om dialogen om handelspolitiska åtgärder ska hållas *ad hoc* på begäran av någon av parterna. Dagordningen för varje dialogmöte ska parterna gemensamt fastställa i förväg.

Avsnitt 7

Tvistlösning

Artikel 52

Bestämmelser om tvistlösning

Kapitel 14 (Tvistlösning) i avdelning IV i detta avtal ska inte tillämpas på avsnitten 1, 4, 5, 6 och 7.

KAPITEL 3

Tekniska handelshinder

Artikel 53

Tillämpningsområde och definitioner

1. Detta kapitel gäller för utarbetande, fastställande och tillämpning av tekniska föreskrifter, standarder och förfaranden för bedömning av överensstämmelse enligt definitionerna i avtalet om tekniska handelshinder i bilaga 1A till WTO-avtalet (nedan kallat *TBT-avtalet*), som kan påverka varuhandeln mellan parterna.

2. Trots vad som sägs i punkt 1 i denna artikel gäller detta kapitel inte för sanitära och fytosanitära åtgärder enligt definitionerna i bilaga A till avtalet om tillämpning av sanitära och fytosanitära åtgärder i bilaga 1A till WTO-avtalet (nedan kallat *SPS-avtalet*), eller för inköpsspecifikationer som utarbetats av offentliga myndigheter för dessa myndigheters produktions- eller förbrukningskrav.

3. I detta kapitel ska definitionerna i bilaga I till TBT-avtalet gälla.

Artikel 54

Bekräftelse av avtalet om tekniska handelshinder

Parterna bekräftar sina befintliga rättigheter och skyldigheter gentemot varandra enligt TBT-avtalet, som härmed införlivas i detta avtal och utgör en integrerad del av det.

Artikel 55

Tekniskt samarbete

1. Parterna ska stärka sitt samarbete på området för tekniska föreskrifter, standarder, metrologi, marknadsövervakning samt förfaranden för ackreditering och bedömning av överensstämmelse i syfte att öka den ömsesidiga förståelsen av sina respektive system och underlätta tillträdet till sina respektive marknader. De kan i detta syfte inleda dialoger om reglering på såväl övergripande som sektorsspecifik nivå.

2. I sitt samarbete ska parterna sträva efter att fastställa, utveckla och främja handelsunderlättande initiativ som kan omfatta, men inte är begränsade till, att

a) stärka regleringssamarbetet genom bl.a. utbyte av information, erfarenheter och data, vetenskapligt och tekniskt samarbete i syfte att förbättra kvaliteten på deras tekniska föreskrifter, standarder, provning, marknadsövervakning, certifiering och ackreditering och utnyttja regleringsresurserna på ett effektivt sätt,

b) främja och uppmuntra samarbete mellan deras respektive offentliga eller privata organ som ansvarar för metrologi, standardisering, provning, marknadsövervakning, certifiering och ackreditering,

c) främja uppbyggande av högkvalitativ infrastruktur för standardisering, metrologi, ackreditering, bedömning av överensstämmelse och systemet för marknadsövervakning i Ukraina,

d) främja Ukrainas deltagande i verksamheten inom relevanta europeiska organisationer,

e) sträva efter att finna lösningar på eventuella handelshinder som uppstår,

f) samordna deras ståndpunkter när det gäller internationell handel och reglerande organisationer som WTO och FN:s ekonomiska kommission för Europa (nedan kallad *Unece*).

Artikel 56

Tillnärmning av tekniska föreskrifter, standarder och bedömning av överensstämmelse

1. Ukraina ska vidta nödvändiga åtgärder för att gradvis uppnå överensstämmelse med EU:s tekniska föreskrifter och med EU:s förfaranden för standardisering, metrologi, ackreditering och bedömning av överensstämmelse samt med systemet för marknadsövervakning, och förbinda sig att följa de principer och den praxis som fastställs i relevanta EU-beslut och EU-förordningar ([1]).

2. I syfte att uppnå de mål som fastställs i punkt 1 ska Ukraina, i överensstämmelse med tidsplanen i bilaga III till detta avtal,

i) införliva relevanta delar av EU:s regelverk i sin lagstiftning,

ii) genomföra de administrativa och institutionella reformer som är nödvändiga för att tillämpa detta avtal och avtalet om bedömning av överensstämmelse och godtagande av industriprodukter (nedan kallat *ACAA-avtal*) enligt artikel 57 i detta avtal,

iii) se till att ha ett sådant effektivt och öppet administrativt system som krävs för genomförandet av detta kapitel.

3. Parterna ska fastställa tidsplanen i bilaga III till detta avtal och följa denna.

4. Efter detta avtals ikraftträdande ska Ukraina en gång om året rapportera de åtgärder som vidtagits i enlighet med denna artikel till EU-parten. Om åtgärder som förtecknas i tidsplanen i bilaga III till detta avtal inte har genomförts inom den tillämpliga tidsfristen ska Ukraina lägga fram en ny tidsplan för slutförandet av dessa åtgärder.

5. Ukraina ska avstå från att ändra den övergripande och sektorsspecifika lagstiftning som förtecknas i bilaga III till detta avtal, utom för att successivt anpassa sådan lagstiftning till motsvarande bestämmelser i EU:s regelverk, och upprätthålla denna anpassning.

6. Ukraina ska också anmäla alla sådana ändringar av den nationella lagstiftningen till EU-parten.

7. Ukraina ska sörja för att dess behöriga nationella organ deltar fullt ut i europeiska och internationella organisationer för standardisering, legal och grundläggande metrologi samt bedömning av överensstämmelse, däribland ackreditering, i enlighet med sina respektive verksamhetsområden och den form av medlemskap som är tillgänglig för dem.

8. Ukraina ska successivt införliva de europeiska standarderna (EN) som nationella standarder, däribland de harmoniserade europeiska standarderna, vars frivilliga användning förutsätts överensstämma med den lagstiftning som förtecknas i bilaga III till detta avtal. Samtidigt med införlivandet ska Ukraina dra tillbaka motstridiga nationella standarder, inklusive landets tillämpning av mellanstatliga standarder (GOST/ГОСТ), som utvecklats före 1992. Ukraina ska dessutom successivt uppfylla de övriga villkoren för medlemskap, i enlighet med de tillämpliga kraven för fullvärdiga medlemmar i de europeiska standardiseringsorganisationerna.

Artikel 57

Avtal om bedömning av överensstämmelse och godtagande av industriprodukter

1. Parterna är eniga om att till detta avtal foga ett ACAA-avtal i form av ett protokoll som omfattar en eller flera av de sektorer som förtecknas i bilaga III till detta avtal, så snart parterna har enats om att Ukrainas relevanta sektorsspecifika och övergripande lagstiftning, liksom dess institutioner och standarder, är helt anpassade till EU-lagstiftningen.

2. I ACAA-avtalet ska föreskrivas att handeln mellan parterna med varor inom de sektorer som omfattas av avtalet ska ske på samma villkor som gäller för handeln med sådana varor mellan Europeiska unionens medlemsstater.

([1]) Särskilt Europaparlamentets och rådets beslut nr 768/2008/EG av den 9 juli 2008 om en gemensam ram för saluföring av produkter och upphävande av rådets beslut 93/465/EEG och Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och marknadskontroll i samband med saluföring av produkter och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93.

3. Efter en kontroll som görs av EU-parten och enighet om graden av anpassning av relevant ukrainsk teknisk lagstiftning, standarder och infrastruktur ska ACAA-avtalet fogas till det här avtalet som ett protokoll genom en överenskommelse mellan parterna i enlighet med förfarandet för ändring av det här avtalet, och omfatta sådana sektorer i förteckningen i bilaga III till detta avtal som kan betraktas som anpassade. Avsikten är att ACAA-avtalet till slut ska ha utvidgats till samtliga sektorer som förtecknas i bilaga III till detta avtal i enlighet med ovannämnda förfarande.

4. När samtliga sektorer i förteckningen omfattas av ACAA-avtalet ska parterna genom ömsesidig överenskommelse mellan parterna i enlighet med förfarandet för ändring av detta avtal åta sig att överväga att utvidga dess räckvidd till att omfatta andra industrisektorer.

5. Fram till dess att en produkt omfattas av ACAA-avtalet ska den omfattas av parternas relevanta lagstiftning, med beaktande av bestämmelserna i TBT-avtalet.

Artikel 58

Märkning och etikettering

1. Utan att det påverkar artiklarna 56 och 57 i detta avtal bekräftar parterna principerna i artikel 2.2 i TBT-avtalet avseende tekniska föreskrifter för etiketterings- eller märkningskrav, enligt vilka sådana krav inte får utarbetas, fastställas eller tillämpas med avsikt eller med verkan att skapa onödiga hinder för den internationella handeln. Därför får sådana etiketterings- eller märkningskrav inte vara mer handelsbegränsande än vad som är nödvändigt för att uppfylla ett legitimt mål med hänsyn till de risker som skulle uppstå om målet inte uppnås.

2. Parterna är i synnerhet överens om följande i fråga om obligatorisk märkning eller etikettering:

a) Parterna ska sträva efter att minimera sina krav på annan märkning eller etikettering, utom när det krävs för antagande av EU:s regelverk på detta område och för märkning och etikettering för skydd av hälsa, säkerhet eller miljö, eller av andra rimliga samhällspolitiska skäl.

b) Parterna får specificera etiketternas eller märkningens form, men får inte kräva godkännande, registrering eller certifiering av etiketter.

c) Parterna behåller rätten att kräva att uppgifterna på etiketterna eller märkningen ska vara på ett angivet språk.

KAPITEL 4

Sanitära och fytosanitära åtgärder

Artikel 59

Mål

1. Syftet med detta kapitel är att underlätta handeln mellan parterna med råvaror som omfattas av sanitära och fytosanitära åtgärder, och samtidigt skydda människors, djurs och växters liv eller hälsa genom att

a) säkerställa fullständig öppenhet när det gäller sanitära och fytosanitära åtgärder som är tillämpliga på handel,

b) tillnärma Ukrainas lagstiftning till EU:s lagstiftning,

c) erkänna djurhälso- och växtskyddsstatusen hos de respektive parterna och tillämpa principen om regionalisering,

d) upprätta en mekanism för erkännande av likvärdighet av sanitära och fytosanitära åtgärder som bibehålls av en part,

e) fortsätta arbetet med att genomföra principerna i SPS-avtalet,

f) upprätta mekanismer och förfaranden för att underlätta handeln, och

g) förbättra kommunikationen och samarbetet mellan parterna när det gäller sanitära och fytosanitära åtgärder.

2. Detta kapitel syftar även till att parterna ska nå fram till en gemensam uppfattning om djurskyddskrav.

Artikel 60

Multilaterala skyldigheter

Parterna bekräftar sina rättigheter och skyldigheter enligt SPS-avtalet.

Artikel 61

Tillämpningsområde

Detta kapitel ska gälla för alla sanitära och fytosanitära åtgärder som en part vidtar och som direkt eller indirekt kan påverka handeln mellan parterna, inbegripet de åtgärder som förtecknas i bilaga IV till detta avtal.

Artikel 62

Definitioner

I detta kapitel gäller följande definitioner:

1. *sanitära åtgärder eller fytosanitära åtgärder:* åtgärder enligt definitionen i punkt 1 i bilaga A i SPS-avtalet och som omfattas av detta kapitel.

2. *djur:* marklevande och vattenlevande djur enligt definitionerna i *Terrestrial Animal Health Code* eller *Aquatic Animal Health Code* som upprättats av Världsorganisationen för djurhälsa (nedan kallad OIE).

3. *animaliska produkter:* produkter av animaliskt ursprung inbegripet produkter från vattenlevande djur, enligt definitionerna i OIE:s *Terrestrial Animal Health Code* och *Aquatic Animal Health Code*.

4. *animaliska biprodukter som inte är avsedda att användas som livsmedel:* animaliska produkter som förtecknas i bilaga IV-A del 2 (II) till detta avtal.

5. *växter:* levande växter och specificerade levande växtdelar, inklusive fröer,

   a) frukt, i botanisk mening, dock inte konserverad genom djupfrysning,

   b) grönsaker - dock inte konserverade genom djupfrysning,

   c) knölar, stamknölar, rotknölar, jordstammar,

   d) snittblommor,

   e) grenar med bladverk,

   f) avskurna träd med bladverk,

   g) vävnadskulturer av växter,

   h) blad, bladverk,

   i) levande pollen, och

   j) okuleringsris, sticklingar, ympris.

6. *växtprodukter:* produkter från växter som är obearbetade eller som genomgått en enkel bearbetning, såvida de inte är växter enligt bilaga IV-A del 3 till detta avtal.

7. *frön:* frön i botanisk mening avsedda för plantering.

8. *skadegörare:* varje art, underart eller biotyp av växt, djur eller patogen smittkälla som kan vara skadlig för växter eller växtprodukter.

9. *skyddad zon:* för EU-partens vidkommande en zon i den mening som avses i artikel 2.1 h i rådets direktiv 2000/29 av den 8 maj 2000 om skyddsåtgärder mot att skadegörare på växter eller växtprodukter förs in till gemenskapen och mot att de sprids inom gemenskapen (nedan kallat *direktiv 2000/29(EG)* eller i sådana bestämmelser som ersätter detta.

10. *djursjukdom:* en kliniskt eller patologiskt konstaterad infektion hos ett djur.

11. *sjukdomar inom vattenbruk:* en klinisk eller icke-klinisk infektion med en eller flera av de etiologiska smittämnen som anges i OIE:s *Aquatic Animal Health Code*.

12. *infektion hos djur:* den situation där ett djur är värd för ett smittämne med eller utan kliniska eller patologiska belägg för en infektion.

13. *djurskyddskrav:* krav för djurskydd som utvecklas och tillämpas av parterna och, i tillämpliga fall, i överensstämmelse med OIE:s normer och som omfattas av det här avtalets tillämpningsområde.

14. *skälig sanitär och fytosanitär skyddsnivå:* skälig sanitär och fytosanitär skyddsnivå enligt definitionen i punkt 5 i bilaga A till SPS-avtalet.

15. *region:* vad djurhälsa beträffar, zon eller region enligt definitionen i OIE:s *Terrestrial Animal Health Code* och för vattenbruk enligt definitionen i OIE:s *International Aquatic and Animal Health Code* och med den tolkningen när det gäller EU-partens territorium, att EU-parten ska erkännas som en enhet.

16. *skadegörarfritt område:* ett område som konstaterats vara fritt från en särskild skadegörare på grundval av vetenskapliga belägg och där, i tillämpliga fall, detta tillstånd upprätthålls officiellt.

17. *regionalisering:* begreppet regionalisering som det beskrivs i artikel 6 i SPS-avtalet.

18. *sändning:* en mängd animaliska produkter av samma typ, som omfattas av samma intyg eller dokument, transporteras med samma transportmedel, avsänds av en enda avsändare och har sitt ursprung i samma exporterande land eller samma del av ett sådant land. En sändning kan bestå av ett eller flera partier.

19. *sändning av växter eller växtprodukter:* en mängd växter, växtprodukter och/eller andra artiklar som flyttas från ett land till ett annat och som, när ett sådant är nödvändigt, omfattas av ett enda sundhetsintyg (en sändning får bestå av en eller flera varor eller partier).

20. *parti:* ett antal enheter av en och samma vara som karakteriseras av att de har samma sammansättning och ursprung och utgör en del av en sändning.

21. *likvärdighet vid handel* (nedan kallad *likvärdighet*): den situation då den importerande parten ska acceptera den exporterande partens sanitära eller fytosanitära åtgärder som likvärdiga, även om dessa åtgärder skiljer sig från dess egna, om den exporterande parten objektivt kan visa för den importerande parten att dess åtgärder når upp till den importerande medlemmens skäliga sanitära eller fytosanitära skyddsnivå.

22. *sektor:* produktions- eller handelsstruktur för en produkt eller en kategori av produkter i en av parterna.

23. *delsektor:* en väldefinierad och kontrollerad del av en sektor.

24. *varor:* djur och växter eller kategorier av sådana, eller specifika produkter och andra föremål som förflyttas i handelssyfte eller i andra syften, inbegripet de som avses i punkterna 2–7.

25. *särskilt importtillstånd:* ett formellt förhandstillstånd av en behörig myndighet i den importerande parten utställt till en enskild importör som ett villkor för import av en enstaka sändning eller flera sändningar av en vara från den exporterande parten inom ramen för detta avtal.

26. *arbetsdagar:* veckodagar utom söndagar, lördagar och allmänna helgdagar i någon av parterna.

27. *inspektion:* undersökning av varje aspekt av foder, livsmedel, djurhälsa och djurskydd för att kontrollera efterlevnaden av de rättsliga kraven i foder- och livsmedelslagstiftningen samt bestämmelserna avseende djurhälsa och djurskydd.

28. *växtskyddskontroll:* officiell okulär undersökning av växter, växtprodukter eller andra reglerade föremål för att fastställa eventuell förekomst av skadegörare och/eller fastställa överensstämmelse med de fytosanitära bestämmelserna.

29. *kontroll:* kontroll av om specificerade krav har uppfyllts, genom undersökning och bedömning av sakligt underlag.

Artikel 63

Behöriga myndigheter

Parterna ska underrätta varandra om struktur, organisation och uppdelning av befogenheter mellan sina behöriga myndigheter vid det första mötet i den underkommitté för sanitära och fytosanitära frågor (nedan kallad *SPS-underkommittén*) som avses i artikel 74. Parterna ska underrätta varandra om varje ändring som gäller dessa behöriga myndigheter, inbegripet kontaktpunkter.

Artikel 64

Tillnärmning av regelverket

1. Ukraina ska närma sin lagstiftning på det sanitära och fytosanitära området samt sin djurskyddslagstiftning till EU-lagstiftningen i enlighet med bilaga V till detta avtal.

2. Parterna ska samarbete i fråga om tillnärmning av lagstiftningen och kapacitetsuppbyggnad.

3. SPS-underkommittén ska regelbundet övervaka genomförandet av tillnärmningsprocessen, enligt bilaga V till detta avtal, i syfte att tillhandahålla nödvändiga rekommendationer om tillnärmningsåtgärder.

4. Senast tre månader efter detta avtals ikraftträdande ska Ukraina till SPS-underkommittén lämna in en övergripande strategi för genomförandet av detta kapitel, med en uppdelning i prioriterade områden med anknytning till åtgärder, enligt bilagorna IV-A, IV-B och IV-C till detta avtal, som underlättar handeln med en viss vara eller varugrupp. Strategin ska fungera som referensdokument för genomförandet av detta kapitel och ska bifogas bilaga V till detta avtal ([1]).

Artikel 65

Erkännande i handelssyfte av djurhälso- och skadegörarstatus och regionala villkor

A. Erkännande av status för djursjukdomar, infektioner hos djur eller skadegörare

1. I fråga om djursjukdomar och infektioner hos djur (inbegripet zoonoser) ska följande gälla:

a) Den importerande parten ska i handelssyfte erkänna djurhälsostatusen hos den exporterande parten eller dess regioner som den konstateras av den exporterande parten i enlighet med del A i bilaga VII till detta avtal, när det gäller de djursjukdomar som anges i bilaga VI-A till detta avtal.

([1]) I fråga om genetiskt modifierade organismer ska den övergripande strategin även omfatta tidtabeller för tillnärmning av Ukrainas lagstiftning om genetiskt modifierade organismer till den EU-lagstiftning på samma område som förtecknas i bilaga XXIX till kapitel 6 i avdelning V (Ekonomiskt samarbete och sektorssamarbete).

b) När en part anser att den har en speciell status för en särskild djursjukdom på sitt territorium eller i en region som avviker från dem som förtecknas i bilaga IV-A till detta avtal, kan denna part begära erkännande av denna status enligt de kriterier som anges i del C i bilaga VII till detta avtal. Den importerande parten får begära garantier vad beträffar import av levande djur och animaliska produkter som står i överensstämmelse med den status parterna kommit överens om.

c) Statusen för territorier eller regioner eller statusen i en sektor eller delsektor i parterna vad beträffar prevalens eller incidens av en annan djursjukdom än de som förtecknas i bilaga IV-A till detta avtal, eller infektioner hos djur, och/eller därmed sammanhängande risk, beroende på vad som är tillämpligt, som den definieras av OIE, erkänns av parterna som grundval för handeln dem emellan. Den importerande parten kan vid import av levande djur eller animaliska produkter begära garantier som är avpassade till den definierade statusen enligt OIE:s rekommendationer, beroende på vad som är lämpligt.

d) Utan att det påverkar tillämpningen av artiklarna 67, 69 och 73 i detta avtal och om inte den importerande parten reser uttrycklig invändning och begär stöd- eller tilläggsupplysningar eller samråd och/eller kontroll, ska varje part utan onödigt dröjsmål vidta de lagstiftningsåtgärder och administrativa åtgärder som behövs för handeln enligt leden a, b och c i denna punkt.

2. I fråga om skadegörare ska följande gälla:

a) Parterna ska i handelssyfte erkänna varandras status när det gäller de skadegörare som anges i bilaga VI-B till detta avtal.

b) Utan att det påverkar tillämpningen av artiklarna 67, 69 och 73 i detta avtal och om inte den importerande parten reser uttrycklig invändning och begär stöd- eller tilläggsupplysningar eller samråd och/eller kontroll, ska varje part utan onödigt dröjsmål vidta de lagstiftningsåtgärder och administrativa åtgärder som behövs för handeln enligt led a i denna punkt.

B. Erkännande av regionalisering/zonindelning, skadegörarfria områden och skyddade zoner

3. Parterna erkänner begreppet regionalisering och skadegörarfria områden enligt FAO/den internationella växtskyddskonventionen från 1997 och FAO:s internationella standarder för fytosanitära åtgärder, liksom begreppet skyddade zoner enligt direktiv 2000/29/EG, och är överens om att tillämpa dessa i handeln sig emellan.

4. Parterna är överens om att beslut om regionalisering för de djur- och fisksjukdomar som förtecknas i bilaga IV-A och för de skadegörare som förtecknas i bilaga VI-B till detta avtal ska fattas enligt bestämmelserna i delarna A och B i bilaga VII till detta avtal.

5. a) Vad beträffar djursjukdomar och i enlighet med artikel 67 till detta avtal ska den exporterande part som söker erkännande av sitt beslut om regionalisering hos den importerande parten anmäla sina åtgärder med fullständiga förklaringar och underlag vad gäller bedömningar och beslut. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 68 i detta avtal och om inte den importerande parten reser uttrycklig invändning och begär tilläggsupplysningar eller samråd och/eller kontroll inom 15 arbetsdagar efter det att anmälan mottagits ska det anmälda beslutet om regionalisering anses godtaget.

b) De samråd som avses i led a i denna punkt ska äga rum enligt artikel 68.3 i detta avtal. Den importerande parten ska bedöma tilläggsupplysningarna inom 15 arbetsdagar från det att de mottagits. Den kontroll som avses i a ska utföras enligt artikel 71 i detta avtal och inom 25 arbetsdagar från det att begäran om kontroll mottagits.

6. a) Vad skadegörare beträffar ska varje part försäkra sig om att det vid handel med växter, växtprodukter och andra föremål tas hänsyn, beroende på vad som är lämpligt, till statusen för skadegörare i ett område som erkänns som en skyddad zon eller som ett skadegörarfritt område av den andra parten. Den part som söker erkännande av ett skadegörarfritt område hos den andra parten ska anmäla sina åtgärder och, på begäran, tillhandahålla fullständiga förklaringar och underlag för upprättandet och bibehållandet av detta, med ledning av relevanta internationella standarder för fytosanitära åtgärder som parterna bedömer lämpliga. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 73 i detta avtal och om inte en importerande part reser uttrycklig invändning och begär tilläggsupplysningar eller samråd och/eller kontroll inom tre månader efter det att anmälan mottagits ska det anmälda beslutet om regionalisering avseende ett skadegörarfritt område anses godtaget.

b) De samråd som avses i led a ska äga rum enligt artikel 68.3 i detta avtal. Den importerande parten ska bedöma tilläggsupplysningarna inom tre månader från det att de mottagits. Den kontroll som avses i led a ska utföras enligt artikel 71 i detta avtal och inom tolv månader från det att begäran om kontroll mottagits, under hänsynstagande till skadegörarens biologi och den berörda grödan.

7. När de förfaranden som beskrivs i punkterna 4–6 slutförts och utan att det påverkar tillämpningen av artikel 73 i detta avtal ska varje part utan onödigt dröjsmål vidta de lagstiftningsåtgärder och administrativa åtgärder som behövs för att handel ska kunna drivas på denna grund.

C. Delområdesindelning

Parterna förbinder sig att fortsätta diskussionerna i syfte att genomföra den princip om delområdesindelning som avses i bilaga XIV till detta avtal.

Artikel 66

Fastställande av likvärdighet

1. Likvärdighet kan erkännas med avseende på

a) en enstaka åtgärd, eller

b) en grupp åtgärder, eller

c) ett system som tillämpas på en sektor, en delsektor, en vara eller en varugrupp.

2. När likvärdighet fastställs ska parterna följa det förfarande som anges i punkt 3 i denna artikel. Detta förfarande ska inbegripa påvisande av objektiva belägg för likvärdighet från den exporterande partens sida och objektiv bedömning av dessa belägg från den importerande partens sida. Detta kan omfatta en inspektion eller kontroll.

3. På den exporterande partens begäran rörande erkännande av likvärdighet enligt punkt 1 i denna artikel ska parterna, utan dröjsmål och senast tre månader efter det att en sådan begäran mottagits av den importerande parten, inleda samrådsförfarandet som ska inbegripa de steg som anges i bilaga IX till detta avtal. Om den exporterande parten emellertid gör ett antal framställningar ska parterna på begäran av den importerande parten inom den SPS-underkommitté som avses i artikel 74 i detta avtal komma överens om en tidsfrist för att inleda och genomföra det förfarande som avses i den här punkten.

4. Om en tillnärmning av lagstiftningen uppnåtts till följd av den övervakning som avses i artikel 64.3 i detta avtal, ska detta anses utgöra en begäran från Ukraina om att inleda förfarandet för erkännande av likvärdighet av relevanta åtgärder enligt punkt 3 i denna artikel.

5. Såvida inte annat överenskommits ska den importerande parten ha avslutat det fastställande av likvärdighet som avses i punkt 3 i denna artikel inom 360 dagar efter att från den exporterande parten ha mottagit begäran med belägg för likvärdigheten, utom för säsonggrödor när det kan vara motiverat att fördröja bedömningen för att möjliggöra kontroll under en lämplig del av en grödas växtperiod.

6. Den importerande parten ska fastställa likvärdigheten när det gäller växter, växtprodukter och andra föremål i enlighet med relevanta internationella standarder för fytosanitära åtgärder.

7. Den importerande parten får permanent eller tillfälligt upphäva likvärdighet på basis av förändringar som den ena parten gjort av åtgärder som påverkar likvärdigheten, under förutsättning att förfarandena nedan följs:

a) Enligt artikel 67.2 i detta avtal ska den exporterande parten underrätta den importerande parten om varje förslag till förändring av åtgärder för vilka likvärdighet av åtgärder har erkänts och om de troliga verkningarna av de föreslagna åtgärderna på den likvärdighet som erkänts. Inom 30 dagar efter mottagandet av denna underrättelse ska den importerande parten underrätta den exporterande parten om likvärdighet fortsättningsvis kommer att erkännas eller inte på grundval av de föreslagna åtgärderna.

b) Enligt artikel 67.2 i detta avtal ska den importerande parten underrätta den exporterande parten om varje förslag till förändring av åtgärder som erkännande om likvärdighet baserats på och om de troliga verkningarna av de föreslagna åtgärderna på den likvärdighet som har erkänts. För den händelse att den importerande parten inte fortsätter att erkänna likvärdighet, kan parterna komma överens om villkor för att på nytt inleda det förfarande som avses i punkt 3 i denna artikel på grundval av de föreslagna åtgärderna.

8. Erkännande eller tillfälligt eller permanent upphävande av likvärdighet ska helt och hållet vara beroende av den importerande parten och dess åtgärder enligt dess lagstiftning och dess administrativa ram. Den parten ska förse den exporterande parten med de fullständiga förklaringar och underlag som legat till grund för bedömningar och beslut som omfattas av denna artikel. I händelse av icke-erkännande eller tillfälligt eller permanent upphävande av likvärdighet ska den importerande parten för den exporterande parten ange på vilka villkor som förfarandet enligt punkt 3 kan inledas.

9. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 73 i detta avtal får den importerande parten inte permanent eller tillfälligt upphäva likvärdigheten innan någon av parternas föreslagna nya åtgärder trätt i kraft.

10. Om den importerande parten formellt erkänner likvärdigheten på grundval av samrådsförfarandet enligt bilaga IX till detta avtal, ska SPS-underkommittén i enlighet med förfarandet i artikel 74.2 i detta avtal avge en förklaring om likvärdighet i handeln mellan parterna. Beslutet ska även omfatta färre fysiska kontroller vid gränserna, förenklade intyg och förfaranden för ”för-listning” för anläggningar beroende på vad som är lämpligt.

Likvärdighetsstatusen ska förtecknas i bilaga IX till detta avtal.

11. När en tillnärmning av lagstiftningen har skett kommer fastställandet av likvärdighet att ske på grundval av denna.

Artikel 67

Öppenhet och utbyte av information

1. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 68 i detta avtal ska parterna samarbeta för att öka den ömsesidiga förståelsen av varandras officiella kontrollstruktur och kontrollmekanismer som ansvarar för tillämpningen av sanitära och fytosanitära åtgärder och deras resultat. Detta kan uppnås bland annat genom rapporter om internationella revisioner när dessa offentliggörs och genom informationsutbyte mellan parterna om resultaten av dessa revisioner eller annan information beroende på vad som är lämpligt.

2. Inom ramen för den tillnärmning av lagstiftningen som avses i artikel 64 eller det fastställande av likvärdighet som avses i artikel 66 i detta avtal ska parterna hålla varandra underrättade om ändringar som antas när det gäller lagstiftning och andra förfaranden på de berörda områdena.

3. I detta sammanhang ska EU-parten i god tid underrätta Ukraina om ändringar av EU-partens lagstiftning för att Ukraina ska kunna överväga ändringar av sin egen lagstiftning i enlighet med dessa.

Parterna bör samarbeta på den nivå som är nödvändig för att underlätta överlämnande av lagstiftningshandlingar på begäran av någon av parterna.

I detta syfte ska varje part informera den andra parten om sina kontaktpunkter. Parterna ska också underrätta varandra om alla eventuella ändringar av dessa uppgifter.

Artikel 68

Anmälan, samråd och underlättande av kommunikation

1. Varje part ska inom två arbetsdagar skriftligen till den andra parten anmäla alla allvarliga eller betydande risker för människors, djurs eller växters hälsa, inklusive alla akut nödvändiga födoämneskontroller eller situationer där det finns en klart identifierad risk för allvarliga hälsoeffekter som hänger samman med förtäring av animaliska produkter eller växtprodukter, och i synnerhet

a) alla åtgärder som påverkar de regionaliseringsbeslut som avses i artikel 65 i detta avtal,

b) förekomst eller utveckling av varje djursjukdom som förtecknas i bilaga VI-A eller av reglerade skadegörare i förteckningen i bilaga VI-B till detta avtal,

c) rön av epidemiologisk betydelse eller betydande associerade risker när det gäller djursjukdomar och skadegörare som inte förtecknas i bilaga VI-A och VI-B till detta avtal eller som är nya djursjukdomar eller skadegörare, och

d) varje ytterligare åtgärd, utöver de grundläggande krav som gäller för parternas respektive åtgärder, som vidtas för att bekämpa eller utrota djursjukdomar eller skadegörare eller för att skydda folkhälsan eller växters hälsa samt alla ändringar av sjukdomsförebyggande program, inbegripet vaccinationsprogram.

2. a) En skriftlig anmälan ska göras till de kontaktpunkter som avses i artikel 67.3 i detta avtal.

b) Med skriftlig anmälan avses en anmälan per post, fax eller e-post. Anmälningar ska endast skickas mellan de kontaktpunkter som avses i artikel 67.3 i detta avtal.

3. Om en part är allvarligt oroad över en risk i fråga om folkhälsa, djurhälsa eller växtskydd, ska samråd om situationen på begäran av parten hållas snarast och under alla omständigheter senast inom 15 arbetsdagar. Varje part ska i sådana situationer sträva efter att ställa all den information till förfogande som behövs för att undvika störningar i handeln och för att nå en ömsesidigt godtagbar lösning som är förenlig med skydd av folkhälsa, djurhälsa eller växtskydd.

4. På begäran av en part ska samråd om djurskydd äga rum så snart som möjligt och, under alla omständigheter, senast inom 20 arbetsdagar från anmälan. Varje part ska i sådana situationer sträva efter att tillhandahålla alla begärda upplysningar.

5 På begäran av en part ska det samråd som avses punkterna 3 och 4 i denna artikel hållas som video- eller telefonkonferens. Den part som begärt samråd ska svara för att det förs protokoll vid samrådet som formellt ska godkännas av parterna. För detta godkännande ska artikel 67.3 i detta avtal tillämpas.

6. Ett system för snabb varning och en mekanism för tidig varning som tillämpas av båda parter för alla veterinära eller fytosanitära nödsituationer kommer att införas i ett senare skede när Ukraina har infört den lagstiftning som krävs på detta område och skapat förutsättningar för att systemen fungerar på plats.

Artikel 69

Handelsvillkor

1. Allmänna importvillkor

a) Parterna är överens om att tillämpa allmänna importvillkor för alla varor som omfattas av bilaga IV-A och i punkt 2 i bilaga IV-C till detta avtal. Utan att det påverkar tillämpningen av de beslut som fattats enligt artikel 65 i detta avtal ska den importerande partens importvillkor tillämpas för den exporterande partens hela territorium. När detta avtal träder i kraft ska den importerande parten enligt artikel 67 i detta avtal underrätta den exporterande parten om sina sanitära och fytosanitära importkrav på varor som avses i bilaga IV-A och i punkt 2 bilaga IV-C till detta avtal. Dessa upplysningar ska i förekommande fall inbegripa förlagor till officiella intyg eller deklarationer eller kommersiella dokument, som föreskrivs av den importerande parten.

b) i) En anmälan från en part om ändringar eller föreslagna ändringar i de villkor som avses i punkt 1 i denna artikel ska överensstämma med bestämmelserna i SPS-avtalet och senare beslut om sådan anmälan. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 73 i detta avtal ska den importerande parten ta hänsyn till tiden för transport mellan de två parterna vid fastställandet av datum för ikraftträdande av de ändrade villkor som avses i punkt 1 a.

ii) Om den importerande parten inte följer dessa krav på anmälan ska den fortsätta att godta det intyg som garanterar de tidigare gällande villkoren upp till 30 dagar efter det att de förändrade importvillkoren trätt i kraft.

2. Importvillkor efter erkännande av likvärdighet

a) Inom 90 dagar efter att beslutet om erkännande om likvärdighet antogs ska parterna vidta alla de lagstiftningsåtgärder och administrativa åtgärder som är nödvändiga för att sätta i kraft detta erkännande och på basis av detta ge möjlighet till handel mellan parterna med de varor som avses i bilaga IV-A och i punkt 2 i bilaga IV-C till detta avtal inom sektorer och delsektorer i förekommande fall, för vilka den exporterande partens alla sanitära och fytosanitära åtgärder erkänns som likvärdiga av den importerande parten. För dessa varor får förlagan till det officiella intyg eller dokument som den importerande parten kräver i det skedet ersättas med ett intyg som utformas enligt bilaga XII.B till detta avtal.

b) För varor inom sektorer och delsektorer i förekommande fall för vilka några men inte alla åtgärder erkänns som likvärdiga ska handeln fortsätta att bedrivas enligt de villkor som avses i punkt 1 a. På begäran av den exporterande parten ska punkt 5 i denna artikel tillämpas.

3. Från och med dagen för detta avtals ikraftträdande ska de varor som avses i bilaga IV-A och i punkt 2 bilaga IV-C till detta avtal inte vara beroende av importtillstånd.

Om avtalet träder i kraft före den 31 december 2013 ska detta inte inverka på stödet till övergripande institutionsuppbyggnad.

4. För villkor som inverkar på handel med de varor som anges i punkt 1 a ska parterna på begäran av den exporterande parten inleda samråd i SPS-underkommittén enligt artikel 74 i detta avtal för att komma överens om alternativa villkor eller tilläggsvillkor för import från den importerande partens sida. Sådana alternativa villkor eller tilläggsvillkor för import får i förekommande fall baseras på åtgärder från den exporterande partens sida som erkänns som likvärdiga av den importerande parten. Om överenskommelse nås ska den importerande parten inom 90 dagar från SPS-underkommitténs beslut vidta de lagstiftningsåtgärder och/eller administrativa åtgärder som är nödvändiga för att möjliggöra import på denna grund.

5. Förteckning över anläggningar, villkorat godkännande:

a) Vid import av de animaliska produkter som anges i del 2 i bilaga IV-A till detta avtal ska den importerande parten på begäran av den exporterande parten åtföljd av lämpliga garantier provisoriskt godkänna bearbetningsanläggningar som anges i punkt 2.1 i bilaga VIII till detta avtal och som är belägna på den exporterande partens territorium, utan föregående kontrollbesök vid enskilda anläggningar. Sådana godkännanden ska vara förenliga med de villkor och bestämmelser som anges i bilaga VIII till detta avtal. Om inga tilläggsupplysningar begärs ska den importerande parten vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder och/eller administrativa åtgärder för att möjliggöra import på denna grund inom 30 arbetsdagar från den importerande partens mottagande av begäran och lämpliga garantier.

Den första förteckningen över anläggningar ska godkännas enligt förfarandet i bilaga VIII till detta avtal.

b) Vid import av de animaliska produkter som avses i punkt 2 a ska den exporterande parten underrätta den importerande parten om sin förteckning över anläggningar som uppfyller den importerande partens villkor.

6. På begäran av en part ska den andra parten tillhandahålla nödvändiga förklaringar och underlag vad gäller de bedömningar och beslut som omfattas av denna artikel.

Artikel 70

Certifieringsförfarande

1. För certifieringsförfaranden och utfärdande av intyg och officiella dokument är parterna överens om de principer som anges i bilaga XII till detta avtal.

2. Den SPS-underkommitté som avses i artikel 74 i detta avtal får besluta om regler för elektronisk certifiering, upphävande eller ersättning av intyg.

3. Inom ramen för tillnärmad lagstiftning enligt artikel 64 i detta avtal kommer parterna att komma överens om gemensamma förlagor till intyg i förekommande fall.

Artikel 71

Kontroll

1. För att upprätthålla förtroendet för det praktiska genomförandet av bestämmelserna i detta kapitel ska varje part ha rätt

a) kontrollera hela eller delar av den andra partens myndigheters kontrollprogram eller, i tillämpliga fall, andra åtgärder i enlighet med riktlinjerna i bilaga X till detta avtal; kostnaderna för sådan kontroll ska bäras av den part som utför kontrollen,

b) från och med den dag som parterna fastställer på begäran få information om den andra partens kontrollprogram eller delar av detta samt rapporter om resultaten av de kontroller som utförts inom ramen för det programmet,

c) för laboratorietester av varor enligt bilaga IV-A och i punkt 2 bilaga IV-C till detta avtal, på begäran och i tillämpliga fall delta i det periodiska interkomparativa testprogrammet för särskilda tester som anordnas av den andra partens referenslaboratorium. Kostnaderna för detta deltagande ska bäras av den deltagande parten.

2. Parterna får delge tredje part resultaten av kontrollerna enligt punkt 1 a i denna artikel och offentliggöra resultaten om detta krävs enligt tillämpliga bestämmelser i någondera parten. Sekretessbestämmelser som är tillämpliga i endera parten ska respekteras vid delgivande och/eller offentliggörande av resultaten, i tillämpliga fall.

3. Den SPS-underkommitté som avses i artikel 74 i detta avtal får genom beslut ändra bilaga X till detta avtal med beaktande av relevant arbete som utförs av internationella organisationer.

4. Resultaten av kontrollen får bidra till att den ena eller båda parterna vidtar åtgärder enligt artiklarna 64, 66 och 72 i detta avtal.

Artikel 72

Gränskontroller vid import och inspektionsavgifter

1. Parterna är överens om att gränskontroller vid import som genomförs av den importerande parten av sändningar från den exporterande parten ska iaktta principerna i del A i bilaga XI till detta avtal. Resultaten av dessa kontroller får bidra till den kontroll som avses i artikel 71 i detta avtal.

2. Frekvensen av de fysiska gränskontrollerna vid import som ska utföras av varje part anges i del B i bilaga XI till detta avtal. En part får inom sitt behörighetsområde ändra dessa frekvenser enligt sin interna lagstiftning som ett resultat av framsteg som gjorts enligt artiklarna 64, 66 och 69 i detta avtal, eller som ett resultat av kontroller, samråd eller andra åtgärder som föreskrivs i detta avtal. Den SPS-underkommitté som avses i artikel 74 i detta avtal ska genom beslut ändra del B i bilaga XI till detta avtal i enlighet med detta.

3. Inspektionsavgifter får bara täcka den behöriga myndighetens kostnader för att utföra gränskontrollerna vid import. Dessa avgifter ska beräknas på samma grundval som de avgifter som tas ut för inspektion av liknande inhemska produkter.

4. Den importerande parten ska på begäran av den exporterande parten informera denna om varje ändring, inklusive skälen för dessa ändringar, som berör åtgärder med inverkan på importkontroller och inspektionsavgifter och om alla ändringar av betydelse i det administrativa genomförandet av sådana kontroller.

5. Från och med den dag som fastställs av den SPS-underkommitté som avses i artikel 74 i detta avtal får parterna komma överens om villkoren för att godkänna varandras kontroller enligt artikel 71.1 b, med avsikten att anpassa och, i tillämpliga fall, ömsesidigt minska frekvensen av de fysiska gränskontrollerna vid import för de varor som avses i artikel 69.2 i detta avtal.

Från och med denna dag får parterna ömsesidigt godkänna varandras kontroller för vissa varor och följaktligen minska eller ersätta gränskontrollerna för dessa varor.

6. Villkoren för godkännandet av anpassningen av gränskontrollerna vid import ska inkluderas i bilaga XI till detta avtal enligt det förfarande som avses i artikel 74.6 i detta avtal.

Artikel 73

Skyddsåtgärder

1. För den händelse att den importerande parten vidtar åtgärder inom det egna territoriet för att kontrollera företeelser som kan utgöra allvarliga hot mot eller risker för folkhälsa, djurhälsa och växtskydd ska den exporterande parten, utan att det påverkar tillämpningen av punkt 2 i denna artikel, vidta likvärdiga åtgärder för att förhindra att hotet eller risken införs på den importerande partens territorium.

2. På grundval av allvarlig fara för folkhälsa, djurhälsa eller växters hälsa får den importerande parten vidta de provisoriska åtgärder som är nödvändiga för att skydda folkhälsan, djurhälsan eller växters hälsa. För sändningar under transport mellan parterna ska den importerande parten överväga den lämpligaste och mest proportionerliga lösningen för att undvika onödiga störningar i handeln.

3. Den part som antar åtgärder enligt punkt 2 i denna artikel ska informera den andra parten senast en arbetsdag efter den dag då åtgärderna antogs. På begäran av någon av parterna och enligt artikel 68.3 i detta avtal ska parterna samråda om situationen inom 15 arbetsdagar efter anmälan. Parterna ska ta vederbörlig hänsyn till den information de får genom sådana samråd, och sträva efter att undvika onödiga störningar i handeln genom att i tillämpliga fall beakta resultatet av samråden enligt artikel 68.3 i detta avtal.

Artikel 74

Underkommittén för sanitära och fytosanitära frågor

1. Härmed inrättas en underkommitté för sanitära och fytosanitära frågor (SPS). SPS-underkommittén ska sammanträda inom tre månader efter detta avtals ikraftträdande, därefter på begäran av någon av parterna eller minst en gång per år. Om parterna är överens om detta kan sammanträdena hållas som video- eller telefonkonferens. SPS-underkommittén får också behandla frågor per korrespondens mellan sammanträdena.

2. SPS-underkommittén ska ha följande uppgifter:

a) Övervaka genomförandet av detta kapitel, granska alla frågor som har anknytning till detta kapitel och behandla alla ärenden som kommer upp vid den praktiska tillämpningen av kapitlet.

b) Se över bilagorna till detta kapitel, särskilt mot bakgrund av framsteg som gjorts under de samråd och förfaranden som föreskrivs enligt detta kapitel.

c) Mot bakgrund av den översyn som föreskrivs i led b i denna punkt eller i övrigt i detta kapitel genom beslut ändra bilagorna IV–XIV till detta avtal.

d) Mot bakgrund av den översyn som föreskrivs i led b i denna punkt avge yttranden eller rekommendationer till andra organ enligt de institutionella, allmänna och slutliga bestämmelserna i detta avtal.

3. Parterna är överens om att inrätta tekniska arbetsgrupper, när så är lämpligt, bestående av företrädare för parterna på expertnivå, som ska kartlägga och behandla tekniska och vetenskapliga problem som uppstår i samband med tillämpningen av detta kapitel. När behov uppstår av ytterligare sakkunskap kan parterna tillsätta tillfälliga grupper, inbegripet vetenskapliga grupper. Sammansättningen av sådana tillfälliga grupper behöver inte begränsas till företrädare för parterna.

4. SPS-underkommittén ska regelbundet rapportera till den handelskommitté som inrättas genom artikel 465 i detta avtal om sin verksamhet och om de beslut som fattas inom dess behörighetsområde.

5. SPS-underkommittén ska anta sin arbetsordning vid sitt första sammanträde.

6. Alla beslut, rekommendationer, rapporter eller andra åtgärder som vidtas av SPS-underkommittén eller av en grupp som inrättats av SPS-underkommittén och som rör importtillstånd, informationsutbyte, öppenhet, erkännande av regionalisering, likvärdighet och alternativa åtgärder, samt eventuella övriga åtgärder som omfattas av punkterna 2 och 3, ska antas i samförstånd av parterna.

KAPITEL 5

Tullar och förenklade handelsprocedurer

Artikel 75

Mål

Parterna erkänner vikten av frågor som rör tullar och handelslättnader inom den växande bilaterala handeln. Parterna är överens om att stärka samarbetet inom detta område för att säkerställa att den relevanta lagstiftningen och de relevanta förfaranden liksom de behöriga myndigheternas administrativa kapacitet som princip uppfyller målen om effektiv kontroll och stöder underlättande av laglig handel.

Parterna erkänner att största vikt ska ägnas legitima mål om allmän ordning, inbegripet förenklade handelsprocedurer, säkerhet och bedrägeribekämpning och en balanserad strategi för dessa frågor.

Artikel 76

Lagstiftning och förfaranden

1. Parterna är överens om att deras respektive handels- och tullagstiftning som princip ska vara stabil och övergripande och att bestämmelser och förfaranden ska vara proportionella, öppna, förutsebara, icke-diskriminerande, opartiska och tillämpas enhetligt och ändamålsenligt och ska bland annat

a) skydda och underlätta laglig handel genom effektiv tillsyn och efterlevnad av kraven i lagstiftningen,

b) undvika onödiga eller diskriminerande belastningar på ekonomiska aktörer, förhindra bedrägeri och ge ytterligare underlättande åtgärder för ekonomiska aktörer som uppvisar en hög grad av efterlevnad,

c) tillämpa ett administrativt enhetsdokument för tulldeklarationer,

d) leda till effektivare, öppnare och enklare tullförfaranden och tullpraxis vid gränserna,

e) tillämpa moderna tullmetoder, t.ex. riskbedömning, kontroller efter klarering och metoder för företagsrevision i syfte att förenkla och underlätta införsel och frigörande av varor,

f) syfta till att minska kostnaderna och öka förutsebarheten för ekonomiska aktörer, däribland små och medelstora företag,

g) sörja för att krav och förfaranden vid import, export och transitering av varor tillämpas på ett icke-diskriminerande sätt, utan att detta påverkar tillämpningen av objektiva riskbedömningskriterier,

h) tillämpa internationella instrument på tull- och handelsområdet, bland annat de som utarbetats av Världstullorganisationen, nedan kallad *WCO*, (ramverket av standarder för att säkra och underlätta världshandeln från 2005, Istanbulkonventionen om temporär import från 1990, HS-konventionen från 1983), WTO (t.ex. om tullvärdeberäkning), FN (TIR-konventionen från 1975, 1982 års konvention om harmonisering av gränskontroller av varor) samt EU-riktlinjer såsom riktlinjerna för tullarbetet,

i) vidta nödvändiga åtgärder för att återspegla och tillämpa bestämmelserna i den reviderade Kyotokonventionen om förenkling och harmonisering av tullförfaranden från 1973,

j) föreskriva bindande förhandsbesked om varors klassificering enligt tulltaxan och ursprungsregler; parterna ska se till att ett sådant besked får återkallas eller upphävas först efter underrättelse till den berörda aktören, och att återkallandet eller upphävandet inte får ha retroaktiv verkan, utom om oriktiga eller ofullständiga uppgifter legat till grund för beskedet,

k) införa och tillämpa förenklade förfaranden för godkända näringsidkare enligt objektiva och icke-diskriminerande kriterier,

l) fastställa regler som säkerställer att påföljder vid överträdelser av tullbestämmelser eller förfarandekrav är proportionella och icke-diskriminerande och att tillämpningen av dem inte ger upphov till omotiverade och obefogade dröjsmål,

m) tillämpa öppna, icke-diskriminerande och proportionella licensbestämmelser för tullombud.

2. I syfte att förbättra arbetsmetoderna och säkerställa icke-diskriminering, öppenhet, effektivitet, integritet och ansvarighet i verksamheten ska parterna göra följande:

a) Vidta ytterligare åtgärder för att minska mängden samt förenkla och standardisera uppgifter och dokumentation som tullen och andra organ kräver.

b) När så är möjligt, förenkla krav och formaliteter när det gäller snabbt frigörande och snabb klarering av varor.

c) Tillhandahålla effektiva, snabba och icke-diskriminerande förfaranden som garanterar en möjlighet att överklaga tullens och andra organs administrativa åtgärder, avgöranden och beslut som inverkar på varor som uppvisas för tullen. Sådana förfarandena ska vara lättillgängliga, även för små och medelstora företag, och eventuella avgifter ska vara rimliga och stå i proportion till kostnaderna för överklagandena. Parterna ska även vidta åtgärder för att i fall då ett ifrågasatt beslut överklagas säkerställa att varorna i normalfallet frigörs och att betalningen av tullbeloppet får skjutas upp, med förbehåll för säkerhetsåtgärder som bedöms nödvändiga. Vid behov bör detta ske mot att en garanti, t.ex. en säkerhet eller en deposition, ställs.

d) Se till att de högsta integritetsstandarder upprätthålls, särskilt vid gränsen, genom tillämpning av åtgärder som återspeglar principerna i de relevanta internationella konventionerna och instrumenten på detta område, i synnerhet WCO:s reviderade Arushadeklaration (2003) och EU:s riktlinjer för tulletik (2007).

3. Parterna är överens om att avskaffa

a) alla krav på att anlita tullombud,

b) alla krav på kontroller före sändning eller kontroll av destination.

4. Transiteringsbestämmelser

a) I detta avtal ska de bestämmelser och definitioner för transitering som fastställs i WTO:s bestämmelser (artikel V i Gatt 1994, och därtill hörande bestämmelser, bland annat alla förtydliganden och förbättringar till följd av Doharundans förhandlingar om förenklade handelsprocedurer) gälla. Dessa bestämmelser ska också tillämpas när transiteringen av varor börjar eller slutar i någon av parternas territorium (inlandstransit).

b) Parterna ska sträva efter gradvis ökade möjligheter till sammankoppling mellan sina respektive system för tulltransitering, med sikte på Ukrainas framtida deltagande i det gemensamma transiteringssystem som framgår av konventionen av den 20 maj 1987 om ett gemensamt transiteringsförfarande.

c) Parterna ska se till att alla berörda myndigheter och organ inom deras territorier samarbetar och samordnar sina insatser för att underlätta transittrafik och främja samarbetet över gränserna. Parterna ska också främja samarbetet mellan myndigheter och den privata sektorn i fråga om transitering.

Artikel 77

Förbindelser med näringslivet

Parterna är överens om följande:

a) Att se till att all lagstiftning och alla förfaranden samt motiveringen till dem är öppna och görs allmänt tillgängliga, i möjligaste mån på elektronisk väg. En mekanism för samråd bör införas och tiden från det att nya eller ändrade bestämmelser offentliggörs till dess att de träder i kraft bör vara rimlig.

b) Att det behövs regelbundna samråd, och att samråden sker i rätt tid, med företrädare för näringslivet om förslag till lagstiftning och förfaranden som rör tull- och handelsfrågor. Varje part ska för detta ändamål inrätta mekanismer för lämpliga och regelbundna samråd mellan myndigheter och näringsliv.

c) Att göra relevant information av administrativ karaktär allmänt tillgänglig, t.ex. olika organs krav och införselförfaranden, öppettider och rutiner för tullkontor i hamnar och vid gränsövergångsställen samt kontaktpunkter dit man kan vända sig med förfrågningar.

d) Att verka för samarbete mellan ekonomiska aktörer och berörda myndigheter genom användning av objektiva och allmänt tillgängliga förfaranden, t.ex. samförståndsavtal som bygger på dem som offentliggörs av WCO.

e) Att se till att deras respektive tullkrav och tullförfaranden och relaterade krav och förfaranden fortsätter att tillgodose näringslivets legitima behov, följer bästa praxis och fortsätter att begränsa handeln så lite som möjligt.

Artikel 78

Avgifter

Parterna ska förbjuda administrativa avgifter med motsvarande verkan som tullar och avgifter på import och export.

För alla slags avgifter och pålagor som påförs av varje parts tullmyndigheter, däribland avgifter och pålagor för arbetsuppgifter som genomförs av en annan instans för tullmyndighetens räkning, vid eller i samband med import eller export och utan att det påverkar tillämpningen av de relevanta artiklarna i kapitel 1 (Nationell behandling och marknadstillträde för varor) avdelning IV i detta avtal är parterna överens om att:

a) Avgifter och pålagor endast får tas ut för tjänster som tillhandahålls utanför fastställda öppettider och på andra platser än de som avses i tullbestämmelserna på begäran av deklaranten i samband med den berörda importen eller exporten eller för formaliteter som krävs för sådan import eller export.

b) Avgifter och pålagor inte får överstiga kostnaden för den tillhandahållna tjänsten.

c) Avgifter och pålagor inte får beräknas utifrån värdet på importen eller exporten.

d) Information om avgifter och pålagor ska offentliggöras. Det ska av informationen framgå vilka skälen är till avgiften eller pålagan för den tillhandahållna tjänsten, vilken myndighet som är ansvarig, vilka avgifter och pålagor som kommer att tillämpas samt när och hur de ska betalas.

   Informationen om avgifter och pålagor ska offentliggöras via ett officiellt angivet medium och, om möjligt och lämpligt, på en officiell webbplats.

e) Nya eller ändrade avgifter och pålagor inte får tas ut förrän information om dessa har offentliggjorts och gjorts lättillgänglig.

Artikel 79

Tullvärdeberäkning

1. Avtalet om tillämpning av artikel VII i Gatt 1994 i bilaga 1A till WTO-avtalet, inbegripet alla senare ändringar därav, ska gälla för tullvärdeberäkningen av varor i handel mellan parterna. Bestämmelserna i det avtalet införlivas med detta avtal och utgör en integrerad del av det. Minimitullvärden ska inte användas.

2. Parterna ska samarbeta i avsikt att uppnå en gemensam syn på frågor som rör beräkning av tullvärde.

Artikel 80

Tullsamarbete

Parterna ska stärka sitt samarbete för att säkerställa att målen i detta kapitel uppfylls varvid det ska råda en rimlig balans mellan förenkling och underlättande åtgärder å ena sidan och effektiv kontroll och säkerhet å andra sidan. Parterna ska i detta syfte, när så är lämpligt, använda EU:s riktlinjer för tullarbetet som ett verktyg för att fastställa riktmärken.

För att säkerställa att bestämmelserna i detta kapitel följs ska parterna bland annat göra följande:

a) Utbyta information om tullagstiftning och tullförfaranden.

b) Utarbeta gemensamma initiativ i fråga om import-, export- och transiteringsförfaranden och samarbeta för att se till att näringslivet ges god service.

c) Samarbeta om automatisering av tullförfaranden och andra handelsförfaranden.

d) Utbyta, när så är lämpligt, relevant information och relevanta data förutsatt att känsliga uppgifters konfidentialitet och skyddet av personuppgifter iakttas.

e) Utbyta information och/eller inleda samråd i syfte att, när så är möjligt, fastställa gemensamma ståndpunkter i internationella organisationer som arbetar med tullfrågor, t.ex. WTO, WCO, FN, FN:s konferens om handel och utveckling samt FN:s ekonomiska kommission för Europa.

f) Samarbeta i fråga om planering och genomförande av tekniskt bistånd, särskilt i syfte att underlätta reformer på områdena tull och förenklade handelsprocedurer i enlighet med de relevanta bestämmelserna i detta avtal.

g) Utbyta bästa praxis för tullinsatser, med särskilt fokus på säkerställande av skyddet för immateriella rättigheter, framför allt vad gäller varumärkesförfalskade produkter.

h) Främja samordningen mellan alla gränsmyndigheter, både internt och över gränserna, för att underlätta gränsöverskridande processer och skärpa kontrollerna, och överväga gemensamma gränskontroller där så är möjligt och lämpligt.

i) Ömsesidigt erkänna, där så är relevant och lämpligt, godkända näringsidkare och tullkontroller. Omfattningen av detta samarbete, genomförandet och praktiska arrangemang ska beslutas av den underkommittén för tullfrågor som föreskrivs i artikel 83 i detta avtal.

Artikel 81

Ömsesidigt administrativt bistånd i tullfrågor

Trots vad som sägs i artikel 80 i detta avtal ska parternas förvaltningar ge varandra administrativt bistånd i tullfrågor i enlighet med bestämmelserna i protokoll II till detta avtal om ömsesidigt administrativt bistånd i tullfrågor.

Artikel 82

Tekniskt stöd och kapacitetsuppbyggnad

Parterna ska samarbeta i syfte att tillhandahålla tekniskt stöd och kapacitetsuppbyggnad för genomförandet av reformer på områdena förenklade handelsprocedurer och tull.

Artikel 83

Underkommittén för tullfrågor

Härmed inrättas en underkommitté för tullfrågor. Den ska rapportera om sin verksamhet till associeringskommittén i den konstellation som anges i artikel 465.4 i detta avtal. I underkommitténs uppgifter ska ingå att hålla regelbundna samråd och övervaka genomförandet och förvaltningen av detta kapitel, t.ex. i frågor som tullsamarbete, gränsöverskridande tullsamarbete och tullförvaltning, tekniskt stöd, ursprungsregler och förenklade handelsprocedurer liksom ömsesidigt administrativt bistånd i tullfrågor.

Underkommittén för tullfrågor ska bland annat

a) se till att detta kapitel och protokollen 1 och 2 till detta avtal fungerar korrekt,

b) besluta om åtgärder och praktiska arrangemang för genomförandet av detta kapitel och protokollen 1 och 2 till detta avtal, däribland för utbyte av information och data, ömsesidigt erkännande av tullkontroller och program för handelspartnerskap samt ömsesidiga förmåner,

c) utbyta synpunkter om alla frågor av gemensamt intresse, inbegripet framtida åtgärder och resurser för dessa,

d) utfärda rekommendationer när så är lämpligt, och

e) anta sin arbetsordning.

Artikel 84

Tillnärmning av tullagstiftning

En gradvis tillnärmning till EU:s tullagstiftning enligt EU:s standarder och internationella standarder ska genomföras i enlighet med bilaga XV till detta avtal.

KAPITEL 6

Etablering, handel med tjänster och elektronisk handel

Avsnitt 1

Allmänna bestämmelser

Artikel 85

Mål, tillämpningsområde och omfattning

1. Parterna, som bekräftar sina respektive rättigheter och skyldigheter enligt WTO-avtalet, fastställer härmed de nödvändiga ordningarna för en gradvis och ömsesidig liberalisering av etablering och handel med tjänster samt för samarbete om elektronisk handel.

2. Offentlig upphandling behandlas i kapitel 8 (Offentlig upphandling) i avdelning IV i detta avtal och inget i detta kapitel ska tolkas på ett sådant sätt att det kan anses innebära några skyldigheter när det gäller offentlig upphandling.

3. Subventioner behandlas i kapitel 10 (Konkurrens) i avdelning IV i detta avtal och bestämmelserna i detta kapitel ska inte gälla för subventioner som parterna beviljar.

4. Varje part ska behålla rätten att reglera och att införa nya föreskrifter för att uppnå legitima politiska mål, förutsatt att de överensstämmer med detta avtal.

5. Detta kapitel ska inte gälla för åtgärder som påverkar fysiska personer som söker tillträde till en parts arbetsmarknad, och inte heller för åtgärder som rör medborgarskap, bosättning eller fast anställning.

Utan att det påverkar tillämpningen av bestämmelserna om fri rörlighet för personer i avdelning III (Rättvisa, frihet och säkerhet) i detta avtal, ska inget i detta kapitel hindra en part från att tillämpa åtgärder för att reglera fysiska personers inresa till eller tillfälliga vistelse på dess territorium, inbegripet sådana åtgärder som är nödvändiga för att skydda fysiska personers integritet och för att se till att deras förflyttning över gränserna sker under ordnade former, förutsatt att åtgärderna inte tillämpas på ett sådant sätt att de upphäver eller minskar de förmåner som tillkommer en part enligt villkoren i detta kapitel ([1]).

Artikel 86

Definitioner

I detta kapitel gäller följande definitioner:

1. *åtgärd*: en parts åtgärder, i form av lagar, andra författningar, regler, förfaranden, beslut och administrativa handlingar eller i någon annan form.

2. *åtgärder vidtagna eller upprätthållna av en part*: åtgärder som genomförs av

   a) centrala, regionala eller lokala politiska beslutsförsamlingar och myndigheter, och

   b) icke-statliga organ vid utövandet av befogenheter som centrala, regionala eller lokala politiska beslutsförsamlingar eller myndigheter har delegerat till dem.

3. *fysisk person från en part*: en medborgare i en av Europeiska unionens medlemsstater eller i Ukraina i enlighet med respektive lands lagstiftning.

4. *juridisk person*: ett rättssubjekt som bildats i laga ordning eller på annat sätt organiserats enligt gällande lag, antingen för vinständamål eller i annat syfte, och antingen privatägt eller i statens ägo, inbegripet bolag, stiftelser, handelsbolag, samriskföretag, enskilda näringsidkare eller föreningar.

5. *juridisk person från EU-parten* respektive *juridisk person från Ukraina*:

   en juridisk person som bildats i enlighet med lagstiftningen i en av Europeiska unionens medlemsstater eller i Ukraina och som har sitt säte, sitt huvudkontor eller sin huvudsakliga verksamhet på det territorium där fördraget om Europeiska unionens funktionssätt är tillämpligt eller på Ukrainas territorium.

   Om denna juridiska person endast har sitt säte eller huvudkontor på det territorium där fördraget om Europeiska unionens funktionssätt är tillämpligt eller på Ukrainas territorium, ska den inte anses vara en juridisk person från EU-parten eller en juridisk person från Ukraina, annat än om dess verksamhet har en verklig och bestående anknytning till EU-partens eller Ukrainas ekonomi.

6. Trots vad som sägs i föregående stycke ska rederier som är etablerade utanför EU-parten eller Ukraina och som kontrolleras av medborgare i en av Europeiska unionens medlemsstater eller i Ukraina omfattas av detta avtal, om deras fartyg är registrerade i enlighet med lagstiftningen i den EU-medlemsstaten respektive i Ukraina och seglar under en EU-medlemsstats eller Ukrainas flagg.

7. *dotterbolag till en juridisk person från en part*: en juridisk person som i praktiken kontrolleras av en annan juridisk person från den parten ([2]).

([1]) Enbart det faktum att visering krävs för fysiska personer från vissa länder, men inte från andra, ska inte anses upphäva eller minska förmåner enligt detta avtal.

([2]) En juridisk person kontrolleras av en annan juridisk person om den senare har befogenhet att utse en majoritet av styrelseledamöterna eller på annat sätt lagenligt leda verksamheten.

8. *filial till en juridisk person*: en affärsverksamhet som inte är en juridisk person och

   a) som förefaller vara permanent, som t.ex. en del av moderbolaget,

   b) som har en ledning, och

   c) som är materiellt så utrustad att den kan stå i affärsförbindelse med tredje parter på så sätt att sådana tredje parter, trots vetskapen om att det eventuellt uppkommer ett rättsligt förhållande med moderbolaget, vars huvudkontor finns i utlandet, inte behöver vända sig direkt till moderbolaget utan kan vända sig till filialen.

9. *etablering*:

   a) vad gäller juridiska personer från EU-parten eller från Ukraina, rätten att inleda och bedriva en näringsverksamhet genom att etablera, inbegripet förvärv av, en juridisk person och/eller skapa en filial eller ett representationskontor i Ukraina eller i EU-parten,

   b) vad gäller fysiska personer, rätten för fysiska personer från EU-parten eller från Ukraina att starta och bedriva näringsverksamhet som egenföretagare och att etablera företag, särskilt bolag, som de faktiskt kontrollerar.

10. *investerare*: varje fysisk eller juridisk person från en part som ämnar bedriva eller bedriver en näringsverksamhet genom en etablering.

11. *näringsverksamhet*: all verksamhet inom industri, handel och hantverk och inom de fria yrkena, med undantag av verksamhet som bedrivs i samband med utövandet av statliga befogenheter.

12. *verksamhet*: utövandet av näringsverksamhet.

13. *tjänster*: varje tjänst inom vilken sektor som helst utom tjänster som tillhandahålls i samband med utövandet av statliga befogenheter.

14. *tjänster och annan verksamhet som tillhandahålls respektive bedrivs i samband med utövandet av statliga befogenheter*: tjänster eller verksamhet som inte tillhandahålls respektive bedrivs vare sig i kommersiellt syfte eller i konkurrens med en eller flera näringsidkare.

15. *gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster*: tillhandahållande av en tjänst

   a) från en parts territorium till den andra partens territorium,

   b) på den ena partens territorium till en tjänstekonsument från den andra parten.

16. *tjänsteleverantör från en part*: en fysisk eller juridisk person från en part som ämnar tillhandahålla eller tillhandahåller en tjänst, inbegripet genom etablering.

17. *nyckelpersonal*: fysiska personer som är anställda av en juridisk person, som inte är en ideell organisation, från en part och som ansvarar för att inrätta en etablering eller som ser till att styrningen, förvaltningen och driften av en etablering fungerar som den ska.

Nyckelpersonal omfattar affärsresenärer som ansvarar för att inrätta en etablering och intern förflyttning av personal.

a) *affärsresenärer*: fysiska personer i ledande ställning som ansvarar för att inrätta en etablering. De gör inga direkta transaktioner med allmänheten och får inte någon ersättning från någon källa inom värdparten.

b) *internt förflyttad personal*: fysiska personer som har varit anställda hos eller delägare (dock inte majoritetsandelsägare) i en juridisk person från en part under minst ett år och som tillfälligt förflyttas till en etablering på den andra partens territorium. De fysiska personerna i fråga ska vara något av följande:

i) Chefer

Personal i ledande ställning i en juridisk person, som företrädesvis leder dess förvaltning och som huvudsakligen står under allmänt överinseende av och får instruktioner från styrelsen eller bolagets andelsägare eller motsvarande, och som bland annat

— leder etableringen eller en avdelning eller underavdelning av den,

— övervakar och kontrollerar det arbete som utförs av annan tillsyns- eller ledningspersonal eller personal med särskilda fackkunskaper,

— har behörighet att personligen anställa och avskeda personal eller tillstyrka anställning och avskedande av personal eller vidta andra personalåtgärder.

ii) Specialister

Personer som är anställda av en juridisk person och som har ovanliga kunskaper som är av väsentlig betydelse för etableringens produktion, forskningsutrustning, metoder eller förvaltning. Vid bedömningen av sådana kunskaper beaktas inte endast organisationsspecifik kunskap utan även om personen har en hög kvalifikationsnivå för en typ av arbete eller en bransch som kräver särskilt tekniskt kunnande, inbegripet en officiellt godkänd yrkestillhörighet.

18. *praktikanter med akademisk examen*: fysiska personer från en part som har varit anställda hos en juridisk person från denna part under minst ett år, som har en universitetsexamen och som tillfälligt förflyttas till en etablering på den andra partens territorium för karriärutvecklingsändamål eller för att få utbildning i affärsteknik eller affärsmetoder ([1]).

19. *säljare av företagstjänster*: fysiska personer som företräder en tjänsteleverantör från en part och som söker rätt till inresa och tillfällig vistelse på den andra partens territorium för att förhandla om försäljning av tjänster eller ingå avtal om att sälja tjänster för den tjänsteleverantörens räkning. De arbetar inte med direktförsäljning till allmänheten och får inte någon ersättning från någon källa inom värdparten.

20. *tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis*: fysiska personer som är anställda av en juridisk person från en part som inte har någon etablering på den andra partens territorium, och som i god tro har tecknat ett kontrakt ([2]) för att tillhandahålla tjänster med en slutkonsument i den sistnämnda parten, vilket kräver att de anställda tillfälligt uppehåller sig i den parten för att fullgöra kontraktet om tillhandahållande av tjänster.

([1]) Den etablering som tar emot praktikanten kan åläggas att i förväg lämna in ett utbildningsprogram för hela vistelsen för godkännande; programmet ska visa att syftet med vistelsen är utbildning. De behöriga myndigheterna kan kräva att utbildningen kopplas till praktikantens universitetsexamen.

([2]) Detta tjänstekontrakt ska vara förenligt med lagar, andra författningar och krav i den part där avtalet genomförs.

21. *oberoende yrkesutövare*: fysiska personer som medverkar vid tillhandahållandet av en tjänst, som är etablerade som egenföretagare på en parts territorium, som inte har någon etablering på den andra partens territorium och som i god tro har tecknat ett kontrakt ([13]) för att tillhandahålla tjänster med en slutkonsument i den sistnämnda parten, vilket kräver att de tillfälligt uppehåller sig där för att fullgöra kontraktet om tillhandahållande av tjänster.

Avsnitt 2

Etablering

Artikel 87

Tillämpningsområde

Detta avsnitt ska tillämpas på åtgärder vidtagna eller upprätthållna av en part och som påverkar etablering ([1]) när det gäller all näringsverksamhet, med undantag av

a) utvinning, framställning och bearbetning ([2]) av kärnmaterial,

b) tillverkning av eller handel med vapen, ammunition och krigsmateriel,

c) audiovisuella tjänster,

d) nationellt sjöfartscabotage ([3]), och

e) nationella och internationella luftfartstjänster ([4]), såväl reguljär som icke-reguljär luftfart, och tjänster i direkt anslutning till utövandet av trafikrättigheter, med undantag av

i) reparation och underhåll av flygplan, varvid flygplanet tas ur bruk,

ii) försäljning och marknadsföring av lufttransporttjänster,

iii) tjänster som rör datoriserade bokningssystem (nedan kallade *CRS-tjänster*),

iv) marktjänster,

v) flygplatstjänster.

Artikel 88

Nationell behandling och behandling som mest gynnad nation

1. Om inte annat följer av de förbehåll som anges i bilaga XVI-D till detta avtal ska Ukraina från och med detta avtals ikraftträdande

i) vad gäller etablering av dotterbolag, filialer och representationskontor medge juridiska personer från EU-parten en behandling som inte är mindre förmånlig än den som Ukraina medger sina egna juridiska personer, filialer och representationskontor eller ett tredjelands juridiska personer, filialer och representationskontor, beroende på vilken som är mest gynnsam,

([1]) Annat investeringsskydd än den behandling som följer av artikel 88 (nationell behandling), inbegripet förfaranden för tvistelösning mellan investerare och stater, omfattas inte av detta kapitel.
([2]) Av rättssäkerhetsskäl påpekas att med bearbetning av kärnmaterial avses all verksamhet som tas upp i UN ISIC rev. 3.1 kod 2330.
([3]) Utan att det påverkar vilken verksamhet som kan betraktas som cabotage enligt relevant nationell lagstiftning, omfattar nationellt cabotage enligt detta kapitel transport av passagerare eller varor mellan en hamn eller plats i Ukraina eller i en av Europeiska unionens medlemsstater och en annan hamn eller plats i Ukraina eller samma medlemsstat i Europeiska unionen, inklusive på dess kontinentalsockel, i enlighet med FN:s havsrättskonvention, och trafik som börjar och slutar i samma hamn eller på samma plats i Ukraina eller i en av Europeiska unionens medlemsstater.
([4]) Villkoren för ömsesidigt marknadstillträde inom lufttransport ska regleras genom avtalet mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater och Ukraina om upprättande av ett gemensamt luftrum.

ii) vad gäller den verksamhet som bedrivs i Ukraina av dotterbolag, filialer och representationskontor till juridiska personer från EU-parten, medge dessa så snart de är etablerade, en behandling som inte är mindre förmånlig än den som Ukraina medger sina egna juridiska personer, filialer och representationskontor eller ett tredjelands juridiska personer, filialer och representationskontor, beroende på vilken som är mest gynnsam ([1]).

2. Om inte annat följer av de förbehåll som anges i bilaga XVI-A till detta avtal ska EU-parten från och med detta avtals ikraftträdande

i) vad gäller etablering av dotterbolag, filialer och representationskontor medge juridiska personer från Ukraina en behandling som inte är mindre förmånlig än den som EU-parten medger sina egna juridiska personer, filialer och representationskontor eller ett tredjelands juridiska personer, filialer och representationskontor, beroende på vilken som är mest gynnsam,

ii) vad gäller den verksamhet som bedrivs i EU-parten av dotterbolag, filialer och representationskontor till juridiska personer från Ukraina, medge dessa så snart de är etablerade, en behandling som inte är mindre förmånlig än den som EU-parten medger sina egna juridiska personer, filialer och representationskontor eller ett tredjelands juridiska personer, filialer och representationskontor, beroende på vilken som är mest gynnsam ([2]).

3. Om inte annat följer av de förbehåll som anges i bilagorna XVI-A och XVI-D till detta avtal ska parterna inte införa några nya regler eller åtgärder som medför att juridiska personer från EU-parten respektive Ukraina diskrimineras på den andra partens territorium i förhållande till den andra partens juridiska personer när det gäller etablering och den verksamhet som bedrivs efter etableringen.

Artikel 89

Översyn

1. I syfte att gradvis liberalisera etableringsvillkoren ska parterna, i överensstämmelse med sina åtaganden enligt internationella avtal, regelbundet se över etableringsregelverket ([3]) och etableringsklimatet.

2. I samband med den översyn som avses i punkt 1 i denna artikel ska parterna bedöma de eventuella hinder för etablering som upptäckts, och de ska förhandla för att åtgärda dessa hinder, i syfte att utvidga bestämmelserna i detta kapitel och för att införa bestämmelser om investeringsskydd och förfaranden för tvistlösning mellan investerare och stat.

Artikel 90

Andra avtal

Inget i detta kapitel ska tolkas som någon begränsning av rätten för parternas investerare att åtnjuta en förmånligare behandling som föreskrivs i något befintligt eller framtida internationellt avtal rörande investeringar som en av Europeiska unionens medlemsstater eller Ukraina är part i.

Artikel 91

Behandling av filialer och representationskontor

1. Bestämmelserna i artikel 88 i detta avtal utesluter inte att en part tillämpar särskilda regler för etablering och verksamhet på sitt territorium när det gäller filialer och representationskontor till juridiska personer från den andra parten som inte inrättats i enlighet med lagstiftningen på den första partens territorium, om reglerna är berättigade med hänsyn till rättsliga eller tekniska skillnader i förhållande till filialer och representationskontor som inrättats i enlighet med lagstiftningen på den första partens territorium, eller, om det rör sig om finansiella tjänster, av försiktighetsskäl.

2. Skillnaden i behandling får inte gå utöver vad som är nödvändigt till följd av sådana rättsliga eller tekniska skillnader eller, när det gäller finansiella tjänster, av försiktighetsskäl.

([1]) Denna skyldighet gäller inte bestämmelser om investeringsskydd, inbegripet bestämmelser om förfaranden för tvistelösning mellan investerare och stater, som anges i andra avtal och inte omfattas av detta kapitel.
([2]) Denna skyldighet gäller inte bestämmelser om investeringsskydd som inte omfattas av detta kapitel, inbegripet bestämmelser om förfaranden för tvistelösning mellan investerare och stater, och som anges i andra avtal.
([3]) Detta omfattar detta kapitel samt bilagorna XVI-A och XVI-D.

Avsnitt 3

Gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster

Artikel 92

Tillämpningsområde

Detta avsnitt gäller för åtgärder som parterna vidtar och som påverkar det gränsöverskridande tillhandahållandet av tjänster inom alla tjänstesektorer, med undantag för

a) audiovisuella tjänster ([1]),

b) nationellt sjöfartscabotage ([2]), och

c) nationella och internationella luftfartstjänster ([3]), såväl reguljär som icke-reguljär luftfart, och tjänster i direkt anslutning till utövandet av trafikrättigheter, med undantag av

i) reparation och underhåll av flygplan, varvid flygplanet tas ur bruk,

ii) försäljning och marknadsföring av lufttransporttjänster,

iii) CRS-tjänster,

iv) marktjänster,

v) flygplatstjänster.

Artikel 93

Marknadstillträde

1. I fråga om marknadstillträde genom gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster ska parterna medge tjänster och tjänsteleverantörer från den andra parten en behandling som inte är mindre förmånlig än den som fastställs i de särskilda åtagandena i bilagorna XVI-B och XVI-E till detta avtal.

2. Inom sektorer där åtaganden om marknadstillträde gjorts, definieras de åtgärder som en part inte får upprätthålla eller vidta, vare sig regionalt eller på hela sitt territorium, såvida inte annat anges i bilagorna XVI-B och XVI-E till detta avtal, enligt följande:

a) Begränsningar av antalet tjänsteleverantörer genom numeriska kvoter, monopol eller tjänsteleverantörer med ensamrätt eller genom krav på prövning av det ekonomiska behovet.

b) Begränsningar av det totala värdet av tjänstetransaktioner eller av tillgångar genom numeriska kvoter eller krav på prövning av det ekonomiska behovet.

([1]) Undantaget för audiovisuella tjänster från tillämpningsområdet för detta kapitel inverkar inte på samarbetet om audiovisuella tjänster enligt avdelning V om ekonomiskt samarbete och sektorssamarbete i detta avtal.

([2]) Utan att det påverkar vilken verksamhet som kan betraktas som cabotage enligt relevant nationell lagstiftning, omfattar nationellt cabotage enligt detta kapitel transport av passagerare eller varor mellan en hamn eller plats i Ukraina eller i en av Europeiska unionens medlemsstater och en annan hamn eller plats i Ukraina eller samma medlemsstat i Europeiska unionen, inklusive på dess kontinentalsockel, i enlighet med FN:s havsrättskonvention, och trafik som börjar och slutar i samma hamn eller på samma plats i Ukraina eller i en av Europeiska unionens medlemsstater.

([3]) Villkoren för ömsesidigt marknadstillträde inom lufttransport ska regleras genom avtalet mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater och Ukraina om upprättande av ett gemensamt luftrum.

c) Begränsningar av det totala antalet tjänster som tillhandahålls eller av den totala kvantiteten tjänsteproduktion, uttryckt i angivna numeriska enheter genom kvoter eller krav på prövning av det ekonomiska behovet.

Artikel 94

Nationell behandling

1. Inom de sektorer för vilka åtaganden om marknadstillträde anges i bilagorna XVI-B och XVI-E till detta avtal och med iakttagande av de villkor och förbehåll som fastställs där, ska varje part, i fråga om alla åtgärder som påverkar det gränsöverskridande tillhandahållandet av tjänster, medge tjänster och tjänsteleverantörer från den andra parten en behandling som inte är mindre förmånlig än den som parten medger sina egna tjänster och tjänsteleverantörer av samma slag.

2. En part kan uppfylla kravet i punkt 1 i denna artikel genom att medge tjänster eller tjänsteleverantörer från den andra parten antingen en till formen identisk behandling eller en till formen olik behandling i förhållande till den som parten medger sina egna tjänster och tjänsteleverantörer av samma slag.

3. En till formen identisk eller en till formen olik behandling ska anses vara mindre förmånlig om den ändrar konkurrensvillkoren till förmån för tjänster eller tjänsteleverantörer från parten i jämförelse med tjänster eller tjänsteleverantörer av samma slag från den andra parten.

4. Särskilda åtaganden enligt denna artikel ska inte tolkas som att en part måste kompensera för inneboende konkurrensnackdelar som beror på de aktuella tjänsternas eller tjänsteleverantörernas utländska natur.

Artikel 95

Förteckning över åtaganden

1. De sektorer som respektive part liberaliserar enligt detta kapitel samt de begränsningar av marknadstillträde och nationell behandling som genom förbehåll gäller för tjänster och tjänsteleverantörer från den andra parten i dessa sektorer anges i förteckningarna över åtaganden i bilagorna XVI-B och XVI-E till detta avtal.

2. Utan att det påverkar parternas rättigheter och skyldigheter som följer av eller kan komma att följa av Europarådets konvention om gränsöverskridande television från 1989 och den europeiska konventionen om samproduktion av filmverk från 1992, ska förteckningarna över åtaganden i bilagorna XVI-B och XVI-E till detta avtal inte omfatta åtaganden om audiovisuella tjänster.

Artikel 96

Översyn

I syfte att åstadkomma en gradvis liberalisering av det gränsöverskridande tillhandahållandet av tjänster mellan parterna ska handelskommittén regelbundet se över de förteckningar över åtaganden som avses i artikel 95 i detta avtal. Vid dessa översyner ska hänsyn tas till hur långt framskriden processen med införlivande, genomförande och kontroll av efterlevnaden har kommit när det gäller den del av EU:s regelverk som behandlas i bilaga XVII till detta avtal samt till vilka effekter detta fått för avskaffandet av de kvarvarande hindren för det gränsöverskridande tillhandahållandet av tjänster mellan parterna.

Avsnitt 4

Tillfällig närvaro av fysiska personer för affärsändamål

Artikel 97

Tillämpningsområde

Detta avsnitt gäller för åtgärder som parternas vidtar avseende inresa till och tillfällig vistelse ([1]) på deras territorium för de kategorier av fysiska personer som tillhandahåller tjänster som definieras i punkterna 17–21 i artikel 86 i detta avtal.

([1]) Alla andra bestämmelser i parternas lagstiftning om inresa, vistelse, arbete och social trygghet ska fortsätta att gälla, däribland regler om längden på en vistelse och minimilöner samt kollektiva löneavtal. Åtaganden om rörlighet för personer gäller inte om avsikten med eller följden av deras rörelse är att störa eller på annat sätt påverka resultatet av en konflikt eller förhandling mellan arbetsmarknadens parter.

Artikel 98

Nyckelpersonal

1. En juridisk person från EU-parten eller en juridisk person från Ukraina ska ha rätt att, i enlighet med gällande lagstiftning i etableringslandet, på Ukrainas respektive EU-partens territorium anställa, eller genom ett av sina dotterbolag, filialer eller representationskontor låta anställa, arbetstagare som är medborgare i Europeiska unionens medlemsstater respektive Ukraina, under förutsättning att dessa arbetstagare är nyckelpersonal enligt definitionen i artikel 86 i detta avtal och att de uteslutande är anställda av den juridiska personen, dotterbolagen, filialerna eller representationskontoren i fråga. Uppehålls- och arbetstillståndet för dessa anställda får endast omfatta tiden för anställningen. Dessa anställdas inresa och tillfälliga vistelse får inte överskrida en period av tre år.

2. Inresa till och tillfällig vistelse på EU-partens eller Ukrainas territorium ska vara tillåten för fysiska personer från Ukraina respektive EU-parten, under förutsättning att de företräder en juridisk person och är affärsresenärer i den mening som avses i artikel 86.17 a i detta avtal. Trots vad som sägs i punkt 1 i denna artikel får inresa och tillfällig vistelse för affärsresenärer uppgå till högst 90 dagar under en tolvmånadersperiod.

Artikel 99

Praktikanter med akademisk examen

En juridisk person från EU-parten eller en juridisk person från Ukraina ska ha rätt att, i enlighet med gällande lagstiftning i etableringslandet, på Ukrainas eller EU-partens territorium anställa, eller genom ett av sina dotterbolag, filialer eller representationskontor låta anställa, praktikanter med akademisk examen som är medborgare i Europeiska unionens medlemsstater respektive Ukraina, under förutsättning att dessa är anställda uteslutande av den juridiska personen, dotterbolagen, filialerna eller representationskontoren i fråga. Inresan och den tillfällig vistelsen för dessa praktikanter med akademisk examen får inte överskrida en period av ett år.

Artikel 100

Säljare av företagstjänster

Varje part ska tillåta inresa och tillfällig vistelse för säljare av företagstjänster för en period av högst 90 dagar under en tolvmånadersperiod.

Artikel 101

Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis

1. Parterna bekräftar sina respektive skyldigheter som följer av åtagandena enligt Allmänna tjänstehandelsavtalet från 1994 (nedan kallat *Gats*) i fråga om inresa och tillfällig vistelse för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis.

2. För varje sektor som anges nedan ska parterna tillåta att tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis från den andra parten tillhandahåller tjänster på deras territorium, enligt de villkor som anges i punkt 3 i denna artikel och i bilagorna XVI-C och XVI-F till detta avtal om förbehåll för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis och oberoende yrkesutövare.

a) Juridiska tjänster.

b) Redovisnings- och bokföringstjänster.

c) Skatterådgivning.

d) Arkitekttjänster, stadsplanering och landskapsarkitektur.

e) Ingenjörstjänster, integrerade byggtekniska tjänster.

f) Databehandlingstjänster och därmed sammanhängande tjänster.

g) Forskning och utveckling.

h) Reklam.

i) Organisationsrådgivning.

j) Tjänster i samband med organisationsrådgivning.

k) Tjänster avseende teknisk provning och analys.

l) Vetenskapliga och tekniska konsulttjänster.

m) Underhåll och reparation av utrustning i samband med garantiserviceavtal efter försäljning eller uthyrning.

n) Översättningstjänster.

o) Markundersökning.

p) Miljötjänster.

q) Resebyråer och researrangörer.

r) Underhållningstjänster.

3. Parternas åtaganden omfattas av följande villkor:

a) De fysiska personerna måste medverka vid tillhandahållandet av en tjänst på tillfällig basis i egenskap av anställda hos en juridisk person som har tecknat ett tjänstekontrakt för en period av högst tolv månader.

b) De fysiska personer som reser in till den andra parten måste ha erbjudit sådana tjänster i egenskap av anställd hos den juridiska person som tillhandahåller tjänsterna under minst det år som föregår inlämnandet av ansökan om inresa till den andra parten. Dessutom måste den fysiska personen vid inlämnandet av ansökan om inresa till den andra parten ha minst tre års yrkeserfarenhet ([1]) från den näringsgren som kontraktet avser.

c) De fysiska personer som reser in till den andra parten måste ha

i) en universitetsexamen eller ett bevis över kvalifikationer som styrker motsvarande kunskaper ([2]), och

ii) yrkeskvalifikationer när detta krävs för att bedriva en verksamhet enligt de lagar, författningar och andra rättsliga krav som gäller hos den part där tjänsten tillhandahålls.

d) Den fysiska personen ska inte erhålla någon annan ersättning för tillhandahållandet av tjänsterna på den andra partens territorium än den ersättning som betalas av den juridiska person som den fysiska personen är anställd hos.

e) Den fysiska personens inresa och tillfälliga vistelse i den berörda parten får inte överskrida sammanlagt sex månader, eller för Luxemburg 25 veckor, under någon tolvmånadersperiod eller under kontraktets giltighetstid, beroende på vilken som är kortast.

f) Tillträde enligt bestämmelserna i denna artikel gäller enbart den tjänst som omfattas av kontraktet och medför ingen rätt att använda yrkestiteln i den part där tjänsten tillhandahålls.

([1]) Erhållen efter att personen uppnått myndighetsålder.
([2]) Om examen eller kvalifikationen inte har erhållits i den part där tjänsten tillhandahålls får parten avgöra om den är likvärdig den universitetsexamen som krävs i det landet.

g) Antalet personer som omfattas av tjänstekontraktet ska inte vara större än vad som krävs för att fullgöra kontraktet, vilket kan beslutas med stöd av lagar, författningar och andra rättsliga krav i den part där tjänsten tillhandahålls.

h) Andra diskriminerande begränsningar, t.ex. av antalet fysiska personer genom prövning av det ekonomiska behovet, som anges i bilagorna XVI-C och XVI-F till detta avtal om förbehåll för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis och oberoende yrkesutövare.

Artikel 102

Oberoende yrkesutövare

1. Parterna bekräftar sina respektive skyldigheter som följer av åtagandena enligt Gats i fråga om inresa och tillfällig vistelse för oberoende yrkesutövare.

2. För varje sektor som anges nedan ska parterna tillåta att oberoende yrkesutövare från den andra parten tillhandahåller tjänster på deras territorium, enligt de villkor som anges i punkt 3 i denna artikel och i bilagorna XVI-C och XVI-F till detta avtal om förbehåll för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis och oberoende yrkesutövare.

a) Juridiska tjänster.

b) Arkitekttjänster, stadsplanering och landskapsarkitektur.

c) Ingenjörstjänster, integrerade byggtekniska tjänster.

d) Databehandlingstjänster och därmed sammanhängande tjänster.

e) Organisationsrådgivning och tjänster i samband med organisationsrådgivning.

f) Översättningstjänster.

3. Parternas åtaganden omfattas av följande villkor:

a) De fysiska personerna måste medverka vid tillhandahållandet av en tjänst på tillfällig basis i egenskap av egenföretagare etablerade i den andra parten och måste ha tecknat ett tjänstekontrakt för en period av högst tolv månader.

b) De fysiska personer som reser in till den andra parten måste vid inlämnandet av ansökan om inresa till den andra parten ha minst sex års yrkeserfarenhet från den näringsgren som kontraktet avser.

c) De fysiska personer som reser in till den andra parten måste ha

i) en universitetsexamen eller ett bevis över kvalifikationer som styrker motsvarande kunskaper [1], och

ii) yrkeskvalifikationer när detta krävs för att bedriva en verksamhet enligt de lagar, författningar och andra krav som gäller hos den part där tjänsten tillhandahålls.

d) Den fysiska personens inresa och tillfälliga vistelse i den berörda parten får inte överskrida sammanlagt sex månader, eller för Luxemburg 25 veckor, under någon tolvmånadersperiod eller under kontraktets giltighetstid, beroende på vilken som är kortast.

e) Tillträde enligt bestämmelserna i denna artikel gäller enbart den tjänst som omfattas av kontraktet och medför ingen rätt att använda yrkestiteln i den part där tjänsten tillhandahålls.

[1] Om examen eller kvalifikationen inte har erhållits i den part där tjänsten tillhandahålls får parten avgöra om den är likvärdig den universitetsexamen som krävs i det landet.

f) Andra diskriminerande begränsningar, t.ex. av antalet fysiska personer genom prövning av det ekonomiska behovet, som anges i bilagorna XVI-C och XVI-F till detta avtal om förbehåll för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis och oberoende yrkesutövare.

Avsnitt 5

Regelverk

Underavsnitt 1

Nationella regleringar

Artikel 103

Tillämpningsområde och definitioner

1. Nedan anges de regler som är tillämpliga på de åtgärder avseende licensiering som parterna vidtar och som har inverkan på

a) det gränsöverskridande tillhandahållandet av tjänster,

b) juridiska och fysiska personers etablering på deras territorium, i enlighet med definitionerna i artikel 86 i detta avtal, eller

c) den tillfälliga vistelsen på deras territorium för de kategorier av fysiska personer som definieras i artikel 86.17–86.21 i detta avtal.

2. När det gäller gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster ska dessa regler endast tillämpas på de sektorer där parterna gjort särskilda åtaganden och i den utsträckning som dessa särskilda åtaganden är tillämpliga. När det gäller etablering ska dessa regler inte tillämpas på sektorer i den utsträckning som det finns ett förbehåll enligt bilagorna XVI-A och XVI-D till detta avtal. När det gäller fysiska personers tillfälliga vistelse ska dessa regler inte tillämpas på sektorer som omfattas av ett förbehåll enligt bilagorna XVI-C och XVI-F till detta avtal.

3. Dessa regler är inte tillämpliga på åtgärder i den utsträckning som dessa utgör en inskränkning som omfattas av en tidsplan i enlighet med artiklarna 88, 93 och 94 i detta avtal.

4. I detta avsnitt gäller följande definitioner:

a) *licensiering:* en process som innebär att en tjänsteleverantör eller investerare måste vidta åtgärder för att från en behörig myndighet erhålla ett beslut rörande auktorisation för tillhandahållande av en tjänst, även i form av etablering, eller rörande auktorisation för etablering av annan näringsverksamhet än tillhandahållande av tjänster, vilket även inbegriper beslut om ändring och förlängning av auktorisation av detta slag.

b) *behörig myndighet:* alla centrala, regionala och lokala myndigheter och organ samt icke-statliga organ som utövar befogenheter som delegerats till dem av en central, regional eller lokal myndighet eller organ, som har rätt att fatta beslut om licensiering.

c) *licensieringsförfarande:* de förfaranden som ska följas vid licensiering.

Artikel 104

Licensieringsvillkor

1. Licensieringen ska grundas på kriterier som hindrar de behöriga myndigheterna från att göra en godtycklig bedömning.

2. De kriterier som avses i punkt 1 i denna artikel ska vara

a) proportionella i förhållande till legitima mål om allmän ordning,

b) tydliga och entydiga,

c) objektiva,

d) fastställda på förhand,

e) offentliggjorda i förväg,

f) öppna för insyn och tillgängliga.

3. Licensen ska utfärdas så snart ärendet har granskats och det har fastställts att villkoren för att få licensen är uppfyllda.

4. Artikel 286 i detta avtal är tillämplig på bestämmelserna i detta kapitel.

5. Om antalet licenser för en viss verksamhet är begränsat på grund av knappa naturresurser eller begränsad teknisk kapacitet, ska parterna göra ett urval mellan de sökande med hjälp av ett förfarande som garanterar fullständig opartiskhet och öppenhet, inbegripet särskilt kravet på tillräcklig information om att förfarandet inletts, pågår och avslutats.

6. Om inte annat följer av bestämmelserna i denna artikel får parterna när de fastställer reglerna för sina urvalsförfaranden ta hänsyn till legitima mål om allmän ordning som t.ex. hälsa, säkerhet, miljöskydd och bevarande av kulturarvet.

Artikel 105

Licensieringsförfaranden

1. Licensieringsförfarandena och formaliteterna ska vara tydliga, offentliggöras i förväg och vara utformade så att de garanterar de sökande att deras ansökan behandlas objektivt och opartiskt.

2. Licensieringsförfarandena och formaliteterna ska vara så enkla som möjligt och får inte i onödan försvåra eller försena tillhandahållandet av tjänsten. Alla avgifter för licensieringen [1] som kan uppstå för den sökande till följd av ansökan ska vara rimliga och stå i proportion till licensieringsförfarandet i fråga.

3. Licensieringsförfarandena och formaliteterna ska vara utformade så att de garanterar de sökande att deras ansökan behandlas inom en rimlig tidsfrist, vilken ska offentliggöras i förväg. Denna tidsfrist ska inte börja löpa förrän alla handlingar inkommit till de behöriga myndigheterna. Om det är motiverat på grund av ärendets komplexa karaktär, får den behöriga myndigheten förlänga tidsfristen med en rimlig tidsperiod. Förlängningen och dess varaktighet ska vederbörligen motiveras och meddelas sökanden innan den ursprungliga tidsfristen har löpt ut.

4. Om ansökan är ofullständig ska den sökande så snart som möjligt underrättas om att ytterligare handlingar behöver sändas in. I detta fall kan den behöriga myndigheten besluta att den tidsfrist som avses i punkt 3 i denna artikel ska upphöra att löpa fram till dess att den har mottagit alla handlingar som krävs.

5. Om en ansökan om licensiering avslås ska den sökande underrättas utan dröjsmål. Den allmänna principen är att en sökande, som så begär, ska underrättas om skälen till avslaget och om tidsfristen för överklagande av beslutet om avslag.

Underavsnitt 2

Bestämmelser med allmän tillämpning

Artikel 106

Ömsesidigt erkännande

1. Inget i detta kapitel ska hindra en part från att kräva att fysiska personer måste ha de kvalifikationer och/eller den yrkeserfarenhet som krävs för näringsgrenen i fråga på det territorium där tjänsten tillhandahålls.

[1] Avgifter för licensiering omfattar inte avgifter för att utnyttja naturresurser, betalningar vid auktioner, upphandlingar eller andra icke-diskriminerande sätt att tilldela koncessioner eller obligatoriska bidrag till tillhandahållandet av samhällsomfattande tjänster.

2. Parterna ska uppmuntra de relevanta företrädande yrkesorganisationerna inom sina respektive territorier att lämna rekommendationer om ömsesidigt erkännande till handelskommittén för att investerare och tjänsteleverantörer helt eller delvis ska kunna uppfylla de krav som varje part ställer för auktorisation, licensiering, verksamhet och certifiering av investerare och tjänsteleverantörer, särskilt sådana som tillhandahåller yrkesmässiga tjänster.

3. När handelskommittén får en sådan rekommendation som avses i punkt 2 i denna artikel ska den inom rimlig tid granska rekommendationen för att avgöra om den är förenlig med detta avtal.

4. Om en rekommendation som avses i punkt 2 i denna artikel anses förenlig med detta avtal i enlighet med förfarandet i punkt 3 i denna artikel, och om parternas relevanta bestämmelser är tillräckligt samstämmiga ska parterna, i syfte att tillämpa rekommendationen, genom sina behöriga myndigheter förhandla fram ett avtal om ömsesidigt erkännande av krav, kvalifikationer, licenser och andra föreskrifter.

5. Ett sådant avtal ska vara förenligt med de relevanta bestämmelserna i WTO-avtalet och särskilt med artikel VII i Gats.

Artikel 107

Öppenhet och utlämnande av konfidentiella uppgifter

1. Varje part ska omgående besvara den andra partens alla framställningar om särskilda upplysningar om någon av dess allmänt tillämpliga åtgärder eller internationella överenskommelser som hänför sig till eller berör detta kapitel. Varje part ska även inrätta ett eller flera informationsställen för att på begäran lämna särskilda upplysningar till den andra partens investerare och tillhandahållare av tjänster i alla sådana frågor. Parterna ska underrätta varandra om sina informationsställen inom tre månader efter detta avtals ikraftträdande. Informationsställena behöver inte vara depositarier för lagar och andra författningar.

2. Inget i detta avtal ska innebära en skyldighet för en part att tillhandahålla konfidentiella uppgifter vars utlämnande skulle hindra tillämpningen av lagar eller på annat sätt strida mot allmänintresset eller vara till skada för enskilda offentliga eller privata företags legitima kommersiella intressen.

Underavsnitt 3

Datatjänster

Artikel 108

Överenskommelse om datatjänster

1. I den mån som handel med datatjänster liberaliseras i enlighet med avsnitten 2, 3 och 4 i detta kapitel och med hänsyn tagen till att datatjänster och tillhörande tjänster gör det möjligt att tillhandahålla andra tjänster både på elektronisk och annan väg, ska parterna skilja på stödtjänsten och det innehåll eller den kärntjänst som tillhandahålls elektroniskt så att innehållet eller kärntjänsten inte klassificeras som datatjänster och tillhörande tjänster enligt definitionen i punkt 2 i denna artikel.

2. Med datatjänster och tillhörande tjänster förstås de tjänster som omfattas av FN:s kod CPC 84, inbegripet både grundläggande tjänster och funktioner samt kombinationer av grundläggande tjänster, oberoende av om de tillhandahålls via ett nät, t.ex. internet.

Grundläggande tjänster omfattar alla tjänster som består av

a) rådgivning, strategi, analys, planering, behovsspecifikation, formgivning, utveckling, installation, tillämpning, integrering, provning, avlusning, uppdatering, stöd, tekniskt bistånd eller förvaltning av eller för datorer eller datorsystem, eller

b) datorprogram, dvs. den uppsättning instruktioner som behövs för att få datorerna att fungera och att kommunicera (själva), samt rådgivning, strategi, analys, planering, behovsspecifikation, formgivning, utveckling, installation, tillämpning, integrering, provning, avlusning, uppdatering, anpassning, underhåll, stöd, tekniskt bistånd och förvaltning eller användning av eller för datorprogram, eller

c) databehandling, datalagring, datavärdskap och databastjänster, eller

d) underhåll och reparation av kontorsmaskiner och kontorsutrustning, inbegripet datorer, eller

e) utbildning av kunders personal i fråga om datorprogram, datorer eller datorsystem, som inte ingår någon annanstans.

Underavsnitt 4

Post- och budtjänster

Artikel 109

Tillämpningsområde och definitioner

1. I detta underavsnitt anges principerna för regelverket avseende alla post- och budtjänster som liberaliseras i enlighet med avsnitten 2, 3 och 4 i detta kapitel.

2. I detta underavsnitt och i avsnitten 2, 3 och 4 i detta kapitel avses med

a) *licens:* ett tillstånd som en enskild leverantör beviljats av en tillsynsmyndighet och som krävs innan en viss tjänst börjar tillhandahållas,

b) *samhällsomfattande tjänster:* permanent tillhandahållande av en posttjänst av en viss angiven kvalitet överallt på en parts territorium till rimliga priser för alla användare.

Artikel 110

Förebyggande av konkurrensbegränsande metoder inom post- och budbranschen

Parterna ska upprätthålla och vidta lämpliga åtgärder för att förhindra att leverantörer som på egen hand eller tillsammans i väsentlig grad kan påverka villkoren för deltagande (med avseende på pris och utbud) på den aktuella marknaden för post- och budtjänster genom att använda sin ställning på marknaden, börjar tillämpa eller fortsätter att tillämpa konkurrensbegränsande metoder.

Artikel 111

Samhällsomfattande tjänster

Varje part ska ha rätt att definiera vilken skyldighet att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster som den önskar upprätthålla. Sådana skyldigheter kommer inte i sig att anses motverka konkurrens förutsatt att de administreras på ett öppet, icke-diskriminerande och konkurrensneutralt sätt och inte är mer betungande än nödvändigt för det slags samhällsomfattande tjänst som fastställts av parten.

Artikel 112

Licenser

1. Tre år efter detta avtals ikraftträdande får en licens endast krävas för tjänster som omfattas av de samhällsomfattande tjänsterna.

2. Om det krävs licens ska följande offentliggöras:

a) Samtliga kriterier för licensen samt uppgift om hur lång tid det normalt tar att behandla en licensansökan.

b) Villkoren för licenser.

3. Den sökande ska ha rätt att på begäran få reda på varför ansökan om en licens avslagits, och varje part ska fastställa ett förfarande som ger möjlighet att överklaga genom ett oberoende organ. Ett sådant förfarande ska vara öppet och icke-diskriminerande och bygga på objektiva kriterier.

Artikel 113

Tillsynsorganens oberoende

Tillsynsorganen ska vara juridiskt fristående från, och inte vara ansvariga inför någon leverantör av post- och budtjänster. Tillsynsorganens beslut och de förfaranden som de tillämpar ska vara opartiska i förhållande till alla aktörerna på marknaden.

Artikel 114

Tillnärmning av regelverket

1. Parterna inser vikten av att närma Ukrainas gällande lagstiftning till Europeiska unionens lagstiftning. Ukraina ska se till att landets befintliga och framtida lagstiftning gradvis görs förenlig med EU:s regelverk.

2. Denna tillnärmning ska inledas från och med dagen för undertecknandet av detta avtal och gradvis utvidgas till att omfatta alla de delar av EU:s regelverk som anges i bilaga XVII till detta avtal.

Underavsnitt 5

Elektronisk kommunikation

Artikel 115

Tillämpningsområde och definitioner

1. I detta underavsnitt anges principerna för regelverket avseende alla elektroniska kommunikationstjänster, utom radio- och tv-sändningar, som liberaliserats i enlighet med avsnitten 2, 3 och 4 i detta kapitel.

2. I detta underavsnitt och i avsnitten 2, 3 och 4 i detta kapitel gäller följande definitioner:

a) *elektroniska kommunikationstjänster:* alla tjänster som består i överföring och mottagande av signaler på elektromagnetisk väg och som normalt utförs mot betalning, utom radio- och tv-sändningar, men inte näringsverksamhet som består av tillhandahållande av innehåll som kräver telekommunikationstjänster för överföring. Radio- och tv-sändningar definieras som den oavbrutna överföringskedja som krävs för utsändning av televisions- och radioprogramsignaler till allmänheten men omfattar inte återutsändningslänkar mellan operatörerna.

b) *allmänt kommunikationsnät:* elektroniskt kommunikationsnät som helt eller huvudsakligen används för att tillhandahålla allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster.

c) *elektroniskt kommunikationsnät:* system för överföring och i tillämpliga fall utrustning för koppling eller dirigering samt andra resurser som medger överföring av signaler via tråd, via radio, på optisk väg eller via andra elektromagnetiska överföringsmedier, däribland satellitnät, fasta nät (kretskopplade och paketkopplade, inbegripet internet) och markbundna mobilnät och elnätsystem i den utsträckning dessa används för signalöverföring, rundradionät samt kabel-tv-nät, oberoende av vilken typ av information som överförs.

d) *tillsynsmyndighet:* inom sektorn för elektronisk kommunikation, det eller de organ som ansvarar för reglering och tillsyn av elektronisk kommunikation enligt detta kapitel.

e) *betydande inflytande på marknaden:* en tjänsteleverantör ska anses ha ett betydande inflytande på marknaden om den, antingen enskilt eller tillsammans med andra, har en ställning som är likvärdig med dominans, dvs. en ställning av sådan ekonomisk styrka att den i betydande omfattning kan uppträda oberoende av sina konkurrenter, sina kunder och i sista hand av konsumenterna.

f) *samtrafik:* den fysiska och/eller logiska sammankopplingen av allmänna kommunikationsnät som används av samma eller en annan tjänsteleverantör för att göra det möjligt för en tjänsteleverantörs användare att kommunicera med samma eller en annan tjänsteleverantörs användare eller få tillgång till tjänster som erbjuds av en annan tjänsteleverantör. Tjänsterna kan tillhandahållas av de berörda parterna eller andra parter som har tillträde till nätet. Samtrafik är en särskild typ av tillträde som genomförs mellan operatörer av allmänna nät.

g) *samhällsomfattande tjänster:* en uppsättning tjänster av en viss angiven kvantitet som görs tillgängliga för alla användare på en parts territorium oberoende av geografiskt läge och till ett rimligt pris. Varje part beslutar om räckvidden och genomförandet av sina samhällsomfattande tjänster.

h) *tillträde:* faciliteter och/eller tjänster som görs tillgängliga för en annan tjänsteleverantör på fastställda villkor, med eller utan ensamrätt, i syfte att tillhandahålla elektroniska kommunikationstjänster. Bland annat omfattas följande: tillträde till nätelement samt tillhörande faciliteter, vilket kan inbegripa anslutning av utrustning på fast eller icke-fast väg (detta inbegriper i synnerhet tillträde till accessnätet och till faciliteter och tjänster som är nödvändiga för att tillhandahålla tjänster över accessnät); tillträde till fysisk infrastruktur inbegripet byggnader, kabelrör och master; tillträde till relevanta programvarusystem inbegripet driftstödssystem; tillträde till nummeromvandling eller system som erbjuder likvärdiga funktioner; tillträde till fasta nät och mobilnät, i synnerhet för roaming; tillträde till system med villkorad tillgång för digitala televisionstjänster och tillträde till virtuella nättjänster.

i) *slutanvändare:* en användare som inte tillhandahåller allmänna kommunikationsnät eller allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster.

j) *accessnät:* den fysiska förbindelse som förbinder nätanslutningspunkten i en abonnents lokaler med korskopplingen eller likvärdig facilitet i det fasta allmänna kommunikationsnätet.

Artikel 116

Tillsynsmyndighet

1. Parterna ska säkerställa att tillsynsmyndigheterna för elektroniska kommunikationstjänster är juridiskt fristående från och funktionellt oberoende av alla leverantörer av elektroniska kommunikationstjänster. Om en part behåller äganderätten till eller kontrollen över en leverantör som tillhandahåller allmänna kommunikationsnät eller tjänster ska denna part säkerställa att en faktisk organisatorisk åtskillnad görs mellan regleringsverksamheten och sådan verksamhet som har samband med ägande eller kontroll.

2. Parterna ska säkerställa att tillsynsmyndigheterna har de befogenheter som krävs för att reglera sektorn. Tillsynsmyndigheternas uppgifter ska offentliggöras på ett för allmänheten tydligt och lättillgängligt sätt, särskilt när uppgifterna utförs av fler än ett organ.

3. Parterna ska säkerställa att tillsynsorganens beslut och förfaranden är opartiska i förhållande till alla aktörer på marknaden.

4. Tillsynsmyndigheterna ska ha befogenhet att genomföra analyser av den vägledande förteckningen över de relevanta produkt- och tjänstemarknaderna som anges i bilagorna [1] till detta avtal. När en tillsynsmyndighet i enlighet med artikel 118 i detta avtal måste fatta beslut om att införa, bibehålla, ändra eller upphäva skyldigheter ska den på grundval av en marknadsanalys fastställa om den relevanta marknaden är tillräckligt konkurrensutsatt.

5. Om tillsynsmyndigheten fastställer att en relevant marknad inte är tillräckligt konkurrensutsatt ska den identifiera och ange de tjänsteleverantörer som har ett betydande inflytande på marknaden i fråga och om så är lämpligt införa, bibehålla eller ändra de specifika regleringsmässiga skyldigheter som anges i artikel 118 i detta avtal. Om tillsynsmyndigheten kommer fram till slutsatsen att marknaden är tillräckligt konkurrensutsatt, ska den inte införa eller bibehålla någon av de specifika regleringsskyldigheter som anges i artikel 118 i detta avtal.

6. Parterna ska säkerställa att en leverantör som påverkas av en tillsynsmyndighets beslut ska ha rätt att överklaga beslutet till en instans som är oberoende av de i beslutet inblandade parterna. Parterna ska säkerställa att vederbörlig hänsyn tas till ärendet i sak. I väntan på utgången av ett sådant överklagande ska tillsynsmyndighetens beslut fortsätta att gälla, såvida inte överklagandeinstansen beslutar annorlunda. Om instansen i fråga inte har domstolskaraktär, ska den alltid lämna en skriftlig motivering till sitt beslut, som dessutom ska granskas av en opartisk och oberoende rättslig myndighet. Beslut som fattats av överklagandeinstanser ska verkställas.

[1] För EU-parten: Den vägledande förteckningen över relevanta produkt- och tjänstemarknader lämnas som den separata bilagan XIX. Förteckningen över relevanta marknader i bilaga XIX ska regelbundet ses över av EU. Alla skyldigheter enligt detta kapitel måste beakta dessa översyner. För Ukraina: Den vägledande förteckningen över relevanta produkt- och tjänstemarknader lämnas i den separata bilagan XX. Förteckningen över relevanta marknader i bilaga XX ska regelbundet ses över av Ukraina inom ramen för den tillnärmning till EU:s regelverk som föreskrivs i artikel 124. Alla skyldigheter enligt detta kapitel måste beakta dessa översyner.

7. I de fall tillsynsmyndigheterna avser att vidta åtgärder som har samband med någon av bestämmelserna i detta underavsnitt samt en betydande inverkan på den relevanta marknaden ska parterna säkerställa att tillsynsmyndigheterna ger de berörda parterna tillfälle att lämna synpunkter på utkastet till åtgärd inom en rimlig tidsfrist. Tillsynsmyndigheterna ska offentliggöra sina samrådsförfaranden. Resultaten av ett samrådsförfarande ska offentliggöras, utom då det gäller sekretessbelagd information.

8. Parterna ska säkerställa att tjänsteleverantörer som tillhandahåller elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster tillhandahåller all den information, även ekonomisk information, som är nödvändig för att tillsynsmyndigheterna ska kunna säkerställa att bestämmelserna i detta underavsnitt, och i de beslut som fattas i enlighet med detta underavsnitt, följs. Tjänsteleverantörerna ska på begäran lämna sådana uppgifter utan dröjsmål, inom de tidsramar och på den detaljnivå som tillsynsmyndigheten anger. Den information som tillsynsmyndigheten begär ska stå i proportion till genomförandet av uppgiften. Tillsynsmyndigheten ska motivera sin begäran om information.

Artikel 117

Tillstånd att tillhandahålla elektroniska kommunikationstjänster

1. Parterna ska säkerställa att det för tillstånd att tillhandahålla tjänster i görligaste mån endast krävs en anmälan och/eller en registrering.

2. Parterna ska säkerställa att en licens kan krävas för att reglera frågor om tilldelning av nummer och frekvenser. Villkoren för sådana licenser ska göras tillgängliga för allmänheten.

3. Parterna ska säkerställa att följande uppfylls i de fall det krävs en licens:

a) Samtliga villkor för licensen samt uppgift om den tid, som ska vara rimlig, som det normalt tar att behandla en licensansökan ska göras tillgängliga för allmänheten.

b) Skälen för avslag av en licensansökan ska på begäran skriftligen delges den sökande.

c) Den som ansöker om licens ska kunna överklaga beslutet om det inte finns tillräckliga skäl för avslaget.

d) De licensavgifter ([1]) som en part tar ut inte överskrida de normala administrativa kostnaderna för förvaltning, kontroll och upprätthållande av de gällande licenserna. Licensavgifter för användning av spektrum eller nummerresurser omfattas inte av kraven i denna punkt.

Artikel 118

Tillträde och samtrafik

1. Parterna ska säkerställa att alla tjänsteleverantörer som har tillstånd att tillhandahålla elektroniska kommunikationstjänster har rättighet och skyldighet att förhandla om samtrafik med andra leverantörer av allmänna elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster. Beslut om samtrafik ska i princip fattas enligt överenskommelse efter kommersiella förhandlingar mellan de berörda juridiska personerna.

2. Parterna ska säkerställa att tjänsteleverantörer som får information från en annan tjänsteleverantör under förhandlingarna om samtrafik endast använder denna information för det avsedda syftet och alltid respekterar de överlämnade eller lagrade uppgifternas konfidentiella karaktär.

3. Parterna ska säkerställa att när det i enlighet med artikel 116 i detta avtal fastställs att en relevant marknad, inbegripet de som anges i bilagorna till detta avtal, inte är tillräckligt konkurrensutsatt, så ska tillsynsmyndigheten ha befogenhet att för den tjänsteleverantör som anges ha ett betydande inflytande på marknaden införa en eller flera av följande skyldigheter när det gäller samtrafik och/eller tillträde:

a) Skyldigheter avseende icke-diskriminering ska säkerställa att operatören under likvärdiga omständigheter tillämpar likvärdiga villkor för andra tjänsteleverantörer som tillhandahåller likvärdiga tjänster, samt att de tjänster och den information som operatören erbjuder andra, tillhandahålls på samma villkor och med samma kvalitet som gäller för dess egna tjänster eller för dess dotterbolags eller samarbetspartners tjänster.

([1]) Licensavgifter omfattar inte betalningar vid auktioner, upphandlingar eller andra icke-diskriminerande sätt att tilldela koncessioner eller obligatoriska bidrag till tillhandahållandet av samhällsomfattande tjänster.

b) Skyldighet för ett vertikalt integrerat företag att tillämpa en öppen prissättning för grossistpriset till andra operatörer och för sina internpriser, i det fall det finns krav på icke-diskriminering eller på att förhindra oskälig korssubventionering. Tillsynsmyndigheten får ange vilket format och vilken redovisningsmetod som ska användas.

c) Skyldighet att uppfylla rimliga krav på tillträde till och användning av specifika nätdelar och tillhörande faciliteter, inklusive tillträde till accessnätet, bl.a. i situationer då tillsynsmyndigheten anser att ett nekat tillträde eller orimliga villkor med liknande verkan skulle hindra uppkomsten av en hållbar konkurrensutsatt marknad på slutkundens nivå eller att det inte skulle ligga i slutanvändarnas intresse.

d) Skyldighet att erbjuda specificerade tjänster för andra operatörer och som tredje part kan återförsälja, att bevilja öppet tillträde till tekniska gränssnitt, protokoll och annan nyckelteknik som är nödvändig för samverkan mellan tjänster eller virtuella nättjänster, att erbjuda samlokalisering eller andra möjligheter till gemensamt utnyttjande av faciliteter, som t.ex. kabelrör, byggnader eller master, att erbjuda specificerade tjänster som krävs för att säkerställa samverkan mellan tjänster ända fram till slutanvändarna, t.ex. faciliteter för intelligenta nättjänster, att erbjuda tillträde till driftstödssystem eller liknande programsystem som krävs för att säkerställa sund konkurrens när det gäller tillhandahållande av tjänster, att förbinda nät eller nätfaciliteter.

Tillsynsmyndigheterna får förena de skyldigheter som anges i leden c och d i denna punkt med villkor som gäller rättvis behandling, rimlighet och läglighet.

e) Skyldigheter som rör kostnadstäckning och priskontroller, inbegripet skyldighet att tillämpa kostnadsorienterad prissättning och kostnadsredovisningssystem, för tillhandahållande av vissa specifika typer av samtrafik och/eller tillträde, om en marknadsanalys visar att en brist på effektiv konkurrens innebär att den berörda operatören kan ta ut överpriser eller använda prispress på ett sätt som missgynnar slutanvändarna.

Tillsynsmyndigheterna ska ta hänsyn till den investering som gjorts av operatören och medge denne en rimlig avkastning av den adekvata kapitalinvesteringen.

f) Skyldighet att offentliggöra de specifika skyldigheter som tillsynsmyndigheten har ålagt en tjänsteleverantör med angivande av den specifika produkten/tjänsten och de specifika geografiska marknaderna. Aktuell information, såvida den inte är konfidentiell och inte omfattar affärshemligheter, görs tillgänglig för allmänheten i en form som garanterar att alla berörda parter lätt kan få tillgång till den.

g) Skyldigheter avseende insyn där operatörer åläggs att offentliggöra specificerade uppgifter och i synnerhet, när en operatör omfattas av skyldigheter avseende icke-diskriminering, får tillsynsmyndigheten ålägga operatören att offentliggöra ett referenserbjudande som ska vara tillräckligt specificerat för att säkerställa att tjänsteleverantörerna inte åläggs att betala för faciliteter som inte är nödvändiga för den begärda tjänsten med en beskrivning av de berörda erbjudanden som redovisas uppdelade på olika komponenter i enlighet med marknadens behov, samt därmed förbundna villkor, inbegripet prissättning.

4. Parterna ska se till att en tjänsteleverantör som ansöker om samtrafik med en tjänsteleverantör som anges ha ett betydande inflytande på marknaden får, antingen när som helst eller inom en rimlig tidsfrist som ska ha tillkännagetts, vända sig till ett oberoende nationellt organ, som kan vara en sådan tillsynsmyndighet som avses i artikel 115.2 d i detta avtal, för tvistlösning i frågor som gäller villkor och bestämmelser för samtrafik och/eller tillträde.

Artikel 119

Knappa resurser

1. Parterna ska se till att alla förfaranden för tilldelning och utnyttjande av knappa resurser, inbegripet frekvenser, nummer och ledningsrätter, i god tid genomförs på ett objektivt, proportionellt, öppet och icke-diskriminerande sätt. Den rådande situationen i fråga om tilldelade frekvensband ska offentliggöras, men det krävs inga detaljerade angivelser om vilka frekvenser som tilldelats för särskilda statliga användningsområden.

2. Parterna ska sörja för en ändamålsenlig förvaltning av radiofrekvenser för telekommunikationstjänster inom sina territorier för att säkerställa en ändamålsenlig och effektiv användning av spektrumet. Om efterfrågan på specifika frekvenser överstiger tillgången ska lämpliga och öppna förfaranden användas vid tilldelningen av dessa frekvenser i syfte att optimera deras användning och underlätta utvecklingen av konkurrens.

3. Parterna ska se till att tillsynsmyndigheten anförtros tilldelningen av nationella nummerresurser och förvaltningen av nationella nummerplaner.

4. Om offentliga eller lokala myndigheter behåller ägandet eller kontrollen av de tjänsteleverantörer som driver offentliga kommunikationsnät och/eller kommunikationstjänster måste en faktisk strukturell åtskillnad göras mellan den funktion som ansvarar för beviljande av ledningsrätter och verksamhet med anknytning till ägande eller kontroll.

Artikel 120

Samhällsomfattande tjänster

1. Varje part har rätt att bestämma vilket slags skyldighet att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster de önskar bibehålla.

2. Sådana skyldigheter betraktas inte som konkurrensbegränsande i sig, förutsatt att de administreras på ett öppet, objektivt och icke-diskriminerande sätt. Administrationen av skyldigheterna ska dessutom vara konkurrensneutral och inte vara mer betungande än nödvändigt för det slags samhällsomfattande tjänst som respektive part fastställt.

3. Parterna ska se till att alla tjänsteleverantörer är berättigade att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster och ingen tjänsteleverantör ska uteslutas på förhand. Leverantörerna ska utses med hjälp av en effektiv, öppen, objektiv och icke-diskriminerande metod. Vid behov ska parterna bedöma om tillhandahållandet av samhällsomfattande tjänster är oskäligt betungande för den eller de organisationer som utsetts att tillhandahålla de samhällsomfattande tjänsterna. Om det är motiverat på grundval av en sådan beräkning, och med hänsyn till de eventuella marknadsfördelarna för en organisation som erbjuder samhällsomfattande tjänster, ska tillsynsmyndigheterna avgöra om det behövs ett system för att ge ersättning åt berörda tjänsteleverantörer eller för att fördela nettokostnaden för åtaganden att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster.

4. Parterna ska säkerställa att

a) användarna har tillgång till abonnentförteckningar ([1]), i tryckt eller elektronisk form eller bådadera, och att de uppdateras regelbundet, minst en gång per år,

b) organisationer som tillhandahåller de tjänster som avses i a tillämpar principen om icke-diskriminering när de behandlar uppgifter som de fått från andra organisationer.

Artikel 121

Gränsöverskridande tillhandahållande av elektroniska kommunikationstjänster

Parterna ska inte anta eller bibehålla några åtgärder som begränsar det gränsöverskridande tillhandahållandet av elektroniska kommunikationstjänster.

Artikel 122

Sekretess

Varje part ska säkerställa konfidentiell behandling av uppgifter inom elektronisk kommunikation och därmed förbundna trafikuppgifter genom ett allmänt nät för elektronisk kommunikation och allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster, utan att begränsa handeln med tjänster.

Artikel 123

Tvister mellan tjänsteleverantörer

1. Om det uppstår en tvist mellan tjänsteleverantörer av elektroniska kommunikationsnät eller elektroniska kommunikationstjänster i samband med de rättigheter och skyldigheter som avses i detta kapitel ska parterna säkerställa att den berörda tillsynsmyndigheten på begäran av någon av parterna avger ett bindande beslut så att tvisten ska kunna lösas på kortast möjliga tid och i alla händelser inom fyra månader.

([1]) I överensstämmelse med de tillämpliga reglerna om behandling av personuppgifter och skydd för privatlivet inom sektorn för elektronisk kommunikation.

2. Tillsynsmyndighetens beslut ska offentliggöras, varvid eventuella affärshemligheter ska respekteras. De berörda parterna ska ges en fullständig redogörelse för de skäl som beslutet grundar sig på.

3. Om tvisten gäller gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster ska de berörda tillsynsmyndigheterna göra en samlad insats för att lösa tvisten.

Artikel 124

Tillnärmning av regelverket

1. Parterna inser vikten av att närma Ukrainas gällande lagstiftning till Europeiska unionens lagstiftning. Ukraina ska se till att landets befintliga och framtida lagstiftning gradvis görs förenlig med EU:s regelverk.

2. Tillnärmningen ska inledas dagen för undertecknandet av detta avtal och gradvis utvidgas till att omfatta alla de delar av EU:s regelverk som anges i bilaga XVII till detta avtal.

Underavsnitt 6

Finansiella tjänster

Artikel 125

Tillämpningsområde och definitioner

1. I detta underavsnitt anges principerna för regelverket avseende alla finansiella tjänster som liberaliserats i enlighet med avsnitten 2, 3 och 4 i detta kapitel.

2. I detta underavsnitt och i avsnitten 2, 3 och 4 i detta kapitel avses med

a) *finansiell tjänst:* varje tjänst av finansiell natur som erbjuds av en leverantör av finansiella tjänster från en part. Finansiella tjänster innefattar följande verksamheter:

i) Försäkrings- och försäkringsrelaterade tjänster

1. Direkt försäkring (innefattande koassurans):

a) Livförsäkring.

b) Icke liv.

2. Återförsäkring och retrocession.

3. Försäkringsförmedling, såsom mäkleri och agenturverksamhet.

4. Försäkringsrelaterade tjänster, såsom konsult-, aktuarie-, riskprövnings- och skaderegleringstjänster.

ii) Banktjänster och andra finansiella tjänster (med undantag av försäkringstjänster):

1. Mottagande av insättningar och andra återbetalningspliktiga medel från allmänheten.

2. Utlåning av alla slag, inbegripet konsumentkrediter, hypotekslån, factoring och finansiering av affärstransaktioner.

3. Finansiell leasing.

4. Alla betalnings- och penningförmedlingstjänster, inbegripet kredit-, betal- och bankkort, resecheckar och bankväxlar.

5. Garantier och åtaganden.

6. Handel för egen eller annans räkning, på en börs, genom direkthandel eller på annat sätt, med

   a) penningmarknadsinstrument (bl.a. checkar, växlar och bankcertifikat),

   b) utländsk valuta,

   c) derivatinstrument som omfattar men inte är begränsade till terminer och optioner,

   d) valuta- och ränteinstrument, innefattande sådana produkter som swappar och framtida räntesäkringsavtal,

   e) överlåtbara värdepapper,

   f) andra överlåtbara instrument och ekonomiska tillgångar, inbegripet guld- och silvertackor.

7. Medverkan vid emissioner av alla slags värdepapper, däribland emissionsgarantier och placering såsom mellanhand (offentligt eller privat) och serviceverksamhet i samband med sådana emissioner.

8. Penningmäkleri.

9. Förvaltning av tillgångar, såsom medels- eller portföljförvaltning, alla former av fondförvaltning, pensionsfondsförvaltning samt förvarings- och notariattjänster.

10. Clearing- och avräkningstjänster rörande alla finansiella tillgångar, inbegripet värdepapper, derivatinstrument och andra överlåtbara instrument.

11. Tillhandahållande och överföring av finansiell information och bearbetning av finansiella data och tillhörande programvara.

12. Rådgivnings- och förmedlingstjänster och andra till finansiella tjänster relaterade tjänster avseende all verksamhet enligt punkterna 1–11, inbegripet kreditupplysning och kreditanalys, tillhandahållande av investeringsunderlag, investeringsrådgivning samt rådgivning om företagsförvärv, omstrukturering av företag och affärsstrategi.

b) *leverantör av finansiella tjänster:* en fysisk eller juridisk person från en part som avser att tillhandahålla eller som tillhandahåller finansiella tjänster. Begreppet *leverantör av finansiella tjänster* innefattar dock inte offentliga institutioner.

c) *offentlig institution:*

   1. en regering, en centralbank eller en penningpolitisk myndighet i en part, eller en institution som ägs eller kontrolleras av en part och som huvudsakligen har offentliga uppgifter eller bedriver verksamhet för offentliga ändamål, med undantag av institutioner som huvudsakligen arbetar med att tillhandahålla finansiella tjänster på kommersiella villkor, eller

   2. ett privat institut som utför uppgifter som vanligen utförs av en centralbank eller en penningpolitisk myndighet, när det utför dessa uppgifter.

d) *ny finansiell tjänst:* tjänst av finansiell natur, inbegripet tjänster med anknytning till befintliga och nya produkter eller till det sätt på vilket en produkt tillhandahålls, som inte tillhandahålls av någon leverantör av finansiella tjänster på den ena partens territorium men däremot tillhandahålls på den andra partens territorium.

Artikel 126

Försiktighetsklausul

1. Varje part får införa eller bibehålla åtgärder av försiktighetsskäl, t.ex. för att

a) skydda investerare, insättare, försäkringstagare eller personer vars egendom förvaltas av en leverantör av finansiella tjänster,

b) säkra integriteten och stabiliteten i en parts finansiella system.

2. Dessa åtgärder ska inte vara mer betungande än vad som är nödvändigt för att deras syfte ska kunna uppnås, och får inte innebära en diskriminering av tillhandahållare av finansiella tjänster från den andra parten i förhållande till partens egna tillhandahållare av finansiella tjänster av samma slag.

3. Inget i detta avtal ska tolkas som en skyldighet för en part att lämna ut information om enskilda kunders affärer och konton eller sådan konfidentiell eller skyddad information som innehas av offentliga institutioner.

4. Utan att det påverkar andra former av tillsyn av gränsöverskridande handel med finansiella tjänster, kan en part kräva att leverantörer av gränsöverskridande finansiella tjänster från den andra parten och finansiella instrument ska registreras.

Artikel 127

Effektiv och öppen reglering

1. Varje part ska göra sitt bästa för att i förväg underrätta alla berörda personer om åtgärder med allmän tillämpning som parten avser att vidta, så att dessa personer får tillfälle att framföra synpunkter på åtgärderna. Underrättelse om sådana åtgärder ska lämnas

a) genom offentligt tillkännagivande eller

b) i annan skriftlig eller elektronisk form.

2. Varje part ska för alla berörda personer göra tillgängliga sina krav rörande ansökningar om tillhandahållande av finansiella tjänster.

På begäran av en sökande ska den berörda parten upplysa sökanden om hur långt handläggningen av ansökan fortskridit. Om den berörda parten behöver ytterligare uppgifter från sökanden ska den underrätta sökanden om detta utan oskäligt dröjsmål.

Varje part ska göra sitt bästa för att se till att internationellt överenskomna standarder för reglering och tillsyn inom sektorn för finansiella tjänster och för bekämpning av skatteundandragande och skatteflykt genomförs och tillämpas på deras territorier. Sådana internationellt överenskomna standarder är bl.a. Baselkommitténs grundläggande principer för en effektiv banktillsyn, IAIS (Internationella organisationen för försäkringstillsynsmyndigheter) grundläggande principer för försäkring, Ioscos (Internationella organisationen för värdepapperstillsyn) mål och principer för värdepapperstillsyn, OECD:s avtal om utbyte av information i skattefrågor, G20:s uttalande om öppenhet och informationsutbyte i skatteärenden samt de 40 rekommendationerna om penningtvätt och de nio särskilda rekommendationerna om finansiering av terrorism från FATF (arbetsgruppen för finansiella åtgärder).

Parterna ska också beakta de tio nyckelprinciper för informationsutbyte (*Ten Key Principles for Information Exchange*) som utfärdats av G7-ländernas finansministrar och ska vidta alla åtgärder som krävs för att försöka tillämpa dem i sina bilaterala kontakter.

Artikel 128

Nya finansiella tjänster

Varje part ska tillåta leverantörer av finansiella tjänster från den andra parten som är etablerade på den partens territorium att tillhandahålla nya finansiella tjänster liknande de tjänster som parten enligt inhemsk lag skulle tillåta sina egna leverantörer av finansiella tjänster att tillhandahålla under liknande omständigheter. En part får fastställa i vilken rättslig form tjänsten får tillhandahållas och får ställa krav på tillstånd för tillhandahållande av tjänsten. Om ett sådant tillstånd krävs ska beslut fattas inom rimlig tid, och tillstånd får då vägras endast av skäl som anges i artikel 126 i detta avtal.

Artikel 129

Databehandling

1. Varje part ska tillåta leverantörer av finansiella tjänster från den andra parten att i bearbetningssyfte överföra uppgifter i elektronisk eller annan form till eller från dess territorium, om bearbetningen är en förutsättning för den normala affärsverksamheten för dessa leverantörer av finansiella tjänster.

2. Varje part ska anta tillräckliga garantier för skydd av privatlivet samt enskildas grundläggande fri- och rättigheter, särskilt när det gäller överföring av personuppgifter.

Artikel 130

Särskilda undantag

1. Inget i detta kapitel ska tolkas som ett hinder för en part, inbegripet dess offentliga institutioner, att inom sitt territorium med ensamrätt bedriva verksamhet eller tillhandahålla tjänster som ingår i ett allmänt pensionsprogram eller ett lagstadgat socialförsäkringssystem, utom i de fall då denna verksamhet enligt partens nationella bestämmelser får bedrivas av leverantörer av finansiella tjänster i konkurrens med offentliga eller privata institutioner.

2. Inget i detta avtal gäller för verksamhet som bedrivs av en centralbank eller penningpolitisk myndighet eller av någon annan offentlig institution som ett led i penning- eller valutapolitiken.

3. Inget i detta kapitel ska tolkas som ett hinder för en part, inbegripet partens offentliga institutioner, att inom sitt territorium med ensamrätt bedriva verksamhet eller tillhandahålla tjänster för sin egen, eller för sina offentliga institutioners, räkning eller med egen garanti eller med användning av sina egna finansiella resurser.

Artikel 131

Självreglerande organisationer

När en part kräver medlemskap eller deltagande i, eller tillgång till, självreglerande organ, börser eller marknader för värdepapper eller terminer, clearingorgan eller andra organisationer eller sammanslutningar för att leverantörer av finansiella tjänster från den andra parten ska kunna tillhandahålla finansiella tjänster på lika villkor med partens leverantörer av finansiella tjänster, eller när parten direkt eller indirekt medger sådana enheter privilegier eller fördelar vid tillhandahållandet av finansiella tjänster, ska parten se till att skyldigheterna enligt artiklarna 88 och 94 i detta avtal iakttas.

Artikel 132

Clearing- och betalningssystem

Enligt de villkor som medger nationell behandling ska varje part ge leverantörer av finansiella tjänster från den andra parten som är etablerade på dess territorium tillgång till betalnings- och clearingsystem som drivs av offentliga institutioner och till officiella kredit- och refinansieringstjänster som är tillgängliga i samband med normal affärsverksamhet. Denna artikel syftar inte till att ge tillgång till partens möjligheter när det gäller långivare i sista instans.

Artikel 133

Tillnärmning av regelverket

1. Parterna inser vikten av att närma Ukrainas gällande lagstiftning till Europeiska unionens lagstiftning. Ukraina ska se till att landets befintliga och framtida lagstiftning gradvis görs förenlig med EU:s regelverk.

2. Tillnärmningen ska inledas dagen för undertecknandet av detta avtal och gradvis utvidgas till att omfatta alla de delar av EU:s regelverk som anges i bilaga XVII till detta avtal.

Underavsnitt 7

Transporttjänster

Artikel 134

Tillämpningsområde

I detta underavsnitt anges principerna för liberaliseringen av transporttjänster i enlighet med avsnitten 2, 3 och 4 i detta kapitel.

Artikel 135

Internationell sjötransport

1. Detta avtal gäller för internationell sjötransport mellan hamnar i Ukraina och Europeiska unionens medlemsstater samt mellan hamnar i Europeiska unionens medlemsstater. Det gäller också för handel mellan hamnar i Ukraina och tredjeländer samt mellan hamnar i Europeiska unionens medlemsstater och tredjeländer.

2. Avtalet ska inte gälla för inhemsk sjötransport mellan hamnar i Ukraina eller mellan hamnar i enskilda medlemsstater i Europeiska unionen. Trots vad som sägs i föregående mening ska förflyttning av utrustning, t.ex. tomma containrar, som inte transporteras som gods mot betalning mellan hamnar i Ukraina eller mellan hamnar i enskilda medlemsstater i Europeiska unionen betraktas som en del av internationell sjötransport.

3. I detta underavsnitt och i avsnitten 2, 3 och 4 i detta kapitel gäller följande definitioner:

a) *internationella sjötransporter*: omfattar transporter från dörr till dörr och multimodala godstransporter, som omfattas av ett enda transportdokument, i vilka ett av transportsätten är sjötransport, och inbegriper för detta ändamål direkt tecknande av avtal med tillhandahållare av andra transportsätt.

b) *godshantering i samband med sjöfart:* verksamhet som bedrivs av stuveriföretag, inbegripet terminaloperatörer, men inte hamnarbetares verksamhet som sådan, när dessa organiseras oberoende av stuveriföretagen eller terminaloperatörerna. I den verksamhet som omfattas ingår organisation och övervakning av

   i) lastning och lossning av gods,

   ii) surrning/avsurrning av last,

   iii) mottagande/leverans och förvaring av gods före transporten eller efter lossningen.

c) *tullklareringstjänster (eller tullombudstjänster):* verksamhet som består i att för en annan parts räkning utföra tullformaliteter i samband med import, export eller genomgående transport, oavsett om denna tjänst är tjänstleverantörens huvudsakliga verksamhet eller ett vanligt komplement till den huvudsakliga verksamheten.

d) *containerterminaler och depåtjänster*: verksamhet som består i lagerhållning av containrar i hamnområden eller inne i landet i syfte att fylla/tömma, reparera och tillhandahålla dem för transport.

e) *agent- och mäklartjänster*: verksamhet som utgörs av att i ett visst geografiskt område, som agent, företräda ett eller flera linjerederiers eller rederiers företagsintressen, i syfte att

   i) marknadsföra och sälja sjötransporttjänster och därmed förbundna tjänster, från lämnande av offerter till fakturering, utfärdande av konossement för företagens räkning, upphandling och vidareförsäljning av nödvändiga stödtjänster, förberedelse av dokumentation samt tillhandahållande av företagsinformation,

   ii) representera företagen när det gäller organisationen av fartygets hamnanlöp eller övertagandet av last vid behov.

f) *fraktspeditionstjänster:* verksamhet som utgörs av att organisera och övervaka sändningar för avlastarens räkning, genom upphandling av transport och stödtjänster, utarbetande av dokumentation och tillhandahållande av företagsinformation.

g) *matartjänster*: för- och vidaretransport av internationella laster, särskilt containerlaster, till sjöss, mellan hamnar belägna i en av parterna.

4. Varje part ska medge fartyg som seglar under den andra partens flag eller som drivs av tjänsteleverantörer från den andra parten en behandling som inte är mindre förmånlig än den som medges de egna fartygen, eller fartyg från tredjeländer, beroende på vilken behandling som är förmånligast, vad gäller bl.a. tillträde till hamnar, användning av hamnarnas infrastruktur och tjänster, och användning av tjänster i anslutning till sjötransporter [1], samt relaterade avgifter, tullfaciliteter och tilldelning av kajplatser och möjligheter till lastning och lossning.

5. Parterna ska på affärsmässig och icke-diskriminerande grund effektivt tillämpa principen om oinskränkt tillträde till den internationella sjöfartsmarknaden och sjöfartshandeln.

6. När parterna tillämpar principerna i punkterna 4 och 5 i denna artikel ska de, efter detta avtals ikraftträdande,

a) inte införa bestämmelser om lastdelning i framtida avtal med tredjeländer om sjöfartstjänster – inbegripet sjöfart med torra och flytande bulkvaror samt linjesjöfart – och avsluta lastdelningsbestämmelser om sådana finns i tidigare avtal, och

b) avskaffa eller avstå från att genomföra administrativa, tekniska eller andra åtgärder som skulle kunna utgöra en indirekt begränsning och ha diskriminerande verkan på den andra partens medborgare eller företag vid tillhandahållande av tjänster i internationell sjötransport.

7. Varje part ska tillåta leverantörer av internationella sjötransporttjänster från den andra parten att ha anläggningar på sitt territorium på sådana villkor som, vad gäller etablering och verksamhet, inte är mindre förmånliga än de villkor som parten medger sina egna tjänsteleverantörer eller de villkor som parten medger tjänsteleverantörer från ett tredjeland, beroende på vilka villkor som är förmånligast. I enlighet med bestämmelserna i avsnitt 2 i detta kapitel ska varje part, när det gäller verksamheten vid sådana anläggningar, tillåta att tjänsteleverantörer från den andra parten, i enlighet med dess lagar och andra författningar, bedriver ekonomisk verksamhet som omfattar men inte är begränsad till följande:

a) Offentliggörande, marknadsföring och försäljning av sjötransporttjänster och därmed förbundna tjänster, från lämnande av offerter till fakturering, för egen räkning eller som ombud för andra leverantörer av internationella sjötransporttjänster, genom direkta kundkontakter.

b) Tillhandahållande av affärsupplysningar på alla sätt, däribland datoriserade informationssystem och elektroniskt datautbyte (om inte annat sägs i eventuella icke-diskriminerande restriktioner då det gäller telekommunikation),

c) Upprättande av transport- och tullhandlingar och andra dokument som rör de transporterade godsens ursprung och beskaffenhet.

d) Organiserande av fartygets hamnanlöp eller omhändertagande av last för egen räkning eller som ombud för andra leverantörer av internationella sjötransporttjänster.

e) Etablering av affärsöverenskommelser med vilken lokalt etablerad skeppsklarerare som helst, däribland delägarskap i bolagets aktiekapital och anställning av personal, rekryterad lokalt eller från utlandet, om inte annat sägs i relevanta bestämmelser i detta avtal.

f) Upphandling och användning för egen eller för kunders räkning (och för vidareförsäljning till kunder) av transporttjänster med alla transportsätt, bland annat på inre vattenvägar, på väg eller järnväg samt kringtjänster för alla transportsätt, som är nödvändiga för att tillhandahålla en integrerad transporttjänst.

g) Ägande av den utrustning som är nödvändig för att bedriva ekonomisk verksamhet.

[1] Tjänster i anslutning till sjötransporter omfattar godshantering i samband med sjöfart, lagring och magasinering, tullklareringstjänster, containerterminals- och depåtjänster, agent- och mäklartjänster, fraktspeditionstjänster, uthyrning av fartyg med besättning, underhåll och reparation av fartyg samt bogsering och stödtjänster för sjöfart.

8. Varje part ska på rimliga och icke-diskriminerande villkor ge leverantörer av internationella sjötransporttjänster från den andra parten tillgång till följande hamntjänster: lotsning, bogsering, proviantering, påfyllning av bränsle och vatten, sophämtning och ballastavfallshämtning, hamnkaptenens tjänster, navigationshjälpmedel, landbaserade operativa tjänster som är nödvändiga för sjöfart, däribland kommunikationer, vatten- och elförsörjning, reparationsmöjligheter för nödsituationer samt ankrings-, kajplats- och förtöjningstjänster.

9. Varje part ska tillåta leverantörer av internationella sjötransporttjänster från den andra parten att tillhandahålla internationella sjötransporttjänster som omfattar en transportsträcka på den andra partens inre vattenvägar.

10. Varje part ska tillåta leverantörer av internationella sjötransporttjänster från den andra parten att, på icke-diskriminerande grund och på villkor som avtalats mellan de berörda företagen, utnyttja matartjänster mellan Ukrainas hamnar eller mellan hamnar i enskilda medlemsstater i Europeiska unionen som tillhandahålls av de leverantörer av sjötransporttjänster som är registrerade i den förstnämnda parten.

11. Detta avtal ska inte påverka tillämpningen av de sjöfartsavtal som ingåtts mellan Ukraina och Europeiska unionens medlemsstater när det gäller frågor som faller utanför detta avtals tillämpningsområde. Om detta avtal är mindre förmånligt när det gäller vissa frågor än befintliga avtal mellan enskilda medlemsstater i Europeiska unionen och Ukraina, ska de förmånligare bestämmelserna ha företräde utan att det påverkar EU-partens skyldigheter och med hänsyn till fördraget om Europeiska unionens funktionssätt. Bestämmelserna i detta avtal ersätter bestämmelserna i tidigare bilaterala avtal som ingåtts mellan Europeiska unionens medlemsstater och Ukraina, om de sistnämnda bestämmelserna är antingen oförenliga med de förstnämnda, med undantag för den situation som avses i föregående mening, eller identiska med dem. De bestämmelser i befintliga bilaterala avtal som inte omfattas av detta avtal ska fortsätta att gälla.

Artikel 136

Transporter på väg, järnväg och inre vattenvägar

1. För att sörja för en samordnad utveckling och en gradvis liberalisering av transporterna mellan parterna, anpassad till båda parters handelsbehov, ska parterna reglera villkoren för ömsesidigt marknadstillträde när det gäller transporter på väg, järnväg och inre vattenvägar genom eventuella framtida särskilda avtal för transport på väg, järnväg och inre vattenvägar.

2. Innan de avtal som avses i punkt 1 i denna artikel har slutits får parterna inte göra villkoren för ömsesidigt marknadstillträde mer restriktiva mellan parterna jämfört med den rådande situationen dagen före dagen för detta avtals ikraftträdande.

3. De bestämmelser i befintliga bilaterala avtal som inte omfattas av de framtida möjliga avtal som avses i punkt 1 i denna artikel ska fortsätta att gälla.

Artikel 137

Lufttransport

1. För att sörja för en samordnad utveckling och en gradvis liberalisering av transporterna mellan parterna, anpassad till båda parters handelsbehov, bör parterna reglera villkoren för ömsesidigt marknadstillträde inom lufttransport i enlighet med avtalet mellan EU och Ukraina om ett gemensamt luftrum (nedan kallat CAA).

2. Innan CAA ingås får parterna inte vidta några åtgärder som är mer restriktiva eller diskriminerande jämfört med den rådande situationen före den dag då det här avtalet träder i kraft.

Artikel 138

Tillnärmning av regelverket

Ukraina ska anpassa sin lagstiftning, inklusive administrativa, tekniska och andra regler, till EU-partens vid varje tidpunkt gällande lagstiftning för internationell sjötransport, om detta tjänar till att uppnå målen liberalisering, ömsesidigt tillträde till parternas marknader samt rörlighet för passagerare och varor. Denna tillnärmning ska inledas dagen för undertecknandet av detta avtal och gradvis utvidgas till att omfatta alla de delar av EU:s regelverk som anges i bilaga XVII till detta avtal.

Avsnitt 6

Elektronisk handel

Artikel 139

Mål och principer

1. Parterna erkänner att den elektroniska handeln ökar möjligheterna till handel inom många sektorer och är överens om att främja utvecklingen av elektronisk handel mellan sig, särskilt genom att samarbeta om de frågor som uppstår i samband med elektronisk handel enligt bestämmelserna i detta kapitel.

2. Parterna är överens om att utvecklingen av den elektroniska handeln helt måste uppfylla högsta internationella dataskyddskrav, så att användarna får förtroende för den elektroniska handeln.

3. Parterna är överens om att elektroniska överföringar ska betraktas som tillhandahållande av tjänster, i den mening som avses i avsnitt 3 (Gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster) i detta kapitel, som ska vara tullfria.

Artikel 140

Rättsliga aspekter på elektronisk handel

1. Parterna ska föra en dialog om rättsliga frågor som den elektroniska handeln ger upphov till, t.ex.

a) erkännande av certifikat för elektroniska signaturer som utfärdats till allmänheten och underlättande av certifieringstjänster över gränserna,

b) tjänstelevererande mellanhänders ansvar vid överföring eller lagring av uppgifter,

c) behandling av obeställda elektroniska kommersiella meddelanden,

d) konsumentskydd vid elektronisk handel,

e) övriga frågor som är relevanta för utvecklingen av den elektroniska handeln.

2. Sådant samarbete kan ta formen av utbyte av information om parternas respektive lagstiftning om dessa frågor och om genomförandet av denna lagstiftning.

Avsnitt 7

Undantag

Artikel 141

Allmänna undantag

1 Utan att det påverkar de allmänna undantagen i artikel 472 i detta avtal omfattas bestämmelserna i detta kapitel och i bilagorna XVI-A, XVI-B, XVI-C, XVI-D, XVI-E, XVI-F och XVII till detta avtal av undantagen i denna artikel.

2. Med iakttagande av kravet att sådana åtgärder inte tillämpas på ett sätt som skulle innebära ett medel för godtycklig eller oberättigad diskriminering mellan länder där likartade förhållanden råder, eller en förtäckt inskränkning av etableringsfriheten eller det gränsöverskridande tillhandahållandet av tjänster, ska inget i detta kapitel tolkas som ett hinder för någon av parterna att anta eller genomföra följande åtgärder:

a) Åtgärder som är nödvändiga för att skydda den allmänna säkerheten eller moralen eller för att upprätthålla allmän ordning.

b) Åtgärder som är nödvändiga för att skydda människors, djurs eller växters liv eller hälsa.

c) Åtgärder som avser bevarandet av uttömliga naturtillgångar, om åtgärderna tillämpas i samband med begränsningar beträffande inhemska investerare eller beträffande inhemskt tillhandahållande eller inhemsk konsumtion av tjänster.

d) Åtgärder som är nödvändiga för att skydda nationella skatter av konstnärligt, historiskt eller arkeologiskt värde.

e) Åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa efterlevnaden av lagar och andra författningar som inte är oförenliga med bestämmelserna i detta kapitel, inbegripet sådana som hänför sig till

i) förhindrandet av bedrägliga eller olagliga förfaranden eller åtgärder vid ett bristande fullgörande av avtalsförpliktelser,

ii) skyddet av enskildas privatliv i samband med bearbetning och spridning av personuppgifter samt skyddet av sekretess för enskildas register och konton,

iii) säkerhet.

f) Åtgärder som är oförenliga med artiklarna 88.1 och 94 i detta avtal, förutsatt att olikheten i behandling syftar till att säkerställa en effektiv eller skälig beskattning eller uppbörd av direkta skatter med avseende på näringsverksamhet, investerare eller tjänsteleverantörer från den andra parten ([1]).

3. Bestämmelserna i detta kapitel och i bilagorna XVI-A, XVI-B, XVI-C, XVI-D, XVI-E, XVI-F och XVII till detta avtal ska inte tillämpas på parternas respektive sociala trygghetssystem eller verksamhet på en parts territorium som, om än bara tillfälligt, har anknytning till myndighetsutövning.

Artikel 142

Skatteåtgärder

Den behandling som mest gynnad nation som ges i enlighet med detta kapitel ska inte gälla för den behandling för skatteändamål som parterna beviljar eller i framtiden kommer att bevilja på grundval av avtal mellan parterna för att undvika dubbelbeskattning.

Artikel 143

Undantag i säkerhetssyfte

1. Inget i detta avtal ska tolkas på följande sätt:

a) Som en skyldighet för en part att lämna upplysningar, som om de röjs ställer väsentliga säkerhetsintressen på spel.

b) Som ett hinder för en part att vidta åtgärder som den anser nödvändiga för att skydda sina väsentliga säkerhetsintressen, där sådana åtgärder

i) rör tillverkning av eller handel med vapen, ammunition eller krigsmateriel,

ii) avser ekonomisk verksamhet som utövas direkt eller indirekt för att försörja en militär inrättning,

([1]) Åtgärder som syftar till att säkerställa en skälig eller effektiv beskattning eller uppbörd av direkta skatter omfattar åtgärder som en part vidtar i enlighet med sitt skattesystem och som
i) gäller investerare och tjänsteleverantörer som inte har sin hemvist i staten i fråga, eftersom deras skattskyldighet bestäms med hänsyn till vilka beskattningsbara inkomster som härrör från partens territorium, eller
ii) gäller icke-bosatta personer för att säkra beskattning av eller uppbörd av skatt på partens territorium, eller
iii) gäller icke-bosatta och bosatta personer för att förhindra skatteundandragande eller skatteflykt, inklusive indrivningsåtgärder, eller
iv) gäller för konsumenter av tjänster som tillhandahålls i eller från den andra partens territorium för att säkerställa en beskattning av eller uppbörd av skatt från sådana konsumenter från källor inom partens territorium, eller
v) särskiljer investerare och tjänsteleverantörer som är oinskränkt skattskyldiga från andra investerare och tjänsteleverantörer på grund av skillnaden i skattebas, eller
vi) fastställer, tilldelar eller fördelar inkomst, avkastning, vinst, förlust, avdrag eller tillgodohavande vad avser hemmahörande personer eller filialer, eller mellan närstående personer eller filialer hos samma person, för att skydda partens skattebas.
Skattetermer eller skattebegrepp i led f i denna bestämmelse och i denna fotnot fastställs i enlighet med skattedefinitioner och skattebegrepp, eller likvärdiga eller liknande definitioner och begrepp, enligt inhemsk lagstiftning i den part som vidtar åtgärden.

iii) avser klyvbara ämnen eller fusionsämnen eller ämnen ur vilka sådana ämnen kan framställas, eller

iv) vidtas i krigstid eller i andra kritiska lägen i de internationella relationerna.

c) Som ett hinder för en part att vidta åtgärder för att fullgöra de förpliktelser som parten åtagit sig i syfte att bevara internationell fred och säkerhet.

KAPITEL 7

Löpande betalningar och kapitalrörelser

Artikel 144

Löpande betalningar

Parterna förbinder sig att inte införa några restriktioner och ska, i fritt konvertibel valuta och i enlighet med bestämmelserna i artikel VIII i stadgan för Internationella valutafonden, tillåta alla betalningar och överföringar på betalningsbalansens bytesbalans mellan parterna.

Artikel 145

Kapitalrörelser

1. När det gäller transaktioner på betalningsbalansens kapitalbalans och finansiella balans ska parterna från och med detta avtals ikraftträdande säkerställa fri rörlighet för kapital i samband med direktinvesteringar [1] som görs i enlighet med värdlandets lagstiftning, investeringar som görs i enlighet med kapitel 6 (Etablering, handel med tjänster och elektronisk handel) i avdelning IV i detta avtal samt i samband med omvandling till likvida medel eller repatriering av sådant investerat kapital och eventuell vinst därav.

2. När det gäller övriga transaktioner på betalningsbalansens kapitalbalans och finansiella balans ska parterna från och med dagen för detta avtals ikraftträdande och utan att det påverkar tillämpningen av andra bestämmelser i avtalet säkerställa

a) fri rörlighet för kapital i samband med krediter vid affärstransaktioner eller tillhandahållande av tjänster där en person som är bosatt på en parts territorium deltar,

b) fri rörlighet för kapital i samband med portföljinvesteringar som görs av investerare i den andra parten samt finansiella lån och krediter från dessa.

3. Ukraina förbinder sig att slutföra liberaliseringen av transaktioner på betalningsbalansens kapitalbalans och finansiella balans, motsvarande liberaliseringen i EU-parten, innan inremarknadsbehandling beviljas på området finansiella tjänster i enlighet med artikel 4.3 i bilaga XVII till detta avtal. En positiv bedömning av Ukrainas lagstiftning om kapitalrörelser, dess genomförande och fortsatt kontroll av efterlevnaden i enlighet med principerna i artikel 4.3 i bilaga XVII till detta avtal är en nödvändig förutsättning för att handelskommittén ska kunna bevilja inremarknadsbehandling med avseende på finansiella tjänster.

4. Parterna får inte införa några nya restriktioner för kapitalrörelser och löpande betalningar mellan personer som är bosatta på EU-partens och Ukrainas respektive territorier, och de får inte göra befintliga regler mer restriktiva; denna bestämmelse ska inte påverka tillämpningen av övriga bestämmelser i detta avtal.

Artikel 146

Skyddsåtgärder

Utan att det påverkar tillämpningen av andra bestämmelser i detta avtal, får de berörda parterna, om betalningar eller kapitalrörelser mellan parterna under exceptionella omständigheter orsakar eller hotar att orsaka allvarliga svårigheter för bedrivandet av valuta- eller penningpolitik [2] i en eller flera av Europeiska unionens medlemsstater eller i Ukraina, vidta skyddsåtgärder beträffande kapitalrörelser mellan EU-parten och Ukraina för en period av högst sex månader, om sådana åtgärder är absolut nödvändiga. Den part som vidtar skyddsåtgärder ska underrätta den andra parten om eventuella skyddsåtgärder och snarast möjligt lägga fram en tidsplan för åtgärdernas avskaffande.

[1] Inbegripet förvärv av fast egendom i samband med direktinvesteringar.
[2] Däribland allvarliga betalningsbalansproblem.

Artikel 147

Underlättande och ytterligare bestämmelser om liberalisering

1. Parterna ska samråda i syfte att underlätta kapitalrörelser sig emellan för att främja målen i detta avtal.

2. Under de fyra första åren efter dagen för detta avtals ikraftträdande ska parterna vidta åtgärder för att skapa de nödvändiga förutsättningarna för en gradvis utvidgad tillämpning av EU-partens regler om fri rörlighet för kapital.

3. Handelskommittén ska granska de åtgärder som vidtagits och besluta om villkoren för ytterligare liberalisering före utgången av det femte året efter dagen för detta avtals ikraftträdande.

KAPITEL 8

Offentlig upphandling

Artikel 148

Mål

Parterna erkänner att öppna, icke-diskriminerande och konkurrensutsatta upphandlingsförfaranden som medger insyn bidrar till en hållbar ekonomisk utveckling, och de fastställer som mål ett faktiskt, ömsesidigt och gradvist öppnande av sina respektive upphandlingsmarknader.

I detta kapitel föreskrivs ömsesidigt tillträde respektive upphandlingsmarknader på grundval av principen om nationell behandling på nationell, regional och lokal nivå för offentliga upphandlingar och koncessioner såväl inom den traditionella sektorn som inom den allmännyttiga sektorn. Det föreskrivs en gradvis tillnärmning av Ukrainas lagstiftning om offentlig upphandling till EU:s regelverk om offentlig upphandling, som ska åtföljas av en institutionell reform och inrättandet av ett effektivt system för offentlig upphandling som bygger på principerna för offentlig upphandling i EU-parten och de termer och definitioner som fastställs i Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/18/EG av den 31 mars 2004 om samordning av förfarandena vid offentlig upphandling av byggentreprenader, varor och tjänster (nedan kallat *direktiv 2004/18/EG*) och i Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/17/EG av den 31 mars 2004 om samordning av förfarandena vid upphandling på områdena vatten, energi, transporter och posttjänster (försörjningsdirektivet) (nedan kallat *direktiv 2004/17/EG*).

Artikel 149

Tillämpningsområde

1. Detta kapitel gäller för kontrakt för byggentreprenader, varor eller tjänster inom både den offentliga och den allmännyttiga sektorn samt byggentreprenad- och tjänstekoncessioner.

2. Detta kapitel gäller för alla upphandlande myndigheter och alla upphandlande enheter som uppfyller definitionerna i EU:s regelverk för offentlig upphandling (båda nedan kallade *upphandlande enheter*). Det omfattar också offentligrättsliga organ och offentliga företag på det allmännyttiga området t.ex. statsägda företag som genomför relevant verksamhet och privata företag som verkar på grundval av särskilda eller exklusiva rättigheter på det allmännyttiga området.

3. Detta kapitel gäller för kontrakt som överstiger tröskelvärdena i bilaga XXI-P:

Beräkningen av det uppskattade värdet på ett offentligt kontrakt ska grunda sig på det totala beloppet exklusive mervärdesskatt. Vid tillämpningen av dessa tröskelvärden ska Ukraina beräkna och räkna om dessa värden till sin nationella valuta på grundval av Ukrainas centralbanks växelkurs.

Dessa tröskelvärden ska revideras regelbundet vartannat år med början det första jämna året efter avtalets ikraftträdande, på grundval av den genomsnittliga dagskursen för euro, uttryckt i särskilda dragningsrätter, under de 24 månader som slutar den sista dagen i augusti omedelbart före den revidering som börjar gälla den 1 januari. Om det behövs ska de reviderade tröskelvärdena avrundas nedåt till närmaste tusental euro. Revideringen av tröskelvärdena ska godkännas av handelskommittén i enlighet med det förfarande som anges i avdelning VII (Institutionella och allmänna bestämmelser samt slutbestämmelser) i detta avtal.

Artikel 150

Institutionell bakgrund

1. Parterna ska inrätta eller bibehålla en lämplig institutionell ram och de mekanismer som är nödvändiga för att systemet för offentlig upphandling ska fungera väl och relevanta principer tillämpas.

2. Inom ramen för den institutionella reformen ska Ukraina framför allt utse följande:

a) Ett centralt verkställande organ som ansvarar för den ekonomiska politiken och som ska sörja för en samstämmig politik på alla områden med anknytning till offentlig upphandling. Detta organ ska underlätta och samordna genomförandet av detta kapitel och leda processen för tillnärmning av lagstiftningen.

b) Ett opartiskt och oberoende organ som prövar de beslut som fattas av upphandlande myndigheter eller enheter vid tilldelning av kontrakt. I detta sammanhang avses med oberoende att organet ska vara en offentlig myndighet som är skild från alla upphandlande enheter och ekonomiska aktörer. Det ska finnas möjlighet för rättslig prövning av de beslut som fattas av detta organ.

3. Parterna ska säkerställa att de beslut som fattas av de myndigheter som ansvarar för prövningen av klagomål verkställs.

Artikel 151

Grundläggande principer för tilldelning av kontrakt

1. Senast sex månader efter ikraftträdandet av detta avtal ska parterna ha börjat tillämpa en rad grundläggande principer för tilldelning av alla avtal enligt punkterna 2–15 i denna artikel. Dessa grundläggande principer följer direkt av reglerna och principerna för offentlig upphandling enligt EU:s regelverk för offentlig upphandling, däribland principerna om icke-diskriminering, likabehandling, öppenhet och proportionalitet.

Offentliggörande

2. Parterna ska säkerställa att alla planerade upphandlingar offentliggörs i ett lämpligt medium i en omfattning som är tillräcklig för att

a) öppna marknaden för konkurrens och

b) ge alla intresserade ekonomiska aktörer möjlighet att få tillfredsställande tillgång till information om den planerade upphandlingen före tilldelningen av kontrakt och att anmäla sitt intresse för att tilldelas upphandlingen.

3. Offentliggörandet ska vara anpassat till det ekonomiska intresset av ett kontrakt för de ekonomiska aktörerna.

4. Offentliggörandet ska minst innehålla de väsentliga uppgifterna om det kontrakt som ska tilldelas, de kvalitativa urvalskriterierna, metoden för tilldelning av kontrakt, tilldelningskriterier och alla annan information som de ekonomiska aktörerna rimligtvis behöver för att fatta beslut om huruvida de ska anmäla sitt intresse för att tilldelas upphandlingen.

Tilldelning av kontrakt

5. Alla kontrakt ska tilldelas genom öppna och opartiska upphandlingsförfaranden som förhindrar korruption. Denna opartiskhet ska säkerställas särskilt genom en icke-diskriminerande beskrivning av föremålet för upphandlingen, möjlighet för alla ekonomiska aktörer att delta på lika villkor, lämpliga tidsfrister och ett objektivt tillvägagångssätt.

6. De upphandlande enheterna ska när de beskriver de byggentreprenader, varor eller tjänster som ska upphandlas använda mer allmänna beskrivningar av utförande och funktioner samt internationella, europeiska eller nationella standarder.

7. Beskrivningen av vad som krävs när det gäller en byggentreprenad, en vara eller en tjänst bör inte innehålla uppgifter om tillverkning, ursprung eller särskilt framställningsförfarande, och inte heller hänvisningar till varumärke, patent eller typ, ursprung eller tillverkning såvida detta inte motiveras av föremålet för upphandlingen och åtföljs av orden ”eller likvärdigt”. I första hand ska mer allmänna beskrivningar av utförande och funktioner användas.

8. De upphandlande enheterna får inte införa villkor som leder till direkt eller indirekt diskriminering mot den andra partens ekonomiska aktörer, t.ex. krav på att de ekonomiska aktörer som är intresserade av kontraktet måste vara etablerade i samma land, region eller territorium som den upphandlande enheten.

Trots vad som sägs ovan, kan den som tilldelas kontraktet åläggas att inrätta viss infrastruktur på den plats där uppdraget ska utföras, om detta är befogat på grund av speciella omständigheter vid upphandlingen.

9. Tidsfristerna för intresseanmälan och inlämning av anbud ska vara tillräckligt långa för att ekonomiska aktörer från den andra parten ska kunna göra en tillfredsställande bedömning och utarbeta ett anbud.

10. Alla deltagare måste kunna få kännedom i förväg om de regler som gäller för förfarandet samt urvals- och tilldelningskriterier. Dessa regler måste tillämpas på samma sätt på alla deltagare.

11. De upphandlande enheterna får begränsa antalet sökande som inbjuds att lämna anbud förutsatt att

a) detta görs på ett öppet och icke-diskriminerande sätt, och

b) urvalet görs endast på grundval av objektiva faktorer som sökandenas erfarenhet i den sektor det gäller, företagets storlek och infrastruktur eller deras tekniska och yrkesmässiga kompetens.

Om ett begränsat antal sökande inbjuds att lämna anbud bör hänsyn tas till behovet att säkerställa tillfredsställande konkurrens.

12. De upphandlande enheterna får använda sig av förhandlade förfaranden endast i definierade undantagsfall när ett sådant förfarande inte de facto snedvrider konkurrensen.

13. De upphandlande enheterna får använda sig av kvalifikationssystem endast på villkor att förteckningen över kvalificerade aktörer upprättas genom ett väl offentliggjort, transparent och öppet förfarande. Kontrakt som omfattas av sådana system ska dessutom tilldelas på ett icke-diskriminerande sätt.

14. Parterna ska säkerställa att tilldelningen av kontrakt sker på ett öppet sätt till den sökande som har lämnat in det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet eller anbudet med det lägsta priset, på grundval av anbudskriterier och förfaranderegler som fastställts och meddelats i förväg. De slutgiltiga besluten ska meddelas samtliga sökande utan dröjsmål. En sökande som inte tilldelats något kontrakt ska på begäran få så detaljerad information om skälen till detta att beslutet kan prövas.

Rättsligt skydd

15. Parterna ska säkerställa att alla som har eller har haft intresse av att tilldelas ett särskilt kontrakt och som har skadats eller riskerar att skadas av en påstådd överträdelse har rätt till verkningsfullt opartiskt rättsligt skydd mot alla beslut från den upphandlande enheten som har samband med tilldelningen av det kontraktet. De beslut som fattas under loppet av och vid slutförandet av ett sådant prövningsförfarande ska offentliggöras på ett sådant sätt att samtliga berörda ekonomiska aktörer informeras om besluten.

Artikel 152

Planering av tillnärmning av lagstiftning

1. Innan tillnärmningen av lagstiftningen inleds ska Ukraina till handelskommittén överlämna en övergripande färdplan för genomförandet av detta kapitel med tidsplaner och delmål som bör omfatta alla reformer som rör tillnärmning av lagstiftningen och kapacitetsuppbyggnad. Denna färdplan ska överensstämma med de faser och tidsplaner som anges i bilaga XXI-A till detta avtal.

2. Färdplanen ska omfatta samtliga aspekter av reformerna och den allmänna rättsliga ramen för genomförandet av offentlig upphandling, i synnerhet tillnärmning av lagstiftningen för offentliga kontrakt, kontrakt inom den allmännyttiga sektorn, koncessioner avseende byggentreprenader och prövningsförfaranden samt förstärkning av den administrativa kapaciteten på alla nivåer, inbegripet överprövningsorgan och tillsynsmekanismer

3. Efter ett positivt yttrande från handelskommittén ska färdplanen betraktas som ett referensdokument för genomförandet av detta kapitel. Europeiska unionen kommer att göra sitt yttersta för att hjälpa Ukraina att genomföra färdplanen.

Artikel 153

Tillnärmning av lagstiftningen

1. Ukraina ska bemöda sig om att se till att dess nuvarande och framtida lagstiftning om offentlig upphandling gradvis görs förenlig med EU:s regelverk för offentlig upphandling.

2. Tillnärmningen av lagstiftningen ska genomföras i på varandra följande faser enligt bilaga XXI-A och bilagorna XXI-B–XXI-E, XXI-G, XXI-H samt XXI-J till detta avtal. I bilagorna XXI-F och XXI-I till detta avtal anges de icke-obligatoriska delar som inte behöver införlivas, och i bilagorna XXI-K–XXI-N de delar av EU:s regelverk som inte omfattas av tillnärmningen av lagstiftningen. Vid denna process ska relevant rättspraxis vid Europeiska unionens domstol beaktas liksom de genomförandeåtgärder som Europeiska kommissionen vidtagit samt, om detta blir nödvändigt, alla ändringar av EU:s regelverk som sker under tiden. Genomförandet av varje enskild etapp ska utvärderas av handelskommittén och, efter ett positivt yttrande från kommittén, kopplas samman med det ömsesidiga beviljandet av marknadstillträde enligt bilaga XXI-A till detta avtal. Europeiska kommissionen ska utan dröjsmål underrätta Ukraina om alla ändringar av EU:s regelverk. Den ska ge råd och tekniskt stöd till genomförandet av sådana ändringar.

3. Parterna är eniga om att handelskommittén inte ska gå vidare till utvärderingen av den påföljande etappen förrän åtgärderna för att genomföra den föregående etappen har slutförts och godkänts i enlighet med punkt 2 i denna artikel.

4. Parterna ska säkerställa att de aspekter och områden av offentlig upphandling som inte omfattas av denna artikel följer principerna om öppenhet, icke-diskriminering och likabehandling enligt artikel 151 i detta avtal.

Artikel 154

Marknadstillträde

1. Parterna är eniga om att det effektiva och ömsesidiga öppnandet av deras respektive marknader ska ske gradvis och samtidigt. Under processen för att tillnärma lagstiftningen ska omfattningen av det marknadstillträde som ömsesidigt beviljas vara kopplad till framstegen i denna process i enlighet med bilaga XXI-A till detta avtal.

2. Beslut om att gå vidare till nästa etapp av öppning av marknaderna ska ske på grundval av en bedömning av kvaliteten på den lagstiftning som antagits och dess pratiska tillämpning. Handelskommittén ska regelbundet göra sådana bedömningar.

3. I den mån en part har öppnat sin marknad för offentlig upphandling i enlighet med bilaga XXI-A till detta avtal ska EU-parten ge ukrainska företag tillträde till sina upphandlingsförfaranden – oavsett om dessa är etablerade i EU-parten eller inte – enligt EU:s regler för offentlig upphandling på villkor som inte är mindre gynnsamma än de villkor som gäller för EU-partens företag. Ukraina ska ge EU-partens företag tillträde till sina upphandlingsförfaranden – oavsett de är etablerade i Ukraina eller inte – i enlighet med sina nationella regler för upphandling på villkor som inte är mindre gynnsamma än de villkor som gäller för ukrainska företag.

4. När den sista etappen av processen av tillnärmning av lagstiftningen genomförts ska parterna undersöka möjligheten att ömsesidigt ge marknadstillträde till upphandlingar även under de tröskelvärden som anges i artikel 149.3 i detta avtal.

5. Finland har meddelat ett förbehåll i fråga om Åland.

Artikel 155

Information

1. Parterna ska se till att upphandlande enheter och ekonomiska aktörer är välunderrättade om förfarandena för offentlig upphandling, bland annat genom att offentliggöra all relevant lagstiftning och alla administrativa avgöranden.

2. Parterna ska sörja för en effektiv spridning av information om kontraktsmöjligheter.

Artikel 156

Samarbete

1. Parterna ska stärka sitt samarbete genom utbyte av erfarenheter och information om bästa praxis och regelverk.

2. EU-parten ska underlätta genomförandet av detta kapitel, däribland genom tekniskt stöd när så är lämpligt. I överensstämmelse med bestämmelserna om finansiellt samarbete i avdelning VI (Finansiellt samarbete med bestämmelser om bedrägeribekämpning) i detta avtal ska särskilda beslut om finansiellt stöd fattas genom EU:s relevanta finansieringsmekanismer och finansieringsinstrument.

3. En vägledande förteckning över samarbetsfrågor finns i bilaga XXI-O till detta avtal.

KAPITEL 9

Immateriella rättigheter

Avsnitt 1

Allmänna bestämmelser

Artikel 157

Mål

Målen med detta kapitel är att

a) underlätta produktion och marknadsföring av innovativa och kreativa produkter i parterna, och

b) få till stånd ett fullgott och effektivt skydd av immateriella rättigheter och se till att lagstiftningen på detta område efterlevs.

Artikel 158

Skyldigheternas art och omfattning

1. Parterna ska säkerställa ett fullgott och effektivt genomförande av de internationella avtal om immateriella rättigheter i vilka de är parter, däribland avtalet om handelsrelaterade aspekter av immaterialrätter i bilaga 1C till WTO-avtalet (nedan kallat *Tripsavtalet*). Bestämmelserna i detta kapitel ska komplettera och ytterligare specificera parternas rättigheter och skyldigheter enligt Tripsavtalet och andra internationella avtal om immateriella rättigheter.

2. I detta avtal avses med immateriella rättigheter upphovsrätt, inbegripet upphovsrätt till datorprogram och databaser och närstående rättigheter, patenträttigheter inbegripet rätten till patent för biotekniska uppfinningar, varumärken, handelsnamn i den mån dessa skyddas som exklusiva rättigheter i berörd nationell lagstiftning, mönster, kretsmönster (topografier) i integrerade kretsar, geografiska beteckningar inbegripet ursprungsbeteckningar, källangivelser, växtsorter, skydd av företagshemligheter samt skydd mot otillbörlig konkurrens enligt artikel 10a i Pariskonventionen för skydd av den industriella äganderätten (1967) (nedan kallad *Pariskonventionen*).

Artikel 159

Tekniköverföring

1. Parterna är överens om att utbyta synpunkter och information om sina metoder och sin politik som påverkar tekniköverföring, både för tillämpning nationellt och internationellt. Detta ska framför allt omfatta åtgärder för att underlätta informationsflöden, partnerskap mellan företag samt licensiering och underleverantörskontrakt på frivillig basis. Särskild uppmärksamhet ska ägnas åt de nödvändiga villkoren för att skapa en gynnsam miljö för tekniköverföring i värdländerna, t.ex. frågor som relevanta regelverk och utveckling av humankapital.

2. Parterna ska säkerställa att de rättmätiga intressena för innehavare av immateriella rättigheter skyddas.

Artikel 160

Konsumtion

Parterna ska fritt kunna inrätta sina egna ordningar för konsumtion av immateriella rättigheter, med beaktande av bestämmelserna i Tripsavtalet.

Avsnitt 2

Standarder för immateriella rättigheter

Underavsnitt 1

Upphovsrätt och närstående rättigheter

Artikel 161

Skydd

Parterna ska efterleva

a) artiklarna 1–22 i Internationella konventionen om skydd för utövande konstnärer, framställare av fonogram samt radioföretag (1961) (nedan kallad *Romkonventionen*),

b) artiklarna 1–18 i Bernkonventionen för skydd av litterära och konstnärliga verk (1886, senast ändrad 1979) (nedan kallad *Bernkonventionen*),

c) artiklarna 1–14 i Wipos fördrag om upphovsrätt (Världsorganisationen för den intellektuella äganderätten) (1996) (nedan kallat *WCT*), och

d) artiklarna 1–23 i Wipos fördrag om framföranden och fonogram (1996).

Artikel 162

Upphovsrättens varaktighet

1. Upphovsrätten till ett litterärt eller konstnärligt verk enligt artikel 2 i Bernkonventionen ska löpa under upphovsmannens livstid och 70 år efter hans eller hennes död, oavsett vilken dag som verket lagligen gjordes tillgängligt för allmänheten.

2. I fråga om verk med gemensamt upphovsmannaskap ska den skyddstid som avses i punkt 1 beräknas från den sist avlidne upphovsmannens dödsdag.

3. I fråga om anonyma eller pseudonyma verk ska skyddstiden vara 70 år efter det att verket lagligen gjordes tillgängligt för allmänheten. Om den pseudonym som upphovsmannen antagit inte medger något tvivel om hans eller hennes identitet eller om upphovsmannen avslöjar sin identitet under den tid som avses i första meningen, ska dock den skyddstid som fastställs i punkt 1 tillämpas.

4. Om ett verk utges i band, delar, häften, nummer eller avsnitt och skyddstiden beräknas från den dag då verket lagligen gjordes tillgängligt för allmänheten, ska en separat skyddstid gälla för varje sådan del.

5. Skyddet ska upphöra för verk för vilka skyddstiden inte beräknas från upphovsmannens eller upphovsmännens död och som inte lagligen gjorts tillgängliga för allmänheten inom 70 år efter det att de skapades.

Artikel 163

Varaktigheten för skydd för filmverk och audiovisuella verk

1. Huvudregissören till ett filmverk eller audiovisuellt verk ska anses som dess upphovsman eller en av dess upphovsmän. Parterna kan föreskriva att andra ska anses som medupphovsmän.

2. Skyddstiden för filmverk eller audiovisuella verk ska löpa ut tidigast 70 år efter den tidpunkt då den sist avlidne i en grupp fastställda personer dör, oavsett om dessa personer anses som medupphovsmän eller inte. Denna grupp bör åtminstone omfatta huvudregissören, filmmanusets författare, författaren till dialogen och kompositören till den musik som särskilt skapats för att användas i filmverket eller det audiovisuella verket.

Artikel 164

Närstående rättigheters varaktighet

1. Utövande konstnärers rättigheter ska löpa ut tidigast 50 år efter dagen för framförandet. Om en upptagning av framförandet ges ut lagligen eller lagligen offentliggörs under denna tid, ska rättigheterna dock löpa ut tidigast 50 år från den dag då verket först gavs ut eller offentliggjordes, beroende på vilken dag som infaller först.

2. Fonogramframställares rättigheter ska löpa ut tidigast 50 år efter det att upptagningen gjordes. Om fonogrammet har publicerats lagligt under den perioden ska dock dessa rättigheter löpa ut tidigast 50 år från dagen för den första lagliga publiceringen. Om ingen laglig publicering har ägt rum under den period som anges i första meningen och om fonogrammet har lagligen överförts till allmänheten under denna period ska rättigheterna upphöra 50 år efter den dag då den första lagliga överföringen gjordes till allmänheten.

3. De rättigheter som tillkommer producenter av den första upptagningen av en film ska löpa ut tidigast 50 år efter upptagningen. Om filmen ges ut lagligen eller lagligen offentliggörs under denna period ska rättigheterna dock löpa ut tidigast 50 år efter den dag då verket först gavs ut eller offentliggjordes, beroende på vilken dag som infaller först. Uttrycket ”film” ska avse ett cinematografiskt eller audiovisuellt verk eller rörliga bilder, med eller utan ljud.

4. Televisions- och radioföretags rättigheter ska löpa ut tidigast 50 år efter det att utsändningen först överfördes via tråd eller trådlöst, inbegripet via kabel eller satellit.

Artikel 165

Skydd för inte tidigare utgivna verk

En person som efter det upphovsrättsliga skyddets utgång för första gången lagligen ger ut eller lagligen offentliggör ett inte tidigare utgivet verk ska ha rätt till ett skydd motsvarande upphovsmannens ekonomiska rättigheter. Skyddstiden för sådana rättigheter ska vara 25 år från den dag då verket först lagligen gavs ut eller lagligen offentliggjordes.

Artikel 166

Kritiska och vetenskapliga publikationer

Parterna får även skydda kritiska och vetenskapliga utgåvor av verk som inte längre skyddas av upphovsrätt. Skyddstiden för sådana rättigheter ska vara högst 30 år från den dag då verket först lagligen gavs ut.

Artikel 167

Skydd för fotografier

Fotografier som är originella på så sätt att de är upphovsmannens egna intellektuella skapelse ska skyddas enligt artikel 162 i detta avtal. Parterna får fastställa skydd för andra fotografier.

Artikel 168

Samarbete i fråga om kollektiv förvaltning av rättigheter

Parterna medger behovet av att fastställa ordningar mellan parternas respektive upphovsrättsorganisationer för att ömsesidigt förbättra tillgången till och överföringen av innehåll mellan parternas territorier och säkerställa ömsesidigt överförande av royalties för användning av parternas verk eller andra upphovsrättsskyddade alster. Parterna erkänner att det är nödvändigt att deras respektive upphovsrättsorganisationer uppnår en hög rationaliseringsnivå och hög nivå av öppenhet i genomförandet av sina uppgifter.

Artikel 169

Upptagningsrätt

1. I denna artikel avses med *upptagning* konkretisering av ljud och bilder eller av symboler för ljud och bilder ur vilken detta ljud eller dessa bilder kan uppfattas, mångfaldigas eller överföras genom en anordning.

2. Parterna ska föreskriva att utövande konstnärer har ensamrätt att medge eller förbjuda upptagning av sina framföranden.

3. Parterna ska föreskriva att radio- eller televisionsföretag har ensamrätt att medge eller förbjuda upptagning av sina utsändningar, när dessa sker över tråd eller trådlöst, inbegripet sändning genom kabel eller satellit.

4. En kabeldistributör ska inte ha de rättigheter som avses i punkt 2 när den enbart genom kabel vidaresänder ett radio- eller televisionsföretags utsändningar.

Artikel 170

Radio- och televisionsutsändning och återgivning för allmänheten

1. I denna artikel gäller följande definitioner:

a) *radio- och televisionsutsändning:* trådlös utsändning av ljud eller av bilder och ljud eller av symboler för sådana för mottagning av allmänheten, sådan utsändning per satellit, och, där hjälpmedel för avkodning tillhandahålls allmänheten av den utsändande organisationen eller med dess samtycke, utsändning av kodade signaler,

b) *återgivning för allmänheten:* utsändning till allmänheten, genom något annat medel än radio- och televisionsutsändning, av ljud från ett framförande eller ljud eller symboler för ljud upptagna på fonogram. I punkt 3 avses med *återgivning för allmänheten* även att göra ljud eller symboler för ljud på fonogram hörbara för allmänheten.

2. Parterna ska föreskriva att utövande konstnärer har ensamrätt att medge eller förbjuda trådlös radio- och televisionsutsändning och återgivning för allmänheten av sina framföranden, utom när framförandet i sig självt sker vid en radio- eller televisionsutsändning eller härrör från en upptagning.

3. Parterna ska föreskriva att utövande konstnärer och framställare av fonogram har rätt till en skälig ersättning, när ett fonogram som har utgivits i kommersiellt syfte används i original eller kopia för trådlös utsändning eller för annan återgivning för allmänheten, och säkerställa att denna ersättning fördelas mellan de berörda utövande konstnärerna och fonogramframställarna. Parterna kan i avsaknad av en överenskommelse mellan de utövande konstnärerna och fonogramframställarna fastställa villkoren för fördelningen av denna ersättning mellan dem.

4. Parterna ska föreskriva att radio- och televisionsföretagen har ensamrätt att medge eller förbjuda trådlös återutsändning av sina utsändningar liksom återgivning för allmänheten av sina utsändningar om sådan återgivning sker på platser till vilka allmänheten har tillträde mot erläggande av inträdesavgift.

Artikel 171

Spridningsrätt

1. Parterna ska ge upphovsmän en ensamrätt att tillåta eller förbjuda all slags spridning till allmänheten, genom försäljning eller på annat sätt, av originalet av deras verk eller av kopior av detta.

2. Parterna ska föreskriva en ensamrätt att genom försäljning eller på annat sätt göra exemplar av de alster som nämns i led a–d i denna punkt, eller kopior därav, tillgängliga för allmänheten för nedan nämnda rättighetshavare:

a) Utövande konstnärer, vad gäller upptagningar av deras framföranden.

b) Fonogramframställare, vad gäller deras fonogram.

c) Producenter av den första upptagningen av filmer, vad gäller original och andra exemplar av deras filmer.

d) Radio- och televisionsföretag, vad gäller upptagningar av deras utsändningar så som dessa anges i artikel 169.3 i detta avtal.

Artikel 172

Inskränkningar

1. Parterna får föreskriva inskränkningar i de rättigheter som avses i artiklarna 169, 170 och 171 i detta avtal vad gäller

a) enskilt bruk,

b) bruk av korta avsnitt vid redogörelse för dagshändelser,

c) radio- eller televisionsföretags efemära upptagning som görs med företagets egen utrustning och för bruk vid dess egna utsändningar,

d) bruk uteslutande i undervisnings- eller vetenskapligt forskningssyfte.

2. Trots det vad sägs i punkt 1 får parterna föreskriva samma slags inskränkningar i skyddet för utövande konstnärer, fonogramframställare, radio- och televisionsföretag och producenter av den första upptagningen av filmer, som de föreskriver när det gäller skyddet för upphovsrätten till litterära och konstnärliga verk. Tvångslicenser får dock föreskrivas endast i den mån de är förenliga med Romkonventionen.

3. De inskränkningar som fastställs i punkterna 1 och 2 i denna artikel får endast tillämpas i vissa särskilda fall som inte strider mot det normala utnyttjandet av alstret och inte oskäligt inkräktar på rättighetshavarens legitima intressen.

Artikel 173

Rätten till mångfaldigande

Parterna ska föreskriva en ensamrätt att tillåta eller förbjuda direkt eller indirekt, tillfälligt eller permanent, mångfaldigande, oavsett metod och form, helt eller delvis

a) för upphovsmän: av deras verk,

b) för utövande konstnärer: av upptagningar av deras framföranden,

c) för fonogramframställare: av deras fonogram,

d) för producenterna av de första upptagningarna av filmer: av original och kopior av deras filmer,

e) för radio- och televisionsföretag: av upptagningar av deras utsändningar, trådöverförda såväl som luftburna, inklusive kabel- och satellitsändningar.

Artikel 174

Rätten till överföring av verk till allmänheten och rätten att göra andra alster tillgängliga för allmänheten

1. Parterna ska ge upphovsmän en ensamrätt att tillåta eller förbjuda varje överföring till allmänheten av deras verk, på trådbunden eller trådlös väg, inbegripet att verken görs tillgängliga för allmänheten på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till dessa verk från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

2. Parterna ska ge ensamrätt att tillåta eller förbjuda tillgängliggörandet av verk för allmänheten, på trådbunden eller trådlös väg, på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till dem från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer,

a) för utövande konstnärer: av upptagningar av deras framföranden,

b) för fonogramframställare: av deras fonogram,

c) för producenterna av de första upptagningarna av filmer: av originalet och kopior av deras filmer,

d) för radio- och televisionsföretag: av upptagningar av deras sändningar, trådöverförda såväl som luftburna, inklusive kabel- och satellitsändningar.

3. Båda parter är överens om att de rättigheter som avses i punkterna 1 och 2 inte ska anses vara konsumerade genom någon form av överföring till allmänheten eller genom att de görs tillgängliga för allmänheten i enlighet med denna artikel.

Artikel 175

Undantag och inskränkningar

1. Parterna ska säkerställa att tillfälliga former av mångfaldigande enligt artikel 173 i detta avtal som är flyktiga eller utgör ett inkluderande av underordnad betydelse och som utgör en integrerad och väsentlig del i en teknisk process och vars enda syfte är att möjliggöra

a) överföring i ett nät mellan tredje parter via en mellanhand eller

b) laglig användning

av ett verk eller annat alster och som inte har någon självständig ekonomisk betydelse, ska undantas från den rätt till mångfaldigande som avses i artikel 173.

2. Om parterna föreskriver undantag eller inskränkning från rätten att mångfaldiga enligt artikel 173 får de också föreskriva undantag eller inskränkning från spridningsrätten enligt artikel 171.1 i detta avtal i den utsträckning som är motiverad med hänsyn till syftet med det tillåtna mångfaldigandet.

3. Parterna får föreskriva undantag och inskränkningar från de rättigheter som fastställs i artikel 173 i detta avtal endast i vissa särskilda fall som inte strider mot normalt utnyttjande av verket eller annat alster och inte oskäligt inkräktar på rättighetshavarnas legitima intressen.

Artikel 176

Skydd av tekniska åtgärder

1. Parterna ska ge tillfredsställande rättsligt skydd mot kringgående av effektiva tekniska åtgärder om personen som utför kringgåendet känner till eller har skälig anledning att känna till att han eller hon utför en sådan handling.

2. Parterna ska ge tillfredsställande rättsligt skydd mot tillverkning, import, spridning, försäljning, uthyrning, marknadsföring i försäljnings- eller uthyrningssyfte eller innehav i kommersiellt syfte av anordningar, produkter eller komponenter eller tillhandahållande av tjänster som

a) marknadsförs eller utannonseras i syfte att kringgå, eller

b) endast har ett begränsat kommersiellt intresse eller användningsområde av betydande art utöver att kringgå, eller

c) huvudsakligen är utformade, konstruerade, anpassade eller framtagna i syfte att möjliggöra eller underlätta kringgående av en effektiv teknisk åtgärd.

3. I detta avsnitt avses med teknisk åtgärd varje teknik, anordning eller komponent som har utformats för att vid normalt bruk förhindra eller begränsa handlingar, med avseende på verk eller andra alster, som inte har tillåtits av innehavaren av en upphovsrätt eller av upphovsrätten närstående rättigheter enligt varje parts lagstiftning. Tekniska åtgärder ska anses vara ”effektiva” om användningen av ett skyddat verk eller annat alster kontrolleras av rättighetshavarna genom en åtkomstkontroll- eller skyddsprocess, t.ex. kryptering, kodning eller annan omvandling av verket eller alstret eller en kontrollmekanism för kopiering, om processen uppfyller skyddsändamålet.

4. Om parterna föreskriver inskränkningar av rättigheterna enligt artiklarna 172 och 175 i detta avtal får de också säkerställa att rättighetshavarna gör det möjligt för en person, som har rätt att utnyttja ett undantag eller en inskränkning, att utnyttja sådana undantag eller inskränkningar i den mån som behövs för att sådana undantag eller inskränkningar ska kunna utnyttjas, om denna person har laglig tillgång till det skyddade verket eller alstret i fråga.

5. Bestämmelserna i artikel 175.1 och 175.2 i detta avtal ska inte tillämpas på verk eller andra alster som gjorts tillgängliga för allmänheten i enlighet med överenskomna avtalsvillkor på ett sätt som gör att enskilda kan få tillgång till dem från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

Artikel 177

Skydd av information om rättighetsförvaltning

1. Parterna ska ge tillfredsställande rättsligt skydd mot följande handlingar som utförs av personer med vetskap om att detta sker utan tillstånd, såsom att de

a) avlägsnar eller ändrar elektronisk information om rättighetsförvaltning, eller

b) vad gäller verk eller andra alster, som är skyddade enligt detta avtal och från vilka information om rättighetsförvaltning har avlägsnats eller ändrats utan tillstånd, sprider, importerar i spridningssyfte, sänder ut i radio eller television, överför till eller gör dessa verk eller alster tillgängliga för allmänheten

om personen i fråga vet, eller rimligen borde veta, att han därigenom orsakar, möjliggör, underlättar eller döljer intrång i en upphovsrätt eller till upphovsrätten närstående rättigheter enligt den berörda partens lagstiftning.

2. I detta avtal avses med information om rättighetsförvaltning all information som lämnas av en rättighetshavare i syfte att identifiera att verk eller annat alster som avses i underavsnitt, upphovsmannen eller annan rättighetshavare, eller information om villkoren för användning av verket eller alstret liksom eventuella nummer eller koder som uttrycker sådan information.

Det första stycket ska gälla när någon av dessa uppgifter är kopplad till en kopia av, eller framträder i samband med överföring till allmänheten av ett verk eller annat alster som avses i underavsnitt 1.

Artikel 178

Rättighetshavare och alster för uthyrnings- och utlåningsrättigheter

1. Parterna bör föreskriva ensamrätt att medge eller förbjuda uthyrning och utlåning för

a) upphovsmannen, vad gäller original och andra exemplar av hans eller hennes verk,

b) den utövande konstnären, vad gäller upptagningar av hans eller hennes framförande,

c) fonogramframställaren, vad gäller hans eller hennes fonogram,

d) producenten av den första upptagningen av en film, vad gäller original och andra exemplar av filmen.

2. Dessa bestämmelser ska inte omfatta uthyrnings- och utlåningsrättigheter avseende byggnader och alster av bruks-konst.

3. Parterna får föreskriva undantag från den ensamrätt vad gäller offentlig utlåning som anges i punkt 1, förutsatt att åtminstone upphovsmän får ersättning för utlåningen. Parterna ska ha frihet att bestämma ersättningens storlek med hänsyn till sina kulturfrämjande syften.

4. När parterna inte tillämpar den ensamrätt till utlåning som avses i denna artikel i fråga om fonogram, filmer och datorprogram, ska de införa en rätt till ersättning, åtminstone för upphovsmännen.

5. Parterna får undanta vissa kategorier av inrättningar från skyldigheten att betala ersättning enligt punkterna 3 och 4.

Artikel 179

Oeftergivlig rätt till skälig ersättning

1. När en upphovsman eller utövande konstnär har överlåtit eller upplåtit sin uthyrningsrätt avseende ett fonogram eller ett original eller annat exemplar av en film till en fonogramframställare eller en filmproducent, behåller upphovs-mannen eller den utövande konstnären rätten att erhålla skälig ersättning för uthyrningen.

2. Upphovsmannen eller den utövande konstnären kan inte avstå från sin rätt till skälig ersättning.

3. Förvaltningen av rätten till skälig ersättning får uppdras åt insamlingsorganisationer som företräder upphovsmännen eller de utövande konstnärerna.

4. Parterna får införa regler om och i vilken utsträckning det får föreskrivas att rätten att uppbära skälig ersättning ska förvaltas av insamlingsorganisationer och om från vem ersättningen kan utkrävas eller inkasseras.

Artikel 180

Skydd för datorprogram

1. Parterna ska ge datorprogram upphovsrättsligt skydd som litterära verk enligt Bernkonventionen. Vid tillämpningen av denna bestämmelse omfattar termen datorprogram dessas förberedande designmaterial.

2. Skydd enligt detta avtal ska gälla ett datorprograms alla uttrycksformer. Idéer och principer som ligger bakom de olika detaljerna i ett datorprogram, även de som ligger bakom dess gränssnitt, är inte upphovsrättsligt skyddade enligt detta avtal.

3. Ett datorprogram ska skyddas om det är originellt i den meningen att det är upphovsmannens egen intellektuella skapelse. Inga andra bedömningsgrunder ska tillämpas vid fastställandet av om det ska komma i åtnjutande av skydd.

Artikel 181

Upphovsmannaskap till datorprogram

1. Upphovsmannen till ett datorprogram ska vara den fysiska person eller grupp av fysiska personer som har skapat programmet eller, när en parts lagstiftning medger det, den juridiska person som enligt den lagstiftningen anses vara rättighetshavare.

2. Om ett datorprogram har skapats gemensamt av en grupp fysiska personer ska dessa personer äga ensamrätten gemensamt.

3. När en parts lagstiftning erkänner gemensamma verk, ska den person som enligt partens lagstiftning bedöms ha skapat verket anses vara dess upphovsman.

4. Om ett datorprogram har skapats av en arbetstagare som ett led i dennes arbetsuppgifter eller efter arbetsgivarens anvisningar, ska arbetsgivaren ensam vara berättigad att utöva alla ekonomiska rättigheter till det program som skapats på detta sätt, om inte annat har föreskrivits genom avtal.

Artikel 182

Särskilda ensamrätter i fråga om datorprogram

Om inte annat följer av artiklarna 183 och 184 ska rättighetshavarens ensamrätt enligt artikel 181 innefatta rätten att utföra eller ge tillstånd till följande:

a) Varaktig eller tillfällig, delvis eller fullständig återgivning av ett datorprogram på vilket sätt och i vilken form som helst. I den mån som laddning, visning, körning, överföring eller lagring av det berörda datorprogrammet nödvändiggör sådan återgivning av ett datorprogram krävs rättighetshavarens tillstånd.

b) Översättning, anpassning, sammanställning och varje annan ändring av ett datorprogram samt återgivning av därav följande resultat, dock utan att inskränka de rättigheter som tillhör den person som ändrar programmet.

c) Alla former av spridning till allmänheten, inbegripet uthyrning, av datorprogrammets original eller kopior av detta.

Artikel 183

Undantag från de särskilda ensamrätterna i fråga om datorprogram

1. I avsaknad av särskilda avtalsbestämmelser ska de åtgärder som anges i artikel 182 a och b i detta avtal inte kräva rättighetshavarens tillstånd, om de krävs för att den som lagligen förvärvat datorprogrammet ska kunna använda programmet i överensstämmelse med dess avsedda ändamål, inbegripet rättelse av fel.

2. En person som har rätt att använda ett datorprogram får inte genom avtal hindras från att göra en säkerhetskopia av detta om denna är nödvändig för den aktuella användningen.

3. Den person som har rätt att använda en kopia av ett datorprogram ska utan rättighetshavarens tillstånd ha rätt att iaktta, undersöka eller prova programmets funktion i syfte att utröna de idéer och principer som ligger bakom programmets olika detaljer, under förutsättning att personen gör detta vid sådan laddning, visning, körning, överföring eller lagring av programmet som denne har rätt att utföra.

Artikel 184

Dekompilering

1. Rättighetshavarens tillstånd ska inte krävas när återgivning av koden eller översättning av kodens form enligt artikel 182 a och b är oundgänglig för att erhålla den information som är nödvändig för att uppnå samverkansförmågan mellan ett självständigt skapat datorprogram och andra program, under förutsättning att följande villkor är uppfyllda:

a) Åtgärderna utförs av licenstagaren eller av annan person som har rätt att använda en kopia av programmet, eller för deras räkning av en person som har rätt därtill.

b) Den information som är nödvändig för att uppnå samverkansförmågan, har inte tidigare varit lätt åtkomlig för de personer som anges i led a i denna punkt.

c) Åtgärderna är begränsade till att gälla de delar av originalprogrammet som är nödvändiga för att uppnå samverkansförmågan.

2. Bestämmelserna i punkt 1 ska inte medge att den information som erhållits

a) används för andra ändamål än att uppnå det självständigt skapade datorprogrammets samverkansförmåga,

b) överlämnas till andra personer, utom när detta är nödvändigt för det självständigt skapade datorprogrammets samverkansförmåga, eller

c) används för utveckling, tillverkning eller marknadsföring av ett datorprogram som i väsentliga delar liknar det berörda programmets uttrycksform, eller används för andra åtgärder som medför intrång i upphovsrätten.

3. I överensstämmelse med bestämmelserna i Bernkonventionen får denna artikel inte tolkas så att den tillämpas på sätt som otillbörligt skadar rättighetshavarens legitima intressen eller står i konflikt med ett normalt utnyttjande av datorprogrammet.

Artikel 185

Skydd av databaser

1. I detta avtal avses med databas en samling av verk, data eller andra självständiga element som sammanställts på ett systematiskt och metodiskt sätt och som var för sig är tillgängliga genom elektroniska medier eller på något annat sätt.

2. Skydd enligt detta avtal ska inte tillämpas på sådana datorprogram som används då en databas som är tillgänglig genom elektroniska medier tillverkas eller används.

Artikel 186

Skyddsföremål

1. I enlighet med underavsnitt 1 ska databaser som på grund av innehållets urval eller sammanställning utgör upphovsmannens egen intellektuella skapelse omfattas av upphovsrättsligt skydd. Inga andra kriterier ska tillämpas för att besluta om skydd ska ges.

2. Databasers upphovsrättsliga skydd i enlighet med underavsnitt 1 täcker inte deras innehåll och påverkar inte tillämpningen av de rättigheter som har sagda innehåll som föremål.

Artikel 187

Upphovsmannaskap till databaser

1. Upphovsmannen till en databas ska vara den fysiska person eller grupp av fysiska personer som har skapat databasen eller, när parternas lagstiftning medger detta, den juridiska person som enligt lagstiftningen anses vara rättsinnehavare.

2. Om en parts lagstiftning godtar gemensamma verk, ska den person som innehar upphovsrätten också inneha de ekonomiska rättigheterna.

3. Om en grupp fysiska personer gemensamt skapat en databas ska dessa personer gemensamt inneha ensamrätterna.

Artikel 188

Särskilda ensamrätter i fråga om databaser

Till den del en databas kan utgöra föremål för ett upphovsrättsligt skydd ska databasens upphovsman åtnjuta ensamrätt att själv utföra eller tillåta följande:

a) Tillfälligt eller permanent mångfaldigande, oavsett metod och form, helt eller delvis.

b) Översättning, anpassning, sammanställning och varje annan ändring.

c) Alla former av spridning till allmänheten av databasen eller kopior av denna.

d) All återgivning, förevisande eller framförande för allmänheten.

e) Mångfaldigande, spridning, återgivning, förevisande eller framförande för allmänheten av resultaten av de handlingar som avses i led b.

Artikel 189

Undantag från de särskilda ensamrätterna i fråga om databaser

1. Den behörige användaren av en databas eller en kopia av denna får utan särskilt tillstånd av databasens upphovsman förfoga över verket i enlighet med artikel 188 i detta avtal, om förfogandet är nödvändigt för tillgång till innehållet i databasen eller för ett normalt utnyttjande av den. Om den behörige användaren har tillstånd att använda endast en del av databasen, gäller denna bestämmelse endast denna del.

2. Parterna har rätt att bestämma om inskränkningar av de rättigheter som avses i artikel 188 i följande fall:

a) Vid mångfaldigande för enskilt bruk av en icke-elektronisk databas.

b) Vid bruk uteslutande för undervisningsändamål eller vetenskaplig forskning, alltid under förbehåll att källan anges, och i den utsträckning som berättigas av det eftersträvade icke-kommersiella syftet.

c) Vid användning i den allmänna säkerhetens intresse eller för ett administrativt eller rättsligt förfarande.

d) Utan hinder av a, b och c, vid andra undantag från upphovsrätten som traditionellt tillåts enligt varje parts lagstiftning.

3. I överensstämmelse med Bernkonventionen får denna artikel inte tolkas så att den tillämpas på sätt som otillbörligt skadar rättighetshavarens legitima intressen eller står i konflikt med ett normalt utnyttjande av databasen.

Artikel 190

Följerätt

1. Till förmån för upphovsmannen till ett originalkonstverk ska parterna införa en följerätt som definieras som en oförytterlig rätt som upphovsmannen inte kan avstå från, inte ens på förhand, och som innebär rätt till ersättning som är grundad på försäljningspriset vid all vidareförsäljning av verket efter upphovsmannens första överlåtelse.

2. Den rätt som avses i punkt 1 ska gälla vid all vidareförsäljning vid vilken yrkesmässigt verksamma på konstmarknaden deltar, såsom säljare, köpare eller förmedlare, till exempel auktionskammare, konstgallerier och alla konsthandlare i övrigt.

3. Parterna får i enlighet med sin respektive lagstiftning föreskriva att den rätt som avses i punkt 1 inte ska gälla vidareförsäljning när säljaren har förvärvat konstverket direkt av upphovsmannen mindre än tre år före vidareförsäljningen och då vidareförsäljningspriset inte överstiger ett visst lägsta belopp.

4. Ersättningen ska betalas av säljaren. Parterna får föreskriva att en annan av de fysiska eller juridiska personer som avses i punkt 2 än säljaren, ska vara ensam ansvarig för betalningen av ersättningen, eller dela det ansvaret med säljaren.

Artikel 191

Satellitsändningar

Varje part ska ge upphovsmän en ensamrätt att medge återgivning för allmänheten via satellit av upphovsrättsligt skyddade verk.

Artikel 192

Vidaresändning via kabel

Varje part ska säkerställa att gällande upphovsrätt och närstående rättigheter tillämpas när program från den andra parten vidaresänds via kabel inom deras territorium och att sådan vidaresändning äger rum på grundval av individuella eller kollektiva avtal mellan upphovsrättsinnehavare, innehavare av närstående rättigheter och kabeloperatörer.

Underavsnitt 2

Varumärken

Artikel 193

Registreringsförfarande

1. EU-parten och Ukraina ska sörja för att det inrättas ett system för varumärkesregistrering där alla beslut om avslag av en ansökan om registrering av ett varumärke som fattas av den behöriga varumärkesmyndigheten är vederbörligen motiverade. Skälen till avslag ska lämnas skriftligen till sökanden som ska ha möjlighet att begära omprövning av avslaget och att överklaga det slutgiltiga avslaget till rättsliga myndigheter. EU-parten och Ukraina ska även införa möjligheten att invända mot varumärkesansökningar. Sådana invändningsförfaranden ska vara kontradiktoriska. EU-parten och Ukraina ska tillhandahålla en allmänt tillgänglig elektronisk databas över varumärkesansökningar och varumärkesregistreringar.

2. Parterna ska redovisa registreringshinder eller ogiltighetsgrunder för en varumärkesregistrering. Följande tecken och varumärken får inte registreras och om registrering har skett ska de kunna ogiltigförklaras:

a) Tecken som inte kan utgöra ett varumärke.

b) Varumärken som saknar särskiljningsförmåga.

c) Varumärken som endast består av tecken eller upplysningar vilka i handeln visar varornas eller tjänsternas art, kvalitet, kvantitet, avsedda användning, värde, geografiska ursprung, tiden för deras framställande eller andra egenskaper hos varorna eller tjänsterna.

d) Varumärken som består av endast tecken eller upplysningar vilka i det dagliga språkbruket eller enligt branschens vedertagna handelsbruk kommit att bli en sedvanlig beteckning för varan eller tjänsten.

e) Tecken som endast består av

i) en form som följer av varans art,

ii) en form på en vara som krävs för att uppnå ett tekniskt resultat, eller

iii) en form som ger varan ett betydande värde.

f) Varumärken som strider mot allmän ordning eller mot allmänna moralbegrepp.

g) Varumärken som är ägnade att vilseleda allmänheten t.ex. med avseende på varans eller tjänstens art, kvalitet eller geografiska ursprung.

h) Varumärken som inte har godkänts av behöriga myndigheter och som ska vägras registrering eller ogiltigförklaras i enlighet med artikel 6b i Pariskonventionen.

3. Parterna ska redovisa registreringshinder eller ogiltighetsgrunder med avseende på konflikter med äldre rättigheter. Ett varumärke ska inte registreras eller ska, om det är registrerat, kunna ogiltigförklaras

a) om det är identiskt med ett äldre varumärke och de varor eller tjänster som varumärket har ansökts eller registrerats för är identiska med de varor eller tjänster för vilka det äldre varumärket är skyddat,

b) om det på grund av sin identitet eller likhet med det äldre varumärket och identiteten eller likheten mellan de varor eller tjänster som täcks av varumärkena föreligger en risk att allmänheten förväxlar dem, inbegripet risken för att varumärket associeras med det äldre varumärket.

4. Parterna får även redovisa andra registreringshinder eller ogiltighetsgrunder med avseende på konflikter med äldre rättigheter.

Artikel 194

Välkända varumärken

Parterna ska samarbeta för att se till att välkända varumärken i enlighet med artikel 6a i Pariskonventionen och artikel 16.2 och 16.3 i Tripsavtalet omfattas av ett effektivt skydd.

Artikel 195

Rättigheter som är knutna till ett varumärke

Det registrerade varumärket ger innehavaren en ensamrätt. Innehavaren har rätt att förhindra tredje man, som inte har hans eller hennes tillstånd, att i näringsverksamhet använda

a) tecken som är identiska med varumärket med avseende på de varor och tjänster som är identiska med dem för vilka varumärket är registrerat,

b) tecken som på grund av sin identitet eller likhet med varumärket och identiteten eller likheten hos de varor och tjänster som täcks av varumärket och tecknet kan leda till förväxling hos allmänheten, inbegripet risken för association mellan tecknet och varumärket.

Artikel 196

Undantag till rättigheter knutna till ett varumärke

1. Parterna ska föreskriva en skälig användning av beskrivande ord, däribland geografiska beteckningar, som ett begränsat undantag till de rättigheter som är knutna till ett varumärke, förutsatt att sådana begränsade undantag beaktar varumärkesinnehavarens och tredje parters legitima intressen. Parterna får på samma villkor föreskriva andra begränsade undantag.

2. Ett varumärke ger inte innehavaren rätt att förhindra tredje man att i näringsverksamhet använda

a) sitt eget namn eller adress,

b) uppgifter om varornas eller tjänsternas art, kvalitet, kvantitet, avsedda ändamål, värde, geografiska ursprung, tidpunkten för framställandet eller andra egenskaper hos varorna eller tjänsterna,

c) varumärket om det är nödvändigt för att ange en varas eller en tjänsts avsedda ändamål, särskilt som tillbehör eller reservdelar, förutsatt att tredje man handlar i enlighet med god affärssed.

3. Ett varumärke ger inte innehavaren rätt att förbjuda tredje man att i näringsverksamhet använda en äldre rättighet som endast gäller i ett avgränsat geografiskt område om rättigheten erkänns av den ifrågavarande partens lagstiftning samt används inom gränserna för det territorium i vilket den är erkänd.

Artikel 197

Bruk av varumärken

1. Om innehavaren av varumärket inte inom fem år efter det att registreringsförfarandet avslutats har gjort verkligt bruk av varumärket för de varor eller tjänster för vilka det registrerats i det relevanta territoriet, eller om sådant bruk inte skett under fem år i följd, ska varumärket bli föremål för de sanktioner som föreskrivs i detta underavsnitt, under förutsättning att det inte finns giltiga skäl till att varumärket inte använts.

2. Även följande utgör bruk enligt punkt 1:

a) Användning av varumärket i en form som skiljer sig i detaljer vilka inte förändrar märkets särskiljande egenskaper så som det registrerats.

b) Anbringandet av varumärket på varor eller deras emballage endast för exportändamål.

3. Varje användning av ett varumärke med tillstånd av innehavaren eller som utövas av en person som är behörig att använda kollektiv-, garanti- eller kontrollmärke ska anses utgöra bruk av innehavaren enligt punkt 1.

Artikel 198

Grunder för upphävande

1. Parterna ska föreskriva att ett varumärke ska kunna upphävas om det inom en sammanhängande femårsperiod utan giltiga skäl inte har tagits i verkligt bruk i det relevanta territoriet för de varor eller tjänster för vilka det registrerats; ingen kan emellertid kräva att varumärket ska upphävas om varumärket har tagits i verkligt bruk eller dess bruk återupptagits under tiden mellan utgången av femårsperioden och ansökan om upphävande. Om bruket av varumärket påbörjas eller återupptas inom en tremånadersperiod före ansökan om upphävande, och denna tremånadersperiod inleds tidigast vid utgången av den sammanhängande femårsperiod under vilken märket inte använts, ska emellertid användningen lämnas utan avseende om förberedelserna för att inleda eller återuppta den vidtogs först efter det att innehavaren fick kännedom om att en ansökan om upphävande kunde komma att göras.

2. Ett varumärke ska också kunna bli föremål för upphävande om det, efter den dag då det registrerades,

a) som ett resultat av innehavarens verksamhet eller passivitet, har blivit en allmän beteckning i handeln för en vara eller tjänst för vilket det är registrerat,

b) som ett resultat av det bruk innehavaren gjort av varumärket eller den användning till vilken innehavaren gett sitt tillstånd med avseende på varorna eller tjänsterna för vilka det är registrerat, kan komma att vilseleda allmänheten, särskilt vad gäller varornas eller tjänsternas art, kvalitet eller geografiska ursprung.

Artikel 199

Registreringshinder, grunder för upphävande eller ogiltighetsförklaring

I de fall då registreringshinder eller grunder för upphävande eller ogiltighetsförklaring föreligger endast för en del av de varor eller tjänster för vilka varumärket har ansökts eller registrerats, ska avslaget av ansökan om att registrera, upphäva eller ogiltigförklara varumärket endast avse dessa varor eller tjänster.

Artikel 200

Skyddstid

Skyddets varaktighet i EU-parten och i Ukraina ska uppgå till minst tio år räknat från den dag då ansökan om registrering gjordes. Rättighetshavaren kan få skyddstiden förlängd med ytterligare en tioårsperiod.

Underavsnitt 3

Geografiska beteckningar

Artikel 201

Underavsnittets tillämpningsområde

1. Detta underavsnitt gäller för erkännande och skydd av geografiska beteckningar som har sitt ursprung i parternas territorier.

2. En parts geografiska beteckningar som ska skyddas av den andra parten ska endast omfattas av detta avtal om de omfattas av den lagstiftning som avses i artikel 202 i detta avtal.

Artikel 202

Fastställda geografiska beteckningar

1. Efter att ha granskat den ukrainska lagstiftning som förtecknas i del A i bilaga XXII-A till detta avtal har EU-parten kommit fram till att dessa lagar uppfyller kriterierna i del B i bilaga XXII-A till detta avtal.

2. Efter att ha granskat EU-partens lagstiftning som förtecknas i del A i bilaga XXII-A till detta avtal har Ukraina parten kommit fram till att dessa lagar uppfyller kriterierna i del B i bilaga XXII-A till detta avtal.

3. Efter att ha genomfört ett invändningsförfarande i enlighet med kriterierna i bilaga XXII-B till detta avtal och efter att ha granskat de geografiska beteckningar för de jordbruksprodukter och livsmedel som anges för EU-parten i bilaga XXII-C till detta avtal och de viner, aromatiserade viner och spritdrycker som anges för EU-parten i bilaga XXII-D till detta avtal, vilka har registrerats av EU-parten i enlighet med den lagstiftning som avses i punkt 2, ska Ukraina skydda dessa geografiska beteckningar i enlighet med den skyddsnivå som fastställs i detta underavsnitt.

4. Efter att ha genomfört ett invändningsförfarande i enlighet med kriterierna i bilaga XXII-B till detta avtal och efter att ha granskat de geografiska beteckningar för de viner, aromatiserade viner och spritdrycker som anges för Ukraina i bilaga XXII-D till detta avtal, vilka har registrerats av Ukraina i enlighet med den lagstiftning som avses i punkt 1, ska EU-parten skydda dessa geografiska beteckningar i enlighet med den skyddsnivå som fastställs i detta underavsnitt.

Artikel 203

Tillägg av nya geografiska beteckningar

1 Parterna är överens om att det ska vara möjligt att i bilagorna XXII-C och XXII-D till detta avtal lägga till nya geografiska beteckningar som ska skyddas; detta ska ske i enlighet med förfarandet i artikel 211.3 i detta avtal efter det att ett invändningsförfarande och en granskning av de geografiska beteckningarna enligt artikel 202.3 och 202.4 i detta avtal har genomförts med ett för båda parter tillfredsställande resultat.

2. En part ska inte vara skyldig att som geografisk beteckning skydda ett namn som kommer i konflikt med namnet på en växtsort eller en djurras och därmed riskerar att vilseleda konsumenten om produktens verkliga ursprung.

Artikel 204

Omfattningen av skyddet för geografiska beteckningar

1. De geografiska beteckningar som förtecknas i bilagorna XXII-C och XXII-D till detta avtal, inbegripet de som läggs till i enlighet med artikel 203 i detta avtal, ska skyddas mot följande:

a) Varje direkt eller indirekt kommersiellt bruk av ett skyddat namn för produkter som är jämförbara men som inte uppfyller kraven i produktspecifikationen för det skyddade namnet, eller i den mån detta bruk innebär att en geografisk beteckning anseende utnyttjas.

b) Varje obehörigt bruk, imitation eller anspelning, även när produktens verkliga ursprung anges eller det skyddade namnet har översatts, transkriberats eller åtföljs av uttryck som ”stil”, ”typ”, ”metod”, ”sådan som tillverkas i”, ”imitation”, ”smak”, ”liknande” eller dylikt.

c) Varje annan osann eller vilseledande uppgift om ursprung, härkomst, beskaffenhet eller väsentliga egenskaper hos produkten på dennas inre eller yttre förpackning, i reklammaterial eller dokument, liksom förpackning av produkten i en behållare som är ägnad att inge en oriktig föreställning om produktens verkliga ursprung.

d) Varje annan form av agerande som kan vilseleda konsumenten om produktens verkliga ursprung.

2. Skyddade geografiska beteckningar får inte bli generiska i parternas territorier.

3. När det förekommer geografiska beteckningar som är helt eller delvis homonyma ska skydd beviljas varje enskild beteckning under förutsättning att beteckningen har använts i god tro och med visad hänsyn till lokalt och traditionellt bruk samt till den reella risken för förväxling. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 23 i Tripsavtalet ska parterna ömsesidigt fastställa de praktiska villkor under vilka sådana homonyma geografiska beteckningar ska särskiljas från varandra, med beaktande av behovet av att se till att berörda producenter behandlas lika och att konsumenterna inte vilseleds. Ett homonymt namn som missleder konsumenten att tro att en produkt kommer från ett annat område får inte registreras, även om namnet är korrekt med avseende på det område eller den region eller plats där den aktuella produkten har sitt verkliga ursprung.

4. Om en part i samband med förhandlingar med ett tredjeland har för avsikt att skydda en geografisk beteckning med ursprung i det landet och namnet i fråga är homonymt med en geografisk beteckning med ursprung i den andra parten, ska den sistnämnda parten informeras och ges tillfälle att lämna synpunkter innan namnet blir skyddat.

5. Ingenting i detta avtal ska förpliktiga en part att skydda en till den andra parten hörande geografisk beteckning som inte är eller som upphör att vara skyddad i det land där den har sitt ursprung. Parterna ska underrätta varandra om en geografisk beteckning upphör att vara skyddad i sitt ursprungsland. En sådan underrättelse ska ske i enlighet med artikel 211.3 i detta avtal.

6. Ingenting i detta avtal får på något sätt hindra en person att i näringsverksamhet använda sitt namn eller namnet på sin företrädare i rörelsen, utom om användningen av ett sådant namn är ägnad att vilseleda konsumenterna.

Artikel 205

Rätt att använda geografiska beteckningar

1. Kommersiell användning av ett namn som skyddas enligt detta avtal för jordbruksprodukter, livsmedel, viner, aromatiserade viner eller spritdrycker som överensstämmer med motsvarande produktspecifikation är öppen för alla enheter.

2. När en geografisk beteckning blivit skyddad enligt detta avtal ska det för användningen av det skyddade namnet inte krävas någon registrering av användarna eller några ytterligare avgifter.

Artikel 206

Förhållande till varumärken

1. Parterna ska neka registrering av eller ogiltigförklara ett varumärke som motsvarar något av de fall som avses i artikel 204.1 i detta avtal vad gäller en skyddad geografisk beteckning för likadana produkter, om ansökan om registrering av varumärket lämnades in efter ansökningsdatumet för registrering av den geografiska beteckningen på det berörda territoriet.

2. För geografiska beteckningar enligt artikel 202 i detta avtal ska dagen för ansökan om registrering vara dagen för detta avtals ikraftträdande.

3. För geografiska beteckningar enligt artikel 203 i detta avtal ska dagen för ansökan om registrering vara den dag då begäran om skydd av en geografisk beteckning översändes till den andra parten.

4. Parterna ska inte vara skyldiga att skydda en geografisk beteckning i enlighet med artikel 203 i detta avtal när skyddet, mot bakgrund av ett varumärkes anseende eller goda rykte, riskerar att vilseleda konsumenterna om produktens rätta identitet.

5. Utan att det påverkar tillämpningen av punkt 4 i denna artikel ska parterna skydda geografiska beteckningar även när det finns ett tidigare varumärke. Med ett tidigare varumärke avses ett varumärke vars användning motsvarar något av de fall som avses i artikel 204.1 i detta avtal, och som varit föremål för en ansökan, registrerats eller förvärvats genom användning, förutsatt att detta är möjligt enligt berörd lagstiftning, på en av parternas territorium före den dag då ansökan om skydd av den geografiska beteckningen lämnades in till den andra parten inom ramen för detta avtal. Sådana varumärken får fortsätta att användas och förnyas trots skyddet av den geografiska beteckningen, under förutsättning att parternas varumärkeslagstiftning inte innehåller någon grund för att ogiltigförklara eller återkalla det aktuella varumärket.

Artikel 207

Säkerställande av skydd

Parterna ska säkerställa det skydd som föreskrivs i artiklarna 204–206 i detta avtal genom att deras myndigheter vidtar lämpliga åtgärder, inbegripet vid tullgränserna. De ska även säkerställa ett sådant skydd på begäran av en berörd part.

Artikel 208

Tillfälliga åtgärder

1 Produkter som framställts och märkts i enlighet med nationell lagstiftning före detta avtals ikraftträdande men som inte uppfyller kraven i detta avtal får fortsätta att säljas till dess att lagren är uttömda.

2. Produkter som framställts och märkts i enlighet med inhemsk lagstiftning med de geografiska beteckningar som förtecknas i punkterna 3 och 4 efter detta avtals ikraftträdande och före utgången av de perioder som anges i punkterna 3 och 4, men som inte uppfyller kraven i detta avtal, får fortsätta att säljas på den parts territorium där produkten har sitt ursprung, till dess att lagren är uttömda.

3. Under en övergångsperiod på tio år räknat från detta avtals ikraftträdande får skyddet i enlighet med detta avtal för följande geografiska beteckningar tillhörande EU-parten inte hindra dessa från att användas för att beteckna och presentera vissa jämförbara produkter med ursprung i Ukraina:

a) Champagne.

b) Cognac.

c) Madeira.

d) Porto.

e) Jerez /Xérès/ Sherry.

f) Calvados.

g) Grappa.

h) Anis Português.

i) Armagnac.

j) Marsala.

k) Malaga.

l) Tokaj.

4. Under en övergångsperiod på sju år räknat från detta avtals ikraftträdande får skyddet, i enlighet med detta avtal, för följande geografiska beteckningar tillhörande EU-parten inte hindra dessa från att användas för att beteckna och presentera vissa jämförbara produkter med ursprung i Ukraina:

a) Parmigiano Reggiano.

b) Roquefort.

c) Feta.

Artikel 209

Allmänna regler

1. Import, export och saluföring av alla produkter som avses i artiklarna 202 och 203 ska ske i enlighet med de lagar och andra författningar som är tillämpliga på den parts territorium där produkterna släpps ut på marknaden.

2. Alla frågor som uppstår med hänsyn till produktspecifikationerna för registrerade geografiska beteckningar ska behandlas i den underkommitté för geografiska beteckningar som inrättas enligt artikel 211 i detta avtal.

3. Registreringen av geografiska beteckningar som skyddas enligt detta avtal kan endast upphävas av den part där produkten har sitt ursprung.

4. En produktspecifikation enligt detta underavsnitt ska vara den som godkänts av myndigheterna i den part på vars territorium produkten har sitt ursprung, inklusive eventuella likaledes godkända ändringar.

Artikel 210

Samarbete och öppenhet

1. Parterna ska antingen direkt eller via den underkommitté för geografiska beteckningar som inrättas enligt artikel 211 i detta avtal upprätthålla kontakt i alla frågor som rör genomförandet av detta avtal samt dess funktion. I synnerhet får en part begära information från den andra parten rörande produktspecifikationer och ändringar av dessa, samt om kontaktpunkter för kontrollbestämmelser.

2. Varje part får offentliggöra produktspecifikationerna eller en sammanfattning av dessa samt uppgifter om kontaktpunkter för kontrollbestämmelser avseende den andra partens geografiska beteckningar som skyddas med stöd av detta avtal.

Artikel 211

Underkommitté för geografiska beteckningar

1. Härmed inrättas en underkommitté för geografiska beteckningar (GI-underkommittén). Den ska rapportera om sin verksamhet till associeringskommittén i den konstellation som anges i artikel 465.4 i detta avtal. GI-underkommittén för geografiska beteckningar ska bestå av företrädare för EU och Ukraina och ha till uppgift att övervaka avtalets utveckling och att fördjupa samarbetet och dialogen om geografiska beteckningar.

2. GI-underkommittén för geografiska beteckningar ska anta sina beslut i samförstånd. Den ska själv fastställa sin arbetsordning. Den ska på endera partens begäran sammanträda senast 90 dagar efter begäran, omväxlande i Europeiska unionen och Ukraina, på en tid och plats och under förhållanden, inbegripet videokonferens, som ska avtalas gemensamt av parterna.

3. GI-underkommittén för geografiska beteckningar ska se till att detta underavsnitt fungerar på ett korrekt sätt och får pröva alla frågor som kan uppkomma i samband med dess genomförande och tillämpning. Den ska särskilt ansvara för följande:

a) Ändringar av del A i bilaga XXII-A till detta avtal, avseende hänvisningar till den lagstiftning som är tillämplig i parterna.

b) Ändringar av del B i bilaga XXII-A till detta avtal, avseende kriterierna för registrering och kontroll av geografiska beteckningar.

c) Ändringar av bilaga XXII-B till detta avtal, avseende de kriterier som ska ingå i invändningsförfarandet.

d) Ändringar av bilagorna XXII-C och XXII-D till detta avtal avseende geografiska beteckningar.

e) Utbyte av information om lagstiftnings- och policyutveckling vad avser geografiska beteckningar och om alla andra frågor av gemensamt intresse på området geografiska beteckningar.

f) Utbyte av information om geografiska beteckningar med sikte på att skydda dem i enlighet med detta avtal.

Underavsnitt 4

Formgivning

Artikel 212

Definitioner

I detta avtal avses med

a) *formgivning*: en produkts eller en produktdels utseende som beror av detaljer som finns på själva produkten och/eller i produktens ornament och som särskilt kan vara linjer, konturer, färger, form, ytstruktur och/eller material,

b) *produkt:* alla industriellt eller hantverksmässigt framställda föremål, inklusive bland annat delar som ska hopmonteras till en sammansatt produkt, förpackningar, utstyrsel, grafiska symboler och typografiska typsnitt, dock med undantag av datorprogram,

c) *sammansatt produkt:* en produkt som är hopsatt av flera utbytbara beståndsdelar så att produkten kan tas isär och åter hopfogas.

Artikel 213

Skyddskrav

1. EU-parten och Ukraina ska skydda självständigt skapad formgivning som är ny och särpräglad.

2. En formgivning av eller som ingår i en produkt som utgör en beståndsdel i en sammansatt produkt ska endast betraktas som ny och särpräglad i den mån

a) beståndsdelen, när den har infogats i den sammansatta produkten, förblir synlig vid normal användning av denna, och

b) sådana synliga detaljer i beståndsdelen i sig uppfyller kraven på nyhet och särprägel.

3. En formgivning ska betraktas som ny om ingen identisk formgivning har gjorts tillgänglig för allmänheten

a) när det gäller oregistrerade formgivningar, före den dag då den formgivning för vilken skydd begärs, för första gången gjordes tillgänglig för allmänheten,

b) när det gäller registrerade formgivningar, före den dag då en ansökan om registrering lämnades in avseende den formgivning för vilken skydd begärs eller, om prioritet åberopas, före den dag från vilken prioritet räknas.

Formgivningar ska betraktas som identiska om deras utseende endast skiljer sig åt på oväsentliga punkter.

4. En formgivning ska anses ha särprägel om det helhetsintryck som en kunnig användare får av formgivningen, skiljer sig från det helhetsintryck en sådan användare får av alla andra formgivningar som har gjorts tillgängliga för allmänheten

a) när det gäller oregistrerade formgivningar, före den dag då den formgivning för vilken skydd begärs, för första gången gjordes tillgänglig för allmänheten,

b) när det gäller registrerade formgivningar, före den dag då en ansökan om registrering lämnades in avseende den formgivning för vilken skydd begärs eller, om prioritet åberopas, före den dag från vilken prioritet räknas.

Vid prövning av en formgivnings särprägel ska den grad av frihet formgivaren har haft vid utvecklingen av formgivningen beaktas.

5. Skyddet ska tillhandahållas genom registrering och ge innehavarna ensamrätt enligt bestämmelserna i denna artikel. Oregistrerade formgivningar som har gjorts tillgängliga för allmänheten ska medföra samma ensamrätt, dock endast om den bestridda användningen är ett resultat av att den skyddade formgivningen efterbildats.

6. En formgivning ska anses ha gjorts tillgänglig för allmänheten om den har offentliggjorts i samband med registrering eller på annat sätt, eller förevisats, använts i yrkesmässig verksamhet eller blivit känd på annat sätt, utom i fall då dessa omständigheter inte rimligen kunde ha blivit kända genom normal yrkesmässig verksamhet i kretsar inom den berörda sektorn på det territorium där skydd åberopas före den dag då en ansökan om registrering lämnades in eller, om prioritet åberopas, före den dag från vilken prioritet räknas. När det gäller skydd för en oregistrerad formgivning gäller att en formgivning ska anses ha gjorts tillgänglig för allmänheten om den har offentliggjorts, förevisats, använts i yrkesmässig verksamhet eller blivit känd på annat sätt, så att dessa omständigheter rimligen kunde ha blivit kända vid normal yrkesmässig verksamhet i kretsar inom den berörda sektorn på det territorium där skydd åberopas.

En formgivning ska emellertid inte anses ha gjorts tillgänglig för allmänheten endast på grund av att den visats för någon annan efter en uttalad eller tyst överenskommelse om konfidentialitet.

7. Allmänhetens kännedom om formgivningen ska inte inverka på tillämpningen av punkterna 3 och 4 i denna artikel i sådana fall då en formgivning för vilken skydd begärs genom en registrerad formgivning har gjorts tillgänglig för allmänheten

a) genom formgivaren, den till vilken rätten har övergått eller någon annan till följd av uppgifter som tillhandahållits eller åtgärder som vidtagits av formgivaren eller den till vilken rätten har övergått, och

b) under en period av tolv månader före den dag då en ansökan om registrering lämnades in eller, om prioritet åberopas, före den dag från vilken prioritet räknas.

8. Punkt 7 i denna artikel ska också tillämpas om en formgivning har gjorts tillgänglig för allmänheten till följd av missbruk i förhållande till formgivaren eller den till vilken rätten har övergått.

Artikel 214

Skyddstid

1. Skyddets varaktighet i EU-parten och Ukraina ska efter registreringen uppgå till minst fem år. Rättighetshavaren kan få skyddstiden förlängd med en eller flera femårsperioder upp till sammanlagt 25 år räknat från den dag då ansökan lämnades in.

2. För oregistrerade formgivningar ska skyddstiden i EU-parten och Ukraina uppgå till minst tre år från den dag då formgivningen gjordes tillgänglig för allmänheten inom en av parternas territorium.

Artikel 215

Ogiltigförklaring eller vägrad registrering

1. EU-parten och Ukraina får föreskriva att en formgivning vägras registrering eller ogiltigförklaras efter registrering av sakskäl endast i följande fall:

a) Formgivningen överensstämmer inte med definitionen i artikel 212 a i detta avtal.

b) Den uppfyller inte kraven i artiklarna 213 och 217 (punkterna 3, 4 och 5) i detta avtal.

c) Rättighetshavaren har enligt ett domstolsbeslut inte rätt till formgivningen.

d) Formgivningen strider mot en tidigare formgivning som gjorts tillgänglig för allmänheten efter den dag då ansökan om registrering lämnades in eller, om prioritet åberopas, den dag från vilken formgivningens prioritet räknas, och som är skyddad från en dag före den nämnda dagen genom en registrerad formgivning eller en ansökan om en formgivning.

e) Ett särskiljande kännetecken används i en senare formgivning, och den lagstiftning i den berörda parten som är tillämplig på detta kännetecken ger kännetecknets rättighetshavare rätt att förbjuda en sådan användning.

f) Formgivningen innebär en otillåten användning av ett verk som skyddas enligt den berörda partens upphovsrättslagstiftning.

g) Formgivningen innebär en felaktig användning av någon av de symboler som förtecknas i artikel 6b i Pariskonventionen eller av märken, emblem och vapen som inte omfattas av den artikeln och som är av särskilt allmänt intresse på en parts territorium.

Denna punkt ska inte påverka parternas rätt att fastställa formella krav för ansökningar gällande formgivning.

2. En part får som ett alternativ till ogiltigförklarande föreskriva att en formgivning, som kan ogiltigförklaras av de skäl som anges i punkt 1 i denna artikel, får begränsas i sin användning.

Artikel 216

Rättigheter

Innehavaren av en skyddad formgivning ska åtminstone ha ensamrätt att använda den och att hindra tredje man från att utan hans eller hennes samtycke använda den, särskilt att tillverka, bjuda ut, släppa ut på marknaden, importera, exportera eller använda en produkt som formgivningen ingår i eller används för eller att lagerhålla en sådan produkt för sådana ändamål.

Artikel 217

Undantag

1. De rättigheter som är knutna till formskydd vid registreringen får inte utövas vad gäller

a) handlingar som utförs privat och i icke-kommersiellt syfte,

b) handlingar som utförs i experimentsyfte,

c) handlingar som innebär återgivning i syfte att citera eller undervisa, förutsatt att sådana handlingar är förenliga med god affärssed och inte omotiverat skadar normalt utnyttjande av formgivningen samt på villkor att källan anges.

2. Vidare får de rättigheter som är knutna till ett formskydd vid registreringen inte utövas vad gäller

a) utrustning på fartyg och luftfartyg som är registrerade i ett annat land, när dessa tillfälligt kommer in på den berörda partens territorium,

b) import till den berörda parten av reservdelar och tillbehör för reparation av sådana fartyg,

c) reparation av sådana fartyg.

3. Formskydd kan inte erhållas för sådana detaljer i en produkts utseende som uteslutande är betingade av teknisk funktion.

4. Formskydd kan inte erhållas för sådana detaljer i en produkts utseende som måste återges exakt till formen och dimensionerna för att den produkt som formgivningen ingår i eller används för ska gå att mekaniskt ansluta till eller placera i, kring eller mot en annan produkt så att båda produkterna fyller sin funktion.

5. Formskydd kan inte erhållas för en formgivning som strider mot allmän ordning eller mot allmänna moralbegrepp.

Artikel 218

Förhållande till upphovsrätt

En formgivning som är skyddad genom ett formskydd som registrerats i en part i enlighet med detta underavsnitt ska också vara berättigad till skydd enligt den partens upphovsrättslagstiftning från och med den dag då formgivningen skapades eller på något sätt fastställdes. Det tillkommer varje part att avgöra i vilken utsträckning och på vilka villkor sådant skydd ska ges, samt även vilken verkshöjd som ska krävas.

Underavsnitt 5

Patent

Artikel 219

Patent och folkhälsa

1. Parterna erkänner betydelsen av förklaringen om Tripsavtalet och folkhälsa, som WTO:s ministerkonferens antog den 14 november 2001 (nedan kallad *Dohaförklaringen*). Parterna ska vid tolkning och tillämpning av rättigheterna och skyldigheterna enligt detta kapitel följa Dohaförklaringen.

2. Parterna ska bidra till tillämpningen av och följa WTO:s allmänna råds beslut av den 30 augusti 2003 om punkt 6 i Dohaförklaringen.

Artikel 220

Tilläggsskydd

1. Parterna medger att läkemedel och växtskyddsmedel som skyddas av patent på deras respektive territorier får genomgå ett administrativt godkännandeförfarande innan de släpps ut på deras marknader. De medger att den tidsrymd som förflyter mellan det att en patentansökan görs och det att det första godkännandet lämnas för att saluföra produkten på deras respektive marknader, enligt vad som fastställts i detta syfte i relevant lagstiftning, kan förkorta den period då produkten åtnjuter faktiskt patentskydd.

2. Parterna ska föreskriva att läkemedel eller växtskyddsmedel som skyddas av patent och som har genomgått ett administrativt godkännandeförfarande ska skyddas under ytterligare en period, som är lika med den tidsrymd som avses i punkt 1, minskad med fem år.

3. När det gäller läkemedel som omfattats av pediatriska studier, och resultaten av studierna kommer till uttryck i produktinformationen, ska parterna föreskriva en ytterligare förlängning på sex månader av den period under vilken produkten är skyddad enligt punkt 2 i denna artikel.

Artikel 221

Skydd för biotekniska uppfinningar

1. Parterna ska skydda biotekniska uppfinningar i sin nationella patenträtt. De ska, om nödvändigt, anpassa sin nationella patenträtt så att hänsyn tas till bestämmelserna i detta avtal. Denna artikel påverkar inte parternas skyldigheter som härrör från internationella konventioner, i synnerhet från Tripsavtalet och konventionen om biologisk mångfald från 1992.

2. I detta underavsnitt avses med

a) *biologiskt material:* material som innehåller genetisk information och som kan reproducera sig självt eller reproduceras i ett biologiskt system,

b) *mikrobiologiskt förfaringssätt:* varje förfaringssätt som använder sig av, utförs på eller framställer ett mikrobiologiskt material.

3. Vid tillämpningen av detta avtal ska uppfinningar som är nya, som har uppfinningshöjd och som kan användas industriellt, vara patenterbara även om de avser en produkt som består av eller innehåller biologiskt material eller ett förfarande genom vilket biologiskt material framställs, bearbetas eller används.

Biologiskt material, som isoleras från sin naturliga miljö eller framställs genom ett tekniskt förfaringssätt, kan vara föremål för en uppfinning även om det redan förekom i naturen.

En isolerad beståndsdel av människokroppen eller en på annat sätt genom ett tekniskt förfaringssätt framställd beståndsdel, inbegripet en gensekvens eller en delsekvens av en gen, kan utgöra en patenterbar uppfinning, även om denna beståndsdels struktur är identisk med strukturen hos en naturlig beståndsdel. Den industriella användningen av en gensekvens eller delsekvens av en gen ska tydligt framgå av patentansökan.

4. Följande är icke patenterbart:

a) Växtsorter och djurraser.

b) Väsentligen biologiska förfaringssätt för framställning av växter eller djur.

c) Människokroppen i sina olika bildnings- och utvecklingsstadier, liksom enbart upptäckten av en av dess beståndsdelar, inbegripet en gensekvens eller en delsekvens av en gen.

Uppfinningar, som avser växter eller djur, är patenterbara om uppfinningens genomförbarhet inte är tekniskt begränsad till en viss växtsort eller djurras. Led b i denna punkt påverkar inte patenterbarheten hos uppfinningar, vilkas föremål är ett mikrobiologiskt förfaringssätt eller ett annat tekniskt förfaringssätt eller en genom sådana förfaringssätt framställd produkt.

5. Uppfinningar, vilkas kommersiella utnyttjande skulle stå i strid med allmän ordning eller allmän moral, är uteslutna från patenterbarhet; utnyttjande ska dock inte betraktas som stridande mot allmän ordning eller allmän moral endast på den grund att det är förbjudet genom en bestämmelse i lag eller annan författning. Särskilt följande ska anses icke patenterbart:

a) Förfaringssätt för kloning av mänskliga varelser.

b) Förfaringssätt för ändring i den genetiska identiteten hos mänskliga könsceller.

c) Användning av mänskliga embryon för industriella eller kommersiella ändamål.

d) Sådana förfaringssätt för ändring i den genetiska identiteten hos djur som kan förorsaka dem lidande, utan att det medför några påtagliga medicinska fördelar för människor eller djur samt djur som framställs genom sådana förfaringssätt.

6. Det skydd ett patent ger för ett biologiskt material, som på grund av en uppfinning har bestämda egenskaper, omfattar allt biologiskt material som erhålls ur det biologiska materialet genom reproduktion eller mångfaldigande i identisk eller differentierad form och som har samma egenskaper.

7. Det skydd ett patent ger för ett förfaringssätt som gör det möjligt att framställa ett biologiskt material, som på grund av en uppfinning har bestämda egenskaper, omfattar det biologiska material som direkt framställs genom detta förfaringssätt och allt annat biologiskt material som genom reproduktion eller mångfaldigande i identisk eller differentierad form framställs från det direkt framställda biologiska materialet och som har samma egenskaper.

8. Det skydd ett patent ger för en produkt som innehåller eller består av genetisk information omfattar, med förbehåll för artikel 4 c i denna artikel, allt material i vilket produkten införlivas och i vilket den genetiska informationen innefattas och utövar sin funktion.

9. Det skydd som avses i punkterna 7 och 8 i denna artikel omfattar inte biologiskt material som framställs genom reproduktion eller mångfaldigande av sådant biologiskt material som av patenthavaren, eller med hans eller hennes samtycke, släpps ut på marknaden på en parts territorium, när reproduktionen eller mångfaldigandet är ett nödvändigt led i den användning för vilken det biologiska materialet har släppts ut på marknaden, förutsatt att det framställda materialet inte senare används för annan reproduktion eller annat mångfaldigande.

10. Genom undantag från punkterna 7 och 8 i denna artikel innebär försäljning eller all annan saluföring av vegetabiliskt reproduktionsmaterial av patenthavaren, eller med hans eller hennes samtycke, till en jordbrukare för att utnyttjas i jordbruket, att denne har rätt att själv använda sin skörd för reproduktion eller mångfaldigande i det egna jordbruket. Omfattningen av och villkoren för detta undantag ska svara mot dem som föreskrivs i parternas nationella lagar och författningar och nationell praxis för växtförädlarrätt.

Genom undantag från punkterna 7 och 8 i denna artikel innebär försäljning eller annan saluföring av avelsboskap eller annat animaliskt reproduktionsmaterial av patenthavaren, eller med hans eller hennes samtycke, till en jordbrukare att denne har rätt att använda den skyddade boskapen för jordbruksändamål. Denna rätt omfattar att jordbrukaren får förfoga över djuret eller annat animaliskt reproduktionsmaterial för sin jordbruksverksamhet, men inte för försäljning inom ramen för eller i syfte att bedriva kommersiell reproduktionsverksamhet. Omfattningen av och villkoren för undantaget ovan ska regleras i nationella lagar och författningar och nationell praxis.

11. Parterna ska föreskriva ömsesidig tvångslicens i följande fall:

a) En förädlare, som inte kan erhålla eller utnyttja en växtförädlarrätt utan att göra intrång i ett tidigare meddelat patent, får ansöka om tvångslicens att utan ensamrätt utnyttja den uppfinning som skyddas av patentet, mot lämplig avgift, såvitt en sådan licens är nödvändig för att den växtsort som ska skyddas ska kunna utnyttjas. Parterna ska föreskriva att patenthavaren, när en sådan licens meddelas, på skäliga villkor har rätt till en ömsesidig licens att använda den skyddade sorten.

b) En innehavare av ett patent på en bioteknisk uppfinning, som inte kan utnyttja denna utan att göra intrång i en tidigare beviljad växtförädlarrätt, får ansöka om tvångslicens att utan ensamrätt utnyttja den växtsort som skyddas av rättigheten, mot lämplig avgift. Parterna ska föreskriva att innehavaren av växtförädlarrätten, när en sådan licens meddelas, på skäliga villkor har rätt till en ömsesidig licens att använda den skyddade uppfinningen.

12. De som ansöker om sådana licenser som avses i punkt 11 i denna artikel ska visa att

a) de utan framgång har vänt sig till patenthavaren eller innehavaren av växtförädlarrätten, för att erhålla ett licensavtal,

b) växtsorten eller uppfinningen utgör ett viktigt teknisk framsteg av betydande ekonomiskt intresse i förhållande till den patentskyddade uppfinningen eller den skyddade växtsorten.

Artikel 222

Skydd av uppgifter som lämnas i syfte att erhålla godkännande för att släppa ut ett läkemedel på marknaden

1. Parterna ska tillämpa ett övergripande system för att garantera att uppgifter som lämnas in för att erhålla ett godkännande för utsläppande av läkemedel på marknaden behandlas konfidentiellt, inte röjs eller används.

2. När en part begär att testdata eller studier rörande ett läkemedels säkerhet och effektivitet ska lämnas in innan en sådan produkt godkänns för saluföring får parten därför inte, under en period av minst fem år från dagen för det första godkännandet i den parten, tillåta andra sökande att sälja samma produkt eller en liknande produkt på grundval av det godkännande som beviljats den sökande som hade lämnat in testdata eller studier, såvida inte denne har gett sitt samtycke. Under en sådan period ska de testdata eller studier som lämnades in för det första godkännandet inte användas till förmån för senare sökande som försöker få ett godkännande för saluföring av ett läkemedel, utom om den förste sökande har gett sitt samtycke.

3. Ukraina ska åta sig att anpassa sin lagstiftning rörande uppgiftsskydd för läkemedel till EU:s lagstiftning till en tidpunkt som beslutas av handelskommittén.

Artikel 223

Uppgiftsskydd för växtskyddsmedel

1. Parterna ska fastställa krav på säkerhet och effektivitet före godkännande av utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden.

2. Parterna ska erkänna en tillfällig rättighet till ägaren av en test- eller studierapport som lämnas in för första gången för att erhålla ett godkännande för saluföring av ett växtskyddsmedel. Under en sådan period ska test- eller studierapporten inte användas till förmån för någon annan person som försöker få ett godkännande för saluföring av ett växtskyddsmedel, om inte den förste ägaren uttryckligen gett sitt samtycke. Denna rätt kallas nedan *uppgiftsskydd*.

3. Parterna ska fastställa de villkor som test- eller studierapporten ska uppfylla.

4. Perioden för uppgiftsskydd ska vara minst tio år från dagen för det första godkännandet i den part som berörs. Parterna får besluta om en förlängning av perioden för uppgiftsskydd för växtskyddsmedel med låg risk. I ett sådant fall får perioden förlängas till 13 år.

5. Parterna får besluta att dessa perioder ska förlängas för varje förlängning av godkännanden för mindre användningsområden ([1]). I ett sådant fall får den sammanlagda uppgiftsskyddsperioden under inga förhållanden överstiga 13 år, eller för växtskyddsmedel med låg risk, 15 år.

6. En test eller en studie ska också omfattas av skydd om den behövdes för att förnya eller ompröva ett produktgodkännande. I dessa fall ska uppgiftsskyddsperioden vara 30 månader.

7. Regler för att förhindra att samma tester utförs flera gånger på ryggradsdjur ska fastställas av parterna. En sökande som avser att utföra tester och studier på ryggradsdjur ska vidta nödvändiga åtgärder för att kontrollera att dessa tester och studier inte redan har utförts eller påbörjats.

8. En ny sökande och innehavaren eller innehavarna av de relevanta produktgodkännandena ska på alla sätt säkerställa att de utbyter information om tester och studier på ryggradsdjur. Kostnaderna för detta utbyte ska bestämmas på ett rättvist, öppet och icke-diskriminerande sätt. En ny sökande är bara skyldig att stå för en del av kostnaderna för den information han är skyldig att lämna för att uppfylla kraven för produktgodkännande.

9. Om den nye sökanden och innehavaren eller innehavarna av relevanta produktgodkännanden för växtskyddsmedel inte kan nå en uppgörelse om att utbyta rapporter om tester eller studier på ryggradsdjur ska den nye sökanden informera parten.

([1]) Mindre användningsområde: användning av ett växtskyddsmedel i en särskild part på växter eller växtprodukter som inte odlas i större omfattning i den parten eller som odlas i stor omfattning för att fylla ett exceptionellt växtskyddsbehov.

10. Om en uppgörelse inte kan nås får detta inte hindra den berörda parten från att använda rapporter om tester och studier på ryggradsdjur i samband med den nya sökandens ansökan.

11. Innehavaren eller innehavarna av det relevanta godkännandet har rätt att kräva av den nye sökanden att denne står för en rimlig del av innehavarens eller innehavarnas kostnader. Den berörda parten får hänvisa de berörda parterna till att lösa frågan genom ett formellt och bindande skiljeförfarande som genomförs enligt den nationella lagstiftningen.

Underavsnitt 6

Kretsmönster i halvledarprodukter

Artikel 224

Definitioner

I detta underavsnitt avses med

a) *halvledarprodukt:* slut- eller mellanledet av en produkt som

består av en materialstruktur i vilken ingår ett lager halvledande material, och har ett eller flera andra lager bestående av ledande, isolerande eller halvledande material och där lagren är placerade i enlighet med ett förutbestämt tredimensionellt mönster, samt är avsedd att ensam eller tillsammans med andra funktioner utföra en elektronisk funktion,

b) *en halvledarprodukts kretsmönster:* en rad sammanhörande bilder som, oavsett hur de är fixerade eller kodade,

utgör det tredimensionella mönstret av de lager som en halvledarprodukt består av, och där varje bild i raden representerar hela eller en del av mönstret i en halvledarprodukts yta vid vilken tillverkningsfas som helst.

c) *kommersiellt utnyttjande:* försäljning, uthyrning, leasing eller andra kommersiella distributionsmetoder eller erbjudande om dessa. I artikel 227 i detta avtal ska emellertid kommersiellt utnyttjande inte omfatta utnyttjande i förtroliga sammanhang om det inte förekommer någon ytterligare distribution till tredje part.

Artikel 225

Skyddskrav

1. Parterna ska skydda kretsmönstren i halvledarprodukter genom lagstiftning som ger ensamrätter i enlighet med bestämmelserna i denna artikel.

2. Parterna ska fastställa skydd för en halvledarprodukts kretsmönster i den utsträckning det uppfyller villkoren att dels vara resultatet av sin upphovsmans egen intellektuella insats, dels inte vara allmänt förekommande inom halvledarindustrin. I de fall då en halvledarprodukts kretsmönster består av delar som är allmänt förekommande inom halvledarindustrin ska det skyddas endast i den utsträckning kombinationen av delarna, betraktad som helhet, uppfyller de ovannämnda villkoren.

Artikel 226

Ensamrätter

1. Den ensamrätt som avses i artikel 225.1 i detta avtal ska omfatta rätten att medge eller förbjuda följande handlingar:

a) mångfaldigande av ett kretsmönster i den utsträckning det är skyddat enligt artikel 225.2 i detta avtal,

b) kommersiellt utnyttjande eller import för detta ändamål av ett kretsmönster eller en halvledarprodukt som har tillverkats med utnyttjande av kretsmönster.

2. Den ensamrätt som avses i punkt 1 a i denna artikel ska inte gälla mångfaldigande i syfte att analysera, utvärdera eller undervisa om själva kretsmönstret eller de begrepp, processer, system eller den teknik som det innehåller.

3 Den ensamrätt som avses i punkt 1 i denna artikel ska inte utsträckas till en handling avseende ett kretsmönster som uppfyller kraven i artikel 225.2 i detta avtal, skapat på grundval av analys och utvärdering av ett annat kretsmönster i överensstämmelse med punkt 2 i denna artikel.

4. Ensamrätten att medge eller förbjuda de handlingar som nämns i punkt 1 b i denna artikel ska inte gälla en sådan handling som utförs efter det att kretsmönstret eller halvledarprodukten lagligen har släppts ut på marknaden.

Artikel 227

Skyddstid

Ensamrätten ska gälla i minst 10 år från den tidpunkt då kretsmönstret först utnyttjades kommersiellt i någon del av världen eller, i det fall registrering är ett villkor för att ensamrätten ska uppstå eller fortsätta att gälla, 10 år efter den tidigaste av följande tidpunkter:

a) utgången av det kalenderår under vilket kretsmönstret först utnyttjades kommersiellt i någon del av världen,

b) utgången av det kalenderår under vilket en giltig ansökan om registrering ingavs.

Underavsnitt 7

Andra bestämmelser

Artikel 228

Växtsorter

Parterna ska samarbeta för att främja och stärka skyddet av växtförädlarrätten i enlighet med den internationella konventionen för skydd av växtförädlingsprodukter från 1961, reviderad i Genève den 10 november 1972, den 23 oktober 1978 och den 19 mars 1991, däribland det icke-obligatoriska undantaget från förädlarrätten enligt artikel 15.2 i konventionen.

Artikel 229

Genetiska resurser, traditionell kunskap och folklore

1. Med förbehåll för sin inhemska lagstiftning ska parterna respektera, bevara och bibehålla kunskaper, innovationer och sedvänjor hos ursprungsbefolkningar och lokalsamhällen med traditionella livssätt som är relevanta för bevarande och hållbart nyttjande av biologisk mångfald, och främja en bredare tillämpning av dessa, med godkännande och deltagande av dem som besitter sådana kunskaper, innovationer och sedvänjor, samt främja rättvis fördelning av de vinster som uppkommer vid utnyttjandet av sådana kunskaper, innovationer och sedvänjor.

2. Parterna erkänner vikten av att, i enlighet med nationell lagstiftning, vidta lämpliga åtgärder för att bevara traditionell kunskap och är överens om att fortsätta att arbeta för att utveckla internationellt erkända *sui generis*-modeller för det rättsliga skyddet av traditionell kunskap.

3. Parterna är överens om att bestämmelserna om immateriella rättigheter i detta underavsnitt och konventionen om biologisk mångfald ska tillämpas på ett ömsesidigt stödjande sätt.

4. Parterna är överens om att regelbundet utbyta synpunkter och information om relevanta multilaterala diskussioner.

Avsnitt 3

Säkerställande av skydd för immateriella rättigheter

Artikel 230

Allmänna skyldigheter

1. Parterna bekräftar sina åtaganden enligt Tripsavtalet, särskilt del III, och ska föreskriva följande nödvändiga kompletterande åtgärder, förfaranden och sanktioner för att säkerställa skyddet för immateriella rättigheter ([1]). Åtgärderna, förfarandena och sanktionerna ska vara rättvisa och skäliga, inte onödigt komplicerade eller kostsamma och inte medföra oskäliga tidsfrister eller omotiverade dröjsmål.

2. Åtgärderna och sanktionerna ska även vara effektiva, proportionella och avskräckande och tillämpas så att hinder för lagenlig handel inte uppkommer och så att missbruk inte sker.

Artikel 231

Berättigade sökande

1. Parterna ska tillerkänna följande personer och organ rätten att ansöka om tillämpning av de åtgärder, förfaranden och sanktioner som avses i detta avsnitt och i del III i Tripsavtalet:

a) Innehavare av immateriella rättigheter, i överensstämmelse med bestämmelserna i tillämplig lagstiftning.

b) Alla andra personer som får utnyttja dessa rättigheter, i synnerhet licenstagare, i den mån detta tillåts i och överensstämmer med bestämmelserna i tillämplig lag.

c) Organ som tillvaratar branschintressen och som regelmässigt anses ha rätt att företräda innehavare av immateriella rättigheter, i den mån detta tillåts i och överensstämmer med bestämmelserna i tillämplig lag.

2. Parterna får tillerkänna organ som förvaltar kollektiva immateriella rättigheter och som regelmässigt anses ha rätt att företräda innehavare av immateriella rättigheter rätten att ansöka om tillämpning av de åtgärder, förfaranden och sanktioner som avses i detta avsnitt och i del III i Tripsavtalet, i den mån detta tillåts i och överensstämmer med bestämmelserna i tillämplig lagstiftning.

Underavsnitt 1

Civilrättsliga åtgärder, förfaranden och sanktioner

Artikel 232

Presumtion om innehav av upphovsrätt eller närstående rättighet

Parterna erkänner att följande gäller vid tillämpningen av de åtgärder, förfaranden och sanktioner som föreskrivs i detta avtal:

a) För att upphovsmannen till ett litterärt eller konstnärligt verk, om inte motsatsen bevisas, ska anses som sådan och följaktligen ha rätt att föra talan om intrång, ska det vara tillräckligt att den personens namn på sedvanligt sätt finns angivet på verket.

b) Bestämmelsen i led a i denna artikel ska efter nödvändiga ändringar också tillämpas på innehavare av upphovsrätten närstående rättigheter i fråga om deras skyddade alster.

([1]) Vid tillämpningen av artiklarna 229–241 i detta avtal bör begreppet *immateriella rättigheter* åtminstone omfatta följande rättigheter: upphovsrätt, upphovsrätten närstående rättigheter, en databasframställares sui generis-rätt, rättigheter som tillhör skaparen av kretsmönster i halvledarprodukter, varumärkesrättigheter, formskydd, patenträttigheter, inklusive rättigheter som härrör från tilläggsskydd; geografiska beteckningar; bruksmodellskydd; växtförädlarrätt; firmanamn, om dessa är skyddade som exklusiva rättigheter i den berörda nationella lagstiftningen.

Artikel 233

Bevisning

1. Parternas rättsliga myndigheter ska ha befogenhet att, när en part har lagt fram skälig bevisning som är tillräcklig för att visa grund för talan och har angett bevisning till stöd för sin talan som motparten förfogar över, besluta att motparten ska lägga fram bevisningen, förutsatt att sekretessbelagd och annan konfidentiell information skyddas.

2. Under samma förutsättningar ska parterna, när det gäller intrång i de immateriella rättigheterna som begås i kommersiell skala, vidta nödvändiga åtgärder för att göra det möjligt för de behöriga rättsliga myndigheterna att, där så är lämpligt och på begäran, besluta att bank-, finans- eller affärshandlingar som motparten förfogar över ska läggas fram, förutsatt att sekretessbelagd och annan konfidentiell information skyddas.

Artikel 234

Åtgärder för att skydda bevisning

1. Parterna ska se till att de behöriga rättsliga myndigheterna, redan innan prövningen av sakfrågan inletts och på begäran av en part som har lagt fram skälig bevisning till stöd för sina påståenden att ett immaterialrättsintrång har begåtts eller är omedelbart förestående, får besluta om omedelbara och effektiva interimistiska åtgärder för att säkra relevant bevisning om det påstådda intrånget, förutsatt att konfidentiell information skyddas. Sådana åtgärder kan inbegripa en detaljerad beskrivning, med eller utan provexemplar, eller beslag av de påstådda intrångsgörande varorna och, där så är lämpligt, det material och de verktyg som använts för tillverkningen och/eller distributionen av dessa varor samt tillhörande handlingar. Åtgärderna ska om nödvändigt vidtas utan att motparten hörs, särskilt om ett dröjsmål kan antas medföra irreparabel skada för rättighetshavaren eller om det finns en uppenbar risk för att bevisningen kan komma att förstöras.

2. Parterna ska se till att åtgärder för att skydda bevisning upphävs eller upphör att gälla, på begäran av svaranden och utan att det påverkar möjligheten att kräva skadestånd, om inte sökanden inom skälig tid väcker talan om saken vid den behöriga rättsliga myndigheten.

Artikel 235

Rätt till information

1. Parterna ska se till att de behöriga rättsliga myndigheterna, i samband med en rättegång om immaterialrättsintrång och som svar på en berättigad och proportionell begäran av käranden, får besluta att information om ursprung och distributionsnät för de intrångsgörande varorna eller tjänsterna ska lämnas av intrångsgöraren och/eller annan person som

a) har befunnits förfoga över de intrångsgörande varorna i kommersiell skala,

b) har befunnits använda de intrångsgörande tjänsterna i kommersiell skala,

c) har befunnits i kommersiell skala tillhandahålla tjänster som använts i intrångsgörande verksamhet,

eller

d) har pekats ut av en person som avses i led a, b eller c i denna punkt såsom delaktig i produktion, tillverkning eller distribution av varorna eller tillhandahållandet av tjänsterna.

2. Informationen i punkt 1 i denna artikel ska, beroende på vad som lämpligt, omfatta

a) namn och adress till producenter, tillverkare, distributörer, leverantörer och andra som tidigare innehaft respektive använt varorna eller tjänsterna, samt tilltänkta grossister och detaljister,

b) uppgifter om hur mycket som producerats, tillverkats, levererats, mottagits eller beställts samt om erhållet pris på varorna eller tjänsterna.

3. Punkterna 1 och 2 i denna artikel ska inte påverka tillämpningen av andra lagbestämmelser som

a) ger rättighetshavarens rätt till ytterligare information,

b) reglerar hur information som lämnas enligt denna artikel får användas i civilrättsliga eller straffrättsliga förfaranden,

c) reglerar ansvar för missbruk av rätten till information,

d) gör det möjligt att vägra lämna sådan information som skulle tvinga en person som avses i punkt 1 i denna artikel att medge egen eller nära anhörigs medverkan i ett immaterialrättsintrång, eller

e) reglerar sekretesskydd för informationskällor eller behandling av personuppgifter.

Artikel 236

Interimistiska åtgärder och säkerhetsåtgärder

1. Parterna ska se till att de rättsliga myndigheterna på begäran av sökanden får utfärda ett interimistiskt föreläggande i syfte att hindra ett omedelbart förestående immaterialrättsintrång eller tillfälligt förbjuda, vid behov förenat med vite om så föreskrivs i nationell lagstiftning, en fortsättning av det påstådda intrånget eller göra en fortsättning avhängig av att det ställs säkerhet för ersättning till rättighetshavaren. Ett interimistiskt föreläggande får också utfärdas på samma villkor mot en mellanhand vars tjänster utnyttjas av tredje man för att göra intrång i en immateriell rättighet.

2. Ett interimistiskt föreläggande får även utfärdas i syfte att besluta om beslag eller överlämnande av varor som misstänks göra intrång i en immateriell rättighet för att förhindra att de införs eller omsätts på marknaden.

3. När det gäller intrång som begås i kommersiell skala, ska parterna se till att de rättsliga myndigheterna, om sökanden påvisar omständigheter som kan äventyra indrivningen av skadestånd, får belägga fast och rörlig egendom som tillhör den person som påstås ha gjort intrånget med kvarstad, inbegripet frysning av dennes bankkonton och andra tillgångar. I detta syfte får de behöriga myndigheterna besluta att bank-, finans- eller affärshandlingar ska lämnas ut, eller om lämplig tillgång till relevant information.

4. Parterna ska se till att de interimistiska åtgärder som avses i punkterna 1, 2 och 3 i denna artikel där så är lämpligt får vidtas utan att motparten hörs, särskilt om ett dröjsmål skulle leda till irreparabel skada för rättighetshavaren. I sådana fall ska parterna senast underrättas om detta omedelbart efter det att åtgärderna har verkställts. En omprövning, innefattande en rätt att bli hörd, ska ske på svarandens begäran, så att det inom rimlig tid efter underrättelsen om åtgärderna kan beslutas huruvida dessa ska ändras, upphävas eller fastställas.

5. Parterna ska se till att de interimistiska åtgärder som avses i punkterna 1, 2 och 3 i denna artikel upphävs eller upphör att gälla, på begäran av svaranden, om sökanden inte inom skälig tid väcker talan om saken vid den behöriga rättsliga myndigheten.

6. Om de interimistiska åtgärderna upphävs eller upphör på grund av en handling eller underlåtenhet från sökandens sida, eller om det i efterhand konstateras att det inte förelåg något intrång eller hot om intrång i en immateriell rättighet, ska de rättsliga myndigheterna ha befogenhet att på begäran av svaranden förordna om att sökanden ska betala lämplig ersättning till svaranden för skada som har orsakats av dessa åtgärder.

Artikel 237

Korrigeringsåtgärder

1. Parterna ska se till att de behöriga rättsliga myndigheterna på begäran av sökanden, utan att det påverkar det skadestånd som kan utgå till rättighetshavaren på grund av intrånget och utan att någon form av ersättning utgår, får besluta att varor som har konstaterats göra intrång i en immateriell rättighet ska återkallas från marknaden, slutgiltigt avlägsnas från marknaden eller förstöras. Om så är lämpligt, får de behöriga rättsliga myndigheterna även besluta att material och verktyg som huvudsakligen har använts för att skapa eller tillverka dessa varor ska förstöras.

2. De rättsliga myndigheterna ska förordna om att dessa åtgärder ska bekostas av intrångsgöraren, såvida det inte åberopas särskilda skäl mot detta.

Artikel 238

Förelägganden

Parterna ska se till att de behöriga rättsliga myndigheterna, när de har fastställt att ett intrång har begåtts i en immateriell rättighet, får utfärda ett föreläggande mot den person som gjort intrånget med förbud att fortsätta intrånget. Om så föreskrivs i nationell lagstiftning, ska föreläggandet, där så är lämpligt, förenas med vite för att säkerställa efterlevnad. Parterna ska även se till att rättighetshavare har möjlighet att begära ett föreläggande mot mellanhänder vars tjänster utnyttjas av tredje man för att göra intrång i en immateriell rättighet.

Artikel 239

Alternativa åtgärder

Parterna får föreskriva att de behöriga rättsliga myndigheterna, när detta är lämpligt och på begäran av den person som kan bli föremål för sådana åtgärder som föreskrivs i artikel 237 och/eller artikel 238 i detta avtal, får besluta att ekonomisk ersättning istället för de åtgärder som föreskrivs i artikel 237 och/eller artikel 238 i detta avtal, ska utgå till den skadelidande parten, om personen i fråga varken har handlat uppsåtligt eller oaktsamt, om ett verkställande av åtgärderna i fråga skulle orsaka denne oproportionerligt stor skada och om ekonomisk ersättning till den skadelidande parten framstår som rimligt tillfredsställande.

Artikel 240

Skadestånd

1. Parterna ska se till att de rättsliga myndigheterna när de fastställer skadestånd

a) beaktar alla relevanta omständigheter, såsom de negativa ekonomiska konsekvenserna, däribland utebliven vinst, för den skadelidande parten, den otillbörliga vinst som intrångsgöraren har gjort och, där så är lämpligt, omständigheter av annan än rent ekonomisk karaktär, såsom ideell skada som rättighetshavaren har förorsakats genom intrånget, eller

b) som ett alternativ till led a i denna punkt, där så är lämpligt, får fastställa skadeståndet till ett engångsbelopp på grundval av sådana faktorer som åtminstone det belopp som skulle ha betalats i royalty eller avgift om intrångsgöraren hade begärt tillstånd att nyttja den immateriella rättigheten i fråga.

2. I de fall då intrångsgöraren har gjort intrång i immateriella rättigheter utan att ha vetat eller utan att ha rimlig grund till att veta det, får parterna föreskriva att de rättsliga myndigheterna får förordna om återbetalning till den skadelidande parten av vinst eller betalning av ett skadestånd som kan vara fastställt i förväg.

Artikel 241

Kostnader för förfarandet

Parterna ska se till att rimliga och proportionerliga kostnader för förfarandet och andra kostnader som har åsamkats den vinnande parten, som allmän regel ersätts av den förlorande parten om detta inte skulle strida mot principen om rättvisa.

Artikel 242

Offentliggörande av domstolsavgöranden

Parterna ska se till att de rättsliga myndigheterna i rättsliga förfaranden rörande immaterialrättsintrång på begäran av sökanden och på intrångsgörarens bekostnad får förordna om lämpliga åtgärder för att sprida information om avgörandet, t.ex. att avgörandet ska anslås och offentliggöras helt eller delvis. Parterna får även föreskriva ytterligare lämpliga åtgärder för offentliggörande som är anpassade till de särskilda förhållandena, inbegripet väl synlig annonsering.

Artikel 243

Administrativa förfaranden

Om civilrättsliga sanktioner kan föreläggas till följd av administrativa förfaranden grundade på vad som framkommit i saken, ska dessa förfaranden i allt väsentligt vara förenliga med de principer som fastställs i de relevanta bestämmelserna i detta underavsnitt.

Underavsnitt 2

Tjänstelevererande mellanhänders ansvar

Artikel 244

Användning av mellanhänders tjänster

Båda parter erkänner att tredje man kan komma att använda mellanhänders tjänster för intrångsrelaterad verksamhet. För att säkerställa fri rörlighet för informationstjänster och samtidigt säkerställa skydd för immateriella rättigheter i en digital miljö, ska varje part föreskriva de åtgärder som framgår av detta underavsnitt för tjänstelevererande mellanhänder. Detta underavsnitt är endast tillämpligt på ansvar som kan vara en följd av intrång på det immaterialrättsliga området, framför allt upphovsrätt ([1]).

Artikel 245

Tjänstelevererande mellanhänders ansvar: enbart vidarefordran (”mere conduit”)

1. Parterna ska se till att en tjänsteleverantör som levererar en informationssamhällestjänst bestående av överföring i ett kommunikationsnät av information som lämnats av tjänstemottagaren, eller tillhandahållande av tillgång till ett kommunikationsnät, inte ska vara ansvarig för den överförda informationen under förutsättning att tjänsteleverantören

a) inte initierar överföringen,

b) inte väljer ut mottagaren av den överförda informationen, och

c) inte väljer ut eller ändrar den information som överförs.

2 Överföringen och tillhandahållande av sådan tillgång som avses i punkt 1 i denna artikel omfattar automatisk, mellanliggande och tillfällig lagring av den vidarebefordrade informationen, i den mån lagringen enbart görs för att utföra överföringen i kommunikationsnätet och under förutsättning att informationen inte lagras längre än vad som rimligtvis krävs för sådan överföring.

3 Denna artikel ska inte påverka möjligheten för en domstol eller administrativ myndighet att i enlighet med parternas rättssystem kräva att tjänsteleverantören upphör med eller förhindrar en överträdelse.

([1]) De undantag från ansvar som fastställs enligt denna artikel omfattar endast fall när tjänsteleverantörens verksamhet är begränsad till den tekniska processen att driva och erbjuda tillgång till ett kommunikationsnät där information som görs tillgänglig av tredje part vidarebefordras eller tillfälligt lagras, i uteslutande syfte att göra överföringen effektivare. Denna verksamhet är av rent teknisk, automatisk och passiv natur, vilket innebär att tjänsteleverantören varken har kännedom om eller kontroll över vidarebefordrad eller lagrad information.

Artikel 246

Tjänsteleverererande mellanhänders ansvar: cachning

1. Parterna ska se till att en tjänsteleverantör som levererar en informationssamhällestjänst bestående av överföring i ett kommunikationsnät av information som lämnats av tjänstemottagaren inte ska vara ansvarig för den automatiska, mellanliggande och tillfälliga lagring av informationen som ägt rum enbart för att effektivisera vidare överföring av informationen till andra tjänstemottagare på deras begäran, under förutsättning att

a) tjänsteleverantören inte ändrar informationen,

b) tjänsteleverantören uppfyller villkoren för tillgång till informationen,

c) tjänsteleverantören följer regler för uppdatering av informationen, vilka fastställts på ett sätt som är allmänt vedertaget och använt inom branschen,

d) tjänsteleverantören inte ingriper i den lagliga användningen av den teknik som är allmänt vedertagen och som används inom branschen för att få fram data om hur informationen används, och

e) tjänsteleverantören handlar utan dröjsmål för att avlägsna den information han har lagrat eller göra den oåtkomlig så snart han fått kännedom om att den information som ursprungligen överfördes har avlägsnats från nätet eller gjorts oåtkomlig, eller att en domstol eller administrativ myndighet har bestämt att den ska avlägsnas eller göras oåtkomlig.

2. Denna artikel ska inte påverka möjligheten för en domstol eller administrativ myndighet att i enlighet med parternas rättssystem kräva att tjänsteleverantören upphör med eller förhindrar en överträdelse.

Artikel 247

Tjänsteleverererande mellanhänders ansvar: värdtjänster

1. Parterna ska se till att en tjänsteleverantör som levererar en informationssamhällestjänst bestående av lagring av information som tillhandahållits av en tjänstemottagare inte ska vara ansvarig för information som lagrats på begäran av tjänstemottagaren, under förutsättning att

a) tjänsteleverantören inte hade kännedom om förekomsten av olaglig verksamhet eller olaglig information och, beträffande skadeståndsanspråk, inte var medveten om fakta eller omständigheter som gjort den olagliga verksamheten eller den olagliga informationen uppenbar, eller

b) tjänsteleverantören så snart han fått sådan kännedom eller blivit medveten om detta handlat utan dröjsmål för att avlägsna informationen eller göra den oåtkomlig.

2. Punkt 1 i denna artikel är inte tillämplig om tjänstemottagaren handlar under tjänsteleverantörens ledning eller överinseende.

3. Denna artikel ska inte påverka möjligheten för en domstol eller administrativ myndighet att i enlighet med parternas rättssystem kräva att tjänsteleverantören upphör med eller förhindrar en överträdelse, inte heller ska den påverka parternas möjlighet att inrätta förfaranden för att avlägsna information eller göra den oåtkomlig.

Artikel 248

Avsaknad av allmän övervakningsskyldighet

1. Parterna får inte ålägga leverantörer av tjänster som omfattas av artiklarna 245, 246 och 247 i detta avtal en allmän skyldighet att övervaka den information de överför eller lagrar, och inte heller någon allmän skyldighet att aktivt efterforska fakta eller omständigheter som kan tyda på olaglig verksamhet.

2. Parterna kan fastställa skyldigheter för leverantörer av informationssamhällets tjänster att omedelbart informera de behöriga myndigheterna om påstådda olagliga verksamheter som utförts eller olaglig information som tillhandahållits av mottagarna av deras tjänster eller att till behöriga myndigheter på deras begäran lämna information som gör det möjligt att identifiera de mottagare av deras tjänster med vilka de ingått lagringsavtal.

Artikel 249

Övergångsperiod

Ukraina ska till fullo uppfylla skyldigheterna enligt detta underavsnitt inom 18 månader från detta avtals ikraftträdande.

Underavsnitt 3

Andra bestämmelser

Artikel 250

Gränsåtgärder

1. I denna bestämmelse avses med *varor som gör intrång i immateriella rättigheter*

a) *varumärkesförfalskade varor*:

i) varor, inbegripet emballage, som utan tillstånd har försetts med ett varumärke som är identiskt med det giltigt registrerade varumärket för varor av samma slag eller som i väsentliga drag inte kan skiljas från ett sådant varumärke och som därigenom gör intrång i varumärkesinnehavarens rättigheter,

ii) varje varumärkessymbol (logotyp, etikett, klistermärke, broschyr, bruksanvisning eller garantihandling), även om den föreligger separat, under samma omständigheter som för de varor som avses i led i,

iii) emballagematerial som är försett med varumärken för varumärkesförfalskade varor och som föreligger separat, under samma omständigheter som för de varor som avses i led i,

b) *pirattillverkade varor*: varor som är eller innehåller kopior som tillverkats utan medgivande från innehavaren av upphovsrätten eller närstående rättigheter eller av formskyddet, oavsett om upphovsrätten, den närstående rättigheten eller formskyddet registrerats enligt nationell lagstiftning eller inte, eller från en person med vederbörligt tillstånd av rättighetshavaren i tillverkningslandet,

c) varor som enligt lagstiftningen hos den part där ansökan om tullmyndigheternas ingripande lämnas in gör intrång i

i) ett patent,

ii) ett tilläggsskydd,

iii) en växtförädlarrätt,

iv) en formgivning,

v) en geografisk beteckning.

2. Parterna ska, om inte annat följer av detta underavsnitt, införa förfaranden [1] som gör det möjligt för en rättighetshavare, som har giltiga skäl att misstänka att varor som gör intrång i en immateriell rättighet kan komma att importeras, exporteras, återexporteras, införas till eller utföras ur tullområdet, hänföras till ett suspensivt arrangemang eller överföras till en frizon eller ett frilager, att lämna in en skriftlig ansökan till de behöriga administrativa eller rättsliga myndigheterna om att tullmyndigheterna ska skjuta upp övergången till fri omsättning av sådana varor eller kvarhålla dem.

[1] Det ska inte finnas någon skyldighet att tillämpa sådana förfaranden på import av varor som har släppts ut på marknaden i ett annat land av rättighetshavaren eller med dennes samtycke.

3. Parterna ska föreskriva att om tullmyndigheterna i sin tjänsteutövning, och innan rättighetshavaren lämnat in en ansökan eller fått den godkänd, har tillräckliga skäl att misstänka att varor gör intrång i en immateriell rättighet, får de skjuta upp frigörandet av varorna eller kvarhålla dem så att rättighetshavaren kan lämna in en ansökan om ingripande enligt föregående punkt.

4. De rättigheter eller skyldigheter som fastställs i del III avsnitt 4 i Tripsavtalet som rör importören ska även gälla för exportören eller innehavaren av varorna.

5. Parterna ska samarbeta i syfte att tillhandahålla tekniskt stöd och kapacitetsuppbyggnad för genomförandet av denna artikel.

6. Ukraina ska till fullo uppfylla skyldigheten enligt denna artikel inom tre år från detta avtals ikraftträdande.

Artikel 251

Uppförandekoder och kriminaltekniskt samarbete

Parterna ska uppmuntra

a) branschorganisationer eller branschsammanslutningar att utarbeta uppförandekoder som ska bidra till att säkerställa skyddet för immateriella rättigheter,

b) att utkast till uppförandekoder lämnas till parternas behöriga myndigheter tillsammans med eventuella utvärderingar av tillämpningen av dessa uppförandekoder.

Artikel 252

Samarbete

1. Parterna är överens om att samarbeta för att stödja genomförandet av åtagandena och skyldigheterna enligt detta kapitel.

2. Om inte annat följer av bestämmelserna i avdelning V (Ekonomiskt samarbete och sektorssamarbete) samt i överensstämmelse med bestämmelserna i avdelning VI (Finansiellt samarbete, med bestämmelser om bedrägeribekämpning) i detta avtal ska samarbetsområdena omfatta men inte begränsas till följande:

a) Informationsutbyte om den rättsliga ramen för immateriella rättigheter samt relevanta bestämmelser om skydd och säkerställande av skydd; utbyte av erfarenheter i EU-parten och Ukraina om framsteg på lagstiftningsområdet.

b) Utbyte av erfarenheter i EU-parten och Ukraina om säkerställandet av skydd för immateriella rättigheter.

c) Utbyte av erfarenheter i EU-parten och Ukraina om genomförandet på central och underordnad nivå av tull och polis samt administrativa och rättsliga organ; samordning, även med andra länder, för att hindra export av förfalskade varor.

d) Kapacitetsuppbyggnad; personalutbyte och utbildning av personal.

e) Främjande och spridning av information om immateriella rättigheter, bland annat i näringslivet och det civila samhället; ökad medvetenhet hos konsumenter och rättighetshavare.

f) Stärkt institutionellt samarbete, t.ex. mellan myndigheter för immateriella rättigheter.

g) Aktivt främjande av information och utbildning för allmänheten om strategier för immateriella rättigheter: utarbetande av ändamålsenliga strategier för att hitta de viktigaste målgrupperna och inrättande av kommunikationsprogram för att öka medvetenheten hos konsumenter och media om effekterna av kränkningar av immateriella rättigheter, bland annat riskerna för hälsa och säkerhet och kopplingen till den organiserade brottsligheten.

3. Utan att det påverkar tillämpningen av punkterna 1 och 2 i denna artikel och som ett komplement till dessa punkter är parterna överens om att upprätthålla en effektiv dialog om immateriella rättigheter, som ska rapporteras till handelskommittén, för att behandla relevanta frågor för skydd och säkerställande av immateriella rättigheter som omfattas av detta kapitel, och även alla andra relevanta frågor.

KAPITEL 10

Konkurrens

Avsnitt 1

Antitrustfrågor och koncentrationer

Artikel 253

Definitioner

I detta avsnitt gäller följande definitioner:

1. *konkurrensmyndighet*:

a) när det gäller EU-parten, Europeiska kommissionen, och

b) när det gäller Ukraina, Ukrainas antimonopolkommitté.

2. *konkurrenslagstiftning*:

a) när det gäller EU-parten, artiklarna 101, 102 och 106 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, rådets förordning (EG) nr 139/2004 av den 20 januari om kontroll av företagskoncentrationer (EU:s koncentrationsförordning) samt tillämpningsförordningar till och ändringar av dessa,

b) när det gäller Ukraina, lag nr 2210-III av den 11 januari 2001 (med ändringar) samt tillämpningsförordningar till och ändringar av denna. Om en bestämmelse i lag nr 2210-III skulle strida mot en annan väsentlig bestämmelse om konkurrens ska Ukraina se till att den förstnämnda bestämmelsen har företräde i de avseenden konflikten gäller, samt

c) alla eventuella ändringar av ovannämnda instrument efter detta avtals ikraftträdande.

3. Termer som används i detta avsnitt förklaras närmare i bilaga XXIII.

Artikel 254

Principer

Parterna erkänner vikten av fri och icke snedvriden konkurrens i sina handelsförbindelser. Parterna medger att konkurrensbegränsande affärsmetoder och transaktioner kan störa marknaderna och i regel motverkar fördelarna med handelsliberaliseringen. De är därför överens om att följande metoder och transaktioner, som specificeras i deras respektive konkurrenslagstiftning, är oförenliga med detta avtal, i den mån de kan påverka handeln mellan parterna:

a) Avtal, samordnade förfaranden och beslut av företagssammanslutningar, som har till syfte eller resultat att hindra, begränsa, snedvrida eller avsevärt minska konkurrensen inom en parts territorium.

b) Ett eller flera företags missbruk av en dominerande ställning inom en parts territorium.

c) Företagskoncentrationer som leder till monopolisering eller en avsevärd begränsning av konkurrensen inom en parts territorium.

Artikel 255

Genomförande

1. EU-parten och Ukraina ska bibehålla konkurrenslagstiftning som effektivt tar itu med de metoder och transaktioner som avses i artikel 254 a, b och c.

2. Parterna ska bibehålla konkurrensmyndigheter som ansvarar, och är lämpligt utrustade, för att på ett effektivt sätt se till att den konkurrenslagstiftning som fastställs i punkt 1 i denna artikel genomförs.

3. Parterna erkänner vikten av att tillämpa sin respektive konkurrenslagstiftning på ett öppet, lämpligt och icke-diskriminerande sätt med respekt för principerna för rättvisa förfaranden och rätten till försvar. Varje part ska framför allt se till

a) att en konkurrensmyndighet i någon av parterna, innan den fastställer en sanktion eller rättslig åtgärd för en fysisk eller juridisk person för kränkning av konkurrenslagstiftningen, erbjuder denna person rätten att höras och att inom en rimlig tidsfrist, som ska fastställas i parternas respektive konkurrenslagstiftning, lägga fram bevisning efter det att myndigheten har meddelat den fysiska eller juridiska personen i fråga sina preliminära slutsatser om huruvida kränkning ägt rum, och

b) att en domstol eller en annan rättslig instans som inrättats enligt den partens lagstiftning fastställer eller, på den berörda personens begäran, prövar en sådan sanktion eller rättslig åtgärd.

4. På en parts begäran ska varje part till den andra parten tillhandahålla offentliga uppgifter som rör verksamhet för tillsyn av dess konkurrenslagstiftning och lagstiftningen om de skyldigheter som omfattas av detta avsnitt.

5. Konkurrensmyndigheten ska anta och offentliggöra ett dokument där de principer förklaras som ska tillämpas vid fastställandet av ekonomiska sanktioner för kränkning av konkurrenslagstiftningen.

6. Konkurrensmyndigheten ska anta och offentliggöra ett dokument där de principer förklaras som ska tillämpas vid bedömningen av horisontella koncentrationer.

Artikel 256

Tillnärmning av lagstiftning och tillsynsåtgärder

Ukraina ska närma sin konkurrenslagstiftning och sina tillsynsåtgärder till de delar av EU-regelverket som anges nedan:

1. Rådets förordning (EG) nr 1/2003 av den 16 december 2002 om tillämpning av konkurrensreglerna i artiklarna 81 och 82 i fördraget

   Tidsplan: Artikel 30 i förordningen ska genomföras inom 10 år efter detta avtals ikraftträdande.

2. Rådets förordning (EG) nr 139/2004 av den 20 januari 2004 om kontroll av företagskoncentrationer (EU:s koncentrationsförordning).

   Tidsplan: Artiklarna 1, 5.1 och 5.2 i förordningen ska genomföras inom tre år efter detta avtals ikraftträdande.

   Artikel 20 ska genomföras inom tre år efter detta avtals ikraftträdande.

3. Kommissionens förordning (EU) nr 330/2010 av den 20 april 2010 om tillämpningen av artikel 101.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden.

   Tidsplan: Artiklarna 1, 2, 3, 4, 6, 7 och 8 i förordningen ska genomföras inom tre år efter detta avtals ikraftträdande.

4. Kommissionens förordning (EG) nr 772/2004 av den 27 april 2004 om tillämpningen av artikel 81.3 i fördraget på grupper av avtal om tekniköverföring.

Tidsplan: Artiklarna 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 och 8 i förordningen ska genomföras inom tre år efter detta avtals ikraftträdande.

Artikel 257

Offentliga företag och företag med särskilda eller exklusiva rättigheter

1. Med avseende på offentliga företag och företag med särskilda eller exklusiva rättigheter ska

a) ingendera parten anta eller bibehålla åtgärder som strider mot principerna i artiklarna 254 och 258.1 i detta avtal, och

b) parterna se till att dessa företag omfattas av konkurrenslagstiftningen i artikel 253.2 i detta avtal

i den mån som tillämpningen av ovannämnda principer och lagstiftning på konkurrensområdet inte, rättsligt eller faktiskt, hindrar företagen i fråga från att utföra de särskilda uppgifter som ålagts dem.

2. Inget i det föregående stycket ska tolkas så att det hindrar en part från att upprätta eller bibehålla offentliga företag, och från att ge företag särskilda eller exklusiva rättigheter eller bibehålla dessa rättigheter.

Artikel 258

Statliga monopol

1. Varje part ska anpassa statliga handelsmonopol inom fem år från detta avtals ikraftträdande på sådant sätt att ingen diskriminering med avseende på anskaffnings- och saluföringsvillkor föreligger mellan fysiska eller juridiska personer i parterna.

2. Inget i denna artikel ska påverka parternas rättigheter och skyldigheter enligt kapitel 8 (offentlig upphandling) i avdelning IV i detta avtal.

3. Inget i punkt 1 ska tolkas som ett hinder för en part från att upprätta eller bibehålla ett statligt handelsmonopol.

Artikel 259

Informationsutbyte och tillsynssamarbete

1. Parterna erkänner vikten av samarbete och samordning mellan sina respektive konkurrensmyndigheter för att ytterligare stärka en effektiv tillsyn av konkurrenslagstiftningen och uppfylla målen i detta avtal genom främjande av konkurrens och begränsning av konkurrensbegränsande affärsmetoder eller konkurrensbegränsande transaktioner.

2. I detta syfte får konkurrensmyndigheten i en part meddela den andra partens konkurrensmyndighet att den vill samarbeta i frågor som rör tillsyn. Denna samordning ska inte hindra parterna från att fatta självständiga beslut.

3. Parternas konkurrensmyndigheter får i syfte att underlätta en effektiv tillämpning av parternas respektive konkurrenslagstiftning utbyta information, bland annat om lagstiftning och tillsynsverksamhet, inom de gränser som fastställs i parternas respektive lagstiftning och med hänsyn till deras väsentliga intressen.

Artikel 260

Samråd

1. Varje part ska, på den andra partens begäran, inleda samråd angående framställningar från den andra parten för att främja ömsesidig förståelse eller för att behandla särskilda frågor i anslutning till detta avsnitt. Den begärande parten ska ange hur frågan påverkar handeln mellan parterna.

2. Parterna ska på endera partens begäran utan dröjsmål diskutera alla frågor som uppkommer i samband med tolkningen eller tillämpningen av detta avsnitt.

3. För att underlätta diskussionen av den fråga som är föremål för samrådet ska varje part sträva efter att ställa icke-konfidentiella uppgifter till den andra partens förfogande, inom de gränser som fastställs i parternas respektive lagstiftning och med hänsyn till deras väsentliga intressen.

Artikel 261

Ingendera parten får tillgripa tvistlösningsförfarandet enligt kapitel 14 (Tvistlösning) i avdelning IV i detta avtal för frågor som uppkommer inom ramen för detta avsnitt, med undantag av artikel 256 i detta avtal.

Avsnitt 2

Statligt stöd

Artikel 262

Allmänna principer

1. Allt stöd som ges av Ukraina eller Europeiska unionens medlemsstater med hjälp av statliga medel som snedvrider eller hotar att snedvrida konkurrensen genom att gynna vissa företag eller viss produktion är oförenligt med en korrekt tillämpning av detta avtal, i den mån det kan påverka handeln mellan parterna.

2. Följande är dock förenligt med en korrekt tillämpning av detta avtal:

a) Stöd av social karaktär som ges till enskilda konsumenter, under förutsättning att stödet ges utan diskriminering med avseende på varornas ursprung.

b) Stöd för att avhjälpa skador som orsakats av naturkatastrofer eller andra exceptionella händelser.

3. Dessutom kan följande anses förenligt med en korrekt tillämpning av detta avtal:

a) Stöd för att främja den ekonomiska utvecklingen i regioner där levnadsstandarden är onormalt låg eller där det råder allvarlig brist på sysselsättning.

b) Stöd för att främja genomförandet av ett viktigt projekt av gemensamt europeiskt intresse ([1]) eller för att avhjälpa en allvarlig störning i ekonomin i en av Europeiska unionens medlemsstater eller Ukraina.

c) Stöd för att underlätta utveckling av vissa näringsverksamheter eller vissa regioner, när det inte påverkar handeln i negativ riktning som strider mot parternas intressen.

d) Stöd för att främja kultur och bevara kulturarvet, om sådant stöd inte påverkar handelsvillkoren i negativ riktning som strider mot parternas intressen.

e) Stöd för att uppnå mål som är tillåtna enligt EU:s övergripande gruppundantagsförordningar och regler om övergripande och sektorsinriktat statligt stöd, som beviljas i enlighet med villkoren i dessa.

f) Stöd till investeringar för att uppfylla de bindande normerna enligt de EU-direktiv som förtecknas i bilaga XXIX till kapitel 6 (Miljö) i avdelning V i detta avtal, inom den genomförandeperiod som föreskrivs i dessa, och som omfattar anpassning av anläggningar och utrustning för att möta de nya kraven, kan godkännas upp till en maximal nivå på 40 procent av de stödberättigande kostnaderna.

([1]) I denna bestämmelse ska det gemensamma europeiska intresset omfatta parternas gemensamma intresse.

4. Företag som anförtrotts att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse eller som har karaktären av fiskala monopol ska vara underkastade reglerna i detta avsnitt, i den mån tillämpningen av dessa regler inte rättsligt eller i praktiken hindrar att de särskilda uppgifter som tilldelats dem fullgörs. Utvecklingen av handeln får inte påverkas i en omfattning som strider mot parternas intresse.

Termer som används i detta avsnitt förklaras närmare i bilaga XXIII.

Artikel 263

Öppenhet

1. Varje part ska sörja för öppenhet vad gäller statligt stöd. I detta syfte ska varje part årligen underrätta den andra parten om det totala beloppet för samt typerna och den sektoriella fördelningen av statligt stöd som kan påverka handeln mellan parterna. Underrättelserna ska innehålla information om mål, form, belopp eller budget, beviljande myndighet och, om möjligt, vem som är mottagare av stödet. Vid tillämpningen av denna artikel behöver underrättelse inte lämnas om belopp under tröskelvärdet på 200 000 EUR per företag under tre år. En sådan underrättelse ska anses ha lämnats om det har sänts till den andra parten eller om relevanta uppgifter gjorts tillgängliga på en allmänt tillgänglig webbplats senast den 31 december påföljande kalenderår.

2. På den ena partens begäran ska den andra parten lämna närmare upplysningar om alla ordningar för statligt stöd, särskilt om enskilda fall av statligt stöd som påverkar handeln mellan parterna. Parterna ska utbyta dessa upplysningar med beaktande av de begränsningar som följer av tystnadsplikten och skyddet för företagshemligheter.

3. Parterna ska se till att finansiella förbindelser mellan offentliga myndigheter och offentliga företag redovisas öppet, så att det klart framgår

a) vilka allmänna medel som offentliga myndigheter direkt eller indirekt tillfört de berörda offentliga företagen (till exempel via andra offentliga företag eller finansinstitut),

b) på vilket sätt dessa allmänna medel använts.

4. Parterna ska dessutom se till att den finansiella och organisatoriska strukturen i varje företag som beviljats särskilda eller exklusiva rättigheter av Ukraina eller Europeiska unionens medlemsstater eller som anförtrotts att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse och som får ersättning i någon form för att tillhandahålla sådana tjänster, avspeglas korrekt i den separata redovisningen så att följande klart framgår:

a) De kostnader och intäkter som härrör från alla varor eller tjänster, för vilka ett företag har beviljats särskilda eller exklusiva rättigheter, eller alla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse, som ett företag har anförtrotts att tillhandahålla, samt varje annan enskild vara eller tjänst som ingår i företagets verksamhet.

b) Fullständiga uppgifter om de metoder som tillämpats på konteringen och fördelningen av kostnaderna och intäkterna på de olika verksamheterna. Dessa metoder ska grundas på redovisningsprinciper om orsakssamband, objektivitet, öppenhet och jämförbarhet enligt internationellt erkända redovisningsmetoder som ABC (*activity based costing*) och bygga på uppgifter som genomgått revision.

5. Varje part ska se till att bestämmelserna i denna artikel tillämpas inom fem år efter detta avtals ikraftträdande.

Artikel 264

Tolkning

Parterna är överens om att tillämpa artiklarna 262, 263.3 eller 263.4 i detta avtal och som tolkningsskälla använda de kriterier som följer av tillämpningen av artiklarna 106, 107 och 93 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, bland annat relevant rättspraxis från Europeiska unionens domstol och relevant sekundärlagstiftning, samt relevanta ramar, riktlinjer och andra administrativa avgöranden som gäller i Europeiska unionen.

Artikel 265

Förhållande till WTO

Dessa bestämmelser påverkar inte parternas rätt att vidta handelspolitiska åtgärder eller andra lämpliga åtgärder mot en subvention eller att inleda ett tvistlösningsförfarande i enlighet med relevanta WTO-bestämmelser.

Artikel 266

Tillämpningsområde

Bestämmelserna i detta avsnitt ska tillämpas på varor och på de tjänster som förtecknas i bilaga XVI till kapitel 6 (Etablering, handel med tjänster och elektronisk handel) i avdelning IV i detta avtal, i enlighet med det gemensamt fattade beslutet om marknadstillträde, med undantag av subventioner för produkter som omfattas av bilaga 1 till WTO-avtalet om jordbruk och andra subventioner som omfattas av det avtalet.

Artikel 267

Inhemskt system för kontroll av statligt stöd

För att skyldigheterna enligt artiklarna 262–266 i detta avtal ska uppfyllas gäller följande:

1. Ukraina ska i synnerhet anta nationell lagstiftning om statligt stöd och inom tre år från dagen för detta avtals ikraftträdande inrätta en operativt oberoende myndighet med befogenhet att till fullo tillämpa artikel 262 i detta avtal. Myndigheten ska bland annat ha befogenhet att tillåta statliga stödordningar och enskilda fall av stöd i överensstämmelse med de kriterier som avses i artiklarna 262 och 264 i detta avtal och att beordra att statligt stöd som beviljats olagligen återkrävs. Allt nytt stöd som beviljas i Ukraina måste vara förenligt med bestämmelserna i artiklarna 262 och 264 i detta avtal inom ett år från dagen för inrättandet av myndigheten.

2. Ukraina ska inom fem år från dagen för detta avtals ikraftträdande upprätta en heltäckande förteckning över stödordningar som införts före inrättandet av den myndighet som avses i punkt 1 och anpassa dessa stödordningar till de kriterier som avses i artiklarna 262 och 264 i detta avtal inom en period av högst sju år från detta avtals ikraftträdande.

3. a) För tillämpningen av artikel 262 i detta avtal är parterna överens om att offentligt stöd som beviljas av Ukraina under de första fem åren efter detta avtals ikraftträdande ska bedömas med beaktande av att Ukraina ska betraktas som ett område som är jämställbart med de områden i Europeiska unionen som beskrivs i artikel 107.3 a i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.

   b) Inom fyra år från detta avtals ikraftträdande ska Ukraina till Europeiska kommissionen lämna uppgifter om landets BNP per capita harmoniserade på NUTS II-nivå. Den myndighet som avses i punkt 1 i denna artikel och Europeiska kommissionen ska därefter tillsammans bedöma om regionerna i Ukraina är stödberättigade och vilken maximal stödnivå som får tillämpas i dem för att sedan upprätta en regionalstödskarta på grundval av EU:s riktlinjer.

KAPITEL 11

Handelsrelaterad energi

Artikel 268

Definitioner

I detta kapitel, och utan att det påverkar tillämpningen av bestämmelserna i kapitel 5 (Tullar och handelslättnader) i avdelning IV i detta avtal, gäller följande definitioner:

1. *energiprodukter*: naturgas (HS-nummer 27.11), elektrisk energi (HS-nummer 27.16) och råolja (HS-nummer: 27.09),

2. *fast infrastruktur:* alla överförings- eller distributionsnät, anläggningar för kondenserad naturgas (LNG-anläggningar) och lagringsanläggningar enligt definitionerna i Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/54/EG av den 26 juni 2003 om gemensamma regler för den inre marknaden för el (nedan kallat *direktiv 2003/54/EG*) och Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/55/EG av den 26 juni 2003 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas (nedan kallat *direktiv 2003/55/EG*),

3. *transitering:* transitering, enligt beskrivningen i kapitel 5 (Tullar och förenklade handelsprocedurer) i avdelning IV i detta avtal, av energiprodukter genom fast infrastruktur eller oljeledningar,

4. *transport:* överföring och distribution enligt definitionerna i direktiven 2003/54/EG och 2003/55/EG, samt transport eller överföring av olja genom rörledningar,

5. *otillåtet utnyttjande:* all verksamhet som består i att olagligt utnyttja energiprodukter från fast infrastruktur.

Artikel 269

Inhemska reglerade priser

1. Priset för leverans av gas och el till industriella förbrukare ska uteslutande avgöras av tillgång och efterfrågan.

2. Genom undantag från punkt 1 i denna artikel får parterna i det allmänna ekonomiska intresset [1] införa ett åläggande för företag som gäller priset för leverans av gas och el (nedan kallat *reglerat pris*).

3. Parterna ska se till att detta åläggande är klart definierat, öppet, proportionellt, icke-diskriminerande, kontrollerbart och tidsbegränsat. Vid tillämpningen av detta åläggande ska parterna också garantera att andra företag kan nå ut till konsumenterna på lika villkor.

4. Om det pris för vilket gas och el säljs på hemmamarknaden är reglerat, ska den berörda parten se till att metoden för att beräkna det reglerade priset offentliggörs innan det reglerade priset börjar gälla.

Artikel 270

Förbud mot dubbel prissättning

1. Utan att det påverkar möjligheten att införa inhemska reglerade priser i överensstämmelse med artikel 269.2 och 269.3 i detta avtal får ingen av parterna och ingen av parternas tillsynsmyndigheter anta eller behålla åtgärder som leder till att priset vid export av energiprodukter till den andra parten är högre än det pris som tas ut för sådana produkter när de är avsedda för inhemsk konsumtion.

2. Den exporterande parten ska på begäran av den andra parten tillhandahålla bevisning för att olika priser för samma energiprodukter vid försäljning på den inhemska marknaden respektive på export inte är följden av en åtgärd som är förbjuden enligt punkt 1 i denna artikel.

Artikel 271

Tullar och kvantitativa restriktioner

1. Tullar och kvantitativa restriktioner för import och export av energiprodukter och alla åtgärder med motsvarande verkan ska vara förbjudna mellan parterna. Detta förbud ska tillämpas även på tullar av skattemässig karaktär.

[1] Allmänt ekonomiskt intresse ska tolkas på samma sätt som det tolkas i artikel 106 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, särskilt såsom det föreskrivs i EU-partens rättspraxis.

2. Punkt 1 ska inte utgöra hinder för kvantitativa restriktioner eller åtgärder med motsvarande verkan som är motiverade med hänsyn till allmän ordning eller allmän säkerhet, eller intresset att skydda människor och djurs hälsa och liv, att bevara växter eller att skydda industriell eller kommersiell äganderätt. Sådana restriktioner eller åtgärder får dock inte utgöra ett medel för godtycklig diskriminering eller innefatta en förtäckt begränsning av handeln mellan parterna.

Artikel 272

Transitering

Parterna ska vidta de åtgärder som är nödvändiga för att underlätta transitering, i enlighet med principen om fri transitering samt med artikel V.2, V.4 och V.5 i Gatt 1994 och artikel 7.1 och 7.3 i energistadgefördraget från 1994, som införlivas med detta avtal och utgör en integrerad del av det.

Artikel 273

Transport

När det gäller transport av el och gas, särskilt tredje parts tillgång till fast infrastruktur, ska parterna anpassa sin lagstiftning, enligt bilaga XXVII till detta avtal och fördraget om energigemenskapen från 2005, i syfte att se till att priserna, som ska offentliggöras innan de börjar gälla, förfarandena för tilldelning av kapacitet och alla andra förutsättningar är objektiva, rimliga och öppna och parterna får inte diskriminera på grundval av ursprung, ägande eller destination för elen eller gasen.

Artikel 274

Infrastruktursamarbete

Parterna ska sträva efter att underlätta användningen av infrastruktur för överföring av gas och av gaslagringsanläggningar och samråda eller samordna med varandra, beroende på vad som är lämpligt, när det gäller infrastrukturutveckling. Parterna ska samarbeta i frågor med anknytning till handel med naturgas, hållbarhet och försörjningstrygghet.

I syfte att ytterligare integrera marknaderna för energiprodukter ska varje part ta hänsyn till den andra partens energinät och kapacitet vid utarbetande av policydokument som gäller scenarier för utbud och efterfrågan, sammanlänkningar, energistrategier och planer för infrastrukturutveckling.

Artikel 275

Otillåtet utnyttjande av energiprodukter

Varje part ska vidta alla åtgärder som är nödvändiga för att förbjuda och åtgärda otillåtet utnyttjande av energiprodukter som transiteras eller transporteras genom deras områden.

Artikel 276

Avbrott

1. Varje part ska se till att de systemansvariga för överföringssystemet vidtar de åtgärder som är nödvändiga för att

a) minimera risken för att transiteringen eller transporten oavsiktligt avbryts, minskas eller stoppas,

b) utan dröjsmål se till att den transitering eller transport som oavsiktligt avbrutits, minskat eller upphört åter fungerar normalt.

2. En part genom vars territorium energiprodukter transiteras eller transporteras får inte, om en tvist uppstår i en fråga som gäller parterna eller en eller flera enheter som omfattas av den ena partens kontroll eller jurisdiktion, avbryta eller minska, tillåta en enhet som står under dess kontroll eller jurisdiktion, däribland ett statligt handelsföretag, att avbryta eller minska, eller kräva att en enhet under dess jurisdiktion ska avbryta eller minska pågående transport eller transitering av energiprodukter, utom då detta särskilt föreskrivs i ett kontrakt eller annat avtal som reglerar sådan transitering eller transport, innan ett tvistlösningsförfarande enligt kontraktet i fråga slutförts.

3. Parterna är överens om att en part inte ska hållas ansvarig för ett avbrott eller en neddragning enligt denna artikel om den parten inte har möjlighet att leverera, transitera eller transportera energiprodukter på grund av handlingar som kan tillskrivas ett tredje land eller en enhet under ett tredje lands kontroll eller jurisdiktion.

Artikel 277

Tillsynsmyndighet för el och gas

1. En tillsynsmyndighet ska vara juridiskt fristående från och funktionellt oberoende av offentliga eller privata enheter, och ha de befogenheter som krävs för att säkerställa effektiv konkurrens och en väl fungerande marknad.

2. Tillsynsmyndighetens beslut och de förfaranden som den tillämpar ska vara opartiska i förhållande till alla aktörer på marknaden.

3. En aktör som påverkas av en regleringsmyndighets beslut ska ha rätt att överklaga beslutet till ett överklagandeorgan som är oberoende av de berörda parterna. Om organet i fråga inte har domstolskaraktär, ska den alltid lämna en skriftlig motivering till sitt beslut, som dessutom ska granskas av en opartisk och oberoende rättslig myndighet. Beslut som fattats av överklagandeorgan ska verkställas.

Artikel 278

Förhållande till fördraget om energigemenskapen

1. Om bestämmelserna i detta avsnitt skulle strida mot bestämmelserna i fördraget om energigemenskapen från 2005 eller de bestämmelser i EU-lagstiftningen som är tillämpliga enligt fördraget om energigemenskapen från 2005, ska bestämmelserna i fördraget om energigemenskapen från 2005 eller de bestämmelser i EU-lagstiftningen som är tillämpliga enligt fördraget om energigemenskapen från 2005 ha företräde i de avseenden som konflikten gäller.

2. Vid genomförandet av detta avsnitt ska företräde ges till antagande av lagstiftning eller andra akter som är förenliga med fördraget om energigemenskapen från 2005 eller som bygger på den lagstiftning som är tillämplig på denna sektor i EU. Vid en eventuell tvist som rör detta avsnitt, ska lagstiftning eller andra akter som uppfyller dessa kriterier antas vara förenliga med detta avsnitt. Vid bedömningen av om lagstiftning eller andra akter uppfyller dessa kriterier ska alla relevanta beslut som fattats enligt artikel 91 i fördraget om energigemenskapen från 2005 beaktas.

3. Ingen av parterna får använda bestämmelserna om tvistlösning i detta avtal för att åberopa ett åsidosättande av bestämmelserna i fördraget om energigemenskapen.

Artikel 279

Tillträde till och utövande av prospektering efter samt undersökning och utvinning av kolväten

1. Varje part ([1]) har i enlighet med internationell rätt, bland annat Förenta staternas havsrättskonvention från 1982, full suveränitet över kolväteresurserna på sitt territorium och i sina arkipelagiska och territoriella vatten samt suveräna rättigheter när det gäller att undersöka och utnyttja kolväteresurser i sin exklusiva ekonomiska zon och på kontinentalsockeln.

2. Varje part förbehåller sig rätten att fastställa de områden inom sitt territorium samt i sitt arkipelagiska och territoriella vatten, sin exklusiva ekonomiska zon samt kontinentalsockel, som ska göras tillgängliga för utövandet av prospektering efter samt undersökning och utvinning av kolväten.

3. När ett område görs tillgängligt för utövandet av dessa verksamheter ska varje part se till att enheterna behandlas lika vad gäller tillgången till och utövandet av dessa verksamheter.

([1]) Begreppet *part* ska definieras i allmänna ordalag för detta avtal; i denna artikel avses med part en medlemsstat med avseende på dess territorium.

4. Varje part får kräva att en enhet, som har beviljats tillstånd för utövande av prospektering efter samt undersökning och utvinning av kolväten, betalar ett ekonomiskt bidrag eller ett bidrag i form av kolväten. De närmare bestämmelserna för sådana bidrag ska fastställas på ett sätt så att de inte stör enheternas förvaltning och beslutsfattande.

Artikel 280

Licensiering och licensieringsvillkor

1. Parterna ska vidta de åtgärder som är nödvändiga för att se till att licenser, genom vilka en enhet har rätt att för egen räkning och på egen risk utöva prospektering efter samt undersökning och utvinning av kolväten i ett geografiskt område, beviljas enligt ett offentliggjort förfarande och inbjuda eventuella intresserade sökande att lämna in ansökningar genom ett tillkännagivande.

2. Tillkännagivandet ska innehålla uppgifter om typ av licens, aktuellt geografiskt område eller del därav, samt den föreslagna dagen eller tidsfristen för beviljande av licensen.

3. Artiklarna 104 och 105 i detta avtal ska gälla för licenseringsvillkoren och licensieringsförfarandet.

KAPITEL 12

Öppenhet

Artikel 281

Definitioner

I detta kapitel gäller följande definitioner:

1. *Åtgärd med allmän tillämpning:* lagar, förordningar, rättsliga avgöranden, förfaranden och administrativa avgöranden med allmän tillämpning samt andra allmänna eller abstrakta rättsakter, tolkningar eller andra krav som kan ha konsekvenser för frågor som omfattas av detta avtal. Det omfattar inte ett avgörande som gäller en enskild person.

2. *Berörd person:* en fysisk eller juridisk person som kan omfattas av alla rättigheter eller skyldigheter enligt åtgärder med allmän tillämpning i den mening som avses i artikel 282 i detta avtal.

Artikel 282

Syfte och tillämpningsområde

1. Parterna ska, medvetna om den betydelse som deras respektive regelverk kan ha för handeln mellan dem, fastställa och upprätthålla ett effektivt och förutsägbart regelverk för ekonomiska aktörer som bedriver affärsverksamhet på deras territorium, särskilt små företag, samtidigt som hänsyn tas till kraven på rättssäkerhet och proportionalitet.

2. Parterna bekräftar än en gång sina åtaganden inom ramen för WTO-avtalet, och fastställer härmed förtydliganden och förbättrade system för öppenhet, samråd och bättre förvaltning vad gäller åtgärder med allmän tillämpning, i den mån de har konsekvenser för frågor som omfattas av detta avtal.

Artikel 283

Offentliggörande

1. Varje part ska se till att åtgärder med allmän tillämpning

a) omedelbart offentliggörs eller på annat sätt görs lättillgängliga för berörda personer på ett icke-diskriminerande sätt, via ett officiellt angivet medium och, om möjligt och lämpligt, elektroniskt, på ett sätt som gör det möjligt för berörda personer och den andra parten att sätta sig in i dem,

b) innehåller en förklaring av målet för och motiveringen till sådana åtgärder, och

c) medger tillräcklig tid mellan offentliggörandet av sådana åtgärder och deras ikraftträdande, utom då detta inte är möjligt på grund av en nödsituation.

2. Varje part ska

a) sträva efter att i förväg offentliggöra alla förslag till antagande eller ändring av en åtgärd med allmän tillämpning, inbegripet en förklaring av målet för och motiveringen till förslaget,

b) ge berörda personer tillfälle att framföra synpunkter på en sådan föreslagen åtgärd, och i så god tid att de berörda personerna hinner lämna sådana synpunkter, och

c) sträva efter att ta hänsyn till de synpunkter som mottas från berörda personer på den föreslagna åtgärden.

Artikel 284

Förfrågningar och kontaktpunkter

1. Varje part ska upprätthålla eller inrätta lämpliga mekanismer för att svara på förfrågningar från berörda personer vad gäller åtgärder med allmän tillämpning som har föreslagits eller trätt i kraft, och hur de ska tillämpas rent allmänt.

Framför allt ska varje part utse en kontaktpunkt för att underlätta kommunikationen mellan parterna i alla frågor som omfattas av detta avtal. På begäran av endera parten ska kontaktpunkten ange vilket organ eller vilken tjänsteman som ansvarar för den sak frågan gäller samt lämna det stöd som behövs för att underlätta kommunikationen med den begärande parten.

Förfrågningar kan behandlas via sådana mekanismer som inrättas inom ramen för detta avtal.

2. Parterna erkänner att ett svar enligt punkt 1 i denna artikel inte måste vara definitivt eller rättsligt bindande, utan endast ges upplysningsvis, om inte annat föreskrivs i parternas nationella lagar och andra författningar.

3. På begäran av den andra parten ska en part omedelbart lämna information och svara på frågor som gäller en aktuell eller föreslagen åtgärd med allmän tillämpning som den begärande parten anser kan påverka genomförandet av detta avtal, oavsett om den begärande parten tidigare underrättats om åtgärden eller inte.

4. Varje part ska behålla eller inrätta lämpliga mekanismer för berörda personer med uppgift att effektivt försöka lösa problem för berörda personer i den andra parten som kan uppstå vid tillämpningen av åtgärder med allmän tillämpning och administrativa förfaranden enligt artikel 285 i detta avtal. Sådana mekanismer bör vara lättillgängliga, tidsbundna, resultatorienterade och öppna. De ska inte påverka överklagande- eller prövningsförfaranden som parterna inför eller bibehåller. De ska inte heller påverka parternas rättigheter och skyldigheter enligt kapitel 14 (Tvistlösning) och kapitel 15 (Medling) i avdelning IV i detta avtal.

Artikel 285

Administrativa förfaranden

Varje part ska på ett enhetligt, opartiskt och skäligt sätt förvalta alla åtgärder med allmän tillämpning som avses i artikel 281 i detta avtal. I detta syfte ska varje part, när sådana åtgärder i specifika fall tillämpas på enskilda personer, varor, tjänster eller etableringar i den andra parten

a) i enlighet med partens förfaranden, sträva efter att ge de personer i den andra parten som direkt berörs av ett förfarande rimligt varsel när förfarandet inleds, inklusive en beskrivning av förfarandets art, en redogörelse för den rättsliga grunden för inledandet av förfarandet och en allmän beskrivning av tvistefrågorna,

b) bereda sådana berörda personer skälig möjlighet att lägga fram fakta och argument till stöd för sin ståndpunkt innan en slutgiltig administrativ åtgärd vidtas, om tiden, förfarandets art och allmänintresset tillåter det, och

c) se till att förfarandena grundar sig på och överensstämmer med den inhemska lagstiftningen.

Artikel 286

Överprövning och överklagande

1. Varje part ska inrätta eller bibehålla domstolar eller andra oberoende rättsliga instanser, däribland, i förekommande fall, domstolsliknande instanser eller förvaltningsdomstolar, eller förfaranden för snabb överprövning och, vid behov, korrigering av administrativa åtgärder i frågor som omfattas av detta avtal. Dessa domstolar, instanser eller förfaranden ska vara opartiska och oberoende av det organ eller den myndighet som svarar för den administrativa tillsynen och får inte ha ett väsentligt intresse i ärendets utgång.

2. Varje part ska säkerställa att parterna i målet i alla sådana domstolar, instanser eller förfaranden har rätt till

a) en rimlig möjlighet att stödja eller försvara sin ståndpunkt, och

b) ett beslut som bygger på bevisning och inlämnade handlingar eller, när så krävs i partens lagstiftning, handlingar som den administrativa myndigheten sammanställt.

3. Med förbehåll för överklagande eller ytterligare överprövning i enlighet med dess inhemska lagstiftning ska varje part se till att det organ eller den myndighet som ansvarar för den administrativa åtgärden i fråga genomför beslutet och rättar sig efter det i sin praxis.

Artikel 287

Lagstiftningens kvalitet och effektivitet samt god förvaltningssed

1. Parterna är överens om att samarbeta för att främja god kvalitet och effektivitet i lagstiftningen, bland annat genom utbyte av information och bästa praxis rörande sina respektive lagstiftningsreformer och konsekvensutredningar.

2. Parterna följer principerna för god förvaltningssed och är överens om att samarbeta för att främja dem, bland annat genom utbyte av information och bästa praxis.

Artikel 288

Icke-diskriminering

Varje part ska när det gäller berörda personer i den andra parten tillämpa standarder för öppenhet som inte är mindre gynnsamma än de som gäller för partens egna berörda personer.

KAPITEL 13

Handel och hållbar utveckling

Artikel 289

Bakgrund och mål

1. Parterna erinrar om Agenda 21 om miljö och utveckling från 1992, genomförandeplanen från Johannesburg om hållbar utveckling från 2002 och de internationellt överenskomna politiska agendorna inom sysselsättningsområdet och det socialpolitiska området, särskilt Internationella arbetsorganisationens (nedan kallad *ILO*) agenda för anständigt arbete och FN:s ekonomiska och sociala råds ministerdeklaration från 2006 om full sysselsättning och anständiga arbetsvillkor. Parterna bekräftar sitt åtagande att främja utvecklingen av den internationella handeln på ett sätt som bidrar till målet om hållbar utveckling och att se till att detta mål integreras i och avspeglas på alla nivåer i deras handelsförbindelser.

2. För detta ändamål erkänner parterna vikten av att ta full hänsyn till sina respektive befolkningars och kommande generationers bästa på det ekonomiska, sociala och miljömässiga planet och ska i detta syfte se till att politiken för ekonomisk utveckling, miljöpolitik och socialpolitik stöder varandra.

Artikel 290

Rätt att reglera

1. Eftersom parterna erkänner varje parts rätt att fastställa och reglera sina egna inhemska nivåer för miljö- och arbetarskydd liksom strategier och prioriteringar för hållbar utveckling i enlighet med relevanta internationellt erkända principer och avtal, och att anta eller ändra egen lagstiftning i enlighet med detta, ska parterna se till att deras lagstiftning föreskriver höga nivåer för miljö- och arbetarskydd och sträva efter att fortsätta att förbättra sådan lagstiftning.

2. Ukraina ska, som ett sätt att uppnå målen enligt denna artikel, närma sina lagar och andra författningar samt administrativ praxis till EU:s regelverk.

Artikel 291

Multilaterala arbetsnormer och avtal

1. Parterna erkänner att full och produktiv sysselsättning och arbete under anständiga villkor för alla är centrala element för handeln i ett globalt sammanhang. Parterna bekräftar sina åtaganden att främja utvecklingen av handeln på ett sätt som leder till full och produktiv sysselsättning och arbete under anständiga villkor för alla, dvs. män, kvinnor och unga.

2. Parterna ska i sin lagstiftning och praxis främja och tillämpa internationellt erkända grundläggande arbetsnormer, bland annat

a) föreningsfrihet och erkännande av rätten till kollektiva förhandlingar,

b) avskaffande av alla former av tvångsarbete eller obligatoriskt arbete,

c) faktiskt avskaffande av barnarbete, och

d) avskaffande av diskriminering vid anställning och yrkesutövning.

3. Parterna bekräftar sitt åtagande att i praktiken genomföra de grundläggande och prioriterade ILO-konventioner som de har ratificerat och ILO:s deklaration om grundläggande principer och rättigheter i arbetslivet från 1998. Parterna ska också överväga att ratificera och genomföra andra ILO-konventioner som ILO har klassificerat som uppdaterade.

4. Parterna betonar att arbetsnormer inte bör användas i handelsprotektionistiskt syfte. Parterna konstaterar att deras komparativa fördel på inget sätt får ifrågasättas.

Artikel 292

Multilaterala miljöavtal

1. Parterna erkänner värdet av internationell miljöförvaltning och internationella miljöavtal som det internationella samfundets svar på globala eller regionala miljöproblem.

2. Parterna bekräftar sitt åtagande att i sin lagstiftning och praxis faktiskt genomföra de multilaterala miljöavtal i vilka de är parter.

3. Inget i detta avtal ska begränsa parternas rätt att anta eller bibehålla åtgärder för att genomföra multilaterala miljöavtal i vilka de är parter. Sådana åtgärder får inte tillämpas på ett sätt som skulle utgöra ett medel för godtycklig eller oberättigad diskriminering mellan parterna eller innefatta en förtäckt begränsning av handeln.

4. Parterna ska se till att miljöpolitiken bygger på försiktighetsprincipen och på principerna att förebyggande åtgärder bör vidtas, att miljöförstöring företrädesvis bör hejdas vid källan och att förorenaren ska betala.

5. Parterna ska samarbeta för att främja ett varsamt och rationellt utnyttjande av naturresurserna i enlighet med målet om hållbar utveckling i syfte att stärka kopplingarna mellan parternas politik och praxis på handels- och miljöområdet.

Artikel 293

Handel som främjar hållbar utveckling

1. Parterna bekräftar att handeln bör främja hållbar utveckling i alla dess dimensioner. Parterna erkänner den betydelse som grundläggande arbetsnormer och arbete under anständiga villkor kan ha för ekonomisk effektivitet, innovation och produktivitet, och betonar värdet av större samstämmighet mellan handelspolitiken å ena sidan och sysselsättnings- och socialpolitiken å den andra.

2. Parterna ska sträva efter att underlätta och främja handel och utländska direktinvesteringar i miljövaror, miljötjänster och miljöteknik, hållbar förnybar energi och energieffektiva varor och tjänster samt miljömärkta varor, bl.a. genom att ta itu med icke-tariffära handelshinder.

3. Parterna ska sträva efter att underlätta och främja handel med varor som bidrar till hållbar utveckling, bland annat varor som omfattas av ordningar för till exempel rättvis och etisk handel och ordningar som iakttar principerna om företagens sociala ansvar och redovisningsskyldighet.

Artikel 294

Handel med skogsprodukter

I syfte att främja en hållbar förvaltning av skogsresurserna förbinder sig parterna att samarbeta för att förbättra efterlevnaden av skogslagstiftningen samt förvaltningen inom skogssektorn och främja laglig och hållbar handel med skogsprodukter.

Artikel 295

Handel med fiskeriprodukter

Med hänsyn till vikten av att säkerställa ansvarsfull och hållbar förvaltning av fiskbestånd och främja god förvaltning när det gäller handel förbinder sig parterna att samarbeta genom att

a) vidta effektiva åtgärder för att övervaka och kontrollera fiskbestånd och andra akvatiska resurser,

b) säkerställa full förenlighet med tillämpliga åtgärder för bevarande och kontroll som antagits av regionala fiskeriförvaltningsorganisationer och samarbeta med och inom dessa organisationer på så bred basis som möjligt, och

c) införa bland annat handelsåtgärder för att bekämpa olagligt, orapporterat och oreglerat fiske.

Artikel 296

Upprätthållande av skyddsnivåer

1. En part får inte underlåta att effektivt genomdriva sin miljö- och arbetslagstiftning genom att kontinuerligt eller återkommande agera eller avstå från att agera på ett sätt som har konsekvenser för handeln eller investeringarna mellan parterna.

2. En part får inte försvaga eller sänka det miljö- eller arbetarskydd som föreskrivs i dess lagar för att främja handel eller investeringar genom att åsidosätta eller på annat sätt göra undantag från, eller erbjuda sig att åsidosätta eller göra undantag från, landets lagar, andra författningar eller normer på ett sätt som påverkar handeln eller investeringarna mellan parterna.

Artikel 297

Vetenskaplig information

Parterna erkänner vikten av att vid utformning, antagande och genomförande av åtgärder som syftar till att skydda miljön, folkhälsan och sociala förhållanden och som påverkar handeln mellan parterna, ta hänsyn till vetenskaplig och teknisk information, relevanta internationella normer, riktlinjer eller rekommendationer.

Artikel 298

Översyn av hållbarhetseffekter

Parterna förbinder sig att se över, övervaka och bedöma effekterna av genomförandet av denna avdelning på hållbar utveckling genom sina respektive förfaranden och institutioner för medinflytande, liksom dem som inrättas genom detta avtal, till exempel genom handelsrelaterade bedömningar av konsekvenserna för hållbar utveckling.

Artikel 299

Det civila samhällets institutioner

1. Varje part ska utse och sammankalla en ny eller befintlig rådgivande grupp för hållbar utveckling som ska ha till uppgift att ge råd i frågor som gäller genomförandet av detta kapitel.

2. Den rådgivande gruppen ska bestå av oberoende representativa organisationer för det civila samhället som på ett balanserat sätt företräder arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer, icke-statliga organisationer och andra berörda parter.

3. Medlemmarna i varje parts rådgivande grupp ska mötas i ett öppet forum för det civila samhället för att föra en dialog om olika aspekter av hållbar utveckling i handelsförbindelserna mellan parterna. Forumet för det civila samhället ska sammanträda en gång per år, om parterna inte kommer överens om något annat. Parterna ska komma överens om verksamheten i forumet för det civila samhället senast ett år efter detta avtals ikraftträdande.

4. Den dialog som förs i forumet för det civila samhället ska inte påverka den roll som plattformen för det civila samhället, som inrättas genom artikel 469 i detta avtal, har för utbyte av åsikter om genomförandet av detta avtal.

5. Parterna ska informera forumet för det civila samhället om framsteg i genomförandet av detta kapitel. Åsikter, yttranden eller förslag från forumet för det civila samhället kan lämnas till parterna direkt eller via de rådgivande grupperna.

Artikel 300

Institutionell mekanism och övervakningsmekanism

1. Härmed inrättas en underkommitté för handel och hållbar utveckling. Den ska rapportera om sin verksamhet till associeringskommittén i den konstellation som anges i artikel 465.4 i detta avtal. Underkommittén för handel och hållbar utveckling ska bestå av högre tjänstemän från parternas förvaltningar. Den ska övervaka genomförandet av detta kapitel, bland annat resultaten av uppföljningar och konsekvensbedömningar, och i konstruktiv anda diskutera problem som uppstår vid tillämpningen av detta kapitel. Den ska själv anta sin arbetsordning. Den ska sammanträda inom ett år från detta avtals ikraftträdande och därefter åtminstone en gång per år.

2. Varje part ska utse en kontaktpunkt inom sin förvaltning för att underlätta kommunikationen mellan parterna i alla frågor som omfattas av detta kapitel.

3. Parterna får övervaka framstegen med att genomföra och verkställa de åtgärder som omfattas av detta kapitel. En part får begära att den andra parten lämnar specifik och utförlig information om resultaten av genomförandet av detta kapitel.

4. En part får begära samråd med den andra parten i alla frågor som uppkommer inom ramen för detta kapitel genom att sända en skriftlig begäran till den andra partens kontaktpunkt. Parterna är överens om att på begäran av endera parten snarast inleda samråd via lämpliga kanaler.

5. Parterna ska göra sitt yttersta för att nå en ömsesidigt tillfredsställande lösning i ärendet och får be om råd, information eller bistånd från personer eller organ som de bedömer vara lämpliga för att fullständigt utreda det aktuella ärendet. Parterna ska ta hänsyn till verksamheten inom ILO eller relevanta multilaterala miljöorganisationer eller miljöorgan i vilka de är medlemmar.

6. Om parterna inte lyckas lösa problemet genom samråd får en part begära att underkommittén för handel och hållbar utveckling sammankallas för att behandla frågan, genom att sända en skriftlig begäran till den andra partens kontaktpunkt. Underkommittén för handel och hållbar utveckling ska sammanträda snarast och sträva efter att komma fram till en lösning i frågan, bland annat, när så är lämpligt, genom att samråda med statliga eller icke-statliga experter. Den lösning som underkommittén för handel och hållbar utveckling kommer fram till ska offentliggöras om underkommittén inte beslutar något annat.

7. För alla frågor som uppkommer inom ramen för detta kapitel ska parterna endast kunna tillgripa de förfaranden som föreskrivs i artiklarna 300 och 301 i detta avtal.

Artikel 301

Expertgrupp

1. Om parterna inte kommer överens om något annat får en part, efter 90 dagar från det att begäran om samråd ingavs, i enlighet med artikel 300.4 i detta avtal begära att en expertgrupp sammankallas för att undersöka den fråga som inte har lösts på ett tillfredsställande sätt genom samråd på myndighetsnivå. Inom 30 dagar efter det att en part begärt att expertgruppen ska sammankallas får underkommittén för handel och hållbar utveckling, på begäran av endera parten, sammankallas för att diskutera frågan. Parterna får lämna inlagor till expertgruppen. Expertgruppen får begära information och råd från endera parten, den eller de rådgivande grupperna eller internationella organisationer. Expertgruppen ska sammankallas inom 60 dagar från det att en part begärt detta.

2. Den expertgrupp som utses enligt förfarandena i punkt 3 i denna artikel ska ställa sin sakkunskap till förfogande vid genomförandet av detta kapitel. Om parterna inte kommer överens om något annat, ska expertgruppen, inom 90 dagar från det att den sista experten utsetts, lägga fram en rapport för parterna. Parterna ska göra sitt yttersta för att ta hänsyn till expertgruppens råd och rekommendationer om genomförandet av detta kapitel. Genomförandet av expertgruppens rekommendationer ska övervakas av underkommittén för handel och hållbar utveckling. Expertgruppens rapport ska ställas till förfogande för parternas rådgivande grupp eller rådgivande grupper. När det gäller konfidentiell information och arbetsordning ska principerna i bilaga XXIV till kapitel 14 (Tvistlösning) i avdelning IV till detta avtal gälla.

3. När detta avtal träder i kraft ska parterna komma överens om en förteckning över minst 15 personer med sakkunskap om de frågor som omfattas av detta kapitel, varav minst fem ska vara personer som inte är medborgare i den part som innehar ordförandeskapet i expertgruppen. Experterna ska vara oberoende och inte ha anknytning till eller ta emot instruktioner från någondera parten eller organisationer som är företrädda i den eller de rådgivande grupperna. Varje part ska utse en expert från förteckningen över experter inom 50 dagar från den dag då begäran från en part om inrättandet av expertgruppen mottogs. Om en part inte utser sin expert inom utsatt tid, ska den andra parten från förteckningen över experter utse en medborgare från den part som inte kunnat utse en expert. De två utsedda experterna ska fatta beslut om ordföranden, som ska väljas från förteckningen över experter som inte är medborgare i någon av parterna.

Artikel 302

Samarbete om handel och hållbar utveckling

Parterna ska samarbeta om handelsrelaterade aspekter av arbetsmarknadspolitik och miljöpolitik i syfte att uppnå målen i detta avtal.

KAPITEL 14 ([1])

Tvistlösning

Artikel 303

Mål

Syftet med detta kapitel är att i god tro förebygga och lösa eventuella tvister mellan parterna vad gäller tillämpningen av de bestämmelser i detta avtal som avses i artikel 304 i detta avtal och att i möjligaste mån finna en ömsesidigt godtagbar lösning ([2]).

Artikel 304

Tillämpningsområde

Bestämmelserna i detta avsnitt ska gälla för alla tvister om tolkningen och tillämpningen av bestämmelserna i avdelning IV i detta avtal, om inte annat uttryckligen anges.

Artikel 305

Samråd

1. Parterna ska sträva efter att lösa alla tvister om tolkningen och tillämpningen av de bestämmelser i detta avtal som avses i artikel 304 i detta avtal genom att inleda samråd i god tro i syfte att nå en ömsesidigt godtagbar lösning.

2. Samråd ska inledas genom att en part sänder en skriftlig begäran till den andra parten med kopia till handelskommittén; av begäran ska framgå vilken åtgärd det rör sig om och vilka av de bestämmelser i detta avtal som avses i artikel 304 i detta avtal som parten anser tillämpliga.

3. Samråden ska hållas inom 30 dagar från den dag då begäran om samråd mottogs och ska, om parterna inte kommer överens om något annat, hållas på den svarande partens territorium. Samråden ska anses vara avslutade inom 30 dagar från den dag då begäran om samråd mottogs, såvida inte båda parterna är överens om att fortsätta samråden. All konfidentiell information som lämnas ut under samråden ska förbli konfidentiell.

4. Samråd om brådskande ärenden, bland annat ärenden som gäller lättfördärvliga varor eller säsongsvaror, ska hållas inom 15 dagar från den dag då begäran om samråd ingavs och anses vara avslutade 15 dagar från det att begäran om samråd ingavs.

5. När samråden gäller transporten av energiprodukter genom nät och en part anser att lösningen av tvisten brådskar på grund av att transporten av naturgas, olja eller el mellan Ukraina och EU-parten helt eller delvis har avbrutits, ska samråd hållas inom tre dagar från den dag då begäran om samråd ingavs och anses avslutade tre dagar efter den dag då begäran om samråd ingavs, såvida inte båda parterna är överens om att fortsätta samråden. All konfidentiell information som lämnas ut under samråden ska förbli konfidentiell.

6. Om samråden inte genomförs inom de tidsfrister som fastställs i punkterna 3 eller 4 i denna artikel, eller om samråden har avslutats men ingen ömsesidigt godtagbar lösning har nåtts, får den klagande parten begära att en skiljenämnd tillsätts i enlighet med artikel 306 i detta avtal.

([1]) För att undvika oklarheter ska denna avdelning inte tolkas som att den ger rättigheter eller ålägger skyldigheter som direkt kan åberopas i parternas inhemska domstolar.

([2]) För att undvika oklarheter ska beslut och påstådd underlåtenhet att agera från de organs sida som inrättas genom detta avtal inte omfattas av detta kapitel.

Avsnitt 1

Skiljeförfarande

Artikel 306

Inledande av skiljeförfarande

1. Om parterna inte lyckas lösa tvisten genom samråd i enlighet med artikel 305 i detta avtal får den klagande parten begära att det tillsätts en skiljenämnd.

2. Begäran om tillsättande av en skiljenämnd ska lämnas in skriftligen till den svarande parten och till handelskommittén. Den klagande parten ska i sin begäran ange den särskilda åtgärd som klagomålet gäller och ge en kort sammanfattning av den rättsliga grunden för klagomålet, som tydligt klargör problemställningen. Om den klagande parten begär att en skiljenämnd tillsätts med annat mandat än vad som är normalt, ska den skriftliga begäran innehålla den föreslagna texten till det särskilda mandatet.

3. Om parterna inte kommer överens om något annat inom fem dagar från det att skiljenämnden tillsatts ska skiljenämndens mandat vara

”att undersöka den fråga som avses i begäran om tillsättandet av skiljenämnden, avgöra om den berörda åtgärden är förenlig med de bestämmelser som avses i artikel 304 i detta avtal och meddela sitt avgörande i enlighet med artikel 310 i detta avtal.”

Artikel 307

Skiljenämndens sammansättning

1. En skiljenämnd ska bestå av tre skiljemän.

2. Inom 10 dagar efter det att begäran om tillsättande av en skiljenämnd har ingetts till handelskommittén, ska parterna samråda för att enas om nämndens sammansättning.

3. Om parterna inte kan enas om skiljenämndens sammansättning inom den tidsfrist som fastställs i punkt 2 i denna artikel, kan endera parten begära att ordföranden för handelskommittén eller dennes ställföreträdare utser alla tre ledamöterna genom lottning bland de personer som är upptagna på den tillämpliga förteckning som upprättats enligt artikel 323 i detta avtal, varav en bland de personer som den klagande parten föreslagit, en bland de personer som den svarande parten föreslagit och en bland de personer som av parterna valts för att fungera som ordförande.

4. Om parterna är överens om valet av en eller flera av ledamöterna i skiljenämnden, ska den eller de övriga ledamöterna utses genom samma förfarande enligt följande:

a) Om parterna är överens om valet av två av ledamöterna i skiljenämnden ska den återstående ledamoten väljas bland de personer som av parterna valts för att fungera som ordförande.

b) Om parterna är eniga om valet av en av ledamöterna i skiljenämnden ska den ena av de återstående ledamöterna väljas bland de personer som den klagande parten föreslagit och den andra bland de personer som den svarande parten föreslagit.

5. Ordföranden i handelskommittén eller dennes ställföreträdare ska därefter utse skiljemännen inom fem dagar efter det att begäran enligt punkt 3 ingetts. En företrädare för varje part har rätt att vara närvarande när skiljemännen utses.

6. Skiljenämnden ska anses ha tillsatts den dag då urvalsförfarandet slutförts.

7. Om någon av de förteckningar som avses i artikel 323 i detta avtal inte har upprättats vid den tidpunkt då en begäran enligt punkt 3 i denna artikel inges, ska de tre skiljemännen utses genom lottning bland de personer som formellt har föreslagits av den ena eller båda parterna.

8. Om en tvist uppkommer rörande kapitel 11 (Handelsrelaterad energi) i avdelning IV i detta avtal som av en part anses brådskande på grund av att transporten av naturgas, olja eller el mellan Ukraina och EU-parten helt eller delvis har avbrutits eller riskerar att avbrytas, ska punkt 3 i denna artikel tillämpas utan tillämpning av punkt 2 i denna artikel, och den period som anges i punkt 5 i denna artikel ska vara två dagar.

Artikel 308

Interimsrapport från nämnden

1. Senast 90 dagar efter den dag då skiljenämnden tillsattes ska nämnden för parterna lägga fram en interimsrapport som ska innehålla en redogörelse för sakförhållandena, tillämpligheten av de relevanta bestämmelserna samt de viktigaste skälen till nämndens undersökningsresultat och rekommendationer. Om skiljenämnden anser att denna tidsfrist inte kan hållas, ska nämndens ordförande skriftligen meddela parterna och handelskommittén detta och ange skälen till förseningen samt det datum då nämnden planerar lägga fram sin interimsrapport. Under inga omständigheter bör interimsrapporten läggas fram senare än 120 dagar efter den dag då skiljenämnden tillsattes.

2. Parterna får inom 14 dagar från det att interimsrapporten lagts fram lämna in en skriftlig begäran till skiljenämnden om att den ska ompröva särskilda aspekter i rapporten.

3. I brådskande fall, inbegripet fall som gäller lättfördärvliga varor eller säsongsvaror, ska skiljenämnden göra sitt yttersta för att lägga fram sin interimsrapport inom halva den tidsfrist som anges i punkt 1 i denna artikel, och parterna får lämna in en skriftlig begäran till skiljenämnden om att den ska ompröva särskilda aspekter i rapporten inom halva den tidsfrist som anges i punkt 2 i denna artikel.

4. Om en tvist uppkommer rörande kapitel 11 (Handelsrelaterad energi) i avdelning IV i detta avtal som av en av parterna anses brådskande på grund av att transporten av naturgas, olja eller el mellan Ukraina och EU-parten helt eller delvis har avbrutits eller riskerar att avbrytas, ska interimsrapporten läggas fram efter 20 dagar och varje begäran enligt punkt 2 ska lämnas in inom fem dagar efter det att den skriftliga rapporten lagts fram. Skiljenämnden får också besluta att inte lägga fram någon interimsrapport.

5. Efter att ha övervägt parternas skriftliga synpunkter på interimsrapporten, får skiljenämnden ändra sin rapport och företa ytterligare utredningar som den anser motiverade. Skiljenämndens slutliga avgörande ska innehålla en redogörelse för de argument som förts fram i samband med interimsöversynen.

Artikel 309

Förlikning vid brådskande energitvister

1. Om en tvist uppkommer rörande kapitel 11 (Handelsrelaterad energi) i avdelning IV i detta avtal som av en part anses brådskande på grund av att transporten av naturgas, olja eller el mellan Ukraina och EU-parten helt eller delvis har avbrutits eller riskerar att avbrytas, får en part begära att ordföranden i skiljenämnden ska fungera som förlikningsman i alla frågor i samband med tvisten genom att lämna in en begäran till nämnden.

2. Förlikningsmannen ska försöka finna en gemensamt överenskommen lösning på tvisten eller en överenskommelse om ett förfarande för att nå en sådan lösning. Om förlikningsmannen inte lyckas få till stånd en sådan överenskommelse inom 15 dagar efter sin utnämning ska han rekommendera en lösning på tvisten eller ett förfarande för att nå en sådan lösning, och han ska besluta vilka villkor och bestämmelser som ska gälla från och med en bestämd dag som han eller hon ska fastställa fram till dess att tvisten är löst.

3. Parterna och de enheter som står under parternas kontroll eller jurisdiktion ska under tre månader efter förlikningsmannens beslut eller till dess att tvisten lösts, om detta sker tidigare, följa rekommendationerna om de villkor och bestämmelser som ska gälla enligt punkt 2 i denna artikel.

4. Förlikningsmannen ska respektera uppförandekoden för skiljemän.

Artikel 310

Skiljenämndens avgörande

1. Skiljenämnden ska meddela parterna och handelskommittén sitt avgörande inom 120 dagar efter den dag då nämnden tillsattes. Om skiljenämnden anser att denna tidsfrist inte kan hållas, ska nämndens ordförande skriftligen meddela parterna och handelskommittén detta och ange skälen till förseningen samt den dag då nämnden planerar att ha avslutat sitt arbete. Under inga omständigheter får avgörandet meddelas senare än 150 dagar efter den dag då nämnden tillsattes.

2. I brådskande fall, inbegripet fall som gäller lättfördärvliga varor och säsongsvaror, ska skiljenämnden göra sitt yttersta för att lämna sitt avgörande inom 60 dagar från den dag då nämnden tillsattes. Under inga omständigheter får avgörandet meddelas senare än 75 dagar från den dag då nämnden tillsattes. Skiljenämnden får, inom 10 dagar från den dag då den tillsattes, lämna ett preliminärt avgörande om huruvida den anser att fallet är brådskande.

3. Om en tvist uppkommer rörande kapitel 11 (Handelsrelaterad energi) i avdelning IV i detta avtal, som av en part anses brådskande på grund av att transporten av naturgas, olja eller el mellan Ukraina och EU-parten helt eller delvis har avbrutits eller riskerar att avbrytas, ska skiljenämnden meddela sitt avgörande inom 40 dagar från dagen för dess inrättande.

Avsnitt 2

Efterlevnad

Artikel 311

Åtgärder för att följa skiljenämndens avgörande

Varje part ska vidta de åtgärder som är nödvändiga för att följa skiljenämndens avgörande, och parterna ska sträva efter att nå enighet om hur lång tid som krävs för att följa avgörandet.

Artikel 312

Rimlig tidsperiod för att följa skiljenämndens avgörande

1. Den svarande parten ska senast 30 dagar efter den dag då skiljenämndens avgörande meddelades parterna, till den klagande parten och handelskommittén anmäla den tidsperiod (nedan kallad *rimlig tidsperiod*) som den anser att den kommer att behöva för att följa avgörandet.

2. Om parterna inte kan enas om vilken tidsperiod som är rimlig för att följa skiljenämndens avgörande, ska den klagande parten inom 20 dagar från den anmälan som avses i punkt 1 i denna artikel skriftligen begära att den ursprungliga skiljenämnden fastställer den rimliga tidsperiodens längd. En sådan begäran ska samtidigt anmälas till den andra parten och till handelskommittén. Skiljenämnden ska meddela parterna och handelskommittén sitt avgörande inom 20 dagar från den dag då begäran ingavs.

3. Om den ursprungliga skiljenämnden, eller några av dess ledamöter, inte kan sammankallas, ska förfarandena i artikel 307 i detta avtal tillämpas. Tidsfristen för att meddela avgörandet ska vara 35 dagar från den dag då den begäran som avses i punkt 2 i denna artikel ingavs.

4. Den svarande parten ska skriftligen meddela den klagande parten om vilka framsteg den har gjort med att följa skiljenämndens avgörande minst en månad innan den rimliga tidsperioden löper ut.

5. Den rimliga tidsperioden kan förlängas genom överenskommelse mellan parterna.

Artikel 313

Översyn av åtgärder som har vidtagits för att följa skiljenämndens avgörande

1. Den svarande parten ska före utgången av den rimliga tidsperioden till den klagande parten och handelskommittén anmäla vilka åtgärder den har vidtagit för att följa skiljenämndens avgörande.

2. Om det råder oenighet mellan parterna om huruvida en åtgärd som anmälts enligt punkt 1 har vidtagits eller är förenlig med avtalet, får den klagande parten skriftligen begära att frågan hänskjuts till den ursprungliga skiljenämnden för avgörande. I en sådan begäran ska det anges vilken särskild åtgärd det gäller och de bestämmelser i avtalet med vilka den klagande parten anser åtgärden vara oförenlig, på ett sådant sätt att den rättsliga grunden för klagomålet tydligt framgår. Skiljenämnden ska meddela sitt avgörande inom 45 dagar från det att begäran ingavs.

3. Om den ursprungliga skiljenämnden eller några av dess ledamöter inte kan sammankallas ska förfarandena i artikel 307 i detta avtal tillämpas. Tidsfristen för att meddela avgörandet ska vara 60 dagar från den dag då den begäran som avses i punkt 2 i denna artikel ingavs.

Artikel 314

Åtgärder vid brådskande energitvister

1. Om en tvist uppkommer rörande kapitel 11 (Handelsrelaterad energi) i avdelning IV i detta avtal, som av en part anses brådskande på grund av att transporten av naturgas, olja eller el mellan Ukraina och EU-parten helt eller delvis har avbrutits eller riskerar att avbrytas, ska följande särskilda bestämmelser om åtgärder gälla.

2. Genom undantag från artiklarna 311, 312 och 313 i detta avtal får den klagande parten tillfälligt upphäva de skyldigheter som följer av detta avtal i en omfattning som motsvarar det upphävande eller den minskning av förmåner som orsakats av att en part inte följt skiljenämndens avgörande inom 15 dagar efter att det meddelats. Detta tillfälliga upphävande får börja gälla omedelbart. Ett sådant tillfälligt upphävande får bibehållas i högst tre månader, såvida den svarande parten inte har följt skiljenämndens rapport.

3. Om den svarande parten bestrider underlåtenhet att följa skiljenämndens avgörande eller omfattningen av det tillfälliga upphävandet på grund av denna underlåtenhet, får den inleda ett förfarande enligt artiklarna 315 och 316 vilket ska handläggas snabbt. Den klagande parten ska inte anmodas att återta eller anpassa det tillfälliga upphävandet förrän skiljenämnden har fattat beslut i ärendet, och får bibehålla det tillfälliga upphävandet i avvaktan på att förfarandena avslutas.

Artikel 315

Tillfälliga åtgärder om skiljenämndens avgörande inte följs

1. Om den svarande parten inte anmäler de åtgärder som har vidtagits för att följa skiljenämndens avgörande innan den rimliga tidsperioden har löpt ut, eller om skiljenämnden fastställer att de åtgärder som anmälts enligt artikel 313.1 i detta avtal inte är förenliga med den partens skyldigheter enligt de bestämmelser i detta avtal som avses i artikel 304, ska den svarande parten, om den klagande parten begär detta, erbjuda provisorisk kompensation.

2. Om ingen överenskommelse om kompensation har kunnat nås inom 30 dagar från utgången av den rimliga tidsfristen eller från skiljenämndens avgörande enligt artikel 313 i detta avtal om att en åtgärd som vidtagits för att följa avgörandet är oförenlig med de bestämmelser i detta avtal som avses i artikel 304, ska den klagande parten ha rätt att efter anmälan till den svarande parten och till handelskommittén upphäva skyldigheter som följer av bestämmelser i kapitlet om frihandelsområdet i en omfattning som motsvarar det upphävande eller den minskning av förmåner som orsakats av den bristande efterlevnaden. Den klagande parten får börja tillämpa upphävandet närsomhelst tio dagar efter den dag då anmälan gjordes, såvida inte den svarande parten har begärt skiljeförfarande enligt punkt 4 i denna artikel.

3. I samband med det tillfälliga upphävandet av skyldigheter kan den klagande parten välja att höja sina tullsatser till samma nivå som gäller för andra WTO-medlemmar på en handelsvolym som ska fastställas så att handelsvolymen multiplicerad med ökningen av tullsatserna motsvarar värdet på det upphävande eller den minskning av förmåner som orsakats av den bristande efterlevnaden.

4. Om den svarande parten anser att omfattningen av det tillfälliga upphävandet av skyldigheterna inte motsvarar det upphävande eller den minskning av förmåner som orsakats av den bristande efterlevnaden, får den inge en skriftlig begäran om att den ursprungliga skiljenämnden ska avgöra frågan. En sådan begäran ska anmälas till den klagande parten och till handelskommittén före utgången av den period på tio dagar som avses i punkt 2 i denna artikel. Skiljenämnden ska meddela parterna och handelskommittén sitt avgörande beträffande omfattningen av det tillfälliga upphävandet av skyldigheter inom 30 dagar från den dag då begäran ingavs. Skyldigheter får inte upphävas förrän skiljenämnden har meddelat sitt avgörande, och upphävandet ska vara förenligt med nämndens avgörande.

5. Om den ursprungliga skiljenämnden, eller några av dess ledamöter, inte kan sammankallas, ska förfarandena i artikel 307 i detta avtal tillämpas. I sådana fall ska tidsfristen för att meddela avgörandet vara 45 dagar från den dag då den begäran som avses i punkt 4 i denna artikel ingavs.

6. Upphävandet av förpliktelserna ska vara tillfälligt och får tillämpas endast till dess att den åtgärd som konstaterats vara oförenlig med de bestämmelser i detta avtal som avses i artikel 304 har upphävts eller ändrats på ett sådant sätt att den blir förenlig med de bestämmelser i avtalet som avses i artikel 304, i enlighet med artikel 316, eller till dess att parterna har enats om en lösning av tvisten.

Artikel 316

Översyn av åtgärder som har vidtagits för att följa skiljenämndens avgörande efter det tillfälliga upphävandet av skyldigheter

1. Den svarande parten ska till den klagande parten och till handelskommittén anmäla alla åtgärder som den har vidtagit för att följa skiljenämndens avgörande samt sin begäran om att det upphävande av förpliktelser som tillämpas av den klagande parten ska upphöra.

2. Om parterna inte når en överenskommelse om huruvida den anmälda åtgärden gör att den svarande parten kan anses uppfylla de bestämmelser i detta avtal som avses i artikel 304 i detta avtal inom 30 dagar från den dag då anmälan ingavs, ska den klagande parten skriftligen begära att frågan hänskjuts till den ursprungliga skiljenämnden för avgörande. En sådan begäran ska anmälas till den svarande parten och till handelskommittén samtidigt. Skiljenämndens avgörande ska meddelas parterna och handelskommittén inom 45 dagar från den dag då begäran ingavs. Om skiljenämnden fastställer att den svarande parten nu uppfyller bestämmelserna i detta avtal, eller om den klagande parten, inom 45 dagar från den dag då anmälan enligt punkt 1 i denna artikel ingavs, inte begär att frågan hänskjuts till den ursprungliga skiljenämnden för avgörande, ska det tillfälliga upphävandet av skyldigheterna upphöra inom 15 dagar från skiljenämndens avgörande eller från utgången av perioden på 45 dagar.

3. Om den ursprungliga skiljenämnden, eller några av dess ledamöter, inte kan sammankallas, ska förfarandena i artikel 307 i detta avtal tillämpas. Tidsfristen för att meddela avgörandet ska i det fallet vara 60 dagar från den dag då den begäran som avses i punkt 2 i denna artikel ingavs.

Avsnitt 3

Gemensamma bestämmelser

Artikel 317

Ömsesidigt godtagbar lösning

Parterna får när som helst komma överens om en ömsesidigt godtagbar lösning på tvister som omfattas av detta kapitel. De ska gemensamt anmäla en sådan lösning till handelskommittén och, i tillämpliga fall, skiljenämndens ordförande. Om lösningen måste godkännas enligt relevanta inhemska förfaranden i någon av parterna ska detta krav anges i anmälan, och skiljedomsförfarandet tillfälligt avbrytas. Om det inte krävs något sådant godkännande, eller vid anmälan av att de inhemska godkännandeförfarandena slutförts, ska skiljedomsförfarandet vara avslutat.

Artikel 318

Arbetsordning

1. Tvistlösningsförfaranden enligt detta kapitel ska styras av arbetsordningen i bilaga XXIV till detta avtal.

2. Utfrågningarna i skiljenämnden ska vara öppna för allmänheten i enlighet med arbetsordningen i bilaga XXIV till detta avtal.

Artikel 319

Upplysningar samt råd i sakfrågor

På begäran av en part eller på eget initiativ får skiljenämnden inhämta upplysningar för förfarandet i skiljenämnden från alla källor som den finner lämpliga, däribland från parterna i tvisten. Nämnden ska också ha rätt att begära relevanta expertutlåtanden om den finner det lämpligt. Alla upplysningar som inhämtas på detta sätt ska delges båda parter, som ska kunna lämna synpunkter. Berörda fysiska eller juridiska personer som är etablerade på parternas territorium har rätt att i egenskap av sakkunniga (*amicus curiae*) informera nämnden i enlighet med arbetsordningen i bilaga XXIV till detta avtal.

Artikel 320

Tolkningsregler

En skiljenämnd ska tolka de bestämmelser som avses i artikel 304 i detta avtal i enlighet med sedvanliga folkrättsliga tolkningsregler, inklusive de regler som fastställs i Wienkonventionen om traktaträtten från 1969. Om en skyldighet enligt detta avtal är identisk med en skyldighet enligt WTO-avtalet, ska skiljenämnden anta en tolkning som är förenlig med relevanta tolkningar i avgöranden från WTO:s tvistlösningsorgan. Skiljenämndens avgöranden kan inte utvidga eller begränsa de rättigheter och skyldigheter som följer av detta avtal.

Artikel 321

Skiljenämndens beslut och avgöranden

1. Skiljenämnden ska göra sitt yttersta för att fatta beslut i samförstånd. Om det inte går att uppnå enhällighet, ska frågan avgöras genom enkel majoritet. Skiljemännens avvikande meningar får dock aldrig offentliggöras.

2. Skiljenämndens avgöranden ska vara bindande för parterna och får inte ge upphov till några rättigheter eller skyldigheter för fysiska eller juridiska personer. Skiljenämnden ska i sitt avgörande redovisa sakförhållandena, tillämpligheten av de relevanta bestämmelserna i avtalet samt de viktigaste skälen till nämndens undersökningsresultat och slutsatser. Handelskommittén ska offentliggöra skiljenämndens avgöranden i sin helhet, såvida den inte beslutat att inte offentliggöra dem.

Artikel 322

Tvistlösning beträffande tillnärmning av regelverket

1. De förfaranden som fastställs i denna artikel ska tillämpas på tvister om tolkningen och tillämpningen av bestämmelser i detta avtal som rör tillnärmning av regelverket enligt kapitel 3 (Tekniska handelshinder), kapitel 4 (Sanitära och fytosanitära åtgärder), kapitel 5 (Tullar och förenklade handelsprocedurer), kapitel 6 (Etablering, handel med tjänster och elektronisk handel), kapitel 8 (Offentlig upphandling) eller kapitel 10 (Konkurrens), eller som på annat sätt ålägger en part en skyldighet som fastställs med hänvisning till en bestämmelse i EU:s lagstiftning.

2. När det i en tvist uppstår en fråga om tolkningen av en sådan bestämmelse i EU:s lagstiftning som avses i punkt 1 ska skiljenämnden inte besluta i frågan utan begära att frågan hänskjuts till Europeiska unionens domstol för avgörande. I sådana fall ska de tidsfrister som gäller för skiljenämndens avgöranden skjutas upp till dess att Europiska unionens domstol har meddelat sitt avgörande. Domstolens avgörande ska vara bindande för skiljenämnden.

Avsnitt 4

Allmänna bestämmelser

Artikel 323

Skiljemän

1. Handelskommittén ska senast sex månader efter detta avtals ikraftträdande sammanställa en förteckning över 15 personer som är villiga och har möjlighet att tjänstgöra som skiljemän. Varje part ska föreslå fem personer till skiljemän. De båda parterna ska också utse fem personer som inte är medborgare i någon av parterna och som ska fungera som ordförande för skiljenämnden. Handelskommittén ska se till att det alltid finns 15 personer i förteckningen.

2. Förteckningen enligt punkt 1 i denna artikel ska ligga till grund för skiljenämndernas sammansättning i enlighet med artikel 307 i detta avtal. Den ska omfatta skiljemän med specialkunskaper eller erfarenhet inom juridik och internationell handel.

3. De som utses till skiljemän i en skiljenämnd ska vara ska vara oberoende, uppträda i egenskap av enskilda individer och inte ta emot instruktioner från någon organisation eller regering eller ha anknytning till någon av parternas regeringar, samt följa uppförandekoden i bilaga XXV till detta avtal.

Artikel 324

Förhållande till skyldigheter enligt WTO

1. Tillämpningen av bestämmelserna om tvistlösning i detta kapitel ska inte utgöra något hinder för eventuella åtgärder inom ramen för WTO, inklusive tvistlösningsåtgärder.

2. Om en part har inlett ett tvistlösningsförfarande avseende en viss åtgärd, antingen i enlighet med artikel 306.1 i detta avtal eller i enlighet med WTO-avtalet, får den emellertid inte inleda ett tvistlösningsförfarande avseende samma åtgärd i det andra forumet förrän det första förfarandet har avslutats. När det gäller en skyldighet som är densamma enligt detta avtal och enligt WTO-avtalet, får en part inte heller hävda sina rättigheter i båda dessa forum. När ett tvistlösningsförfarande väl har inletts i ett sådant fall får parten inte hävda sina rättigheter i det andra forumet när det gäller samma skyldighet enligt det andra avtalet, såvida inte det valda forumet, av skäl som rör förfarandet eller juridisk behörighet, misslyckas med att få fram ett undersökningsresultat för de rättigheter som hävdas enligt den skyldigheten.

3. För tillämpningen av punkt 2 gäller följande:

a) Tvistlösningsförfaranden enligt WTO-avtalet anses ha inletts genom att en part begär att en panel ska tillsättas enligt artikel 6 i WTO-överenskommelsen om regler och förfaranden för tvistlösning i bilaga 2 i WTO-avtalet, och anses ha avslutats när tvistlösningsorganet antar panelens rapport eller, i vissa fall, överprövningsorganets rapport, enligt artiklarna 16 och 17.4 i WTO-överenskommelsen om regler och förfaranden för tvistlösning.

b) Tvistlösningsförfaranden enligt detta kapitel anses ha inletts genom att en part begär att en skiljenämnd ska tillsättas enligt artikel 306.1 i detta avtal och anses ha avslutats när skiljenämnden har meddelat parterna och handelskommittén sitt avgörande.

4. Ingenting i detta kapitel ska hindra en part från att genomföra ett upphävande av skyldigheter som godkänts av tvistlösningsorganet. WTO-avtalet får inte åberopas för att hindra en part från att upphäva skyldigheter enligt detta kapitel.

Artikel 325

Tidsfrister

1. Alla tidsfrister som fastställs i detta kapitel, inklusive skiljenämndens tidsfrister för att meddela sina avgöranden, ska räknas i kalenderdagar från och med dagen efter den dag då den åtgärd eller den händelse de avser inträffade.

2. Alla tidsfrister som anges i detta kapitel får förlängas genom överenskommelse mellan parterna.

Artikel 326

Ändring av kapitlet

Handelskommittén får besluta att ändra detta kapitel, arbetsordningen för skiljeförfaranden i bilaga XXIV till detta avtal och uppförandekoden för ledamöter i skiljenämnder och för medlare i bilaga XXV till detta avtal.

KAPITEL 15

Medlingsmekanism

Artikel 327

Syfte och tillämpningsområde

1. Syftet med detta kapitel är att underlätta att finna en ömsesidigt godtagbar lösning genom ett heltäckande och snabbt förfarande med bistånd av en medlare.

2. Detta kapitel ska tillämpas på alla åtgärder som omfattas av kapitel 1 i avdelning IV (Nationell behandling och marknadstillträde för varor) i detta avtal och som har en negativ inverkan på handeln mellan parterna.

3. Detta kapitel ska inte tillämpas på åtgärder som omfattas av kapitel 6 (Etablering, handel med tjänster och elektronisk handel), kapitel 7 (Löpande betalningar och kapitalrörelser), kapitel 8 (Offentlig upphandling), kapitel 9 (Immateriella rättigheter) and kapitel 13 (Handel och hållbar utveckling) i detta avtal. Handelskommittén får, efter noggrant övervägande, besluta att denna mekanism ska tillämpas på någon eller några av dessa sektorer.

Avsnitt 1

Förfarande enligt medlingsmekanismen

Artikel 328

Begäran om upplysningar

1. Innan medlingsförfarandet inleds får en part när som helst begära upplysningar om en åtgärd som har en negativ inverkan på handeln eller på investeringarna mellan parterna. Den part som mottar en sådan begäran ska inom 20 dagar från mottagandet av begäran lämna ett svar med sina synpunkter på upplysningarna i begäran. När så är möjligt ska begäran och svar vara skriftliga.

2. Om den svarande parten anser att det är omöjligt att svara inom 20 dagar ska den meddela den begärande parten skälen till förseningen tillsammans med en bedömning om när den tidigast kan lämna sitt svar.

Artikel 329

Inledande av förfarandet

1. En part får när som helst begära att parterna ska inleda ett medlingsförfarande. En sådan begäran ska sändas skriftligen till den andra parten. Begäran ska vara så detaljerad att den tydligt redogör för den begärande partens ärende och

a) ange den särskilda åtgärd som berörs,

b) innehålla en redogörelse för de påstådda negativa effekter som den begärande parten anser att åtgärden har, eller kommer att ha, på handeln eller investeringarna mellan parterna, och

c) förklara på vilket sätt den begärande parten anser att dessa effekter har ett samband med åtgärden.

2. Den part till vilken en sådan begäran riktas ska välvilligt beakta denna och skriftligen godta eller avslå begäran inom tio dagar från mottagandet.

Artikel 330

Val av medlare

1. När medlingsförfarandet har inletts ska parterna sträva efter att komma överens om en medlare senast 15 dagar efter mottagandet av svaret på begäran.

2. Om parterna inte kan komma överens om en medlare inom den fastställda tidsfristen, får endera parten begära att ordföranden för handelskommittén eller dennes ställföreträdare utser medlaren genom lottning bland personerna i den förteckning som upprättats enligt artikel 323 i detta avtal. Företrädare för båda parterna i tvisten ska i god tid i förväg inbjudas att närvara vid lottningen. Lottningen ska under alla omständigheter genomföras med den eller de parter som är närvarande.

3. Ordföranden i handelskommittén eller dennes ställföreträdare ska därefter utse medlaren inom fem arbetsdagar efter begäran från endera parten enligt punkt 2.

4. Om den förteckning som avses i artikel 323 i detta avtal inte har upprättats vid den tidpunkt då en begäran enligt punkt 2 i denna artikel inges, ska medlaren utses genom lottning bland de personer som formellt har föreslagits av den ena eller båda parterna.

5. Parterna kan komma överens om att medlaren ska vara medborgare i en av parterna.

6. Medlaren ska på ett opartiskt och öppet sätt bistå parterna när det gäller att bringa klarhet i åtgärden och dess eventuella effekter på handeln, och att nå en överenskommelse. Uppförandekoden i bilaga XXV till detta avtal ska tillämpas på medlare i enlighet med vad som föreskrivs i koden. Punkterna 3–7 (anmälningar) och 41–46 (översättning och beräkning av tidsfrister) i arbetsordningen i bilaga XXIV till detta avtal ska också tillämpas.

Artikel 331

Regler för medlingsförfarandet

1. Inom 10 dagar efter det att medlaren utsetts ska den part som begärt medlingsförfarandet skriftligen lägga fram en detaljerad problembeskrivning för medlaren och den andra parten, särskilt om hur åtgärden i fråga fungerar och dess inverkan på handeln. Inom 20 dagar efter den dag då denna beskrivning läggs fram får den andra parten skriftligen lämna sina synpunkter på problembeskrivningen. Parterna får i sin problembeskrivning eller i sina synpunkter ta med alla uppgifter som de bedömer vara relevanta.

2. Medlaren får besluta om det lämpligaste tillvägagångssättet för att bringa klarhet i den aktuella åtgärden och om dess eventuella effekter på handeln. Medlaren får särskilt organisera möten mellan parterna, samråda med parterna gemensamt eller enskilt, söka bistånd från eller rådfråga relevanta experter och berörda parter samt tillhandahålla allt ytterligare stöd som parterna begär. Medlaren ska dock samråda med parterna innan han eller hon söker bistånd från eller samråder med relevanta experter och berörda aktörer.

3. Medlaren kan ge råd och föreslå en lösning att ta ställning till för parterna, som kan godta eller förkasta denna eller komma överens om en annan lösning. Medlaren får dock inte ge råd eller synpunkter på om den aktuella åtgärden är förenlig med detta avtal.

4. Förfarandet ska äga rum på den parts territorium till vilken begäran riktas, eller efter överenskommelse på annan plats eller på annat sätt.

5. Parterna ska sträva efter att nå en ömsesidigt godtagbar lösning inom 60 dagar från det att medlaren utsetts. I avvaktan på en slutlig överenskommelse får parterna överväga eventuella tillfälliga lösningar, särskilt om åtgärden gäller lättfördärvliga varor.

6. Lösningen får antas genom ett beslut av handelskommittén. Varje part får för en sådan lösning sätta som krav att alla nödvändiga interna förfaranden ska ha slutförts. Ömsesidigt godtagbara lösningar ska göras tillgängliga för allmänheten. Den version som offentliggörs får dock inte innehålla uppgifter som en part har angett som konfidentiella.

7. Förfarandet avslutas

a) genom att parterna antar en ömsesidigt godtagbar lösning, den dag då lösningen antas,

b) genom en skriftlig förklaring från medlaren, efter samråd med parterna, om att ytterligare medlingsarbete inte är meningsfullt,

c) genom en skriftlig förklaring från en part efter det att parterna har undersökt ömsesidigt godtagbara lösningar under medlingsförfarandet och efter att ha övervägt eventuella råd och lösningsförslag från medlaren, eller

d) när som helst under förfarandet genom överenskommelse mellan parterna.

Avsnitt 2

Genomförande

Artikel 332

Genomförande av en ömsesidigt godtagbar lösning

1. När parterna har kommit överens om en lösning ska varje part vidta de åtgärder som behövs för att genomföra den ömsesidigt godtagbara lösningen inom den överenskomna tidsfristen.

2. Den genomförande parten ska skriftligen underrätta den andra parten om alla steg eller åtgärder som vidtagits för att genomföra den ömsesidigt godtagbara lösningen.

3. På begäran av parterna ska medlaren utarbeta ett utkast till en skriftlig rapport med en kort sammanfattning av

a) den åtgärd som är föremål för dessa förfaranden,

b) tillämpade förfaranden samt

c) den eventuella ömsesidigt godtagbara lösning som blivit slutresultatet av förfarandena, inbegripet eventuella tillfälliga lösningar.

Medlaren ska ge parterna 15 dagar på sig att lämna synpunkter på utkastet till rapport. Efter att ha övervägt de synpunkter som parterna lämnats inom tidsfristen ska medlaren inom 15 dagar lämna en skriftlig slutrapport till parterna. Denna rapport får inte innehålla någon tolkning av detta avtal.

Avsnitt 3

Allmänna bestämmelser

Artikel 333

Förhållande till tvistlösning

1. Förfarandet enligt denna medlingsmekanism är inte avsett att ligga till grund för tvistlösningsförfaranden inom ramen för detta eller något annat avtal. I sådana tvistlösningsförfaranden får en part inte stödja sig på eller lägga fram som bevisning och en nämnd eller panel får inte beakta

a) den andra partens ståndpunkter under medlingsförfarandet,

b) det faktum att den andra parten har meddelat att den är beredd att godta en lösning rörande den åtgärd som medlingen gäller, eller

c) råd eller förslag från medlaren.

2. Medlingsmekanismen påverkar inte parternas rättigheter och skyldigheter enligt bestämmelserna om tvistlösning.

3. Om inte parterna kommer överens om något annat, och utan att det påverkar tillämpningen av artikel 331.6 i detta avtal ska alla steg i förfarandet, inbegripet alla råd eller förslag till lösningar, vara konfidentiella. En part får dock offentliggöra att medling äger rum.

Artikel 334

Tidsfrister

Tidsfristerna i detta kapitel får ändras genom överenskommelse mellan de parter som deltar i förfarandena.

Artikel 335

Kostnader

1. Varje parten ska stå för sina egna utgifter för deltagandet i medlingsförfarandet.

2. Parterna ska dela de utgifter som rör organisatoriska aspekter lika, bland annat arvode och kostnadsersättning till medlaren, medlarens eventuella assistenter samt, om parterna inte kan enas om ett gemensamt språk, kostnader i samband med översättning. Medlarens arvode ska överensstämma med det som föreskrivs för ordföranden i en skiljenämnd enligt punkt 8 i bilaga XXIV till detta avtal.

Artikel 336

Översyn

Fem år efter dagen för detta avtals ikraftträdande ska parterna samråda med varandra om behovet av att ändra medlingsmekanismen mot bakgrund av den erfarenhet som vunnits och utvecklingen av motsvarande mekanism inom WTO.

AVDELNING V

EKONOMISKT SAMARBETE OCH SEKTORSSAMARBETE

KAPITEL 1

Energisamarbete inbegripet kärnenergifrågor

Artikel 337

1. Parterna är överens om att fortsätta och intensifiera sitt nuvarande samarbete om energifrågor i syfte att öka energitryggheten, konkurrenskraften och hållbarheten, som är avgörande för främjandet av ekonomisk tillväxt, och att göra framsteg på vägen mot marknadsintegration, inklusive genom gradvis tillnärmning inom energisektorn och genom deltagande i det regionala energisamarbetet. I regleringssamarbetet ska hänsyn tas till behovet av att se till att relevanta skyldigheter avseende allmännyttiga tjänster fullgörs, inbegripet åtgärder för att informera kunder om och skydda dem från ohederliga försäljningsmetoder, samt att konsumenterna, också de mest utsatta medborgarna, har tillgång till energi till överkomliga priser.

2. Samarbetet ska grunda sig på ett övergripande partnerskap och vägledas av principerna om gemensamt intresse, ömsesidighet, öppenhet och förutsägbarhet, i överensstämmelse med marknadsekonomin, energistadgefördraget från 1994, samförståndsavtalet om energisamarbete och andra multilaterala och därmed sammanhängande bilaterala avtal.

Artikel 338

Det ömsesidiga samarbetet ska bland annat omfatta följande områden:

a) Genomförande av energistrategier och energipolitik och utveckling/utarbetande av prognoser och scenarier, samt förbättring av registreringssystemet för statistik inom energisektorn på grundval av snabbt och punktligt utbyte av information om energibalanser och energiflöden, i överensstämmelse med internationell praxis, samt infrastrukturutveckling.

b) Inrättande av ändamålsenliga mekanismer för att hantera potentiella energikriser i solidarisk anda.

c) Modernisering och förbättring av befintlig energiinfrastruktur av gemensamt intresse, inbegripet kapaciteten att generera energi och energinätens integritet och säkerhet, och en gradvis integration av Ukrainas elnät i EU:s elnät, samt fullständig upprustning av infrastrukturen för transitering av energi och installation av gränsöverskridande mätsystem vid Ukrainas yttre gränser, och inrättande av ny energiinfrastruktur av gemensamt intresse i syfte att diversifiera energikällorna, leverantörerna, transportvägarna och transportmetoderna på ett ekonomiskt och miljömässigt sunt sätt.

d) Utveckling av konkurrenskraftiga, öppna och icke-diskriminerande energimarknader i överensstämmelse med EU:s regler och standarder genom reformer av regelverket.

e) Samarbete inom ramen för fördraget om upprättande av en energigemenskap från 2005.

f) Ökad och stärkt långsiktig stabilitet och säkerhet i fråga om handel, transitering, prospektering, utvinning, raffinering, produktion, lagring, transport, överföring, distribution och saluföring av energi, eller försäljning av energimaterial och energiprodukter på ömsesidigt fördelaktiga och icke-diskriminerande grunder, i överensstämmelse med internationella regler, särskilt energistadgefördraget från 1994, WTO-avtalet och detta avtal.

g) Framsteg mot ett attraktivt och stabilt investeringsklimat genom att ta itu med institutionella, rättsliga, skattemässiga och andra villkor och genom att uppmuntra ömsesidiga investeringar inom energiområdet på icke-diskriminerande grunder.

h) Effektivt samarbete med Europeiska investeringsbanken (EIB), Europeiska banken för återuppbyggnad och utveckling (EBRD) och andra internationella finansiella organisationer och instrument till stöd för energisamarbetet mellan parterna.

i) Främjande av energieffektivitet och energibesparingar, inbegripet genom utarbetande av politik för energieffektivitet samt rättsliga ramar och regelverk, i syfte att åstadkomma stora förbättringar som motsvarar EU:s standarder, inbegripet effektiv generering, produktion, transport, distribution och användning av energi, och som är förenliga med marknadsmekanismernas funktion, samt effektiv energianvändning i apparater, belysning och byggnader.

j) Utveckling av och stöd till förnybar energi på ett ekonomiskt och miljömässigt sunt sätt, samt till alternativa bränslen, inbegripet hållbar produktion av biobränslen och samarbete om regleringsfrågor, certifiering och standardisering samt om teknisk och kommersiell utveckling.

k) Främjande av mekanismen för gemensamt genomförande inom ramen för Kyotoprotokollet till Förenta nationernas ramkonvention om klimatförändringar från 1997 för att minska utsläppen av växthusgaser genom energieffektivitet och projekt för förnybar energi.

l) Vetenskaplig och tekniskt samarbete och informationsutbyte för utveckling och förbättring av teknik inom produktion, transport, leverans och slutanvändning av energi, varvid särskild uppmärksamhet ägnas åt energieffektiv och miljövänlig teknik, inbegripet avskiljning och lagring av koldioxid samt effektiv och ren kolteknik, i överensstämmelse med vedertagna principer som bland annat anges i avtalet om tekniskt och vetenskapligt samarbete mellan Europeiska gemenskapen och Ukraina.

m) Samarbete inom ramen för europeiska och internationella standardiseringsorgan inom energiområdet.

Artikel 339

Parterna ska utbyta information och erfarenheter, samt ge relevant stöd till processen för reformer av regelverket, vilket inbegriper omstrukturering av kolsektorn (energikol, kokskol och brunkol) för att öka dess konkurrenskraft, förbättra säkerheten i gruvorna och arbetarskyddet samt minska dess inverkan på miljön, samtidigt som man beaktar de regionala och sociala konsekvenserna. För att öka effektiviteten, konkurrenskraften och hållbarheten måste omstruktureringsprocessen omfatta kolets hela värdekedja, dvs. från prospektering via produktion och bearbetning till omvandling och hantering av rester från bearbetning och förbränning av kol. Denna strategi inbegriper återvinning och användning av metanutsläpp från kolgruvor, samt från olje- och gasverksamhet, deponier och jordbrukssektorn, bland annat i enlighet med det globala metaninitiativet som parterna är partner i.

Artikel 340

Härmed upprättar parterna en mekanism för tidig varning i enlighet med bilaga XXVI till kapitel 1 (Energisamarbete inbegripet kärnenergifrågor) i avdelning V (Ekonomiskt samarbete och sektorssamarbete) i detta avtal.

Artikel 341

Den gradvisa tillnärmningen ska fortskrida i överensstämmelse med en tidsplan som anges i bilaga XXVII till detta avtal.

Artikel 342

1. Samarbetet inom den civila kärnenergisektorn ska bedrivas genom att specifika avtal som parterna ingått eller ska ingå inom detta område genomförs, i enlighet med de respektive befogenheterna och behörigheterna för EU och dess medlemsstater, eller för Europeiska atomenergigemenskapen (Euratom) och dess medlemsstater, och i enlighet med varje parts rättsliga förfaranden.

2. Samarbetet ska säkerställa en hög nivå av kärnsäkerhet, ren och fredlig användning av kärnenergi, och ska omfatta all verksamhet inom det civila kärnenergiområdet och alla steg i bränslecykeln, inbegripet produktion av och handel med kärnmaterial, säkerhetsaspekterna på kärnenergi samt olycksberedskap, samt hälsorelaterade frågor, miljöfrågor och icke-spridning. Mot denna bakgrund ska samarbetet också inbegripa en vidareutveckling av strategier och rättsliga ramar och regelverk som grundar sig på EU:s lagstiftning och praxis, samt på Internationella atomenergiorganets (IAEA) standarder. Parterna ska främja civil vetenskaplig forskning inom kärnsäkerhetsområdet, inbegripet gemensam forsknings- och utvecklingsverksamhet samt utbildning och rörlighet för forskare.

3. Samarbetet ska gälla de problem som har uppstått till följd av Tjernobylkatastrofen, samt avvecklingen av kärnkraftverket i Tjernobyl, särskilt

a) planen för inkapsling som syftar till att omvandla den befintliga förstörda enhet 4 (föremålet för inkapslingen) till ett miljösäkert system,

b) hantering av förbrukat kärnbränsle,

c) sanering av landområdena,

d) hantering av radioaktivt avfall,

e) miljöövervakning,

f) andra områden som parterna gemensamt kan komma överens om, såsom medicinska, vetenskapliga, ekonomiska, regleringsmässiga, sociala och administrativa aspekter på ansträngningarna att begränsa katastrofens effekter.

KAPITEL 2

Makroekonomiskt samarbete

Artikel 343

EU och Ukraina ska underlätta den ekonomiska reformprocessen genom att samarbeta för att förbättra förståelsen för grunddragen i deras respektive ekonomier och för hur den ekonomiska politiken utformas och genomförs i marknadsekonomier. Ukraina ska sträva efter att upprätta en fungerande marknadsekonomi och att gradvis närma sin politik till EU:s politik, i överensstämmelse med de vägledande principerna om makroekonomisk stabilitet, sunda offentliga finanser och en hållbar betalningsbalans.

Artikel 344

I syfte att uppnå de mål som fastställs i artikel 343 i detta avtal ska parterna samarbeta för att

a) utbyta information om makroekonomiska resultat och prognoser och om utvecklingsstrategier,

b) tillsammans analysera ekonomiska frågor av gemensamt intresse, bland annat ekonomisk-politiska åtgärder och instrumenten för att genomföra dem, såsom metoder för ekonomiska prognoser och utarbetande av strategiska policydokument, i syfte att stärka Ukrainas utformning av politiken i enlighet med EU:s principer och praxis,

c) utbyta expertis inom det makroekonomiska området,

d) samarbetet också ska inbegripa informationsutbyte om den ekonomiska och monetära unionens (EMU) principer och funktionssätt.

Artikel 345

En regelbunden dialog ska äga rum om de frågor som omfattas av kapitel 2 i avdelning V (Ekonomiskt samarbete och sektorssamarbete) i detta avtal.

KAPITEL 3

Förvaltning av de offentliga finanserna: budgetpolitik, intern kontroll och extern revision

Artikel 346

Samarbetet på området förvaltning av de offentliga finanserna ska syfta till att sörja för utvecklingen av budgetpolitiken och sunda system för intern kontroll och extern revision av den offentliga sektorn, på grundval av internationella standarder, och som är förenliga med de grundläggande principerna om redovisningsskyldighet, öppenhet, ekonomi, effektivitet och ändamålsenlighet.

Artikel 347

Parterna ska utbyta information, erfarenheter, bästa praxis och vidta andra åtgärder, särskilt när det gäller följande:

1. Inom budgetområdet:

   a) Utveckling av prognos- eller planeringssystem för budgeten på medellång sikt.

   b) Förbättring av programinriktade strategier i budgetprocessen och analys av effektiviteten och ändamålsenligheten i genomförandet av budgetprogrammen.

   c) Förbättring av informations- och erfarenhetsutbytet om planeringen och genomförandet av budgeten och om statsskulden.

2. Inom området för extern revision:

   — Genomförandet av Internationella organisationen för högre revisionsorgans (Intosai) standarder och metoder samt utbyte av EU:s bästa praxis inom området extern kontroll och revision av de offentliga finanserna, varvid särskild uppmärksamhet ägnas åt självständigheten hos parternas berörda organ.

3. Inom området för intern finansiell kontroll inom den offentliga sektorn:

   — Vidareutveckling av systemet för intern finansiell kontroll inom den offentliga sektorn genom harmonisering med internationellt överenskomna standarder (*Institute of Internal Auditors* (IIA), Internationella revisorsförbundet (Ifac), Intosai) och metoder, samt EU:s bästa praxis för intern kontroll och intern revision i statliga organ.

4. Inom området för bedrägeribekämpning:

   — Förbättring av metoderna för att bekämpa och förebygga bedrägerier och korruption inom det område som omfattas av kapitel 3 i avdelning V (Ekonomiskt samarbete och sektorssamarbete) i detta avtal, inbegripet samarbete mellan berörda förvaltningsorgan.

Artikel 348

En regelbunden dialog ska äga rum om de frågor som omfattas av kapitel 3 i avdelning V (Ekonomiskt samarbete och sektorssamarbete) i detta avtal.

KAPITEL 4

Beskattning

Artikel 349

Parterna ska samarbeta för att stärka den goda samhällsstyrningen på skatteområdet, i syfte att ytterligare förbättra de ekonomiska förbindelserna, handeln, investeringarna och den sunda konkurrensen.

Artikel 350

Med avseende på artikel 349 i detta avtal erkänner parterna principerna om god samhällsstyrning inom skatteområdet, dvs. principerna om öppenhet, informationsutbyte och lojal skattekonkurrens, och förbinder sig att genomföra dem, i enlighet med medlemsstaternas åtagande på EU-nivå. Utan att detta ska påverka EU:s eller medlemsstaternas befogenheter ska parterna därför förbättra det internationella samarbetet på skatteområdet, underlätta rättmätig skatteuppbörd och utarbeta åtgärder för att effektivt genomföra ovannämnda principer.

Artikel 351

Parterna ska också öka och stärka sitt samarbete i syfte att förbättra och utveckla Ukrainas skattesystem och skatteförvaltning, vilket inbegriper en förbättring av uppbörds- och kontrollkapaciteten, med särskild inriktning på förfaranden för återbetalning av mervärdesskatt (moms), för att undvika ackumulering av betalningseftersläpningar, säkerställa en effektiv skatteuppbörd och stärka kampen mot skattebedrägerier och skatteflykt. Parterna ska sträva efter att utöka samarbetet och utbyta erfarenheter i fråga om bekämpning av skattebedrägerier, särskilt karusellbedrägerier.

Artikel 352

Parterna ska utveckla sitt samarbete och harmonisera sin politik när det gäller att motverka och bekämpa bedrägerier och smuggling av punktskattepliktiga varor. Samarbetet ska bland annat omfatta en gradvis tillnärmning av punktskattesatserna på tobaksprodukter, så långt som detta är möjligt med tanke på de restriktioner som det regionala sammanhanget ger upphov till, bland annat genom en dialog på regional nivå och i enlighet med Världshälsoorganisationens ramkonvention om tobakskontroll från 2003. I detta syfte ska parterna sträva efter att stärka sitt samarbete inom det regionala sammanhanget.

Artikel 353

Den gradvisa tillnärmningen till den beskattningsstruktur som fastställs i EU:s regelverk ska genomföras i enlighet med bilaga XXVIII till detta avtal.

Artikel 354

En regelbunden dialog ska äga rum om de frågor som omfattas av kapitel 4 i avdelning V (Ekonomiskt samarbete och sektorssamarbete) i detta avtal.

KAPITEL 5

Statistik

Artikel 355

Parterna ska utveckla och intensifiera sitt samarbete i statistikfrågor och därigenom bidra till att man uppnår det långsiktiga målet att få fram lämpliga, internationellt jämförbara och tillförlitliga statistikuppgifter. Ett hållbart, effektivt och fackmässigt oberoende nationellt statistiksystem förväntas frambringa information som är relevant för medborgare, företag och beslutsfattare i Ukraina och EU och göra det möjligt för dem att fatta välgrundade beslut. Det nationella statistiksystemet bör respektera FN:s grundläggande principer för officiell statistik, med beaktande av EU:s regelverk på statistikområdet som inbegriper riktlinjerna för europeisk statistik, i syfte att harmonisera det nationella statistiksystemet med europeiska normer och standarder. Regelverket på statistikområdet fastställs i kompendiet över statistikkrav som uppdateras varje år och som parterna anser vara fogat till detta avtal (Bilaga XXIX).

Artikel 356

Samarbetet ska inriktas på att

a) ytterligare stärka det nationella statistiksystemets kapacitet, med inriktning på en sund rättslig grund, en lämplig strategi för spridning av uppgifter och metadata samt användarvänlighet,

b) gradvis närma Ukrainas statistiksystem till det europeiska statistiksystemet,

c) finjustera tillhandahållandet av uppgifter till EU, med hänsyn till tillämpningen av relevanta internationella och europeiska metoder, inbegripet klassificering,

d) stärka de inhemska statistikernas yrkesmässiga kapacitet och förvaltningskapacitet för att underlätta tillämpningen av EU:s statistiska standarder och bidra till utvecklingen av Ukrainas statistiksystem,

e) utbyta erfarenheter mellan parterna om utveckling av statistikkunnandet,

f) främja offensiv kvalitetsutveckling av alla statistikframställningsprocesser och av all spridning av statistik.

Artikel 357

Parterna ska samarbeta inom ramen för det europeiska statistiksystemet, där Eurostat är EU:s statistikmyndighet. Samarbetet ska bland annat inriktas på följande områden:

a) Befolkningsstatistik, inbegripet folkräkningar.

b) Jordbruksstatistik, inbegripet jordbruksinventeringar och miljöstatistik.

c) Företagsstatistik, inbegripet företagsregister och användning av administrativa källor för statistiska syften.

d) Energi, inbegripet energibalanser.

e) Nationalräkenskaper.

f) Utrikeshandelsstatistik.

g) Regional statistik.

h) Offensiv kvalitetsutveckling av alla statistikframställningsprocesser och av all spridning av statistik.

Artikel 358

Parterna ska bland annat utbyta information och expertis, och ska utveckla sitt samarbete, med hänsyn till de erfarenheter som redan förvärvats när det gäller att reformera statistiksystemet inom ramen för olika biståndsprogram. Ansträngningarna ska inriktas på en fortsatt gradvis tillnärmning till EU:s regelverk på statistikområdet på grundval av den nationella strategin för utveckling av Ukrainas statistiksystem, samtidigt som hänsyn tas till utvecklingen av det europeiska statistiksystemet. Tonvikten i processen för framställning av statistiska uppgifter ska ligga på vidareutveckling av urvalsundersökningarna, samtidigt som hänsyn tas till behovet av att minska belastningen på uppgiftslämnarna. Uppgifterna ska vara relevanta för utformningen och övervakningen av politiken på alla centrala områden av det sociala och ekonomiska livet.

Artikel 359

En regelbunden dialog ska äga rum om de frågor som omfattas av kapitel 5 i avdelning V (Ekonomiskt samarbete och sektorssamarbete) i detta avtal. I möjligaste mån ska den verksamhet som genomförs inom det europeiska statistiksystemet vara öppen för Ukraina enligt de normala reglerna för tredjeländers deltagande.

KAPITEL 6

Miljö

Artikel 360

Parterna ska utveckla och stärka sitt samarbete om miljöfrågor och därigenom bidra till det långsiktiga målet hållbar utveckling och en grön ekonomi. Det förväntas att ett stärkt miljöskydd kommer att gynna medborgarna och företagen i Ukraina och i EU, också genom förbättrad folkhälsa, bevarade naturresurser, ökad ekonomisk och miljömässig effektivitet, integration av miljöfrågorna i andra politikområden samt ökad produktion som ett resultat av modern teknik. Samarbetet ska bedrivas med parternas bästa för ögonen på grundval av jämlikhet och ömsesidig nytta, samtidigt som hänsyn tas till det ömsesidiga beroendet mellan parterna inom området för miljöskydd och därmed sammanhängande multilaterala avtal.

Artikel 361

Samarbetet ska syfta till att bevara, skydda, förbättra och återställa miljöns kvalitet, skydda människors hälsa, utnyttja naturresurserna varsamt och rationellt och främja internationella åtgärder för att ta itu med regionala och globala miljöproblem, bland annat inom följande områden:

a) Klimatförändringar.

b) Miljöförvaltning och horisontella frågor, däribland allmän och yrkesinriktad utbildning, samt tillgång till miljöinformation och beslutsprocesser.

c) Luftkvalitet.

d) Förvaltning av vattenkvalitet och vattenresurser, inbegripet den marina miljön.

e) Avfallshantering och resursförvaltning;

f) Naturskydd, inbegripet bevarande och skydd av den biologiska mångfalden och ett varierat landskap (*eco-networks*).

g) Industriella föroreningar och industriella risker.

h) Kemikalier.

i) Genetiskt modifierade organismer, också inom jordbruket.

j) Buller.

k) Civilskydd, inbegripet risker kopplade till naturfenomen eller till människans verksamhet.

l) Stadsmiljön.

m) Miljöavgifter.

Artikel 362

1. Parterna ska bland annat

a) utbyta information och sakkunskap,

b) genomföra gemensam forskningsverksamhet och informationsutbyte om renare teknik,

c) planera för hanteringen av katastrofer och andra nödsituationer,

d) genomföra gemensam verksamhet på regional och internationell nivå, också avseende multilaterala miljöavtal som parterna ratificerat och vid behov gemensam verksamhet inom ramen för relevanta organ.

2. Parterna ska ägna särskild uppmärksamhet åt gränsöverskridande frågor.

Artikel 363

Det gradvisa närmandet av Ukrainas lagstiftning till EU:s lagstiftning och politik inom miljöområdet ska fortskrida i enlighet med bilaga XXX till detta avtal.

Artikel 364

Samarbetet inom sektorn för civilskydd ska bedrivas genom att specifika avtal mellan parterna inom detta område genomförs, i enlighet med de respektive befogenheterna och behörigheterna för EU och dess medlemsstater och i enlighet med varje parts rättsliga förfaranden. Syftet med samarbetet ska bland annat ha vara att

a) underlätta det ömsesidiga biståndet vid nödsituationer,

b) på dygnet runt-basis utbyta varningar i ett tidigt skede och uppdaterad information om gränsöverskridande nödsituationer, inbegripet ansökningar och erbjudanden om bistånd,

c) bedöma katastrofers inverkan på miljön,

d) bjuda in experter till särskilda tekniska seminarier och symposier om civilskyddsfrågor,

e) efter en bedömning från fall till fall bjuda in observatörer till särskilda övningar och kurser som anordnas av EU och/eller Ukraina,

f) stärka det befintliga samarbetet om det effektivaste sättet att använda den tillgängliga civilskyddskapaciteten.

Artikel 365

Samarbetet ska bland annat ha följande mål:

a) Utveckling av en övergripande miljöstrategi som omfattar planerade institutionella reformer (med tidsplaner) för att se till att miljölagstiftningen genomförs och verkställs; fördelning av befogenheter för miljöförvaltningen på nationell, regional och lokal nivå; förfaranden för beslutsfattande och genomförande av beslut; förfaranden för att främja integration av miljöfrågor i andra politikområden; fastställande av de nödvändiga personalresurserna och ekonomiska resurserna samt en översynsmekanism.

b) Utveckling av sektorsstrategier om luftkvalitet; förvaltning av vattenkvalitet och vattenresurser, inbegripet den marina miljön; avfallshantering och resursförvaltning; naturskydd; industriella föroreningar och industriella risker samt kemikalier, inbegripet klart definierade tidsplaner och delmål för genomförandet, administrativa ansvarsområden samt finansieringsstrategier för investeringar i infrastruktur och teknik.

c) Utarbetande och genomförande av en klimatförändringsstrategi, särskilt enligt förteckningen i bilaga XXXI till detta avtal.

Artikel 366

En regelbunden dialog ska äga rum om de frågor som omfattas av kapitel 6 i avdelning V (Ekonomiskt samarbete och sektorssamarbete) i detta avtal.

KAPITEL 7

Transporter

Artikel 367

Parterna ska

a) utöka och stärka sitt transportsamarbete för att bidra till utvecklingen av hållbara transportsystem,

b) främja effektiva och säkra transporter samt intermodalitet och interoperabilitet mellan transportsystemen,

c) sträva efter att förbättra de viktigaste transportförbindelserna mellan sina territorier.

Artikel 368

1. Samarbetet mellan parterna ska syfta till att underlätta omstruktureringen och moderniseringen av Ukrainas transportsektor och en gradvis tillnärmning till driftsstandarder och driftsstrategier som är jämförbara med de som tillämpas i EU, särskilt genom att genomföra de åtgärder som anges i bilaga XXXII till detta avtal, utan att det påverkar de skyldigheter som följer av särskilda transportavtal som ingåtts mellan parterna. Genomförandet av ovannämnda åtgärder ska inte strida mot parternas rättigheter och skyldigheter enligt internationella avtal som de är parter i, eller deras deltagande i internationella organisationer.

2. Samarbetet ska också syfta till att förbättra rörligheten för passagerare och varor, underlätta transportflödena mellan Ukraina, EU och tredjeländer i regionen genom att avskaffa administrativa, tekniska, gränsöverskridande och andra hinder, förbättra transportnäten och uppgradera infrastrukturen, särskilt på de huvudtransportleder som förbinder parterna. Samarbetet ska inbegripa åtgärder för att underlätta gränspassager.

3. Samarbetet ska inbegripa informationsutbyte och gemensam verksamhet

— på regional nivå, särskilt med hänsyn till och genom att införliva framsteg som gjorts inom ramen för olika typer av regionalt transportsamarbete, t.ex. transportpanelen för det östliga partnerskapet, transportkorridoren Europa–Kaukasien–Asien (Traceca), Bakuprocessen och andra transportinitiativ,

— på internationell nivå, också med beaktande av internationella transportorganisationer och internationella avtal och konventioner som parterna ratificerat, inom ramen för EU:s olika transportorgan.

Artikel 369

Samarbetet ska bland annat omfatta följande områden:

a) Utveckling av en hållbar nationell transportpolitik som omfattar alla transportsätt, särskilt för att säkerställa effektiva och säkra transportsystem och stödja integrationen av transportaspekter i andra politikområden.

b) Utveckling av sektorsstrategier mot bakgrund av den nationella transportpolitiken (bland annat rättsliga krav på uppgradering av teknisk utrustning och transportmedel för att uppfylla högsta internationella normer) för transport på inre vattenvägar och väg-, järnvägs-, flyg- och sjötransport samt intermodalitet, bland annat tidtabeller och delmål för genomförandet, administrativa ansvarsområden och finansieringsplaner.

c) Utveckling av det multimodala transportnätet som är förbundet med det transeuropeiska transportnätet och förbättring av infrastrukturpolitiken för att bättre identifiera och utvärdera infrastrukturprojekt inom de olika transportsätten. Utveckling av finansieringsstrategier med tyngdpunkt på underhåll, kapacitetsflaskhalsar och de delar som saknas i infrastrukturen samt aktivering och främjande av den privata sektorns deltagande i transportprojekt i enlighet med bilaga XXXIII till detta avtal.

d) Anslutning till relevanta internationella transportorganisationer och transportavtal, bland annat förfaranden för att säkerställa ett strikt genomförande och effektivt verkställande av internationella transportavtal och transportkonventioner.

e) Vetenskapligt och tekniskt samarbete och informationsutbyte för att utveckla och förbättra teknik, t.ex. intelligenta transportsystem.

f) Främjande av användningen av intelligenta transportsystem och informationsteknik vid förvaltning och drift av alla transportsätt samt stöd till intermodalitet och samarbete vid användningen av rymdsystem och kommersiella tillämpningar som underlättar transport.

Artikel 370

En regelbunden dialog ska äga rum om de frågor som omfattas av kapitel 7 i avdelning V (Ekonomiskt samarbete och sektorssamarbete) i detta avtal.

KAPITEL 8

Rymdforskning

Artikel 371

1. Parterna ska främja ett ömsesidigt fördelaktigt samarbete om civil rymdforskning och rymdtillämpningar, särskilt inom följande områden:

a) Globala satellitbaserade navigationssystem.

b) Jordobservation och global övervakning.

c) Rymdvetenskap och rymdutforskning.

d) Tillämpad rymdteknik, bland annat uppskjutnings- och framdrivningsteknik.

2. Parterna ska uppmuntra och främja erfarenhetsutbyte om rymdpolitik, rymdförvaltning och rättsliga aspekter, samt om industriell omstrukturering och kommersiellt utnyttjande av rymdteknik.

Artikel 372

1. Inom ramen för samarbetet ska parterna utbyta information om varandras politik och program och om möjligheter till samarbete och gemensamma projekt, däribland medverkan av ukrainska enheter i temaområdena för rymdforskning och transporter i EU:s nästa ramprogram för forskning och innovation, Horisont 2020.

2. Parterna ska uppmuntra och stödja forskarutbyte och inrättandet av relevanta nätverk.

3. Samarbetet ska också omfatta erfarenhetsutbyte om förvaltning av rymdforskning och vetenskapliga institutioner, samt utveckling av gynnsamma forskningsbetingelser och tillämpningen av ny teknik och ett tillfredsställande skydd av relevanta immateriella, industriella och kommersiella äganderätter.

Artikel 373

En regelbunden dialog ska äga rum om de frågor som omfattas av kapitel 8 i avdelning V (Ekonomiskt samarbete och sektorssamarbete) i detta avtal, bland annat vid behov samordning och samarbete med Europeiska rymdorganisationen om dessa och andra relevanta frågor.

KAPITEL 9

Vetenskapligt och tekniskt samarbete

Artikel 374

Parterna ska utveckla och stärka sitt vetenskapliga och tekniska samarbete både för att bidra till den vetenskapliga utvecklingen i sig och för att stärka sin vetenskapliga potential för att kunna bidra till att bemöta nationella och globala utmaningar. Parterna ska sträva efter att bidra till framstegen när det gäller att förvärva vetenskaplig och teknisk kunskap som rör hållbar ekonomisk utveckling, genom att stärka sin forskningskapacitet och mänskliga potential. Samlandet och utbytet av vetenskaplig kunskap kommer att bidra till parternas konkurrenskraft genom att deras ekonomier bättre kan generera och ta tillvara kunskap för att saluföra nya produkter och tjänster. Parterna ska också utveckla sin vetenskapliga potential för att fullgöra sina globala skyldigheter och åtaganden inom områden såsom hälsorelaterade frågor, miljöskydd, inbegripet klimatförändringar, och andra globala utmaningar.

Artikel 375

1. Samarbetet ska ta hänsyn till den nuvarande formella ram för samarbetet som inrättats genom avtalet om tekniskt och vetenskapligt samarbete mellan Europeiska gemenskapen och Ukraina, samt till Ukrainas mål om ett gradvis närmande till EU:s politik och lagstiftning om vetenskap och teknik.

2. Samarbetet mellan parterna ska syfta till att underlätta Ukrainas medverkan i det europeiska forskningsområdet.

3. Samarbetet ska bistå Ukraina i arbetet med att reformera och omorganisera landets system för styrning av vetenskaplig forskning och dess forskningsinstitutioner (bl.a. stärkande av dess kapacitet för forskning och teknisk utveckling) för att stödja utvecklingen av en konkurrenskraftig ekonomi och ett kunskapssamhälle.

Artikel 376

Samarbetet ska särskilt ske genom

a) informationsutbyte om parternas respektive vetenskaps- och teknikpolitik,

b) deltagande i EU:s nästa ramprogram för forskning och innovation, Horisont 2020,

c) gemensamt genomförande av vetenskapliga program och forskningsverksamheter,

d) gemensam forsknings- och utvecklingsverksamhet avsedd att uppmuntra vetenskaplig utveckling och överföring av teknik och kunnande,

e) utbildning inom program för rörlighet för forskare och specialister,

f) anordnande av gemensamma evenemang och åtgärder för vetenskaplig och teknisk utveckling,

g) genomförande av åtgärder som syftar till att utveckla en miljö som är befordrande för forskning och tillämpning av ny teknik samt tillfredsställande skydd av immateriell äganderätt till forskningsresultat,

h) ökat samarbete på regional och internationell nivå, särskilt i Svartahavsområdet och i multilaterala organisationer, t.ex. Förenta nationernas organisation för utbildning, vetenskap och kultur (Unesco), Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) och G8-gruppen (G8), samt inom ramen för multilaterala avtal såsom Förenta nationernas ramkonvention om klimatförändringar (UNFCCC) från 1992,

i) utbyte av expertkunskaper om administration av forskningsinstitutioner och vetenskapliga institutioner med syftet att öka dessas kapacitet för att leda och delta i vetenskapliga forskningsprojekt.

Artikel 377

En regelbunden dialog ska äga rum om de frågor som omfattas av kapitel 9 i avdelning V (Ekonomiskt samarbete och sektorssamarbete) i detta avtal.

KAPITEL 10

Industri- och näringslivspolitik

Artikel 378

Parterna ska utveckla och stärka sitt samarbete om industri- och näringslivspolitik och därigenom förbättra företagsklimatet för alla ekonomiska aktörer, men med särskild tonvikt på små och medelstora företag. Det utökade samarbetet ska förbättra den administrativa ramen och regelverket för företag från både Ukraina och EU som är verksamma i Ukraina och i EU, och bör grundas på EU:s industripolitik och politik för små och medelstora företag, med hänsyn till internationellt erkända principer och metoder inom detta område.

Artikel 379

I syfte att uppnå de mål som fastställs i artikel 378 i detta avtal ska parterna samarbeta för att

a) genomföra strategier för utveckling av små och medelstora företag på grundval av principerna i den europeiska stadgan för småföretag, och övervaka genomförandet genom årliga rapporter och dialog; samarbetet ska också inriktas på mikro- och hantverksföretag som är extremt viktiga för både EU:s och Ukrainas ekonomi,

b) skapa bättre ramvillkor genom utbyte av information och bästa praxis, och därigenom bidra till större konkurrenskraft; samarbetet ska inbegripa hantering av strukturförändringar (omstrukturering) samt miljö- och energifrågor, t.ex. energieffektivitet och renare produktion,

c) förenkla och rationalisera reglerna och regleringspraxis, med särskild inriktning på utbyte av god praxis när det gäller regleringsmetoder, däribland EU:s principer,

d) uppmuntra utvecklingen av en innovationspolitik genom utbyte av information och god praxis avseende kommersiellt utnyttjande av forskning och utveckling (inbegripet instrument för att stödja teknikbaserade nystartade företag), klusterutveckling och tillgång till finansiering,

e) uppmuntra fler kontakter mellan företag i EU och Ukraina och mellan dessa företag och myndigheterna i Ukraina och i EU,

f) stödja inrättandet av exportfrämjande verksamhet i Ukraina,

g) underlätta moderniseringen och omstruktureringen av industrin i såväl Ukraina som EU inom vissa sektorer.

Artikel 380

En regelbunden dialog ska äga rum om de frågor som omfattas av kapitel 10 i avdelning V (Ekonomiskt samarbete och sektorssamarbete) i detta avtal. Detta ska inbegripa företrädare för näringslivet i EU och Ukraina.

KAPITEL 11

Gruvindustri och metaller

Artikel 381

Parterna ska utveckla och stärka sitt samarbete i förhållande till gruv- och metallindustrin i syfte att främja ömsesidig förståelse, förbättrat företagsklimat, informationsutbyte och samarbete om frågor som inte rör energi, framför allt i samband med brytning av malm och industrimineral. Samarbetet påverkar inte tillämpningen av de bestämmelser om kol som avses i artikel 339 i detta avtal.

Artikel 382

I syfte att uppnå de mål som fastställs i artikel 381 i detta avtal ska parterna samarbeta för att

a) utbyta information om utgångsläget för sina gruv- och metallindustrier,

b) utbyta information om utsikterna för gruv- och metallindustrin i EU och Ukraina när det gäller konsumtion, produktion och marknadsprognoser,

c) utbyta information om åtgärder som parterna vidtar för att underlätta omstruktureringen inom dessa sektorer,

d) utbyta information och bästa praxis när det gäller hållbar utveckling av gruv- och metallindustrin i Ukraina och i EU.

KAPITEL 12

Finansiella tjänster

Artikel 383

Parterna inser att det krävs en ändamålsenlig uppsättning regler och metoder inom området finansiella tjänster för att inrätta en fungerande marknadsekonomi och främja handeln sig emellan, och är överens om att samarbeta inom området finansiella tjänster i syfte att

a) stödja processen för anpassning av regleringen av finansiella tjänster till behoven i en öppen marknadsekonomi,

b) säkerställa ett ändamålsenligt och tillfredsställande skydd av investerare och andra konsumenter av finansiella tjänster,

c) säkerställa det globala finansiella systemets stabilitet och integritet,

d) främja samarbete mellan olika aktörer i det finansiella systemet, bland annat tillsyns- och kontrollmyndigheter,

e) säkerställa en oberoende och ändamålsenlig tillsyn.

Artikel 384

1. Parterna ska uppmuntra samarbetet mellan relevanta tillsyns- och kontrollmyndigheter, vilket omfattar informationsutbyte, utbyte av expertkunskaper om finansmarknader och andra sådana åtgärder.

2. Särskild uppmärksamhet ska ägnas åt utvecklingen av sådana myndigheters administrativa kapacitet, bland annat genom personalutbyte och gemensam fortbildning.

Artikel 385

Parterna ska främja ett gradvis närmande till erkända internationella standarder för reglering och tillsyn inom området finansiella tjänster. Relevanta delar av EU:s regelverk inom området finansiella tjänster omfattas av kapitel 6 (Etablering, handel med tjänster och elektronisk handel) i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal.

Artikel 386

En regelbunden dialog ska äga rum om de frågor som omfattas av kapitel 12 i avdelning V (Ekonomiskt samarbete och sektorssamarbete) i detta avtal.

KAPITEL 13

Bolagsrätt, företagsstyrning, redovisning och revision

Artikel 387

1. Parterna inser vikten av en ändamålsenlig uppsättning regler och metoder inom områdena bolagsrätt och företagsstyrning, samt inom redovisning och revision, för att inrätta en fungerande marknadsekonomi och främja handel och är därför överens om att samarbeta om

a) skydd för aktieägare, borgenärer och andra berörda parter i enlighet med EU:s regler inom detta område, enligt förteckningen i bilaga XXXIV till detta avtal,

b) införande av relevanta internationella standarder på nationell nivå och ett gradvis närmande till EU:s lagstiftning inom området redovisning och revision, enligt förteckningen i bilaga XXXV till detta avtal,

c) vidareutveckling av politiken för företagsstyrning i enlighet med internationella standarder, samt ett gradvis närmande till EU:s regler och rekommendationer inom detta område, enligt förteckningen i bilaga XXXVI till detta avtal.

2. Parterna ska sträva efter att utbyta information och expertkunskaper om såväl befintliga system som relevanta nya utvecklingstendenser inom detta område. Parterna ska också sträva efter att förbättra informationsutbytet mellan Ukrainas nationella register och företagsregistren i EU-medlemsstaterna.

Artikel 388

En regelbunden dialog ska äga rum om de frågor som omfattas av kapitel 13 i avdelning V (Ekonomiskt samarbete och sektorssamarbete) i detta avtal.

KAPITEL 14

Informationssamhället

Artikel 389

Parterna ska öka samarbetet om utvecklingen av informationssamhället till förmån för allmänhet och företag genom att göra informations- och kommunikationstekniken (IKT) görs allmänt tillgänglig och genom en högre kvalitet på tjänsterna till överkomliga priser. Samarbetet ska också underlätta tillträdet till marknaderna för elektroniska kommunikationstjänster samt uppmuntra konkurrensen och investeringarna inom sektorn.

Artikel 390

Samarbetet ska syfta till att genomföra de nationella strategierna för informationssamhället, utveckla ett övergripande regelverk för elektronisk kommunikation och öka Ukrainas deltagande i EU:s forskningsverksamhet inom IKT-området.

Artikel 391

Samarbetet ska omfatta följande områden:

a) Främjande av bredbandsåtkomst, förbättrad nätsäkerhet och mer utbredd användning av IKT av allmänhet, företag och förvaltningar genom utveckling av lokalt innehåll för internet och införande av onlinetjänster, särskilt e-handel, e-förvaltning, e-hälsa och e-lärande.

b) Samordning av politiken för elektronisk kommunikation för en optimal användning av radiospektrumet och interoperabiliteten mellan näten i Ukraina och EU.

c) Stärkande av oberoendet och den administrativa kapaciteten för den nationella tillsynsmyndigheten inom kommunikationsområdet för att säkerställa dess förmåga att vidta lämpliga regleringsåtgärder och verkställa sina egna beslut och alla tillämpliga regler, samt att garantera sund konkurrens på marknaderna. Den nationella tillsynsmyndigheten inom kommunikationsområdet bör samarbeta med konkurrensmyndigheten om övervakningen av dessa marknader.

d) Främjande av gemensamma forskningsprojekt inom området informations- och kommunikationsteknik i EU:s nästa ramprogram för forskning och innovation, Horisont 2020.

Artikel 392

Parterna ska utbyta information, bästa praxis och erfarenheter, vidta gemensamma åtgärder för att utveckla ett övergripande regelverk och se till att marknaderna för elektronisk kommunikation fungerar väl och att konkurrensen på dessa marknader inte snedvrids.

Artikel 393

Parterna ska främja samarbete mellan Ukrainas nationella tillsynsmyndighet inom kommunikationsområdet och de nationella tillsynsmyndigheterna i EU.

Artikel 394

1. Parterna ska främja ett gradvis närmande till EU:s lagstiftning och regelverk inom området informationssamhället och elektronisk kommunikation.

2. Relevanta bestämmelser samt EU:s regelverk om informationssamhället och elektronisk kommunikation omfattas av tillägg XVII-3 (Tillämpliga regler för teletjänster) till kapitel 6 (Etablering, handel med tjänster och elektronisk handel) i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal.

Artikel 395

En regelbunden dialog ska äga rum om de frågor som omfattas av kapitel 14 i avdelning V (Ekonomiskt samarbete och sektorssamarbete) i detta avtal.

KAPITEL 15

Audiovisuell politik

Artikel 396

1. Parterna ska samarbeta för att främja den audiovisuella industrin i Europa och uppmuntra till samproduktion på film- och televisionsområdet.

2. Samarbetet ska bland annat inbegripa fortbildning för journalister och andra yrkesverksamma inom såväl tryckta och elektroniska medier, samt stöd till media (offentliga och privata) i syfte att stärka deras oberoende, professionalism och förbindelser med andra europeiska medier i överensstämmelse med europeiska normer, bland annat Europarådets normer.

Artikel 397

Det gradvisa närmandet till EU:s lagstiftning och regelverk samt internationella instrument för politiken på det audiovisuella området ska särskilt genomföras såsom anges i bilaga XXXVII till detta avtal.

Artikel 398

En regelbunden dialog ska äga rum om de frågor som omfattas av kapitel 15 i avdelning V (Ekonomiskt samarbete och sektorssamarbete) i detta avtal.

KAPITEL 16

Turism

Artikel 399

Parterna ska samarbeta inom turismområdet för att utveckla en mer konkurrenskraftig turistnäring, som en drivkraft för ekonomisk tillväxt och egenmakt, sysselsättning och utbyte med utlandet.

Artikel 400

1. Samarbetet på bilateral, regional och europeisk nivå skulle bygga på följande principer:

a) Respekt för de lokala samhällenas integritet och intressen, särskilt i landsbygdsområden.

b) Kulturarvets betydelse.

c) Ett positivt samspel mellan turism och bevarande av miljön.

2. Relevanta bestämmelser om researrangörer finns i kapitel 6 (Etablering, handel med tjänster och elektronisk handel) i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal. Relevanta bestämmelser om rörlighet för personer omfattas av artikel 19 i detta avtal.

Artikel 401

Samarbetet ska inriktas på följande aspekter:

a) Utbyte av information, bästa praxis och erfarenheter samt överföring av kunnande, inbegripet om innovativ teknik.

b) Inrättande av strategiska partnerskap mellan offentliga och privata intressen och de lokala samhällenas intressen för att säkra en hållbar utveckling av turismen.

c) Främjande och utveckling av turistprodukter och marknader, infrastruktur, mänskliga resurser och institutionella strukturer.

d) Utveckling och genomförande av effektiv politik och effektiva strategier, inbegripet lämpliga rättsliga, administrativa och finansiella aspekter.

e) Utbildning och kapacitetsuppbyggnad inom turismområdet i syfte att förbättra tjänsternas kvalitet.

f) Utveckling och främjande av lokalt förankrad turism.

Artikel 402

En regelbunden dialog ska äga rum om de frågor som omfattas av kapitel 16 i avdelning V (Ekonomiskt samarbete och sektorssamarbete) i detta avtal.

KAPITEL 17

Jordbruk och landsbygdsutveckling

Artikel 403

Parterna ska samarbeta för att främja jordbruk och landsbygdsutveckling, särskilt genom gradvis tillnärmning av politik och lagstiftning.

Artikel 404

Samarbetet mellan parterna inom området jordbruk och landsbygdsutveckling ska bland annat omfatta följande områden:

a) Underlättande av den ömsesidiga förståelsen av politiken för jordbruk och landsbygdsutveckling.

b) Stärkande av den administrativa kapaciteten på central och lokal nivå för planering, utvärdering och genomförande av politiken.

c) Främjande av modern och hållbar jordbruksproduktion som respekterar miljön och djurskyddet, inbegripet ökad användning av ekologiska produktionsmetoder och användning av bioteknik, bland annat genom genomförande av bästa praxis inom dessa områden.

d) Utbyte av kunskap och bästa praxis när det gäller politik för landsbygdsutveckling för att främja landsbygdssamhällenas välstånd.

e) Förbättring av jordbrukssektorns konkurrenskraft och av marknadernas effektivitet och öppenhet samt av investeringsvillkoren.

f) Kunskapsspridning genom utbildnings- och informationsevenemang.

g) Stimulering av innovation genom forskning och främjande av rådgivningsverksamhet för lantbruket.

h) Ökad harmonisering av frågor som behandlas i internationella organisationer.

i) Utbyte av bästa praxis när det gäller stödmekanismer för jordbrukspolitik och landsbygdsområden.

j) Främjande av politiken för jordbruksprodukters kvalitet inom områdena produktstandarder, produktionskrav och kvalitetssystem.

Artikel 405

Inom ramen för ovannämnda samarbete ska parterna, utan att det påverkar tillämpningen av avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal, stödja ett gradvis närmande till EU:s relevanta lagstiftning och regleringsnormer, särskilt den lagstiftning och de normer som förtecknas i bilaga XXXVIII till detta avtal.

Artikel 406

En regelbunden dialog ska äga rum om de frågor som omfattas av kapitel 17 i avdelning V (Ekonomiskt samarbete och sektorssamarbete) i detta avtal.

KAPITEL 18

Fiskeri- och havspolitik

Avsnitt 1

Fiskeripolitik

Artikel 407

1. Parterna ska samarbeta om frågor inom fiskerisektorn som kan ge ömsesidiga fördelar och är av gemensamt intresse, bland annat bevarande och förvaltning av levande akvatiska resurser, inspektion och kontroll, datainsamling samt bekämpning av olagligt, orapporterat och oreglerat fiske.

2. Samarbetet ska respektera parternas internationella skyldigheter när det gäller förvaltning och bevarande av levande akvatiska resurser.

Artikel 408

Parterna ska vidta gemensamma åtgärder, utbyta information och stödja varandra för att främja

(a) goda styrelseformer och bästa praxis inom fiskeriförvaltning för att se till att fiskbestånden bevaras och förvaltas på ett hållbart sätt, utifrån en ekosystembaserad strategi,

(b) ansvarsfullt fiske och ansvarsfull fiskeriförvaltning som är förenliga med principerna om hållbar utveckling, för att bevara fiskbestånden och ekosystemen i ett gott tillstånd,

(c) samarbete genom regionala fiskeriförvaltningsorganisationer.

Artikel 409

Med hänvisning till artikel 408 i detta avtal och med hänsyn till bästa möjliga vetenskapliga underlag ska parterna intensifiera sitt samarbete och samordningen av sin verksamhet inom området förvaltning och bevarande av levande akvatiska resurser i Svarta havet. Parterna ska främja ett bredare internationellt samarbete i Svartahavsområdet i syfte att utveckla förbindelserna inom en lämplig regional fiskeriförvaltningsorganisation.

Artikel 410

Parterna ska stödja initiativ, såsom ömsesidigt utbyte av erfarenheter och tillhandahållande av stöd, som syftar till att säkerställa genomförandet av en hållbar fiskeripolitik på grundval av de prioriterade områdena i EU:s regelverk inom detta område, bland annat följande:

a) Förvaltning av levande akvatiska resurser, fiskeansträngningar och tekniska åtgärder.

b) Inspektion och kontroll av fiskeverksamhet, med användning av nödvändig övervakningsutrustning, däribland ett kontrollsystem för fartyg, samt utveckling av motsvarande administrativa och rättsliga strukturer som gör det möjligt att vidta lämpliga åtgärder.

c) Harmoniserad insamling av uppgifter om fångster, landningar och flottor samt biologiska och ekonomiska uppgifter.

d) Förvaltning av fiskekapaciteten, inbegripet ett fungerande register över fiskeflottan.

e) Förbättring av marknadernas effektivitet, särskilt genom främjande av producentorganisationer och information till konsumenter samt genom saluföringsnormer och spårbarhet.

f) Utveckling av en strukturpolitik för fiskerisektorn, med särskild tonvikt på hållbar utveckling av kustsamhällen.

Avsnitt 2

Havspolitik

Artikel 411

Med hänsyn till sitt samarbete inom fiskeri-, transport- och miljöpolitiken och andra havsrelaterade politikområden ska parterna också utveckla samarbetet om en integrerad havspolitik, särskilt när det gäller att

a) främja ett integrerat synsätt på havsfrågor, goda styrelseformer och utbyte av bästa praxis vid användning av marina områden,

b) inrätta en ram för att göra avvägningar mellan konkurrerande mänskliga verksamheter och hantera deras inverkan på den marina miljön genom att främja fysisk planering i kust- och havsområden som ett verktyg för förbättrat beslutsfattande,

c) främja hållbar utveckling av kustområden och sjöfartsindustrin som en motor för ekonomisk tillväxt och sysselsättning, inbegripet genom utbyte av bästa praxis,

d) främja strategiska allianser mellan sjöfartsindustrin, sjöfartstjänster och vetenskapliga institutioner som är specialiserade på havs- och sjöfartsforskning, bland annat inrättande av sektorsövergripande sjöfartskluster,

e) arbeta för att förbättra åtgärderna för sjöfartssäkerhet och sjöfartsskydd och för att stärka den gränsöverskridande och sektorsövergripande övervakningen till havs för att hantera de ökande risker som följer av intensiv sjöfart, driftsutsläpp från fartyg, sjöolyckor och olaglig verksamhet till sjöss på grundval av erfarenheterna från samordnings- och informationscentret i Burgas,

f) inrätta en regelbunden dialog och främja olika nätverk mellan sjöfartsaktörer.

Artikel 412

Samarbetet ska inbegripa

a) utbyte av information, bästa praxis och erfarenheter samt överföring av sjöfartskunnande, inbegripet om innovativ teknik inom sjöfartssektorerna,

b) utbyte av information och bästa praxis om finansieringsalternativ för projekt, bland annat offentlig-privata partnerskap,

c) utökat samarbete mellan parterna i relevanta internationella forum för maritima frågor.

Avsnitt 3

Regelbunden dialog om fiskeri- och havspolitik

Artikel 413

En regelbunden dialog ska äga rum mellan parterna om de frågor som omfattas av avsnitten 1 och 2 i kapitel 18 i avdelning V (Ekonomiskt samarbete och sektorssamarbete) i detta avtal.

KAPITEL 19

Donau

Artikel 414

Med tanke på Donaubäckenets gränsöverskridande karaktär och dess historiska betydelse i samhällena utmed floden, ska parterna

a) på ett striktare sätt genomföra de internationella åtaganden som EU:s medlemsstater och Ukraina gjort inom områdena navigering, fiske och skydd av miljön, särskilt av akvatiska ekosystem, inbegripet bevarande av levande akvatiska resurser, för att uppnå god ekologisk status, samt inom andra relevanta områden av mänsklig verksamhet,

b) vid behov stödja initiativ för att utveckla bilaterala och multilaterala avtal och arrangemang, i syfte att uppmuntra hållbar utveckling, med särskild hänsyn till den traditionella livsstilen i samhällena utmed floden och utövandet av ekonomisk verksamhet genom integrerad användning av Donaubäckenet.

KAPITEL 20

Konsumentskydd

Artikel 415

Parterna ska samarbeta för att sörja för en hög nivå på konsumentskyddet och för att deras konsumentskyddssystem ska bli förenliga.

Artikel 416

För att uppnå dessa mål ska samarbetet bland annat omfatta följande:

a) Främjande av informationsutbyte om konsumentskyddssystem.

b) Tillhandahållande av sakkunskap om den kapacitet hos rättsväsendet och den tekniska kapacitet som behövs för att genomföra lagstiftning och system för marknadsövervakning.

c) Förbättring av informationen till konsumenterna.

d) Utbildning av tjänstemän inom förvaltningen och personer som företräder konsumentintressen.

e) Uppmuntra utvecklingen av oberoende konsumentorganisationer och kontakter mellan företrädare för konsumenter.

Artikel 417

Ukraina ska gradvis närma sin lagstiftning till EU:s regelverk i enlighet med bilaga XXXIX till detta avtal, och samtidigt undvika handelshinder.

Artikel 418

En regelbunden dialog ska äga rum om de frågor som omfattas av kapitel 20 i avdelning V (Ekonomiskt samarbete och sektorssamarbete) i detta avtal.

KAPITEL 21

Samarbete om sysselsättning, socialpolitik och lika möjligheter

Artikel 419

Med hänsyn till kapitel 13 (Handel och hållbar utveckling) i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal ska parterna stärka sin dialog och sitt samarbete om främjandet av agendan för anständigt arbete, sysselsättningspolitiken, hälsa och säkerhet på arbetsplatsen, dialogen mellan arbetsmarknadens parter, socialt skydd, social delaktighet, jämställdhet och icke-diskriminering.

Artikel 420

Samarbetet inom det område som omfattas av artikel 419 i detta avtal ska syfta till att uppnå följande mål:

a) Att förbättra människornas livskvalitet.

b) Att bemöta gemensamma utmaningar, såsom globaliseringen och demografiska förändringar.

c) Att sträva efter fler och bättre arbetstillfällen med anständiga arbetsvillkor.

d) Att främja social rättvisa och samtidigt reformera arbetsmarknaderna.

e) Att främja arbetsmarknadsvillkor där flexibilitet kombineras med säkerhet.

f) Att främja aktiva arbetsmarknadsåtgärder och effektivisera arbetsförmedlingarna så att arbetsmarknadens behov tillgodoses på ett bättre sätt.

g) Att arbeta för mer inkluderande arbetsmarknader där missgynnade personer integreras.

h) Att minska den informella ekonomin genom att omvandla svart arbete.

i) Att höja skyddsnivån när det gäller hälsa och säkerhet på arbetsplatsen, bland annat genom utbildning och fortbildning om hälso- och säkerhetsfrågor, främjande av förebyggande åtgärder, förebyggande av allvarliga olycksrisker, hantering av giftiga kemikalier och utbyte av god praxis och forskning inom detta område.

j) Att förbättra det sociala skyddet och modernisera de sociala trygghetssystemen i fråga om kvalitet, tillgänglighet och finansiell hållbarhet.

k) Att minska fattigdomen och stärka den sociala sammanhållningen.

l) Att sträva efter jämställdhet och säkerställa lika möjligheter för kvinnor och män inom sysselsättning, allmän och yrkesinriktad utbildning, ekonomi och samhälle samt beslutsfattande.

m) Att bekämpa all slags diskriminering.

n) Att stärka kapaciteten hos arbetsmarknadens parter och främja dialogen mellan dem.

Artikel 421

Parterna ska uppmuntra alla berörda parter, särskilt arbetsmarknadens parter och det civila samhällets organisationer, att delta i Ukrainas politiska reformer och i samarbetet mellan parterna inom ramen för detta avtal.

Artikel 422

Parterna ska främja företagens sociala ansvar och redovisningsskyldighet och uppmuntra ansvarsfulla affärsmetoder, t.ex. de som stöds genom FN:s initiativ Global Compact från 2000, Internationella arbetsorganisationens (ILO) trepartsförklaring om principerna för multinationella företag och socialpolitik från 1977, i dess ändrade lydelse från 2006, samt OECD:s riktlinjer för multinationella företag från 1976, i dess ändrade lydelse från 2000.

Artikel 423

Parterna ska sträva efter att utöka samarbetet om frågor som rör sysselsättning och socialpolitik i alla berörda regionala, multilaterala och internationella forum och organisationer.

Artikel 424

Ukraina ska sörja för ett gradvis närmande till EU:s lagstiftning, normer och metoder inom området sysselsättning, socialpolitik och lika möjligheter, i enlighet med bilaga XL till detta avtal.

Artikel 425

En regelbunden dialog ska äga rum om de frågor som omfattas av kapitel 21 i avdelning V (Ekonomiskt samarbete och sektorssamarbete) i detta avtal.

KAPITEL 22

Folkhälsa

Artikel 426

Parterna ska utveckla sitt samarbete inom folkhälsoområdet för att höja nivån på folkhälsan och skyddet av människors hälsa som en förutsättning för hållbar utveckling och ekonomisk tillväxt.

Artikel 427

1. Samarbetet ska särskilt omfatta följande områden:

a) Stärkande av det offentliga hälso- och sjukvårdssystemet och dess kapacitet i Ukraina, särskilt genom genomförande av reformer, vidareutveckling av primärvården och utbildning av personal.

b) Förebyggande och kontroll av överförbara sjukdomar, såsom hiv/aids och tuberkulos, ökad beredskap för utbrott av högpatogena sjukdomar och genomförande av internationella hälsoreglementet.

c) Förebyggande och kontroll av icke-överförbara sjukdomar, genom utbyte av information och bästa praxis, främjande av en hälsosam livsstil, åtgärder avseende viktiga bestämningsfaktorer för hälsa och hälsoproblem, t.ex. mödrars och barns hälsa, psykisk hälsa samt beroende av alkohol, narkotika och tobak, inbegripet genomförande av ramkonventionen om tobakskontroll från 2003.

d) Kvalitet och säkerhet när det gäller ämnen av mänskligt ursprung, t.ex. blod, vävnader och celler.

e) Information och kunskap om hälsa, bland annat om strategin ”hälsa inom alla politikområden”.

2. I detta syfte ska parterna utbyta uppgifter och bästa praxis samt genomföra annan gemensam verksamhet, bland annat via strategin ”hälsa inom alla politikområden” och genom att gradvis integrera Ukraina i de europeiska nätverken inom folkhälsoområdet.

Artikel 428

Ukraina ska gradvis närma sin lagstiftning och praxis till principerna i EU:s regelverk, särskilt när det gäller överförbara sjukdomar, blod, vävnader och celler samt tobak. En förteckning över valda delar av EU:s regelverk ingår i bilaga XLI till detta avtal.

Artikel 429

En regelbunden dialog ska äga rum om de frågor som omfattas av kapitel 22 i avdelning V (Ekonomiskt samarbete och sektorssamarbete) i detta avtal.

KAPITEL 23

Allmän och yrkesinriktad utbildning samt ungdomsfrågor

Artikel 430

Samtidigt som parterna till fullo respekterar sitt ansvar för undervisningens innehåll och utbildningssystemens organisation och kulturella och språkliga mångfald, ska de främja samarbete inom området för allmän och yrkesinriktad utbildning samt ungdomsfrågor i syfte att öka den ömsesidiga förståelsen, främja interkulturell dialog och öka kunskapen om varandras kulturer.

Artikel 431

Parterna ska åta sig att intensifiera samarbetet inom den högre utbildningen, särskilt i syfte att

a) reformera och modernisera systemen för högre utbildning,

b) främja konvergensen inom den högre utbildningen i enlighet med Bolognaprocessen,

c) förbättra kvaliteten på och relevansen hos den högre utbildningen,

d) stärka samarbetet mellan de högre utbildningsanstalterna,

e) bygga upp de högre utbildningsanstalternas kapacitet,

f) öka rörligheten för studerande och lärare; uppmärksamhet kommer att ägnas åt samarbetet inom utbildningsområdet för att underlätta tillträdet till högre utbildning.

Artikel 432

Parterna ska sträva efter att öka utbytet av information och sakkunskap för att uppmuntra närmare samarbete inom yrkesutbildningsområdet, särskilt i syfte att

a) utarbeta system för yrkesutbildning, och vidareutbildning under hela arbetslivet, som ett svar på den föränderliga arbetsmarknadens behov,

b) upprätta en nationell ram för att förbättra tydligheten i och erkännandet av kvalifikationer och kompetens, när så är möjligt på grundval av erfarenheter från EU.

Artikel 433

Parterna ska undersöka möjligheten att utveckla sitt samarbete inom andra områden, såsom sekundärutbildning, distansundervisning och livslångt lärande.

Artikel 434

Parterna är överens om att uppmuntra närmare samarbete och erfarenhetsutbyte inom området ungdomspolitik och icke-formell utbildning för ungdomar, i syfte att

a) underlätta ungdomarnas integration i samhället genom att uppmuntra deras aktiva medborgarskap och initiativförmåga,

b) hjälpa ungdomar att förvärva kunskap, färdigheter och kompetens utanför utbildningssystemen, inbegripet genom frivilligarbete, och erkänna värdet av sådana erfarenheter,

c) uppmuntra samarbete med tredjeländer,

d) främja samarbete mellan ungdomsorganisationer i Ukraina och i EU och dess medlemsstater,

e) främja en hälsosam livsstil, särskilt för ungdomar.

Artikel 435

Parterna ska i sitt samarbete ta hänsyn till bestämmelserna i de rekommendationer som förtecknas i bilaga XLII till detta avtal.

Artikel 436

En regelbunden dialog ska äga rum om de frågor som omfattas av kapitel 23 i avdelning V (Ekonomiskt samarbete och sektorssamarbete) i detta avtal.

KAPITEL 24

Kultur

Artikel 437

Parterna ska åta sig att främja kulturellt samarbete, för att stärka den ömsesidiga förståelsen och främja kulturutbyten, och öka rörligheten för konst och konstnärer från EU och Ukraina.

Artikel 438

Parterna ska uppmuntra interkulturell dialog mellan enskilda och organisationer som företräder organiserade institutioner i det civila samhället och kulturinstitutioner i EU och i Ukraina.

Artikel 439

Parterna ska samarbeta nära i relevanta internationella forum, däribland Förenta nationernas organisation för utbildning, vetenskap och kultur (Unesco) och Europarådet, bland annat för att utveckla den kulturella mångfalden samt bevara och tillvarata det kulturella och historiska arvet.

Artikel 440

Parterna ska sträva efter att utveckla en regelbunden politisk dialog om kultur för att främja kulturnäringens utveckling i EU och i Ukraina. I detta syfte ska parterna på ett korrekt sätt genomföra Unescos konvention om skydd för och främjande av mångfalden av kulturyttringar från 2005.

KAPITEL 25

Samarbete inom området idrott och fysisk aktivitet

Artikel 441

1. Parterna ska samarbeta inom området idrott och fysisk aktivitet för att bidra till att utveckla en hälsosam livsstil inom alla åldersgrupper, främja idrottens sociala funktioner och fostrande värderingar samt bekämpa hoten mot idrotten, t.ex. dopning, uppgjorda matcher, rasism och våld.

2. Samarbetet ska särskilt inbegripa utbyte av information och god praxis inom följande områden:

a) Främjande av fysisk aktivitet och idrott genom utbildningssystemet, i samarbete med offentliga institutioner och icke-statliga organisationer.

b) Deltagande i idrott och fysisk aktivitet som ett sätt att bidra till en hälsosam livsstil och allmänt välbefinnande.

c) Utveckling av nationella system för kompetens och kvalifikationer inom idrottssektorn.

d) Integration av missgynnade grupper genom idrott.

e) Kamp mot dopning.

f) Kamp mot uppgjorda matcher.

g) Säkerhet vid större internationella idrottsevenemang.

Artikel 442

En regelbunden dialog ska äga rum om de frågor som omfattas av kapitel 25 i avdelning V (Ekonomiskt samarbete och sektorssamarbete) i detta avtal.

KAPITEL 26

Samarbete med det civila samhället

Artikel 443

Parterna ska främja samarbete med det civila samhället, vilket ska sträva efter att uppnå följande mål:

a) stärka kontakterna och uppmuntra ett ömsesidigt erfarenhetsutbyte mellan alla sektorer i det civila samhället i EU:s medlemsstater och Ukraina,

b) involvera det civila samhällets organisationer i genomförandet av detta avtal, inbegripet dess övervakning, och i utvecklingen av de bilaterala förbindelserna mellan EU och Ukraina,

c) sörja för ökad kunskap om och förståelse av Ukraina, inbegripet landets historia och kultur, i EU:s medlemsstater,

d) sörja för ökad kunskap och förståelse av Europeiska unionen i Ukraina, inbegripet de värderingar som unionen bygger på, dess funktionssätt och politik.

Artikel 444

Parterna ska främja dialog och samarbete mellan berörda parter i det civila samhället från bägge sidor som en integrerad del av förbindelserna mellan EU och Ukraina, genom att

a) stärka kontakterna och det ömsesidiga erfarenhetsutbytet mellan det civila samhällets organisationer i EU:s medlemsstater och Ukraina, särskilt genom yrkesinriktade seminarier, fortbildning etc.,

b) underlätta institutionsuppbyggnaden och befästandet av det civila samhällets organisationer, bland annat genom opinionsbildning, informellt nätverksarbete, besök, workshoppar etc.,

c) göra det möjligt för Ukrainas företrädare att bekanta sig med samrådsprocesser och dialog mellan arbetsmarknadens parter och det civila samhället i EU, för att integrera det civila samhället i den politiska processen i Ukraina.

Artikel 445

En regelbunden dialog ska äga rum om de frågor som omfattas av kapitel 26 i avdelning V (Ekonomiskt samarbete och sektorssamarbete) i detta avtal.

KAPITEL 27

Gränsöverskridande och regionalt samarbete

Artikel 446

Parterna ska främja ömsesidig förståelse och bilateralt samarbete inom det regionalpolitiska området, om metoder för att utforma och genomföra regionalpolitik, inbegripet flernivåstyrning och partnerskap, med särskild tonvikt på utveckling av missgynnade områden och territoriellt samarbete, och härigenom inrätta kommunikationskanaler och öka informationsutbytet mellan nationella, regionala och lokala myndigheter, socio-ekonomiska aktörer och det civila samhället.

Artikel 447

Parterna ska stödja och stärka lokala och regionala myndigheters medverkan i gränsöverskridande och regionalt samarbete samt därmed sammanhängande förvaltningsstrukturer i syfte att stärka samarbetet genom inrättande av en möjliggörande rättslig ram, i syfte att vidmakthålla och utveckla kapacitetsfrämjande åtgärder samt i syfte att främja ett stärkande av gränsöverskridande och regionala ekonomiska nätverk och företagsnätverk.

Artikel 448

Parterna ska sträva efter att utveckla gränsöverskridande och regionala aspekter, bland annat när det gäller transport, energi, kommunikationsnät, kultur, utbildning, turism, hälsa och andra områden som omfattas av detta avtal och som har betydelse för gränsöverskridande och regionalt samarbete. Parterna ska särskilt uppmuntra utvecklingen av gränsöverskridande samarbete när det gäller att modernisera, utrusta och samordna larmtjänster.

Artikel 449

En regelbunden dialog ska äga rum om de frågor som omfattas av kapitel 27 i avdelning V (Ekonomiskt samarbete och sektorssamarbete) i detta avtal.

KAPITEL 28

Deltagande i europeiska unionens organ och program

Artikel 450

Ukraina ska ges möjlighet att delta i EU-organ som är relevanta för genomförandet av detta avtal och andra EU-organ, om detta är tillåtet enligt förordningarna om organens inrättande, och i enlighet med dessa förordningar. Ukraina ska ingå separata avtal med EU för att göra det möjligt för landet att delta i varje sådant organ och fastställa storleken på dess ekonomiska bidrag.

Artikel 451

Ukraina ska ha rätt att delta i alla unionens pågående och framtida program som är öppna för Ukrainas deltagande i enlighet med de relevanta bestämmelserna om antagande av dessa program. Ukrainas deltagande i unionens program ska ske i överensstämmelse med bestämmelserna i det bifogade protokoll III om ett ramavtal mellan Europeiska unionen och Ukraina om allmänna principer för Ukrainas deltagande i unionsprogram från 2010.

Artikel 452

EU ska underrätta Ukraina om nya EU-organ och nya unionsprogram inrättas, samt om ändringar när det gäller deltagandet i unionsprogram och organ, enligt artiklarna 450 och 451 i detta avtal.

AVDELNING VI

FINANSIELLT SAMARBETE MED BESTÄMMELSER OM BEDRÄGERIBEKÄMPNING

Artikel 453

Ukraina ska erhålla ekonomiskt stöd genom EU:s berörda finansieringsmekanismer och finansieringsinstrument. Det ekonomiska stödet ska bidra till att uppnå målen för detta avtal och ska tillhandahållas i enlighet med följande artiklar i detta avtal.

Artikel 454

Huvudprinciperna för det ekonomiska stödet ska vara de som anges i förordningarna för EU:s berörda finansieringsinstrument.

Artikel 455

De prioriterade områden som parterna har enats om för EU:s ekonomiska bistånd ska anges i relevanta vägledande program som avspeglar de överenskomna politiska prioriteringarna. De vägledande stödbelopp som fastställs i dessa vägledande program ska ta hänsyn till Ukrainas behov, sektoriella kapacitet och framsteg med reformerna.

Artikel 456

För att på bästa sätt använda de tillgängliga resurserna ska parterna sträva efter att EU-stödet ska genomföras i nära samarbete och samordning med andra givarländer, givarorganisationer och internationella finansinstitut, och i enlighet med internationella principer om biståndseffektivitet.

Artikel 457

Den rättsliga, administrativa och tekniska grunden för det ekonomiska stödet ska fastställas inom ramen för relevanta avtal mellan parterna.

Artikel 458

Associeringsrådet ska underrättas om framstegen när det gäller det ekonomiska stödet och om genomförandet av detta, samt om stödets inverkan på uppnåendet av målen för detta avtal. I detta syfte ska parternas berörda organ på permanent och ömsesidig basis tillhandahålla lämplig information avseende övervakning och utvärdering.

Artikel 459

1. Parterna ska genomföra stödet i enlighet med principerna om sund ekonomisk förvaltning och ska samarbeta för att skydda EU:s och Ukrainas ekonomiska intressen i enlighet med bilaga XLIII till detta avtal. Parterna ska vidta verkningsfulla åtgärder för att förhindra och bekämpa bedrägerier, korruption och all annan olaglig verksamhet, bl.a. genom ömsesidigt administrativt bistånd och ömsesidig rättslig hjälp på de områden som omfattas av detta avtal.

2. I detta syfte ska Ukraina också gradvis tillnärma sin lagstiftning i enlighet med de bestämmelser som anges i bilaga XLIV till detta avtal.

3. Bilaga XLIII till detta avtal ska vara tillämplig på eventuella ytterligare avtal eller finansieringsinstrument som ingås av parterna, och eventuella andra EU-finansieringsinstrument som Ukraina kan vara associerat med, utan att det påverkar tillämpningen av andra ytterligare bestämmelser som rör revisioner, kontroller på plats, inspektioner, kontroller och åtgärder mot bedrägerier, bland annat de som vidtas av Europeiska byrån för bedrägeribekämpning (Olaf) och Europeiska revisionsrätten.

AVDELNING VII

INSTITUTIONELLA OCH ALLMÄNNA BESTÄMMELSER SAMT SLUTBESTÄMMELSER

KAPITEL 1

Institutionell ram

Artikel 460

1. Den politiska och strategiska dialogen på högsta nivå mellan parterna ska ske i form av toppmöten. Toppmötena ska i princip äga rum en gång per år. Toppmötena ska ge övergripande riktlinjer för genomförandet av detta avtal och vara ett tillfälle att diskutera eventuella bilaterala eller internationella frågor av ömsesidigt intresse.

2. På ministernivå ska regelbunden politisk och strategisk dialog föras inom det associeringsråd som inrättas genom artikel 461 i detta avtal och, efter överenskommelse, inom ramen för regelbundna möten mellan företrädare för parterna.

Artikel 461

1. Härmed inrättas ett associeringsråd. Det ska övervaka och kontrollera tillämpningen och genomförandet av detta avtal samt periodiskt se över hur detta avtal fungerar mot bakgrund av dess mål.

2. Associeringsrådet ska regelbundet sammanträda på ministernivå, åtminstone en gång per år, och när omständigheterna så kräver. Associeringsrådet ska sammanträda i alla nödvändiga konstellationer, efter överenskommelse.

3. Förutom att övervaka och kontrollera tillämpningen och genomförandet av detta avtal ska associeringsrådet undersöka alla viktiga frågor som uppstår inom ramen för detta avtal och övriga bilaterala och internationella frågor av ömsesidigt intresse.

Artikel 462

1. Associeringsrådet ska bestå av medlemmar av Europeiska unionens råd och ledamöter av Europeiska kommissionen, å ena sidan, och ledamöter av den ukrainska regeringen, å andra sidan.

2. Associeringsrådet ska självt fastställa sin arbetsordning.

3. Ordförandeskapet i associeringsrådet ska växelvis innehas av en företrädare för unionen och en företrädare för Ukraina.

4. Vid behov och efter överenskommelse ska andra organ delta som observatörer i associeringsrådets arbete.

Artikel 463

1. För att målen i detta avtal ska uppnås ska associeringsrådet ha befogenhet att fatta beslut inom avtalets tillämpningsområde i de fall som föreskrivs i avtalet. Besluten ska vara bindande för parterna och dessa ska vidta lämpliga åtgärder, om nödvändigt också åtgärder i särskilda organ som inrättats inom ramen för detta avtal, för att genomföra de beslut som fattats. Associeringsrådet får även avge rekommendationer. Det ska anta sina beslut och rekommendationer genom överenskommelse mellan parterna, efter det att de respektive interna förfarandena har slutförts.

2. I enlighet med det mål om ett gradvis närmande av Ukrainas lagstiftning till unionslagstiftningen som uppställts i detta avtal kommer associeringsrådet att vara ett forum för utbyte av information om Europeiska unionens och Ukrainas rättsakter, såväl sådana som håller på att utarbetas som sådana som är i kraft, och om åtgärder för genomförande, verkställande och efterlevnad.

3. I detta syfte får associeringsrådet uppdatera eller ändra bilagorna till detta avtal, med beaktande av utvecklingen hos EU-lagstiftningen och de tillämpliga standarder som fastställts i internationella instrument som parterna anser vara relevanta, utan att detta påverkar eventuella särskilda bestämmelser i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal.

Artikel 464

1. Härmed inrättas en associeringskommitté. Den ska biträda associeringsrådet vid fullgörandet av dess uppgifter. Denna bestämmelse påverkar inte ansvarsområdena för de olika forumen för genomförandet av den politiska dialogen i enlighet med artikel 5 i detta avtal.

2. Associeringskommittén ska bestå av företrädare för båda parterna, i princip på högre tjänstemannanivå.

3. Ordförandeskapet i associeringskommittén ska växelvis innehas av en företrädare för unionen och en företrädare för Ukraina.

Artikel 465

1. Associeringsrådet ska i sin arbetsordning fastställa associeringskommitténs uppgifter och funktionssätt, varvid kommittén bland annat ska ansvara för att förbereda associeringsrådets möten. Associeringskommittén ska sammanträda minst en gång per år.

2. Associeringsrådet får delegera vilken som helst av sina befogenheter till associeringskommittén, inklusive befogenheten att fatta bindande beslut.

3. Associeringskommittén ska ha befogenhet att anta beslut i de fall som anges i detta avtal och inom områden där associeringsrådet har delegerat befogenheter till den. Dessa beslut ska vara bindande för parterna, som ska vidta lämpliga åtgärder för att genomföra dem. Associeringskommittén ska anta sina beslut i samförstånd mellan parterna.

4. Associeringskommittén ska sammanträda i en särskild konstellation för att hantera alla frågor som har samband med avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal. Associeringskommittén ska sammanträda i denna konstellation minst en gång per år.

Artikel 466

1. Associeringskommittén ska bistås av de underkommittéer som inrättats inom ramen för detta avtal.

2. Associeringsrådet får besluta att inrätta särskilda kommittéer eller organ inom särskilda områden som är nödvändiga för genomförandet av detta avtal, och ska fastställa sådana organs sammansättning, uppgifter och funktionssätt. Dessutom får sådana kommittéer och organ föra diskussioner om frågor som de anser vara relevanta utan att det påverkar någon av de särskilda bestämmelserna i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal.

3. Associeringskommittén får också inrätta underkommittéer som ska bedöma de framsteg som gjorts i de regelbundna dialoger som avses i avdelning V (Ekonomiskt samarbete och sektorssamarbete) i detta avtal.

4. Underkommittéerna ska ha befogenhet att fatta beslut i de fall som anges i detta avtal. De ska regelbundet och efter behov rapportera om sin verksamhet till associeringskommittén.

5. De underkommittéer som inrättats inom ramen för avdelning IV i detta avtal ska underrätta associeringskommittén i den konstellation för handelsfrågor som anges i artikel 465.4 i detta avtal om datumet och dagordningen för sina sammanträden i tillräckligt god tid före sammanträdena. De ska rapportera om sin verksamhet vid varje reguljärt sammanträde i associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor i enlighet med artikel 465.4 i detta avtal.

6. Förekomsten av en eller flera underkommittéer ska inte utgöra ett hinder för någon av parterna att ta upp en fråga direkt med den associeringskommitté som inrättats i enlighet med artikel 464 i detta avtal, också i dess konstellation för handelsfrågor.

Artikel 467

1. Härmed inrättas en parlamentarisk associeringskommitté. Den ska vara ett forum för ledamöter av Europaparlamentet och Ukrainas *Verchovna Rada* där de kan mötas och utbyta åsikter. Den ska sammanträda med de intervaller som den själv bestämmer.

2. Den parlamentariska associeringskommittén ska bestå av ledamöter av Europaparlamentet, å ena sidan, och ledamöter av Ukrainas *Verchovna Rada*, å andra sidan.

3. Den parlamentariska associeringskommittén ska själv fastställa sin arbetsordning.

4. Ordförandeskapet i den parlamentariska associeringskommittén ska innehas växelvis av en företrädare för Europaparlamentet och en företrädare för Ukrainas *Verchovna Rada*, i enlighet med de bestämmelser som fastställs i kommitténs arbetsordning.

Artikel 468

1. Den parlamentariska associeringskommittén får begära relevanta upplysningar om avtalets genomförande från associeringsrådet som då ska tillhandahålla de begärda upplysningarna.

2. Den parlamentariska associeringskommittén ska informeras om associeringsrådets beslut och rekommendationer.

3. Den parlamentariska associeringskommittén får utfärda rekommendationer till associeringsrådet.

4. Den parlamentariska associeringskommittén får inrätta underkommittéer.

Artikel 469

1. Parterna ska också främja regelbundna möten med företrädare för sina civila samhällen, i syfte att hålla dem informerade om och inhämta deras synpunkter när det gäller genomförandet av detta avtal.

2. Härmed inrättas en plattform för det civila samhället. Den ska bestå av ledamöter av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK), å ena sidan, och företrädare för det civila samhället i Ukraina, å andra sidan, och vara ett forum där de kan mötas och utbyta åsikter. Plattformen för det civila samhället ska sammanträda med de intervaller som den själv bestämmer.

3. Plattformen för det civila samhället ska själv fastställa sin arbetsordning.

4. Ordförandeskapet i plattformen för det civila samhället ska växelvis innehas av en företrädare för Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och företrädare för det civila samhället i Ukraina, i enlighet med de bestämmelser som fastställs i plattformens arbetsordning.

Artikel 470

1. Plattformen för det civila samhället ska informeras om associeringsrådets beslut och rekommendationer.

2. Plattformen för det civila samhället får utfärda rekommendationer till associeringsrådet.

3. Associeringskommittén och den parlamentariska associeringskommittén ska anordna regelbundna kontakter med företrädare för plattformen för det civila samhället för att inhämta deras åsikter om hur målen för detta avtal ska kunna uppnåtts.

KAPITEL 2

Allmänna bestämmelser och slutbestämmelser

Artikel 471

Tillgång till domstolar och administrativa organ

Inom ramen för detta avtal åtar sig varje part att se till att fysiska och juridiska personer från den andra parten, utan diskriminering i förhållande till de egna medborgarna, har tillgång till dess behöriga domstolar och administrativa organ för att kunna försvara sina personliga rättigheter och sin äganderätt.

Artikel 472

Åtgärder i samband med väsentliga säkerhetsintressen

Inget i detta avtal ska hindra en part från att vidta åtgärder som

a) den anser nödvändiga för att hindra att uppgifter som kan skada dess väsentliga säkerhetsintressen utlämnas,

b) rör produktion av eller handel med vapen, ammunition eller krigsmateriel eller rör forskning, utveckling eller produktion som är oumbärlig för försvarsändamål, förutsatt att åtgärderna inte försämrar konkurrensvillkoren för produkter som inte är avsedda för särskilda militära ändamål,

c) den anser väsentliga för sin egen säkerhet i händelse av allvarliga inre störningar som påverkar upprätthållandet av lag och ordning, under krig eller allvarlig internationell spänning som utgör ett krigshot, eller för fullgörandet av skyldigheter som den har påtagit sig i syfte att upprätthålla fred och internationell säkerhet.

Artikel 473

Icke-diskriminering

1. På de områden som omfattas av detta avtal och utan att det påverkar tillämpningen av någon specialbestämmelse i detta

a) får de förfaranden som Ukraina tillämpar med avseende på unionen eller dess medlemsstater inte ge upphov till att medlemsstaterna, deras medborgare eller företag diskrimineras,

b) får de förfaranden som unionen eller dess medlemsstater tillämpar med avseende på Ukraina inte ge upphov till att ukrainska medborgare eller företag diskrimineras.

2. Punkt 1 ska inte påverka parternas rätt att tillämpa relevanta bestämmelser i sin skattelagstiftning på skattebetalare som har olika bostadsort.

Artikel 474

Gradvis tillnärmning

I överensstämmelse med målen för detta avtal såsom de fastställs i artikel 1 ska Ukraina gradvis närma sin lagstiftning till EU-lagstiftningen i enlighet med bilagorna I–XLIV till detta avtal, på grundval av de åtaganden som anges i avdelningarna IV, V och VI i detta avtal, och i enlighet med bestämmelserna i dessa bilagor. Denna bestämmelse ska inte påverka tillämpningen av eventuella särskilda principer och skyldigheter avseende tillnärmning av regelverket enligt avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal.

Artikel 475

Övervakning

1. Med övervakning avses en fortlöpande bedömning av framstegen med att genomföra och verkställa de åtgärder som omfattas av detta avtal.

2. Övervakningen ska inbegripa bedömningar av den ukrainska lagstiftningens närmande till EU-lagstiftningen i enlighet med detta avtal, inbegripet aspekter av genomförandet och verkställandet. Dessa bedömningar kan genomföras individuellt eller, efter överenskommelse, gemensamt av parterna. För att underlätta bedömningsprocessen ska Ukraina rapportera till EU om framstegen när det gäller tillnärmningen, när så är lämpligt före utgången av de övergångsperioder som anges i detta avtal vad gäller EU-rättsakterna. Vid rapporteringen och bedömningen, också när det gäller fastställandet av metoder för bedömningarna och hur ofta dessa ska göras, ska hänsyn tas till särskilda förfaranden som fastställts i detta avtal eller i beslut av de institutionella organ som inrättats enligt detta avtal.

3. Övervakningen får inbegripa kontroller på plats, med medverkan av EU:s institutioner, organ och byråer, icke-statliga organ, tillsynsmyndigheter, oberoende experter och andra vid behov.

4. Resultaten av övervakningen, inbegripet bedömningarna av tillnärmningen enligt punkt 2 i denna artikel, ska diskuteras i alla relevanta organ som inrättats enligt detta avtal. Sådana organ får efter enhällig överenskommelse anta gemensamma rekommendationer, som ska föreläggas associeringsrådet.

5. Om parterna är överens om att de nödvändiga åtgärder som omfattas av avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal har genomförts och håller på att verkställas, ska associeringsrådet, i enlighet med de befogenheter som det tilldelats genom artikel 463 i detta avtal, enas om ytterligare öppning av marknaderna enligt definitionen i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal.

6. En gemensam rekommendation enligt punkt 4 i denna artikel som föreläggs associeringsrådet, eller avsaknad av enighet om en sådan rekommendation, ska inte vara föremål för tvistlösning enligt definitionen i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal. Ett beslut som fattas av det berörda institutionella organet, eller avsaknad av ett sådant beslut, ska inte vara föremål för tvistlösning enligt definitionen i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal.

Artikel 476

Fullgörande av skyldigheter

1. Parterna ska vidta alla generella eller särskilda åtgärder som krävs för att de ska fullgöra sina skyldigheter enligt detta avtal. De ska se till att de mål som uppställs i detta avtal uppnås.

2. Parterna är överens om att, på begäran av någondera parten, snarast via lämpliga kanaler diskutera varje fråga om avtalets tolkning, genomförande eller tillämpning i god tro och andra relevanta aspekter av förbindelserna mellan sig.

3. Varje part ska till associeringsrådet hänskjuta eventuella tvister i samband med tolkningen, genomförandet eller tillämpningen i god tro av detta avtal i enlighet med artikel 477 i detta avtal. Associeringsrådet får bilägga en tvist genom ett bindande beslut.

Artikel 477

Tvistlösning

1. Vid tvister mellan parterna om avtalets tolkning, genomförande eller tillämpning i god tro ska endera parten inge en formell begäran till den andra parten och associeringsrådet om att den fråga tvisten gäller ska lösas. Genom undantag ska tvister som rör tolkningen, genomförandet eller tillämpningen i god tro av avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal uteslutande regleras av kapitel 14 (Tvistlösning) i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal.

2. Parterna ska sträva efter att lösa tvisten genom att inleda samråd i god tro i associeringsrådet och övriga relevanta organ enligt artiklarna 461, 465 och 466 i detta avtal, i syfte att så snart som möjligt nå en för båda parterna godtagbar lösning.

3. Parterna ska förse associeringsrådet och övriga relevanta organ med alla upplysningar som krävs för att grundligt undersöka situationen.

4. Så länge som en tvist inte är löst ska den diskuteras vid varje sammanträde i associeringsrådet. En tvist ska anses vara löst när associeringsrådet har fattat ett bindande beslut om att lösa frågan i enlighet med artikel 476.3 i detta avtal eller när det har förklarat att tvisten är slut. Samråd om en tvist kan också genomföras vid vilket som helst av de sammanträden som hålls av associeringskommittén eller något annat relevant organ som avses i artiklarna 461, 465 och 466 i detta avtal, efter överenskommelse mellan parterna eller på begäran av någon av parterna. Samråd får också äga rum i skriftlig form.

5. All information som lämnas ut under samrådet ska betraktas som konfidentiell.

Artikel 478

Lämpliga åtgärder om skyldigheter inte fullgörs

1. En part får vidta lämpliga åtgärder om den berörda frågan inte har lösts inom tre månader efter dagen för anmälan av en formell begäran om tvistlösning enligt artikel 477 i detta avtal och om den klagande parten fortfarande anser att den andra parten inte har fullgjort en skyldighet enligt detta avtal. Kravet på en samrådsperiod på tre månader ska inte gälla för de undantagsfall som anges i punkt 3 i denna artikel.

2. Vid valet av lämpliga åtgärder ska i första hand sådana åtgärder väljas som stör avtalets funktion så lite som möjligt. Utom i de fall som beskrivs i punkt 3 i denna artikel får sådana åtgärder inte inbegripa det tillfälliga upphävandet av någon av de rättigheter eller skyldigheter som föreskrivs enligt bestämmelser i detta avtal och som nämns i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal. Dessa åtgärder ska omedelbart anmälas till associeringsrådet och vara föremål för samråd i enlighet med artikel 476.2 i detta avtal och för tvistlösning i enlighet med artiklarna 476.3 och 477 i detta avtal.

3. De undantag som avses i punkterna 1 och 2 ovan ska avse

a) en uppsägning av avtalet, vilken inte sanktioneras av allmänna folkrättsliga regler, eller

b) en överträdelse från den andra partens sida av någon av de väsentliga delar i avtalet som anges i artikel 2 i detta avtal.

Artikel 479

Förhållande till andra avtal

1. Härmed upphävs avtalet om partnerskap och samarbete mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater, å ena sidan, och Ukraina, å andra sidan, som undertecknades i Luxemburg den 14 juni 1994 och trädde i kraft den 1 mars 1998 samt dess protokoll.

2. Detta associeringsavtal ersätter förutnämnda avtal. Hänvisningar till det upphävda avtalet i alla andra avtal mellan parterna ska anses som hänvisningar till det här avtalet.

3. Detta avtal ska inte påverka de rättigheter som enskilda och marknadsaktörer garanteras genom befintliga avtal mellan en eller flera medlemsstater, å ena sidan, och Ukraina, å andra sidan, förrän likvärdiga rättigheter för dessa har uppnåtts enligt detta avtal.

4. Befintliga avtal på de särskilda samarbetsområden som omfattas av det här avtalet ska anses utgöra en del av de samlade bilaterala förbindelserna enligt det här avtalet och en del av en gemensam institutionell ram.

5. Parterna får komplettera detta avtal genom att ingå särskilda avtal på de områden som faller inom ramen för avtalet. Sådana särskilda avtal ska utgöra en integrerad del av de samlade bilaterala förbindelserna enligt det här avtalet och en del av en gemensam institutionell ram.

6. Utan att det påverkar tillämpningen av de relevanta bestämmelserna i fördraget om Europeiska unionen och fördraget om Europeiska unionens funktionssätt får varken detta avtal eller någon åtgärd som vidtas inom ramen för detta avtal påverka medlemsstaternas befogenheter att genomföra bilateralt samarbete med Ukraina eller att, i förekommande fall, ingå nya samarbetsavtal med Ukraina.

Artikel 480

Bilagor och protokoll

Bilagorna och protokollen till detta avtal utgör en integrerad del av detta.

Artikel 481

Varaktighet

1. Detta avtal ingås på obestämd tid. Parterna ska genomföra en övergripande översyn av uppnåendet av målen enligt detta avtal inom fem år efter dess ikraftträdande och vid varje annan tidpunkt efter överenskommelse mellan parterna.

2. Vardera parten får säga upp avtalet genom en anmälan till den andra parten. Avtalet ska upphöra att gälla sex månader efter dagen för mottagande av en sådan anmälan.

Artikel 482

Definition av parterna

I detta avtal avses med *parter* unionen eller dess medlemsstater, eller unionen och dess medlemsstater, i enlighet med deras respektive befogenheter enligt fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, å ena sidan, och Ukraina, å andra sidan. När så är lämpligt avses Euratom, i enlighet med dess befogenheter enligt Euratomfördraget.

Artikel 483

Territoriell tillämpning

Detta avtal ska tillämpas, å ena sidan, på de territorier där fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget), fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) och fördraget om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen är tillämpliga och i enlighet med de villkor som fastställs i dessa fördrag och, å andra sidan, på Ukrainas territorium.

Artikel 484

Depositarie för avtalet

Generalsekretariatet för Europeiska unionens råd ska vara depositarie för detta avtal.

Artikel 485

Giltiga texter

Detta avtal är upprättat på bulgariska, danska, engelska, estniska, finska, franska, grekiska, italienska, kroatiska, lettiska, litauiska, maltesiska, nederländska, polska, portugisiska, rumänska, slovakiska, slovenska, spanska, svenska, tjeckiska, tyska, ungerska och ukrainska, vilka alla texter är lika giltiga.

Artikel 486

Ikraftträdande och provisorisk tillämpning

1. Parterna ska ratificera eller godkänna detta avtal i enlighet med sina egna förfaranden. Ratificerings- eller godkännandeinstrumenten ska deponeras hos generalsekretariatet vid Europeiska unionens råd.

2. Detta avtal träder i kraft den första dagen i den andra månaden som följer på den dag då det sista ratificerings- eller godkännandeinstrumentet har deponerats.

3. Utan hinder av vad som sägs i punkt 2 är unionen och Ukraina överens om att provisoriskt tillämpa de delar av detta avtal som unionen fastställt, i enlighet med punkt 4 i denna artikel och i enlighet med deras respektive tillämpliga interna förfaranden och lagstiftning.

4. Den provisoriska tillämpningen får verkan från och med den första dagen i den andra månad som följer på dagen för depositariens mottagande av följande:

— Unionens anmälan om att de förfaranden som är nödvändiga för detta ändamål har slutförts med angivande av vilka delar av avtalet som ska tillämpas provisoriskt.

— Ukrainas ratificeringsinstrument som deponerats i enlighet med landets förfaranden och tillämplig lagstiftning.

5. I de relevanta bestämmelserna i detta avtal, inbegripet dess respektive bilagor och protokoll, ska alla hänvisningar i sådana bestämmelser till ”dagen för detta avtals ikraftträdande” anses vara hänvisningar till ”den dag från vilken detta avtal tillämpas provisoriskt” i enlighet med punkt 3.

6. Under den period då avtalet tillämpas provisoriskt ska de bestämmelser i det avtal om partnerskap och samarbete mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater, å ena sidan, och Ukraina, å andra sidan, som undertecknades i Luxemburg den 14 juni 1994 och trädde i kraft den 1 mars 1998, som inte omfattas av den provisoriska tillämpningen av detta avtal, fortsätta att gälla.

7. Vardera parten får genom skriftlig anmälan meddela depositarien sin avsikt att avbryta den provisoriska tillämpningen av detta avtal. Upphävandet av den provisoriska tillämpningen får verkan sex månader efter depositariens mottagande av anmälan.

SLUTAKT

mellan Europeiska unionen och Europeiska atomenergigemenskapen och deras medlemsstater, å ena sidan, och Ukraina, å andra sidan, vad gäller associeringsavtalet

Företrädarna för

KONUNGARIKET BELGIEN,

REPUBLIKEN BULGARIEN,

REPUBLIKEN TJECKIEN,

KONUNGARIKET DANMARK,

FÖRBUNDSREPUBLIKEN TYSKLAND,

REPUBLIKEN ESTLAND,

IRLAND,

REPUBLIKEN GREKLAND,

KONUNGARIKET SPANIEN,

REPUBLIKEN FRANKRIKE,

REPUBLIKEN KROATIEN,

REPUBLIKEN ITALIEN,

REPUBLIKEN CYPERN,

REPUBLIKEN LETTLAND,

REPUBLIKEN LITAUEN,

STORHERTIGDÖMET LUXEMBURG,

UNGERN,

REPUBLIKEN MALTA,

KONUNGARIKET NEDERLÄNDERNA,

REPUBLIKEN ÖSTERRIKE,

REPUBLIKEN POLEN,

REPUBLIKEN PORTUGAL,

RUMÄNIEN,

REPUBLIKEN SLOVENIEN,

REPUBLIKEN SLOVAKIEN,

REPUBLIKEN FINLAND,

KONUNGARIKET SVERIGE,

FÖRENADE KONUNGARIKET STORBRITANNIEN OCH NORDIRLAND,

EUROPEISKA UNIONEN,

EUROPEISKA ATOMENERGIGEMENSKAPEN,

å ena sidan, och

UKRAINA,

å andra sidan,

(nedan tillsammans kallade *signatärerna*),

församlade i Bryssel den tjugosjunde juni år tvåtusenfjorton,

för att underteckna de delar av associeringsavtalet mellan Europeiska unionen och Europeiska atomenergigemenskapen och deras medlemsstater, å ena sidan, och Ukraina, å andra sidan, (nedan kallat *avtalet*) som inte undertecknades den 21 mars 2014,

erinrar om att de vid det toppmöte som hölls i Bryssel den 21 mars 2014 undertecknade texten till följande politiska bestämmelser i avtalet:

1. Ingress.

2. Artikel 1.

3. Avdelningarna I, II och VII.

Signatärerna har fortskridit med undertecknandet av följande bestämmelser i avtalet:

— avdelningarna III, IV, V och VI, och därtill hörande bilagor och protokoll,

och intygar att avtalet utgör ett enda rättsinstrument.

Signatärerna är överens om att artikel 486.4 i avtalet om provisorisk tillämpning ska tillämpas på motsvarande delar av avtalet i enlighet med denna slutakt.

Signatärerna är överens om att avtalet ska tillämpas på hela Ukrainas enligt folkrätten erkända territorium och att samråd ska föras i syfte att fastställa avtalets verkan i fråga om det olagligt annekterade territoriet Autonoma republiken Krim och staden Sevastopol där Ukrainas regering för närvarande inte utövar faktisk kontroll.

Utfärdad i Bryssel den tjugosjunde juni år tvåtusenfjorton.

BILAGA XVI TILL KAPITEL 6

FÖRTECKNING ÖVER FÖRBEHÅLL SOM GÄLLER ETABLERING; FÖRTECKNING ÖVER ÅTAGANDEN I FRÅGA OM GRÄNSÖVERSKRIDANDE TILLHANDAHÅLLANDE AV TJÄNSTER; FÖRTECKNING ÖVER FÖRBEHÅLL FÖR TJÄNSTELEVERANTÖRER SOM TILLHANDAHÅLLER TJÄNSTER PÅ KONTRAKTSBASIS OCH OBEROENDE YRKESUTÖVARE

EU-parten

1. Förbehåll enligt artikel 88.2 (etablering): bilaga XVI-A

2. Förteckning över åtaganden enligt artikel 95.1 (gränsöverskridande tillhandahållande): bilaga XVI-B

3. Förbehåll enligt artiklarna 101 (tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis) och 102 (oberoende yrkesutövare): bilaga XVI-C

Ukraina

4. Förbehåll enligt artikel 88.3 (etablering): bilaga XVI-D

5. Förteckning över åtaganden enligt artikel 95.1 (gränsöverskridande tillhandahållande): bilaga XVI-E

6. Förbehåll enligt artiklarna 101 (tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis) och 102 (oberoende yrkesutövare): bilaga XVI-F

7. Följande förkortningar används i bilagorna XVI-A, XVI-B och XVI-C:

AT Österrike

BE Belgien

BG Bulgarien

CY Cypern

CZ Tjeckien

DE Tyskland

DK Danmark

EU Europeiska unionen, inklusive samtliga medlemsstater

ES Spanien

EE Estland

FI Finland

FR Frankrike

EL Grekland

HR Kroatien

HU Ungern

IE Irland

IT Italien

LV Lettland

LT Litauen

LU Luxemburg

MT Malta

NL Nederländerna

PL Polen

PT Portugal

RO Rumänien

SK Slovakien

SI Slovenien

SE Sverige

UK Förenade kungariket

8. Följande förkortningar används i bilagorna XVI-D, XVI-E och XVI-F:

UA Ukraina

BILAGA XVI-A TILL KAPITEL 6

EU-partens FÖRBEHÅLL SOM GÄLLER ETABLERING

(som avses i artikel 88.2)

1. I nedanstående förteckning anges de ekonomiska verksamheter där förbehåll i fråga om nationell behandling eller förmånligast behandling från EU:s sida enligt artikel 88.2 gäller för företag och investerare från Ukraina.

   Förteckningen består av följande:

   a) En förteckning över horisontella förbehåll som gäller alla sektorer eller undersektorer.

   b) En förteckning över sektors- eller undersektorsspecifika förbehåll med angivelse av den berörda sektorn eller undersektorn tillsammans med de tillämpliga förbehållen.

      Ett förbehåll som gäller en verksamhet som inte liberaliserats (obundet) uttrycks på följande sätt: ”Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation”.

      Om ett förbehåll enligt a eller b endast innehåller medlemsstatsspecifika förbehåll fullgör de medlemsstater som inte anges där åtagandena enligt artikel 88.2 för sektorn utan förbehåll (avsaknaden av medlemsstatsspecifika förbehåll för en viss sektor påverkar inte eventuella tillämpliga horisontella förbehåll eller sektorsspecifika förbehåll som gäller hela EU).

2. I enlighet med artikel 85.3 i avtalet innehåller förteckningen inte åtgärder rörande subventioner som parterna beviljat.

3. För de sektorer som berörs av tillnärmning av lagstiftning enligt bilaga XVII ska de restriktioner som förtecknas nedan hävas i enlighet med artikel 4.3 i bilaga XVII.

4. De rättigheter och skyldigheter som följer av förteckningen nedan ska inte ha någon direkt (self-executing) effekt och ger alltså inte fysiska eller juridiska personer några direkta rättigheter.

Horisontella förbehåll

Samhällsnyttiga tjänster

EU: Ekonomisk verksamhet som betraktas som samhällsnyttiga tjänster på nationell eller lokal nivå kan omfattas av offentliga monopol eller ensamrätt för privata operatörer.

Investeringar och typer av etablering

EU: Behandling som beviljats dotterbolag (till ukrainska bolag) som stiftats enligt en medlemsstats lag och har sitt säte, sin centrala förvaltning eller sin huvudsakliga verksamhet i unionen utsträcks inte till att omfatta ett ukrainskt bolags filialer eller agenturer i en medlemsstat.

EU: Bolagsbildning i EU krävs i en del medlemsstater för etablering i vissa tjänstesektorer ([1]).

EE: Om inte minst hälften av ledamöterna i styrelsen för det privata eller publika aktiebolaget är bosatta i Estland, en annan medlemsstat i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller Schweiz ska företaget förse registrator med uppgifter (inklusive adress) om en person som är bosatt i Estland och har rätt att på företagets vägnar ta emot rättegångshandlingar och avsiktsförklaringar riktade till företaget.

AT: Verkställande direktörer för filialer till juridiska personer ska vara bosatta i Österrike; de fysiska personer inom en juridisk person eller en filial som har ansvar för att den österrikiska handelslagen (Handelsgesetzbuch) iakttas ska ha sin hemvist i Österrike.

([1]) För tydlighetens skull ska bolagsbildning avse etablering av en juridisk person.

FI: En utländsk juridisk person som bedriver näringsverksamhet i egenskap av partner i ett finländskt kommandit- eller handelsbolag måste ha ett näringstillstånd från Patent- och registerstyrelsen, om den juridiska personen inte redan är etablerad i EES. Om en utländsk organisation avser att bedriva näringsverksamhet eller handel genom att öppna en filial i Finland krävs näringstillstånd. För alla sektorer ska minst en av de ordinarie styrelseledamöterna och suppleanterna vara bosatta i EES. Undantag kan dock medges för vissa företag.

FI: Utländska ägares förvärv av aktier som ger mer än en tredjedel av rösterna i ett större finländskt bolag eller ett större företag (med mer än 1 000 anställda eller med en omsättning på över 168 miljoner EUR eller en balansomslutning på över 168 miljoner EUR) måste godkännas av de finländska myndigheterna. Godkännande kan endast vägras om ett viktigt nationellt intresse är i fara. Dessa begränsningar gäller inte telekommunikationstjänster, utom kravet på bosättning för styrelseledamöter.

SK: En utländsk fysisk person vars namn ska registreras i handelsregistret som en person som är bemyndigad att handla på näringsidkarens (företagets) vägnar måste lämna in ett tillfälligt uppehållstillstånd för Slovakien.

HU: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för förvärv av statligt ägd egendom.

PL: Alla sektorer utom juridiska tjänster och tjänster som tillhandahålls av sjukvårdsinrättningar: utländska tjänsteleverantörer får endast etableras genom kommanditbolag eller aktiebolag.

Köp av fast egendom

I följande medlemsstater omfattas köp av fast egendom av restriktioner.

AT: För utländska fysiska och juridiska personers förvärv, köp, hyra och arrende av fast egendom krävs godkännande från behöriga regionala myndigheter (Länder), som tar ställning till huruvida viktiga ekonomiska, sociala eller kulturella intressen påverkas eller inte.

BG: Utländska fysiska eller juridiska personer (inbegripet filialer) får inte förvärva äganderätt till mark. Bulgariska juridiska personer med utländskt delägarskap får inte förvärva äganderätt till jordbruksmark. Utländska juridiska personer och utländska medborgare med permanent bosättning utomlands får förvärva äganderätt till byggnader samt, i begränsad omfattning, till fast egendom (nyttjanderätt, rätt att bygga, rätt att uppföra en stor anläggning samt servitutsrätt).

CZ: Jordbruks- och skogsmark kan bara förvärvas av utländska juridiska personer med permanent bosättning i Tjeckien. Särskilda regler gäller för statligt ägd jordbruks- och skogsmark. Dessa restriktioner gäller under sju år efter Tjeckiens anslutning till EU.

DK: Begränsningar av i landet icke-hemmahörande fysiska och juridiska personers rätt till köp av fast egendom. Begränsningar av utländska fysiska och juridiska personers rätt till köp av jordbruksfastigheter.

HU: Med förbehåll för undantagen enligt lagstiftningen om åkermark får utländska fysiska och juridiska personer inte förvärva åkermark. För att utlänningar ska få förvärva fast egendom krävs tillstånd från den nationella myndighet som är behörig med utgångspunkt i den fasta egendomens belägenhet.

EE: Begränsningar av rätten att förvärva jordbruksmark, skogsmark och gränsnära mark

EL: Enligt lag nr 1892/90 krävs tillstånd från försvarsministeriet för förvärv av mark i områden nära gränser. Enligt administrativ praxis är det lätt att få tillstånd för direktinvesteringar.

HR: Obundet när det gäller förvärv av fast egendom av tjänsteleverantörer som inte är etablerade och registrerade i Kroatien. Förvärv av fast egendom som är nödvändig för tillhandahållande av tjänster är tillåten för företag som är etablerade och registrerade i Kroatien som juridiska personer. För förvärv av fast egendom som är nödvändig för tillhandahållande av tjänster av filialer krävs godkännande av justitieministeriet. Jordbruksmark får inte förvärvas av utländska juridiska eller fysiska personer.

MT: Maltas lagstiftning och regelverk rörande förvärv av fast egendom ska fortsätta att gälla.

LT: Förvärv av mark, inre vatten och skogar ska tillåtas för utländska fysiska och juridiska personers som uppfyller kriterierna för europeisk och transatlantisk integration. Förfarandet, villkoren och restriktionerna för markförvärv ska fastställas i författningsrätten.

LV: Restriktioner för förvärv av mark i landsbygdsområden och mark i städer eller tätortsområden.

PL: Tillstånd krävs för direkt eller indirekt förvärv av fast egendom. Tillstånd utfärdas genom ett administrativt beslut av en minister som är behörig i inrikes frågor, med försvarsministerns medgivande och, när det gäller jordbruksfastigheter, även med medgivande från ministern för jordbruk och landsbygdsutveckling.

RO: Fysiska personer som inte har vare sig rumänskt medborgarskap eller hemvist i Rumänien, liksom juridiska personer som inte är av rumänsk nationalitet och inte har sitt huvudkontor i Rumänien, får inte förvärva äganderätt till någon form av mark genom handlingar inter vivos.

SI: Filialer som inrättats i Slovenien av utländska personer får bara förvärva fast egendom, förutom mark, som är nödvändig för att utöva den ekonomiska verksamhet filialerna inrättats för.

SK: Jordbruks- och skogsmark får inte förvärvas av utländska juridiska eller fysiska personer. Särskilda regler gäller för vissa andra kategorier av fast egendom.

Sektorsspecifika förbehåll

Jordbruk, jakt

FR: Det krävs tillstånd för att investerare från länder utanför EU ska få bilda jordbruksföretag och förvärva vingårdar.

HR: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller jordbruksverksamhet.

Fiske och vattenbruk

EU: Tillträde till och användning av biologiska resurser och fiskevatten belägna i de havsvatten som omfattas av medlemsstaternas suveränitet eller jurisdiktion får begränsas till fiskefartyg som för en medlemsstats flagga, om inte annat föreskrivs.

Utvinning av mineral

EU: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller juridiska personer i Ukraina som kontrolleras ([1]) av fysiska eller juridiska personer i ett land som står för mer än 5 % av EU:s import av olja eller naturgas ([2]), såvida inte EU ger heltäckande tillgång till denna sektor för fysiska eller juridiska personer i detta land inom ramen för ett avtal om ekonomisk integration med landet i fråga.

Tillverkning

Förlagsverksamhet, grafisk produktion och reproduktion av inspelningar ([3])

IT: Krav på medborgarskap för ägare av förlag och tryckerier.

([1]) En juridisk person kontrolleras av en annan fysisk eller juridisk person (eller personer) om denna (eller dessa) har rätt att utse en majoritet av direktörerna eller på annat sätt avgöra hur verksamheten ska bedrivas. Framför allt ska ett innehav på över 50 % av ägarintressena i en juridisk person anses utgöra kontrollerande innehav.
([2]) Baserat på uppgifter som publicerats av generaldirektoratet med ansvar för energi i EU:s senaste pocketbok om energistatistik: import av råolja uttryckt i vikt, import av gas uttryckt i energivärde.
([3]) Sektorn är begränsad till tillverkning. Den omfattar inte verksamhet som rör audiovisuella tjänster eller har kulturellt innehåll.

HR: Krav på medborgarskap för förlagsverksamhet, grafisk produktion och reproduktion av inspelningar.

Petroleumraffinering [1]

EU: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller juridiska personer i Ukraina som kontrolleras [2] av fysiska eller juridiska personer i ett land som står för mer än 5 % av EU:s import av olja eller naturgas [3], såvida inte EU ger heltäckande tillgång till denna sektor för fysiska eller juridiska personer i detta land inom ramen för ett avtal om ekonomisk integration med landet i fråga.

Produktion, överföring och distribution för egen räkning av elektricitet, gas, ånga och varmvatten [4] (utom kärnkraftsbaserad elproduktion)

Produktion av el; överföring och distribution av el för egen räkning

Gasframställning; distribution av gasformiga bränslen via rörnät för egen räkning

EU: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när de gäller produktion, överföring och distribution för egen räkning av elektricitet samt framställning av gas och distribution av gasformiga bränslen.

Produktion, överföring och distribution av ånga och varmvatten

EU: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller juridiska personer som kontrolleras [5] av fysiska eller juridiska personer i ett land utanför EU som står för mer än 5 % av EU:s import av olja, elektricitet eller naturgas. Obundet för direkta filialer (bolagsbildning krävs).

Företagstjänster

Yrkesmässiga tjänster

EU [6]: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller juridisk rådgivning samt juridiska handlings- och intygstjänster som tillhandahålls av jurister som anförtrotts offentliga uppgifter, t.ex. notarier.

AT: När det gäller juridiska tjänster får utländska juristers (som måste vara fullt kvalificerade enligt lagstiftningen i sina hemländer) aktieägande och andelar i rörelseresultatet för en advokatbyrå inte överstiga 25 %. De får inte ha ett avgörande inflytande på beslutsfattandet. För utländska minoritetsinvesterare eller deras kvalificerade personal är tillhandahållande av juridiska tjänster i fråga om folkrätt och rätten i varje jurisdiktion endast tillåtet om de är behöriga att vara verksamma som jurist. För tillhandahållande av juridiska tjänster i fråga om inhemsk rätt (EU-rätt och medlemsstatens rättsordning) och för att uppträda som ombud inför domstolar krävs fullt medlemskap i advokatsamfundet, vilket är förenat med ett krav på medborgarskap.

---

(1) Den sektorsövergripande begränsningen för samhällsnyttiga tjänster gäller.

(2) En juridisk person kontrolleras av en annan fysisk eller juridisk person (eller personer) om denna (eller dessa) har rätt att utse en majoritet av direktörerna eller på annat sätt avgöra hur verksamheten ska bedrivas. Framför allt ska ett innehav på över 50 % av ägarintressena i en juridisk person anses utgöra kontrollerande innehav.

(3) Baserat på uppgifter som publicerats av generaldirektoratet med ansvar för energi i EU:s senaste pocketbok om energistatistik: import av råolja uttryckt i vikt, import av gas uttryckt i energivärde.

(4) Den sektorsövergripande begränsningen för samhällsnyttiga tjänster gäller.

(5) En juridisk person kontrolleras av en annan fysisk eller juridisk person (eller personer) om denna (eller dessa) har rätt att utse en majoritet av direktörerna eller på annat sätt avgöra hur verksamheten ska bedrivas. Framför allt ska ett innehav på över 50 procent av ägarintressena i en juridisk person anses utgöra kontrollerande innehav.

(6) Tillhandahållande av juridiska tjänster i fråga om folkrätt, EU-rätt och rätten i varje jurisdiktion är endast tillåtet om investeraren eller dennes personal är behörig att vara verksam som jurist och är, i likhet med tillhandahållande av andra tjänster, föremål för tillämpliga villkor och förfaranden för licensiering i Europeiska unionens medlemsstater. För jurister som tillhandahåller juridiska tjänster i fråga om folkrätt och utländsk rätt kan dessa bl.a. bestå i efterlevnad av lokala uppförandekoder, användning av hemlandets yrkestitel (om inte erkännande med värdlandets yrkestitel erhållits), försäkringskrav, enkel registrering hos värdlandets advokatsamfund eller förenklad antagning till värdlandets advokatsamfund genom ett lämplighetstest och juridisk eller yrkesmässig hemvist i värdlandet. Juridiska tjänster i fråga om EU-rätt ska i princip utföras av eller genom en advokat som är medlem i ett advokatsamfund i unionen och som agerar i eget namn, och juridiska tjänster i fråga om rättsordningen i en av Europeiska unionens medlemsstater ska i princip utföras av eller genom en advokat som är medlem i denna medlemsstats advokatsamfund och som agerar i eget namn. Det kan därför krävas fullt medlemskap i advokatsamfundet i den aktuella medlemsstaten i Europeiska unionen för att uppträda som ombud inför domstolar och andra behöriga myndigheter i EU eftersom det inbegriper utövande av EU-processrätt och nationell processrätt. I vissa medlemsstater är utländska jurister som inte är fullvärdiga medlemmar i advokatsamfundet emellertid tillåtna att uppträda som ombud i civilrättsliga förfaranden för en part som är medborgare i eller hör till den stat där juristen har rätt att utöva sitt yrke.

När det gäller rådgivningstjänster som avser redovisning, bokföring, revision och beskattning får aktieägande och rösträtter för personer som enligt utländsk lag har rätt att utöva yrket inte överstiga 25 %. Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för läkarvård (utom tandvård och psykologer och psykoterapeuter) och veterinärtjänster.

BG: När det gäller juridiska tjänster är vissa typer av företagsformer (*advokatsko sadrujie* och *advokatsko drujestvo*) förbehållna advokater med fullt medlemskap i advokatsamfundet i Bulgarien. När det gäller arkitekttjänster, stadsplanering och landskapsarkitektur, ingenjörstjänster och integrerade byggtekniska tjänster får utländska fysiska och juridiska personer som enligt sin nationella lagstiftning har kompetens som erkända formgivare självständigt övervaka och formge byggnader i Bulgarien endast om de vunnit i ett konkurrensutsatt förfarande och valts som byggnadsentreprenör enligt villkoren och förfarandet i lagen om offentlig upphandling.

FR: När det gäller juridiska tjänster är vissa företagsformer (*association d'avocats* och *société en participation d'avocat*) förbehållna jurister med fullt medlemskap i advokatsamfundet i Frankrike. När det gäller arkitekttjänster, läkarvård (även psykologer) och tandvård, barnmorsketjänster samt tjänster som tillhandahålls av sjuksköterskor, sjukgymnaster och paramedicinsk personal kan utländska investerare endast verka genom företagsformerna *société d'exercice liberal* och *société civile professionnelle*.

HR: Obundet, utom för rådgivning om nationell, utländsk och internationell rätt. Parterna kan företrädas i domstol endast av medlemmar av Kroatiens advokatsamfund (odvjetnici). Krav på medborgarskap för medlemskap i advokatsamfundet. I förfaranden som inbegriper internationella aspekter kan parterna i skiljedomstolar och särskilda domstolar företrädas av advokater som är medlemmar i andra länders advokatsamfund.

Tillstånd krävs för att tillhandahålla revisionstjänster. Fysiska och juridiska personer får tillhandahålla arkitekttjänster och ingenjörstjänster efter godkännande av Kroatiens arkitektkammare respektive ingenjörskammare.

Alla personer som tillhandahåller tjänster direkt till patienter eller behandlar patienter måste ha ett tillstånd från yrkesorganisationen.

HU: Etablering ska ske i form av partnerskap med en ungersk advokat (ügyvéd) eller ett advokatkontor (ügyvédi iroda) eller representationskontor.

PL: Andra företagsformer är öppna för advokater från andra EU-medlemsstater, men utländska advokater kan endast verka genom handelsbolag eller kommanditbolag.

FI: För revision gäller krav på bosättning för minst en av revisorerna i ett finskt aktiebolag.

LT: När det gäller revision ska minst ¾ av aktierna i ett revisionsföretag tillhöra revisorer eller revisionsföretag i EU eller EES. För fullt medlemskap i advokatsamfundet, som krävs för att vara verksam inom inhemsk rätt (EU-rätt och medlemsstatens rättsordning), gäller ett krav på medborgarskap.

LV: I ett företag med auktoriserade revisorer ska mer än 50 % av kapitalandelarna med rösträtter ägas av auktoriserade revisorer eller företag med auktoriserade revisorer från länder som är medlemmar i EU eller EES.

Forsknings- och utvecklingstjänster

EU: När det gäller offentligt finansierade FoU-tjänster kan ensamrätt och/eller tillstånd endast ges till fysiska personer som är medborgare i en EU-medlemsstat och juridiska personer med säte i unionen.

Uthyrning/leasing utan operatör

EU: När det gäller uthyrning och leasing av luftfartyg måste luftfartyget, även om dispens kan beviljas för kortfristiga leasingkontrakt, ägas av antingen fysiska personer som uppfyller särskilda medborgarskapskriterier eller juridiska personer som uppfyller särskilda kriterier rörande kapitalägande och kontroll (inbegripet styrelseledamöternas medborgarskap).

Andra företagstjänster

AT: När det gäller personalförmedling och personaluthyrning kan tillstånd endast ges till juridiska personer med säte i EES, och styrelseledamöter eller delägare/aktieägare med rätt att företräda den juridiska personen måste vara EES-medborgare och ha sin hemvist i EES.

BE: När det gäller säkerhetstjänster krävs EU-medborgarskap och bosättning i EU för chefer.

FI: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller kringtjänster (medicinska tjänster, inkl. psykolog- och tandvårdstjänster; barnmorsketjänster, sjukgymnastik och paramedicinsk personal).

EL: Ingen nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller tandtekniker.

LV: När det gäller spanings- och detektivtjänster kan tillstånd beviljas endast till detektivföretag där ledningen och alla som har en befattning vid de administrativa avdelningarna är EU- eller EES-medborgare. När det gäller säkerhetstjänster krävs för tillstånd att minst hälften av det egna kapitalet ägs av fysiska och juridiska personer i EU eller EES.

LT: Verksamhet med säkerhetstjänster får endast bedrivas av personer som är medborgare i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller ett Natoland.

EE: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för säkerhetstjänster.

HR: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för platsförmedlings-, utrednings- och säkerhetstjänster.

PL: När det gäller spanings- och detektivtjänster får tillstånd ges till en företagare som är en fysisk person eller till en befullmäktigad med yrkeskvalifikationer (detektivtillstånd). Om företagaren inte är en fysisk person ska yrkeskvalifikationerna innehas av minst en av de ledamöter som har rätt att företräda företagaren eller av en befullmäktigad. Yrkestillstånd kan ges till en person med polskt medborgarskap eller till en medborgare i en annan EU-medlemsstat, EES eller Schweiz. När det gäller säkerhetstjänster kan tillstånd ges till en företagare som är en fysisk person som innehar yrkestillstånd av andra graden, till en företagare som inte är en fysisk person om tillståndet innehas av minst en ledamot som är partner i ett handels- eller kommanditbolag, en styrelseledamot, ett ombud eller en befullmäktigad som anlitas av en företagare för att leda den verksamhet som anges i tillståndet. Yrkestillstånd kan ges bara till en person med polskt medborgarskap eller till en medborgare i en annan EU-medlemsstat, EES eller Schweiz.

PL: Chefredaktören för tidningar och tidskrifter måste ha polskt medborgarskap.

DK: När det gäller säkerhetstjänster ska chefer och en majoritet av styrelsen vara bosatta i Danmark.

SK: När det gäller spanings- och detektivtjänster och säkerhetstjänster får tillstånd endast beviljas om det inte finns någon säkerhetsrisk och om alla chefer är medborgare i EU, EES eller Schweiz.

ES: För säkerhetstjänster krävs förhandstillstånd.

FR: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller tilldelning av rättigheter inom personalförmedling.

PT: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för spanings- och detektivtjänster.

Distributionstjänster

EU: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller distribution av vapen, ammunition och sprängämnen.

HR: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller distribution av tobaksvaror.

FR: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller beviljande av ensamrätt för detaljhandelsförsäljning av tobak.

FI: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller distribution av alkohol och läkemedel.

AT: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller distribution av läkemedel.

Finansiella tjänster ([1])

EU: Endast företag med säte i Europeiska unionen kan verka som förvaringsinstitut för investeringsfonders tillgångar. För förvaltning av värdepappersfonder och investeringsbolag krävs etablering av ett specialiserat förvaltningsbolag med huvudkontor och säte i samma medlemsstat.

BG: Pensionsförsäkringar ska tillhandahållas genom försäkringsbolag registrerade som juridiska personer. Varaktig bosättning i Bulgarien krävs för ordföranden i styrelsen och ledningen. En utländsk försäkringsgivare som önskar etablera en filial eller ett ombud i syfte att tillhandahålla vissa försäkringsklasser måste ha haft tillstånd för samma försäkringsklasser i sitt ursprungsland i minst fem år.

HR: Inga, utom för clearing- och avvecklingstjänster, som enbart tillhandahålls av den centrala registreringsbyrån i Kroatien. Tillgång till den centrala registreringsbyråns tjänster kommer att beviljas utan åtskillnad för personer som inte är bosatta i Kroatien.

HU: Tjänster som rör förvaltning av tillgångar till inhemska obligatoriska privata pensionsfonder och till frivilliga ömsesidiga försäkringskassor är förbehållna företag med säte i en EU-medlemsstat eller deras filialer.

PT: Pensionsfondsförvaltning får bedrivas endast av specialiserade förvaltningsbolag registrerade som juridiska personer i Portugal för det ändamålet och av försäkringsbolag etablerade i Portugal som fått tillstånd att bedriva livförsäkringsverksamhet eller av organ med tillstånd att förvalta pensionsfonder i andra EU-medlemsstater.

Utländska försäkringsbolag som önskar inrätta en filial i Portugal måste kunna visa att de har minst fem års erfarenhet av försäkringsverksamhet.

FI: Minst hälften av stiftarna och medlemmarna i styrelsen och tillsynsrådet i företag som tillhandahåller lagstadgad pensionsförsäkring ska vara bosatta i EU, såvida inte de behöriga myndigheterna har beviljat undantag.

För andra försäkringsbolag än de som tillhandahåller lagstadgad pensionsförsäkring gäller krav på bosättning för minst en medlem av styrelsen och tillsynsrådet.

IT: Endast banker, försäkringsbolag, investeringsföretag och företag för kollektiva investeringar i överlåtbara värdepapper som harmoniserats enligt EU-lagstiftningen och har sitt säte i unionen samt företag för kollektiva investeringar i överlåtbara värdepapper som är registrerade i Italien får förvalta pensionsfonders tillgångar. För hemförsäljning måste mellanhänder använda auktoriserade säljare av finansiella tjänster som är förtecknade i det italienska registret. Utländska mellanhänders representationskontor får inte tillhandahålla investeringstjänster.

LT: Endast bolag med säte eller filial i Litauen kan verka som förvaringsinstitut för pensionsfonder.

([1]) Den horisontella begränsningen i fråga om olika behandling mellan filialer och dotterbolag gäller. Utländska filialer kan endast få tillstånd att verka på en medlemsstats territorium på de villkor som anges i den medlemsstatens tillämpliga lagstiftning och kan därför vara skyldiga att uppfylla ett antal specifika verksamhetskrav.

Hälso- och sjukvårdstjänster, sociala tjänster och utbildningstjänster

EU: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller offentligt finansierade hälso- och sjukvårdstjänster, sociala tjänster och utbildningstjänster. För privatfinansierade utbildningstjänster kan medborgarskap krävas för en majoritet av styrelseledamöterna.

FI: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för privatfinansierade hälso- och sjukvårdstjänster och sociala tjänster.

BG: Utländska högskolor får inte öppna avdelningar på Bulgariens territorium. Utländska högskolor får öppna fakulteter, avdelningar, institut och skolor i Bulgarien endast inom den bulgariska högskolestrukturen och i samarbete med bulgariska högskolor.

EL: När det gäller högre utbildningstjänster finns inga krav på nationell behandling eller behandling som mest gynnad nation för etablering av utbildningsinstitutioner som utfärdar erkända statliga utbildningsbevis. Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller tandtekniker.

HR: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller primärskoleutbildning.

Turism och reserelaterade tjänster

PT: Krav på bildande av företag med säte i Portugal för resebyråer och researrangörer.

HR: För platser i skyddade områden av särskilt historiskt och konstnärligt intresse och i national- eller landskapsparker krävs godkännande av Kroatiens regering, vilket kan nekas.

Fritids-, kultur- och sporttjänster

Nyhetsbyråer

FR: För nyhetsbyråer omfattas nationell behandling för etablering av juridiska personer av ömsesidighet.

Biblioteks-, arkiv- och museiverksamhet m.m.

HR: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller offentliga bibliotek, arkiv, museer och annan offentlig kulturverksamhet.

Sport och andra rekreationstjänster

EU: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller spel- och vadhållningstjänster. Av rättssäkerhetsskäl klargörs att inget marknadstillträde ges.

AT: När det gäller skidskolor och bergsguidetjänster ska verkställande direktörer för juridiska personer vara EES-medborgare.

Transporttjänster

Sjötransport

EU: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller nationellt sjöfartscabotage.

EU: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för etablering av ett registrerat företag för att driva en flotta som för etableringsstatens flagg.

FI: Kringtjänster för sjötransport får endast tillhandahållas av fartyg som för finsk flagg.

HR: När det gäller kringtjänster för sjötransport måste utländska juridiska personer bilda ett företag i Kroatien som ska beviljas en koncession av hamnmyndigheten efter ett offentligt anbudsförfarande. Antalet tjänsteleverantörer får begränsas med hänsyn till hamnkapaciteten.

Sjöfart på inre vattenvägar [1]

EU: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller nationellt cabotage. Åtgärder som baseras på befintliga eller framtida avtal om tillträde till inre vattenvägar (inbegripet avtal till följd av Rhen-Main-Donau-kanalen) förbehåller vissa trafikrättigheter för operatörer som är baserade i de berörda länderna och uppfyller medborgarskapskriterierna för ägande. Genomförandebestämmelser för Mannheimkonventionen om sjöfart på Rhen gäller.

HR: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller transport på inre vattenvägar.

AT, HU: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för etablering av ett registrerat företag för att driva en flotta som för etableringsstatens flagg.

AT: När det gäller inre vattenvägar beviljas en koncession endast till juridiska personer i EES, och mer än 50 % av aktiekapitalet, rösträtterna och majoriteten i styrelserna är reserverade för EES-medborgare.

Lufttransporttjänster

EU: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för nationella och internationella lufttransporttjänster, såväl reguljär som icke-reguljär luftfart, och tjänster i direkt anslutning till utövandet av trafikrättigheter, med undantag av reparation och underhåll av flygplan, försäljning och marknadsföring av lufttransporttjänster, CRS-tjänster och andra kringtjänster för lufttransport, t.ex. marktjänster på flygplatser, uthyrning av luftfartyg med besättning samt flygplatsledningstjänster. Villkoren för ömsesidigt marknadstillträde på lufttransportområdet ska behandlas i avtalet mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater och Ukraina om upprättande av ett gemensamt luftfartsområde.

Uthyrning av luftfartyg med besättning

EU: Luftfartyg som används av ett EU-flygbolag måste vara registrerade i den medlemsstat som har utfärdat tillstånd för flygbolaget eller i ett annat EU-land. När det gäller uthyrning av luftfartyg med besättning måste luftfartyget ägas antingen av fysiska personer som uppfyller vissa krav på medborgarskap eller av juridiska personer som uppfyller vissa krav som rör ägande av kapital och inflytande. Luftfartyget måste drivas av flygbolag som ägs av antingen fysiska personer som uppfyller vissa krav på medborgarskap eller av juridiska personer som uppfyller vissa krav som rör ägande av kapital och inflytande.

Datoriserade bokningssystem

EU: När det gäller tjänster som rör datoriserade bokningssystem kan, om EU-flygbolag inte medges likvärdig behandling [2] som den som ges i EU av leverantörer av CRS-tjänster utanför EU, eller om leverantörer av CRS-tjänster i EU inte medges likvärdig behandling som den som ges i EU av flygbolag utanför EU, åtgärder vidtas för att medge likvärdig behandling för flygbolagen utanför EU av leverantörerna av CRS-tjänster i EU respektive för leverantörerna av CRS-tjänster utanför EU av EU-flygbolagen.

Järnvägstransport

HR: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller passagerar- och godstransporter och andra bogserings- och påskjutningstjänster än den behandling som fastställs i artikel 136 kapitel 6 (Handel med tjänster, etablering och elektronisk handel) avdelning IV i detta avtal.

[1] Inklusive kringtjänster för transport på inre vattenvägar.
[2] Med likvärdig behandling avses icke-diskriminerande behandling av EU-flygbolag och EU-leverantörer av CRS-tjänster.

Vägtransport

EU: När det gäller passagerartransport (CPC 7121 och CPC 7122) får utländska investerare inte tillhandahålla transporttjänster inom en medlemsstat (cabotage), utom när det gäller uthyrning av icke-reguljära busstransporter med förare.

Energisektorn

EU: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för juridiska personer i Ukraina som kontrolleras [1] av fysiska eller juridiska personer i ett land som står för mer än 5 % av EU:s import av olja eller naturgas [2], såvida inte EU ger omfattande tillträde till denna sektor till fysiska eller juridiska personer i landet inom ramen för ett avtal om ekonomisk integration som ingåtts med landet.

EU: Certifiering av systemansvariga för överföringssystem som kontrolleras av en eller flera fysiska eller juridiska personer från ett eller flera tredjeländer kan vägras om operatören inte har bevisat att beviljande av certifiering inte kommer att äventyra energiförsörjningen i en medlemsstat och/eller EU, i enlighet med artikel 11 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/72/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och artikel 11 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/73/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas.

BE, BG, CY, CZ, DK, ES, EE, FI, FR, EL, IE, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SK och SI: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller transport av bränsle i rörledning, utom konsulttjänster.

LV: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller transport av naturgas i rörledning, utom konsulttjänster.

BE, BG, CY, CZ, DK, ES, EE, FI, FR, EL, IE, HU, LU, LT, MT, NL, PL, PT, RO och SK: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller tjänster rörande energidistribution, utom konsulttjänster.

SI: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller tjänster rörande energidistribution, utom tjänster som rör distribution av gas.

CY: Förbehåller sig rätten att kräva ömsesidighet för licensiering som rör prospektering och utvinning av kolväten.

---

[1] En juridisk person kontrolleras av en annan fysisk eller juridisk person om den sistnämnda har befogenhet att utse en majoritet av styrelseledamöterna eller på annat sätt lagenligt leda verksamheten. Framför allt ska ägande av mer än 50 % av aktiekapitalet i en juridisk person anses utgöra kontroll.

[2] Baserat på uppgifter som offentliggjorts av generaldirektoratet för energi i EU:s senaste statistiska pocketbok om energi: råoljeimport uttryckt i vikt, gasimport uttryckt i värmevärde.

BILAGA XVI-B TILL KAPITEL 6

FÖRTECKNING ÖVER ÅTAGANDEN I FRÅGA OM GRÄNSÖVERSKRIDANDE TJÄNSTER

(som avses I Artikel 95)

EU-Parten

1. I nedanstående förteckning över åtaganden anges de tjänstesektorer som liberaliserats av EU enligt artikel 95 och, i form av förbehåll, de begränsningar i fråga om marknadstillträde och nationell behandling som gäller för tjänster och tjänstleverantörer från Ukraina inom dessa näringsgrenar. Förteckningen består av följande:

   a) En första kolumn som anger den sektor eller undersektor som avtalspartens åtagande gäller och räckvidden av de liberaliseringar som förbehållen avser.

   b) En andra kolumn där de tillämpliga förbehållen beskrivs.

   Om kolumnen enligt b endast innehåller medlemsstatsspecifika förbehåll gör de medlemsstater som inte anges där åtaganden för sektorn utan förbehåll (avsaknaden av medlemsstatsspecifika förbehåll för en viss sektor påverkar inte eventuella tillämpliga horisontella förbehåll eller sektorsspecifika förbehåll som gäller hela EU).

   Åtaganden görs endast för de sektorer eller undersektorer som anges i förteckningen nedan.

2. Vid identifieringen av enskilda sektorer och undersektorer avses med

   a) CPC den centrala produktindelningen (Central Products Classification) enligt Förenta nationernas statistikkontors statistiska skrifter (Statistical Office of the United Nations, Statistical Papers) Series M, N° 77, CPC prov, 1991,

   b) CPC ver. 1.0 den centrala produktindelningen (Central Products Classification) enligt Förenta nationernas statistikkontors statistiska skrifter (Statistical Office of the United Nations, Statistical Papers) Series M, N° 77, CPC ver. 1.0, 1998.

3. I förteckningen ingår inte åtgärder rörande kvalifikationskrav, kvalificeringsförfaranden, tekniska standarder samt villkor och förfaranden för licensiering, om de inte utgör en begränsning av marknadstillträde eller nationell behandling enligt artiklarna 93 och 94 i avtalet. Dessa åtgärder (t.ex. krav på att ha licens, skyldighet att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster, krav på att ha erkända kvalifikationer i reglerade sektorer, krav på att klara särskilda examina, inbegripet språkexamina, icke-diskriminerande krav på att viss verksamhet inte får utövas i skyddade miljöområden eller områden av särskilt historiskt eller konstnärligt intresse) gäller, även om de inte förtecknas, ändå för investerare från den andra parten.

4. Förteckningen nedan påverkar inte genomförbarheten av leveranssätt 1 i vissa tjänstesektorer och undersektorer och påverkar inte heller förekomsten av offentliga monopol och ensamrätt enligt förteckningen över åtaganden rörande etablering.

5. I enlighet med artikel 85.3 i avtalet innehåller förteckningen inte åtgärder rörande subventioner som parterna beviljat.

6. De rättigheter och skyldigheter som följer av denna förteckning över åtaganden ska inte ha någon direkt (self-executing) effekt och ger alltså inte enskilda fysiska eller juridiska personer några direkta rättigheter.

7. För de sektorer som berörs av tillnärmning av lagstiftning enligt bilaga XVII ska de restriktioner som förtecknas nedan hävas i enlighet med artikel 4.3 i bilaga XVII.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
1. FÖRETAGSTJÄNSTER	
A. Professionella tjänster	
a) Juridiska tjänster (CPC 861) ([1]) (utom juridisk rådgivning samt juridiska handlings- och intygstjänster som tillhandahålls av jurister som anförtrotts offentliga uppgifter, t.ex. notarier, huissiers de justice och andra officiers publics et ministériels)	För leveranssätt 1 och 2 AT, CY, ES, EL, LT, MT och SK: För fullt medlemskap i advokatsamfundet, som krävs för att vara verksam inom inhemsk rätt (EU-rätt och medlemsstatens rättsordning), gäller ett krav på medborgarskap. BE och FI: För fullt medlemskap i advokatsamfundet, som krävs för juridiska representationstjänster, gäller ett krav på medborgarskap tillsammans med krav på bosättning. I BE tillämpas kvoter för att uppträda inför Cour de cassation i icke-brottmål. BG: Utländska jurister kan endast tillhandahålla juridiska representationstjänster åt en medborgare från sitt hemland; det ställs även krav på ömsesidighet och samarbete med en bulgarisk jurist. För juridiska medlingstjänster krävs permanent bosättning. FR: Juristers tillträde till yrkena avocat auprès de la Cour de Cassation och avocat auprès du Conseil d'Etat omfattas av kvoter, och det ställs även krav på medborgarskap. HU: För fullt medlemskap i advokatsamfundet gäller ett krav på medborgarskap tillsammans med krav på bosättning. För utländska advokater är den juridiska verksamheten begränsad till att tillhandahålla juridisk rådgivning. LV: Krav på medborgarskap för advokater som avlagt advokateden, vilka förbehålls juridisk representation i brottmål. DK: Endast advokater med dansk auktorisation och advokatbyråer som är registrerade i Danmark får marknadsföra juridiska rådgivningstjänster. För att erhålla dansk auktorisation krävs en dansk juridisk examen. SE: För medlemskap i advokatsamfundet, som endast krävs för att använda yrkestiteln advokat, gäller ett krav på bosättning. För leveranssätt 1 HR: Inga för rådgivning om utländsk och internationell rätt. Obundet för verksamhet enligt kroatisk lag.
b) 1. Redovisnings- och bokföringstjänster (CPC 86212 utom "revision", CPC 86213, CPC 86219 och CPC 86220)	För leveranssätt 1 FR, HU, IT, MT, RO och SI: Obundet. AT: Krav på medborgarskap för att uppträda som ombud inför behöriga myndigheter. För leveranssätt 2 Alla medlemsstater utom DE: Inga. DE: Lagstadgade revisioner får endast utföras av revisorer eller revisionsföretag som utför lagstadgade revisioner och är godkända i Tyskland.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
b) 2. Revision (CPC 86211 och 86212 utom redovisning)	För leveranssätt 1 BE, BG, CY, DE, ES, FI, FR, EL, HU, IE, IT, LU, MT, NL, PT, RO, SI och UK: Obundet. AT: Krav på medborgarskap för att uppträda som ombud inför behöriga myndigheter och för att utföra revision som föreskrivs i särskilda österrikiska lagar (t.ex. aktiebolagslagen, börslagen, banklagen). SE: Endast revisorer som är godkända i Sverige får utföra lagstadgad revision i vissa juridiska enheter, bl.a. alla aktiebolag. Endast sådana personer får vara delägare i eller bilda bolag som bedriver kvalificerad revisionsverksamhet (för officiella ändamål). Krav på bosättning för godkännande. HR: Utländska revisionsbyråer får tillhandahålla revisionstjänster inom Kroatiens territorium om de har etablerat ett dotterbolag i enlighet med bestämmelserna i bolagslagen. För leveranssätt 2 Inga.
c) Skatterådgivning (CPC 863) ([2])	För leveranssätt 1 AT: Krav på medborgarskap för att uppträda som ombud inför behöriga myndigheter. CY: Taxeringsinspektörer måste vara godkända av finansministeriet. Godkännandet sker efter ekonomisk behovsprövning. De kriterier som tillämpas motsvarar dem som används för att bevilja tillstånd till utländska investeringar (som listas i det horisontella avsnittet), eftersom de gäller denna undersektor, i samtliga fall med beaktande av sysselsättningssituationen i undersektorn. BG, MT, RO och SI: Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
d) Arkitekttjänster och e) Stadsplanering och landskapsarkitektur (CPC 8671 och CPC 8674)	För leveranssätt 1 AT: Obundet utom för planeringstjänster. BE, BG, CY, EL, IT, MT, PL, PT och SI: Obundet. DE: Nationella bestämmelser om arvoden och vederlag tillämpas för alla tjänster som tillhandahålls från utlandet. HU och RO: Obundet för tjänster inom landskapsarkitektur. HR: Arkitekttjänster: Fysiska och juridiska personer får tillhandahålla arkitekttjänster efter godkännande av Kroatiens arkitektkammare. Planer eller projekt som utarbetats utomlands måste godkännas (valideras) av en behörig fysisk eller juridisk person i Kroatien så att de uppfyller kraven i den kroatiska lagen. Godkännandet (valideringen) utfärdas av byggnads- och stadsplaneringsministeriet. Stadsplanering: Fysiska och juridiska personer får tillhandahålla stadsplaneringstjänster efter godkännande av byggnads- och stadsplaneringsministeriet. För leveranssätt 2 Inga.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
f) Ingenjörstjänster och g) Integrerade tekniska tjänster (CPC 8672 och CPC 8673)	För leveranssätt 1 AT och SI: Obundet utom för rena planeringstjänster. BG, CY, EL, IT, MT, PT: Obundet. HR: Fysiska och juridiska personer får tillhandahålla dessa tjänster efter godkännande av Kroatiens ingenjörskammare. Planer eller projekt som utarbetats utomlands måste godkännas (valideras) av en behörig fysisk eller juridisk person i Kroatien så att de uppfyller kraven i den kroatiska lagen. Godkännandet (valideringen) utfärdas av byggnads- och stadsplaneringsministeriet. För leveranssätt 2 Inga.
h) Läkar-, tandläkar- och psykologtjänster (CPC 9312 och ingår i CPC 85201)	För leveranssätt 1 AT, BE, BG, CY, DE, DK, EE, ES, FI, FR, EL, IE, IT, LU, MT, NL, PT, RO, SK och UK: Obundet. SI: Obundet för socialmedicin, sanitära, epidemiologiska och miljömedicinska tjänster, tillhandahållande av blod, blodprodukter och transplantat samt obduktion. HR: Obundet, utom för telemedicin: Inga. För leveranssätt 2 Inga.
i) Veterinärtjänster (CPC 932)	För leveranssätt 1 AT, BE, BG, CY, CZ, DE, DK, EE, ES, FR, EL, HU, IE, IT, LV, MT, NL, PT, RO, SI och SK: Obundet. UK: Obundet utom för veterinärlaboratorietjänster och veterinärtekniska tjänster som tillhandahålls till veterinärer, allmän rådgivning, vägledning och information rörande exempelvis näring, beteende och skötsel av sällskapsdjur. För leveranssätt 2 Inga.
j) 1. Barnmorsketjänster (ingår i CPC 93191) j) 2. Tjänster som tillhandahålls av sjuksköterskor, sjukgymnaster och paramedicinsk personal (ingår i CPC 93191)	För leveranssätt 1 AT, BE, BG, CY, CZ, DE, DK, EE, ES, FR, EL, HU, IE, IT, LV, LT, LU, MT, NL, PT, RO, SI, SK och UK: Obundet. FI, PL: Obundet, utom för sjuksköterskor. HR: Obundet, utom för telemedicin: Inga För leveranssätt 2 Inga.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
k) Detaljhandelsförsäljning av läkemedel och detaljhandelsförsäljning av sjukvårdsartiklar (CPC 63211) och andra tjänster som tillhandahålls av farmaceuter ([3])	För leveranssätt 1 AT, BE, BG, DE, CY, CZ, DK, ES, FI, FR, EL, IE, IT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SE, SI och UK: Obundet. LV, LT: Obundet utom för postorder. HU: Obundet utom för CPC 63211 För leveranssätt 2 Inga.
B. Datatjänster och tillhörande tjänster (CPC 84)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
C. Forsknings- och utvecklingstjänster	
a) FoU-tjänster inom samhällsvetenskap och humaniora (CPC 852 utom psykologtjänster) ([4]) b) FoU-tjänster inom naturvetenskap (CPC 851) och c) Tvärvetenskapliga FoU-tjänster (CPC 853)	För leveranssätt 1 och 2 EU: När det gäller offentligt finansierade FoU-tjänster kan ensamrätt och/eller tillstånd endast ges till fysiska personer som är medborgare i en EU-medlemsstat och juridiska personer med säte i unionen.
D. Tjänster avseende fast egendom ([5])	
a) Som rör egen eller hyrd egendom (CPC 821)	För leveranssätt 1 BG, CY, CZ, EE, HU, IE, LV, LT, MT, PL, RO, SK och SI: Obundet. HR: Kommersiell närvaro krävs. För leveranssätt 2 Inga.
b) Med fast lön eller på kontraktsbasis (CPC 822)	För leveranssätt 1 BG, CY, CZ, EE, HU, IE, LV, LT, MT, PL, RO, SK och SI: Obundet. HR: Kommersiell närvaro krävs. För leveranssätt 2 Inga.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
E. Uthyrning/leasing utan operatör	
a) Som rör fartyg (CPC 83103)	För leveranssätt 1 BG, CY, DE, HU, MT och RO: Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
b) Som rör luftfartyg (CPC 83104)	För leveranssätt 1 BG, CY, CZ, HU, LV, MT, PL, RO och SK: Obundet. För leveranssätt 2 BG, CY, CZ, LV, MT, PL, RO och SK: Obundet. AT, BE, DE, DK, ES, EE, FI, FR, EL, HU, IE, IT, LT, LU, NL, PT, SI, SE och UK: Luftfartyg som används av ett EU-flygbolag måste vara registrerade i den medlemsstat som har utfärdat tillstånd för flygbolaget eller i ett annat EU- land. Dispens kan beviljas för kortfristiga leasingkontrakt eller under exceptionella omständigheter.
c) Som rör annan transportutrustning (CPC 83101, CPC 83102 och CPC 83105)	För leveranssätt 1 BG, CY, HU, LV, MT, PL, RO och SI: Obundet. SE: Tillhandahållare av uthyrnings- eller leasingtjänster för bilar och vissa terrängmotorfordon utan förare, som hyrs ut eller leasas för en kortare period än ett år, är skyldiga att utse någon som ansvarar bl.a. för att verksamheten drivs i enlighet med gällande regler och föreskrifter och att trafiksäkerhetsbestämmelserna följs. Den ansvariga personen ska vara bosatt i Sverige. För leveranssätt 2 Inga.
d) Som rör andra maskiner eller annan utrustning (CPC 83106, CPC 83107, CPC 83108 och CPC 83109)	För leveranssätt 1 BG, CY, CZ, HU, MT, PL, RO och SK: Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
e) Som rör hushållsartiklar och varor för personligt bruk (CPC 832)	För leveranssätt 1 och 2 AT, BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, FI, FR, EL, HU, IE, IT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SI, SE, SK och UK: Obundet.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
f) Uthyrning av telekommunikationsutrustning (CPC 7541)	För leveranssätt 1 och 2 Ingen.
F. Andra företagstjänster	
a) Reklam (CPC 871)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
b) Marknads- och opinionsundersökningar (CPC 864)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
c) Organisationskonsulttjänster (CPC 865)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
d) Tjänster i anslutning till organisationskonsulttjänster (CPC 866)	För leveranssätt 1 och 2 HU: Obundet för medlings- och förlikningstjänster (CPC 86602).
e) Teknisk provning och analys (CPC 8676)	För leveranssätt 1 IT: Obundet för biologer och kemianalytiker. BG, CY, CZ, MT, PL, RO, SK och SE: Obundet. För leveranssätt 2 BG, CY, CZ, MT, PL, RO, SK och SE: Obundet.
f) Rådgivnings- och konsulttjänster som rör jordbruk, jakt och skogsbruk (ingår i CPC 881)	För leveranssätt 1 IT: Obundet för aktiviteter som är förbehållna agronomer och periti agrari. EE, MT, RO och SI: Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
g) Rådgivnings- och konsulttjänster rörande fiske (ingår i CPC 882)	För leveranssätt 1 LV, MT, RO och SI: Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
h) Rådgivnings- och konsulttjänster rörande tillverkning (ingår i CPC 884 och i CPC 885)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
i) Rekrytering och förmedling av personal	
i) 1. Rekrytering av chefer (CPC 87201)	För leveranssätt 1 AT, BG, CY, CZ, DE, EE, ES, FI, HR, IE, LV, LT, MT, PL, PT, RO, SK, SI och SE: Obundet. För leveranssätt 2 AT, BG, CY, CZ, EE, FI, HR, LV, LT, MT, PL, RO, SK och SI: Obundet.
i) 2. Personalförmedling (CPC 87202)	För leveranssätt 1 AT, BE, BG, CY, CZ, DE, DK, EE, ES, EL, FI, FR, HR, IE, IT, LU, LV, LT, MT, NL, PL, PT, RO, SI, SE, SK och UK: Obundet. För leveranssätt 2 AT, BG, CY, CZ, EE, FI, HR, LV, LT, MT, PL, RO, SI och SK: Obundet.
i) 3. Förmedling av kontorspersonal (CPC 87203)	För leveranssätt 1 AT, BG, CY, CZ, DE, EE, FI, FR, HR, IT, IE, LV, LT, MT, NL, PL, PT, RO, SE, SK och SI: Obundet. För leveranssätt 2 AT, BG, CY, CZ, EE, FI, HR, LV, LT, MT, PL, RO, SK och SI: Obundet.
i) 4. Förmedling av hemtjänstpersonal, andra handels- eller industriarbetare, vårdpersonal och annan personal (CPC 87204, 87205, 87206, 87209)	För leveranssätt 1 och 2 Alla medlemsstater utom HU: Obundet. HU: Inga.
j) 1. Spanings- och detektivtjänster (CPC 87301)	För leveranssätt 1 och 2 BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, EE, FI, FR, EL, HR, HU, IE, IT, LV, LT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SI och UK: Obundet.
j) 2. Säkerhetstjänster (CPC 87302, CPC 87303, CPC 87304 och CPC 87305)	För leveranssätt 1 HU: Obundet för CPC 87304, CPC 87305 BE, BG, CY, CZ, ES, EE, FI, FR, HR, IT, LV, LT, MT, PT, PL, RO, SI och SK: Obundet. För leveranssätt 2 HU: Obundet för CPC 87304, CPC 87305 BG, CY, CZ, EE, HR, LV, LT, MT, PL, RO, SI och SK: Obundet.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
k) Vetenskapliga och tekniska konsulttjänster (CPC 8675)	För leveranssätt 1 BE, BG, CY, DE, DK, ES, FR, EL, IE, IT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SI och UK: Obundet för prospektering. HR: Inga, förutom att geologisk, geodetisk och gruvrelaterad grundforskning och därmed sammanhängande miljöskyddstjänster inom Kroatiens territorium bara får genomföras tillsammans med eller via inhemska juridiska personer. För leveranssätt 2 Inga.
l) 1. Underhåll och reparation av fartyg (ingår i CPC 8868)	För leveranssätt 1 För transportfartyg: BE, BG, DE, DK, EL, ES, FI, FR, HR, IE, IT, LU, NL, PT, SI och UK: Obundet. För transportfartyg på inre vattenvägar: EU utom EE, HU, LV och PL: Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
l) 2. Underhåll och reparation av utrustning för järnvägstransport (ingår i CPC 8868)	För leveranssätt 1 AT, BE, BG, DE, CY, CZ, DK, ES, FI, FR, HR, EL, IE, IT, LT, LV, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SE, SI, SK och UK: Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
l) 3. Underhåll och reparation av motorfordon, motorcyklar, snöskotrar och vägtransportutrustning (CPC 6112, CPC 6122, ingår i CPC 8867 och i CPC 8868)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
l) 4. Underhåll och reparation av luftfartyg och delar till luftfartyg (ingår i CPC 8868)	För leveranssätt 1 BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, FI, FR, HR, EL, IE, IT, LT, LU, MT, NL, PT, RO, SK, SI, SE och UK: Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
l) 5. Underhåll och reparation av metallvaror, maskiner (inte kontorsmaskiner), utrustning (inte transport- och kontorsutrustning) samt hushållsartiklar och personliga artiklar (6) (CPC 633, CPC 7545, CPC 8861, CPC 8862, CPC 8864, CPC 8865 och CPC 8866)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
m) Tjänster som omfattar rengöring av byggnader (CPC 874)	För leveranssätt 1 AT, BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, EE, FI, FR, EL, HR, IE, IT, LU, LV, MT, NL, PL, PT, RO, SI, SE, SK och UK: Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
n) Fototjänster (CPC 875)	För leveranssätt 1 BG, EE, MT och PL: Obundet för tillhandahållande av flygfototjänster HR, LV: Obundet för specialfototjänster (CPC 87504) För leveranssätt 2 Inga.
o) Paketeringstjänster (CPC 876)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
p) Tryckning och förlagsverksamhet (CPC 88442)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
q) Konferenstjänster (ingår i CPC 87909)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
r) Övrigt	
r) 1. Översättar- och tolktjänster (CPC 87905)	För leveranssätt 1 PL: Obundet för auktoriserade översättare och tolkar. HU och SK: Obundet för officiell översättning och tolkning. HR: Obundet för officiella dokument. För leveranssätt 2 Inga.
r) 2. Inredningsdesign och specialdesign (CPC 87907)	För leveranssätt 1 DE: Nationella bestämmelser om arvoden och vederlag tillämpas för alla tjänster som tillhandahålls från utlandet. HR: Obundet. För leveranssätt 2 Inga.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
r) 3. Inkassotjänster	För leveranssätt 1 och 2
(CPC 87902)	BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, EE, FI, FR, EL, HR, HU, IE, IT, LT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SI, SE och UK: Obundet.
r) 4. Tjänster avseende kreditupplysning	För leveranssätt 1 och 2
(CPC 87901)	BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, EE, FI, FR, EL, HR, HU, IE, IT, LT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SI, SE och UK: Obundet.
r) 5. Kopieringstjänster	För leveranssätt 1
(CPC 87904) ([7])	AT, BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, EE, FI, FR, EL, HR, HU, IE, IT, LT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SI, SE, SK och UK: Obundet.
	För leveranssätt 2
	Inga.
r) 6. Telekommunikationstjänster	För leveranssätt 1 och 2
(CPC 7544)	Inga.
r) 7. Telefonpassning	För leveranssätt 1 och 2
(CPC 87903)	Inga.
2. KOMMUNIKATIONSTJÄNSTER	
A. Post- och budtjänster	
(Tjänster som rör hantering ([8]) av postförsändelser ([9]) enligt följande lista över undersektorer, oavsett om de skickas inom landet eller till utlandet:	
i) Hantering av adresserade skriftliga meddelanden på vilket fysiskt medium som helst ([10]), däribland hybridpost och direktpost	För leveranssätt 1 och 2 Inga ([12]).
ii) Hantering av adresserade paket ([11])	
iii) Hantering av adresserade pressprodukter ([13])	
iv) Hantering av de försändelser som avses i i–iii ovan som rekommenderade eller assurerade brev	

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
v) Expressutdelning ([14]) av de försändelser som avses i i–iii ovan	
vi) Hantering av icke-adresserade försändelser	
vii) Dokumentutväxling ([15])	
Undersektorerna i, iv och v undantas dock när de faller inom ramen för de tjänster som får omfattas av förbehåll, dvs. för brevförsändelser vars pris är mindre än 2,5 gånger den allmänna basavgiften, under förutsättning att de väger mindre än 50 gram ([16]), samt den rekommenderade post som används i samband med rättsliga och administrativa förfaranden.)	
(ingår i CPC 751, i CPC 71235 ([17]) och i CPC 73210 ([18]))	
B. Telekommunikationstjänster	
(Dessa tjänster omfattar inte ekonomisk verksamhet som består av tillhandahållande av innehåll som kräver telekommunikationstjänster för överföring)	
a) Tjänster som består i vidarebefordran och mottagande av signaler på elektromagnetisk väg ([19]), utom radio- och tv-utsändningar ([20])	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
b) Satellitsändningstjänster ([21])	För leveranssätt 1 och 2 EU: Inga, utom att tjänsteleverantörer i denna sektor kan omfattas av skyldigheter för att skydda mål som avser allmänintresset i samband med överföring av innehåll genom deras nätverk i linje med EU-lagstiftningen om elektronisk kommunikation. BE: Obundet.
3. BYGGTJÄNSTER OCH TILLHÖRANDE INGENJÖRSTJÄNSTER	
Byggtjänster och tillhörande ingenjörstjänster (CPC 511, CPC 512, CPC 513, CPC 514, CPC 515, CPC 516, CPC 517 och CPC 518)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
4. DISTRIBUTIONSTJÄNSTER (utom distribution av vapen, ammunition, sprängämnen och annat krigsmateriel)	
A. Tjänster som utförs på provisionsbasis a) Tjänster på provisionsbasis som rör motorfordon, motorcyklar och snöskotrar samt reservdelar och tillbehör till dessa (ingår i CPC 61111, i CPC 6113 och i CPC 6121) b) Övriga tjänster som utförs på provisionsbasis (CPC 621) B. Partihandelstjänster a) Partihandel med motorfordon, motorcyklar och snöskotrar samt reservdelar och tillbehör till dessa (ingår i CPC 61111, i CPC 6113 och i CPC 6121) b) Partihandel med teleterminalutrustning (ingår i CPC 7542) c) Övrig partihandel (CPC 622 utom partihandel med energiprodukter ([22])) C. Detaljhandel ([23]) Detaljhandel med motorfordon, motorcyklar och snöskotrar samt reservdelar och tillbehör till dessa (CPC 61112, ingår i CPC 6113 och i CPC 6121) Detaljhandel med teleterminalutrustning (ingår i CPC 7542) Detaljhandel med livsmedel (CPC 631)	För leveranssätt 1 och 2 EU utom AT, SI, SE och FI: Obundet för distribution av kemiska produkter samt ädelmetaller (och stenar). AT: Obundet för distribution av pyrotekniska produkter, lättantändliga artiklar, spränganordningar och giftiga ämnen. AT och BG: Obundet för distribution av produkter avsedda för medicinska ändamål, t.ex. medicinsk och kirurgisk apparatur, läkemedelssubstanser och föremål avsedda för medicinska ändamål. HR: Obundet för distribution av tobaksvaror. För leveranssätt 1 AT, BG, FR, PL och RO: Obundet för distribution av tobak och tobaksprodukter. IT: För partihandel: statligt tobaksmonopol. BG, FI, PL, RO: Obundet för detaljhandelsdistribution av alkoholhaltiga drycker. SE: Obundet för distribution av alkoholhaltiga drycker. AT, BG, CZ, FI, RO, SK och SI: Obundet för distribution av läkemedel. BG, HU och PL: Obundet för tjänster som utförs på provisionsbasis. FR: För tjänster som utförs på provisionsbasis: obundet för handlare och mäklare som är verksamma inom 17 marknader av nationellt intresse beträffande färska livsmedel. Obundet för partihandel med läkemedel. MT: Obundet för tjänster som utförs på provisionsbasis. BE, BG, CY, DE, DK, ES, FR, EL, IE, IT, LU, MT, NL, PL, PT, SK och UK: För detaljhandel: obundet utom för postorder.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
Detaljhandel med andra produkter (ej energi), utom detaljhandel med läkemedel och sjukvårdsartiklar ([24]) (CPC 632 utom 63211 och 63297) D. Franchising (CPC 8929)	
5. UTBILDNINGSTJÄNSTER (endast privatfinansierade)	
A. Primärutbildning (CPC 921)	För leveranssätt 1 BG, CY, FI, FR, HR, IT, MT, RO, SE och SI: Obundet. För leveranssätt 2 CY, FI, HR, MT, RO, SE och SI: Obundet.
B. Sekundärutbildning (CPC 922)	För leveranssätt 1 BG, CY, FI, FR, HR, IT, MT, RO och SE: Obundet. För leveranssätt 2 CY, FI, MT, RO och SE: Obundet. För leveranssätt 1 och 2 LV: Obundet för utbildningstjänster som rör gymnasial yrkesutbildning för studerande med funktionsnedsättning (CPC 9224).
C. Högre utbildning (CPC 923)	För leveranssätt 1 AT, BG, CY, FI, MT, RO och SE: Obundet. FR: Krav på medborgarskap. Utländska medborgare från tredjeländer kan emellertid få tillstånd från behöriga myndigheter att etablera och leda en utbildningsinstitution samt att undervisa. IT: Krav på medborgarskap för att tjänsteleverantörer ska ha rätt att utfärda erkända statliga utbildningsbevis. För leveranssätt 2 AT, BG, CY, FI, MT, RO och SE: Obundet. För leveranssätt 1 och 2 CZ och SK: Obundet för högre utbildning, utom för teknisk och yrkesinriktad högskoleutbildning (CPC 92310).

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
D. Vuxenutbildning (CPC 924)	För leveranssätt 1 och 2 CY, FI, MT, RO och SE: Obundet. AT: Obundet för vuxenundervisning genom radio eller tv.
E. Övriga utbildningstjänster (CPC 929)	För leveranssätt 1 och 2 AT, BE, BG, CY, DE, DK, ES, EE, FI, FR, EL, HU, IE, IT, LV, LT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SI, SE och UK: Obundet. För leveranssätt 1: HR: Inga för utbildning via korrespondens eller telekommunikation. För leveranssätt 2: Inga.
6. MILJÖTJÄNSTER	
A. Avloppshantering (CPC 9401) ([25]) B. Hantering av fast/farligt avfall, utom transport över gränserna av farligt avfall a) Avfallshantering (CPC 9402) b) Renhållning och liknande tjänster (CPC 9403) C. Skydd av luft och klimat (CPC 9404) ([26]) D. Sanering och rening av mark och vatten a) Behandling, sanering av mark och vatten som kontaminerats/förorenats (ingår i CPC 94060) ([27]) E. Buller- och vibrationsdämpning (CPC 9405)	För leveranssätt 1 EU: Obundet utom för konsulttjänster. För leveranssätt 2 Inga.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
F. Skydd av biologisk mångfald och landskap a) Skydd av naturen och landskapet (ingår i CPC 9406) G. Övriga miljötjänster och stödtjänster (CPC 94090)	
7. FINANSIELLA TJÄNSTER	
A. Försäkringstjänster och försäkringsrelaterade tjänster	För leveranssätt 1 och 2 AT, BE, CZ, DE, DK, ES, FI, FR, EL, HU, IE, IT, LU, NL, PL, PT, RO, SK, SE, SI och UK: Obundet för direkta försäkringstjänster utom för försäkring av risker som rör i) sjöfart, kommersiell luftfart samt uppskjutning av rymdfarkoster och frakt i rymden (inbegripet satelliter) när sådan försäkring täcker något eller allt av följande: godset som transporteras, fordonet som transporterar godset och varje skadeståndsskyldighet som följer därav; och ii) gods i internationell transittrafik. AT: Försäljningsfrämjande åtgärder och försäkringsförmedling för ett dotterbolag som inte är etablerat i Europeiska unionen eller för en filial som inte är etablerad i Österrike (utom för återförsäkring och retrocession) är förbjudna. Obligatorisk lufttransportförsäkring, utom försäkring av internationell kommersiell lufttrafik, kan tillhandahållas endast av ett dotterbolag som är etablerat i unionen eller av en filial som är etablerad i Österrike. DK: Obligatorisk lufttransportförsäkring kan tillhandahållas endast av bolag som är etablerade i Europeiska unionen. Endast försäkringsbolag som fått tillstånd genom dansk lagstiftning eller av danska behöriga myndigheter får i kommersiellt syfte i Danmark tillhandahålla direktförsäkring för personer som är bosatta i Danmark, för danska fartyg eller för egendom i Danmark. DE: Obligatorisk lufttransportförsäkring kan tillhandahållas endast av ett dotterbolag som är etablerat i Europeiska unionen eller av en filial som är etablerad i Tyskland. Ett utländskt försäkringsbolag som har etablerat en filial i Tyskland får i detta land ingå försäkringsavtal för internationell transport endast genom denna filial. FR: Försäkring av risker i samband med marktransport får tillhandahållas endast av försäkringsbolag som är etablerade i Europeiska unionen. PL: Obundet, utom för återförsäkring, retrocession och försäkring av varor i internationell transport.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
	PT: Luft- och sjötransportförsäkring som täcker varor, luftfartyg, skrov och ansvar får endast tillhandahållas av bolag som är etablerade i EU. Endast personer och bolag som är etablerade i EU får agera som försäkringsförmedlare för sådan försäkringsverksamhet i Portugal. För leveranssätt 1 AT, BE, CZ, DE, DK, ES, FI, FR, EL, HU, IE, IT, LU, NL, PT, RO, SK, SE, SI och UK: Obundet för direkta försäkringstjänster utom för försäkring av risker som rör i) sjöfart, kommersiell luftfart samt uppskjutning av rymdfarkoster och frakt i rymden (inbegripet satelliter) när sådan försäkring täcker något eller allt av följande: godset som transporteras, fordonet som transporterar godset och varje skadeståndsskyldighet som följer därav; och ii) gods i internationell transittrafik. BG: Obundet för direkt försäkring, utom för tjänster som tillhandahålls av utländska leverantörer till utländska personer i Bulgarien. Transportförsäkring avseende varor, försäkring av fordon i sig och ansvarsförsäkring i samband med risker i Bulgarien får inte tillhandahållas direkt av utländska försäkringsbolag. Ett utländskt försäkringsbolag får ingå försäkringsavtal endast genom en filial. Obundet för inlåningsförsäkring och liknande ersättningssystem samt obligatoriska försäkringar. CY, LV och MT: Obundet för direkta försäkringstjänster utom för försäkring av risker som rör i) sjöfart, kommersiell luftfart samt uppskjutning av rymdfarkoster och frakt i rymden (inbegripet satelliter) när sådan försäkring täcker något eller allt av följande: godset som transporteras, fordonet som transporterar godset och varje skadeståndsskyldighet som följer därav; och ii) gods i internationell transittrafik. LT: Obundet för direkta försäkringstjänster utom för försäkring av risker som rör i) sjöfart, kommersiell luftfart samt uppskjutning av rymdfarkoster och frakt i rymden (inbegripet satelliter) när sådan försäkring täcker något eller allt av följande: godset som transporteras, fordonet som transporterar godset och varje skadeståndsskyldighet som följer därav; och ii) varor i internationell transittrafik, utom när det gäller landtransport där risken finns i Litauen. BG, LV, LT och PL: Obundet för försäkringsförmedling. FI: Bara försäkringsbolag med säte i EU eller filial i Finland får tillhandahålla direkta försäkringstjänster (även koassurans). Försäkringsmäklartjänster får tillhandahållas av ett bolag eller en person som har permanent etablering i EU.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
	HU: Försäkringsbolag som inte är etablerade i EU får tillhandahålla direkta försäkringstjänster i Ungern endast genom en filial registrerad i Ungern. IT: Obundet när det gäller aktuarietjänster. Transportförsäkring avseende varor, försäkring av fordon i sig och ansvarsförsäkring i samband med risker i Italien får tillhandahållas endast av försäkringsbolag som är etablerade i Europeiska unionen. Detta förbehåll gäller inte för internationell transport som inbegriper import till Italien. SE: Tillhandahållande av direktförsäkring tillåts endast genom ett försäkringsbolag med koncession i Sverige, under förutsättning att den utländska tjänsteleverantören och det svenska försäkringsbolaget tillhör samma koncern eller har ingått samarbetsavtal. ES: För aktuarietjänster gäller ett krav på bosättning och tre års relevant erfarenhet. HR: Obundet för direkta försäkrings- och försäkringsförmedlingstjänster utom för a) livförsäkring: för tillhandahållande av livförsäkring till utländska personer som är bosatta i Kroatien; b) skadeförsäkring: för tillhandahållande av annan skadeförsäkring än ansvarsförsäkring för fordon till utländska personer som är bosatta i Kroatien; c) sjö- och lufttransportförsäkring samt annan transportförsäkring. För leveranssätt 2 AT, BE, BG, CZ, CY, DE, DK, ES, FI, FR, EL, HU, IE, IT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SE, SI och UK: Obundet för förmedling. BG: För direkt försäkring: Bulgariska fysiska och juridiska personer och utländska personer som bedriver ekonomisk verksamhet i Bulgarien kan ingå försäkringsavtal i fråga om sin verksamhet i Bulgarien endast med tjänsteleverantörer som har tillstånd att bedriva försäkringsverksamhet i Bulgarien. Försäkringskompensation på grundval av sådana avtal ska betalas ut i Bulgarien. Obundet för inlåningsförsäkring och liknande ersättningssystem samt obligatoriska försäkringar. IT: Transportförsäkring avseende varor, försäkring av fordon i sig och ansvarsförsäkring i samband med risker i Italien får tillhandahållas endast av försäkringsbolag som är etablerade i Europeiska unionen. Detta förbehåll gäller inte för internationell transport som inbegriper import till Italien. HR: Obundet för direkta försäkrings- och försäkringsförmedlingstjänster utom för a) livförsäkring: för tillhandahållande av livförsäkring till utländska personer som är bosatta i Kroatien; b) skadeförsäkring: i) för tillhandahållande av annan skadeförsäkring än ansvarsförsäkring för fordon till utländska personer som är bosatta i Kroatien;

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
	ii) person- eller sakförsäkring som inte finns tillgänglig i Kroatien; – företag som köper försäkring utomlands i samband med investeringsarbete utomlands, inkl. utrustning för sådant arbete; – för att garantera avkastning på utländska lån (kollateral försäkring); – person och sakförsäkring av helt ägt företag och samriskföretag som bedriver näringsverksamhet utomlands, om det ske i enlighet med bestämmelserna i det landet eller det krävs för att registrera företaget; – fartyg under byggnation eller reparation, om så föreskrivs i avtalet med den utländska kunden (köparen); c) sjö- och lufttransportförsäkring samt annan transportförsäkring.
B. Bankverksamhet och andra finansiella tjänster (med undantag av försäkringstjänster)	För leveranssätt 1 AT, BE, BG, CZ, DE, DK, ES, FI, FR, EL, HU, IE, IT, LU, NL, PL, PT, SK, SE och UK: Obundet utom för tillhandahållande av finansiell information och bearbetning av finansiella data samt rådgivning och andra relaterade tjänster, med undantag för förmedling. BE: För att bedriva investeringsrådgivning krävs etablering i Belgien. BG: Begränsningar och villkor som rör användningen av telekommunikationsnätverket kan förekomma. CY: Obundet utom för handel med överlåtbara värdepapper, tillhandahållande av finansiell information och bearbetning av finansiella data samt rådgivning och andra relaterade tjänster, med undantag för förmedling. EE: För inlåning krävs godkännande från den estniska finansinspektionen och registrering enligt estnisk lag som aktiebolag, dotterbolag eller filial. För förvaltning av investeringsbolag krävs etablering av ett specialiserat förvaltningsbolag. Endast företag med säte i unionen kan verka som förvaringsinstitut för investeringsfonders tillgångar. HR: Obundet, utom för utlåning, finansiell leasing, betalnings- och penningförmedlingstjänster, garantier och åtaganden, penningmäkleri, tillhandahållande och överföring av finansiell information samt rådgivning och andra finansiella kringtjänster, med undantag för förmedling. LT: För förvaltning av investeringsbolag krävs etablering av ett specialiserat förvaltningsbolag. Endast företag med säte eller filial i Litauen kan verka som förvaringsinstitut för investeringsfonders tillgångar. IE: För tillhandahållande av investeringstjänster eller investeringsrådgivning krävs antingen i) tillstånd i Irland, vilket normalt förutsätter att tillhandahållaren är ett aktiebolag, handelsbolag eller enskilt företag, i vardera fallet med huvudkontor/säte i Irland (i vissa fall kan det hända att tillstånd inte krävs, t.ex. när en tillhandahållare av tjänster från tredje land inte har någon kommersiell närvaro i Irland och tjänsten inte tillhandahålls privatpersoner) eller ii) tillstånd i en annan medlemsstat i enlighet med EU:s direktiv om investeringstjänster.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
	IT: Obundet för säljare av finansiella tjänster (promotori di servizi finanziari). LV: Obundet utom för medverkan vid utfärdandet av alla slags värdepapper, tillhandahållande av finansiell information och bearbetning av finansiella data samt rådgivning och andra relaterade tjänster, med undantag för förmedling LT: Kommersiell närvaro krävs för pensionsfondsförvaltning. MT: Obundet utom för inlåning, utlåning av alla slag, tillhandahållande av finansiell information och bearbetning av finansiella data samt rådgivning och andra relaterade tjänster, med undantag för förmedling. PL: För tillhandahållande och överföring av finansiell information och bearbetning av finansiella data och tillhörande programvara: krav på att använda det allmänna telenätet, eller någon annan godkänd operatörs nät. RO: Obundet för finansiell leasing och för handel med penningmarknadsinstrument, utländsk valuta, derivatinstrument, valuta- och ränteinstrument, överlåtbara värdepapper och andra överlåtbara instrument och finansiella tillgångar, medverkan vid utfärdande av alla slags värdepapper, förvaltning av tillgångar, samt clearing- och avvecklingstjänster rörande finansiella tillgångar. Betalnings- och penningförmedlingstjänster tillåts endast genom en bank som är etablerad lokalt. SI: i) Medverkan vid utfärdandet av statsskuldförbindelser och pensionsfondsförvaltning: Obundet. ii) Alla övriga undersektorer, utom tillhandahållande och överföring av finansiell information och när det gäller för inhemska juridiska personer och enskilda näringsidkare att motta krediter (all form av upplåning) och att acceptera borgensförbindelser och garantier från utländska kreditinstitut samt rådgivningstjänster och andra till finansiella tjänster relaterade tjänster: Obundet. Medlemmar i värdepappersbörsen i Slovenien måste vara registrerade som juridiska personer i Slovenien eller vara filialer till utländska investeringsbolag eller banker. För leveranssätt 2 BG: Begränsningar och villkor som rör användningen av telekommunikationsnätverket kan förekomma. PL: För tillhandahållande och överföring av finansiell information och bearbetning av finansiella data och tillhörande programvara: krav på att använda det allmänna telenätet, eller någon annan godkänd operatörs nät.
8. HÄLSO- OCH SJUKVÅRDSTJÄNSTER OCH SOCIALA TJÄNSTER (endast privatfinansierade)	
A. Sjukhustjänster (CPC 9311) C. Vård på andra behandlingshem än sjukhus (CPC 93193)	För leveranssätt 1 AT, BE, BG, DE, CY, CZ, DK, ES, EE, FI, FR, EL, IE, IT, LV, LT, MT, LU, NL, PL, PT, RO, SI, SE, SK och UK: Obundet. HR: Obundet, utom för telemedicin. För leveranssätt 2 Inga.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
D. Sociala tjänster (CPC 933)	För leveranssätt 1 AT, BE, BG, CY, CZ, DE, DK, EE, ES, EL, FI, FR, HR, HU, IE, IT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SE, SI, SK och UK: Obundet. För leveranssätt 2 BE: Obundet för andra sociala tjänster än konvalescenthem, vilohem och äldreboenden.
9. TURISM OCH RESERELATERADE TJÄNSTER	
A. Hotell, restauranger samt cateringverksamhet (CPC 641, CPC 642 och CPC 643) (utom cateringverksamhet inom lufttransport) ([28])	För leveranssätt 1 AT, BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, FR, EL, IE, IT, LV, LT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SI, SE och UK: Obundet utom för cateringverksamhet. HR: Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
B. Resebyråer och researrangörer (inbegripet reseledare) (CPC 7471)	För leveranssätt 1 BG, HU: Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
C. Turistguidetjänster (CPC 7472)	För leveranssätt 1 BG, CY, CZ, HU, IT, LT, MT, PL, SK och SI: Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
10. FRITIDS-, KULTUR- OCH SPORTTJÄNSTER (utom audiovisuella tjänster)	
A. Underhållningstjänster (inbegripet teater, levande musik, cirkusuppträdanden och diskotek) (CPC 9619)	För leveranssätt 1 BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, EE, FI, FR, EL, HR, HU, IE, IT, LV, LT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SI och UK: Obundet. För leveranssätt 2 CY, CZ, FI, HR, MT, PL, RO, SK och SI: Obundet. BG: Obundet utom för tjänster som rör teaterproduktion, sånggrupper, band- och orkesterunderhållning (CPC 96191), tjänster som tillhandahålls av författare, kompositörer, skulptörer, underhållare och andra enskilda artister (CPC 96192) och tillhörande teatertjänster (CPC 96193)

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
	EE: Obundet för övrig underhållning (CPC 96199) utom biograftjänster LT, LV: Obundet utom för biograftjänster (ingår i CPC 96199)
B. Nyhetsbyråer (CPC 962)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
C. Biblioteks-, arkiv- och museitjänster och övriga kulturtjänster (CPC 963)	För leveranssätt 1 BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, EE, FI, FR, EL, HR, HU, IE, IT, LT, LV, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SI, SE och UK: Obundet. För leveranssätt 2 BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, FI, FR, EL, HR, HU, IE, IT, LT, LV, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SI, SE och UK: Obundet.
D. Sporttjänster (CPC 9641)	För leveranssätt 1 och 2 AT: Obundet för skidskolor och bergsguidetjänster. BG, CZ, LV, MT, PL, RO och SK: Obundet. För leveranssätt 1 CY, EE och HR: Obundet.
E. Tjänster i fritidsparker och badanläggningar (CPC 96491)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
11. TRANSPORTTJÄNSTER	
A. Sjötransport a) Internationell passagerartransport (CPC 7211 utom nationellt cabotage ([29])) b) Internationell godstransport (CPC 7212 utom nationellt cabotage30) ([30])	För leveranssätt 1 och 2 BG, CY, DE, EE, ES, FR, FI, EL, IT, LT, LV, MT, PT, RO, SI och SE: Matartjänster med godkännande.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
B. Transport på inre vattenvägar	För leveranssätt 1 och 2
a) Passagerartransport (CPC 7221 utom nationellt cabotage36)	EU: Åtgärder som baseras på befintliga eller framtida avtal om tillträde till inre vattenvägar (inbegripet avtal till följd av Rhen-Main-Donau-kanalen) förbehåller vissa trafikrättigheter för operatörer som är baserade i de berörda länderna och uppfyller medborgarskapskriterierna för ägande. Genomförandebestämmelser för Mannheimkonventionen om sjöfart på Rhen och Belgradkonventionen om sjöfarten på Donau.
b) Godstransport (CPC 7222 utom nationellt cabotage37)	AT: Ett företag eller en varaktig etablering måste registreras i Österrike. BG, CY, CZ, EE, FI, HR, HU, LT, MT, RO, SE, SI och SK: Obundet.
C. Järnvägstransport	För leveranssätt 1
a) Passagerartransport	EU: Obundet.
(CPC 7111)	För leveranssätt 2
b) Godstransport (CPC 7112)	Inga.
D. Vägtransport	För leveranssätt 1
a) Passagerartransport	EU: Obundet.
(CPC 7121 och CPC 7122)	För leveranssätt 2
b) Godstransport (CPC 7123, utom transport av post för egen räkning ([31]))	Inga.
E. Transport i rörledning av andra varor än bränsle ([32]) (CPC 7139)	För leveranssätt 1 EU: Obundet. För leveranssätt 2 AT, BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, EE, FI, FR, EL, IE, IT, LV, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SI, SE och UK: Obundet.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
12. KRINGTJÄNSTER FÖR TRANSPORT ([33])	
A. Kringtjänster för sjötransport	För leveranssätt 1
a) Godshantering i samband med sjöfart	EU: Obundet för godshantering i samband med sjöfart, bogsering och påskjutning av fartyg, tullklareringstjänster och för containerterminal- och containerdepåtjänster.
b) Lagring och magasinering (ingår i CPC 742)	AT, BG, CY, CZ, DE, EE, HU, LT, MT, PL, RO, SK, SI och SE: Obundet för uthyrning av fartyg med besättning
c) Tullklareringstjänster	BG: Obundet.
d) Containerterminal- och containerdepåtjänster	AT, BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, FI, FR, EL, HR, IE, IT, LT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SI, SE och UK: Obundet för lagring och magasinering.
e) Agent- och mäklartjänster	HR: Obundet utom för f) fraktspeditionstjänster
f) Fraktspeditionstjänster	För leveranssätt 2
g) Uthyrning av fartyg med besättning (CPC 7213)	Inga.
h) Bogsering och påskjutning av fartyg (CPC 7214)	
i) Stödtjänster för sjötransport (ingår i CPC 745)	
j) Övriga stöd- och kringtjänster (ingår i CPC 749)	
B. Kringtjänster för transport på inre vattenvägar	För leveranssätt 1 och 2
a) Godshantering (ingår i CPC 741)	EU: Inga, utom åtgärder som baseras på befintliga eller framtida avtal om tillträde till inre vattenvägar (inbegripet avtal till följd av Rhen-Main-Donau-kanalen), vilka förbehåller vissa trafikrättigheter för operatörer som är baserade i de berörda länderna och uppfyller medborgarskapskriterierna i fråga om ägande. Genomförandebestämmelser för Mannheimkonventionen om sjöfart på Rhen.
b) Lagring och magasinering (ingår i CPC 742)	EU: Obundet för bogsering och påskjutning av fartyg.
c) Agent- och mäklartjänster inom godstransport (ingår i CPC 748)	HR: Obundet utom för c) agent- och mäklartjänster inom godstransport. För leveranssätt 1
d) Uthyrning av fartyg med besättning (CPC 7223)	AT, BG, CY, CZ, DE, EE, FI, HU, LV, LT, MT, RO, SK, SI och SE: Obundet för uthyrning av fartyg med besättning.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
e) Bogsering och påskjutning av fartyg (CPC 7224) f) Stödtjänster för transport på inre vattenvägar (ingår i CPC 745) g) Övriga stöd- och kringtjänster (ingår i CPC 749)	
C. Kringtjänster för järnvägstransport a) Godshantering (ingår i CPC 741) b) Lagring och magasinering (ingår i CPC 742) c) Agent- och mäklartjänster inom godstransport (ingår i CPC 748) d) Växling, rangering (CPC 7113) e) Stödtjänster för järnvägstransport (CPC 743) f) Övriga stöd- och kringtjänster (ingår i CPC 749)	För leveranssätt 1 EU: Obundet för växling och rangering. HR: Obundet utom för f) fraktspeditionstjänster För leveranssätt 2 Inga.
D. Kringtjänster för vägtransport a) Godshantering (ingår i CPC 741) b) Lagring och magasinering (ingår i CPC 742) c) Agent- och mäklartjänster inom godstransport (ingår i CPC 748)	För leveranssätt 1 AT, BG, CY, CZ, EE, HU, LV, LT, MT, PL, RO, SK, SI och SE: Obundet för uthyrning av nyttovägfordon med operatör. HR: Obundet utom för c) agent- och mäklartjänster inom godstransport och f) stödtjänster för vägtransport för vilka tillstånd krävs. För leveranssätt 2 Inga.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
d) Uthyrning av nyttovägfordon med operatör (CPC 7124) e) Stödtjänster för vägtransport (CPC 744) f) Övriga stöd- och kringtjänster (ingår i CPC 749)	
E. Kringtjänster för lufttransport	
a) Marktjänster (inbegripet cateringtjänster)	För leveranssätt 1 EU: Obundet utom för cateringverksamhet. För leveranssätt 2 BG, CY, CZ, HR, HU, MT, PL, RO, SK och SI: Obundet.
b) Lagring och magasinering (ingår i CPC 742)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
c) Agent- och mäklartjänster inom godstransport (ingår i CPC 748)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
d) Uthyrning av luftfartyg med besättning (CPC 734)	För leveranssätt 1 och 2 EU: Luftfartyg som används av unionens flygbolag måste vara registrerade i de medlemsstater som har utfärdat tillstånd för flygbolaget eller i ett annat EU-land. För registrering kan krävas att luftfartyget ägs antingen av fysiska personer som uppfyller vissa krav på medborgarskap eller av juridiska personer som uppfyller vissa krav som rör ägande av kapital och inflytande. Luftfartyg som är registrerade utanför EU får i undantagsfall och under särskilda omständigheter leasas av ett utländskt flygbolag till ett EU-flygbolag för att tillgodose EU-flygbolagets behov av undantagskaraktär, säsongsrelaterade kapacitetsbehov eller behov för att lösa driftsstörningar, som inte i tillräcklig utsträckning kan tillgodoses genom leasing av luftfartyg som är registrerade inom unionen. För detta krävs ett tidsbegränsat godkännande från den EU-medlemsstat som utfärdat tillståndet för EU-flygbolaget.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
e) Försäljning och marknadsföring	För leveranssätt 1 och 2
f) Datoriserade bokningssystem	EU: Om EU-flygbolag inte medges likvärdig behandling ([34]) som den som ges i EU av leverantörer av CRS-tjänster utanför EU, eller om leverantörer av CRS-tjänster i EU inte medges likvärdig behandling som den som ges i EU av flygbolag utanför EU, kan åtgärder vidtas för att medge likvärdig behandling för flygbolagen utanför EU av leverantörerna av CRS-tjänster i EU respektive för leverantörerna av CRS-tjänster utanför EU av EU-flygbolagen.
g) Flygplatsförvaltning	För leveranssätt 1 EU: Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
F. Kringtjänster för transport i rörledning av andra varor än bränsle ([35]) a) Lagring och magasinering av andra varor än bränsle som transporteras i rörledning (ingår i CPC 742)	För leveranssätt 1 AT, BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, FI, FR, EL, HR, IE, IT, LT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SI, SE och UK: Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
13. ANDRA TRANSPORTTJÄNSTER	
Tillhandahållande av kombinerade transporttjänster	BE, DE, DK, EL, ES, FI, FR, IE, IT, LU, NL, PT och UK: Inga, utan att det påverkar de begränsningar i denna förteckning över åtaganden som gäller ett visst transportsätt. AT, BG, CY, CZ, EE, HR, HU, LT, LV, MT, PL, RO, SE, SI och SK: Obundet.
14. ENERGITJÄNSTER	
A. Tjänster i samband med gruvdrift (CPC 883) ([36])	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
B. Transport i rörledning av bränsle (CPC 7131)	För leveranssätt 1 EU: Obundet. För leveranssätt 2 AT, BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, EE, FI, FR, EL, IE, IT, LV, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SI, SE och UK: Obundet.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
C. Lagring och magasinering av bränsle som transporteras i rörledning (ingår i CPC 742)	För leveranssätt 1 AT, BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, FI, FR, EL, HR, IE, IT, LT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SI, SE och UK: Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
D. Partihandel med bränslen (CPC 62271) och partihandel med el, ånga och varmvatten	För leveranssätt 1 EU: Obundet för partihandel med el, ånga och varmvatten. För leveranssätt 2 Inga.
E. Detaljhandel med drivmedel (CPC 613)	För leveranssätt 1 EU: Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
F. Detaljhandel med eldningsoljor, gasol, kol och ved (CPC 63297) och detaljhandel med el, gas (ej gasol), ånga och varmvatten	För leveranssätt 1 EU: Obundet för detaljhandel med el, gas (ej gasol), ånga och varmvatten. BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, FR, EL, IE, IT, LU, MT, NL, PL, PT, SK och UK: För detaljhandel med drivmedel, gasol, kol och ved: Obundet utom för postorder: inga. För leveranssätt 2 Inga.
G. Tjänster rörande energidistribution (CPC 887)	För leveranssätt 1 EU: Obundet utom för konsulttjänster. I dessa fall: inga. För leveranssätt 2 Inga.
15. ANDRA TJÄNSTER INTE NÄMNDA NÅGON ANNANSTANS	
a) Tvättning, rengöring och färgning (CPC 9701)	För leveranssätt 1 EU: Obundet. För leveranssätt 2 Inga.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
b) Hårvård EU: Obundet.	För leveranssätt 1 (CPC 97021) För leveranssätt 2 Inga.
c) Kosmetisk behandling, manikyr och pedikyr (CPC 97022)	För leveranssätt 1 EU: Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
d) Annan skönhetsvård (CPC 97029)	För leveranssätt 1 EU: Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
e) Kurortstjänster och icke-terapeutisk massage, om de tillhandahålls för avslappning och fysiskt välbefinnande och inte för medicinska ändamål eller rehabilitering ([37]) (CPC ver. 1.0 97230)	För leveranssätt 1 EU: Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
g) Telekommunikationstjänster (CPC 7543)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.

([1]) Omfattar juridisk rådgivning, juridisk representation, juridiska skiljemanna- och förliknings-/medlingstjänster samt juridiska handlings- och intygstjänster. Tillhandahållande av juridiska tjänster i fråga om folkrätt, EU-rätt och rätten i varje jurisdiktion är endast tillåtet om investeraren eller dennes personal är behörig att vara verksam som jurist och är, i likhet med tillhandahållande av andra tjänster, föremål för tillämpliga villkor och förfaranden för licensiering i Europeiska unionens medlemsstater. För jurister som tillhandahåller juridiska tjänster i fråga om folkrätt och utländsk rätt kan dessa bl.a. bestå i efterlevnad av lokala uppförandekoder, användning av hemlandets yrkestitel (om inte erkännande med värdlandets yrkestitel erhållits), försäkringskrav, enkel registrering hos värdlandets advokatsamfund eller förenklad antagning till värdlandets advokatsamfund genom ett lämplighetstest och juridisk eller yrkesmässig hemvist i värdlandet. Juridiska tjänster i fråga om EU-rätt ska i princip utföras av eller genom en advokat som är medlem i ett advokatsamfund i unionen och som agerar i eget namn, och juridiska tjänster i fråga om rättsordningen i en av Europeiska unionens medlemsstater ska i princip utföras av eller genom en advokat som är medlem i denna medlemsstats advokatsamfund och som agerar i eget namn. Det kan därför krävas fullt medlemskap i advokatsamfundet i den aktuella medlemsstaten i Europeiska unionen för att uppträda som ombud inför domstolar och andra behöriga myndigheter i EU eftersom det inbegriper utövande av EU-processrätt och nationell processrätt. I vissa medlemsstater är utländska jurister som inte har fullt medlemskap i advokatsamfundet emellertid tillåtna att uppträda som ombud i civilrättsliga förfaranden för en part som är medborgare i eller hör till den stat där juristen har rätt att utöva sitt yrke.

([2]) Omfattar inte juridisk rådgivning och juridisk representation i skattefrågor, som ingår i 1 A a – Juridiska tjänster.

([3]) Tillhandahållande av läkemedel till allmänheten är, i likhet med tillhandahållande av andra tjänster, föremål för tillämpliga villkor och förfaranden för licensiering och kvalificering i Europeiska unionens medlemsstater. Som en allmän regel är denna verksamhet förbehållen farmaceuter. I vissa medlemsstater är endast tillhandahållandet av receptbelagda läkemedel förbehållet farmaceuter.

([4]) Ingår i CPC 85201, som återfinns under 1 A h – Läkar- och tandläkartjänster.

([5]) Tjänsten i fråga rör fastighetsmäklares verksamhet och påverkar inte rättigheter/restriktioner för fysiska och juridiska personer som köper fast egendom.

([6]) Underhåll och reparation av transportutrustning (CPC 6112, 6122, 8867 och CPC 8868) återfinns under 1 F l 1–1 F l 4.

([7]) Omfattar inte tryckning, som omfattas av CPC 88442 och återfinns under 1 F p.

([8]) I hantering ingår tömning av brevlådor, sortering, transport och utdelning.

([9]) Med postförsändelse avses försändelser som hanteras av alla typer av kommersiella aktörer, oavsett om de är offentliga eller privata.

([10]) T.ex. brev och vykort.

([11]) Omfattar böcker och kataloger.

(12) För undersektorerna i–iv kan det krävas individuella licenser som kan medföra särskilda skyldigheter att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster eller betala en finansiell avgift till en kompensationsfond.
(13) Tidskrifter och tidningar.
(14) Expressutdelning kan förutom ökad snabbhet och tillförlitlighet också innefatta mervärden som hämtning från avsändaren, personlig leverans till adressaten, godsspårning, möjlighet att ändra destination under befordran, samt bekräftelse på mottagande.
(15) Tillhandahållande av medel, däribland särskilda lokaler och befordran av tredje man, som möjliggör självservice genom ömsesidig utväxling av postförsändelser mellan användare som abonnerar på denna tjänst. Med postförsändelse avses försändelser som hanteras av alla typer av kommersiella aktörer, oavsett om de är offentliga eller privata.
(16) Brevförsändelse: en skriftlig underrättelse på vilket fysiskt medium som helst, som ska befordras till och överlämnas på den adress som avsändaren angett på själva försändelsen eller dess omslag. Böcker, kataloger, tidningar och tidskrifter betraktas inte som brevförsändelser
(17) Transport av landpost för egen räkning.
(18) Transport av luftpost för egen räkning.
(19) Dessa tjänster omfattar inte informations- och/eller databehandling on-line (inklusive transaktionsbehandling) (ingår i CPC 843) som återfinns under 1 B – Datatjänster.
(20) Radio- och tv-utsändning definieras som den oavbrutna överföringskedja som krävs för utsändning av tv- och radioprogramsignaler till allmänheten, men omfattar inte återutsändningslänkar mellan operatörerna.
(21) Här ingår telekommunikationstjänster som består i vidarebefordran och mottagande av radio- och tv-sändningar via satellit (den oavbrutna överföringskedja som krävs för utsändning av tv- och radioprogramsignaler till allmänheten). Här ingår försäljning av användning av satellittjänster, men inte försäljning av tv-programpaket till hushållen.
(22) Dessa tjänster, som omfattar CPC 62271, ingår i ENERGITJÄNSTER under 18 D.
(23) Omfattar inte underhåll och reparation, som ingår i FÖRETAGSTJÄNSTER under 1 B och 1 F 1.
(24) Detaljhandel med läkemedel och sjukvårdsartiklar ingår i PROFESSIONELLA TJÄNSTER under 1 A k.
(25) Motsvarar avloppshantering.
(26) Motsvarar avgasrening.
(27) Motsvarar delar av Skydd av natur och landskapet.
(28) Cateringverksamhet inom lufttransport ingår i KRINGTJÄNSTER FÖR TRANSPORT under 12 D a – Marktjänster.
(29) Utan att det påverkar vilka aktiviteter som kan betraktas som cabotage enligt nationell lagstiftning inbegriper denna lista inte nationellt cabotage, som antas omfatta transport av passagerare eller gods mellan en hamn eller en punkt i en medlemsstat och en annan hamn eller punkt i samma medlemsstat, även på dess kontinentalsockel enligt FN:s havsrättskonvention, och trafik som börjar och slutar i samma hamn eller punkt i en medlemsstat.
(30) Omfattar matartjänster och förflyttning av tom utrustning som utförs av internationella sjötransportföretag mellan hamnar i samma stat.
(31) Ingår i CPC 71235, som återfinns i KOMMUNIKATIONSTJÄNSTER under
2 A – Post- och budtjänster
(32) Transport av bränsle i rörledning ingår i ENERGITJÄNSTER under 13 B.
(33) Omfattar inte underhåll och reparation av transportutrustning, som ingår i FÖRETAGSTJÄNSTER under 1 F l 1–1 F l 4.
(34) Med likvärdig behandling avses icke-diskriminerande behandling av EU-flygbolag och EU-leverantörer av CRS-tjänster.
(35) Kringtjänster för transport av bränsle i rörledning ingår i ENERGITJÄNSTER under 13 C.
(36) Omfattar följande tjänster som tillhandahålls på arvodes- eller kontraktsbasis: rådgivnings- och konsulttjänster som rör gruvdrift, iordningställande av arbetsplatser på land, installation av borriggar på land, borrning, borrkronor, foderrör och produktionsrör, borrslamsteknik och tillhandahållande av borrslam, kontroll av fasta ämnen, fiske och särskilda åtgärder i borrhål, geologi vid brunnar och borrkontroll, tagning av borrkärnor, provning av brunnar, kablar, tillhandahållande och skötsel av kompletteringsvätskor (saltlösningar), tillhandahållande och installation av kompletteringsutrustning, cementering (tryckpumpning), stimulering (sprickbildning, syrabehandling och tryckpumpning), överhalning och reparation av brunnar, igenfyllning och nedläggning av brunnar.
(37) Terapeutisk massage och brunnskurer ingår i 1 A h – Läkartjänster, 1 A j 2 – Tjänster som tillhandahålls av sjuksköterskor, sjukgymnaster och paramedicinsk personal samt Hälso- och sjukvård (8 A och 8 C).

BILAGA XVI-C TILL KAPITEL 6

FÖRBEHÅLL FÖR TJÄNSTELEVERANTÖRER SOM TILLHANDAHÅLLER TJÄNSTER PÅ KONTRAKTSBASIS OCH OBEROENDE YRKESUTÖVARE

EU-Parten

1. I nedanstående förteckning över förbehåll anges de tjänstesektorer som liberaliserats enligt artiklarna 101.2 och 102.2 (tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis och oberoende yrkesutövare) och där begränsningar gäller för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis och oberoende yrkesutövare samt begränsningarnas omfattning.

2. Förteckningen består av följande:

   a) En första kolumn där det anges i vilken sektor eller undersektor som begränsningarna gäller.

   b) En andra kolumn där de tillämpliga begränsningarna beskrivs.

   EU-parten gör inga åtaganden för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis och oberoende yrkesutövare för någon annan tjänstesektor än de som uttryckligen förtecknas nedan.

3. Vid identifieringen av enskilda sektorer och undersektorer avses med

   a) CPC den centrala produktindelningen (Central Products Classification) enligt Förenta nationernas statistikkontors statistiska skrifter (Statistical Office of the United Nations, Statistical Papers) Series M, N° 77, CPC prov, 1991, och

   b) CPC ver. 1.0 den centrala produktindelningen (Central Products Classification) enligt Förenta nationernas statistikkontors statistiska skrifter (Statistical Office of the United Nations, Statistical Papers) Series M, N° 77, CPC ver. 1.0, 1998.

4. Åtaganden för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis och oberoende yrkesutövare gäller inte om avsikten med eller följden av deras tillfälliga närvaro är att störa eller på annat sätt påverka resultatet av en konflikt eller förhandling mellan arbetsmarknadens parter.

5. I förteckningen ingår inte åtgärder rörande kvalifikationskrav, kvalificeringsförfaranden, tekniska standarder samt villkor och förfaranden för licensiering, om de inte utgör en begränsning enligt artiklarna 101.2 och 102.2 (tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis och oberoende yrkesutövare). Dessa åtgärder (t.ex. krav på att ha licens, krav på att ha erkända kvalifikationer i reglerade sektorer, krav på att klara särskilda examina, inbegripet språkexamina och krav på att ha juridisk hemvist på det territorium där den ekonomiska verksamheten utövas) gäller, även om de inte förtecknas, ändå för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis och oberoende yrkesutövare från Ukraina.

6. Förteckningen innehåller inte åtgärder rörande subventioner som en part beviljat.

7. Förteckningen påverkar inte förekomsten av offentliga monopol och ensamrätt i de relevanta sektorerna som angetts av EU i dess lista (bilaga XVI-A eller bilaga XVI-B) till kapitel 6 (etablering, handel med tjänster och elektronisk handel) i avdelning IV i detta avtal.

8. I de sektorer där ekonomiska behovsprövningar tillämpas kommer det viktigaste kriteriet att vara en bedömning av den aktuella marknadssituationen i den medlemsstat i Europeiska unionen eller den region där tjänsten ska tillhandahållas, inbegripet antalet befintliga tjänsteleverantörer och följderna för dessa.

9. De rättigheter och skyldigheter som följer av förteckningen nedan ska inte ha någon direkt (self-executing) effekt och ger alltså inte fysiska eller juridiska personer några direkta rättigheter.

10. Följande förkortningar används i förteckningen nedan:

    AT Österrike

    BE Belgien

BG Bulgarien

CY Cypern

CZ Tjeckien

DE Tyskland

DK Danmark

EU Europeiska unionen, inklusive samtliga medlemsstater

ES Spanien

EE Estland

FI Finland

FR Frankrike

EL Grekland

HR Kroatien

HU Ungern

IE Irland

IT Italien

LV Lettland

LT Litauen

LU Luxemburg

MT Malta

NL Nederländerna

PL Polen

PT Portugal

RO Rumänien

SK Slovakien

SI Slovenien

SE Sverige

UK Förenade kungariket

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
ALLA SEKTORER	Övergångsperioder BG och RO: Åtagandena träder i kraft den 1 januari 2014. Godkännande EU: EU-direktiv om ömsesidigt erkännande av examensbevis är endast tillämpliga på medborgare i EU:s medlemsstater. Rätten att utöva ett reglerat yrke i en medlemsstat ger inte rätt att utöva det i en annan medlemsstat ([1]).

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
Juridisk rådgivning angående folkrätt och utländsk rätt (dvs. annan än EU-rätt) (ingår i CPC 861) (2)	AT, CY, DE, EE, IE, LU, NL, PL, PT, SE och UK: Inga. BE, ES, HR, IT, EL: Ekonomisk behovsprövning för oberoende yrkesutövare. LV: Ekonomisk behovsprövning för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis. BG, CZ, DK, FI, HU, LT, MT, RO, SI och SK: Ekonomisk behovsprövning. DK: Endast advokater med dansk auktorisation får marknadsföra juridiska rådgivningstjänster. För att erhålla dansk auktorisation krävs en dansk juridisk examen. FR: Krav på fullt medlemskap genom förenklad antagning till advokatsamfundet genom ett lämplighetstest. Juristers tillträde till yrkena avocat auprès de la Cour de Cassation och avocat auprès du Conseil d'Etat omfattas av kvoter, och det ställs även krav på medborgarskap. HR: För fullt medlemskap i advokatsamfundet, som krävs för juridiska representationstjänster, gäller ett krav på medborgarskap.
Redovisnings- och bokföringstjänster (CPC 86212 utom "revision", CPC 86213, CPC 86219 och CPC 86220)	BE, CY, DE, EE, ES, IE, IT, LU, NL, PL, PT, SI, SE, UK: Inga. AT: Arbetsgivaren måste vara medlem av den relevanta yrkesorganisationen i hemlandet, om en sådan finns. FR: Krav på tillstånd. Tillhandahållande av redovisnings- och bokföringstjänster är beroende av ett beslut av ekonomi-, finans- och industriministern efter samråd med utrikesministern. BG, CZ, DK, EL, FI, HU, LT, LV, MT, RO och SK: Ekonomisk behovsprövning. HR: Krav på bosättning.
Skatterådgivning (CPC 863) (3)	BE, DE, EE, ES, FR, IE, IT, LU, NL, PL, SI, SE och UK: Inga. AT: Arbetsgivaren måste vara medlem av den relevanta yrkesorganisationen i hemlandet, om en sådan finns; krav på medborgarskap för att uppträda som ombud inför behöriga myndigheter. BG, CZ, DK, EL, FI, HU, LT, LV, MT, RO och SK: Ekonomisk behovsprövning. CY: Obundet när det gäller ingivande av skattedeklarationer. PT: Obundet. HR och HU: Krav på bosättning.
Arkitekttjänster och Stadsplanering och landskapsarkitektur (CPC 8671 och CPC 8674)	EE, EL, FR, IE, LU, MT, NL, PL, PT, SI, SE och UK: Inga. BE, ES, HR och IT: Ekonomisk behovsprövning för oberoende yrkesutövare. LV: Ekonomisk behovsprövning för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis. FI: Den fysiska personen måste visa att han/hon har specialkunskaper som är relevanta för den tjänst som tillhandahålls. DK: Ekonomisk behovsprövning, utom för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis och som stannar högst tre månader. BG, CY, CZ, DE, FI, HU, LT, RO och SK: Ekonomisk behovsprövning. AT: Endast för planeringstjänster: ekonomisk behovsprövning. HR, HU och SK: Krav på bosättning.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
Ingenjörstjänster och Integrerade tekniska tjänster (CPC 8672 och CPC 8673)	EE, EL, FR, IE, LU, MT, NL, PL, PT, SI, SE och UK: Inga. BE, ES, HR och IT: Ekonomisk behovsprövning för oberoende yrkesutövare. LV: Ekonomisk behovsprövning för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis. FI: Den fysiska personen måste visa att han/hon har specialkunskaper som är relevanta för den tjänst som tillhandahålls. DK: Ekonomisk behovsprövning, utom för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis och som stannar högst tre månader. BG, CY, CZ, DE, FI, HU, LT, RO och SK: Ekonomisk behovsprövning. AT: Endast för planeringstjänster: ekonomisk behovsprövning. HR och HU: Krav på bosättning.
Datatjänster och tillhörande tjänster (CPC 84)	EE, EL, FR, IE, LU, MT, NL, PL, PT, SI och SE: Inga. ES och IT: Ekonomisk behovsprövning för oberoende yrkesutövare. LV: Ekonomisk behovsprövning för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis. BE: Ekonomisk behovsprövning för oberoende yrkesutövare. DK: Ekonomisk behovsprövning, utom för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis och som stannar högst tre månader. AT, DE, BG, CY, CZ, FI, HU, LT, RO, SK och UK: Ekonomisk behovsprövning. HR: Krav på bosättning för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis. Obundet för oberoende yrkesutövare.
Forsknings- och utvecklingstjänster (CPC 851, 852 utom psykologtjänster ([4]), 853)	EU, utom BE, UK: Krav på mottagningsavtal med ett godkänt forskningsorgan ([5]). CZ, DK, SK: Ekonomisk behovsprövning. BE, UK: Obundet. HR: Krav på bosättning.
Reklam (CPC 871)	BE, CY, DE, EE, ES, FR, HR, IE, IT, LU, NL, PL, PT, SI, SE och UK: Inga. AT, BG, CZ, DK, EL, FI, HU, LT, LV, MT, RO och SK: Ekonomisk behovsprövning.
Konsulttjänster inom organisationsledning (CPC 865)	DE, EE, EL, FR, IE, LV, LU, MT, NL, PL, PT, SI, SE och UK: Inga. ES och IT: Ekonomisk behovsprövning för oberoende yrkesutövare. BE och HR: Ekonomisk behovsprövning för oberoende yrkesutövare. DK: Ekonomisk behovsprövning, utom för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis och som stannar högst tre månader. AT, BG, CY, CZ, FI, HU, LT, RO och SK: Ekonomisk behovsprövning.
Tjänster i anslutning till organisationskonsulttjänster (CPC 866)	DE, EE, EL, FR, IE, LV, LU, MT, NL, PL, PT, SI, SE och UK: Inga. BE, ES, HR och IT: Ekonomisk behovsprövning för oberoende yrkesutövare. DK: Ekonomisk behovsprövning, utom för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis och som stannar högst tre månader. AT, BG, CY, CZ, FI, LT, RO och SK: Ekonomisk behovsprövning. HU: Ekonomisk behovsprövning, utom för medlings- och förlikningstjänster (CPC 86602), där: obundet.
Teknisk provning och analys (CPC 8676)	BE, DE, EE, EL, ES, FR, HR, IE, IT, LU, NL, PL, SI, SE och UK: Inga. DK: Ekonomisk behovsprövning, utom för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis och som stannar högst tre månader. AT, BG, CY, CZ, FI, HU, LT, LV, MT, PT, RO och SK: Ekonomisk behovsprövning.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
Vetenskapliga och tekniska konsulttjänster (CPC 8675)	BE, EE, EL, ES, HR, IE, IT, LU, NL, PL, SI, SE och UK: Inga. AT, CY, CZ, DE, DK, FI, HU, LT, LV, MT, PT, RO och SK: Ekonomisk behovsprövning. DE: Obundet för lantmätare inom statliga verk. FR: Obundet för ”lantmäteri”-verksamhet som rör fastställandet av äganderätt och marklagstiftning. BG: Obundet.
Underhåll och reparation av fartyg (ingår i CPC 8868)	BE, CY, EE, EL, ES, FR, HR, IT, LV, LU, NL, PL, PT, SI och SE: Inga. AT, BG, CZ, DE, DK, FI, HU, IE, LT, MT och RO: Ekonomisk behovsprövning. SK: Ekonomisk behovsprövning. UK: Obundet.
Underhåll och reparation av utrustning för järnvägstransport (ingår i CPC 8868)	BE, CY, EE, EL, ES, FR, HR, IT, LV, LU, MT, NL, PL, PT, SI och SE: Inga. AT, BG, CZ, DE, DK, FI, HU, IE, LT, RO och SK: Ekonomisk behovsprövning. UK: Obundet.
Underhåll och reparation av motorfordon, motorcyklar, snöskotrar och vägtransportutrustning (CPC 6112, CPC 6122, ingår i CPC 8867 och i CPC 8868)	BE, EE, EL, ES, FR, HR, IT, LV, LU, NL, PL, PT, SI och SE: Inga. AT, BG, CY, CZ, DE, DK, FI, HU, IE, LT, MT, RO och SK: Ekonomisk behovsprövning. UK: Obundet.
Underhåll och reparation av luftfartyg och delar till luftfartyg (ingår i CPC 8868)	BE, CY, EE, EL, ES, FR, HR, IT, LV, LU, MT, NL, PL, PT, SI och SE: Inga. AT, BG, CZ, DE, DK, FI, HU, IE, LT, RO och SK: Ekonomisk behovsprövning. UK: Obundet.
Underhåll och reparation av metallvaror, maskiner (inte kontorsmaskiner), utrustning (inte transport- och kontorsutrustning) samt hushållsartiklar och personliga artiklar ([6]) (CPC 633, CPC 7545, CPC 8861, CPC 8862, CPC 8864, CPC 8865 och CPC 8866)	BE, EE, EL, ES, FR, HR, IT, LV, LU, MT, NL, PL, PT, SI, SE och UK: Inga. AT, BG, CY, CZ, DE, DK, FI, HU, IE, LT, RO och SK: Ekonomisk behovsprövning.
Översättning (CPC 87905, utom officiell eller auktoriserad verksamhet)	DE, EE, FR, LU, MT, NL, PL, PT, SI, SE och UK: Inga. BE, ES, IT och EL: Ekonomisk behovsprövning för oberoende yrkesutövare. CY och LV: Ekonomisk behovsprövning för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis. AT, BG, CZ, DK, FI, HU, IE, LT, RO och SK: Ekonomisk behovsprövning. HR: Obundet för oberoende yrkesutövare.
Markundersökning (CPC 5111)	BE, DE, EE, EL, ES, FR, HR, IE, IT, LU, MT, NL, PL, PT, SI, SE och UK: Inga. AT, BG, CY, CZ, FI, HU, LT, LV, RO och SK: Ekonomisk behovsprövning. DK: Ekonomisk behovsprövning, utom för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis och som stannar högst tre månader.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
Miljötjänster (CPC 9401 ([7]), CPC 9402, CPC 9403, CPC 9404 ([8]), ingår i CPC 94060 ([9]), CPC 9405, ingår i CPC 9406, CPC 9409)	BE, EE, ES, FR, HR, IE, IT, LU, MT, NL, PL, PT, SI, SE och UK: Inga. AT, BG, CY, CZ, DE, DK, EL, FI, HU, LT, LV, RO och SK: Ekonomisk behovsprövning.
Resebyråer och researrangörer (inbegripet reseledare ([10])) (CPC 7471)	AT, CZ, DE, EE, ES, FR, IT, LU, NL, PL, SI och SE: Inga. DK: Ekonomisk behovsprövning, utom för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis och som stannar högst tre månader. IE: Obundet utom för reseledare. BG, EL, FI, HU, LT, LV, MT, PT, RO och SK: Ekonomisk behovsprövning. BE och CY: Obundet utom för reseledare (personer som har till uppgift att åtfölja grupper om minst tio personer utan att fungera som guider på särskilda platser). HR: Krav på bosättning. UK: Obundet.
Andra underhållningstjänster än audiovisuella tjänster (inbegripet teater, levande musik, cirkusuppträdanden och diskotek) (CPC 9619)	AT, BG, CZ, DE, DK, EE, EL, ES, FI, HU, IE, IT, LT, LU, LV, MT, NL, PL, PT, RO, SK och SE: Hög kvalifikation ([11]) kan krävas. Ekonomisk behovsprövning. SI: Vistelsen begränsas till sju dagar per evenemang. För cirkus- och nöjesparkstjänster begränsas vistelsen till högst 30 dagar per kalenderår. FR: Obundet för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis, utom i följande fall: — Artisterna har ett anställningsavtal med ett godkänt underhållningsföretag. — Arbetstillstånd beviljas för högst nio månader och kan förlängas med tre månader. — Krav på godkänt ekonomiskt behovstest. Huvudkriterium: bedömning av arbetsmarknadssituationen på det berörda verksamhetsområdet i det geografiska område där tjänsten ska tillhandahållas. — Underhållningsföretaget måste betala en skatt till Office Français de l'Immigration et de l'Intégration. CY: Ekonomisk behovsprövning för levande musik och diskotek. BE och UK: Obundet.

([1]) För att tredjelandsmedborgares kvalifikationer ska erkännas i hela EU krävs att ett avtal om ömsesidigt erkännande förhandlas fram i enlighet med artikel 18 i avtalet.
([2]) Juridiska tjänster är, i likhet med tillhandahållande av andra tjänster, föremål för tillämpliga villkor och förfaranden för licensiering i Europeiska unionens medlemsstater. För jurister som tillhandahåller juridiska tjänster i fråga om folkrätt och utländsk rätt kan dessa bl.a. bestå i efterlevnad av lokala uppförandekoder, användning av hemlandets yrkestitel (om inte erkännande med värdlandets yrkestitel erhållits), försäkringskrav, enkel registrering hos värdlandets advokatsamfund eller förenklad antagning till värdlandets advokatsamfund genom ett lämplighetstest och juridisk eller yrkesmässig hemvist i värdlandet.
([3]) Omfattar inte juridisk rådgivning och juridisk representation i skattefrågor, som återfinns under Juridisk rådgivning angående folkrätt och utländsk rätt.
([4]) Ingår i CPC 85201, som återfinns under Läkar- och tandläkartjänster.
([5]) För alla medlemsstater utom DK måste godkännandet av forskningsorganet och mottagningsavtalet uppfylla de villkor som fastställts i enlighet med direktiv 2005/71/EG.
([6]) Underhåll och reparation av kontorsmaskiner och kontorsutrustning, inbegripet datorer (CPC 845) återfinns under Datatjänster.
([7]) Motsvarar avloppshantering.
([8]) Motsvarar avgasrening.
([9]) Motsvarar delar av Skydd av natur och landskapet.
([10]) Tjänsteleverantörer som har till uppgift att åtfölja grupper om minst tio personer utan att fungera som guider på särskilda platser.
([11]) Om kvalifikationen inte har erhållits i EU och dess medlemsstater får den berörda medlemsstaten göra en bedömning av om kvalifikationen är likvärdig med den kvalifikation som krävs i dess territorium.

BILAGA XVI-D TILL KAPITEL 6

UKRAINAS FÖRBEHÅLL SOM GÄLLER ETABLERING

(som avses i artikel 88.1)

Äganderätt till mark

Utländska medborgare och personer utan medborgarskap har inte rätt att förvärva jordbruksmark. Utländska medborgare och personer utan medborgarskap har inte rätt att kostnadsfritt förvärva mark som tillhör stat och kommuner, eller att privatisera mark som de tidigare fått för användning.

Utländska juridiska personer får förvärva äganderätten endast till mark som inte är avsedd för jordbruk på befolkade orters territorium i samband med förvärv av fastigheter som används för affärsverksamhet som bedrivs i Ukraina, och utanför befolkade orter i samband med förvärv av fastigheter.

Det finns inga restriktioner för utlänningars och utländska juridiska personers hyra av mark.

För utländska fysiska och juridiska personers förvärv, köp, hyra eller leasing av fast egendom kan tillstånd krävas.

Skogsbruk

Skogar får ägas endast av ukrainska medborgare och juridiska personer.

Förvärv av statligt ägt egendom

Företag och myndigheter där det statliga ägandet överstiger 25 % får inte delta i privatiseringen av ukrainska företag.

Prospektering och utvinning av kolväten

Etablering ska ske i enlighet med artikel 279 (om prospektering och utvinning av kolväten) i kapitel 11 (handelsrelaterade energifrågor) i avdelning IV i detta avtal.

Notarietjänster

Endast ukrainska medborgare har rätt att tillhandahålla notarietjänster.

Läkar- och tandläkartjänster

Krav på yrkeskvalifikationer enligt ukrainsk lagstiftning. Utländska tjänsteleverantörer måste tala ukrainska.

Privata tjänster som tillhandahålls av barnmorskor, sjuksköterskor, sjukgymnaster och paramedicinsk personal

Krav på yrkeskvalifikationer enligt ukrainsk lagstiftning. Utländska tjänsteleverantörer måste tala ukrainska.

Post- och budtjänster (inklusive expressutdelning) [1]

Ingen nationell behandling för vanliga brev [2] som väger under 50 gram och vykort.

[1] Åtagandet för post- och budtjänster och expressutdelning gäller kommersiella operatörer med alla ägandeformer, både privata och statliga.

[2] Ordinarie utdelning vid avsändning via brevlåda eller postkontor och utdelning till brevlåda på angiven adress utan kvitton.

Licensiering kan krävas för följande:

i) Hantering av adresserade skriftliga meddelanden på vilket fysiskt medium som helst ([1]), däribland

— hybridpost,

— direktbrev,

ii) hantering av adresserade paket, ([2])

iii) hantering av adresserade pressprodukter, ([3])

iv) hantering av de försändelser som avses i i–iii ovan som rekommenderade eller assurerade brev

— som lyder under skyldigheten att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster.

Dessa licenser kan medföra särskilda skyldigheter att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster eller betala en finansiell avgift till en kompensationsfond.

Utbildning

Primärutbildning, sekundärutbildning, högre utbildning

Enligt ukrainsk lagstiftning får endast en ukrainsk medborgare leda en utbildningsinstitution, oavsett ägandeformen.

Finansiella tjänster

Deltagande i emission av alla slags värdepapper, inbegripet som garant och som ombud (både inom den statliga och den privata sektorn), och tillhandahållande av tjänster i samband med sådana emissioner är endast tillåtet för juridiska personer med utfärdande av värdepapper som enda verksamhet, samt för banker.

Hälso- och sjukvårdsrelaterade tjänster samt sociala tjänster

Krav på yrkeskvalifikationer enligt ukrainsk lagstiftning för sjukhustjänster, inklusive sjukhusförvaltning och andra hälso- och sjukvårdstjänster.

Fritids-, kultur- och sporttjänster

Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för tillgång till subventioner för biografitjänster.

Utländska investeringar för tillhandahållare av nyhetsbyråtjänster får uppgå till högst 35 %.

Sjöfart på inre vattenvägar ([4])

Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller nationellt cabotage. Åtgärder som baseras på befintliga eller framtida avtal om tillträde till inre vattenvägar (inbegripet avtal till följd av Rhen-Main-Donau-kanalen) förbehåller vissa trafikrättigheter för operatörer som är baserade i de berörda länderna och uppfyller medborgarskapskriterierna för ägande. Genomförandebestämmelser för Mannheimkonventionen om sjöfart på Rhen gäller.

([1]) T.ex. brev och vykort.
([2]) Böcker och kataloger ingår i denna undersektor.
([3]) Tidskrifter och tidningar.
([4]) Inklusive kringtjänster för transport på inre vattenvägar.

Lufttransporttjänster

Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för nationella och internationella lufttransporttjänster, såväl reguljär som icke-reguljär luftfart, och tjänster i direkt anslutning till utövandet av trafikrättigheter, med undantag av reparation och underhåll av flygplan, försäljning och marknadsföring av lufttransporttjänster, CRS-tjänster och andra kringtjänster för lufttransport, t.ex. marktjänster på flygplatser, uthyrning av luftfartyg med besättning samt flygplatsledningstjänster. Villkoren för ömsesidigt marknadstillträde på lufttransportområdet ska behandlas i avtalet mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater och Ukraina om upprättande av ett gemensamt luftfartsområde.

Järnvägstransporttjänster

Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för passagerar- och godstransport, utom behandling enligt artikel 136 i kapitel 6 (etablering, handel med tjänster och elektronisk handel) i avdelning IV i detta avtal.

Vägtransporttjänster

Passagerar- och godstransportföretag ska registreras som juridisk person.

BILAGA XVI-E TILL KAPITEL 6

Ukrainas FÖRTECKNING ÖVER ÅTAGANDEN I FRÅGA OM GRÄNSÖVERSKRIDANDE TJÄNSTER

(som avses i artikel 95)

I. FÖRETAGSTJÄNSTER	
1. Professionella tjänster	
a) Juridiska tjänster — Juridiska tjänster inom det straffrättsliga området (CPC 86111)	1. Inga. 2. Inga.
— Juridiska tjänster inom andra rättsområden (CPC 86119)	1. Inga. 2. Inga.
— Juridiska tjänster som avser lagstadgade förfaranden (CPC 8612) (CPC 86120)	1. Inga. 2. Inga.
— Juridiska handlings- och intygstjänster (CPC 8613) (CPC 86130)	1. Inga. 2. Inga.
— Andra juridiska rådgivnings- och informationstjänster, utom notarietjänster (CPC 8619) (CPC 86190)	1. Inga. 2. Inga.
— Rådgivning om nationell rätt och internationell rätt samt tredjelands rätt (ingår i CPC 861)	1. Inga. 2. Inga.
— Notarietjänster	1. Endast ukrainska medborgare har rätt att tillhandahålla notarietjänster. 2. Inga.
b) Redovisnings- och bokföringstjänster (CPC 862 (utom CPC 86211))	1. Inga. 2. Inga.
— Revision (CPC 86211)	1. Inga, utom att officiella revisionsberättelser måste bestyrkas av en revisor eller ett revisionsföretag i Ukraina. 2. Inga.

c) Skatterådgivning (CPC 863)	1. Inga. 2. Inga.
d) Arkitekttjänster (CPC 8671)	1. Inga. 2. Inga.
e) Ingenjörstjänster (CPC 8672)	1. Inga. 2. Inga.
f) Integrerade tekniska tjänster (CPC 8673)	1. Inga. 2. Inga.
g) Stadsplanering och landskapsarkitektur (CPC 8674)	1. Inga. 2. Inga.
h) Läkar- och tandläkartjänster (CPC 9312)	1. Inga. 2. Inga.
i) Veterinärtjänster (CPC 932)	1. Inga. 2. Inga.
j) Privata tjänster som tillhandahålls av barnmorskor, sjuksköterskor, sjukgymnaster och paramedicinsk personal (ingår i CPC 93191)	1. Obundet. 2. Inga.

2. Datatjänster och tillhörande tjänster

a) Rådgivning för installation av hårdvara (CPC 841)	1. Inga. 2. Inga.
b) Programvarugenomförande (CPC 842)	1. Inga. 2. Inga.
c) Databehandlingstjänster (CPC 843)	1. Inga. 2. Inga.
d) Databastjänster (CPC 844)	1. Inga. 2. Inga.
f) Andra datatjänster: — underhåll och reparation av kontorsmaskiner och kontorsutrustning, inbegripet datorer (CPC 845)	1. Inga. 2. Inga.

— Dataredigering (CPC 849)	1. Inga. 2. Inga.
3. Forsknings- och utvecklingstjänster	
a) FoU-tjänster inom naturvetenskap (CPC 851)	1. Inga. 2. Inga.
b) FoU-tjänster inom samhällsvetenskap och humaniora (CPC 852)	1. Inga. 2. Inga.
c) Tvärvetenskapliga FoU-tjänster (CPC 853)	1. Inga. 2. Inga.
4. Tjänster avseende fast egendom	
— Tjänster avseende fast egendom (CPC 821-822)	1. Inga. 2. Inga.
5. Uthyrning/leasing utan operatör	
e) Övrigt — Uthyrning och leasing (utom finansiella tjänster) (CPC 831-832) — Inklusive uthyrning eller leasing av studioinspelningsutrustning (CPC 83109)**	1. Inga. 2. Inga.
6. Andra företagstjänster	
a) Reklamtjänster (CPC 871)	1. Inga. 2. Inga.
b) Tjänster avseende marknads- och opinionsundersökningar (CPC 864)	1. Inga. 2. Inga.
c) Organisationskonsulttjänster (CPC 865)	1. Inga. 2. Inga.
d) Tjänster i anslutning till organisationskonsulttjänster (CPC 866)	1. Inga. 2. Inga.

e) Teknisk provning och analys, inklusive fartygsinspektion (CPC 8676)	1. Inga. 2. Inga.
f) Tjänster som rör jordbruk, jakt och skogsbruk (utom brandbekämpning, värdering av timmer, skogsförvaltning inklusive bedömning av skogsskador) (ingår i CPC 881)	1. Inga. 2. Inga.
— Konsulttjänster som rör brandbekämpning, värdering av timmer, skogsförvaltning inklusive bedömning av skogsskador (ingår i CPC 881)	1. Inga. 2. Inga.
g) Tjänster i samband med fiske (CPC 882)	1. Inga. 2. Inga.
h) Tjänster i samband med gruvdrift (CPC 883+5115)	1. Inga. 2. Inga.
i) Tjänster rörande tillverkning (ingår i CPC 884 + ingår i CPC 885)	1. Inga. 2. Inga.
j) Tjänster rörande energidistribution (CPC 887)	1. Inga. 2. Inga.
k) Rekrytering och förmedling av personal (CPC 872)	1. Inga. 2. Inga.
m) Vetenskapliga och tekniska konsulttjänster (CPC 8675)	1. Inga. 2. Inga.
n) Underhåll och reparation av utrustning (ej fartyg, luftfartyg eller annan transportutrustning) (CPC 6112, 6122, 633+8861-8866) Inklusive underhåll och reparation av bilar (CPC 8867).	1. Inga. 2. Inga.
o) Tjänster som omfattar rengöring av byggnader (CPC 874)	1. Inga. 2. Inga.
p) Fototjänster (utom flygfoto) (CPC 875)	1. Obundet. 2. Inga.

q) Paketeringstjänster (CPC 876)	1. Inga. 2. Inga.
r) Tryckning och förlagsverksamhet (CPC 88442)	1. Inga. 2. Inga.
s) Konferenstjänster (CPC 87909)*	1. Inga. 2. Inga.
t) Övrigt — Översättar- och tolktjänster (CPC 87905)	1. Inga. 2. Inga.
— Specialdesign (CPC 87907)	1. Inga. 2. Inga.

II. KOMMUNIKATIONSTJÄNSTER

1 och 2 Post- och budtjänster (inklusive expressutdelning) [1]

Tjänster som rör hantering [2] av försändelser enligt följande lista över undersektorer, oavsett om de skickas inom landet eller till utlandet. För följande åtaganden innefattar skriftliga meddelanden inte vanliga brev [3] som väger under 50 gram och vykort. i) Hantering av adresserade skriftliga meddelanden på vilket fysiskt medium som helst [4], däribland — hybridpost — direktbrev ii) Hantering av adresserade paket [5]. iii) Hantering av adresserade pressprodukter [6] iv) Hantering av de försändelser som avses i i–iii ovan som rekommenderade eller assurerade brev v) Expressutdelning [7] av de försändelser som avses i i–iii ovan vi) Hantering av icke-adresserade försändelser vii) Dokumentutväxling [8] viii) Andra tjänster som inte har angetts någon annanstans	1. 2. Licensieringssystem kan inrättas för undersektorerna i–iv som lyder under skyldigheten att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster. Dessa licenser kan medföra särskilda skyldigheter att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster eller betala en finansiell avgift till en kompensationsfond. Inga för undersektorerna v–viii.

3. Telekommunikationstjänster

Grundläggande telekommunikationstjänster:

a) Rösttelefoni (CPC 7521)	1. Inga. 2. Inga.

b) Paketkopplade dataöverföringstjänster (CPC 7523**)	1. Inga. 2. Inga.
b) Kretskopplade dataöverföringstjänster (CPC 7523**)	1. Inga. 2. Inga.
d) Telextjänster (CPC 7523**)	1. Inga. 2. Inga.
e) Telegraftjänster (CPC 7522)	1. Inga. 2. Inga.
f) Telefaxtjänster (CPC 7521**+7529**)	1. Inga. 2. Inga.
g) Privata förhyrda förbindelser (CPC 7522**+7523**)	1. Inga. 2. Inga.
o) Övriga — Mobila röst- och datatjänster (CPC 75213) — Personsökning (CPC 75291) — Telekonferenstjänster (CPC 75292) — Integrerade telekommunikationstjänster, utom radio- och tv-utsändningar ([9]) (CPC 7526)	1. Inga. 2. Inga.
Mervärdestjänster inom telekommunikation	
h) E-post (CPC 7523**)	1. Inga. 2. Inga.
i) Röstmeddelanden (CPC 7523**)	1. Inga. 2. Inga.
j) Informationssökning och databassökning on-line (CPC 7523**)	1. Inga. 2. Inga.

k) Elektroniskt datautbyte (EDI) (CPC 7523**)	1. Inga. 2. Inga.
l) Mervärdesfaxtjänster, bl.a. lagring och vidarebefordran samt hämtning (CPC 7523**)	1. Inga. 2. Inga.
m) Kod- och protokollkonvertering	1. Inga. 2. Inga.
n) Informations- och/eller databehandling on-line (inklusive transaktionsbehandling) (CPC 843**)	1. Inga. 2. Inga.
III. BYGGTJÄNSTER OCH TILLHÖRANDE INGENJÖRSTJÄNSTER	
— Mark- och grundarbeten (CPC 511)	1. Inga. 2. Inga.
a) Allmänt byggarbete för byggnader (CPC 512)	1. Inga. 2. Inga.
b) Byggarbete för väg- och vattenbyggnad, inklusive muddring (CPC 513)	1. Inga. 2. Inga.
c) Montering och uppförande av prefabricerade byggnader samt installationsarbete (CPC 514+516)	1. Inga. 2. Inga.
d) Övrig slutbehandling av byggnader (CPC 517)	1. Inga. 2. Inga.
e) Övrigt — Särskilt byggnadsarbete (CPC 515)	1. Inga. 2. Inga.
— Uthyrning av bygg- och anläggningsmaskiner med förare (CPC 518)	1. Inga. 2. Inga.
IV. DISTRIBUTIONSTJÄNSTER	
a) Kommissionärstjänster (CPC 621, 6111, 6113, 6121)	1. Inga. 2. Inga.
b) Partihandelstjänster (CPC 6121, 61111, 6113, 622 (utom CPC 62262))	1. Inga. 2. Inga.

— Partihandelstjänster som rör böcker, tidningar och tidskrifter (utom stationära) (CPC 62262)	1. Inga. 2. Inga.
c) Detaljhandel (CPC 631+632+6111+6113 + 6121+613, inklusive ljud- och videoinspelningar och band CPC 63234)	1. Inga. 2. Inga.
d) Franchising (CPC 8929)	1. Inga. 2. Inga.
V. UTBILDNINGSTJÄNSTER	
a) Primärutbildning (CPC 921)	1. Inga. 2. Inga.
b) Sekundärutbildning (CPC 922)	1. Inga. 2. Inga.
c) Högre utbildning (CPC 923)	1. Inga. 2. Inga.
d) Vuxenutbildning (CPC 924)	1. Inga. 2. Inga.
e) Övriga utbildningstjänster (CPC 929)	1. Inga. 2. Inga.
VI. MILJÖTJÄNSTER	
a) Avloppshantering (CPC 9401)	1. Inga. 2. Inga.
a) Avfallshantering (CPC 9402)	1. Inga. 2. Inga.
c) Renhållning och liknande tjänster (CPC 9403)	1. Inga. 2. Inga.
d) Övrigt — Avgasrening (CPC 9404)	1. Inga. 2. Inga.
— Bullerdämpning (CPC 9405)	1. Inga. 2. Inga.

— Skydd av naturen och landskapet (CPC 9406)	1. Inga. 2. Inga.
— Övriga miljötjänster (CPC 9409)	1. Inga. 2. Inga.

VII. FINANSIELLA TJÄNSTER

1. Alla försäkringstjänster och försäkringsrelaterade tjänster.

Utländska försäkringsföretag får tillhandahålla försäkringstjänster via filialer endast under fem år efter Ukrainas anslutning till WTO.

i) Direktförsäkring (inbegripet koassurans): A) Tjänster avseende livförsäkring B) Tjänster avseende skadeförsäkring (inklusive sjö- och lufttransportförsäkring) ii) Tjänster avseende återförsäljning och retrocession iii) Försäkringsrelaterade tjänster såsom konsult-, aktuarie-, riskprövnings- och skaderegleringstjänster	1. Obundet, utom inga för: — försäkring av risker som rör sjöfart, kommersiell luftfart samt uppskjutning av rymdfarkoster och frakt i rymden (inbegripet satelliter) när sådan försäkring täcker något eller allt av följande: godset som transporteras, fordonet som transporterar godset och varje skadeståndsskyldighet som följer därav; och — återförsäkring, — försäkringsrelaterade tjänster. 2. Inga.
iv) Försäkringsförmedling, såsom mäkleri och agenturverksamhet.	1. Obundet, utom inga för: — försäkring av risker som rör sjöfart, kommersiell luftfart samt uppskjutning av rymdfarkoster och frakt i rymden (inbegripet satelliter) när sådan försäkring täcker något eller allt av följande: godset som transporteras, fordonet som transporterar godset och varje skadeståndsskyldighet som följer därav; och — återförsäkring. Efter fem år från anslutning till WTO: inga. 2. Inga.

2. Bankverksamhet och andra finansiella tjänster (med undantag av försäkringstjänster)

v) Mottagande av insättningar och andra återbetalbara medel från allmänheten	1. Inga. 2. Inga.
vi) Utlåning av alla slag inklusive konsumentkrediter, hypotekskrediter, lånekrediter, factoring och finansiering av affärstransaktioner	1. Inga. 2. Inga.
vii) Finansiell leasing	1. Inga. 2. Inga.

viii) Alla betalnings- och penningförmedlingstjänster, inklusive betal- och kreditkort, resecheckar och bankväxlar	1. Inga. 2. Inga.
ix) Borgensförbindelser och garantier	1. Inga. 2. Inga.
x) Handel för egen eller annans räkning, på börs, genom direkthandel eller på annat sätt, av följande:	
— A) Penningmarknadsinstrument (innefattande checkar, växlar och bankcertifikat)	1. Inga. 2. Inga.
— B) Utländsk valuta	1. Inga. 2. Inga.
— C) Derivatinstrument innefattande, men inte begränsade till, terminer och optioner	1. Obundet. 2. Inga.
— D) Valuta- och ränteinstrument, inbegripet produkter som svappar och ränteterminer	1. Obundet. 2. Inga.
— E) Överlåtbara värdepapper	1. Inga. 2. Inga.
— F) Andra överlåtbara instrument, inklusive ädelmetaller	1. Inga. 2. Inga.
xi) Medverkan i emission av alla slags värdepapper, inbegripet som garant och som ombud (både inom den statliga och den privata sektorn), och tillhandahållande av tjänster i samband med sådana emissioner	1. Inga. 2. Inga.
xii) Penningmarknadsmäkling	1. Inga. 2. Inga.
xiii) Förvaltning av tillgångar, såsom medels- eller portföljförvaltning, alla former av fondförvaltning, pensionsfondsförvaltning samt förvarings- och notariattjänster	1. Inga. 2. Inga.
xiv) Betalnings- och clearingtjänster för finansiella tillgångar, inbegripet värdepapper, derivatinstrument och andra överlåtbara instrument	1. Inga. 2. Inga.

xv) Tillhandahållande och överföring av finansiell information och bearbetning av finansiella data och tillhörande programvara av tillhandahållare av andra finansiella tjänster	1. Inga. 2. Inga.
xvi) Rådgivnings- och förmedlingstjänster och andra till finansiella tjänster relaterade tjänster avseende alla verksamheter angivna under v–xv, inbegripet kreditupplysning och kreditanalys, tillhandahållande av investeringsunderlag, investeringsrådgivning samt rådgivning om företagsförvärv, företagsrekonstruktion och affärsstrategi	1. Inga. 2. Inga.
VIII. HÄLSO- OCH SJUKVÅRDSRELATERADE TJÄNSTER SAMT SOCIALA TJÄNSTER	
a) Sjukhustjänster, inklusive sjukhusförvaltning (CPC 9311)	1. Obundet. 2. Inga.
b) Andra hälso- och sjukvårdstjänster (CPC 9319 (utom 93191))	1. Obundet. 2. Inga.
c) Sociala tjänster (CPC 933**)	1. Inga. 2. Inga.
IX. TURISM OCH RESERELATERADE TJÄNSTER	
a) Hotell och restauranger (inklusive catering), inklusive hotellförvaltning (CPC 641-643)	1. Inga. 2. Inga.
b) Resebyråer och researrangörer (CPC 7471)	1. Inga. 2. Inga.
c) Turistguidetjänster (CPC 7472)	1. Inga. 2. Inga.
X. FRITIDS-, KULTUR- OCH SPORTTJÄNSTER	
a) Underhållningstjänster (inbegripet teater, levande musik och cirkusuppträdanden) (CPC 9619) utom biograftjänster och dansinstruktörstjänster andra än danssport	1. Obundet. 2. Inga.
— Biograftjänster (CPC 96199**)	1. Obundet. 2. Inga.
— Dansinstruktörstjänster utom danssport (CPC 96195**)	1. Obundet. 2. Inga. 3. Inga.

b) Nyhetsbyråtjänster (CPC 962)	1. Inga. 2. Inga.
c) Biblioteks-, arkiv- och museitjänster och övriga kulturtjänster (CPC 963)	1. Obundet. 2. Inga.
d) Sporttjänster (CPC 9641) och övriga fritidstjänster (CPC 9649) utom spel- och vadhållningstjänster	1. Inga. 2. Inga.
XI. TRANSPORTTJÄNSTER	
1. Sjötransporttjänster	
— Internationell transport (gods och passagerare) (CPC 7211 och 7212 utom cabotage)	1. a) Linjesjötransport: inga. b) Bulkfrakt, trampfart och övrig internationell sjöfart, inbegripet passagerartransport: Inga. 2. Inga.
— Godshantering i samband med sjöfart (CPC 741) — Lagring och magasinering (CPC 742) — Tullklarering för sjötransporttjänster — Containerterminal- och containerdepåtjänster — Agent- och mäklartjänster — Fraktspedition	1. Obundet. 2. Inga.
2. Transport på inre vattenvägar	
a) Passagerar- och godstransport (utom cabotage) (CPC 7221 + CPC 7222)	1. Åtgärder som baseras på befintliga eller framtida avtal om tillträde till inre vattenvägar (inbegripet avtal till följd av Rhen-Main-Donau-kanalen) förbehåller vissa trafikrättigheter för operatörer som är baserade i de berörda länderna och uppfyller medborgarskapskriterierna för ägande. Genomförandebestämmelser för Mannheimkonventionen om sjöfart på Rhen och Belgradkonventionen om sjöfarten på Donau. 2. Inga.
b) Uthyrning av fartyg med besättning (CPC 7213)	1. Inga. 2. Inga.
d) Underhåll och reparation av fartyg (CPC 8868**)	1. Inga. 2. Inga.

e) Bogsering och påskjutning av fartyg (CPC 7224)	1. Inga. 2. Inga.
f) Stödtjänster för transport på inre vattenvägar (CPC 745)	1. Inga. 2. Inga.
3. Lufttransporttjänster	
a) Reparation och underhåll av flygplan	1. Inga. 2. Inga.
b) Försäljning och marknadsföring av lufttransporttjänster	1. Inga. 2. Inga.
c) Datoriserade bokningssystem (CRS)	1. Inga. 2. Inga.
4. Järnvägstransporttjänster	
a), b) Passagerar- och godstransport (CPC 7111+7112)	1. Obundet. 2. Inga.
Off line: d) Underhåll och reparation av utrustning för järnvägstransport (CPC 8868**)	1. Inga. 2. Inga.
e) Stödtjänster för järnvägstransport (CPC 743)	1. Inga. 2. Inga.
5. Vägtransporttjänster	
a) Passagerartransport (CPC 7121+7122)	1. Obundet. 2. Inga.
b) Godstransport (CPC 7123)	1. Obundet. 2. Inga.
c) Uthyrning av nyttovägfordon med operatör (CPC 7124)	1. Inga. 2. Inga.
d) Underhåll och reparation av utrustning för vägtransport (CPC 6112+8867)	1. Inga. 2. Inga.
e) Stödtjänster för vägtransporttjänster (CPC 744)	1. Inga. 2. Inga.

6. Transport i rörledning	
a) Transport av bränsle (CPC 7131)	1. Inga. 2. Inga.
b) Transport av andra varor (CPC 7139)	1. Inga. 2. Inga.
7. Kringtjänster för alla transportsätt utom sjötransport	
a) Godshantering (CPC 741)	1. Obundet för marktjänster för lufttransport 2. Inga.
b) Lagring och magasinering (CPC 742)	1. Obundet för marktjänster för lufttransport 2. Inga.
c) Agent- och mäklartjänster inom godstransport (CPC 748)	1. Inga. 2. Inga.
d) Övrigt — Transportinspektion (ingår i CPC 749)	1. Obundet. 2. Inga.
XII. ANDRA TJÄNSTER SOM INTE HAR ANGETTS NÅGON ANNANSTANS	
— Skönhetsvård och tjänster för fysiskt välbefinnande — Massage utom terapeutisk massage (ingår i CPC Ver. 1.0: 97230) ([10])	1. Obundet. 2. Inga.
— Kurortstjänster (ingår i CPC Ver. 1.0: 97230)10 ([10]), inklusive kurortsförvaltning	1. Obundet. 2. Inga.
— Hårvård och annan skönhetsvård (CPC 9702)	1. Obundet. 2. Inga.

([1]) Åtagandet för post- och budtjänster och expressutdelning gäller kommersiella operatörer med alla ägandeformer, både privata och statliga.
([2]) I hantering ingår tömning av brevlådor, sortering, transport och utdelning.
([3]) Ordinarie utdelning vid avsändning via brevlåda eller postkontor och utdelning till brevlåda på angiven adress utan kvitton.
([4]) T.ex. brev och vykort.
([5]) Böcker och kataloger ingår i denna undersektor.
([6]) Tidskrifter och tidningar.
([7]) Med expressutdelning avses påskyndad insamling, transport och utdelning av dokument, trycksaker, paket, varor eller andra föremål, varvid föremålen spåras och kontrolleras under hela tjänstens utförande.
([8]) Tillhandahållande av medel, däribland särskilda lokaler och befordran av tredje man, som möjliggör självservice genom ömsesidig utväxling av postförsändelser mellan användare som abonnerar på denna tjänst. Med postförsändelse avses försändelse som hanteras av alla typer av kommersiella aktörer, oavsett om de är offentliga eller privata.
([9]) Radio- och tv-utsändning definieras som den oavbrutna överföringskedja som krävs för utsändning av tv- och radioprogramsignaler till allmänheten, men omfattar inte återutsändningslänkar mellan operatörerna.
([10]) Denna underkategori omfattar inte läkarvård, jfr 931.

BILAGA XVI-F TILL KAPITEL 6

FÖRBEHÅLL FÖR TJÄNSTELEVERANTÖRER SOM TILLHANDAHÅLLER TJÄNSTER PÅ KONTRAKTSBASIS OCH OBEROENDE YRKESUTÖVARE

Ukraina

1. I nedanstående förteckning över förbehåll anges de tjänstesektorer som liberaliserats enligt artiklarna 101.2 och 102.2 (tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis och oberoende yrkesutövare) och där begränsningar gäller för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis och oberoende yrkesutövare samt begränsningarnas omfattning.

2. Förteckningen består av följande:

   a) En första kolumn där det anges i vilken sektor eller undersektor som begränsningarna gäller.

   b) En andra kolumn där de tillämpliga begränsningarna beskrivs.

   Ukraina gör inga åtaganden om tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis och oberoende yrkesutövare för någon annan tjänstesektor än de som uttryckligen förtecknas nedan.

3. Vid identifieringen av enskilda sektorer och undersektorer avses med

   a) CPC den centrala produktindelningen (Central Products Classification) enligt Förenta nationernas statistikkontors statistiska skrifter (Statistical Office of the United Nations, Statistical Papers) Series M, N° 77, CPC prov, 1991, och

   b) CPC ver. 1.0 den centrala produktindelningen (Central Products Classification) enligt Förenta nationernas statistikkontors statistiska skrifter (Statistical Office of the United Nations, Statistical Papers) Series M, N° 77, CPC ver. 1.0, 1998.

4. Åtaganden för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis och oberoende yrkesutövare gäller inte om avsikten med eller följden av deras tillfälliga närvaro är att störa eller på annat sätt påverka resultatet av en konflikt eller förhandling mellan arbetsmarknadens parter.

5. I förteckningen ingår inte åtgärder rörande kvalifikationskrav, kvalificeringsförfaranden, tekniska standarder samt villkor och förfaranden för licensiering, om de inte utgör en begränsning enligt artiklarna 101.2 och 102.2 (tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis och oberoende yrkesutövare). Dessa åtgärder (t.ex. krav på att ha licens, krav på att ha erkända kvalifikationer i reglerade sektorer, krav på att klara särskilda examina, inbegripet språkexamina och krav på att ha juridisk hemvist på det territorium där den ekonomiska verksamheten utövas) gäller, även om de inte förtecknas, ändå för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis och oberoende yrkesutövare från EU-parten och dess medlemsstater.

6. Förteckningen innehåller inte åtgärder rörande subventioner som en part beviljat.

7. Förteckningen påverkar inte förekomsten av offentliga monopol och ensamrätt i de relevanta sektorerna som angetts av Ukraina i dess lista (bilaga XVI-D eller bilaga XVI-E) till kapitel 6 (etablering, handel med tjänster och elektronisk handel) i avdelning IV i detta avtal.

8. De rättigheter och skyldigheter som följer av förteckningen nedan ska inte ha någon direkt (self-executing) effekt och ger alltså inte fysiska eller juridiska personer några direkta rättigheter.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
Juridisk rådgivning angående folkrätt och utländsk rätt (ingår i CPC 861)	Inga.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
Redovisnings- och bokföringstjänster (CPC 86212 utom ”revision”, CPC 86213, CPC 86219 och CPC 86220)	Inga.
Skatterådgivning (CPC 863) (1)	Inga.
Arkitekttjänster och Stadsplanering och landskapsarkitektur (CPC 8671 och CPC 8674)	Inga.
Ingenjörstjänster och Integrerade tekniska tjänster (CPC 8672 och CPC 8673)	Inga.
Datatjänster och tillhörande tjänster (CPC 84)	Inga.
Forsknings- och utvecklingstjänster (CPC 851, 852 utom psykologtjänster (2), 853)	Krav på mottagningsavtal med ett godkänt forskningsorgan.
Reklam (CPC 871)	Inga.
Organisationskonsulttjänster (CPC 865)	Inga.
Tjänster i anslutning till organisationskonsulttjänster (CPC 866)	Inga.
Teknisk provning och analys (CPC 8676)	Inga.
Vetenskapliga och tekniska konsulttjänster (CPC 8675)	Inga.
Underhåll och reparation av fartyg (ingår i CPC 8868)	Inga.
Underhåll och reparation av utrustning för järnvägstransport (ingår i CPC 8868)	Inga.
Underhåll och reparation av motorfordon, motorcyklar, snöskotrar och vägtransportutrustning (CPC 6112, CPC 6122, ingår i CPC 8867 och i CPC 8868)	Inga.
Underhåll och reparation av luftfartyg och delar till luftfartyg (ingår i CPC 8868)	Inga.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
Underhåll och reparation av metallvaror, maskiner (inte kontorsmaskiner), utrustning (inte transport- och kontorsutrustning) samt hushållsartiklar och personliga artiklar ([3]) (CPC 633, CPC 7545, CPC 8861, CPC 8862, CPC 8864, CPC 8865 och CPC 8866)	Inga.
Översättning (CPC 87905, utom officiell eller auktoriserad verksamhet)	Inga.
Markundersökning (CPC 5111)	Inga.
Miljötjänster (CPC 9401 ([4]), CPC 9402, CPC 9403, CPC 9404 ([5]), ingår i CPC 94060 ([6]), CPC 9405, ingår i CPC 9406, CPC 9409)	Inga.
Resebyråer och researrangörer (inbegripet reseledare ([7])) (CPC 7471)	Inga.
Andra underhållningstjänster än audiovisuella tjänster (inbegripet teater, levande musik, cirkusuppträdanden och diskotek) (CPC 9619)	Hög kvalifikation ([8]) kan krävas.

([1]) Omfattar inte juridisk rådgivning och juridisk representation i skattefrågor, som återfinns under Juridisk rådgivning angående folkrätt och utländsk rätt.
([2]) Del av CPC 85201, som återfinns under Läkar- och tandläkartjänster.
([3]) Underhåll och reparation av kontorsmaskiner och kontorsutrustning, inbegripet datorer (CPC 845) återfinns under Datatjänster.
([4]) Motsvarar avloppshantering.
([5]) Motsvarar avgasrening.
([6]) Motsvarar delar av Skydd av natur och landskapet.
([7]) Tjänsteleverantörer som har till uppgift att åtfölja grupper om minst tio personer utan att fungera som guider på särskilda platser.
([8]) Om kvalifikationen inte har erhållits i Ukraina får Ukraina göra en bedömning av om kvalifikationen är likvärdig med den kvalifikation som krävs i dess territorium.

ASSOCIERINGSAVTAL

mellan Europeiska unionen och Europeiska atomenergigemenskapen och deras medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Moldavien, å andra sidan

INGRESS

KONUNGARIKET BELGIEN,

REPUBLIKEN BULGARIEN,

REPUBLIKEN TJECKIEN,

KONUNGARIKET DANMARK,

FÖRBUNDSREPUBLIKEN TYSKLAND,

REPUBLIKEN ESTLAND,

IRLAND,

REPUBLIKEN GREKLAND,

KONUNGARIKET SPANIEN,

REPUBLIKEN FRANKRIKE,

REPUBLIKEN KROATIEN,

REPUBLIKEN ITALIEN,

REPUBLIKEN CYPERN,

REPUBLIKEN LETTLAND,

REPUBLIKEN LITAUEN,

STORHERTIGDÖMET LUXEMBURG,

UNGERN,

REPUBLIKEN MALTA,

KONUNGARIKET NEDERLÄNDERNA,

REPUBLIKEN ÖSTERRIKE,

REPUBLIKEN POLEN,

REPUBLIKEN PORTUGAL,

RUMÄNIEN,

REPUBLIKEN SLOVENIEN,

REPUBLIKEN SLOVAKIEN,

REPUBLIKEN FINLAND,

KONUNGARIKET SVERIGE,

FÖRENADE KONUNGARIKET STORBRITANNIEN OCH NORDIRLAND,

fördragsslutande parter i fördraget om Europeiska unionen och fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, nedan kallade *medlemsstaterna*,

EUROPEISKA UNIONEN, nedan kallad *unionen* eller *EU*, och

EUROPEISKA ATOMENERGIGEMENSKAPEN, nedan kallad *Euratom*,

å ena sidan, och

REPUBLIKEN MOLDAVIEN,

å andra sidan,

nedan kallade *parterna*,

SOM BEAKTAR parternas gemensamma värderingar och de starka banden mellan dem, vilka tidigare fastställts genom avtalet om partnerskap och samarbete mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Moldavien, å andra sidan, och vilka utvecklas inom ramen för den europeiska grannskapspolitiken och det östliga partnerskapet, och som erkänner sin gemensamma vilja att ytterligare utveckla, stärka och utvidga sina förbindelser,

SOM BEKRÄFTAR Republiken Moldaviens (nedan kallad *Moldavien*) strävan att närma sig EU och landets europeiska val,

SOM ERKÄNNER att de gemensamma värderingar som EU bygger på – nämligen demokrati, respekt för mänskliga rättigheter och grundläggande friheter samt rättsstatsprincipen – också utgör kärnan för den politiska associering och ekonomiska integration som avses i detta avtal,

SOM BEAKTAR att detta avtal inte kommer att påverka en framtida gradvis utveckling av förbindelserna mellan EU och Moldavien, och lämnar denna utveckling öppen,

SOM BEKRÄFTAR att Moldavien som ett europeiskt land delar en gemensam historia och gemensamma värderingar med medlemsstaterna och har åtagit sig att genomföra och främja dessa värden, som har inspirerat Moldavien i sitt europeiska val,

SOM ERKÄNNER vikten av EU:s och Moldaviens handlingsplan för den europeiska grannskapspolitiken från februari 2005 när det gäller att stärka förbindelserna mellan EU och Moldavien och bidra till att främja reform- och tillnärmningsprocessen i Moldavien, och på så sätt bidra till gradvis ekonomisk integration och en fördjupad politisk associering,

SOM ÄR BESLUTNA att stärka respekten för de grundläggande friheterna, de mänskliga rättigheterna, inbegripet rättigheterna för personer som tillhör minoriteter, de demokratiska principerna, rättsstatsprincipen och en god samhällsstyrning,

SOM särskilt ERINRAR OM sin vilja att främja mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatsprincipen, bland annat genom att samarbeta i detta syfte inom ramen för Europarådet,

SOM ÄR VILLIGA att bidra till Moldaviens politiska och socioekonomiska utveckling genom ett omfattande samarbete inom ett brett spektrum av områden av gemensamt intresse, bland annat på området god samhällsstyrning, frihet, säkerhet och rättvisa, handelsintegration och förbättrat ekonomiskt samarbete, sysselsättning och socialpolitik, ekonomisk förvaltning, reform av den offentliga förvaltningen, det civila samhällets deltagande, institutionell uppbyggnad, fattigdomsminskning och hållbar utveckling,

SOM ÄR BESLUTNA att följa alla principer och bestämmelser i Förenta nationernas stadga och alla principer och bestämmelser som antagits inom ramen för Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE), särskilt Helsingforsslutakten från 1975 från Konferensen om säkerhet och samarbete i Europa, slutdokumenten från konferenserna i Madrid och Wien från 1991 respektive 1992 samt Parisstadgan för ett nytt Europa från 1990, samt Förenta nationernas allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna från 1948 och den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna från 1950,

SOM ERINRAR OM sin vilja att främja internationell fred och säkerhet samt medverka i en verkningsfull multilateralism och fredlig tvistlösning, särskilt genom att samarbeta i detta syfte inom ramen för Förenta nationerna (FN) och OSSE,

SOM ERKÄNNER vikten av att Moldavien deltar aktivt i regionala samarbetsforum,

SOM ÖNSKAR ytterligare bygga ut den regelbundna politiska dialogen i bilaterala och internationella frågor av gemensamt intresse, även de regionala aspekterna, med beaktande av EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik (Gusp), inbegripet den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken (GSFP),

SOM BEAKTAR EU:s beredvillighet att stödja de internationella ansträngningarna för att stärka Moldaviens suveränitet och territoriella integritet och bidra till att landet åter ska bli en helhet,

SOM ERKÄNNER vikten av Moldaviens åtagande rörande en fungerande lösning av konflikten i Transnistrien och EU:s åtagande att stödja återuppbyggnaden efter konflikten,

SOM ÄR BESLUTNA att förebygga och bekämpa alla former av organiserad brottslighet, människohandel och korruption, och att intensifiera samarbetet i kampen mot terrorism,

SOM ÄR BESLUTNA att fördjupa sin dialog och sitt samarbete om rörlighet, migration, asyl och gränsförvaltning i enlighet med ramen för EU:s externa migrationspolitik som syftar till samarbete om laglig migration, inbegripet cirkulär migration och bekämpning av irreguljär migration, samt att sörja för ett effektivt genomförande av avtalet mellan Europeiska gemenskapen och Republiken Moldavien om återtagande av personer utan uppehållstillstånd,

SOM ERKÄNNER de gradvisa steg som håller på att tas i riktning mot att i sinom tid införa en viseringsfri ordning för medborgare i Moldavien, förutsatt att det finns en välhanterad och säker rörlighet,

SOM NOTERAR att de bestämmelser i detta avtal som omfattas av tillämpningsområdet för avdelning V del III i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt binder Förenade kungariket och Irland som separata avtalsslutande parter, och inte som en del av EU, såvida inte EU tillsammans med Förenade kungariket och/eller Irland gemensamt meddelar Moldavien att Förenade kungariket eller Irland är bundna av bestämmelserna som en del av EU i enlighet med protokoll nr 21 om Förenade kungarikets och Irlands ställning med avseende på området med frihet, säkerhet och rättvisa, som är fogat till fördraget om Europeiska unionen och fördraget om Europeiska unionens funktionssätt; om Förenade kungariket och/eller Irland upphör att vara bundna av bestämmelserna som en del av EU i enlighet med artikel 4a i det protokollet, ska EU tillsammans med Förenade kungariket och/eller Irland omedelbart underrätta Moldavien om varje ändring av deras ställning, varvid de ska förbli bundna av detta avtals bestämmelser som enskilda parter; samma sak gäller för Danmark i enlighet med protokoll nr 22 om Danmarks ställning, som är fogat till fördragen,

SOM ÄR BESLUTNA att iaktta principerna om en fri marknadsekonomi och bekräftar EU:s beredvillighet att bidra till de ekonomiska reformerna i Moldavien,

SOM ÄR BESLUTNA att respektera miljömässiga behov, inbegripet gränsöverskridande samarbete om och genomförande av multilaterala internationella avtal, och att respektera principerna om hållbar utveckling,

SOM ÖNSKAR uppnå gradvis ekonomisk integration i EU:s inre marknad i enlighet med avtalet, bland annat genom ett djupgående och omfattande frihandelsområde, som en integrerad del av detta avtal,

SOM ÄR VILLIGA att inrätta ett djupgående och omfattande frihandelsområde, som kommer att leda till en omfattande tillnärmning av lagstiftningen och avreglering av marknadstillträdet, i enlighet med de rättigheter och skyldigheter som följer av parternas medlemskap i Världshandelsorganisationen (WTO) och en öppen tillämpning av dessa rättigheter och skyldigheter,

SOM ANSER att detta avtal kommer att skapa ett nytt klimat för de ekonomiska förbindelserna mellan parterna och framför allt utvecklingen av handel och investeringar, samt kommer att stimulera konkurrensen, vilket är faktorer som är grundläggande för ekonomisk omstrukturering och modernisering,

SOM ÄR BESLUTNA att åstadkomma en tryggare energiförsörjning, underlätta utvecklingen av lämplig infrastruktur, öka marknadsintegrationen och tillnärmningen av regelverket till centrala delar av EU:s regelverk samt främja energieffektivitet och användning av förnybara energikällor,

SOM BEKRÄFTAR behovet av att stärka energisamarbetet, och parternas åtagande att genomföra fördraget om upprättande av en energigemenskap (nedan kallat *fördraget om energigemenskapen*),

SOM ÄR VILLIGA att förbättra folkhälsoskyddet och skyddet av människors hälsa som en förutsättning för hållbar utveckling och ekonomisk tillväxt,

SOM ÄR BESLUTNA att förbättra de direkta personkontakterna, bland annat genom samarbete och utbyte inom forskning och utveckling, utbildning och kultur,

SOM ÄR BESLUTNA att främja gränsöverskridande och interregionalt samarbete i en anda av goda grannförbindelser,

SOM ERKÄNNER Moldaviens åtagande att gradvis närma sin lagstiftning inom de berörda sektorerna till EU:s lagstiftning och att genomföra den i praktiken,

SOM ERKÄNNER Moldaviens åtagande att utveckla sin administrativa och institutionella infrastruktur i den utsträckning som krävs för att verkställa detta avtal,

SOM BEAKTAR EU:s beredvillighet att stödja genomförandet av reformer och att i detta syfte utnyttja alla till buds stående samarbetsformer samt tekniskt, finansiellt och ekonomiskt stöd,

HAR ENATS OM FÖLJANDE.

Artikel 1

Mål

1. Härmed upprättas en associering mellan unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Moldavien, å andra sidan.

2. Målen för associeringen är att

a) främja politisk associering och ekonomisk integration mellan parterna på grundval av gemensamma värderingar och nära förbindelser, bland annat genom att öka Moldaviens deltagande i EU:s politik, program och organ,

b) stärka ramen för en utökad politisk dialog på alla områden av gemensamt intresse, så att nära politiska förbindelser kan utvecklas mellan parterna,

c) bidra till att stärka demokratin och till politisk, ekonomisk och institutionell stabilitet i Moldavien,

d) främja, bevara och stärka fred och stabilitet regionalt och internationellt, bland annat genom gemensamma ansträngningar för att undanröja orsaker till spänningar, förbättra säkerheten vid gränserna, främja gränsöverskridande samarbete och goda grannförbindelser,

e) stödja och utöka samarbetet på området frihet, säkerhet och rättvisa i syfte att stärka rättsstatsprincipen och respekten för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna samt på området rörlighet och direkta personkontakter,

f) stödja Moldaviens ansträngningar att utveckla sin ekonomiska potential via internationellt samarbete, också genom att närma landets lagstiftning till EU:s lagstiftning,

g) skapa förutsättningar för stärkta ekonomiska förbindelser och handelsförbindelser med sikte på Moldaviens gradvisa integration i EU:s inre marknad i enlighet med detta avtal, bland annat genom att inrätta ett djupgående och omfattande frihandelsområde, som kommer att leda till en omfattande tillnärmning av lagstiftningen och avreglering av marknadstillträdet, i enlighet med de rättigheter och skyldigheter som följer av WTO-medlemskapet och en öppen tillämpning av dessa rättigheter och skyldigheter, och

h) skapa betingelser för ett allt närmare samarbete på andra områden av gemensamt intresse.

AVDELNING I

ALLMÄNNA PRINCIPER

Artikel 2

1. Respekt för de demokratiska principerna, de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, såsom de fastställs i den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna och definieras i den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, Helsingforsslutakten från 1975 från Konferensen om säkerhet och samarbete i Europa samt Parisstadgan för ett nytt Europa 1990, ska ligga till grund för parternas inre och yttre politik och är en väsentlig del av detta avtal. Motverkandet av spridning av massförstörelsevapen, därmed sammanhängande materiel och bärare av sådana vapen är också en väsentlig del av detta avtal.

2. Parterna upprepar sitt åtagande att iaktta principerna om en fri marknadsekonomi, hållbar utveckling och effektiv multilateralism.

3. Parterna bekräftar sin respekt för rättsstatsprincipen och principen om god samhällsstyrning samt sina internationella förpliktelser, särskilt inom ramen för FN, Europarådet och OSSE.

4. Parterna åtar sig att främja samarbete och goda grannförbindelser, bland annat samarbete om utveckling av projekt av gemensamt intresse, särskilt sådana som har anknytning till förebyggande och bekämpning av korruption, brottslig verksamhet, oavsett om den är organiserad eller inte, inbegripet verksamhet av gränsöverskridande karaktär, och terrorism. Detta åtagande är centralt för utvecklingen av förbindelserna och samarbetet mellan parterna samt bidrar till fred och stabilitet i regionen.

AVDELNING II

POLITISK DIALOG OCH REFORM, SAMARBETE PÅ DET UTRIKES- OCH SÄKERHETSPOLITISKA OMRÅDET

Artikel 3

Målen för den politiska dialogen

1. Den politiska dialogen mellan parterna ska utvecklas och stärkas på alla områden av gemensamt intresse, inbegripet frågor som rör utrikes- och säkerhetspolitik och inhemska reformer. Detta kommer att öka effektiviteten i det politiska samarbetet och främja konvergens i utrikes- och säkerhetsfrågor.

2. Målen för den politiska dialogen ska vara att

a) fördjupa den politiska associeringen och öka den politiska och säkerhetspolitiska konvergensen och effektiviteten,

b) främja internationell stabilitet och säkerhet på grundval av verkningsfull multilateralism,

c) stärka samarbetet och dialogen mellan parterna om internationell säkerhet och krishantering, särskilt för att bemöta globala och regionala utmaningar och betydande hot,

d) främja resultatinriktat och praktiskt samarbete mellan parterna för att uppnå fred, säkerhet och stabilitet på den europeiska kontinenten,

e) stärka respekten för demokratiska principer, rättsstatsprincipen och god samhällsstyrning, mänskliga rättigheter och grundläggande friheter, inbegripet rättigheter för personer som tillhör nationella minoriteter, samt bidra till att befästa inhemska politiska reformer,

f) utveckla dialogen och fördjupa samarbetet mellan parterna på området säkerhet och försvar, och

g) respektera och främja principerna om suveränitet och territoriell integritet, gränsernas okränkbarhet samt oberoende.

Artikel 4

Inhemska reformer

Parterna ska samarbeta om att

a) utveckla, befästa och stärka de demokratiska institutionernas stabilitet och ändamålsenlighet samt rättsstatsprincipen,

b) säkerställa respekten för mänskliga rättigheter och grundläggande friheter,

c) göra ytterligare framsteg när det gäller reformer av rättsväsendet och lagstiftningen, i syfte att garantera rättsväsendets oberoende, stärka dess administrativa kapacitet och säkerställa de rättsvårdande organens opartiskhet och ändamålsenlighet,

d) fortsätta reformen av den offentliga förvaltningen och bygga upp en redovisningsskyldig, effektiv, öppen och professionell offentlig förvaltning, och

e) sörja för en verkningsfull korruptionsbekämpning, särskilt med tanke på det ökade internationella samarbetet kring korruptionsbekämpning, samt trygga ett verkningsfullt genomförande av relevanta internationella rättsliga instrument, till exempel Förenta nationernas konvention mot korruption från 2003.

Artikel 5

Utrikes- och säkerhetspolitik

1. Parterna ska intensifiera sin dialog och sitt samarbete samt främja en gradvis konvergens på området för utrikes- och säkerhetspolitik, inbegripet den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken (GSFP), och ska särskilt ta itu med frågor som rör konfliktförebyggande och krishantering, regional stabilitet, nedrustning, icke-spridning, vapenkontroll och exportkontroll. Samarbetet ska bygga på gemensamma värderingar och intressen och syfta till att öka konvergens och ändamålsenlighet i politiken, med användning av bilaterala, internationella och regionala forum.

2. Parterna bekräftar sitt åtagande om att iaktta principerna om respekt för suveränitet och territoriell integritet, gränsernas okränkbarhet samt oberoende, i enlighet med Förenta nationernas stadga och Helsingforsslutakten från 1975 från Konferensen om säkerhet och samarbete i Europa, samt sitt åtagande att främja dessa principer i sina bilaterala och multilaterala förbindelser.

Artikel 6

Internationella brottmålsdomstolen

1. Parterna bekräftar att de mest allvarliga brotten som angår hela det internationella samfundet inte får förbli ostraffade och att man måste undvika straffrihet för sådana brott genom åtgärder på det nationella och internationella planet, bland annat genom Internationella brottmålsdomstolen.

2. Parterna anser att inrättandet av Internationella brottmålsdomstolen och förekomsten av en väl fungerande verksamhet vid domstolen utgör ett viktigt bidrag till internationell fred och rättvisa. Parterna är överens om att stödja Internationella brottmålsdomstolen genom att genomföra Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen och tillhörande instrument, med beaktande av att dess integritet ska bevaras.

Artikel 7

Konfliktförebyggande och krishantering

Parterna ska stärka det praktiska samarbetet inom konfliktförebyggande och krishantering, särskilt med tanke på ett möjligt deltagande av Moldavien i EU-ledda civila och militära krishanteringsoperationer samt i relevanta övningar och relevant utbildningsverksamhet, efter en bedömning från fall till fall och efter en möjlig inbjudan från EU.

Artikel 8

Regional stabilitet

1. Parterna ska intensifiera sina gemensamma ansträngningar för att främja stabilitet, säkerhet och demokratisk utveckling i regionen, och särskilt samarbeta för att lösa regionala konflikter på ett fredligt sätt.

2. Parterna upprepar sitt åtagande för en hållbar lösning på den transnistriska frågan, med full respekt för Moldaviens suveränitet och territoriella integritet, samt för ett underlättande av gemensam återuppbyggnad efter konflikten. I avvaktan på dess lösning och utan att det påverkar det etablerade förhandlingsformatet, kommer den transnistriska frågan att vara en av de centrala punkterna på dagordningen för den politiska dialogen och samarbetet mellan parterna, samt i dialogen och samarbetet med andra berörda internationella aktörer.

3. Ansträngningarna ska följa gemensamma principer om att vidmakthålla internationell fred och säkerhet i enlighet med Förenta nationernas stadga, Helsingforsslutakten från 1975 från Konferensen om säkerhet och samarbete i Europa och andra relevanta multilaterala dokument.

Artikel 9

Massförstörelsevapen

1. Parterna anser att spridning av massförstörelsevapen och bärare av sådana vapen, såväl till statliga som icke-statliga aktörer, utgör ett av de allvarligaste hoten mot internationell fred och stabilitet. Parterna är därför överens om att samarbeta och bidra till kampen mot spridning av massförstörelsevapen och bärare av sådana vapen genom att till fullo iaktta och på nationell nivå fullgöra sina befintliga skyldigheter enligt internationella fördrag och avtal om nedrustning och icke-spridning samt andra relevanta internationella skyldigheter på området. Parterna är överens om att denna bestämmelse utgör en väsentlig del av detta avtal.

2. Parterna är dessutom överens om att samarbeta och bidra till kampen mot spridning av massförstörelsevapen och bärare av sådana vapen genom att

a) vidta åtgärder för att, beroende på vad som är tillämpligt, ratificera eller ansluta sig till samt till fullo genomföra alla andra relevanta internationella instrument, och

b) upprätta ett effektivt system för nationell exportkontroll, såväl för export som transitering av varor med koppling till massförstörelsevapen, som också omfattar kontroll av slutanvändningen av teknik med dubbla användningsområden i samband med massförstörelsevapen och som inbegriper effektiva påföljder i fall då reglerna för exportkontroll överträds.

3. Parterna är överens om att upprätta en regelbunden politisk dialog som ska ledsaga och underbygga dessa delar av avtalet.

Artikel 10

Handeldvapen och lätta vapen samt kontroll av export av konventionella vapen

1. Parterna är medvetna om att olaglig tillverkning, överföring och spridning av handeldvapen och lätta vapen, inbegripet ammunition till sådana vapen, samt överdriven anhopning, bristfällig hantering, lagring med otillräcklig säkerhet och okontrollerad spridning av sådana vapen fortsätter att utgöra ett allvarligt hot mot fred och internationell säkerhet.

2. Parterna är överens om att iaktta och fullgöra sina respektive skyldigheter att bekämpa olaglig handel med handeldvapen och lätta vapen, inbegripet ammunition till dessa, enligt befintliga internationella avtal och FN:s säkerhetsråds resolutioner, samt sina åtaganden inom ramen för andra internationella instrument som är tillämpliga på området, såsom Förenta nationernas handlingsprogram för att förebygga, bekämpa och utrota alla former av olaglig handel med handeldvapen och lätta vapen.

3. Parterna ska åta sig att samarbeta och sörja för samordning, komplementaritet och synergi i sina ansträngningar för att ta itu med den olagliga handeln med handeldvapen och lätta vapen, inbegripet ammunition till dessa och förstörelse av alltför stora lager, på global, regional, subregional och nationell nivå.

4. Parterna är dessutom överens om att fortsätta att samarbeta i fråga om export av konventionella vapen, mot bakgrund av rådets gemensamma ståndpunkt 2008/944/Gusp av den 8 december 2008 om fastställande av gemensamma regler för kontrollen av export av militär teknik och krigsmateriel.

5. Parterna är överens om att upprätta en regelbunden politisk dialog som kommer att ledsaga och befästa dessa åtaganden.

Artikel 11

Internationellt samarbete för att bekämpa terrorism

1. Parterna är överens om att samarbeta på bilateral, regional och internationell nivå för att förebygga och bekämpa terrorism i överensstämmelse med folkrätten, relevanta FN-resolutioner, internationella normer för mänskliga rättigheter samt flyktinglagstiftning och humanitär lagstiftning.

2. I detta syfte ska de särskilt samarbeta för att fördjupa det internationella samförståndet om bekämpning av terrorism, bland annat om den rättsliga definitionen av terroristhandlingar och genom att arbeta för en överenskommelse om den övergripande konventionen om internationell terrorism.

3. Inom ramen för ett fullständigt genomförande av FN:s säkerhetsråds resolution 1373 (2001) och andra relevanta FN-instrument och inom ramen för tillämpliga internationella konventioner och instrument ska parterna utbyta information om terroristorganisationer och terroristgrupper samt deras verksamhet och stödnätverk i enlighet med folkrätten och parternas lagstiftning.

AVDELNING III

FRIHET, SÄKERHET OCH RÄTTVISA

Artikel 12

Rättsstatsprincipen

1. I sitt samarbete på området frihet, säkerhet och rättvisa ska parterna fästa särskild vikt vid att främja rättsstatsprincipen, inbegripet rättsväsendets oberoende, tillgången till rättslig prövning och rätten till en rättvis rättegång.

2. Parterna kommer att samarbeta fullt ut för att institutionerna på det rättsvårdande området och rättskipningsområdet ska fungera på ett ändamålsenligt sätt.

3. Respekten för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna kommer att vara vägledande för allt samarbete om frihet, säkerhet och rättvisa.

Artikel 13

Skydd av personuppgifter

1. Parterna är överens om att samarbeta för att säkerställa en hög skyddsnivå för personuppgifter i överensstämmelse med EU:s och Europarådets rättsliga instrument och normer samt internationella rättsliga instrument och normer.

2. All behandling av personuppgifter ska omfattas av de bestämmelser som anges i bilaga I till detta avtal. Överföring av personuppgifter mellan parterna får endast äga rum om sådan överföring är nödvändig för att parternas behöriga myndigheter ska kunna genomföra detta eller andra avtal som ingåtts mellan parterna.

Artikel 14

Samarbete om migration, asyl och gränsförvaltning

1. Parterna bekräftar ånyo vikten av att gemensamt förvalta migrationsströmmar mellan sina territorier och ska stärka den befintliga omfattande dialogen om alla migrationsrelaterade frågor, inbegripet laglig migration, internationellt skydd, irreguljär migration, människosmuggling och människohandel.

2. Samarbetet kommer att grunda sig på en särskild behovsbedömning, som kommer att utföras i samråd mellan parterna, och kommer att genomföras i enlighet med parternas gällande lagstiftning. Samarbetet kommer särskilt att inriktas på

a) de bakomliggande orsakerna till migrationen och dess följder,

b) utarbetande och genomförande av nationell lagstiftning och praxis när det gäller internationellt skydd i syfte att uppnå överensstämmelse med bestämmelserna i Genèvekonventionen angående flyktingars rättsliga ställning från 1951, protokollet angående flyktingars rättsliga ställning från 1967 och andra relevanta internationella instrument, samt för att trygga respekten för principen om ”non-refoulement”,

c) bestämmelser om rätt till inresa samt rättigheter och rättslig ställning för personer med inresetillstånd, rättvis behandling och integrering av utländska medborgare som lagligen vistas i landet, samt utbildning och åtgärder för att motverka rasism och främlingsfientlighet,

d) utarbetande av en verkningsfull politik för att förebygga olaglig invandring, smuggling av migranter och människohandel, bland annat frågan om hur nätverk för sådan smuggling eller människohandel kan bekämpas och hur offren för denna handel kan skyddas,

e) främjande och underlättande av återsändandet av irreguljära migranter, och

f) frågor, på området gränsförvaltning och dokumentsäkerhet, som rör organisation, utbildning, bästa praxis och andra operativa åtgärder samt en förstärkning av samarbetet mellan Europeiska byrån för förvaltningen av det operativa samarbetet vid Europeiska unionens medlemsstaters yttre gränser (Frontex) och Moldaviens gränsbevakningsmyndighet.

3. Samarbetet kan också underlätta cirkulär migration som gynnar utvecklingen.

Artikel 15

Personers rörlighet

1. Parterna kommer att säkerställa ett fullständigt genomförande av

a) avtalet mellan Europeiska gemenskapen och Republiken Moldavien om återtagande av personer utan uppehållstillstånd, som trädde i kraft den 1 januari 2008, och

b) avtalet mellan Europeiska gemenskapen och Republiken Moldavien om förenklat utfärdande av viseringar, som trädde i kraft den 1 januari 2008, i dess ändrade lydelse av den 27 juni 2012,

2. Parterna ska sträva efter att öka medborgarnas rörlighet och ta gradvisa steg mot det gemensamma målet om en viseringsfri ordning förutsatt att de villkor om välhanterad och säker rörlighet, som anges i handlingsplanen för liberalisering av viseringsbestämmelserna, är uppfyllda.

Artikel 16

Förebyggande och bekämpning av organiserad brottslighet, korruption och annan olaglig verksamhet

1. Parterna ska samarbeta för att förebygga och bekämpa alla former av brottslig och olaglig verksamhet, oavsett om den är organiserad eller inte, inbegripet verksamhet av gränsöverskridande karaktär, såsom

a) människosmuggling och människohandel,

b) smuggling av och olaglig handel med varor, däribland handeldvapen och olaglig narkotika,

c) olaglig ekonomisk och finansiell verksamhet såsom förfalskning, skatteundandragande och bedrägeri i samband med offentlig upphandling,

d) bedrägerier, i enlighet med avdelning VI (Finansiellt stöd samt bestämmelser om bedrägeribekämpning och kontroll) i detta avtal, i projekt som finansieras av internationella givare,

e) givande och tagande av muta, inom både den offentliga och den privata sektorn, däribland missbruk av tjänsteställning och handel med inflytande,

f) förfalskning av handlingar ochingivande av oriktiga uppgifter, och

g) it-brottslighet.

2. Parterna ska stärka det bilaterala, regionala och internationella samarbetet mellan de rättsvårdande organen, bland annat genom att stärka samarbetet mellan Europeiska polisbyrån (Europol) och de berörda myndigheterna i Moldavien. Parterna åtar sig att på ett verkningsfullt sätt genomföra relevanta internationella standarder, särskilt de som anges i Förenta nationernas konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet (Palermokonventionen) från 2000 och dess tre protokoll, Förenta nationernas konvention mot korruption från 2003 samt Europarådets relevanta instrument om förebyggande och bekämpning av korruption.

Artikel 17

Bekämpning av olaglig narkotika

1. Parterna ska, inom ramen för sina befogenheter och sin behörighet, samarbeta för att sörja för en balanserad och integrerad hållning i narkotikafrågor. Politiken och åtgärderna mot narkotika ska syfta till att stärka strukturerna för att bekämpa olaglig narkotika, minska tillgången till, handeln med och efterfrågan på olaglig narkotika, hantera de hälsomässiga och sociala följderna av narkotikamissbruk, samt effektivare förebygga avledning av kemiska prekursorer som används för olaglig framställning av narkotika och psykotropa ämnen.

2. Parterna ska komma överens om de samarbetsmetoder som är nödvändiga för att uppnå dessa mål. Åtgärderna ska baseras på gemensamt överenskomna principer som överensstämmer med relevanta internationella konventioner, EU:s narkotikastrategi (2013–2020) och den politiska förklaring om de vägledande principerna för att minska efterfrågan på narkotika, som godkändes vid Förenta nationernas generalförsamlings tjugonde extra session om narkotika i juni 1998.

Artikel 18

Penningtvätt och finansiering av terrorism

1. Parterna ska samarbeta i syfte att förhindra att deras finansiella system och andra berörda system används för att tvätta intäkter från brottslig verksamhet eller för att finansiera terrorism. Samarbetet omfattar återkrävande av tillgångar eller medel som härrör från vinning av brott.

2. Samarbetet på detta område ska möjliggöra utbyte av relevanta upplysningar inom ramen för respektive lagstiftning liksom antagande av lämpliga standarder för bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism motsvarande de standarder som antagits av relevanta internationella organ som är verksamma på detta område, såsom arbetsgruppen för finansiella åtgärder mot penningtvätt (FATF).

Artikel 19

Bekämpning av terrorism

Parterna är överens om att samarbeta för att förebygga och bekämpa terroristhandlingar med full respekt för rättsstatsprincipen, internationell människorättslagstiftning, flyktinglagstiftning och humanitär rätt och i överensstämmelse med FN:s globala strategi mot terrorism från 2006 samt med parternas respektive lagar och andra författningar. De ska göra detta, särskilt inom ramen för ett fullständigt genomförande av FN:s säkerhetsråds resolutioner 1267 (1999), 1373 (2001), 1540 (2004) och 1904 (2009) samt andra relevanta FN-instrument och tillämpliga internationella konventioner och instrument,

a) genom att utbyta information om terroristgrupper och deras stödnätverk i enlighet med internationell och nationell rätt,

b) genom att utbyta åsikter om tendenser inom terrorismen och om medel och metoder för att bekämpa terrorism, inbegripet teknik och utbildning, och genom att utbyta erfarenheter om förebyggande av terrorism, och

c) genom att utbyta bästa praxis i fråga om skydd för de mänskliga rättigheterna i kampen mot terrorism.

Artikel 20

Rättsligt samarbete

1. Parterna är överens om att utveckla det rättsliga samarbetet på det civilrättsliga och handelsrättsliga området, särskilt när det gäller förhandling, ratificering och genomförande av multilaterala konventioner om civilrättsligt samarbete, särskilt konventionerna från Haagkonferensen för internationell privaträtt om internationellt rättsligt samarbete och internationella tvister samt skydd av barn.

2. I fråga om straffrättsligt samarbete kommer parterna att sträva efter att stärka samarbetet om ömsesidig rättslig hjälp. Detta ska vid behov omfatta anslutning till och genomförande av FN:s och Europarådets relevanta internationella instrument samt ett närmare samarbete med Eurojust.

AVDELNING IV

EKONOMISKT SAMARBETE OCH ANNAT SEKTORSSAMARBETE

KAPITEL 1

Reform av den offentliga förvaltningen

Artikel 21

Samarbetet ska inriktas på att utveckla en effektiv och ansvarig offentlig förvaltning i Moldavien i syfte att stödja genomförandet av rättsstatsprincipen, säkerställa att de statliga institutionerna fungerar på ett sätt som gynnar hela befolkningen i Moldavien och främja en smidig utveckling av förbindelserna mellan Moldavien och dess partner. Särskild uppmärksamhet kommer att ägnas åt modernisering och utveckling av verkställande funktioner, med målet att tillhandahålla Moldaviens medborgare högkvalitativa tjänster.

Artikel 22

Samarbetet ska omfatta följande områden:

a) Institutionell och funktionell utveckling av offentliga myndigheter i syfte att effektivisera deras verksamhet och sörja för en effektiv och öppen process för beslutsfattande och strategisk planering som möjliggör deltagande.

b) Modernisering av offentliga tjänster, bland annat införande och genomförande av e-demokrati, i syfte att effektivisera tillhandahållandet av tjänster till medborgarna och sänka kostnaderna för affärsverksamhet.

c) Inrättande av en professionell offentlig förvaltning som bygger på principen om ledningens ansvarsskyldighet och effektiv delegering av befogenheter, samt rättvis och öppen rekrytering, utbildning, bedömning och ersättning.

d) Effektiv och professionell förvaltning av mänskliga resurser och karriärutveckling.

e) Främjande av etiska värderingar i den offentliga förvaltningen.

Artikel 23

Samarbetet ska omfatta offentlig förvaltning på alla nivåer, även lokal nivå.

KAPITEL 2

Ekonomisk dialog

Artikel 24

1. EU och Moldavien ska underlätta den ekonomiska reformprocessen genom att förbättra förståelsen för grunddragen i sina respektive ekonomier. Samarbetet mellan parterna ska syfta till att främja en ekonomisk politik som är relevant för fungerande marknadsekonomier samt utformningen och genomförandet av en sådan ekonomisk politik.

2. Moldavien ska sträva efter att upprätta en fungerande marknadsekonomi och att gradvis närma sin politik till EU:s politik, i överensstämmelse med de vägledande principerna om sund makroekonomisk politik och finanspolitik, inbegripet en oberoende centralbank och prisstabilitet, sunda offentliga finanser och en hållbar betalningsbalans.

Artikel 25

1. I detta syfte är parterna överens om att samarbeta på följande områden:

a) Informationsutbyte om makroekonomisk politik och strukturella reformer samt om makroekonomiska resultat och utsikter, och om strategier för ekonomisk utveckling.

b) Gemensam analys av ekonomiska frågor av gemensamt intresse, bland annat ekonomisk-politiska åtgärder och instrumenten för att genomföra dem, såsom metoder för ekonomiska prognoser och utarbetande av strategiska policydokument, i syfte att stärka Moldaviens utformning av politiken i enlighet med EU:s principer och praxis.

c) Utbyte av sakkunskap på det makroekonomiska och makrofinansiella området, bland annat om offentliga finanser, skeenden och reglering inom den finansiella sektorn, penning- och valutapolitiska strategier och ramar, externt finansiellt stöd och ekonomisk statistik.

2. Samarbetet kommer också att inbegripa informationsutbyte om den ekonomiska och monetära unionens principer och funktionssätt.

Artikel 26

En regelbunden dialog kommer att föras om de frågor som omfattas av detta kapitel.

KAPITEL 3

Bolagsrätt, redovisning och revision samt företagsstyrning

Artikel 27

1. Parterna inser vikten av en ändamålsenlig uppsättning regler och metoder på områdena bolagsrätt och företagsstyrning, samt inom redovisning och revision, för att inrätta en fungerande marknadsekonomi och främja handel och är därför överens om att samarbeta om

a) skydd för aktieägare, borgenärer och andra aktörer i enlighet med EU:s regler på detta område,

b) införande av relevanta internationella standarder på nationell nivå och ett gradvis närmande av Moldaviens bestämmelser till EU:s bestämmelser på området redovisning och revision, och

c) vidareutveckling av politiken för företagsstyrning i enlighet med internationella standarder, samt ett gradvis närmande av Moldaviens regler till EU:s regler och rekommendationer på detta område.

2. EU:s relevanta regler och rekommendationer förtecknas i bilaga II till detta avtal.

Artikel 28

Parterna kommer att sträva efter att utbyta information och sakkunskap om såväl befintliga system som relevanta nya utvecklingstendenser på detta område. Parterna kommer också att sträva efter att förbättra informationsutbytet mellan medlemsstaternas företagsregister och Moldaviens nationella företagsregister.

Artikel 29

En regelbunden dialog kommer att föras om de frågor som omfattas av detta kapitel.

Artikel 30

Moldavien ska närma sin lagstiftning till de EU-rättsakter och internationella instrument som anges i bilaga II till detta avtal i enlighet med bestämmelserna i den bilagan.

KAPITEL 4

Sysselsättning, socialpolitik och lika möjligheter

Artikel 31

Parterna ska stärka sin dialog och sitt samarbete om främjandet av Internationella arbetsorganisationens (ILO) agenda för anständigt arbete, sysselsättningspolitik, hälsa och säkerhet på arbetsplatsen, dialog mellan arbetsmarknadens parter, socialt skydd, social delaktighet, jämställdhet mellan könen och åtgärder mot diskriminering samt sociala rättigheter, och därmed bidra till att främja fler och bättre arbetstillfällen, minskad fattigdom, ökad social sammanhållning, en hållbar utveckling och bättre livskvalitet.

Artikel 32

Samarbetet, som ska grunda sig på utbyte av information och bästa praxis, kan omfatta ett antal frågor som ska väljas ut bland följande områden:

a) Fattigdomsminskning och ökad social sammanhållning.

b) Sysselsättningspolitik, med målet att skapa fler och bättre arbetstillfällen med anständiga arbetsvillkor, bland annat i syfte att minska den informella ekonomin och informella sysselsättningen.

c) Främjande av aktiva arbetsmarknadsåtgärder ocheffektiv arbetsförmedling för att modernisera arbetsmarknaderna och genomföra en anpassning till behoven på arbetsmarknaden.

d) Främjande av mer inkluderande arbetsmarknader och sociala trygghetssystem där missgynnade personer integreras, bland annat personer med funktionsnedsättning och personer från minoritetsgrupper.

e) Effektiv hantering av arbetskraftsinvandring, med målet att stärka dess positiva inverkan på utvecklingen.

f) Lika möjligheter, med målet att öka jämställdheten mellan könen och säkerställa lika möjligheter för kvinnor och män samt bekämpa diskriminering på alla grunder.

g) Socialpolitik, med målet att förbättra det sociala skyddet, inbegripet socialt stöd och socialförsäkring, samt modernisering av systemen för socialt skydd i fråga om kvalitet, tillgänglighet och finansiell hållbarhet.

h) Stärkande av arbetsmarknadsparternas deltagande och främjande av den sociala dialogen, bland annat genom att stärka kapaciteten hos alla berörda aktörer.

i) Främjande av hälsa och säkerhet på arbetsplatsen.

Artikel 33

Parterna ska uppmuntra alla berörda aktörer, inbegripet det civila samhällets organisationer och särskilt arbetsmarknadens parter, att delta i utarbetandet av politik och reformer i Moldavien och i samarbetet mellan parterna inom ramen för detta avtal.

Artikel 34

Parterna ska sträva efter att utöka samarbetet om frågor som rör sysselsättning och socialpolitik i alla berörda regionala, multilaterala och internationella forum och organisationer.

Artikel 35

Parterna ska främja företagens sociala ansvar och redovisningsskyldighet samt uppmuntra ansvarsfullt handlande från företagens sida i enlighet med FN:s Global Compact-initiativ och ILO:s trepartsdeklaration om principerna för multinationella företag och socialpolitik.

Artikel 36

En regelbunden dialog kommer att föras om de frågor som omfattas av detta kapitel.

Artikel 37

Moldavien ska närma sin lagstiftning till de EU-rättsakter och internationella instrument som anges i bilaga III till detta avtal i enlighet med bestämmelserna i den bilagan.

KAPITEL 5

Konsumentskydd

Artikel 38

Parterna ska samarbeta för att sörja för en hög nivå på konsumentskyddet och för att deras konsumentskyddssystem ska bli förenliga.

Artikel 39

För att uppnå dessa mål kan samarbetet vid behov komma att omfatta följande:

a) Arbete för att tillnärma konsumentlagstiftningen, på grundval av prioriteringarna i bilaga IV till detta avtal, samtidigt som man undviker handelshinder för att säkerställa att konsumenterna har verkliga valmöjligheter.

b) Främjande av informationsutbyte om konsumentskyddssystem, bland annat om konsumentlagstiftningen och genomförandet av denna, produktsäkerhet för konsumenter, inbegripet marknadsövervakning, system och verktyg för konsumentinformation, utbildning av och ökad delaktighet och prövningsmöjligheter för konsumenter, samt köpe- och tjänsteavtal mellan näringsidkare och konsumenter.

c) Främjande av utbildning av tjänstemän inom förvaltningen och andra företrädare för konsumentintressen.

d) Uppmuntran av utvecklingen av oberoende konsumentorganisationer, däribland icke-statliga konsumentorganisationer, och kontakter mellan konsumentföreträdare, samt samverkan mellan myndigheter och icke-statliga organisationer på konsumentskyddsområdet.

Artikel 40

Moldavien ska närma sin lagstiftning till de EU-rättsakter och internationella instrument som anges i bilaga IV till detta avtal i enlighet med bestämmelserna i den bilagan.

KAPITEL 6

Statistik

Artikel 41

Parterna ska utveckla och intensifiera sitt samarbete i statistikfrågor och därigenom bidra till att uppnå det långsiktiga målet att få fram lämpliga, internationellt jämförbara och tillförlitliga statistikuppgifter. Ett hållbart, effektivt och fackmässigt oberoende nationellt statistiksystem förväntas frambringa information som är relevant för medborgare, företag och beslutsfattare i EU och Moldavien och göra det möjligt för dem att fatta välgrundade beslut på denna grundval. Det nationella statistiksystemet bör respektera FN:s grundläggande principer för officiell statistik, med beaktande av EU:s regelverk på statistikområdet som inbegriper riktlinjerna för europeisk statistik, i syfte att anpassa det nationella statistiksystemet till europeiska normer och standarder.

Artikel 42

Samarbetet ska inriktas på att

a) ytterligare stärka det nationella statistiksystemets kapacitet, med inriktning på en sund rättslig grund, framtagande av lämpliga data och metadata, en spridningsstrategi och användarvänlighet, med beaktande av olika användargrupper, däribland den offentliga och den privata sektorn, universitetsvärlden och andra användare,

b) gradvis anpassa Moldaviens statistisksystem till det europeiska statistiksystemet,

c) finjustera tillhandahållandet av uppgifter till EU, med hänsyn till tillämpningen av relevanta internationella och europeiska metoder, inbegripet klassificering,

d) stärka de inhemska statistikernas yrkesmässiga kapacitet och förvaltningskapacitet för att underlätta tillämpningen av europeiska statistiska standarder och bidra till utvecklingen av Moldaviens statistiksystem,

e) utbyta erfarenheter mellan parterna om utveckling av statistikkunnandet, och

f) främja offensiv kvalitetsutveckling av alla statistikframställningsprocesser och av all spridning av statistik.

Artikel 43

Parterna ska samarbeta inom ramen för det europeiska statistiksystemet, där Eurostat är den europeiska statistikmyndigheten. Samarbetet ska bland annat inriktas på

a) demografisk statistik, inbegripet folkräkningar, och social statistik,

b) jordbruksstatistik, inbegripet jordbruksinventeringar och miljöstatistik,

c) företagsstatistik, inbegripet företagsregister och användning av administrativa källor för statistiska syften,

d) makroekonomisk statistik, inbegripet nationalräkenskaper, utrikeshandelsstatistik och statistik över utländska direktinvesteringar,

e) energistatistik, inbegripet saldon,

f) regional statistik, och

g) övergripande verksamhet, inbegripet statistiska klassificeringar, kvalitetsstyrning, utbildning, spridning och användning av modern informationsteknik.

Artikel 44

Parterna ska bland annat utbyta information och sakkunskap, och utveckla sitt samarbete, med hänsyn till de erfarenheter som redan förvärvats i den reform av statistiksystemet som inletts inom ramen för olika stödprogram. Ansträngningarna ska inriktas på en fortsatt anpassning till EU:s regelverk på statistikområdet på grundval av den nationella strategin för utveckling av Moldaviens statistiksystem, och med hänsyn till utvecklingen av det europeiska statistiksystemet. Tonvikten i processen för framställning av statistiska uppgifter ska ligga på vidareutveckling av urvalsundersökningarna och användning av administrativa register, samtidigt som hänsyn tas till behovet av att minska belastningen på uppgiftslämnarna. Uppgifterna ska vara relevanta för utformningen och övervakningen av politiken på centrala områden av det sociala och ekonomiska livet.

Artikel 45

En regelbunden dialog ska föras om de frågor som omfattas av detta kapitel. I möjligaste mån ska den verksamhet som genomförs inom det europeiska statistiksystemet, inbegripet utbildning, vara öppen för Moldavien.

Artikel 46

1. Parterna åtar sig att inrätta och regelbundet revidera ett program för ett gradvis närmande av Moldaviens lagstiftning till EU:s regelverk på statistikområdet.

2. EU:s regelverk på statistikområdet fastställs i kompendiet över statistikkrav som uppdateras varje år och som parterna anser vara fogat till detta avtal (bilaga V).

KAPITEL 7

Förvaltning av de offentliga finanserna: budgetpolitik, intern kontroll, finansiell granskning och extern revision

Artikel 47

Samarbetet inom det område som omfattas av detta kapitel kommer att inriktas på genomförandet av internationella standarder samt EU:s bästa praxis på detta område, vilket kommer att bidra till utvecklingen av ett modernt system för förvaltning av de offentliga finanserna i Moldavien, som är förenligt med EU:s och internationella grundläggande principer om öppenhet, redovisningsskyldighet, sparsamhet, effektivitet och ändamålsenlighet.

Artikel 48

Budget och redovisningssystem

Parterna ska samarbeta i fråga om följande:

a) Förbättring och systematisering av dokument med föreskrifter för systemen för budget- och finansförvaltning samt redovisning och rapportering, samt harmonisering av dessa på grundval av internationella standarder, med iakttagande av god praxis i den offentliga sektorn i EU.

b) Kontinuerlig utveckling av flerårig budgetplanering och anpassning till god praxis i EU.

c) Studier av EU-ländernas metoder i deras budgetförbindelser, för att förbättra detta område i Moldavien.

d) Främjande av ett närmande av upphandlingsförfarandena till befintliga metoder i EU.

e) Utbyte av information, erfarenheter och god praxis, bland annat genom personalutbyte och gemensam utbildning på detta område.

Artikel 49

Intern kontroll, finansiell granskning och extern revision

Parterna ska också samarbeta i fråga om följande:

a) Ytterligare förbättring av det interna kontrollsystemet (inbegripet en funktionellt oberoende intern revisionsfunktion) i statliga och lokala myndigheter genom harmonisering med allmänt godtagna internationella normer och metoder samt bästa praxis i EU.

b) Utveckling av ett lämpligt system för finansiell granskning som kommer att komplettera, men inte duplicera internrevisionsfunktionen och kommer att garantera en tillfredsställande kontroll av offentliga inkomster och utgifter under en övergångsperiod och därefter.

c) Ett effektivt samarbete mellan de aktörer som arbetar med finansiell förvaltning och kontroll, revision och granskning och de aktörer som arbetar med budget- och finansförvaltning och redovisning i syfte att främja utvecklingen av styrelseformerna.

d) Stärkande av befogenheterna för den centrala harmoniseringsenheten för den interna finansiella kontrollen inom den offentliga sektorn.

e) Införande av Internationella organisationen för högre revisionsorgans (Intosai) internationellt erkända normer för extern revision.

f) Utbyte av information, erfarenheter och god praxis genom bland annat personalutbyte och gemensam utbildning på detta område.

Artikel 50

Bekämpning av bedrägerier och korruption

Parterna ska också samarbeta i fråga om följande:

a) Utbyte av information, erfarenheter och god praxis.

b) Förbättring av metoderna för att bekämpa och förebygga bedrägerier och korruption på de områden som omfattas av detta kapitel, inbegripet samarbete mellan relevanta administrativa organ.

c) Säkerställande av ett ändamålsenligt samarbete med EU:s berörda institutioner och organ vid kontroller på plats, inspektioner och revisioner i samband med förvaltning och kontroll av EU-medel, i enlighet med relevanta regler och förfaranden.

Artikel 51

En regelbunden dialog kommer att föras om de frågor som omfattas av detta kapitel.

KAPITEL 8

Beskattning

Artikel 52

Parterna ska samarbeta för att stärka den goda samhällsstyrningen på skatteområdet, i syfte att ytterligare förbättra de ekonomiska förbindelserna, handeln, investeringarna och den sunda konkurrensen.

Artikel 53

Med avseende på artikel 52 i detta avtal erkänner parterna principerna om god samhällsstyrning på skatteområdet, dvs. principerna om öppenhet, informationsutbyte och lojal skattekonkurrens, och förbinder sig att genomföra dem, i enlighet med medlemsstaternas åtagande på EU-nivå. Utan att detta ska påverka EU:s eller medlemsstaternas befogenheter kommer parterna därför att förbättra det internationella samarbetet på skatteområdet, underlätta rättmätig skatteuppbörd och utarbeta åtgärder för att effektivt genomföra ovannämnda principer.

Artikel 54

Parterna ska öka och stärka sitt samarbete i syfte att förbättra och utveckla Moldaviens skattesystem och skatteförvaltning, vilket inbegriper en förbättring av uppbörds- och kontrollkapaciteten, med särskild inriktning på förfaranden för återbetalning av mervärdesskatt (moms), för att undvika ackumulering av betalningseftersläpningar, säkerställa en effektiv skatteuppbörd och stärka kampen mot skattebedrägerier och skatteflykt. Parterna ska sträva efter att utöka samarbetet och utbyta erfarenheter i fråga om bekämpning av skattebedrägerier, särskilt karusellbedrägerier.

Artikel 55

Parterna ska utveckla sitt samarbete och harmonisera sin politik när det gäller att motverka och bekämpa bedrägerier och smuggling av punktskattepliktiga varor. Samarbetet kommer bland annat att omfatta en gradvis tillnärmning av punktskattesatserna på tobaksprodukter, så långt som detta är möjligt med tanke på de restriktioner som det regionala sammanhanget ger upphov till, bland annat genom en dialog på regional nivå och i enlighet med Världshälsoorganisationens ramkonvention om tobakskontroll från 2003. I detta syfte kommer parterna att sträva efter att stärka sitt samarbete inom det regionala sammanhanget.

Artikel 56

En regelbunden dialog kommer att föras om de frågor som omfattas av detta kapitel.

Artikel 57

Moldavien ska närma sin lagstiftning till de EU-rättsakter och internationella instrument som anges i bilaga VI till detta avtal i enlighet med bestämmelserna i den bilagan.

KAPITEL 9

Finansiella tjänster

Artikel 58

Parterna inser betydelsen av en ändamålsenlig uppsättning regler och metoder inom finansiella tjänster för att inrätta en fungerande marknadsekonomi och främja handeln sig emellan, och är överens om att samarbeta på området finansiella tjänster i linje med följande mål:

a) Stödja processen för anpassning av regleringen av finansiella tjänster till behoven i en öppen marknadsekonomi.

b) Säkerställa ett ändamålsenligt och tillfredsställande skydd av investerare och andra konsumenter av finansiella tjänster.

c) Säkerställa stabiliteten och integriteten hos Moldaviens finansiella systemi dess helhet.

d) Främja samarbete mellan olika aktörer i det finansiella systemet, bland annat tillsyns- och kontrollmyndigheter.

e) Säkerställa en oberoende och ändamålsenlig tillsyn.

Artikel 59

1. Parterna ska uppmuntra samarbetet mellan relevanta tillsyns- och kontrollmyndigheter, vilket omfattar informationsutbyte, utbyte av sakkunskap om finansmarknader och andra sådana åtgärder.

2. Särskild uppmärksamhet ska ägnas åt utvecklingen av dessa myndigheters administrativa kapacitet, bland annat genom personalutbyte och gemensam utbildning.

Artikel 60

En regelbunden dialog kommer att föras om de frågor som omfattas av detta kapitel.

Artikel 61

Moldavien ska närma sin lagstiftning till de EU-rättsakter och internationella instrument som anges i bilaga XXVIII-A till detta avtal i enlighet med bestämmelserna i den bilagan.

KAPITEL 10

Industri- och näringslivspolitik

Artikel 62

Parterna ska utveckla och stärka sitt samarbete om industri- och näringslivspolitik och därigenom förbättra företagsklimatet för alla ekonomiska aktörer, men med särskild tonvikt på små och medelstora företag. Det utökade samarbetet bör förbättra den administrativa ramen och regelverket för både företag från EU och företag från Moldavien som är verksamma i EU och Moldavien, och bör grundas på EU:s industripolitik och politik för små och medelstora företag, med hänsyn till internationellt erkända principer och metoder på detta område.

Artikel 63

I detta syfte ska parterna samarbeta för att uppnå följande:

a) Genomföra strategier för utveckling av små och medelstora företag på grundval av principerna i ”Small Business Act” för Europa, och övervaka genomförandet genom regelbunden rapportering och dialog. Detta samarbete kommer också att omfatta en inriktning på mikroföretag, som är mycket viktiga för såväl EU:s ekonomier som Moldaviens ekonomi.

b) Skapa bättre ramvillkor genom utbyte av information och bästa praxis, och därigenom bidra till bättre konkurrenskraft. Detta samarbete kommer att omfatta hantering av strukturförändringar (omstrukturering), utveckling av offentlig-privata partnerskap samt miljö- och energifrågor, t.ex. energieffektivitet och renare produktion,

c) Förenkla och rationalisera reglerna och regleringspraxis, med särskild inriktning på utbyte av god praxis när det gäller regleringsmetoder, däribland EU:s principer.

d) Uppmuntra utvecklingen av en innovationspolitik genom utbyte av information och god praxis avseende kommersiellt utnyttjande av forskning och utveckling (inbegripet instrument för att stödja teknikbaserade nystartade företag), klusterutveckling och tillgång till finansiering.

e) Uppmuntra ökade kontakter mellan företag från EU och företag från Moldavien samt mellan dessa företag och myndigheter i EU och Moldavien.

f) Stödja inrättandet av exportfrämjande verksamhet i Moldavien.

g) Underlätta moderniseringen och omstruktureringen av industrin i Moldavien inom vissa sektorer.

Artikel 64

En regelbunden dialog kommer att föras om de frågor som omfattas av detta kapitel. Den kommer också att inbegripa företrädare för företag från EU och företag från Moldavien.

KAPITEL 11

Gruvindustri och råvaror

Artikel 65

Parterna ska utveckla och stärka det samarbete som omfattar gruvindustrin och handeln med råvaror, i syfte att främja ömsesidig förståelse, förbättrat företagsklimat, informationsutbyte och samarbete om frågor som inte rör energi, framför allt i samband med brytning av malm och industrimineral.

Artikel 66

I detta syfte ska parterna samarbeta på följande områden:

a) Utbyte av information mellan parterna om skeenden i deras gruv- och råvarusektorer.

b) Informationsutbyte om frågor som rör handel med råvaror, i syfte att främja bilaterala utbyten.

c) Utbyte av information och bästa praxis avseende aspekter på gruvindustrin som rör hållbar utveckling.

d) Utbyte av information och bästa praxis avseende utbildning, kompetens och säkerhet i gruvindustrin.

KAPITEL 12

Jordbruk och landsbygdsutveckling

Artikel 67

Parterna ska samarbeta för att främja jordbruks- och landsbygdsutveckling, särskilt genom en gradvis konvergens av politik och lagstiftning.

Artikel 68

Samarbetet mellan parterna på området jordbruk och landsbygdsutveckling ska bland annat omfatta följande områden:

a) Underlättande av den ömsesidiga förståelsen av jordbrukspolitiken och politiken för landsbygdsutveckling.

b) Stärkande av den administrativa kapaciteten på central och lokal nivå för planering, utvärdering och genomförande av politiken i enlighet med EU:s bestämmelser och bästa praxis.

c) Främjande av en modernisering av jordbruksproduktionen och dess hållbarhet.

d) Utbyte av kunskap och bästa praxis när det gäller politik för landsbygdsutveckling som syftar till att främja landsbygdssamhällenas välstånd.

e) Förbättring av jordbrukssektorns konkurrenskraft samt effektiviteten och öppenheten på marknaderna.

f) Främjande av riktlinjer för kvalitet samt kontrollmekanismer för dessa, särskilt geografiska beteckningar och ekologisk odling.

g) Kunskapsspridning och främjande av rådgivningsverksamhet för lantbruket.

h) Ökad harmonisering av frågor som behandlas i internationella organisationer där parterna är medlemmar.

Artikel 69

En regelbunden dialog kommer att föras om de frågor som omfattas av detta kapitel.

Artikel 70

Moldavien ska närma sin lagstiftning till de EU-rättsakter och internationella instrument som anges i bilaga VII till detta avtal i enlighet med bestämmelserna i den bilagan.

KAPITEL 13

Fiskeri- och havspolitik

Avsnitt 1

Fiskeripolitik

Artikel 71

Parterna ska utveckla och stärka sitt samarbete i frågor som rör fiske och havsstyrning, och därigenom utveckla närmare bilateralt och multilateralt samarbete inom fiskerisektorn. Parterna ska också uppmuntra en integrerad strategi för fiskefrågor och främja en hållbar utveckling av fisket.

Artikel 72

Parterna ska vidta gemensamma åtgärder, utbyta information och stödja varandra för att främja

a) goda styrelseformer och bästa praxis inom fiskeriförvaltning för att se till att fiskbestånden bevaras och förvaltas på ett hållbart sätt, utifrån en ekosystembaserad strategi,

b) ansvarsfullt fiske och ansvarsfull fiskeriförvaltning som är förenliga med principerna om hållbar utveckling, för att bevara fiskbestånden och ekosystemen i ett gott tillstånd, och

c) samarbete genom lämpliga regionala organisationer som ansvarar för förvaltning och bevarande av levande akvatiska resurser.

Artikel 73

Parterna ska stödja initiativ, såsom ömsesidigt utbyte av erfarenheter och tillhandahållande av stöd, som syftar till att säkerställa genomförandet av en hållbar fiskeripolitik, bland annat

a) fiskeriförvaltning och förvaltning av vattenbruksresurser,

b) inspektion och kontroll av fiskeverksamhet, samt utveckling av motsvarande administrativa och rättsliga strukturer som gör det möjligt att vidta lämpliga åtgärder,

c) insamling av uppgifter om fångster och landningar samt biologiska och ekonomiska uppgifter,

d) förbättring av marknadernas effektivitet, särskilt genom främjande av producentorganisationer och information till konsumenter samt genom saluföringsnormer och spårbarhet, samt

e) utveckling av en strukturpolitik för fiskerisektorn, varvid särskild uppmärksamhet ägnas åt en hållbar utveckling i fiskeområden som definieras som områden med sjöstrand eller som inbegriper dammar eller en flodmynning samt med en hög sysselsättningsgrad inom fiskerinäringen.

Avsnitt 2

Havspolitik

Artikel 74

Med hänsyn till parternas samarbete inom fiskeri-, transport- och miljöpolitik och annan havsrelaterad politik ska parterna också vid behov utveckla samarbete och ömsesidigt stöd i havsfrågor, särskilt genom att aktivt stödja en integrerad strategi för havsfrågor och goda styrelseformer i Svarta havet i relevanta internationella havsforum.

Artikel 75

En regelbunden dialog kommer att föras om de frågor som omfattas av detta kapitel.

KAPITEL 14

Samarbete på energiområdet

Artikel 76

Parterna är överens om att fortsätta sitt nuvarande samarbete om energifrågor på grundval av principerna om partnerskap, gemensamt intresse, öppenhet och förutsägbarhet. Samarbetet bör syfta till energieffektivitet, marknadsintegration och lagstiftningskonvergens inom energisektorn, med beaktande av behovet av att säkerställa konkurrenskraft och tillgång till säker, miljömässigt hållbar energi till rimligt pris, bland annat genom bestämmelserna i fördraget om energigemenskapen.

Artikel 77

Samarbetet ska bland annat omfatta följande områden och mål:

a) Energistrategier och energipolitik.

b) Utveckling av konkurrenskraftiga, öppna och icke-diskriminerande energimarknader i enlighet med EU:s normer, bland annat skyldigheterna enligt fördraget om energigemenskapen, genom reformer av regelverket och deltagande i regionalt energisamarbete.

c) Utveckling av ett attraktivt och stabilt investeringsklimat genom att ta itu med institutionella, rättsliga, skattemässiga och andra villkor.

d) Energiinfrastruktur, bland annat projekt av gemensamt intresse, i syfte att diversifiera energikällor, leverantörer och transportvägar på ett effektivt ekonomiskt och miljövänligt sunt sätt, bland annat genom att underlätta investeringar som finansieras genom lån och bidrag.

e) Förbättring och förstärkning av den långsiktiga stabiliteten och tryggheten i energiförsörjningen och energihandeln, energitransiteringen och energitransporten på ömsesidigt fördelaktig och icke-diskriminerande grund i enlighet med EU:s regler och internationella regler.

f) Främjande av energieffektivitet och energibesparingar, bland annat när det gäller byggnaders energiprestanda, samt utveckling av och stöd till förnybar energi på ett ekonomiskt och miljömässigt sunt sätt.

g) Minskning av utsläppen av växthusgaser, bland annat genom projekt för energieffektivitet och förnybar energi.

h) Vetenskapligt och tekniskt samarbete och informationsutbyte för utveckling och förbättring av teknik inom produktion, transport, leverans och slutanvändning av energi, varvid särskild uppmärksamhet ägnas åt energieffektiv och miljövänlig teknik.

i) Samarbete kan bedrivas på områdena kärnsäkerhet och strålskydd, i enlighet med Internationella atomenergiorganets (IAEA) principer och standarder och i enlighet med relevanta internationella fördrag och konventioner som ingåtts inom ramen för IAEA, samt i enlighet med fördraget om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen när så är tillämpligt.

Artikel 78

En regelbunden dialog kommer att föras om de frågor som omfattas av detta kapitel.

Artikel 79

Moldavien kommer att närma sin lagstiftning till de EU-rättsakter och internationella instrument som anges i bilaga VIII till detta avtal i enlighet med bestämmelserna i den bilagan.

KAPITEL 15

Transporter

Artikel 80

Parterna ska

a) utöka och stärka sitt transportsamarbete för att bidra till utvecklingen av hållbara transportsystem,

b) främja effektiva och säkra transporter samt intermodalitet och interoperabilitet mellan transportsystemen, och

c) sträva efter att förbättra de viktigaste transportförbindelserna mellan sina territorier.

Artikel 81

Samarbetet ska bland annat omfatta följande områden:

a) Utveckling av en hållbar nationell transportpolitik som omfattar alla transportsätt, särskilt för att säkerställa effektiva och säkra transportsystem samt för att främja integreringen av transportaspekter i andra politikområden.

b) Utveckling av sektorsstrategier mot bakgrund av den nationella transportpolitiken (inbegripet rättsliga krav på uppgradering av teknisk utrustning och transportmedel för att uppfylla högsta internationella krav) för transporter på väg, järnväg och inre vattenvägar samt flygtransport och intermodalitet, bland annat tidtabeller och delmål för genomförandet, administrativa ansvarsområden samt finansieringsplaner.

c) Förbättring av infrastrukturpolitiken för att bättre identifiera och utvärdera infrastrukturprojekt för de olika transportsätten.

d) Utveckling av finansieringsstrategier med tonvikt på underhåll, kapacitetsbegränsningar och de delar som saknas i infrastrukturen samt på att aktivera och främja den privata sektorns deltagande i transportprojekt.

e) Anslutning till relevanta internationella transportorganisationer och transportavtal, bland annat förfaranden för att säkerställa ett strikt genomförande och effektivt verkställande av internationella transportavtal och transportkonventioner.

f) Vetenskapligt och tekniskt samarbete och informationsutbyte för att utveckla och förbättra transportteknik, till exempel intelligenta transportsystem.

g) Främjande av användningen av intelligenta transportsystem och informationsteknik vid förvaltning och drift av alla relevanta transportsätt, samt stöd till intermodalitet och samarbete vid användningen av rymdsystem och kommersiella tillämpningar som underlättar transport.

Artikel 82

1. Samarbetet ska också syfta till att förbättra rörligheten för passagerare och varor, underlätta transportflödena mellan Moldavien, EU och tredjeländer i regionen genom att avskaffa administrativa, tekniska och andra hinder samt förbättra transportnäten och uppgradera infrastrukturen, särskilt på de huvudtransportleder som förbinder parterna. Samarbetet ska inbegripa åtgärder för att underlätta gränspassager.

2. Samarbetet ska inbegripa informationsutbyte och gemensam verksamhet

a) på regional nivå, särskilt med hänsyn till och genom att införliva framsteg som gjorts inom ramen för olika typer av regionalt transportsamarbete, till exempel transportkorridoren Europa–Kaukasien–Asien (Traceca), transportsamarbete inom ramen för det östliga partnerskapet och andra transportinitiativ, och

b) på internationell nivå, också med beaktande av internationella transportorganisationer och internationella avtal och konventioner som parterna ratificerat, samt inom ramen för EU:s olika transportorgan.

Artikel 83

En regelbunden dialog kommer att föras om de frågor som omfattas av detta kapitel.

Artikel 84

Parterna kommer att samarbeta om att förbättra transportförbindelserna i enlighet med de bestämmelser som anges i bilaga IX till detta avtal.

Artikel 85

Moldavien ska närma sin lagstiftning till de EU-rättsakter och internationella instrument som anges i bilagorna X och XXVIII-D till detta avtal i enlighet med bestämmelserna i de bilagorna.

KAPITEL 16

Miljö

Artikel 86

Parterna ska utveckla och stärka sitt samarbete om miljöfrågor och därigenom bidra till det långsiktiga målet hållbar utveckling och en grön ekonomi. Det förväntas att ett stärkt miljöskydd kommer att gynna medborgarna och företagen i EU och Moldavien, bland annat genom förbättrad folkhälsa, bevarade naturresurser, ökad ekonomisk och miljömässig effektivitet och integrering av miljöfrågor i andra politikområden, samt genom användning av modern och renare teknik som bidrar till hållbarare produktionsmönster. Samarbetet ska bedrivas med beaktande av parternas intresse på grundval av jämlikhet och ömsesidig nytta, samt med hänsyn till det ömsesidiga beroendet mellan parterna på området för miljöskydd, och multilaterala avtal på området.

Artikel 87

Samarbetet ska syfta till att bevara, skydda, förbättra och återställa miljöns kvalitet, till att skydda människors hälsa, till ett hållbart utnyttjande av naturresurser samt till att främja internationella åtgärder för att ta itu med regionala och globala miljöproblem, bland annat på följande områden:

a) Miljöstyrning och övergripande frågor, inbegripet miljökonsekvensbedömning och strategisk miljöbedömning, utbildning, miljöansvar, bekämpning av miljöbrott, gränsöverskridande samarbete, tillgång till miljöinformation, beslutsprocesser samt effektiva förfaranden för administrativ och rättslig prövning.

b) Luftkvalitet.

c) Vattenkvalitet och resursförvaltning, inbegripet hantering av översvämningsrisker, vattenbrist och torka.

d) Avfallshantering och resursförvaltning samt avfallstransport.

e) Naturskydd, inbegripet bevarande och skydd av den biologiska mångfalden och ett varierat landskap.

f) Industriella föroreningar och industriella risker.

g) Kemikalier.

h) Buller.

i) Markskydd.

j) Stads- och landsbygdsmiljö.

k) Miljöavgifter och miljöskatter.

l) Övervaknings- och miljöinformationssystem.

m) Inspektion och tillsyn.

n) Miljöinnovation, inbegripet bästa tillgängliga teknik.

Artikel 88

Parterna ska bland annat

a) utbyta information och sakkunskap,

b) bedriva gemensam forskning och utbyta information om renare teknik,

c) planera hanteringen av industriella risker och industriolyckor,

d) genomföra gemensam verksamhet på regional och internationell nivå, bland annat när det gäller multilaterala miljöavtal som parterna ratificerat, samt vid behov genomföra gemensam verksamhet inom ramen för relevanta organ.

Parterna ska ägna särskild uppmärksamhet åt gränsöverskridande frågor och regionalt samarbete.

Artikel 89

Samarbetet ska bland annat ha följande mål:

a) Utveckling av en övergripande miljöstrategi som omfattar planerade institutionella reformer (med tidsplaner) för att se till att miljölagstiftningen genomförs och verkställs; fördelning av befogenheter för miljöförvaltningen på nationell, regional och lokal nivå; förfaranden för beslutsfattande och genomförande av beslut; förfaranden för att främja integrering av miljöfrågor i andra politikområden; främjande av åtgärder för en grön ekonomi och miljöinnovation, kartläggning av nödvändiga personalresurser och ekonomiska resurser samt en översynsmekanism.

b) Utveckling av sektorsstrategier om luftkvalitet; förvaltning av vattenkvalitet och vattenresurser; avfallshantering och resursförvaltning; biologisk mångfald och naturskyddsområden; industriella föroreningar och industriella risker samt kemikalier, buller, markskydd, stads- och landsbygdsmiljö, miljöinnovation, inbegripet klart definierade tidsplaner och delmål för genomförandet, administrativa ansvarsområden samt finansieringsstrategier för investeringar i infrastruktur och teknik.

Artikel 90

En regelbunden dialog kommer att föras om de frågor som omfattas av detta kapitel.

Artikel 91

Moldavien ska närma sin lagstiftning till de EU-rättsakter och internationella instrument som anges i bilaga XI till detta avtal i enlighet med bestämmelserna i den bilagan.

KAPITEL 17

Klimatfrågor

Artikel 92

Parterna ska utveckla och stärka sitt samarbete för att bekämpa klimatförändringar. Samarbetet ska bedrivas med beaktande av parternas intresse på grundval av jämlikhet och ömsesidig nytta, samt med hänsyn till det ömsesidiga beroendet mellan bilaterala och multilaterala åtaganden på detta område.

Artikel 93

Samarbetet ska främja åtgärder på inhemsk, regional och internationell nivå, inbegripet på följande områden:

a) Begränsning av klimatförändringar.

b) Anpassning till klimatförändringar.

c) Handel med utsläppsrätter.

d) Forskning, utveckling, demonstration, utbyggnad och spridning av säker och hållbar koldioxidsnål teknik och anpassningsteknik.

e) Integrering av klimataspekter i politiken inom enskilda sektorer.

f) Åtgärder för ökad medvetenhet samt utbildning.

Artikel 94

Parterna ska bland annat

a) utbyta information och sakkunskap,

b) bedriva gemensam forskning och utbyta information om renare teknik,

c) genomföra gemensam verksamhet på regional och internationell nivå, bland annat när det gäller multilaterala miljöavtal som parterna ratificerat, samt vid behov genomföra gemensam verksamhet inom ramen för relevanta organ.

Parterna ska ägna särskild uppmärksamhet åt gränsöverskridande frågor och regionalt samarbete.

Artikel 95

Samarbetet ska bland annat omfatta utarbetande och genomförande av

a) en övergripande klimatstrategi och handlingsplan för begränsning av och anpassning till klimatförändringarna på lång sikt,

b) utsatthets- och anpassningsbedömningar,

c) en nationell strategi för anpassning till klimatförändringarna,

d) en strategi för koldioxidsnål utveckling,

e) långsiktiga åtgärder för att minska utsläppen av växthusgaser,

f) åtgärder för att förbereda inför handel med utsläppsrätter,

g) åtgärder för att främja tekniköverföring på grundval av en teknisk behovsbedömning,

h) åtgärder för att integrera klimataspekter i politiken inom enskilda sektorer, och

i) åtgärder i samband med ozonnedbrytande ämnen.

Artikel 96

En regelbunden dialog kommer att föras om de frågor som omfattas av detta kapitel.

Artikel 97

Moldavien ska närma sin lagstiftning till de EU-rättsakter och internationella instrument som anges i bilaga XII till detta avtal i enlighet med bestämmelserna i den bilagan.

KAPITEL 18

Informationssamhället

Artikel 98

Parterna ska stärka samarbetet om utvecklingen av informationssamhället till förmån för allmänheten och företagen genom att göra informations- och kommunikationstekniken (IKT) allmänt tillgänglig och genom en högre kvalitet på tjänsterna till överkomliga priser. Samarbetet bör syfta till att underlätta tillträdet till marknaderna för elektronisk kommunikation, stimulera konkurrensen och investeringarna i denna sektor samt främja utvecklingen av offentliga tjänster online.

Artikel 99

Samarbetet kan omfatta följande områden:

a) Utbyte av information och bästa praxis om genomförandet av nationella strategier för informationssamhället, bland annat initiativ som syftar till att främja tillgången till bredband, förbättra nätsäkerheten och utveckla offentliga tjänster online.

b) Utbyte av information, bästa praxis och erfarenhet för att främja utvecklingen av en övergripande rättslig ram för elektronisk kommunikation, och särskilt för att stärka den nationella förvaltningens och det oberoende tillsynsorganets kapacitet i fråga om informations- och kommunikationsteknik, samt för att verka för en bättre användning av spektrumresurser och främja driftskompatibilitet mellan nät i Moldavien och mellan Moldavien och EU.

c) Uppmuntran och främjande av genomförandet av IKT-verktyg för bättre samhällsstyrning, e-lärande och forskning, offentlig hälso- och sjukvård, digitalisering av kulturarvet, utveckling av digitalt innehåll och elektronisk handel.

d) Stärkning av säkerheten för personuppgifter och skyddet för privatlivet vid elektronisk kommunikation.

Artikel 100

Parterna ska främja samarbete mellan EU:s tillsynsmyndigheter och Moldaviens nationella tillsynsmyndigheter på området elektronisk kommunikation. Parterna ska också överväga samarbete på andra relevanta områden, bland annat genom regionala initiativ.

Artikel 101

En regelbunden dialog kommer att föras om de frågor som omfattas av detta kapitel.

Artikel 102

Moldavien ska närma sin lagstiftning till de EU-rättsakter och internationella instrument som anges i bilaga XXVIII-B till detta avtal i enlighet med bestämmelserna i den bilagan.

KAPITEL 19

Turism

Artikel 103

Parterna ska samarbeta på turismområdet för att stärka utvecklingen av en konkurrenskraftig och hållbar turistnäring som en drivkraft för ekonomisk tillväxt, egenmakt, sysselsättning och internationellt utbyte.

Artikel 104

Samarbetet på bilateral, regional och europeisk nivå skulle bygga på följande principer:

a) Respekt för de lokala samhällenas integritet och intressen, särskilt i landsbygdsområden.

b) Kulturarvets betydelse.

c) Ett positivt samspel mellan turism och bevarande av miljön.

Artikel 105

Samarbetet ska inriktas på följande frågor:

a) Utbyte av information, bästa praxis och erfarenheter samt överföring av kunnande, inbegripet om innovativ teknik.

b) Inrättande av ett strategiskt partnerskap mellan offentliga och privata intressen och de lokala samhällenas intressen för att säkerställa en hållbar utveckling av turismen.

c) Främjande och utveckling av produkter och marknader, infrastruktur, personalresurser och institutionella strukturer för turism samt kartläggning och undanröjande av hinder för resetjänster.

d) Utveckling och genomförande av effektiv politik och effektiva strategier, inbegripet lämpliga rättsliga, administrativa och finansiella aspekter.

e) Utbildning och kapacitetsuppbyggnad på turismområdet för att förbättra tjänsternas kvalitet.

f) Utveckling och främjande av lokalt förankrad turism.

Artikel 106

En regelbunden dialog kommer att föras om de frågor som omfattas av detta kapitel.

KAPITEL 20

Regional utveckling samt gränsöverskridande och regionalt samarbete

Artikel 107

1. Parterna ska främja ömsesidig förståelse och bilateralt samarbete på det regionalpolitiska området, inbegripet metoder för att utforma och genomföra regionalpolitik, flernivåstyrning och partnerskap, med särskild tonvikt på utveckling av missgynnade områden och territoriellt samarbete, med målet att inrätta kommunikationskanaler och öka informations- och erfarenhetsutbytet mellan nationella, regionala och lokala myndigheter, socio-ekonomiska aktörer och det civila samhället.

2. Parterna ska särskilt samarbeta i syfte att anpassa Moldaviens praxis till följande principer:

a) Decentralisering av beslutsprocessen, från central nivå till de regionala samhällena.

b) Befästande av partnerskapet mellan alla parter som medverkar i regional utveckling.

c) Samfinansiering genom ett finansiellt bidrag från de parter som medverkar i genomförandet av program och projekt för regional utveckling.

Artikel 108

1. Parterna ska stödja och stärka lokala och regionala myndigheters medverkan i gränsöverskridande och regionalt samarbete och sammanhängande förvaltningsstrukturer, öka samarbetet genom inrättande av en möjliggörande rättslig ram, vidmakthålla och utveckla kapacitetsfrämjande åtgärder samt främja ett stärkande av gränsöverskridande och regionala ekonomiska nätverk och företagsnätverk.

2. Parterna kommer att samarbeta för att stärka den institutionella och operativa kapaciteten hos nationella och regionala institutioner på området regional utveckling och fysisk planering, bland annat genom att

a) förbättra mekanismen för vertikal och horisontell samverkan mellan den centrala och den lokala offentliga förvaltningen i processen för utarbetande och genomförande av regional politik,

b) bygga upp de lokala myndigheternas kapacitet att främja gränsöverskridande samarbete i enlighet med EU:s regler och praxis, och

c) utbyta kunskap, information och bästa praxis om regional utvecklingspolitik för att främja de lokala samhällenas välstånd och en enhetlig utveckling för regionerna.

Artikel 109

1. Parterna ska stärka och uppmuntra utvecklingen av gränsöverskridande och regionala aspekter, bland annat när det gäller transport, energi, kommunikationsnät, kultur, utbildning, turism, hälsa och andra områden som omfattas av detta avtal och som har betydelse för gränsöverskridande och regionalt samarbete.

2. Parterna ska intensifiera samarbetet mellan sina regioner i form av transnationella och gränsöverskridande program, uppmuntra deltagande av Moldaviens regioner i europeiska regionala strukturer och organisationer samt främja deras ekonomiska och institutionella utveckling genom att genomföra projekt av gemensamt intresse.

Dessa verksamheter kommer att ske inom ramen för

a) ett fortsatt territoriellt samarbete med europeiska regioner, inklusive genom program för transnationellt och gränsöverskridande samarbete,

b) samarbete inom ramen för det östliga partnerskapet och med EU-organ, däribland Regionkommittén, samt deltagande i olika europeiska regionala projekt och initiativ, och

c) samarbete med bland annat Europeiska ekonomiska och sociala kommittén, Europeiska sammanslutningen av regionala utvecklingsbyråer (Eurada) och Europeiskt observationsnätverk för territoriell utveckling och sammanhållning (Espon).

Artikel 110

1. Parterna ska intensifiera och säkerställa bättre samordning och samarbete mellan de länder och regioner som omfattas av EU-strategin för Donauområdet, bland annat med inriktning på att förbättra transport- och energiförbindelserna, miljön, den ekonomiska och sociala utvecklingen och säkerheten, vilket kommer att bidra till snabbare väg- och järnvägstransporter, billigare och säkrare energi, bättre miljö med renare vatten, skyddad biologisk mångfald samt effektivare åtgärder för att förebygga översvämningar.

2. Parterna ska öka det gränsöverskridande samarbetet i syfte att återställa navigationen på floden Prut, vilket kommer att förebygga översvämningar i flodens avrinningsområde, förbättra vattenkvaliteten och bevattningen inom jordbruket, stärka den ekonomiska verksamheten, främja turism och kulturella aktiviteter samt bidra till kapacitetsuppbyggnad.

Artikel 111

Parterna ska underlätta rörligheten för medborgare i EU och Moldavien som regelbundet behöver passera gränsen över korta sträckor.

Artikel 112

En regelbunden dialog kommer att föras om de frågor som omfattas av detta kapitel.

KAPITEL 21

Folkhälsa

Artikel 113

Parterna är överens om att utveckla sitt samarbete inom folkhälsoområdet för att höja nivån på folkhälsan och skyddet av människors hälsa som en förutsättning för hållbar utveckling och ekonomisk tillväxt.

Artikel 114

Samarbetet ska särskilt omfatta följande områden:

a) Stärkande av Moldaviens offentliga hälso- och sjukvårdssystem, särskilt genom att reformera hälso- och sjukvårdssektorn, säkerställa högkvalitativ primärvård och förbättra styrningen och finansieringen av hälso- och sjukvården.

b) Epidemiologisk övervakning och kontroll av överförbara sjukdomar, såsom hiv/aids, virushepatit och tuberkulos, samt ökad beredskap för hot mot folkhälsan och nödsituationer.

c) Förebyggande och kontroll av icke-överförbara sjukdomar, främst genom utbyte av information och bästa praxis, främjande av en hälsosam livsstil och åtgärder avseende viktiga bestämningsfaktorer för hälsa, såsom kost samt beroende av alkohol, narkotika och tobak.

d) Kvalitet och säkerhet när det gäller ämnen av mänskligt ursprung.

e) Information och kunskap om hälsa.

f) Ett fullständigt genomförande inom tidsfristerna av internationella hälsoavtal, särskilt det internationella hälsoreglementet och Världshälsoorganisationens ramkonvention om tobakskontroll från 2003.

Artikel 115

Samarbetet ska möjliggöra

a) en gradvis integrering av Moldavien i EU:s hälsorelaterade nätverk, och

b) en gradvis stärkt samverkan mellan Moldavien och Europeiskt centrum för förebyggande och kontroll av sjukdomar.

Artikel 116

Moldavien ska närma sin lagstiftning till de EU-rättsakter och internationella instrument som anges i bilaga XIII till detta avtal i enlighet med bestämmelserna i den bilagan.

KAPITEL 22

Civilskydd

Artikel 117

Parterna ska utveckla och stärka sitt samarbete för att bekämpa naturkatastrofer och katastrofer orsakade av människor. Samarbetet ska bedrivas med beaktande av parternas intresse på grundval av jämlikhet och ömsesidig nytta, samt med hänsyn till det ömsesidiga beroendet mellan parterna och multilateral verksamhet på civilskyddsområdet.

Artikel 118

Samarbetet ska syfta till att förbättra förebyggandet av, förberedelserna inför och insatserna vid naturkatastrofer och katastrofer orsakade av människor.

Artikel 119

Parterna ska bland annat utbyta information och sakkunskap och genomföra gemensam verksamhet på nationell, regional och internationell nivå. Samarbetet ska inbegripa genomförande av specifika avtal och administrativa arrangemang på detta område, som ingåtts mellan parterna i enlighet med de respektive befogenheterna och behörigheterna för EU och dess medlemsstater och i enlighet med parternas rättsliga förfaranden.

Artikel 120

Samarbetet ska bland annat ha följande mål:

a) Underlättande av ömsesidigt bistånd vid nödsituationer.

b) Utbyte på dygnet runt-basis av varningar i ett tidigt skede och uppdaterad information om storskaliga nödsituationer som påverkar EU eller Moldavien, inbegripet ansökningar och erbjudanden om bistånd.

c) Bedömning av katastrofers inverkan på miljön.

d) Inbjudan av experter till särskilda tekniska seminarier och symposier om civilskyddsfrågor.

e) Inbjudan, efter en bedömning från fall till fall, av observatörer till särskilda övningar och kurser som anordnas av EU och/eller Moldavien.

f) Stärkande av samarbetet om det effektivaste sättet att använda den tillgängliga civilskyddskapaciteten.

Artikel 121

En regelbunden dialog kommer att föras om de frågor som omfattas av detta kapitel.

KAPITEL 23

Samarbete om allmän och yrkesinriktad utbildning, flerspråkighet, ungdom och idrott

Artikel 122

Parterna ska samarbeta för att främja livslångt lärande samt uppmuntra samarbete och öppenhet på alla nivåer inom allmän och yrkesinriktad utbildning, med särskild tonvikt på högre utbildning.

Artikel 123

Samarbetet ska bland annat inriktas på följande områden:

a) Främjande av livslångt lärande, som är nyckeln till tillväxt och sysselsättning och kan göra det möjligt för medborgarna att delta fullt ut i samhället.

b) Modernisering av systemen för allmän och yrkesinriktad utbildning för att höja kvaliteten, öka relevansen och förbättra tillträdet.

c) Främjande av den konvergens inom den högre utbildningen som följer av Bolognaprocessen och EU:s agenda för modernisering av den högre utbildningen.

d) Stärkande av det internationella akademiska samarbetet och deltagandet i EU:s samarbetsprogram för att öka rörligheten för studerande och lärare.

e) Inrättande av en nationell kvalifikationsram för att öka öppenheten kring och förbättra erkännandet av kvalifikationer och meriter.

f) Främjande av de mål som fastställs i Köpenhamnsprocessen om ett ökat europeiskt samarbete inom yrkesinriktad utbildning.

Artikel 124

Parterna ska främja samarbete och utbyten på områden av gemensamt intresse, såsom språklig mångfald och livslång språkinlärning, genom utbyte av information och bästa praxis.

Artikel 125

Parterna är överens om att samarbeta på ungdomsområdet i syfte att

a) stärka samarbetet och utbytet på området ungdomspolitik och icke-formell utbildning för ungdomar och ungdomsledare,

b) underlätta för alla ungdomar att aktivt delta i samhället,

c) stödja ungdomars och ungdomsledares rörlighet som ett sätt att främja interkulturell dialog och förvärvande av kunskap, färdigheter och kompetens utanför de formella utbildningssystemen, inbegripet genom frivilligarbete, och

d) främja samarbete mellan ungdomsorganisationer för att stödja det civila samhället.

Artikel 126

Parterna ska främja samarbete på området idrott och fysisk aktivitet genom utbyte av information och bästa praxis för att främja en hälsosam livsstil, idrottens sociala och fostrande värderingar samt goda styrelseformer inom idrotten i samhällena i EU och Moldavien.

KAPITEL 24

Samarbete om forskning, teknisk utveckling och demonstration

Artikel 127

Parterna ska främja samarbete på alla områden inom civil vetenskaplig forskning och teknisk utveckling och demonstration (FoTU) på grundval av principen om ömsesidig nytta och under förutsättning att immateriella rättigheter skyddas på ett lämpligt och verkningsfullt sätt.

Artikel 128

FoTU-samarbetet ska omfatta

a) politisk dialog och utbyte av vetenskaplig och teknisk information,

b) underlättande av adekvat tillträde till parternas respektive program,

c) stärkande av forskningskapaciteten och deltagandet för forskningsenheter från Moldavien i EU:s ramprogram för forskning,

d) främjande av gemensamma forskningsprojekt på alla FoTU-områden,

e) utbildning och rörlighetsprogram för vetenskapsmän, forskare och annan personal som bedriver FoTU hos båda parterna,

f) underlättande, inom ramen för gällande lagstiftning, av den fria rörligheten för de forskare som deltar i den verksamhet som omfattas av detta avtal och de gränsöverskridande transporter av varor som är avsedda för användning i sådan verksamhet, och

g) andra former av FoTU-samarbete (inbegripet genom regionala strategier och initiativ) på grundval av parternas ömsesidiga avtal.

Artikel 129

I FoTU-samarbetet bör man eftersträva synergieffekter med verksamhet som finansieras genom det vetenskapliga och tekniska centrumet (STCU) och annan verksamhet som bedrivs inom ramen för det finansiella samarbetet mellan EU och Moldavien.

KAPITEL 25

Samarbete om kultur, audiovisuell politik och medier

Artikel 130

Parterna kommer att främja kulturellt samarbete i enlighet med principerna i 2005 års konvention om skydd för och främjande av mångfalden av kulturyttringar från Förenta nationernas organisation för utbildning, vetenskap och kultur (Unesco). Parterna kommer att sträva efter en regelbunden politisk dialog på områden av ömsesidigt intresse, inbegripet utveckling av kulturnäringen i EU och Moldavien. Samarbetet mellan parterna kommer att främja interkulturell dialog, bland annat genom deltagande av kultursektorn och det civila samhället i EU och Moldavien.

Artikel 131

1. Parterna ska utveckla en regelbunden dialog och samarbeta för att främja den audiovisuella industrin i Europa och uppmuntra till samproduktion på film- och televisionsområdet.

2. Samarbetet skulle bland annat kunna omfatta utbildning av journalister och andra yrkesverksamma på medieområdet samt stöd till media, i syfte att stärka deras oberoende, professionalism och förbindelser med medier i EU i överensstämmelse med europeiska normer, bland annat Europarådets normer och Unescos konvention om skydd för och främjande av mångfalden av kulturyttringar från 2005.

Artikel 132

Parterna ska inrikta sitt samarbete på en rad områden, nämligen

a) kulturellt samarbete och kulturellt utbyte samt rörlighet för konst och konstnärer,

b) interkulturell dialog,

c) politisk dialog om kulturpolitik och audiovisuell politik,

d) samarbete i internationella forum såsom Unesco och Europarådet, bland annat för att utveckla kulturell mångfald samt för att bevara och tillvarata det kulturella och historiska arvet, och

e) samarbete på medieområdet.

Artikel 133

Moldavien ska närma sin lagstiftning till de EU-rättsakter och internationella instrument som anges i bilaga XIV till detta avtal i enlighet med bestämmelserna i den bilagan.

KAPITEL 26

Samarbete med det civila samhället

Artikel 134

Parterna ska inrätta en dialog om samarbete med det civila samhället i syfte att

a) stärka kontakterna samt informations- och erfarenhetsutbytet mellan alla sektorer i det civila samhället i EU och Moldavien,

b) sörja för ökad kunskap om och förståelse av Moldavien, inbegripet landets historia och kultur, i EU och särskilt hos de organisationer i det civila samhället som är baserade i medlemsstaterna, och på så sätt göra det möjligt att öka medvetenheten om möjligheterna till framtida förbindelser och utmaningarna i samband med detta, och

c) på motsvarande sätt sörja för ökad kunskap om och förståelse av EU i Moldavien och särskilt hos det civila samhällets organisationer i Moldavien, varvid inriktningen bland annat ska ligga på de värderingar som ligger till grund för EU samt EU:s politik och funktionssätt.

Artikel 135

Parterna ska främja dialog och samarbete mellan berörda parter i det civila samhället från bägge sidor som en integrerad del av förbindelserna mellan EU och Moldavien. Syftet med denna dialog och detta samarbete är att

a) sörja för att det civila samhället deltar i förbindelserna mellan EU och Moldavien, särskilt vid genomförandet av detta avtal,

b) öka det civila samhällets deltagande i den offentliga beslutsprocessen, särskilt genom att inrätta en öppen, transparent och regelbunden dialog mellan de offentliga institutionerna och representativa sammanslutningar och det civila samhället,

c) underlätta en process för institutionsuppbyggnad och konsolidering av det civila samhällets organisationer på olika sätt, inbegripet stöd för opinionsbildning, informella och formella nätverk, ömsesidiga besök och seminarier, särskilt i syfte att förbättra den rättsliga ramen för det civila samhället, och

d) göra det möjligt för företrädare för det civila samhället från vardera parten att bekanta sig med processer för samråd och dialog mellan partner i det civila samhället och arbetsmarknadens parter hos den andra parten, särskilt i syfte att ytterligare integrera det civila samhället i den politiska beslutsprocessen i Moldavien.

Artikel 136

En regelbunden dialog kommer att föras mellan parterna om de frågor som omfattas av detta kapitel.

KAPITEL 27

Samarbete om att skydda och främja barnets rättigheter

Artikel 137

Parterna är överens om att samarbeta för att främja barnets rättigheter i enlighet med internationella lagar och normer, särskilt Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter från 1989, med beaktande av de prioriteringar som fastställts specifikt när det gäller Moldavien, särskilt för utsatta grupper.

Artikel 138

Detta samarbete ska särskilt inbegripa

a) förebyggande och bekämpning av alla former av utnyttjande (inbegripet barnarbete) och missbruk av samt vårdslöshet och våld mot barn, bland annat genom att utveckla och stärka den rättsliga och institutionella ramen samt genom kampanjer för att öka medvetenheten på detta område,

b) förbättring av systemet för kartläggning och stöd till barn i utsatta situationer, bland annat ökat deltagande av barn i beslutsprocesser och genomförande av effektiva mekanismer för att hantera individuella klagomål från barn,

c) utbyte av information och bästa praxis i kampen mot fattigdom bland barn, bland annat om åtgärder för att inrikta socialpolitiken på barns välbefinnande och för att främja och underlätta barns tillgång till utbildning,

d) genomförande av åtgärder som syftar till att främja barns rättigheter inom familjen och institutioner samt stärkande av föräldrars och vårdnadshavares förmåga att sörja för barnens utveckling, och

e) anslutning till samt ratificering och genomförande av relevanta internationella dokument, däribland sådana som har utarbetats inom Förenta nationerna, Europarådet och Haagkonferensen för internationell privaträtt, i syfte att främja och skydda barns rättigheter i enlighet med de högsta standarderna på detta område.

Artikel 139

En regelbunden dialog kommer att föras om de frågor som omfattas av detta kapitel.

KAPITEL 28

Deltagande i unionens organ och program

Artikel 140

Moldavien ska ha rätt att delta i alla unionsorgan som är öppna för Moldavien i enlighet med de relevanta bestämmelserna om inrättande av dessa organ. Moldavien ska ingå separata avtal med EU för att göra det möjligt för landet att delta i varje sådant organ, bland annat avtal om storleken på landets ekonomiska bidrag.

Artikel 141

Moldavien ska ha rätt att delta i alla unionens pågående och framtida program som är öppna för Moldavien i enlighet med de relevanta bestämmelserna om inrättande av dessa program. Moldaviens deltagande i unionens program ska ske i överensstämmelse med bestämmelserna i protokoll I till detta avtal om ett ramavtal mellan Europeiska unionen och Republiken Moldavien om allmänna principer för Republiken Moldaviens deltagande i unionsprogram.

Artikel 142

Parterna kommer att föra en regelbunden dialog om Moldaviens deltagande i unionens program och organ. EU ska särskilt underrätta Moldavien om unionen inrättar nya organ och program, samt om sådana ändringar i fråga om deltagande i unionens program och organ som avses i artiklarna 140 och 141 i detta avtal.

AVDELNING V

HANDEL OCH HANDELSRELATERADE FRÅGOR

KAPITEL 1

Nationell behandling och marknadstillträde för varor

Avsnitt 1

Gemensamma bestämmelser

Artikel 143

Mål

Parterna ska gradvis upprätta ett frihandelsområde under en övergångstid på högst tio år räknat från detta avtals ikraftträdande, i enlighet med bestämmelserna i detta avtal och i enlighet med artikel XXIV i Allmänna tull- och handelsavtalet från 1994, nedan kallat *Gatt 1994*.

Artikel 144

Tillämpningsområde och omfattning

1. Bestämmelserna i detta kapitel ska gälla för handeln med varor ([1]) mellan parterna.

2. I detta kapitel avses med *med ursprung i* att varan uppfyller ursprungsreglerna i protokoll II till detta avtal.

Avsnitt 2

Avskaffande av tullar, avgifter och andra pålagor

Artikel 145

Definition av tullar

I detta kapitel avses med *tullar* varje form av tull eller annan pålaga som påförs vid eller i samband med import eller export av en vara, inbegripet varje form av extraskatt eller extrapålaga som påförs vid eller i samband med sådan import eller export. En tull inbegriper inte något av följande:

a) Pålagor som motsvarar en intern skatt som påförs i enlighet med artikel 152 i detta avtal.

b) Tullar som påförs i enlighet med kapitel 2 (Handelspolitiska skyddsåtgärder) i avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal.

c) Avgifter och andra pålagor som påförs i enlighet med artikel 151 i detta avtal.

Artikel 146

Klassificering av varor

Klassificeringen av varor i handeln mellan parterna ska vara den som anges i enlighet med systemet för harmoniserad varubeskrivning och kodifiering från 1983 (HS) i Moldaviens tulltaxenomenklatur som bygger på HS 2007 och unionens tulltaxenomenklatur som bygger på HS 2012 och senare ändringar av dessa nomenklaturer.

Artikel 147

Avskaffande av importtullar

1. Vardera parten ska sänka eller avskaffa tullar på varor med ursprung i den andra parten i enlighet med bilaga XV till detta avtal.

2. För varje vara ska den bastullsats på vilken de gradvisa sänkningarna och avskaffandet ska tillämpas i enlighet med punkt 1 i denna artikel vara den som anges i bilaga XV till detta avtal.

3. Om en part efter dagen för detta avtals ikraftträdande sänker sin mest gynnad nation-tullsats (nedan kallad *MGN-tullsats*), ska den tullsatsen tillämpas som bastullsats om och så länge som den är lägre än den tullsats som beräknas i enlighet med bilaga XV till detta avtal.

4. Efter detta avtals ikraftträdande får parterna komma överens om att överväga ett påskyndande och en utvidgad omfattning av avskaffandet av tullar på handeln mellan dem. Ett beslut av associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 438.4 i detta avtal om påskyndande eller avskaffande av en tull på en vara ska ersätta den tullsats eller kategori som fastställs i enlighet med bilaga XV till detta avtal.

5. Under det tredje året efter detta avtals ikraftträdande ska parterna bedöma situationen med beaktande av mönstret för handeln med jordbruksprodukter mellan parterna, sådana produkters särskilda känslighet och utvecklingen av jordbrukspolitiken på båda sidor.

6. Parterna ska, i associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor, på en lämplig ömsesidig grundval undersöka möjligheterna att bevilja varandra ytterligare medgivanden i syfte att utveckla liberaliseringen av handeln med jordbruksprodukter, i synnerhet dem som omfattas av tullkvoter.

([1]) I detta avtal avses med *varor*, varor i den mening som avses i Gatt 1994, om inte annat anges i detta avtal.

Artikel 148

Mekanism för att motverka kringgående i samband med jordbruksprodukter och bearbetade jordbruksprodukter

1. De produkter som förtecknas i bilaga XV-C till detta avtal omfattas av mekanismen för att motverka kringgående. Den genomsnittliga årliga importvolymen från Moldavien till unionen för varje kategori av dessa produkter anges i bilaga XV-C till detta avtal.

2. När importvolymen för en eller flera av de produktkategorier som avses i punkt 1 i denna artikel uppgår till 70 % av den volym som anges i bilaga XV-C ett visst år som inleds den 1 januari ska unionen underrätta Moldavien om importvolymen för den eller de produkter som berörs. Efter denna underrättelse och inom 14 kalenderdagar från den dag då importvolymen för en eller flera av de produktkategorier som avses i punkt 1 i denna artikel uppgår till 80 % av den volym som anges i bilaga XV-C till detta avtal ska Moldavien tillhandahålla unionen en godtagbar förklaring till ökningen av importen. Om sådan import uppgår till 100 % av den volym som anges i bilaga XV-C till detta avtal, och om Moldavien inte tillhandahåller en godtagbar förklaring, får unionen tillfälligt upphäva förmånsbehandlingen av de berörda produkterna.

Förmånsbehandlingen ska upphävas under en period av sex månader med början den dag då beslutet om att tillfälligt upphäva förmånsbehandlingen offentliggörs i *Europeiska unionens officiella tidning*.

3. Unionen ska utan oskäligt dröjsmål underrätta Moldavien om alla tillfälliga upphävanden som antas i enlighet med punkt 2.

4. Ett tillfälligt upphävande får avslutas inom sex månader från och med dess ikraftträdande om Moldavien inom ramen för associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 438.4 i detta avtal tillhandahåller bevisning för att den volym av de relevanta produktkategorier som importeras utöver den volym som avses i bilaga XV-C till detta avtal är resultatet av en ändring i Moldaviens produktionsnivå och exportkapacitet för den eller de berörda produkterna.

5. Bilaga XV-C till detta avtal får ändras och volymen ändras i samförstånd mellan unionen och Moldavien i associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor på begäran av Moldavien så att den återspeglar förändringar i Moldaviens produktionsnivå och exportkapacitet för den eller de berörda produkterna.

Artikel 149

Frysningsklausul

Ingendera parten får höja en befintlig tull eller införa en ny tull på en vara med ursprung i den andra parten. Detta ska inte hindra endera parten från att

a) höja en tull till den nivå som fastställs i bilaga XV efter en ensidig sänkning, eller

b) bibehålla eller höja en tull efter godkännande av Världshandelsorganisationens (nedan kallad *WTO*) tvistlösningsorgan.

Artikel 150

Exporttullar

Ingendera parten ska införa eller bibehålla andra tullar eller skatter än de interna avgifter som tillämpas i enlighet med artikel 152 i detta avtal på, eller i samband med, export av varor till den andra partens territorium.

Artikel 151

Avgifter och andra pålagor

Vardera parten ska i enlighet med artikel VIII i Gatt 1994 med tolkningsanmärkningar se till att alla slags avgifter och pålagor, bortsett från tullar och andra åtgärder enligt artikel 147 i detta avtal, som påförs vid eller i samband med import eller export av varor till sitt belopp begränsas till den ungefärliga kostnaden för de tillhandahållna tjänsterna och inte utgör ett indirekt skydd för inhemska varor eller en import- eller exportavgift för skatteändamål.

Avsnitt 3

Icke-tariffära åtgärder

Artikel 152

Nationell behandling

Vardera parten ska medge nationell behandling för varor från den andra parten i enlighet med artikel III i Gatt 1994 med tolkningsanmärkningar. I detta syfte införlivas artikel III i Gatt 1994 med tolkningsanmärkningar i detta avtal och utgör en integrerad del av det.

Artikel 153

Import- och exportrestriktioner

Ingendera parten får anta eller bibehålla förbud eller restriktioner vid import av en vara från den andra parten eller vid export eller försäljning för export av en vara avsedd för den andra partens territorium, om inget annat anges i detta avtal eller i enlighet med artikel XI i Gatt 1994 med tolkningsanmärkningar. I detta syfte införlivas artikel XI i Gatt 1994 med tolkningsanmärkningar i detta avtal och utgör en integrerad del av det.

Avsnitt 4

Särskilda bestämmelser beträffande varor

Artikel 154

Allmänna undantag

1. Inget i detta kapitel ska tolkas som ett hinder för en part att anta eller sätta i kraft åtgärder i enlighet med artiklarna XX och XXI i Gatt 1994 och relevanta tolkningsanmärkningar till dessa artiklar enligt Gatt 1994, vilka härmed införlivas med detta avtal och utgör en integrerad del av det.

2. Parterna är överens om att innan en part vidtar åtgärder som kan motiveras enligt artikel XX i och j i Gatt 1994 ska den part som avser att vidta åtgärderna förse den andra parten med alla relevanta upplysningar och försöka finna en för båda parter godtagbar lösning. Om ingen överenskommelse har nåtts inom 30 dagar efter lämnandet av sådana upplysningar, får parten vidta åtgärder enligt denna punkt beträffande varan i fråga. När särskilda och kritiska omständigheter kräver ett omedelbart ingripande och medför att upplysningar eller en undersökning i förväg inte är möjliga, får den part som avser att vidta åtgärderna genast tillämpa de försiktighetsåtgärder som är nödvändiga för att hantera situationen och ska i så fall omedelbart underrätta den andra parten om detta.

Avsnitt 5

Administrativt samarbete och samordning med andra länder

Artikel 155

Särskilda bestämmelser om administrativt samarbete

1. Parterna är överens om att administrativt samarbete och bistånd är av största vikt för genomförande och kontroll av den förmånliga tullbehandling som beviljas enligt detta kapitel och understryker sin beslutsamhet att bekämpa oegentligheter och bedrägeri i tullfrågor och därmed sammanhängande frågor.

2. Om en part på grundval av objektiva uppgifter konstaterar en underlåtenhet hos den andra parten att tillhandahålla administrativt samarbete eller bistånd, och/eller oegentligheter eller bedrägeri som omfattas av detta kapitel, får den berörda parten tillfälligt avbryta den relevanta förmånsbehandlingen av den eller de berörda produkterna i enlighet med denna artikel och, i synnerhet, det förfarande som anges i punkt 5.

3. I denna artikel avses med underlåtenhet att tillhandahålla administrativt samarbete eller bistånd bland annat

a) att skyldigheten att kontrollera den eller de berörda varornas ursprungsstatus åsidosätts upprepade gånger,

b) att utförande av kontroll i efterhand av ursprungsintyg och/eller meddelande av kontrollresultaten upprepade gånger nekas eller otillbörligen fördröjs,

c) att beviljandet av tillstånd för att på plats kontrollera äktheten av handlingar eller riktigheten av uppgifter som är av betydelse för beviljandet av den berörda förmånsbehandlingen upprepade gånger nekas eller otillbörligen fördröjs.

4. Vid tillämpning av denna artikel får det fastställas att oegentligheter eller bedrägeri föreligger bland annat om importvolymen för en vara snabbt och utan tillfredsställande förklaring ökar i sådan utsträckning att den överstiger den andra partens normala produktionsnivå och exportkapacitet och det finns objektiva uppgifter om oegentligheter eller bedrägeri i detta sammanhang.

5. Förmånsbehandlingen får upphävas tillfälligt under följande förutsättningar:

a) Den part som på grundval av objektiva uppgifter fastställt underlåtenhet att tillhandahålla administrativt samarbete eller bistånd, och/eller oegentligheter eller bedrägeri ska utan oskäligt dröjsmål anmäla detta till associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 438.4 i detta avtal, tillsammans med de objektiva uppgifterna och, på grundval av alla relevanta uppgifter och objektiva fastställanden, inleda samråd i denna kommitté i syfte att finna en för båda parter godtagbar lösning.

b) Om parterna har inlett ett sådant samråd i den ovannämnda kommittén och inte har kunnat enas om en godtagbar lösning inom tre månader efter anmälan, får den berörda parten tillfälligt upphäva förmånsbehandlingen av den eller de berörda varorna. Åtgärden ska utan oskäligt dröjsmål anmälas till associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor.

c) Ett tillfälligt upphävande av förmånsbehandling enligt denna artikel får inte gå utöver vad som krävs för att skydda den berörda partens ekonomiska intressen. Det får gälla under en period av högst sex månader, som dock får förlängas om det på sista giltighetsdagen inte har skett någon förändring av de förhållanden som gav upphov till det ursprungliga upphävandet. Det ska bli föremål för regelbundet samråd i associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 438.4 i detta avtal, särskilt för att det ska kunna upphöra så snart förutsättningarna för dess tillämpning inte längre föreligger.

6. Vardera parten ska i enlighet med sina interna förfaranden offentliggöra alla meddelanden till importörer om anmälningar enligt punkt 5 a, beslut enligt punkt 5 b och förlängning eller upphävande enligt punkt 5 c.

Artikel 156

Hantering av administrativa fel

Om de behöriga myndigheterna gör ett misstag vid sin hantering av exportförmånsordningen, särskilt vid tillämpningen av bestämmelserna i protokoll II till detta avtal rörande definitionen av begreppet ursprungsprodukter och metoder för administrativt samarbete, och misstaget får konsekvenser när det gäller importtullar, får den part som drabbas av dessa konsekvenser begära att associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 438.4 i detta avtal undersöker möjligheten att vidta lämpliga åtgärder för att råda bot på situationen.

Artikel 157

Avtal med andra länder

1. Detta avtal ska inte hindra upprätthållande eller upprättande av tullunioner, andra frihandelsområden eller ordningar för gränstrafik, förutsatt att dessa inte är oförenliga med de handelsordningar som fastställs i avtalet.

2. Parterna ska samråda i associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 438.4 i detta avtal, om avtal om upprättande av tullunioner, andra frihandelsområden eller ordningar för gränstrafik och, på begäran, om andra viktiga frågor rörande deras respektive handelspolitik i förhållande till tredjeländer. Samråden ska i synnerhet hållas om ett tredjeland ansluter sig till EU så att unionens och Moldaviens gemensamma intressen enligt detta avtal beaktas.

KAPITEL 2

Handelspolitiska skyddsåtgärder

Avsnitt 1

Allmänna skyddsåtgärder

Artikel 158

Allmänna bestämmelser

1. Parterna bekräftar sina rättigheter och skyldigheter enligt artikel XIX i Gatt 1994 och avtalet om skyddsåtgärder i bilaga 1A till avtalet om upprättande av Världshandelsorganisationen (nedan kallat *WTO-avtalet*) (nedan kallat *avtalet om skyddsåtgärder*) och enligt artikel 5 i avtalet om jordbruk i bilaga 1A till WTO-avtalet (nedan kallat *jordbruksavtalet*).

2. De preferentiella ursprungsregler som fastställs i kapitel 1 (Nationell behandling och marknadstillträde för varor) i avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal ska inte gälla för detta avsnitt.

3. Bestämmelserna i detta avsnitt ska inte omfattas av kapitel 14 (Tvistlösning) i avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal.

Artikel 159

Öppenhet

1. Den part som inleder en skyddsåtgärdsundersökning ska underrätta den andra parten om detta, förutsatt att denne har ett väsentligt ekonomiskt intresse.

2. Trots vad som sägs i artikel 158 i detta avtal ska den part som inleder en skyddsåtgärdsundersökning och avser att tillämpa skyddsåtgärder, på begäran av den andra parten omedelbart lämna en särskild skriftlig underrättelse till den andra parten med alla relevanta upplysningar som lett till att skyddsåtgärdsundersökningen inleds och att skyddsåtgärderna tillämpas inbegripet, om relevant, upplysningar om att skyddsåtgärdsundersökningen inleds, de preliminära och slutgiltiga undersökningsresultaten samt ett erbjudande om möjlighet till samråd.

3. Vid tillämpning av denna artikel ska en part anses ha ett väsentligt ekonomiskt intresse om den tillhör de fem största leverantörerna av den importerade produkten under den senaste treårsperioden, mätt i absolut volym eller värde.

Artikel 160

Tillämpning av åtgärder

1. Om parterna inför skyddsåtgärder ska de sträva efter att införa dem på ett sådant sätt som i minsta möjliga utsträckning påverkar deras bilaterala handel.

2. Vid tillämpning av punkt 1 gäller att om en part anser att de rättsliga kraven för införande av definitiva skyddsåtgärder är uppfyllda och avser tillämpa sådana åtgärder ska den parten underrätta den andra parten och ge den möjlighet att hålla bilaterala samråd. Om ingen tillfredsställande lösning har nåtts inom 30 dagar efter underrättelsen får den importerande parten vidta lämpliga åtgärder för att avhjälpa problemet.

Avsnitt 2

Antidumpnings- och utjämningsåtgärder

Artikel 161

Allmänna bestämmelser

1. Parterna bekräftar sina rättigheter och skyldigheter enligt artikel VI i Gatt 1994, avtalet om tillämpning av artikel VI i Gatt 1994 i bilaga 1A till WTO-avtalet (nedan kallat *antidumpningsavtalet*) och avtalet om subventioner och utjämningsåtgärder i bilaga 1A till WTO-avtalet (nedan kallat *subventionsavtalet*).

2. De preferentiella ursprungsregler som fastställs i kapitel 1 (Nationell behandling och marknadstillträde för varor) i avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal ska inte gälla för detta avsnitt.

3. Bestämmelserna i detta avsnitt ska inte omfattas av kapitel 14 (Tvistlösning) i avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal.

Artikel 162

Öppenhet

1. Parterna är överens om att antidumpnings- och utjämningsåtgärder bör användas i full överensstämmelse med kraven i antidumpningsavtalet respektive subventionsavtalet och bygga på ett rättvist och öppet system.

2. Parterna ska omedelbart efter införandet av provisoriska åtgärder och före det slutgiltiga avgörandet säkerställa en fullständig och ändamålsenlig redogörelse för alla de viktigaste omständigheter och överväganden som ligger till grund för beslutet att vidta åtgärder, utan att det påverkar tillämpningen av artikel 6.5 i antidumpningsavtalet och artikel 12.4 i subventionsavtalet. Redogörelsen ska göras skriftligen, och berörda parter ska ges tillräcklig tid att lämna synpunkter.

3. Förutsatt att detta inte medför en onödig försening av undersökningen ska varje berörd part ges möjlighet att höras, så att den kan lämna synpunkter under antidumpnings- och antisubventionsundersökningarna.

Artikel 163

Beaktande av allmänintresset

En part får inte vidta antidumpnings- eller utjämningsåtgärder i de fall där man, utifrån de uppgifter som erhållits under undersökningens gång, kan dra en klar slutsats att det inte ligger i allmänintresset att vidta sådana åtgärder. Allmänintresset ska fastställas på grundval av en samlad bedömning av alla berörda parters intressen, inbegripet den inhemska industrins, användarnas, konsumenternas och importörernas intressen i den mån de har lämnat in relevanta uppgifter till de undersökande myndigheterna.

Artikel 164

Regel om lägsta tull

Om en part beslutar att införa en preliminär eller slutgiltig antidumpnings- eller utjämningstull, får storleken på denna tull inte överstiga dumpningsmarginalen eller de totala utjämningsbara subventionerna, utan den bör vara lägre än dumpningsmarginalen eller de totala utjämningsbara subventionerna om en sådan lägre tull är tillräcklig för att avhjälpa skadan för den inhemska industrin.

Avsnitt 3

Bilaterala skyddsåtgärder

Artikel 165

Tillämpning av en bilateral skyddsåtgärd

1. Om varor med ursprung i en part till följd av sänkningen eller avskaffandet av en tull enligt detta avtal importeras till den andra partens territorium i sådana ökade mängder, i absoluta tal eller i förhållande till den inhemska produktionen, och under sådana omständigheter att det vållar eller hotar att vålla allvarlig skada för inhemska producenter av likadana eller direkt konkurrerande varor, får den importerande parten vidta åtgärder enligt punkt 2 i enlighet med villkoren och förfarandena i detta avsnitt.

2. Den importerande parten får vidta en bilateral skyddsåtgärd som

a) upphäver en ytterligare sänkning av tullsatsen för den berörda varan enligt detta avtal, eller

b) höjer tullsatsen för varan till en nivå som inte överstiger den lägre av följande två tullsatser:

i) Den MGN-tullsats som tillämpas på varan när åtgärden vidtas, eller

ii) den bastullsats som anges i tidsplanerna i bilaga XV i enlighet med artikel 147 i detta avtal.

Artikel 166

Villkor och begränsningar

1. En part ska skriftligen underrätta den andra parten om inledandet av en sådan undersökning som avses i punkt 2 och samråda med den andra parten så långt i förväg som möjligt innan en bilateral skyddsåtgärd vidtas, så att uppgifterna från undersökningen kan granskas och synpunkter på åtgärden utbytas.

2. En part får enbart vidta en bilateral skyddsåtgärd efter en undersökning utförd av dess behöriga myndigheter i enlighet med artiklarna 3 och 4.2 c i avtalet om skyddsåtgärder. I detta syfte införlivas artiklarna 3 och 4.2 c i avtalet om skyddsåtgärder i detta avtal och utgör i tillämpliga delar en del av det.

3. Vid genomförandet av den undersökning som avses i punkt 2 i denna artikel ska parten uppfylla kraven i artikel 4.2 a i avtalet om skyddsåtgärder. I detta syfte införlivas artikel 4.2 a i avtalet om skyddsåtgärder i detta avtal och utgör i tillämpliga delar en del av det.

4. Vardera parten ska se till att dess behöriga myndigheter slutför en sådan undersökning som avses i punkt 2 inom ett år från det att den inleds.

5. Ingendera parten får vidta en bilateral skyddsåtgärd

a) i större utsträckning och under längre tid än vad som är nödvändigt för att förhindra eller avhjälpa allvarlig skada och för att underlätta anpassningen för den inhemska industrin,

b) under längre tid än två år. Denna period får dock förlängas med upp till två år om den importerande partens behöriga myndigheter i enlighet med förfarandena i denna artikel fastställer att åtgärden fortfarande är nödvändig för att förhindra eller avhjälpa allvarlig skada och för att underlätta anpassning för den inhemska industrin, och att det finns belägg för att industrin anpassar sig, förutsatt att den totala tillämpningstiden för en skyddsåtgärd, inbegripet den ursprungliga tillämpningstiden och en eventuell förlängning av denna, inte överstiger fyra år,

c) efter det att övergångsperioden löpt ut eller

d) med avseende på samma produkt, samtidigt som en åtgärd enligt artikel XIX i Gatt 1994 och avtalet om skyddsåtgärder tillämpas.

6. När en part upphäver en bilateral skyddsåtgärd ska tullsatsen vara den sats som enligt tidsplanen i bilaga XV till detta avtal skulle ha tillämpats om åtgärden inte hade vidtagits.

Artikel 167

Preliminära åtgärder

Under kritiska omständigheter där ett dröjsmål skulle vålla skada som skulle vara svår att avhjälpa, får en part provisoriskt vidta en bilateral skyddsåtgärd sedan det preliminärt fastställts att det finns tydliga belägg för att importen av en vara med ursprung i den andra parten har ökat till följd av sänkningen eller avskaffandet av en tull enligt detta avtal, och denna import vållar allvarlig skada eller hot om allvarlig skada för den inhemska industrin. Varaktigheten för en provisorisk åtgärd får inte överstiga 200 dagar, och under denna tid ska parten uppfylla kraven i artikel 166.2 och 166.3 i detta avtal. Parten ska omgående återbetala tullar som erlagts utöver den tullsats som fastställs i bilaga XV till detta avtal, om den undersökning som avses i artikel 166.2 i detta avtal inte visar att kraven i artikel 165 i detta avtal är uppfyllda. Varaktigheten för en provisorisk åtgärd ska räknas som en del av den period som fastställs i artikel 166.5 b i detta avtal.

Artikel 168

Kompensation

1. En part som vidtar en bilateral skyddsåtgärd ska samråda med den andra parten i syfte att gemensamt enas om lämplig handelsliberaliserande kompensation i form av medgivanden som har väsentligen likvärdiga handelseffekter eller som motsvarar värdet av den ytterligare tull som skyddsåtgärden förväntas orsaka. Parten ska ge tillfälle till sådant samråd senast 30 dagar efter införandet av den bilaterala skyddsåtgärden.

2. Om samrådet enligt punkt 1 inte leder till någon överenskommelse om handelsliberaliserande kompensation inom 30 dagar från det att samrådet inletts, får den part vars varor omfattas av skyddsåtgärden upphäva tillämpningen av väsentligen likvärdiga medgivanden på den part som vidtagit skyddsåtgärden.

3. Rätten till upphävande enligt punkt 2 får inte utövas under de första 24 månader under vilka en bilateral skyddsåtgärd tillämpas, förutsatt att skyddsåtgärden överensstämmer med bestämmelserna i detta avtal.

Artikel 169

Definitioner

I detta avsnitt gäller följande definitioner:

a) *allvarlig skada* och *hot om allvarlig skada*: allvarlig skada och hot om allvarlig skada i den mening som avses i artikel 4.1 a och b i avtalet om skyddsåtgärder. I detta syfte införlivas artikel 4.1 a och b i avtalet om skyddsåtgärder i detta avtal och utgör i tillämpliga delar en del av det.

b) *övergångsperiod*: en period på tio år från och med dagen för detta avtals ikraftträdande.

KAPITEL 3

Tekniska handelshinder, standardisering, metrologi, ackreditering och bedömning av överensstämmelse

Artikel 170

Tillämpningsområde och definitioner

1. Detta kapitel gäller för utarbetande, fastställande och tillämpning av standarder, tekniska föreskrifter samt förfaranden för bedömning av överensstämmelse enligt definitionerna i avtalet om tekniska handelshinder i bilaga 1A till WTO-avtalet (nedan kallat *TBT-avtalet*), som kan påverka varuhandeln mellan parterna.

2. Utan hinder av vad som sägs i punkt 1 i denna artikel gäller detta kapitel inte för sanitära och fytosanitära åtgärder enligt definitionerna i bilaga A till avtalet om tillämpning av sanitära och fytosanitära åtgärder i bilaga 1A till WTO-avtalet (nedan kallat *SPS-avtalet*), eller för inköpsspecifikationer som utarbetats av offentliga myndigheter för dessa myndigheters produktions- eller förbrukningskrav.

3. I detta kapitel ska definitionerna i bilaga 1 till TBT-avtalet gälla.

Artikel 171

Bekräftelse av avtalet om tekniska handelshinder

Parterna bekräftar sina befintliga rättigheter och skyldigheter gentemot varandra enligt TBT-avtalet, som härmed införlivas i detta avtal och utgör en del av det.

Artikel 172

Tekniskt samarbete

1. Parterna ska stärka sitt samarbete på området för standarder, tekniska föreskrifter, metrologi, marknadsövervakning samt system för ackreditering och bedömning av överensstämmelse i syfte att öka den ömsesidiga förståelsen av sina respektive system och underlätta tillträdet till sina respektive marknader. De kan i detta syfte inleda dialoger om reglering på såväl övergripande som sektorsspecifik nivå.

2. I sitt samarbete ska parterna sträva efter att fastställa, utveckla och främja handelsunderlättande initiativ som kan omfatta, men inte är begränsade till, att

a) stärka regleringssamarbetet genom utbyte av uppgifter och erfarenheter samt genom vetenskapligt och tekniskt samarbete i syfte att förbättra kvaliteten på deras tekniska föreskrifter, standarder, marknadsövervakning, bedömning av överensstämmelse och ackreditering samt utnyttja regleringsresurserna på ett effektivt sätt,

b) främja och uppmuntra samarbete mellan deras respektive offentliga eller privata organ som ansvarar för metrologi, standardisering, marknadsövervakning, bedömning av överensstämmelse och ackreditering,

c) främja utveckling av högkvalitativ infrastruktur för standardisering, metrologi, ackreditering, bedömning av överensstämmelse och systemet för marknadsövervakning i Moldavien,

d) främja Moldaviens deltagande i verksamheten inom relevanta europeiska organisationer,

e) sträva efter att finna lösningar på tekniska handelshinder som kan uppstå, och

f) samordna deras ståndpunkter när det gäller internationell handel och reglerande organisationer som WTO och FN:s ekonomiska kommission för Europa (Unece).

Artikel 173

Tillnärmning av tekniska föreskrifter, standarder och bedömning av överensstämmelse

1. Moldavien ska vidta nödvändiga åtgärder för att gradvis uppnå överensstämmelse med unionens tekniska föreskrifter, standarder och motsvarande system för metrologi, ackreditering och bedömning av överensstämmelse samt med systemet för marknadsövervakning, och förbinda sig att följa de principer och den praxis som fastställs i relevanta delar av unionens regelverk.

2. I syfte att uppnå de mål som fastställs i punkt 1 ska Moldavien

a) gradvis införliva de relevanta delarna av unionens regelverk i sin lagstiftning enligt bestämmelserna i bilaga XVI till detta avtal, och

b) genomföra de administrativa och institutionella reformer som är nödvändiga för att åstadkomma det effektiva och öppna system som krävs för genomförandet av detta kapitel.

3. Moldavien ska avstå från att ändra sin övergripande och sektorsspecifika lagstiftning, utom för att stegvis anpassa sådan lagstiftning till motsvarande bestämmelser i unionens regelverk och för att upprätthålla denna anpassning, och ska anmäla alla sådana ändringar av sin inhemska lagstiftning till unionen.

4. Moldavien ska sörja för sina behöriga nationella organs deltagande i europeiska och internationella organisationer för standardisering, legal och grundläggande metrologi samt bedömning av överensstämmelse, inbegripet ackreditering, i enlighet med deras respektive verksamhetsområden och den form av medlemskap som är tillgänglig för dem.

5. Med sikte på att integrera sitt standardiseringssystem ska Moldavien

a) gradvis införliva de europeiska standarderna (EN) som nationella standarder, inbegripet de harmoniserade europeiska standarderna, vars frivilliga användning förutsätts överensstämma med den unionslagstiftning som införlivats med Moldaviens lagstiftning,

b) samtidigt med införlivandet dra tillbaka motstridiga nationella standarder, och

c) gradvis uppfylla de övriga villkoren för fullt medlemskap i de europeiska standardiseringsorganisationerna.

6. Efter detta avtals ikraftträdande ska Moldavien en gång per år överlämna rapporter till unionen om de åtgärder som vidtas i enlighet med bilaga XVI till detta avtal. Om åtgärder som förtecknas i bilaga XVI till detta avtal inte har genomförts inom den tidsfrist som anges i bilagan ska Moldavien lägga fram en ny tidsplan för slutförandet av dessa åtgärder. Bilaga XVI till detta avtal får anpassas av parterna.

Artikel 174

Avtal om bedömning av överensstämmelse och godtagande av industriprodukter (ACAA-avtal)

1. Parterna ska slutligen enas om att till detta avtal foga ett avtal om bedömning av överensstämmelse och godtagande av industriprodukter (nedan kallat *ACAA-avtal*) i form av ett protokoll till detta avtal som omfattar de sektorer från förteckningen i bilaga XVI till detta avtal som efter det att parterna enats om dessa anses vara anpassade, efter det att unionen har kontrollerat att Moldaviens relevanta sektorsspecifika och övergripande lagstiftning, institutioner och standarder fullt ut tillnärmats dem som gäller i unionen. Avsikten är att ACAA-avtalet till slut ska ha utvidgats till att omfatta samtliga sektorer som förtecknas i bilaga XVI till detta avtal.

2. ACAA-avtalet kommer att föreskriva att handeln mellan parterna med produkter inom de sektorer som omfattas av avtalet ska ske på samma villkor som handeln med sådana produkter mellan medlemsstaterna.

Artikel 175

Märkning och etikettering

1. Utan att det påverkar artiklarna 173 och 174 i detta avtal, och med hänsyn till tekniska föreskrifter för etiketterings- eller märkningskrav, bekräftar parterna principerna i kapitel 2.2 i TBT-avtalet enligt vilka sådana krav inte får utarbetas, fastställas eller tillämpas med avsikt eller med verkan att skapa onödiga hinder för den internationella handeln. Därför får sådana etiketterings- eller märkningskrav inte vara mer handelsbegränsande än vad som är nödvändigt för att uppfylla ett legitimt mål, med hänsyn till de risker som skulle uppstå om målet inte uppnås.

2. I fråga om obligatorisk märkning eller etikettering i synnerhet är parterna överens om följande:

a) Parterna kommer att sträva efter att minimera sina behov av märkning eller etikettering, utom när det krävs för antagande av unionens regelverk på detta område och för skydd av hälsa, säkerhet eller miljö, eller av andra rimliga samhällspolitiska skäl.

b) De behåller rätten att kräva att uppgifterna på etiketterna eller märkningen ska vara på ett angivet språk.

KAPITEL 4

Sanitära och fytosanitära åtgärder

Artikel 176

Mål

1. Syftet med detta kapitel är att underlätta handeln mellan parterna med råvaror som omfattas av sanitära och fytosanitära åtgärder (SPS-åtgärder), och samtidigt skydda människors, djurs och växters liv eller hälsa genom att

a) säkerställa fullständig öppenhet när det gäller åtgärder som är tillämpliga på handel och som förtecknas i bilaga XVII till detta avtal,

b) närma Moldaviens regleringssystem till unionens,

c) erkänna djurhälso- och växtskyddsstatusen hos respektive parter och tillämpa principen om regionalisering,

d) upprätta en mekanism för erkännande av likvärdighet av åtgärder som bibehålls av en part och som förtecknas i bilaga XVII till detta avtal,

e) fortsätta genomföra SPS-avtalet,

f) upprätta mekanismer och förfaranden för förenklade handelsprocedurer, och

g) förbättra kommunikationen och samarbetet mellan parterna när det gäller de åtgärder som förtecknas i bilaga XVII till detta avtal.

2. Detta kapitel syftar till att parterna ska nå fram till en gemensam uppfattning om djurskyddskrav.

Artikel 177

Multilaterala skyldigheter

Parterna bekräftar sina rättigheter och skyldigheter enligt WTO-avtalet, särskilt SPS-avtalet.

Artikel 178

Tillämpningsområde

Detta kapitel ska gälla för alla sanitära och fytosanitära åtgärder som en part vidtar och som direkt eller indirekt kan påverka handeln mellan parterna, inbegripet alla åtgärder som förtecknas i bilaga XVII till detta avtal.

Artikel 179

Definitioner

I detta kapitel gäller följande definitioner:

1. *sanitära åtgärder eller fytosanitära åtgärder*: åtgärder enligt definitionen i punkt 1 i bilaga A till SPS-avtalet.

2. *djur*: djur enligt definitionerna i *Terrestrial Animal Health Code* eller *Aquatic Animal Health Code* som upprättats av Världsorganisationen för djurhälsa (nedan kallad *OIE*).

3. *animaliska produkter*: produkter av animaliskt ursprung inbegripet produkter från vattenlevande djur enligt OIE:s *Aquatic Animal Health Code*.

4. *animaliska biprodukter som inte är avsedda att användas som livsmedel*: animaliska produkter enligt förteckningen i del 2(II) i bilaga XVII-A till detta avtal.

5. *växter*: levande växter och specificerade levande växtdelar, inbegripet fröer:

   a) frukt, i botanisk mening, dock inte konserverad genom djupfrysning,

   b) grönsaker, dock inte konserverade genom djupfrysning,

   c) knölar, stamknölar, rotknölar, jordstammar,

   d) snittblommor,

   e) grenar med bladverk,

   f) avskurna träd med bladverk,

   g) vävnadskulturer av växter,

   h) blad, bladverk,

   i) levande pollen, och

   j) okuleringsris, sticklingar, ympris.

6. *växtprodukter*: produkter från växter som är obearbetade eller som genomgått en enkel bearbetning, såvida de inte är växter enligt del 3 i bilaga XVII-A till detta avtal.

7. *frön*: frön i botanisk mening avsedda för plantering.

8. *skadegörare*: varje art, underart eller biotyp av växt, djur eller patogen smittkälla som kan vara skadlig för växter eller växtprodukter.

9. *skyddad zon* avseende en specificerad reglerad skadegörare: ett officiellt definierat geografiskt område i unionen där skadegöraren i fråga inte är etablerad trots gynnsamma förhållanden och trots att den förekommer i andra delar av unionen.

10. *djursjukdom*: en kliniskt eller patologiskt konstaterad infektion hos ett djur.

11. *sjukdomar inom vattenbruk*: en klinisk eller icke-klinisk infektion med en eller flera av de etiologiska smittämnen som anges i OIE:s *Aquatic Animal Health Code*.

12. *infektion hos djur*: den situation där ett djur är värd för ett smittämne med eller utan kliniska eller patologiska belägg för en infektion.

13. *djurskyddsnormer*: normer för djurskydd som utvecklas och tillämpas av parterna och, i tillämpliga fall, i överensstämmelse med OIE:s normer.

14. *skälig sanitär och fytosanitär skyddsnivå*: skälig sanitär och fytosanitär skyddsnivå enligt definitionen i punkt 5 i bilaga A till SPS-avtalet.

15. *region*: vad djurhälsa beträffar, en zon eller en region enligt definitionen i OIE:s *Terrestrial Animal Health Code* och för vattenbruk en zon enligt definitionen i OIE:s *International Aquatic and Animal Health Code*. När det gäller unionen avses med *territorium* eller *land* unionens territorium.

16. *skadegörarfritt område*: ett område som konstaterats vara fritt från en särskild skadegörare på grundval av vetenskapliga belägg och där, i tillämpliga fall, detta tillstånd upprätthålls officiellt.

17. *regionalisering*: begreppet regionalisering som det beskrivs i artikel 6 i SPS-avtalet.

18. *sändning*: ett antal levande djur eller en mängd animaliska produkter av samma typ, som omfattas av samma intyg eller dokument, transporteras med samma transportmedel, avsänds av en enda avsändare och har sitt ursprung i samma exporterande part eller samma region eller regioner i parten. En sändning av djur kan bestå av en eller flera partier. En sändning av animaliska produkter kan bestå av en eller flera varor eller partier.

19. *sändning av växter eller växtprodukter*: en mängd växter, växtprodukter och/eller andra föremål som flyttas från en part till den andra parten och som omfattas av ett enda sundhetsintyg, när ett sådant är nödvändigt. En sändning kan bestå av en eller flera varor eller partier.

20. *parti*: ett antal enheter av en och samma vara som karakteriseras av att de har samma sammansättning och ursprung och utgör en del av en sändning.

21. *likvärdighet vid handel* (nedan kallad *likvärdighet*): den situation då den importerande parten ska acceptera den exporterande partens åtgärder enligt förteckningen i bilaga XVII till detta avtal som likvärdiga, även om de åtgärderna skiljer sig från dess egna, om den exporterande parten objektivt kan visa för den importerande parten att dess åtgärder når upp till den importerande partens skäliga sanitära och fytosanitära skyddsnivå eller godtagbara risknivå.

22. *sektor*: produktions- eller handelsstruktur för en produkt eller en kategori av produkter i en part.

23. *delsektor*: en väldefinierad och kontrollerad del av en sektor.

24. *vara*: de produkter eller föremål som förflyttas i handelssyfte, inbegripet de som avses i punkterna 2–7.

25. *särskilt importtillstånd*: ett formellt förhandstillstånd av en behörig myndighet i den importerande parten utställt till en enskild importör som ett villkor för import av en enstaka sändning eller flera sändningar av en vara från den exporterande parten inom ramen för detta kapitel.

26. *arbetsdagar*: veckodagar utom söndagar, lördagar och allmänna helgdagar i någon av parterna.

27. *inspektion*: undersökning av varje aspekt av foder, livsmedel, djurhälsa och djurskydd för att kontrollera efterlevnaden av de rättsliga kraven i foder- och livsmedelslagstiftningen samt bestämmelserna avseende djurhälsa och djurskydd.

28. *växtskyddskontroll*: officiell okulär undersökning av växter, växtprodukter eller andra reglerade föremål för att fastställa eventuell förekomst av skadegörare och/eller fastställa överensstämmelse med de fytosanitära bestämmelserna.

29. *kontroll*: kontroll av huruvida specificerade krav har uppfyllts, genom undersökning och bedömning av sakligt underlag.

Artikel 180

Behöriga myndigheter

Parterna ska underrätta varandra om struktur, organisation och uppdelning av befogenheter mellan sina behöriga myndigheter vid det första mötet i den underkommitté för sanitära och fytosanitära frågor (nedan kallad *SPS-underkommittén*) som avses i artikel 191 i detta avtal. Parterna ska underrätta varandra om varje ändring i struktur, organisation och uppdelning av befogenheter, även för kontaktpunkterna, som gäller dessa behöriga myndigheter.

Artikel 181

Gradvis tillnärmning

1. Moldavien ska gradvis närma sin lagstiftning på det sanitära och fytosanitära området och sin djurskyddslagstiftning till unionslagstiftningen i enlighet med bilaga XXIV till detta avtal.

2. Parterna ska samarbeta i fråga om gradvis tillnärmning och kapacitetsuppbyggnad.

3. SPS-underkommittén ska regelbundet övervaka genomförandet av tillnärmningsprocessen, enligt bilaga XXIV till detta avtal, i syfte att tillhandahålla nödvändiga rekommendationer för tillnärmningen.

4. Senast tre månader efter detta avtals ikraftträdande ska Moldavien lämna in en förteckning över den EU-lagstiftning på det sanitära och fytosanitära området samt på djurskyddsområdet liksom annan unionslagstiftning som Moldavien ska närma sin lagstiftning till. Förteckningen ska delas upp i prioriterade områden med anknytning till de åtgärder som anges i bilaga XVII till detta avtal, och den vara eller den varugrupp som omfattas av den tillnärmade lagstiftningen ska anges. Denna förteckning över tillnärmning ska fungera som referensdokument för genomförandet av detta kapitel.

5. Förteckningen över tillnärmning och principerna för utvärdering av framsteg i tillnärmningsprocessen kommer att fogas till bilaga XXIV till detta avtal och grundas på Moldaviens tekniska och finansiella resurser.

Artikel 182

Erkännande i handelssyfte av djurhälso- och skadegörarstatus och regionala villkor

Erkännande av status för djursjukdomar, infektioner hos djur eller skadegörare

1. I fråga om djursjukdomar och infektioner hos djur (inbegripet zoonoser) ska följande gälla:

a) Den importerande parten ska i handelssyfte erkänna djurhälsostatusen hos den exporterande parten eller dess regioner som den konstateras i enlighet med förfarandet i del A i bilaga XIX till detta avtal, när det gäller de djursjukdomar som anges i bilaga XVIII-A till detta avtal.

b) När en part anser att den på sitt territorium eller i en region på sitt territorium har en speciell status för en särskild djursjukdom som avviker från dem som förtecknas i bilaga XVIII-A till detta avtal, kan denna part begära erkännande av denna status enligt det förfarande som fastställs i del C i bilaga XIX till detta avtal. Den importerande parten får begära garantier vad beträffar import av levande djur och animaliska produkter som står i överensstämmelse med den status parterna kommit överens om.

c) Parterna erkänner som grundval för handeln dem emellan statusen för territorier eller regioner eller statusen i en sektor eller delsektor i parterna vad beträffar prevalens eller incidens av en annan djursjukdom än de som förtecknas i bilaga XVIII-A till detta avtal, eller vad beträffar infektioner hos djur och/eller därmed sammanhängande risker, beroende på vad som är tillämpligt, som den definieras av OIE. Den importerande parten får vid import av levande djur och animaliska produkter begära garantier som är avpassade till den definierade statusen i enlighet med OIE:s rekommendationer.

d) Utan att det påverkar tillämpningen av artiklarna 184, 186 och 190 i detta avtal och om inte den importerande parten reser uttrycklig invändning och begär stöd- eller tilläggsupplysningar, samråd och/eller kontroll, ska vardera parten utan oskäligt dröjsmål vidta de lagstiftningsåtgärder och administrativa åtgärder som behövs för handeln enligt led a, b och c i denna punkt.

2. I fråga om skadegörare ska följande gälla:

a) Parterna erkänner i handelssyfte den status när det gäller skadegörare som anges i bilaga XVIII-B till detta avtal som fastställs i enlighet med bilaga XIX-B till detta avtal.

b) Utan att det påverkar tillämpningen av artiklarna 184, 186 och 190 i detta avtal och om inte den importerande parten reser uttrycklig invändning och begär stöd- eller tilläggsupplysningar, samråd och/eller kontroll, ska vardera parten utan oskäligt dröjsmål vidta de lagstiftningsåtgärder och administrativa åtgärder som behövs för handeln enligt led a i denna punkt.

Erkännande av regionalisering/zonindelning, skadegörarfria områden och skyddade zoner

3. Parterna erkänner begreppet regionalisering och skadegörarfria områden enligt den internationella växtskyddskonventionen (IPPC) från 1997 och Förenta nationernas livsmedels- och jordbruksorganisations (FAO) internationella standarder för fytosanitära åtgärder, liksom begreppet skyddade zoner enligt rådets direktiv 2000/29/EG av den 8 maj 2000 om skyddsåtgärder mot att skadegörare på växter eller växtprodukter förs in till gemenskapen och mot att de sprids inom gemenskapen, och är överens om att tillämpa dessa i handeln sig emellan.

4. Parterna är överens om att beslut om regionalisering för de djur- och fisksjukdomar som förtecknas i bilaga XVIII-A till detta avtal och för de skadegörare som förtecknas i bilaga XVIII-B till detta avtal ska fattas enligt bestämmelserna i delarna A och B i bilaga XIX till detta avtal.

5. Vad beträffar djursjukdomar ska den exporterande part som söker erkännande av sitt beslut om regionalisering hos den importerande parten, i enlighet med bestämmelserna i artikel 184 i detta avtal, anmäla sina åtgärder med fullständiga förklaringar och underlag vad gäller bedömningar och beslut. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 185 i detta avtal och om inte den importerande parten reser uttrycklig invändning och begär tilläggsupplysningar, samråd och/eller kontroll inom 15 arbetsdagar från det att anmälan mottagits ska det anmälda beslutet om regionalisering anses godtaget.

De samråd som avses i första stycket i denna punkt ska äga rum i enlighet med artikel 185.3 i detta avtal. Den importerande parten ska bedöma tilläggsupplysningarna inom 15 arbetsdagar från det att de mottagits. Den kontroll som avses i första stycket i denna punkt ska utföras i enlighet med artikel 188 i detta avtal inom 25 arbetsdagar från det att begäran om kontroll mottagits.

6. Vad skadegörare beträffar ska vardera parten försäkra sig om att det vid handel med växter, växtprodukter och andra föremål på lämpligt sätt tas hänsyn till statusen för skadegörare i ett område som erkänns som en skyddad zon eller som ett skadegörarfritt område av den andra parten. Den part som söker erkännande av ett skadegörarfritt område hos den andra parten ska anmäla sina åtgärder och på begäran tillhandahålla fullständiga förklaringar och underlag för upprättandet och bibehållandet av detta, med ledning av FAO- och IPPC-standarder, inbegripet de internationella standarderna för fytosanitära åtgärder. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 190 i detta avtal och om inte en importerande part reser uttrycklig invändning och begär tilläggsupplysningar, samråd och/eller kontroll inom tre månader efter anmälan ska det anmälda beslutet om regionalisering avseende ett skadegörarfritt område anses godtaget.

De samråd som avses i första stycket i denna punkt ska äga rum i enlighet med artikel 185.3 i detta avtal. Den importerande parten ska bedöma tilläggsupplysningarna inom tre månader från det att de mottagits. Den kontroll som avses i första stycket i denna punkt ska utföras i enlighet med artikel 188 i detta avtal inom tolv månader från det att begäran om kontroll mottagits, med hänsyn tagen till skadegörarens biologi och den berörda grödan.

7. När förfarandena enligt punkterna 4–6 i denna artikel slutförts och utan att det påverkar tillämpningen av artikel 190 i detta avtal ska vardera parten utan oskäligt dröjsmål vidta de lagstiftningsåtgärder och administrativa åtgärder som behövs för att handel ska kunna drivas på denna grund.

Delområdesindelning

8. Parterna förbinder sig att föra fortsatta diskussioner i syfte att tillämpa principen om delområdesindelning.

Artikel 183

Erkännande av likvärdighet

1. Likvärdighet kan erkännas med avseende på

a) en enstaka åtgärd,

b) en grupp åtgärder, eller

c) ett system som tillämpas på en sektor, en delsektor, en vara eller en varugrupp.

2. I fråga om erkännande av likvärdighet ska parterna följa det förfarande som anges i punkt 3. Detta förfarande ska inbegripa påvisande av objektiva belägg för likvärdighet från den exporterande partens sida och objektiv bedömning av dessa belägg från den importerande partens sida. Denna bedömning kan omfatta inspektioner eller kontroller.

3. På den exporterande partens begäran rörande erkännande av likvärdighet enligt punkt 1 i denna artikel ska parterna, utan dröjsmål och inom tre månader från det att en sådan begäran mottagits av den importerande parten, inleda samrådsförfarandet som ska inbegripa de steg som anges i bilaga XXI till detta avtal. Om den exporterande parten gör ett antal framställningar ska parterna på begäran av den importerande parten inom den SPS-underkommitté som avses i artikel 191 i detta avtal komma överens om en tidsplan för att inleda och genomföra det förfarande som avses i den här punkten.

4. Moldavien ska underrätta unionen så snart som tillnärmning har uppnåtts till följd av den övervakning som föreskrivs i artikel 181.3 i detta avtal. Denna underrättelse ska anses som en begäran från Moldavien om att inleda förfarandet för erkännande av likvärdighet av de berörda åtgärderna i enlighet med punkt 3 i denna artikel.

5. Såvida inte annat överenskommits ska den importerande parten ha avslutat det förfarande för erkännande av likvärdighet som avses i punkt 3 i denna artikel inom 12 månader efter att från den exporterande parten ha mottagit begäran med belägg för likvärdigheten. Denna tidsfrist får förlängas för säsonggrödor när det är motiverat att dröja med bedömningen för att möjliggöra kontroll under en lämplig del av en grödas växtperiod.

6. Den importerande parten ska fastställa likvärdigheten när det gäller växter, växtprodukter och andra föremål i enlighet med relevanta internationella standarder för fytosanitära åtgärder.

7. Den importerande parten får permanent eller tillfälligt upphäva likvärdighet på basis av ändringar som den ena parten gjort av åtgärder som påverkar likvärdigheten, under förutsättning att förfarandena nedan följs:

a) Enligt bestämmelserna i artikel 184.2 i detta avtal ska den exporterande parten underrätta den importerande parten om varje förslag till ändring av åtgärder för vilka likvärdighet har erkänts och om de troliga verkningarna av de föreslagna åtgärderna på den likvärdighet som erkänts. Inom en månad från mottagandet av denna underrättelse ska den importerande parten underrätta den exporterande parten om huruvida likvärdighet fortsättningsvis kommer att erkännas eller inte på grundval av de föreslagna åtgärderna.

b) Enligt bestämmelserna i artikel 184.2 i detta avtal ska den importerande parten omedelbart underrätta den exporterande parten om varje förslag till ändring av åtgärder som ligger till grund för erkännande om likvärdighet och om de troliga verkningarna av de föreslagna åtgärderna på den likvärdighet som har erkänts. För den händelse att den importerande parten inte fortsätter att erkänna likvärdighet, kan parterna komma överens om villkoren för att på nytt inleda det förfarande som avses i punkt 3 i denna artikel på grundval av de föreslagna åtgärderna.

8. Den importerande parten har ensam ansvaret för att besluta om erkännande eller tillfälligt eller permanent upphävande av likvärdighet i enlighet med sin lagstiftning och administrativa ram. Den parten ska skriftligen förse den exporterande parten med de fullständiga förklaringar och underlag som legat till grund för bedömningar och beslut som omfattas av denna artikel. I händelse av icke-erkännande eller tillfälligt eller permanent upphävande av likvärdighet ska den importerande parten för den exporterande parten ange på vilka villkor som förfarandet enligt punkt 3 kan inledas.

9. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 190 i detta avtal får den importerande parten inte permanent eller tillfälligt upphäva likvärdigheten innan endera partens föreslagna nya åtgärder trätt i kraft.

10. Om den importerande parten formellt erkänner likvärdigheten på grundval av samrådsförfarandet enligt bilaga XXI till detta avtal, ska SPS-underkommittén i enlighet med förfarandet i artikel 191.5 i detta avtal godkänna erkännandet av likvärdighet i handeln mellan parterna. Detta godkännandebeslut får även omfatta färre fysiska kontroller vid gränserna, förenklade intyg och förfaranden för ”för-listning” för anläggningar beroende på vad som är lämpligt.

Likvärdighetsstatusen ska förtecknas i bilaga XXV till detta avtal.

Artikel 184

Öppenhet och utbyte av information

1. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 185 i detta avtal ska parterna samarbeta för att öka den ömsesidiga förståelsen av varandras officiella kontrollstruktur och kontrollmekanismer som ansvarar för tillämpningen av de åtgärder som förtecknas i bilaga XVII till detta avtal och effektiviteten i strukturen och mekanismerna. Detta kan uppnås bland annat genom rapporter om internationella revisioner när dessa offentliggörs av parterna. Parterna kan utbyta information om resultaten av dessa revisioner eller annan information, beroende på vad som är lämpligt.

2. Inom ramen för den tillnärmning av lagstiftningen som avses i artikel 181 i detta avtal eller det erkännande av likvärdighet som avses i artikel 183 i detta avtal ska parterna hålla varandra underrättade om ändringar som antas när det gäller lagstiftning och andra förfaranden på de berörda områdena.

3. I detta sammanhang ska unionen i god tid underrätta Moldavien om ändringar av unionslagstiftningen för att Moldavien ska kunna överväga ändringar av sin egen lagstiftning i enlighet med dessa.

Parterna bör samarbeta på den nivå som är nödvändig för att underlätta överlämnande av lagstiftningshandlingar på begäran av endera parten.

I detta syfte ska vardera parten utan dröjsmål informera den andra parten om sina kontaktpunkter, inbegripet alla eventuella ändringar av kontaktpunkterna.

Artikel 185

Anmälan, samråd och underlättande av kommunikation

1. Vardera parten ska skriftligen inom två arbetsdagar till den andra parten anmäla alla allvarliga eller betydande risker för människors, djurs eller växters hälsa, inbegripet alla akut nödvändiga födoämneskontroller eller situationer där det finns en klart identifierad risk för allvarliga hälsoeffekter som hänger samman med förtäring av animaliska produkter eller växtprodukter, i synnerhet

a) alla åtgärder som påverkar regionaliseringsbeslut enligt artikel 182 i detta avtal,

b) förekomst eller utveckling av varje djursjukdom som förtecknas i bilaga XVIII-A till detta avtal eller av reglerade skadegörare som förtecknas i bilaga XVIII-B till detta avtal,

c) rön av epidemiologisk betydelse eller betydande associerade risker när det gäller djursjukdomar och skadegörare som inte förtecknas i bilagorna XVIII-A och XVIII-B till detta avtal eller som är nya djursjukdomar eller skadegörare, och

d) varje ytterligare åtgärd, utöver de grundläggande krav som gäller för parternas respektive åtgärder, som vidtas för att bekämpa eller utrota djursjukdomar eller skadegörare eller för att skydda folkhälsan eller växters hälsa samt alla ändringar av sjukdomsförebyggande program, inbegripet vaccinationsprogram.

2. En skriftlig anmälan ska göras till de kontaktpunkter som avses i artikel 184.3 i detta avtal.

Med skriftlig anmälan avses en anmälan per post, fax eller e-post. Anmälningar ska endast skickas mellan de kontaktpunkter som avses i artikel 184.3 i detta avtal.

3. Om en part är allvarligt oroad över en risk i fråga om människors, djurs eller växters hälsa, ska samråd om situationen på begäran av den parten hållas så snart som möjligt och under alla omständigheter senast 15 arbetsdagar efter begäran. Vardera parten ska i sådana situationer sträva efter att ställa all den information till förfogande som behövs för att undvika störningar i handeln och för att nå en ömsesidigt godtagbar lösning som är förenlig med skydd av människors, djurs och växters hälsa.

4. På begäran av en part ska samråd om djurskydd hållas så snart som möjligt och, under alla omständigheter, senast 20 arbetsdagar efter den dag då anmälan gjordes. Vardera parten ska i sådana situationer sträva efter att tillhandahålla alla begärda upplysningar.

5. På begäran av en part ska det samråd som avses i punkterna 3 och 4 i denna artikel hållas som video- eller telefonkonferens. Den part som begärt samråd ska svara för att det förs protokoll vid samrådet som formellt ska godkännas av parterna. För detta godkännande ska bestämmelserna i artikel 184.3 i detta avtal tillämpas.

6. Moldavien kommer att utveckla och genomföra ett nationellt system för snabb varning för livsmedel och foder (NRASFF) och en nationell mekanism för tidig varning (NEWM) som är förenliga med EU:s. När Moldavien har infört den lagstiftning som krävs på detta område och skapat förutsättningar för att systemet för snabb varning för livsmedel och foder och mekanismen för tidig varning fungerar på plats, kommer systemet för snabb varning för livsmedel och foder och mekanismen för tidig varning, inom en lämplig tidsfrist som parterna ska fastställa gemensamt, att anslutas till motsvarande system i EU.

Artikel 186

Handelsvillkor

1. Allmänna importvillkor

a) Parterna är överens om att tillämpa allmänna importvillkor vid import av alla varor som omfattas av bilaga XVII-A samt punkterna 2 och 3 i bilaga XVII-C till detta avtal. Utan att det påverkar tillämpningen av beslut enligt artikel 182 i detta avtal ska den importerande partens importvillkor tillämpas för den exporterande partens hela territorium. När detta avtal träder i kraft och i enlighet med bestämmelserna i artikel 184 i detta avtal ska den importerande parten underrätta den exporterande parten om sina sanitära och/eller fytosanitära importkrav för varor som avses i bilagorna XVII-A och XVII-C till detta avtal. Dessa upplysningar ska i förekommande fall inbegripa förlagor till officiella intyg eller deklarationer eller kommersiella dokument, som föreskrivs av den importerande parten.

b) i) Alla ändringar eller förslag till ändringar av de villkor som avses i punkt 1 a i denna artikel ska göras i enlighet med de relevanta anmälningsförfarandena i SPS-avtalet oavsett om de avser åtgärder som omfattas av SPS-avtalet eller inte.

ii) Utan att det påverkar tillämpningen av bestämmelserna i artikel 190 i detta avtal ska den importerande parten ta hänsyn till tiden för transport mellan parterna vid fastställandet av datum för ikraftträdande av de ändrade villkor som avses i punkt 1 a i denna artikel.

iii) Om den importerande parten inte uppfyller dessa krav på anmälan ska den fortsätta att godta det intyg som garanterar de tidigare gällande villkoren upp till 30 dagar efter det att de förändrade importvillkoren trätt i kraft.

2. Importvillkor efter erkännande av likvärdighet

a) Inom 90 dagar efter dagen för antagandet av beslutet om erkännande av likvärdighet ska parterna vidta alla de lagstiftningsåtgärder och administrativa åtgärder som är nödvändiga för att tillämpa detta erkännande och på basis av detta möjliggöra handel mellan parterna med de varor som avses i bilaga XVII-A och i punkterna 2 och 3 i bilaga XVII-C till detta avtal. För dessa varor får förlagan till det officiella intyg eller dokument som den importerande parten kräver ersättas med ett intyg som utformas enligt bilaga XXIII-B till detta avtal.

b) För varor inom sektorer och delsektorer för vilka inte alla åtgärder erkänns som likvärdiga ska handeln fortsätta att bedrivas enligt de villkor som avses i punkt 1 a i denna artikel. På begäran av den exporterande parten ska bestämmelserna i punkt 5 i denna artikel tillämpas.

3. Från och med dagen för detta avtals ikraftträdande ska de varor som avses i bilaga XVII-A och i punkt 2 bilaga XVII-C till detta avtal inte vara beroende av särskilt importtillstånd.

4. För villkor som inverkar på handel med de varor som avses i punkt 1 a i denna artikel ska parterna på begäran av den exporterande parten inleda samråd i SPS-underkommittén enligt bestämmelserna i artikel 191 i detta avtal för att komma överens om alternativa villkor eller tilläggsvillkor för import från den importerande partens sida. Sådana alternativa villkor eller tilläggsvillkor för import får i förekommande fall baseras på åtgärder från den exporterande partens sida som erkänns som likvärdiga av den importerande parten. Om överenskommelse nås ska den importerande parten inom 90 dagar vidta de lagstiftningsåtgärder och/eller administrativa åtgärder som är nödvändiga för att möjliggöra import på grundval av de överenskomna importvillkoren.

5. Förteckning över anläggningar, villkorat godkännande

a) Vid import av de animaliska produkter som anges i del 2 i bilaga XVII-A till detta avtal ska den importerande parten på den exporterande partens begäran åtföljd av lämpliga garantier provisoriskt godkänna de bearbetningsanläggningar som anges i punkt 2 i bilaga XX till detta avtal och som är belägna på den exporterande partens territorium, utan föregående kontrollbesök vid enskilda anläggningar. Sådana godkännanden ska vara förenliga med de villkor och bestämmelser som anges i bilaga XX till detta avtal. Utom i de fall då tilläggsupplysningar begärs ska den importerande parten vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder och/eller administrativa åtgärder för att möjliggöra import på denna grund inom en månad från den importerande partens mottagande av begäran och lämpliga garantier.

   Den första förteckningen över anläggningar ska godkännas enligt bestämmelserna i bilaga XX till detta avtal.

b) Vid import av de animaliska produkter som avses i punkt 2 a i denna artikel ska den exporterande parten underrätta den importerande parten om sin förteckning över anläggningar som uppfyller den importerande partens villkor.

6. På begäran av en part ska den andra parten tillhandahålla förklaringar och underlag vad gäller de bedömningar och beslut som omfattas av denna artikel.

Artikel 187

Certifieringsförfarande

1. För certifieringsförfaranden och utfärdande av intyg och officiella dokument är parterna överens om de principer som anges i bilaga XXIII till detta avtal.

2. Den SPS-underkommitté som avses i artikel 191 i detta avtal får besluta om reglerna för elektronisk certifiering, återkallande eller ersättning av intyg.

3. Inom ramen för tillnärmad lagstiftning enligt artikel 181 i detta avtal ska parterna i förekommande fall komma överens om gemensamma förlagor till intyg.

Artikel 188

Kontroll

1. För att upprätthålla förtroendet för det praktiska genomförandet av bestämmelserna i detta kapitel har vardera parten rätt att

a) kontrollera hela eller delar av den andra partens myndigheters inspektions- och certifieringssystem och/eller, i tillämpliga fall, andra åtgärder i enlighet med relevanta internationella standarder, riktlinjer och rekommendationer enligt Codex Alimentarius, OIE och IPPC, och

b) få information från den andra parten om dess kontrollsystem och informeras om resultaten av de kontroller som utförts inom ramen för det systemet.

2. Endera parten får delge tredje part resultaten av kontrollerna enligt punkt 1 a och, om detta krävs, offentliggöra resultaten enligt tillämpliga bestämmelser i någondera parten. Bestämmelser om konfidentialitet som är tillämpliga i endera parten ska respekteras vid delgivande och/eller offentliggörande av resultaten, i tillämpliga fall.

3. Om den importerande parten beslutar att göra ett kontrollbesök hos den exporterande parten ska den importerande parten underrätta den exporterande parten om detta kontrollbesök senast tre månader före kontrollbesöket, utom i nödsituationer eller om parterna kommer överens om något annat. Parterna ska vara överens om alla eventuella ändringar av besöket.

4. Kostnaderna för kontrollen av hela eller delar av den andra partens behöriga myndigheters inspektions- och certifieringssystem eller, i tillämpliga fall, andra åtgärder, ska bäras av den part som utför kontrollen eller inspektionen.

5. Ett utkast till skriftligt meddelandeom kontrollen ska skickas till den exporterande parten inom tre månader från det att kontrollen slutförts. Den exporterande parten ska inom 45 arbetsdagar framföra synpunkter på utkastet till det skriftliga meddelandet. Den exporterande partens synpunkter ska bifogas och, när så är lämpligt, införlivas i slutresultatet. Om det under kontrollen har konstaterats att det föreligger en betydande risk för människors, djurs eller växters hälsa ska den exporterande parten underrättas om detta så snart som möjligt och senast inom tio arbetsdagar från det att kontrollen slutförts.

6. För ökad klarhet kan resultaten av kontrollen bidra till de förfaranden enligt artiklarna 181, 183 och 189 i detta avtal som genomförs av parterna eller en av parterna.

Artikel 189

Gränskontroller vid import och inspektionsavgifter

1. Parterna är överens om att gränskontroller vid import som den importerande parten genomför av sändningar från den exporterande parten ska iaktta principerna i del A i bilaga XXII till detta avtal. Resultaten av dessa kontroller kan bidra till den kontroll som avses i artikel 188 i detta avtal.

2. Frekvensen av de fysiska gränskontroller vid import som ska utföras av vardera parten anges i del B i bilaga XXII till detta avtal. En part får inom sitt behörighetsområde ändra dessa frekvenser enligt sin interna lagstiftning som ett resultat av framsteg som gjorts enligt artiklarna 181, 183 och 186 i detta avtal, eller som ett resultat av kontroller, samråd eller andra åtgärder som föreskrivs i detta avtal. Den SPS-underkommitté som avses i artikel 191 i detta avtal ska genom beslut ändra del B i bilaga XXII till detta avtal i enlighet med detta.

3. Inspektionsavgifter får bara täcka den behöriga myndighetens kostnader för att utföra gränskontrollerna vid import. Dessa avgifter ska beräknas på samma grundval som de avgifter som tas ut för inspektion av liknande inhemska produkter.

4. Den importerande parten ska på begäran av den exporterande parten informera denna om varje ändring, inbegripet skälen för denna ändring, som berör åtgärder med inverkan på importkontroller och inspektionsavgifter och om alla ändringar av betydelse i det administrativa genomförandet av sådana kontroller.

5. Parterna får, från och med den dag som fastställs av den SPS-underkommitté som avses i artikel 191 i detta avtal, komma överens om villkoren för att godkänna varandras kontroller enligt artikel 188.1 b i detta avtal, i syfte att anpassa och, i tillämpliga fall, ömsesidigt minska frekvensen av de fysiska gränskontrollerna vid import för de varor som avses i artikel 186.2 a i detta avtal.

Från och med den dagen får parterna ömsesidigt godkänna varandras kontroller för vissa varor och följaktligen minska eller ersätta gränskontrollerna för dessa varor.

Artikel 190

Skyddsåtgärder

1. För den händelse att den exporterande parten vidtar åtgärder inom det egna territoriet för att kontrollera företeelser som kan utgöra allvarliga hot mot eller risker för människors, djurs eller växters hälsa ska den exporterande parten, utan att det påverkar tillämpningen av bestämmelserna i punkt 2, vidta likvärdiga åtgärder för att förhindra att hotet eller risken införs på den importerande partens territorium.

2. På grundval av tungt vägande skäl som rör människors, djurs eller växters hälsa får den importerande parten vidta de provisoriska åtgärder som är nödvändiga för att skydda människors, djurs eller växters hälsa. För sändningar under transport mellan parterna ska den importerande parten överväga den lämpligaste och mest proportionerliga lösningen för att undvika onödiga störningar i handeln.

3. Den part som antar åtgärder enligt punkt 2 i denna artikel ska informera den andra parten senast en arbetsdag efter den dag då åtgärderna antogs. På begäran av endera parten och enligt bestämmelserna i artikel 185.3 i detta avtal ska parterna samråda om situationen inom 15 arbetsdagar efter anmälan. Parterna ska ta vederbörlig hänsyn till den information de får genom sådana samråd, och sträva efter att undvika onödiga störningar i handeln genom att i tillämpliga fall beakta resultatet av samråden enligt artikel 185.3 i detta avtal.

Artikel 191

Underkommitté för sanitära och fytosanitära frågor

1. Härmed inrättas en underkommitté för sanitära och fytosanitära frågor (nedan kallad *SPS-underkommittén*). Den ska sammanträda inom tre månader från detta avtals ikraftträdande, på begäran av endera parten eller minst en gång per år. Om parterna är överens om detta kan sammanträdena i SPS-underkommittén hållas som video- eller telefonkonferens. SPS-underkommittén får också behandla frågor per korrespondens mellan sammanträdena.

2. SPS-underkommittén ska ha följande uppgifter:

a) Granska alla frågor som har anknytning till detta kapitel.

b) Övervaka genomförandet av detta kapitel och behandla alla frågor som kommer upp vid den praktiska tillämpningen av kapitlet.

c) Se över bilagorna XVII–XXV till detta avtal, särskilt mot bakgrund av framsteg som gjorts under de samråd och förfaranden som föreskrivs enligt detta kapitel.

d) Genom ett beslut ändra bilagorna XVII–XXV till detta avtal mot bakgrund av den översyn som föreskrivs i led c i denna punkt eller i övrigt i detta kapitel.

e) Avge yttranden eller rekommendationer till andra organ enligt avdelning VII (Institutionella och allmänna bestämmelser samt slutbestämmelser) i detta avtal mot bakgrund av den översyn som föreskrivs i led c i denna punkt.

3. Parterna är överens om att inrätta tekniska arbetsgrupper, när så är lämpligt, bestående av företrädare för parterna på expertnivå, som ska kartlägga och behandla tekniska och vetenskapliga problem som uppstår i samband med tillämpningen av detta kapitel. När behov uppstår av ytterligare sakkunskap kan parterna tillsätta tillfälliga grupper, inbegripet vetenskapliga grupper och expertgrupper. Sammansättningen av sådana tillfälliga grupper behöver inte begränsas till företrädare för parterna.

4. SPS-underkommittén ska regelbundet genom rapporter informera associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 438.4 i detta avtal, om sin verksamhet och om de beslut som fattas inom dess behörighetsområde.

5. SPS-underkommittén ska anta sin arbetsordning vid sitt första sammanträde.

6. Alla beslut, rekommendationer, rapporter eller andra åtgärder som vidtas av SPS-underkommittén eller av en grupp som inrättats av SPS-underkommittén ska antas i samförstånd av parterna.

KAPITEL 5

Tullar och förenklade handelsprocedurer

Artikel 192

Mål

1. Parterna erkänner vikten av tullar och förenklade handelsprocedurer inom den växande bilaterala handeln. Parterna är överens om att stärka samarbetet inom detta område för att säkerställa att den relevanta lagstiftningen och de relevanta förfarandena liksom de behöriga myndigheternas administrativa kapacitet som princip uppfyller målen om effektiv kontroll och stöder underlättande av laglig handel.

2. Parterna erkänner att största vikt ska ägnas legitima mål om allmän ordning, inbegripet förenklade handelsprocedurer, säkerhet och bedrägeribekämpning och en balanserad strategi för dessa frågor.

Artikel 193

Lagstiftning och förfaranden

1. Parterna är överens om att deras respektive handels- och tullagstiftning som princip ska vara stabil och övergripande och att bestämmelserna och förfarandena ska vara proportionella, öppna, förutsebara, icke-diskriminerande och opartiska samt tillämpas enhetligt och ändamålsenligt och bland annat

a) skydda och underlätta laglig handel genom effektiv tillsyn och efterlevnad av kraven i lagstiftningen,

b) undvika onödiga eller diskriminerande belastningar på ekonomiska aktörer, förhindra bedrägeri och ytterligare underlätta situationen för ekonomiska aktörer som uppvisar en hög grad av efterlevnad,

c) tillämpa ett administrativt enhetsdokument för tulldeklarationer,

d) vidta åtgärder som leder till effektivare, öppnare och enklare tullförfaranden och tullpraxis vid gränserna,

e) tillämpa moderna tullmetoder, inbegripet riskbedömning, kontroller efter klarering och metoder för företagsrevision i syfte att förenkla och underlätta införsel, utförsel och frigörande av varor,

f) syfta till att minska kostnaderna och öka förutsebarheten för ekonomiska aktörer, inbegripet små och medelstora företag,

g) sörja för att krav och förfaranden vid import, export och transitering av varor handläggs på ett icke-diskriminerande sätt, utan att detta påverkar tillämpningen av objektiva riskbedömningskriterier,

h) tillämpa internationella instrument på tull- och handelsområdet, bland annat de som utarbetats av Världstullorganisationen (nedan kallad *WCO*) (ramverket av standarder för att säkra och underlätta världshandeln), WTO (avtalet om tullvärdeberäkning), Istanbulkonventionen om temporär import från 1990, Internationella konventionen om det harmoniserade systemet från 1983, FN:s TIR-konvention från 1975, 1982 års internationella konvention om harmonisering av gränskontroller av varor samt Europeiska kommissionens riktlinjer, såsom riktlinjerna för tullarbetet,

i) vidta nödvändiga åtgärder för att återspegla och tillämpa bestämmelserna i den reviderade Kyotokonventionen om förenkling och harmonisering av tullförfaranden från 1973,

j) föreskriva bindande förhandsbesked om varors klassificering enligt tulltaxan och ursprungsregler; parterna ska se till att ett sådant besked får återkallas eller upphävas först efter underrättelse till den berörda aktören, och att återkallandet eller upphävandet inte får ha retroaktiv verkan, utom om oriktiga eller ofullständiga uppgifter legat till grund för beskedet,

k) införa och tillämpa förenklade förfaranden för godkända näringsidkare enligt objektiva och icke-diskriminerande kriterier,

l) fastställa regler som säkerställer att påföljder vid överträdelser av tullbestämmelser eller förfarandekrav är proportionella och icke-diskriminerande och att tillämpningen av dem inte ger upphov till omotiverade och obefogade dröjsmål, och

m) tillämpa öppna, icke-diskriminerande och proportionella licensbestämmelser för tullombud.

2. I syfte att förbättra arbetsmetoderna och säkerställa icke-diskriminering, öppenhet, effektivitet, integritet och ansvarighet i verksamheten ska parterna göra följande:

a) Vidta ytterligare åtgärder för att minska mängden av samt förenkla och standardisera uppgifter och dokumentation som tullen och andra myndigheter kräver.

b) När så är möjligt, förenkla krav och formaliteter när det gäller snabbt frigörande och snabb klarering av varor.

c) Tillhandahålla effektiva, snabba och icke-diskriminerande förfaranden som garanterar en möjlighet att överklaga tullens och andra myndigheters administrativa åtgärder, avgöranden och beslut som inverkar på varor som uppvisas för tullen. Sådana förfaranden ska vara lättillgängliga, även för små och medelstora företag, och eventuella avgifter ska vara rimliga och stå i proportion till myndigheternas kostnader för att säkerställa rätten att överklaga.

d) Vidta åtgärder för att i fall där en ifrågasatt administrativ åtgärd eller ett ifrågasatt avgörande eller beslut överklagas säkerställa att varorna i normalfallet frigörs och att betalningen av tullbeloppet får skjutas upp, med förbehåll för säkerhetsåtgärder som bedöms nödvändiga. Vid behov bör frigörandet av varorna ske mot att en garanti, t.ex. en säkerhet eller en deposition, ställs.

e) Se till att de högsta integritetsstandarderna upprätthålls, särskilt vid gränsen, genom tillämpning av åtgärder som återspeglar principerna i de relevanta internationella konventionerna och instrumenten på detta område, i synnerhet WCO:s reviderade Arushadeklaration från 2003 och Europeiska kommissionens riktlinjer från 2007.

3. Parterna kommer inte att tillämpa

a) krav på att anlita tullombud, och

b) krav på kontroller före sändning eller kontroll av destination.

4. I detta avtal ska de bestämmelser och definitioner för transitering gälla som fastställs i WTO:s bestämmelser, särskilt artikel V i Gatt 1994, och därtill hörande bestämmelser, bland annat alla förtydliganden och ändringar till följd av Doharundans förhandlingar om förenklade handelsprocedurer. Dessa bestämmelser gäller också när transiteringen av varor börjar eller slutar i en parts territorium (inlandstransit).

Parterna ska sträva efter gradvis ökade möjligheter till sammankoppling mellan sina respektive system för tulltransitering, med sikte på Moldaviens framtida anslutning till konventionen om ett gemensamt transiteringsförfarande från 1987.

Parterna ska se till att alla berörda myndigheter inom deras territorier samarbetar och samordnar sina insatser för att underlätta transittrafik. Parterna ska också främja samarbetet mellan myndigheterna och den privata sektorn i fråga om transitering.

Artikel 194

Förbindelser med näringslivet

Parterna är överens om följande:

a) Att se till att deras respektive lagstiftning och förfaranden är öppna och allmänt tillgängliga, i möjligaste mån på elektronisk väg, och innehåller en motivering till deras antagande. Tiden från det att nya eller ändrade bestämmelser offentliggörs till dess att de träder i kraft bör vara rimlig.

b) Att det behövs regelbundna samråd, och att samråden sker i rätt tid, med företrädare för näringslivet om förslag till lagstiftning och förfaranden som rör tull- och handelsfrågor. Vardera parten ska för detta ändamål inrätta lämpliga och regelbundna mekanismer för samråd mellan myndigheter och näringsliv.

c) Att offentliggöra, i möjligaste mån på elektronisk väg, relevant information av administrativ karaktär, inbegripet olika myndigheters krav och införsel- och utförselförfaranden, öppettider och rutiner för tullkontor i hamnar och vid gränsövergångsställen samt kontaktpunkter dit man kan vända sig med förfrågningar.

d) Att verka för samarbete mellan ekonomiska aktörer och berörda myndigheter genom användning av objektiva och allmänt tillgängliga förfaranden, till exempel samförståndsavtal som i synnerhet bygger på dem som offentliggörs av WCO.

e) Att se till att deras respektive tullkrav och tullförfaranden samt tullrelaterade krav och förfaranden fortsätter att tillgodose näringslivets legitima behov, följer bästa praxis och fortsätter att begränsa handeln så lite som möjligt.

Artikel 195

Avgifter

1. Från och med den 1 januari året efter detta avtals ikraftträdande ska parterna förbjuda administrativa avgifter med motsvarande verkan som tullar eller avgifter på import eller export.

2. För alla slags avgifter och pålagor som påförs av vardera partens tullmyndigheter, däribland avgifter och pålagor för arbetsuppgifter som genomförs för tullmyndighetens räkning, vid eller i samband med import eller export och utan att det påverkar tillämpningen av de relevanta artiklarna i kapitel 1 (Nationell behandling och marknadstillträde för varor) i avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal är parterna överens om följande:

a) Avgifter och pålagor får endast tas ut för tjänster som på begäran av deklaranten tillhandahålls med avvikelse från normala arbetsvillkor och fastställda öppettider samt på andra platser än de som avses i tullbestämmelserna, samt för alla formaliteter i samband med sådana tjänster som krävs för sådan import eller export.

b) Avgifter och pålagor får inte överstiga kostnaden för den tillhandahållna tjänsten.

c) Avgifter och pålagor får inte beräknas utifrån värdet på importen eller exporten.

d) Informationen om avgifter och pålagor ska offentliggöras via ett officiellt angivet medium och, om möjligt och lämpligt, på en officiell webbplats. Det ska av informationen framgå vilka skälen är till avgiften eller pålagan för den tillhandahållna tjänsten, vilken myndighet som är ansvarig, vilka avgifter och pålagor som kommer att tillämpas samt när och hur de ska betalas.

e) Nya eller ändrade avgifter och pålagor får inte tas ut förrän information om dessa har offentliggjorts och gjorts lättillgänglig.

Artikel 196

Fastställande av tullvärde

1. Bestämmelserna i avtalet om tillämpning av artikel VII i Gatt 1994 i bilaga 1A till WTO-avtalet, inbegripet alla senare ändringar därav, ska gälla för fastställande av tullvärdet för varor i handeln mellan parterna. Dessa bestämmelser i WTO-avtalet införlivas härmed i detta avtal och utgör en del av det. Minimitullvärden ska inte användas.

2. Parterna ska samarbeta i avsikt att uppnå en gemensam syn på frågor som rör fastställande av tullvärde.

Artikel 197

Tullsamarbete

Parterna ska stärka sitt samarbete på tullområdet för att säkerställa att målen i detta kapitel uppfylls i syfte att ytterligare underlätta handeln och samtidigt säkerställa effektiv kontroll, säkerhet och bedrägeribekämpning. Parterna kommer i detta syfte, när så är lämpligt, att använda Europeiska kommissionens riktlinjer för tullarbetet från 2007 som ett verktyg för att fastställa riktmärken.

För att säkerställa att bestämmelserna i detta kapitel följs ska parterna bland annat göra följande:

a) Utbyta information om tullagstiftning och tullförfaranden.

b) Utarbeta gemensamma initiativ i fråga om import-, export- och transiteringsförfaranden och samarbeta för att se till att näringslivet ges god service.

c) Samarbeta om automatisering av tullförfaranden och andra handelsförfaranden.

d) När så är lämpligt, utbyta information och uppgifter förutsatt att uppgifters konfidentialitet samt normer och bestämmelser om skydd av personuppgifter iakttas.

e) Samarbeta för att förebygga och bekämpa olaglig gränsöverskridande handel med varor, bland annat tobaksvaror.

f) Utbyta information eller inleda samråd i syfte att, när så är möjligt, fastställa gemensamma ståndpunkter i internationella organisationer som arbetar med tullfrågor, t.ex. WTO, WCO, FN, FN:s konferens om handel och utveckling (Unctad) samt FN:s ekonomiska kommission för Europa.

g) Samarbeta i fråga om planering och genomförande av tekniskt bistånd, särskilt i syfte att underlätta reformer på områdena tull och förenklade handelsprocedurer i enlighet med de relevanta bestämmelserna i detta avtal.

h) Utbyta bästa praxis för tullinsatser, särskilt för säkerställande av skyddet för immateriella rättigheter, framför allt vad gäller varumärkesförfalskade produkter.

i) Främja samordningen mellan parternas samtliga gränsmyndigheter för att underlätta gränsöverskridande processer och skärpa kontrollerna, och överväga gemensamma gränskontroller där så är möjligt och lämpligt.

j) Införa, där så är relevant och lämpligt, ömsesidigt erkännande av program för handelspartnerskap och tullkontroller, inbegripet likvärdiga åtgärder för förenklade handelsprocedurer.

Artikel 198

Ömsesidigt administrativt bistånd i tullfrågor

Utan att det påverkar andra former av samarbete i enlighet med detta avtal, särskilt artikel 197 i detta avtal, ska parterna ska ge varandra administrativt bistånd i tullfrågor i enlighet med bestämmelserna i protokoll III om ömsesidigt administrativt bistånd i tullfrågor till detta avtal.

Artikel 199

Tekniskt bistånd och kapacitetsuppbyggnad

Parterna ska samarbeta i syfte att tillhandahålla tekniskt bistånd och kapacitetsuppbyggnad för genomförandet av reformer på områdena förenklade handelsprocedurer och tull.

Artikel 200

Underkommitté för tullfrågor

1. Härmed inrättas en underkommitté för tullfrågor. Den ska regelbundet rapportera till associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 438.4 i detta avtal.

2. I underkommitténs uppgifter ska ingå att hålla regelbundna samråd och övervaka genomförandet och förvaltningen av detta kapitel, inbegripet frågor som tullsamarbete, gränsöverskridande tullsamarbete och tullförvaltning, tekniskt bistånd, ursprungsregler och förenklade handelsprocedurer liksom ömsesidigt administrativt bistånd i tullfrågor.

3. Underkommittén för tullfrågor ska bland annat

a) se till att detta kapitel och protokollen II och III till detta avtal fungerar korrekt,

b) anta praktiska arrangemang, åtgärder och beslut för genomförandet av detta kapitel och protokollen II och III till detta avtal, inbegripet för utbyte av information och data, ömsesidigt erkännande av tullkontroller och program för handelspartnerskap samt ömsesidiga förmåner,

c) utbyta synpunkter om alla frågor av gemensamt intresse, inbegripet framtida åtgärder och de resurser som krävs för genomförandet och tillämpningen av dessa,

d) utfärda rekommendationer när så är lämpligt, och

e) anta sin arbetsordning.

Artikel 201

Tillnärmning av tullagstiftning

Ett gradvis närmande till unionens tullagstiftning och viss internationell rätt ska genomföras i enlighet med bilaga XXVI till detta avtal.

KAPITEL 6

Etablering, handel med tjänster och elektronisk handel

Avsnitt 1

Allmänna bestämmelser

Artikel 202

Mål, tillämpningsområde och omfattning

1. Parterna bekräftar sina respektive åtaganden inom ramen för WTO-avtalet och fastställer härmed de nödvändiga ordningarna för en gradvis och ömsesidig liberalisering av etablering och handel med tjänster samt för samarbete om elektronisk handel.

2. Offentlig upphandling behandlas i kapitel 8 (Offentlig upphandling) i avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal. Inget i detta kapitel ska anses innebära skyldigheter när det gäller offentlig upphandling.

3. Subventioner behandlas i kapitel 10 (Konkurrens) i avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal. Bestämmelserna i detta kapitel ska inte gälla för subventioner som parterna beviljar.

4. I enlighet med bestämmelserna i detta kapitel behåller vardera parten rätten att reglera och att införa nya föreskrifter för att uppnå legitima politiska mål.

5. Detta kapitel ska inte gälla för åtgärder som påverkar fysiska personer som söker tillträde till en parts arbetsmarknad, och inte heller för åtgärder som rör medborgarskap, bosättning eller fast anställning.

6. Inget i detta kapitel ska hindra en part från att tillämpa åtgärder för att reglera fysiska personers inresa till eller tillfälliga vistelse på dess territorium, inbegripet sådana åtgärder som är nödvändiga för att skydda gränsernas integritet och för att se till att fysiska personers förflyttning över gränserna sker i ordnade former, förutsatt att åtgärderna inte tillämpas på ett sådant sätt att de upphäver eller minskar de förmåner som tillkommer en part enligt villkoren i ett särskilt åtagande i detta kapitel och i bilagorna XXVII och XXVIII till detta avtal ([1]).

Artikel 203

Definitioner

I detta kapitel gäller följande definitioner:

1. *åtgärd*: en parts åtgärder, i form av lagar, andra författningar, regler, förfaranden, beslut och administrativa handlingar eller i någon annan form.

2. *åtgärder vidtagna eller upprätthållna av en part*: åtgärder som genomförs av

   a) centrala, regionala eller lokala politiska beslutsförsamlingar och myndigheter, och

   b) icke-statliga organ vid utövandet av befogenheter som centrala, regionala eller lokala politiska beslutsförsamlingar eller myndigheter har delegerat till dem.

3. *fysisk person från en part*: en medborgare i en av EU:s medlemsstater eller i Moldavien i enlighet med respektive lands lagstiftning.

4. *juridisk person*: ett rättssubjekt som bildats i laga ordning eller på annat sätt organiserats enligt gällande lag, antingen för vinständamål eller i annat syfte, och antingen privatägt eller i statens ägo, inbegripet bolag, stiftelser, handelsbolag, samriskföretag, enskilda näringsidkare och föreningar.

([1]) Enbart det faktum att visering krävs för fysiska personer från vissa länder, men inte från andra, ska inte anses upphäva eller minska förmåner enligt ett särskilt åtagande.

5. *juridisk person från unionen* eller *juridisk person från Moldavien*: en juridisk person enligt definitionen i punkt 4, som bildats i enlighet med lagstiftningen i en medlemsstat eller i Moldavien och som har sitt säte, sitt huvudkontor eller sin huvudsakliga verksamhet på det territorium där fördraget om Europeiska unionens funktionssätt är tillämpligt ([1]) eller på Moldaviens territorium.

   Om denna juridiska person endast har sitt säte eller huvudkontor på det territorium där fördraget om Europeiska unionens funktionssätt är tillämpligt eller på Moldaviens territorium, ska den inte anses vara en juridisk person från unionen eller en juridisk person från Moldavien, annat än om dess verksamhet har en faktisk och fortlöpande anknytning till unionens eller Moldaviens ekonomi.

   Utan hinder av vad som sägs i föregående punkt ska rederier som är etablerade utanför unionen eller Moldavien och som kontrolleras av medborgare i en medlemsstat eller i Moldavien omfattas av bestämmelserna i detta avtal, om deras fartyg är registrerade i enlighet med lagstiftningen i den medlemsstaten respektive i Moldavien och seglar under en medlemsstats eller Moldaviens flagg.

6. *dotterbolag* till en juridisk person från en part: en juridisk person som i praktiken kontrolleras av en annan juridisk person från den parten ([2]).

7. *filial* till en juridisk person: en affärsverksamhet som inte är en juridisk person och som förefaller vara permanent, exempelvis en del av moderbolaget, har en ledning och är materiellt så utrustad att den kan stå i affärsförbindelse med tredje parter på så sätt att sådana tredje parter, trots vetskapen om att det eventuellt uppkommer ett rättsligt band till moderbolaget, vars huvudkontor finns i utlandet, inte behöver vända sig direkt till moderbolaget utan kan vända sig till filialen.

8. *etablering*:

   a) vad gäller juridiska personer från unionen eller från Moldavien, rätten att starta och bedriva näringsverksamhet genom att etablera, inbegripet genom förvärv av, en juridisk person och/eller skapa en filial eller ett representationskontor i unionen eller i Moldavien,

   b) vad gäller fysiska personer, rätten för fysiska personer från unionen eller från Moldavien att starta och bedriva näringsverksamhet som egenföretagare och att etablera företag, särskilt bolag, som de faktiskt kontrollerar.

9. *näringsverksamhet*: all verksamhet inom industri, handel och hantverk och inom de fria yrkena, med undantag av verksamhet som bedrivs i samband med utövandet av statliga befogenheter.

10. *verksamhet*: utövande av näringsverksamhet.

11. *tjänster*: varje tjänst inom vilken sektor som helst utom tjänster som tillhandahålls i samband med utövandet av statliga befogenheter.

12. *tjänster och annan verksamhet som tillhandahålls respektive bedrivs i samband med utövandet av statliga befogenheter*: tjänster eller verksamhet som inte tillhandahålls respektive bedrivs vare sig i kommersiellt syfte eller i konkurrens med en eller flera näringsidkare.

13. *gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster*: tillhandahållande av en tjänst

   a) från en parts territorium till den andra partens territorium (leveranssätt 1), eller

   b) på den ena partens territorium till en tjänstekonsument från den andra parten (leveranssätt 2).

14. *tjänsteleverantör från en part*: en fysisk eller juridisk person från en part som ämnar tillhandahålla eller tillhandahåller en tjänst.

15. *företagare*: varje fysisk eller juridisk person från en part som ämnar bedriva eller bedriver en näringsverksamhet genom en etablering.

([1]) För tydlighetens skull påpekas att detta territorium ska omfatta den exklusiva ekonomiska zonen och kontinentalsockeln i enlighet med Förenta nationernas havsrättskonvention (Unclos).

([2]) En juridisk person kontrolleras av en annan juridisk person om den sistnämnda har befogenhet att utse en majoritet av styrelseledamöterna eller på annat sätt lagenligt leda verksamheten.

Avsnitt 2

Etablering

Artikel 204

Tillämpningsområde

Detta avsnitt ska tillämpas på åtgärder som vidtas eller upprätthålls av en part och som påverkar etablering inom all näringsverksamhet, med undantag av

a) utvinning, framställning och bearbetning ([1]) av kärnmaterial,

b) tillverkning av eller handel med vapen, ammunition och krigsmateriel,

c) audiovisuella tjänster

d) nationellt sjöfartscabotage ([2]), och

e) nationella och internationella luftfartstjänster ([3]) inom såväl reguljär som icke-reguljär luftfart, och tjänster i direkt anslutning till utövandet av trafikrättigheter, med undantag av

   i) reparation och underhåll av flygplan, där flygplanet tas ur bruk,

   ii) försäljning och marknadsföring av lufttransporttjänster,

   iii) tjänster som rör databokningssystem (CRS-tjänster),

   iv) marktjänster,

   v) flygplatstjänster.

Artikel 205

Nationell behandling och behandling som mest gynnad nation

1. Om inte annat följer av de förbehåll som förtecknas i bilaga XXVII-E till detta avtal ska Moldavien från och med detta avtals ikraftträdande

a) vad gäller etablering av dotterbolag, filialer och representationskontor till juridiska personer från unionen, medge dessa en behandling som inte är mindre förmånlig än den som Moldavien medger sina egna juridiska personer, deras filialer och representationskontor eller dotterbolag, filialer och representationskontor till juridiska personer från ett tredjeland, beroende på vilken som är mest gynnsam,

b) vad gäller den verksamhet som bedrivs i Moldavien av dotterbolag, filialer och representationskontor till juridiska personer från unionen, så snart de är etablerade medge dessa en behandling som inte är mindre förmånlig än den som Moldavien medger sina egna juridiska personer, deras filialer och representationskontor eller dotterbolag, filialer och representationskontor till juridiska personer från ett tredjeland, beroende på vilken som är mest gynnsam. ([4])

2. Om inte annat följer av de förbehåll som förtecknas i bilaga XXVII-A till detta avtal ska unionen från och med detta avtals ikraftträdande

a) vad gäller etablering av dotterbolag, filialer och representationskontor till juridiska personer från Moldavien, medge dessa en behandling som inte är mindre förmånlig än den som unionen medger sina egna juridiska personer, deras filialer och representationskontor eller dotterbolag, filialer och representationskontor till juridiska personer från ett tredjeland, beroende på vilken som är mest gynnsam,

---

([1]) För tydlighetens skull påpekas att med bearbetning av kärnmaterial avses all verksamhet som tas upp i UN ISIC rev. 3.1 kod 2330.
([2]) Utan att det påverkar vilken verksamhet som kan betraktas som cabotage enligt relevant inhemsk lagstiftning, omfattar nationellt sjöfartscabotage enligt detta kapitel transport av passagerare eller varor mellan en hamn eller plats i medlemsstat eller i Moldavien och en annan hamn eller plats i en medlemsstat eller i Moldavien, inklusive på dess kontinentalsockel, i enlighet med FN:s havsrättskonvention, och trafik som börjar och slutar i samma hamn eller på samma plats i en medlemsstat eller i Moldavien.
([3]) Villkoren för ömsesidigt marknadstillträde inom lufttransport regleras genom avtalet mellan EU och dess medlemsstater och Moldavien om upprättande av ett gemensamt luftrum.
([4]) Denna skyldighet gäller inte bestämmelser om investeringsskydd som inte omfattas av detta kapitel, inbegripet bestämmelser om förfaranden för tvistlösning mellan investerare och stater, och som anges i andra avtal.

b) vad gäller den verksamhet som bedrivs av i unionen av dotterbolag, filialer och representationskontor till juridiska personer från Moldavien, så snart de är etablerade medge dessa en behandling som inte är mindre förmånlig än den som unionen medger sina egna juridiska personer, deras filialer och representationskontor eller dotterbolag, filialer och representationskontor till juridiska personer från ett tredjeland, beroende på vilken som är mest gynnsam. ([1])

3. Om inte annat följer av de förbehåll som förtecknas i bilagorna XXVII-A och XXVII-E tilldetta avtal ska parterna inte införa några nya regler eller åtgärder som medför att juridiska personer från unionen respektive Moldavien diskrimineras på den andra partens territorium i förhållande till den andra partens juridiska personer när det gäller etablering och den verksamhet som bedrivs efter etableringen.

Artikel 206

Översyn

1. I syfte att gradvis liberalisera etableringsvillkoren ska parterna, i överensstämmelse med sina åtaganden enligt internationella avtal, regelbundet se över etableringsregelverket ([2]) och etableringsklimatet.

2. I samband med den översyn som avses i punkt 1 ska parterna bedöma de eventuella hinder för etablering som upptäckts. I syfte att utvidga bestämmelserna i detta kapitel ska parterna finna lämpliga sätt att åtgärda sådana hinder, till exempel genom vidare förhandlingar bland annat om investeringsskydd och förfaranden för tvistlösning mellan investerare och stater.

Artikel 207

Andra avtal

Inget i detta kapitel ska tolkas som någon begränsning av rätten för parternas företagare att åtnjuta en förmånligare behandling som föreskrivs i något befintligt eller framtida internationellt avtal rörande investeringar som en medlemsstat eller Moldavien är part i.

Artikel 208

Behandling av filialer och representationskontor

1. Bestämmelserna i artikel 205 i detta avtal utesluter inte att en part tillämpar särskilda regler för etablering och verksamhet på sitt territorium när det gäller filialer och representationskontor till juridiska personer från den andra parten som inte inrättats på den första partens territorium, om reglerna är berättigade med hänsyn till rättsliga eller tekniska skillnader mellan sådana filialer och representationskontor och filialer och representationskontor till juridiska personer som inrättats på partens territorium, eller, om det rör sig om finansiella tjänster, av försiktighetsskäl.

2. Skillnaden i behandling får inte gå utöver vad som är nödvändigt till följd av sådana rättsliga eller tekniska skillnader eller, när det gäller finansiella tjänster, av försiktighetsskäl.

Avsnitt 3

Gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster

Artikel 209

Tillämpningsområde

Detta avsnitt gäller för åtgärder som parterna vidtar och som påverkar det gränsöverskridande tillhandahållandet av tjänster inom alla tjänstesektorer, med undantag för

a) audiovisuella tjänster,

([1]) Denna skyldighet gäller inte bestämmelser om investeringsskydd som inte omfattas av detta kapitel, inbegripet bestämmelser om förfaranden för tvistlösning mellan investerare och stater, och som anges i andra avtal.
([2]) Det omfattar detta kapitel och bilagorna XXVII-A och XXVII-E till detta avtal.

b) nationellt sjöfartscabotage ([1]), och

c) nationella och internationella luftfartstjänster ([2]) inom såväl reguljär som icke-reguljär luftfart, och tjänster i direkt anslutning till utövandet av trafikrättigheter, med undantag av

i) reparation och underhåll av flygplan, där flygplanet tas ur bruk,

ii) försäljning och marknadsföring av lufttransporttjänster,

iii) tjänster som rör databokningssystem (CRS-tjänster),

iv) marktjänster,

v) flygplatstjänster.

Artikel 210

Marknadstillträde

1. I fråga om marknadstillträde genom gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster ska vardera parten medge tjänster och tjänsteleverantörer från den andra parten en behandling som inte är mindre förmånlig än den som fastställs i de särskilda åtagandena i bilagorna XXVII-B och XXVII-F till detta avtal.

2. Inom sektorer där åtaganden om marknadstillträde gjorts, definieras de åtgärder som en part inte får upprätthålla eller vidta, vare sig regionalt eller på hela sitt territorium, såvida inte annat anges i bilagorna XXVII-B och XXVII-F till detta avtal, enligt följande:

a) begränsningar av antalet tjänsteleverantörer genom numeriska kvoter, monopol eller tjänsteleverantörer med ensamrätt eller genom krav på prövning av det ekonomiska behovet,

b) begränsningar av det totala värdet av tjänstetransaktioner eller av tillgångar genom numeriska kvoter eller krav på prövning av det ekonomiska behovet,

c) begränsningar av det totala antalet tjänster som tillhandahålls eller av den totala kvantiteten tjänsteproduktion, uttryckt i angivna numeriska enheter genom kvoter eller krav på prövning av det ekonomiska behovet.

Artikel 211

Nationell behandling

1. Inom de sektorer för vilka åtaganden om marknadstillträde anges i bilagorna XXVII-B och XXVII-F till detta avtal och med iakttagande av de villkor och förbehåll som fastställs där, ska vardera parten, i fråga om alla åtgärder som påverkar det gränsöverskridande tillhandahållandet av tjänster, medge tjänster och tjänsteleverantörer från den andra parten en behandling som inte är mindre förmånlig än den som parten medger sina egna tjänster och tjänsteleverantörer av samma slag.

2. En part kan uppfylla kravet i punkt 1 genom att medge tjänster eller tjänsteleverantörer från den andra parten antingen en till formen identisk behandling eller en till formen olik behandling i förhållande till den som parten medger sina egna tjänster och tjänsteleverantörer av samma slag.

3. En till formen identisk eller en till formen olik behandling ska anses vara mindre förmånlig om den ändrar konkurrensvillkoren till förmån för tjänster eller tjänsteleverantörer från parten i jämförelse med tjänster eller tjänsteleverantörer av samma slag från den andra parten.

4. Särskilda åtaganden som ingåtts enligt denna artikel ska inte tolkas som att en part måste kompensera för inneboende konkurrensnackdelar som beror på de aktuella tjänsternas eller tjänsteleverantörernas utländska natur.

([1]) Utan att det påverkar vilken verksamhet som kan betraktas som cabotage enligt relevant inhemsk lagstiftning, omfattar nationellt sjöfartscabotage enligt detta kapitel transport av passagerare eller varor mellan en hamn eller plats i en medlemsstat eller i Moldavien och en annan hamn eller plats i en medlemsstat eller Moldavien, inklusive på dess kontinentalsockel, i enlighet med FN:s havsrättskonvention, och trafik som börjar och slutar i samma hamn eller på samma plats i en medlemsstat eller i Moldavien.

([2]) Villkoren för ömsesidigt marknadstillträde inom lufttransport regleras genom avtalet mellan EU och dess medlemsstater och Moldavien om upprättande av ett gemensamt luftrum.

Artikel 212

Förteckning över åtaganden

1. De sektorer som respektive part liberaliserar enligt detta avsnitt samt de begränsningar av marknadstillträde och nationell behandling som genom förbehåll gäller för tjänster och tjänsteleverantörer från den andra parten i dessa sektorer anges i förteckningarna över åtaganden i bilagorna XXVII-B och XXVII-F till detta avtal.

2. Utan att det påverkar de rättigheter och skyldigheter som följer av eller kan komma att följa av den europeiska konventionen om gränsöverskridande television och den europeiska konventionen om samproduktion av filmverk, ska förteckningarna över åtaganden i bilagorna XXVII-B och XXVII-F till detta avtal inte omfatta åtaganden om audiovisuella tjänster.

Artikel 213

Översyn

I syfte att åstadkomma en gradvis liberalisering av det gränsöverskridande tillhandahållandet av tjänster mellan parterna ska associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 438.4 i detta avtal regelbundet se över den förteckning över åtaganden som avses i artikel 212 i detta avtal. Vid dessa översyner ska hänsyn tas bland annat till den gradvisa tillnärmning som avses i artiklarna 230, 240, 249 och 253 i detta avtal, och dess effekter för avskaffandet av de kvarvarande hindren för det gränsöverskridande tillhandahållandet av tjänster mellan parterna.

Avsnitt 4

Tillfällig närvaro av fysiska personer för affärsändamål

Artikel 214

Tillämpningsområde och definitioner

1. Detta avsnitt gäller för åtgärder som parterna vidtar avseende inresa till och tillfällig vistelse på deras territorium för nyckelpersonal, praktikanter med akademisk examen och företagssäljare, tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis samt oberoende yrkesutövare utan att det påverkar tillämpningen av artikel 202.5 i detta avtal.

2. I detta avsnitt gäller följande definitioner:

a) *nyckelpersonal*:

fysiska personer som är anställda av en juridisk person, som inte är en ideell organisation ([1]), från en part och som ansvarar för att inrätta en etablering eller som ser till att styrningen, förvaltningen och driften av en etablering fungerar som den ska. I nyckelpersonal ingår affärsresenärer som ska inrätta en etablering och personer som är föremål för företagsintern överföring:

i) *affärsresenärer* som ska inrätta en etablering: fysiska personer i ledande ställning som ansvarar för att inrätta en etablering. De erbjuder eller tillhandahåller inte tjänster och deltar inte i någon annan ekonomisk verksamhet än den som krävs för inrättandet av etableringen. De får ingen ersättning från någon källa inom värdparten.

ii) *personer som är föremål för företagsintern överföring*:

fysiska personer som har varit anställda hos eller delägare i en juridisk person under minst ett år och som tillfälligt överförs till en etablering som kan vara dotterbolag, filial eller moderföretag till företaget/den juridiska personen på den andra partens territorium. De fysiska personerna i fråga ska vara något av följande:

1. Chefer: personer i ledande ställning i en juridisk person, som i första hand leder etableringens förvaltning och som står under allmänt överinseende av och får instruktioner främst från styrelsen eller bolagets aktieägare eller motsvarande, och som bland annat åtminstone

— leder etableringen eller en avdelning eller underavdelning av den,

([1]) Hänvisningen till ”som inte är en ideell organisation” gäller enbart Belgien, Tjeckien, Danmark, Tyskland, Estland, Irland, Grekland, Spanien, Frankrike, Italien, Cypern, Lettland, Litauen, Luxemburg, Malta, Nederländerna, Österrike, Portugal, Sloveninen, Finland och Förenade kungariket..

— övervakar och kontrollerar det arbete som utförs av annan tillsyns- eller ledningspersonal eller personal med särskilda fackkunskaper, och

— har behörighet att personligen anställa och avskeda eller tillstyrka anställning, avskedande eller andra personalåtgärder.

2. Specialister: personer som arbetar inom en juridisk person och som har ovanliga kunskaper som är av väsentlig betydelse för etableringens produktion, forskningsutrustning, metoder, processer, förfaranden eller förvaltning. Vid bedömningen av sådana kunskaper beaktas inte endast kunskaper som är specifika för etableringen utan även om personen har en hög kvalifikationsnivå för en typ av arbete eller en bransch som kräver särskilt tekniskt kunnande, inbegripet en officiellt godkänd yrkestillhörighet.

b) *praktikanter med akademisk examen*: fysiska personer som har varit anställda hos en juridisk person från en part, eller hos dess filial, under minst ett år, som har en universitetsexamen och som tillfälligt överförs till en etablering som den juridiska personen har på den andra partens territorium, för karriärutvecklingsändamål eller för att få utbildning i affärsteknik eller affärsmetoder ([1]).

c) *företagssäljare* ([2]): fysiska personer som företräder en tjänste- eller varuleverantör från en part och som söker rätt till inresa och tillfällig vistelse på den andra partens territorium för att förhandla om försäljning av tjänster eller varor, eller för att ingå avtal om att sälja tjänster eller varor för den leverantörens räkning. De arbetar inte med direktförsäljning till allmänheten, får ingen ersättning från någon källa inom värdparten och utför inte tjänster på provisionsbasis.

d) *tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis*: fysiska personer som är anställda av en juridisk person från en part som inte är en byrå för rekrytering och förmedling av personal eller agerar genom en sådan byrå, som inte har någon etablering på den andra partens territorium, och som i god tro har tecknat ett kontrakt för att tillhandahålla tjänster med en slutkonsument i den sistnämnda parten, vilket kräver att de anställda tillfälligt uppehåller sig i den parten för att fullgöra kontraktet om tillhandahållande av tjänster ([3]).

e) *oberoende yrkesutövare*: fysiska personer som medverkar vid tillhandahållandet av en tjänst, som är etablerade som egenföretagare på en parts territorium, som inte har någon etablering på den andra partens territorium och som i god tro har tecknat ett kontrakt (annat än genom en byrå för rekrytering och förmedling av personal) för att tillhandahålla tjänster med en slutkonsument i den sistnämnda parten, vilket kräver att de tillfälligt uppehåller sig i den parten för att fullgöra kontraktet om tillhandahållande av tjänster ([4]).

f) *kvalifikationer*: examens-, utbildnings- och andra behörighetsbevis, vilka utfärdats av en myndighet som utsetts enligt bestämmelser i lagar eller andra författningar, och som utgör intyg om avslutad yrkesutbildning.

Artikel 215

Nyckelpersonal och praktikanter med akademisk examen

1. För varje sektor som omfattas av åtaganden enligt avsnitt 2 (Etablering) i detta kapitel och med iakttagande av de förbehåll som förtecknas i bilagorna XXVII-A och XXVII-E eller i bilagorna XXVII-C och XXVII-G till detta avtal, ska vardera parten tillåta att företagare från den andra parten för sin etablering anställer fysiska personer från den parten under förutsättning att de anställda är nyckelpersonal eller praktikanter med akademisk examen enligt definitionerna i artikel 214 i detta avtal. Tillfällig inresa och tillfällig vistelse för nyckelpersonal och praktikanter med akademisk examen ska gälla under högst tre år för personer som är föremål för företagsintern överföring, 90 dagar under en tolvmånadersperiod för affärsresenärer som ska inrätta en etablering och ett år för praktikanter med akademisk examen.

2. För varje sektor som omfattas av åtaganden i enlighet med avsnitt 2 (Etablering) i detta kapitel får en part inte upprätthålla eller vidta, vare sig regionalt eller på hela sitt territorium, såvida inte annat anges i bilagorna XXVII-C och XXVII-G till detta avtal, åtgärder som utgör begränsningar, genom numeriska kvoter eller krav på prövning av det ekonomiska behovet, av det totala antalet fysiska personer som en företagare får anställa som nyckelpersonal och praktikanter med akademisk examen inom en viss sektor, eller diskriminerande begränsningar.

([1]) Den etablering som tar emot praktikanten kan åläggas att i förväg lämna in ett utbildningsprogram för hela vistelsen för godkännande; programmet ska visa att syftet med vistelsen är utbildning. För Tjeckien, Tyskland, Frankrike, Ungern och Österrike måste utbildningen ha anknytning till den avlagda universitetsutbildningen.
([2]) Förenade kungariket: kategorin företagssäljare erkänns bara för säljare av tjänster.
([3]) Det tjänstekontrakt som avses i leden d och e ska vara förenligt med lagar, andra författningar och krav i den part där avtalet genomförs.
([4]) Det tjänstekontrakt som avses i leden d och e ska vara förenligt med lagar, andra författningar och krav i den part där avtalet genomförs.

Artikel 216

Företagssäljare

För varje sektor som omfattas av åtaganden i enlighet med avsnitt 2 (Etablering) eller avsnitt 3 (Gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster) i detta kapitel och med iakttagande av de förbehåll som förtecknas i bilagorna XXVII-A och XXVII-E samt XXVII-B och XXVII-F till detta avtal, ska vardera parten tillåta inresa och tillfällig vistelse under högst 90 dagar under en tolvmånadersperiod.

Artikel 217

Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis

1. Parterna bekräftar sina respektive skyldigheter som följer av åtagandena enligt Allmänna tjänstehandelsavtalet (nedan kallat *Gats*) i fråga om inresa och tillfällig vistelse för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis.

I enlighet med bilagorna XXVII-D och XXVII-H till detta avtal ska vardera parten tillåta att tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis från den andra parten tillhandahåller tjänster på deras territorium, med förbehåll för de villkor som anges i punkt 3 i denna artikel.

2. Parternas åtaganden omfattas av följande villkor:

a) De fysiska personerna måste medverka vid tillhandahållandet av en tjänst på tillfällig basis i egenskap av anställda hos en juridisk person som har tecknat ett tjänstekontrakt för en period av högst tolv månader.

b) De fysiska personer som reser in till den andra parten bör ha erbjudit sådana tjänster i egenskap av anställda hos den juridiska person som tillhandahåller tjänsterna under minst det år som föregår inlämnandet av ansökan om inresa till den andra parten. Dessutom ska de fysiska personerna vid inlämnandet av ansökan om inresa till den andra parten ha minst tre års yrkeserfarenhet ([1]) från den näringsgren som kontraktet avser.

c) De fysiska personer som reser in till den andra parten ska ha

   i) universitetsexamen eller kvalifikationer som styrker motsvarande kunskaper ([2]), och

   ii) yrkeskvalifikationer när detta krävs för att bedriva en verksamhet enligt de lagar, författningar och andra rättsliga krav som gäller hos den part där tjänsten tillhandahålls.

d) Den fysiska personen ska inte erhålla någon annan ersättning för tillhandahållandet av tjänsterna på den andra partens territorium än den ersättning som betalas av den juridiska person som den fysiska personen är anställd hos.

e) De fysiska personernas inresa och tillfälliga vistelse i den berörda parten får inte överskrida sammanlagt sex månader, eller för Luxemburg 25 veckor, under någon tolvmånadersperiod eller under kontraktets giltighetstid, beroende på vilken som är kortast.

f) Tillträde enligt bestämmelserna i denna artikel gäller enbart den tjänst som omfattas av kontraktet och medför ingen rätt att använda yrkestiteln i den part där tjänsten tillhandahålls.

g) Antalet personer som omfattas av tjänstekontraktet ska inte vara större än vad som krävs för att fullgöra kontraktet, vilket kan beslutas med stöd av lagar, författningar och andra rättsliga krav i den part där tjänsten tillhandahålls.

Artikel 218

Oberoende yrkesutövare

1. I enlighet med bilagorna XXVII-D och XXVII-H till detta avtal ska parterna tillåta att oberoende yrkesutövare från den andra parten tillhandahåller tjänster på deras territorium, med förbehåll för de villkor som anges i punkt 2 i denna artikel.

([1]) Erhållen efter att personen uppnått myndighetsålder.
([2]) Om examen eller kvalifikationen inte har erhållits i den part där tjänsten tillhandahålls får den parten avgöra om den är likvärdig med den universitetsexamen som krävs på dess territorium.

2. Parternas åtaganden omfattas av följande villkor:

a) De fysiska personerna måste medverka vid tillhandahållandet av en tjänst på tillfällig basis i egenskap av egenföretagare etablerade i den andra parten och måste ha tecknat ett tjänstekontrakt för en period av högst tolv månader.

b) De fysiska personer som reser in till den andra parten måste vid inlämnandet av ansökan om inresa till den andra parten ha minst sex års yrkeserfarenhet från den näringsgren som kontraktet avser.

c) De fysiska personer som reser in till den andra parten måste ha

i) universitetsexamen eller kvalifikationer som styrker motsvarande kunskaper ([1]), och

ii) yrkeskvalifikationer när detta krävs för att bedriva en verksamhet enligt de lagar, författningar och andra krav som gäller hos den part där tjänsten tillhandahålls.

d) De fysiska personernas inresa och tillfälliga vistelse i den berörda parten får inte överskrida sammanlagt sex månader, eller för Luxemburg 25 veckor, under någon tolvmånadersperiod eller under kontraktets giltighetstid, beroende på vilken som är kortast.

e) Tillträde enligt bestämmelserna i denna artikel gäller enbart den tjänst som omfattas av kontraktet och medför ingen rätt att använda yrkestiteln i den part där tjänsten tillhandahålls.

Avsnitt 5

Regelverk

Underavsnitt 1

Inhemska regleringar

Artikel 219

Tillämpningsområde och definitioner

1. Nedan anges de regler som är tillämpliga på åtgärder som parterna vidtar avseende licensieringskrav och licensieringsförfaranden, kvalifikationskrav och kvalificeringsförfaranden, och som har inverkan på

a) gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster

b) juridiska och fysiska personers etablering på deras territorium, i enlighet med definitionerna i artikel 203.8 i detta avtal,

c) tillfällig vistelse på deras territorium för de kategorier av fysiska personer som definieras i artikel 214.2 a–e i detta avtal.

2. När det gäller gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster ska dessa regler endast tillämpas på de sektorer där parterna gjort särskilda åtaganden och i den mån dessa särskilda åtaganden är tillämpliga. När det gäller etablering ska dessa regler inte tillämpas på sektorer i den mån det finns ett förbehåll enligt bilagorna XXVII-A och XXVII-E till detta avtal. När det gäller fysiska personers tillfälliga vistelse ska dessa regler inte tillämpas på sektorer i den mån det finns ett förbehåll enligt bilagorna XXVII-C och XXVII-D samt XXVII-G och XXVII-H till detta avtal.

3. Dessa regler är inte tillämpliga på åtgärder i den mån de utgör en inskränkning som omfattas av en tidsplan.

4. I detta avsnitt gäller följande definitioner:

a) *licensieringskrav*: andra materiella krav än kvalifikationskrav som en fysisk eller juridisk person måste uppfylla för att erhålla, ändra eller förnya ett tillstånd att genomföra sådan verksamhet som definieras i punkt 1 a–c.

b) *licensieringsförfaranden*: administrativa regler eller förfaranderegler som en fysisk eller juridisk person, som ansöker om ett tillstånd att genomföra sådan verksamhet som anges i punkt 1 a–c, inbegripet ändring eller förlängning av en licens, måste följa för att visa att licensieringskraven är uppfyllda.

([1]) Om examen eller kvalifikationen inte har erhållits i den part där tjänsten tillhandahålls får den parten avgöra om den är likvärdig med den universitetsexamen som krävs på dess territorium.

c) *kvalifikationskrav*: materiella krav avseende en fysisk persons kompetens att tillhandahålla en tjänst, som måste styrkas för erhållande av tillstånd att tillhandahålla en tjänst.

d) *kvalificeringsförfaranden*: administrativa regler eller förfaranderegler som en fysisk person måste följa för att visa att han eller hon uppfyller kvalifikationskraven, för erhållande av tillstånd att tillhandahålla en tjänst.

e) *behörig myndighet*: alla centrala, regionala eller lokala myndigheter eller organ eller icke-statliga organ som utövar befogenheter som delegerats till dem av en central, regional eller lokal beslutsförsamling eller myndighet och som har rätt att fatta beslut om tillstånd att tillhandahålla en tjänst, inbegripet genom etablering, eller om tillstånd att inrätta en etablering inom en annan ekonomisk verksamhet än tjänster.

Artikel 220

Villkor för licensiering och kvalifikationer

1. Vardera parten ska se till att åtgärder i samband med licensieringskrav och licensieringsförfaranden, kvalifikationskrav och kvalificeringsförfaranden grundas på kriterier som hindrar de behöriga myndigheterna från att göra en godtycklig bedömning.

2. De kriterier som avses i punkt 1 ska vara

a) proportionella i förhållande till mål om allmän ordning,

b) tydliga och entydiga,

c) objektiva,

d) fastställda på förhand,

e) offentliggjorda i förväg,

f) öppna för insyn och tillgängliga.

3. Tillståndet eller licensen ska beviljas så snart ärendet har granskats och det har fastställts att villkoren för att få tillståndet eller licensen är uppfyllda.

4. Vardera parten ska upprätthålla eller inrätta allmänna domstolar, skiljedomstolar eller förvaltningsdomstolar eller motsvarande förfaranden som, på en berörd företagares eller tjänsteleverantörs begäran, snabbt kan pröva och när så är motiverat vidta åtgärder i fråga om förvaltningsbeslut som påverkar etablering, gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster eller fysiska personers tillfälliga närvaro för affärsändamål. I de fall där sådana förfaranden inte är oberoende av den myndighet som svarar för förvaltningsbeslutet i fråga, ska vardera parten se till att förfarandena verkligen sörjer för en objektiv och opartisk prövning.

5. Om antalet licenser för en viss verksamhet är begränsat på grund av knappa naturresurser eller begränsad teknisk kapacitet, ska vardera parten göra ett urval mellan de sökande med hjälp av ett förfarande som garanterar fullständig opartiskhet och öppenhet, och som särskilt inbegriper kravet på tillräcklig information om att förfarandet inletts, pågår och avslutats.

6. Om inte annat följer av bestämmelserna i denna artikel får parterna när de fastställer reglerna för sina urvalsförfaranden ta hänsyn till mål om allmän ordning som t.ex. hälsa, säkerhet, miljöskydd och bevarande av kulturarvet.

Artikel 221

Licensierings- och kvalificeringsförfaranden

1. Licensierings- och kvalificeringsförfarandena och formaliteterna ska vara tydliga, offentliggöras i förväg och vara utformade så att de garanterar de sökande att deras ansökan behandlas objektivt och opartiskt.

2. Licensierings- och kvalificeringsförfarandena och formaliteterna ska vara så enkla som möjligt och får inte i onödan försvåra eller försena tillhandahållandet av tjänsten. Alla avgifter för licensieringen ([1]) som kan uppstå för den sökande till följd av ansökan bör vara rimliga och stå i proportion till godkännandeförfarandet i fråga.

3. Vardera parten ska se till att den behöriga myndighetens beslut samt de förfaranden som myndigheten använder vid licensierings- eller godkännandeprocessen innebär opartiskhet i förhållande till alla sökande. Den behöriga myndigheten bör fatta beslut på ett oberoende sätt och inte vara ansvarig för någon leverantör av de tjänster för vilka licensen eller tillståndet krävs.

4. Om det finns särskilda tidsfrister för att lämna in ansökningar, ska en sökande ges en rimlig tidsfrist för att lämna in en ansökan. Den behöriga myndigheten ska börja behandla ansökan utan oskäligt dröjsmål. När så är möjligt bör ansökningar i elektronisk form godtas enligt samma villkor för äkthet som ansökningar på papper.

5. Vardera parten ska se till att behandlingen av en ansökan, inbegripet det slutgiltiga beslutet, slutförs inom en rimlig tidsperiod från det att den fullständiga ansökan lämnats in. Vardera parten ska sträva efter att fastställa en normal tidsfrist för behandling av en ansökan.

6. Den behöriga myndigheten ska inom en rimlig tid efter mottagandet av en ansökan som den anser vara ofullständig underrätta sökanden och, i den mån det är möjligt, fastställa vilka ytterligare uppgifter som krävs för att ansökan ska vara fullständig och ge den sökande tillfälle att rätta till bristerna.

7. När så är möjligt bör bestyrkta kopior godtas i stället för originalhandlingar.

8. Om den behöriga myndigheten avslår en ansökan ska sökanden underrättas om detta skriftligen och utan oskäligt dröjsmål. Den allmänna principen är att en sökande på begäran även ska underrättas om skälen till avslaget och om tidsfristen för överklagande av beslutet om avslag.

9. Vardera parten ska se till att en licens eller ett tillstånd träder i kraft utan oskäligt dröjsmål efter beviljandet i enlighet med de villkor som anges i licensen eller tillståndet.

Underavsnitt 2

Bestämmelser med allmän tillämpning

Artikel 222

Ömsesidigt erkännande

1. Inget i detta kapitel ska hindra en part från att kräva att fysiska personer måste ha de kvalifikationer och/eller den yrkeserfarenhet som krävs för näringsgrenen i fråga på det territorium där tjänsten tillhandahålls.

2. Vardera parten ska uppmuntra de relevanta företrädande yrkesorganisationerna att lämna rekommendationer om ömsesidigt erkännande till associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 438.4 i detta avtal för att företagare och tjänsteleverantörer helt eller delvis ska kunna uppfylla de krav som vardera parten ställer för auktorisation, licensiering, verksamhet och certifiering av företagare och tjänsteleverantörer, särskilt sådana som tillhandahåller yrkesmässiga tjänster.

3. När associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor mottar en rekommendation enligt punkt 2 ska den inom rimlig tid efter mottagandet granska rekommendationen för att avgöra om den är förenlig med detta avtal, och på grundval av innehållet i rekommendationen särskilt bedöma

a) i vilken mån de standarder och kriterier som respektive part tillämpar för auktorisation, licensiering, verksamhet och certifiering av tjänsteleverantörer och företagare sammanfaller, och

b) det potentiella ekonomiska värdet av ett avtal om ömsesidigt erkännande.

([1]) Licensavgifter omfattar inte betalningar vid auktioner, upphandlingar eller andra icke-diskriminerande sätt att tilldela koncessioner eller obligatoriska bidrag till tillhandahållandet av samhällsomfattande tjänster.

4. Om dessa krav är uppfyllda ska associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor fastställa nödvändiga åtgärder inför förhandlingarna. Parterna ska därefter inleda förhandlingar genom sina behöriga myndigheter om ett avtal om ömsesidigt erkännande.

5. Ett avtal om ömsesidigt erkännande enligt punkt 4 i denna artikel ska vara förenligt med de relevanta bestämmelserna i WTO-avtalet, särskilt med artikel VII i Gats.

Artikel 223

Öppenhet och utlämnande av konfidentiella upplysningar

1. Vardera parten ska omgående besvara den andra partens alla framställningar om särskilda upplysningar om någon av dess allmänt tillämpliga åtgärder eller internationella överenskommelser som hänför sig till eller berör detta kapitel. Vardera parten ska även inrätta ett eller flera informationsställen för att på begäran lämna särskilda upplysningar till den andra partens företagare och tillhandahållare av tjänster i alla sådana frågor. Parterna ska underrätta varandra om sina informationsställen inom tre månader från dagen för detta avtals ikraftträdande. Informationsställena behöver inte vara depositarier för lagar och andra författningar.

2. Inget i detta avtal ska innebära en skyldighet för en part att tillhandahålla konfidentiella upplysningar vars utlämnande skulle hindra tillämpningen av lagar eller på annat sätt strida mot allmänintresset eller vara till skada för enskilda offentliga eller privata företags legitima kommersiella intressen.

Underavsnitt 3

Datatjänster

Artikel 224

Överenskommelse om datatjänster

1. I den mån som handel med datatjänster liberaliseras i enlighet med avsnitt 2 (Etablering), avsnitt 3 (Gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster) och avsnitt 4 (Tillfällig närvaro av fysiska personer för affärsändamål) i detta kapitel ska parterna följa bestämmelserna i denna artikel.

2. CPC 84 ([1]), som är FN:s kod för att klassificera datatjänster och tillhörande tjänster, omfattar de huvudsakliga inslagen i tillhandahållandet av alla datatjänster och tillhörande tjänster, nämligen

a) datorprogram, dvs. den uppsättning instruktioner som behövs för att få datorerna att fungera och kommunicera (inklusive utveckling och tillämpning av programmen),

b) databehandling och datalagring, och

c) tillhörande tjänster, till exempel konsulttjänster och utbildning av kunders personal.

Den tekniska utvecklingen har medfört ett ökat utbud av dessa tjänster som en samling tillhörande tjänster som kan omfatta några eller samtliga av dessa huvudsakliga inslag. Exempelvis består tjänster som webbhotell och domänhosting, datautvinningstjänster och gridteknik samtliga av en kombination av de huvudsakliga inslagen för datatjänster.

3. Oberoende av om de tillhandahålls via ett nät, t.ex. internet, eller inte, omfattar datatjänster och tillhörande tjänster alla tjänster som består i

a) rådgivning, strategi, analys, planering, behovsspecifikation, formgivning, utveckling, installation, tillämpning, integrering, provning, avlusning, uppdatering, stöd, tekniskt bistånd eller förvaltning av eller avseende datorer eller datorsystem,

([1]) Med CPC avses den centrala produktindelningen (Central Products Classification) enligt FN:s statistikkontors statistiska skrifter (Statistical Office of the United Nations, Statistical Papers) Series M, Nº 77, CPC prov, 1991.

b) datorprogram, dvs. den uppsättning instruktioner som behövs för att få datorerna att fungera och kommunicera (själva), samt rådgivning, strategi, analys, planering, behovsspecifikation, formgivning, utveckling, installation, tillämpning, integrering, provning, avlusning, uppdatering, anpassning, underhåll, stöd, tekniskt bistånd, förvaltning eller användning av eller avseende datorprogram,

c) databehandling, datalagring, datavärdskap och databastjänster,

d) underhåll och reparation av kontorsmaskiner och kontorsutrustning, inbegripet datorer, eller

e) utbildning av kunders personal i fråga om datorprogram, datorer eller datorsystem, som inte ingår någon annanstans.

4. Datatjänster och tillhörande tjänster gör det möjligt att tillhandahålla andra tjänster (till exempel banktjänster) både på elektronisk och annan väg. Det är emellertid viktigt att skilja mellan stödtjänsten (till exempel webbhotell och programvärd) och det innehåll eller den kärntjänst som tillhandahålls elektroniskt (till exempel banktjänster). I sådana fall omfattas innehållet eller kärntjänsten inte av CPC 84.

Underavsnitt 4

Post- och budtjänster

Artikel 225

Tillämpningsområde och definitioner

1. I detta underavsnitt anges principerna för regelverket avseende alla post- och budtjänster som liberaliseras i enlighet med avsnitt 2 (Etablering), avsnitt 3 (Gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster) och avsnitt 4 (Tillfällig närvaro av fysiska personer för affärsändamål) i detta kapitel.

2. I detta underavsnitt och i avsnitt 2 (Etablering), avsnitt 3 (Gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster) och avsnitt 4 (Tillfällig närvaro av fysiska personer för affärsändamål) i detta kapitel avses med

a) *licens*: ett tillstånd som en enskild leverantör beviljats av en tillsynsmyndighet och som krävs innan en viss tjänst börjar tillhandahållas,

b) *samhällsomfattande tjänster*: permanent tillhandahållande av en posttjänst av en viss angiven kvalitet överallt på en parts territorium till rimliga priser för alla användare.

Artikel 226

Förebyggande av konkurrensbegränsande metoder inom post- och budbranschen

Parterna ska upprätthålla eller vidta lämpliga åtgärder för att förhindra att leverantörer, som på egen hand eller tillsammans i väsentlig grad kan påverka villkoren för deltagande (med avseende på pris och utbud) på den aktuella marknaden för post- och budtjänster genom att använda sin ställning på marknaden, börjar tillämpa eller fortsätter att tillämpa konkurrensbegränsande metoder.

Artikel 227

Samhällsomfattande tjänster

Vardera parten har rätt att bestämma vilket slags skyldighet att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster de önskar bibehålla. Sådana skyldigheter kommer inte i sig att anses motverka konkurrens förutsatt att de administreras på ett öppet, icke-diskriminerande och konkurrensneutralt sätt och inte är mer betungande än nödvändigt för det slags samhällsomfattande tjänst som fastställts av parten.

Artikel 228

Licenser

1. En licens får endast krävas för tjänster som omfattas av de samhällsomfattande tjänsterna.

2. Om det krävs licens ska följande göras offentliggöras:

a) Samtliga kriterier för licensen samt uppgift om hur lång tid det normalt tar att behandla en licensansökan.

b) Villkoren för licenser.

3. Skälen för avslag av en licensansökan ska på begäran delges sökanden. Ett förfarande som ger möjlighet att överklaga genom ett oberoende organ kommer att fastställas av vardera parten. Ett sådant förfarande ska vara öppet och icke-diskriminerande och bygga på objektiva kriterier.

Artikel 229

Tillsynsorganens oberoende

Tillsynsorganen ska vara juridiskt fristående från och inte vara ansvariga inför någon leverantör av post- och budtjänster. Tillsynsorganens beslut och de förfaranden som de tillämpar ska vara opartiska i förhållande till alla aktörerna på marknaden.

Artikel 230

Gradvis tillnärmning

Vardera parten erkänner vikten av att gradvis närma Moldaviens gällande och framtida lagstiftning till den unionslagstiftning som förtecknas i bilaga XXVIII-C till detta avtal.

Underavsnitt 5

Elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster

Artikel 231

Tillämpningsområde och definitioner

1. I detta underavsnitt anges principerna för regelverket avseende alla elektroniska kommunikationstjänster som liberaliseras i enlighet med avsnitt 2 (Etablering), avsnitt 3 (Gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster) och avsnitt 4 (Tillfällig närvaro av fysiska personer för affärsändamål) i detta kapitel.

2. I detta underavsnitt och i avsnitt 2 (Etablering), avsnitt 3 (Gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster) och avsnitt 4 (Tillfällig närvaro av fysiska personer för affärsändamål) i detta kapitel avses med

a) *elektroniska kommunikationstjänster*: alla tjänster som helt eller huvudsakligen består i signalöverföring på elektroniska kommunikationsnät, däribland teletjänster och överföringstjänster i nät som används för radio- och tv-sändningar. Dessa tjänster omfattar inte tjänster som tillhandahåller, eller utövar redaktionellt ansvar över, innehåll som överförs med hjälp av elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster.

b) *allmänt kommunikationsnät*: elektroniskt kommunikationsnät som helt eller huvudsakligen används för att tillhandahålla allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster.

c) *elektroniskt kommunikationsnät*: system för överföring och i tillämpliga fall utrustning för koppling eller dirigering samt andra resurser som medger överföring av signaler via tråd, via radio, på optisk väg eller via andra elektromagnetiska överföringsmedier, däribland satellitnät, fasta nät (kretskopplade och paketkopplade, inbegripet internet) och markbundna mobilnät, elnätsystem i den utsträckning dessa används för signalöverföring, rundradionät samt kabeltv-nät, oberoende av vilken typ av information som överförs.

d) *tillsynsmyndighet*: inom sektorn för elektronisk kommunikation, det eller de organ som ansvarar för reglering och tillsyn av elektronisk kommunikation enligt detta kapitel.

e) *betydande inflytande på marknaden*: en tjänsteleverantör ska anses ha ett betydande inflytande på marknaden om den, antingen enskilt eller tillsammans med andra, har en ställning som är likvärdig med dominans, dvs. en ställning av sådan ekonomisk styrka att den i betydande omfattning kan uppträda oberoende av sina konkurrenter, sina kunder och i sista hand av konsumenterna.

f) *samtrafik*: den fysiska och logiska sammankopplingen av allmänna kommunikationsnät som används av samma eller en annan leverantör för att göra det möjligt för en tjänsteleverantörs användare att kommunicera med samma eller en annan tjänsteleverantörs användare eller få tillgång till tjänster som erbjuds av en annan tjänsteleverantör. Tjänsterna kan tillhandahållas av de berörda parterna eller andra parter som har tillträde till nätet. Samtrafik är en särskild typ av tillträde som genomförs mellan operatörer av allmänna nät.

g) *samhällsomfattande tjänster*: en uppsättning tjänster av en viss angiven kvalitet som görs tillgängliga för alla användare på en parts territorium oberoende av geografiskt läge och till ett rimligt pris. Vardera parten beslutar om räckvidden och genomförandet av sina samhällsomfattande tjänster.

h) *tillträde*: faciliteter och/eller tjänster som görs tillgängliga för en annan tjänsteleverantör på fastställda villkor, med eller utan ensamrätt, i syfte att tillhandahålla elektroniska kommunikationstjänster. Bland annat omfattas följande: tillträde till nätelement samt tillhörande faciliteter, vilket kan inbegripa anslutning av utrustning på fast eller icke-fast väg (detta inbegriper i synnerhet tillträde till accessnätet och till faciliteter och tjänster som är nödvändiga för att tillhandahålla tjänster över accessnät); tillträde till fysisk infrastruktur inbegripet byggnader, ledningar och master; tillträde till relevanta programvarusystem, inbegripet driftstödssystem; tillträde till nummeromvandling eller system som erbjuder likvärdiga funktioner; tillträde till fasta nät och mobilnät, i synnerhet för roaming; tillträde till system med villkorad tillgång för digitala televisionstjänster samt tillträde till virtuella nättjänster.

i) *slutanvändare*: en användare som inte tillhandahåller allmänna kommunikationsnät eller allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster.

j) *accessnät*: den fysiska förbindelse som förbinder nätanslutningspunkten i en abonnents lokaler med korskopplingen eller likvärdig facilitet i det fasta allmänna kommunikationsnätet.

Artikel 232

Tillsynsmyndigheter

1. Vardera parten ska se till att tillsynsmyndigheterna för elektroniska kommunikationstjänster är juridiskt fristående från och funktionellt oberoende av alla leverantörer av elektroniska kommunikationstjänster. Om en part behåller äganderätten till eller kontrollen över en leverantör som tillhandahåller elektroniska kommunikationsnät eller kommunikationstjänster ska denna part se till att en faktisk organisatorisk åtskillnad görs mellan regleringsverksamheten och sådan verksamhet som har samband med ägande eller kontroll.

2. Vardera parten ska garantera att tillsynsmyndigheterna har de befogenheter som krävs för att reglera sektorn. Tillsynsmyndigheternas uppgifter ska offentliggöras på ett tydligt och lättillgängligt sätt, särskilt när uppgifterna utförs av fler än ett organ.

3. Vardera parten ska se till att tillsynsmyndigheternas beslut och förfaranden är opartiska i förhållande till alla aktörer på marknaden och att de är öppna.

4. Tillsynsmyndigheterna ska ha befogenhet att genomföra analyser av relevanta produkt- och tjänstemarknader som kan bli föremål för förhandsreglering. När en tillsynsmyndighet i enlighet med artikel 234 i detta avtal måste fatta beslut om att införa, bibehålla, ändra eller upphäva skyldigheter ska den på grundval av en marknadsanalys fastställa om den relevanta marknaden är tillräckligt konkurrensutsatt.

5. Om tillsynsmyndigheten fastställer att en relevant marknad inte är tillräckligt konkurrensutsatt ska den identifiera och ange de tjänsteleverantörer som har ett betydande inflytande på marknaden i fråga och om så är lämpligt införa, bibehålla eller ändra de specifika regleringsmässiga skyldigheter som anges i artikel 234 i detta avtal. Om tillsynsmyndigheten kommer fram till slutsatsen att marknaden är tillräckligt konkurrensutsatt, ska den inte införa eller bibehålla någon av de specifika regleringsskyldigheter som anges i artikel 234 i detta avtal.

6. Vardera parten ska se till att en tjänsteleverantör som påverkas av en tillsynsmyndighets beslut ska ha rätt att överklaga beslutet till en instans som är oberoende av de i beslutet inblandade parterna. Vardera parten ska se till att

vederbörlig hänsyn tas till ärendet i sak. I väntan på utgången av ett sådant överklagande ska tillsynsmyndighetens beslut fortsätta att gälla, såvida inte överklagandeinstansen beslutar annorlunda. Om instansen i fråga inte har domstolskaraktär, ska den alltid lämna en skriftlig motivering till sitt beslut, som dessutom ska granskas av en opartisk och oberoende rättslig myndighet. Beslut som fattats av överklagandeinstanser ska verkställas.

7. I de fall tillsynsmyndigheterna avser att vidta åtgärder som har samband med någon av bestämmelserna i detta underavsnitt samt en betydande inverkan på den relevanta marknaden ska vardera parten se till att tillsynsmyndigheterna ger de berörda parterna tillfälle att lämna synpunkter på utkastet till åtgärd inom en rimlig tidsfrist. Tillsynsmyndigheterna ska offentliggöra sina samrådsförfaranden. Resultaten av ett samrådsförfarande ska offentliggöras, utom då det gäller sekretessbelagd information.

8. Vardera parten ska se till att leverantörer som tillhandahåller elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster tillhandahåller all den information, även ekonomisk information, som är nödvändig för att tillsynsmyndigheterna ska kunna sörja för att bestämmelserna i detta underavsnitt, och i de beslut som fattas i enlighet med detta underavsnitt, följs. Leverantörerna ska på begäran lämna dessa uppgifter utan dröjsmål, inom de tidsramar och på den detaljnivå som tillsynsmyndigheten kräver. Den information som tillsynsmyndigheten begär ska stå i proportion till genomförandet av uppgiften. Tillsynsmyndigheten ska motivera sin begäran om information.

Artikel 233

Tillstånd att tillhandahålla elektroniska kommunikationstjänster

1. Vardera parten ska se till att det för tillstånd att tillhandahålla tjänster i görligaste mån endast krävs en anmälan.

2. Vardera parten ska se till att en licens kan krävas för att reglera frågor om tilldelning av nummer och frekvenser. Villkoren för sådana licenser ska offentliggöras.

3. Vardera parten ska se till att följande uppfylls i de fall det krävs en licens:

a) Samtliga villkor för licensen samt uppgift om den tid, som ska vara rimlig, som det normalt tar att behandla en licensansökan ska offentliggöras.

b) Skälen för avslag av en licensansökan ska på begäran skriftligen delges sökanden.

c) Sökanden ska kunna överklaga beslutet om det inte finns tillräckliga skäl för avslaget.

d) De licensavgifter ([1]) som en part tar ut får inte överskrida de normala administrativa kostnaderna för förvaltning, kontroll och upprätthållande av de gällande licenserna. Licensavgifter för användning av spektrum eller nummerresurser omfattas inte av kraven i denna punkt.

Artikel 234

Tillträde och samtrafik

1. Vardera parten ska se till att alla tjänsteleverantörer som har tillstånd att tillhandahålla elektroniska kommunikationstjänster har rättighet och skyldighet att förhandla om tillträde och samtrafik med andra leverantörer av allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster. Beslut om tillträde och samtrafik bör i princip fattas enligt överenskommelse efter kommersiella förhandlingar mellan de berörda tjänstleverantörerna.

2. Vardera parten ska se till att tjänsteleverantörer som får information från en annan leverantör under förhandlingarna om samtrafik endast använder denna information för det avsedda syftet och alltid respekterar de överlämnade eller lagrade uppgifternas konfidentiella karaktär.

3. Vardera parten ska se till att tillsynsmyndigheten, när det i enlighet med artikel 232 i detta avtal fastställs att en relevant marknad inte är tillräckligt konkurrensutsatt, ska ha befogenhet att för den tjänsteleverantör som anges ha ett betydande inflytande på marknaden införa en eller flera av följande skyldigheter när det gäller samtrafik och/eller tillträde:

a) Skyldigheter avseende icke-diskriminering för att säkerställa att operatören under likvärdiga omständigheter tillämpar likvärdiga villkor för andra leverantörer som tillhandahåller likvärdiga tjänster, samt att de tjänster och den information som operatören erbjuder andra, tillhandahålls på samma villkor och med samma kvalitet som gäller för dess egna tjänster eller för dess dotterbolags eller samarbetspartners tjänster.

([1]) Licensavgifter omfattar inte betalningar vid auktioner, upphandlingar eller andra icke-diskriminerande sätt att tilldela koncessioner eller obligatoriska bidrag till tillhandahållandet av samhällsomfattande tjänster.

b) Skyldighet för ett vertikalt integrerat företag att tillämpa en öppen prissättning för grossistpriset till andra operatörer och för sina internpriser, i det fall det finns krav på icke-diskriminering eller på att förhindra oskälig korssubventionering. Tillsynsmyndigheten får ange vilket format och vilken redovisningsmetod som ska användas.

c) Skyldighet att uppfylla rimliga krav på tillträde till och användning av specifika nätdelar och tillhörande faciliteter, inklusive tillträde till accessnätet, bl.a. i situationer då tillsynsmyndigheten anser att ett nekat tillträde eller orimliga villkor med liknande verkan skulle hindra uppkomsten av en hållbar konkurrensutsatt marknad på slutkundens nivå eller att det inte skulle ligga i slutanvändarens intresse.

Tillsynsmyndigheterna får förena de skyldigheter som anges i denna punkt med villkor som gäller rättvis behandling, rimlighet och läglighet.

d) Skyldighet att erbjuda specificerade tjänster för andra operatörer och som tredje part kan återförsälja, att bevilja öppet tillträde till tekniska gränssnitt, protokoll och annan nyckelteknik som är nödvändig för samverkan mellan tjänster eller virtuella nättjänster, att erbjuda samlokalisering eller andra möjligheter till gemensamt utnyttjande av faciliteter, inbegripet ledningar, byggnader eller master, att erbjuda specificerade tjänster som krävs för att säkerställa samverkan mellan tjänster ända fram till slutanvändarna, inbegripet faciliteter för intelligenta nättjänster, att erbjuda tillträde till driftstödssystem eller liknande programsystem som krävs för att garantera sund konkurrens när det gäller tillhandahållande av tjänster, och att förbinda nät eller nätfaciliteter.

Tillsynsmyndigheterna får förena de skyldigheter som anges i denna punkt med villkor som gäller rättvis behandling, rimlighet och läglighet.

e) Skyldigheter som rör kostnadstäckning och priskontroller, inbegripet skyldighet att tillämpa kostnadsorienterad prissättning och kostnadsredovisningssystem, för tillhandahållande av vissa specifika typer av samtrafik och/eller tillträde, om en marknadsanalys visar att en brist på effektiv konkurrens innebär att den berörda operatören kan ta ut överpriser eller använda prispress på ett sätt som missgynnar slutanvändarna.

Tillsynsmyndigheterna ska ta hänsyn till den investering som gjorts av operatören och medge denne en rimlig avkastning av den adekvata kapitalinvesteringen med beaktande av de därmed förknippade riskerna.

f) Skyldighet att offentliggöra de specifika skyldigheter som tillsynsmyndigheten har ålagt tjänsteleverantörer med angivande av den specifika produkten/tjänsten och de specifika geografiska marknaderna. Aktuell information, såvida den inte är konfidentiell och inte omfattar affärshemligheter, offentliggörs i en form som garanterar att alla berörda parter lätt kan få tillgång till den.

g) Skyldigheter avseende insyn där operatörer åläggs att offentliggöra specificerade uppgifter; i synnerhet får tillsynsmyndigheten, när en operatör omfattas av skyldigheter avseende icke-diskriminering, ålägga operatören att offentliggöra ett referenserbjudande som ska vara tillräckligt specificerat för att säkerställa att tjänsteleverantörerna inte åläggs att betala för faciliteter som inte är nödvändiga för den begärda tjänsten, med en beskrivning av de berörda erbjudandena som redovisas uppdelade på olika komponenter i enlighet med marknadens behov, samt därmed förbundna villkor, inbegripet prissättning.

4. Vardera parten ska se till att en tjänsteleverantör som ansöker om samtrafik med en leverantör som anges ha ett betydande inflytande på marknaden får, antingen när som helst eller inom en rimlig tidsfrist som ska ha tillkännagetts, vända sig till ett oberoende inhemskt organ, som kan vara en sådan tillsynsmyndighet som avses i artikel 231.2 d i detta avtal, för tvistlösning i frågor som gäller villkor och bestämmelser för samtrafik och/eller tillträde.

Artikel 235

Knappa resurser

1. Vardera parten ska se till att alla förfaranden för tilldelning och utnyttjande av knappa resurser, inbegripet frekvenser, nummer och ledningsrätter, i god tid genomförs på ett objektivt, proportionellt, öppet och icke-diskriminerande sätt. Den rådande situationen i fråga om tilldelade frekvensband ska offentliggöras, men det krävs inga detaljerade angivelser om vilka frekvenser som tilldelats för särskilda statliga användningsområden.

2. Vardera parten ska sörja för en ändamålsenlig förvaltning av radiofrekvenser för elektroniska kommunikationstjänster inom sina territorier för att säkerställa en ändamålsenlig och effektiv användning av spektrumet. Om efterfrågan på specifika frekvenser överstiger tillgången ska lämpliga och öppna förfaranden användas vid tilldelningen av dessa frekvenser i syfte att optimera deras användning och underlätta utvecklingen av konkurrens.

3. Vardera parten ska se till att tillsynsmyndigheten anförtros tilldelningen av nationella nummerresurser och förvaltningen av nationella nummerplaner.

4. Om offentliga eller lokala myndigheter behåller ägandet eller kontrollen av de leverantörer som driver offentliga kommunikationsnät och/eller kommunikationstjänster måste en faktisk strukturell åtskillnad göras mellan den funktion som ansvarar för beviljande av ledningsrätter och verksamhet med anknytning till ägande eller kontroll.

Artikel 236

Samhällsomfattande tjänster

1. Vardera parten har rätt att bestämma vilka slags skyldigheter att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster den önskar bibehålla.

2. Sådana skyldigheter kommer inte att betraktas som konkurrensbegränsande i sig, förutsatt att de administreras på ett öppet, objektivt och icke-diskriminerande sätt. Administrationen av skyldigheterna ska dessutom vara konkurrensneutral och inte vara mer betungande än nödvändigt för det slags samhällsomfattande tjänst som respektive part fastställt.

3. Vardera parten ska se till att alla leverantörer är berättigade att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster och att ingen tjänsteleverantör utesluts på förhand. Leverantörerna ska utses med hjälp av en effektiv, öppen, objektiv och icke-diskriminerande metod. Vid behov ska vardera parten bedöma om tillhandahållandet av samhällsomfattande tjänster är oskäligt betungande för den eller de organisationer som utsetts att tillhandahålla de samhällsomfattande tjänsterna. Om det är motiverat på grundval av en sådan beräkning, och med hänsyn till de eventuella marknadsfördelarna för en organisation som erbjuder samhällsomfattande tjänster, ska tillsynsmyndigheterna avgöra om det behövs ett system för att ge ersättning åt den eller de berörda tjänsteleverantörerna eller för att fördela nettokostnaden för skyldigheter att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster.

4. Vardera parten ska se till att

a) användarna har tillgång till abonnentförteckningar, i tryckt eller elektronisk form eller bådadera, och att de uppdateras regelbundet, minst en gång per år, och att

b) organisationer som tillhandahåller de tjänster som avses i led a tillämpar principen om icke-diskriminering när de behandlar uppgifter som de fått från andra organisationer.

Artikel 237

Gränsöverskridande tillhandahållande av elektroniska kommunikationstjänster

Ingendera parten får kräva att en tjänsteleverantör från den andra parten ska inrätta en etablering, etablera någon form av närvaro eller vara bosatt på dess territorium som ett villkor för gränsöverskridande tillhandahållande av en tjänst.

Artikel 238

Konfidentialitet

Vardera parten ska sörja för konfidentialitet vid elektronisk kommunikation och därmed förbundna trafikuppgifter genom ett allmänt kommunikationsnät och allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster, utan att begränsa handeln med tjänster.

Artikel 239

Tvister mellan tjänsteleverantörer

1. Om det uppstår en tvist mellan leverantörer av elektroniska kommunikationsnät eller elektroniska kommunikationstjänster i samband med de rättigheter och skyldigheter som avses i detta kapitel ska vardera parten se till att den berörda tillsynsmyndigheten på begäran av endera parten avger ett bindande beslut så att tvisten ska kunna lösas på kortast möjliga tid och i alla händelser inom fyra månader.

2. Tillsynsmyndighetens beslut ska offentliggöras, varvid eventuella affärshemligheter ska respekteras. De berörda tjänsteleverantörerna ska ges en fullständig redogörelse för de skäl som beslutet grundar sig på.

3. Om tvisten gäller gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster ska de berörda tillsynsmyndigheterna göra en samlad insats för att lösa tvisten.

Artikel 240

Gradvis tillnärmning

Vardera parten erkänner vikten av att gradvis närma Moldaviens gällande och framtida lagstiftning till den unionslagstiftning som förtecknas i bilaga XXVIII-B till detta avtal.

Underavsnitt 6

Finansiella tjänster

Artikel 241

Tillämpningsområde och definitioner

1. I detta underavsnitt anges principerna för regelverket avseende alla finansiella tjänster som liberaliseras i enlighet med avsnitt 2 (Etablering), avsnitt 3 (Gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster) och avsnitt 4 (Tillfällig närvaro av fysiska personer för affärsändamål) i detta kapitel.

2. I detta underavsnitt och i avsnitt 2 (Etablering), avsnitt 3 (Gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster) och avsnitt 4 (Tillfällig närvaro av fysiska personer för affärsändamål) i detta kapitel avses med

a) *finansiell tjänst*: varje tjänst av finansiell natur som erbjuds av en leverantör av finansiella tjänster från en part. Finansiella tjänster innefattar följande verksamheter:

   i) Försäkringstjänster och försäkringsrelaterade tjänster

      1. Direkt försäkring (innefattande koassurans):

         a) Livförsäkring.

         b) Skadeförsäkring.

      2. Återförsäkring och retrocession.

      3. Försäkringsförmedling, såsom mäkleri och agenturverksamhet.

      4. Försäkringsrelaterade tjänster, såsom konsult-, aktuarie-, riskprövnings- och skaderegleringstjänster.

   ii) Banktjänster och andra finansiella tjänster (med undantag av försäkringstjänster):

      1. Mottagande av insättningar och andra återbetalningspliktiga medel från allmänheten.

      2. Utlåning av alla slag, inbegripet konsumentkrediter, hypotekslån, factoring och finansiering av affärstransaktioner.

      3. Finansiell leasing.

      4. Alla betalnings- och penningförmedlingstjänster, inbegripet kredit-, betal- och bankkort, resecheckar och bankväxlar.

      5. Garantier och åtaganden.

6. Handel för egen eller annans räkning, på en börs, genom direkthandel eller på annat sätt, med

   a) penningmarknadsinstrument (inbegripet checkar, växlar och bankcertifikat),

   b) utländsk valuta,

   c) derivatinstrument som omfattar men inte är begränsade till terminer och optioner,

   d) valuta- och ränteinstrument, inbegripet sådana produkter som swappar och framtida räntesäkringsavtal,

   e) överlåtbara värdepapper,

   f) andra överlåtbara instrument och finansiella tillgångar, inklusive guld- och silvertackor,

7. Medverkan vid emissioner av alla slags värdepapper, däribland emissionsgarantier och placering såsom mellanhand (offentligt eller privat) och serviceverksamhet i samband med sådana emissioner.

8. Penningmäkleri.

9. Förvaltning av tillgångar, såsom medels- eller portföljförvaltning, alla former av fondförvaltning, pensionsfondsförvaltning samt förvarings- och notariattjänster.

10. Clearing- och avräkningstjänster rörande alla finansiella tillgångar, inbegripet värdepapper, derivatinstrument och andra överlåtbara instrument.

11. Tillhandahållande och överföring av finansiell information och bearbetning av finansiella data och tillhörande programvara.

12. Rådgivnings- och förmedlingstjänster och andra till finansiella tjänster relaterade tjänster avseende all verksamhet enligt punkterna 1–11, inbegripet kreditupplysning och kreditanalys, undersökningar och rådgivning i samband med investeringar och portföljer, rådgivning om förvärv samt omstrukturering av företag och affärsstrategi.

b) *leverantör av finansiella tjänster*: en fysisk eller juridisk person från en part som avser att tillhandahålla eller som tillhandahåller finansiella tjänster. Begreppet *leverantör av finansiella tjänster* innefattar dock inte offentliga institutioner.

c) *offentlig institution*:

   i) en regering, en centralbank eller en penningpolitisk och finansiell myndighet i en part, eller en institution som ägs eller kontrolleras av en part och som huvudsakligen har offentliga uppgifter eller bedriver verksamhet för offentliga ändamål, med undantag av institutioner som huvudsakligen arbetar med att tillhandahålla finansiella tjänster på kommersiella villkor, eller

   ii) ett privat institut som utför uppgifter som vanligen utförs av en centralbank eller en penningpolitisk och finansiell myndighet, när det utför dessa uppgifter.

d) *ny finansiell tjänst*: tjänst av finansiell natur, inbegripet tjänster med anknytning till befintliga och nya produkter eller till det sätt på vilket en produkt tillhandahålls, som inte tillhandahålls av någon leverantör av finansiella tjänster på den ena partens territorium men däremot tillhandahålls på den andra partens territorium.

Artikel 242

Försiktighetsklausul

1. Vardera parten får införa eller bibehålla åtgärder av försiktighetsskäl, till exempel för att

a) skydda investerare, insättare, försäkringstagare eller personer vars egendom förvaltas av en leverantör av finansiella tjänster,

b) säkra integriteten och stabiliteten i en parts finansiella system.

2. Dessa åtgärder ska inte vara mer betungande än vad som är nödvändigt för att deras syfte ska kunna uppnås, och får inte innebära en diskriminering av leverantörer av finansiella tjänster från den andra parten i förhållande till partens egna leverantörer av finansiella tjänster av samma slag.

3. Inget i detta avtal ska tolkas som en skyldighet för en part att lämna ut information om enskilda kunders affärer och konton eller sådan konfidentiell eller skyddad information som innehas av offentliga institutioner.

Artikel 243

Effektiv och öppen reglering

1. Vardera parten ska göra sitt bästa för att i förväg underrätta alla berörda personer om åtgärder med allmän tillämpning som parten avser att vidta, så att dessa personer får tillfälle att framföra synpunkter på åtgärderna. Underrättelse om sådana åtgärder ska lämnas

a) genom offentligt tillkännagivande, eller

b) i annan skriftlig eller elektronisk form.

2. Vardera parten ska för berörda personer tillgängliggöra sina krav rörande ansökningar om tillhandahållande av finansiella tjänster.

På begäran av en sökande ska den berörda parten upplysa sökanden om hur långt handläggningen av ansökan fortskridit. Om den berörda parten behöver ytterligare uppgifter från sökanden ska den underrätta sökanden om detta utan oskäligt dröjsmål.

3. Vardera parten ska göra sitt bästa för att se till att internationellt överenskomna standarder för reglering och tillsyn inom sektorn för finansiella tjänster och för bekämpning av skatteundandragande och skatteflykt genomförs och tillämpas på dess territorium. Sådana internationellt överenskomna standarder är bland annat Baselkommitténs grundläggande principer för en effektiv banktillsyn, IAIS (Internationella organisationen för försäkringstillsynsmyndigheter) grundläggande principer för försäkring, Ioscos (Internationella organisationen för värdepapperstillsyn) mål och principer för värdepapperstillsyn, OECD:s (Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling) avtal om utbyte av information i skattefrågor, G20:s uttalande om öppenhet och informationsutbyte i skatteärenden samt de 40 rekommendationerna om penningtvätt och de nio särskilda rekommendationerna om finansiering av terrorism från FATF (arbetsgruppen för finansiella åtgärder).

Parterna ska också beakta de tio nyckelprinciper för informationsutbyte (*Ten Key Principles for Information Exchange*) som utfärdats av G7-ländernas finansministrar och kommer att vidta alla åtgärder som krävs för att försöka tillämpa dem i sina bilaterala kontakter.

Artikel 244

Nya finansiella tjänster

Vardera parten ska tillåta leverantörer av finansiella tjänster från den andra parten att tillhandahålla nya finansiella tjänster liknande de tjänster som parten enligt inhemsk lag skulle tillåta sina egna leverantörer av finansiella tjänster att tillhandahålla under liknande omständigheter. En part får fastställa i vilken rättslig form tjänsten får tillhandahållas och får ställa krav på tillstånd för tillhandahållande av tjänsten. Om ett sådant tillstånd krävs ska beslut fattas inom rimlig tid, och tillstånd får då vägras endast av försiktighetsskäl.

Artikel 245

Databehandling

1. Vardera parten ska tillåta leverantörer av finansiella tjänster från den andra parten att i bearbetningssyfte överföra uppgifter i elektronisk eller annan form till eller från dess territorium, om bearbetningen är en förutsättning för den normala affärsverksamheten för dessa leverantörer av finansiella tjänster.

2. Vardera parten ska anta tillräckliga garantier för skydd av privatlivet samt enskildas grundläggande fri- och rättigheter, särskilt när det gäller överföring av personuppgifter.

Artikel 246

Särskilda undantag

1. Inget i detta kapitel ska tolkas som ett hinder för en part, inbegripet dess offentliga institutioner, att inom sitt territorium med ensamrätt bedriva verksamhet eller tillhandahålla tjänster som ingår i ett allmänt pensionsprogram eller ett lagstadgat socialförsäkringssystem, utom i de fall då denna verksamhet enligt partens inhemska bestämmelser får bedrivas av leverantörer av finansiella tjänster i konkurrens med offentliga eller privata institutioner.

2. Inget i detta avtal gäller för verksamhet som bedrivs av en centralbank eller penningpolitisk myndighet eller av någon annan offentlig institution som ett led i penning- eller valutapolitiken.

3. Inget i detta kapitel ska tolkas som ett hinder för en part, inbegripet dess offentliga institutioner, att inom sitt territorium med ensamrätt bedriva verksamhet eller tillhandahålla tjänster för sin egen, eller för sina offentliga institutioners, räkning eller med egen garanti eller med användning av sina egna finansiella resurser.

Artikel 247

Självreglerande organisationer

När en part kräver medlemskap eller deltagande i, eller tillgång till, självreglerande organ, börser eller marknader för värdepapper eller terminer, clearingorgan eller andra organisationer eller sammanslutningar för att leverantörer av finansiella tjänster från den andra parten ska kunna tillhandahålla finansiella tjänster på samma villkor som partens leverantörer av finansiella tjänster, eller när parten direkt eller indirekt medger sådana enheter privilegier eller fördelar vid tillhandahållandet av finansiella tjänster, ska parten se till att skyldigheterna enligt artiklarna 205.1 och 211 i detta avtal iakttas.

Artikel 248

Clearing- och betalningssystem

Enligt de villkor som medger nationell behandling ska vardera parten ge leverantörer av finansiella tjänster från den andra parten som är etablerade på dess territorium tillgång till betalnings- och clearingsystem som drivs av offentliga institutioner och till officiella kredit- och refinansieringstjänster som är tillgängliga i samband med normal affärsverksamhet. Denna artikel ger inte tillgång till partens möjligheter när det gäller långivare i sista instans.

Artikel 249

Gradvis tillnärmning

Vardera parten erkänner vikten av att gradvis närma Moldaviens gällande och framtida lagstiftning till de internationella normer för bästa praxis som förtecknas i artikel 243.3 i detta avtal och den unionslagstiftning som förtecknas i bilaga XXVIII-A till detta avtal.

Underavsnitt 7

Transporttjänster

Artikel 250

Tillämpningsområde

I detta avsnitt anges principerna för liberaliseringen av internationella transporttjänster i enlighet med avsnitt 2 (Etablering), avsnitt 3 (Gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster) och avsnitt 4 (Tillfällig närvaro av fysiska personer för affärsändamål) i detta kapitel.

Artikel 251

Internationell sjötransport

1. I detta underavsnitt och i avsnitt 2 (Etablering), avsnitt 3 (Gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster) och avsnitt 4 (Tillfällig närvaro av fysiska personer för affärsändamål) i detta kapitel avses med

a) *internationella sjötransporter*: omfattar transporter från dörr till dörr och multimodala godstransporter, som omfattas av ett enda transportdokument, i vilka ett av transportsätten är sjötransport, och inbegriper för detta ändamål rätten att direkt teckna avtal med tillhandahållare av andra transportsätt.

b) godshantering i samband med sjöfart: verksamhet som bedrivs av stuveriföretag, inbegripet terminaloperatörer, men inte hamnarbetares verksamhet som sådan, när dessa organiseras oberoende av stuveriföretagen eller terminaloperatörerna. I den verksamhet som omfattas ingår organisation och övervakning av

i) lastning och lossning av gods,

ii) surrning/avsurrning av last,

iii) mottagande/leverans och förvaring av gods före transporten eller efter lossningen.

c) *tullklareringstjänster* (eller *tullombudstjänster*): verksamhet som består i att för en annan parts räkning utföra tullformaliteter i samband med import, export eller genomgående transport, oavsett om denna tjänst är tjänstleverantörens huvudsakliga verksamhet eller ett vanligt komplement till tjänsteleverantörens huvudsakliga verksamhet.

d) *containerterminaler och depåtjänster*: verksamhet som består i lagerhållning av containrar i hamnområden eller inne i landet i syfte att fylla/tömma, reparera och tillhandahålla dem för transport.

e) *agent- och mäklartjänster*: verksamhet som består i att i ett visst geografiskt område, som agent, företräda ett eller flera linjerederiers eller rederiers företagsintressen, i syfte att

i) marknadsföra och sälja sjötransporttjänster och därmed förbundna tjänster, från lämnande av offerter till fakturering, utfärdande av konossement för företagens räkning, upphandling och vidareförsäljning av nödvändiga stödtjänster, förberedelse av dokumentation samt tillhandahållande av företagsinformation,

ii) representera företagen när det gäller organisationen av fartygets hamnanlöp eller övertagandet av last vid behov.

f) *fraktspeditionstjänster*: verksamhet som består i att organisera och övervaka sändningar för avlastarens räkning, genom upphandling av transport och stödtjänster, utarbetande av dokumentation och tillhandahållande av företagsinformation.

g) *matartjänster*: för- och vidaretransport av internationella laster, särskilt containerlaster, till sjöss, mellan hamnar belägna i en av parterna.

2. Vad gäller internationell sjötransport är parterna överens om att sörja för en effektiv tillämpning av principen om oinskränkt tillgång till laster på kommersiell grund, friheten att tillhandahålla internationella sjöfartstjänster samt nationell behandling i samband med tillhandahållande av sådana tjänster.

Med hänsyn till den liberalisering som parterna redan uppnått när det gäller internationell sjötransport ska följande gälla:

a) Vardera parten ska på affärsmässig och icke-diskriminerande grund effektivt tillämpa principen om oinskränkt tillträde till den internationella sjöfartsmarknaden och sjöfartshandeln.

b) Vardera parten ska medge fartyg som seglar under den andra partens flagg eller som drivs av tjänsteleverantörer från den andra parten en behandling som inte är mindre förmånlig än den som medges de egna fartygen, eller fartyg från tredjeländer, beroende på vilken behandling som är förmånligast, vad gäller bland annat tillträde till hamnar, användning av hamnarnas infrastruktur och tjänster, och användning av tjänster i anslutning till sjötransporter, samt relaterade avgifter, tullfaciliteter och tilldelning av kajplatser och möjligheter till lastning och lossning.

3. Vid tillämpning av dessa principer ska parterna

a) avstå från att införa bestämmelser om lastdelning i framtida avtal med tredjeländer om sjötransporttjänster – inbegripet sjöfart med torra och flytande bulkvaror samt linjesjöfart – och inom en rimlig tid avsluta lastdelningsbestämmelser om sådana finns i tidigare avtal, och

b) vid detta avtals ikraftträdande avskaffa och avstå från att införa ensidiga åtgärder, administrativa eller tekniska hinder och andra hinder som skulle kunna utgöra en förtäckt begränsning eller ha diskriminerande verkan på det fria tillhandahållandet av internationella sjötransporttjänster.

4. Vardera parten ska tillåta leverantörer av internationella sjötransporttjänster från den andra parten att ha en etablering på sitt territorium på sådana villkor som, vad gäller etablering och verksamhet, inte är mindre förmånliga än de villkor som parten medger sina egna tjänsteleverantörer eller de villkor som parten medger tjänsteleverantörer från ett tredjeland, beroende på vilka villkor som är förmånligast.

5. Vardera parten ska på rimliga och icke-diskriminerande villkor ge leverantörer av sjötransporttjänster från den andra parten tillgång till följande hamntjänster: lotsning, bogsering, proviantering, påfyllning av bränsle och vatten, sophämtning och ballastavfallshämtning, hamnkaptenens tjänster, navigationshjälpmedel, landbaserade operativa tjänster som är nödvändiga för sjöfart, däribland kommunikationer, vatten- och elförsörjning, reparationsmöjligheter för nödsituationer samt ankrings-, kajplats- och förtöjningstjänster.

6. Vardera parten ska tillåta förflyttning av utrustning såsom tomma containrar, som inte transporteras som gods mot betalning, mellan hamnar i en medlemsstat eller mellan hamnar i Moldavien.

7. Vardera parten ska, med förbehåll för att den behöriga myndigheten ger sitt godkännande, tillåta leverantörer av internationella sjötransporttjänster från den andra parten att tillhandahålla matartjänster mellan deras nationella hamnar.

Artikel 252

Lufttransport

En gradvis liberalisering av lufttransporterna mellan parterna, anpassad till båda parters handelsbehov, och villkoren för ömsesidigt marknadstillträde regleras genom avtalet om ett gemensamt europeiskt luftrum mellan EU och dess medlemsstater och Moldavien.

Artikel 253

Gradvis tillnärmning

Vardera parten erkänner vikten av att gradvis närma Moldaviens gällande och framtida lagstiftning till den unionslagstiftning som förtecknas i bilaga XXVIII-D till detta avtal.

Avsnitt 6

Elektronisk handel

Underavsnitt 1

Allmänna bestämmelser

Artikel 254

Mål och principer

1. Parterna erkänner att den elektroniska handeln ökar möjligheterna till handel inom många sektorer och är överens om att främja utvecklingen av elektronisk handel mellan sig, särskilt genom att samarbeta om de frågor som uppstår i samband med elektronisk handel enligt bestämmelserna i detta kapitel.

2. Parterna är överens om att utvecklingen av den elektroniska handeln helt måste uppfylla högsta internationella krav för uppgiftsskydd, så att användarna får förtroende för den elektroniska handeln.

3. Parterna är överens om att elektroniska överföringar ska betraktas som tillhandahållande av tjänster, i den mening som avses i avsnitt 3 (Gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster) i detta kapitel, som ska vara tullfria.

Artikel 255

Samarbete om elektronisk handel

1. Parterna ska föra en dialog om rättsliga frågor som den elektroniska handeln ger upphov till, bland annat

a) erkännande av certifikat för elektroniska signaturer som utfärdats till allmänheten och underlättande av certifieringstjänster över gränserna,

b) tjänstelevererande mellanhänders ansvar vid överföring eller lagring av uppgifter,

c) behandling av oombedda elektroniska kommersiella meddelanden,

d) konsumentskydd vid elektronisk handel, och

e) övriga frågor som är relevanta för utvecklingen av den elektroniska handeln.

2. Sådant samarbete kan ta formen av utbyte av information om parternas respektive lagstiftning om dessa frågor och om genomförandet av denna lagstiftning.

Underavsnitt 2

Tjänstelevererande mellanhänders ansvar

Artikel 256

Användning av mellanhänders tjänster

1. Parterna erkänner att mellanhänders tjänster kan användas av tredje parter för intrångsrelaterad verksamhet och ska föreskriva de åtgärder för tjänstelevererande mellanhänder som fastställs i detta underavsnitt.

2. I artikel 257 i detta avtal avses med *tjänsteleverantör* en leverantör av överföring, routing eller anslutningar för digital kommunikation online mellan eller bland punkter som specificerats av användaren för material enligt användarens val utan ändring av innehållet. I artiklarna 258 och 259 i detta avtal avses med *tjänsteleverantör* en leverantör eller operatör för onlinetjänster eller nätåtkomst.

Artikel 257

Tjänstelevererande mellanhänders ansvar: enbart vidarefordran (”mere conduit”)

1. Vardera parten ska se till att en tjänsteleverantör som levererar en informationssamhällets tjänst bestående av överföring i ett kommunikationsnät av information som lämnats av tjänstemottagaren, eller tillhandahållande av tillgång till ett kommunikationsnät, inte ska vara ansvarig för den överförda informationen under förutsättning att tjänsteleverantören

a) inte initierar överföringen,

b) inte väljer ut mottagaren av den överförda informationen, och

c) inte väljer ut eller ändrar den information som överförs.

2. Överföring och tillhandahållande av sådan tillgång som avses i punkt 1 omfattar automatisk, mellanliggande och tillfällig lagring av den vidarebefordrade informationen, i den mån lagringen enbart görs för att utföra överföringen i kommunikationsnätet och under förutsättning att informationen inte lagras längre än vad som rimligtvis krävs för sådan överföring.

3. Denna artikel ska inte påverka möjligheten för en domstol eller administrativ myndighet att i enlighet med parternas rättssystem kräva att tjänsteleverantören upphör med eller förhindrar en överträdelse.

Artikel 258

Tjänstelevererande mellanhänders ansvar: cachning

1. Vardera parten ska se till att en tjänsteleverantör som levererar en informationssamhällets tjänst bestående av överföring i ett kommunikationsnät av information som lämnats av tjänstemottagaren inte ska vara ansvarig för den automatiska, mellanliggande och tillfälliga lagring av informationen som ägt rum enbart för att effektivisera den vidare överföringen av informationen till andra tjänstemottagare på deras begäran, under förutsättning att

a) tjänsteleverantören inte ändrar informationen,

b) tjänsteleverantören uppfyller villkoren för tillgång till informationen,

c) tjänsteleverantören följer regler för uppdatering av informationen, vilka fastställts på ett sätt som är allmänt vedertaget och använt inom branschen,

d) tjänsteleverantören inte ingriper i den lagliga användningen av den teknik som är allmänt vedertagen och som används inom branschen för att få fram uppgifter om hur informationen används, och

e) tjänsteleverantören handlar utan dröjsmål för att avlägsna den information han har lagrat eller göra den oåtkomlig så snart han fått kännedom om att den information som ursprungligen överfördes har avlägsnats från nätet eller gjorts oåtkomlig, eller att en domstol eller administrativ myndighet har bestämt att den ska avlägsnas eller göras oåtkomlig.

2. Denna artikel ska inte påverka möjligheten för en domstol eller administrativ myndighet att i enlighet med parternas rättssystem kräva att tjänsteleverantören upphör med eller förhindrar en överträdelse.

Artikel 259

Tjänstelevererande mellanhänders ansvar: värdtjänster

1. Vardera parten ska se till att en tjänsteleverantör som levererar en informationssamhällets tjänst bestående av lagring av information som tillhandahållits av en tjänstemottagare inte ska vara ansvarig för information som lagrats på begäran av tjänstemottagaren, under förutsättning att

a) tjänsteleverantören inte hade kännedom om förekomsten av olaglig verksamhet eller olaglig information och, beträffande skadeståndsanspråk, inte var medveten om fakta eller omständigheter som gjort den olagliga verksamheten eller den olagliga informationen uppenbar, eller

b) tjänsteleverantören så snart han fått sådan kännedom eller blivit medveten om detta handlat utan dröjsmål för att avlägsna informationen eller göra den oåtkomlig.

2. Punkt 1 är inte tillämplig om tjänstemottagaren handlar under tjänsteleverantörens ledning eller överinseende.

3. Denna artikel ska inte påverka möjligheten för en domstol eller administrativ myndighet att i enlighet med parternas rättssystem kräva att tjänsteleverantören upphör med eller förhindrar en överträdelse, och inte heller ska den påverka möjligheten för parterna att inrätta förfaranden för att avlägsna information eller göra den oåtkomlig.

Artikel 260

Avsaknad av allmän övervakningsskyldighet

1. Parterna får inte ålägga leverantörer en allmän skyldighet att, när de tillhandahåller tjänster som omfattas av artiklarna 257, 258 och 259 i detta avtal, övervaka den information som de överför eller lagrar, och inte heller någon allmän skyldighet att aktivt efterforska fakta eller omständigheter som kan tyda på olaglig verksamhet.

2. En part får fastställa skyldigheter för leverantörer av informationssamhällets tjänster att omedelbart informera de behöriga myndigheterna om påstådda olagliga verksamheter som utförts eller olaglig information som tillhandahållits av mottagarna av deras tjänster eller att till behöriga myndigheter på deras begäran lämna information som gör det möjligt att identifiera de mottagare av deras tjänster med vilka de ingått lagringsavtal.

Avsnitt 7

Undantag

Artikel 261

Allmänna undantag

1. Utan att det påverkar de allmänna undantagen enligt artikel 446 i detta avtal omfattas bestämmelserna i detta kapitel och i bilagorna XXVII-A och XXVII-E, XXVII-B och XXVII-F, XXVII-C och XXVII-G, XXVII-D och XXVII-H till detta avtal av undantagen i denna artikel.

2. Med iakttagande av kravet att sådana åtgärder inte tillämpas på ett sätt som skulle innebära ett medel för godtycklig eller oberättigad diskriminering mellan länder där likartade förhållanden råder, eller en förtäckt inskränkning av etableringsfriheten eller det gränsöverskridande tillhandahållandet av tjänster, ska inget i detta kapitel tolkas som ett hinder för någon av parterna att anta eller genomföra följande åtgärder:

a) Åtgärder som är nödvändiga för att skydda den allmänna säkerheten eller moralen eller för att upprätthålla allmän ordning.

b) Åtgärder som är nödvändiga för att skydda människors, djurs eller växters liv eller hälsa.

c) Åtgärder som avser bevarandet av uttömliga naturtillgångar, om åtgärderna tillämpas i samband med begränsningar beträffande inhemska företagare eller beträffande inhemskt tillhandahållande eller inhemsk konsumtion av tjänster.

d) Åtgärder som är nödvändiga för att skydda nationella skatter av konstnärligt, historiskt eller arkeologiskt värde.

e) Åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa efterlevnaden av lagar och andra författningar som inte är oförenliga med bestämmelserna i detta kapitel, inbegripet sådana som hänför sig till

   i) förhindrandet av bedrägliga eller olagliga förfaranden eller åtgärder vid ett bristande fullgörande av avtalsförpliktelser,

   ii) skyddet av enskildas privatliv i samband med bearbetning och spridning av personuppgifter samt skyddet av konfidentialitet för enskildas register och konton,

   iii) säkerhet.

f) Åtgärder som är oförenliga med artiklarna 205.1 och 211 i detta avtal, förutsatt att olikheten i behandling syftar till att säkerställa en effektiv eller skälig beskattning eller uppbörd av direkta skatter med avseende på näringsverksamhet, företagare eller tjänsteleverantörer från den andra parten ([1]).

3. Bestämmelserna i detta kapitel och i bilagorna XXVII-A och XXVII-E, XXVII-B och XXVII-F, XXVII-C och XXVII-G, XXVII-D och XXVII-H till detta avtal ska inte tillämpas på parternas respektive sociala trygghetssystem eller verksamhet på en parts territorium som, om än bara tillfälligt, har anknytning till myndighetsutövning.

Artikel 262

Skatteåtgärder

Den behandling som mest gynnad nation som ges i enlighet med detta kapitel ska inte gälla för den behandling för skatteändamål som parterna beviljar eller i framtiden kommer att bevilja på grundval av avtal mellan parterna för att undvika dubbelbeskattning.

([1]) Åtgärder som syftar till att säkerställa en skälig eller effektiv beskattning eller uppbörd av direkta skatter omfattar åtgärder som en part vidtar i enlighet med sitt skattesystem och som
   a) gäller företagare och tjänsteleverantörer som inte har sin hemvist i staten i fråga, eftersom deras skattskyldighet bestäms med hänsyn till vilka beskattningsbara inkomster som härrör från partens territorium,
   b) gäller icke-bosatta personer för att säkra beskattning av eller uppbörd av skatt på partens territorium,
   c) gäller icke-bosatta och bosatta personer för att förhindra skatteundandragande eller skatteflykt, inklusive indrivningsåtgärder,
   d) gäller för konsumenter av tjänster som tillhandahålls i eller från den andra partens territorium för att säkerställa en beskattning av eller uppbörd av skatt från sådana konsumenter från källor inom partens territorium,
   e) särskiljer företagare och tjänsteleverantörer som är oinskränkt skattskyldiga från andra företagare och tjänsteleverantörer på grund av skillnaden i skattebas, eller
   f) fastställer, tilldelar eller fördelar inkomst, avkastning, vinst, förlust, avdrag eller tillgodohavande vad avser hemmahörande personer eller filialer, eller mellan närstående personer eller filialer hos samma person, för att skydda partens skattebas.

   De skattetermer eller skattebegrepp som avses i led f i denna punkt och i denna fotnot fastställs i enlighet med skattedefinitioner och skattebegrepp, eller likvärdiga eller liknande definitioner och begrepp, enligt inhemsk lagstiftning i den part som vidtar åtgärden.

Artikel 263

Undantag i säkerhetssyfte

Inget i detta avtal ska tolkas på följande sätt:

a) Som en skyldighet för en part att lämna upplysningar, som om de röjs ställer väsentliga säkerhetsintressen på spel.

b) Som ett hinder för en part att vidta åtgärder som den anser nödvändiga för att skydda sina väsentliga säkerhetsintressen, där sådana åtgärder

   i) rör tillverkning av eller handel med vapen, ammunition eller krigsmateriel,

   ii) avser ekonomisk verksamhet som utövas direkt eller indirekt för att försörja en militär inrättning,

   iii) avser klyvbara ämnen eller fusionsämnen eller ämnen ur vilka sådana ämnen kan framställas, eller

   iv) vidtas i krigstid eller i andra kritiska lägen i de internationella relationerna.

c) Som ett hinder för en part att vidta åtgärder för att fullgöra de förpliktelser som parten åtagit sig i syfte att bevara internationell fred och säkerhet.

KAPITEL 7

Löpande betalningar och kapitalrörelser

Artikel 264

Löpande betalningar

Parterna åtar sig att i fritt konvertibel valuta och i enlighet med bestämmelserna i artikel VIII i stadgan för Internationella valutafonden tillåta alla betalningar och överföringar på betalningsbalansens bytesbalans mellan parterna.

Artikel 265

Kapitalrörelser

1. När det gäller transaktioner på betalningsbalansens kapitalbalans och finansiella balans ska parterna från och med detta avtals ikraftträdande garantera fri rörlighet för kapital i samband med direktinvesteringar, inbegripet förvärv av fast egendom, som görs i enlighet med värdlandets lagstiftning, investeringar som görs i enlighet med kapitel 6 (Etablering, handel med tjänster och elektronisk handel) i avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal samt i samband med omvandling till likvida medel eller repatriering av investerat kapital och eventuell vinst därav.

2. När det gäller andra transaktioner på betalningsbalansens kapitalbalans och finansiella balans än de som anges i punkt 1 ska vardera parten från och med detta avtals ikraftträdande, och utan att det påverkar tillämpningen av andra bestämmelser i detta avtal, sörja för

a) fri rörlighet för kapital i samband med krediter vid affärstransaktioner eller vid tillhandahållande av tjänster där en person som är bosatt på endera partens territorium deltar, och

b) fri rörlighet för kapital i samband med portföljinvesteringar som görs av investerare i den andra parten samt finansiella lån och krediter från dessa.

Artikel 266

Skyddsåtgärder

Om betalningar eller kapitalrörelser under exceptionella omständigheter orsakar eller riskerar att orsaka allvarliga svårigheter för valuta- eller penningpolitiken, exempelvis allvarliga problem med betalningsbalansen, i en eller flera

medlemsstater eller i Moldavien, får de berörda parterna vidta skyddsåtgärder under en period av högst sex månader, om sådana åtgärder är absolut nödvändiga. Den part som antar skyddsåtgärder ska omedelbart underrätta den andra parten om antagandet av skyddsåtgärder och snarast möjligt lägga fram en tidsplan för åtgärdernas avskaffande.

Artikel 267

Bestämmelser om underlättande och utveckling

1. Parterna ska samråda i syfte att underlätta kapitalrörelser sig emellan för att främja målen i detta avtal.

2. Under de första fyra år som följer på dagen för detta avtals ikraftträdande ska parterna vidta åtgärder för att skapa de nödvändiga förutsättningarna för en gradvis utvidgad tillämpning av unionens regler om fri rörlighet för kapital.

3. Före utgången av det femte året efter dagen för detta avtals ikraftträdande ska associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 438.4 i detta avtal granska de åtgärder som vidtagits och besluta om villkoren för ytterligare liberalisering.

KAPITEL 8

Offentlig upphandling

Artikel 268

Mål

1. Parterna erkänner att öppna, icke-diskriminerande och konkurrensutsatta upphandlingsförfaranden som medger insyn bidrar till en hållbar ekonomisk utveckling, och de uppställer som mål ett faktiskt, ömsesidigt och gradvist öppnande av sina respektive upphandlingsmarknader.

2. I detta kapitel föreskrivs ömsesidigt tillträde till upphandlingsmarknader på grundval av principen om nationell behandling på nationell, regional och lokal nivå för offentliga upphandlingar och koncessioner såväl inom den offentliga sektorn som inom den allmännyttiga sektorn. Det föreskrivs ett gradvist närmande av Moldaviens lagstiftning om offentlig upphandling till unionens regelverk om offentlig upphandling, som ska åtföljas av en institutionell reform och inrättandet av ett effektivt system för offentlig upphandling som bygger på principerna för offentlig upphandling inom unionen och de termer och definitioner som fastställs i Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/18/EG av den 31 mars 2004 om samordning av förfarandena vid offentlig upphandling av byggentreprenader, varor och tjänster och i Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/17/EG av den 31 mars 2004 om samordning av förfarandena vid upphandling på områdena vatten, energi, transporter och posttjänster.

Artikel 269

Tillämpningsområde

1. Detta kapitel gäller för kontrakt för byggentreprenader, varor och tjänster inom både den offentliga och den allmännyttiga sektorn samt för byggentreprenad- och tjänstekoncessioner.

2. Detta kapitel gäller för alla upphandlande myndigheter och alla upphandlande enheter som uppfyller definitionerna i unionens regelverk för offentlig upphandling (nedan kallade *upphandlande enheter*). Det omfattar också offentligrättsliga organ och offentliga företag på det allmännyttiga området, såsom statsägda företag som genomför relevant verksamhet och privata företag som verkar på grundval av särskilda eller exklusiva rättigheter på det allmännyttiga området.

3. Detta kapitel gäller för kontrakt som överstiger tröskelvärdena i bilaga XXIX-A till detta avtal.

4. Beräkningen av det uppskattade värdet på ett offentligt kontrakt ska grunda sig på det totala beloppet exklusive mervärdesskatt. Vid tillämpningen av dessa tröskelvärden kommer Moldavien att beräkna och räkna om dessa kontraktsvärden till sin nationella valuta på grundval av sin centralbanks växelkurs.

5. Tröskelvärdena ska revideras regelbundet vartannat år med början det år då detta avtal träder i kraft, på grundval av den genomsnittliga dagskursen för euro, uttryckt i särskilda dragningsrätter, under den period på 24 månader som slutar den sista dagen i augusti före revideringen, och börja gälla den 1 januari. Om så behövs ska de reviderade tröskelvärdena avrundas nedåt till närmaste tusental euro. Revideringen av tröskelvärdena ska antas genom beslut av associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 438.4 i detta avtal.

Artikel 270

Institutionell bakgrund

1. Vardera parten ska inrätta eller bibehålla en lämplig institutionell ram och de mekanismer som är nödvändiga för att systemet för offentlig upphandling ska fungera väl och för att bestämmelserna i detta kapitel ska kunna tillämpas.

2. Inom ramen för den institutionella reformen ska Moldavien framför allt utse följande:

a) Ett verkställande organ som ansvarar för den ekonomiska politiken inom den centrala offentliga förvaltningen och som ska sörja för en samstämmig politik på alla områden med anknytning till offentlig upphandling. Detta organ ska underlätta och samordna genomförandet av detta kapitel och leda processen för gradvist närmande till unionens regelverk.

b) Ett opartiskt och oberoende organ som prövar de beslut som fattas av upphandlande myndigheter eller enheter vid tilldelning av kontrakt. I detta sammanhang avses med *oberoende* att organet ska vara en offentlig myndighet som är skild från alla upphandlande enheter och ekonomiska aktörer. Det ska finnas möjlighet för rättslig prövning av de beslut som fattas av detta organ.

3. Vardera parten ska sörja för verkställandet av de beslut som fattas av de myndigheter som ansvarar för prövningen av ekonomiska aktörers klagomål avseende överträdelser av inhemsk lagstiftning.

Artikel 271

Grundläggande principer för tilldelning av kontrakt

1. Senast nio månader efter detta avtals ikraftträdande ska parterna ha börjat tillämpa en rad grundläggande principer för tilldelning av alla kontrakt enligt punkterna 2–15. Dessa grundläggande principer följer direkt av reglerna och principerna för offentlig upphandling enligt unionens regelverk för offentlig upphandling, däribland principerna om icke-diskriminering, likabehandling, öppenhet och proportionalitet.

Offentliggörande

2. Vardera parten ska se till att alla planerade upphandlingar offentliggörs i ett lämpligt medium i en omfattning som är tillräcklig för att

a) öppna marknaden för konkurrens och

b) ge alla berörda ekonomiska aktörer möjlighet att få tillfredsställande tillgång till information om den planerade upphandlingen före tilldelningen av kontrakt och att anmäla sitt intresse för att tilldelas kontraktet.

3. Offentliggörandet ska vara anpassat till det ekonomiska intresse som de ekonomiska aktörerna har för kontraktet.

4. Offentliggörandet ska åtminstone innehålla de väsentliga uppgifterna om det kontrakt som ska tilldelas, de kvalitativa urvalskriterierna, metoden för tilldelning av kontrakt, tilldelningskriterier och all annan information som de ekonomiska aktörerna rimligtvis behöver för att besluta om de ska anmäla sitt intresse för att tilldelas kontraktet.

Tilldelning av kontrakt

5. Alla kontrakt ska tilldelas genom öppna och opartiska tilldelningsförfaranden som förhindrar korruption. Denna opartiskhet ska säkerställas särskilt genom en icke-diskriminerande beskrivning av föremålet för upphandlingen, möjlighet för alla ekonomiska aktörer att delta på lika villkor, lämpliga tidsfrister och ett öppet och objektivt tillvägagångssätt.

6. De upphandlande enheterna ska när de beskriver de byggentreprenader, varor eller tjänster som ska upphandlas använda allmänna beskrivningar av utförande och funktioner samt internationella, europeiska eller nationella standarder.

7. Beskrivningen av vad som krävs när det gäller en byggentreprenad, en vara eller en tjänst ska inte innehålla uppgifter om tillverkning, ursprung eller särskilt framställningsförfarande, och inte heller hänvisningar till varumärke, patent eller typ, ursprung eller tillverkning såvida detta inte motiveras av föremålet för upphandlingen och åtföljs av orden ”eller likvärdigt”. I första hand ska mer allmänna beskrivningar av utförande och funktioner användas.

8. De upphandlande enheterna får inte införa villkor som leder till direkt eller indirekt diskriminering av den andra partens ekonomiska aktörer, t.ex. krav på att de ekonomiska aktörer som är intresserade av kontraktet måste vara etablerade i samma land, region eller territorium som den upphandlande enheten.

Trots vad som sägs i första stycket kan den som tilldelas kontraktet åläggas att inrätta viss infrastruktur på den plats där uppdraget ska utföras, om detta är befogat på grund av speciella omständigheter vid upphandlingen.

9. Tidsfristerna för intresseanmälan och inlämning av anbud ska vara tillräckligt långa för att ekonomiska aktörer från den andra parten ska kunna göra en tillfredsställande bedömning och utarbeta ett anbud.

10. Alla deltagare måste i förväg få kännedom om de regler som gäller för förfarandet samt urvals- och tilldelningskriterier. Dessa regler måste tillämpas på samma sätt på alla deltagare.

11. De upphandlande enheterna får begränsa antalet sökande som inbjuds att lämna anbud förutsatt att

a) detta görs på ett öppet och icke-diskriminerande sätt, och

b) urvalet görs endast på grundval av objektiva faktorer såsom de sökandes erfarenhet av den sektor det gäller, företagets storlek och infrastruktur eller de sökandes tekniska och yrkesmässiga kompetens.

Om ett begränsat antal sökande inbjuds att lämna anbud ska hänsyn tas till behovet att säkerställa tillfredsställande konkurrens.

12. De upphandlande enheterna får använda sig av förhandlade förfaranden endast i definierade undantagsfall när ett sådant förfarande inte de facto snedvrider konkurrensen.

13. De upphandlande enheterna får använda sig av kvalifikationssystem endast på villkor att förteckningen över kvalificerade aktörer upprättas genom ett väl offentliggjort, transparent och öppet förfarande. Kontrakt som omfattas av sådana system ska dessutom tilldelas på ett icke-diskriminerande sätt.

14. Vardera parten ska säkerställa att tilldelningen av kontrakt sker på ett öppet sätt till den sökande som har lämnat in det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet eller anbudet med det lägsta priset, på grundval av anbudskriterier och förfaranderegler som fastställts och meddelats i förväg. De slutgiltiga besluten ska meddelas samtliga sökande utan oskäligt dröjsmål. En sökande som inte tilldelats något kontrakt ska på begäran få så detaljerad information om skälen till detta att beslutet kan prövas.

Rättsligt skydd

15. Vardera parten ska sörja för att alla som har eller har haft intresse av att tilldelas ett särskilt kontrakt och som har skadats eller riskerar att skadas av en påstådd överträdelse har rätt till verkningsfullt opartiskt rättsligt skydd mot alla beslut från den upphandlande enheten som har samband med tilldelningen av det kontraktet. De beslut som fattas under loppet av och vid slutförandet av ett sådant prövningsförfarande ska offentliggöras på ett sådant sätt att samtliga berörda ekonomiska aktörer informeras om besluten.

Artikel 272

Planering av gradvis tillnärmning

1. Innan den gradvisa tillnärmningen inleds ska Moldavien till associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 438.4 i detta avtal överlämna en övergripande färdplan för genomförandet av detta kapitel, med tidsplaner och delmål som ska omfatta alla reformer som rör närmande till unionens regelverk och uppbyggnad av den institutionella kapaciteten. Denna färdplan ska överensstämma med de faser och tidsplaner som anges i bilaga XXIX-B till detta avtal.

2. Färdplanen ska omfatta samtliga aspekter av reformerna och den allmänna rättsliga ramen för genomförandet av offentlig upphandling, i synnerhet tillnärmning av lagstiftningen för offentliga kontrakt, kontrakt inom den allmännyttiga sektorn, koncessioner avseende byggentreprenader och prövningsförfaranden samt förstärkning av den administrativa kapaciteten på alla nivåer, inbegripet överprövningsorgan och tillsynsmekanismer.

3. Efter ett positivt yttrande från associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor ska färdplanen betraktas som ett referensdokument för genomförandet av detta kapitel. Unionen ska göra sitt yttersta för att hjälpa Moldavien att genomföra färdplanen.

Artikel 273

Gradvis tillnärmning

1. Moldavien ska sörja för att dess nuvarande och framtida lagstiftning om offentlig upphandling gradvis görs förenlig med unionens regelverk för offentlig upphandling.

2. Närmandet till unionens regelverk ska genomföras i på varandra följande faser såsom anges i tidsplanen i bilaga XXIX-B till detta avtal och specificeras ytterligare i bilagorna XXIX-C–XXIX-F, XXIX-H, XXIX-I och XXIX-K. I bilagorna XXIX-G och XXIX-J till detta avtal anges icke-obligatoriska delar som inte behöver tillnärmas, och i bilagorna XXIX-L–XXIX-O till detta avtal de delar av unionens regelverk som inte omfattas av tillnärmningen av lagstiftningen. Vid denna process ska relevant rättspraxis vid Europeiska unionens domstol beaktas liksom de genomförandeåtgärder som Europeiska kommissionen antagit samt, om detta blir nödvändigt, alla ändringar av unionens regelverk som sker under tiden. Genomförandet av varje enskild etapp ska utvärderas av associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 438.4 i detta avtal och, efter ett positivt yttrande från kommittén, kopplas samman med det ömsesidiga beviljandet av marknadstillträde enligt bilaga XXIX-B till detta avtal. Europeiska kommissionen ska utan oskäligt dröjsmål underrätta Moldavien om alla ändringar av unionens regelverk. Den ska på begäran ge råd och tekniskt stöd till genomförandet av sådana ändringar.

3. Associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor ska inte gå vidare till utvärderingen av den påföljande fasen förrän åtgärderna för att genomföra den föregående fasen har slutförts och godkänts i enlighet med punkt 2.

4. Vardera parten ska sörja för att de aspekter och områden av offentlig upphandling som inte omfattas av denna artikel följer principerna om öppenhet, icke-diskriminering och likabehandling enligt artikel 271 i detta avtal.

Artikel 274

Marknadstillträde

1. Parterna är överens om att det faktiska och ömsesidiga öppnandet av deras respektive marknader ska ske gradvis och samtidigt. Under processen med att tillnärma lagstiftningen ska omfattningen av det marknadstillträde som ömsesidigt beviljas vara kopplad till framstegen i denna process i enlighet med bilaga XXIX-B till detta avtal.

2. Beslut om att gå vidare till nästa fas av öppning av marknaderna ska ske på grundval av en bedömning av kvaliteten på den lagstiftning som antagits och dess praktiska tillämpning. Sådana bedömningar ska regelbundet göras av associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 438.4 i detta avtal.

3. I den mån en part har öppnat sin marknad för offentlig upphandling för den andra parten i enlighet med bilaga XXIX-B till detta avtal

a) ska unionen ge företag från Moldavien – oavsett om de är etablerade i unionen eller inte – tillträde till sina upphandlingsförfaranden i enlighet med unionens regler för offentlig upphandling på villkor som inte är mindre förmånliga än de villkor som gäller för unionens företag,

b) ska Moldavien ge unionens företag – oavsett om de är etablerade i Moldavien eller inte – tillträde till sina upphandlingsförfaranden i enlighet med sina nationella regler för upphandling på villkor som inte är mindre förmånliga än de villkor som gäller för företag från Moldavien.

4. När den sista fasen av tillnärmningsprocessen genomförts kommer parterna att undersöka möjligheten att ge ömsesidigt marknadstillträde i fråga om upphandlingar under de tröskelvärden som anges i bilaga XXIX-A till detta avtal.

5. Finland har meddelat ett förbehåll i fråga om Åland.

Artikel 275

Information

1. Vardera parten ska se till att upphandlande enheter och ekonomiska aktörer får lämplig information om förfarandena för offentlig upphandling, bland annat genom att offentliggöra all relevant lagstiftning och alla administrativa avgöranden.

2. Vardera parten ska sörja för en faktisk spridning av information om kontraktsmöjligheter.

Artikel 276

Samarbete

1. Parterna ska stärka sitt samarbete genom utbyte av erfarenheter och information om bästa praxis och regelverk.

2. Unionen ska underlätta genomförandet av detta kapitel, bland annat genom tekniskt stöd när så är lämpligt. I överensstämmelse med bestämmelserna i avdelning VI (Finansiellt samarbete samt bestämmelser om bedrägeribekämpning och kontroll) i detta avtal ska särskilda beslut om finansiellt stöd fattas genom relevanta finansieringsmekanismer och finansieringsinstrument i unionen.

3. En vägledande förteckning över samarbetsfrågor finns i bilaga XXIX-P till detta avtal.

KAPITEL 9

Immateriella rättigheter

Avsnitt 1

Allmänna bestämmelser och principer

Artikel 277

Mål

Målen med detta kapitel är att

a) underlätta produktion och marknadsföring av innovativa och kreativa produkter mellan parterna, och

b) få till stånd ett fullgott och effektivt skydd av immateriella rättigheter samt se till att lagstiftningen på detta område efterlevs.

Artikel 278

Skyldigheternas art och omfattning

1. Parterna ska säkerställa ett fullgott och effektivt genomförande av de internationella avtal om immateriella rättigheter i vilka de är parter, inbegripet WTO-avtalet om handelsrelaterade aspekter av immaterialrätter (Tripsavtalet). Bestämmelserna i detta kapitel ska komplettera och ytterligare specificera parternas rättigheter och skyldigheter enligt Tripsavtalet och andra internationella avtal om immateriella rättigheter.

2. I detta avtal avses med *immateriella rättigheter* åtminstone alla kategorier av immateriella rättigheter som omfattas av artiklarna 280–317 i detta avtal.

3. Skyddet av immateriella rättigheter inbegriper skydd mot illojal konkurrens enligt artikel 10a i Pariskonventionen från 1967 för skydd av den industriella äganderätten (Pariskonventionen).

Artikel 279

Konsumtion

Vardera parten ska tillhandahålla ett system för inhemsk eller regional konsumtion av immateriella rättigheter.

Avsnitt 2

Standarder för immateriella rättigheter

Underavsnitt 1

Upphovsrätt och närstående rättigheter

Artikel 280

Skydd

Parterna ska efterleva de rättigheter och skyldigheter som fastställs i följande internationella avtal:

a) Bernkonventionen för skydd av litterära och konstnärliga verk (Bernkonventionen),

b) Internationella konventionen om skydd för utövande konstnärer, framställare av fonogram samt radioföretag från 1961 (Romkonventionen),

c) Tripsavtalet,

d) Wipos (Världsorganisationen för den intellektuella äganderätten) fördrag om upphovsrätt, och

e) Wipos fördrag om framföranden och fonogram.

Artikel 281

Upphovsmän

Vardera parten ska föreskriva att upphovsmän har ensamrätt att medge eller förbjuda följande:

a) Direkt eller indirekt, tillfälligt eller permanent mångfaldigande av deras verk, oavsett metod och form, helt eller delvis.

b) Alla former av spridning till allmänheten genom försäljning eller på annat sätt, av deras verk eller kopior av detta.

c) Alla former av överföring till allmänheten av deras verk, på trådbunden eller trådlös väg, inbegripet att verken görs tillgängliga för allmänheten på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till dessa verk från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

Artikel 282

Utövande konstnärer

Vardera parten ska föreskriva att utövande konstnärer har ensamrätt att

a) medge eller förbjuda upptagningar ([1]) av sina framföranden,

b) medge eller förbjuda direkt eller indirekt, tillfälligt eller permanent mångfaldigande av upptagningar av sina framföranden, oavsett metod och form, helt eller delvis,

c) göra upptagningar av sina framföranden tillgängliga för allmänheten genom försäljning eller på annat sätt,

d) medge eller förbjuda tillgängliggörandet av upptagningar av sina framföranden för allmänheten, på trådbunden eller trådlös väg, på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till dem från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer,

e) medge eller förbjuda trådlös radio- och televisionsutsändning och återgivning för allmänheten av sina framföranden, utom när framförandet i sig självt sker vid en radio- eller televisionsutsändning eller härrör från en upptagning.

Artikel 283

Fonogramframställare

Vardera parten ska föreskriva att fonogramframställare har ensamrätt att

a) medge eller förbjuda direkt eller indirekt, tillfälligt eller permanent mångfaldigande av sina fonogram, oavsett metod och form, helt eller delvis,

b) göra sina fonogram, inbegripet kopior av dessa, tillgängliga för allmänheten genom försäljning eller på annat sätt, och

c) medge eller förbjuda tillgängliggörandet av sina fonogram för allmänheten, på trådbunden eller trådlös väg, på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till dem från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

Artikel 284

Radio- och televisionsföretag

Vardera parten ska föreskriva att radio- och televisionsföretag har ensamrätt att medge eller förbjuda

a) upptagning av sina utsändningar,

b) mångfaldigande av upptagningar av sina utsändningar,

c) tillgängliggörande för allmänheten, på trådbunden eller trådlös väg, av upptagningar av sina utsändningar, och

d) återutsändning av sina utsändningar liksom återgivning för allmänheten av sina utsändningar om sådan återgivning sker på platser till vilka allmänheten har tillträde mot erläggande av inträdesavgift.

Artikel 285

Radio- och televisionsutsändning och återgivning för allmänheten

1. Vardera parten ska föreskriva rätt till en enda skälig ersättning från användaren när ett fonogram som har utgivits i kommersiellt syfte används i original eller kopia för trådlös utsändning eller för annan återgivning för allmänheten, och säkerställa att denna ersättning fördelas mellan de berörda utövande konstnärerna och fonogramframställarna.

2. Vardera parten får fastställa villkoren för hur ersättningen ska fördelas mellan konstnärer och fonogramframställare när det saknas avtal dem emellan.

([1]) I detta kapitel avses med *upptagning* konkretisering av ljud eller bilder, eller av symboler för ljud eller bilder, ur vilken dessa ljud eller bilder kan uppfattas, mångfaldigas eller överföras genom en anordning.

Artikel 286

Skyddstid

1. Upphovsrätten till ett litterärt eller konstnärligt verk enligt artikel 2 i Bernkonventionen ska löpa under upphovsmannens livstid och 70 år efter hans eller hennes död, oavsett vilken dag som verket lagligen gjordes tillgängligt för allmänheten.

2. Skyddstiden för ett musikverk med text ska upphöra 70 år efter dödsdagen för den sist avlidne av följande personer, oberoende av om dessa personer betecknas som medförfattare eller inte: textförfattaren och den person som komponerat den musikaliska kompositionen, förutsatt att båda bidragen skapades specifikt för motsvarande musikaliska komposition med text.

3. Utövande konstnärers rättigheter ska löpa ut tidigast 50 år efter dagen för framförandet. Dock gäller följande:

a) Om en upptagning av framförandet i annan form än på ett fonogram lagligen offentliggörs eller lagligen överförs till allmänheten under denna tid, ska rättigheterna upphöra 50 år från dagen för ett första sådant offentliggörande eller en första sådan överföring till allmänheten, beroende på vilket som infaller först.

b) Om en upptagning av framförandet på ett fonogram lagligen offentliggörs eller lagligen överförs till allmänheten inom denna tid, ska rättigheterna upphöra 70 år från dagen för ett första sådant offentliggörande eller en första sådan överföring till allmänheten, beroende på vilket som infaller först.

4. Fonogramframställares rättigheter ska löpa ut tidigast 50 år efter det att upptagningen gjordes. Dock gäller följande:

a) Om ett fonogram har offentliggjorts lagligen under den perioden ska dessa rättigheter löpa ut tidigast 70 år från dagen för det första lagliga offentliggörandet. Om inget lagligt offentliggörande har ägt rum under den period som anges i första meningen och om fonogrammet lagligen överförts till allmänheten under denna period ska rättigheterna upphöra tidigast 70 år efter den dag då den första lagliga överföringen till allmänheten gjordes.

b) Om fonogramframställaren inte 50 år efter det att ett fonogram lagligen offentliggjorts eller överförts till allmänheten erbjuder kopior av detta för försäljning i tillräcklig mängd, eller inte gör det tillgängligt för allmänheten, har den utövande konstnären rätt att säga upp avtalet genom vilket han eller hon har överlåtit eller upplåtit sina rättigheter till upptagningen av sitt framförande till en fonogramframställare.

5. Televisions- och radioföretags rättigheter ska löpa ut tidigast 50 år efter det att utsändningen först överfördes via tråd eller trådlöst, inbegripet via kabel eller satellit.

6. De skyddstider som föreskrivs i denna artikel beräknas från den 1 januari det år som följer på den händelse som ger upphov till skyddet.

Artikel 287

Skydd av tekniska åtgärder

1. Vardera parten ska ge tillfredsställande rättsligt skydd mot kringgående av effektiva tekniska åtgärder om personen som utför kringgåendet känner till eller rimligen borde veta att han/hon utför en sådan handling.

2. Vardera parten ska ge tillfredsställande rättsligt skydd mot tillverkning, import, spridning, försäljning, uthyrning, marknadsföring i försäljnings- eller uthyrningssyfte eller innehav i kommersiellt syfte av anordningar, produkter eller komponenter eller tillhandahållande av tjänster som

a) marknadsförs, utannonseras eller saluförs i syfte att kringgå en effektiv teknisk åtgärd, eller

b) endast har ett begränsat kommersiellt intresse eller användningsområde av betydande art utöver att kringgå en effektiv teknisk åtgärd, eller

c) huvudsakligen är utformade, konstruerade, anpassade eller framtagna i syfte att möjliggöra eller underlätta kringgående av en effektiv teknisk åtgärd.

3. I detta avtal avses med *teknisk åtgärd* varje teknik, anordning eller komponent som har utformats för att vid normalt bruk förhindra eller begränsa handlingar, med avseende på verk eller andra skyddade alster, som inte har tillåtits av innehavaren av en upphovsrätt eller av upphovsrätten närstående rättigheter enligt inhemsk lagstiftning. Tekniska åtgärder ska anses vara ”effektiva” om användningen av ett skyddat verk eller annat skyddat alster kontrolleras av rättighetshavarna genom en åtkomstkontroll- eller skyddsprocess, t.ex. kryptering, kodning eller annan omvandling av verket eller alstret eller en kontrollmekanism för kopiering, om processen uppfyller skyddsändamålet.

Artikel 288

Skydd av information om rättighetsförvaltning

1. Vardera parten ska ge tillfredsställande rättsligt skydd mot handlingar som personer utför utan tillstånd, såsom att de

a) avlägsnar eller ändrar elektronisk information om rättighetsförvaltning, eller

b) vad gäller verk eller andra alster, som är skyddade enligt detta avtal och från vilka elektronisk information om rättighetsförvaltning har avlägsnats eller ändrats utan tillstånd, sprider, importerar i spridningssyfte, sänder ut i radio eller television, överför till eller gör dessa verk eller alster tillgängliga för allmänheten,

om personen i fråga vet, eller rimligen borde veta, att han/hon därigenom orsakar, möjliggör, underlättar eller döljer intrång i en upphovsrätt eller till upphovsrätten närstående rättigheter enligt inhemsk lagstiftning.

2. I detta kapitel avses med *information om rättighetsförvaltning* all information som lämnas av en rättighetshavare i syfte att identifiera ett verk eller annat alster som skyddas enligt detta kapitel, upphovsmannen eller annan rättighetshavare, eller information om villkoren för användning av verket eller alstret liksom eventuella nummer eller koder som uttrycker sådan information. Punkt 1 ska gälla när någon av dessa uppgifter är kopplad till en kopia av, eller framträder i samband med överföring till allmänheten av ett verk eller annat alster som skyddas enligt detta kapitel.

Artikel 289

Undantag och begränsningar

1. Vardera parten får, i enlighet med de konventioner och internationella avtal i vilka den är part, föreskriva undantag från och begränsningar av de rättigheter som fastställs i artiklarna 281–286 i detta avtal endast i vissa särskilda fall som inte strider mot normalt utnyttjande av det skyddade alstret och inte oskäligt inkräktar på rättighetshavarnas legitima intressen.

2. Vardera parten ska sörja för att tillfälliga former av mångfaldigande enligt artiklarna 282–285 i detta avtal som är flyktiga eller av underordnad betydelse och som utgör en integrerad och väsentlig del av en teknisk process, samt vars enda syfte är att möjliggöra

a) överföring i ett nät mellan tredje parter via en mellanhand, eller

b) laglig användning av ett verk eller annat skyddat alster, och som inte har någon självständig ekonomisk betydelse, ska undantas från den rätt till mångfaldigande som avses i artiklarna 282–285 i detta avtal.

Artikel 290

Konstnärers följerätt till konstverk

1. Vardera parten ska till förmån för upphovsmannen till ett originalkonstverk införa en följerätt som definieras som en oförytterlig rätt som upphovsmannen inte kan avstå från, inte ens på förhand, och som innebär rätt till upphovsrättslig ersättning som är grundad på försäljningspriset vid all vidareförsäljning av verket efter upphovsmannens första överlåtelse.

2. Den rätt som avses i punkt 1 ska gälla vid all vidareförsäljning vid vilken yrkesmässigt verksamma på konstmarknaden deltar, såsom säljare, köpare eller förmedlare, till exempel auktionskammare, konstgallerier och alla konsthandlare i övrigt.

3. Vardera parten får föreskriva att den rätt som avses i punkt 1 inte ska gälla vidareförsäljning i fall där säljaren har förvärvat konstverket direkt av upphovsmannen mindre än tre år före vidareförsäljningen och där vidareförsäljningspriset inte överstiger ett visst minimibelopp.

4. Den upphovsrättsliga ersättningen ska betalas av säljaren. Vardera parten får föreskriva att en annan av de fysiska eller juridiska personer som avses i punkt 2 än säljaren ska vara ensam ansvarig för betalningen av den upphovsrättsliga ersättningen, eller dela det ansvaret med säljaren.

5. Det skydd som tillhandahålls får begäras i den utsträckning detta är tillåtet av den part där skyddet begärs. Förfarandet för insamling och beloppen ska fastställas i inhemsk lagstiftning.

Artikel 291

Samarbete i fråga om kollektiv förvaltning av rättigheter

Parterna ska sträva efter att främja dialog och samarbete mellan deras respektive organ för kollektiv förvaltning i syfte att främja tillgången till verk och andra skyddade alster och överföring av upphovsrättslig ersättning för användning av sådana verk eller andra skyddade alster.

Underavsnitt 2

Varumärken

Artikel 292

Internationella överenskommelser

Parterna ska

a) efterleva protokollet till Madridöverenskommelsen om internationell registrering av varumärken (1989), Wipos fördrag om varumärkesrätt (*Trademark Law Treaty*) och Niceöverenskommelsen om internationell klassificering av varor och tjänster vid registrering av varumärken och

b) vidta alla rimliga åtgärder för att uppfylla kraven i *Singapore Treaty on the Law of Trademarks*.

Artikel 293

Registreringsförfarande

1. Vardera parten ska sörja för att det inrättas ett system för varumärkesregistrering där varje slutgiltigt negativt beslut som fattas av den behöriga varumärkesmyndigheten meddelas den sökande skriftligen och är vederbörligen motiverat.

2. Vardera parten ska se till att det finns en möjlighet att invända mot ansökningar om registrering av varumärken. Sådana invändningsförfaranden ska vara kontradiktoriska.

3. Parterna ska tillhandahålla en allmänt tillgänglig elektronisk databas över varumärkesansökningar och varumärkesregistreringar.

Artikel 294

Välkända varumärken

I syfte att genomföra artikel 6a i Pariskonventionen och artikel 16.2 och 16.3 i Tripsavtalet rörande skydd av välkända varumärken ska parterna tillämpa den gemensamma rekommendation om bestämmelser avseende välkända varumärken som antogs vid konferensen mellan parterna i Pariskonventionen för internationellt rättsskydd och Wipos generalförsamling vid den trettiofjärde omgången möten mellan Wipomedlemsstaternas församlingar (september 1999).

Artikel 295

Undantag till varumärkesrättigheter

Vardera parten ska föreskriva begränsade undantag till de rättigheter som är knutna till ett varumärke, till exempel skälig användning av beskrivande ord, skydd av geografiska beteckningar enligt artikel 303 i detta avtal eller andra begränsade undantag som beaktar varumärkesinnehavarens och tredje parters legitima intressen.

Underavsnitt 3

Geografiska beteckningar

Artikel 296

Tillämpningsområde

1. Detta underavsnitt är tillämpligt på erkännande och skydd av geografiska beteckningar med ursprung i parternas territorier.

2. För att en geografisk beteckning med ursprung i en part ska kunna skyddas av den andra parten, ska den avse produkter som omfattas av den lagstiftning i den andra parten som avses i artikel 297 detta avtal.

3. Termen *geografisk beteckning* ska avse beteckningar enligt artikel 22.1 i Tripsavtalet och ska även omfatta ursprungsbeteckningar.

Artikel 297

Fastställda geografiska beteckningar

1. Efter att ha granskat Moldaviens lagstiftning om skydd av de geografiska beteckningar som förtecknas i del A i bilaga XXX-A till detta avtal drar unionen slutsatsen att lagstiftningen överensstämmer med del C i bilaga XXX-A till detta avtal.

2. Efter att ha granskat unionens lagstiftning om skydd av de geografiska beteckningar som förtecknas i del B i bilaga XXX-A till detta avtal drar Moldavien slutsatsen att lagstiftningen överensstämmer med del C i bilaga XXX-A till detta avtal.

3. Efter att Moldaviens regering har genomfört ett invändningsförfarande i enlighet med kriterierna i bilaga XXX-B till detta avtal, och granskat de geografiska beteckningar för unionens jordbruksprodukter och livsmedel som anges i bilaga XXX-C till detta avtal samt de geografiska beteckningar för viner, aromatiserade viner och spritdrycker som anges i bilaga XXX-D till detta avtal, vilka unionen har registrerat i enlighet med den lagstiftning som avses i punkt 2, ska Moldavien skydda dessa geografiska beteckningar i enlighet med den skyddsnivå som fastställs i detta underavsnitt.

4. Efter att unionen har genomfört ett invändningsförfarande i enlighet med kriterierna i bilaga XXX-B till detta avtal, och granskat de geografiska beteckningar för Moldaviens jordbruksprodukter och livsmedel som anges i bilaga XXX-C till detta avtal samt de geografiska beteckningar för viner, aromatiserade viner och spritdrycker som anges i bilaga XXX-D till detta avtal, vilka Moldavien har registrerat i enlighet med den lagstiftning som avses i punkt 1, ska unionen skydda dessa geografiska beteckningar i enlighet med den skyddsnivå som fastställs i detta underavsnitt.

5. De beslut som den gemensamma kommitté som inrättas genom artikel 11 i avtalet mellan Europeiska unionen och Moldavien fattar om skydd av geografiska beteckningar för jordbruksprodukter och livsmedel när det gäller ändring av bilagorna III och IV till det avtalet, och som fattas före ikraftträdandet av det här avtalet, ska anses vara beslut av underkommittén för geografiska beteckningar, och de geografiska beteckningar som lagts till i bilagorna III och IV till det avtalet ska anses vara en del av bilagorna XXX-C och XXX-D till det här avtalet. Parterna ska således skydda de geografiska beteckningarna såsom fastställda geografiska beteckningar enligt det här avtalet.

Artikel 298

Tillägg av nya geografiska beteckningar

1. Parterna är överens om att det ska vara möjligt att i bilagorna XXX-C och XXX-D till detta avtal lägga till nya geografiska beteckningar som ska skyddas; detta ska ske i enlighet med förfarandet i artikel 306.3 i detta avtal efter det att ett invändningsförfarande och en granskning av de geografiska beteckningarna enligt artikel 297.3 och 297.4 i detta avtal har genomförts med ett för båda parter tillfredsställande resultat.

2. En part ska inte vara skyldig att såsom geografisk beteckning skydda ett namn som kommer i konflikt med namnet på en växtsort, inbegripet namnet på en druvsort för vinframställning, eller en djurras och därmed riskerar att vilseleda konsumenten om produktens verkliga ursprung.

Artikel 299

Omfattning av skyddet för geografiska beteckningar

1. De geografiska beteckningar som anges i bilagorna XXX-C och XXX-D till detta avtal, inbegripet de som läggs till i enlighet med artikel 298 i detta avtal, ska skyddas mot följande:

a) Varje direkt eller indirekt kommersiellt bruk av den skyddade beteckningen

   i) för produkter som är likartade, men som inte uppfyller kraven i produktspecifikationen för det skyddade namnet, eller

   ii) om ett sådant bruk innebär att det anseende som är kopplat till den geografiska beteckningen utnyttjas.

b) Varje obehörigt bruk, eller varje obehörig imitation eller anspelning ([1]), även när produktens verkliga ursprung anges eller det skyddade namnet har översatts, transkriberats, translittererats eller åtföljs av uttryck som ”stil”, ”typ”, ”metod”, ”sådan som tillverkas i”, ”imitation”, ”smak”, ”liknande” eller dylikt.

c) Varje annan osann eller vilseledande uppgift om härkomst, ursprung, beskaffenhet eller väsentliga egenskaper hos produkten på dennas inre eller yttre förpackning, reklammaterial eller handlingar, liksom förpackning av produkten i en behållare som är ägnad att inge en oriktig föreställning om produktens verkliga ursprung.

d) Alla andra förfaranden som kan vilseleda konsumenten om produktens verkliga ursprung.

2. När det förekommer geografiska beteckningar som är helt eller delvis homonyma ska skydd beviljas varje enskild beteckning under förutsättning att beteckningen har använts i god tro och med visad hänsyn till lokalt och traditionellt bruk samt till den reella risken för förväxling. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 23 i Tripsavtalet ska parterna ömsesidigt fastställa de praktiska villkor under vilka sådana homonyma geografiska beteckningar ska särskiljas från varandra, med beaktande av behovet av att se till att berörda producenter behandlas lika och att konsumenterna inte vilseleds. En homonym som felaktigt får konsumenten att tro att produkter kommer från ett annat område ska inte registreras även om namnet är korrekt vad avser det område, den region eller den plats där produkterna i fråga har sitt verkliga ursprung.

3. Om en part i samband med förhandlingar med ett tredjeland föreslår att en geografisk beteckning med ursprung i det landet ska skyddas och namnet i fråga är homonymt med en geografisk beteckning med ursprung i den andra parten, ska den sistnämnda parten rådfrågas och ges tillfälle att lämna synpunkter innan namnet blir skyddat.

4. Ingenting i detta underavsnitt ska förplikta en part att skydda en till den andra parten hörande geografisk beteckning som inte är eller som upphör att vara skyddad i det land där den har sitt ursprung. Parterna ska underrätta varandra om en geografisk beteckning upphör att vara skyddad i sitt ursprungsland.

5. Bestämmelserna i detta underavsnitt ska inte på något sätt påverka en persons rätt att i näringsverksamhet använda sitt namn eller namnet på sin föregångare i rörelsen, utom om namnet används på ett sådant sätt att konsumenterna vilseleds.

Artikel 300

Rätt att använda geografiska beteckningar

1. Ett namn som är skyddat enligt detta underavsnitt får användas av alla aktörer som saluför, producerar, bearbetar eller bereder jordbruksprodukter, livsmedel, viner, aromatiserade viner eller spritdrycker som överensstämmer med den motsvarande specifikationen.

2. När en geografisk beteckning blivit skyddad enligt detta underavsnitt ska det för användningen av det skyddade namnet inte krävas någon registrering av användarna eller några ytterligare avgifter.

([1]) Begreppet *anspelning* avser särskilt alla former av användning i samband med produkter som omfattas av nummer 20.09 i HS, dock endast i den mån de betecknas som viner enligt nummer 22.04, aromatiserade viner enligt nummer 22.05 och spritdrycker enligt nr 22.08 i HS.

Artikel 301

Säkerställande av skydd

Parterna ska säkerställa det skydd som avses i artiklarna 297–300 i detta avtal genom lämpliga administrativa eller rättsliga åtgärder, inbegripet vid gränserna (export och import), för att förebygga och stoppa all otillåten användning av de skyddade geografiska beteckningarna. De ska även säkerställa ett sådant skydd på begäran av en berörd part.

Artikel 302

Genomförande av kompletterande åtgärder

Utan att det påverkar Moldaviens tidigare åtagande om att skydda unionens geografiska beteckningar i enlighet med internationella avtal om skydd av geografiska beteckningar och om säkerställandet av sådant skydd, inbegripet de åtaganden som gjorts inom ramen för Lissabonöverenskommelsen om skydd för ursprungsbeteckningar och deras internationella registrering, och i enlighet med artikel 301 i detta avtal, ska Moldavien från och med den 1 april 2013 ha fem år på sig att vidta nödvändiga kompletterande åtgärder för att sätta stopp för otillåten användning av skyddade geografiska beteckningar, särskilt åtgärder för tullkontroller vid gränserna.

Artikel 303

Förhållande till varumärken

1. Parterna ska, på eget initiativ eller på en berörd parts begäran, i enlighet med respektive parts lagstiftning avslå registrering av eller ogiltigförklara ett varumärke som, i förhållande till en skyddad geografisk beteckning för varor av samma slag, svarar mot någon av situationerna i artikel 299.1 i detta avtal, förutsatt att ansökan om varumärkesregistrering lämnas in efter den dag då ansökan om skydd av den geografiska beteckningen i det berörda området lämnades in.

2. För geografiska beteckningar enligt artikel 297 i detta avtal ska dagen för ansökan om registrering vara den 1 april 2013.

3. För geografiska beteckningar enligt artikel 298 i detta avtal ska dagen för ansökan om registrering vara den dag då begäran om skydd av en geografisk beteckning översändes till den andra parten.

4. Parterna ska inte vara skyldiga att skydda en geografisk beteckning enligt artikel 298 i detta avtal om skyddet med hänsyn till ett renommerat eller välkänt varumärke skulle kunna vilseleda konsumenterna om produktens rätta identitet.

5. Utan att det påverkar tillämpningen av punkt 4 i denna artikel ska parterna skydda geografiska beteckningar även när det finns ett tidigare varumärke. Med ett tidigare varumärke avses ett varumärke vars användning motsvarar något av de fall som avses i artikel 299.1 i detta avtal, och som varit föremål för en ansökan, registrerats eller förvärvats genom användning, förutsatt att detta är möjligt enligt berörd lagstiftning, på en av parternas territorium före den dag då ansökan om skydd av den geografiska beteckningen lämnades in till den andra parten inom ramen för detta underavsnitt. Sådana varumärken får fortsätta att användas och förnyas trots skyddet av den geografiska beteckningen, såvida parternas varumärkeslagstiftning inte innehåller någon grund för att ogiltigförklara eller återkalla det aktuella varumärket.

Artikel 304

Allmänna regler

1. Detta underavsnitt påverkar inte parternas rättigheter och skyldigheter enligt WTO-avtalet.

2. Trots vad som sägs i artikel 302 i detta avtal ska import, export och saluföring av produkter enligt artiklarna 297 och 298 i detta avtal ske i förenlighet med de lagar och andra författningar som är tillämpliga på den importerande partens territorium.

3. Alla frågor som uppstår med hänsyn till de tekniska specifikationerna för registrerade namn ska behandlas i den underkommitté för geografiska beteckningar som inrättas genom artikel 306 i detta avtal.

4. Geografiska beteckningar som skyddas enligt detta underavsnitt får endast avregistreras av den part där produkten har sitt ursprung.

5. En produktspecifikation enligt detta underavsnitt ska vara den specifikation som godkänts av myndigheterna i den part på vars territorium produkten har sitt ursprung, inklusive eventuella likaledes godkända ändringar.

Artikel 305

Samarbete och öppenhet

1. Parterna ska antingen direkt eller via den underkommitté för geografiska beteckningar som inrättas genom artikel 306 i detta avtal upprätthålla kontakt i alla frågor som rör genomförandet av detta underavsnitt samt dess funktion. I synnerhet får en part begära information från den andra parten rörande produktspecifikationer och ändringar av dessa, samt om kontaktpunkter för kontrollbestämmelser.

2. Vardera parten får offentliggöra produktspecifikationerna eller en sammanfattning av dessa samt uppgifter om kontaktpunkter för kontrollbestämmelser avseende den andra partens geografiska beteckningar som skyddas med stöd av denna artikel.

Artikel 306

Underkommitté för geografiska beteckningar

1. Härmed inrättas en underkommitté för geografiska beteckningar.

2. Underkommittén för geografiska beteckningar ska bestå av företrädare för parterna och ha till uppgift att övervaka detta underavsnitts utveckling och att fördjupa samarbetet och dialogen om geografiska beteckningar. Den ska regelbundet rapportera till associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 438.4 i detta avtal.

3. Underkommittén för geografiska beteckningar ska anta sina beslut i samförstånd. Den ska själv fastställa sin arbetsordning. Den ska på endera partens begäran sammanträda minst en gång om året, omväxlande i EU och Moldavien, på en tid och plats och under förhållanden (inbegripet videokonferens) som ska avtalas gemensamt av parterna, dock senast 90 dagar efter begäran.

4. Underkommittén för geografiska beteckningar ska också se till att detta underavsnitt fungerar på ett korrekt sätt och får pröva alla frågor som kan uppkomma i samband med dess genomförande och tillämpning. Den ska särskilt ansvara för följande:

a) Ändringar av del A och del B i bilaga XXX-A till detta avtal när det gäller hänvisningar till tillämplig lagstiftning i parterna.

b) Ändringar av bilagorna XXX-C och XXX-D till detta avtal när det gäller geografiska beteckningar.

c) Utbyte av information om lagstiftnings- och policyutveckling vad avser geografiska beteckningar och om alla andra frågor av gemensamt intresse på området geografiska beteckningar.

d) Utbyte av information om geografiska beteckningar med sikte på att skydda dem i enlighet med detta underavsnitt.

e) Övervakning av den senaste utvecklingen avseende säkerställande av skyddet av de geografiska beteckningar som anges i bilagorna XXX-C och XXX-D till detta avtal.

Underavsnitt 4

Formgivning

Artikel 307

Internationella överenskommelser

Parterna ska efterleva Genèveakten till Haagöverenskommelsen om internationell registrering av industriella formgivningar från 1999.

Artikel 308

Skydd av registrerad formgivning

1. Vardera parten ska tillhandahålla skydd för självständigt skapade industriella formgivningar som är nya och nyskapande ([1]). Skyddet ska tillhandahållas genom registrering, vilket ska ge ensamrätt till innehavare av en registrerad formgivning enligt bestämmelserna i denna artikel.

2. En formgivning av eller som ingår i en produkt som utgör en beståndsdel i en sammansatt produkt ska endast betraktas som ny och nyskapande i den mån

a) beståndsdelen, när den har infogats i den sammansatta produkten, förblir synlig vid normal användning av produkten och

b) sådana synliga detaljer i beståndsdelen i sig uppfyller kraven på nyhet och nyskapande.

3. Med *normal användning* enligt punkt 2 a avses slutanvändarens användning, dock inte underhåll, service och reparationsarbeten.

4. Innehavaren av en registrerad formgivning ska ha rätt att hindra tredje man som inte har innehavarens medgivande åtminstone från att framställa, utbjuda till försäljning, sälja, importera, exportera, lagra eller använda en produkt som försetts med eller omfattar den skyddade formgivningen, om en sådan handling har kommersiellt syfte, otillbörligt strider mot ett normalt utnyttjande av formgivningen eller är oförenlig med god affärssed.

5. Skyddets giltighetstid ska vara upp till 25 år, räknat från den dag då ansökan om registrering lämnades in.

Artikel 309

Skydd av oregistrerade formgivningar

1. Vardera parten ska tillhandahålla rättsliga förfaranden för att förhindra användning av oregistrerade formgivningar endast om den omtvistade användningen är en följd av kopiering av produktens oregistrerade utseende. I denna artikel avses med *användning* utbjudande till försäljning, utsläppande på marknaden, import eller export av produkten.

2. För oregistrerade formgivningar ska skyddstiden uppgå till minst tre år från den dag då formgivningen gjordes tillgänglig för allmänheten i en av parterna.

Artikel 310

Undantag och uteslutningar

1. Vardera parten får fastställa begränsade undantag från formgivningsskyddet, förutsatt att sådana undantag inte otillbörligt strider mot ett normalt utnyttjande av skyddad formgivning och inte oskäligt inkräktar på de legitima intressen som innehavaren av den skyddade formgivningen har, med beaktande av tredje parters legitima intressen.

([1]) Vid tillämpningen av denna artikel får en part anse att en formgivning som har särprägel är nyskapande.

2. Skyddet ska inte utsträckas till formgivningar som huvudsakligen är betingade av tekniska eller funktionella ändamål. Framför allt ska formskydd inte erhållas för sådana detaljer i en produkts utseende som måste återges exakt till formen och dimensionerna för att den produkt som formgivningen ingår i eller används för ska gå att mekaniskt ansluta till eller placera i, kring eller mot en annan produkt så att båda produkterna fyller sin funktion.

Artikel 311

Förhållande till upphovsrätt

En formgivning ska också vara berättigad till skydd enligt en parts upphovsrättslagstiftning från och med den dag då formgivningen skapades eller på något sätt fastställdes. Det ankommer på vardera parten att avgöra i vilken utsträckning och på vilka villkor sådant skydd ska ges, samt även vilken nivå av nyskapande som ska krävas.

Underavsnitt 5

Patent

Artikel 312

Internationella överenskommelser

Parterna ska följa bestämmelserna i Wipo-konventionen om patentsamarbete och ska vidta alla rimliga åtgärder för att uppfylla kraven i Wipos patenträttskonvention.

Artikel 313

Patent och folkhälsa

1. Parterna erkänner betydelsen av förklaringen från WTO:s ministerkonferens om Tripsavtalet och folkhälsa som antogs den 14 november 2001. Parterna ska vid tolkning och tillämpning av rättigheterna och skyldigheterna enligt detta kapitel följa den förklaringen.

2. Parterna ska respektera beslutet i WTO:s allmänna råd från den 30 augusti 2003 om punkt 6 i den förklaring som avses i punkt 1 i denna artikel, och ska bidra till dess genomförande.

Artikel 314

Tilläggsskydd

1. Parterna medger att läkemedel och växtskyddsmedel som skyddas av patent får genomgå ett administrativt godkännandeförfarande innan de släpps ut på deras marknader. De medger att den tidsrymd som förflyter mellan det att en patentansökan görs och det att det första godkännandet lämnas för att släppa ut produkten på deras respektive marknader, enligt vad som fastställts i detta syfte i inhemsk lagstiftning, kan förkorta den period då produkten åtnjuter faktiskt patentskydd.

2. Vardera parten ska föreskriva att läkemedel eller växtskyddsmedel som skyddas av patent och som har genomgått ett administrativt godkännandeförfarande ska skyddas under ytterligare en period, som är lika med den tidsrymd som avses i punkt 1 andra meningen, minskad med fem år.

3. Trots vad som sägs i punkt 2 får perioden för ytterligare skydd inte överstiga fem år.

4. När det gäller läkemedel som varit föremål för pediatriska studier ska, förutsatt att resultaten av studierna kommer till uttryck i produktinformationen, parterna föreskriva en ytterligare förlängning på sex månader av den period under vilken produkten är skyddad enligt punkt 2.

Artikel 315

Skydd av uppgifter som lämnas i syfte att erhålla godkännande för att släppa ut ett läkemedel på marknaden

1. Vardera parten ska tillämpa ett övergripande system för att garantera att uppgifter som lämnas in för att erhålla ett godkännande för utsläppande på marknaden av ett läkemedel behandlas konfidentiellt, inte röjs eller används. ([1])

2. Vardera parten ska sörja för att de nödvändiga uppgifter som lämnas in för att erhålla ett godkännande för utsläppande på marknaden av ett läkemedel inte röjs för tredje parter samt omfattas av skyddet mot otillbörlig kommersiell användning.

I detta syfte gäller följande:

a) Under en period på minst fem år från och med den dag då ett godkännande för saluföring beviljas i den berörda parten ska ingen person eller enhet, varken offentlig eller privat, annan än den person eller enhet som lämnade de konfidentiella uppgifterna ha rätt att direkt eller indirekt stödja sig på dessa uppgifter, utan uttryckligt samtycke från den person eller enhet som lämnade uppgifterna, för att underbygga en ansökan om godkännande för saluföring av ett läkemedel.

b) Under en period på minst sju år från och med den dag då ett godkännande för saluföring beviljas i den berörda parten ska inget godkännande för saluföring beviljas för någon senare ansökan, såvida inte den senare sökandens egna uppgifter eller uppgifter som används med tillstånd av innehavaren av det första godkännandet uppfyller samma krav som de uppgifter som lämnades in för att erhålla det första godkännandet. Produkter som registrerats utan att sådana uppgifter lämnats in ska dras tillbaka från marknaden till dess att kraven är uppfyllda.

3. De sju år som avses i punkt 2 b ska förlängas till högst åtta år om innehavaren under de första fem åren efter att ha erhållit det första godkännandet beviljas godkännande för en eller flera nya terapeutiska indikationer som anses ha betydande kliniska fördelar jämfört med befintliga behandlingsmetoder.

4. Bestämmelserna i denna artikel ska inte ha retroaktiv verkan. De ska inte påverka saluföring av läkemedel som godkänts före detta avtals ikraftträdande.

5. Moldavien förbinder sig att anpassa sin lagstiftning om uppgiftsskydd för läkemedel till unionens lagstiftning vid en tidpunkt som ska fastställas av associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 438.4 i detta avtal.

Artikel 316

Uppgiftsskydd för växtskyddsmedel

1. Vardera parten ska fastställa krav på säkerhet och effektivitet före godkännande av utsläppande på marknaden av växtskyddsmedel.

2. Vardera parten ska låta ägaren av en test- eller studierapport som lämnas in för första gången för att erhålla ett godkännande för saluföring av ett växtskyddsmedel omfattas av en tillfällig rätt till uppgiftsskydd.

Under den period då rätten till uppgiftsskydd gäller får test- eller studierapporten inte användas till förmån för någon annan person som försöker få ett godkännande för saluföring av ett växtskyddsmedel, om inte den förste ägaren uttryckligen gett sitt samtycke.

3. Test- eller studierapporten ska uppfylla följande villkor:

a) Den ska vara nödvändig för godkännandet eller för en ändring i ett godkännande för att medlet ska få användas på en annan gröda.

b) Den ska ha intygats vara i överensstämmelse med principerna för god laboratoriesed eller god försökssed.

([1]) I denna artikel avses med *läkemedel*
i) varje substans eller kombination av substanser som tillhandahålls för att behandla eller förebygga sjukdom hos människor, eller
ii) varje substans eller kombination av substanser som är avsedd att användas på människor i syfte att ställa diagnos eller att återställa, korrigera eller modifiera fysiologiska funktioner.
Begreppet läkemedel inbegriper bland annat kemiska läkemedel, biologiska läkemedel (t.ex. vacciner och (anti-)toxiner), inbegripet läkemedel som härrör från blod eller plasma från människor, läkemedel för avancerad terapi (t.ex. läkemedel för genterapi och läkemedel för cellterapi), växtbaserade läkemedel och radiofarmaka.

4. Uppgiftsskyddsperioden ska uppgå till minst tio år från det första godkännandet i den part som berörs. När det gäller växtskyddsmedel med låg risk får perioden förlängas till 13 år.

5. De perioder som anges i punkt 4 ska förlängas med tre månader vid varje förlängning av godkännandet för mindre användningsområden ([1]) om ansökningarna om sådana godkännanden görs av innehavaren av godkännandet senast fem år efter det första godkännandet. Den sammanlagda uppgiftsskyddsperioden får under inga omständigheter överstiga 13 år. För växtskyddsmedel med låg risk får den sammanlagda uppgiftsskyddsperioden under inga omständigheter överstiga 15 år.

6. En test- eller studierapport ska också omfattas av skydd om den var nödvändig för att förnya eller ompröva ett produktgodkännande. I dessa fall ska uppgiftsskyddsperioden vara 30 månader.

Artikel 317

Växtsorter

Parterna ska skydda växtförädlarrätten, i enlighet med internationella konventionen för skydd av växtförädlingsprodukter, inbegripet det icke-obligatoriska undantaget från förädlarrätten enligt artikel 15.2 i den konventionen, och ska samarbeta för att främja och genomföra denna rätt.

Avsnitt 3

Säkerställande av skydd för immateriella rättigheter

Artikel 318

Allmänna skyldigheter

1. Parterna bekräftar sina åtaganden enligt Tripsavtalet, särskilt del III i detta, och ska föreskriva de kompletterande åtgärder, förfaranden och sanktioner som anges i detta avsnitt för att säkerställa skyddet för immateriella rättigheter ([2]).

2. Dessa kompletterande åtgärder, förfaranden och sanktioner ska vara rättvisa och skäliga, inte onödigt komplicerade eller kostsamma och ska inte medföra oskäliga tidsfrister eller omotiverade dröjsmål.

3. Dessa kompletterande åtgärder och sanktioner ska också vara effektiva, proportionella och avskräckande och ska tillämpas så att hinder för laglig handel inte uppkommer och så att missbruk inte sker.

Artikel 319

Berättigade sökande

Vardera parten ska tillerkänna följande personer och organ rätten att ansöka om tillämpning av de åtgärder, förfaranden och sanktioner som avses i detta avsnitt och i del III i Tripsavtalet:

a) Innehavare av immateriella rättigheter, i överensstämmelse med bestämmelserna i tillämplig lag.

b) Alla andra personer som har tillåtelse att utnyttja dessa rättigheter, i synnerhet licenstagare, i den mån detta tillåts i och överensstämmer med bestämmelserna i tillämplig lag.

([1]) I denna artikel avses med *mindre användningsområde* användning av ett växtskyddsmedel i en part på växter eller växtprodukter som inte odlas i större omfattning i den parten eller som odlas i stor omfattning för att fylla ett exceptionellt växtskyddsbehov.

([2]) I detta underavsnitt avses med *immateriella rättigheter* åtminstone följande rättigheter: upphovsrätt; upphovsrätten närstående rättigheter; en databasframställares *sui generis*-rätt; rättigheter som tillhör framställaren av kretsmönster i halvledarprodukter; varumärkesrättigheter; formskydd; patenträttigheter, inklusive rättigheter som härrör från tilläggsskydd; geografiska beteckningar; bruksmodellskydd; växtförädlarrätt; firmanamn, om dessa är skyddade som exklusiva rättigheter i inhemsk lagstiftning.

c) Organ som förvaltar kollektiva immateriella rättigheter och som regelmässigt anses ha rätt att företräda innehavare av immateriella rättigheter, i den mån detta tillåts i och överensstämmer med bestämmelserna i tillämplig lag.

d) Organ som tillvaratar branschintressen och som regelmässigt anses ha rätt att företräda innehavare av immateriella rättigheter, i den mån detta tillåts i och överensstämmer med bestämmelserna i tillämplig lag.

Underavsnitt 1

Civilrättslig verkställighet

Artikel 320

Åtgärder för att skydda bevisning

1. Vardera parten ska se till att de behöriga rättsliga myndigheterna, redan innan prövningen av sakfrågan inletts och på begäran av en part som har lagt fram skälig bevisning till stöd för sina påståenden att ett immaterialrättsintrång har begåtts eller är omedelbart förestående, får besluta om omedelbara och effektiva interimistiska åtgärder för att säkra relevant bevisning om det påstådda intrånget, förutsatt att sekretessbelagd och annan konfidentiell information skyddas.

2. Sådana åtgärder kan inbegripa en detaljerad beskrivning, med eller utan provexemplar, eller beslag av de påstådda intrångsgörande varorna och, där så är lämpligt, det material och de verktyg som använts för tillverkningen och/eller distributionen av dessa varor samt tillhörande handlingar. Åtgärderna ska om nödvändigt vidtas utan att motparten hörs, särskilt om ett dröjsmål kan antas medföra irreparabel skada för rättighetshavaren eller om det finns en uppenbar risk för att bevisningen kan komma att förstöras.

Artikel 321

Rätt till information

1. Vardera parten ska se till att de behöriga rättsliga myndigheterna, i samband med en rättegång om immaterialrättsintrång och som svar på en berättigad och proportionerlig begäran av käranden, får besluta att information om ursprung och distributionsnät för de intrångsgörande varorna eller tjänsterna ska lämnas av intrångsgöraren och/eller annan person som

a) har befunnits förfoga över de intrångsgörande varorna i kommersiell skala,

b) har befunnits använda de intrångsgörande tjänsterna i kommersiell skala,

c) har befunnits i kommersiell skala tillhandahålla tjänster som använts i intrångsgörande verksamhet,

d) har pekats ut av en person som avses i a, b eller c såsom delaktig i produktion, tillverkning eller distribution av varorna eller tillhandahållandet av tjänsterna.

2. Informationen i punkt 1 ska, beroende på vad som är lämpligt, omfatta

a) namn och adress till producenter, tillverkare, distributörer, leverantörer och andra som tidigare innehaft respektive använt varorna eller tjänsterna, samt tilltänkta grossister och detaljister, och

b) uppgifter om hur mycket som producerats, tillverkats, levererats, mottagits eller beställts samt om erhållet pris på varorna eller tjänsterna.

3. Punkterna 1 och 2 ska inte påverka tillämpningen av andra lagbestämmelser som

a) ger rättighetshavaren rätt till ytterligare information,

b) reglerar hur information som lämnas enligt denna artikel får användas i civilrättsliga eller straffrättsliga förfaranden,

c) reglerar ansvar för missbruk av rätten till information,

d) gör det möjligt att vägra lämna sådan information som skulle tvinga den person som avses i punkt 1 att medge egen eller nära anhörigs medverkan i ett immaterialrättsintrång, eller

e) reglerar sekretesskydd för informationskällor eller behandling av personuppgifter.

Artikel 322

Interimistiska åtgärder och säkerhetsåtgärder

1. Vardera parten ska se till att de rättsliga myndigheterna på begäran av sökanden får utfärda ett interimistiskt föreläggande mot den påstådda intrångsgöraren i syfte att hindra ett omedelbart förestående immaterialrättsintrång eller tillfälligt förbjuda, vid behov förenat med vite om så föreskrivs i inhemsk lagstiftning, en fortsättning av det påstådda intrånget eller göra en fortsättning avhängig av att det ställs säkerhet för ersättning till rättighetshavaren. Ett interimistiskt föreläggande får också utfärdas på samma villkor mot en mellanhand vars tjänster utnyttjas av tredje man för att göra intrång i en immateriell rättighet.

2. Ett interimistiskt föreläggande får även utfärdas i syfte att besluta om beslag eller överlämnande av varor som misstänks göra intrång i en immateriell rättighet för att förhindra att de införs eller omsätts på marknaden.

3. När det gäller ett påstått intrång som begås i kommersiell skala, ska parterna se till att de rättsliga myndigheterna, om sökanden påvisar omständigheter som kan äventyra indrivningen av skadestånd, får belägga fast och rörlig egendom som tillhör den person som påstås ha gjort intrånget med kvarstad, inbegripet frysning av dennes bankkonton och andra tillgångar. I detta syfte får de behöriga myndigheterna besluta att bank-, finans- eller affärshandlingar ska lämnas ut, eller om lämplig tillgång till relevant information.

Artikel 323

Korrigeringsåtgärder

1. Vardera parten ska se till att de behöriga rättsliga myndigheterna på begäran av sökanden, utan att det påverkar det skadestånd som kan utgå till rättighetshavaren på grund av intrånget och utan att någon form av ersättning utgår, åtminstone får besluta att varor som har konstaterats göra intrång i en immateriell rättighet åtminstone slutgiltigt ska avlägsnas från marknaden eller förstöras. Om så är lämpligt får de behöriga rättsliga myndigheterna även besluta att material och verktyg som huvudsakligen har använts för att skapa eller tillverka dessa varor ska förstöras.

2. Parternas rättsliga myndigheter ska ha befogenhet att besluta att dessa åtgärder ska bekostas av intrångsgöraren, såvida det inte åberopas särskilda skäl mot detta.

Artikel 324

Förelägganden

Vardera parten ska se till att de behöriga rättsliga myndigheterna, när de har fastställt att ett intrång har begåtts i en immateriell rättighet, får utfärda ett föreläggande mot intrångsgöraren, samt mot mellanhänder vars tjänster används av en tredje part för att göra immaterialrättsintrång, med förbud att fortsätta intrånget.

Artikel 325

Alternativa åtgärder

Vardera parten får föreskriva att de behöriga rättsliga myndigheterna, när detta är lämpligt och på begäran av den person som kan bli föremål för sådana åtgärder som föreskrivs i artikel 323 och/eller artikel 324 i detta avtal, får besluta att ekonomisk ersättning ska utgå till den skadelidande parten i stället för att tillämpa åtgärderna enligt dessa båda artiklar, om personen i fråga varken har handlat uppsåtligt eller oaktsamt, om ett verkställande av åtgärderna i fråga skulle orsaka denne oproportionerligt stor skada och om ekonomisk ersättning till den skadelidande parten framstår som rimligt tillfredsställande.

Artikel 326

Skadestånd

1. Vardera parten ska se till att de rättsliga myndigheterna, efter ansökan från den skadelidande parten, förpliktar den som har begått immaterialrättsintrång och som visste eller rimligen borde ha vetat att han eller hon ägnade sig åt intrångsgörande verksamhet, att betala ett skadestånd till rättighetshavaren som är lämpligt i förhållande till den faktiska skada som denne har orsakats till följd av intrånget. När de rättsliga myndigheterna fastställer skadeståndsbeloppet

a) ska de beakta alla relevanta omständigheter, såsom de negativa ekonomiska konsekvenserna, däribland utebliven vinst, för den skadelidande parten, den otillbörliga vinst som intrångsgöraren har gjort och, där så är lämpligt, omständigheter av annan än rent ekonomisk karaktär, såsom ideell skada som rättighetshavaren har förorsakats genom intrånget, eller

b) kan de, som ett alternativ till led a där så är lämpligt, fastställa skadeståndet till ett engångsbelopp på grundval av sådana faktorer som åtminstone det belopp som skulle ha betalats i upphovsrättslig ersättning eller avgift om intrångsgöraren hade begärt tillstånd att nyttja den immateriella rättigheten i fråga.

2. I de fall då intrångsgöraren har gjort intrång i immateriella rättigheter utan att ha vetat eller utan att ha rimlig grund till att veta det, får parterna föreskriva att de rättsliga myndigheterna får besluta om återbetalning till den skadelidande parten av vinst eller betalning av ett skadestånd som kan vara fastställt i förväg.

Artikel 327

Kostnader för förfarandet

Vardera parten ska se till att rimliga och proportionerliga kostnader för förfarandet och andra kostnader som har åsamkats den vinnande parten i allmänhet ersätts av den förlorande parten, om detta inte är oskäligt.

Artikel 328

Offentliggörande av domstolsavgöranden

Vardera parten ska se till att de rättsliga myndigheterna i rättsliga förfaranden beträffande intrång i en immateriell rättighet, på begäran av den sökande och på intrångsgörarens bekostnad får besluta om lämpliga åtgärder för att sprida information om avgörandet, inbegripet att avgörandet ska anslås och offentliggöras helt eller delvis.

Artikel 329

Presumtion om innehav av upphovs- eller äganderätt

Vid tillämpningen av de åtgärder, förfaranden och sanktioner som föreskrivs i detta avsnitt gäller följande:

a) För att upphovsmannen till ett litterärt eller konstnärligt verk, om inte motsatsen bevisas, ska anses som sådan och följaktligen ha rätt att föra talan om intrång, ska det vara tillräckligt att den personens namn på sedvanligt sätt finns angivet på verket.

b) Led a ska efter nödvändiga ändringar också tillämpas på innehavare av upphovsrätten närstående rättigheter i fråga om deras skyddade alster.

Underavsnitt 2

Övriga bestämmelser

Artikel 330

Gränsåtgärder

1. Vardera parten ska, om inte annat följer av detta underavsnitt, införa förfaranden som gör det möjligt för en rättighetshavare, som har giltiga skäl att misstänka att varor som gör intrång i en immateriell

rättighet ([1]) kan komma att importeras, exporteras, återexporteras, införas till eller utföras ur tullområdet, hänföras till ett suspensivt arrangemang eller överföras till en frizon eller ett frilager, att lämna in en skriftlig ansökan till de behöriga administrativa eller rättsliga myndigheterna om att tullmyndigheterna ska skjuta upp övergången till fri omsättning av sådana varor eller kvarhålla dem.

2. Vardera parten ska föreskriva att tullmyndigheterna, om det under deras tjänsteutövande och innan rättighetshavaren har lämnat in en ansökan eller fått den godkänd, framkommer att det finns tillräckliga skäl att misstänka att varorna gör intrång i en immateriell rättighet, får skjuta upp frigörandet av varorna eller kvarhålla dem så att rättighetshavaren kan lämna in en ansökan om ingripande enligt punkt 1.

3. Alla rättigheter eller skyldigheter som i inhemsk lagstiftning fastställs för tillämpningen av denna artikel och av del III avsnitt 4 i Trips-avtalet och som rör importören ska även gälla för exportören eller innehavaren av varorna.

4. Vardera parten ska föreskriva att dess behöriga myndigheter ska kräva att en rättighetshavare som begär de förfaranden som beskrivs i punkt 1 lämnar relevanta bevis som övertygar de behöriga myndigheterna om att det, enligt lagstiftningen i den part som föreskriver förfarandena, finns *prima facie*-bevisning för att det skett ett intrång i rättighetshavarens immateriella rättighet samt lämnar tillräckliga upplysningar som rättighetshavaren rimligtvis kan förväntas ha till sitt förfogande så att de misstänkta varorna blir rimligen identifierbara av de behöriga myndigheterna. Kravet att lämna tillräckliga upplysningar får inte oskäligen försvåra tillgripandet av förfarandena i punkt 1.

5. För att fastställa om intrång gjorts i en immateriell rättighet ska tullkontoret underrätta rättighetshavaren, på dennes begäran och om uppgifterna är kända, om namn och adress på mottagaren, avsändaren eller innehavaren av varorna och om ursprung och härkomst för de varor som misstänks göra intrång i en immateriell rättighet.

Tullkontoret ska också ge sökanden möjlighet att inspektera varor vars frigörande har skjutits upp eller som har kvarhållits. Vid undersökningen av varorna får tullkontoret ta prover och på rättighetshavarens begäran överlämna eller sända dessa till denne, men endast för analys och i syfte att underlätta det fortsatta förfarandet.

6. Tullmyndigheterna ska aktivt verka för att inrikta sig på och identifiera sändningar med varor som misstänks göra intrång i en immateriell rättighet, på grundval av metoder för riskanalys. De ska inrätta system för nära samarbete med rättighetshavare, inbegripet verkningsfulla mekanismer för insamling av information för riskanalysen.

7. Parterna är överens om att samarbeta i syfte att avskaffa internationell handel med varor som gör intrång i immateriella rättigheter. För det ändamålet ska de framför allt, vid behov, utbyta information och organisera samarbete mellan sina behöriga myndigheter i fråga om handel med varor som gör intrång i immateriella rättigheter.

8. När det gäller transitering genom en parts territorium av varor som är avsedda för den andra partens territorium, ska den förra parten tillhandahålla den senare parten uppgifter som möjliggör effektiva åtgärder mot sändningar av varor som misstänks göra intrång i en immateriell rättighet.

9. Utan att det påverkar andra former av samarbete kommer protokoll III om ömsesidigt administrativt bistånd i tullfrågor att vara tillämpligt i fråga om punkterna 7 och 8 i denna artikel när det gäller verksamhet som strider mot tullagstiftningen i samband med immateriella rättigheter.

([1]) I denna artikel avses med *varor som gör intrång i immateriella rättigheter*

a) *varumärkesförfalskade varor*:
   i) varor, inbegripet emballage, som utan tillstånd har försetts med ett varumärke som är identiskt med det giltigt registrerade varumärket för varor av samma slag eller som i väsentliga drag inte kan skiljas från ett sådant varumärke och som därigenom gör intrång i varumärkesinnehavarens rättigheter,
   ii) varje varumärkessymbol såsom logotyp, etikett, klistermärke, broschyr, bruksanvisning eller garantihandling, även om den föreligger separat, under samma omständigheter som de varor som avses i led i,
   iii) emballagematerial som är försett med varumärket för varumärkesförfalskade varor och som föreligger separat, under samma omständigheter som de varor som avses i led i,

b) *pirattillverkade varor*: varor som är eller innehåller kopior som tillverkats utan medgivande från innehavaren av upphovsrätten eller från en person med vederbörligt tillstånd av rättighetshavaren i tillverkningslandet, och som tillverkats direkt eller indirekt från en artikel där tillverkningen av kopian skulle ha utgjort en överträdelse av en upphovsrätt, en närstående rättighet eller formskyddet enligt lagstiftningen i importlandet, oavsett om upphovsrätten, den närstående rättigheten eller formskyddet registrerats enligt inhemsk lagstiftning eller inte,

c) varor som enligt lagstiftningen hos den part där ansökan om tullmyndigheternas ingripande lämnas in gör intrång i ett patent, en växtförädlarrätt eller en geografisk beteckning.

10. Den underkommitté för tullfrågor som avses i artikel 200 i detta avtal ska vara ansvarig för att denna artikel fungerar och genomförs på ett korrekt sätt.

Artikel 331

Uppförandekoder

Parterna ska uppmuntra

a) att branschorganisationer eller branschsammanslutningar utarbetar uppförandekoder som ska bidra till att säkerställa skyddet för immateriella rättigheter, och

b) att utkast till uppförandekoder lämnas till respektive parts behöriga myndigheter tillsammans med eventuella utvärderingar av tillämpningen av dessa uppförandekoder.

Artikel 332

Samarbete

1. Parterna är överens om att samarbeta för att stödja genomförandet av åtagandena och skyldigheterna enligt detta kapitel.

2. Om inte annat följer av avdelning VI ((Finansiellt stöd samt bestämmelser om bedrägeribekämpning och kontroll) i detta avtal omfattar samarbetsområdena, men är inte begränsade till, följande verksamhet:

a) informationsutbyte om den rättsliga ramen för immateriella rättigheter samt relevanta bestämmelser om skydd och säkerställande av skydd; utbyte av erfarenheter om lagstiftningsprocessen på dessa områden,

b) utbyte av erfarenheter av och information om skyddet av immateriella rättigheter,

c) utbyte av erfarenheter om genomförandet på central och underordnad nivå mellan tull och polis samt administrativa och rättsliga organ; samordning, även med andra länder, för att hindra export av förfalskade varor,

d) kapacitetsuppbyggnad, personalutbyte och utbildning av personal,

e) främjande och spridning av information om immateriella rättigheter, bland annat i näringslivet och det civila samhället; ökad medvetenhet hos konsumenter och rättighetshavare,

f) stärkt institutionellt samarbete, till exempel mellan myndigheter för immateriella rättigheter,

g) aktivt ökande av medvetenheten och höjande av utbildningsnivån hos allmänheten i fråga om immateriella rättigheter, utarbetande av ändamålsenliga strategier för att hitta de viktigaste målgrupperna och inrättande av kommunikationsprogram för att öka medvetenheten hos konsumenter och media om effekterna av kränkningar av immateriella rättigheter, bland annat riskerna för hälsa och säkerhet och kopplingen till organiserad brottslighet.

KAPITEL 10

Konkurrens

Avsnitt 1

Antitrustfrågor och koncentrationer

Artikel 333

Definitioner

I detta avsnitt gäller följande definitioner:

1. *konkurrensmyndighet*: när det gäller unionen, Europeiska kommissionen och när det gäller Moldavien, konkurrensrådet,

2. *konkurrenslagstiftning*:

a) när det gäller unionen, artiklarna 101, 102 och 106 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, rådets förordning (EG) nr 139/2004 av den 20 januari om kontroll av företagskoncentrationer (EG:s koncentrationsförordning) samt tillämpningsförordningar till eller ändringar av dessa,

b) när det gäller Moldavien, konkurrenslag nr 183 av den 11 juli 2012 och tillämpningsförordningar till eller ändringar av denna, och

c) alla ändringar av instrument i leden a och b som kan komma att vidtas efter det att detta avtal har trätt i kraft.

Artikel 334

Principer

Parterna erkänner vikten av fri och icke snedvriden konkurrens i sina handelsförbindelser. Parterna medger att konkurrensbegränsande affärsmetoder kan störa marknaderna och motverkar fördelarna med handelsliberaliseringen.

Artikel 335

Genomförande

1. Vardera parten ska på sitt respektive territorium bibehålla en heltäckande konkurrenslagstiftning som effektivt tar itu med konkurrensbegränsande avtal, samordnade förfaranden och konkurrensbegränsande ensidiga åtgärder från företag med dominerande marknadsinflytande och som effektivt kontrollerar företagskoncentrationer.

2. Vardera parten ska bibehålla en operativt oberoende myndighet med lämpliga mänskliga och finansiella resurser i syfte att effektivt efterleva den konkurrenslagstiftning som avses i artikel 333.2.

3. Parterna erkänner vikten av att tillämpa sin respektive konkurrenslagstiftning på ett öppet och icke-diskriminerande sätt med respekt för principerna för rättvisa förfaranden och berörda företags rätt att höras.

Artikel 336

Statliga monopol, offentliga företag och företag med särskilda eller exklusiva rättigheter

1. Inget i detta kapitel hindrar en part från att utse eller bibehålla statliga monopol eller offentliga företag, eller från att ge företag särskilda eller exklusiva rättigheter i enlighet med sin respektive lagstiftning.

2. Vardera parten ska se till att statliga handelsmonopol, offentliga företag och företag med särskilda eller exklusiva rättigheter omfattas av den konkurrenslagstiftning som avses i artikel 333.2, i den mån tillämpningen av denna lagstiftning inte hindrar det rättsliga eller faktiska genomförandet av dessa företags särskilda uppgifter av allmänt intresse.

Artikel 337

Öppenhet och utbyte av information

1. Parterna erkänner vikten av samarbete och samordning mellan sina respektive konkurrensmyndigheter för att stärka en effektiv efterlevnad av konkurrenslagstiftningen och uppfylla målen i detta avtal genom främjande av konkurrens och begränsning av konkurrensbegränsande affärsmetoder eller konkurrensbegränsande transaktioner.

2. Vardera konkurrensmyndigheten kan i detta syfte meddela den andra konkurrensmyndigheten att den vill samarbeta i frågor som rör efterlevnaden i endera parten. Ingendera parten ska hindras från att fatta självständiga beslut i frågor som omfattas av samarbetet.

3. I syfte att underlätta en effektiv efterlevnad av sina respektive konkurrenslagar får konkurrensmyndigheterna utbyta icke-konfidentiell information. Allt informationsutbyte ska omfattas av de sekretessnormer som gäller i vardera parten. Vid informationsutbyte enligt denna artikel ska parterna beakta de begränsningar som följer av tystnadsplikten och skyddet för företagshemligheter i deras respektive jurisdiktioner.

Artikel 338

Tvistlösning

Bestämmelserna om tvistlösningsmekanismen i kapitel 14 (Tvistlösning) i avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal ska inte gälla för detta avsnitt.

Avsnitt 2

Statligt stöd

Artikel 339

Allmänna principer och tillämpningsområde

1. Statligt stöd som ges av unionen eller Moldavien eller genom endera partens medel, oavsett form, och som snedvrider eller hotar att snedvrida konkurrensen genom att gynna vissa företag eller produktion av vissa varor och tjänster samt påverkar handeln mellan parterna, ska vara oförenligt med detta avtal.

2. Detta kapitel ska inte gälla för statligt stöd som rör fiske, produkter som omfattas av bilaga 1 till jordbruksavtalet eller annat stöd som omfattas av jordbruksavtalet.

Artikel 340

Bedömning av statligt stöd

1. Statligt stöd ska bedömas på grundval av de kriterier som uppkommer vid tillämpningen av de konkurrensregler som gäller i EU, särskilt artikel 107 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt och de rättsakter för tolkning av bestämmelserna som antagits av EU-institutionerna, inbegripet relevant rättspraxis från Europeiska unionens domstol.

2. De skyldigheter som följer av denna artikel ska gälla inom fem år från dagen för detta avtals ikraftträdande.

Artikel 341

Lagstiftning om och myndighet för statligt stöd

1. Parterna ska anta eller bibehålla, beroende på vad som är tillämpligt, lagstiftning för kontroll av statligt stöd. De ska också upprätta eller bibehålla, beroende på vad som är lämpligt, en operativt oberoende myndighet med de befogenheter som krävs för kontroll av statligt stöd. Myndigheten ska bland annat ha befogenhet att tillåta statliga stödordningar och enskilda statliga stödåtgärder samt befogenhet att beordra att statligt stöd som beviljats olagligen återkrävs.

2. De skyldigheter som följer av denna artikel ska fullgöras inom två år från dagen för detta avtals ikraftträdande.

3. Stödordningar som införts före inrättandet av myndigheten för statligt stöd ska anpassas inom åtta år från dagen för detta avtals ikraftträdande. Utan att det påverkar andra kapitel i detta avtal ska anpassningsperioden förlängas med högst tio år från dagen för detta avtals ikraftträdande när det gäller statliga stödordningar som upprättats inom ramen för Moldaviens lag nr 440-XV om ekonomiska frizoner av den 27 juli 2001.

Artikel 342

Öppenhet

1. Vardera parten ska sörja för öppenhet vad gäller statligt stöd. I detta syfte ska vardera parten från och med den 1 januari 2016 vartannat år lägga fram en rapport till den andra parten som i fråga om metod och framställning motsvarar EU:s årliga översikt över statligt stöd. En sådan rapport ska anses ha lämnats om vardera parten gjort relevanta uppgifter tillgängliga på en allmänt tillgänglig webbplats.

2. Om en part anser att dess handel påverkas av ett enskilt fall av statligt stöd som beviljats av den andra parten, får den berörda parten begära att den andra parten lämnar upplysningar om det enskilda fallet av statligt stöd.

Artikel 343

Konfidentialitet

Vid informationsutbyte enligt detta kapitel ska parterna beakta de begränsningar som följer av tystnadsplikten och skyddet för företagshemligheter.

Artikel 344

Översyn

Parterna ska fortlöpande se över alla frågor som avses i detta kapitel. Vardera parten får hänskjuta sådana frågor till associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 438.4 i detta avtal. Parterna är överens om att vartannat år från och med detta avtals ikraftträdande se över de framsteg som har gjorts i fråga om genomförandet av detta kapitel, såvida parterna inte kommer överens om något annat.

KAPITEL 11

Handelsrelaterad energi

Artikel 345

Definitioner

I detta kapitel gäller följande definitioner:

1. *energiprodukter*: råolja (HS-nummer 27.09), naturgas (HS-nummer 27.11) och elektrisk energi (HS-nummer 27.16).

2. *fast infrastruktur*: alla överförings- eller distributionsnät, anläggningar för kondenserad naturgas (LNG-anläggningar) eller lagringsanläggningar enligt definitionerna i Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/55/EG av den 26 juni 2003 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas och Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/54/EG av den 26 juni 2003 om gemensamma regler för den inre marknaden för el,

3. *transport*: överföring och distribution enligt definitionerna i direktiven 2003/54/EG och 2003/55/EG, samt transport eller överföring av olja genom rörledningar,

4. *otillåtet utnyttjande*: all verksamhet som består i att olagligt utnyttja energiprodukter från fast infrastruktur.

Artikel 346

Inhemska reglerade priser

1. I enlighet med protokollet rörande Moldaviens anslutning till energigemenskapen ska priset för leverans av gas och el till icke-hushållskunder uteslutande avgöras av tillgång och efterfrågan.

2. Genom undantag från punkt 1 får en part i det allmänna ekonomiska intresset (1) införa en skyldighet för företag som gäller priset för leverans av naturgas och el (nedan kallad *reglerat pris*). Om en icke-hushållskund inte kan komma överens med en leverantör om ett pris för el eller naturgas som är lägre än eller lika med det reglerade priset för naturgas eller el, ska icke-hushållskunden ha rätt att ingå ett kontrakt för leverans av el eller naturgas med en leverantör där det reglerade priset inte tillämpas. Icke-hushållskunden ska i vilket fall som helst vara fri att förhandla fram och underteckna ett kontrakt med en alternativ leverantör.

3. Den part som ålägger en skyldighet enligt punkt 2 ska se till att skyldigheten är klart definierad, öppen, proportionell, icke-diskriminerande, kontrollerbar och tidsbegränsad. När parten ålägger en sådan skyldighet ska den också garantera att andra företag kan nå ut till konsumenterna på samma villkor.

4. Om en part reglerar det pris för vilket naturgas och el säljs på den inhemska marknaden ska den parten se till att metoden för att beräkna det reglerade priset offentliggörs innan det reglerade priset börjar gälla.

Artikel 347

Förbud mot dubbel prissättning

1. Utan att det påverkar möjligheten att införa reglerade priser i överensstämmelse med artikel 346.2 och 246.3 i detta avtal får ingendera parten och ingen av parternas tillsynsmyndigheter anta eller behålla åtgärder som leder till att priset vid export av energiprodukter till den andra parten är högre än det pris som tas ut för sådana produkter när de är avsedda för inhemsk konsumtion.

2. Den exporterande parten ska på begäran av den andra parten tillhandahålla bevisning för att olika priser för samma energiprodukter vid försäljning på den inhemska marknaden respektive på export inte är följden av en åtgärd som är förbjuden enligt punkt 1.

Artikel 348

Transitering

Parterna ska vidta alla åtgärder som är nödvändiga för att underlätta transitering, i enlighet med principen om fri transitering samt med artikel V.1, V.2, V.4 och V.5 i Gatt 1994 och artikel 7.1 och 7.3 i energistadgefördraget, som införlivas med detta avtal och utgör en del av detta.

Artikel 349

Transport

När det gäller transport av el och gas, särskilt tredje parts tillgång till fast infrastruktur, ska parterna anpassa sin lagstiftning, i enlighet med bilaga VIII till detta avtal och fördraget om energigemenskapen, i syfte att se till att priserna, som ska offentliggöras innan de börjar gälla, förfarandena för tilldelning av kapacitet och alla andra förutsättningar är objektiva, rimliga och öppna och att ingen diskriminering sker på grundval av ursprung, ägande eller destination för elen eller gasen.

Artikel 350

Otillåtet utnyttjande av varor under transitering

Vardera parten ska vidta alla nödvändiga åtgärder för att förhindra och hantera alla former av otillåtet utnyttjande av energiprodukter som transiteras genom dess territorium med hjälp av en enhet som omfattas av den partens kontroll eller jurisdiktion.

(1) Begreppet *allmänt ekonomiskt intresse* ska tolkas på samma sätt som i artikel 106 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt och i synnerhet i överensstämmelse med Europeiska domstolens rättspraxis.

Artikel 351

Oavbruten transitering

1. En part får inte ingripa i transitering av energiprodukter genom dess territorium, utom om ett sådant ingripande uttryckligen fastställs i ett kontrakt eller annat avtal som reglerar sådan transitering.

2. I händelse av en tvist i en fråga som gäller parterna eller en eller flera enheter som omfattas av den ena partens kontroll eller jurisdiktion, får en part genom vars territorium energiprodukter transiteras inte före slutförandet av ett tvistlösningsförfarande enligt kontraktet eller avtalet i fråga eller ett förfarande vid nödsituationer enligt bilaga XXXI till detta avtal eller enligt kapitel 14 (Tvistlösning) i avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal, avbryta eller minska sådan transitering, eller tillåta att en enhet under dess kontroll eller jurisdiktion, inbegripet ett statligt handelsföretag, avbryter eller minskar sådan transitering, utom under de omständigheter som anges i punkt 1 i denna artikel.

3. En part ska inte hållas ansvarig för ett avbrott eller en minskning av transitering enligt denna artikel om den parten inte har möjlighet att leverera eller transitera energiprodukter på grund av handlingar som kan tillskrivas ett tredjeland eller en enhet under ett tredjelands kontroll eller jurisdiktion.

Artikel 352

Transiteringsskyldighet för systemansvariga

Vardera parten ska se till att de systemansvariga för den fasta infrastrukturen vidtar de åtgärder som är nödvändiga för att

a) minimera risken för att transiteringen oavsiktligt avbryts eller minskas, och

b) omgående se till att den transitering som oavsiktligt avbrutits eller minskat åter fungerar normalt.

Artikel 353

Tillsynsmyndighet för el och naturgas

1. I enlighet med direktiv 2003/55/EG och direktiv 2003/54/EG ska en tillsynsmyndighet på området för naturgas och el vara juridiskt åtskild från och funktionellt oberoende av alla andra offentliga eller privata organ och ha de befogenheter som krävs för att säkerställa effektiv konkurrens och en väl fungerande marknad.

2. En tillsynsmyndighets beslut och de förfaranden som den tillämpar ska vara opartiska i förhållande till alla aktörer på marknaden.

3. En aktör som påverkas av en regleringsmyndighets beslut ska ha rätt att överklaga beslutet till en överklagandeinstans som är oberoende av de berörda parterna. Om instansen i fråga inte har domstolskaraktär, ska den alltid lämna en skriftlig motivering till sitt beslut, som dessutom ska granskas av en opartisk och oberoende rättslig myndighet. Beslut som fattats av överklagandeinstanser ska verkställas.

Artikel 354

Förhållande till fördraget om energigemenskapen

1. Om bestämmelserna i detta kapitel skulle strida mot bestämmelserna i fördraget om energigemenskapen eller de bestämmelser i unionslagstiftningen som är tillämpliga enligt fördraget om energigemenskapen, ska bestämmelserna i fördraget om energigemenskapen eller de bestämmelser i unionslagstiftningen som är tillämpliga enligt fördraget om energigemenskapen ha företräde i de avseenden som konflikten gäller.

2. Vid genomförandet av detta kapitel ska företräde ges till antagande av lagstiftning eller andra akter som är förenliga med fördraget om energigemenskapen eller som bygger på den lagstiftning som är tillämplig i unionen. Vid en eventuell tvist som rör detta kapitel ska lagstiftning eller andra akter som uppfyller dessa kriterier antas vara förenliga med detta kapitel. Vid bedömningen av huruvida lagstiftning eller andra akter uppfyller dessa kriterier ska alla relevanta beslut som fattats enligt artikel 91 i fördraget om energigemenskapen beaktas.

3. Ingendera parten får använda bestämmelserna om tvistlösning i detta avtal för att åberopa ett åsidosättande av bestämmelserna i fördraget om energigemenskapen.

KAPITEL 12

Öppenhet

Artikel 355

Definitioner

I detta kapitel gäller följande definitioner:

1. *åtgärd med allmän tillämpning*: lagar, förordningar, rättsliga avgöranden, förfaranden och administrativa avgöranden med allmän tillämpning samt andra allmänna eller abstrakta rättsakter, tolkningar eller andra krav som kan ha konsekvenser för frågor som omfattas av avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal. Definitionen omfattar inte avgöranden som gäller en enskild person.

2. *berörd person*: en fysisk eller juridisk person som kan omfattas av alla rättigheter eller skyldigheter enligt åtgärder med allmän tillämpning i den mening som avses i avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal.

Artikel 356

Syfte och tillämpningsområde

Parterna erkänner den betydelse som deras regelverk kan ha för handel och investeringar mellan dem och ska tillhandahålla en förutsägbar lagstiftning för ekonomiska aktörer och effektiva förfaranden med vederbörlig hänsyn till rättssäkerhet och proportionalitet.

Artikel 357

Offentliggörande

1. Vardera parten ska se till att åtgärder med allmän tillämpning

a) omedelbart görs lättillgängliga via ett officiellt angivet medium, och om möjligt elektroniskt, på ett sätt som gör att vem som helst kan sätta sig in i dem,

b) innehåller en förklaring av målet för och motiveringen till sådana åtgärder, och

c) medger tillräcklig tid mellan offentliggörandet av sådana åtgärder och deras ikraftträdande, utom i vederbörligen motiverade fall.

2. Vardera parten ska

a) sträva efter att på ett tidigt stadium som förefaller lämpligt offentliggöra alla förslag till antagande eller till ändring av en åtgärd med allmän tillämpning, inbegripet en förklaring av målet för och motiveringen till förslaget,

b) ge berörda personer rimlig möjlighet att framföra synpunkter på ett sådant förslag, och i så god tid att de berörda personerna hinner lämna sådana synpunkter, och

c) sträva efter att ta hänsyn till berörda personers synpunkter på föreslaget.

Artikel 358

Förfrågningar och kontaktpunkter

1. För att underlätta kommunikationen mellan parterna i alla frågor som omfattas av avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal ska vardera parten utse en kontaktpunkt som fungerar som samordnare.

2. Vardera parten ska bibehålla eller upprätta lämpliga mekanismer för att svara på förfrågningar vad gäller åtgärder med allmän tillämpning som har föreslagits eller trätt i kraft, och hur de ska tillämpas. Förfrågningar kan riktas till den kontaktpunkt som inrättas enligt punkt 1 eller till andra mekanismer, beroende på vad som är lämpligt.

3. Parterna erkänner att alla svar enligt punkt 2 inte är definitiva eller rättsligt bindande utan endast ges upplysningsvis, om inte annat föreskrivs i deras respektive lagar och andra författningar.

4. På begäran av en part ska den andra parten omedelbart lämna information och svara på frågor som gäller en åtgärd med allmän tillämpning eller ett förslag till antagande eller ändring av en åtgärd med allmän tillämpning som den begärande parten anser kan påverka funktionen hos avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal, oavsett om den begärande parten tidigare underrättats om åtgärden eller inte.

Artikel 359

Förvaltning av åtgärder med allmän tillämpning

Vardera parten ska på ett objektivt, opartiskt och skäligt sätt förvalta alla åtgärder med allmän tillämpning. I detta syfte ska vardera parten, när sådana åtgärder i specifika fall tillämpas på enskilda personer, varor eller tjänster i den andra parten

a) sträva efter att i enlighet med sina egna förfaranden ge de personer som direkt berörs av ett förfarande rimligt varsel när ett förfarande inleds, inbegripet en beskrivning av förfarandets art, en redogörelse för den rättsliga grund enligt vilken förfarandet inletts och en allmän beskrivning av tvistefrågorna,

b) ge sådana berörda personer rimlig möjlighet att lägga fram fakta och argument till stöd för sin ståndpunkt innan en slutgiltig administrativ åtgärd vidtas, i den mån tiden, förfarandets art och allmänintresset tillåter det, och

c) se till att förfarandena grundar sig på och överensstämmer med partens lagstiftning.

Artikel 360

Överprövning och överklagande

1. Vardera parten ska inrätta eller bibehålla domstolar, skiljedomstolar eller förvaltningsdomstolar eller motsvarande förfaranden som snabbt kan pröva och vid behov vidta korrigerande administrativa åtgärder i frågor som omfattas av avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal. Sådana domstolar eller förfaranden ska vara opartiska och oberoende av den instans eller myndighet som svarar för den administrativa tillsynen, och de som är ansvariga för dem får inte ha ett väsentligt intresse i ärendets utgång.

2. Vardera parten ska se till att parterna i målet i alla sådana domstolar eller förfaranden har rätt till

a) en rimlig möjlighet att stödja eller försvara sin ståndpunkt, och

b) ett beslut som bygger på bevisning och inlämnade handlingar eller, när så krävs i partens lagstiftning, handlingar som den administrativa myndigheten sammanställt.

3. Med förbehåll för överklagande eller ytterligare överprövning i enlighet med dess lagstiftning ska vardera parten se till att den instans eller behöriga myndighet som ansvarar för den administrativa åtgärden i fråga genomför beslutet och rättar sig efter det i sin praxis.

Artikel 361

Lagstiftningens kvalitet och effektivitet samt god förvaltningssed

1. Parterna är överens om att samarbeta för att främja god kvalitet och effektivitet i lagstiftningen, bland annat genom utbyte av information och bästa praxis rörande sin respektive regleringspolitik och sina respektive konsekvensutredningar.

2. Parterna erkänner vikten av principerna för god förvaltningssed ([1]) och är överens om att samarbeta för att främja sådana principer, bland annat genom utbyte av information och bästa praxis.

([1]) I enlighet med Europarådets *Recommendation of the Committee of Ministers to member states on good administration*, CM/Rec(2007)7 av den 20 juni 2007.

Artikel 362

Särskilda regler

Bestämmelserna i detta kapitel ska tillämpas utan att det påverkar särskilda regler om öppenhet som fastställs i andra kapitel i avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal.

KAPITEL 13

Handel och hållbar utveckling

Artikel 363

Bakgrund och mål

1. Parterna erinrar om Agenda 21 från Förenta nationernas konferens om miljö och utveckling från 1992, ILO:s deklaration om grundläggande principer och rättigheter i arbetslivet från 1998, genomförandeplanen från Johannesburg om hållbar utveckling från 2002, Förenta nationernas ekonomiska och sociala råds ministerdeklaration från 2006 om full sysselsättning och anständiga arbetsvillkor för alla samt ILO:s förklaring om social rättvisa för en rättvis globalisering från 2008. Parterna bekräftar sitt åtagande att främja utvecklingen av den internationella handeln på ett sätt som bidrar till målet om hållbar utveckling, för nuvarande och kommande generationers välfärd, samt att se till att detta mål integreras i och avspeglas på alla nivåer av deras handelsförbindelser.

2. Parterna bekräftar sitt åtagande att uppnå en hållbar utveckling och erkänner att ekonomisk utveckling, social utveckling och miljöskydd är dess av varandra avhängiga och ömsesidigt förstärkande grundpelare. Parterna understryker fördelen av att betrakta handelsrelaterade arbetsmarknads ([1])- och miljöfrågor som en del av en övergripande strategi för handel och hållbar utveckling.

Artikel 364

Rätt att reglera och skyddsnivåer

1. Parterna erkänner vardera partens rättighet att själv besluta om sin politik och sina prioriteringar vad gäller hållbar utveckling, fastställa den egna inhemska nivån för miljö- och arbetarskydd samt att anta eller ändra relevant lagstiftning och politik, med hänsyn tagen till de internationellt erkända normer och överenskommelser som det hänvisas till i artiklarna 365 och 366 i detta avtal.

2. I detta sammanhang ska vardera parten sträva efter att se till att dess lagstiftning och politik säkrar och främjar höga nivåer av miljö- och arbetarskydd och sträva efter att fortsätta att förbättra denna lagstiftning och politik och de underliggande skyddsnivåerna.

Artikel 365

Multilaterala arbetsnormer och avtal

1. Parterna erkänner att full och produktiv sysselsättning och anständiga arbetsvillkor för alla är grundläggande för att hantera globaliseringen och bekräftar sitt åtagande att främja utvecklingen av internationell handel på ett sätt som leder till full och produktiv sysselsättning och anständiga arbetsvillkor för alla. I detta sammanhang åtar sig parterna att vid behov samråda och samarbeta när det gäller handelsrelaterade arbetsmarknadsfrågor av gemensamt intresse.

2. Parterna åtar sig, i enlighet med sina skyldigheter såsom medlemmar i ILO och enligt ILO:s förklaring om grundläggande principer och rättigheter i arbetslivet, samt uppföljningen av denna från 1998, att respektera, främja och i sin lagstiftning och praxis på hela sitt territorium införa de internationellt erkända grundläggande arbetsnormer som fastställs i de grundläggande ILO-konventionerna, särskilt

a) föreningsfrihet och faktiskt erkännande av rätten till kollektiva förhandlingar,

b) avskaffande av alla former av tvångsarbete eller obligatoriskt arbete,

([1]) Hänvisningarna till arbete i detta kapitel inbegriper de frågor av betydelse för ILO:s strategiska mål som ligger till grund för agendan för anständigt arbete, i enlighet med ILO:s förklaring från 2008 om social rättvisa för en rättvis globalisering.

c) faktiskt avskaffande av barnarbete, och

d) undanröjande av diskriminering vid anställning och yrkesutövning.

3. Parterna bekräftar sitt åtagande att i sin lagstiftning och praxis faktiskt genomföra de grundläggande och prioriterade ILO-konventionerna samt andra ILO-konventioner som ratificerats av medlemsstaterna respektive Moldavien.

4. Parterna kommer också att överväga att ratificera de återstående prioriterade konventionerna samt andra konventioner som ILO klassificerat som uppdaterade. Parterna ska i detta sammanhang regelbundet utbyta information om sin respektive situation och sina respektive framsteg i ratificeringsprocessen.

5. Parterna erkänner att överträdelser av de grundläggande principerna och rättigheterna i arbetslivet inte får åberopas eller på annat sätt användas som en legitim komparativ fördel och att arbetsnormer inte bör användas i handelsprotektionistiskt syfte.

Artikel 366

Multilateral miljöförvaltning och multilaterala miljöavtal

1. Parterna erkänner värdet av internationell miljöförvaltning och multilaterala miljöavtal som det internationella samfundets svar på globala och regionala miljöproblem, och betonar behovet av att öka det ömsesidiga stödet mellan handelspolitik och miljöpolitik. Parterna åtar sig i detta sammanhang att på lämpligt sätt samråda och samarbeta rörande förhandlingar om handelsrelaterade miljöproblem och andra handelsrelaterade miljöfrågor av gemensamt intresse.

2. Parterna bekräftar åtagandet att i sin lagstiftning och praxis faktiskt genomföra de multilaterala miljöavtal i vilka de är parter.

3. Parterna ska regelbundet utbyta information om sin respektive situation och sina respektive framsteg när det gäller ratificeringen av de multilaterala miljöavtalen eller ändringar av sådana avtal.

4. Parterna bekräftar sitt åtagande att uppnå slutmålet i FN:s ramkonvention om klimatförändringen och protokollet till denna (Kyotoprotokollet). De åtar sig att samarbeta vid utarbetandet av framtida internationella ramverk om klimatförändringen enligt FN:s ramkonvention om klimatförändringen och därtill hörande avtal och beslut.

5. Inget i detta avtal ska hindra parterna från att anta eller bibehålla åtgärder för att genomföra de multilaterala miljöavtal som de är parter i, under förutsättning att sådana åtgärder inte tillämpas på ett sätt som skulle utgöra ett medel för godtycklig eller oberättigad diskriminering mellan parterna eller innefatta en förtäckt begränsning av handeln.

Artikel 367

Handel och investeringar som främjar hållbar utveckling

Parterna bekräftar sitt åtagande att förstärka handelns bidrag till att nå målet om hållbar utveckling i dess ekonomiska, sociala och miljömässiga aspekter. Därför gäller följande:

a) Parterna erkänner den betydelse som grundläggande arbetsnormer och anständiga arbetsvillkor kan ha för ekonomisk effektivitet, innovation och produktivitet, och ska verka för större politisk samstämmighet mellan handelspolitiken å ena sidan och sysselsättnings- och arbetsmarknadspolitiken å den andra.

b) Parterna ska sträva efter att underlätta och främja handel och investeringar i miljövaror och miljötjänster, bland annat genom att ta itu med icke-tariffära handelshinder.

c) Parterna ska sträva efter att underlätta undanröjandet av handels- och investeringshinder för varor och tjänster som spelar en viktig roll när det gäller att begränsa klimatförändringarna, till exempel hållbara förnybara energikällor och energieffektiva varor och tjänster, bland annat genom antagande av ramverk som främjar användning av bästa tillgängliga teknik och genom främjande av standarder som fullgör miljömässiga och ekonomiska behov och minimerar tekniska handelshinder.

d) Parterna är överens om att främja handel med varor som bidrar till bättre sociala villkor och miljövänliga metoder, inbegripet varor som ingår i frivilliga system för hållbar utveckling såsom system för rättvis och etisk handel och miljömärkning samt certifieringssystem för produkter som bygger på naturresurser.

e) Parterna är överens om att främja företagens sociala ansvar, bland annat genom informationsutbyte och bästa praxis. Parterna hänvisar i detta sammanhang till relevanta internationellt erkända principer och riktlinjer, såsom OECD:s riktlinjer för multinationella företag, FN:s Global Compact-initiativ och ILO:s trepartsdeklaration om principerna för multinationella företag och socialpolitik.

Artikel 368

Biologisk mångfald

1. Parterna erkänner vikten av att sörja för bevarandet och den hållbara användningen av biologisk mångfald som en viktig faktor för att uppnå hållbar utveckling, och bekräftar sitt åtagande att bevara och hållbart använda den biologiska mångfalden i överensstämmelse med konventionen om biologisk mångfald och andra relevanta internationella instrument i vilka de är parter.

2. För detta ändamål åtar sig parterna att

a) främja handel med produkter som bygger på naturresurser och som framställts genom hållbar användning av biologiska resurser, samt bidra till bevarandet av den biologiska mångfalden,

b) utbyta information om åtgärder rörande handel med produkter som bygger på naturresurser vilka syftar till att stoppa förlusten av biologisk mångfald och minska trycket på den biologiska mångfalden samt, i tillämpliga fall, samarbeta för att maximera effekterna av och sörja för ömsesidigt stöd mellan sina respektive strategier,

c) främja förteckning av arter enligt konventionen om internationell handel med utrotningshotade arter av vilda djur och växter (Cites) om dessa arters bevarande anses vara i riskzonen, och

d) samarbeta på regional och global nivå i syfte att främja bevarande och hållbar användning av biologisk mångfald i naturliga ekosystem eller jordbruksekosystem, inbegripet utrotningshotade arter och deras livsmiljö, särskilt skyddade naturområden och genetisk mångfald, återställande av ekosystem och undanröjande eller minskning av negativa miljöeffekter som härrör från användning av levande och icke-levande naturresurser eller av ekosystem.

Artikel 369

Hållbar förvaltning av skogar och handel med skogsprodukter

1. Parterna erkänner vikten av att sörja för bevarande och hållbar förvaltning av skogar och skogarnas bidrag till parternas ekonomiska, miljörelaterade och sociala mål.

2. För detta ändamål åtar sig parterna att

a) främja handeln med skogsprodukter som härrör från hållbart förvaltade skogar och som skördats i enlighet med den inhemska lagstiftningen i avverkningslandet; åtgärder i detta avseende kan omfatta ingående av ett frivilligt partnerskapsavtal om skogslagstiftningens efterlevnad samt förvaltning av och handel med skog,

b) utbyta information om åtgärder för att främja konsumtionen av timmer och timmerprodukter från hållbart förvaltade skogar och i tillämpliga fall samarbeta för att utveckla sådana åtgärder,

c) anta åtgärder för att främja bevarande av skogarna samt bekämpa olaglig skogsavverkning och den därmed sammanhängande handeln, inbegripet, i lämpliga fall, med avseende på tredjeländer,

d) utbyta information om åtgärder för att förbättra skogsförvaltningen och i tillämpliga fall samarbeta för att maximera effekterna av och sörja för ömsesidigt stöd mellan sina respektive strategier för att utesluta olagligt avverkat timmer och timmerprodukter från handelsflödena,

e) främja förteckning av träslag enligt konventionen om internationell handel med utrotningshotade arter av vilda djur och växter (Cites) om dessa träslags bevarande anses vara i riskzonen, och

f) samarbeta på regional och global nivå för att främja bevarandet av skogar och hållbar förvaltning av alla typer av skogar, med användning av certifiering som främjar ansvarsfull skogsförvaltning.

Artikel 370

Handel med fiskeriprodukter

Med hänsyn till vikten av att sörja för en ansvarsfull och hållbar förvaltning av fiskbestånd och främja god förvaltning när det gäller handel åtar sig parterna att

a) främja bästa praxis inom fiskeriförvaltning för att se till att fiskbestånden bevaras och förvaltas på ett hållbart sätt, utifrån en ekosystembaserad strategi,

b) vidta effektiva åtgärder för att övervaka och kontrollera fiskbestånd och andra akvatiska resurser,

c) säkerställa full förenlighet med tillämpliga åtgärder för bevarande och kontroll som antagits av regionala fiskeriförvaltningsorganisationer och samarbeta med och inom dessa organisationer på så bred basis som möjligt, och

d) samarbeta för att bekämpa olagligt, orapporterat och oreglerat fiske (IUU) och fiskerirelaterad verksamhet med hjälp av omfattande, effektiva och öppna åtgärder. Parterna ska också genomföra strategier och åtgärder för att utesluta IUU-produkter från handelsflödena och sina marknader.

Artikel 371

Upprätthållande av skyddsnivåer

1. Parterna erkänner att det är olämpligt att främja handel eller investeringar genom att sänka skyddsnivåerna i den inhemska miljö- eller arbetslagstiftningen.

2. En part får inte åsidosätta eller göra undantag från, eller erbjuda sig att åsidosätta eller göra undantag från, sin miljö- eller arbetslagstiftning för att uppmuntra till handel eller för att främja etablering, förvärv, utvidgning eller kvarhållande av en investering eller en investerare på sitt territorium.

3. En part får inte genom att kontinuerligt eller återkommande agera eller avstå från att agera underlåta att effektivt genomdriva sin miljö- och arbetslagstiftning för att uppmuntra till handel eller investeringar.

Artikel 372

Vetenskaplig information

Vid utformning och genomförande av åtgärder för skydd av miljön eller arbetsförhållandena som kan påverka handel eller investeringar ska parterna ta hänsyn till tillgänglig vetenskaplig och teknisk information samt relevanta internationella normer, riktlinjer eller rekommendationer om sådana finns, inbegripet försiktighetsprincipen.

Artikel 373

Öppenhet

Vardera parten ska i enlighet med sin inhemska lagstiftning och kapitel 12 (Öppenhet) i avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal sörja för att alla åtgärder som syftar till att skydda miljön eller arbetsförhållandena och som kan påverka handel eller investeringar utarbetas, införs och tillämpas på ett öppet sätt, efter vederbörlig underrättelse och ett offentligt samråd, samt efter att i god tid ha meddelat och samrått med icke-statliga aktörer.

Artikel 374

Översyn av hållbarhetseffekter

Parterna åtar sig att se över, övervaka och bedöma effekterna av genomförandet av avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal på hållbar utveckling genom sina respektive förfaranden och institutioner för medinflytande, liksom dem som inrättas genom detta avtal, till exempel genom handelsrelaterade bedömningar av konsekvenserna för hållbar utveckling.

Artikel 375

Samarbete om handel och hållbar utveckling

Parterna erkänner vikten av att samarbeta om handelsrelaterade aspekter av miljö- och arbetsmarknadspolitik för att uppnå målen i avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal. Samarbetet kan bland annat omfatta följande områden:

a) Arbetsrelaterade eller miljömässiga aspekter av handel och hållbar utveckling i internationella forum, särskilt Världshandelsorganisationen (WTO), Internationella arbetsorganisationen (ILO), FN:s miljöprogram och multilaterala miljöavtal.

b) Metoder och indikatorer för att bedöma konsekvenserna av hållbar handel.

c) Inverkan av lagstiftning, normer och standarder rörande arbetsmarknads- och miljöfrågor på handel och investeringar samt inverkan av handels- och investeringsregler på arbetsmarknads- och miljölagstiftningen, inbegripet på utformningen av bestämmelser och politik på arbetsmarknads- och miljöområdet.

d) De positiva och negativa effekterna av avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal på hållbar utveckling och olika sätt att stärka, förhindra eller mildra dessa, också med hänsyn till de bedömningar av konsekvenserna för hållbar utveckling som utförs av antingen en eller båda parter.

e) Främjande av ratificering och ett effektivt genomförande av grundläggande, prioriterade och andra uppdaterade ILO-konventioner och multilaterala miljöavtal av betydelse för handeln.

f) Främjande av privata och offentliga system för certifiering, spårbarhet och märkning, inbegripet miljömärkning.

g) Främjande av företagens sociala ansvar, exempelvis genom åtgärder för ökad medvetenhet om, anslutning till samt genomförande och uppföljning av internationellt erkända riktlinjer och principer.

h) Handelsrelaterade aspekter på ILO:s agenda för anständigt arbete, inbegripet kopplingar mellan handel och full och produktiv sysselsättning, anpassning av arbetsmarknaden, grundläggande arbetsnormer, arbetsmarknadsstatistik, kompetensutveckling och livslångt lärande, socialt skydd och social inkludering, social dialog och jämställdhet.

i) Handelsrelaterade aspekter på multilaterala miljöavtal, inbegripet tullsamarbete.

j) Handelsrelaterade aspekter på nuvarande och framtida internationella klimatförändringsstrategier, inbegripet sätt att främja koldioxidsnål teknik och energieffektivitet.

k) Handelsrelaterade åtgärder för att främja bevarande och hållbar användning av biologisk mångfald.

l) Handelsrelaterade åtgärder för att bekämpa avskogning, bland annat genom att ta itu med problem rörande olaglig skogsavverkning.

m) Handelsrelaterade åtgärder för att främja hållbara fiskemetoder och handel med hållbart förvaltade fiskeriprodukter.

Artikel 376

Institutionella mekanismer och övervakningsmekanismer

1. Vardera parten ska utse en kontaktpunkt inom sin förvaltning som ska fungera som kontaktpunkt för den andra parten för genomförandet av detta kapitel.

2. Härmed inrättas en underkommitté för handel och hållbar utveckling. Den ska regelbundet rapportera om sin verksamhet till associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 438.4 i detta avtal. Underkommittén ska bestå av högre tjänstemän från vardera partens förvaltningar.

3. Underkommittén för handel och hållbar utveckling ska sammanträda inom ett år efter detta avtals ikraftträdande, och därefter vid behov, för att övervaka genomförandet av detta kapitel, bland annat samarbete enligt artikel 375 i detta avtal. Underkommittén ska själv fastställa sin arbetsordning.

4. Vardera parten ska sammankalla nya eller samråda med befintliga inhemska rådgivande grupper för hållbar utveckling som har till uppgift att ge råd om frågor som rör detta kapitel. En sådan grupp eller sådana grupper kan lämna synpunkter eller rekommendationer om genomförandet av detta kapitel, bland annat på eget initiativ.

5. En inhemsk rådgivande grupp ska omfatta oberoende representativa organisationer för det civila samhället som på ett balanserat sätt företräder ekonomiska och sociala aktörer samt aktörer på miljöområdet, bland annat arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer, icke-statliga organisationer, företagsgrupper och andra berörda parter.

Artikel 377

Gemensamt forum för dialog med det civila samhället

1. Parterna ska underlätta upprättandet av ett gemensamt forum med organisationer i det civila samhället som är etablerade inom deras territorier, inbegripet medlemmar i deras inhemska rådgivande grupper och allmänheten, för att föra en dialog om olika aspekter av hållbar utveckling i detta avtal. Parterna ska främja en balanserad avvägning mellan berörda intressen, inbegripet oberoende organisationer som företräder arbetsgivare, arbetstagare, miljöintressen och företagsgrupper samt andra relevanta aktörer där detta är lämpligt.

2. Forumet för dialog med det civila samhället ska sammankallas en gång per år, om inte parterna kommer överens om något annat. Parterna ska komma överens om verksamheten i det gemensamma forumet för dialog med det civila samhället senast ett år efter detta avtals ikraftträdande.

3. Parterna ska lägga fram en uppdatering av genomförandet av detta kapitel för det gemensamma forumet för dialog med det civila samhället. Synpunkter och yttranden från det gemensamma forumet för dialog med det civila samhället ska överlämnas till parterna och offentliggöras.

Artikel 378

Samråd på myndighetsnivå

1. För alla frågor som uppkommer inom ramen för detta kapitel ska parterna endast kunna tillgripa de förfaranden som fastställs i denna artikel och artikel 379 i detta avtal.

2. En part får begära samråd med den andra parten i alla frågor som uppkommer inom ramen för detta kapitel genom att sända en skriftlig begäran till den andra partens kontaktpunkt. Begäran ska vara tydlig och omfatta en beskrivning av problemet i fråga samt en kort sammanfattning av kraven enligt detta kapitel. Samråd ska äga rum omedelbart efter det att en part lämnat en begäran om samråd.

3. Parterna ska göra sitt yttersta för att nå en lösning i frågan som är tillfredsställande för båda. Parterna ska ta hänsyn till ILO:s eller relevanta multilaterala miljöorganisationers eller miljöorgans verksamhet för att öka samarbetet och samstämmigheten mellan parterna och dessa organisationer. I tillämpliga fall får parterna rådfråga dessa organisationer eller organ, eller en person eller ett organ som de anser lämpliga, för att till fullo utreda frågan.

4. Om en part anser att en fråga behöver diskuteras närmare kan den parten, genom att sända en skriftlig begäran till den andra partens kontaktpunkt, begära att underkommittén för handel och hållbar utveckling sammankallas för att behandla frågan. Underkommittén ska genast sammankallas och sträva efter att nå en lösning i frågan.

5. När så är lämpligt får underkommittén rådfråga den eller de inhemska rådgivande grupperna i endera parten eller båda parterna eller söka annan experthjälp.

6. Varje beslut som de samrådande parterna fattar i frågan ska offentliggöras.

Artikel 379

Expertpanel

1. Vardera parten får efter 90 dagar från det att begäran om samråd ingavs i enlighet med artikel 378.2 i detta avtal begära att en expertpanel sammankallas för att undersöka en fråga som inte har lösts på ett tillfredsställande sätt genom samråd på myndighetsnivå.

2. Bestämmelserna i underavsnitten 1 och 3 i avsnitt 3 och i artikel 406 i kapitel 14 (Tvistlösning) i avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal, samt arbetsordningen i bilaga XXXIII till detta avtal och uppförandekoden för skiljemän och medlare (nedan kallad *uppförandekoden*) i bilaga XXXIV till detta avtal ska gälla, om inte annat anges i denna artikel.

3. Underkommittén för handel och hållbar utveckling ska vid sitt första möte efter detta avtals ikraftträdande upprätta en förteckning över minst 15 personer som är villiga och har möjlighet att fungera som experter i panelförfaranden. Vardera parten ska föreslå minst fem personer som kan fungera som experter. Parterna ska också utse minst fem personer som inte är medborgare i endera parten och som kan fungera som ordförande för expertpanelen. Underkommittén för handel och hållbar utveckling ska se till att förteckningen alltid omfattar detta antal personer.

4. Den förteckning som avses i punkt 3 ska omfatta personer med specialkunskaper eller expertkunskap inom juridik, arbetsfrågor eller miljöfrågor som behandlas i detta kapitel, eller lösning av tvister som uppstår i samband med internationella avtal. De ska vara oberoende, uppträda i egenskap av enskilda individer och inte ta emot instruktioner från någon organisation eller regering vad gäller frågor som rör ärendet eller ha anknytning till någon av parternas regeringar, samt följa uppförandekoden i bilaga XXXIV till detta avtal.

5. När det gäller frågor som uppkommer inom ramen för detta kapitel ska expertpanelen vara sammansatt av experter från den förteckning som avses i punkt 3 i denna artikel, i enlighet med artikel 385 i detta avtal och punkt 8 i arbetsordningen i bilaga XXXIII till detta avtal.

6. Expertpanelen får söka information och råd hos endera parten, den eller de inhemska rådgivande grupperna eller någon annan källa den anser lämplig. I frågor som rör iakttagandet av de multilaterala avtal som anges i artiklarna 365 och 366 i detta avtal bör expertpanelen söka information och råd från organ inom Internationella arbetsorganisationen (ILO) eller multilaterala miljöavtal.

7. Expertpanelen ska lägga fram sin rapport för parterna, i enlighet med de förfaranden som anges i kapitel 14 (Tvistlösning) i avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal. Denna rapport ska omfatta sakförhållandena, tillämpligheten av de relevanta bestämmelserna samt de viktigaste skälen till panelens undersökningsresultat och rekommendationer. Parterna ska offentliggöra rapporten inom 15 dagar från det att den lagts fram.

8. Parterna ska diskutera lämpliga åtgärder med hänsyn till expertpanelens rapport och rekommendationer. Den berörda parten ska senast tre månader efter det att rapporten offentliggjorts underrätta sin eller sina rådgivande grupper och den andra parten om alla eventuella beslut om insatser eller åtgärder som ska genomföras. Uppföljningen av expertgruppens rapport och rekommendationer ska övervakas av underkommittén för handel och hållbar utveckling. De rådgivande organen och det gemensamma forumet för dialog med det civila samhället får lämna synpunkter till underkommittén för handel och hållbar utveckling i detta avseende.

KAPITEL 14

Tvistlösning

Avsnitt 1

Syfte och tillämpningsområde

Artikel 380

Mål

Syftet med detta kapitel är att fastställa en ändamålsenlig och effektiv mekanism för undvikande och lösning av tvister mellan parterna i fråga om tolkning och tillämpning av avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal för att om möjligt finna en ömsesidigt godtagbar lösning.

Artikel 381

Tillämpningsområde

Bestämmelserna i detta kapitel ska gälla för alla tvister i fråga om tolkning och tillämpning av bestämmelserna i avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal, om inte annat anges.

Avsnitt 2

Samråd och medling

Artikel 382

Samråd

1. Parterna ska sträva efter att lösa alla tvister som avses i artikel 381 i detta avtal genom att inleda samråd i god tro i syfte att nå en ömsesidigt godtagbar lösning.

2. Samråd ska inledas genom att en part sänder en skriftlig begäran till den andra parten med kopia till associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 438.4 i detta avtal, med angivande av skälen för begäran; det ska bl.a. framgå vilken åtgärd det rör sig om och vilka av de bestämmelser som avses i artikel 381 i detta avtal som parten anser tillämpliga.

3. Samråden ska hållas inom 30 dagar från det att begäran mottogs och ska, om parterna inte kommer överens om något annat, hållas i den part till vilken begäran inges. Samråden ska anses ha avslutats inom 30 dagar från den dag då begäran om samråd mottogs, såvida inte båda parterna är överens om att fortsätta samråden. Samråden, särskilt alla uppgifter som läggs fram och de ståndpunkter som parterna i tvisten intar under samråden, ska vara konfidentiella och får inte påverka någondera partens rättigheter i eventuella framtida förfaranden.

4. Samråd om brådskande ärenden, bland annat ärenden som gäller lättfördärvliga varor, säsongsvaror eller säsongstjänster, ska hållas inom 15 dagar från den dag då begäran mottogs av den mottagande parten och anses vara avslutade inom dessa 15 dagar, såvida inte båda parterna är överens om att fortsätta samråden.

5. Om den part till vilken begäran inges inte svarar på begäran om samråd inom tio dagar från den dag då begäran mottogs, eller om samråden inte genomförs inom de tidsfrister som fastställs i punkt 3 eller punkt 4 i denna artikel, eller om parterna är överens om att inte samråda, eller om samråden har avslutats men ingen ömsesidigt godtagbar lösning har nåtts, får den part som begärt samråd tillgripa artikel 384 i detta avtal.

6. Under samråden ska parterna överlämna de faktauppgifter som krävs för att en fullständig utredning ska kunna göras av de sätt på vilket åtgärden i fråga kan påverka genomförandet och tillämpningen av detta avtal.

7. När samråden gäller transport av energiprodukter genom nät och en part anser att lösningen av tvisten brådskar på grund av att transporten av naturgas, olja eller el mellan parterna helt eller delvis har avbrutits, ska samråden hållas inom tre dagar från den dag då begäran om samråd ingavs och anses avslutade tre dagar efter den dag då begäran om samråd ingavs, såvida inte båda parterna är överens om att fortsätta samråden.

Artikel 383

Medling

Endera parten får begära att den andra parten deltar i ett medlingsförfarande i fråga om samtliga åtgärder som inverkar negativt på handel eller investeringar mellan parterna, i enlighet med bilaga XXXII till detta avtal.

Avsnitt 3

Tvistlösningsförfaranden

Underavsnitt 1

Skiljeförfarande

Artikel 384

Inledande av skiljeförfarandet

1. Om parterna inte lyckas lösa tvisten genom samråd i enlighet med artikel 382 i detta avtal får den part som bad om samråd begära att det tillsätts en skiljenämnd i enlighet med denna artikel.

2. Begäran om tillsättande av en skiljenämnd ska lämnas skriftligen till den andra parten och till associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 438.4 i detta avtal. Den klagande parten ska i sin begäran ange vilken åtgärd det gäller och förklara på vilket sätt denna åtgärd är oförenlig med bestämmelserna i artikel 381 i detta avtal, på ett sådant sätt att den rättsliga grunden för klagomålet tydligt framgår.

Artikel 385

Tillsättande av skiljenämnden

1. En skiljenämnd ska bestå av tre skiljemän.

2. Inom tio dagar efter det att begäran om tillsättande av en skiljenämnd mottogs av den svarande parten ska parterna samråda i syfte att enas om skiljenämndens sammansättning.

3. Om parterna inte kan enas om skiljenämndens sammansättning inom den tidsfrist som fastställs i punkt 2 i denna artikel, får vardera parten inom fem dagar från utgången av den tidsfrist som fastställs i punkt 2 i denna artikel utse en skiljeman från sin delförteckning som upprättats inom ramen för artikel 404 i detta avtal. Om någondera parten underlåter att utse en skiljeman ska skiljemannen, på den andra partens begäran, av ordföranden i associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 438.4 i detta avtal, eller av dennes ställföreträdare, utses genom lottning från den partens delförteckning i den förteckning som upprättats i enlighet med artikel 404 i detta avtal.

4. Såvida inte parterna når en överenskommelse om skiljenämndens ordförande inom den tidsfrist som fastställs i punkt 2 i denna artikel ska, på begäran av någondera parten, ordföranden i associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor eller dennes ställföreträdare genom lottning välja ut skiljenämndens ordförande från den delförteckning över ordförande som ingår i den förteckning som upprättats i enlighet med artikel 404 i detta avtal.

5. Ordföranden i associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor eller dennes ställföreträdare ska utse skiljemännen inom fem arbetsdagar efter begäran från endera parten i enlighet med punkterna 3 och 4.

6. Dagen för tillsättandet av skiljenämnden ska vara den dag då den sista av de tre utvalda skiljemännen godtar detta uppdrag i enlighet med arbetsordningen i bilaga XXXIII till detta avtal.

7. Om någon av de förteckningar som anges i artikel 404 i detta avtal inte har upprättats eller inte innehåller tillräckligt många namn vid den tidpunkt då en begäran inges enligt punkterna 3 och 4 i denna artikel ska skiljemännen utses genom lottning bland de personer som formellt har föreslagits av den ena eller båda parterna.

8. Såvida inte parterna kommer överens om något annat ska, om en tvist uppkommer rörande kapitel 11 (Handelsrelaterad energi) i avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal som av en part anses brådskande på grund av att transporten av naturgas, olja eller el mellan parterna helt eller delvis har avbrutits eller riskerar att avbrytas, ska punkt 3 andra meningen och punkt 4 i denna artikel gälla utan tillämpning av punkt 2, och den period som anges i punkt 5 ska vara två dagar.

Artikel 386

Preliminärt avgörande om brådskande fall

Om en part begär det ska skiljenämnden inom tio dagar från den dag då den tillsattes lämna ett preliminärt avgörande i frågan om huruvida den anser fallet vara brådskande.

Artikel 387

Skiljenämndens rapport

1. Senast 90 dagar efter det att skiljenämnden tillsattes ska den för parterna lägga fram en interimsrapport som ska innehålla en redogörelse för sakförhållandena, tillämpligheten av de relevanta bestämmelserna samt de viktigaste skälen till nämndens undersökningsresultat och rekommendationer. Om skiljenämnden anser att denna tidsfrist inte kan hållas, ska nämndens ordförande skriftligen meddela parterna och associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 438.4 i detta avtal detta och ange skälen till förseningen samt det datum då skiljenämnden planerar att lägga fram sin interimsrapport. Under inga omständigheter bör interimsrapporten läggas fram senare än 120 dagar efter den dag då skiljenämnden tillsattes.

2. En part får inom fjorton dagar från det att interimsrapporten lades fram lämna in en skriftlig begäran till skiljenämnden om att den ska ompröva särskilda aspekter i rapporten.

3. I brådskande fall, inbegripet fall som gäller lättfördärvliga varor, säsongsvaror eller säsongstjänster, ska skiljenämnden göra sitt yttersta för att lägga fram sin interimsrapport inom 45 dagar och inte i något fall senare än 60 dagar efter den dag då nämnden tillsattes. En part får inom sju dagar från det att interimsrapporten lades fram lämna in en skriftlig begäran till skiljenämnden om att den ska ompröva särskilda aspekter i interimsrapporten.

4. Efter att ha övervägt parternas skriftliga synpunkter på interimsrapporten, får skiljenämnden ändra sin rapport och företa ytterligare utredningar som den anser motiverade. Nämndens slutliga avgörande ska innehålla en tillfredsställande diskussion om de argument som förts fram i samband med interimsöversynen och ska tydligt besvara parternas frågor och anmärkningar.

5. Om en tvist uppkommer rörande kapitel 11 (Handelsrelaterad energi) i avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal som av en part anses brådskande på grund av att transporten av naturgas, olja eller el mellan parterna helt eller delvis har avbrutits eller riskerar att avbrytas, ska interimsrapporten läggas fram 20 dagar efter den dag då skiljenämnden tillsattes, och varje begäran enligt punkt 2 i denna artikel ska lämnas in inom fem dagar efter det att den skriftliga rapporten lagts fram. Skiljenämnden får också besluta att inte lägga fram någon interimsrapport.

Artikel 388

Förlikning vid brådskande energitvister

1. Om en tvist uppkommer rörande kapitel 11 (Handelsrelaterad energi) i avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal som av en part anses brådskande på grund av att transporten av naturgas, olja eller el mellan parterna helt eller delvis har avbrutits eller riskerar att avbrytas, får endera parten begära att ordföranden i skiljenämnden ska fungera som förlikningsman i alla frågor i samband med tvisten genom att lämna in en begäran om detta till nämnden.

2. Förlikningsmannen ska försöka finna en gemensamt godtagbar lösning på tvisten eller nå en överenskommelse om ett förfarande för att nå en sådan lösning. Om förlikningsmannen inte lyckas få till stånd en sådan överenskommelse inom 15 dagar efter sin utnämning ska han eller hon rekommendera en lösning på tvisten eller ett förfarande för att nå en sådan lösning, och ska besluta vilka villkor och bestämmelser som ska gälla från och med en dag som han eller hon fastställer till dess att tvisten är löst.

3. Parterna och de enheter som står under deras kontroll eller jurisdiktion ska under tre månader efter förlikningsmannens beslut eller till dess att tvisten är löst, om detta sker tidigare, följa rekommendationerna enligt punkt 2 om de villkor och bestämmelser som ska gälla.

4. Förlikningsmannen ska respektera uppförandekoden i bilaga XXXIV till detta avtal.

Artikel 389

Meddelande om skiljenämndens avgörande

1. Skiljenämnden ska meddela parterna och associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 438.4 i detta avtal sitt slutgiltiga avgörande inom 120 dagar från den dag då nämnden tillsattes. Om skiljenämnden anser att denna tidsfrist inte kan hållas, ska dess ordförande skriftligen meddela parterna och associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor detta och ange skälen till förseningen samt den dag då skiljenämnden planerar att meddela sitt avgörande. Under inga omständigheter får avgörandet meddelas senare än 150 dagar efter den dag då nämnden tillsattes.

2. I brådskande fall, inbegripet fall som gäller lättfördärvliga varor, säsongsvaror eller säsongstjänster ska skiljenämnden göra sitt yttersta för att meddela sitt avgörande inom 60 dagar från den dag då nämnden tillsattes. Under inga omständigheter får avgörandet meddelas senare än 75 dagar efter den dag då nämnden tillsattes.

3. Om en tvist uppkommer rörande kapitel 11 (Handelsrelaterad energi) i avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal, som av en part anses brådskande på grund av att transporten av naturgas, olja eller el mellan parterna helt eller delvis har avbrutits eller riskerar att avbrytas, ska skiljenämnden meddela sitt avgörande inom 40 dagar från den dag då den tillsattes.

Underavsnitt 2

Efterlevnad

Artikel 390

Efterlevnad av skiljenämndens avgörande

Den svarande parten ska vidta de åtgärder som är nödvändiga för att snabbt och i god tro följa skiljenämndens avgörande.

Artikel 391

Rimlig tidsperiod för att följa skiljenämndens avgörande

1. Om omedelbar efterlevnad inte är möjlig ska parterna sträva efter att komma överens om den tid som krävs för att följa avgörandet. Den svarande parten ska i ett sådant fall senast 30 dagar efter den dag då skiljenämndens avgörande meddelades parterna, till den klagande parten och associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 438.4 i detta avtal anmäla den tidsperiod (nedan kallad *rimlig tidsperiod*) som den anser att den kommer att behöva för att följa avgörandet och ange skälen för den föreslagna rimliga tidsperioden.

2. Om parterna inte kan enas om vilken tidsperiod som är rimlig för att följa skiljenämndens avgörande, ska den klagande parten inom 20 dagar från mottagandet av den anmälan som den svarande parten gjort enligt punkt 1, skriftligen begära att den ursprungliga skiljenämnden fastställer den rimliga tidsperiodens längd. En sådan begäran ska samtidigt anmälas till den andra parten och till associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor. Den ursprungliga skiljenämnden ska meddela parterna och associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor sitt avgörande inom 20 dagar från den dag då begäran ingavs.

3. Den svarande parten ska minst 30 dagar innan den rimliga tidsperioden löper ut skriftligen meddela den klagande parten om vilka framsteg den har gjort när det gäller att följa skiljenämndens avgörande.

4. Den rimliga tidsperioden kan förlängas genom överenskommelse mellan parterna.

Artikel 392

Översyn av åtgärder som har vidtagits för att följa skiljenämndens avgörande

1. Den svarande parten ska före utgången av den rimliga tidsperioden till den klagande parten och associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 438.4 i detta avtal anmäla vilka åtgärder den har vidtagit för att följa skiljenämndens avgörande.

2. Om det råder oenighet mellan parterna om huruvida en åtgärd som har anmälts enligt punkt 1 och som har vidtagits för att följa skiljenämndens avgörande har genomförts eller är förenlig med bestämmelserna i artikel 381 i detta avtal, får den klagande parten skriftligen begära att frågan hänskjuts till den ursprungliga skiljenämnden för avgörande. I en sådan begäran ska det anges vilken särskild åtgärd det gäller och förklaras på vilket sätt denna åtgärd är oförenlig med de bestämmelser som avses i artikel 381 i detta avtal, på ett sådant sätt att den rättsliga grunden för klagomålet tydligt framgår. Den ursprungliga skiljenämnden ska meddela parterna och associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor sitt avgörande inom 45 dagar från den dag då begäran ingavs.

Artikel 393

Provisoriska åtgärder om skiljenämndens avgörande inte följs

1. Om den svarande parten inte anmäler de åtgärder som har vidtagits för att följa skiljenämndens avgörande innan den rimliga tidsperioden har löpt ut, eller om skiljenämnden fastställer att inga åtgärder vidtagits för att följa avgörandet

eller att de åtgärder som anmälts enligt artikel 392.1 i detta avtal inte är förenliga med den partens skyldigheter enligt bestämmelserna i artikel 381 i detta avtal, ska den svarande parten, om den klagande parten begär detta och efter samråd med den parten, erbjuda provisorisk kompensation.

2. Om den klagande parten beslutar att inte begära provisorisk kompensation enligt punkt 1 i denna artikel, eller i det fall en sådan begäran görs men ingen överenskommelse om kompensation har nåtts inom 30 dagar från utgången av den rimliga tidsperioden, eller från meddelandet om skiljenämndens avgörande enligt artikel 392 i detta avtal om att inga åtgärder vidtagits för att följa avgörandet eller att en åtgärd som vidtagits för att följa avgörandet är oförenlig med de bestämmelser som avses i artikel 381 i detta avtal, ska den klagande parten ha rätt att efter anmälan till den andra parten och till associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 438.4 i detta avtal tillfälligt upphäva skyldigheter som följer av de bestämmelser som avses i artikel 381 i detta avtal i en omfattning som motsvarar det upphävande eller den minskning av förmåner som orsakats av den bristande efterlevnaden. I anmälan ska omfattningen av sådant tillfälligt upphävande av skyldigheter anges. Den klagande parten får börja tillämpa upphävandet vid vilken tidpunkt som helst med början tio dagar efter den dag då anmälan mottogs av den svarande parten, såvida inte den svarande parten har begärt skiljeförfarande enligt punkt 3 i denna artikel.

3. Om den svarande parten anser att omfattningen av det tillfälliga upphävandet av skyldigheterna inte motsvarar det upphävande eller den minskning av förmåner som orsakats av den bristande efterlevnaden, får den inge en skriftlig begäran om att den ursprungliga skiljenämnden ska avgöra frågan. En sådan begäran ska anmälas till den klagande parten och till associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor före utgången av den tiodagarsperiod som fastställs i punkt 2. Den ursprungliga skiljenämnden ska meddela parterna och associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor sitt avgörande om omfattningen av det tillfälliga upphävandet av skyldigheter inom 30 dagar från den dag då begäran ingavs. Skyldigheter får inte upphävas förrän den ursprungliga skiljenämnden har meddelat sitt avgörande, och upphävandet ska vara förenligt med nämndens avgörande.

4. Det upphävande av skyldigheter och den kompensation som föreskrivs i denna artikel ska vara tillfälliga och får inte tillämpas efter det att

a) parterna har nått en ömsesidigt godtagbar lösning i enlighet med artikel 398 i detta avtal,

b) parterna har enats om att den åtgärd som anmälts i enlighet med artikel 392.1 i detta avtal innebär att den svarande parten kan anses uppfylla de bestämmelser som avses i artikel 381 i detta avtal, eller

c) en åtgärd som konstaterats strida mot de bestämmelser som avses i artikel 381 i detta avtal har upphävts eller ändrats på ett sådant sätt att den blivit förenlig med dessa bestämmelser, i enlighet med artikel 392.1 i detta avtal.

Artikel 394

Åtgärder vid brådskande energitvister

1. Om en tvist uppkommer rörande kapitel 11 (Handelsrelaterad energi) i avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal, som av en part anses brådskande på grund av att transporten av naturgas, olja eller el mellan parterna helt eller delvis har avbrutits eller riskerar att avbrytas, ska bestämmelserna om åtgärder i denna artikel gälla.

2. Genom undantag från artiklarna 391, 392 och 393 i detta avtal får den klagande parten tillfälligt upphäva de skyldigheter som följer av avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal i en lämplig omfattning som motsvarar det upphävande eller den minskning av förmåner som orsakats av att en part inte följt skiljenämndens avgörande inom 15 dagar efter att det meddelats. Detta tillfälliga upphävande får börja gälla omedelbart. Ett sådant tillfälligt upphävande får bibehållas så länge som den svarande parten underlåter att följa skiljenämndens avgörande.

3. Om den svarande parten bestrider att den underlåtit att följa skiljenämndens avgörande eller bestrider omfattningen av det tillfälliga upphävandet på grund av underlåtenheten att följa skiljenämndens avgörande, får den inleda ett förfarande enligt artiklarna 393.3 och 395 i detta avtal vilket ska handläggas snabbt. Den klagande parten ska inte anmodas att avsluta eller anpassa det tillfälliga upphävandet förrän skiljenämnden har fattat beslut i ärendet, och får bibehålla det tillfälliga upphävandet i avvaktan på att förfarandena avslutas.

Artikel 395

Översyn av åtgärder som har vidtagits för att följa skiljenämndens avgörande efter antagandet av tillfälliga åtgärder rörande underlåtenhet att följa detta avgörande

1. Den svarande parten ska till den klagande parten och associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 438.4 i detta avtal anmäla vilka åtgärder den har vidtagit för att följa skiljenämndens avgörande efter det

tillfälliga upphävandet av medgivanden eller efter tillämpning av provisorisk kompensation, alltefter omständigheterna. Med undantag för fall enligt punkt 2 i denna artikel ska den klagande parten avsluta det tillfälliga upphävandet av medgivanden inom 30 dagar från mottagandet av anmälan. I fall där kompensation har tillämpats, och med undantag för fall enligt punkt 2, får den svarande parten avsluta tillämpningen av sådan kompensation inom 30 dagar från anmälan att den har följt skiljenämndens avgörande.

2. Om parterna inte når en överenskommelse om huruvida den anmälda åtgärden gör att den svarande parten kan anses uppfylla de bestämmelser som avses i artikel 381 i detta avtal inom 30 dagar från den dag då anmälan mottogs, ska den klagande parten skriftligen begära att frågan hänskjuts till den ursprungliga skiljenämnden för avgörande. En sådan begäran ska samtidigt anmälas till den andra parten och till associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor. Skiljenämndens avgörande ska anmälas till parterna och associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor inom 45 dagar från den dag då begäran ingavs. Om skiljenämnden fastställer att den vidtagna åtgärden är förenlig med de bestämmelser som avses i artikel 381, ska upphävandet av skyldigheter eller kompensationen, alltefter omständigheterna, avslutas. I tillämpliga fall ska den klagande parten anpassa omfattningen av det tillfälliga upphävandet av medgivandena till en omfattning som fastställs av skiljenämnden.

Underavsnitt 3

Gemensamma bestämmelser

Artikel 396

Ersättning av skiljemän

Om, i ett skiljeförfarande enligt detta kapitel, den ursprungliga skiljenämnden eller några av dess medlemmar inte kan delta, drar sig tillbaka eller måste ersättas därför att de inte uppfyller kraven i uppförandekoden i bilaga XXXIV till detta avtal, ska det förfarande som fastställs i artikel 385 i detta avtal tillämpas. Tidsfristen för meddelandet av skiljenämndens avgörande ska förlängas med den tid som krävs för att utse en ny skiljeman, dock högst med 20 dagar.

Artikel 397

Uppskjutande och avslutande av skilje- och efterlevnadsförfarandena

Skiljenämnden ska, på skriftlig begäran av parterna, när som helst skjuta upp sitt arbete under en period som parterna har enats om, dock under högst tolv på varandra följande månader. Skiljenämnden ska återuppta sitt arbete före utgången av denna period på skriftlig begäran från parterna eller vid utgången av denna period på skriftlig begäran av någon av parterna. Den begärande parten ska underrätta ordföranden i associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 438.4 i detta avtal, och den andra parten, i enlighet med detta. Om en part inte begär att skiljenämnden återupptar sitt arbete när den överenskomna perioden har löpt ut, ska förfarandet vara avslutat. Uppskjutandet och avslutandet av skiljenämndens arbete ska inte påverka någondera partens rättigheter i ett annat förfarande enligt artikel 405 i detta avtal.

Artikel 398

Ömsesidigt godtagbar lösning

Parterna får när som helst komma överens om en ömsesidigt godtagbar lösning på tvister som omfattas av detta kapitel. De ska gemensamt anmäla en sådan lösning till associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 438.4 i detta avtal, och i tillämpliga fall till skiljenämndens ordförande. Om lösningen måste godkännas enligt relevanta inhemska förfaranden i endera parten ska detta krav anges i anmälan, och tvistlösningsförfarandet tillfälligt avbrytas. Om det inte krävs något sådant godkännande, eller om det anmäls att de inhemska godkännandeförfarandena slutförts, ska tvistlösningsförfarandet avslutas.

Artikel 399

Arbetsordning

1. Tvistlösningsförfarandena enligt detta kapitel ska styras av den arbetsordning som fastställs i bilaga XXXIII till detta avtal och den uppförandekod som fastställs i bilaga XXXIV till detta avtal.

2. Utfrågningarna i skiljenämnden ska vara öppna för allmänheten om inte annat föreskrivs i arbetsordningen.

Artikel 400

Upplysningar samt råd i sakfrågor

Skiljenämnden får på begäran av en part eller på eget initiativ inhämta upplysningar som den anser lämpliga för förfarandet i skiljenämnden från alla källor, bland annat från parterna i tvisten. Skiljenämnden ska också ha rätt att begära expertutlåtanden om den finner det lämpligt. Skiljenämnden ska samråda med parterna innan den väljer sådana experter. Fysiska eller juridiska personer som är etablerade på en parts territorium har rätt att i egenskap av sakkunniga (*amicus curiae*) informera nämnden i enlighet med arbetsordningen. Alla upplysningar som inhämtas enligt denna artikel ska delges båda parter, som ska kunna lämna synpunkter.

Artikel 401

Tolkningsregler

Skiljenämnden ska tolka de bestämmelser som avses i artikel 381 i detta avtal i enlighet med sedvanliga folkrättsliga tolkningsregler, inbegripet de regler som fastställs i Wienkonventionen från 1969 om traktaträtten. Skiljenämnden ska också ta hänsyn till relevanta tolkningar som fastställts i rapporter från paneler och från överprövningsorganet vilka antagits av WTO:s tvistlösningsorgan. Skiljenämndens avgöranden kan inte utvidga eller begränsa parternas rättigheter och skyldigheter enligt detta avtal.

Artikel 402

Beslut och avgöranden av skiljenämnden

1. Skiljenämnden ska göra sitt yttersta för att fatta beslut i samförstånd. Om det inte går att uppnå enhällighet, ska frågan avgöras genom enkel majoritet. Skiljemännens avvikande meningar ska dock aldrig lämnas ut.

2. Skiljenämndens avgöranden ska villkorslöst godtas av parterna. De ska inte ge upphov till några rättigheter eller skyldigheter för fysiska eller juridiska personer. Skiljenämnden ska i sitt avgörande redovisa sakförhållandena, tillämpligheten av de relevanta bestämmelser som avses i artikel 381 i detta avtal samt de viktigaste skälen till nämndens undersökningsresultat och slutsatser. Associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 438.4 i detta avtal ska offentliggöra skiljenämndens avgöranden i sin helhet inom tio dagar efter det att de meddelats, såvida den inte beslutar att inte offentliggöra dem för att skydda konfidentiella uppgifter om företag.

Artikel 403

Hänskjutanden till Europeiska unionens domstol

1. De förfaranden som fastställs i denna artikel ska tillämpas på tvister om tolkningen och tillämpningen av bestämmelser i detta avtal som rör gradvis tillnärmning av regelverket enligt kapitel 3 (Tekniska handelshinder), kapitel 4 (Sanitära och fytosanitära åtgärder), kapitel 5 (Tullar och förenklade handelsprocedurer), kapitel 6 (Etablering, handel med tjänster och elektronisk handel), kapitel 8 (Offentlig upphandling) eller kapitel 10 (Konkurrens) i avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal, eller som på annat sätt ålägger en part en skyldighet som fastställs med hänvisning till en bestämmelse i unionslagstiftningen.

2. När det i en tvist uppstår en fråga om tolkningen av en sådan bestämmelse i unionsrätten som avses i punkt 1 ska skiljenämnden inte besluta i frågan utan begära att frågan hänskjuts till Europeiska unionens domstol för avgörande. I sådana fall ska de tidsfrister som gäller för skiljenämndens avgöranden skjutas upp till dess att Europiska unionens domstol har meddelat sitt avgörande. Domstolens avgörande ska vara bindande för skiljenämnden.

Avsnitt 4

Allmänna bestämmelser

Artikel 404

Förteckning över skiljemän

1. Associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 438.4 i detta avtal ska senast sex månader efter detta avtals ikraftträdande sammanställa en förteckning över 15 personer som är villiga och har möjlighet att tjänstgöra som skiljemän. Förteckningen ska bestå av tre delförteckningar: en delförteckning för vardera parten och en delförteckning över personer som inte är medborgare i någondera parten och som kan tjänstgöra som ordförande för skiljenämnden. Varje delförteckning ska omfatta minst fem personer. Associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor ska se till att förteckningen alltid omfattar detta antal personer.

2. Skiljemännen ska ha specialkunskaper och erfarenhet inom juridik och internationell handel. De ska vara oberoende, uppträda i egenskap av enskilda individer och inte ta emot instruktioner från någon organisation eller regering eller ha anknytning till någon av parternas regeringar samt följa den uppförandekod som fastställs i bilaga XXXIV till detta avtal.

3. Associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor får upprätta ytterligare förteckningar över 12 personer med kunskap och erfarenhet inom specifika sektorer som omfattas av detta avtal. Efter överenskommelse mellan parterna ska sådana ytterligare förteckningar användas för att sammanställa skiljenämnden i enlighet med förfarandet i artikel 385 i detta avtal.

Artikel 405

Förhållande till skyldigheter enligt WTO

1. Tillämpningen av bestämmelserna om tvistlösning i detta kapitel ska inte utgöra något hinder för eventuella åtgärder inom ramen för WTO, inklusive tvistlösningsförfaranden.

2. En part får emellertid inte avseende någon åtgärd hävda sina rättigheter inom ramen för såväl detta avtal som WTO-avtalet i fråga om en skyldighet som i allt väsentligt är likvärdig enligt båda dessa avtal. När ett tvistlösningsförfarande väl har inletts i ett sådant fall får parten inte hävda sina rättigheter vid överträdelse av den i allt väsentligt likvärdiga skyldigheten enligt det andra avtalet i det andra forumet, såvida inte det i första hand valda forumet av skäl som rör förfarandet eller juridisk behörighet misslyckas med att få fram ett undersökningsresultat för de rättigheter som hävdas enligt den skyldigheten.

3. Vid tillämpningen av punkt 2 i denna artikel gäller följande:

a) Tvistlösningsförfaranden enligt WTO-avtalet anses ha inletts genom att en part begär att en panel ska tillsättas i enlighet med artikel 6 i WTO-överenskommelsen om regler och förfaranden för tvistlösning.

b) Tvistlösningsförfaranden enligt detta kapitel anses ha inletts genom att en part begär att en skiljenämnd ska tillsättas i enlighet med artikel 248 i detta avtal.

4. Inget i detta avtal ska hindra en part från att genomföra ett upphävande av skyldigheter som godkänts av tvistlösningsorganet. WTO-avtalet får inte åberopas för att hindra en part från att upphäva skyldigheter enligt detta kapitel.

Artikel 406

Tidsfrister

1. Alla tidsfrister som fastställs i detta kapitel, inbegripet skiljenämndernas tidsfrister för att meddela sina avgöranden, ska, om inte annat anges, räknas i kalenderdagar från och med dagen efter den dag då den åtgärd eller händelse de avser inträffade.

2. Tidsfristerna i detta kapitel får ändras genom överenskommelse mellan parterna i tvisten. Skiljenämnden får när som helst föreslå parterna att ändra de tidsfrister som avses i detta kapitel, med angivande av skälen till förslaget.

KAPITEL 15

Allmänna bestämmelser för tillnärmning inom ramen för avdelning V

Artikel 407

Framsteg när det gäller tillnärmning på handelsrelaterade områden

1. För att underlätta bedömningen av närmande, i den mening som avses i artiklarna 451 och 452 i detta avtal, av Moldaviens lagstiftning till unionslagstiftningen på de handelsrelaterade områden som omfattas av avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor), ska parterna regelbundet och minst en gång om året i associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 438.4 i detta avtal eller i någon av dess underkommittéer som inrättas enligt detta avtal diskutera framstegen i tillnärmningen enligt de överenskomna tidsramar som fastställs i kapitlen 3, 4, 5, 6, 8 och 10 i avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal.

2. På begäran av unionen ska Moldavien, som underlag för denna diskussion, till associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor eller en av dess underkommittéer, beroende på vad som är lämpligt, skriftligen lämna uppgifter om framstegen i fråga om tillnärmning och om genomförandet och efterlevnaden av tillnärmad inhemsk lagstiftning i förhållande till de berörda kapitlen i avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal.

3. Moldavien ska underrätta unionen när landet anser att man har slutfört den tillnärmning som föreskrivs i något av de kapitel som avses i punkt 1.

Artikel 408

Upphävande av inkonsekvent inhemsk lagstiftning

Som en del av tillnärmningen ska Moldavien upphäva bestämmelser i sin inhemska lagstiftning eller avskaffa administrativ praxis som är oförenliga med unionsrätten eller med inhemsk lagstiftning som har tillnärmats unionslagstiftningen inom de handelsrelaterade områdena i avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal.

Artikel 409

Bedömning av tillnärmning på handelsrelaterade områden

1. Unionens bedömning av tillnärmningen inom ramen för avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal ska inledas när Moldavien har underrättat unionen i enlighet med artikel 407.3 i detta avtal, såvida inte annat föreskrivs i kapitlen 4 och 8 i avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal.

2. Unionen ska bedöma om Moldaviens lagstiftning har tillnärmats unionens lagstiftning och om den genomförs och efterlevs i praktiken. Moldavien ska förse unionen med alla uppgifter som behövs för en sådan bedömning, på ett språk som parterna gemensamt kommit överens om.

3. Unionen ska vid sin bedömning enligt punkt 2 ta hänsyn till om Moldavien förfogar över den relevanta och fungerade infrastruktur och de relevanta och fungerande organ och förfaranden som är nödvändiga för att effektivt genomföra och kontrollera efterlevnaden av lagstiftningen i Moldavien.

4. Unionen ska vid sin bedömning enligt punkt 2 ta hänsyn till om det finns inhemska bestämmelser eller inhemsk praxis som är oförenliga med unionsrätten eller med inhemsk lagstiftning som har tillnärmats unionslagstiftningen inom de handelsrelaterade områdena i avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal.

5. Unionen ska inom 12 månader från den dag då bedömningen enligt punkt 1 inleddes underrätta Moldavien om resultaten av sin bedömning, om inte annat föreskrivs. Parterna ska i enlighet med artikel 452 i detta avtal diskutera bedömningen i associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 438.4 i detta avtal eller i dess behöriga underkommittéer, om inte annat föreskrivs.

Artikel 410

Utveckling som är relevant för tillnärmningen

1. Moldavien ska sörja för ett faktiskt genomförande av den inhemska lagstiftning som tillnärmas inom ramen för avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal och vidta alla åtgärder som är nödvändiga för att avspegla förändringar i unionens lagstiftning i sin inhemska lagstiftning.

2. Moldavien ska avstå från alla åtgärder som skulle undergräva syftet med eller resultatet av tillnärmningen inom ramen för avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal.

3. Unionen ska underrätta Moldavien om alla slutgiltiga förslag från Europeiska kommissionen om att anta eller ändra unionslagstiftning som är relevant för Moldaviens tillnärmningsskyldigheter inom ramen för avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal.

4. Moldavien ska underrätta unionen om lagstiftningsförslag och lagstiftningsåtgärder, inbegripet inhemsk praxis, som kan påverka fullgörandet av Moldaviens tillnärmningsskyldigheter inom ramen för avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal.

5. Parterna ska på begäran diskutera effekterna av förslag eller åtgärder enligt punkterna 3 och 4 i denna artikel på Moldaviens lagstiftning eller på efterlevnaden av skyldigheterna inom ramen för avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal.

6. Om Moldavien efter en bedömning enligt artikel 409 i detta avtal ändrar sin inhemska lagstiftning för att ta hänsyn till ändringar i kapitlen 3, 4, 5, 6, 8 och 10 i avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal ska unionen göra en ny bedömning i enlighet med artikel 409 i detta avtal. Om Moldavien vidtar någon annan åtgärd som kan påverka genomförandet och efterlevnaden av den tillnärmade inhemska lagstiftningen får unionen göra en ny bedömning i enlighet med artikel 409 detta avtal.

7. Om omständigheterna kräver det kan särskilda förmåner, som unionen beviljat på grundval av bedömningen att Moldaviens lagstiftning tillnärmats unionslagstiftningen och genomförs och efterlevs i praktiken, tillfälligt upphävas i enlighet med punkt 8, om Moldavien inte tillnärmar sin inhemska lagstiftning för att ta hänsyn till förändringar i avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal, om den bedömning som avses i punkt 6 visar att Moldaviens lagstiftning inte längre tillnärmas unionslagstiftningen eller om associeringsrådet, som upprättas i artikel 434 i detta avtal, underlåter att besluta om uppdatering av avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal i linje med förändringar i unionslagstiftningen.

8. Om unionen har för avsikt att genomföra ett sådant upphävande ska den omedelbart anmäla detta till Moldavien. Moldavien får hänskjuta frågan till associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 438.4 i detta avtal inom en månad från anmälan, med ett skriftligt angivande av skälen. Associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor ska diskutera frågan inom tre månader från det att den hänsköts. Om frågan inte hänskjuts till associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor, eller om den inte kan lösas av kommittén inom tre månader från hänskjutandet, får unionen börja tillämpa upphävandet av förmåner. Upphävandet ska omedelbart upphöra om associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor därefter löser frågan.

Artikel 411

Informationsutbyte

Informationsutbyte rörande tillnärmning inom ramen för avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) ska ske genom de kontaktpunkter som inrättats enligt artikel 358.1 i detta avtal.

Artikel 412

Allmän bestämmelse

1. Associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 438.4 i detta avtal ska anta förfaranden för att underlätta bedömningen av tillnärmningen och sörja för informationsutbyte rörande tillnärmning, inbegripet form, innehåll och språk i den information som utbyts.

2. Alla hänvisningar till en viss unionsakt i avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal omfattar de ändringar, tillägg och ersättningsåtgärder som offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning* före den 29 november 2013.

3. I händelse av konflikt ska bestämmelserna i kapitlen 3, 4, 5, 6, 8 och 10 i avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal ha företräde framför bestämmelserna i detta kapitel.

4. Påståenden om överträdelse av bestämmelserna i detta kapitel ska inte behandlas inom ramen för kapitel 14 (Tvistlösning) i avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal.

AVDELNING VI

FINANSIELLT STÖD SAMT BESTÄMMELSER OM BEDRÄGERIBEKÄMPNING OCH KONTROLL

KAPITEL 1

Finansiellt stöd

Artikel 413

Moldavien ska erhålla finansiellt stöd genom EU:s berörda finansieringsmekanismer och finansieringsinstrument. Moldavien kan också dra nytta av lån från Europeiska investeringsbanken (EIB), Europeiska banken för återuppbyggnad och utveckling (EBRD) och andra internationella finansinstitut. Det finansiella stödet kommer att bidra till att uppnå målen för detta avtal och kommer att tillhandahållas i enlighet med detta kapitel.

Artikel 414

Huvudprinciperna för det finansiella stödet ska anges i de relevanta förordningarna om EU:s finansieringsinstrument.

Artikel 415

De prioriterade områden som parterna har enats om för EU:s finansiella stöd ska anges i årliga handlingsprogram som grundar sig på fleråriga ramar som avspeglar de överenskomna politiska prioriteringarna. De stödbelopp som fastställs i dessa program ska ta hänsyn till Moldaviens behov, sektoriella kapacitet och framsteg med reformerna, särskilt inom områden som omfattas av detta avtal.

Artikel 416

För att möjliggöra en optimal användning av de tillgängliga resurserna ska parterna sträva efter att se till att EU-stödet genomförs i nära samarbete och samordning med andra givarländer, givarorganisationer och internationella finansinstitut, och i enlighet med internationella principer om biståndseffektivitet.

Artikel 417

Den rättsliga, administrativa och tekniska grunden för det finansiella stödet ska fastställas inom ramen för relevanta avtal mellan parterna.

Artikel 418

Associeringsrådet ska underrättas om framstegen när det gäller det finansiella stödet och om genomförandet av detta, samt om stödets inverkan på uppnåendet av målen för detta avtal. I detta syfte ska parternas berörda organ på ömsesidig och permanent basis tillhandahålla lämplig information avseende övervakning och utvärdering.

Artikel 419

Parterna ska genomföra stödet i enlighet med principerna om sund ekonomisk förvaltning och samarbeta för att skydda EU:s och Moldaviens ekonomiska intressen i enlighet med kapitel 2 (Bestämmelser om bedrägeribekämpning och kontroll) i denna avdelning.

KAPITEL 2

Bestämmelser om bedrägeribekämpning och kontroll

Artikel 420

Definitioner

I detta kapitel ska definitionerna i protokoll IV till detta avtal gälla.

Artikel 421

Tillämpningsområde

Detta kapitel ska vara tillämpligt på eventuella ytterligare avtal eller finansieringsinstrument som ingås mellan parterna, och eventuella andra EU-finansieringsinstrument som Moldavien kan vara associerat med, utan att det påverkar tillämpningen av andra ytterligare bestämmelser som rör revisioner, kontroller på plats, inspektioner, kontroller och åtgärder mot bedrägerier, inbegripet de som vidtas av Europeiska byrån för bedrägeribekämpning (Olaf) och Europeiska revisionsrätten.

Artikel 422

Åtgärder för att förebygga och bekämpa bedrägerier, korruption och all annan olaglig verksamhet

Parterna ska vidta verkningsfulla åtgärder för att förebygga och bekämpa bedrägerier, korruption och all annan olaglig verksamhet, bland annat genom ömsesidigt administrativt bistånd och ömsesidig rättslig hjälp på de områden som omfattas av detta avtal.

Artikel 423

Informationsutbyte och ytterligare operativt samarbete

1. För att säkerställa att detta kapitel genomförs på rätt sätt ska EU:s behöriga myndigheter och de behöriga myndigheterna i Moldavien regelbundet utbyta information, och de ska genomföra samråd när en av parterna begär detta.

2. Olaf får komma överens med sina motsvarigheter i Moldavien om ytterligare samarbete på området bedrägeribekämpning, inbegripet operativa arrangemang med myndigheterna i Moldavien.

3. När det gäller överföring och behandling av personuppgifter ska artikel 13 i avdelning III (Frihet, säkerhet och rättvisa) i detta avtal gälla.

Artikel 424

Förebyggande av oegentligheter, bedrägeri och korruption

1. Myndigheterna i Moldavien ska regelbundet kontrollera att de insatser som finansierats med EU-medel har genomförts korrekt. De ska vidta lämpliga åtgärder för att förebygga och åtgärda oegentligheter och bedrägeri.

2. Myndigheterna i Moldavien ska vidta alla lämpliga åtgärder för att förebygga och åtgärda eventuella fall av givande eller tagande av muta och förhindra intressekonflikter i alla skeden av förfarandena i samband med genomförandet av EU-medel.

3. Myndigheterna i Moldavien ska underrätta Europeiska kommissionen om eventuella förebyggande åtgärder som vidtagits.

4. Europeiska kommissionen ska ha rätt att erhålla bevis i enlighet med artikel 56 i rådets förordning (EG, Euratom) nr 1605/2002 av den 25 juni 2002 med budgetförordning för Europeiska gemenskapernas allmänna budget.

5. Europeiska kommissionen ska också ha rätt att erhålla bevis på att upphandlings- och bidragsförfarandena följer principerna om insyn, likabehandling och icke-diskriminering, förhindra eventuella intressekonflikter, erbjuda garantier som är likvärdiga med internationellt godtagna normer och sörja för överensstämmelse med bestämmelserna om sund ekonomisk förvaltning.

6. I detta syfte ska de behöriga myndigheterna i Moldavien tillhandahålla Europeiska kommissionen all information med anknytning till genomförandet av EU-medel och ska utan dröjsmål underrätta kommissionen om alla väsentliga ändringar i sina förfaranden eller system.

Artikel 425

Utredning och lagföring

Myndigheterna i Moldavien ska sörja för att misstänkta och faktiska fall av bedrägeri, korruption eller varje annan oegentlighet, inbegripet intressekonflikter, utreds och lagförs efter nationella kontroller eller EU-kontroller. Olaf får vid behov bistå de behöriga myndigheterna i Moldavien i denna uppgift.

Artikel 426

Kommunikation om bedrägerier, korruption och oegentligheter

1. Myndigheterna i Moldavien ska utan dröjsmål till Europeiska kommissionen överlämna all information som har kommit till deras kännedom och som rör misstänkta eller faktiska fall av bedrägeri, korruption eller varje annan oegentlighet, inbegripet intressekonflikter, i samband med genomförandet av EU-medel. Vid misstanke om bedrägeri eller korruption ska Olaf också underrättas.

2. Myndigheterna i Moldavien ska också rapportera om alla åtgärder som vidtas i samband med sakuppgifter som anmäls i enlighet med denna artikel. Om det inte föreligger några misstänkta eller faktiska fall av bedrägeri, korruption eller andra oegentligheter att rapportera ska myndigheterna i Moldavien underrätta Europeiska kommissionen efter utgången av varje kalenderår.

Artikel 427

Revision

1. Europeiska kommissionen och Europeiska revisionsrätten har rätt att undersöka om alla utgifter i samband med genomförandet av EU-medel har varit lagliga och korrekta och om den ekonomiska förvaltningen varit sund.

2. Revisioner ska utföras på grundval av både åtaganden och betalningar. De ska grunda sig på räkenskapshandlingar och om nödvändigt utföras på plats i lokalerna hos enheter som förvaltar eller deltar i genomförandet av EU-medel. Revisionerna får utföras innan räkenskaperna för räkenskapsåret i fråga avslutas och under en period av fem år från den dag då slutbetalningen gjordes.

3. Europeiska kommissionens inspektörer eller andra personer som bemyndigats av Europeiska kommissionen eller Europeiska revisionsrätten får utföra dokumentkontroller eller kontroller på plats och revisioner i lokalerna hos enheter som förvaltar eller deltar i genomförandet av EU-medel och hos deras underleverantörer i Moldavien.

4. Europeiska kommissionen eller andra personer som Europeiska kommissionen eller Europeiska revisionsrätten bemyndigat ska i rimlig omfattning ges tillträde till anläggningar, arbetsplatser och dokumentation samt till alla data, däribland i elektronisk form, som erfordras för genomförandet av revisionerna. Alla offentliga institutioner i Moldavien bör underrättas om denna rätt till tillträde och den bör uttryckligen anges i de avtal som ingås för att genomföra de instrument som det hänvisas till i detta avtal.

5. De kontroller och revisioner som avses i denna artikel är tillämpliga på alla uppdragstagare och underleverantörer som har mottagit EU-medel direkt eller indirekt. När de utför sina uppgifter ska Europeiska revisionsrätten och revisionsorganen i Moldavien samarbeta i en anda av förtroende och samtidigt bevara sitt oberoende.

Artikel 428

Kontroller på plats

1. Inom ramen för detta avtal ska Olaf bemyndigas att genomföra kontroller och inspektioner på platsen för att skydda EU:s finansiella intressen mot bedrägerier och andra oegentligheter i enlighet med bestämmelserna i rådets förordning (EG, Euratom) nr 2185/96 av den 11 november 1996 om de kontroller och inspektioner på platsen som kommissionen utför för att skydda Europeiska gemenskapernas finansiella intressen mot bedrägerier och andra oegentligheter.

2. Kontrollerna och inspektionerna på platsen ska förberedas och genomföras av Olaf i nära samarbete med de behöriga myndigheterna i Moldavien.

3. Myndigheterna i Moldavien ska i god tid underrättas om föremålet för, syftet med och den rättsliga grunden för kontrollerna och inspektionerna, så att de kan lämna all den hjälp som behövs. I detta syfte får tjänstemännen vid de behöriga myndigheterna i Moldavien delta i kontrollerna och inspektionerna på platsen.

4. Om de berörda myndigheterna i Moldavien anmäler sitt intresse kan kontrollerna och inspektionerna på plats utföras gemensamt av Olaf och de nämnda myndigheterna.

5. Om en ekonomisk aktör motsätter sig en kontroll eller en inspektion på plats, ska myndigheterna i Moldavien lämna Olaf det bistånd byrån behöver för att kunna genomföra den kontroll eller inspektion på plats som den blivit ålagd att göra.

Artikel 429

Administrativa åtgärder och påföljder

Europeiska kommissionen får föreskriva administrativa åtgärder och påföljder i enlighet med förordningarna (EG, Euratom) nr 1605/2002 och (EG, Euratom) nr 2342/2002 av den 23 december 2002, samt rådets förordning (EG, Euratom) nr 2988/95 av den 18 december 1995 om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen.

Artikel 430

Återkrav

1. Myndigheterna i Moldavien ska vidta alla lämpliga åtgärder för att återkräva EU-medel som utbetalats felaktigt.

2. Om myndigheterna i Moldavien har anförtrotts att genomföra EU-medel har Europeiska kommissionen rätt att återkräva EU-medel som utbetalats felaktigt, särskilt genom finansiella korrigeringar. Europeiska kommissionen ska ta hänsyn till de åtgärder som myndigheterna i Moldavien har vidtagit för att förhindra att de berörda EU-medlen går förlorade.

3. Europeiska kommissionen ska samråda med Moldavien i frågan innan den fattar något beslut om återkrav. Tvister om återkrav kommer att diskuteras i associeringsrådet.

4. Om Europeiska kommissionen genomför EU-medel direkt eller indirekt genom att anförtro tredje parter uppgifter för genomförande av budgeten, ska beslut, som Europeiska kommissionen fattar inom tillämpningsområdet för denna avdelning i detta avtal och som medför betalningsskyldighet för andra än stater, vara verkställbara i Moldavien i överensstämmelse med följande principer:

a) Verkställigheten ska styras av de civilprocessrättsliga regler som är i kraft i Moldavien. Beslutet om att Europeiska kommissionens beslut ska verkställas ska bifogas Europeiska kommissionens beslut utan andra formaliteter än en verifiering av beslutets äkthet utförd av den nationella myndighet som Moldaviens regering ska utse för detta ändamål och om vilken den ska underrätta Europeiska kommissionen och Europeiska unionens domstol.

b) När de formaliteter som avses i led a har uppfyllts på begäran av den berörda parten, får denna inleda ett verkställighetsförfarande i enlighet med Moldaviens lagstiftning genom att vända sig direkt till den behöriga myndigheten.

c) Verkställigheten får skjutas upp endast genom avgörande av Europeiska unionens domstol. Domstolarna i Moldavien ska dock vara behöriga att pröva klagomål om att verkställigheten inte genomförts korrekt.

5. De myndigheter som Moldaviens regering har utsett ska utfärda beslutet om att verkställighet ska ske utan annan kontroll än verifiering av aktens äkthet. Verkställigheten ska ske i enlighet med de civilprocessrättsliga reglerna i Moldavien. Europeiska unionens domstol ska ansvara för kontrollen av att beslutet om att verkställighet ska ske är lagligt.

6. Domar som Europeiska unionens domstol utfärdar på grundval av en skiljedomsklausul i ett avtal inom ramen för detta kapitel ska vara verkställbara på samma villkor.

Artikel 431

Konfidentialitet

Upplysningar som meddelats eller erhållits i enlighet med detta kapitel, oavsett form, ska omfattas av tystnadsplikt och ges samma skydd som motsvarande upplysningar har enligt Moldaviens lagstiftning, samt enligt de motsvarande bestämmelser som är tillämpliga på EU-institutionerna. Upplysningarna får endast överlämnas till personer inom EU-institutionerna, i medlemsstaterna eller i Moldavien som i kraft av sin befattning ska ha vetskap om dem, och de får inte användas i andra syften än för att säkerställa ett effektivt skydd av parternas finansiella intressen.

Artikel 432

Tillnärmning av lagstiftning

Moldavien ska närma sin lagstiftning till de EU-rättsakter och internationella instrument som anges i bilaga XXXV till detta avtal i enlighet med bestämmelserna i den bilagan.

AVDELNING VII

INSTITUTIONELLA OCH ALLMÄNNA BESTÄMMELSER SAMT SLUTBESTÄMMELSER

KAPITEL 1

Institutionell ram

Artikel 433

Politisk och strategisk dialog, inbegripet i frågor som rör sektorssamarbetet mellan parterna, kan ske på alla nivåer. En periodisk strategisk dialog på hög nivå ska föras inom det associeringsråd som inrättas genom artikel 434 i detta avtal och, efter överenskommelse, inom ramen för regelbundna möten mellan företrädare för parterna på ministernivå.

Artikel 434

1. Härmed inrättas ett associeringsråd. Det ska övervaka och kontrollera tillämpningen och genomförandet av detta avtal samt periodiskt se över hur detta avtal fungerar mot bakgrund av dess mål.

2. Associeringsrådet ska regelbundet sammanträda på ministernivå, åtminstone en gång per år, och när omständigheterna så kräver. Associeringsrådet får sammanträda i alla konstellationer, efter överenskommelse.

3. Förutom att övervaka och kontrollera tillämpningen och genomförandet av detta avtal ska associeringsrådet undersöka alla viktiga frågor som uppstår inom ramen för detta avtal och övriga bilaterala och internationella frågor av ömsesidigt intresse.

Artikel 435

1. Associeringsrådet ska bestå av medlemmar av Europeiska unionens råd och ledamöter av Europeiska kommissionen, å ena sidan, och ledamöter av Moldaviens regering, å andra sidan.

2. Associeringsrådet ska självt fastställa sin arbetsordning.

3. Ordförandeskapet i associeringsrådet ska växelvis innehas av en företrädare för unionen och en företrädare för Moldavien.

4. Vid behov och efter överenskommelse får företrädare för andra organ delta som observatörer i associeringsrådets arbete.

Artikel 436

1. För att målen i detta avtal ska uppnås ska associeringsrådet ha befogenhet att fatta beslut inom avtalets tillämpningsområde. Besluten ska vara bindande för parterna och dessa ska vidta lämpliga åtgärder, om nödvändigt också åtgärder av organ som inrättats inom ramen för detta avtal, för att genomföra de beslut som fattats. Associeringsrådet får även avge rekommendationer. Det ska anta sina beslut och rekommendationer genom överenskommelse mellan parterna, efter det att de respektive interna förfarandena har slutförts.

2. I enlighet med det mål om ett gradvis närmande av Moldaviens lagstiftning till unionslagstiftningen som uppställs i detta avtal kommer associeringsrådet att vara ett forum för utbyte av information om EU:s och Moldaviens lagstiftning, såväl sådan som håller på att utarbetas som sådan som är i kraft, och om åtgärder för genomförande, verkställande och efterlevnad.

3. I enlighet med punkt 1 i denna artikel ska associeringsrådet ha befogenhet att uppdatera eller ändra bilagorna till detta avtal, utan att det påverkar tillämpningen av de särskilda bestämmelserna i avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal.

Artikel 437

1. Härmed inrättas en associeringskommitté. Den ska biträda associeringsrådet vid fullgörandet av dess uppgifter.

2. Associeringskommittén ska bestå av företrädare för parterna, i princip på högre tjänstemannanivå.

3. Ordförandeskapet i associeringskommittén ska växelvis innehas av en företrädare för unionen och en företrädare för Moldavien.

Artikel 438

1. Associeringsrådet ska i sin arbetsordning fastställa associeringskommitténs uppgifter och funktionssätt, som bland annat ska bestå i att förbereda associeringsrådets möten. Associeringskommittén ska sammanträda minst en gång per år.

2. Associeringsrådet får delegera vilken som helst av sina befogenheter till associeringskommittén, inbegripet befogenheten att fatta bindande beslut.

3. Associeringskommittén ska ha befogenhet att anta beslut i de fall som anges i detta avtal och inom områden där associeringsrådet har delegerat befogenheter till den. Dessa beslut ska vara bindande för parterna, som ska vidta lämpliga åtgärder för att genomföra dem. Associeringskommittén ska anta sina beslut i samförstånd mellan parterna.

4. Associeringskommittén ska sammanträda i en särskild konstellation för att hantera alla frågor som har samband med avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal. Associeringskommittén ska sammanträda i denna konstellation minst en gång per år.

Artikel 439

1. Associeringskommittén ska bistås av de underkommittéer som inrättas inom ramen för detta avtal.

2. Associeringsrådet får besluta att inrätta särskilda kommittéer eller organ inom särskilda områden som är nödvändiga för genomförandet av detta avtal, och ska fastställa sådana särskilda kommittéers eller organs sammansättning, uppgifter och funktionssätt. Dessutom får sådana särskilda kommittéer eller organ föra diskussioner om frågor som de anser vara relevanta utan att det påverkar någon av de särskilda bestämmelserna i avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal.

3. Associeringskommittén får också inrätta underkommittéer, bland annat för att bedöma de framsteg som gjorts i de regelbundna dialoger som avses i detta avtal.

4. Underkommittéerna ska ha befogenhet att fatta beslut i de fall som anges i detta avtal. De ska regelbundet och efter behov rapportera om sin verksamhet till associeringskommittén.

5. De underkommittéer som inrättas inom ramen för avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal ska underrätta associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 438.4 i detta avtal om datumet och dagordningen för sina sammanträden i tillräckligt god tid före sammanträdena. De ska rapportera om sin verksamhet vid varje reguljärt sammanträde i associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 438.4 i detta avtal.

6. Förekomsten av en eller flera underkommittéer ska inte utgöra ett hinder för någondera parten att ta upp en fråga direkt med associeringskommittén, också i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 438.4 i detta avtal.

Artikel 440

1. Härmed inrättas en parlamentarisk associeringskommitté. Den ska bestå av ledamöter av Europaparlamentet, å ena sidan, och ledamöter av Moldaviens parlament, å andra sidan, och vara ett forum där de kan mötas och utbyta åsikter. Den ska sammanträda med de intervall som den själv bestämmer.

2. Den parlamentariska associeringskommittén ska själv fastställa sin arbetsordning.

3. Ordförandeskapet i den parlamentariska associeringskommittén ska innehas växelvis av en företrädare för Europaparlamentet och en företrädare för Moldaviens parlament, i enlighet med de bestämmelser som fastställs i kommitténs arbetsordning.

Artikel 441

1. Den parlamentariska associeringskommittén får begära relevanta upplysningar om avtalets genomförande från associeringsrådet,som då ska tillhandahålla den parlamentariska associeringskommittén dessa upplysningar.

2. Den parlamentariska associeringskommittén ska informeras om associeringsrådets beslut och rekommendationer.

3. Den parlamentariska associeringskommittén får utfärda rekommendationer till associeringsrådet.

4. Den parlamentariska associeringskommittén får inrätta underkommittéer.

Artikel 442

1. Parterna ska också främja regelbundna möten med företrädare för sina civila samhällen, i syfte att hålla dem informerade om och inhämta deras synpunkter när det gäller genomförandet av detta avtal.

2. Härmed inrättas en plattform för det civila samhället. Den ska bestå av företrädare för det civila samhället i EU, däribland ledamöter av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén, och företrädare för det civila samhället i Moldavien, och ska vara ett forum där de kan mötas och utbyta åsikter. Den ska sammanträda med de intervall som den själv bestämmer.

3. Plattformen för det civila samhället ska själv fastställa sin arbetsordning.

4. Ordförandeskapet i plattformen för det civila samhället ska växelvis innehas av en företrädare för Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och företrädare för det civila samhället i Moldavien, i enlighet med de bestämmelser som fastställs i plattformens arbetsordning.

Artikel 443

1. Plattformen för det civila samhället ska informeras om associeringsrådets beslut och rekommendationer.

2. Plattformen för det civila samhället får utfärda rekommendationer till associeringsrådet.

3. Associeringskommittén och den parlamentariska associeringskommittén ska anordna regelbundna kontakter med företrädare för plattformen för det civila samhället för att inhämta deras åsikter om uppnåendet av målen för detta avtal.

KAPITEL 2

Allmänna bestämmelser och slutbestämmelser

Artikel 444

Tillgång till domstolar och administrativa organ

Inom ramen för detta avtal åtar sig vardera parten att se till att fysiska och juridiska personer från den andra parten, utan diskriminering i förhållande till de egna medborgarna, har tillgång till parternas behöriga domstolar och administrativa organ för att kunna försvara sina personliga rättigheter och sin äganderätt.

Artikel 445

Tillgång till officiella dokument

Bestämmelserna i detta avtal ska inte påverka tillämpningen av parternas relevanta interna lagar och andra författningar om allmänhetens tillgång till officiella dokument.

Artikel 446

Undantag i säkerhetssyfte

Inget i detta avtal ska hindra en part från att vidta åtgärder som

a) den anser nödvändiga för att hindra att upplysningar som kan skada dess väsentliga säkerhetsintressen utlämnas,

b) rör produktion av eller handel med vapen, ammunition eller krigsmateriel eller rör forskning, utveckling eller produktion som är oumbärlig för försvarsändamål, förutsatt att åtgärderna inte försämrar konkurrensvillkoren för produkter som inte är avsedda för särskilda militära ändamål, och

c) den anser väsentliga för sin egen säkerhet i händelse av allvarliga inre störningar som påverkar upprätthållandet av lag och ordning, under krig eller allvarlig internationell spänning som utgör ett krigshot, eller för fullgörandet av skyldigheter som den har påtagit sig i syfte att upprätthålla fred och internationell säkerhet.

Artikel 447

Icke-diskriminering

1. På de områden som omfattas av detta avtal och utan att det påverkar tillämpningen av någon specialbestämmelse i detta

a) får de förfaranden som Moldavien tillämpar med avseende på unionen eller medlemsstaterna inte ge upphov till att medlemsstaterna, deras medborgare eller företag diskrimineras, och

b) får de förfaranden som unionen eller medlemsstaterna tillämpar med avseende på Moldavien inte ge upphov till att medborgare eller företag i Moldavien diskrimineras.

2. Punkt 1 ska inte påverka parternas rätt att tillämpa relevanta bestämmelser i sin skattelagstiftning på skattebetalare som har olika bostadsort.

Artikel 448

Gradvis tillnärmning

Moldavien ska gradvis närma sin lagstiftning till EU-lagstiftningen och internationella instrument i enlighet med bilagorna till detta avtal, på grundval av de åtaganden som anges i detta avtal och i enlighet med bestämmelserna i dessa bilagor. Denna bestämmelse ska inte påverka tillämpningen av eventuella särskilda bestämmelser och skyldigheter avseende tillnärmning enligt avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal.

Artikel 449

Dynamisk tillnärmning

I linje med målet att Moldavien gradvis ska närma sin lagstiftning till EU-lagstiftningen, och särskilt när det gäller de åtaganden som anges i avdelningarna III, IV, V och VI i detta avtal, och i enlighet med bestämmelserna i bilagorna till detta avtal, ska associeringsrådet periodiskt revidera och uppdatera dessa bilagor, bland annat för att ta hänsyn till utvecklingen hos EU-lagstiftningen enligt definitionen i detta avtal. Denna bestämmelse ska inte påverka tillämpningen av eventuella särskilda bestämmelser i avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal.

Artikel 450

Övervakning

Med övervakning avses en fortlöpande bedömning av framstegen med att genomföra och verkställa de åtgärder som omfattas av detta avtal. Parterna kommer att samarbeta för att underlätta övervakningsprocessen inom ramen för de institutionella organ som inrättas genom detta avtal.

Artikel 451

Bedömning av tillnärmningen

1. EU ska bedöma närmandet av Moldaviens lagstiftning till EU-lagstiftningen enligt definitionen i detta avtal. Detta inbegriper aspekter av genomförande och kontroll av efterlevnaden. Dessa bedömningar kan göras av EU på egen hand, av EU efter överenskommelse med Moldavien, eller gemensamt av parterna. För att underlätta bedömningsprocessen ska Moldavien rapportera till EU om framstegen när det gäller tillnärmningen, när så är lämpligt före utgången av de övergångsperioder som anges i detta avtal vad gäller EU-rättsakterna. Vid rapporteringen och bedömningen, bland annat när det gäller fastställandet av metoder för bedömningarna och hur ofta dessa ska göras, kommer hänsyn att tas till särskilda förfaranden som fastställs i detta avtal eller i beslut av de institutionella organ som inrättas genom detta avtal.

2. Bedömningen av tillnärmningen får inbegripa kontroller på plats, med medverkan av EU:s institutioner, organ och byråer, icke-statliga organ, tillsynsmyndigheter, oberoende experter och andra vid behov.

Artikel 452

Resultat av övervakningen, inbegripet bedömningar av tillnärmningen

1. Resultaten av övervakningen, inbegripet de bedömningar av tillnärmningen som avses i artikel 451 i detta avtal, ska diskuteras i alla relevanta organ som inrättats enligt detta avtal. Sådana organ får efter enhällig överenskommelse anta gemensamma rekommendationer, som ska föreläggas associeringsrådet.

2. Om parterna är överens om att de nödvändiga åtgärder som omfattas av avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal har genomförts och håller på att verkställas, ska associeringsrådet, i enlighet med de befogenheter som det tilldelas genom artikel 436 i detta avtal, besluta om ytterligare öppning av marknaderna när så föreskrivs i avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal.

3. En gemensam rekommendation enligt punkt 1 i denna artikel som föreläggs associeringsrådet, eller avsaknad av enighet om en sådan rekommendation, ska inte vara föremål för tvistlösning enligt definitionen i avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal. Ett beslut som fattas av det berörda organ, som inrättats enligt detta avtal, eller avsaknad av ett sådant beslut, ska inte vara föremål för tvistlösning enligt definitionen i avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal.

Artikel 453

Fullgörande av skyldigheter

1. Parterna ska vidta alla generella eller särskilda åtgärder som krävs för att de ska fullgöra sina skyldigheter enligt detta avtal. De ska se till att de mål som uppställs i detta avtal uppnås.

2. Parterna är överens om att, på begäran av endera parten, snarast via lämpliga kanaler diskutera varje fråga om avtalets tolkning, genomförande eller tillämpning i god tro och andra relevanta aspekter av förbindelserna mellan sig.

3. Parterna ska till associeringsrådet hänskjuta eventuella tvister i samband med tolkningen, genomförandet eller tillämpningen i god tro av detta avtal i enlighet med artikel 454 i detta avtal. Associeringsrådet får bilägga en tvist genom ett bindande beslut.

Artikel 454

Tvistlösning

1. Vid tvister mellan parterna om avtalets tolkning, genomförande eller tillämpning i god tro ska endera parten inge en formell begäran till den andra parten och associeringsrådet om att den fråga tvisten gäller ska lösas. Genom undantag ska tvister som rör tolkningen, genomförandet eller tillämpningen i god tro av avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) uteslutande regleras av kapitel 14 (Tvistlösning) i den avdelningen.

2. Parterna ska sträva efter att lösa tvisten genom att inleda samråd i god tro i associeringsrådet och övriga relevanta organ enligt artiklarna 437 och 439 i detta avtal, i syfte att så snart som möjligt nå en för båda parterna godtagbar lösning.

3. Parterna ska förse associeringsrådet och övriga relevanta organ med alla upplysningar som krävs för att grundligt undersöka situationen.

4. Så länge som en tvist inte är löst ska den diskuteras vid varje sammanträde i associeringsrådet. En tvist ska anses vara löst när associeringsrådet har fattat ett bindande beslut om att lösa frågan i enlighet med artikel 453.3 i detta avtal eller när det har förklarat att tvisten är slut. Samråd om en tvist kan också genomföras vid vilket som helst av de sammanträden som hålls av associeringskommittén eller något annat relevant organ som avses i artikel 439 i detta avtal, efter överenskommelse mellan parterna eller på begäran av någon av parterna. Samråd får också äga rum i skriftlig form.

5. All information som lämnas ut under samrådet ska betraktas som konfidentiell.

Artikel 455

Lämpliga åtgärder om skyldigheter inte fullgörs

1. En part får vidta lämpliga åtgärder om den berörda frågan inte har lösts inom tre månader efter dagen för anmälan av en formell begäran om tvistlösning enligt artikel 454 i detta avtal och om den klagande parten fortfarande anser att den andra parten inte har fullgjort en skyldighet enligt detta avtal. Kravet på en samrådsperiod på tre månader ska inte gälla för de undantagsfall som anges i punkt 3 i denna artikel.

2. Vid valet av lämpliga åtgärder ska i första hand sådana åtgärder väljas som stör avtalets funktion så lite som möjligt. Utom i de fall som beskrivs i punkt 3 i denna artikel får sådana åtgärder inte inbegripa det tillfälliga upphävandet av någon av de rättigheter eller skyldigheter som föreskrivs enligt de bestämmelser i detta avtal som anges i avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor). De åtgärder som vidtas enligt punkt 1 i denna artikel ska omedelbart anmälas till associeringsrådet och vara föremål för samråd i enlighet med artikel 453.2 i detta avtal och för tvistlösning i enlighet med artiklarna 453.3 och 454 i detta avtal.

3. De undantag som avses i punkterna 1 och 2 i denna artikel ska röra

a) en uppsägning av detta avtal som inte sanktioneras av de allmänna bestämmelserna i internationell rätt, eller

b) en överträdelse från den andra partens sida av någon av de väsentliga delar i avtalet som anges i artikel 2 i avdelning I (Allmänna principer) i detta avtal.

Artikel 456

Förhållande till andra avtal

1. Härmed upphävs avtalet om partnerskap och samarbete mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Moldavien, å andra sidan, som undertecknades i Luxemburg den 28 november 1994 och trädde i kraft den 1 juli 1998.

2. Detta avtal ersätter det avtal som avses i punkt 1. Hänvisningar till det avtalet i alla andra avtal mellan parterna ska anses som hänvisningar till det här avtalet.

3. Detta avtal ersätter avtalet mellan Europeiska unionen och Republiken Moldavien om skydd av geografiska beteckningar för jordbruksprodukter och livsmedel, vilket undertecknades i Bryssel den 26 juni 2012 och trädde i kraft den 1 april 2013.

Artikel 457

1. Detta avtal ska inte påverka de rättigheter som enskilda och marknadsaktörer garanteras genom befintliga avtal mellan en eller flera medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Moldavien, å andra sidan, förrän likvärdiga rättigheter för dessa har uppnåtts enligt detta avtal.

2. Befintliga avtal på de särskilda samarbetsområden som omfattas av det här avtalet ska anses utgöra en del av de samlade bilaterala förbindelserna enligt det här avtalet och en del av en gemensam institutionell ram.

Artikel 458

1. Parterna får komplettera detta avtal genom att ingå särskilda avtal på de områden som faller inom ramen för avtalet. Sådana särskilda avtal ska utgöra en integrerad del av de samlade bilaterala förbindelserna enligt det här avtalet och en del av en gemensam institutionell ram.

2. Utan att det påverkar tillämpningen av de relevanta bestämmelserna i fördraget om Europeiska unionen och fördraget om Europeiska unionens funktionssätt får varken detta avtal eller någon åtgärd som vidtas inom ramen för detta avtal påverka medlemsstaternas befogenheter att genomföra bilateralt samarbete med Moldavien eller att, i förekommande fall, ingå nya samarbetsavtal med Moldavien.

Artikel 459

Bilagor och protokoll

Bilagorna och protokollen till detta avtal utgör en integrerad del av detta.

Artikel 460

Varaktighet

1. Detta avtal ingås på obestämd tid.

2. Endera parten får säga upp avtalet genom en anmälan till den andra parten. Avtalet ska upphöra att gälla sex månader efter dagen för mottagande av en sådan anmälan.

Artikel 461

Definition av parterna

I detta avtal avses med *parter* EU eller dess medlemsstater, eller EU och dess medlemsstater, i enlighet med deras respektive befogenheter enligt fördraget om Europeiska unionen och fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, och när så är lämpligt avses Euratom, i enlighet med dess befogenheter enligt fördraget om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen, å ena sidan, och Moldavien, å andra sidan.

Artikel 462

Territoriell tillämpning

1. Detta avtal ska tillämpas, å ena sidan, på de territorier där fördraget om Europeiska unionen, fördraget om Europeiska unionens funktionssätt och fördraget om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen är tillämpliga och i enlighet med de villkor som fastställs i dessa fördrag och, utan att det påverkar tillämpningen av punkt 2 i denna artikel, å andra sidan, på Moldaviens territorium.

2. Tillämpningen av detta avtal, eller av dess avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor), på de regioner i Moldavien, över vilka Moldaviens regering inte utövar den faktiska kontrollen, ska börja när Moldavien har säkerställt att detta avtal, eller dess avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor), genomförs och verkställs fullt ut på hela sitt territorium.

3. Associeringsrådet skaanta ett beslut om när det har säkerställts att detta avtal, eller dess avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor), genomförs och verkställs fullt ut på hela Moldaviens territorium.

4. Om en part anser att det inte längre är säkerställt att detta avtal, eller dess avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor), genomförs och verkställs fullt ut i de regioner i Moldavien som anges i punkt 2 i denna artikel, får den parten begära att associeringsrådet omprövar den fortsatta tillämpningen av detta avtal, eller av dess avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor), på de berörda regionerna. Associeringsrådet ska granska situationen och anta ett beslut om den fortsatta tillämpningen av detta avtal, eller av dess avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor), inom tre månader från det att begäran framställts. Om associeringsrådet inte antagit något beslut inom tre månader från det att begäran framställts ska tillämpningen av detta avtal, eller av dess avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor), på de berörda regionerna tillfälligt avbrytas till dess att associeringsrådet antar ett beslut.

5. Associeringsrådets beslut enligt denna artikel om tillämpningen av avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal ska omfatta hela den avdelningen och kan inte endast omfatta delar av den avdelningen.

Artikel 463

Depositarie för avtalet

Generalsekretariatet för Europeiska unionens råd ska vara depositarie för detta avtal.

Artikel 464

Ikraftträdande och provisorisk tillämpning

1. Parterna ska ratificera eller godkänna detta avtal i enlighet med sina egna förfaranden. Ratificerings- eller godkännandeinstrumenten ska deponeras hos generalsekretariatet för Europeiska unionens råd.

2. Detta avtal träder i kraft den första dagen i den andra månaden efter den dag då det sista ratificerings- eller godkännandeinstrumentet har deponerats.

3. Trots vad som sägs i punkt 2 i denna artikel är unionen och Moldavien överens om att provisoriskt tillämpa de delar av detta avtal som unionen fastställt, i enlighet med punkt 4 och i enlighet med deras respektive tillämpliga interna förfaranden och lagstiftning.

4. Den provisoriska tillämpningen får verkan från och med den första dagen i den andra månad som följer på den dag då depositarien för detta avtal mottar

a) unionens anmälan om att de förfaranden som är nödvändiga för detta ändamål har slutförts med angivande av vilka delar av detta avtal som ska tillämpas provisoriskt, och

b) Moldaviens anmälan om att de förfaranden som är nödvändiga för provisorisk tillämpning av detta avtal har slutförts.

5. I de relevanta bestämmelserna i detta avtal, inbegripet dess respektive bilagor och protokoll, i enlighet med artikel 459, ska alla hänvisningar i sådana bestämmelser till ”dagen för detta avtals ikraftträdande” anses vara hänvisningar till ”den dag från och med vilken detta avtal tillämpas provisoriskt” i enlighet med punkt 3.

6. Under den period då avtalet tillämpas provisoriskt ska de bestämmelser i det avtal om partnerskap och samarbete mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Moldavien, å andra sidan, som undertecknades i Luxemburg den 28 november 1994 och trädde i kraft den 1 juli 1998, som inte omfattas av den provisoriska tillämpningen av detta avtal, fortsätta att gälla.

7. Endera parten får genom skriftlig anmälan meddela depositarien för detta avtal sin avsikt att avbryta den provisoriska tillämpningen av detta avtal. Upphävandet av den provisoriska tillämpningen får verkan sex månader efter det att depositarien för detta avtal mottagit anmälan.

Artikel 465

Giltiga texter

Detta avtal ska upprättas i två exemplar på bulgariska, danska, engelska, estniska, finska, franska, grekiska, italienska, kroatiska, lettiska, litauiska, maltesiska, nederländska, polska, portugisiska, rumänska, slovakiska, slovenska, spanska, svenska, tjeckiska, tyska och ungerska, vilka alla texter är lika giltiga.

BILAGA I

TILL AVDELNING III (FRIHET, SÄKERHET OCH RÄTTVISA)

Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/24/EG av den 15 mars 2006 om lagring av uppgifter som genererats eller behandlats i samband med tillhandahållande av allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster eller allmänna kommunikationsnät

Åtaganden och principer rörande skydd av personuppgifter

1. Parterna ska, i samband med genomförandet av detta eller andra avtal, säkerställa en rättslig nivå av uppgiftsskydd som åtminstone motsvarar den som anges i direktiv 95/46/EG av den 24 oktober 1995 om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter, rådets rambeslut 2008/977/JHA av den 27 november 2008 om skydd av personuppgifter som behandlas inom ramen för polissamarbete och straffrättsligt samarbete samt konventionen om skydd för enskilda vid automatisk databehandling av personuppgifter, som undertecknades den 28 januari 1981 (ETS nr 108) och tilläggsprotokollet till denna, om tillsynsmyndigheter och gränsöverskridande flöden av personuppgifter, som undertecknades den 8 november 2001 (ETS nr 181). I förekommande fall ska parterna beakta Europarådets ministerkommittés rekommendation nr R (87)15 av den 17 september 1987 om användning av personuppgifter inom polisväsendet.

2. Dessutom ska följande principer gälla:

   a) Såväl den överförande som den mottagande myndigheten ska vidta alla rimliga åtgärder för att i förekommande fall få sådana personuppgifter som inte behandlats i enlighet med artikel 13 i detta avtal rättade, utplånade eller blockerade, särskilt om dessa är inadekvata, irrelevanta eller felaktiga eller om de inte är nödvändiga med hänsyn till de ändamål för vilka de behandlas. Sådana åtgärder inbegriper anmälan av alla former av rättelse, utplåning eller blockering till den andra parten.

   b) Den mottagande myndigheten ska på begäran informera den överförande myndigheten om hur den använt de överförda uppgifterna och om resultatet av användningen.

   c) Personuppgifter får endast överföras till behöriga myndigheter. För vidare överföring till andra myndigheter krävs ett förhandstillstånd från den överförande myndigheten.

   d) Den överförande och den mottagande myndigheten är skyldiga att göra en skriftlig uppteckning av alla former av meddelande och mottagande av personuppgifter.

BILAGA XXVII

FÖRTECKNING ÖVER FÖRBEHÅLL SOM GÄLLER ETABLERING,

FÖRTECKNING ÖVER ÅTAGANDEN I FRÅGA OM GRÄNSÖVERSKRIDANDE TILLHANDAHÅLLANDE AV TJÄNSTER,

FÖRTECKNING ÖVER FÖRBEHÅLL SOM GÄLLER NYCKELPERSONAL, PRAKTIKANTER MED AKADEMISK EXAMEN OCH SÄLJARE AV FÖRETAGSTJÄNSTER,

FÖRTECKNING ÖVER FÖRBEHÅLL FÖR TJÄNSTELEVERANTÖRER SOM TILLHANDAHÅLLER TJÄNSTER PÅ KONTRAKTSBASIS OCH OBEROENDE YRKESUTÖVARE

Unionen

1. Förteckning över förbehåll som gäller etablering: Bilaga XXVII-A
2. Förteckning över åtaganden i fråga om gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster: Bilaga XXVII-B
3. Förteckning över förbehåll för nyckelpersonal, praktikanter med akademisk examen och säljare av företagstjänster: Bilaga XXVII-C
4. Förteckning över förbehåll för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis och oberoende yrkesutövare: Bilaga XXVII-D

Moldavien

5. Förteckning över förbehåll som gäller etablering: Bilaga XXVII-E
6. Förteckning över åtaganden i fråga om gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster: Bilaga XXVII-F
7. Förteckning över förbehåll för nyckelpersonal, praktikanter med akademisk examen och säljare av företagstjänster: Bilaga XXVII-G
8. Förteckning över förbehåll för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis och oberoende yrkesutövare: Bilaga XXVII-H

Följande förkortningar används i bilagorna XXVII-A, XXVII-B, XXVII-C, XXVII-D:

AT	Österrike
BE	Belgien
BG	Bulgarien
CY	Cypern
CZ	Tjeckien
DE	Tyskland
DK	Danmark
EU	Europeiska unionen, inklusive samtliga medlemsstater
ES	Spanien
EE	Estland
FI	Finland
FR	Frankrike
EL	Grekland
HR	Kroatien
HU	Ungern
IE	Irland
IT	Italien
LV	Lettland
LT	Litauen
LU	Luxemburg
MT	Malta
NL	Nederländerna

PL	Polen
PT	Portugal
RO	Rumänien
SK	Slovakien
SI	Slovenien
SE	Sverige
UK	Förenade kungariket

Följande förkortningar används i bilagorna XXVII-E, XXVII-F, XXVII-G, XXVII-H:

MD	Moldavien

BILAGA XXVII-A

FÖRTECKNING ÖVER FÖRBEHÅLL SOM GÄLLER ETABLERING (UNIONEN)

1. I nedanstående förteckning över förbehåll anges de näringsverksamheter där förbehåll i fråga om nationell behandling eller behandling som mest gynnad nation av unionen enligt artikel 205.2 i detta avtal gäller för företag och investerare i Moldavien.

   Förteckningen består av följande:

   a) En förteckning över horisontella förbehåll som gäller alla sektorer eller undersektorer.

   b) En förteckning över sektors- eller undersektorsspecifika förbehåll med angivelse av den berörda sektorn eller undersektorn tillsammans med de förbehåll som gäller.

   Ett förbehåll som gäller en verksamhet som inte liberaliserats (obundet) uttrycks på följande sätt: ”Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation”.

   Om ett förbehåll enligt a eller b endast innehåller medlemsstatsspecifika förbehåll fullgör de medlemsstater som inte anges där åtagandena enligt artikel 205.2 i detta avtal för sektorn utan förbehåll (avsaknaden av medlemsstatsspecifika förbehåll för en viss sektor påverkar inte eventuella tillämpliga horisontella förbehåll eller sektorsspecifika förbehåll som gäller hela unionen).

2. I enlighet med artikel 202.3 i detta avtal innehåller denna förteckning inte åtgärder rörande subventioner som parterna beviljat.

3. De rättigheter och skyldigheter som följer av förteckningen nedan ska inte ha någon direkt (*self-executing*) effekt och ger alltså inte fysiska eller juridiska personer några direkta rättigheter.

4. I enlighet med artikel 205 i detta avtal förtecknas inte icke-diskriminerande krav, till exempel sådana som gäller juridisk form eller skyldigheten att skaffa licens eller tillstånd och som gäller för alla leverantörer som är verksamma inom territoriet utan åtskillnad på grund av nationalitet, bosättning eller likvärdiga kriterier, i denna bilaga eftersom de inte påverkas av avtalet.

5. Om unionen har ett förbehåll som kräver att en tjänsteleverantör är medborgare, permanent bosatt eller bosatt i dess territorium som ett villkor för tillhandahållandet av en tjänst på dess territorium, ska ett förbehåll som förtecknas i bilaga XXVII-C till detta avtal fungera som förbehåll för etableringen enligt denna bilaga, i den utsträckning det är tillämpligt.

Horisontella förbehåll

Allmännyttiga tjänster

EU: Ekonomisk verksamhet som betraktas som allmännyttiga tjänster på nationell eller lokal nivå kan omfattas av offentliga monopol eller ensamrätt för privata operatörer ([1]).

Typer av etablering

EU: Behandling som beviljats dotterbolag (till bolag i Moldavien) som stiftats enligt en medlemsstats lag och har sitt säte, sin centrala förvaltning eller sin huvudsakliga verksamhet i unionen utsträcks inte till att omfatta ett moldaviskt bolags filialer eller agenturer i en medlemsstat. ([2])

([1]) Allmännyttiga tjänster förekommer i sektorer såsom närstående vetenskapliga och tekniska konsulttjänster, FoU-tjänster inom samhällsvetenskap och humaniora, tekniska provningar och analyser, miljötjänster, hälsovård, transporttjänster och transportrelaterade tjänster. Ensamrätt på sådana tjänster beviljas ofta privata aktörer, till exempel aktörer som har koncessioner från offentliga myndigheter och omfattas av särskilda skyldigheter att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster. Eftersom allmännyttiga tjänster ofta förekommer även på en nivå under den centrala, är det inte lämpligt att göra någon detaljerad och uttömmande sektorspecifik förteckning. Detta förbehåll gäller inte telekommunikation och databehandlingstjänster och andra datorrelaterade tjänster.

([2]) I enlighet med artikel 54 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, betraktas dessa dotterbolag som juridiska personer i unionen. I den mån de har en kontinuerlig och verklig anknytning till unionens ekonomi omfattas de av unionens inre marknad, vilket bland annat ger dem etableringsrätt och rätt att tillhandahålla tjänster i alla medlemsstater.

AT: Verkställande direktörer för filialer till juridiska personer ska vara bosatta i Österrike; de fysiska personer inom en juridisk person eller en filial som har ansvar för att den österrikiska handelslagen (*Handelsgesetzbuch*) iakttas ska ha sin hemvist i Österrike.

EE: Minst hälften av styrelsemedlemmarna ska vara bosatta i unionen.

FI: En utländsk medborgare som bedriver näringsverksamhet i egenskap av privat företagare och minst en av dennes partner i ett handelsbolag eller i ett kommanditbolag måste vara permanent bosatt inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES). För alla sektorer gäller krav på bosättning inom EES för minst en av de ordinarie styrelsemedlemmarna, suppleanterna och verkställande direktören. Undantag kan dock beviljas vissa bolag. Det krävs näringstillstånd om en moldavisk organisation avser att bedriva näringsverksamhet eller handel genom att öppna en filial i Finland.

HU: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för förvärv av statligt ägd egendom.

IT: För tillträde till industriell, kommersiell och hantverksrelaterad verksamhet kan det krävas uppehållstillstånd.

PL: Investerare från Moldavien kan bedriva ekonomisk verksamhet endast genom kommanditbolag, handelsbolag och aktiebolag (för juridiska tjänster endast handelsbolag och kommanditbolag).

RO: Den verkställande direktören eller styrelseordföranden samt hälften av styrelsemedlemmarna i affärsföretag ska vara rumänska medborgare, såvida inget annat anges i bolagsavtalet eller i bolagets stadgar. Majoriteten av affärsföretagens revisorer samt deras ställföreträdare ska vara rumänska medborgare.

SE: Ett utländskt bolag som inte har bildat någon juridisk person i Sverige eller som bedriver sin verksamhet genom en handelsagent ska bedriva sin affärsverksamhet genom en i Sverige registrerad filial med självständig förvaltning och separat bokföring. Verkställande direktören för filialen och vice verkställande direktören, om en sådan har utsetts, måste vara bosatt inom EES. En fysisk person som inte är bosatt inom EES och som bedriver affärsverksamhet i Sverige ska utse och registrera en i Sverige bosatt företrädare som ansvarig för verksamheten där. Separata räkenskaper ska föras över verksamheten i Sverige. Den behöriga myndigheten får i enskilda fall medge undantag från kraven på filial och på bosättning. Byggprojekt som varar högst ett år och som utförs av ett företag eller en fysisk person som är bosatt utanför EES är undantagna från kravet att etablera en filial och att utse en i Sverige bosatt företrädare. Ett svenskt aktiebolag kan bildas av en fysisk person bosatt inom EES, av en svensk juridisk person eller av en juridisk person som har bildats enligt lagstiftningen i en stat inom EES och som har sitt säte, sitt huvudkontor eller sin huvudsakliga verksamhet inom EES. Ett partnerskap kan vara en grundare, endast om alla ägare med obegränsat personligt ansvar är bosatta inom EES. Grundare utanför EES kan ansöka om tillstånd från den behöriga myndigheten. För aktiebolag och ekonomiska föreningar, måste minst 50 % av styrelseledamöterna, minst 50 % av suppleanterna, verkställande direktören, vice verkställande direktören, suppleanterna och minst en av de personer som ska ha teckningsrätt för företaget, i förekommande fall, vara bosatt inom EES. Den behöriga myndigheten får bevilja undantag från detta krav. Om ingen av bolagets/samhällets företrädare är bosatta i Sverige ska styrelsen utse och registrera en person som är bosatt i Sverige och som har bemyndigats att ta emot tjänster för företagets räkning och samhället. Motsvarande villkor gäller för etablering av alla andra slags juridiska personer.

SK: En fysisk person från Moldavien vars namn ska registreras i handelsregistret som en person som är bemyndigad att handla på näringsidkarens vägnar måste lämna in uppehållstillstånd för Slovakien.

Investeringar

ES: För investeringar i Spanien av utländska statliga och offentliga organ (som vanligen inverkar på andra intressen utöver de ekonomiska), direkt eller genom bolag eller andra enheter som direkt eller indirekt kontrolleras av utländska myndigheter, krävs förhandsgodkännande från regeringen.

BG: Utländska investerare får inte delta i privatiseringar. Utländska investerare och bulgariska juridiska personer som en fysisk eller juridisk person från Moldavien har kontrollerande innehav i behöver tillstånd för a) prospektering, utveckling eller utvinning av naturresurser i territorialvattnet, den territoriella kontinentalsockeln eller den exklusiva ekonomiska zonen och b) förvärv av ett kontrollerande innehav i företag som bedriver sådan verksamhet som avses i a.

FR: För fysiska eller juridiska personer från Moldavien som köper mer än 33,33 % av kapitalandelarna eller rösträtterna i ett befintligt franskt företag eller 20 % i börsnoterade franska bolag gäller följande bestämmelser:

— Investeringar under 7,6 miljoner EUR i franska företag med en omsättning på högst 76 miljoner EUR får ske fritt, efter en tidsfrist på 15 dagar efter förhandsanmälan och kontroll av att dessa beloppsgränser respekteras.

— Köpet anses ha godkänts om inte ekonomiministern, en månad efter förhandsanmälan, i undantagsfall har utövat sin rätt att skjuta upp investeringen.

Utländskt delägarskap i nyligen privatiserade företag kan begränsas till en viss andel av de aktier som bjuds ut till allmänheten och som fastställs av Frankrikes regering från fall till fall. För etablering inom en viss affärsverksamhet eller näring eller inom ett visst hantverk krävs ett särskilt godkännande om verkställande direktören inte har permanent uppehållstillstånd.

HU: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller deltagande av fysiska eller juridiska personer från Moldavien i nyligen privatiserade bolag.

IT: Regeringen kan utöva vissa särskilda befogenheter i företag som är verksamma inom områdena försvar och nationell säkerhet (i förhållande till alla juridiska personer som bedriver sådan verksamhet som anses vara av strategisk betydelse på områdena försvar och nationell säkerhet), och i vissa verksamheter av strategisk betydelse på områdena energi, transport och kommunikationer.

PL: Tillstånd krävs för utländska (fysiska eller juridiska) personers direkta eller indirekta förvärv av fast egendom. Obundet när det gäller förvärv av statligt ägd egendom, dvs. de bestämmelser som reglerar privatiseringsprocessen.

Fast egendom

För förvärv av mark och fastigheter gäller följande begränsningar ([1]):

AT: För utländska fysiska och juridiska personers förvärv, köp, hyra och arrende av fast egendom krävs godkännande från behöriga regionala myndigheter (*Länder*), som tar ställning till huruvida viktiga ekonomiska, sociala eller kulturella intressen påverkas eller inte.

BG: Utländska fysiska eller juridiska personer (inbegripet filialer) får inte förvärva äganderätt till mark. Bulgariska juridiska personer med utländskt delägarskap får inte förvärva äganderätt till jordbruksmark. Utländska juridiska personer och utländska medborgare med permanent bosättning utomlands får förvärva äganderätt till byggnader samt, i begränsad omfattning, till fast egendom (nyttjanderätt, rätt att bygga, rätt att uppföra en stor anläggning samt servitutsrätt).

CY: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation.

CZ: Jordbruks- och skogsmark kan förvärvas endast av utländska fysiska personer som är permanent bosatta i Tjeckien och företag etablerade som juridiska personer som är permanent bosatta i Tjeckien. Särskilda regler gäller för jordbruks- och skogsmark som ägs av staten. Statlig jordbruksmark kan förvärvas endast av tjeckiska medborgare, kommuner och offentliga universitet (för utbildning och forskning). Juridiska personer (oavsett form eller bostadsort) kan förvärva statlig jordbruksmark från staten endast om en byggnad, som de redan äger, är byggd på marken eller är nödvändig för användningen av en sådan byggnad. Endast kommuner och offentliga universitet kan förvärva statsägd skog.

DK: Begränsningar av i landet icke-bosatta fysiska och juridiska personers rätt till köp av fast egendom. Begränsningar av utländska fysiska och juridiska personers rätt till köp av jordbruksfastigheter.

HU: Med förbehåll för undantagen enligt lagstiftningen om åkermark får utländska fysiska och juridiska personer inte förvärva åkermark. För att utlänningar ska få förvärva fast egendom krävs tillstånd från den nationella myndighet som är behörig med utgångspunkt i den fasta egendomens belägenhet.

EL: Enligt lag nr 1892/90 krävs tillstånd från försvarsministeriet för förvärv av mark i områden nära gränser. Enligt administrativ praxis är det lätt att erhålla tillstånd för direktinvesteringar.

([1]) När det gäller tjänstesektorer håller sig dessa begränsningar inom ramen för vad som anges i gällande Gatsåtaganden.

HR: Obundet för förvärv av fast egendom för tjänsteleverantörer som inte är etablerade och registrerade i Kroatien. Det är tillåtet för företag som är etablerade och registrerade som juridiska personer i Kroatien att förvärva fast egendom som behövs för att tillhandahålla tjänster. Filialer som vill förvärva fast egendom för att tillhandahålla tjänster måste få godkännande från justitieministeriet Jordbruksmark får inte förvärvas av utländska juridiska eller fysiska personer.

IE: Skriftligt förhandsmedgivande ska inhämtas från markkommissionen (*Land Commission*) för inhemska eller utländska bolags eller utländska medborgares förvärv av fast egendom på Irland. Om sådan egendom är avsedd för näringsändamål (annat än jordbruk), bortfaller detta krav om ett intyg inhämtas från ministern för näringsliv, handel och sysselsättning. Denna lag är inte tillämplig på mark i städer.

IT: Krav på ömsesidighet för utländska fysiska och juridiska personers förvärv av fast egendom.

LT: Förvärv av mark, inre vatten och skogar ska tillåtas för utländska fysiska och juridiska personers som uppfyller kriterierna för europeisk och transatlantisk integration. Förfarandet och villkoren för att förvärva mark, samt begränsningar av denna rätt, ska fastställas i grundlagen.

LV: Restriktioner för förvärv av mark i landsbygdsområden och mark i städer eller tätortsområden. Markarrenden som inte överstiger 99 år tillåts.

PL: Tillstånd krävs för utländska fysiska och juridiska personers direkta eller indirekta förvärv av fast egendom. Obundet när det gäller förvärv av statligt ägd egendom, dvs. de bestämmelser som reglerar privatiseringsprocessen.

RO: Fysiska personer som inte har rumänskt medborgarskap och inte heller är bosatta i Rumänien, liksom juridiska personer som inte är av rumänsk nationalitet och inte har sitt huvudkontor i Rumänien, får inte förvärva äganderätt till någon form av mark genom handlingar *inter vivos*.

SI: Filialer som inrättats i Slovenien av utländska personer får bara förvärva fast egendom, förutom mark, som är nödvändig för att utöva den ekonomiska verksamhet filialerna inrättats för.

SK: Jordbruks- och skogsmark får inte förvärvas av utländska juridiska eller fysiska personer. Särskilda regler gäller för vissa andra kategorier av fast egendom. Utländska enheter får förvärva fast egendom genom inrättandet av slovakiska juridiska personer eller deltagande i samriskföretag. Utländska enheters markförvärv måste godkännas (när det gäller leveranssätten 3 och 4).

Sektorsspecifika förbehåll

A. *Jordbruk, jakt och skogsbruk*

FR: Investerare från länder utanför EU som ska bilda jordbruksföretag eller förvärva vingårdar måste ha tillstånd.

AT, HR, HU, MT, RO: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för jordbruksverksamhet.

CY: Investerare får äga högst 49 %.

IE: Medborgare från Moldavien som är bosatta på Irland och vill bilda företag inom mjölframställning måste ha tillstånd.

BG: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för skogsavverkning.

B. *Fiske och vattenbruk*

EU: Tillträde till och användning av biologiska resurser och fiskevatten belägna i de havsvatten som lyder under medlemsstaternas suveränitet eller jurisdiktion ska begränsas till fiskefartyg som för en medlemsstats flagga, om inte annat föreskrivs.

SE: Ett fartyg ska anses vara svenskt och kan bära svensk flagg om mer än hälften ägs av svenska medborgare eller juridiska personer. Regeringen får tillåta utländska fartyg att segla under svensk flagg om deras verksamhet är under svensk kontroll eller om ägaren är permanent bosatt i Sverige. Fartyg som till 50 % ägs av EES-medborgare eller företag som har sitt säte, sin centrala förvaltning eller sin huvudsakliga verksamhet inom EES och vars verksamhet kontrolleras från Sverige, kan också registreras i det svenska registret. En professionell fiskelicens för yrkesmässigt fiske ges endast om fisket har anknytning till den svenska fiskerinäringen. Anknytning kan till exempel vara att hälften av fångsten under ett kalenderår (i värde) landas i Sverige, att hälften av fiskeresorna avgår från en svensk hamn eller att hälften av fiskarna i flottan är bosatta i Sverige. För fartyg över fem meter krävs fartygstillstånd tillsammans med den yrkesmässiga fiskelicensen. Tillstånd beviljas bland annat om fartyget är registrerat i det nationella registret och har en verklig ekonomisk anknytning till Sverige.

UK: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för förvärv av fartyg under brittisk flagg, om inte investeringen till minst 75 % ägs av brittiska medborgare och/eller av bolag som till minst 75 % ägs av brittiska medborgare, i samtliga fall bosatta och med säte i Förenade kungariket. Fartygen måste förvaltas, ledas och kontrolleras från Förenade kungariket.

C. *Utvinning av mineral*

EU: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för juridiska personer som kontrolleras ([1]) av fysiska eller juridiska personer i ett land utanför EU som står för mer än 5 % av EU:s oljeimport eller import av naturgas. Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för direkta filialer (bolagsbildning krävs).

D. *Tillverkning*

EU: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för juridiska personer som kontrolleras ([2]) av fysiska eller juridiska personer i ett land utanför EU som står för mer än 5 % av unionens oljeimport eller import av naturgas. Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för direkta filialer (bolagsbildning krävs).

HR: För förlagsverksamhet, grafisk produktion och reproduktion av inspelningar ställs krav på bosättning.

IT: Krav på medborgarskap i en medlemsstat för utgivare och ägare av förlag eller tryckerier. Företag ska ha sitt huvudkontor i en medlemsstat.

SE: Ägare av tidskrifter som trycks och ges ut i Sverige och som är fysiska personer, måste vara bosatta i Sverige eller vara EES-medborgare. Ägare av sådana tidskrifter och som är juridiska personer måste vara etablerade inom EES. Tidskrifter som trycks och ges ut i Sverige och tekniska inspelningar måste ha en ansvarig utgivare, som ska sin hemvist i Sverige.

För produktion, överföring och distribution för egen räkning av elektricitet, gas, ånga och varmvatten ([3]) (utom kärnkraftsbaserad elproduktion)

EU: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för produktion, överföring och distribution av el för egen räkning och framställning av gas och distribution av gasformiga bränslen.

För produktion, överföring och distribution av ånga och varmvatten

EU: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för juridiska personer som kontrolleras ([4]) av fysiska eller juridiska personer i ett land utanför unionen som står för mer än 5 % av unionens oljeimport eller import av naturgas. Obundet för direkta filialer (bolagsbildning krävs).

FI: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för produktion, överföring och distribution av ånga och varmvatten.

([1]) En juridisk person kontrolleras av en annan fysisk eller juridisk person om den sistnämnda har befogenhet att utse en majoritet av styrelseledamöterna eller på annat sätt lagenligt leda verksamheten. Framför allt ska ägande av mer än 50 % av aktiekapitalet i en juridisk person anses utgöra kontroll.

([2]) En juridisk person kontrolleras av en annan fysisk eller juridisk person om den sistnämnda har befogenhet att utse en majoritet av styrelseledamöterna eller på annat sätt lagenligt leda verksamheten. Framför allt ska ägande av mer än 50 % av aktiekapitalet i en juridisk person anses utgöra kontroll.

([3]) Den sektorsövergripande begränsningen för samhällsnyttiga tjänster gäller.

([4]) En juridisk person kontrolleras av en annan fysisk eller juridisk person om den sistnämnda har befogenhet att utse en majoritet av styrelseledamöterna eller på annat sätt lagenligt leda verksamheten. Framför allt ska ägande av mer än 50 % av aktiekapitalet i en juridisk person anses utgöra kontroll.

1. *Företagstjänster*

Yrkesmässiga tjänster

EU: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller juridisk rådgivning samt juridiska handlings- och intygstjänster som tillhandahålls av jurister som anförtrotts offentliga uppgifter, t.ex. notarier, *huissiers de justice* eller andra *officiers publics et ministériels*, och när det gäller tjänster som tillhandahålls av officiellt utnämnda stämningsmän.

EU: För fullt medlemskap i advokatsamfundet, som krävs för att vara verksam inom inhemsk rätt (EU-rätt och medlemsstatens rättsordning), gäller krav på medborgarskap eller bosättning.

AT: När det gäller juridiska tjänster får utländska jurister (som måste vara fullt kvalificerade enligt lagstiftningen i sina hemländer) inte inneha mer än 25 % av aktier eller andelar i rörelseresultatet för en advokatbyrå. De får inte ha ett avgörande inflytande på beslutsfattandet. För utländska minoritetsinvesterare eller deras kvalificerade personal är tillhandahållande av juridiska tjänster i fråga om folkrätt och rätten i varje jurisdiktion endast tillåtet om de är behöriga att vara verksamma som jurist. För tillhandahållande av juridiska tjänster i fråga om inhemsk rätt (EU-rätt och medlemsstatens rättsordning) och för att uppträda som ombud inför domstolar krävs fullt medlemskap i advokatsamfundet, vilket är förenat med ett krav på medborgarskap.

När det gäller rådgivningstjänster som avser redovisning, bokföring, revision och beskattning får aktieägande och rösträtter för personer som enligt utländsk lag har rätt att utöva yrket inte överstiga 25 %.

Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för läkarvård (utom tandvård och psykologer och psykoterapeuter) och veterinärtjänster.

BG: När det gäller juridiska tjänster är vissa typer av företagsformer (*advokatsko sadrujie* och *advokatsko drujestvo*) förbehållna advokater med fullt medlemskap i advokatsamfundet i Bulgarien. För medlingstjänster krävs permanent bosättning. När det gäller skatterådgivning gäller krav på medborgarskap i EU. När det gäller arkitekttjänster, stadsplanering och landskapsarkitektur, ingenjörstjänster och integrerade byggtekniska tjänster får utländska fysiska och juridiska personer som enligt sin nationella lagstiftning har kompetens som erkända formgivare självständigt övervaka och formge byggnader i Bulgarien endast om de vunnit i ett konkurrensutsatt förfarande och valts som byggnadsentreprenör enligt villkoren och förfarandet i lagen om offentlig upphandling. För projekt av nationell eller regional betydelse måste näringsidkare från Moldavien arbeta i partnerskap med eller som underleverantörer till lokala näringsidkare. När det gäller stadsplanering och landskapsarkitekturgäller krav på medborgarskap. Ingen nationell behandling och mest gynnad nationell behandling skyldighet för barnmorsketjänster och tjänster som tillhandahålls av sjuksköterskor, sjukgymnaster och paramedicinsk personal.

DK: Utländska revisorer får bilda handelsbolag med danska auktoriserade revisorer efter tillstånd från *Erhvervsstyrelsen*.

FI: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för tjänster med anknytning till offentlig- eller privat finansierade hälso- och sjukvårdstjänster och sociala tjänster (läkarvård, inklusive psykologer och tandvård, barnmorsketjänster, sjukgymnaster och paramedicinsk personal).

FI: För revision gäller krav på bosättning för minst en av revisorerna i ett finskt aktiebolag.

FR: När det gäller juridiska tjänster är vissa företagsformer (*association d'avocats* och *société en participation d'avocat*) förbehållna jurister med fullt medlemskap i advokatsamfundet i Frankrike. När det gäller arkitekttjänster, läkarvård (även psykologer) och tandvård, barnmorsketjänster samt tjänster som tillhandahålls av sjuksköterskor, sjukgymnaster och paramedicinsk personal kan utländska investerare endast verka genom företagsformerna *société d'exercice liberal* (*sociétés anonymes, sociétés à responsabilité limitée ou sociétés en commandite par actions*) och *société civile professionnelle*. För veterinärtjänster gäller krav på medborgarskap och ömsesidighet.

EL: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller tandtekniker. För att få licens som lagstadgad revisor och för veterinärtjänster krävs medborgarskap inom EU.

ES: För att få licens som lagstadgad revisor och rådgivning inom industriell äganderätt krävs medborgarskap inom EU.

HR: Obundet utom för rådgivning om nationell, utländsk och internationell rätt. Endast medlemmar i Kroatiens advokatsamfund (*odvjetnici*) får uppträda som ombud inför domstol. Krav på medborgarskap för medlemskap i advokatsamfundet. I förfaranden som inbegriper internationella aspekter kan parterna i skiljedomstolar och särskilda domstolar företrädas av advokater som är medlemmar i andra länders advokatsamfund.

Tillstånd krävs för att tillhandahålla revisionstjänster. Fysiska och juridiska personer får tillhandahålla arkitekttjänster och ingenjörstjänster efter godkännande av det kroatiska arkitektförbundet respektive ingenjörsförbundet.

HU: Etablering ska ske i form av partnerskap med en ungersk advokat (*ügyvéd*) eller en advokatbyrå (*ügyvédi iroda*) eller med ett representationskontor. Icke EES-medborgare måste vara bosatta i landet för att få tillhandahålla veterinärtjänster.

LV: I ett företag med auktoriserade revisorer ska mer än 50 % av kapitalandelarna med rösträtter ägas av auktoriserade revisorer eller företag med auktoriserade revisorer från länder som är medlemmar i EU eller EES.

LT: När det gäller revision ska minst 3/4 av aktierna i ett revisionsföretag tillhöra revisorer eller revisionsföretag i EU eller EES.

PL: Andra företagsformer är öppna för advokater från andra EU-medlemsstater, men utländska advokater kan endast verka genom handelsbolag och kommanditbolag. Krav på medborgarskap inom EU gäller för att få tillhandahålla veterinärtjänster.

SK: Krav på bosättning för att få tillhandahålla arkitekt-, ingenjörs- och veterinärtjänster.

SE: För juridiska tjänster krävs medlemskap i advokatsamfundet endast för att använda yrkestiteln *advokat* och för detta gäller ett krav på bosättning. För förvaltare finns krav på bosättning. Den behöriga myndigheten får bevilja undantag från detta krav. När en certifierare av en ekonomisk plan ska utnämnas ställs EES-krav. Krav på bosättning inom EES ställs för revisionstjänster.

Forsknings- och utvecklingstjänster

EU: När det gäller offentligt finansierade FoU-tjänster kan ensamrätt och/eller tillstånd endast ges till fysiska personer som är medborgare i en EU-medlemsstat och juridiska personer med säte i unionen.

Uthyrning/leasing utan operatör

A: Av fartyg

LT: Fartygen måste ägas av litauiska fysiska personer eller företag med säte i Litauen.

SE: Om en fysisk eller juridisk person från Moldavien har ägarintressen i fartyget, krävs det bevis för dominerande svenskt inflytande i verksamheten för att få segla under svensk flagg.

B. Av luftfartyg

EU: När det gäller uthyrning och leasing av luftfartyg måste luftfartyget, även om dispens kan beviljas för kortfristiga leasingkontrakt, ägas av antingen fysiska personer som uppfyller särskilda medborgarskapskriterier eller juridiska personer som uppfyller särskilda kriterier rörande kapitalägande och kontroll (inbegripet styrelseledamöternas medborgarskap).

Andra företagstjänster

EU utom HU och SE: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för tillhandahållande av personal som utför tjänster i hemmet, handelsanställda eller industriarbetare, sjukvårdspersonal och annan personal. Bosättning eller kommersiell närvaro krävs och krav på medborgarskap kan förekomma.

EU utom BE, DK, EL, ES, FR, HU, IE, IT, LU, NL, SE, UK: Krav på medborgarskap och på bosättning för rekrytering och förmedling av personal.

EU utom AT och SE: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för spanings- och detektivtjänster. Bosättning eller kommersiell närvaro krävs och krav på medborgarskap kan förekomma.

AT: När det gäller rekrytering och personaluthyrning kan tillstånd endast ges till juridiska personer med säte inom EES, och styrelseledamöter eller delägare/aktieägare med rätt att företräda den juridiska personen måste vara EES-medborgare och ha sin hemvist inom EES.

BE: Ett företag med huvudkontor utanför EES måste visa att företaget tillhandahåller rekryteringstjänster i ursprungslandet. När det gäller säkerhetstjänster ställs krav på EU-medborgarskap och bosättning för chefer.

BG: Medborgarskap krävs för verksamhet på området flygfoto och för geodesi, lantmäteritjänster och kartografi. Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för rekrytering och förmedling av personal, förmedling av kontorspersonal, spanings- och detektivtjänster, säkerhetstjänster, teknisk provning och analys, Tjänster på kontraktsbasis för reparation och demontering av utrustning på olje- och gasfält. Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för offentlig översättning och tolkning.

DE: Krav på medborgarskap för auktoriserade tolkar.

DK: När det gäller säkerhetstjänster ställs krav på bosättning och medborgarskap för majoriteten av styrelsemedlemmarna och för chefer. Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för flygplatsbevakning.

EE: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för säkerhetstjänster. Krav på EU-medborgarskap för auktoriserade översättare.

FI: Bosättning inom EES krävs för auktoriserade översättare.

FR: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller tilldelning av rättigheter inom personalförmedling.

FR: Utländska investerare måste ha ett särskilt tillstånd för försöksarbete och prospektering för vetenskapliga och tekniska konsulttjänster.

HR: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för personalförmedlingstjänster, undersöknings- och säkerhetstjänster.

IT: Italienskt medborgarskap eller EU-medborgarskap och bosättning krävs för att erhålla nödvändiga tillstånd att tillhandahålla säkerhetsvakttjänster. Krav på medborgarskap i en medlemsstat för utgivare och ägare av förlag eller tryckerier. Företag ska ha sitt säte i en medlemsstat. Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för inkasso- och kreditupplysningstjänster.

LV: När det gäller spanings- och detektivtjänster kan tillstånd beviljas endast till företag där ledningen och alla som har en befattning vid de administrativa avdelningarna är EU- eller EES-medborgare. När det gäller säkerhetstjänster krävs för att få tillstånd att minst hälften av det egna kapitalet ägs av fysiska och juridiska personer inom EU eller EES.

LT: Verksamhet inom säkerhetstjänster får endast bedrivas av personer som är medborgare i EES-land eller i ett Natoland.

PL: När det gäller spanings- och detektivtjänster kan yrkestillstånd ges till en person med polskt medborgarskap eller till en medborgare i en annan EU-medlemsstat, EES eller Schweiz. När det gäller säkerhetstjänster kan yrkestillstånd ges till en person med polskt medborgarskap eller till en medborgare i en annan EU-medlemsstat, EES eller Schweiz. Krav på EU-medborgarskap för auktoriserade översättare. Krav på polskt medborgarskap för att tillhandahålla flygfototjänster och för att vara chefredaktör för tidningar och tidskrifter.

PT: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för spanings- och detektivtjänster. Krav på EU-medborgarskap för investerare för att tillhandahålla inkassotjänster och kreditupplysning. Krav på medborgarskap för specialistpersonal för säkerhetstjänster.

SE: Krav på bosättning för förläggare och ägare av förlag eller tryckerier. Endast samer får äga renar och utöva renskötsel.

SK: När det gäller spanings- och detektivtjänster och säkerhetstjänster får tillstånd endast beviljas om det inte finns någon säkerhetsrisk och om alla chefer är medborgare i EU, EES eller Schweiz.

4. *Distributionstjänster*

EU: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller distribution av vapen, ammunition och sprängämnen.

EU: Krav på medborgarskap och bosättning förekommer i vissa länder för att få driva apotek och verka som tobakshandlare.

FR: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller beviljande av ensamrätt för detaljhandelsförsäljning av tobak.

FI: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller distribution av alkohol och läkemedel.

AT: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller distribution av läkemedel.

BG: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller distribution av alkoholhaltiga drycker, kemiska produkter, tobak och tobaksprodukter, läkemedel, sjukvårdsartiklar, vapen, ammunition och militär utrustning, olje- och petroleumprodukter, gas, ädelmetaller och ädelstenar.

DE: Endast fysiska personer får tillhandahålla detaljhandelstjänster med läkemedel och särskilda medicinska produkter för allmänheten. Bosättning krävs för att få tillstånd som apotekare och/eller för att öppna apotek för detaljhandel med läkemedel och vissa medicinska produkter till allmänheten. Medborgare i andra länder eller personer som inte har klarat tysk apotekarexamen kan endast få licens för att ta över ett apotek som har funnits under de föregående tre åren.

HR: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller distribution av tobaksprodukter.

6. *Miljötjänster*

EU: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller tillhandahållandet av tjänster i samband med insamling, rening och distribution av vatten till hushåll, industri samt kommersiella och andra användare, inbegripet tillhandahållande av dricksvatten samt vattenförvaltning.

7. *Finansiella tjänster* ([1])

EU: Endast företag med säte i unionen kan verka som förvaringsinstitut för investeringsfonders tillgångar. För förvaltning av värdepappersfonder och investeringsbolag krävs etablering av ett specialiserat förvaltningsbolag med huvudkontor och säte i samma medlemsstat.

AT: Tillstånd för utländska försäkringsgivares filialkontor ges inte om den utländske försäkringsgivaren inte har en företagsform som motsvarar eller är jämförbar med aktiebolag eller ömsesidigt försäkringsbolag. Ledningen för ett filialkontor måste bestå av två fysiska personer som är bosatta i Österrike.

BG: Pensionsförsäkringar ska tillhandahållas genom försäkringsbolag registrerade som juridiska personer. Permanent bosättning i Bulgarien krävs för ordföranden i styrelsen och ledningen. En utländsk försäkringsgivare som önskar etablera en filial eller ett ombud i syfte att tillhandahålla vissa försäkringsklasser måste ha haft tillstånd för samma försäkringsklasser i sitt ursprungsland i minst fem år.

([1]) Den horisontella begränsningen i fråga om olika behandling mellan filialer och dotterbolag gäller. Utländska filialer kan endast få tillstånd att verka på en medlemsstats territorium på de villkor som anges i den medlemsstatens tillämpliga lagstiftning och kan därför vara skyldiga att uppfylla ett antal specifika verksamhetskrav.

CY: Endast medlemmar (mäklare) i Cyperns värdepappersbörs får vara verksamma som värdepappersmäklare i Cypern. Ett mäklarföretag får endast registreras som medlem i Cyperns aktiebörs om det har etablerats och registrerats i enlighet med Cyperns bolagsrätt (inga filialer).

EL: Etableringsrätten omfattar inte inrättandet av representationskontor eller av annan permanent närvaro för försäkringsbolag, utom i de fall sådana kontor etableras som agenturer, filialer eller huvudkontor.

ES: En utländsk försäkringsgivare som önskar etablera en filial eller ett ombud i syfte att tillhandahålla vissa försäkringsklasser måste ha haft tillstånd för samma försäkringsklasser i sitt ursprungsland i minst fem år.

HU: Filialer av utländska institut får inte tillhandahålla tjänster som rör förvaltning av tillgångar för privata pensionsfonder eller förvaltning av riskkapital. Minst två personer med ungerskt medborgarskap, bosatta i landet i den mening som avses i valutalagstiftningen och permanent bosatta i Ungern sedan minst ett år, ska ingå i styrelsen för ett finansiellt institut.

IE: När det gäller system för kollektiva investeringar i form av värdepappersfonder och förvaltningsbolag med rörligt kapital (andra än företag för kollektiva investeringar i överlåtbara värdepapper (fondföretag)) ska förvaltaren/förvaringsinstitutet och förvaltningsbolaget vara ett aktiebolag i Irland eller i en annan medlemsstat (inga filialer). När det gäller kommanditbolag för investeringar måste åtminstone en komplementär vara registrerad som juridisk person på Irland. För att bli medlem i en aktiebörs i Irland måste en enhet antingen a) ha tillstånd i Irland, vilket förutsätter att enheten är ett aktiebolag eller handelsbolag med huvudkontor/säte i Irland eller b) ha tillstånd i en annan EU-medlemsstat.

PT: Pensionsfondsförvaltning får bedrivas endast av specialiserade förvaltningsbolag registrerade som juridiska personer i Portugal för det ändamålet och av försäkringsbolag etablerade i Portugal som fått tillstånd att bedriva livförsäkringsverksamhet eller av organ med tillstånd att förvalta pensionsfonder i andra medlemsstater.

Utländska försäkringsbolag som önskar inrätta en filial i Portugal måste kunna visa att de har minst fem års erfarenhet av försäkringsverksamhet. Direkta filialer tillåts inte när det gäller försäkringsförmedling, som är förbehållen bolag som bildats enligt lagstiftningen i en medlemsstat.

FI: Minst hälften av stiftarna och medlemmarna i styrelsen och tillsynsrådet i företag som tillhandahåller lagstadgad pensionsförsäkring ska vara bosatta i EU, såvida inte de behöriga myndigheterna har beviljat undantag.

För andra försäkringsbolag än de som tillhandahåller lagstadgad pensionsförsäkring gäller krav på bosättning för minst en medlem av styrelsen och tillsynsrådet.

Generalagenten för ett försäkringsbolag från Moldavien ska vara bosatt i Finland, såvida bolaget inte har sitt huvudkontor i EU.

Utländska försäkringsgivare kan inte få tillstånd att i form av en filial tillhandahålla lagstadgad pensionsförsäkring.

När det gäller banktjänster gäller krav på bosättning för minst en av stiftarna, en ledamot i styrelsen och i tillsynsrådet, verkställande direktören och den person som har teckningsrätt för ett kreditinstitut.

IT: För att få tillstånd att förvalta ett system för avveckling av värdepapper med etablering i Italien måste företaget registreras som juridisk person i Italien (inga filialer). För att få tillstånd att sköta central förvaring av värdepapper med etablering i Italien måste företaget vara ett bolag registrerat i Italien (inga filialer). När det gäller system för kollektiva investeringar, andra än företag för kollektiva investeringar i överlåtbara värdepapper som harmoniserats enligt EU-lagstiftningen, ska förvaltaren/förvaringsinstitutet vara ett bolag registrerat i Italien eller i en annan medlemsstat och vara etablerat i form av en filial i Italien. Förvaltningsföretag för fondbolag som inte harmoniserats enligt EU-lagstiftningen ska vara bolag registrerade i Italien (inga filialer). Endast banker, försäkringsbolag, investeringsföretag och fondbolag som harmoniserats enligt EU-lagstiftningen och har sitt säte i unionen samt företag för kollektiva investeringar i överlåtbara värdepapper som är registrerade i Italien får förvalta pensionsfonders tillgångar. För hemförsäljning måste mellanhänder använda auktoriserade säljare av finansiella tjänster som är förtecknade i det italienska registret. Utländska mellanhänders representationskontor får inte tillhandahålla investeringstjänster.

LT: För förvaltning av tillgångar krävs att ett specialiserat förvaltningsbolag registreras som juridisk person (inga filialer).

Endast bolag med säte eller filial i Litauen kan verka som förvaringsinstitut för pensionsfonder.

Endast banker med säte eller filial i Litauen och som har tillstånd att tillhandahålla investeringstjänster i en medlemsstat eller i en EES-stat kan fungera som förvaringsinstitut för tillgångarna i pensionsfonder.

PL: Ett lokalt bolag (inga filialer) krävs för försäkringsförmedling.

SK: Utländska medborgare får etablera ett försäkringsbolag i form av aktiebolag eller utöva försäkringsverksamhet via sina dotterbolag med säte i Slovakien (inga filialer).

Investeringstjänster i Slovakien kan tillhandahållas av banker, investeringsbolag, investeringsfonder och värdepappershandlare vars juridiska form är ett aktiebolag med eget kapital enligt lagstiftningen (inga filialer).

SE: Försäkringsmäklarföretag som inte är registrerade som juridisk person i Sverige får etableras endast genom filial.

En stiftare av en sparbank ska vara en fysisk person som är bosatt i unionen.

8. *Hälso- och sjukvårdstjänster, sociala tjänster och utbildningstjänster*

EU: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller offentligt finansierade hälso- och sjukvårdstjänster, sociala tjänster och utbildningstjänster.

EU: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller privatfinansierade övriga hälso- och sjukvårdstjänster.

EU: För privat finansierade utbildningstjänster kan medborgarskap krävas för en majoritet av styrelseledamöterna.

EU (utom NL, SE och SK): Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller tillhandahållandet av privatfinansierad övrig utbildning, dvs. annan än dem som klassificeras som primär-, sekundär- och högre utbildning samt vuxenutbildning.

BE, CY, CZ, DK, FR, DE, EL, HU, IT, ES, PT, UK: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller tillhandahållandet av privatfinansierade sociala tjänster, dvs. andra än dem som rör konvalescenthem, vilohem och äldreboenden.

FI: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller privatfinansierade hälso- och sjukvårdstjänster och sociala tjänster.

BG: Utländska högskolor får inte öppna avdelningar på Bulgariens territorium. Utländska högskolor får öppna fakulteter, avdelningar, institut och skolor i Bulgarien endast inom den bulgariska högskolestrukturen och i samarbete med bulgariska högskolor.

EL: När det gäller högre utbildningstjänster finns inga krav på nationell behandling eller behandling som mest gynnad nation för etablering av utbildningsinstitutioner som utfärdar erkända statliga utbildningsbevis. Krav på EU-medborgarskap för ägare och majoriteten av styrelseledamöterna, lärare i privatfinansierade grundskolor och gymnasieskolor.

HR: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller primärutbildning.

SE: Förbehåller sig rätten att anta eller behålla alla åtgärder beträffande leverantörer av utbildningstjänster som godkänts av myndigheter för att tillhandahålla utbildning. Detta förbehåll gäller för offentligfinansierade och privatfinansierade leverantörer av utbildningstjänster med någon form av statligt stöd, bland annat leverantörer av utbildningstjänster som är erkända av staten, leverantörer under statlig tillsyn eller utbildning som ger rätt till studiestöd.

UK: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller tillhandahållandet av privatfinansierade ambulanstjänster eller privatfinansierade vårdtjänster på andra behandlingshem än sjukhus.

9. *Turism och reserelaterade tjänster*

BG, CY, EL, ES och FR: Krav på medborgarskap för turistguider.

BG: För hotell, restauranger och catering (utom cateringverksamhet inom lufttransport) krävs bolagsbildning (inga filialer).

IT: Turistguider från länder utanför EU måste ha en särskild licens.

10. *Fritids-, kultur- och sporttjänster*

Nyhetsbyråer

FR: Utländskt ägande i företag som ger ut publikationer på franska får inte överstiga 20 % av kapitalet eller rösträtterna i företaget. För nyhetsbyråer gäller nationell behandling för etablering av juridiska personer under förutsättning att det är ömsesidigt.

Sport och andra fritidstjänster

EU: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller spel- och vadhållningstjänster. Av rättssäkerhetsskäl klargörs att inget marknadstillträde ges.

AT: När det gäller skidskolor och bergsguidetjänster ska verkställande direktörer för juridiska personer vara EES-medborgare.

Biblioteks-, arkiv- och museiverksamhet m.m.

BE, FR, HR, IT: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller bibliotek, arkiv, museer och andra kulturella tjänster.

11. *Transport*

Sjötransport

EU: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för etablering av ett registrerat företag för att driva en flotta som för etableringsstatens flagg.

FI: Kringtjänster för sjötransport får endast tillhandahållas av fartyg som för finsk flagg.

HR: För kringtjänster för sjöfart krävs att utländska juridiska personer etablerar ett företag i Kroatien, vilket ska beviljas en koncession av hamnmyndigheten efter ett offentligt anbudsförfarande. Antalet tjänsteleverantörer kan begränsas beroende på begränsad hamnkapacitet.

Sjöfart på inre vattenvägar ([1])

EU: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller nationellt cabotage. Åtgärder som baseras på befintliga eller framtida avtal om tillträde till inre vattenvägar (inbegripet avtal till följd av Rhen-Main-Donau-kanalen) förbehåller vissa trafikrättigheter för operatörer som är baserade i de berörda länderna och uppfyller medborgarskapskriterierna för ägande. Genomförandebestämmelser för Mannheimkonventionen om sjöfart på Rhen gäller.

AT, HU: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för etablering av ett registrerat företag för att driva en flotta som för etableringsstatens flagg.

AT: När det gäller inre vattenvägar beviljas en koncession endast till juridiska personer i EES, och mer än 50 % av aktiekapitalet, rösträtterna och majoriteten i styrelserna är reserverade för EES-medborgare.

HR: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för transport på inre vattenvägar.

([1]) Inklusive kringtjänster för transport på inre vattenvägar.

Lufttransporttjänster

EU: Villkoren för ömsesidigt marknadstillträde inom lufttransport ska regleras genom avtal om ett gemensamt luftrum mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Moldavien, å andra sidan.

EU: Luftfartyg som används av ett flygbolag från EU måste vara registrerat i den medlemsstat som har utfärdat tillstånd för flygbolaget eller i ett annat EU-land. När det gäller uthyrning av luftfartyg med besättning måste luftfartyget ägas antingen av fysiska personer som uppfyller vissa krav på medborgarskap eller av juridiska personer som uppfyller vissa krav som rör ägande av kapital och inflytande. Luftfartyget måste drivas av flygbolag som ägs av antingen fysiska personer som uppfyller vissa krav på medborgarskap eller av juridiska personer som uppfyller vissa krav som rör ägande av kapital och inflytande.

EU: När det gäller tjänster som rör datoriserade bokningssystem (CRS) kan, om EU-flygbolag inte medges likvärdig behandling ([1]) som den som ges i EU av icke-EU-leverantörer av CRS-tjänster, eller om EU-leverantörer av CRS-tjänster inte medges likvärdig behandling som den som ges i EU av icke-EU-flygbolag, åtgärder vidtas för att medge likvärdig behandling för icke-EU-flygbolag av EU-leverantörer av CRS-tjänster respektive för icke-EU-leverantörer av CRS-tjänster av EU-flygbolagen.

Järnvägstransport

HR: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för passagerar- och godstransport och för växling och rangering.

Vägtransport

EU: Bolagsbildning krävs (inga filialer) för cabotageverksamhet. Krav på bosättning för den trafikansvarige.

AT: När det gäller passagerar- och godstransporter kan ensamrätt och/eller tillstånd endast ges till fysiska personer som är medborgare i en medlemsstat och juridiska personer med säte i unionen.

BG: När det gäller passagerar- och godstransporter kan ensamrätt och/eller tillstånd endast ges till fysiska personer som är medborgare i en medlemsstat och juridiska personer med säte i unionen. Bolagsbildning krävs. Krav på medborgarskap inom EU för fysiska personer.

EL: För att bedriva yrkesmässig godstransport på väg krävs en grekisk licens. Licenser beviljas på icke-diskriminerande villkor. Vägtransporterverksamhet som etableras i Grekland får endast använda fordon som är registrerade i Grekland.

FI: Tillstånd krävs att tillhandahålla vägtransporttjänster, vilket inte beviljas för utlandsregistrerade fordon.

FR: Utländska investerare får inte tillhandahålla busstrafik mellan städer.

LV: För passagerar- och godstransporttjänster krävs ett tillstånd som inte beviljas för utlandsregistrerade fordon. Etablerade företag är skyldiga att använda nationellt registrerade fordon.

RO: För att erhålla tillstånd får operatörer inom gods- och persontransporter endast använda fordon som är registrerade i Rumänien, som ägs och används enligt statliga förordningar.

SE: För att bedriva yrkesmässig transport på väg krävs ett svenskt tillstånd. För att få taxilicens krävs att företaget har utsett en fysisk person som ska fungera som transportansvarig (i praktiken ett krav på bosättning – se det svenska förbehållet om typer av etablering). För att få licens för andra vägtransporter krävs att företaget är etablerat i EU, har ett etableringsställe i Sverige och har utsett en fysisk person ska fungera som trafikansvarig, vilken måste vara bosatt i EU. Licenser beviljas på icke-diskriminerande villkor, förutom att operatörer för gods- och persontransporter på väg i regel

([1]) Med likvärdig behandling avses icke-diskriminerande behandling av EU-flygbolag och EU-leverantörer av CRS-tjänster.

endast får använda fordon som är registrerade i det nationella vägtrafikregistret. Om ett fordon är registrerat i utlandet, ägs av en fysisk eller juridisk person vars huvudsakliga hemvist är utomlands och förs till Sverige för tillfälligt bruk, får fordonet användas tillfälligt i Sverige. Tillfälligt bruk innebär enligt Transportstyrelsen en tidsperiod som inte överstiger ett år.

14. *Energitjänster*

EU: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för juridiska personer i Moldavien som kontrolleras [1] av fysiska eller juridiska personer i ett land som står för mer än 5 % av EU:s import av olja eller naturgas [2], såvida inte EU ger omfattande tillträde till denna sektor till fysiska eller juridiska personer i landet inom ramen för ett avtal om ekonomisk integration som ingåtts med landet.

EU: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller kärnkraftsbaserad elproduktion och bearbetning av kärnbränsle.

EU: Certifiering av systemansvariga för överföringssystem som kontrolleras av en eller flera fysiska eller juridiska personer från ett eller flera tredjeländer kan vägras om operatören inte har bevisat att beviljande av certifiering inte kommer att äventyra energiförsörjningen i en medlemsstat och/eller EU, i enlighet med artikel 11 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/72/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och artikel 11 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/73/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas.

AT, BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, EE, FI, FR, EL, IE, IT, LV, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SI, SE, UK: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller transport av bränsle i rörledning, utom konsulttjänster.

BE, LV: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller transport av naturgas i rörledning, utom konsulttjänster.

AT, BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, EE, FI, FR, EL, IE, HU, IT, LU, LT, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SE, UK: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller tjänster rörande energidistribution, utom konsulttjänster.

SI: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller tjänster rörande energidistribution, utom tjänster som rör distribution av gas.

CY: Förbehåller sig rätten att kräva ömsesidighet för licensiering som rör prospektering och utvinning av kolväten.

15. *Andra tjänster inte nämnda någon annanstans*

PT: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för tjänster i samband med försäljning av utrustning eller för tilldelning av patent.

SE: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller begravnings- och eldbegängelsetjänster.

---

[1] En juridisk person kontrolleras av en annan fysisk eller juridisk person om den sistnämnda har befogenhet att utse en majoritet av styrelseledamöterna eller på annat sätt lagenligt leda verksamheten. Framför allt ska ägande av mer än 50 % av aktiekapitalet i en juridisk person anses utgöra kontroll.

[2] Baserat på uppgifter som offentliggjorts av generaldirektoratet för energi i EU:s senaste statistiska årsbok om energi: råoljeimport uttryckt i vikt, gasimport uttryckt i värmevärde.

BILAGA XXVII-B

FÖRTECKNING ÖVER ÅTAGANDEN I FRÅGA OM GRÄNSÖVERSKRIDANDE TJÄNSTER (UNIONEN)

1. I nedanstående förteckning över åtaganden anges näringsverksamhet som liberaliserats av unionen enligt artikel 212 i detta avtal och, i form av förbehåll, de begränsningar i fråga om marknadstillträde och nationell behandling som gäller för tjänster och tjänstleverantörer från Moldavien inom dessa näringsgrenar. Förteckningen består av följande:

   a) En första kolumn som anger den sektor eller undersektor som avtalspartens åtagande gäller och räckvidden av de liberaliseringar som förbehållen avser.

   b) En andra kolumn där de tillämpliga förbehållen beskrivs.

   Om kolumnen enligt b endast innehåller medlemsstatsspecifika förbehåll gör de medlemsstater som inte anges där åtaganden för sektorn utan förbehåll (avsaknaden av medlemsstatsspecifika förbehåll för en viss sektor påverkar inte eventuella tillämpliga horisontella förbehåll eller sektorsspecifika förbehåll som gäller hela unionen).

   Åtaganden görs endast för de sektorer eller undersektorer som anges i förteckningen nedan.

2. Vid identifieringen av enskilda sektorer och undersektorer avses med

   a) *CPC*: den centrala produktindelningen (Central Products Classification) enligt Förenta nationernas statistikkontor (*Statistical Office of the United Nations, Statistical Papers Series M, N° 77, CPC prov, 1991*),

   b) *CPC ver. 1.0*: *1.0*: den centrala produktindelningen (Central Products Classification) enligt Förenta nationernas statistikkontor (*Statistical Office of the United Nations, Statistical Papers Series M, N° 77, CPC ver. 1.0, 1998*).

3. I förteckningen ingår inte åtgärder rörande kvalifikationskrav, kvalificeringsförfaranden, tekniska standarder samt villkor och förfaranden för licensiering, om de inte utgör en begränsning av marknadstillträde eller nationell behandling enligt artiklarna 210 och 211 i detta avtal. Dessa åtgärder (t.ex. krav på att ha licens, skyldighet att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster, krav på att ha erkända kvalifikationer i reglerade sektorer, krav på att klara särskilda examina, inbegripet språkexamina, icke-diskriminerande krav på att viss verksamhet inte får utövas i skyddade miljöområden eller områden av särskilt historiskt eller konstnärligt intresse) gäller, även om de inte förtecknas, ändå för investerare från den andra parten.

4. Förteckningen nedan påverkar inte genomförbarheten av leveranssätt 1 i vissa tjänstesektorer och undersektorer och påverkar inte heller förekomsten av offentliga monopol och ensamrätt enligt förteckningen över åtaganden som gäller etablering.

5. I enlighet med artikel 202.3 detta avtal innehåller denna förteckning inte åtgärder rörande subventioner som parterna beviljat.

6. De rättigheter och skyldigheter som följer av denna förteckning över åtaganden ska inte ha någon direkt (*self-executing*) effekt och ger alltså inte enskilda fysiska eller juridiska personer några direkta rättigheter.

7. Leveranssätt 1 och 2 hänvisar till de medel för tillhandahållande av tjänster som beskrivs i leden a och b i artikel 203.13 i detta avtal.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
1. **FÖRETAGSTJÄNSTER**	
A. Professionella tjänster	
a) Juridiska tjänster	För leveranssätt 1 och 2
(CPC 861) ([1])	**AT, CY, ES, EL, LT, MT:** För fullt medlemskap i advokatsamfundet, som krävs för att vara verksam inom inhemsk rätt (EU-rätt och medlemsstatens rätt), gäller krav på medborgarskap
(utom juridisk rådgivning samt juridiska handlings- och intygstjänster som tillhandahålls av yrkesutövaresom anförtrotts offentliga uppgifter, t.ex. notarier, *huissiers de justice* och andra *officiers publics et ministériels*)	**BE:** För fullt medlemskap i advokatsamfundet, som krävs för juridiska representationstjänster, gäller ett krav på medborgarskap tillsammans med krav på bosättning. Kvoter tillämpas för att uppträda inför *Cour de cassation* i ickebrottmål. **BG:** Utländska jurister kan endast tillhandahålla juridiska representationstjänster åt en medborgare från sitt hemland; det ställs även krav på ömsesidighet och samarbete med en bulgarisk jurist. För juridiska medlingstjänster krävs permanent bosättning. **FR:** Juristers tillträde till yrkena *avocat auprès de la Cour de Cassation* och *avocat auprès du Conseil d'Etat* omfattas av kvoter, och det ställs även krav på medborgarskap. **HU:** För utländska jurister är den juridiska verksamheten begränsad till att tillhandahålla juridisk rådgivning. **LV:** Krav på medborgarskap för jurister som avlagt advokateden, som är de enda som får företräda i brottmål. **DK:** Endast jurister med dansk auktorisation och advokatbyråer som är registrerade i Danmark får marknadsföra juridiska rådgivningstjänster. För att erhålla dansk auktorisation krävs en dansk juridisk examen. **SE:** För medlemskap i advokatsamfundet, som endast krävs för att använda yrkestiteln *advokat*, gäller krav på bosättning. För leveranssätt 1 **HR:** Inget för rådgivning om utländsk och internationell rätt. Obundet för att vara verksam inom kroatisk rätt.
b) 1. Redovisnings- och bokföringstjänster	För leveranssätt 1
(CPC 86212 utom revision, CPC 86213, CPC 86219 och CPC 86220)	**FR, HU, IT, MT, RO, SI:** Obundet. **AT:** Krav på medborgarskap för att uppträda som ombud inför behöriga myndigheter. För leveranssätt 2 Alla medlemsstater: Inga.

([1]) Omfattar juridisk rådgivning, juridisk representation, juridiska skiljemanna- och förliknings-/medlingstjänster samt juridiska handlings- och intygstjänster. Tillhandahållande av juridiska tjänster är endast tillåtet i folkrätten, EU-rätten och rätten i alla jurisdiktioner där investeraren eller dennes personal är behörig att vara verksam som jurist och är, i likhet med tillhandahållande av andra tjänster, föremål för tillämpliga villkor och förfaranden för licensiering i medlemsstater. För jurister som tillhandahåller juridiska tjänster i fråga om folkrätt och utländsk rätt kan dessa bl.a. bestå i efterlevnad av lokala uppförandekoder, användning av hemlandets yrkestitel (om inte erkännande med värdlandets yrkestitel erhållits), försäkringskrav, enkel registrering hos värdlandets advokatsamfund eller förenklad antagning till värdlandets advokatsamfund genom ett lämplighetstest och juridisk eller yrkesmässig hemvist i värdlandet. Juridiska tjänster i fråga om EU-rätt ska i princip utföras av eller genom en advokat som är medlem i ett advokatsamfund i unionen och som agerar i eget namn, och juridiska tjänster i fråga om rättsordningen i en medlemsstat ska i princip utföras av eller genom en advokat som är medlem i denna medlemsstats advokatsamfund och som agerar i eget namn. Det kan därför krävas fullt medlemskap i advokatsamfundet i den aktuella medlemsstaten för att uppträda som ombud inför domstolar och andra behöriga myndigheter inom EU eftersom det inbegriper utövande av EU-processrätt och nationell processrätt. I vissa medlemsstater får emellertid utländska jurister som inte är fullständiga medlemmar i advokatsamfundet uppträda som ombud i civilrättsliga förfaranden för en part som är medborgare i eller hör till den stat där juristen har rätt att utöva sitt yrke.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
b) 2. Revision (CPC 86211 och 86212 utom redovisning)	För leveranssätt 1 **BE, BG, CY, DE, ES, FI, FR, EL, HU, IE, IT, LU, MT, NL, PT, RO, SI, UK:** Obundet. **AT:** Krav på medborgarskap för att uppträda som ombud inför behöriga myndigheter och för att utföra revision som föreskrivs i särskilda österrikiska lagar (t.ex. aktiebolagslagen, börslagen, banklagen). **HR:** Utländska revisionsföretag får tillhandahålla revisionstjänster på kroatiskt territorium, om de har etablerat en filial enligt bolagslagen. **SE:** Endast revisorer som är godkända i Sverige får utföra lagstadgad revisionsverksamhet inom vissa juridiska enheter, bl.a. alla aktiebolag, och fysiska personer. Endast sådana personer och registrerade offentliga redovisningsbyråer får vara delägare i eller bilda bolag som bedriver kvalificerad revisionsverksamhet (för officiella ändamål). Krav på bosättning inom EES eller i Schweiz krävs för godkännande. Benämningarna på *godkänd revisor* och *auktoriserad revisor* får användas endast av revisorer som är godkända eller auktoriserade i Sverige. Revisorer för ekonomiska föreningar och vissa andra företag som inte är certifierade eller godkända revisorer måste vara bosatta inom EES, om inte regeringen eller en offentlig myndighet som regeringen utsett i ett annat mål tillåter något annat. För leveranssätt 2 Inga.
c) Skatterådgivning (CPC 863) [1]	För leveranssätt 1 **AT:** Krav på medborgarskap för att uppträda som ombud inför behöriga myndigheter. **CY:** Skatterådgivare måste vara godkända av finansministeriet. Godkännandet sker efter ekonomisk behovsprövning. De kriterier som tillämpas motsvarar dem som används för att bevilja tillstånd till utländska investeringar (som listas i det horisontella avsnittet), eftersom de gäller denna undersektor, i samtliga fall med beaktande av sysselsättningssituationen i undersektorn. **BG, MT, RO och SI:** Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
d) Arkitekttjänster och e) Stadsplanering och landskapsarkitektur	För leveranssätt 1 **AT:** Obundet utom för planeringstjänster. **BE, CY, EL, IT, MT, PL, PT, SI:** Obundet. **DE:** Nationella bestämmelser om arvoden och vederlag tillämpas för alla tjänster som tillhandahålls från utlandet. **HR:** Arkitekttjänster: Fysiska och juridiska personer får tillhandahålla dessa tjänster efter godkännande av det kroatiska arkitektförbundet. Planer eller projekt som utarbetats utomlands måste godkännas (valideras) av en behörig fysisk eller juridisk person i Kroatien så att de uppfyller kraven i den kroatiska lagen. Tillstånd för godkännande (validering) utfärdas av ministeriet för byggnadsplanering och fysisk planering. Stadsplanering: Fysiska och juridiska personer får tillhandahålla dessa tjänster efter godkännande av ministeriet för byggnadsplanering och fysisk planering.

[1] Omfattar inte juridisk rådgivning och juridisk representation i skattefrågor, som ingår i 1 A a Juridiska tjänster.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
(CPC 8671 och CPC 8674)	**HU och RO:** Obundet för tjänster inom landskapsarkitektur. För leveranssätt 2 Inga.
f) Ingenjörstjänster och g) Integrerade tekniska tjänster (CPC 8672 och CPC 8673)	För leveranssätt 1 **AT och SI:** Obundet utom för rena planeringstjänster. **CY, EL, IT, MT, PT:** Obundet. **HR:** Fysiska och juridiska personer får tillhandahålla dessa tjänster efter godkännande av det kroatiska ingenjörsförbundet. Planer eller projekt som utarbetats utomlands måste godkännas (valideras) av en behörig fysisk eller juridisk person i Kroatien så att de uppfyller kraven i den kroatiska lagen. Tillstånd för godkännande (validering) utfärdas av ministeriet för byggnadsplanering och fysisk planering. För leveranssätt 2 Inga.
h) Läkar-, tandläkar- och psykologtjänster (CPC 9312 och ingår i CPC 85201)	För leveranssätt 1 **AT, BE, BG, CY, DE, DK, EE, ES, FI, FR, EL, IE, IT, LU, MT, NL, PT, RO, SK, UK:** Obundet. **HR:** Obundet utom för telemedicin. I dessa fall: Inga. **SI:** Obundet för socialmedicin, sanitära, epidemiologiska och miljömedicinska tjänster, tillhandahållande av blod, blodprodukter och transplantat samt obduktion. För leveranssätt 2 Inga.
i) Veterinärtjänster (CPC 932)	För leveranssätt 1 **AT, BE, BG, CY, CZ, DE, DK, EE, ES, FR, EL, HU, IE, IT, LV, MT, NL, PT, RO, SI, SK:** Obundet. **UK:** Obundet utom för veterinärlaboratorietjänster och veterinärtekniska tjänster som tillhandahålls till veterinärer, allmän rådgivning, vägledning och information rörande exempelvis näring, beteende och skötsel av sällskapsdjur. För leveranssätt 2 Inga.
j) 1. Barnmorsketjänster (ingår i CPC 93191)	För leveranssätt 1 **AT, BE, BG, CY, CZ, DE, DK, EE, ES, FR, EL, HU, IE, IT, LV, LT, LU, MT, NL, PT, RO, SI, SK, UK:** Obundet.
j) 2. Tjänster som tillhandahålls av sjuksköterskor, sjukgymnaster och paramedicinsk personal (ingår i CPC 93191)	**FI, PL:** Obundet, utom för sjuksköterskor. **HR:** Obundet utom för telemedicin: Inga. För leveranssätt 2 Inga.
k) Detaljhandelsförsäljning av läkemedel och detaljhandelsförsäljning av sjukvårdsartiklar	För leveranssätt 1 **AT, BE, BG, CZ, DE, CY, DK, ES, FI, FR, EL, IE, IT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SE, SI, UK:** Obundet.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
(CPC 63211) och andra tjänster som tillhandahålls av farmaceuter [1]	**LV, LT:** Obundet utom för postorder. **HU:** Obundet utom för CPC 63211 För leveranssätt 2 Inga.
B. Datatjänster och tillhörande tjänster (CPC 84)	 För leveranssätt 1 och 2 Inga.
C. Forsknings- och utvecklingstjänster	
a) FoU-tjänster inom samhällsvetenskap och humaniora (CPC 852 utom psykologtjänster) [2] b) FoU-tjänster inom naturvetenskap (CPC 851) och c) Tvärvetenskapliga FoU-tjänster (CPC 853)	För leveranssätt 1 och 2 **EU:** När det gäller offentligt finansierade FoU-tjänster kan ensamrätt och/eller tillstånd endast ges till fysiska personer som är medborgare i en medlemsstat och till juridiska personer med säte i unionen.
D. Tjänster avseende fast egendom [3]	
a) Som rör egen eller hyrd egendom (CPC 821)	För leveranssätt 1 **BG, CY, CZ, EE, HU, IE, LV, LT, MT, PL, RO, SK, SI:** Obundet. **HR:** Kommersiell närvaro krävs. För leveranssätt 2 Inga.
b) Med fast lön eller på kontraktsbasis (CPC 822)	För leveranssätt 1 **BG, CY, CZ, EE, HU, IE, LV, LT, MT, PL, RO, SK, SI:** Obundet. **HR:** Kommersiell närvaro krävs. För leveranssätt 2 Inga.
E. Uthyrning/leasing utan operatör	
a) Av fartyg (CPC 83103)	För leveranssätt 1 **BG, CY, DE, HU, MT, RO:** Obundet. För leveranssätt 2 Inga.

[1] För tillhandahållande av läkemedel till allmänheten gäller, som för tillhandahållande av andra tjänster, tillämpliga villkor och förfaranden för licensiering och kvalificering i medlemsstaterna. Som en allmän regel är denna verksamhet förbehållen farmaceuter. I vissa medlemsstater är det endast tillhandahållandet av receptbelagda läkemedel som är förbehållet farmaceuter.
[2] Ingår i CPC 85201, som återfinns under 1 A h Läkar- och tandläkartjänster.
[3] Tjänsten i fråga rör fastighetsmäklares verksamhet och påverkar inte rättigheter/restriktioner för fysiska och juridiska personer som köper fast egendom.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
b) Av luftfartyg (CPC 83104)	För leveranssätt 1 **BG, CY, CZ, HU, LV, MT, PL, RO, SK:** Obundet. För leveranssätt 2 **BG, CY, CZ, LV, MT, PL, RO, SK:** Obundet. **AT, BE, DE, DK, ES, EE, FI, FR, EL, HU, IE, IT, LT, LU, NL, PT, SI, SE, UK**: Luftfartyg som används av ett flygbolag från unionen måste vara registrerat i den medlemsstat som har utfärdat tillstånd för flygbolaget eller i ett annat land i unionen. Dispens kan beviljas för kortfristiga leasingkontrakt eller under exceptionella omständigheter.
c) Som rör annan transportutrustning (CPC 83101, CPC 83102 och CPC 83105)	För leveranssätt 1 **BG, CY, HU, LV, MT, PL, RO, SI:** Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
d) Som rör andra maskiner eller annan utrustning (CPC 83106, CPC 83107, CPC 83108 och CPC 83109)	För leveranssätt 1 **BG, CY, CZ, HU, MT, PL, RO, SK:** Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
e) Som rör hushållsartiklar och varor för personligt bruk (CPC 832)	För leveranssätt 1 och 2 **AT, BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, FI, FR, EL, HU, IE, IT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SI, SE, SK, UK:** Obundet.
f) Uthyrning av telekommunikationsutrustning (CPC 7541)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
F. Andra företagstjänster	
a) Reklam (CPC 871)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
b) Marknads- och opinionsundersökningar (CPC 864)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
c) Organisationskonsulttjänster (CPC 865)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
d) Tjänster i anslutning till organisationskonsulttjänster (CPC 866)	För leveranssätt 1 och 2 **HU:** Obundet för medlings- och förlikningstjänster (CPC 86602).

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
e) Teknisk provning och analys (CPC 8676)	För leveranssätt 1 **IT:** Obundet för biologer och kemianalytiker. **BG, CY, CZ, MT, PL, RO, SK, SE:** Obundet. För leveranssätt 2 **CY, CZ, MT, PL, RO, SK, SE:** Obundet.
f) Rådgivnings- och konsulttjänster som rör jordbruk, jakt och skogsbruk (ingår i CPC 881)	För leveranssätt 1 **IT:** Obundet för aktiviteter som är förbehållna agronomer och *periti agrari*. **EE, MT, RO, SI:** Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
g) Rådgivnings- och konsulttjänster rörande fiske (ingår i CPC 882)	För leveranssätt 1 **LV, MT, RO, SI:** Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
h) Rådgivning- och konsulttjänster rörande tillverkning (ingår i CPC 884 och i CPC 885)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
i) Rekrytering och förmedling av personal	
i) 1. Rekrytering av chefer (CPC 87201)	För leveranssätt 1 **AT, BG, CY, CZ, DE, EE, ES, FI, HR, IE, LV, LT, MT, PL, PT, RO, SK, SI och SE:** Obundet. För leveranssätt 2 **AT, BG, CY, CZ, EE, FI, HR, LV, LT, MT, PL, RO, SK, SI:** Obundet.
i) 2. Personalförmedling (CPC 87202)	För leveranssätt 1 **AT, BE, BG, CY, CZ, DE, DK, EE, ES, EL, FI, FR, HR, IE, IT, LU, LV, LT, MT, NL, PL, PT, RO, SI, SE, SK, UK:** Obundet. För leveranssätt 2 **AT, BG, CY, CZ, EE, FI, HR, LV, LT, MT, PL, RO, SI, SK:** Obundet.
i) 3. Förmedling av kontorspersonal	För leveranssätt 1 **AT, BG, CY, CZ, DE, EE, FI, FR, HR, IT, IE, LV, LT, MT, NL, PL, PT, RO, SE, SK, SI:** Obundet.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
(CPC 87203)	För leveranssätt 2 **AT, BG, CY, CZ, EE, FI, HR, LV, LT, MT, PL, RO, SK, SI:** Obundet.
i) 4. Förmedling av personal som utför tjänster i hemmet, handelsanställda eller industriarbetare, sjukvårdspersonal och annan personal	För leveranssätt 1 och 2 **Alla medlemsstater utom HU**: Obundet.
(CPC 87204, 87205, 87206, 87209)	**HU:** Inga.
j) 1. Spanings- och detektivtjänster	För leveranssätt 1 och 2
(CPC 87301)	**BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, EE, FI, FR, EL, HR, HU, IE, IT, LV, LT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SI, UK:** Obundet.
j) 2. Säkerhetstjänster	För leveranssätt 1
(CPC 87302, CPC 87303, CPC 87304 och CPC 87305)	**HU:** Obundet för CPC 87304, CPC 87305 **BE, BG, CY, CZ, ES, EE, FI, FR, HR, IT, LV, LT, MT, PT, PL, RO, SI, SK:** Obundet. För leveranssätt 2 **HU:** Obundet för CPC 87304, CPC 87305 **BG, CY, CZ, EE, HR, LV, LT, MT, PL, RO, SI, SK:** Obundet.
k) Vetenskapliga och tekniska konsulttjänster	För leveranssätt 1 **BE, BG, CY, DE, DK, ES, FR, EL, IE, IT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SI, UK:** Obundet för prospektering. **HR:** Inga, utom att tjänster inom grundläggande geologisk och geodetisk forskning och forskning inom gruvverksamhet samt närliggande miljöskyddsforskning på Kroatiens territorium endast får utföras tillsammans med/eller genom inhemska juridiska personer.
(CPC 8675)	För leveranssätt 2 Inga.
l) 1. Underhåll och reparation av fartyg	För leveranssätt 1 För transportfartyg: **BE, BG, DE, DK, EL, ES, FI, FR, HR, IE, IT, LU, NL, PT, SI, UK:** Obundet.
(ingår i CPC 8868)	För transportfartyg på inre vattenvägar: **EU utom EE, HU, LV och PL:** Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
l) 2. Underhåll och reparation av utrustning för järnvägstransport	För leveranssätt 1 **AT, BE, BG, DE, CY, CZ, DK, ES, FI, FR, EL, HR, IE, IT, LT, LV, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SE, SI, SK, UK:** Obundet.
(ingår i CPC 8868)	För leveranssätt 2 Inga.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
l) 3. Underhåll och reparation av motorfordon, motorcyklar, snöskotrar och vägtransportutrustning	För leveranssätt 1 och 2
(CPC 6112, CPC 6122, ingår i CPC 8867 och i CPC 8868)	Inga.
l) 4. Underhåll och reparation av luftfartyg och delar till luftfartyg	För leveranssätt 1 **BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, FI, FR, EL, HR, IE, IT, LT, LU, MT, NL, PT, RO, SK, SI, SE, UK:** Obundet.
(ingår i CPC 8868)	För leveranssätt 2 Inga.
l) 5. Underhåll och reparation av metallvaror, maskiner (inte kontorsmaskiner), utrustning (inte transport- och kontorsutrustning) samt hushållsartiklar och personliga artiklar ([1])	För leveranssätt 1 och 2
(CPC 633, CPC 7545, CPC 8861, CPC 8862, CPC 8864, CPC 8865 och CPC 8866)	Inga.
m) Tjänster som omfattar rengöring av byggnader	För leveranssätt 1
(CPC 874)	**AT, BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, EE, FI, FR, EL, HR, IE, IT, LU, LV, MT, NL, PL, PT, RO, SI, SE, SK, UK:** Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
n) Fototjänster	För leveranssätt 1
(CPC 875)	**BG, EE, MT, PL:** Obundet för tillhandahållande av flygfototjänster **HR, LV:** Obundet för specialfototjänster (CPC 87504) För leveranssätt 2 Inga.
o) Paketeringstjänster	För leveranssätt 1 och 2
(CPC 876)	Inga.
p) Tryckning och förlagsverksamhet	För leveranssätt 1 och 2
(CPC 88442)	Inga.
q) Konferenstjänster	För leveranssätt 1 och 2
(ingår i CPC 87909)	Inga.

([1]) Underhåll och reparation av transportutrustning (CPC 6112, 6122, 8867 och CPC 8868) återfinns under 1 F l 1–1 F l 4.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
r) Andra:	
r) 1. Översättar- och tolktjänster	För leveranssätt 1
	PL: Obundet för auktoriserade översättare och tolkar.
	HR: Obundet för officiella handlingar **HU, SK:** Obundet för officiell översättning och tolkning.
(CPC 87905)	För leveranssätt 2 Inga.
r) 2. Inredningsdesign och specialdesign	För leveranssätt 1
	DE: Nationella bestämmelser om arvoden och vederlag tillämpas för alla tjänster som tillhandahålls från utlandet. **HR:** Obundet.
(CPC 87907)	För leveranssätt 2 Inga.
r) 3. Inkassotjänster	För leveranssätt 1 och 2
(CPC 87902)	**BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, EE, FI, FR, EL, HR, HU, IE, IT, LT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SI, SE och UK:** Obundet.
r) 4. Tjänster avseende kreditupplysning	För leveranssätt 1 och 2
(CPC 87901)	**BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, EE, FI, FR, EL, HR, HU, IE, IT, LT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SI, SE, UK:** Obundet.
r) 5. Kopieringstjänster	För leveranssätt 1
(CPC 87904) ([1])	**AT, BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, EE, FI, FR, EL, HR, HU, IE, IT, LT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SI, SE, SK, UK:** Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
r) 6. Konsulttjänster inom telekommunikation	För leveranssätt 1 och 2
(CPC 7544)	Inga.
r) 7. Telefonpassning	För leveranssätt 1 och 2
(CPC 87903)	Inga.

([1]) Omfattar inte tryckning, som omfattas av CPC 88442 och ingår i 1 F p.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
2. **KOMMUNIKATIONSTJÄNSTER**	
A. Post- och budtjänster (Tjänster som rör hantering ([1]) av postförsändelser ([2]) enligt följande förteckning över undersektorer, oavsett om de skickas inom landet eller till utlandet:	
i) Hantering av adresserade skriftliga meddelanden på vilket fysiskt medium ([3]) som helst, däribland hybridpost och direktpost.	För leveranssätt 1 och 2
ii) Hantering av adresserade paket ([4]).	Inga ([5]).
iii) Hantering av adresserade pressprodukter ([6]).	
iv) Hantering av de försändelser som avses i i–iii ovan som rekommenderade eller assurerade brev	
v) Expressutdelning ([7]) av de försändelser som avses i i–iii ovan.	
vi) Hantering av icke-adresserade försändelser.	
vii) Dokumentutväxling ([8]). Undersektorerna i, iv och v undantas dock när de faller inom ramen för de tjänster som får omfattas av förbehåll, dvs. för brevförsändelser vars pris är mindre än 5 gånger den allmänna basavgiften, under förutsättning att de väger mindre än 350 gram ([9]), samt den rekommenderade post som används i samband med rättsliga och administrativa förfaranden.)	

([1]) I *hantering* ingår tömning av brevlådor, sortering, transport och utdelning.
([2]) Med *postförsändelse* avses försändelser som hanteras av alla typer av kommersiella aktörer, oavsett om de är offentliga eller privata.
([3]) T.ex. brev och vykort.
([4]) Omfattar böcker och kataloger.
([5]) För undersektorerna i–iv kan det krävas individuella licenser som kan medföra särskilda skyldigheter att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster eller betala en finansiell avgift till en kompensationsfond.
([6]) Tidskrifter och tidningar.
([7]) Expressutdelning kan förutom ökad snabbhet och tillförlitlighet också innefatta mervärden som hämtning från avsändningsplats, personlig leverans till adressat, spårning, möjlighet att ändra destination och adressat under befordran samt bekräftelse på mottagande.
([8]) Tillhandahållande av medel, däribland särskilda lokaler och befordran av tredje man, som möjliggör självservice genom ömsesidig utväxling av postförsändelser mellan användare som abonnerar på denna tjänst. Med *postförsändelse* avses försändelse som hanteras av alla typer av kommersiella aktörer, oavsett om de är offentliga eller privata.
([9]) Med *brevförsändelse* avses meddelande i skriftlig form på vilket fysiskt medium som helst, som ska befordras och levereras till den adress avsändaren har angivit på själva försändelsen eller på dess emballage. Böcker, kataloger, tidningar och tidskrifter betraktas inte som brevförsändelser.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
(ingår i CPC 751, i CPC 71235 [1] och i CPC 73210 [2])	
B. Telekommunikationstjänster (Dessa tjänster omfattar inte ekonomisk verksamhet som består i tillhandahållande av innehåll som kräver telekommunikationstjänster för att transporteras)	
a) Tjänster som består i vidarebefordran och mottagande av signaler på elektromagnetisk väg [3], utom radio- och tv-utsändningar [4].	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
b) Satellitsändningstjänster [5].	För leveranssätt 1 och 2 **EU:** Inga, utom att tjänsteleverantörer i denna sektor kan omfattas av skyldigheter för att skydda mål som avser allmänintresset i samband med överföring av innehåll genom deras nätverk i linje med EU-lagstiftningen om elektronisk kommunikation. **BE:** Obundet.

3. **BYGGTJÄNSTER OCH TILLHÖRANDE INGENJÖRSTJÄNSTER**

Byggtjänster och tillhörande ingenjörstjänster (CPC 511, CPC 512, CPC 513, CPC 514, CPC 515, CPC 516, CPC 517 och CPC 518)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.

4. **DISTRIBUTIONSTJÄNSTER**
(utom distribution av vapen, ammunition, sprängämnen och annan krigsmateriel)

A. Tjänster som utförs på provisionsbasis	För leveranssätt 1 och 2
a) Tjänster på provisionsbasis som rör motorfordon, motorcyklar och snöskotrar samt reservdelar och tillbehör till dessa.	**EU utom AT, SI, SE och FI:** Obundet för distribution av kemiska produkter samt ädelmetaller (och stenar).
(ingår i CPC 61111, i CPC 6113 och i CPC 6121)	**AT:** Obundet för distribution av pyrotekniska produkter, lättantändliga artiklar, spränganordningar och giftiga ämnen.

[1] Transport av landpost för egen räkning.
[2] Transport av luftpost för egen räkning.
[3] Dessa tjänster omfattar inte informations- och/eller databehandling on-line (inklusive transaktionsbehandling) (ingår i CPC 843) som ingår i 1 B Datatjänster.
[4] Radio- och tv-utsändning definieras som den oavbrutna överföringskedja som krävs för utsändning av tv- och radioprogramsignaler till allmänheten, men omfattar inte återutsändningslänkar mellan operatörerna.
[5] Här ingår telekommunikationstjänster som består i vidarebefordran och mottagande av radio- och tv-sändningar via satellit (den oavbrutna överföringskedja som krävs för utsändning av tv- och radioprogramsignaler till allmänheten). Här ingår försäljning av användning av satellittjänster, men inte försäljning av tv-programpaket till hushållen.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
b) Övriga tjänster som utförs på provisionsbasis.	**AT och BG:** Obundet för distribution av produkter avsedda för medicinska ändamål, t.ex. medicinsk och kirurgisk apparatur, läkemedelssubstanser och föremål avsedda för medicinska ändamål. **HR:** Obundet för distribution av tobaksvaror.
(CPC 621)	För leveranssätt 1
B. Partihandel	**AT, BG, FR, PL, RO:** Obundet för distribution av tobak och tobaksvaror.
a) Partihandel med motorfordon, motorcyklar och snöskotrar samt delar och tillbehör till dessa	
(ingår i CPC 61111, i CPC 6113 och i CPC 6121).	**BG, FI, PL, RO:** Obundet för detaljhandelsdistribution av alkoholhaltiga drycker.
b) Partihandel med teleterminalutrustning.	**SE:** Obundet för distribution av alkoholhaltiga drycker.
(ingår i CPC 7542)	**AT, BG, CZ, FI, RO, SK, SI:** Obundet för distribution av läkemedel.
c) Övrig partihandel.	**BG, HU, PL:** Obundet för tjänster som utförs av varumäklare.
(CPC 622 utom partihandel med energiprodukter [1])	**FR:** För tjänster som utförs på provisionsbasis: obundet för handlare och mäklare som är verksamma inom 17 marknader av nationellt intresse beträffande färska livsmedel. Obundet för partihandel med läkemedel.
C. Detaljhandel [2].	**MT:** Obundet för tjänster som utförs på provisionsbasis.
Detaljhandel med motorfordon, motorcyklar och snöskotrar samt delar och tillbehör till dessa.	**BE, BG, CY, DE, DK, ES, FR, EL, IE, IT, LU, MT, NL, PL, PT, SK, UK:** För detaljhandel: obundet utom för postorder.
(CPC 61112, ingår i CPC 6113 och i CPC 6121)	
Detaljhandel med teleterminalutrustning	
(ingår i CPC 7542)	
Detaljhandel med livsmedel.	
(CPC 631)	
Detaljhandel med andra produkter (ej energi), utom detaljhandel med läkemedel och sjukvårdsartiklar [3].	
(CPC 632 utom 63211 och 63297)	
D. Franchising	
(CPC 8929)	

[1] Dessa tjänster, som omfattar CPC 62271, ingår i ENERGITJÄNSTER under 18 D.
[2] Omfattar inte underhåll och reparation, som ingår i FÖRETAGSTJÄNSTER under 6 B och 1 F 1.
[3] Detaljhandel med läkemedel och sjukvårdsartiklar ingår i PROFESSIONELLA TJÄNSTER under 1 A k.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
5. **UTBILDNINGSTJÄNSTER** (endast privatfinansierade)	
A. Primärutbildning	För leveranssätt 1
(CPC 921)	**BG, CY, FI, HR, MT, RO, SE, SI:** Obundet. **FR:** Krav på medborgarskap. Utländska medborgare kan dock få tillstånd från behöriga myndigheter att etablera och leda en utbildningsinstitution och att undervisa. **IT:** Krav på medborgarskap för att tjänsteleverantörer ska ha rätt att utfärda erkända statliga utbildningsbevis. För leveranssätt 2 **CY, FI, HR, MT, RO, SE, SI:** Obundet.
B. Sekundärutbildning	För leveranssätt 1
(CPC 922)	**BG, CY, FI,HR, MT, RO, SE:** Obundet. **FR:** Krav på medborgarskap. Utländska medborgare kan dock få tillstånd från behöriga myndigheter att etablera och leda en utbildningsinstitution och att undervisa. **IT:** Krav på medborgarskap för att tjänsteleverantörer ska ha rätt att utfärda erkända statliga utbildningsbevis. För leveranssätt 2 **CY, FI, MT, RO, SE:** Obundet. För leveranssätt 1 och 2 **LV:** Obundet för utbildningstjänster som rör teknisk och yrkesinriktad sekundärskoleutbildning för funktionshindrade studenter (CPC 9224).
C. Högre utbildning	För leveranssätt 1
(CPC 923)	**AT, BG, CY, FI, MT, RO, SE:** Obundet. **FR:** Krav på medborgarskap. Utländska medborgare kan dock få tillstånd från behöriga myndigheter att etablera och leda en utbildningsinstitution och att undervisa. **IT:** Krav på medborgarskap för att tjänsteleverantörer ska ha rätt att utfärda erkända statliga utbildningsbevis. För leveranssätt 2 **AT, BG, CY, FI, MT, RO, SE:** Obundet. För leveranssätt 1 och 2 **CZ, SK:** Obundet för högre utbildning, utom för teknisk och yrkesinriktad högskoleutbildning (CPC 92310).
D. Vuxenutbildning	För leveranssätt 1 och 2
(CPC 924)	**CY, FI, MT, RO, SE:** Obundet. **AT:** Obundet för vuxenundervisning genom radio eller tv.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
E. Annan utbildning (CPC 929)	För leveranssätt 1 och 2 **AT, BE, BG, CY, DE, DK, ES, EE, FI, FR, EL, HU, IE, IT, LV, LT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SI, SE, UK:** Obundet. För leveranssätt 1 **HR:** Inga för utbildning via korrespondens eller telekommunikation.
6. **MILJÖTJÄNSTER**	
A. Avloppshantering (CPC 9401) ([1])	För leveranssätt 1 **EU utom EE, LT, LV:** Obundet utom för konsulttjänster. **EE, LT, LV:** Inga. För leveranssätt 2 Inga.
B. Hantering av fast/farligt avfall, utom transport över gränserna av farligt avfall	För leveranssätt 1 **EU, utom EE och HU:** Obundet utom för konsulttjänster. **EE, HU:** Inga. För leveranssätt 2
a) Avfallshantering (CPC 9402)	Inga.
b) Renhållning och liknande tjänster (CPC 9403)	För leveranssätt 1 **EU utom EE, HU, LT:** Obundet utom för konsulttjänster. **EE, HU, LT:** Inga. För leveranssätt 2 Inga.
C. Skydd av luft och klimat (CPC 9404) ([2])	För leveranssätt 1 **EU, utom EE, FI, LT, PL, RO:** Obundet utom för konsulttjänster. **EE, FI, LT, PL, RO:** Inga. För leveranssätt 2 Inga.
D. Återställning och rening av mark och vatten	För leveranssätt 1 **EU, utom EE, FI, RO:** Obundet utom för konsulttjänster. **EE, FI, RO:** Inga. För leveranssätt 2 Inga.

([1]) Motsvarar avloppshantering.
([2]) Motsvarar avgasrening.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
a) Behandling, sanering av mark och vatten som kontaminerats/förorenats (ingår i CPC 94060) [1]	
E. Buller- och vibrationsdämpning (CPC 9405)	För leveranssätt 1 **EU, utom EE, FI, LT, PL, RO:** Obundet utom för konsulttjänster. **EE, FI, LT, PL, RO:** Inga. För leveranssätt 2 Inga.
F. Skydd av biologisk mångfald och landskap a) Skydd av naturen och landskapet (ingår i CPC 9406)	För leveranssätt 1 **EU, utom EE, FI, RO:** Obundet utom för konsulttjänster. **EE, FI, RO:** Inga. För leveranssätt 2 Inga.
G. Övriga miljötjänster och stödtjänster (CPC 94090)	För leveranssätt 1 **EU, utom EE, FI, RO:** Obundet utom för konsulttjänster. **EE, FI, RO:** Inga. För leveranssätt 2 Inga.
7. **FINANSIELLA TJÄNSTER**	
A. Försäkrings- och försäkringsrelaterade tjänster	För leveranssätt 1 och 2 **AT, BE, CZ, DE, DK, ES, FI, FR, EL, HU, IE, IT, LU, NL, PL, PT, RO, SK, SE, SI, UK:** Obundet för direkta försäkringstjänster utom för försäkring av risker som rör i) Sjöfart, kommersiell luftfart samt uppskjutning av rymdfarkoster och frakt i rymden (inbegripet satelliter) när sådan försäkring täcker något eller allt av följande: godset som transporteras, fordonet som transporterar godset och varje skadeståndsskyldighet som följer därav, och ii) gods i internationell transittrafik. **AT:** Försäljningsfrämjande åtgärder och försäkringsförmedling för ett dotterbolag som inte är etablerat i unionen eller för en filial som inte är etablerad i Österrike (utom i fråga om återförsäkring och retrocession) är förbjudna. Obligatorisk lufttransportförsäkring, utom försäkring av internationell kommersiell lufttrafik, kan tillhandahållas endast av ett dotterbolag som är etablerat i unionen eller av en filial som är etablerad i Österrike.

[1] Motsvarar delar av Skydd av naturen och landskapet.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
	DK: Obligatorisk lufttransportförsäkring kan tillhandahållas endast av bolag som är etablerade i unionen. Endast försäkringsbolag som fått tillstånd genom dansk lagstiftning eller av danska behöriga myndigheter får i kommersiellt syfte i Danmark tillhandahålla direktförsäkring för personer som är bosatta i Danmark, för danska fartyg eller för egendom i Danmark. **DE:** Obligatorisk lufttransportförsäkring kan tillhandahållas endast av ett dotterbolag som är etablerat i unionen eller av en filial som är etablerad i Tyskland. Ett utländskt försäkringsbolag som har etablerat en filial i Tyskland får i detta land ingå försäkringsavtal för internationell transport endast genom den filial som etablerats i Tyskland. **FR:** Försäkring av risker i samband med marktransport får meddelas endast av försäkringsbolag som är etablerade i unionen. **PL:** Obundet för återförsäkring och retrocession, utom risker som rör varor i internationell handel. **PT:** Luft- och sjötransportförsäkring som täcker varor, luftfartyg, skrov och ansvar får endast tillhandahållas av bolag som är etablerade i EU. Endast personer och bolag som är etablerade i EU får agera som försäkringsförmedlare för sådan försäkringsverksamhet i Portugal. För leveranssätt 1 **AT, BE, CZ, DE, DK, ES, FI, FR, EL, HU, IE, IT, LU, NL, PT, RO, SK, SE, SI, UK:** Obundet för direkta försäkringstjänster utom för försäkring av risker som rör i) Sjöfart, kommersiell luftfart samt uppskjutning av rymdfarkoster och frakt i rymden (inbegripet satelliter) när sådan försäkring täcker något eller allt av följande: godset som transporteras, fordonet som transporterar godset och varje skadeståndsskyldighet som följer därav, och ii) gods i internationell transittrafik. **BG:** Obundet för direkt försäkring, utom för tjänster som tillhandahålls av utländska leverantörer till utländska personer i Bulgarien. Transportförsäkring avseende varor, försäkring av fordon i sig och ansvarsförsäkring i samband med risker i Bulgarien får inte tillhandahållas direkt av utländska försäkringsbolag. Ett utländskt försäkringsbolag får ingå försäkringsavtal endast genom en filial. Obundet för inlåningsförsäkring och liknande ersättningssystem samt obligatoriska försäkringar. **CY, LV, MT:** Obundet för direkta försäkringstjänster utom för försäkring av risker som rör i) Sjöfart, kommersiell luftfart samt uppskjutning av rymdfarkoster och frakt i rymden (inbegripet satelliter) när sådan försäkring täcker något eller allt av följande: godset som transporteras, fordonet som transporterar godset och varje skadeståndsskyldighet som följer därav, och ii) gods i internationell transittrafik.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
	LT: Obundet för direkta försäkringstjänster utom för försäkring av risker som rör i) Sjöfart, kommersiell luftfart samt uppskjutning av rymdfarkoster och frakt i rymden (inbegripet satelliter) när sådan försäkring täcker något eller allt av följande: godset som transporteras, fordonet som transporterar godset och varje skadeståndsskyldighet som följer därav, och ii) gods i internationell transittrafik, utom när det gäller landtransport där risken finns i Litauen. **BG, LV, LT, PL:** Obundet för försäkringsförmedling. **ES:** För aktuarietjänster gäller ett krav på bosättning och tre års relevant erfarenhet. **FI:** Bara försäkringsbolag med säte i EU eller filial i Finland får tillhandahålla direkta försäkringstjänster (även koassurans). Försäkringsmäklartjänster får tillhandahållas av ett bolag eller en person som har permanent etablering i EU. **HR:** Obundet för direkta försäkringstjänster och direkt försäkringsförmedling, utom a) livförsäkring: för tillhandahållande av livförsäkring till utländska personer som är bosatta i Kroatien, b) skadeförsäkring: för tillhandahållande av annan skadeförsäkring än ansvarsförsäkring för fordon till utländska personer som är bosatta i Kroatien, c) sjö- och lufttransportförsäkring samt annan transportförsäkring. **HU:** Försäkringsbolag som inte är etablerade i EU får tillhandahålla direkta försäkringstjänster i Ungern endast genom en filial registrerad i Ungern. **IT:** Obundet när det gäller aktuarietjänster. Transportförsäkring avseende varor, försäkring av fordon i sig och ansvarsförsäkring i samband med risker i Italien får endast meddelas av försäkringsbolag som är etablerade i unionen. Detta förbehåll gäller inte för internationell transport som inbegriper import till Italien. **SE:** Tillhandahållandet av direktförsäkringar tillåts endast genom ett försäkringsbolag med koncession i Sverige, under förutsättning att den utländska tjänstleverantören och det svenska försäkringsbolaget tillhör samma koncern eller har ingått samarbetsavtal. För leveranssätt 2 **AT, BE, BG, CZ, CY, DE, DK, ES, FI, FR, EL, HU, IE, IT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SE, SI, UK:** Obundet för förmedling. **BG:** För direkt försäkring: Bulgariska fysiska och juridiska personer och utländska personer som bedriver ekonomisk verksamhet i Bulgarien kan ingå försäkringsavtal i fråga om sin verksamhet i Bulgarien endast med tjänsteleverantörer som har tillstånd att bedriva försäkringsverksamhet i Bulgarien. Försäkringskompensation på grundval av sådana avtal ska betalas ut i Bulgarien. Obundet för inlåningsförsäkring och liknande ersättningssystem samt obligatoriska försäkringar.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
	HR: Obundet för direkta försäkringstjänster och direkt försäkringsförmedling, utom a) livförsäkring: för tillhandahållande av livförsäkring till utländska personer som är bosatta i Kroatien, b) skadeförsäkring: i) för tillhandahållande av annan skadeförsäkring än ansvarsförsäkring för fordon till utländska personer som är bosatta i Kroatien, ii) person- eller sakförsäkring som inte finns tillgänglig i Kroatien, företag som köper försäkring utomlands i samband med investeringsarbete utomlands, inkl. utrustning för sådant arbete, för att garantera avkastning på utländska lån (kollateral försäkring), person- och sakförsäkring av helägt företag och samriskföretag som bedriver näringsverksamhet utomlands, om det sker i enlighet med bestämmelserna i det landet eller det krävs för att registrera företaget, fartyg under byggnation eller reparation, om så föreskrivs i avtalet med den utländska kunden (köparen), c) sjö- och lufttransportförsäkring samt annan transportförsäkring. **IT:** Transportförsäkring avseende varor, försäkring av fordon i sig och ansvarsförsäkring i samband med risker i Italien får endast meddelas av försäkringsbolag som är etablerade i unionen. Detta förbehåll gäller inte för internationell transport som inbegriper import till Italien.
B. Bankverksamhet och andra finansiella tjänster (med undantag av försäkringstjänster)	För leveranssätt 1 **AT, BE, BG, CZ, DE, DK, ES, FI, FR, EL, HU, IE, IT, LU, NL, PL, PT, SK, SE, UK:** Obundet utom för tillhandahållande av finansiell information och bearbetning av finansiella data samt rådgivning och andra relaterade tjänster, med undantag för förmedling. **BE:** För att bedriva investeringsrådgivning krävs etablering i Belgien. **BG:** Begränsningar och villkor som rör användningen av telekommunikationsnätverket kan förekomma. **CY:** Obundet utom för handel med överlåtbara värdepapper, tillhandahållande av finansiell information och bearbetning av finansiella data samt rådgivning och andra relaterade tjänster, med undantag för förmedling. **EE:** För inlåning krävs godkännande från den estniska finansinspektionen och registrering enligt estnisk lag som aktiebolag, dotterbolag eller filial. För förvaltning av investeringsbolag krävs etablering av ett specialiserat förvaltningsbolag. Endast företag med säte i unionen kan verka som förvaringsinstitut för investeringsfonders tillgångar. **HR:** Obundet, utom för utlåning, finansiell leasing, betalnings- och penningförmedlingstjänster, garantier och åtaganden, penningmäkleri, tillhandahållande och överföring av finansiell information samt rådgivning och andra finansiella kringtjänster, med undantag för förmedling.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
	LT: För förvaltning av investeringsbolag krävs etablering av ett specialiserat förvaltningsbolag. Endast företag med säte eller filial i Litauen kan verka som förvaringsinstitut för investeringsfonders tillgångar. **IE:** För tillhandahållande av investeringstjänster eller investeringsrådgivning krävs antingen i) tillstånd i Irland, vilket normalt förutsätter att tillhandahållaren är ett aktiebolag, handelsbolag eller enskilt företag, i vardera fallet med huvudkontor/säte i Irland (i vissa fall kan det hända att tillstånd inte krävs, t. ex. när en tillhandahållare av tjänster från tredje land inte har någon kommersiell närvaro i Irland och tjänsten inte tillhandahålls privatpersoner) eller ii) tillstånd i en annan medlemsstat i enlighet med EU:s direktiv om investeringstjänster. **IT:** Obundet för säljare av finansiella tjänster (*promotori di servizi finanziari*). **LV:** Obundet utom för medverkan vid utfärdandet av alla slags värdepapper, tillhandahållande av finansiell information och bearbetning av finansiella data samt rådgivning och andra relaterade tjänster, med undantag för förmedling. **LT:** Kommersiell närvaro krävs för pensionsfondsförvaltning. **MT:** Obundet utom för inlåning, utlåning av alla slag, tillhandahållande av finansiell information och bearbetning av finansiella data samt rådgivning och andra relaterade tjänster, med undantag för förmedling. **PL:** För tillhandahållande och överföring av finansiell information och bearbetning av finansiella data och tillhörande programvara: krav på att använda det allmänna telenätet, eller någon annan godkänd operatörs nät. **RO:** Obundet för finansiell leasing och för handel med penningmarknadsinstrument, utländsk valuta, derivatinstrument, valuta- och ränteinstrument, överlåtbara värdepapper och andra överlåtbara instrument och finansiella tillgångar, medverkan vid utfärdande av alla slags värdepapper, förvaltning av tillgångar, samt clearing- och avvecklingstjänster rörande finansiella tillgångar. Betalnings- och penningförmedlingstjänster tillåts endast genom en bank som är etablerad lokalt. SI: i) Medverkan vid utfärdandet av statsskuldförbindelser och pensionsfondsförvaltning: Obundet. ii) Alla övriga undersektorer, utom tillhandahållande och överföring av finansiell information och, när det gäller inhemska juridiska personer och enskilda näringsidkare, att motta krediter (all form av upplåning) och att acceptera borgensförbindelser och garantier från utländska kreditinstitut, samt rådgivningstjänster och andra till finansiella tjänster relaterade tjänster: obundet. Medlemmar i värdepappersbörsen i Slovenien måste vara registrerade som juridiska personer i Slovenien eller vara filialer till utländska investeringsbolag eller banker. För leveranssätt 2 **BG:** Begränsningar och villkor som rör användningen av telekommunikationsnätverket kan förekomma. **PL:** För tillhandahållande och överföring av finansiell information och bearbetning av finansiella data och tillhörande programvara: krav på att använda det allmänna telenätet, eller någon annan godkänd operatörs nät.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
8. **HÄLSO- OCH SJUKVÅRDSTJÄNSTER SAMT SOCIALVÅRDSTJÄNSTER** (endast privatfinansierade)	
A. Sjukhustjänster	För leveranssätt 1
(CPC 9311)	**AT, BE, BG, DE, CY, CZ, DK, ES, EE, FI, FR, EL, IE, IT, LV, LT, MT, LU, NL, PL, PT, RO, SI, SE, SK, UK:** Obundet. **HR:** Obundet utom för telemedicin.
C. Vård på andra behandlingshem än sjukhus	För leveranssätt 2
(CPC 93193)	Inga.
D. Sociala tjänster	För leveranssätt 1
(CPC 933)	**AT, BE, BG, CY, CZ, DE, DK, EE, ES, EL, FI, FR, HU, IE, IT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SE, SI, SK, UK:** Obundet. För leveranssätt 2 **BE:** Obundet för andra sociala tjänster än konvalescenthem, vilohem och äldreboenden.
9. **TURISM OCH RESERELATERADE TJÄNSTER**	
A. Hotell, restauranger samt cateringverksamhet	För leveranssätt 1
(CPC 641, CPC 642 och CPC 643)	**AT, BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, FR, EL, IE, IT, LV, LT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SI, SE, UK:** Obundet utom för cateringverksamhet. **HR:** Obundet.
utom cateringverksamhet inom lufttransport ([1])	För leveranssätt 2 Inga.
B. Resebyråer och researrangörer	För leveranssätt 1 **BG, HU:** Obundet.
(inbegripet reseledare)	För leveranssätt 2
(CPC 7471)	Inga.
C. Turistguidetjänster	För leveranssätt 1
(CPC 7472)	**BG, CY, CZ, HU, IT, LT, MT, PL, SK, SI:** Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
10. **REKREATIONS-, KULTUR- OCH SPORTTJÄNSTER** (utom audiovisuella tjänster)	
A. Underhållningstjänster (inbegripet teater, levande musik, cirkusuppträdanden och diskotek)	För leveranssätt 1 **BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, EE, FI, FR, EL, HR, HU, IE, IT, LV, LT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SI, UK:** Obundet.

([1]) Cateringverksamhet inom lufttransport ingår i KRINGTJÄNSTER FÖR TRANSPORT under 12 D a – Marktjänster.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
(CPC 9619)	För leveranssätt 2 **CY, CZ, FI, HR, MT, PL, RO, SK, SI:** Obundet. **BG:** Obundet utom för tjänster som rör teaterproduktion, sånggrupper, band- och orkesterunderhållning (CPC 96191), tjänster som tillhandahålls av författare, kompositörer, skulptörer, underhållare och andra enskilda artister (CPC 96192) och tillhörande teatertjänster (CPC 96193) **EE:** Obundet för övrig underhållning (CPC 96199) utom biograftjänster **LT, LV:** Obundet utom för biograftjänster (ingår i CPC 96199).
B. Nyhetsbyråer (CPC 962)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
C. Biblioteks-, arkiv- och museiverksamhet m.m. (CPC 963)	För leveranssätt 1 **BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, EE, FI, FR, EL, HR, HU, IE, IT, LT, LV, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SI, SE, UK:** Obundet. För leveranssätt 2 **BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, FI, FR, EL, HR, HU, IE, IT, LT, LV, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SI, SE, UK:** Obundet.
D. Sporttjänster (CPC 9641)	För leveranssätt 1 och 2 **AT:** Obundet för skidskolor och bergsguidetjänster. **BG, CZ, LV, MT, PL, RO, SK:** Obundet. För leveranssätt 1 **CY, EE, HR:** Obundet.
E. Tjänster i fritidsparker och badanläggningar (CPC 96491)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
11. **TRANSPORTTJÄNSTER**	
A. Sjötransport	För leveranssätt 1 och 2
a) Internationell passagerartransport (CPC 7211 utom nationellt cabotage ([1]))	**BG, CY, DE, EE, ES, FR, FI, EL, IT, LT, MT, PT, RO, SI, SE:** Matartjänster med godkännande.
b) Internationell godstransport (CPC 7212 utom nationellt cabotage30) ([2])	

([1]) Utan att det påverkar vilka aktiviteter som kan betraktas som cabotage enligt nationell lagstiftning inbegriper denna lista inte nationellt cabotage, som antas omfatta transport av passagerare eller gods mellan en hamn eller en punkt i en medlemsstat och en annan hamn eller punkt i samma medlemsstat, även på dess kontinentalsockel enligt FN:s havsrättskonvention, och trafik som börjar och slutar i samma hamn eller punkt i en medlemsstat.

([2]) Omfattar matartjänster och förflyttning av utrustning som utförs av internationella sjötransportföretag mellan hamnar i samma stat om det inte innebär intäkter.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
B. Transport på inre vattenvägar	För leveranssätt 1 och 2
a) Passagerartransporter (CPC 7221 utom nationellt cabotage)	**EU:** Åtgärder som baseras på befintliga eller framtida avtal om tillträde till inre vattenvägar (inbegripet avtal till följd av Rhen-Main-Donau-kanalen) förbehåller vissa trafikrättigheter för operatörer som är baserade i de berörda länderna och uppfyller medborgarskapskriterierna för ägande. Genomförandebestämmelser för Mannheimkonventionen om sjöfart på Rhen och Belgradkonventionen om sjöfarten på Donau.
b) Godstransporter (CPC 7222 utom nationellt cabotage)	**AT:** Företag och varaktig etablering måste registreras i Österrike. **BG, CY, EE, FI, HR, HU, LT, MT, RO, SE, SI:** Obundet. **CZ, SK:** Obundet endast för leveranssätt 1
C. Järnvägstransport	För leveranssätt 1
a) Passagerartransporter	**EU:** Obundet.
(CPC 7111)	För leveranssätt 2
b) Godstransporter	Inga.
(CPC 7112)	
D. Vägtransport	För leveranssätt 1
a) Passagerartransport	**EU:** Obundet.
(CPC 7121 och CPC 7122)	För leveranssätt 2
b) Godstransport	Inga.
(CPC 7123, utom transport av post för egen räkning ([1]))	
E. Transport i rörledning av andra varor än bränsle ([2])	För leveranssätt 1 **EU:** Obundet.
(CPC 7139)	För leveranssätt 2 **AT, BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, EE, FI, FR, EL, IE, IT, LV, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SI, SE, UK:** Obundet.
12. **KRINGTJÄNSTER FÖR TRANSPORT** ([3])	
A. Kringtjänster för sjöfart	
a) Godshantering i samband med sjöfart	För leveranssätt 1
b) Lagring och magasinering (ingår i CPC 742)	**EU:** Obundet för godshantering i samband med sjöfart, bogsering och påskjutning av fartyg, tullklareringstjänster och för containerterminal- och containerdepåtjänster.
c) Tullklareringstjänster	**AT, BG, CY, CZ, DE, EE, HU, LT, MT, PL, RO, SK, SI, SE:** Obundet för uthyrning av fartyg med besättning.
d) Containerterminal- och containerdepåtjänster	

([1]) Ingår i CPC 71235, som ingår i KOMMUNIKATIONSTJÄNSTER i 2 A Post- och budtjänster
([2]) Transport av bränsle i rörledning ingår i ENERGITJÄNSTER i 13 B.
([3]) Omfattar inte underhåll och reparation av transportutrustning, som ingår i FÖRETAGSTJÄNSTER under 1 F l 1–1 F 1 4.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
e) Agent- och mäklartjänster	**BG:** obundet
f) Fraktspeditionstjänster	
g) Uthyrning av fartyg med besättning (CPC 7213)	**AT, BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, FI, FR, EL, IE, IT, LT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SI, SE, UK:** Obundet för lagring och magasinering. **HR:** Obundet utom för fraktspeditionstjänster.
h) Bogsering och påskjutning av fartyg (CPC 7214)	
i) Stödtjänster för sjöfart (ingår i CPC 745)	För leveranssätt 2 Inga.
j) Övriga stöd- och kringtjänster (ingår i CPC 749)	
B. Kringtjänster för transport på inre vattenvägar	
a) Godshantering (ingår i CPC 741)	För leveranssätt 1 och 2 **EU:** Åtgärder som baseras på befintliga eller framtida avtal om tillträde till inre vattenvägar (inbegripet avtal till följd av Rhen-Main-Donau-kanalen) förbehåller vissa trafikrättigheter för operatörer som är baserade i de berörda länderna och uppfyller medborgarskapskriterierna för ägande. Genomförandebestämmelser för Mannheimkonventionen om sjöfart på Rhen.
b) Lagring och magasinering (ingår i CPC 742)	
c) Fraktförmedling (ingår i CPC 748)	**EU:** Obundet för bogsering och påskjutning, utom för CZ, LV och SK för leveranssätt 2 där: Inga. **HR:** Obundet utom för fraktspeditionstjänster.
d) Uthyrning av fartyg med besättning (CPC 7223)	För leveranssätt 1 **AT, BG, CY, CZ, DE, EE, FI, HU, LV, LT, MT, RO, SK, SI, SE:** Obundet för uthyrning av fartyg med besättning.
e) Bogsering och påskjutning av fartyg (CPC 7224)	
f) Stödtjänster för transport på inre vattenvägar (ingår i CPC 745)	
g) Övriga stöd- och kringtjänster (ingår i CPC 749)	
C. Kringtjänster för järnvägstransport	
a) Godshantering (ingår i CPC 741)	För leveranssätt 1 **EU:** Obundet för växling och rangering. **HR:** Obundet utom för fraktspeditionstjänster.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
b) Lagring och magasinering	För leveranssätt 2
(ingår i CPC 742)	Inga.
c) Fraktförmedling	
(ingår i CPC 748)	
d) Växling och rangering	
(CPC 7113)	
e) Stödtjänster för järnvägstransport	
(CPC 743)	
f) Övriga stöd- och kringtjänster	
(ingår i CPC 749)	
D. Kringtjänster för vägtransport	
a) Godshantering	För leveranssätt 1
(ingår i CPC 741)	**AT, BG, CY, CZ, EE, HU, LV, LT, MT, PL, RO, SK, SI, SE:** Obundet för uthyrning av nyttovägfordon med operatör
b) Lagring och magasinering	**HR:** Obundet utom för fraktspeditionstjänster och stödtjänster för vägtransport för vilka tillstånd krävs.
(ingår i CPC 742)	För leveranssätt 2
c) Fraktförmedling	Inga.
(ingår i CPC 748)	
d) Uthyrning av nyttovägfordon med operatör	
(CPC 7124)	
e) Stödtjänster för vägtransport	
(CPC 744)	
f) Övriga stöd- och kringtjänster	
(ingår i CPC 749)	
D. Kringtjänster för lufttransport	
a) Marktjänster (inbegripet cateringtjänster)	För leveranssätt 1
	EU: Obundet utom för cateringverksamhet.
	För leveranssätt 2
	BG, CY, CZ, HR, HU, MT, PL, RO, SK, SI: Obundet.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
b) Lagring och magasinering	För leveranssätt 1 och 2
(ingår i CPC 742)	Inga.
c) Fraktförmedling	För leveranssätt 1 och 2
(ingår i CPC 748)	Inga.
d) Uthyrning av luftfartyg med besättning	För leveranssätt 1 och 2
(CPC 734)	**EU:** Luftfartyg som används av unionens flygbolag måste vara registrerade i de medlemsstater som har utfärdat tillstånd för flygbolaget eller i ett annat EU-land. För registrering kan krävas att luftfartyget ägs antingen av fysiska personer som uppfyller vissa krav på medborgarskap eller av juridiska personer som uppfyller vissa krav som rör ägande av kapital och inflytande. Luftfartyg som är registrerade utanför EU får i undantagsfall och under särskilda omständigheter leasas av ett utländskt flygbolag till ett flygbolag i unionen för att tillgodose EU-flygbolagets exceptionella behov, säsongsrelaterade kapacitetsbehov eller behov för att lösa driftsstörningar, som inte i tillräcklig utsträckning kan tillgodoses genom leasing av luftfartyg som är registrerade inom unionen. För detta krävs ett tidsbegränsat godkännande från den EU-medlemsstat som utfärdat tillståndet för EU-flygbolaget.
e) Försäljning och marknadsföring	För leveranssätt 1 och 2
f) Datoriserade bokningssystem	**EU:** Om EU-flygbolag inte medges likvärdig behandling ([1]) som den som ges i EU av icke-EU-leverantörer av CRS-tjänster, eller om EU-leverantörer av CRS-tjänster inte medges likvärdig behandling som den som ges i EU av icke-EU-flygbolag, kan åtgärder vidtas för att medge likvärdig behandling för icke-EU-flygbolag av EU-leverantörer av CRS-tjänster respektive för icke-EU-leverantörer av CRS-tjänster av EU-flygbolagen.
g) Flygplatsförvaltning	För leveranssätt 1 **EU:** Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
E. Kringtjänster för transport i rörledning av andra varor än bränsle ([2])	För leveranssätt 1
a) Lagring och magasinering av andra varor än bränsle som transporteras i rörledning	**AT, BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, FI, FR, EL, HR, IE, IT, LT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SI, SE, UK:** Obundet.
(ingår i CPC 742)	För leveranssätt 2 Inga.

13. **ANDRA TRANSPORTTJÄNSTER**

Tillhandahållande av kombinerade transporttjänster	**BE, DE, DK, EL, ES, FI, FR, IE, IT, LU, NL, PT, UK:** Inga, utan att det påverkar de begränsningar i denna förteckning över åtaganden som gäller ett visst transportsätt. **AT, BG, CY, CZ, EE, HR, HU, LT, LV, MT, PL, RO, SE, SI, SK:** Obundet.

([1]) Med *likvärdig behandling* avses icke-diskriminerande behandling av EU-flygbolag och EU-leverantörer av CRS-tjänster.
([2]) Kringtjänster för transport av bränsle i rörledning ingår i ENERGITJÄNSTER i 13 C.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
14. **ENERGITJÄNSTER**	
A. Tjänster i samband med gruvdrift	För leveranssätt 1 och 2
(CPC 883) [1]	Inga.
B. Transport i rörledning av bränsle	För leveranssätt 1
(CPC 7131)	**EU:** Obundet.
	För leveranssätt 2
	AT, BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, EE, FI, FR, EL, IE, IT, LV, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SI, SE, UK: Obundet.
C. Lagring och magasinering av bränsle som transporteras i rörledning	För leveranssätt 1
	AT, BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, FI, FR, EL, HR, IE, IT, LT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SI, SE, UK: Obundet.
(ingår i CPC 742)	För leveranssätt 2
	Inga.
D. Partihandel med fasta, flytande och gasformiga bränslen med tillhörande produkter	För leveranssätt 1
	EU: Obundet för partihandel med el, ånga och varmvatten.
(CPC 62271)	För leveranssätt 2
och partihandel med el, ånga och varmvatten	Inga.
E. Detaljhandel med drivmedel	För leveranssätt 1
(CPC 613)	**EU:** Obundet.
	För leveranssätt 2
	Inga.
F. Detaljhandel med eldningsoljor, gasol, kol och ved	För leveranssätt 1
	EU: Obundet för detaljhandel med el, gas (ej gasol), ånga och varmvatten.
(CPC 63297)	**BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, FR, EL, IE, IT, LU, MT, NL, PL, PT, SK, UK:** För detaljhandel med drivmedel, gasol, kol och ved: Obundet utom för postorder: Inga.
och detaljhandel med el, gas (ej gasol), ånga och varmvatten	För leveranssätt 2
	Inga.
G. Tjänster rörande energidistribution	För leveranssätt 1
	EU: Obundet utom för konsulttjänster. I dessa fall: inga.

[1] Omfattar följande tjänster som tillhandahålls på arvodes- eller kontraktsbasis: rådgivnings- och konsulttjänster som rör gruvdrift, iordningställande av arbetsplatser på land, installation av borriggar på land, borrning, borrkronor, foderrör och produktionsrör, borrslamsteknik och tillhandahållande av borrslam, kontroll av fasta ämnen, fiske och särskilda åtgärder i borrhål, geologi vid brunnar och borrkontroll, tagning av borrkärnor, provning av brunnar, kablar, tillhandahållande och skötsel av kompletteringsvätskor (saltlösningar), tillhandahållande och installation av kompletteringsutrustning, cementering (tryckpumpning), stimulering (sprickbildning, syrabehandling och tryckpumpning), överhalning och reparation av brunnar, igenfyllning och nedläggning av brunnar.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
(CPC 887)	För leveranssätt 2 Inga.
15. **ANDRA TJÄNSTER SOM INTE NÄMNS NÅGON ANNANSTANS**	
a) Tvättning, rengöring och färgning (CPC 9701)	För leveranssätt 1 **EU:** Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
b) Hårfrisering (CPC 97021)	För leveranssätt 1 **EU:** Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
c) Kosmetisk behandling, manikyr och pedikyr (CPC 97022)	För leveranssätt 1 **EU:** Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
d) Annan skönhetsvård (CPC 97029)	För leveranssätt 1 **EU:** Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
e) Kurortstjänster och icke-terapeutisk massage, om de tillhandahålls för avslappning och fysiskt välbefinnande och inte för medicinska ändamål eller rehabilitering ([1]) (CPC ver. 1.0 97230)	För leveranssätt 1 **EU:** Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
g) Telekommunikationstjänster (CPC 7543)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.

([1]) Terapeutisk massage och brunnskurer ingår i 1 A h Läkartjänster, 1 A j 2 Tjänster som tillhandahålls av sjuksköterskor, sjukgymnaster och paramedicinsk personal samt Hälso- och sjukvård (8 A och 8 C).

BILAGA XXVII-C

FÖRTECKNING ÖVER FÖRBEHÅLL SOM GÄLLER NYCKELPERSONAL, PRAKTIKANTER MED AKADEMISK EXAMEN OCH SÄLJARE AV FÖRETAGSTJÄNSTER (UNIONEN)

1. Förteckningen över förbehåll nedan visar de ekonomiska verksamheter som liberaliserats enligt avsnitten 2 och 3 i kapitel 6 (Etablering, handel med tjänster och elektronisk handel) i avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal och för vilka begränsningar för nyckelpersonal och praktikanter med akademisk examen i enlighet med artikel 215 och för säljare av företagstjänster i enlighet med artikel 216 i detta avtal gäller. Begränsningarna specificeras här. Förteckningen består av följande:

   a) En första kolumn där det anges i vilken sektor eller undersektor som begränsningarna gäller och

   b) en andra kolumn där de tillämpliga begränsningarna beskrivs.

   Om kolumnen enligt b endast innehåller medlemsstatsspecifika förbehåll gör de medlemsstater som inte anges där åtaganden för sektorn utan förbehåll (avsaknaden av medlemsstatsspecifika förbehåll för en viss sektor påverkar inte eventuella tillämpliga horisontella förbehåll eller sektorsspecifika förbehåll som gäller hela unionen).

   Unionen gör inga åtaganden om nyckelpersonal, praktikanter med akademisk examen och säljare av företagstjänster i ekonomisk verksamhet som inte liberaliserats (förblir obunden) enligt avsnitten 2 och 3 i kapitel 6 (Etablering, handel med tjänster och elektronisk handel) i avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal.

2. Vid identifieringen av enskilda sektorer och undersektorer avses med

   a) *CPC*: den centrala produktindelningen (Central Products Classification) enligt Förenta nationernas statistikkontor (*Statistical Office of the United Nations, Statistical Papers Series M, N° 77, CPC prov, 1991*), och

   b) *CPC ver. 1.0*: *1.0*: den centrala produktindelningen (Central Products Classification) enligt Förenta nationernas statistikkontor (*Statistical Office of the United Nations, Statistical Papers Series M, N° 77, CPC ver. 1.0, 1998*).

3. Åtaganden om nyckelpersonal, praktikanter med akademisk examen, säljare av företagstjänster och säljare av varor gäller inte om avsikten med eller följden av deras tillfälliga närvaro är att störa eller på annat sätt påverka resultatet av en konflikt eller förhandling mellan arbetsmarknadens parter.

4. I nedanstående förteckning ingår inte åtgärder rörande kvalifikationskrav, kvalificeringsförfaranden, tekniska standarder samt villkor och förfaranden för licensiering, om de inte utgör en begränsning av marknadstillträde eller nationell behandling enligt artiklarna 215 och 216 i detta avtal. Dessa åtgärder (t.ex. krav på att ha licens, krav på att ha erkända kvalifikationer i reglerade sektorer, krav på att klara särskilda examina, inbegripet språkexamina) ska även om de inte förtecknas nedan under alla omständigheter gälla nyckelpersonal, praktikanter med akademisk examen och säljare av företagstjänster från Moldavien.

5. Alla andra bestämmelser i unionens och medlemsstaternas lagstiftning om inresa, vistelse, arbete och social trygghet ska vara tillämpliga även i fortsättningen, däribland regler om en vistelses längd, minimilöner och kollektiva löneavtal.

6. I enlighet med artikel 202.3 i detta avtal innehåller denna förteckning inte åtgärder rörande subventioner som en part beviljat.

7. Förteckningen påverkar inte förekomsten av offentliga monopol och ensamrätter enligt förteckningen över åtaganden rörande etablering.

8. I de sektorer där ekonomiska behovsprövningar tillämpas kommer det viktigaste kriteriet att vara en bedömning av den aktuella marknadssituationen i den medlemsstat eller region där tjänsten ska tillhandahållas, inbegripet antalet befintliga tjänsteleverantörer och följderna för dessa.

9. De rättigheter och skyldigheter som följer av denna förteckning över åtaganden ska inte ha någon direkt (*self-executing*) effekt och ger alltså inte enskilda fysiska eller juridiska personer några direkta rättigheter.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
ALLA SEKTORER	**Omfattning av företagsinterna förflyttningar av personal** **BG:** Antalet anställda som förflyttas internt får inte överstiga 10 % av det årliga genomsnittet av antalet unionsmedborgare som är anställda av den bulgariska juridiska personen i fråga. Om antalet anställda är färre än 100 får antalet förflyttade personer, efter godkännande, överstiga 10 % av det totala antalet anställda. **HU:** Obundet för en fysisk person som har varit delägare i en juridisk person i Moldavien.
ALLA SEKTORER	**Praktikanter med akademisk examen** För **AT, CZ, DE, ES, FR och HU** måste praktiken ha anknytning till den universitetsexamen som avlagts. **BG, HU:** Ekonomisk behovsprövning krävs för praktikanter med akademisk examen ([1]).
ALLA SEKTORER	**Verkställande direktörer och revisorer** **AT:** Verkställande direktörer för filialer till juridiska personer ska vara bosatta i Österrike. De fysiska personer inom en juridisk person eller en filial som har ansvar för att den österrikiska handelslagen följs ska ha sin hemvist i Österrike. **FI:** En utländsk medborgare som bedriver näringsverksamhet i egenskap av privat företagare måste ha ett näringstillstånd och vara permanent bosatt inom EES. För alla sektorer gäller krav på bosättning inom EES för verkställande direktören, undantag kan dock medges för vissa företag. **FR:** Verkställande direktören för en näring, en affärsverksamhet eller ett hantverksföretag som inte har uppehållstillstånd måste ha ett särskilt godkännande. **RO:** Majoriteten av affärsföretagens revisorer samt deras ställföreträdare ska vara rumänska medborgare. **SE:** Verkställande direktören för en juridisk person eller en filial ska vara bosatt i Sverige.
ALLA SEKTORER	**Erkännande** **EU:** EU-direktiv om ömsesidigt erkännande av examensbevis är endast tillämpliga på medborgare i unionen. Rätten att utöva ett reglerat yrke i en medlemsstat ger inte rätt att utöva detta i en annan medlemsstat ([2]).

([1]) När det gäller tjänstesektorer håller sig dessa begränsningar inom ramen för vad som anges i gällande Gatsåtaganden.
([2]) För att tredjelandsmedborgares kvalifikationer ska erkännas i hela unionen krävs att ett avtal om ömsesidigt erkännande förhandlas fram i enlighet med artikel 222 i detta avtal.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
6. FÖRETAGSTJÄNSTER	
A. Professionella tjänster	
a) Juridiska tjänster (CPC 861) [1] (utom juridisk rådgivning samt juridiska handlings- och intygstjänster som tillhandahålls av jurister som anförtrotts offentliga uppgifter, t.ex. notarier, *huissiers de justice* och andra *officiers publics et ministériels*)	**AT, CY, ES, EL, LT, MT, RO, SK:** För fullt medlemskap i advokatsamfundet, som krävs för att vara verksam inom inhemsk rätt (EU-rätt och medlemsstatens rätt), gäller krav på medborgarskap. I ES kan de behöriga myndigheterna bevilja dispens. **BE, FI:** För fullt medlemskap i advokatsamfundet, som krävs för juridiska representationstjänster, gäller krav på medborgarskap tillsammans med krav på bosättning. I BE tillämpas kvoter för att uppträda inför *Cour de cassation* i icke-brottmål. **BG:** Utländska jurister kan endast tillhandahålla juridiska representationstjänster åt en medborgare från sitt hemland; det ställs även krav på ömsesidighet och samarbete med en bulgarisk jurist. För juridiska medlingstjänster krävs permanent bosättning. **FR:** Juristers tillträde till yrkena *avocat auprès de la Cour de Cassation* och *avocat auprès du Conseil d'Etat* omfattas av kvoter, och det ställs även krav på medborgarskap. **HR:** För fullt medlemskap i advokatsamfundet, som krävs för juridiska representationstjänster, gäller krav på medborgarskap (kroatiskt medborgarskap eller medborgarskap i en annan medlemsstat). **HU:** För fullt medlemskap i advokatsamfundet gäller krav på medborgarskap tillsammans med krav på bosättning. För utländska jurister begränsas omfattningen av deras juridiska verksamhet till juridisk rådgivning, vilken ska ske på grundval av ett samarbetsavtal med en ungersk advokat eller advokatbyrå. **LV:** Krav på medborgarskap för advokater som avlagt advokateden, som är de enda som får företräda juridiskt i brottmål. **DK:** Endast advokater med dansk auktorisation och advokatbyråer som är registrerade i Danmark får marknadsföra juridiska rådgivningstjänster. För att erhålla dansk auktorisation krävs en dansk juridisk examen. **LU:** Krav på medborgarskap för att tillhandahålla juridiska tjänster i fråga om luxemburgsk rätt och EU-rätt. **SE:** För medlemskap i advokatsamfundet, som endast krävs för att använda yrkestiteln *advokat*, gäller krav på bosättning.

[1] Omfattar juridisk rådgivning, juridisk representation, juridiska skiljemanna- och förliknings-/medlingstjänster samt juridiska handlings- och intygstjänster.
Tillhandahållande av juridiska tjänster är endast tillåtet i folkrätten, EU-rätten och rätten i alla jurisdiktioner där investeraren eller dennes personal är behörig att vara verksam som jurist och är, i likhet med tillhandahållande av andra tjänster, föremål för tillämpliga villkor och förfaranden för licensiering i medlemsstater. För jurister som tillhandahåller tjänster i fråga om folkrätt och utländsk rätt kan dessa bl.a. bestå i efterlevnad av lokala uppförandekoder, användning av hemlandets yrkestitel (om man inte fått erkännande med värdlandets yrkestitel), försäkringskrav, enkel registrering hos värdlandets advokatsamfund eller förenklad antagning till värdlandets advokatsamfund genom ett lämplighetstest och juridisk eller yrkesmässig hemvist i värdlandet. Juridiska tjänster i fråga om EU-rätt ska i princip utföras av eller genom en advokat som är medlem i ett advokatsamfund i en medlemsstat och som agerar i eget namn, och juridiska tjänster i fråga om rättsordningen i en medlemsstat ska i princip utföras av eller genom en advokat som är medlem i denna medlemsstats advokatsamfund och som agerar i eget namn. Det kan därför krävas fullt medlemskap i advokatsamfundet i den aktuella medlemsstaten för att uppträda som ombud inför domstolar och andra behöriga myndigheter inom unionen eftersom det inbegriper utövande av EU-processrätt och nationell processrätt. I vissa medlemsstater har utländska jurister som inte är fullvärdiga medlemmar i advokatsamfundet dock rätt att uppträda som ombud i civilrättsliga förfaranden för en part som är medborgare i eller hör till den stat där juristen har rätt att utöva sitt yrke.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
b) 1. Redovisnings- och bokföringstjänster (CPC 86212 utom ”revision”, CPC 86213, CPC 86219 och CPC 86220)	**FR:** Tillhandahållande av redovisnings- och bokföringstjänster kräver ett beslut av ansvariga ministrar. Kravet på bosättning får inte överstiga fem år. **IT:** Krav på bosättning.
b) 2. Revision (CPC 86211 och 86212 utom redovisning)	**AT:** Krav på medborgarskap för att uppträda som ombud inför behöriga myndigheter och för att utföra revision som föreskrivs i särskilda österrikiska lagar (t.ex. aktiebolagslagen, börslagen, banklagen). **DK:** Krav på bosättning. **ES:** Krav på medborgarskap för revisorer som utför lagstadgade revisioner och för administratörer, styrelsemedlemmar och delägare i andra företag än de som omfattas av det åttonde EU-direktivet om bolagsrätt. **FI:** Krav på bosättning för minst en av revisorerna i ett finskt aktiebolag. **EL:** Krav på medborgarskap för revisorer som utför lagstadgade revisioner. **HR:** Endast certifierade revisorer med en licens som formellt har erkänts av det kroatiska revisorsförbundet får tillhandahålla revisorstjänster. **IT:** Krav på bosättning för enskilda revisorer. **SE:** Endast revisorer som är godkända i Sverige får utföra lagstadgad revisionsverksamhet inom vissa juridiska enheter, bl.a. alla aktiebolag. Krav på bosättning för godkännande.
c) Skatterådgivning (CPC 863) [1]	**AT:** Krav på medborgarskap för att uppträda som ombud inför behöriga myndigheter. **BG, SI:** Krav på medborgarskap för specialister. **HU:** Krav på bosättning.
d) Arkitekttjänster och e) Stadsplanering och landskapsarkitektur (CPC 8671 och CPC 8674)	**EE:** Minst en ansvarig person (projektledare eller konsult) ska vara bosatt i Estland. **BG:** Utländska specialister ska ha minst två års erfarenhet från byggsektorn. Krav på medborgarskap för stadsplanering och landskapsarkitektur. **EL, HU, IT:** Krav på bosättning. **SK:** Medlemskap i relevanta förbund är obligatoriskt, medlemskap i relevanta utländska institutioner kan erkännas. Krav på bosättning, undantag kan dock beviljas.
f) Ingenjörstjänster och g) integrerade tekniska tjänster (CPC 8672 och CPC 8673)	**EE:** Minst en ansvarig person (projektledare eller konsult) ska vara bosatt i Estland. **BG:** Utländska specialister ska ha minst två års erfarenhet från byggsektorn. **HR, IT, SK:** Krav på bosättning. **EL, HU:** Krav på bosättning (för CPC 8673 gäller kravet på bosättning endast för praktikanter med akademisk examen).

[1] Omfattar inte juridisk rådgivning och juridisk representation i skattefrågor, som ingår i 6 A a Juridiska tjänster.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
h) Läkar-, tandläkar- och psykologtjänster (CPC 9312 och ingår i CPC 85201)	**CZ, IT, SK:** Krav på bosättning. **CZ, RO, SK:** För utländska fysiska personer krävs godkännande av de behöriga myndigheterna. **BE, LU:** För praktikanter med akademisk examen krävs godkännande av de behöriga myndigheterna för utländska fysiska personer. **BG, MT:** Krav på medborgarskap. **DK:** Ett begränsat tillstånd att utföra en särskild uppgift kan beviljas för högst 18 månader och förutsätter bosättning. **FR:** Krav på medborgarskap. Det är dock möjligt att utöva verksamhet inom ramen för årligen fastställda kvoter. **HR:** Alla personer som tillhandahåller tjänster direkt till patienter eller behandlar patienter måste ha ett tillstånd från yrkesorganisationen. **LV:** För att utländska medborgare ska få utöva läkaryrket krävs tillstånd från lokala hälsomyndigheter och en ekonomisk behovsprövning för läkare och tandläkare i en viss region. **PL:** För att utländska medborgare ska få utöva läkaryrket krävs godkännande. Utländska läkare har begränsad rösträtt inom sina yrkessammanslutningar. **PT:** Krav på bosättning för psykologer.
i) Veterinärtjänster (CPC 932)	**BG, DE, EL, FR, HR, HU:** Krav på medborgarskap. **CZ och SK:** Krav på medborgarskap och krav på bosättning. **IT:** Krav på bosättning. **PL:** Krav på medborgarskap. Utländska medborgare kan ansöka om tillstånd att bedriva praktik.
j) 1. Barnmorsketjänster (ingår i CPC 93191)	**AT:** För att få öppna praktik i Österrike ska personen i fråga ha utövat yrket i minst tre år före etablering av praktiken. **BE, LU:** För praktikanter med akademisk examen krävs godkännande av de behöriga myndigheterna för utländska fysiska personer. **CY, EE, RO, SK:** För utländska fysiska personer krävs godkännande av de behöriga myndigheterna. **FR:** Krav på medborgarskap. Det är dock möjligt att utöva verksamhet inom ramen för årligen fastställda kvoter. **HR:** Alla personer som tillhandahåller tjänster direkt till patienter eller behandlar patienter måste ha ett tillstånd från yrkesorganisationen. **HU:** Obundet. **IT:** Krav på bosättning. **LV:** Ekonomiska behov som fastställs av det totala antalet barnmorskor i den givna regionen som godkänts av lokala hälsomyndigheter. **PL:** Krav på medborgarskap. Utländska medborgare kan ansöka om tillstånd att bedriva praktik.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
j) 2. Tjänster som tillhandahålls av sjuksköterskor, sjukgymnaster och paramedicinsk personal (ingår i CPC 93191)	**AT:** Utländska tjänsteleverantörer får endast förekomma inom följande verksamheter: sjuksköterskor, sjukgymnaster, arbetsterapeuter, logoterapeuter, dietister och näringsterapeuter. För att få öppna praktik i Österrike ska personen i fråga ha utövat yrket i minst tre år före etablering av praktiken. **BE, FR, LU:** För praktikanter med akademisk examen krävs godkännande av de behöriga myndigheterna för utländska fysiska personer. **CY, CZ, EE, RO, SK:** För utländska fysiska personer krävs godkännande av de behöriga myndigheterna. **HR:** Alla personer som tillhandahåller tjänster direkt till patienter eller behandlar patienter måste ha ett tillstånd från yrkesorganisationen. **HU:** Krav på medborgarskap. **DK:** Ett begränsat tillstånd att utföra en särskild uppgift kan beviljas för högst 18 månader och förutsätter bosättning. **CY, CZ, EL, IT:** Ekonomisk behovsprövning gäller: beslutet är beroende av antalet lediga platser och eventuella brister i regionerna. **LV:** Ekonomisk behovsprövning gäller och avgörs av det totala antalet sjuksköterskor i den givna regionen och godkänns av lokala hälsomyndigheter.
k) Detaljhandelsförsäljning av läkemedel och detaljhandelsförsäljning av sjukvårdsartiklar (CPC 63211) och andra tjänster som tillhandahålls av farmaceuter ([1])	**FR:** Krav på medborgarskap. Inom fastställda kvoter kan medborgare från Moldavien dock ha rätt att bedriva verksamhet, under förutsättning att de har en fransk farmaceutexamen. **DE, EL, SK:** Krav på medborgarskap. **HU:** Krav på medborgarskap, utom för detaljhandelsförsäljning av läkemedel samt detaljhandelsförsäljning av sjukvårdsartiklar och ortopediska hjälpmedel (CPC 63211). **IT, PT:** Krav på bosättning.
D. Tjänster avseende fast egendom ([2])	
a) Som rör egen eller hyrd egendom (CPC 821)	**FR, HU, IT, PT:** Krav på bosättning. **LV, MT, SI:** Krav på medborgarskap.
b) Med fast lön eller på kontraktsbasis (CPC 822)	**DK:** Krav på bosättning såvida inte *Erhvervsstyrelsen* beviljar dispens. **FR, HU, IT, PT:** Krav på bosättning. **LV, MT, SI:** Krav på medborgarskap.
E. Uthyrning/leasing utan operatör	
e) Av hushållsartiklar och varor för personligt bruk (CPC 832)	**EU:** Krav på medborgarskap för specialister och för praktikanter med akademisk examen.

([1]) För tillhandahållande av läkemedel till allmänheten gäller, som för tillhandahållande av andra tjänster, tillämpliga villkor och förfaranden för licensiering och kvalificering i medlemsstaterna. Som en allmän regel är denna verksamhet förbehållen farmaceuter. I vissa medlemsstater är det endast tillhandahållandet av receptbelagda läkemedel som är förbehållet farmaceuter.

([2]) Tjänsten i fråga rör fastighetsmäklares verksamhet och påverkar inte rättigheter/restriktioner för fysiska och juridiska personer som köper fast egendom.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
f) Uthyrning av telekommunikationsutrustning (CPC 7541)	**EU:** Krav på medborgarskap för specialister och för praktikanter med akademisk examen.
F. Andra företagstjänster	
e) Teknisk provning och analys (CPC 8676)	**IT, PT:** Krav på bosättning för biologer och analytiska kemister.
f) Rådgivnings- och konsulttjänster som rör jordbruk, jakt och skogsbruk (ingår i CPC 881)	**IT:** Krav på bosättning för agronomer och *periti agrari*.
j) 2. Säkerhetstjänster (CPC 87302, CPC 87303, CPC 87304 och CPC 87305)	**BE:** Krav på medborgarskap och bosättning för ledningspersonal. **BG, CY, CZ, EE, LV, LT, MT, PL, RO, SI, SK:** Krav på medborgarskap och bosättning. **DK:** Krav på medborgarskap och bosättning för chefer och för flygplatsbevakning. **ES, PT:** Krav på medborgarskap för specialistpersonal. **FR:** Krav på medborgarskap för verkställande direktörer och styrelsemedlemmar. **IT:** Krav på italienskt medborgarskap eller medborgarskap i en EU-medlemsstat och på bosättning för att få det tillstånd som krävs för säkerhetsvakttjänster och värdetransporter.
k) Vetenskapliga och tekniska konsulttjänster (CPC 8675)	**BG:** Krav på medborgarskap för specialister. **DE:** Krav på medborgarskap för lantmätare inom statliga verk. **FR:** Krav på medborgarskap för lantmäteriverksamhet som rör fastställandet av äganderätt och marklagstiftning. **IT, PT:** Krav på bosättning.
l) 1. Underhåll och reparation av fartyg (ingår i CPC 8868)	**MT:** Krav på medborgarskap.
l) 2. Underhåll och reparation av utrustning för järnvägstransport (ingår i CPC 8868)	**LV:** Krav på medborgarskap.
l) 3. Underhåll och reparation av motorfordon, motorcyklar, snöskotrar och vägtransportutrustning (CPC 6112, CPC 6122, ingår i CPC 8867 och i CPC 8868)	**EU:** För underhåll och reparation av motorfordon, motorcyklar och snöskotrar: krav på medborgarskap för specialister och för praktikanter med akademisk examen.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
l) 5. Underhåll och reparation av metallvaror, maskiner (inte kontorsmaskiner), utrustning (inte transport- och kontorsutrustning) samt hushållsartiklar och personliga artiklar ([1]) (CPC 633, CPC 7545, CPC 8861, CPC 8862, CPC 8864, CPC 8865 och CPC 8866)	**EU:** Krav på medborgarskap för specialister och praktikanter med akademisk examen, utom för: **BE, DE, DK, ES, FR, EL, HU, IE, IT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SE, UK** för CPC 633, 8861, 8866 **BG** för reparation av hushållsartiklar och personliga artiklar (utom juvelerarvaror): CPC 63301, 63302, ingår i 63303, 63304, 63309 **AT** för CPC 633, 8861–8866, **EE, FI, LV, LT** för CPC 633, 8861–8866, **CZ, SK** för CPC 633, 8861–8865, och **SI** för CPC 633, 8861, 8866.
m) Tjänster som omfattar rengöring av byggnader (CPC 874)	**CY, EE, HR, MT, PL, RO, SI:** Krav på medborgarskap för specialister.
n) Fototjänster (CPC 875)	**HR, LV:** Krav på medborgarskap för specialiserade fototjänster. **PL:** Krav på medborgarskap för att tillhandahålla flygfototjänster.
p) Tryckning och förlagsverksamhet (CPC 88442)	**HR:** Krav på bosättning för förläggare. **SE:** Krav på bosättning för förläggare och ägare av förlag eller tryckerier. **IT:** Krav på medborgarskap för utgivare och ägare av förlag eller tryckerier.
q) Konferenstjänster (ingår i CPC 87909)	**SI:** Krav på medborgarskap.
r) 1. Översättar- och tolktjänster (CPC 87905)	**FI:** Krav på bosättning för auktoriserade översättare. **DK:** Krav på bosättning för auktoriserade översättare och tolkar såvida inte *Erhvervsstyrelsen* beviljar dispens.
r) 3. Inkassotjänster (CPC 87902)	**BE, EL:** Krav på medborgarskap. **IT:** Obundet.
r) 4. Tjänster avseende kreditupplysning (CPC 87901)	**BE, EL:** Krav på medborgarskap. **IT:** Obundet.

([1]) Underhåll och reparation av transportutrustning (CPC 6112, 6122, 8867 och CPC 8868) ingår i 6 F l 1–6 F l 4.
Underhåll och reparation av kontorsmaskiner och kontorsutrustning, inbegripet datorer (CPC 845), ingår i 6 B. Datatjänster och tillhörande tjänster

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
r) 5. Kopieringstjänster (CPC 87904) (1)	**EU:** Krav på medborgarskap för specialister och för praktikanter med akademisk examen.
8. BYGGTJÄNSTER OCH TILLHÖRANDE INGENJÖRSTJÄNSTER (CPC 511, CPC 512, CPC 513, CPC 514, CPC 515, CPC 516, CPC 517 och CPC 518)	**BG:** Utländska specialister ska ha minst två års erfarenhet från byggsektorn.
9. DISTRIBUTIONSTJÄNSTER (utom distribution av vapen, ammunition och krigsmateriel)	
C. Detaljhandel (2).	
c) Detaljhandel med livsmedel. (CPC 631)	**FR:** Krav på medborgarskap för tobakshandlare (dvs. *buralister*).
10. UNDERVISNING (endast privatfinansierad)	
A. Primärutbildning (CPC 921)	**FR:** Krav på medborgarskap. Medborgare från Moldavien kan dock få tillstånd från behöriga myndigheter att etablera och driva en utbildningsanstalt och att undervisa. **IT:** Krav på medborgarskap för att tjänsteleverantörer ska ha rätt att utfärda nationellt erkända utbildningsbevis. **EL:** Krav på medborgarskap för lärare.
B. Sekundärutbildning (CPC 922)	**FR:** Krav på medborgarskap. Medborgare från Moldavien kan dock få tillstånd från behöriga myndigheter att etablera och driva en utbildningsanstalt och att undervisa. **IT:** Krav på medborgarskap för att tjänsteleverantörer ska ha rätt att utfärda nationellt erkända utbildningsbevis. **EL:** Krav på medborgarskap för lärare. **LV:** Krav på medborgarskap för teknisk och yrkesinriktad sekundärskoleutbildning för funktionshindrade studenter (CPC 9224).

(1) Omfattar inte tryckning, som omfattas av CPC 88442 och ingår i 6 F p.
(2) Omfattar inte underhåll och reparation, som ingår i FÖRETAGSTJÄNSTER under 6 B och 6 F l.
Omfattar inte detaljhandel med energiprodukter, som ingår i ENERGITJÄNSTER i 19 E och 19 F.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
C. Högre utbildning (CPC 923)	**FR:** Krav på medborgarskap. Medborgare från Moldavien kan dock få tillstånd från behöriga myndigheter att etablera och driva en utbildningsanstalt och att undervisa. **CZ, SK:** Krav på medborgarskap för högre utbildning, utom för teknisk och yrkesinriktad högskoleutbildning (CPC 92310). **IT:** Krav på medborgarskap för att tjänsteleverantörer ska ha rätt att utfärda nationellt erkända utbildningsbevis. **DK:** Krav på medborgarskap för lärare.
12. FINANSIELLA TJÄNSTER	
A. Försäkrings- och försäkringsrelaterade tjänster	**AT:** Ledningen för ett filialkontor måste bestå av två fysiska personer som är bosatta i Österrike. **EE:** För direkt försäkring får ledningsgruppen för ett försäkringsaktiebolag där en moldavisk fysisk eller juridisk person äger kapital endast inbegripa moldaviska medborgare i proportion till den moldaviska fysiska eller juridiska personens ägande, dock aldrig mer än hälften av ledningsgruppens medlemmar. Den verkställande direktören för ett dotterbolag eller ett självständigt bolag måste vara permanent bosatt i Estland. **ES:** Krav på bosättning för att bedriva aktuarieverksamhet (eller två års erfarenhet). **FI:** De verkställande direktörerna och minst en revisor för ett försäkringsbolag ska vara bosatta i unionen, såvida inte de behöriga myndigheterna har beviljat undantag. Generalagenten för ett försäkringsbolag från Moldavien ska vara bosatt i Finland, såvida bolaget inte har sitt huvudkontor i EU. **HR:** Krav på bosättning. **IT:** Krav på bosättning för att få bedriva aktuarieverksamhet.
B. Bankverksamhet och andra finansiella tjänster (med undantag av försäkringstjänster)	**BG:** Permanent bosättning i Bulgarien krävs för de verkställande direktörerna och ledningens företrädare. **FI:** En verkställande direktör och minst en revisor i kreditinstitut ska vara bosatta i unionen, såvida inte Finansinspektionen har beviljat undantag. **HR:** Krav på bosättning. Styrelsen ska leda verksamheten i ett kreditinstitut från Kroatiens territorium. Minst en styrelseledamot ska tala flytande kroatiska. **IT:** Krav på bosättning i en medlemsstat för *promotori di servizi finanziari* (säljare av finansiella tjänster). **LT:** Minst en chef i en banks administration måste vara permanent bosatt i Litauen. **PL:** Krav på medborgarskap för minst en av bankens verkställande direktörer.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
13. HÄLSO- OCH SJUKVÅRDS-TJÄNSTER SAMT SOCIALVÅRDS-TJÄNSTER (endast privatfinansierade)	
A. Sjukhustjänster (CPC 9311) B. Ambulanstjänster (CPC 93192) C. Vård på andra behandlingshem än sjukhus (CPC 93193) E. Sociala tjänster (CPC 933)	**FR:** Krav på tillstånd för att inneha ledningsfunktioner. Tillgången på lokala ledare beaktas vid tillståndsgivningen. **HR:** Alla personer som tillhandahåller tjänster direkt till patienter eller behandlar patienter måste ha tillstånd från yrkesorganisationen. **LV:** Ekonomisk behovsprövning för läkare, tandläkare, barnmorskor, sjuksköterskor, sjukgymnaster och paramedicinsk personal. **PL:** Tillstånd krävs för att utländska medborgare ska få utöva läkaryrket. Utländska läkare har begränsad rösträtt inom sina yrkessammanslutningar.
14. TURISM OCH RESERELATERADE TJÄNSTER	
A. Hotell, restauranger samt cateringverksamhet (CPC 641, CPC 642 och CPC 643) utom cateringverksamhet inom lufttransport [1]	**BG:** Antalet utländska personer i ledande ställning får inte vara högre än antalet bulgariska medborgare i ledande ställning, i de fall där det offentligas (stat och/eller kommuner) andel av ett bulgariskt företags egna kapital överstiger 50 %. **HR:** Krav på medborgarskap för hotell- och restaurang- och cateringtjänster i hemmet och på lantgårdar.
B. Resebyråer och researrangörer (inbegripet reseledare) (CPC 7471)	**BG:** Antalet utländska personer i ledande ställning får inte vara högre än antalet bulgariska medborgare i ledande ställning, i de fall där det offentligas (stat och/eller kommuner) andel av ett bulgariskt företags egna kapital överstiger 50 %. **HR:** För att få vara kontorschef krävs godkännande från turistministeriet.
C. Turistguidetjänster (CPC 7472)	**BG, CY, ES, FR, EL, HR, HU, LT, MT, PL, PT, SK:** Krav på medborgarskap. **IT:** Turistguider från länder utanför EU måste ha en särskild licens.
15. REKREATIONS-, KULTUR- OCH SPORTTJÄNSTER (utom audiovisuella tjänster)	
A. Underhållningstjänster (inbegripet teater, levande musik, cirkusuppträdanden och diskotek) (CPC 9619)	**FR:** Krav på tillstånd för att inneha ledningsfunktioner. För att få tillstånd ställs krav på medborgarskap om tillståndet gäller mer än två år.

[1] Cateringverksamhet inom lufttransport ingår i KRINGTJÄNSTER FÖR TRANSPORT i 17 E a –Marktjänster.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
16. TRANSPORTTJÄNSTER	
A. Sjötransport	
a) Internationell passagerartransport (CPC 7211 utom nationellt cabotage). b) Internationell godstransport (CPC 7212 utom nationellt cabotage).	**EU:** Krav på medborgarskap för fartygsbesättningar. **AT:** Krav på medborgarskap för majoriteten av de verkställande direktörerna.
D. Vägtransport	
a) Passagerartransport (CPC 7121 och CPC 7122)	**AT:** Krav på medborgarskap för personer och aktieägare som har rätt att företräda en juridisk person eller en delägare. **DK, HR:** Krav på medborgarskap och bosättning för chefer. **BG, MT:** Krav på medborgarskap.
b) Godstransport (CPC 7123, utom transport av post för egen räkning ([1])).	**AT:** Krav på medborgarskap för personer och aktieägare som har rätt att företräda en juridisk person eller en delägare. **BG, MT:** Krav på medborgarskap. **HR:** Krav på medborgarskap och bosättning för chefer.
E. Transport i rörledning av andra varor än bränsle ([2]) (CPC 7139)	**AT:** Krav på medborgarskap för verkställande direktörer.
17. KRINGTJÄNSTER FÖR TRANSPORT ([3])	
A. Kringtjänster för sjöfart a) Godshantering i samband med sjöfart b) Lagring och magasinering (ingår i CPC 742) c) Tullklareringstjänster d) Containerterminal- och containerdepåtjänster e) Agent- och mäklartjänster	**AT:** Krav på medborgarskap för majoriteten av de verkställande direktörerna. **BG, MT:** Krav på medborgarskap. **DK:** Krav på bosättning för tullklareringstjänster. **EL:** Krav på medborgarskap för tullklareringstjänster.

([1]) Ingår i CPC 71235, som återfinns i KOMMUNIKATIONSTJÄNSTER under 7 A Post- och budtjänster.
([2]) Transport av bränsle i rörledning ingår i ENERGITJÄNSTER under 19 B.
([3]) Omfattar inte underhåll och reparation av transportutrustning, som ingår i FÖRETAGSTJÄNSTER i 6 F l 1–6 F 14.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
f) Fraktspeditionstjänster rörande sjöfart g) Uthyrning av fartyg med besättning (CPC 7213) h) Bogsering och påskjutning av fartyg (CPC 7214) i) Stödtjänster för sjöfart (ingår i CPC 745) j) Övriga stöd- och kringtjänster (utom catering) (ingår i CPC 749)	
D. Kringtjänster för vägtransport d) Uthyrning av nyttovägfordon med operatör (CPC 7124)	**AT:** Krav på medborgarskap för personer och aktieägare som har rätt att företräda en juridisk person eller en delägare. **BG, MT:** Krav på medborgarskap.
F. Kringtjänster för transport i rörledning av andra varor än bränsle ([1]) a) Lagring och magasinering av andra varor än bränsle som transporteras i rörledning (ingår i CPC 742)	**AT:** Krav på medborgarskap för verkställande direktörer.
19. ENERGITJÄNSTER	
A. Tjänster i samband med gruvdrift (CPC 883) ([2])	**SK:** Krav på bosättning.
20. ANDRA TJÄNSTER SOM INTE NÄMNS NÅGON ANNANSTANS	
a) Tvättning, rengöring och färgning (CPC 9701)	**EU:** Krav på medborgarskap för specialister och för praktikanter med akademisk examen.

([1]) Kringtjänster för transport av bränsle i rörledning ingår i ENERGITJÄNSTER under 19 C.

([2]) Omfattar följande tjänster som tillhandahålls på arvodes- eller kontraktsbasis: rådgivnings- och konsulttjänster som rör gruvdrift, iordningställande av arbetsplatser på land, installation av borriggar på land, borrning, borrkronor, foderrör och produktionsrör, borrslamsteknik och tillhandahållande av borrslam, kontroll av fasta ämnen, fiske och särskilda åtgärder i borrhål, geologi vid brunnar och borrkontroll, tagning av borrkärnor, provning av brunnar, kablar, tillhandahållande och skötsel av kompletteringsvätskor (saltlösningar), tillhandahållande och installation av kompletteringsutrustning, cementering (tryckpumpning), stimulering (sprickbildning, syrabehandling och tryckpumpning), överhalning och reparation av brunnar, igenfyllning och nedläggning av brunnar.
Omfattar inte direkt tillgång till eller exploatering av naturresurser.
Omfattar inte iordningställande av arbetsplatser för utvinning av andra resurser än olja och gas (CPC 5115), som ingår i 8 BYGGTJÄNSTER OCH TILLHÖRANDE INGENJÖRSTJÄNSTER.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
b) Hårfrisering (CPC 97021)	**EU:** Krav på medborgarskap för specialister och för praktikanter med akademisk examen.
c) Kosmetisk behandling, manikyr och pedikyr (CPC 97022)	**EU:** Krav på medborgarskap för specialister och för praktikanter med akademisk examen.
d) Annan skönhetsvård (CPC 97029)	**EU:** Krav på medborgarskap för specialister och för praktikanter med akademisk examen.
e) Kurortstjänster och icke-terapeutisk massage, om de tillhandahålls för avslappning och fysiskt välbefinnande och inte för medicinska ändamål eller rehabilitering [1] (CPC ver. 1.0 97230)	**EU:** Krav på medborgarskap för specialister och för praktikanter med akademisk examen.

[1] Terapeutisk massage och brunnskurer ingår i 6 A h Läkar- och tandläkartjänster, 6 A j 2 Tjänster som tillhandahålls av sjuksköterskor, sjukgymnaster och paramedicinsk personal samt Hälso- och sjukvårdstjänster (13 A and 13 C).

BILAGA XXVII-D

FÖRTECKNING ÖVER FÖRBEHÅLL FÖR TJÄNSTELEVERANTÖRER SOM TILLHANDAHÅLLER TJÄNSTER PÅ KONTRAKTSBASIS OCH OBEROENDE YRKESUTÖVARE

1. Parterna ska i sitt territorium tillåta tillhandahållande av tjänster av tjänsteleverantörer på kontraktsbasis och av oberoende yrkesutövare från den andra parten genom närvaro av fysiska personer i enlighet med artiklarna 217 och 218 i detta avtal, för de ekonomiska verksamheter som förtecknas nedan och med relevanta begränsningar.

2. Förteckningen består av följande:

   a) En första kolumn där det anges i vilken sektor eller undersektor som begränsningarna gäller och

   b) en andra kolumn där de tillämpliga begränsningarna beskrivs.

   Om kolumnen enligt b endast innehåller medlemsstatsspecifika förbehåll gör de medlemsstater som inte anges där åtaganden för sektorn utan förbehåll (avsaknaden av medlemsstatsspecifika förbehåll för en viss sektor påverkar inte eventuella tillämpliga horisontella förbehåll eller sektorsspecifika förbehåll som gäller hela unionen).

   Unionen gör inga åtaganden om tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis och oberoende yrkesutövare för någon annan näringssektor än dem som uttryckligen förtecknas nedan.

3. Vid identifieringen av enskilda sektorer och undersektorer avses med

   a) *CPC*: den centrala produktindelningen (Central Products Classification) enligt Förenta nationernas statistikkontor (*Statistical Office of the United Nations, Statistical Papers Series M, No 77, CPC prov, 1991*), och

   b) *CPC ver. 1.0*: *1.0*: den centrala produktindelningen (Central Products Classification) enligt Förenta nationernas statistikkontor (*Statistical Office of the United Nations, Statistical Papers Series M, No 77, CPC ver. 1.0, 1998*).

4. Åtaganden för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis och oberoende yrkesutövare gäller inte om avsikten med eller följden av deras tillfälliga närvaro är att störa eller på annat sätt påverka resultatet av en konflikt eller förhandling mellan arbetsmarknadens parter.

5. I nedanstående förteckning ingår inte åtgärder rörande kvalifikationskrav, kvalificeringsförfaranden, tekniska standarder samt villkor och förfaranden för licensiering, om de inte utgör en begränsning av marknadstillträde eller nationell behandling enligt artiklarna 217 och 218 i detta avtal. Dessa åtgärder (t.ex. krav på att ha licens, krav på att ha erkända kvalifikationer i reglerade sektorer, krav på att klara särskilda examina, inbegripet språkexamina) ska även om de inte förtecknas nedan under alla omständigheter gälla tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis och oberoende yrkesutövare från Moldavien.

6. Alla andra bestämmelser i unionens och medlemsstaternas lagstiftning om inresa, vistelse, arbete och social trygghet ska vara tillämpliga även i fortsättningen, däribland regler om en vistelses längd, minimilöner och kollektiva löneavtal.

7. Förteckningen innehåller inte åtgärder rörande subventioner som en part beviljat.

8. Förteckningen påverkar inte förekomsten av offentliga monopol eller exklusiva rättigheter inom relevanta sektorer, enligt vad anges av unionen i bilaga XXVII-A till detta avtal.

9. I de sektorer där ekonomiska behovsprövningar tillämpas kommer det viktigaste kriteriet att vara en bedömning av den aktuella marknadssituationen i den medlemsstat eller region där tjänsten ska tillhandahållas, inbegripet antalet befintliga tjänsteleverantörer och följderna för dessa.

10. De rättigheter och skyldigheter som följer av denna förteckning över åtaganden ska inte ha någon direkt (*self-executing*) effekt och ger alltså inte enskilda fysiska eller juridiska personer några direkta rättigheter.

Parterna ska i sitt territorium tillåta tillhandahållande av tjänster av tjänsteleverantörer på kontraktsbasis från den andra parten genom fysiska personers närvaro, enligt de villkor som anges i artikel 217.1 i detta avtal och inom följande näringsgrenar:

1. Juridiska tjänster angående folkrätt och utländsk rätt (dvs. annan än EU-rätt)

2. Redovisnings- och bokföringstjänster

3. Skatterådgivning

4. Arkitekttjänster, stadsplanering och landskapsarkitektur

5. Ingenjörstjänster, integrerade tekniska tjänster

6. Datatjänster och tillhörande tjänster

7. Forsknings- och utvecklingstjänster

8. Reklam

9. Organisationskonsulttjänster

10. Tjänster i anslutning till organisationskonsulttjänster

11. Teknisk provning och analys

12. Vetenskapliga och tekniska konsulttjänster

13. Underhåll och reparation av utrustning i samband med garantiserviceavtal efter försäljning eller uthyrning

14. Översättartjänster

15. Markundersökning

16. Miljötjänster

17. Resebyråer och researrangörer

18. Underhållningstjänster

Parterna ska i sitt territorium tillåta tillhandahållande av tjänster av oberoende yrkesutövare från den andra parten genom fysiska personers närvaro, enligt de villkor som anges i artikel 218.2 i detta avtal och inom följande näringsgrenar:

1) Juridiska tjänster angående folkrätt och utländsk rätt (dvs. annan än EU-rätt)

2) Arkitekttjänster, stadsplanering och landskapsarkitektur

3) Ingenjörstjänster, integrerade tekniska tjänster

4) Databehandlingstjänster och tillhörande tjänster

5) Organisationskonsulttjänster och därtill hörande tjänster.

6) Översättartjänster.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
ALLA SEKTORER	Erkännande **EU:** EU-direktiv om ömsesidigt erkännande av examensbevis är endast tillämpliga på medborgare i medlemsstaterna. Rätten att utöva ett reglerat yrke i en medlemsstat ger inte rätt att utöva det i en annan medlemsstat. ([1])
Juridisk rådgivning angående folkrätt och utländsk rätt (dvs. annan än EU-rätt) (ingår i CPC 861) ([2])	**AT, CY, DE, EE, IE, LU, NL, PL, PT, SE, UK:** Inga. **BE, ES, HR, IT, EL:** Ekonomisk behovsprövning för oberoende yrkesutövare. **LV:** Ekonomisk behovsprövning för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis. **BG, CZ, DK, FI, HU, LT, MT, RO, SI, SK:** Ekonomisk behovsprövning.
	DK: Endast advokater med dansk auktorisation får marknadsföra juridiska rådgivningstjänster. För att erhålla dansk auktorisation krävs en dansk juridisk examen.
	FR: Krav på full (förenklad) antagning till advokatsamfundet genom ett lämplighetstest. Juristers tillträde till yrkena *avocat auprès de la Cour de Cassation* och *avocat auprès du Conseil d'Etat* omfattas av kvoter, och det ställs även krav på medborgarskap. **HR:** För fullt medlemskap i advokatsamfundet, som krävs för juridiska representationstjänster, gäller ett krav på medborgarskap.
Redovisnings- och bokföringstjänster (CPC 86212 utom *revision*, CPC 86213, CPC 86219 och CPC 86220)	**BE, CY, DE, EE, ES, IE, IT, LU, NL, PL, PT, SI, SE, UK:** Inga. **AT:** Arbetsgivaren måste vara medlem av den relevanta yrkesorganisationen i hemlandet, om en sådan finns. **FR:** Krav på tillstånd. Tillhandahållande av redovisnings- och bokföringstjänster kräver ett beslut av ansvariga ministrar. **BG, CZ, DK, EL, FI, HU, LT, LV, MT, RO, SK:** Ekonomisk behovsprövning. **HR:** Krav på bosättning.
Skatterådgivnig (CPC 863) ([3])	**BE, DE, EE, ES, FR, IE, IT, LU, NL, PL, SI, SE, UK:** Inga. **AT:** Arbetsgivaren måste vara medlem av den relevanta yrkesorganisationen i hemlandet, om en sådan finns. Krav på medborgarskap för att uppträda som ombud inför behöriga myndigheter. **BG, CZ, DK, EL, FI, HU, LT, LV, MT, RO, SK:** Ekonomisk behovsprövning. **CY:** Obundet när det gäller ingivande av skattedeklarationer. **PT:** Obundet. **HR, HU:** Krav på bosättning.

([1]) För att tredjelandsmedborgares kvalifikationer ska erkännas i hela EU krävs att ett avtal om ömsesidigt erkännande förhandlas fram i enlighet med artikel 222 i detta avtal.

([2]) För juridiska tjänster gäller, som för tillhandahållande av andra tjänster, tillämpliga villkor och förfaranden för licensiering i medlemsstater. För jurister som tillhandahåller juridiska tjänster i fråga om folkrätt och utländsk rätt kan dessa bl.a. bestå i efterlevnad av lokala uppförandekoder, användning av hemlandets yrkestitel (om inte erkännande med värdlandets yrkestitel erhållits), försäkringskrav, enkel registrering hos värdlandets advokatsamfund eller förenklad antagning till värdlandets advokatsamfund genom ett lämplighetstest och juridisk eller yrkesmässig hemvist i värdlandet.

([3]) Omfattar inte juridisk rådgivning och juridisk representation i skattefrågor, som återfinns under Juridisk rådgivning angående folkrätt och utländsk rätt.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
Arkitekttjänster och Stadsplanering och landskapsarkitektur (CPC 8671 och CPC 8674)	**EE, EL, FR, IE, LU, MT, NL, PL, PT, SI, SE, UK:** Inga. **BE, ES, HR, IT:** Ekonomisk behovsprövning för oberoende yrkesutövare. **LV:** Ekonomisk behovsprövning för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis. **FI:** Den fysiska personen måste visa att han/hon har specialkunskaper som är relevanta för den tjänst som tillhandahålls. **BG, CY, CZ, DE, FI, HU, LT, RO, SK:** Ekonomisk behovsprövning. **AT:** Endast för planeringstjänster: Ekonomisk behovsprövning. **HR, HU, SK:** Krav på bosättning.
Ingenjörstjänster och integrerade tekniska tjänster (CPC 8672 och CPC 8673)	**EE, EL, FR, IE, LU, MT, NL, PL, PT, SI, SE, UK:** Inga. **BE, ES, HR, IT:** Ekonomisk behovsprövning för oberoende yrkesutövare. **LV:** Ekonomisk behovsprövning för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis. **FI:** Den fysiska personen måste visa att han/hon har specialkunskaper som är relevanta för den tjänst som tillhandahålls. **BG, CY, CZ, DE, FI, HU, LT, RO, SK:** Ekonomisk behovsprövning. **AT:** Endast för planeringstjänster: Ekonomisk behovsprövning. **HR, HU:** Krav på bosättning.
Datatjänster och tillhörande tjänster (CPC 84)	**EE, EL, FR, IE, LU, MT, NL, PL, PT, SI och SE:** Inga. **ES, IT:** Ekonomisk behovsprövning för oberoende yrkesutövare. **LV:** Ekonomisk behovsprövning för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis. **BE:** Ekonomisk behovsprövning för oberoende yrkesutövare. **AT, DE, BG, CY, CZ, FI, HU, LT, RO, SK, UK:** Ekonomisk behovsprövning. **HR:** Krav på bosättning för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis. Obundet för oberoende yrkesutövare.
Forsknings- och utvecklingstjänster (CPC 851, CPC 852 utom psykologtjänster [1], CPC 853)	**EU, utom BE:** Krav på mottagningsavtal med ett godkänt forskningsorgan [2]. **CZ, DK, SK:** Ekonomisk behovsprövning. **BE, UK:** Obundet. **HR:** Krav på bosättning.
Reklam (CPC 871)	**BE, CY, DE, EE, ES, FR, HR, IE, IT, LU, NL, PL, PT, SI, SE, UK:** Inga. **AT, BG, CZ, DK, FI, HU, LT, LV, MT, RO, SK:** Ekonomisk behovsprövning.
Organisationskonsulttjänster (CPC 865)	**DE, EE, EL, FR, IE, LV, LU, MT, NL, PL, PT, SI, SE, UK:** Inga. **ES, IT:** Ekonomisk behovsprövning för oberoende yrkesutövare. **BE, HR:** Ekonomisk behovsprövning för oberoende yrkesutövare. **AT, BG, CY, CZ, FI, HU, LT, RO och SK:** Ekonomisk behovsprövning.
Tjänster i anslutning till organisationskonsulttjänster (CPC 866)	**DE, EE, EL, FR, IE, LV, LU, MT, NL, PL, PT, SI, SE, UK:** Inga. **BE, ES, HR, IT:** Ekonomisk behovsprövning för oberoende yrkesutövare. **AT, BG, CY, CZ, FI, LT, RO, SK:** Ekonomisk behovsprövning. **HU:** Ekonomisk behovsprövning, utom för medlings- och förliknings-tjänster (CPC 86602), där: Obundet.

[1] Del av CPC 85201 som återfinns under Läkar- och tandläkartjänster.
[2] För alla medlemsstater utom DK måste godkännandet av forskningsorganet och mottagningsavtalet uppfylla de villkor som fastställts i enlighet med direktiv 2005/71/EG.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
Teknisk provning och analys (CPC 8676)	**BE, DE, EE, EL, ES, FR, HR, IE, IT, LU, NL, PL, SI, SE, UK:** Inga. **AT, BG, CY, CZ, FI, HU, LT, LV, MT, PT, RO, SK:** Ekonomisk behovsprövning.
Vetenskapliga och tekniska konsulttjänster (CPC 8675)	BE, EE, EL, ES, HR, IE, IT, LU, NL, PL, SI, SE, UK: Inga. **AT, CY, CZ, DE, DK, FI, HU, LT, LV, MT, PT, RO, SK:** Ekonomisk behovsprövning. **DE:** Obundet för lantmätare inom statliga verk. **FR:** Obundet för lantmäteriverksamhet som rör fastställandet av äganderätt och marklagstiftning. **BG:** Obundet.
Underhåll och reparation av fartyg (ingår i CPC 8868)	**BE, CY, EE, EL, ES, FR, HR, IT, LV, LU, NL, PL, PT, SI, SE:** Inga. **AT, BG, CZ, DE, DK, FI, HU, IE, LT, MT, RO, SK:** Ekonomisk behovsprövning. **UK:** Obundet.
Underhåll och reparation av utrustning för järnvägstransport (ingår i CPC 8868)	**BE, CY, EE, EL, ES, FR, HR, IT, LV, LU, MT, NL, PL, PT, SI, SE:** Inga. **AT, BG, CZ, DE, DK, FI, HU, IE, LT, RO, SK:** Ekonomisk behovsprövning. **UK:** Obundet.
Underhåll och reparation av motorfordon, motorcyklar, snöskotrar och vägtransportutrustning (CPC 6112, CPC 6122, ingår i CPC 8867 och i CPC 8868)	**BE, EE, EL, ES, FR, HR, IT, LV, LU, NL, PL, PT, SI, SE:** Inga. **AT, BG, CY, CZ, DE, DK, FI, HU, IE, LT, MT, RO, SK:** Ekonomisk behovsprövning. **UK:** Obundet.
Underhåll och reparation av luftfartyg och delar till luftfartyg (ingår i CPC 8868)	**BE, CY, EE, EL, ES, FR, HR, IT, LV, LU, MT, NL, PL, PT, SI, SE:** Inga. **AT, BG, CZ, DE, DK, FI, HU, IE, LT, RO, SK:** Ekonomisk behovsprövning. **UK**: Obundet.
Underhåll och reparation av metallvaror, maskiner (inte kontorsmaskiner), utrustning (inte transport- och kontorsutrustning) samt hushållsartiklar och personliga artiklar ([1]) (CPC 633, CPC 7545, CPC 8861, CPC 8862, CPC 8864, CPC 8865 och CPC 8866)	**BE, EE, EL, ES, FR, HR, IT, LV, LU, MT, NL, PL, PT, SI, SE, UK:** Inga. **AT, BG, CY, CZ, DE, DK, FI, HU, IE, LT, RO, SK:** Ekonomisk behovsprövning.
Översättning (CPC 87905, utom officiell eller auktoriserad verksamhet)	DE, EE, FR, LU, MT, NL, PL, PT, SI, SE, UK: Inga. **BE, ES, IT, EL:** Ekonomisk behovsprövning för oberoende yrkesutövare. **CY, LV:** Ekonomisk behovsprövning för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis. **AT, BG, CZ, DK, FI, HU, IE, LT, RO, SK:** Ekonomisk behovsprövning. **HR:** Obundet för oberoende yrkesutövare.

([1]) Underhåll och reparation av kontorsmaskiner och kontorsutrustning, inbegripet datorer (CPC 845) återfinns under Datatjänster.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
Markundersökning. (CPC 5111)	**BE, DE, EE, EL, ES, FR, HR, IE, IT, LU, MT, NL, PL, PT, SI, SE, UK:** Inga. **AT, BG, CY, CZ, FI, HU, LT, LV, RO, SK:** Ekonomisk behovsprövning.
Miljötjänster (CPC 9401 ([1]), CPC 9402, CPC 9403, CPC 9404 ([2]), ingår i CPC 94060 ([3]), CPC 9405, ingår i CPC 9406, CPC 9409)	**BE, EE, ES, FR, HR, IE, IT, LU, MT, NL, PL, PT, SI, SE, UK:** Inga. **AT, BG, CY, CZ, DE, DK, EL, FI, HU, LT, LV, RO, SK:** Ekonomisk behovsprövning.
Resebyråer och researrangörer (inbegripet reseledare ([4])) (CPC 7471)	**AT, CZ, DE, EE, ES, FR, IT, LU, NL, PL, SI, SE:** Inga. **BG, EL, HU, LT, LV, MT, PT, RO, SK:** Ekonomisk behovsprövning. **BE, CY, DK, FI, IE:** Obundet utom för reseledare (personer som har till uppgift att åtfölja grupper om minst tio personer utan att fungera som guider på särskilda platser). **HR:** Krav på bosättning. **UK:** Obundet.
Andra underhållningstjänster än audiovisuella tjänster (inbegripet teater, levande musik, cirkusuppträdanden och diskotek) (CPC 9619)	**BG, CZ, DE, DK, EE, EL, ES, FI, HU, IE, IT, LT, LU, LV, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SE:** Hög kvalifikation ([5]) kan krävas. Ekonomisk behovsprövning. **AT:** Höga kvalifikationer och ekonomisk behovsprövning utom för personer vars huvudsakliga yrkesmässiga verksamhet ligger inom detta område och som får största delen av sin inkomst från denna verksamhet, och på villkor att dessa personer får inte utöva någon annan kommersiell verksamhet i Österrike. I så fall: Inga. **FR:** Obundet för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis, utom i följande fall: — Arbetstillstånd beviljas för högst nio månader och kan förlängas med tre månader. — Ekonomisk behovsprövning. — Underhållningsföretaget måste betala en skatt till *Office Français de l'Immigration et de l'Intégration*. **CY:** Ekonomisk behovsprövning för levande musik och diskotek. **SI:** Vistelsen begränsas till sju dagar per evenemang. För cirkus- och nöjesparkstjänster begränsas vistelsen till högst 30 dagar per kalenderår. **BE, UK:** Obundet.

([1]) Motsvarar avloppshantering.
([2]) Motsvarar avgasrening.
([3]) Motsvarar delar av skydd av naturen och landskapet.
([4]) Tjänsteleverantörer som har till uppgift att åtfölja grupper om minst tio personer utan att fungera som guider på särskilda platser.
([5]) Om kvalifikationen inte har erhållits i EU och dess medlemsstater får den berörda medlemsstaten göra en bedömning av om kvalifikationen är likvärdig med den kvalifikation som krävs i dess territorium.

BILAGA XXVII-E

FÖRTECKNING ÖVER FÖRBEHÅLL SOM GÄLLER ETABLERING (MOLDAVIEN)

1. I nedanstående förteckning anges de näringsverksamheter där förbehåll i fråga om nationell behandling eller behandling som mest gynnad nation av Moldavien enligt artikel 205.1 i detta avtal gäller för företag och investerare i unionen.

   Förteckningen består av följande:

   a) En första kolumn där det anges i vilken sektor eller undersektor som begränsningarna gäller.

   b) En andra kolumn som beskriver de tillämpliga förbehållen i den sektor eller undersektor som anges i den första kolumnen.

2. Vid identifieringen av enskilda sektorer och undersektorer avses med

   a) *CPC*: den centrala produktindelningen (Central Products Classification) enligt Förenta nationernas statistikkontor (*Statistical Office of the United Nations, Statistical Papers Series M, N° 77, CPC prov, 1991*),

   b) *CPC ver. 1.0*: den centrala produktindelningen (Central Products Classification) enligt Förenta nationernas statistikkontor (*Statistical Office of the United Nations, Statistical Papers Series M, N° 77, CPC ver. 1.0, 1998*).

3. I enlighet med artikel 202.1 i detta avtal innehåller denna förteckning inte åtgärder rörande subventioner som parterna beviljat.

4. I enlighet med artikel 205 i detta avtal förtecknas inte icke-diskriminerande krav, till exempel sådana som gäller juridisk form eller skyldigheten att skaffa licens eller tillstånd och som gäller för alla leverantörer som är verksamma inom territoriet utan åtskillnad på grund av nationalitet, bosättning eller likvärdiga kriterier, i denna bilaga eftersom de inte påverkas negativt av avtalet.

5. De rättigheter och skyldigheter som följer av förteckningen nedan ska inte ha någon direkt (*self-executing*) effekt och ger alltså inte fysiska eller juridiska personer några direkta rättigheter.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
I. HORISONTELLA FÖRBEHÅLL	
	Mark
Förbehållen omfattar alla sektorer	Markarrenden som inte överstiger 99 år tillåts. Utländsk leverantör får köpa mark med undantag för jordbruksmark och skogsmark.
I. SPECIFIKA FÖRBEHÅLL	
1. FÖRETAGSTJÄNSTER	
A. Professionella tjänster	
a) Juridiska tjänster:	
— Begränsat för rådgivning om värdlandets lagstiftning. (CPC 861)	Juridiska tjänster i samband med representation i domstolar och andra myndigheter kan tillhandahållas av en jurist från en EU-medlemsstat om det sker i samarbete med en lokal jurist eller efter 1 års praktik efter för att få tillstånd i Moldavien. Juridiska rådgivningstjänster, utom representation i domstol och andra myndigheter, kan tillhandahållas efter förhandsregistrering i advokatsamfundets särskilda register. Översättnings- och/eller tolkningstjänster vid domstolar kan tillhandahållas efter erkännande av tillstånd som auktoriserad tolk eller översättare som utfärdats av justitieministeriet i en annan stat. Medlingstjänster kan tillhandahållas av en person som har tillstånd som medlare i en annan stat efter certifieringen av behörig myndighet.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
	Tjänster av godkända konkursförvaltare kan tillhandahållas efter ett års praktik och efter att avlagd examen hos justitieministeriet
	Krav på medborgarskap för notarius publicus och stämningsmän.
h) Privata läkar- och tandläkartjänster (CPC 9312) (CPC 9312 utom tjänster som tillhandahålls av den offentliga sektorn)	Om utländska medborgare ska få utöva läkaryrket krävs tillstånd från lokala hälsomyndigheter, grundat på en ekonomisk behovsprövning.
F. Andra företagstjänster	
k) Rekrytering och förmedling av personal (CPC 872)	Tjänsterna kan endast tillhandahållas via juridiska personer som är registrerade i Moldavien.
l) Undersökningar och säkerhet (CPC 873)	
2. KOMMUNIKATIONS-TJÄNSTER	
A. Posttjänster	
a) Internationella och inrikes posttjänster för brev upp till 350 gram. (CPC 7511)	Det statliga företaget *Posta Moldava* har monopol.
7. FINANSIELLA TJÄNSTER	
Banksektorn och andra finansiella tjänster (med undantag av försäkringstjänster)	
Medverkan vid emissioner av alla slags värdepapper, däribland emissionsgarantier och placering såsom mellanhand (offentligt eller privat) och serviceverksamhet i samband med sådana emissioner.	Moldaviens centralbank är finansiellt ombud för regeringen på marknaden för statsskuldväxlar.

BILAGA XXVII-F

FÖRTECKNING ÖVER ÅTAGANDEN I FRÅGA OM GRÄNSÖVERSKRIDANDE TJÄNSTER

(MOLDAVIEN)

1. I nedanstående förteckning över åtaganden anges näringsverksamhet som liberaliserats av Moldavien enligt artikel 212 i detta avtal och, i form av förbehåll, de begränsningar i fråga om marknadstillträde och nationell behandling som gäller för tjänster och tjänstleverantörer från unionen inom dessa näringsgrenar.

   Förteckningen består av följande:

   a) En första kolumn där det anges vilken sektor eller undersektor som åtagandet gäller.

   b) En andra kolumn som beskriver de tillämpliga förbehållen i den sektor eller undersektor som anges i den första kolumnen.

   Åtaganden görs endast för de sektorer eller undersektorer som anges i förteckningen nedan.

2. Vid identifieringen av enskilda sektorer och undersektorer avses med

   a) *CPC*: den centrala produktindelningen (Central Products Classification) enligt Förenta nationernas statistikkontor (*Statistical Office of the United Nations, Statistical Papers Series M, N° 77, CPC prov, 1991*),

   b) *CPC ver. 1.0*: den centrala produktindelningen (Central Products Classification) enligt Förenta nationernas statistikkontor (*Statistical Office of the United Nations, Statistical Papers Series M, N° 77, CPC ver. 1.0, 1998*).

3. I förteckningen ingår inte åtgärder rörande kvalifikationskrav, kvalificeringsförfaranden, tekniska standarder samt villkor och förfaranden för licensiering, om de inte utgör en begränsning av marknadstillträde eller nationell behandling enligt artiklarna 210 och 211 i detta avtal. Dessa åtgärder (t.ex. krav på att ha licens, skyldighet att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster, krav på att ha erkända kvalifikationer i reglerade sektorer, krav på att klara särskilda examina, inbegripet språkexamina, icke-diskriminerande krav på att viss verksamhet inte får utövas i skyddade miljöområden eller områden av särskilt historiskt eller konstnärligt intresse) gäller, även om de inte förtecknas, ändå för investerare från den andra parten.

4. Förteckningen nedan påverkar inte genomförbarheten av leveranssätt 1 i vissa tjänstesektorer och undersektorer och påverkar inte heller förekomsten av offentliga monopol och ensamrätt enligt förteckningen över åtaganden som gäller etablering.

5. I enlighet med artikel 202.3 i detta avtal innehåller denna förteckning inte åtgärder rörande subventioner som parterna beviljat.

6. De rättigheter och skyldigheter som följer av denna förteckning över åtaganden ska inte ha någon direkt (*self-executing*) effekt och ger alltså inte enskilda fysiska eller juridiska personer några direkta rättigheter.

7. Leveranssätt 1 och 2 hänvisar till de medel för tillhandahållande av tjänster som beskrivs i leden a och b i artikel 203.13 i detta avtal.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
I. SÄRSKILDA ÅTAGANDEN	
1. FÖRETAGSTJÄNSTER	
A. Professionella tjänster	
a) Juridiska tjänster:	
— Utom rådgivning om nationell och internationell rätt.	1) Obundet utom för upprättandet av juridiska handlingar.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
(CPC 861)	2) Inga.
— Rådgivning om nationell rätt och internationell rätt samt tredjelands rätt	1) Inga.
(ingår i CPC 861)	2) Inga.
b) Redovisnings-, revisions- och bokföringstjänster (CPC 862)	1) Inga. 2) Inga.
c) Skatterådgivning (CPC 863) d) Arkitekttjänster (CPC 8671) e) Ingenjörstjänster (CPC 8672)	
f) integrerade tekniska tjänster (CPC 8673) g) Stadsplanering och landskapsarkitektur (CPC 8674)	
h) Privata läkar- och tandläkartjänster (CPC 9312) (CPC 9312 utom tjänster som tillhandahålls av den offentliga sektorn)	1) Inga. 2) Offentliga sjukförsäkringssystem täcker inte kostnaderna för sjukvård som tillhandahålls utomlands.
i) Veterinärtjänster (CPC 932)	1) Inga. 2) Inga.
j) Tjänster som tillhandahålls av barnmorskor, sjuksköterskor, sjukgymnaster och paramedicinsk personal (CPC 93191 utom tjänster som tillhandahålls av den offentliga sektorn)	1) Inga. 2) Offentliga sjukförsäkringssystem täcker inte kostnaderna för sjukvård som tillhandahålls utomlands.
B. Datatjänster och tillhörande tjänster	
a) Rådgivning för installation av hårdvara (CPC 841) b) Programvaruimplementering (CPC 842) c) Databehandlingstjänster (CPC 843) d) Databastjänster (CPC 844) e) Andra (CPC 845 + 849)	1) Inga. 2) Inga.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
C. Forsknings- och utvecklingstjänster	
a) FoU-tjänster inom naturvetenskap (CPC 851) b) FoU-tjänster inom samhällsvetenskap och humaniora (CPC 852) c) Tvärvetenskaplig FoU-tjänster (CPC 853)	1) Inga. 2) Inga.
D. Tjänster avseende fast egendom	
a) Som rör egen eller hyrd egendom (CPC 821) b) På arvodes- eller kontraktsbasis (CPC 822)	1) Inga. 2) Inga.
E. Uthyrning/leasing utan operatör	
a) Av fartyg (CPC 83103) b) Av luftfartyg (CPC 83104) c) Av annan transportutrustning (CPC 83101 + 83102 + 83105) d) Av andra maskiner eller annan utrustning (CPC 83106–83109)	1) Inga. 2) Inga.
e) Andra (CPC 832), inklusive inspelade videokassetter och optiska skivor avsedda att användas i underhållningssystem för hemmabruk.	
F. Andra företagstjänster	
a) Reklamtjänster (CPC 871) b) Marknads- och opinionsundersökningar (CPC 864)	1) Inga. 2) Inga.
c) Organisationskonsulttjänster (CPC 865) d) Tjänster i samband med konsulttjänster inom organisationsledning (CPC 866) e) Teknisk provning och analys (CPC 8676) f) Tjänster som rör jordbruk, jakt och skogsbruk (CPC 881)	

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
g) Tjänster som rör fiske (CPC 882) h) Tjänster som rör gruvdrift (CPC 883 + 5115) i) Tjänster som rör tillverkning (CPC 884 + 885) (med undantag för 88442).	
j) Tjänster rörande energidistribution (CPC 887)	
k) Rekrytering och förmedling av personal (CPC 872)	
l) Undersöknings- och säkerhetstjänster (CPC 873)	
m) Vetenskapliga och tekniska konsulttjänster (CPC 8675) n) Underhåll och reparation av utrustning (ej fartyg, luftfartyg eller annan transportutrustning) (CPC 633 + 8861–8866) o) Tjänster som omfattar rengöring av byggnader (CPC 874)	
p) Fototjänster (CPC 875) q) Paketering (CPC 876) r) Tryckning och förlagsverksamhet (CPC 88442) s) Konferenstjänster (CPC 87909*) t) Andra: (CPC 8790)	
2. KOMMUNIKATIONSTJÄNSTER	
A. Posttjänster	
a) Internationella och inrikes posttjänster för brev upp till 350 gram. (CPC 7511)	1) Det statliga företaget *Posta Moldava* har monopol. 2) Inga.
b) Posttjänster för paket (CPC 75112)	1) Inga. 2) Inga.
c) Postkontorstjänster (CPC 75113)	

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
B. Budtjänster (CPC 7512)	1) Inga. 2) Inga.
C. Telekommunikationstjänster	
a) Allmänna telefontjänster (CPC 7521)	1) Inga. 2) Inga.
b) Analog mobiltelefoni (CPC 75213,1)	
c) Digital mobiltelefoni (CPC 75213,2)	
d) Mobiltjänster (CPC 75213): — Personsökningstjänster (CPC 75291) — Mobildatatjänster	
e) Satellitkommunikation	
f) Nättjänster (CPC 7522)	
g) Paketkopplade dataöverföringstjänster (CPC 75232)	
h) Kretskopplade dataöverföringstjänster (CPC 7523*)	
i) Telegraf- och telextjänster (CPC 7522 och 7523)	
j) Faxtjänster (CPC 7521* + 7529*) k) Privata förhyrda kretstjänster (CPC 7522* + 7523*) l) E-post: (CPC 7523*)	
m) Röstmeddelanden (CPC 7523*) n) Informationssökning och databassökning on-line (CPC 7523*) o) Elektroniskt datautbyte (EDI) (CPC 7523*)	

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
p) Utökade faxtjänster/faxtjänster med mervärde, inklusive lagring och vidarebefordran samt hämtning (CPC 7523*)	
q) Kod- och protokollkonvertering (CPC inte tillgängligt) r) Informations- eller databehandling on-line (inbegripet transaktionsbehandling) (CPC 843) s) Tjänster avseende annan telekommunikation (CPC 7529) t) Andra: (CPC 7549)	
3. BYGGTJÄNSTER OCH TILLHÖRANDE INGENJÖRSTJÄNSTER	
a) Allmänt byggarbete för byggnader (CPC 512) b) Allmänt byggarbete för väg- och vattenbyggnad (CPC 513)	1) Inga. 2) Inga.
c) Installation och montering (CPC 514 + 516) d) Färdigställande och slutförande av byggnader (CPC 517) e) Övrigt: (CPC 511 + 515 + 518)	
4. DISTRIBUTIONSTJÄNSTER	
a) Tjänster som utförs på provisionsbasis (CPC 621) b) Partihandelstjänster (CPC 611, 622)	1) Inga. 2) Inga.
c) Detaljhandel (CPC611+613+631+632+633+6111+6113+6121), inklusive ljud- och videoinspelningar och band och optiska skivor (CPC 63234) d) Franchising (CPC 8929) e) Andra distributionstjänster	
5. UTBILDNINGSTJÄNSTER	
a) Primärutbildning (CPC 921) b) Sekundärutbildning (CPC 922)	1) Inga. 2) Inga.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
c) Högre utbildning (ingår i CPC 923) d) Vuxenutbildning (CPC924) e) Andra utbildningstjänster (CPC 929)	
6. MILJÖTJÄNSTER	
A. Avloppshantering (CPC 9401) ([1])	1) Inga. 2) Inga.
B. Hantering av fast/farligt avfall, utom transport över gränserna av farligt avfall	
a) Bortskaffande av avfall (CPC 9402)	
b) Renhållning och liknande tjänster (CPC 9403)	
C. Skydd av luft och klimat (CPC 9404) ([2])	
D. Återställning och rening av mark och vatten	
a) Behandling, sanering av mark och vatten som kontaminerats/förorenats (ingår i CPC 94060) ([3])	
E. Buller- och vibrationsdämpning (CPC 9405)	
F. Skydd av biologisk mångfald och landskap	
a) Skydd av naturen och landskapet (CPC 9406)	
G. Övriga miljötjänster och stödtjänster (CPC 94090)	
7. FINANSIELLA TJÄNSTER	
A. Försäkrings- och försäkringsrelaterade tjänster	
a) Livförsäkring, olycksfallsförsäkring och sjukförsäkring b) Skadeförsäkringstjänster (CPC 8129, utom sjö- och lufttransportförsäkring och annan transportförsäkring).	1) Inga. 2) Inga.
c) Sjö- och lufttransportförsäkring och annan transportförsäkring d) Återförsäkring och retrocession e) Tjänster med anknytning till försäkring (inkl. förmedling och agenturer)	

([1]) Motsvarar avloppshantering.
([2]) Motsvarar avgasrening.
([3]) Motsvarar delar av skydd av naturen och landskapet.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
B. Banksektorn och andra finansiella tjänster (med undantag av försäkringstjänster)	
a) Mottagande av depositioner och andra återbetalningsbara medel från allmänheten b) Utlåning av alla slag, inbegripet konsumentkrediter, hypotekslån, factoring och finansiering av affärstransaktioner	1) Inga. 2) Inga.
c) Finansiell leasing d) Alla betalnings- och penningförmedlingstjänster e) Borgensförbindelser och garantier	
f) Handel för egen eller annans räkning, på börs, genom direkthandel eller på annat sätt, av följande: — Penningmarknadsinstrument (innefattande checkar, växlar, bankcertifikat osv.)	
— Valutor — Derivatinstrument innefattande, men inte begränsade till, terminer och optioner — Valuta- och ränteinstrument, innefattande sådana produkter som svappar, ränteterminer osv. — Överlåtbara värdepapper	
— Andra överlåtbara instrument och finansiella tillgångar, inklusive guld- och silvertackor g) Penningmäkleri h) Förvaltning av tillgångar, såsom medels- eller portföljförvaltning, alla former av fondförvaltning, pensionsfondsförvaltning samt förvarings- och notariattjänster	
i) Betalnings- och clearingtjänster avseende finansiella tillgångar, inbegripet värdepapper, derivatinstrument och andra överlåtbara tillgångar	
j) Rådgivande verksamhet och andra finansiella stödtjänster i samband med alla de verksamheter som anges i artikel 1B i MNT.TNC/W/50 ovan, inbegripet kreditupplysning och kreditanalys, undersökning och rådgivning avseende investeringar och portföljer, rådgivning om förvärv och om omstrukturering av bolag och om bolagsstrategi	
k) Tillhandahållande och överföring av finansiella upplysningar, finansiell databehandling och tillhörande programvara som andra leverantörer av finansiella tjänster tillhandahållit	
l) Medverkan vid emissioner av alla slags värdepapper, däribland emissionsgarantier och placering såsom mellanhand (offentligt eller privat) och serviceverksamhet i samband med sådana emissioner	

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
8. SJUKHUS OCH ANDRA HÄLSOVÅRDSINRÄTTNINGAR	
a) Sjukhustjänster Privata sjukhus- och sanatorietjänster (CPC 9311 utom tjänster som tillhandahålls av den offentliga sektorn). b) Sociala tjänster (CPC 933) c) Andra hälso- och sjukvårdstjänster (CPC 9319 utom CPC 93191).	1) Inga. 2) Inga.
9. TURISM OCH RESERELATERADE TJÄNSTER	
a) Hotell och restauranger (inkl. catering) (CPC 641–643) b) Resebyråer och researrangörer (CPC 7471)	1) Inga. 2) Inga.
c) Turistguidetjänster (CPC 7472) d) Turism och reserelaterade tjänster	
10. REKREATIONS-, KULTUR- OCH SPORTTJÄNSTER	
a) Biografitjänster (CPC 96199**) ([1])	1) Obundet. 2) Obundet.
b) Andra underhållningstjänster (CPC 96191 + 96194) c) Nyhetsbyråtjänster (CPC 962)	1) Inga. 2) Inga.
e) Sport och andra fritidstjänster (CPC 964)	
11. TRANSPORTTJÄNSTER	
a) Sjötransporttjänster (CPC 7211, 7212, 7213, 8868**, 7214, 745**) b) Transport på inre vattenvägar (CPC 7221, 7222, 7223, 8868**, 7224, 745**)	1) Inga. 2) Inga.
c) Lufttransporttjänster som definieras i bilagan om lufttransporter: a) och b) Passagerar- och godstransport (CPC 731, CPC 732) c) Uthyrning av fartyg med besättning (CPC 734)	

([1]) ** Anger att den angivna tjänsten bara utgör en del av alla de aktiviteter som omfattas av CPC-numren.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
d) Underhåll och reparation av luftfartyg (CPC 8868**) e) Försäljning och marknadsföring av lufttransporttjänster (CPC 746*) f) Datoriserade bokningssystem (CPC 746*) g) Flygplatsförvaltning h) Marktjänster (inbegripet cateringtjänster)	
d) Rymdtransport (CPC 733)	
e) Järnvägstransport (CPC 7111, 7112, 7113, 8868**, 743)	
f) Vägtransporter a) Passagerartransporter (CPC 7121 + 7122) b) Godstransporter (CPC 7123, för 7123 utom cabotage)	
c) Uthyrning av nyttovägfordon med operatör (CPC 7124) d) Underhåll och reparation av vägtransportutrustning (CPC 6112 + 8867) e) Stödtjänster för vägtransporttjänster (CPC 744)	
g) Transport i rörledning (CPC 7131, 7139)	
h) Kringtjänster för alla transportsätt: a) Hantering, lagring och magasinering (CPC 741, CPC 742) b) Fraktspeditionstjänster och övriga stödtjänster till transporttjänster (CPC 748, 749)	

BILAGA XXVII-G

FÖRTECKNING ÖVER FÖRBEHÅLL FÖR NYCKELPERSONAL, PRAKTIKANTER MED AKADEMISK EXAMEN OCH SÄLJARE AV FÖRETAGSTJÄNSTER (MOLDAVIEN)

1. Förbehållen nedan visar de ekonomiska verksamheter som liberaliserats enligt avsnitten 2 och 3 i kapitel 6 (Etablering, handel med tjänster och elektronisk handel) i avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal och för vilka begränsningar för nyckelpersonal och praktikanter med akademisk examen i enlighet med artikel 215 och för säljare av företagstjänster i enlighet med artikel 216 i detta avtal gäller. Begränsningarna specificeras här.

   Förteckningen består av följande:

   a) En första kolumn där det anges i vilken sektor eller undersektor som förbehållen gäller.

   b) En andra kolumn där de tillämpliga förbehållen beskrivs.

   Moldavien gör inga åtaganden om nyckelpersonal, praktikanter med akademisk examen och säljare av företagstjänster i ekonomisk verksamhet som inte liberaliserats (förblir obunden) enligt avsnitten 2 och 3 i kapitel 6 (Etablering, handel med tjänster och elektronisk handel) i avdelning V (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal.

2. Vid identifieringen av enskilda sektorer och undersektorer avses med

   a) *CPC*: den centrala produktindelningen (Central Products Classification) enligt Förenta nationernas statistikkontor (*Statistical Office of the United Nations, Statistical Papers Series M, N° 77, CPC prov, 1991*), och

   b) *CPC ver. 1.0*: den centrala produktindelningen (Central Products Classification) enligt Förenta nationernas statistikkontor (*Statistical Office of the United Nations, Statistical Papers Series M, N° 77, CPC ver. 1.0, 1998*).

3. Åtaganden om nyckelpersonal, praktikanter med akademisk examen, säljare av företagstjänster och säljare av varor gäller inte om avsikten med eller följden av deras tillfälliga närvaro är att störa eller på annat sätt påverka resultatet av en konflikt eller förhandling mellan arbetsmarknadens parter.

4. I nedanstående förteckning ingår inte åtgärder rörande kvalifikationskrav, kvalificeringsförfaranden, tekniska standarder samt villkor och förfaranden för licensiering, om de inte utgör en begränsning av marknadstillträde eller nationell behandling enligt artiklarna 215 och 216 i detta avtal. Dessa åtgärder (t.ex. krav på att ha licens, krav på att ha erkända kvalifikationer i reglerade sektorer, krav på att klara särskilda examina, inbegripet språkexamina) ska även om de inte förtecknas nedan under alla omständigheter gälla nyckelpersonal, praktikanter med akademisk examen och säljare av företagstjänster från unionen.

5. Alla andra bestämmelser i Moldaviens lagar och förordningar om inresa, vistelse, arbete och social trygghet ska fortsätta att gälla, däribland regler om längden på en vistelse och minimilöner samt kollektiva löneavtal.

6. I enlighet med artikel 202.3 i detta avtal innehåller denna förteckning inte åtgärder rörande subventioner som en part beviljat.

7. Förteckningen påverkar inte förekomsten av offentliga monopol och ensamrätter enligt förteckningen över åtaganden rörande etablering.

8. I de sektorer där ekonomiska behovsprövningar tillämpas kommer det viktigaste kriteriet att vara en bedömning av den aktuella marknadssituationen i Moldavien, inbegripet antalet befintliga tjänsteleverantörer och följderna för dessa.

9. De rättigheter och skyldigheter som följer av denna förteckning över åtaganden ska inte ha någon direkt (*self-executing*) effekt och ger alltså inte enskilda fysiska eller juridiska personer några direkta rättigheter.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
I. SÄRSKILDA ÅTAGANDEN	
1. FÖRETAGSTJÄNSTER	
A. Professionella tjänster	
a) Juridiska tjänster:	
— Begränsat för rådgivning om värdlandets lagstiftning. (CPC 861)	Juridiska tjänster i samband med representation i domstolar och andra myndigheter kan tillhandahållas av en jurist från en EU-medlemsstat om det sker i samarbete med en lokal jurist eller efter 1 års praktik efter för att få tillstånd i Moldavien. Juridiska rådgivningstjänster, utom representation i domstol och andra myndigheter, kan tillhandahållas efter förhandsregistrering i advokatsamfundets särskilda register. Översättnings- och/eller tolkningstjänster vid domstolar kan tillhandahållas efter erkännande av tillstånd som auktoriserad tolk eller översättare som utfärdats av justitieministeriet i en annan stat. Medlingstjänster kan tillhandahållas av en person som har tillstånd som medlare i en annan stat efter certifieringen av behörig myndighet. Tjänster av godkända konkursförvaltare kan tillhandahållas efter ett års praktik och efter att avlagd examen hos justitieministeriet Krav på medborgarskap för notarius publicus och stämningsmän.
j) Tjänster som tillhandahålls av barnmorskor, sjuksköterskor, sjukgymnaster och paramedicinsk personal (CPC 93191 utom tjänster som tillhandahålls av den offentliga sektorn)	Krav på medborgarskap.

BILAGA XXVII-H

FÖRTECKNING ÖVER FÖRBEHÅLL FÖR TJÄNSTELEVERANTÖRER SOM TILLHANDAHÅLLER TJÄNSTER PÅ KONTRAKTSBASIS OCH OBEROENDE YRKESUTÖVARE (MOLDAVIEN)

1. Parterna ska i sitt territorium tillåta tillhandahållande av tjänster av tjänsteleverantörer på kontraktsbasis och av oberoende yrkesutövare från den andra parten genom närvaro av fysiska personer i enlighet med artiklarna 217 och 218 i detta avtal, för de ekonomiska verksamheter som förtecknas nedan och med relevanta begränsningar.

2. Förteckningen består av följande:

   a) En första kolumn där det anges i vilken sektor eller undersektor som begränsningarna gäller.

   b) En andra kolumn där de tillämpliga förbehållen beskrivs.

   Moldavien gör inga åtaganden om tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis och oberoende yrkesutövare för någon annan näringssektor än dem som uttryckligen förtecknas nedan.

3. Vid identifieringen av enskilda sektorer och undersektorer avses med

   a) *CPC*: den centrala produktindelningen (Central Products Classification) enligt Förenta nationernas statistikkontor (*Statistical Office of the United Nations, Statistical Papers Series M, N° 77, CPC prov, 1991*), och

   b) *CPC ver. 1.0*: den centrala produktindelningen (Central Products Classification) enligt Förenta nationernas statistikkontor (*Statistical Office of the United Nations, Statistical Papers Series M, N° 77, CPC ver. 1.0, 1998*).

4. Åtaganden för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis och oberoende yrkesutövare gäller inte om avsikten med eller följden av deras tillfälliga närvaro är att störa eller på annat sätt påverka resultatet av en konflikt eller förhandling mellan arbetsmarknadens parter.

5. I nedanstående förteckning ingår inte åtgärder rörande kvalifikationskrav, kvalificeringsförfaranden, tekniska standarder samt villkor och förfaranden för licensiering, om de inte utgör en begränsning av marknadstillträde eller nationell behandling enligt artiklarna 217 och 218 i detta avtal. Dessa åtgärder (t.ex. krav på att ha licens, krav på att ha erkända kvalifikationer i reglerade sektorer, krav på att klara särskilda examina, inbegripet språkexamina) ska även om de inte förtecknas nedan under alla omständigheter gälla tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis och oberoende yrkesutövare från unionen.

6. Alla andra bestämmelser i Moldaviens lagar och förordningar om inresa, vistelse, arbete och social trygghet ska fortsätta att gälla, däribland regler om längden på en vistelse och minimilöner samt kollektiva löneavtal.

7. Förteckningen innehåller inte åtgärder rörande subventioner som en part beviljat.

8. Förteckningen påverkar inte förekomsten av offentliga monopol eller exklusiva rättigheter inom relevanta sektorer, enligt vad anges av Moldavien i bilaga XXVII-E till detta avtal.

9. De rättigheter och skyldigheter som följer av denna förteckning över åtaganden ska inte ha någon direkt (*self-executing*) effekt och ger alltså inte enskilda fysiska eller juridiska personer några direkta rättigheter.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
I. SÄRSKILDA ÅTAGANDEN	
1. FÖRETAGSTJÄNSTER	
A. Professionella tjänster	

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
a) Juridiska tjänster:	
— Utom rådgivning om nationell och internationell rätt (CPC 861)	Juridiska tjänster i samband med representation i domstolar och andra myndigheter kan tillhandahållas av en jurist från en EU-medlemsstat om det sker i samarbete med en lokal jurist eller efter 1 års praktik efter för att få tillstånd i Moldavien. Juridiska rådgivningstjänster, utom representation i domstol och andra myndigheter, kan tillhandahållas efter förhandsregistrering i advokatsamfundets särskilda register. Översättnings- och/eller tolkningstjänster vid domstolar kan tillhandahållas efter erkännande av tillstånd som auktoriserad tolk eller översättare som utfärdats av justitieministeriet i en annan stat. Medlingstjänster kan tillhandahållas av en person som har tillstånd som medlare i en annan stat efter certifieringen av behörig myndighet. Tjänster av godkända konkursförvaltare kan tillhandahållas efter ett års praktik och efter att avlagd examen hos justitieministeriet Krav på medborgarskap för notarius publicus och stämningsmän.
— Rådgivning om nationell rätt och internationell rätt samt tredjelands rätt (ingår i CPC 861)	Inga.
b) Redovisnings-, revisions- och bokföringstjänster (CPC 862)	Inga.
c) Skatterådgivning (CPC 863)	
d) Arkitekttjänster (CPC 8671)	
e) Ingenjörstjänster (CPC 8672)	
f) Integrerade tekniska tjänster (CPC 8673)	
g) Stadsplanering och landskapsarkitektur (CPC 8674)	
h) Privata läkar- och tandläkartjänster (CPC 9312) (CPC 9312 utom tjänster som tillhandahålls av den offentliga sektorn)	
i) Veterinärtjänster (CPC 932)	
j) Tjänster som tillhandahålls av barnmorskor, sjuksköterskor, sjukgymnaster och paramedicinsk personal (CPC 93191 utom tjänster som tillhandahålls av den offentliga sektorn)	Krav på medborgarskap.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
B. Datatjänster och tillhörande tjänster	
a) Rådgivning för installation av hårdvara (CPC 841)	Inga.
b) Programvaruimplementering (CPC 842)	
c) Databehandlingstjänster (CPC 843)	
d) Databastjänster (CPC 844)	
e) Andra (CPC 845, +849)	
C. Forsknings- och utvecklingstjänster	
a) FoU-tjänster inom naturvetenskap (CPC 851)	Inga.
b) FoU-tjänster inom samhällsvetenskap och humaniora (CPC 852)	
c) Tvärvetenskaplig FoU-tjänster (CPC 853)	
D. Tjänster avseende fast egendom	
a) Som rör egen eller hyrd egendom (CPC 821)	Inga.
b) På arvodes- eller kontraktsbasis (CPC 822)	
E. Uthyrning/leasing utan operatör	
a) Av fartyg (CPC 83103)	Inga.
b) Av luftfartyg (CPC 83104)	
c) Av annan transportutrustning (CPC 83101 + 83102 + 83105)	
d) Av andra maskiner eller annan utrustning (CPC 83106–83109)	
e) Andra (CPC 832), inklusive inspelade videokassetter och optiska skivor avsedda att användas i underhållningssystem för hemmabruk.	
F. Andra företagstjänster	
a) Reklamtjänster (CPC 871)	Inga.
b) Marknads- och opinionsundersökningar (CPC 864)	

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
c) Organisationskonsulttjänster (CPC 865)	
d) Tjänster i samband med konsulttjänster inom organisationsledning (CPC 866)	
e) Teknisk provning och analys (CPC 8676)	
f) Tjänster som rör jordbruk, jakt och skogsbruk (CPC 881)	
g) Tjänster som rör fiske (CPC 882)	
h) Tjänster som rör gruvdrift (CPC 883 + 5115)	
i) Tjänster som rör tillverkning (CPC 884 + 885) (med undantag av 88442).	
j) Tjänster som rör energidistribution (CPC 887)	
k) Rekrytering och förmedling av personal (CPC 872)	
l) Undersöknings- och säkerhetstjänster (CPC 873)	
m) Vetenskapliga och tekniska konsulttjänster (CPC 8675)	
n) Underhåll och reparation av utrustning (ej fartyg, luftfartyg eller annan transportutrustning) (CPC 633 + 8861–8866)	
o) Tjänster som omfattar rengöring av byggnader (CPC 874)	
p) Fotografitjänster (CPC 875)	
q) Paketering (CPC 876)	
r) Tryckning och förlagsverksamhet (CPC 88442)	
s) Konferenstjänster (CPC 87909*)	
t) Andra: (CPC 8790)	
2. KOMMUNIKATIONSTJÄNSTER	
A. Posttjänster	
a) Internationella och inrikes posttjänster för brev upp till 350 gram. (CPC 7511)	Inga.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
b) Posttjänster för paket (CPC 75112)	
c) Postkontorstjänster (CPC 75113)	
B. Budtjänster (CPC 7512)	Inga.
C. Telekommunikationstjänster	
a) Allmänna telefontjänster (CPC 7521)	Inga.
b) Analog mobiltelefoni (CPC 75213,1)	
c) Digital mobiltelefoni (CPC 75213,2)	
d) Mobiltjänster (CPC 75213):	
— Personsökningstjänster (CPC 75291)	
— Mobildatatjänster	
e) Satellitkommunikation	
f) Nättjänster (CPC 7522)	
g) Paketkopplade dataöverföringstjänster (CPC 75232)	
h) Kretskopplade dataöverföringstjänster (CPC 7523*)	
i) Telegraf- och telextjänster (CPC 7522 och 7523)	
j) Faxtjänster (CPC 7521* + 7529*)	
k) Privata förhyrda kretstjänster (CPC 7522* + 7523*)	
l) E-post: (CPC 7523*)	
m) Röstmeddelanden (CPC 7523*)	
n) Informationssökning och databassökning on-line (CPC 7523*)	
o) Elektroniskt datautbyte (EDI) (CPC 7523*)	
p) Utökade faxtjänster/faxtjänster med mervärde, inklusive lagring och vidarebefordran samt hämtning (CPC 7523*)	

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
q) Kod- och protokollkonvertering (CPC inte tillgängligt)	
r) Informations- eller databehandling on-line (inbegripet transaktionsbehandling) (CPC 843)	
s) Tjänster avseende annan telekommunikation (CPC 7529)	
t) Andra (CPC 7549)	
3. BYGGTJÄNSTER OCH TILLHÖRANDE INGENJÖRSTJÄNSTER	
a) Allmänt byggarbete för byggnader (CPC 512)	Inga.
b) Allmänt byggarbete för väg- och vattenbyggnad (CPC 513)	
c) Installation och montering (CPC 514 + 516)	
d) Färdigställande och slutbehandling av byggnader (CPC 517)	
e) Andra (CPC511 + 515 + 518)	
4. DISTRIBUTIONSTJÄNSTER	
a) Tjänster som utförs på provisionsbasis (CPC 621)	Inga.
b) Partihandelstjänster (CPC 611, 622)	
c) Detaljhandel (CPC 611 + 631 + 632 + 633 + 6111 + 6113 + 6121), inklusive ljud- och videoinspelningar och band och optiska skivor (CPC 63234)	
d) Franchising (CPC 8929)	
e) Andra distributionstjänster	
5. UTBILDNINGSTJÄNSTER	
a) Primärutbildning (CPC 921)	Inga.
b) Sekundärutbildning (CPC 922)	
c) Högre utbildning (ingår i CPC 923)	
d) Vuxenundervisning (CPC924)	
e) Andra utbildningstjänster (CPC 929)	

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
6. MILJÖTJÄNSTER	
A. Avloppshantering (CPC 9401) (1)	Inga.
B. B. Hantering av fast/farligt avfall, utom transport över gränserna av farligt avfall	
a) Avfallshantering (CPC 9402)	
b) Renhållning och liknande tjänster (CPC 9403)	
C. Skydd av luft och klimat (CPC 9404) (2)	
D. Återställning och rening av mark och vatten	
a) Behandling, sanering av mark och vatten som kontaminerats/förorenats (ingår i CPC 94060) (3)	
E. Buller- och vibrationsdämpning (CPC 9405)	
F. Skydd av biologisk mångfald och landskap	
a) Skydd av naturen och landskapet (ingår i CPC 9406)	
G. Övriga miljötjänster och stödtjänster (CPC 94090)	
7. FINANSIELLA TJÄNSTER	
A. Försäkrings- och försäkringsrelaterade tjänster	
a) Livförsäkring, olycksfallsförsäkring och sjukförsäkring (CPC 8121)	Inga.
b) Tjänster avseende skadeförsäkring (CPC 8129, utom sjö- och lufttransportförsäkring och annan transportförsäkring).	
c) Sjö- och lufttransportförsäkring och annan transportförsäkring (CPC 8129)	
d) Återförsäkring samt återförsäkring av återförsäkring (CPC 81299)	
e) Tjänster med anknytning till försäkring (inkl. förmedling och agenturer) (CPC 8140)	

(1) Motsvarar avloppshantering.
(2) Motsvarar avgasrening.
(3) Motsvarar delar av skydd av naturen och landskapet.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
B. Banksektorn och andra finansiella tjänster (med undantag av försäkringstjänster)	
a) Mottagande av insättningar och andra återbetalningspliktiga medel från allmänheten (CPC 81115–81119)	Inga.
b) Utlåning av alla slag, inbegripet konsumentkrediter, hypotekslån, factoring och finansiering av affärstransaktioner. (CPC 8113)	
c) Finansiell leasing (8112)	
d) Alla betalnings- och penningförmedlingstjänster (CPC 81339*)	
e) Garantiförbindelser och ställande av säkerhet. (CPC 81199*)	
f) Handel för egen eller annans räkning, på börs, genom direkthandel eller på annat sätt, av följande:	
— Penningmarknadsinstrument (checkar, växlar, bankcertifikat osv.) (81339*)	
— Utländsk valuta (81333)	
— Deriverade produkter, inbegripet men inte begränsat till terminsaffärer och optioner (81339*)	
— Valuta- och ränteinstrument, innefattande sådana produkter som svappar, ränteterminer osv. (81339*)	
— Överlåtbara värdepapper (CPC 81321*)	
— Andra överlåtbara instrument och finansiella tillgångar, inbegripet guld- och silvertackor (81339*)	
g) Penningmäkleri (81339*)	
h) Förvaltning av tillgångar, såsom medels- eller portföljförvaltning, alla former av fondförvaltning, pensionsfondsförvaltning samt förvarings- och notariattjänster (8119**, 81323*)	
i) Clearing och avveckling av finansiella tillgångar, däribland värdepapper, derivatinstrument och andra överlåtbara instrument (81339* eller 81319*)	

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
j) Rådgivande verksamhet och andra finansiella stödtjänster i samband med alla de verksamheter som anges i artikel 1B i MNT.TNC/W/50 ovan, inbegripet kreditupplysning och kreditanalys, undersökning och rådgivning avseende investeringar och portföljer, rådgivning om förvärv och om omstrukturering av bolag och om bolagsstrategi (8131 eller 8133);	
k) Tillhandahållande och överföring av finansiella upplysningar, finansiell databehandling och tillhörande programvara som andra leverantörer av finansiella tjänster tillhandahållit. (8131)	
l) Medverkan vid emissioner av alla slags värdepapper, däribland emissionsgarantier och placering såsom mellanhand (offentligt eller privat) och serviceverksamhet i samband med sådana emissioner (8132).	
8. SJUKHUS OCH ANDRA HÄLSOVÅRDSINRÄTTNINGAR	
a) Sjukhustjänster Privata läkar- och tandläkartjänster (CPC 9311 utom tjänster som tillhandahålls av den offentliga sektorn)	Inga.
b) Sociala tjänster (CPC 933)	
c) Andra hälso- och sjukvårdstjänster (CPC 9319 utom CPC 93191).	
9. TURISM OCH RESERELATERADE TJÄNSTER	
a) Hotell och restauranger (inkl. catering) (CPC 641–643)	Inga.
b) Resebyråer och researrangörer (CPC 7471)	
c) Turistguidetjänster (CPC 7472)	
d) Turism och reserelaterade tjänster	
10. REKREATIONS-, KULTUR- OCH SPORTTJÄNSTER	
a) Biograftjänster (CPC 96199**) ([1])	Inga.
b) Andra underhållningstjänster (CPC 96191 + 96194)	
c) Nyhetsbyråtjänster (CPC 962)	

([1]) ** Anger att den angivna tjänsten bara utgör en del av alla de aktiviteter som omfattas av CPC-numren.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
e) Sport och andra fritidstjänster (CPC 964)	
11. TRANSPORTTJÄNSTER	
a) Sjötransporttjänster (CPC 7211, 7212, 7213, 8868**, 7214, 745**)	Inga.
b) Transport på inre vattenvägar (CPC 7221, 7222, 7223, 8868**, 7224, 745**)	
c) Lufttransporttjänster som definieras i bilagan för lufttransporter:	
a) och b) Passagerar- och godstransport (CPC 731, CPC 732)	
c) Uthyrning av fartyg med besättning (CPC 734)	
d) Underhåll och reparation av luftfartyg (CPC 8868)	
e) Försäljning och marknadsföring av lufttransporttjänster (CPC 746*)	
f) Datoriserade bokningssystem (CPC 746*)	
d) Rymdtransport (CPC 733)	
e) Järnvägstransport (CPC 7111, 7112, 7113, 8868**, 743)	
f) Vägtransporter	
a) Passagerartransporter (CPC 7121 + 7122)	
b) Godstransporter (CPC 7123, för 7123 utom cabotage)	
c) Uthyrning av nyttovägfordon med operatör (CPC 7124)	
d) Underhåll och reparation av vägtransportutrustning (CPC 6112 + 8867)	
e) Stödtjänster för vägtransporttjänster (CPC 744)	
g) Transport i rörledning (CPC 7131, 7139)	
h) Kringtjänster för alla transportsätt:	
a) Hantering, lagring och magasinering (CPC 741, 742)	
b) Fraktspeditionstjänster och övriga stödtjänster till transporttjänster (CPC 748, 749)	

ASSOCIERINGSAVTAL

mellan Europeiska unionen och Europeiska atomenergigemenskapen och deras medlemsstater, å ena sidan, och Georgien, å andra sidan

INGRESS

KONUNGARIKET BELGIEN,

REPUBLIKEN BULGARIEN,

REPUBLIKEN TJECKIEN,

KONUNGARIKET DANMARK,

FÖRBUNDSREPUBLIKEN TYSKLAND,

REPUBLIKEN ESTLAND,

IRLAND,

REPUBLIKEN GREKLAND,

KONUNGARIKET SPANIEN,

REPUBLIKEN FRANKRIKE,

REPUBLIKEN KROATIEN,

REPUBLIKEN ITALIEN,

REPUBLIKEN CYPERN,

REPUBLIKEN LETTLAND,

REPUBLIKEN LITAUEN,

STORHERTIGDÖMET LUXEMBURG,

UNGERN,

REPUBLIKEN MALTA,

KONUNGARIKET NEDERLÄNDERNA,

REPUBLIKEN ÖSTERRIKE,

REPUBLIKEN POLEN,

REPUBLIKEN PORTUGAL,

RUMÄNIEN,

REPUBLIKEN SLOVENIEN,

REPUBLIKEN SLOVAKIEN,

REPUBLIKEN FINLAND,

KONUNGARIKET SVERIGE,

FÖRENADE KONUNGARIKET STORBRITANNIEN OCH NORDIRLAND,

fördragsslutande parter i fördraget om Europeiska unionen och fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, nedan kallade *medlemsstaterna*,

EUROPEISKA UNIONEN, nedan kallad *unionen* eller *EU*, och

EUROPEISKA ATOMENERGIGEMENSKAPEN, nedan kallad *Euratom*,

å ena sidan, och

GEORGIEN

å andra sidan,

nedan kallade *parterna*,

SOM BEAKTAR de starka banden mellan parterna och deras gemensamma värderingar, vilka tidigare fastställts genom avtalet om partnerskap och samarbete mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater, å ena sidan, och Georgien, å andra sidan, och vilka utvecklas inom ramen för det östliga partnerskapet som en särskild dimension av den europeiska grannskapspolitiken, och som erkänner sin gemensamma vilja att ytterligare utveckla, stärka och utvidga sina förbindelser på ett ambitiöst och innovativt sätt,

SOM BEKRÄFTAR Georgiens strävan att närma sig EU och landets europeiska val,

SOM ERKÄNNER att de gemensamma värderingar som EU bygger på – demokrati, respekt för mänskliga rättigheter och grundläggande friheter samt rättsstatsprincipen – också utgör kärnan för den politiska associering och ekonomiska integration som avses i detta avtal,

SOM ERKÄNNER att Georgien, som är ett östeuropeiskt land, har åtagit sig att genomföra och främja dessa värderingar,

SOM ERKÄNNER att Georgien har gemensamma historiska band och gemensamma värderingar med medlemsstaterna,

SOM BEAKTAR att detta avtal inte ska påverka en framtida gradvis utveckling av förbindelserna mellan EU och Georgien, och ska lämna denna utveckling öppen,

SOM ÄR BESLUTNA att ytterligare stärka respekten för de grundläggande friheterna, de mänskliga rättigheterna, inbegripet rättigheterna för personer som tillhör minoriteter, de demokratiska principerna, rättsstatsprincipen och en god samhällsstyrning, på grundval av parternas gemensamma värderingar,

SOM FÖRSTÅR att interna reformer för att stärka demokratin och marknadsekonomin kommer att underlätta Georgiens deltagande i EU:s politik, program och organ; denna process kommer att stimulera en hållbar konfliktlösning och vice versa, vilket kommer att bidra till att bygga upp förtroendet mellan de samhällsgrupper som skilts åt till följd av konflikter,

SOM ÄR VILLIGA att bidra till Georgiens politiska, socioekonomiska och institutionella utveckling genom ett sådant omfattande samarbete inom ett brett spektrum av områden av gemensamt intresse, såsom utveckling av det civila samhället, god samhällsstyrning, även på skatteområdet, handelsintegration och förbättrat ekonomiskt samarbete, institutionell uppbyggnad, reform av den offentliga förvaltningen och bekämpning av korruption, fattigdomsminskning och samarbete på området frihet, säkerhet och rättvisa, som krävs för att effektivt genomföra detta avtal, och som konstaterar att EU är berett att stödja relevanta reformer i Georgien,

SOM ÄR BESLUTNA att följa alla principer och bestämmelser i FN-stadgan och alla principer och bestämmelser som antagits inom ramen för Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE), särskilt Helsingforsslutakten från 1975 från Konferensen om säkerhet och samarbete i Europa, slutdokumenten från konferenserna i Madrid, Istanbul och Wien från 1991 respektive 1992, Parisstadgan för ett nytt Europa från 1990, Förenta nationernas allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna från 1948 samt den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna från 1950,

SOM ERINRAR OM sin vilja att främja internationell fred och säkerhet samt medverka i en verkningsfull multilateralism och fredlig tvistlösning, särskilt genom att samarbeta i detta syfte inom ramen för Förenta nationerna (FN) och OSSE,

SOM ÄR BESLUTNA att följa sina internationella skyldigheter att bekämpa spridning av massförstörelsevapen och bärare av sådana vapen, och att samarbeta om nedrustning och vapenkontroll,

SOM ERKÄNNER mervärdet av ett aktivt deltagande från parterna i olika regionala samarbetsforum,

SOM ÖNSKAR ytterligare bygga ut den regelbundna politiska dialogen i bilaterala och internationella frågor av gemensamt intresse, även de regionala aspekterna, med beaktande av Europeiska unionens gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik (Gusp), inbegripet den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken (GSFP),

SOM TILL FULLO RESPEKTERAR principerna om självständighet, suveränitet, territoriell integritet och internationellt erkända gränsers okränkbarhet enligt folkrätten, FN-stadgan, Helsingforsslutakten från Konferensen om säkerhet och samarbete i Europa samt relevanta resolutioner av Förenta nationernas säkerhetsråd,

SOM ERKÄNNER betydelsen av Georgiens engagemang för försoning och landets ansträngningar för att återställa sin territoriella integritet och fullständiga och faktiska kontroll över de georgiska regionerna Abchazien och Tskhnivali-regionen/Sydossetien i syfte att uppnå en fredlig och varaktig konfliktlösning med utgångspunkt i folkrättens principer, och EU:s åtagande att stödja en fredlig och varaktig lösning av konflikten,

SOM mot denna bakgrund ERKÄNNER vikten av att fortsätta genomförandet av sexpunktsavtalet av den 12 augusti 2008 och tillhörande genomförandeåtgärder, ha en meningsfull internationell närvaro för att bevara fred och säkerhet på fältet, bedriva en ömsesidigt stödjande politik för icke-erkännande och engagemang, stödja de internationella diskussionerna i Genève samt se till att alla internt fördrivna personer och flyktingar kan återvända på ett säkert och värdigt sätt i enlighet med principerna i folkrätten,

SOM ÄR BESLUTNA att låta alla medborgare i Georgien, också de lokala samhällen som delats till följd av konflikt, få del av fördelarna med en stärkt politisk associering och ekonomisk integration mellan Georgien och EU,

SOM ÄR BESLUTNA att bekämpa organiserad brottslighet och olaglig handel samt att ytterligare stärka samarbetet i kampen mot terrorism,

SOM ÄR BESLUTNA att fördjupa dialogen och samarbetet om rörlighet, migration, asyl och gränsförvaltning också med beaktande av partnerskapet för rörlighet mellan EU och Georgien, genom ett övergripande tillvägagångssätt där man uppmärksammar laglig migration, inbegripet cirkulär migration, och att samarbeta för att motverka irreguljär migration och människohandel samt för att genomföra återtagandeavtalet på ett effektivt sätt,

SOM ERKÄNNER betydelsen av att i sinom tid införa en viseringsfri reseordning för medborgare i Georgien, om villkoren för en väl hanterad och säker rörlighet är uppfyllda, också vad gäller ett effektivt genomförande av avtalen om viseringslättnader och återtagande,

SOM ÄR BESLUTNA att iaktta principerna om en fri marknadsekonomi och att låta EU bidra till ekonomiska reformer i Georgien, även inom ramen för den europeiska grannskapspolitiken och det östliga partnerskapet,

SOM ÄR BESLUTNA att uppnå ekonomisk integration i synnerhet genom ett djupgående och omfattande frihandelsområde som en integrerad del av detta avtal, inbegripet tillnärmning av regelverket, och i enlighet med de rättigheter och skyldigheter som följer av parternas medlemskap i Världshandelsorganisationen (WTO),

SOM ANSER att detta avtal kommer att skapa ett nytt klimat för de ekonomiska förbindelserna mellan parterna och framför allt utvecklingen av handel och investeringar, samt kommer att stimulera konkurrens, vilket är faktorer som är grundläggande för ekonomisk omstrukturering och modernisering,

SOM ÄR BESLUTNA att respektera principerna om en hållbar utveckling, att skydda miljön och minska klimatförändringarna samt att ständigt förbättra miljöstyrningen och uppfyllandet av de miljörelaterade behoven, bland annat genom gränsöverskridande samarbete och genomförande av multilaterala internationella avtal,

SOM ÄR BESLUTNA att öka försörjningstryggheten i fråga om energi, också via en utveckling av den södra korridoren, genom att bland annat främja utveckling av lämpliga projekt i Georgien som underlättar utveckling av relevant infrastruktur, även för transitering genom Georgien, genom att öka marknadsintegrationen och gradvis närma bestämmelserna på området till centrala delar av EU:s regelverk samt genom att främja energieffektivitet och användning av förnybara energikällor,

SOM BEKRÄFTAR behovet av att stärka energisamarbetet, och parternas åtagande att genomföra energistadgefördraget,

SOM ÄR VILLIGA att förbättra folkhälsoskyddet och skyddet av människors hälsa som en grundförutsättning för hållbar utveckling och ekonomisk tillväxt,

SOM ÄR BESLUTNA att förbättra de direkta personkontakterna, bland annat genom samarbete och utbyte inom vetenskap och teknik, näringsliv, ungdomsfrågor, utbildning och kultur,

SOM ÄR BESLUTNA att främja gränsöverskridande och interregionalt samarbete mellan parterna i en anda av goda grannförbindelser,

SOM ERKÄNNER Georgiens åtagande att gradvis närma sin lagstiftning inom de berörda sektorerna till EU:s lagstiftning i enlighet med detta avtal och att genomföra den i praktiken,

SOM ERKÄNNER Georgiens åtagande att utveckla sin administrativa och institutionella infrastruktur i den utsträckning som krävs för att verkställa detta avtal,

SOM BEAKTAR EU:s beredvillighet att stödja genomförandet av reformer och att i detta syfte utnyttja alla till buds stående samarbetsformer samt tekniskt, finansiellt och ekonomiskt stöd,

SOM NOTERAR att de bestämmelser i detta avtal som omfattas av tillämpningsområdet för avdelning V del III i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt binder Förenade kungariket och Irland som separata avtalsslutande parter, och inte som en del av EU, såvida inte EU tillsammans med Förenade kungariket och/eller Irland gemensamt meddelar Georgien att Förenade kungariket eller Irland är bundna av bestämmelserna som en del av EU i enlighet med protokoll nr 21 om Förenade kungarikets och Irlands ställning med avseende på området med frihet, säkerhet och rättvisa, som är fogat till fördraget om Europeiska unionen och fördraget om Europeiska unionens funktionssätt; om Förenade kungariket och/eller Irland upphör att vara bundna av bestämmelserna som en del av EU i enlighet med artikel 4a i det protokollet, ska EU tillsammans med Förenade kungariket och/eller Irland omedelbart underrätta Georgien om varje ändring av deras ställning, varvid de ska förbli bundna av detta avtals bestämmelser som enskilda parter; samma sak gäller för Danmark i enlighet med protokoll nr 22 om Danmarks ställning, som är fogat till fördragen,

HAR ENATS OM FÖLJANDE.

Artikel 1

Mål

1. Härmed upprättas en associering mellan unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Georgien, å andra sidan.

2. Målen för associeringen är att

a) främja politisk associering och ekonomisk integration mellan parterna på grundval av gemensamma värderingar och nära förbindelser, bland annat genom att öka Georgiens deltagande i EU:s politik, program och organ,

b) skapa en starkare ram för en utökad politisk dialog på alla områden av gemensamt intresse, så att nära politiska förbindelser kan utvecklas mellan parterna,

c) bidra till att stärka demokratin och till politisk, ekonomisk och institutionell stabilitet i Georgien,

d) främja, bevara och stärka fred och stabilitet regionalt och internationellt, på grundval av principerna i FN-stadgan och Helsingforsslutakten från 1975 från Konferensen om säkerhet och samarbete i Europa, bland annat genom gemensamma insatser för att undanröja spänningar, öka säkerheten vid gränserna samt främja gränsöverskridande samarbete och goda grannförbindelser,

e) främja samarbete som syftar till fredlig konfliktlösning,

f) utöka samarbetet på området frihet, säkerhet och rättvisa för att stärka rättsstatsprincipen och respekten för mänskliga rättigheter och grundläggande friheter,

g) stödja Georgiens ansträngningar att utveckla sin ekonomiska potential genom internationellt samarbete, bland annat genom att närma landets lagstiftning till EU:s lagstiftning,

h) se till att Georgiens ekonomi gradvis integreras i EU:s inre marknad, i enlighet med detta avtal, särskilt genom att inrätta ett djupgående och omfattande frihandelsområde som kommer att ge omfattande marknadstillträde på grundval av en varaktig och omfattande tillnärmning av lagstiftningen i enlighet med de rättigheter och skyldigheter som följer av Georgiens WTO-medlemskap,

i) skapa betingelser för ett allt närmare samarbete på andra områden av gemensamt intresse.

AVDELNING I

ALLMÄNNA PRINCIPER

Artikel 2

Allmänna principer

1. Respekt för de demokratiska principerna, de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, såsom de fastställs i Förenta nationernas allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna från 1948 och definieras i den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna från 1950, Helsingforsslutakten från 1975 från Konferensen om säkerhet och samarbete i Europa samt Parisstadgan för ett nytt Europa 1990, ska ligga till grund för parternas inre och yttre politik och är en väsentlig del av detta avtal. Motverkandet av spridning av massförstörelsevapen, därmed sammanhängande materiel och bärare av sådana vapen är också en väsentlig del av detta avtal.

2. Parterna upprepar sitt åtagande att iaktta principerna om en fri marknadsekonomi, hållbar utveckling och effektiv multilateralism.

3. Parterna bekräftar sin respekt för rättsstatsprincipen och principen om god samhällsstyrning samt sina internationella förpliktelser, särskilt inom ramen för FN, Europarådet och OSSE. I synnerhet har de enats om att främja respekten för principerna om suveränitet och territoriell integritet, gränsernas okränkbarhet samt oberoende.

4. Parterna engagerar sig för rättsstatsprincipen, god samhällsstyrning, korruptionsbekämpning, bekämpning av olika former av gränsöverskridande organiserad brottslighet och terrorism, främjandet av en hållbar utveckling, verkningsfull multilateralism samt kampen mot spridning av massförstörelsevapen och bärare av sådana vapen. Detta engagemang är centralt för utvecklingen av förbindelserna och samarbetet mellan parterna samt bidrar till fred och stabilitet i regionen.

AVDELNING II

POLITISK DIALOG OCH REFORM, SAMARBETE PÅ DET UTRIKES- OCH SÄKERHETSPOLITISKA OMRÅDET

Artikel 3

Målen för den politiska dialogen

1. Den politiska dialogen mellan parterna ska utvecklas och stärkas på alla områden av gemensamt intresse, inbegripet frågor som rör utrikes- och säkerhetspolitik och inhemska reformer. Detta kommer att effektivisera det politiska samarbetet och främja konvergens i utrikes- och säkerhetspolitiska frågor, vilket kommer att stärka förbindelserna på ett genomgripande och innovativt sätt.

2. Målen för den politiska dialogen ska vara att

a) fördjupa den politiska associeringen och öka den politiska och säkerhetspolitiska konvergensen och effektiviteten,

b) främja principerna om territoriell integritet, internationellt erkända gränsers okränkbarhet samt suveränitet och oberoende, i enlighet med FN-stadgan och Helsingforsslutakten från 1975 från Konferensen om säkerhet och samarbete i Europa,

c) främja fredlig konfliktlösning,

d) främja internationell stabilitet och säkerhet på grundval av verkningsfull multilateralism,

e) stärka samarbetet och dialogen mellan parterna om internationell säkerhet och krishantering, särskilt för att bemöta globala och regionala utmaningar och betydande hot,

f) stärka samarbetet när det gäller att bekämpa spridningen av massförstörelsevapen och bärare av dessa, inbegripet alternativa sysselsättningsmöjligheter för vetenskapsmän som tidigare varit anställda inom program för massförstörelsevapen,

g) främja resultatinriktat och praktiskt samarbete mellan parterna för att uppnå fred, säkerhet och stabilitet på den europeiska kontinenten,

h) stärka respekten för demokratiska principer, rättsstatsprincipen och god samhällsstyrning, mänskliga rättigheter och grundläggande friheter, inbegripet mediefrihet och rättigheter för personer som tillhör nationella minoriteter, samt bidra till att befästa inhemska politiska reformer,

i) utveckla dialogen och fördjupa samarbetet mellan parterna på området säkerhet och försvar,

j) arbeta för att ytterligare främja regionalt samarbete i olika former,

k) ge alla Georgiens medborgare inom landets internationellt erkända gränser alla de fördelar som följer av närmare politisk associering mellan EU och Georgien, bland annat genom ökad säkerhetspolitisk konvergens.

Artikel 4

Inhemska reformer

Parterna ska samarbeta om att utveckla, befästa och stärka de demokratiska institutionernas stabilitet och ändamålsenlighet samt rättsstatsprincipen; om att säkerställa respekten för mänskliga rättigheter och grundläggande friheter; om att göra ytterligare framsteg när det gäller reformer av rättsväsendet och lagstiftningen, i syfte att garantera rättsväsendets oberoende, stärka dess administrativa kapacitet och säkerställa de rättsvårdande organens opartiskhet och ändamålsenlighet; om att fortsätta reformen av den offentliga förvaltningen och om att bygga upp en redovisningsskyldig, effektiv, ändamålsenlig, öppen och professionell offentlig förvaltning; och om att fortsätta med en verkningsfull korruptionsbekämpning, särskilt med tanke på det ökade internationella samarbetet kring korruptionsbekämpning, samt om att trygga ett verkningsfullt genomförande av relevanta internationella rättsliga instrument, till exempel Förenta nationernas konvention mot korruption från 2003.

Artikel 5

Utrikes- och säkerhetspolitik

1. Parterna ska intensifiera sin dialog och sitt samarbete samt främja en gradvis konvergens på området för utrikes- och säkerhetspolitik, inbegripet den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken, och ska särskilt ta itu med frågor som rör konfliktförebyggande, fredlig konfliktlösning och krishantering, regional stabilitet, nedrustning, icke-spridning, vapenkontroll och exportkontroll. Samarbetet ska bygga på gemensamma värderingar och intressen och syfta till att öka konvergens och ändamålsenlighet i politiken, med användning av bilaterala, internationella och regionala forum.

2. Parterna bekräftar sitt åtagande om att iaktta principerna om territoriell integritet, internationellt erkända gränsers okränkbarhet samt suveränitet och oberoende, i enlighet med FN-stadgan och Helsingforsslutakten från 1975 från Konferensen om säkerhet och samarbete i Europa, samt sitt åtagande om att främja dessa principer i sina bilaterala och multilaterala förbindelser. Parterna betonar också sitt fulla stöd för principen om värdnationens samtycke när det gäller utstationering av utländska väpnade styrkor på deras territorier. De är överens om att utstationering av utländska väpnade styrkor på deras territorier bör ske först efter värdlandets uttryckliga samtycke, i enlighet med internationell rätt.

Artikel 6

Allvarliga brott som angår det internationella samfundet

1. Parterna bekräftar att de mest allvarliga brotten som angår hela det internationella samfundet inte får förbli ostraffade och att man måste undvika straffrihet för sådana brott genom åtgärder på det nationella och internationella planet, bland annat genom Internationella brottmålsdomstolen.

2. Parterna anser att inrättandet av Internationella brottmålsdomstolen och förekomsten av en väl fungerande verksamhet vid domstolen utgör ett viktigt bidrag till internationell fred och rättvisa. Parterna bekräftar sitt åtagande att fortsätta att samarbeta med Internationella brottmålsdomstolen genom att genomföra Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen och tillhörande instrument, med beaktande av att dess integritet ska bevaras.

Artikel 7

Konfliktförebyggande och krishantering

Parterna ska stärka det praktiska samarbetet inom konfliktförebyggande och krishantering, särskilt med tanke på ett möjligt deltagande av Georgien i EU-ledda civila och militära krishanteringsoperationer samt i relevanta övningar och relevant utbildningsverksamhet, efter en bedömning från fall till fall och efter en möjlig inbjudan från EU.

Artikel 8

Regional stabilitet

1. Parterna ska intensifiera sina gemensamma ansträngningar för att främja stabilitet, säkerhet och en demokratisk utveckling i regionen, samt arbeta för att ytterligare främja regionalt samarbete i olika former och särskilt arbeta för en fredlig lösning av de olösta konflikterna i regionen.

2. Dessa ansträngningar ska följa gemensamma principer om att vidmakthålla internationell fred och säkerhet i enlighet med FN-stadgan, Helsingforsslutakten från 1975 från Konferensen om säkerhet och samarbete i Europa och andra relevanta multilaterala dokument. Parterna ska också till fullo utnyttja det östliga partnerskapets multilaterala ram som möjliggör samarbete och en öppen och fri dialog till gagn för förbindelserna mellan partnerländerna.

Artikel 9

Fredlig konfliktlösning

1. Parterna upprepar sitt engagemang för fredlig konfliktlösning med full respekt för Georgiens suveränitet och territoriella integritet inom landets internationellt erkända gränser samt för ett gemensamt underlättande av ansträngningarna för återuppbyggnad och försoning efter konflikten. I avvaktan på en hållbar lösning av konflikten och utan att det påverkar de befintliga formerna för hantering av konfliktrelaterade frågor, kommer fredlig konfliktlösning att vara en av de centrala punkterna på dagordningen för den politiska dialogen mellan parterna och i dialogen med andra relevanta internationella aktörer.

2. Parterna erkänner vikten av Georgiens engagemang för försoning och landets ansträngningar för att återställa sin territoriella integritet i strävan efter en fredlig och varaktig lösning av konflikten, av ett fullständigt genomförande av sexpunktsavtalet av den 12 augusti 2008 och tillhörande genomförandeåtgärder, av att stöd ges till de internationella diskussionerna i Genève, och av att alla internt fördrivna personer och flyktingar i enlighet med principerna i folkrätten kan återvända på ett säkert och värdigt sätt till de platser där de tidigare var stadigvarande bosatta, samt av ett meningsfullt deltagande på fältet av det internationella samfundet, vid behov också EU.

3. Parterna ska samordna sina insatser för att bidra till en fredlig konfliktlösning i Georgien, även med andra berörda internationella organisationer och även i samband med humanitära frågor.

4. Ansträngningarna ska följa gemensamma principer om att vidmakthålla internationell fred och säkerhet i enlighet med FN-stadgan, Helsingforsslutakten från 1975 från Konferensen om säkerhet och samarbete i Europa och andra relevanta multilaterala dokument.

Artikel 10

Massförstörelsevapen

1. Parterna anser att spridning av massförstörelsevapen och bärare av sådana vapen, såväl till statliga som icke-statliga aktörer, utgör ett av de allvarligaste hoten mot internationell fred och stabilitet. Parterna är därför överens om att samarbeta och bidra till kampen mot spridning av massförstörelsevapen och bärare av sådana vapen genom att till fullo iaktta och på nationell nivå fullgöra sina befintliga skyldigheter enligt internationella fördrag och avtal om nedrustning och icke-spridning samt andra relevanta internationella skyldigheter på området. Parterna är överens om att denna bestämmelse utgör en väsentlig del av detta avtal.

2. Parterna är dessutom överens om att samarbeta och bidra till kampen mot spridning av massförstörelsevapen och bärare av sådana vapen genom att

a) vidta åtgärder för att, beroende på vad som är tillämpligt, underteckna, ratificera eller ansluta sig till samt till fullo genomföra alla andra relevanta internationella instrument, och

b) upprätta ett effektivt system för nationell exportkontroll, såväl för export som transitering av varor med koppling till massförstörelsevapen, som också omfattar kontroll av slutanvändningen av teknik med dubbla användningsområden i samband med massförstörelsevapen och som inbegriper effektiva påföljder i fall då reglerna för exportkontroll överträds.

3. Parterna är överens om att behandla dessa frågor i sin politiska dialog.

Artikel 11

Handeldvapen och lätta vapen samt kontroll av export av konventionella vapen

1. Parterna är medvetna om att olaglig tillverkning, överföring och spridning av handeldvapen och lätta vapen, inbegripet ammunition till sådana vapen, samt överdriven anhopning, bristfällig hantering, lagring med otillräcklig säkerhet och okontrollerad spridning av sådana vapen fortsätter att utgöra ett allvarligt hot mot fred och internationell säkerhet.

2. Parterna är överens om att iaktta och fullgöra sina respektive skyldigheter att bekämpa olaglig handel med handeldvapen och lätta vapen, inbegripet ammunition till dessa, enligt befintliga internationella avtal och FN:s säkerhetsråds resolutioner, samt sina åtaganden inom ramen för andra internationella instrument som är tillämpliga på området, såsom Förenta nationernas handlingsprogram för att förebygga, bekämpa och utrota alla former av olaglig handel med handeldvapen och lätta vapen.

3. Parterna ska åta sig att samarbeta och sörja för samordning, komplementaritet och synergi i sina ansträngningar för att ta itu med den olagliga handeln med handeldvapen och lätta vapen, inbegripet ammunition till dessa och förstörelse av alltför stora lager, på global, regional, subregional och nationell nivå.

4. Parterna är dessutom överens om att fortsätta att samarbeta i fråga om export av konventionella vapen, mot bakgrund av rådets gemensamma ståndpunkt 2008/944/Gusp av den 8 december 2008 om fastställande av gemensamma regler för kontrollen av export av militär teknik och krigsmateriel.

5. Parterna är överens om att behandla dessa frågor i sin politiska dialog.

Artikel 12

Bekämpning av terrorism

1. Parterna bekräftar vikten av att bekämpa och förebygga terrorism och är överens om att samarbeta på bilateral, regional och internationell nivå för att förebygga och bekämpa terrorism i alla dess former och yttringar.

2. Parterna är överens om att terrorism måste bekämpas med fullständig respekt för rättsstatsprincipen och i full överensstämmelse med folkrätten, inbegripet internationell människorättslagstiftning, internationell flyktingrätt och internationell humanitär rätt, med principerna i FN-stadgan och med alla relevanta internationella instrument för terrorismbekämpning.

3. Parterna betonar vikten av en allmän ratificering och ett fullständigt genomförande av alla FN:s konventioner och protokoll som har samband med terrorismbekämpning. Parterna är överens om att fortsätta att främja en dialog om utkastet till övergripande konvention om internationell terrorism och att samarbeta om genomförandet av Förenta nationernas globala strategi för terrorismbekämpning, liksom alla relevanta resolutioner från FN:s säkerhetsråd och Europarådets konventioner. Parterna är också överens om att samarbeta för att främja internationellt samförstånd om förebyggande av och kamp mot terrorism.

AVDELNING III

FRIHET, SÄKERHET OCH RÄTTVISA

Artikel 13

Rättsstatsprincipen och respekt för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna

1. I sitt samarbete på området frihet, säkerhet och rättvisa ska parterna fästa särskild vikt vid att ytterligare främja rättsstatsprincipen, inbegripet rättsväsendets oberoende, tillgången till rättslig prövning och rätten till en rättvis rättegång.

2. Parterna kommer att samarbeta fullt ut för att institutionerna på det rättsvårdande området och rättskipningsområdet ska fungera på ett ändamålsenligt sätt.

3. Respekten för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna kommer att vara vägledande för allt samarbete om frihet, säkerhet och rättvisa.

Artikel 14

Skydd av personuppgifter

Parterna är överens om att samarbeta för att säkerställa en hög skyddsnivå för personuppgifter i överensstämmelse med EU:s och Europarådets rättsliga instrument och normer samt internationella rättsliga instrument och normer som anges i bilaga I till detta avtal.

Artikel 15

Samarbete om migration, asyl och gränsförvaltning

1. Parterna bekräftar ånyo vikten av att gemensamt förvalta migrationsströmmar mellan sina territorier och ska upprätta en omfattande dialog om alla migrationsrelaterade frågor, inbegripet laglig migration, internationellt skydd och kampen mot irreguljär migration, människosmuggling och människohandel.

2. Samarbetet kommer att grunda sig på särskilda behovsbedömningar, som kommer att utföras i samråd mellan parterna, och kommer att genomföras i enlighet med parternas gällande lagstiftning. Samarbetet kommer särskilt att inriktas på följande:

a) De bakomliggande orsakerna till migrationen och dess följder.

b) Utarbetande och genomförande av nationell lagstiftning och praxis när det gäller internationellt skydd i syfte att uppnå överensstämmelse med bestämmelserna i Genèvekonventionen angående flyktingars rättsliga ställning från 1951, protokollet angående flyktingars rättsliga ställning från 1967 och andra relevanta internationella instrument såsom den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna från 1950, samt för att trygga respekten för principen om "non-refoulement".

c) Bestämmelser om rätt till inresa samt rättigheter och rättslig ställning för personer med inresetillstånd, rättvis behandling och integrering av utländska medborgare som lagligen vistas i landet, samt utbildning och åtgärder för att motverka rasism och främlingsfientlighet.

d) Stärkande av en verkningsfull politik för att förebygga irreguljär migration, smuggling av migranter och människohandel, bland annat frågan om hur nätverk för sådan smuggling eller människohandel kan bekämpas och hur offren för denna handel kan skyddas.

e) Genomförande av överenskommelsen om inrättande av ett operativt samarbete mellan Europeiska byrån för förvaltningen av det operativa samarbetet vid Europeiska unionens medlemsstaters yttre gränser (Frontex) och Georgiens inrikesministerium, som undertecknades den 4 december 2008.

f) Frågor som rör organisation, utbildning, bästa praxis och andra operativa åtgärder på områdena dokumentsäkerhet och gränsförvaltning.

3. Samarbetet kan också underlätta cirkulär migration som gynnar utvecklingen.

Artikel 16

Personers rörlighet och återtagande av personer

1. Parterna kommer att säkerställa ett fullständigt genomförande av

a) avtalet mellan Europeiska unionen och Georgien om återtagande av personer utan uppehållstillstånd, som trädde i kraft den 1 mars 2011, och

b) avtalet mellan Europeiska unionen och Georgien om förenklat utfärdande av viseringar, som trädde i kraft den 1 mars 2011.

2. Parterna ska fortsätta att sträva efter att öka medborgarnas rörlighet och ta gradvisa steg mot det gemensamma målet om en viseringsfri ordning förutsatt att de villkor om välhanterad och säker rörlighet, som anges i handlingsplanen för liberalisering av viseringsbestämmelserna i två etapper, är uppfyllda.

Artikel 17

Bekämpning av organiserad brottslighet och korruption

1. Parterna ska samarbeta för att bekämpa och förebygga brottslighet och olaglig verksamhet, särskilt gränsöverskridande verksamhet, oavsett om den är organiserad eller inte, som till exempel

a) smuggling av och handel med människor samt handeldvapen och olaglig narkotika,

b) smuggling av och handel med varor,

c) olaglig ekonomisk och finansiell verksamhet såsom förfalskning, skatteundandragande och bedrägeri i samband med offentlig upphandling,

d) förskingring i samband med projekt som finansieras av internationella givare,

e) tagande och givande av muta, inom både den privata och offentliga sektorn,

f) förfalskning av handlingar och ingivande av oriktiga uppgifter, samt

g) it-brottslighet.

2. Parterna ska stärka det bilaterala, regionala och internationella samarbetet mellan de rättsvårdande organen, bland annat genom att utveckla samarbetet mellan Europol och de berörda myndigheterna i Georgien. Parterna åtar sig att på ett verkningsfullt sätt genomföra relevanta internationella standarder, särskilt de som anges i Förenta nationernas konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet (Palermokonventionen) från 2000 och dess tre protokoll samt i Förenta nationernas konvention mot korruption från 2003.

Artikel 18

Olaglig narkotika

1. Parterna ska, inom ramen för sina befogenheter och sin behörighet, samarbeta för att sörja för en balanserad och integrerad hållning i narkotikafrågor. Politiken och åtgärderna mot narkotika ska syfta till att stärka strukturerna för att förebygga och bekämpa olaglig narkotika, minska tillgången till, handeln med och efterfrågan på olaglig narkotika, hantera de hälsomässiga och sociala följderna av narkotikamissbruk i syfte att minska skadorna, samt till att effektivare förebygga avledning av kemiska prekursorer som används för olaglig framställning av narkotika och psykotropa ämnen.

2. Parterna ska komma överens om de samarbetsmetoder som är nödvändiga för att uppnå dessa mål. Åtgärderna ska baseras på gemensamt överenskomna principer som överensstämmer med relevanta internationella konventioner, EU:s narkotikastrategi (2013–2020) och den politiska förklaring om de vägledande principerna för att minska efterfrågan på narkotika, som godkändes vid Förenta nationernas generalförsamlings tjugonde extra session om narkotika i juni 1998.

Artikel 19

Penningtvätt och finansiering av terrorism

1. Parterna ska samarbeta i syfte att förhindra att deras finansiella system och andra berörda system används för att tvätta intäkter från brottslig verksamhet i allmänhet och från narkotikabrott i synnerhet eller för att finansiera terrorism.

Samarbetet omfattar återkrävande av tillgångar eller medel som härrör från vinning av brott.

2. Samarbetet på detta område ska möjliggöra utbyte av relevanta upplysningar inom ramen för respektive lagstiftning liksom antagande av lämpliga standarder för förebyggande och bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism motsvarande de standarder som antagits av relevanta internationella organ som är verksamma på detta område, såsom arbetsgruppen för finansiella åtgärder mot penningtvätt (FATF).

Artikel 20

Samarbete för att bekämpa terrorism

1. I full överensstämmelse med de principer som ligger till grund för kampen mot terrorism enligt artikel 12 i detta avtal bekräftar parterna vikten av ett tillvägagångssätt som omfattar såväl brottsbekämpning som rättskipning när det gäller att bekämpa terrorism och är överens om att samarbeta för att förebygga och bekämpa terrorism i synnerhet genom att

a) se till att terroristbrott kriminaliseras i enlighet med definitionen i rådets rambeslut 2008/919/RIF av den 28 november 2008 om ändring av rambeslut 2002/475/RIF om bekämpande av terrorism,

b) utbyta information om terroristgrupper och enskilda och deras stödnätverk i enlighet med internationell och nationell rätt, särskilt när det gäller uppgiftsskydd och skydd för privatlivet,

c) utbyta erfarenheter om förebyggande och bekämpning av terrorism, när det gäller medel och metoder och deras tekniska aspekter, samt om utbildning, i enlighet med tillämplig lag,

d) utbyta information om bästa praxis när det gäller att ta itu med och motverka radikalisering och rekrytering, samt om främjande av återanpassning,

e) utbyta åsikter och erfarenheter om misstänkta terroristers gränsöverskridande rörelser och resor samt om terroristhot,

f) utbyta bästa praxis när det gäller att skydda de mänskliga rättigheterna i kampen mot terrorism, särskilt i samband med straffrättsliga förfaranden,

g) vidta åtgärder mot risken för kemisk, biologisk, radiologisk och nukleär terrorism och genomföra de åtgärder som krävs för att förhindra förvärv, överföring och användning för terroriständamål av kemiska, biologiska, radiologiska och nukleära material, samt för att förhindra olagliga handlingar mot kemiska, biologiska, radiologiska och kärntekniska anläggningar med hög risk.

2. Samarbetet ska bygga på relevanta tillgängliga bedömningar, till exempel de som görs av de berörda organen i FN och Europarådet, och ska utföras i samråd mellan parterna.

Artikel 21

Rättsligt samarbete

1. Parterna är överens om att utveckla det rättsliga samarbetet på det civilrättsliga och handelsrättsliga området, särskilt när det gäller förhandling, ratificering och genomförande av multilaterala konventioner om civilrättsligt samarbete, särskilt konventionerna från Haagkonferensen för internationell privaträtt om internationellt rättsligt samarbete och internationella tvister samt skydd av barn.

2. I fråga om straffrättsligt samarbete kommer parterna att sträva efter att stärka samarbetet om ömsesidig rättslig hjälp på grundval av relevanta multilaterala avtal. Detta ska vid behov omfatta anslutning till och genomförande av FN:s och Europarådets relevanta internationella instrument samt ett närmare samarbete med Eurojust.

AVDELNING IV

HANDEL OCH HANDELSRELATERADE FRÅGOR

KAPITEL 1

Nationell behandling och marknadstilltrde fr varor

Avsnitt 1

Gemensamma bestmmelser

Artikel 22

Mål

Parterna ska från och med detta avtals ikraftträdande upprätta ett frihandelsområde, i enlighet med bestämmelserna i detta avtal och i överensstämmelse med artikel XXIV i Allmänna tull- och handelsavtalet från 1994, nedan kallat *Gatt 1994*.

Artikel 23

Tillämpningsområde och omfattning

1. Bestämmelserna i detta kapitel ska gälla för handeln med varor [1] mellan parterna.

2. I detta kapitel avses med *med ursprung i* att varan uppfyller ursprungsreglerna i protokoll 1 till detta avtal.

[1] I detta avtal avses med *varor*, varor i den mening som avses i Gatt 1994, om inte annat anges i detta avtal. Varor som omfattas av WTO-avtalet om jordbruk kallas i detta kapitel *jordbruksprodukter* eller *produkter*.

Avsnitt 2

Avskaffande av tullar, avgifter och andra plagor

Artikel 24

Definition av tullar

I detta kapitel avses med *tullar* varje form av tull eller annan pålaga som påförs vid eller i samband med import eller export av en vara, inbegripet varje form av extraskatt eller extrapålaga som påförs vid eller i samband med sådan import eller export. En tull inbegriper inte

a) pålagor som motsvarar en intern skatt som påförs i överensstämmelse med artikel 31 i detta avtal,

b) tullar som påförs i överensstämmelse med kapitel 2 (Handelspolitiska skyddsåtgärder) i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal,

c) avgifter och andra pålagor som påförs i enlighet med artikel 30 i detta avtal.

Artikel 25

Klassificering av varor

Klassificeringen av varor i handeln mellan parterna ska vara den som anges i vardera partens respektive tulltaxenomenklatur, i överensstämmelse med Harmoniserade systemet från 2012 som bygger på den internationella konventionen om systemet för harmoniserad varubeskrivning och kodifiering från 1983 (nedan kallat *HS*) och senare ändringar.

Artikel 26

Avskaffande av importtullar

1. Parterna ska avskaffa alla tullar på varor med ursprung i den andra parten från och med dagen för detta avtals ikraftträdande med undantag av vad som fastställs i punkterna 2 och 3 i denna artikel och utan att det påverkar tillämpningen av punkt 4 i denna artikel.

2. De produkter som förtecknas i bilaga II-A till detta avtal ska importeras tullfritt till unionen inom de tillkvoter som fastställs i den bilagan. Mest gynnad nation-tullsats (MGN-tullsats) ska tillämpas på import utöver tullkvoten.

3. De produkter som förtecknas i bilaga II-B till detta avtal ska omfattas av en importtull vid import till unionen men befrias från den del av importtullen som utgörs av värdetull.

4. Import av de produkter med ursprung i Georgien som förtecknas i bilaga II-C till detta avtal ska omfattas av den mekanism för att motverka kringgående som fastställs i artikel 27 i detta avtal.

5. Fem år efter detta avtals ikraftträdande ska parterna, på endera partens begäran, samråda för att överväga en utvidgad omfattning av liberaliseringen av tullar för handeln mellan dem. Beslut enligt denna punkt ska fattas av associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 408.4 i detta avtal.

Artikel 27

Mekanism för att motverka kringgående i samband med jordbruksprodukter och bearbetade jordbruksprodukter

1. De produkter som förtecknas i bilaga II-C till detta avtal omfattas av den mekanism för att motverka kringgående som fastställs i denna artikel. Den genomsnittliga årliga importvolymen från Georgien till unionen för varje kategori av dessa produkter anges i bilaga II-C till detta avtal.

2. När importvolymen för en eller flera av de produktkategorier som avses i punkt 1 uppgår till 70 % av den volym som anges i bilaga II-C till detta avtal ett visst år som inleds den 1 januari ska unionen underrätta Georgien om importvolymen för den eller de produkter som berörs. Efter denna underrättelse och inom 14 kalenderdagar från den dag då importvolymen för en eller flera av de produktkategorier som avses i punkt 1 uppgår till 80 % av den volym som anges i bilaga II-C till detta avtal ska Georgien tillhandahålla unionen en godtagbar förklaring till att Georgien har kapacitet att tillverka produkter för export till unionen utöver de volymer som fastställs i den bilagan. Om sådan import uppgår till 100 % av den volym som anges i bilaga II-C till detta avtal, och om Georgien inte tillhandahåller en godtagbar försäkran, får unionen tillfälligt upphäva förmånsbehandlingen av de berörda produkterna.

Förmånsbehandlingen ska upphävas under en period av sex månader med början den dag då beslutet om att tillfälligt upphäva förmånsbehandlingen offentliggörs i *Europeiska unionens officiella tidning*.

3. Unionen ska utan oskäligt dröjsmål underrätta Georgien om alla tillfälliga upphävanden som antas i enlighet med punkt 2.

4. Ett tillfälligt upphävande ska avslutas inom sex månader från och med dess ikraftträdande om Georgien inom ramen för associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 408.4 i detta avtal tillhandahåller tillförlitlig och tillfredsställande bevisning för att den volym av de relevanta produktkategorier som importeras utöver den volym som avses i bilaga II-C till detta avtal är resultatet av en ändring av Georgiens produktionsnivå och exportkapacitet för den berörda produkten/de berörda produkterna.

5. Bilaga II-C till detta avtal får ändras och volymen ändras i samförstånd mellan unionen och Georgien i associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor på begäran av Georgien så att den återspeglar förändringar i Georgiens produktionsnivå och exportkapacitet för den berörda produkten/de berörda produkterna.

Artikel 28

Frysningsklausul

Ingendera parten får införa en ny tull på en vara med ursprung i den andra parten eller höja en tull som tillämpas dagen för detta avtals ikraftträdande. Detta ska inte utesluta att endera parten får bibehålla eller höja en tull efter godkännande av Världshandelsorganisationens (nedan kallad *WTO*) tvistlösningsorgan.

Artikel 29

Exporttullar

Ingendera parten får införa eller bibehålla andra tullar eller skatter än de interna avgifter som tillämpas i enlighet med artikel 30 i detta avtal på, eller i samband med, export av varor till den andra partens territorium.

Artikel 30

Avgifter och andra pålagor

Vardera parten ska i enlighet med artikel VIII i Gatt 1994 med tolkningsanmärkningar se till att alla slags avgifter och pålagor, bortsett från tullar och andra åtgärder enligt artikel 26 i detta avtal, som påförs vid eller i samband med import eller export av varor till sitt belopp begränsas till den ungefärliga kostnaden för de tillhandahållna tjänsterna och inte utgör ett indirekt skydd för inhemska varor eller en import- eller exportavgift för skatteändamål.

Avsnitt 3

Icke-tariffra tgrder

Artikel 31

Nationell behandling

Vardera parten ska medge nationell behandling för varor från den andra parten i enlighet med artikel III i Gatt 1994 med tolkningsanmärkningar. I detta syfte införlivas artikel III i Gatt 1994 med tolkningsanmärkningar i detta avtal och utgör en integrerad del av det.

Artikel 32

Import- och exportrestriktioner

Ingendera parten får anta eller bibehålla förbud eller restriktioner vid import av en vara från den andra parten eller vid export eller försäljning för export av en vara avsedd för den andra partens territorium, om inget annat anges i detta avtal eller i enlighet med artikel XI i Gatt 1994 med tolkningsanmärkningar. I detta syfte införlivas artikel XI i Gatt 1994 med tolkningsanmärkningar i detta avtal och utgör en integrerad del av det.

Avsnitt 4

Srskilda bestmmelser betrffande varor

Artikel 33

Allmänna undantag

Inget i detta kapitel ska tolkas som ett hinder för en part att anta eller sätta i kraft åtgärder i enlighet med artiklarna XX och XXI i Gatt 1994 och relevanta tolkningsanmärkningar till dessa artiklar enligt Gatt 1994, vilka härmed införlivas med detta avtal och utgör en integrerad del av det.

Avsnitt 5

Administrativt samarbete och samordning med andra lnder

Artikel 34

Tillfälligt upphävande av tullförmåner

1. Parterna är överens om att administrativt samarbete och bistånd är av största vikt för genomförande och kontroll av den förmånliga tullbehandling som beviljas enligt detta kapitel och understryker sin beslutsamhet att bekämpa oegentligheter och bedrägeri i tullfrågor och därmed sammanhängande frågor.

2. Om en part på grundval av objektiva uppgifter konstaterar en underlåtenhet hos den andra parten att tillhandahålla administrativt samarbete eller bistånd, och/eller oegentligheter eller bedrägeri som omfattas av detta kapitel får den berörda parten tillfälligt avbryta den relevanta förmånsbehandlingen av den berörda produkten/de berörda produkterna i enlighet med denna artikel.

3. I denna artikel avses med underlåtenhet att tillhandahålla administrativt samarbete eller bistånd bland annat

a) att skyldigheten att kontrollera den berörda varans/de berörda varornas ursprungsstatus åsidosätts upprepade gånger,

b) att utförande av kontroll i efterhand av ursprungsintyg och/eller meddelande av kontrollresultaten upprepade gånger nekas eller otillbörligen fördröjs,

c) att beviljandet av tillstånd för att på plats kontrollera äktheten av handlingar eller riktigheten av uppgifter som är av betydelse för beviljandet av den berörda förmånsbehandlingen upprepade gånger nekas eller otillbörligen fördröjs.

4. Vid tillämpning av denna artikel får det fastställas att oegentligheter eller bedrägeri föreligger bland annat om importvolymen för en vara snabbt och utan tillfredsställande förklaring ökar i sådan utsträckning att den överstiger den andra partens normala produktionsnivå och exportkapacitet och det finns objektiva uppgifter om oegentligheter eller bedrägeri i detta sammanhang.

5. Förmånsbehandlingen får upphävas tillfälligt under följande förutsättningar:

a) Den part som på grundval av objektiva uppgifter fastställt underlåtenhet att tillhandahålla administrativt samarbete eller bistånd, och/eller oegentligheter eller ett bedrägeri från den andra partens sida ska utan oskäligt dröjsmål anmäla detta till associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 408.4 i detta avtal, tillsammans med de objektiva uppgifterna och, på grundval av alla relevanta uppgifter och objektiva fastställanden, inleda samråd i denna kommitté i syfte att finna en för båda parter godtagbar lösning.

b) Om parterna har inlett ett sådant samråd i associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor och inte har kunnat enas om en godtagbar lösning inom tre månader efter anmälan, får den berörda parten tillfälligt upphäva förmånsbehandlingen av den berörda varan/de berörda varorna. Åtgärden ska utan oskäligt dröjsmål anmälas till associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor.

c) Ett tillfälligt upphävande av förmånsbehandling enligt denna artikel får inte gå utöver vad som krävs för att skydda den berörda partens ekonomiska intressen. Det får gälla under en period av högst sex månader, som dock får förlängas om det på sista giltighetsdagen inte har skett någon förändring av de förhållanden som gav upphov till det ursprungliga upphävandet. Det ska bli föremål för regelbundet samråd i associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor, särskilt i syfte att få upphävandet avslutat upphävt så snart förutsättningarna för dess tillämpning inte längre föreligger.

6. Vardera parten ska i enlighet med sina interna förfaranden offentliggöra meddelanden till importörer om anmälningar enligt punkt 5 a, beslut enligt punkt 5 b och förlängning eller upphävande enligt punkt 5 c.

Artikel 35

Hantering av administrativa fel

Om de behöriga myndigheterna gör ett misstag vid sin hantering av exportförmånsordningen, särskilt vid tillämpningen av bestämmelserna i protokoll I till detta avtal rörande definitionen av begreppet ursprungsprodukter och metoder för administrativt samarbete, och misstaget får konsekvenser när det gäller importtullar, får den part som drabbas av dessa konsekvenser begära att associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 408.4 i detta avtal undersöker möjligheterna att vidta lämpliga åtgärder för att råda bot på situationen.

Artikel 36

Avtal med andra länder

1. Detta avtal ska inte hindra upprätthållande eller upprättande av tullunioner, frihandelsområden eller ordningar för gränstrafik, förutsatt att dessa inte är oförenliga med de handelsordningar som fastställs i avtalet.

2. Parterna ska på endera partens begäran samråda i associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 408.4 i detta avtal, om avtal om upprättande av tullunioner, frihandelsområden eller ordningar för gränstrafik och om andra viktiga frågor rörande deras respektive handelspolitik i förhållande till tredjeländer. Samråden ska i synnerhet hållas om ett tredjeland ansluter sig till EU så att unionens och Georgiens gemensamma intressen enligt detta avtal beaktas.

KAPITEL 2

Handelspolitiska skyddstgrder

Avsnitt 1

Allmnna skyddstgrder

Artikel 37

Allmänna bestämmelser

1. Parterna bekräftar sina rättigheter och skyldigheter enligt artikel XIX i Gatt 1994 och avtalet om skyddsåtgärder i bilaga 1A till WTO-avtalet (nedan kallat *avtalet om skyddsåtgärder*) och enligt artikel 5 i avtalet om jordbruk i bilaga 1A till WTO-avtalet (nedan kallat *jordbruksavtalet*).

2. De preferentiella ursprungsregler som fastställs i kapitel 1 (Nationell behandling och marknadstillträde för varor) i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal ska inte gälla för detta avsnitt.

3. Bestämmelserna i detta avsnitt ska inte omfattas av kapitel 14 (Tvistlösning) i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal.

Artikel 38

Öppenhet

1. Den part som inleder en skyddsåtgärdsundersökning ska underrätta den andra parten om detta, förutsatt att denne har ett väsentligt ekonomiskt intresse.

2. Trots vad som sägs i artikel 37 i detta avtal ska den part som inleder en skyddsåtgärdsundersökning och avser att tillämpa skyddsåtgärder, på begäran av den andra parten omedelbart lämna en särskild skriftlig underrättelse till den andra parten med alla relevanta upplysningar som lett till att skyddsåtgärdsundersökningen inleds och att skyddsåtgärderna tillämpas inbegripet, om relevant, upplysningar om att skyddsåtgärdsundersökningen inleds, de preliminära och slutgiltiga undersökningsresultaten samt ett erbjudande om möjlighet till samråd.

3. Vid tillämpning av denna artikel ska en part anses ha ett väsentligt ekonomiskt intresse om den tillhör de fem största leverantörerna av den importerade produkten under den senaste treårsperioden, mätt i absolut volym eller värde.

Artikel 39

Tillämpning av åtgärder

1. Om parterna inför skyddsåtgärder ska de sträva efter att införa dem på ett sådant sätt som i minsta möjliga utsträckning påverkar deras bilaterala handel.

2. Vid tillämpning av punkt 1 i denna artikel gäller att om en part anser att de rättsliga kraven för införande av definitiva skyddsåtgärder är uppfyllda och avser tillämpa sådana åtgärder ska den parten underrätta den andra parten och ge den möjlighet att hålla bilaterala samråd. Om ingen tillfredsställande lösning har nåtts inom 30 dagar efter underrättelsen får den importerande parten anta lämpliga åtgärder för att avhjälpa problemet.

Avsnitt 2

Antidumpnings- och utjmningstgrder

Artikel 40

Allmänna bestämmelser

1. Parterna bekräftar sina rättigheter och skyldigheter enligt artikel VI i Gatt 1994, avtalet om tillämpning av artikel VI i Gatt 1994 i bilaga 1A till WTO-avtalet (nedan kallat *antidumpningsavtalet*) och avtalet om subventioner och utjämningsåtgärder i bilaga 1A till WTO-avtalet (nedan kallat *subventionsavtalet*).

2. De preferentiella ursprungsregler som fastställs i kapitel 1 (Nationell behandling och marknadstillträde för varor) i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal ska inte gälla för detta avsnitt.

3. Bestämmelserna i detta avsnitt ska inte omfattas av kapitel 14 (Tvistlösning) i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal.

Artikel 41

Öppenhet

1. Parterna är överens om att antidumpnings- och utjämningsåtgärder bör användas i full överensstämmelse med kraven i antidumpningsavtalet respektive subventionsavtalet och bygga på ett rättvist och öppet system.

2. Parterna ska omedelbart efter införandet av provisoriska åtgärder och före det slutgiltiga avgörandet säkerställa en fullständig och ändamålsenlig redogörelse för alla de viktigaste omständigheter och överväganden som ligger till grund för beslutet att vidta åtgärder, utan att det påverkar tillämpningen av artikel 6.5 i antidumpningsavtalet och artikel 12.4 i subventionsavtalet. Redogörelsen ska göras skriftligen, och berörda parter ska ges tillräcklig tid att lämna synpunkter.

3. Förutsatt att detta inte medför en onödig försening av undersökningen ska varje berörd part ges möjlighet att höras, så att den kan lämna synpunkter under antidumpnings- och antisubventionsundersökningarna.

Artikel 42

Beaktande av allmänintresset

En part får inte vidta antidumpnings- eller utjämningsåtgärder i de fall där man, utifrån de uppgifter som erhållits under undersökningens gång, kan dra en klar slutsats att det inte ligger i allmänintresset att vidta sådana åtgärder. Allmänintresset ska fastställas på grundval av en samlad bedömning av alla berörda parters intressen, inbegripet den inhemska industrins, användarnas, konsumenternas och importörernas intressen i den mån de har lämnat in relevanta uppgifter till de undersökande myndigheterna.

Artikel 43

Regel om lägsta tull

Om en part beslutar att införa en preliminär eller slutgiltig antidumpnings- eller utjämningstull, får storleken på denna tull inte överstiga dumpningsmarginalen eller de totala utjämningsbara subventionerna, utan den bör vara lägre än dumpningsmarginalen eller de totala utjämningsbara subventionerna om en sådan lägre tull är tillräcklig för att avhjälpa skadan för den inhemska industrin.

KAPITEL 3

Tekniska handelshinder, standardisering, metrologi, ackreditering och bedmning av verensstmmelse

Artikel 44

Tillämpningsområde och definitioner

1. Detta kapitel gäller för utarbetande, fastställande och tillämpning av standarder, tekniska föreskrifter samt förfaranden för bedömning av överensstämmelse enligt definitionerna i avtalet om tekniska handelshinder i bilaga 1A till WTO-avtalet (nedan kallat *TBT-avtalet*), som kan påverka varuhandeln mellan parterna.

2. Trots vad som sägs i punkt 1 gäller detta kapitel inte för sanitära och fytosanitära åtgärder enligt definitionerna i bilaga A till avtalet om tillämpning av sanitära och fytosanitära åtgärder i bilaga 1A till WTO-avtalet (nedan kallat *SPS-avtalet*), eller för inköpsspecifikationer som utarbetats av offentliga myndigheter för dessa myndigheters produktions- eller förbrukningskrav.

3. I detta kapitel ska definitionerna i bilaga 1 till TBT-avtalet gälla.

Artikel 45

Bekräftelse av avtalet om tekniska handelshinder

Parterna bekräftar sina befintliga rättigheter och skyldigheter gentemot varandra enligt TBT-avtalet, som härmed införlivas i detta avtal och utgör en del av det.

Artikel 46

Tekniskt samarbete

1. Parterna ska stärka sitt samarbete på området för standarder, tekniska föreskrifter, metrologi, marknadsövervakning samt system för ackreditering och bedömning av överensstämmelse i syfte att öka den ömsesidiga förståelsen av sina respektive system och underlätta tillträdet till sina respektive marknader. De kan i detta syfte inleda dialoger om reglering på såväl övergripande som sektorsspecifik nivå.

2. I sitt samarbete ska parterna sträva efter att fastställa, utveckla och främja handelsunderlättande initiativ som kan omfatta, men inte är begränsade till, att

a) stärka regleringssamarbetet genom utbyte av uppgifter och erfarenheter samt genom vetenskapligt och tekniskt samarbete i syfte att förbättra kvaliteten på deras tekniska föreskrifter, standarder, marknadsövervakning, bedömning av överensstämmelse och ackreditering samt utnyttja regleringsresurserna på ett effektivt sätt,

b) främja och uppmuntra samarbete mellan deras respektive offentliga eller privata organ som ansvarar för metrologi, standardisering, marknadsövervakning, bedömning av överensstämmelse och ackreditering,

c) främja utveckling av högkvalitativ infrastruktur för standardisering, metrologi, ackreditering, bedömning av överensstämmelse och systemet för marknadsövervakning i Georgien,

d) främja Georgiens deltagande i verksamheten inom relevanta europeiska organisationer,

e) sträva efter att finna lösningar på tekniska handelshinder som kan uppstå, och

f) när så är lämpligt sträva efter att samordna deras ståndpunkter i frågor av gemensamt intresse när det gäller internationell handel och reglerande organisationer som WTO och FN:s ekonomiska kommission för Europa (nedan kallad *Unece*).

Artikel 47

Tillnärmning av tekniska föreskrifter, standarder och bedömning av överensstämmelse

1. Georgien ska med beaktande av sina prioriteringar för tillnärmning inom olika sektorer vidta nödvändiga åtgärder för att gradvis uppnå tillnärmning med unionens tekniska föreskrifter, standarder och motsvarande system för metrologi, ackreditering och bedömning av överensstämmelse samt med systemet för marknadsövervakning, och förbinda sig att följa de principer och den praxis som fastställs i relevanta delar av unionens regelverk (en vägledande förteckning finns i bilaga III-B till detta avtal). En förteckning över åtgärderna för tillnärmning anges i bilaga III-A till detta avtal, vilken får ändras genom ett beslut av associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 408.4 i detta avtal.

2. I syfte att uppnå dessa mål ska Georgien

a) med beaktande av sina prioriteringar gradvis närma sin lagstiftning till de relevanta delarna av unionens regelverk, och

b) uppnå och upprätthålla den administrativa och institutionella effektivitet som är nödvändig för att åstadkomma det effektiva och öppna system som krävs för genomförandet av detta kapitel.

3. Georgien ska avstå från att ändra sin övergripande och sektorsspecifika lagstiftning på de prioriterade områdena för tillnärmning, utom för att stegvis närma sådan lagstiftning till motsvarande bestämmelser i unionens regelverk och för att upprätthålla denna tillnärmning, och ska anmäla alla sådana ändringar av sin inhemska lagstiftning till unionen.

4. Georgien ska sörja för och underlätta sina behöriga nationella organs deltagande i europeiska och internationella organisationer för standardisering, legal och grundläggande metrologi samt bedömning av överensstämmelse, inbegripet ackreditering, i enlighet med deras respektive verksamhetsområden och den form av medlemskap som är tillgänglig för dem.

5. Med sikte på att integrera sitt standardiseringssystem ska Georgien bemöda sig om att dess standardiseringsorgan

a) gradvis införlivar de europeiska standarderna (EN) som nationella standarder, inbegripet de harmoniserade europeiska standarderna, vars frivilliga användning förutsätts överensstämma med den unionslagstiftning som införlivats med georgisk lagstiftning,

b) samtidigt med införlivandet drar tillbaka motstridiga nationella standarder,

c) gradvis uppfyller de övriga villkoren för fullt medlemskap i de europeiska standardiseringsorganisationerna.

Artikel 48

Avtal om bedömning av överensstämmelse och godtagande av industriprodukter (ACAA-avtal)

Parterna får slutligen enas om att till detta avtal foga ett avtal om bedömning av överensstämmelse och godtagande av industriprodukter (nedan kallat *ACAA-avtal*) i form av ett protokoll som omfattar en eller flera sektorer som parterna enats om efter det att unionen har kontrollerat att Georgiens relevanta övergripande och sektorsspecifika lagstiftning, institutioner och standarder fullt ut tillnärmats dem som gäller i unionen. Ett sådant ACAA-avtal kommer att föreskriva att handeln mellan parterna med produkter inom de sektorer som omfattas av avtalet ska ske på samma villkor som handeln med sådana produkter mellan medlemsstaterna.

Artikel 49

Märkning och etikettering

1. Utan att det påverkar bestämmelserna i artiklarna 47 och 48 i detta avtal, och med hänsyn till tekniska föreskrifter för etiketterings- eller märkningskrav, bekräftar parterna principerna i kapitel 2.2 i TBT-avtalet enligt vilka sådana krav inte får utarbetas, fastställas eller tillämpas med avsikt eller med verkan att skapa onödiga hinder för den internationella handeln. Därför får sådana etiketterings- eller märkningskrav inte vara mer handelsbegränsande än vad som är nödvändigt för att uppfylla ett legitimt mål, med hänsyn till de risker som skulle uppstå om målet inte uppnås.

2. I fråga om obligatorisk märkning eller etikettering i synnerhet är parterna överens om följande:

a) Parterna kommer att sträva efter att minimera sina behov av märkning eller etikettering, utom när det krävs för antagande av unionens regelverk på detta område och för skydd av hälsa, säkerhet eller miljö, eller av andra rimliga samhällspolitiska skäl.

b) Parterna får specificera etiketternas eller märkningens form, men får inte kräva godkännande, registrering eller certifiering av etiketter.

c) Parterna behåller rätten att kräva att uppgifterna på etiketterna eller märkningen ska vara på ett angivet språk.

KAPITEL 4

Sanitra och fytosanitra tgrder

Artikel 50

Mål

1. Syftet med detta kapitel är att underlätta handeln mellan parterna med råvaror som omfattas av sanitära och fytosanitära åtgärder (SPS-åtgärder), inbegripet alla åtgärder som förtecknas i bilaga IV till detta avtal, och samtidigt skydda människors, djurs och växters liv eller hälsa genom att

a) säkerställa fullständig öppenhet när det gäller åtgärder som är tillämpliga på handel och som förtecknas i bilaga IV till detta avtal,

b) närma Georgiens regleringssystem till unionens,

c) erkänna djurhälso- och växtskyddsstatusen hos respektive parter och tillämpa principen om regionalisering,

d) upprätta en mekanism för erkännande av likvärdighet av åtgärder som bibehålls av en part och som förtecknas i bilaga IV till detta avtal,

e) fortsätta genomföra SPS-avtalet,

f) upprätta mekanismer och förfaranden för förenklade handelsprocedurer, och

g) förbättra kommunikationen och samarbetet mellan parterna när det gäller de åtgärder som förtecknas i bilaga IV till detta avtal.

2. Dessutom syftar detta kapitel till att parterna ska nå fram till en gemensam uppfattning om djurskyddskrav.

Artikel 51

Multilaterala skyldigheter

Parterna bekräftar sina rättigheter och skyldigheter enligt WTO-avtalet, särskilt SPS-avtalet.

Artikel 52

Tillämpningsområde

Detta kapitel ska gälla för alla sanitära och fytosanitära åtgärder som en part vidtar och som direkt eller indirekt kan påverka handeln mellan parterna, inbegripet alla åtgärder som förtecknas i bilaga IV till detta avtal. Detta tillämpningsområde påverkar inte det område som omfattas av tillnärmning enligt artikel 55 i detta avtal.

Artikel 53

Definitioner

I detta kapitel gäller följande definitioner:

1. *sanitära åtgärder eller fytosanitära åtgärder:* åtgärder enligt definitionen i punkt 1 i bilaga A till SPS-avtalet (SPS-åtgärder).

2. *djur:* djur enligt definitionerna i *Terrestrial Animal Health Code* eller *Aquatic Animal Health Code* som upprättats av Världsorganisationen för djurhälsa (nedan kallad *OIE*).

3. *animaliska produkter:* produkter av animaliskt ursprung inbegripet produkter från vattenlevande djur enligt OIE:s *Aquatic Animal Health Code*.

4. *animaliska biprodukter som inte är avsedda att användas som livsmedel:* hela djurkroppar eller delar av djur, produkter av animaliskt ursprung eller andra produkter framställda av djur som inte är avsedda att användas som livsmedel enligt förteckningen i del 2(II) i bilaga IV-A till detta avtal.

5. *växter:* levande växter och specificerade levande växtdelar, inbegripet fröer och embryonalt material:

a) frukt, i botanisk mening, dock inte konserverad genom djupfrysning,

b) grönsaker, dock inte konserverade genom djupfrysning,

c) knölar, stamknölar, rotknölar, jordstammar,

d) snittblommor,

e) grenar med bladverk,

f) avskurna träd med bladverk,

g) vävnadskulturer av växter,

h) blad, bladverk,

i) levande pollen, och

j) okuleringsris, sticklingar, ympris.

6. *växtprodukter:* produkter från växter som är obearbetade eller som genomgått en enkel bearbetning, såvida de inte är växter enligt del 3 i bilaga IV-A till detta avtal.

7. *frön:* frön i botanisk mening avsedda för plantering.

8. *skadegörare:* varje art, underart eller biotyp av växt, djur eller patogen smittkälla som kan vara skadlig för växter eller växtprodukter.

9. *skyddad zon:* en zon i den mening som avses i artikel 2.1 h i rådets direktiv 2000/29/EG av den 8 maj 2000 om skyddsåtgärder mot att skadegörare på växter eller växtprodukter förs in till gemenskapen och mot att de sprids inom gemenskapen eller i bestämmelser som ersätter detta direktiv.

10. *djursjukdom:* en kliniskt eller patologiskt konstaterad infektion hos ett djur.

11. *sjukdomar inom vattenbruk*: en klinisk eller icke-klinisk infektion med en eller flera av de etiologiska smittämnen som anges i OIE:s *Aquatic Animal Health Code*.

12. *infektion hos djur*: den situation där ett djur är värd för ett smittämne med eller utan kliniska eller patologiska belägg för en infektion.

13. *djurskyddsnormer*: normer för djurskydd som utvecklas och tillämpas av parterna och, i tillämpliga fall, i överensstämmelse med OIE:s normer.

14. *skälig sanitär och fytosanitär skyddsnivå:* skälig sanitär och fytosanitär skyddsnivå enligt definitionen i punkt 5 i bilaga A till SPS-avtalet.

15. *region:* vad djurhälsa beträffar, en zon eller en region enligt definitionen i OIE:s *Terrestrial Animal Health Code* och för vattenbruk en zon enligt definitionen i OIE:s *International Aquatic and Animal Health Code*. När det gäller unionen avses med *territorium* eller *land* unionens territorium.

16. *skadegörarfritt område:* ett område som konstaterats vara fritt från en särskild skadegörare på grundval av vetenskapliga belägg och där, i tillämpliga fall, detta tillstånd upprätthålls officiellt.

17. *regionalisering:* begreppet regionalisering som det beskrivs i artikel 6 i SPS-avtalet.

18. *sändning av djur eller animaliska produkter*: ett antal djur eller en mängd animaliska produkter av samma typ, som omfattas av samma intyg eller dokument, transporteras med samma transportmedel, avsänds av en enda avsändare och har sitt ursprung i samma exporterande part eller samma region eller regioner i parten. En sändning av djur kan bestå av en eller flera varor eller partier.

19. *sändning av växter eller växtprodukter:* en mängd växter, växtprodukter och/eller andra föremål som flyttas från en part till den andra parten och som omfattas av ett enda sundhetsintyg, när ett sådant är nödvändigt. En sändning kan bestå av en eller flera varor eller partier.

20. *parti:* ett antal enheter av en och samma vara som karakteriseras av att de har samma sammansättning och ursprung och utgör en del av en sändning.

21. *likvärdighet vid handel (nedan kallad likvärdighet):* då de åtgärder enligt bilaga IV till detta avtal som tillämpas i den exporterande parten, oavsett om dessa skiljer sig från de åtgärder enligt den bilagan som tillämpas i den importerande parten eller ej, objektivt når upp till den importerande partens skäliga skyddsnivå eller godtagbara risknivå.

22. *sektor:* produktions- eller handelsstruktur för en produkt eller en kategori av produkter i en part.

23. *delsektor:* en väldefinierad och kontrollerad del av en sektor.

24. *vara:* de produkter eller föremål som avses i punkterna 2–7.

25. *särskilt importtillstånd:* ett formellt förhandstillstånd av en behörig myndighet i den importerande parten utställt till en enskild importör som ett villkor för import av en enstaka sändning eller flera sändningar av en vara från den exporterande parten inom ramen för detta kapitel.

26. *arbetsdagar:* veckodagar utom söndagar, lördagar och allmänna helgdagar i någon av parterna.

27. *inspektion:* undersökning av varje aspekt av foder, livsmedel, djurhälsa och djurskydd för att kontrollera efterlevnaden av de rättsliga kraven i foder- och livsmedelslagstiftningen samt bestämmelserna avseende djurhälsa och djurskydd.

28. *växtskyddskontroll:* officiell okulär undersökning av växter, växtprodukter eller andra reglerade föremål för att fastställa eventuell förekomst av skadegörare och/eller fastställa överensstämmelse med de fytosanitära bestämmelserna.

29. *kontroll:* kontroll av huruvida specificerade krav har uppfyllts, genom undersökning och bedömning av sakligt underlag.

Artikel 54

Behöriga myndigheter

Parterna ska underrätta varandra om struktur, organisation och uppdelning av befogenheter mellan sina behöriga myndigheter vid det första mötet i den underkommitté för sanitära och fytosanitära frågor (nedan kallad *SPS-underkommittén*) som avses i artikel 65 i detta avtal. Parterna ska underrätta varandra om varje ändring i struktur, organisation och uppdelning av befogenheter, även för kontaktpunkterna, som gäller dessa behöriga myndigheter.

Artikel 55

Gradvis tillnärmning

1. Georgien ska fortsätta att gradvis närma sin lagstiftning på det sanitära och fytosanitära området, sin djurskyddslagstiftning samt andra lagstiftningsåtgärder enligt bilaga IV till detta avtal till unionslagstiftningen i enlighet med de principer och förfaranden som anges i bilaga XI till detta avtal.

2. Parterna ska samarbeta i fråga om gradvis tillnärmning och kapacitetsuppbyggnad.

3. SPS-underkommittén ska regelbundet övervaka genomförandet av tillnärmningsprocessen, enligt bilaga XI till detta avtal, i syfte att tillhandahålla nödvändiga rekommendationer för tillnärmningen.

4. Senast sex månader efter detta avtals ikraftträdande ska Georgien lämna in en förteckning över den unionslagstiftning på det sanitära och fytosanitära området samt på djurskyddsområdet liksom annan unionslagstiftning enligt bilaga IV till detta avtal som Georgien ska närma sin lagstiftning till. Förteckningen ska delas upp i prioriterade områden, inom vilka handeln med en viss vara eller varugrupp ska underlättas genom tillnärmning. Denna förteckning över tillnärmning ska fungera som referensdokument för genomförandet av detta kapitel.

Artikel 56

Erkännande i handelssyfte av djurhälso- och skadegörarstatus och regionala villkor

Erkännande av status för djursjukdomar, infektioner hos djur eller skadegörare

1. I fråga om djursjukdomar och infektioner hos djur (inbegripet zoonoser) ska följande gälla:

a) Den importerande parten ska i handelssyfte erkänna djurhälsostatusen hos den exporterande parten eller dess regioner som den konstateras i enlighet med förfarandet i bilaga VI till detta avtal, när det gäller de djursjukdomar som anges i bilaga V-A till detta avtal.

b) När en part anser att den på sitt territorium eller i en region på sitt territorium har en speciell status för en särskild djursjukdom som avviker från dem som förtecknas i bilaga V-A till detta avtal, kan denna part begära erkännande av denna status enligt det förfarande som fastställs i del C i bilaga VI till detta avtal. I detta hänseende får den importerande parten begära garantier, åtföljda av en förklarande anmärkning, vad beträffar import av levande djur och animaliska produkter som står i överensstämmelse med den status parterna kommit överens om.

c) Parterna erkänner som grundval för handeln dem emellan statusen för territorier eller regioner eller statusen i en sektor eller delsektor i parterna vad beträffar prevalens eller incidens av en annan djursjukdom än de som förtecknas i bilaga V-A till detta avtal, eller vad beträffar infektioner hos djur och/eller därmed sammanhängande risker, beroende på vad som är tillämpligt, som den definieras av OIE. I detta hänseende får den importerande parten vid import av levande djur och animaliska produkter begära garantier som är avpassade till den definierade statusen i enlighet med OIE:s rekommendationer.

d) Utan att det påverkar tillämpningen av artiklarna 58, 60 och 64 i detta avtal och om inte den importerande parten reser uttrycklig invändning och begär stöd- eller tilläggsupplysningar, samråd och/eller kontroll, ska vardera parten utan oskäligt dröjsmål vidta de lagstiftningsåtgärder och administrativa åtgärder som behövs för handeln enligt bestämmelserna i led a, b och c i denna punkt.

2. I fråga om skadegörare ska följande gälla:

a) Parterna erkänner i handelssyfte den status när det gäller skadegörare som anges i bilaga V-B som fastställs i enlighet med bilaga VI-B.

b) Utan att det påverkar tillämpningen av artiklarna 58, 60 och 64 i detta avtal och om inte den importerande parten reser uttrycklig invändning och begär stöd- eller tilläggsupplysningar, samråd och/eller kontroll, ska vardera parten utan oskäligt dröjsmål vidta de lagstiftningsåtgärder och administrativa åtgärder som behövs för handeln enligt bestämmelserna i led a i denna punkt.

Erkännande av regionalisering/zonindelning, skadegörarfria områden och skyddade zoner

3. Parterna erkänner begreppet regionalisering och skadegörarfria områden enligt den relevanta internationella växtskyddskonventionen (IPPC) från 1997 och FAO:s internationella standarder för fytosanitära åtgärder, liksom begreppet skyddade zoner enligt direktiv 2000/29/EG, och är överens om att tillämpa dessa i handeln sig emellan.

4. Parterna är överens om att beslut om regionalisering för de djur- och fisksjukdomar som förtecknas i bilaga V-A till detta avtal och för de skadegörare som förtecknas i bilaga V-B till detta avtal ska fattas enligt bestämmelserna i delarna A och B i bilaga VI till detta avtal.

5. Vad beträffar djursjukdomar ska den exporterande part som söker erkännande av sitt beslut om regionalisering hos den importerande parten, i enlighet med bestämmelserna i artikel 58 i detta avtal, anmäla sina åtgärder med fullständiga förklaringar och underlag vad gäller bedömningar och beslut. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 59 i detta avtal och om inte den importerande parten reser uttrycklig invändning och begär tilläggsupplysningar, samråd och/eller kontroll inom 15 arbetsdagar från det att anmälan mottagits ska det anmälda beslutet om regionalisering anses godtaget.

De samråd som avses i första stycket i denna punkt ska äga rum i enlighet med artikel 59.3 i detta avtal. Den importerande parten ska bedöma tilläggsupplysningarna inom 15 arbetsdagar från det att de mottagits. Den kontroll som avses i första stycket i denna punkt ska utföras i enlighet med artikel 62 i detta avtal inom 25 arbetsdagar från det att begäran om kontroll mottagits.

6. Vad skadegörare beträffar ska vardera parten försäkra sig om att det vid handel med växter, växtprodukter och andra föremål på lämpligt sätt tas hänsyn till statusen för skadegörare i ett område som erkänns som en skyddad zon eller som ett skadegörarfritt område av den andra parten. Den part som söker erkännande av ett skadegörarfritt område hos den andra parten ska anmäla sina åtgärder och på begäran tillhandahålla fullständiga förklaringar och underlag för upprättandet och bibehållandet av detta, med ledning av lämpliga FAO- eller IPPC-standarder, inbegripet de internationella standarderna för fytosanitära åtgärder. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 64 i detta avtal och om inte en importerande part reser uttrycklig invändning och begär tilläggsupplysningar, samråd och/eller kontroll inom tre månader efter anmälan ska det anmälda beslutet om regionalisering avseende ett skadegörarfritt område anses godtaget.

De samråd som avses i första stycket i denna punkt ska äga rum i enlighet med artikel 59.3 i detta avtal. Den importerande parten ska bedöma tilläggsupplysningarna inom tre månader från det att de mottagits. Den kontroll som avses i första stycket i denna punkt ska utföras i enlighet med artikel 62 i detta avtal inom tolv månader från det att begäran om kontroll mottagits, med hänsyn tagen till skadegörarens biologi och den berörda grödan.

7. När förfarandena enligt punkterna 4–6 slutförts och utan att det påverkar tillämpningen av artikel 64 i detta avtal ska vardera parten utan oskäligt dröjsmål vidta de lagstiftningsåtgärder och administrativa åtgärder som behövs för att handel ska kunna drivas på denna grund.

Delområdesindelning

8. Parterna får fortsätta diskussionerna om delområdesindelning.

Artikel 57

Erkännande av likvärdighet

1. Likvärdighet kan erkännas med avseende på

a) en enstaka åtgärd,

b) en grupp åtgärder, eller

c) ett system som tillämpas på en sektor, en delsektor, en vara eller en varugrupp.

2. I fråga om erkännande av likvärdighet ska parterna följa det förfarande som anges i punkt 3 i denna artikel. Detta förfarande ska inbegripa påvisande av objektiva belägg för likvärdighet från den exporterande partens sida och objektiv bedömning av dessa belägg från den importerande partens sida. Denna bedömning kan omfatta inspektioner eller kontroller.

3. På den exporterande partens begäran rörande erkännande av likvärdighet enligt punkt 1 i denna artikel ska parterna, utan dröjsmål och inom tre månader från det att en sådan begäran mottagits av den importerande parten, inleda samrådsförfarandet som ska inbegripa de steg som anges i bilaga VIII till detta avtal. Om den exporterande parten gör ett antal framställningar ska parterna på begäran av den importerande parten inom den SPS-underkommitté som avses i artikel 65 i detta avtal komma överens om en tidsplan för att inleda och genomföra det förfarande som avses i den här punkten.

4. Georgien ska underrätta unionen så snart som tillnärmning har uppnåtts i fråga om en åtgärd, en grupp åtgärder eller ett system enligt punkt 1 i denna artikel till följd av den övervakning som föreskrivs i artikel 55.3 i detta avtal. Detta faktum ska kunna ligga till grund för en begäran från Georgien om att inleda förfarandet för erkännande av likvärdighet av de berörda åtgärderna i enlighet med punkt 3 i denna artikel.

5. Såvida inte annat överenskommits ska den importerande parten ha avslutat det förfarande för erkännande av likvärdighet som avses i punkt 3 i denna artikel inom 360 dagar efter att från den exporterande parten ha mottagit begäran med belägg för likvärdigheten. Denna tidsfrist får förlängas för säsonggrödor när det är motiverat att dröja med bedömningen för att möjliggöra kontroll under en lämplig del av en grödas växtperiod.

6. Den importerande parten ska fastställa likvärdigheten när det gäller växter, växtprodukter och andra föremål i enlighet med relevanta internationella standarder för fytosanitära åtgärder.

7. Den importerande parten får permanent eller tillfälligt upphäva likvärdighet på basis av ändringar som den ena parten gjort av åtgärder som påverkar likvärdigheten, under förutsättning att förfarandena nedan följs:

a) Enligt bestämmelserna i artikel 58.2 i detta avtal ska den exporterande parten underrätta den importerande parten om varje förslag till ändring av åtgärder för vilka likvärdighet har erkänts och om de troliga verkningarna av de föreslagna åtgärderna på den likvärdighet som erkänts. Inom 30 dagar från mottagandet av denna underrättelse ska den importerande parten underrätta den exporterande parten om huruvida likvärdighet fortsättningsvis kommer att erkännas eller inte på grundval av de föreslagna åtgärderna.

b) Enligt bestämmelserna i artikel 58.2 i detta avtal ska den importerande parten omedelbart underrätta den exporterande parten om varje förslag till ändring av åtgärder som ligger till grund för erkännande om likvärdighet och om de troliga verkningarna av de föreslagna åtgärderna på den likvärdighet som har erkänts. För den händelse att den importerande parten inte fortsätter att erkänna likvärdighet, kan parterna komma överens om villkoren för att på nytt inleda det förfarande som avses i punkt 3 i denna artikel på grundval av de föreslagna åtgärderna.

8. Den importerande parten har ensam ansvaret för att besluta om erkännande eller tillfälligt eller permanent upphävande av likvärdighet i enlighet med sin lagstiftning och administrativa ram. Den parten ska skriftligen förse den exporterande parten med de fullständiga förklaringar och underlag som legat till grund för bedömningar och beslut som omfattas av denna artikel. I händelse av icke-erkännande eller tillfälligt eller permanent upphävande av likvärdighet ska den importerande parten för den exporterande parten ange på vilka villkor som förfarandet enligt punkt 3 kan inledas.

9. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 64 i detta avtal får den importerande parten inte permanent eller tillfälligt upphäva likvärdigheten innan endera partens föreslagna nya åtgärder trätt i kraft.

10. Om den importerande parten formellt erkänner likvärdigheten på grundval av samrådsförfarandet enligt bilaga VIII till detta avtal, ska SPS-underkommittén i enlighet med förfarandet i artikel 65.5 i detta avtal avge en förklaring om likvärdighet i handeln mellan parterna. Detta beslut får även omfatta färre fysiska kontroller vid gränserna, förenklade intyg och förfaranden för "för-listning" för anläggningar beroende på vad som är lämpligt.

Likvärdighetsstatusen ska förtecknas i bilaga XII till detta avtal.

Artikel 58

Öppenhet och utbyte av information

1. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 59 i detta avtal ska parterna samarbeta för att öka den ömsesidiga förståelsen av varandras officiella kontrollstruktur och kontrollmekanismer som ansvarar för tillämpningen av de åtgärder som förtecknas i bilaga IV till detta avtal och resultaten av strukturen och mekanismerna. Detta kan uppnås bland annat genom rapporter om internationella revisioner när dessa offentliggörs och genom informationsutbyte mellan parterna om resultaten av dessa revisioner eller annan information, beroende på vad som är lämpligt.

2. Inom ramen för den tillnärmning av lagstiftningen som avses i artikel 55 i detta avtal eller det erkännande av likvärdighet som avses i artikel 57 i detta avtal ska parterna hålla varandra underrättade om ändringar som antas när det gäller lagstiftning eller andra förfaranden på de berörda områdena.

3. I detta sammanhang ska unionen i god tid underrätta Georgien om ändringar av unionslagstiftningen för att Georgien ska kunna överväga ändringar av sin egen lagstiftning i enlighet med dessa.

Parterna bör samarbeta på den nivå som är nödvändig för att underlätta överlämnande av lagstiftningshandlingar på begäran av endera parten.

I detta syfte ska vardera parten informera den andra parten om sina kontaktpunkter. Parterna ska också underrätta varandra om alla eventuella ändringar av kontaktpunkterna.

Artikel 59

Anmälan, samråd och underlättande av kommunikation

1. Vardera parten ska inom två arbetsdagar skriftligen till den andra parten anmäla alla allvarliga eller betydande risker för människors, djurs eller växters hälsa, inbegripet alla akut nödvändiga födoämneskontroller eller situationer där det finns en klart identifierad risk för allvarliga hälsoeffekter som hänger samman med förtäring av animaliska produkter eller växtprodukter, i synnerhet

a) alla åtgärder som påverkar regionaliseringsbeslut enligt artikel 56 i detta avtal,

b) förekomst eller utveckling av varje djursjukdom som förtecknas i bilaga V-A till detta avtal eller av reglerade skadegörare som förtecknas i bilaga V-B till detta avtal,

c) rön av epidemiologisk betydelse eller betydande associerade risker när det gäller djursjukdomar och skadegörare som inte förtecknas i bilagorna V-A och V-B till detta avtal eller som är nya djursjukdomar eller skadegörare, och

d) varje ytterligare åtgärd, utöver de grundläggande krav som gäller för parternas respektive åtgärder, som vidtas för att bekämpa eller utrota djursjukdomar eller skadegörare eller för att skydda folkhälsan eller växters hälsa samt alla ändringar av sjukdomsförebyggande program, inbegripet vaccinationsprogram.

2. En skriftlig anmälan ska göras till de kontaktpunkter som avses i artikel 58.1 i detta avtal.

Med skriftlig anmälan avses en anmälan per post, fax eller e-post.

3. Om en part är allvarligt oroad över en risk i fråga om människors, djurs eller växters hälsa, ska samråd om situationen på begäran av den parten hållas så snart som möjligt och under alla omständigheter senast 15 arbetsdagar efter den dag då begäran gjordes. Vardera parten ska i sådana situationer sträva efter att ställa all den information till förfogande som behövs för att undvika störningar i handeln och för att nå en ömsesidigt godtagbar lösning som är förenlig med skydd av människors, djurs och växters hälsa.

4. På begäran av en part ska samråd om djurskydd hållas så snart som möjligt och, under alla omständigheter, senast 20 arbetsdagar efter den dag då anmälan gjordes. Vardera parten ska i sådana situationer sträva efter att tillhandahålla alla begärda upplysningar.

5. På begäran av en part ska det samråd som avses i punkterna 3 och 4 i denna artikel hållas som video- eller telefonkonferens. Den part som begärt samråd ska svara för att det förs protokoll vid samrådet som formellt ska godkännas av parterna. För detta godkännande ska bestämmelserna i artikel 58.3 i detta avtal tillämpas.

6. Ett system för snabb varning och en mekanism för tidig varning som tillämpas av båda parter för alla veterinära och fytosanitära nödsituationer kommer att införas i ett senare skede när Georgien har infört den lagstiftning som krävs på detta område och skapat förutsättningar för att systemen fungerar på plats.

Artikel 60

Handelsvillkor

1. Importvillkor före erkännande av likvärdighet:

a) Parterna är överens om att tillämpa villkor före erkännande av likvärdighet vid import av alla varor som omfattas av bilaga IV-A till detta avtal samt punkterna 2 och 3 i bilaga IV-C till detta avtal. Utan att det påverkar tillämpningen av beslut enligt artikel 56 i detta avtal ska den importerande partens importvillkor tillämpas för den exporterande partens hela territorium. När detta avtal träder i kraft och i enlighet med bestämmelserna i artikel 58 i detta avtal ska den importerande parten underrätta den exporterande parten om sina sanitära och/eller fytosanitära importkrav för varor som avses i bilagorna IV-A och IV-C till detta avtal. Dessa upplysningar ska i förekommande fall inbegripa förlagor till officiella intyg eller deklarationer eller kommersiella dokument, som föreskrivs av den importerande parten.

b) i) Alla ändringar eller förslag till ändringar av de villkor som avses i punkt 1 a i denna artikel ska göras i enlighet med de relevanta anmälningsförfarandena i SPS-avtalet.

ii) Utan att det påverkar tillämpningen av bestämmelserna i artikel 64 i detta avtal ska den importerande parten ta hänsyn till tiden för transport mellan parterna vid fastställandet av datum för ikraftträdande av de ändrade villkor som avses i punkt 1 a i denna artikel.

iii) Om den importerande parten inte uppfyller de krav på anmälan som avses i punkt 1 a i denna artikel ska den fortsätta att godta det intyg som garanterar de tidigare gällande villkoren upp till 30 dagar efter det att de förändrade importvillkoren trätt i kraft.

2. Importvillkor efter erkännande av likvärdighet:

a) Inom 90 dagar efter dagen för beslutet om erkännande enligt artikel 57.10 i detta avtal ska parterna vidta alla de lagstiftningsåtgärder och administrativa åtgärder som är nödvändiga för att tillämpa detta erkännande och på basis av detta möjliggöra handel mellan parterna med de varor som avses i bilaga IV-A till detta avtal och i punkterna 2 och 3 i bilaga IV-C till detta avtal. För dessa varor får förlagan till det officiella intyg eller dokument som den importerande parten kräver ersättas med ett intyg som utformas enligt bilaga X-B till detta avtal.

b) För varor inom sektorer och delsektorer för vilka inte alla åtgärder erkänns som likvärdiga ska handeln fortsätta att bedrivas enligt de villkor som avses i punkt 1 a i denna artikel. På begäran av den exporterande parten ska bestämmelserna i punkt 5 i denna artikel tillämpas.

3. Från och med dagen för detta avtals ikraftträdande ska de varor som avses i bilaga IV-A till detta avtal och i punkt 2 i bilaga IV-C till detta avtal inte vara beroende av importtillstånd mellan parterna.

4. För villkor som inverkar på handel med de varor som avses i punkt 1 a i denna artikel ska parterna på begäran av den exporterande parten inleda samråd i SPS-underkommittén enligt bestämmelserna i artikel 65 i detta avtal för att komma överens om alternativa villkor eller tilläggsvillkor för import från den importerande partens sida. Sådana alternativa villkor eller tilläggsvillkor för import får i förekommande fall baseras på åtgärder från den exporterande partens sida som erkänns som likvärdiga av den importerande parten. Om överenskommelse nås ska den importerande parten inom 90 dagar vidta de lagstiftningsåtgärder och/eller administrativa åtgärder som är nödvändiga för att möjliggöra import på grundval av de överenskomna importvillkoren.

5. Förteckning över anläggningar, villkorat godkännande

a) Vid import av de animaliska produkter som anges i del 2 i bilaga IV-A till detta avtal ska den importerande parten på den exporterande partens begäran åtföljd av lämpliga garantier provisoriskt godkänna de bearbetningsanläggningar som anges i punkt 2 i bilaga VII till detta avtal och som är belägna på den exporterande partens territorium, utan föregående kontrollbesök vid enskilda anläggningar. Sådana godkännanden ska vara förenliga med de villkor och bestämmelser som anges i bilaga VII till detta avtal. Utom i de fall då tilläggsupplysningar begärs ska den importerande parten vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder och/eller administrativa åtgärder för att möjliggöra import på denna grund inom 30 arbetsdagar från den importerande partens mottagande av begäran och lämpliga garantier.

   Den första förteckningen över anläggningar ska godkännas enligt bestämmelserna i bilaga VII till detta avtal.

b) Vid import av de animaliska produkter som avses i punkt 2 a i denna artikel ska den exporterande parten underrätta den importerande parten om sin förteckning över anläggningar som uppfyller den importerande partens villkor.

6. På begäran av en part ska den andra parten tillhandahålla nödvändiga förklaringar och underlag vad gäller de bedömningar och beslut som omfattas av denna artikel.

Artikel 61

Certifieringsförfarande

1. För certifieringsförfaranden och utfärdande av intyg och officiella dokument är parterna överens om de principer som anges i bilaga X till detta avtal.

2. Den SPS-underkommitté som avses i artikel 65 i detta avtal får besluta om reglerna för elektronisk certifiering, återkallande eller ersättning av intyg.

3. Inom ramen för tillnärmad lagstiftning enligt artikel 55 i detta avtal ska parterna i förekommande fall komma överens om gemensamma förlagor till intyg.

Artikel 62

Kontroll

1. För att upprätthålla förtroendet för det praktiska genomförandet av bestämmelserna i detta kapitel har vardera parten rätt att

a) kontrollera hela eller delar av den andra partens myndigheters inspektions- och certifieringssystem och/eller, i tillämpliga fall, andra åtgärder i enlighet med relevanta internationella standarder, riktlinjer och rekommendationer enligt Codex Alimentarius, OIE och IPPC,

b) få information från den andra parten om dess kontrollsystem och informeras om resultaten av de kontroller som utförts inom ramen för det systemet med iakttagande av de bestämmelser om konfidentialitet som är tillämpliga i endera parten.

2. Endera parten får delge tredje part resultaten av kontrollerna enligt punkt 1 a i denna artikel och, om detta krävs, offentliggöra resultaten enligt tillämpliga bestämmelser i någondera parten. Bestämmelser om konfidentialitet som är tillämpliga i endera parten ska respekteras vid delgivande och/eller offentliggörande av resultaten, i tillämpliga fall.

3. Om den importerande parten beslutar att göra ett kontrollbesök hos den exporterande parten ska den importerande parten underrätta den exporterande parten om detta kontrollbesök senast 60 arbetsdagar före kontrollbesöket, utom i nödsituationer eller om parterna kommer överens om något annat. Parterna ska vara överens om alla eventuella ändringar av besöket.

4. Kostnaderna för kontrollen av hela eller delar av den andra partens behöriga myndigheters inspektions- och certifieringssystem och/eller, i tillämpliga fall, andra åtgärder, ska bäras av den part som utför kontrollen eller inspektionen.

5. Ett utkast till skriftligt meddelande om kontrollen ska skickas till den exporterande parten inom 60 arbetsdagar från det att kontrollen slutförts. Den exporterande parten ska inom 45 arbetsdagar framföra synpunkter på utkastet till det skriftliga meddelandet. Den exporterande partens synpunkter ska bifogas och, när så är lämpligt, införlivas i slutresultatet. Om det under kontrollen har konstaterats att det föreligger en betydande risk för människors, djurs eller växters hälsa ska den exporterande parten underrättas om detta så snart som möjligt och senast inom tio arbetsdagar från det att kontrollen slutförts.

6. För ökad klarhet kan resultaten av kontrollen bidra till de förfaranden enligt artiklarna 55, 57 och 63 i detta avtal som genomförs av parterna eller en av parterna.

Artikel 63

Gränskontroller vid import och inspektionsavgifter

1. Parterna är överens om att gränskontroller vid import som den importerande parten genomför av sändningar från den exporterande parten ska iaktta principerna i del A i bilaga IX till detta avtal. Resultaten av dessa kontroller kan bidra till den kontroll som avses i artikel 62 i detta avtal.

2. Frekvensen av de fysiska gränskontroller vid import som ska utföras av vardera parten anges i del B i bilaga IX till detta avtal. En part får inom sitt behörighetsområde ändra dessa frekvenser enligt sin interna lagstiftning som ett resultat av framsteg som gjorts enligt artiklarna 55, 57 och 60 i detta avtal, eller som ett resultat av kontroller, samråd eller andra åtgärder som föreskrivs i detta avtal. Den SPS-underkommitté som avses i artikel 65 ska genom beslut ändra del B i bilaga IX till detta avtal i enlighet med detta.

3. Eventuella inspektionsavgifter får bara täcka den behöriga myndighetens kostnader för att utföra gränskontrollerna vid import. Dessa avgifter ska beräknas på samma grundval som de avgifter som tas ut för inspektion av liknande inhemska produkter.

4. Den importerande parten ska på begäran av den exporterande parten informera denna om varje ändring, inbegripet skälen för denna ändring, som berör åtgärder med inverkan på importkontroller och inspektionsavgifter och om alla ändringar av betydelse i det administrativa genomförandet av sådana kontroller.

5. Från och med den dag som fastställs av den SPS-underkommitté som avses i artikel 65 i detta avtal får parterna komma överens om villkoren för att godkänna varandras kontroller enligt artikel 62.1 b i detta avtal, i syfte att anpassa och, i tillämpliga fall, ömsesidigt minska frekvensen av de fysiska gränskontrollerna vid import av de varor som avses i artikel 60.2 a i detta avtal.

Från och med den dagen får parterna ömsesidigt godkänna varandras kontroller för vissa varor och följaktligen minska eller ersätta gränskontrollerna för dessa varor.

Artikel 64

Skyddsåtgärder

1. För den händelse att den exporterande parten vidtar åtgärder inom det egna territoriet för att kontrollera företeelser som kan utgöra allvarliga hot mot eller risker för människors, djurs eller växters hälsa ska den exporterande parten, utan att det påverkar tillämpningen av bestämmelserna i punkt 2 i denna artikel, vidta likvärdiga åtgärder för att förhindra att hotet eller risken införs på den importerande partens territorium.

2. På grundval av tungt vägande skäl som rör människors, djurs eller växters hälsa får den importerande parten vidta de provisoriska åtgärder som är nödvändiga för att skydda människors, djurs eller växters hälsa. För sändningar under transport mellan parterna ska den importerande parten överväga den lämpligaste och mest proportionerliga lösningen för att undvika onödiga störningar i handeln.

3. Den part som antar åtgärder enligt punkt 2 i denna artikel ska informera den andra parten senast en arbetsdag efter den dag då åtgärderna antogs. På begäran av endera parten och enligt bestämmelserna i artikel 59.3 i detta avtal ska parterna samråda om situationen inom 15 arbetsdagar efter anmälan. Parterna ska ta vederbörlig hänsyn till den information de får genom sådana samråd, och sträva efter att undvika onödiga störningar i handeln genom att i tillämpliga fall beakta resultatet av samråden enligt artikel 59.3 i detta avtal.

Artikel 65

Underkommitté för sanitära och fytosanitära frågor

1. Härmed inrättas en underkommitté för sanitära och fytosanitära frågor (nedan kallad *SPS-underkommittén*). Den ska sammanträda inom tre månader från dagen för detta avtals ikraftträdande, därefter på begäran av endera parten eller minst en gång per år. Om parterna är överens om detta kan sammanträdena i SPS-underkommittén hållas som video- eller telefonkonferens. SPS-underkommittén får också behandla frågor per korrespondens mellan sammanträdena.

2. SPS-underkommittén ska ha följande uppgifter:

a) Granska alla frågor som har anknytning till detta kapitel.

b) Övervaka genomförandet av detta kapitel och behandla alla frågor som kommer upp vid den praktiska tillämpningen av kapitlet.

c) Se över bilagorna IV–XII till detta avtal, särskilt mot bakgrund av framsteg som gjorts under de samråd och förfaranden som föreskrivs enligt detta kapitel.

d) Genom ett godkännandebeslut ändra bilagorna IV–XII till detta avtal mot bakgrund av den översyn som föreskrivs i led c i denna punkt eller i övrigt i detta kapitel.

e) Avge yttranden eller rekommendationer till andra organ enligt avdelning VIII (Institutionella och allmänna bestämmelser samt slutbestämmelser) i detta avtal mot bakgrund av den översyn som föreskrivs i led c i denna punkt.

3. Parterna är överens om att inrätta tekniska arbetsgrupper, när så är lämpligt, bestående av företrädare för parterna på expertnivå, som ska kartlägga och behandla tekniska och vetenskapliga problem som uppstår i samband med tillämpningen av detta kapitel. När behov uppstår av ytterligare sakkunskap kan parterna tillsätta tillfälliga grupper, inbegripet vetenskapliga grupper och expertgrupper. Sammansättningen av sådana tillfälliga grupper behöver inte begränsas till företrädare för parterna.

4. SPS-underkommittén ska regelbundet genom rapporter informera associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 408.4 i detta avtal, om sin verksamhet och om de beslut som fattas inom dess behörighetsområde.

5. SPS-underkommittén ska anta sin arbetsordning vid sitt första sammanträde.

6. Alla beslut, rekommendationer, rapporter eller andra åtgärder som vidtas av SPS-underkommittén eller av en grupp som inrättats av SPS-underkommittén ska antas i samförstånd av parterna.

KAPITEL 5

Tullar och frenklade handelsprocedurer

Artikel 66

Mål

1. Parterna erkänner vikten av frågor som rör tullar och förenklade handelsprocedurer inom den växande bilaterala handeln. Parterna är överens om att stärka samarbetet inom detta område för att säkerställa att den relevanta lagstiftningen och de relevanta förfarandena liksom de behöriga myndigheternas administrativa kapacitet som princip uppfyller målen om effektiv kontroll och stöder underlättande av laglig handel.

2. Parterna erkänner att största vikt ska ägnas mål om allmän ordning, inbegripet förenklade handelsprocedurer, säkerhet och bedrägeribekämpning och en balanserad strategi för dessa frågor.

Artikel 67

Lagstiftning och förfaranden

1. Parterna är överens om att deras respektive handels- och tullagstiftning som princip ska vara stabil och övergripande och att bestämmelserna och förfarandena ska vara proportionella, öppna, förutsebara, icke-diskriminerande och opartiska samt tillämpas enhetligt och ändamålsenligt och bland annat

a) skydda och underlätta laglig handel genom effektiv tillsyn och efterlevnad av kraven i lagstiftningen,

b) undvika onödiga eller diskriminerande belastningar på ekonomiska aktörer, förhindra bedrägeri och ytterligare underlätta situationen för ekonomiska aktörer som uppvisar en hög grad av efterlevnad,

c) tillämpa ett administrativt enhetsdokument för tulldeklarationer,

d) vidta åtgärder som leder till effektivare, öppnare och enklare tullförfaranden och tullpraxis vid gränserna,

e) tillämpa moderna tullmetoder, inbegripet riskbedömning, kontroller efter klarering och metoder för företagsrevision i syfte att förenkla och underlätta införsel, utförsel och frigörande av varor,

f) syfta till att minska fullgörandekostnaderna och öka förutsebarheten för alla ekonomiska aktörer,

g) sörja för att krav och förfaranden vid import, export och transitering av varor handläggs på ett icke-diskriminerande sätt, utan att detta påverkar tillämpningen av objektiva riskbedömningskriterier,

h) tillämpa internationella instrument på tull- och handelsområdet, bland annat de som utarbetats av Världstullorganisationen (nedan kallad *WCO*), Istanbulkonventionen om temporär import från 1990, Internationella konventionen om det harmoniserade systemet från 1983, WTO, FN:s TIR-konvention från 1975, 1982 års konvention om harmonisering av gränskontroller av varor, med eventuellt beaktande av WCO:s ramverk av standarder för att säkra och underlätta världshandeln från 2005 samt Europeiska kommissionens riktlinjer, såsom riktlinjerna för tullarbetet, när så är relevant,

i) vidta nödvändiga åtgärder för att återspegla och tillämpa bestämmelserna i den reviderade Kyotokonventionen om förenkling och harmonisering av tullförfaranden från 1973,

j) föreskriva bindande förhandsbesked om varors klassificering enligt tulltaxan och ursprungsregler; parterna ska se till att ett sådant besked får återkallas eller upphävas först efter underrättelse till den berörda aktören, och att återkallandet eller upphävandet inte får ha retroaktiv verkan, utom om oriktiga eller ofullständiga uppgifter legat till grund för beskedet,

k) införa och tillämpa förenklade förfaranden för godkända näringsidkare enligt objektiva och icke-diskriminerande kriterier,

l) fastställa regler som säkerställer att påföljder vid överträdelser av tullbestämmelser eller förfarandekrav är proportionella och icke-diskriminerande och att tillämpningen av dem inte ger upphov till omotiverade och obefogade dröjsmål, och

m) tillämpa öppna, icke-diskriminerande och proportionella bestämmelser i de fall där myndigheter tillhandahåller tjänster som även tillhandahålls av den privata sektorn.

2. I syfte att förbättra arbetsmetoderna och säkerställa icke-diskriminering, öppenhet, effektivitet, integritet och ansvarighet i verksamheten ska parterna göra följande:

a) Vidta ytterligare åtgärder för att minska mängden av samt förenkla och standardisera uppgifter och dokumentation som tullen och andra berörda myndigheter kräver.

b) När så är möjligt, förenkla krav och formaliteter när det gäller snabbt frigörande och snabb klarering av varor.

c) Tillhandahålla effektiva, snabba och icke-diskriminerande förfaranden som garanterar en möjlighet att överklaga tullens och andra berörda myndigheters administrativa åtgärder, avgöranden och beslut som inverkar på varor som uppvisas för tullen. Sådana förfaranden ska vara lättillgängliga och eventuella avgifter ska vara rimliga och stå i proportion till myndigheternas kostnader för att säkerställa rätten att överklaga.

d) Vidta åtgärder för att i fall där en ifrågasatt administrativ åtgärd eller ett ifrågasatt avgörande eller beslut överklagas säkerställa att varorna i normalfallet frigörs och att betalningen av tullbeloppet får skjutas upp, med förbehåll för säkerhetsåtgärder som bedöms nödvändiga. Vid behov bör frigörandet av varorna ske mot att en garanti, till exempel en säkerhet eller en deposition, ställs.

e) Se till att de högsta integritetsstandarderna upprätthålls, särskilt vid gränsen, genom tillämpning av åtgärder som återspeglar principerna i de relevanta internationella konventionerna och instrumenten på detta område, i synnerhet WCO:s reviderade Arushadeklaration från 2003 och Europeiska kommissionens riktlinjer för tulletik från 2007, när så är lämpligt.

3. Parterna är överens om att avskaffa

a) alla krav på att anlita tullombud, och

b) alla krav på kontroller före sändning eller kontroll av destination.

4. Transitering

a) I detta avtal ska de bestämmelser och definitioner för transitering gälla som fastställs i WTO:s bestämmelser, särskilt artikel V i Gatt 1994, och därtill hörande bestämmelser, bland annat alla förtydliganden och ändringar till följd av Doharundans förhandlingar om förenklade handelsprocedurer. Dessa bestämmelser gäller också när transiteringen av varor börjar eller slutar i en parts territorium.

b) Parterna ska sträva efter gradvis ökade möjligheter till sammankoppling mellan sina respektive system för tulltransitering, med sikte på Georgiens framtida deltagande i det gemensamma transiteringssystemet ([1]).

c) Parterna ska se till att alla berörda myndigheter inom deras territorier samarbetar och samordnar sina insatser för att underlätta transittrafik. Parterna ska också främja samarbetet mellan myndigheterna och den privata sektorn i fråga om transitering.

Artikel 68

Förbindelser med näringslivet

Parterna är överens om följande:

a) Att se till att deras respektive lagstiftning och förfaranden är öppna och allmänt tillgängliga, i möjligaste mån på elektronisk väg, och innehåller en motivering till deras antagande. Samråd bör äga rum regelbundet och tiden från det att nya eller ändrade bestämmelser offentliggörs till dess att de träder i kraft bör vara rimlig.

b) Att det behövs regelbundna samråd, och att samråden sker i rätt tid, med företrädare för näringslivet om förslag till lagstiftning och förfaranden som rör tull- och handelsfrågor.

c) Att offentliggöra relevant information av administrativ karaktär, inbegripet olika myndigheters krav och införsel- och utförselförfaranden, öppettider och rutiner för tullkontor i hamnar och vid gränsövergångsställen samt kontaktpunkter dit man kan vända sig med förfrågningar.

([1]) Konventionen av den 20 maj 1987 om ett gemensamt transiteringsförfarande.

d) Att verka för samarbete mellan ekonomiska aktörer och berörda myndigheter genom användning av objektiva och allmänt tillgängliga förfaranden, som bland annat bygger på dem som offentliggörs av WCO.

e) Att se till att deras respektive tullkrav och tullförfaranden samt tullrelaterade krav och förfaranden fortsätter att tillgodose näringslivets legitima behov, följer bästa praxis och fortsätter att begränsa handeln så lite som möjligt.

Artikel 69

Avgifter

1. Parterna ska förbjuda administrativa avgifter med motsvarande verkan som tullar eller avgifter på import eller export.

2. För alla slags avgifter och pålagor som påförs av vardera partens tullmyndigheter, däribland avgifter och pålagor för arbetsuppgifter som genomförs för tullmyndighetens räkning, vid eller i samband med import eller export och utan att det påverkar tillämpningen av de relevanta bestämmelserna i kapitel 1 (Nationell behandling och marknadstillträde för varor) i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal gäller följande:

a) Avgifter och pålagor får endast tas ut för tjänster som på begäran av deklaranten tillhandahålls med avvikelse från normala arbetsvillkor och fastställda öppettider samt på andra platser än de som avses i tullbestämmelserna, samt för alla formaliteter i samband med sådana tjänster som krävs för sådan import eller export.

b) Avgifter och pålagor får inte överstiga kostnaden för den tillhandahållna tjänsten.

c) Avgifter och pålagor får inte beräknas utifrån värdet på importen eller exporten.

d) Informationen om avgifter och pålagor ska offentliggöras via ett officiellt angivet medium och, om möjligt och lämpligt, en officiell webbplats. Det ska av informationen framgå vilka skälen är till avgiften eller pålagan för den tillhandahållna tjänsten, vilken myndighet som är ansvarig, vilka avgifter och pålagor som kommer att tillämpas samt när och hur de ska betalas.

e) Nya eller ändrade avgifter och pålagor får inte tas ut förrän information om dessa har offentliggjorts och gjorts lätt-tillgänglig.

Artikel 70

Fastställande av tullvärde

1. Bestämmelserna i avtalet om tillämpning av artikel VII i Gatt 1994 i bilaga 1A till WTO-avtalet, inbegripet alla senare ändringar därav, ska gälla för fastställande av tullvärdet för varor i handeln mellan parterna. Dessa bestämmelser i WTO-avtalet införlivas härmed i detta avtal och utgör en integrerad del av det. Minimitullvärden ska inte användas.

2. Parterna ska samarbeta i avsikt att uppnå en gemensam syn på frågor som rör fastställande av tullvärde.

Artikel 71

Tullsamarbete

Parterna ska stärka sitt samarbete på tullområdet för att säkerställa att målen i detta kapitel uppfylls i syfte att ytterligare underlätta handeln och samtidigt säkerställa effektiv kontroll, säkerhet och bedrägeribekämpning. Parterna ska i detta syfte, när så är lämpligt, använda Europeiska kommissionens riktlinjer för tullarbetet som ett verktyg för att fastställa riktmärken.

För att säkerställa att bestämmelserna i detta kapitel följs ska parterna bland annat göra följande:

a) Utbyta information om tullagstiftning och tullförfaranden.

b) Utarbeta gemensamma initiativ i fråga om import-, export- och transiteringsförfaranden och samarbeta för att se till att näringslivet ges god service.

c) Samarbeta om automatisering av tullförfaranden och andra handelsförfaranden.

d) När så är lämpligt, utbyta information och uppgifter förutsatt att känsliga uppgifters konfidentialitet och skyddet av personuppgifter iakttas.

e) Samarbeta för att förebygga och bekämpa olaglig gränsöverskridande handel med varor, bland annat tobaksvaror.

f) Utbyta information eller inleda samråd i syfte att, när så är möjligt, fastställa gemensamma ståndpunkter i internationella organisationer som arbetar med tullfrågor, till exempel WTO, WCO, FN, FN:s konferens om handel och utveckling (Unctad) samt FN:s ekonomiska kommission för Europa.

g) Samarbeta i fråga om planering och genomförande av tekniskt bistånd, särskilt i syfte att underlätta reformer på områdena tull och förenklade handelsprocedurer i enlighet med de relevanta bestämmelserna i detta avtal.

h) Utbyta bästa praxis för tullinsatser, särskilt för riskbaserade system för tullkontroll samt för säkerställande av skyddet för immateriella rättigheter, framför allt vad gäller varumärkesförfalskade produkter.

i) Främja samordningen mellan parternas samtliga gränsmyndigheter för att underlätta gränsöverskridande processer och skärpa kontrollerna, och överväga gemensamma gränskontroller där så är möjligt och lämpligt.

j) Införa, där så är relevant och lämpligt, ömsesidigt erkännande av program för handelspartnerskap och tullkontroller, inbegripet likvärdiga åtgärder för förenklade handelsprocedurer.

Artikel 72

Ömsesidigt administrativt bistånd i tullfrågor

Utan att det påverkar andra former av samarbete i enlighet med detta avtal, särskilt artikel 71 i detta avtal, ska parterna ska ge varandra administrativt bistånd i tullfrågor i enlighet med bestämmelserna i protokoll II om ömsesidigt administrativt bistånd i tullfrågor till detta avtal.

Artikel 73

Tekniskt bistånd och kapacitetsuppbyggnad

Parterna ska samarbeta i syfte att tillhandahålla tekniskt bistånd och kapacitetsuppbyggnad för genomförandet av reformer på områdena förenklade handelsprocedurer och tull.

Artikel 74

Underkommittén för tullfrågor

1. Härmed inrättas en underkommitté för tullfrågor. Den ska regelbundet rapportera till associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 408.4 i detta avtal.

2. I underkommitténs uppgifter ska ingå att hålla regelbundna samråd och övervaka genomförandet och förvaltningen av detta kapitel, inbegripet men inte begränsat till frågor som tullsamarbete, gränsöverskridande tullsamarbete och tullförvaltning, tekniskt bistånd, ursprungsregler och förenklade handelsprocedurer liksom ömsesidigt administrativt bistånd i tullfrågor.

3. Underkommittén för tullfrågor ska bland annat

a) se till att detta kapitel och protokollen I och II till detta avtal fungerar korrekt,

b) anta praktiska arrangemang, åtgärder och beslut för genomförandet av detta kapitel och protokollen I och II till detta avtal, inbegripet för utbyte av information och data, ömsesidigt erkännande av tullkontroller och program för handelspartnerskap samt ömsesidiga förmåner,

c) utbyta synpunkter om alla frågor av gemensamt intresse, inbegripet framtida åtgärder och de resurser som krävs för genomförandet och tillämpningen av dessa,

d) utfärda rekommendationer när så är lämpligt, och

e) anta sin arbetsordning.

Artikel 75

Tillnärmning av tullagstiftning

Ett gradvis närmande till unionens tullagstiftning och viss internationell rätt ska genomföras i enlighet med bilaga XIII till detta avtal.

KAPITEL 6

Etablering, handel med tjnster och elektronisk handel

Avsnitt 1

Allmnna bestmmelser

Artikel 76

Mål, tillämpningsområde och omfattning

1. Parterna bekräftar sina respektive åtaganden inom ramen för WTO-avtalet och fastställer härmed de nödvändiga ordningarna för en gradvis och ömsesidig liberalisering av etablering och handel med tjänster samt för samarbete om elektronisk handel.

2. Offentlig upphandling behandlas i kapitel 8 (Offentlig upphandling) i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal och inget i detta kapitel ska anses innebära skyldigheter när det gäller offentlig upphandling.

3. Subventioner behandlas i kapitel 10 (Konkurrens) i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal och bestämmelserna i detta kapitel ska inte gälla för subventioner som parterna beviljar.

4. I enlighet med bestämmelserna i detta kapitel behåller vardera parten rätten att reglera och att införa nya föreskrifter för att uppnå legitima politiska mål.

5. Detta kapitel ska inte gälla för åtgärder som påverkar fysiska personer som söker tillträde till en parts arbetsmarknad, och inte heller för åtgärder som rör medborgarskap, bosättning eller fast anställning.

6. Inget i detta kapitel ska hindra en part från att tillämpa åtgärder för att reglera fysiska personers inresa till eller tillfälliga vistelse på dess territorium, inbegripet sådana åtgärder som är nödvändiga för att skydda gränsernas integritet och för att se till att fysiska personers förflyttning över gränserna sker i ordnade former, förutsatt att åtgärderna inte tillämpas på ett sådant sätt att de upphäver eller minskar de förmåner som tillkommer en part enligt villkoren i ett särskilt åtagande i detta kapitel och i bilaga XIV till detta avtal ([1]).

Artikel 77

Definitioner

I detta kapitel gäller följande definitioner:

a) *åtgärd:* en parts åtgärder, i form av lagar, andra författningar, regler, förfaranden, beslut och administrativa handlingar eller i någon annan form.

([1]) Enbart det faktum att visering krävs för fysiska personer från vissa länder, men inte från andra, ska inte anses upphäva eller minska förmåner enligt ett särskilt åtagande.

b) *åtgärder vidtagna eller upprätthållna av en part:* åtgärder som genomförs av

i) centrala, regionala eller lokala politiska beslutsförsamlingar och myndigheter, och

ii) icke-statliga organ vid utövandet av befogenheter som centrala, regionala eller lokala politiska beslutsförsamlingar eller myndigheter har delegerat till dem.

c) *fysisk person från en part:* en medborgare i en av EU:s medlemsstater eller i Georgien i enlighet med respektive lands lagstiftning.

d) *juridisk person:* ett rättssubjekt som bildats i laga ordning eller på annat sätt organiserats enligt gällande lag, antingen för vinständamål eller i annat syfte, och antingen privatägt eller i statens ägo, inbegripet bolag, stiftelser, handelsbolag, samriskföretag, enskilda näringsidkare och föreningar.

e) *juridisk person från en part:* en juridisk person enligt definitionen i led d, som bildats i enlighet med lagstiftningen i en av EU:s medlemsstater eller i Georgien och som har sitt säte, sitt huvudkontor eller sin huvudsakliga verksamhet på det territorium ([1]) där fördraget om Europeiska unionens funktionssätt är tillämpligt eller på Georgiens territorium.

f) *dotterbolag till en juridisk person från en part:* en juridisk person som ägs eller i praktiken kontrolleras av denna juridiska person ([2]).

g) *filial till en juridisk person:* en affärsverksamhet som inte är en juridisk person och som förefaller vara permanent, exempelvis en del av moderbolaget, har en ledning och är materiellt så utrustad att den kan stå i affärsförbindelse med tredje parter på så sätt att sådana tredje parter, trots vetskapen om att det eventuellt uppkommer ett rättsligt band till moderbolaget, vars huvudkontor finns i utlandet, inte behöver vända sig direkt till moderbolaget utan kan vända sig till filialen.

h) *etablering:*

i) vad gäller juridiska personer från unionen eller från Georgien, rätten att starta och bedriva näringsverksamhet genom att etablera, inbegripet genom förvärv av, en juridisk person och/eller skapa en filial eller ett representationskontor i Georgien eller i unionen,

ii) vad gäller fysiska personer, rätten för fysiska personer från unionen eller från Georgien att starta och bedriva näringsverksamhet som egenföretagare och att etablera företag, särskilt bolag, som de faktiskt kontrollerar,

i) *näringsverksamhet:* all verksamhet inom industri, handel och hantverk och inom de fria yrkena, med undantag av verksamhet som bedrivs i samband med utövandet av statliga befogenheter.

j) *verksamhet:* utövande av näringsverksamhet.

k) *tjänster:* varje tjänst inom vilken sektor som helst utom tjänster som tillhandahålls i samband med utövandet av statliga befogenheter.

([1]) För tydlighetens skull påpekas att detta territorium ska omfatta den exklusiva ekonomiska zonen och kontinentalsockeln i enlighet med Förenta nationernas havsrättskonvention (Unclos).

([2]) En juridisk person kontrolleras av en annan juridisk person om den sistnämnda har befogenhet att utse en majoritet av styrelseledamöterna eller på annat sätt lagenligt leda verksamheten.

l) *tjänster och annan verksamhet som tillhandahålls respektive bedrivs i samband med utövandet av statliga befogenheter:* tjänster eller verksamhet som inte tillhandahålls respektive bedrivs vare sig i kommersiellt syfte eller i konkurrens med en eller flera näringsidkare.

m) *gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster:* tillhandahållande av en tjänst

i) från en parts territorium till den andra partens territorium (leveranssätt 1), eller

ii) på den ena partens territorium till en tjänstekonsument från den andra parten (leveranssätt 2).

n) *tjänsteleverantör från en part:* en fysisk eller juridisk person från en part som ämnar tillhandahålla eller tillhandahåller en tjänst.

o) *företagare:* varje fysisk eller juridisk person från en part som ämnar bedriva eller bedriver en näringsverksamhet genom en etablering.

Avsnitt 2

Etablering

Artikel 78

Tillämpningsområde

Detta avsnitt ska tillämpas på åtgärder som vidtas eller upprätthålls av en part och som påverkar etablering inom all näringsverksamhet, med undantag av

a) utvinning, framställning och bearbetning [1] av kärnmaterial,

b) tillverkning av eller handel med vapen, ammunition och krigsmateriel,

c) audiovisuella tjänster,

d) nationellt sjöfartscabotage [2], och

e) nationella och internationella luftfartstjänster [3] inom såväl reguljär som icke-reguljär luftfart, och tjänster i direkt anslutning till utövandet av trafikrättigheter, med undantag av

i) reparation och underhåll av flygplan, där flygplanet tas ur bruk,

ii) försäljning och marknadsföring av lufttransporttjänster,

iii) tjänster som rör databokningssystem (CRS-tjänster),

iv) marktjänster,

v) flygplatstjänster.

Artikel 79

Nationell behandling och behandling som mest gynnad nation

1. Om inte annat följer av de förbehåll som förtecknas i bilaga XIV-E till detta avtal ska Georgien från och med detta avtals ikraftträdande

a) vad gäller etablering av dotterbolag, filialer och representationskontor till juridiska personer från unionen, medge dessa en behandling som inte är mindre förmånlig än den som Georgien medger sina egna juridiska personer och deras filialer och representationskontor eller dotterbolag, filialer och representationskontor till juridiska personer från ett tredjeland, beroende vilken som är mest gynnsam,

[1] För tydlighetens skull påpekas att med bearbetning av kärnmaterial avses all verksamhet som tas upp i UN ISIC rev. 3.1 kod 2330.
[2] Utan att det påverkar vilken verksamhet som kan betraktas som cabotage enligt relevant inhemsk lagstiftning, omfattar nationellt sjöfartscabotage enligt detta kapitel transport av passagerare eller varor mellan en hamn eller plats i Georgien eller i en av EU:s medlemsstater och en annan hamn eller plats i Georgien eller samma medlemsstat i EU, inklusive på dess kontinentalsockel, i enlighet med FN:s havsrättskonvention, och trafik som börjar och slutar i samma hamn eller på samma plats i Georgien eller i en av EU:s medlemsstater.
[3] Villkoren för ömsesidigt marknadstillträde inom lufttransport regleras genom avtalet mellan EU och dess medlemsstater och Georgien om upprättande av ett gemensamt luftrum.

b) vad gäller den verksamhet som bedrivs i Georgien av dotterbolag, filialer och representationskontor till juridiska personer från unionen, så snart de är etablerade medge dessa en behandling som inte är mindre förmånlig än den som Georgien medger sina egna juridiska personer och deras filialer och representationskontor eller dotterbolag, filialer och representationskontor till juridiska personer från ett tredjeland, beroende vilken som är mest gynnsam ([1]).

2. Om inte annat följer av de förbehåll som förtecknas i bilaga XIV-A till detta avtal ska unionen från och med detta avtals ikraftträdande

a) vad gäller etablering av dotterbolag, filialer och representationskontor till juridiska personer från Georgien, medge dessa en behandling som inte är mindre förmånlig än den som unionen medger sina egna juridiska personer och deras filialer och representationskontor eller dotterbolag, filialer och representationskontor till juridiska personer från ett tredjeland, beroende vilken som är mest gynnsam,

b) vad gäller den verksamhet som bedrivs i unionen av dotterbolag, filialer och representationskontor till juridiska personer från Georgien, så snart de är etablerade medge dessa en behandling som inte är mindre förmånlig än den som unionen medger sina egna juridiska personer och deras filialer och representationskontor eller dotterbolag, filialer och representationskontor till juridiska personer från ett tredjeland, beroende vilken som är mest gynnsam ([2]).

3. Om inte annat följer av de förbehåll som förtecknas i bilagorna XIV-A och XIV-E till detta avtal ska parterna inte införa några nya regler eller åtgärder som medför att juridiska personer från unionen respektive Georgien diskrimineras på den andra partens territorium i förhållande till den andra partens juridiska personer när det gäller etablering och den verksamhet som bedrivs efter etableringen.

Artikel 80

Översyn

1. I syfte att gradvis liberalisera etableringsvillkoren ska parterna, i överensstämmelse med sina åtaganden enligt internationella avtal, regelbundet se över bestämmelserna i detta avsnitt och den förteckning över förbehåll som avses i artikel 79 i detta avtal samt etableringsklimatet.

2. I samband med den översyn som avses i punkt 1 ska parterna bedöma de eventuella hinder för etablering som upptäckts. I syfte att utvidga bestämmelserna i detta kapitel ska parterna, vid behov, finna lämpliga sätt att åtgärda sådana hinder, till exempel genom vidare förhandlingar bland annat om investeringsskydd och förfaranden för tvistlösning mellan investerare och stater.

Artikel 81

Andra avtal

Detta kapitel ska inte påverka de rättigheter för parternas företagare som följer av ett befintligt eller framtida internationellt avtal rörande investeringar som en EU-medlemsstat eller Georgien är part i.

Artikel 82

Behandling av filialer och representationskontor

1. Bestämmelserna i artikel 79 i detta avtal utesluter inte att en part tillämpar särskilda regler för etablering och verksamhet på sitt territorium när det gäller filialer och representationskontor till juridiska personer från den andra parten som inte inrättats på den första partens territorium, om reglerna är berättigade med hänsyn till rättsliga eller tekniska skillnader mellan sådana filialer och representationskontor och filialer och representationskontor till juridiska personer som inrättats på partens territorium, eller, om det rör sig om finansiella tjänster, av försiktighetsskäl.

2. Skillnaden i behandling får inte gå utöver vad som är nödvändigt till följd av sådana rättsliga eller tekniska skillnader eller, när det gäller finansiella tjänster, av försiktighetsskäl.

([1]) Denna skyldighet gäller inte bestämmelser om investeringsskydd som inte omfattas av detta kapitel, inbegripet bestämmelser om förfaranden för tvistlösning mellan investerare och stater, och som anges i andra avtal.
([2]) Denna skyldighet gäller inte bestämmelser om investeringsskydd som inte omfattas av detta kapitel, inbegripet bestämmelser om förfaranden för tvistlösning mellan investerare och stater, och som anges i andra avtal.

Avsnitt 3

Grnsverskridande tillhandahllande av tjnster

Artikel 83

Tillämpningsområde

Detta avsnitt gäller för åtgärder som parterna vidtar och som påverkar det gränsöverskridande tillhandahållandet av tjänster inom alla tjänstesektorer, med undantag för

a) audiovisuella tjänster,

b) nationellt sjöfartscabotage ([1]), och

c) nationella och internationella luftfartstjänster ([2]) inom såväl reguljär som icke-reguljär luftfart, och tjänster i direkt anslutning till utövandet av trafikrättigheter, med undantag av

i) reparation och underhåll av flygplan, där flygplanet tas ur bruk,

ii) försäljning och marknadsföring av lufttransporttjänster,

iii) tjänster som rör databokningssystem (CRS-tjänster),

iv) marktjänster,

v) flygplatstjänster.

Artikel 84

Marknadstillträde

1. I fråga om marknadstillträde genom gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster ska vardera parten medge tjänster och tjänsteleverantörer från den andra parten en behandling som inte är mindre förmånlig än den som fastställs i de särskilda åtagandena i bilagorna XIV-B och XIV-F till detta avtal.

2. Inom sektorer där åtaganden om marknadstillträde gjorts, definieras de åtgärder som en part inte får upprätthålla eller vidta, vare sig regionalt eller på hela sitt territorium, såvida inte annat anges i bilagorna XIV-B och XIV-F till detta avtal, enligt följande:

a) begränsningar av antalet tjänsteleverantörer genom numeriska kvoter, monopol eller tjänsteleverantörer med ensamrätt eller genom krav på prövning av det ekonomiska behovet,

b) begränsningar av det totala värdet av tjänstetransaktioner eller av tillgångar genom numeriska kvoter eller krav på prövning av det ekonomiska behovet, eller

c) begränsningar av det totala antalet tjänster som tillhandahålls eller av den totala kvantiteten tjänsteproduktion, uttryckt i angivna numeriska enheter genom kvoter eller krav på prövning av det ekonomiska behovet.

Artikel 85

Nationell behandling

1. Inom de sektorer för vilka åtaganden om marknadstillträde anges i bilagorna XIV-B och XIV-F till detta avtal och med iakttagande av de villkor och förbehåll som fastställs där, ska vardera parten, i fråga om alla åtgärder som påverkar det gränsöverskridande tillhandahållandet av tjänster, medge tjänster och tjänsteleverantörer från den andra parten en behandling som inte är mindre förmånlig än den som parten medger sina egna tjänster och tjänsteleverantörer av samma slag.

2. En part kan uppfylla kravet i punkt 1 genom att medge tjänster eller tjänsteleverantörer från den andra parten antingen en till formen identisk behandling eller en till formen olik behandling i förhållande till den som parten medger sina egna tjänster och tjänsteleverantörer av samma slag.

([1]) Utan att det påverkar vilken verksamhet som kan betraktas som cabotage enligt relevant nationell lagstiftning, omfattar nationellt sjöfartscabotage enligt detta kapitel transport av passagerare eller varor mellan en hamn eller plats i Georgien eller i en av EU:s medlemsstater och en annan hamn eller plats i Georgien eller i en av EU:s medlemsstater, inklusive på dess kontinentalsockel, i enlighet med FN:s havsrättskonvention, och trafik som börjar och slutar i samma hamn eller på samma plats i Georgien eller i en av EU:s medlemsstater.

([2]) Villkoren för ömsesidigt marknadstillträde inom lufttransport regleras genom avtalet mellan EU och dess medlemsstater och Georgien om upprättande av ett gemensamt luftrum.

3. En till formen identisk eller en till formen olik behandling ska anses vara mindre förmånlig om den ändrar konkurrensvillkoren till förmån för tjänster eller tjänsteleverantörer från parten i jämförelse med tjänster eller tjänsteleverantörer av samma slag från den andra parten.

4. Särskilda åtaganden som ingåtts enligt denna artikel ska inte tolkas som att en part måste kompensera för inneboende konkurrensnackdelar som beror på de aktuella tjänsternas eller tjänsteleverantörernas utländska natur.

Artikel 86

Förteckning över åtaganden

De sektorer som respektive part liberaliserar enligt detta avsnitt samt de begränsningar av marknadstillträde och nationell behandling som genom förbehåll gäller för tjänster och tjänsteleverantörer från den andra parten i dessa sektorer anges i förteckningarna över åtaganden i bilagorna XIV-B och XIV-F till detta avtal.

Artikel 87

Översyn

I syfte att åstadkomma en gradvis liberalisering av det gränsöverskridande tillhandahållandet av tjänster mellan parterna ska associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 408.4 i detta avtal regelbundet se över den förteckning över åtaganden som avses i artikel 86 i detta avtal. Vid dessa översyner ska hänsyn tas till den gradvisa tillnärmning som avses i artiklarna 103, 113, 122 och 126 i detta avtal, och dess effekter för avskaffandet av de kvarvarande hindren för det gränsöverskridande tillhandahållandet av tjänster mellan parterna.

Avsnitt 4

Tillfllig nrvaro av fysiska personer fr affrsndaml

Artikel 88

Tillämpningsområde och definitioner

1. Detta avsnitt gäller för åtgärder som parterna vidtar avseende inresa till och tillfällig vistelse på deras territorium för nyckelpersonal, praktikanter med akademisk examen, företagssäljare, tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis och oberoende yrkesutövare i enlighet med artikel 76.5 i detta avtal.

2. I detta avsnitt gäller följande definitioner:

a) *nyckelpersonal*: fysiska personer som är anställda av en juridisk person, som inte är en ideell organisation ([1]), från en part och som ansvarar för att inrätta en etablering eller som ser till att styrningen, förvaltningen och driften av en etablering fungerar som den ska. I nyckelpersonal ingår affärsresenärer som ska inrätta en etablering och personer som är föremål för företagsintern överföring:

   i) *affärsresenärer* som ska inrätta en etablering: fysiska personer i ledande ställning som ansvarar för att inrätta en etablering. De erbjuder eller tillhandahåller inte tjänster och deltar inte i någon annan ekonomisk verksamhet än den som krävs för inrättandet av etableringen. De får ingen ersättning från någon källa inom värdparten.

   ii) *personer som är föremål för företagsintern överföring*: fysiska personer som har varit anställda hos eller delägare i en juridisk person under minst ett år och som tillfälligt överförs till en etablering som kan vara dotterbolag, filial eller moderföretag till företaget/den juridiska personen på den andra partens territorium. De fysiska personerna i fråga ska vara något av följande:

      1. Chefer: personer i ledande ställning i en juridisk person, som i första hand leder etableringens förvaltning och som står under allmänt överinseende av och får instruktioner främst från styrelsen eller bolagets aktieägare eller motsvarande, och som bland annat åtminstone

         — leder etableringen eller en avdelning eller underavdelning av den,

([1]) Hänvisningen till "som inte är en ideell organisation" gäller endast Belgien, Tjeckien, Danmark, Tyskland, Estland, Irland, Grekland, Spanien, Frankrike, Italien, Cypern, Lettland, Litauen, Luxemburg, Malta, Nederländerna, Österrike, Portugal, Slovenien, Finland och Förenade kungariket.

— övervakar och kontrollerar det arbete som utförs av annan tillsyns- eller ledningspersonal eller personal med särskilda fackkunskaper, och

— har behörighet att personligen anställa och avskeda eller tillstyrka anställning, avskedande eller andra personalåtgärder.

2. Specialister: personer som arbetar inom en juridisk person och som har ovanliga kunskaper som är av väsentlig betydelse för etableringens produktion, forskningsutrustning, metoder, processer, förfaranden eller förvaltning. Vid bedömningen av sådana kunskaper beaktas inte endast kunskaper som är specifika för etableringen utan även om personen har en hög kvalifikationsnivå för en typ av arbete eller en bransch som kräver särskilt tekniskt kunnande, inbegripet en officiellt godkänd yrkestillhörighet.

b) *praktikanter med akademisk examen*: fysiska personer som har varit anställda hos en juridisk person från en part, eller hos dess filial, under minst ett år, som har en universitetsexamen och som tillfälligt överförs till en etablering som den juridiska personen har på den andra partens territorium, för karriärutvecklingsändamål eller för att få utbildning i affärsteknik eller affärsmetoder ([1]).

c) företagssäljare ([2]): fysiska personer som företräder en tjänste- eller varuleverantör från en part och som söker rätt till inresa och tillfällig vistelse på den andra partens territorium för att förhandla om försäljning av tjänster eller varor, eller för att ingå avtal om att sälja tjänster eller varor för den leverantörens räkning. De arbetar inte med direktförsäljning till allmänheten, får ingen ersättning från någon källa inom värdparten och utför inte tjänster på provisionsbasis.

d) *tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis*: fysiska personer som är anställda av en juridisk person från en part som inte är en byrå för rekrytering och förmedling av personal eller agerar genom en sådan byrå, som inte har någon etablering på den andra partens territorium, och som i god tro har tecknat ett kontrakt för att tillhandahålla tjänster med en slutkonsument i den sistnämnda parten, vilket kräver att de anställda tillfälligt uppehåller sig i den parten för att fullgöra kontraktet om tillhandahållande av tjänster.

e) *oberoende yrkesutövare*: fysiska personer som medverkar vid tillhandahållandet av en tjänst, som är etablerade som egenföretagare på en parts territorium, som inte har någon etablering på den andra partens territorium och som i god tro har tecknat ett kontrakt (annat än genom en byrå för rekrytering och förmedling av personal) för att tillhandahålla tjänster med en slutkonsument i den sistnämnda parten, vilket kräver att de tillfälligt uppehåller sig i den parten för att fullgöra kontraktet om tillhandahållande av tjänster.

f) *kvalifikationer*: examens-, utbildnings- och andra behörighetsbevis, vilka utfärdats av en myndighet som utsetts enligt bestämmelser i lagar eller andra författningar, och som utgör intyg om avslutad yrkesutbildning.

Artikel 89

Nyckelpersonal och praktikanter med akademisk examen

1. För varje sektor som omfattas av åtaganden enligt avsnitt 2 (Etablering) i detta kapitel och med iakttagande av de förbehåll som förtecknas i bilagorna XIV-A och XIV-E till detta avtal, eller i bilagorna XIV-C och XIV-G till detta avtal, ska vardera parten tillåta att företagare från den andra parten för sin etablering anställer fysiska personer från den parten under förutsättning att de anställda är nyckelpersonal eller praktikanter med akademisk examen enligt definitionerna i artikel 88 i detta avtal. Tillfällig inresa och tillfällig vistelse för nyckelpersonal och praktikanter med akademisk examen ska gälla under högst tre år för personer som är föremål för företagsintern överföring, 90 dagar under en tolvmånadersperiod för affärsresenärer som ska inrätta en etablering och ett år för praktikanter med akademisk examen.

2. För varje sektor som omfattas av åtaganden i enlighet med avsnitt 2 (Etablering) i detta kapitel får en part inte upprätthålla eller vidta, vare sig regionalt eller på hela sitt territorium, såvida inte annat anges i bilagorna XIV-C och XIV-G till detta avtal, åtgärder som utgör begränsningar, genom numeriska kvoter eller krav på prövning av det ekonomiska behovet, av det totala antalet fysiska personer som en företagare får anställa som nyckelpersonal och praktikanter med akademisk examen inom en viss sektor, eller diskriminerande begränsningar.

([1]) Den etablering som tar emot praktikanten kan åläggas att i förväg lämna in ett utbildningsprogram för hela vistelsen för godkännande; programmet ska visa att syftet med vistelsen är utbildning. För Tjeckien, Tyskland, Spanien, Frankrike, Ungern och Österrike måste utbildningen ha anknytning till den avlagda universitetsexamen.

([2]) Förenade kungariket: kategorin företagssäljare erkänns bara för säljare av tjänster.

Artikel 90

Företagssäljare

För varje sektor som omfattas av åtaganden i enlighet med avsnitt 2 (Etablering) eller avsnitt 3 (Gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster) i detta kapitel och med iakttagande av de förbehåll som förtecknas i bilagorna XIV-A, XIV-E, XIV-B och XIV-F till detta avtal, ska vardera parten tillåta inresa och tillfällig vistelse under högst 90 dagar under en tolvmånadersperiod.

Artikel 91

Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis

1. Parterna bekräftar sina respektive skyldigheter som följer av åtagandena enligt Allmänna tjänstehandelsavtalet (nedan kallat *Gats*) i fråga om inresa och tillfällig vistelse för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis. I enlighet med bilagorna XIV-D och XIV-H till detta avtal ska vardera parten tillåta att tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis från den andra parten tillhandahåller tjänster på deras territorium, med förbehåll för de villkor som anges i punkt 2 i denna artikel.

2. Parternas åtaganden omfattas av följande villkor:

a) De fysiska personerna måste medverka vid tillhandahållandet av en tjänst på tillfällig basis i egenskap av anställda hos en juridisk person som har tecknat ett tjänstekontrakt för en period av högst tolv månader.

b) De fysiska personer som reser in till den andra parten måste ha erbjudit sådana tjänster i egenskap av anställda hos den juridiska person som tillhandahåller tjänsterna under minst det år som föregår inlämnandet av ansökan om inresa till den andra parten. Dessutom måste de fysiska personerna vid inlämnandet av ansökan om inresa till den andra parten ha minst tre års yrkeserfarenhet [1] från den näringsgren som kontraktet avser.

c) De fysiska personer som reser in till den andra parten måste ha

   i) universitetsexamen eller kvalifikationer som styrker motsvarande kunskaper [2], och

   ii) yrkeskvalifikationer när detta krävs för att bedriva en verksamhet enligt de lagar, författningar och andra rättsliga krav som gäller hos den part där tjänsten tillhandahålls.

d) Den fysiska personen ska inte erhålla någon annan ersättning för tillhandahållandet av tjänsterna på den andra partens territorium än den ersättning som betalas av den juridiska person som den fysiska personen är anställd hos.

e) De fysiska personernas inresa och tillfälliga vistelse i den berörda parten får inte överskrida sammanlagt sex månader, eller för Luxemburg 25 veckor, under någon tolvmånadersperiod eller under kontraktets giltighetstid, beroende på vilken som är kortast.

f) Tillträde enligt bestämmelserna i denna artikel gäller enbart den tjänst som omfattas av kontraktet och medför ingen rätt att använda yrkestiteln i den part där tjänsten tillhandahålls.

g) Antalet personer som omfattas av tjänstekontraktet ska inte vara större än vad som krävs för att fullgöra kontraktet, vilket kan beslutas med stöd av lagar, författningar och andra rättsliga krav i den part där tjänsten tillhandahålls.

[1] Erhållen efter att personen uppnått myndighetsålder, enligt definitionen i tillämplig inhemsk lagstiftning.
[2] Om examen eller kvalifikationen inte har erhållits i den part där tjänsten tillhandahålls får den parten avgöra om den är likvärdig med den universitetsexamen som krävs på dess territorium.

Artikel 92

Oberoende yrkesutövare

1. I enlighet med bilagorna XIV-D och XIV-H till detta avtal ska parterna tillåta att oberoende yrkesutövare från den andra parten tillhandahåller tjänster på deras territorium, med förbehåll för de villkor som anges i punkt 2 i denna artikel.

2. Parternas åtaganden omfattas av följande villkor:

a) De fysiska personerna måste medverka vid tillhandahållandet av en tjänst på tillfällig basis i egenskap av egenföretagare etablerade i den andra parten och måste ha tecknat ett tjänstekontrakt för en period av högst tolv månader.

b) De fysiska personer som reser in till den andra parten måste vid inlämnandet av ansökan om inresa till den andra parten ha minst sex års yrkeserfarenhet från den näringsgren som kontraktet avser.

c) De fysiska personer som reser in till den andra parten måste ha

i) en universitetsexamen eller kvalifikationer som styrker motsvarande kunskaper ([1]), och

ii) yrkeskvalifikationer när detta krävs för att bedriva en verksamhet enligt de lagar, författningar och andra krav som gäller hos den part där tjänsten tillhandahålls.

d) De fysiska personernas inresa och tillfälliga vistelse i den berörda parten får inte överskrida sammanlagt sex månader, eller för Luxemburg 25 veckor, under någon tolvmånadersperiod eller under kontraktets giltighetstid, beroende på vilken som är kortast.

e) Tillträde enligt bestämmelserna i denna artikel gäller enbart den tjänst som omfattas av kontraktet och medför ingen rätt att använda yrkestiteln i den part där tjänsten tillhandahålls.

Avsnitt 5

Regelverk

Underavsnitt 1

Inhemska regleringar

Artikel 93

Tillämpningsområde och definitioner

1. Nedan anges de regler som är tillämpliga på åtgärder som parterna vidtar avseende licensieringskrav och licensieringsförfaranden, kvalifikationskrav och kvalificeringsförfaranden, och som har inverkan på

a) gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster,

b) juridiska och fysiska personers etablering på deras territorium, i enlighet med definitionerna i artikel 77.9 i detta avtal, och

c) tillfällig vistelse på deras territorium för de kategorier av fysiska personer som definieras i artikel 88.2 a–e i detta avtal.

2. När det gäller gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster ska dessa regler endast tillämpas på de sektorer där parterna gjort särskilda åtaganden och i den mån dessa särskilda åtaganden är tillämpliga i enlighet med bilagorna XIV-B och XIV-F till detta avtal. När det gäller etablering ska dessa regler inte tillämpas på sektorer i den mån det finns ett förbehåll enligt bilagorna XIV-A och XIV-E till detta avtal. När det gäller fysiska personers tillfälliga vistelse ska dessa regler inte tillämpas på sektorer in den mån det finns ett förbehåll enligt bilagorna XIV-C, XIV-D, XIV-G och XVI-H till detta avtal.

3. Dessa regler är inte tillämpliga på åtgärder i den mån de utgör en inskränkning enligt de relevanta bilagorna till detta avtal.

([1]) Om examen eller kvalifikationen inte har erhållits i den part där tjänsten tillhandahålls får den parten avgöra om den är likvärdig med den universitetsexamen som krävs på dess territorium.

4. I detta avsnitt gäller följande definitioner:

a) *licensieringskrav*: andra materiella krav än kvalifikationskrav som en fysisk eller juridisk person måste uppfylla för att erhålla, ändra eller förnya ett tillstånd att genomföra sådan verksamhet som definieras i led a–c i punkt 1.

b) *licensieringsförfaranden*: administrativa regler eller förfaranderegler som en fysisk eller juridisk person, som ansöker om ett tillstånd att genomföra sådan verksamhet som anges i led a–c i punkt 1, inbegripet ändring eller förlängning av en licens, måste följa för att visa att licensieringskraven är uppfyllda.

c) *kvalifikationskrav*: materiella krav avseende en fysisk persons kompetens att tillhandahålla en tjänst, som måste styrkas för erhållande av tillstånd att tillhandahålla en tjänst.

d) *kvalificeringsförfaranden*: administrativa regler eller förfaranderegler som en fysisk person måste följa för att visa att han eller hon uppfyller kvalifikationskraven, för erhållande av tillstånd att tillhandahålla en tjänst.

e) *behörig myndighet*: alla centrala, regionala och lokala myndigheter och organ samt icke-statliga organ som utövar befogenheter som delegerats till dem av en central, regional eller lokal beslutsförsamling eller myndighet och som har rätt att fatta beslut om tillstånd att tillhandahålla en tjänst, inbegripet genom etablering, eller om tillstånd att inrätta en etablering inom en annan ekonomisk verksamhet än tjänster.

Artikel 94

Villkor för licensiering och kvalifikationer

1. Vardera parten ska se till att åtgärder i samband med licensieringskrav och licensieringsförfaranden, kvalifikationskrav och kvalificeringsförfaranden grundas på kriterier som hindrar de behöriga myndigheterna från att göra en godtycklig bedömning.

2. De kriterier som avses i punkt 1 ska vara

a) proportionella i förhållande till mål om allmän ordning,

b) tydliga och entydiga,

c) objektiva,

d) fastställda på förhand,

e) offentliggjorda i förväg,

f) öppna för insyn och tillgängliga.

3. Tillståndet eller licensen ska beviljas så snart ärendet har granskats och det har fastställts att villkoren för att få tillståndet eller licensen är uppfyllda.

4. Vardera parten ska upprätthålla eller inrätta allmänna domstolar, skiljedomstolar eller förvaltningsdomstolar eller motsvarande förfaranden som, på en berörd företagares eller tjänsteleverantörs begäran, snabbt kan pröva och när så är motiverat vidta åtgärder i fråga om förvaltningsbeslut som påverkar etablering, gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster eller fysiska personers tillfälliga närvaro för affärsändamål. I de fall där sådana förfaranden inte är oberoende av den myndighet som svarar för förvaltningsbeslutet i fråga, ska vardera parten se till att förfarandena verkligen sörjer för en objektiv och opartisk prövning.

5. Om antalet licenser för en viss verksamhet är begränsat på grund av knappa naturresurser eller begränsad teknisk kapacitet, ska vardera parten göra ett urval mellan de sökande med hjälp av ett förfarande som garanterar fullständig opartiskhet och öppenhet, och som särskilt inbegriper kravet på tillräcklig information om att förfarandet inletts, pågår och avslutats.

6. Om inte annat följer av bestämmelserna i denna artikel får parterna när de fastställer reglerna för sina urvalsförfaranden ta hänsyn till mål om allmän ordning som till exempel hälsa, säkerhet, miljöskydd och bevarande av kulturarvet.

Artikel 95

Licensierings- och kvalificeringsförfaranden

1. Licensierings- och kvalificeringsförfarandena och formaliteterna ska vara tydliga, offentliggöras i förväg och vara utformade så att de garanterar de sökande att deras ansökan behandlas objektivt och opartiskt.

2. Licensierings- och kvalificeringsförfarandena och formaliteterna ska vara så enkla som möjligt och får inte i onödan försvåra eller försena tillhandahållandet av tjänsten. Alla avgifter för licensieringen ([1]) som kan uppstå för den sökande till följd av ansökan bör vara rimliga och stå i proportion till godkännandeförfarandet i fråga.

3. Vardera parten ska se till att de förfaranden som används av den behöriga myndigheten samt dess beslut vid licensierings- eller godkännandeprocessen innebär opartiskhet i förhållande till alla sökande. Den behöriga myndigheten bör fatta beslut på ett oberoende sätt och inte vara ansvarig för någon leverantör av de tjänster för vilka licensen eller tillståndet krävs.

4. Om det finns särskilda tidsfrister för att lämna in ansökningar, ska en sökande ges en rimlig tidsfrist för att lämna in en ansökan. Den behöriga myndigheten ska börja behandla ansökan utan oskäligt dröjsmål. När så är möjligt bör ansökningar i elektronisk form godtas enligt samma villkor för äkthet som ansökningar på papper.

5. Vardera parten ska se till att behandlingen av en ansökan, inbegripet det slutgiltiga beslutet, slutförs inom en rimlig tidsperiod från det att den fullständiga ansökan lämnats in. Vardera parten ska sträva efter att fastställa en normal tidsfrist för behandling av en ansökan.

6. Den behöriga myndigheten ska inom en rimlig tid efter mottagandet av en ansökan som den anser vara ofullständig underrätta sökanden och, i den mån det är möjligt, fastställa vilka ytterligare uppgifter som krävs för att ansökan ska vara fullständig och ge den sökande tillfälle att rätta till bristerna.

7. När så är möjligt bör bestyrkta kopior godtas i stället för originalhandlingar.

8. Om den behöriga myndigheten avslår en ansökan ska sökanden underrättas om detta skriftligen och utan oskäligt dröjsmål. Den allmänna principen är att en sökande på begäran även ska underrättas om skälen till avslaget och om tidsfristen för överklagande av beslutet om avslag.

9. Vardera parten ska se till att en licens eller ett tillstånd träder i kraft utan oskäligt dröjsmål efter beviljandet i enlighet med de villkor som anges i licensen eller tillståndet.

Underavsnitt 2

Bestämmelser med allmän tillämpning

Artikel 96

Ömsesidigt erkännande

1. Inget i detta kapitel ska hindra en part från att kräva att fysiska personer måste ha de kvalifikationer och/eller den yrkeserfarenhet som krävs för näringsgrenen i fråga på det territorium där tjänsten tillhandahålls.

2. Vardera parten ska uppmuntra de relevanta företrädande yrkesorganisationerna inom sina respektive territorier att lämna rekommendationer om ömsesidigt erkännande till associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 408.4 i detta avtal för att företagare och tjänsteleverantörer helt eller delvis ska kunna uppfylla de krav som vardera parten ställer för auktorisation, licensiering, verksamhet och certifiering av företagare och tjänsteleverantörer, särskilt sådana som tillhandahåller yrkesmässiga tjänster.

3. När associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor mottar en rekommendation enligt punkt 2 ska den inom rimlig tid efter mottagandet granska rekommendationen för att avgöra om den är förenlig med detta avtal, och på grundval av innehållet i rekommendationen särskilt bedöma

([1]) Licensavgifter omfattar inte betalningar vid auktioner, upphandlingar eller andra icke-diskriminerande sätt att tilldela koncessioner eller obligatoriska bidrag till tillhandahållandet av samhällsomfattande tjänster.

a) i vilken mån de standarder och kriterier som respektive part tillämpar för auktorisation, licensiering, verksamhet och certifiering av tjänsteleverantörer och företagare sammanfaller, och

b) det potentiella ekonomiska värdet av ett avtal om ömsesidigt erkännande

4. Om dessa krav är uppfyllda ska associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor fastställa nödvändiga åtgärder inför förhandlingarna och parterna ska därefter inleda förhandlingar genom sina behöriga myndigheter om ett avtal om ömsesidigt erkännande.

5. Ett sådant avtal ska vara förenligt med de relevanta bestämmelserna i WTO-avtalet, särskilt med artikel VII i Gats.

Artikel 97

Öppenhet och utlämnande av konfidentiella upplysningar

1. Vardera parten ska omgående besvara den andra partens alla framställningar om särskilda upplysningar om någon av dess allmänt tillämpliga åtgärder eller internationella överenskommelser som hänför sig till eller berör detta kapitel. Vardera parten ska även inrätta ett eller flera informationsställen för att på begäran lämna särskilda upplysningar till den andra partens företagare och tillhandahållare av tjänster i alla sådana frågor. Parterna ska underrätta varandra om sina informationsställen inom tre månader från dagen för detta avtals ikraftträdande. Informationsställena behöver inte vara depositarier för lagar och andra författningar.

2. Inget i detta avtal ska innebära en skyldighet för en part att tillhandahålla konfidentiella upplysningar vars utlämnande skulle hindra tillämpningen av lagar eller på annat sätt strida mot allmänintresset eller vara till skada för enskilda offentliga eller privata företags legitima kommersiella intressen.

Underavsnitt 3

Datatjänster

Artikel 98

Överenskommelse om datatjänster

1. I den mån som handel med datatjänster liberaliseras i enlighet med avsnitt 2 (Etablering), avsnitt 3 (Gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster) och avsnitt 4 (Tillfällig närvaro av fysiska personer för affärsändamål) i detta kapitel ska parterna följa punkterna 2, 3 och 4 i denna artikel.

2. CPC [1] 84, som är FN:s kod för att klassificera datatjänster och tillhörande tjänster, omfattar de huvudsakliga inslagen i tillhandahållandet av alla datatjänster och tillhörande tjänster, nämligen

a) datorprogram, dvs. den uppsättning instruktioner som behövs för att få datorerna att fungera och kommunicera (inklusive utveckling och tillämpning av programmen),

b) databehandling och datalagring, och

c) tillhörande tjänster, till exempel konsulttjänster och utbildning av kunders personal.

Den tekniska utvecklingen har medfört ett ökat utbud av dessa tjänster som en samling tillhörande tjänster som kan omfatta några eller samtliga av dessa huvudsakliga inslag. Exempelvis består tjänster som webbhotell och domänhosting, datautvinningstjänster och gridteknik samtliga av en kombination av de huvudsakliga inslagen för datatjänster.

3. Oberoende av om de tillhandahålls via ett nät, till exempel internet, eller inte, omfattar datatjänster och tillhörande tjänster alla tjänster som består i

a) rådgivning, strategi, analys, planering, behovsspecifikation, formgivning, utveckling, installation, tillämpning, integrering, provning, avlusning, uppdatering, stöd, tekniskt bistånd eller förvaltning av eller avseende datorer eller datorsystem,

[1] Med CPC avses den centrala produktindelningen (Central Products Classification) enligt FN:s statistikkontors statistiska skrifter (Statistical Office of the United Nations, Statistical Papers) Series M, N° 77, CPC prov, 1991.

b) datorprogram, dvs. den uppsättning instruktioner som behövs för att få datorerna att fungera och kommunicera (själva), samt rådgivning, strategi, analys, planering, behovsspecifikation, formgivning, utveckling, installation, tillämpning, integrering, provning, avlusning, uppdatering, anpassning, underhåll, stöd, tekniskt bistånd, förvaltning eller användning av eller avseende datorprogram, eller

c) databehandling, datalagring, datavärdskap och databastjänster, underhåll och reparation av kontorsmaskiner och kontorsutrustning, inbegripet datorer, eller utbildning av kunders personal i fråga om datorprogram, datorer eller datorsystem, som inte ingår någon annanstans.

4. Datatjänster och tillhörande tjänster gör det möjligt att tillhandahålla andra tjänster (till exempel banktjänster) både på elektronisk och annan väg. Det är emellertid viktigt att skilja mellan stödtjänsten (t.ex. webbhotell och programvärd) och det innehåll eller den kärntjänst som tillhandahålls elektroniskt (t.ex. banktjänster). I sådana fall omfattas innehållet eller kärntjänsten inte av CPC 84.

Underavsnitt 4

Post- och budtjänster

Artikel 99

Tillämpningsområde och definitioner

1. I detta underavsnitt anges principerna för regelverket avseende alla post- och budtjänster som liberaliseras i enlighet med avsnitt 2 (Etablering), avsnitt 3 (Gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster) och avsnitt 4 (Tillfällig närvaro av fysiska personer för affärsändamål) i detta kapitel.

2. I detta underavsnitt och i avsnitt 2 (Etablering), avsnitt 3 (Gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster) och avsnitt 4 (Tillfällig närvaro av fysiska personer för affärsändamål) i detta kapitel avses med

a) *licens:* ett tillstånd som en enskild leverantör beviljats av en tillsynsmyndighet och som krävs innan en viss tjänst börjar tillhandahållas,

b) *samhällsomfattande tjänster:* permanent tillhandahållande av en posttjänst av en viss angiven kvalitet överallt på en parts territorium till rimliga priser för alla användare.

Artikel 100

Samhällsomfattande tjänster

Vardera parten har rätt att bestämma vilket slags skyldighet att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster de önskar bibehålla. Sådana skyldigheter kommer inte i sig att anses motverka konkurrens förutsatt att de administreras på ett öppet, icke-diskriminerande och konkurrensneutralt sätt och inte är mer betungande än nödvändigt för det slags samhällsomfattande tjänst som fastställts av parten.

Artikel 101

Licenser

1. En licens får endast krävas för tjänster som omfattas av de samhällsomfattande tjänsterna.

2. Om det krävs licens ska följande göras offentliggöras:

a) Samtliga kriterier för licensen samt uppgift om hur lång tid det normalt tar att behandla en licensansökan.

b) Villkoren för licenser.

3. Skälen för avslag av en licensansökan ska på begäran delges sökanden, och ett förfarande som ger möjlighet att överklaga genom ett oberoende organ kommer att fastställas av vardera parten. Ett sådant förfarande ska vara öppet och icke-diskriminerande och bygga på objektiva kriterier.

Artikel 102

Tillsynsorganens oberoende

Tillsynsorganen ska vara juridiskt fristående från, och inte vara ansvariga inför någon leverantör av post- och budtjänster. Tillsynsorganens beslut och de förfaranden som de tillämpar ska vara opartiska i förhållande till alla aktörerna på marknaden.

Artikel 103

Gradvis tillnärmning

I syfte att överväga ytterligare liberalisering i handeln med tjänster erkänner parterna vikten av att gradvis närma Georgiens gällande och framtida lagstiftning till den unionslagstiftning som förtecknas i bilaga XV-C till detta avtal.

Underavsnitt 5

Elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster

Artikel 104

Tillämpningsområde och definitioner

1. I detta underavsnitt anges principerna för regelverket avseende alla elektroniska kommunikationstjänster som liberaliseras i enlighet med avsnitt 2 (Etablering), avsnitt 3 (Gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster) och avsnitt 4 (Tillfällig närvaro av fysiska personer för affärsändamål) i detta kapitel.

2. I detta underavsnitt och i avsnitt 2 (Etablering), avsnitt 3 (Gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster) och avsnitt 4 (Tillfällig närvaro av fysiska personer för affärsändamål) i detta kapitel gäller följande definitioner:

a) *elektroniska kommunikationstjänster:* alla tjänster som helt eller huvudsakligen består i signalöverföring på elektroniska kommunikationsnät, däribland teletjänster och överföringstjänster i nät som används för radio- och tv-sändningar. Dessa tjänster omfattar inte tjänster som tillhandahåller, eller utövar redaktionellt ansvar över, innehåll som överförs med hjälp av elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster.

b) *allmänt kommunikationsnät:* elektroniskt kommunikationsnät som helt eller huvudsakligen används för att tillhandahålla allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster.

c) *elektroniskt kommunikationsnät:* system för överföring och i tillämpliga fall utrustning för koppling eller dirigering samt andra resurser som medger överföring av signaler via tråd, via radio, på optisk väg eller via andra elektromagnetiska överföringsmedier, däribland satellitnät, fasta nät (kretskopplade och paketkopplade, inbegripet internet) och markbundna mobilnät, elnätsystem i den utsträckning dessa används för signalöverföring, rundradionät samt kabel-tv-nät, oberoende av vilken typ av information som överförs.

d) *tillsynsmyndighet*: inom sektorn för elektronisk kommunikation, det eller de organ som ansvarar för reglering och tillsyn av elektronisk kommunikation enligt detta underavsnitt.

e) *betydande inflytande på marknaden:* en tjänsteleverantör ska anses ha ett betydande inflytande på marknaden om den, antingen enskilt eller tillsammans med andra, har en ställning som är likvärdig med dominans, dvs. en ställning av sådan ekonomisk styrka att den i betydande omfattning kan uppträda oberoende av sina konkurrenter, sina kunder och i sista hand av konsumenterna.

f) *samtrafik:* den fysiska och logiska sammankopplingen av allmänna kommunikationsnät som används av samma eller en annan leverantör för att göra det möjligt för en tjänsteleverantörs användare att kommunicera med samma eller en annan tjänsteleverantörs användare eller få tillgång till tjänster som erbjuds av en annan tjänsteleverantör. Tjänsterna kan tillhandahållas av de berörda parterna eller andra parter som har tillträde till nätet. Samtrafik är en särskild typ av tillträde som genomförs mellan operatörer av allmänna nät.

g) *samhällsomfattande tjänster*: en uppsättning tjänster av en viss angiven kvantitet som görs tillgängliga för alla användare på en parts territorium oberoende av geografiskt läge och till ett rimligt pris. Vardera parten beslutar om räckvidden och genomförandet av sina samhällsomfattande tjänster.

h) *tillträde:* faciliteter och/eller tjänster som görs tillgängliga för en annan tjänsteleverantör på fastställda villkor, med eller utan ensamrätt, i syfte att tillhandahålla elektroniska kommunikationstjänster. Bland annat omfattas följande: tillträde till nätelement samt tillhörande faciliteter, vilket kan inbegripa anslutning av utrustning på fast eller icke-fast väg (detta inbegriper i synnerhet tillträde till accessnätet och till faciliteter och tjänster som är nödvändiga för att tillhandahålla tjänster över accessnät); tillträde till fysisk infrastruktur inbegripet byggnader, ledningar och master; tillträde till relevanta programvarusystem, inbegripet driftstödssystem; tillträde till nummeromvandling eller system som erbjuder likvärdiga funktioner; tillträde till fasta nät och mobilnät, i synnerhet för roaming; tillträde till system med villkorad tillgång för digitala televisionstjänster samt tillträde till virtuella nättjänster.

i) *slutanvändare:* en användare som inte tillhandahåller allmänna kommunikationsnät eller allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster.

k) *accessnät:* den fysiska förbindelse som förbinder nätanslutningspunkten i en abonnents lokaler med korskopplingen eller likvärdig facilitet i det fasta allmänna kommunikationsnätet.

Artikel 105

Tillsynsmyndigheter

1. Vardera parten ska se till att tillsynsmyndigheterna för elektroniska kommunikationstjänster är juridiskt fristående från och funktionellt oberoende av alla leverantörer av elektroniska kommunikationstjänster. Om en part behåller äganderätten till eller kontrollen över en leverantör som tillhandahåller elektroniska kommunikationsnät eller kommunikationstjänster ska denna part se till att en faktisk organisatorisk åtskillnad görs mellan regleringsverksamheten och sådan verksamhet som har samband med ägande eller kontroll.

2. Vardera parten ska garantera att tillsynsmyndigheterna har de befogenheter som krävs för att reglera sektorn. Tillsynsmyndigheternas uppgifter ska offentliggöras på ett tydligt och lättillgängligt sätt, särskilt när uppgifterna utförs av fler än ett organ.

3. Vardera parten ska se till att tillsynsmyndigheternas beslut och förfaranden är opartiska i förhållande till alla aktörer på marknaden och att de är öppna.

4. Tillsynsmyndigheterna ska ha befogenhet att genomföra analyser av relevanta produkt- och tjänstemarknader som kan bli föremål för förhandsreglering. När en tillsynsmyndighet i enlighet med artikel 107 i detta avtal måste fatta beslut om att införa, bibehålla, ändra eller upphäva skyldigheter ska den på grundval av en marknadsanalys fastställa om den relevanta marknaden är tillräckligt konkurrensutsatt.

5. Om tillsynsmyndigheten fastställer att en relevant marknad inte är tillräckligt konkurrensutsatt ska den identifiera och ange de tjänsteleverantörer som har ett betydande inflytande på marknaden i fråga och om så är lämpligt införa, bibehålla eller ändra de specifika regleringsmässiga skyldigheter som anges i artikel 107 i detta avtal. Om tillsynsmyndigheten kommer fram till slutsatsen att marknaden är tillräckligt konkurrensutsatt, ska den inte införa eller bibehålla någon av de specifika regleringsskyldigheter som anges i artikel 107 i detta avtal.

6. Vardera parten ska se till att en tjänsteleverantör som påverkas av en tillsynsmyndighets beslut ska ha rätt att överklaga beslutet till en instans som är oberoende av de i beslutet inblandade parterna. Vardera parten ska se till att vederbörlig hänsyn tas till ärendet i sak. I väntan på utgången av ett sådant överklagande ska tillsynsmyndighetens beslut fortsätta att gälla, såvida inte överklagandeinstansen beslutar annorlunda. Om överklagandeinstansen i fråga inte har domstolskaraktär, ska den alltid lämna en skriftlig motivering till sitt beslut, som dessutom ska granskas av en opartisk och oberoende rättslig myndighet. Beslut som fattats av överklagandeinstansen ska verkställas.

7. I de fall tillsynsmyndigheterna avser att vidta åtgärder som har samband med någon av bestämmelserna i detta underavsnitt samt en betydande inverkan på den relevanta marknaden ska vardera parten se till att tillsynsmyndigheterna ger de berörda parterna tillfälle att lämna synpunkter på utkastet till åtgärd inom en rimlig tidsfrist. Tillsynsmyndigheterna ska offentliggöra sina samrådsförfaranden. Resultaten av ett samrådsförfarande ska offentliggöras, utom då det gäller sekretessbelagd information.

8. Vardera parten ska se till att leverantörer som tillhandahåller elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster tillhandahåller all den information, även ekonomisk information, som är nödvändig för att tillsynsmyndigheterna ska kunna sörja för att bestämmelserna i detta underavsnitt, och i de beslut som fattas i enlighet med detta underavsnitt, följs. Leverantörerna ska på begäran lämna sådana uppgifter utan dröjsmål, inom de tidsramar och på den detaljnivå som tillsynsmyndigheten kräver. Den information som tillsynsmyndigheten begär ska stå i proportion till genomförandet av uppgiften. Tillsynsmyndigheten ska motivera sin begäran om information.

Artikel 106

Tillstånd att tillhandahålla elektroniska kommunikationstjänster

1. Vardera parten ska se till att det för tillstånd att tillhandahålla tjänster i görligaste mån endast krävs en anmälan.

2. Vardera parten ska se till att en licens kan krävas för att reglera frågor om tilldelning av nummer och frekvenser. Villkoren för sådana licenser ska offentliggöras.

3. Vardera parten ska se till att följande uppfylls i de fall det krävs en licens:

a) Samtliga villkor för licensen samt uppgift om den tid, som ska vara rimlig, som det normalt tar att behandla en licensansökan ska offentliggöras.

b) Skälen för avslag av en licensansökan ska på begäran skriftligen delges sökanden.

c) Den som ansöker om licens ska kunna överklaga beslutet om det inte finns tillräckliga skäl för avslaget.

d) De licensavgifter [1] som en part tar ut får inte överskrida de normala administrativa kostnaderna för förvaltning, kontroll och upprätthållande av de gällande licenserna. Licensavgifter för användning av spektrum eller nummerresurser omfattas inte av kraven i denna punkt.

Artikel 107

Tillträde och samtrafik

1. Vardera parten ska se till att alla tjänsteleverantörer som har tillstånd att tillhandahålla elektroniska kommunikationstjänster har rättighet och skyldighet att förhandla om tillträde och samtrafik med andra leverantörer av allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster. Beslut om tillträde och samtrafik bör i princip fattas enligt överenskommelse efter kommersiella förhandlingar mellan de berörda tjänstleverantörerna.

2. Vardera parten ska se till att tjänsteleverantörer som får information från en annan tjänsteleverantör under förhandlingarna om samtrafik endast använder denna information för det avsedda syftet och alltid respekterar de överlämnade eller lagrade uppgifternas konfidentiella karaktär.

3. Vardera parten ska se till att tillsynsmyndigheten, när det i enlighet med artikel 105 i detta avtal fastställs att en relevant marknad inte är tillräckligt konkurrensutsatt, ska ha befogenhet att för den tjänsteleverantör som anges ha ett betydande inflytande på marknaden införa en eller flera av följande skyldigheter när det gäller samtrafik och/eller tillträde:

a) Skyldigheter avseende icke-diskriminering för att säkerställa att operatören under likvärdiga omständigheter tillämpar likvärdiga villkor för andra leverantörer som tillhandahåller likvärdiga tjänster, samt att de tjänster och den information som operatören erbjuder andra, tillhandahålls på samma villkor och med samma kvalitet som gäller för dess egna tjänster eller för dess dotterbolags eller samarbetspartners tjänster.

b) Skyldighet för ett vertikalt integrerat företag att tillämpa en öppen prissättning för grossistpriset till andra operatörer och för sina internpriser, i det fall det finns krav på icke-diskriminering eller på att förhindra oskälig korssubventionering. Tillsynsmyndigheten får ange vilket format och vilken redovisningsmetod som ska användas.

c) Skyldighet att uppfylla rimliga krav på tillträde till och användning av specifika nätdelar och tillhörande faciliteter, inklusive tillträde till accessnätet, bland annat i situationer då tillsynsmyndigheten anser att ett nekat tillträde eller orimliga villkor med liknande verkan skulle hindra uppkomsten av en hållbar konkurrensutsatt marknad på slutkundens nivå eller att det inte skulle ligga i slutanvändarens intresse.

   Tillsynsmyndigheterna får förena de skyldigheter som anges i denna punkt med villkor som gäller rättvis behandling, rimlighet och läglighet.

d) Skyldighet att erbjuda specificerade tjänster för andra operatörer och som tredje part kan återförsälja, att bevilja öppet tillträde till tekniska gränssnitt, protokoll och annan nyckelteknik som är nödvändig för samverkan mellan tjänster eller virtuella nättjänster, att erbjuda samlokalisering eller andra möjligheter till gemensamt utnyttjande av faciliteter, inbegripet ledningar, byggnader eller master, att erbjuda specificerade tjänster som krävs för att säkerställa samverkan mellan tjänster ända fram till slutanvändarna, inbegripet faciliteter för intelligenta nättjänster, att erbjuda tillträde till driftstödssystem eller liknande programsystem som krävs för att garantera sund konkurrens när det gäller tillhandahållande av tjänster, och att förbinda nät eller nätfaciliteter.

[1] Licensavgifter omfattar inte betalningar vid auktioner, upphandlingar eller andra icke-diskriminerande sätt att tilldela koncessioner eller obligatoriska bidrag till tillhandahållandet av samhällsomfattande tjänster.

Tillsynsmyndigheterna får förena de skyldigheter som anges i denna punkt med villkor som gäller rättvis behandling, rimlighet och läglighet.

e) Skyldigheter som rör kostnadstäckning och priskontroller, inbegripet skyldighet att tillämpa kostnadsorienterad prissättning och kostnadsredovisningssystem, för tillhandahållande av vissa specifika typer av samtrafik och/eller tillträde, om en marknadsanalys visar att en brist på effektiv konkurrens innebär att den berörda operatören kan ta ut överpriser eller använda prispress på ett sätt som missgynnar slutanvändarna.

Tillsynsmyndigheterna ska ta hänsyn till den investering som gjorts av operatören och medge denne en rimlig avkastning av den adekvata kapitalinvesteringen med beaktande av de därmed förknippade riskerna.

f) Skyldighet att offentliggöra de specifika skyldigheter som tillsynsmyndigheten har ålagt tjänsteleverantörer med angivande av den specifika produkten/tjänsten och de specifika geografiska marknaderna. Aktuell information, såvida den inte är konfidentiell och inte omfattar affärshemligheter, offentliggörs i en form som garanterar att alla berörda parter lätt kan få tillgång till den.

g) Skyldigheter avseende insyn där operatörer åläggs att offentliggöra specificerade uppgifter; i synnerhet får tillsynsmyndigheten, när en operatör omfattas av skyldigheter avseende icke-diskriminering, ålägga operatören att offentliggöra ett referenserbjudande som ska vara tillräckligt specificerat för att säkerställa att tjänsteleverantörerna inte åläggs att betala för faciliteter som inte är nödvändiga för den begärda tjänsten, med en beskrivning av de berörda erbjudandena som redovisas uppdelade på olika komponenter i enlighet med marknadens behov, samt därmed förbundna villkor, inbegripet prissättning.

4. Vardera parten ska se till att en tjänsteleverantör som ansöker om samtrafik med en leverantör som anges ha ett betydande inflytande på marknaden får, antingen när som helst eller inom en rimlig tidsfrist som ska ha tillkännagetts, vända sig till ett oberoende inhemskt organ, som kan vara en sådan tillsynsmyndighet som avses i artikel 104.2 d i detta avtal, för tvistlösning i frågor som gäller villkor och bestämmelser för samtrafik och/eller tillträde.

Artikel 108

Knappa resurser

1. Vardera parten ska se till att alla förfaranden för tilldelning och utnyttjande av knappa resurser, inbegripet frekvenser, nummer och ledningsrätter, i god tid genomförs på ett objektivt, proportionellt, öppet och icke-diskriminerande sätt. Den rådande situationen i fråga om tilldelade frekvensband ska offentliggöras, men det krävs inga detaljerade angivelser om vilka frekvenser som tilldelats för särskilda statliga användningsområden.

2. Vardera parten ska sörja för en ändamålsenlig förvaltning av radiofrekvenser för elektroniska kommunikationstjänster inom sina territorier för att säkerställa en ändamålsenlig och effektiv användning av spektrumet. Om efterfrågan på specifika frekvenser överstiger tillgången ska lämpliga och öppna förfaranden användas vid tilldelningen av dessa frekvenser i syfte att optimera deras användning och underlätta utvecklingen av konkurrens.

3. Vardera parten ska se till att tillsynsmyndigheten anförtros tilldelningen av nationella nummerresurser och förvaltningen av nationella nummerplaner.

4. Om offentliga eller lokala myndigheter behåller ägandet eller kontrollen av de leverantörer som driver offentliga kommunikationsnät och/eller kommunikationstjänster måste en faktisk strukturell åtskillnad göras mellan den funktion som ansvarar för beviljande av ledningsrätter och verksamhet med anknytning till ägande eller kontroll.

Artikel 109

Samhällsomfattande tjänster

1. Vardera parten har rätt att bestämma vilka slags skyldigheter att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster den önskar bibehålla.

2. Sådana skyldigheter kommer inte att betraktas som konkurrensbegränsande i sig, förutsatt att de administreras på ett öppet, objektivt och icke-diskriminerande sätt. Administrationen av skyldigheterna ska dessutom vara konkurrensneutral och inte vara mer betungande än nödvändigt för det slags samhällsomfattande tjänst som respektive part fastställt.

3. Vardera parten ska se till att alla leverantörer är berättigade att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster och ingen tjänsteleverantör ska uteslutas på förhand. Leverantörerna ska utses med hjälp av en effektiv, öppen, objektiv och icke-diskriminerande metod. Vid behov ska vardera parten bedöma om tillhandahållandet av samhällsomfattande tjänster är oskäligt betungande för den eller de organisationer som utsetts att tillhandahålla de samhällsomfattande tjänsterna. Om det är motiverat på grundval av en sådan beräkning, och med hänsyn till de eventuella marknadsfördelarna för en organisation som erbjuder samhällsomfattande tjänster, ska tillsynsmyndigheterna avgöra om det behövs ett system för att ge ersättning åt den eller de berörda tjänsteleverantörerna eller för att fördela nettokostnaden för skyldigheter att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster.

4. Vardera parten ska se till, i de fall då användarna har tillgång till abonnentförteckningar, oavsett om de föreligger i tryckt eller elektronisk form, att de organisationer som tillhandahåller förteckningarna tillämpar principen om icke-diskriminering när de behandlar uppgifter som de fått från andra organisationer.

Artikel 110

Gränsöverskridande tillhandahållande av elektroniska kommunikationstjänster

Ingendera parten får kräva att en tjänsteleverantör från den andra parten ska inrätta en etablering, etablera någon form av närvaro eller vara bosatt på dess territorium som ett villkor för gränsöverskridande tillhandahållande av en tjänst.

Artikel 111

Konfidentialitet

Vardera parten ska sörja för konfidentialitet vid elektronisk kommunikation och därmed förbundna trafikuppgifter genom ett allmänt kommunikationsnät och allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster, utan att begränsa handeln med tjänster.

Artikel 112

Tvister mellan tjänsteleverantörer

1. Om det uppstår en tvist mellan leverantörer av elektroniska kommunikationsnät eller elektroniska kommunikationstjänster i samband med de rättigheter och skyldigheter som avses i detta avsnitt ska vardera parten se till att den berörda tillsynsmyndigheten på begäran av endera parten avger ett bindande beslut så att tvisten ska kunna lösas på kortast möjliga tid och i alla händelser inom fyra månader.

2. Tillsynsmyndighetens beslut ska offentliggöras, varvid eventuella affärshemligheter ska respekteras. Leverantörerna av elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster ska ges en fullständig redogörelse för de skäl som beslutet grundar sig på.

3. Om tvisten gäller gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster ska de berörda tillsynsmyndigheterna göra en samlad insats för att lösa tvisten.

Artikel 113

Gradvis tillnärmning

I syfte att överväga ytterligare liberalisering i handeln med tjänster erkänner parterna vikten av att gradvis närma Georgiens gällande och framtida lagstiftning till den unionslagstiftning som förtecknas i bilaga XV-B till detta avtal.

Underavsnitt 6

Finansiella tjänster

Artikel 114

Tillämpningsområde och definitioner

1. I detta underavsnitt anges principerna för regelverket avseende alla finansiella tjänster som liberaliseras i enlighet med avsnitt 2 (Etablering), avsnitt 3 (Gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster) och avsnitt 4 (Tillfällig närvaro av fysiska personer för affärsändamål) i detta kapitel.

2. I detta underavsnitt och i avsnitt 2 (Etablering), avsnitt 3 (Gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster) och avsnitt 4 (Tillfällig närvaro av fysiska personer för affärsändamål) i detta kapitel avses med

a) *finansiell tjänst:* varje tjänst av finansiell natur som erbjuds av en leverantör av finansiella tjänster från en part. Finansiella tjänster innefattar följande verksamheter:

i) Försäkringstjänster och försäkringsrelaterade tjänster:

1. Direkt försäkring (innefattande koassurans):

a) Livförsäkring.

b) Skadeförsäkring.

2. Återförsäkring och retrocession.

3. Försäkringsförmedling, såsom mäkleri och agenturverksamhet.

4. Försäkringsrelaterade tjänster, såsom konsult-, aktuarie-, riskprövnings- och skaderegleringstjänster.

ii) Banktjänster och andra finansiella tjänster (med undantag av försäkringstjänster):

1. Mottagande av insättningar och andra återbetalningspliktiga medel från allmänheten.

2. Utlåning av alla slag, inbegripet konsumentkrediter, hypotekslån, factoring och finansiering av affärstransaktioner.

3. Finansiell leasing.

4. Alla betalnings- och penningförmedlingstjänster, inbegripet kredit-, betal- och bankkort, resechecker och bankväxlar.

5. Garantier och åtaganden.

6. Handel för egen eller annans räkning, på en börs, genom direkthandel eller på annat sätt, med

a) penningmarknadsinstrument (inbegripet checkar, växlar och bankcertifikat),

b) utländsk valuta,

c) derivatinstrument som omfattar men inte är begränsade till terminer och optioner,

d) valuta- och ränteinstrument, inbegripet sådana produkter som swappar och framtida räntesäkringsavtal,

e) överlåtbara värdepapper,

f) andra överlåtbara instrument och finansiella tillgångar, inklusive guld- och silvertackor,

7. Medverkan vid emissioner av alla slags värdepapper, däribland emissionsgarantier och placering såsom mellanhand (offentligt eller privat) och serviceverksamhet i samband med sådana emissioner.

8. Penningmäkleri.

9. Förvaltning av tillgångar, såsom medels- eller portföljförvaltning, alla former av fondförvaltning, pensionsfondsförvaltning samt förvarings- och notariattjänster.

10. Clearing- och avräkningstjänster rörande alla finansiella tillgångar, inbegripet värdepapper, derivatinstrument och andra överlåtbara instrument.

11. Tillhandahållande och överföring av finansiell information och bearbetning av finansiella data och tillhörande programvara.

12. Rådgivnings- och förmedlingstjänster och andra till finansiella tjänster relaterade tjänster avseende all verksamhet enligt punkterna 1–11, inbegripet kreditupplysning och kreditanalys, undersökningar och rådgivning i samband med investeringar och portföljer, rådgivning om förvärv samt omstrukturering av företag och affärsstrategi.

b) *leverantör av finansiella tjänster*: en fysisk eller juridisk person från en part som avser att tillhandahålla eller som tillhandahåller finansiella tjänster. Begreppet *leverantör av finansiella tjänster* innefattar dock inte offentliga institutioner.

c) *offentlig institution:*

i) en regering, en centralbank eller en penningpolitisk myndighet i en part, eller en institution som ägs eller kontrolleras av en part och som huvudsakligen har offentliga uppgifter eller bedriver verksamhet för offentliga ändamål, med undantag av institutioner som huvudsakligen arbetar med att tillhandahålla finansiella tjänster på kommersiella villkor, eller

ii) ett privat institut som utför uppgifter som vanligen utförs av en centralbank eller en penningpolitisk myndighet, när det utför dessa uppgifter.

d) *ny finansiell tjänst:* tjänst av finansiell natur, inbegripet tjänster med anknytning till befintliga och nya produkter eller till det sätt på vilket en produkt tillhandahålls, som inte tillhandahålls av någon leverantör av finansiella tjänster på den ena partens territorium men däremot tillhandahålls på den andra partens territorium.

Artikel 115

Försiktighetsklausul

1. Vardera parten får införa eller bibehålla åtgärder av försiktighetsskäl, till exempel för att

a) skydda investerare, insättare, försäkringstagare eller personer vars egendom förvaltas av en leverantör av finansiella tjänster,

b) säkra integriteten och stabiliteten i en parts finansiella system.

2. Dessa åtgärder ska inte vara mer betungande än vad som är nödvändigt för att deras syfte ska kunna uppnås, och får inte innebära en diskriminering av leverantörer av finansiella tjänster från den andra parten i förhållande till partens egna leverantörer av finansiella tjänster av samma slag.

3. Inget i detta avtal ska tolkas som en skyldighet för en part att lämna ut information om enskilda kunders affärer och konton eller sådan konfidentiell eller skyddad information som innehas av offentliga institutioner.

Artikel 116

Effektiv och öppen reglering

1. Vardera parten ska göra sitt bästa för att i förväg underrätta alla berörda personer om åtgärder med allmän tillämpning som parten avser att vidta, så att dessa personer får tillfälle att framföra synpunkter på åtgärderna. Underrättelse om sådana åtgärder ska lämnas

a) genom offentligt tillkännagivande, eller

b) i annan skriftlig eller elektronisk form.

2. Vardera parten ska för berörda personer tillgängliggöra sina krav rörande ansökningar om tillhandahållande av finansiella tjänster.

På begäran av en sökande ska den berörda parten upplysa sökanden om hur långt handläggningen av ansökan fortskridit. Om den berörda parten behöver ytterligare uppgifter från sökanden ska den underrätta sökanden om detta utan oskäligt dröjsmål.

3. Vardera parten ska göra sitt bästa för att se till att internationellt överenskomna standarder för reglering och tillsyn inom sektorn för finansiella tjänster och för bekämpning av skatteundandragande och skatteflykt genomförs och tillämpas på dess territorium. Sådana internationellt överenskomna standarder är bland annat Baselkommitténs grundläggande principer för en effektiv banktillsyn, IAIS (Internationella organisationen för försäkringstillsynsmyndigheter) grundläggande principer för försäkring, Ioscos (Internationella organisationen för värdepapperstillsyn) mål och principer för värdepapperstillsyn, OECD:s (Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling) avtal om utbyte av information i skattefrågor, G20:s uttalande om öppenhet och informationsutbyte i skatteärenden samt de 40 rekommendationerna om penningtvätt och de nio särskilda rekommendationerna om finansiering av terrorism från FATF (arbetsgruppen för finansiella åtgärder).

Parterna ska också beakta de tio nyckelprinciper för informationsutbyte (*Ten Key Principles for Information Exchange*) som utfärdats av G7-ländernas finansministrar och kommer att vidta alla åtgärder som krävs för att försöka tillämpa dem i sina bilaterala kontakter.

Artikel 117

Nya finansiella tjänster

Vardera parten ska tillåta leverantörer av finansiella tjänster från den andra parten att tillhandahålla nya finansiella tjänster liknande de tjänster som parten enligt inhemsk lag skulle tillåta sina egna leverantörer av finansiella tjänster att tillhandahålla under liknande omständigheter. En part får fastställa i vilken rättslig form tjänsten får tillhandahållas och får ställa krav på tillstånd för tillhandahållande av tjänsten. Om ett sådant tillstånd krävs ska beslut fattas inom rimlig tid, och tillstånd får då vägras endast av försiktighetsskäl.

Artikel 118

Databehandling

1. Vardera parten ska tillåta leverantörer av finansiella tjänster från den andra parten att i bearbetningssyfte överföra uppgifter i elektronisk eller annan form till eller från dess territorium, om bearbetningen är en förutsättning för den normala affärsverksamheten för dessa leverantörer av finansiella tjänster.

2. Vardera parten ska anta tillräckliga garantier för skydd av privatlivet samt enskildas grundläggande fri- och rättigheter, särskilt när det gäller överföring av personuppgifter.

Artikel 119

Särskilda undantag

1. Inget i detta kapitel ska tolkas som ett hinder för en part, inbegripet dess offentliga institutioner, att inom sitt territorium med ensamrätt bedriva verksamhet eller tillhandahålla tjänster som ingår i ett allmänt pensionsprogram eller ett lagstadgat socialförsäkringssystem, utom i de fall då denna verksamhet enligt partens inhemska bestämmelser får bedrivas av leverantörer av finansiella tjänster i konkurrens med offentliga eller privata institutioner.

2. Inget i detta avtal gäller för verksamhet som bedrivs av en centralbank eller penningpolitisk myndighet eller av någon annan offentlig institution som ett led i penning- eller valutapolitiken.

3. Inget i detta kapitel ska tolkas som ett hinder för en part, inbegripet dess offentliga institutioner, att inom sitt territorium med ensamrätt bedriva verksamhet eller tillhandahålla tjänster för sin egen, eller för sina offentliga institutioners, räkning eller med egen garanti eller med användning av sina egna finansiella resurser.

Artikel 120

Självreglerande organisationer

När en part kräver medlemskap eller deltagande i, eller tillgång till, självreglerande organ, börser eller marknader för värdepapper eller terminer, clearingorgan eller andra organisationer eller sammanslutningar för att leverantörer av finansiella tjänster från den andra parten ska kunna tillhandahålla finansiella tjänster på samma villkor som partens leverantörer av finansiella tjänster, eller när parten direkt eller indirekt medger sådana enheter privilegier eller fördelar vid tillhandahållandet av finansiella tjänster, ska parten se till att skyldigheterna enligt artiklarna 79 och 85 i detta avtal iakttas.

Artikel 121

Clearing- och betalningssystem

Enligt de villkor som medger nationell behandling ska vardera parten ge leverantörer av finansiella tjänster från den andra parten som är etablerade på dess territorium tillgång till betalnings- och clearingsystem som drivs av offentliga institutioner och till officiella kredit- och refinansieringstjänster som är tillgängliga i samband med normal affärsverksamhet. Denna artikel syftar inte till att ge tillgång till partens möjligheter när det gäller långivare i sista instans.

Artikel 122

Gradvis tillnärmning

I syfte att överväga ytterligare liberalisering i handeln med tjänster erkänner parterna vikten av att gradvis närma Georgiens gällande och framtida lagstiftning till de internationella normer för bästa praxis som förtecknas i artikel 116.3 i detta avtal och den unionslagstiftning som förtecknas i bilaga XV-A till detta avtal.

Underavsnitt 7

Transporttjänster

Artikel 123

Tillämpningsområde

I detta underavsnitt anges principerna för liberaliseringen av internationella transporttjänster i enlighet med avsnitt 2 (Etablering), avsnitt 3 (Gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster) och avsnitt 4 (Tillfällig närvaro av fysiska personer för affärsändamål) i detta kapitel.

Artikel 124

Internationell sjötransport

1. I detta underavsnitt och i avsnitt 2 (Etablering), avsnitt 3 (Gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster) och avsnitt 4 (Tillfällig närvaro av fysiska personer för affärsändamål) i detta kapitel gäller följande definitioner:

a) *internationella sjötransporter:* omfattar transporter från dörr till dörr och multimodala godstransporter, som omfattas av ett enda transportdokument, i vilka ett av transportsätten är sjötransport, och inbegriper för detta ändamål rätten att direkt teckna avtal med tillhandahållare av andra transportsätt.

b) *godshantering i samband med sjöfart:* verksamhet som bedrivs av stuveriföretag, inbegripet terminaloperatörer, men inte hamnarbetares verksamhet som sådan, när dessa organiseras oberoende av stuveriföretagen eller terminaloperatörerna. I den verksamhet som omfattas ingår organisation och övervakning av

i) lastning och lossning av gods,

ii) surrning/avsurrning av last,

iii) mottagande/leverans och förvaring av gods före transporten eller efter lossningen.

c) *tullklareringstjänster (eller tullombudstjänster):* verksamhet som består i att för en annan parts räkning utföra tullformaliteter i samband med import, export eller genomgående transport, oavsett om denna tjänst är tjänstleverantörens huvudsakliga verksamhet eller ett vanligt komplement till tjänsteleverantörens huvudsakliga verksamhet.

d) *containerterminaler och depåtjänster:* verksamhet som består i lagerhållning av containrar i hamnområden eller inne i landet i syfte att fylla/tömma, reparera och tillhandahålla dem för transport.

e) *agent- och mäklartjänster:* verksamhet som består i att i ett visst geografiskt område, som agent, företräda ett eller flera linjerederiers eller rederiers företagsintressen, i syfte att

i) marknadsföra och sälja sjötransporttjänster och därmed förbundna tjänster, från lämnande av offerter till fakturering, utfärdande av konossement för företagens räkning, upphandling och vidareförsäljning av nödvändiga stödtjänster, förberedelse av dokumentation samt tillhandahållande av företagsinformation,

ii) representera företagen när det gäller organisationen av fartygets hamnanlöp eller övertagandet av last vid behov.

f) *fraktspeditionstjänster:* verksamhet som består i att organisera och övervaka sändningar för avlastarens räkning, genom upphandling av transport och stödtjänster, utarbetande av dokumentation och tillhandahållande av företagsinformation.

g) *matartjänster:* för- och vidaretransport av internationella laster, särskilt containerlaster, till sjöss, mellan hamnar belägna i en av parterna.

2. Vad gäller internationell sjötransport är parterna överens om att sörja för en effektiv tillämpning av principen om oinskränkt tillgång till laster på kommersiell grund, friheten att tillhandahålla internationella sjöfartstjänster samt nationell behandling i samband med tillhandahållande av sådana tjänster.

Med hänsyn till den liberalisering som parterna redan uppnått när det gäller internationell sjötransport ska följande gälla:

a) Vardera parten ska på affärsmässig och icke-diskriminerande grund effektivt tillämpa principen om oinskränkt tillträde till den internationella sjöfartsmarknaden och sjöfartshandeln.

b) Vardera parten ska medge fartyg som seglar under den andra partens flagg eller som drivs av tjänsteleverantörer från den andra parten en behandling som inte är mindre förmånlig än den som medges de egna fartygen, eller fartyg från tredjeländer, beroende på vilken behandling som är förmånligast, vad gäller bland annat tillträde till hamnar, användning av hamnarnas infrastruktur och tjänster, och användning av tjänster i anslutning till sjötransporter, samt relaterade avgifter, tullfaciliteter och tilldelning av kajplatser och möjligheter till lastning och lossning.

3. Vid tillämpning av dessa principer ska vardera parten

a) avstå från att införa bestämmelser om lastdelning i framtida avtal med tredjeländer om sjötransporttjänster – inbegripet sjöfart med torra och flytande bulkvaror samt linjesjöfart – och inom en rimlig tid avsluta lastdelningsbestämmelser om sådana finns i tidigare avtal, och

b) vid detta avtals ikraftträdande avskaffa och avstå från att införa ensidiga åtgärder, administrativa eller tekniska hinder och andra hinder som skulle kunna utgöra en förtäckt begränsning eller ha diskriminerande verkan på det fria tillhandahållandet av internationella sjötransporttjänster.

4. Vardera parten ska tillåta leverantörer av internationella sjötransporttjänster från den andra parten att ha en etablering på sitt territorium på sådana villkor som, vad gäller etablering och verksamhet, inte är mindre förmånliga än de villkor som parten medger sina egna tjänsteleverantörer eller de villkor som parten medger tjänsteleverantörer från ett tredjeland, beroende på vilka villkor som är förmånligast.

5. Vardera parten ska på rimliga och icke-diskriminerande villkor ge leverantörer av sjötransporttjänster från den andra parten tillgång till följande hamntjänster: lotsning, bogsering, proviantering, påfyllning av bränsle och vatten, sophämtning och ballastavfallshämtning, hamnkaptenens tjänster, navigationshjälpmedel, landbaserade operativa tjänster som är nödvändiga för sjöfart, däribland kommunikationer, vatten- och elförsörjning, reparationsmöjligheter för nödsituationer samt ankrings-, kajplats- och förtöjningstjänster.

6. Vardera parten ska tillåta förflyttning av utrustning såsom tomma containrar, som inte transporteras som gods mot betalning, mellan hamnar i någon av EU:s medlemsstater eller mellan hamnar i Georgien.

7. Vardera parten ska, med förbehåll för att den behöriga myndigheten ger sitt godkännande, tillåta leverantörer av internationella sjötransporttjänster från den andra parten att tillhandahålla matartjänster mellan deras nationella hamnar.

Artikel 125

Lufttransport

Den gradvisa liberaliseringen av lufttransporterna mellan parterna, anpassad till båda parters handelsbehov, och villkoren för ömsesidigt marknadstillträde regleras av avtalet om ett gemensamt europeiskt luftrum mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Georgien, å andra sidan.

Artikel 126

Gradvis tillnärmning

I syfte att överväga ytterligare liberalisering i handeln med tjänster erkänner parterna vikten av att gradvis närma Georgiens gällande och framtida lagstiftning till den unionslagstiftning som förtecknas i bilaga XV-D till detta avtal.

Avsnitt 6

Elektronisk handel

Underavsnitt 1

Allmänna bestämmelser

Artikel 127

Mål och principer

1. Parterna erkänner att den elektroniska handeln ökar möjligheterna till handel inom många sektorer och är överens om att främja utvecklingen av elektronisk handel mellan sig, särskilt genom att samarbeta om de frågor som uppstår i samband med elektronisk handel enligt bestämmelserna i detta kapitel.

2. Parterna är överens om att utvecklingen av den elektroniska handeln måste uppfylla internationella krav för uppgiftsskydd, så att användarna får förtroende för den elektroniska handeln.

3. Parterna är överens om att elektroniska överföringar ska betraktas som tillhandahållande av tjänster, i den mening som avses i avsnitt 3 (Gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster) i detta kapitel, som ska vara tullfria.

Artikel 128

Samarbete om elektronisk handel

1. Parterna ska föra en dialog om rättsliga frågor som den elektroniska handeln ger upphov till, bland annat

a) erkännande av certifikat för elektroniska signaturer som utfärdats till allmänheten och underlättande av certifieringstjänster över gränserna,

b) tjänstelevererande mellanhänders ansvar vid överföring eller lagring av uppgifter,

c) behandling av oombedda elektroniska kommersiella meddelanden,

d) konsumentskydd vid elektronisk handel, och

e) övriga frågor som är relevanta för utvecklingen av den elektroniska handeln.

2. Sådant samarbete kan ta formen av utbyte av information om parternas respektive lagstiftning om dessa frågor och om genomförandet av denna lagstiftning.

Underavsnitt 2

Tjänstelevererande mellanhänders ansvar

Artikel 129

Användning av mellanhänders tjänster

1. Parterna erkänner att mellanhänders tjänster kan användas av tredje parter för intrångsrelaterad verksamhet och ska föreskriva de åtgärder för tjänstelevererande mellanhänder som fastställs i detta underavsnitt ([1]).

2. I artikel 130 avses med *tjänsteleverantör* en leverantör av överföring, routing eller anslutningar för digital kommunikation online mellan eller bland punkter som specificerats av användaren för material enligt användarens val utan ändring av innehållet. I artiklarna 131 och 132 i detta avtal avses med *tjänsteleverantör* en leverantör eller operatör för onlinetjänster eller nätåtkomst.

([1]) Georgien ska genomföra bestämmelserna i detta underavsnitt inom två år från dagen för detta avtals ikraftträdande.

Artikel 130

Tjänstelevererande mellanhänders ansvar: enbart vidarefordran ("mere conduit")

1. Vardera parten ska se till att en tjänsteleverantör som levererar en informationssamhällets tjänst bestående av överföring i ett kommunikationsnät av information som lämnats av tjänstemottagaren, eller tillhandahållande av tillgång till ett kommunikationsnät, inte ska vara ansvarig för den överförda informationen under förutsättning att tjänsteleverantören

a) inte initierar överföringen,

b) inte väljer ut mottagaren av den överförda informationen, och

c) inte väljer ut eller ändrar den information som överförs.

2. Överföring och tillhandahållande av sådan tillgång som avses i punkt 1 omfattar automatisk, mellanliggande och tillfällig lagring av den vidarebefordrade informationen, i den mån lagringen enbart görs för att utföra överföringen i kommunikationsnätet och under förutsättning att informationen inte lagras längre än vad som rimligtvis krävs för sådan överföring.

3. Denna artikel ska inte påverka möjligheten för en domstol eller administrativ myndighet att i enlighet med parternas rättssystem kräva att tjänsteleverantören upphör med eller förhindrar en överträdelse.

Artikel 131

Tjänstelevererande mellanhänders ansvar: cachning

1. Vardera parten ska se till att en tjänsteleverantör som levererar en informationssamhällets tjänst bestående av överföring i ett kommunikationsnät av information som lämnats av tjänstemottagaren inte ska vara ansvarig för den automatiska, mellanliggande och tillfälliga lagring av informationen som ägt rum enbart för att effektivisera vidare överföring av informationen till andra tjänstemottagare på deras begäran, under förutsättning att

a) tjänsteleverantören inte ändrar informationen,

b) tjänsteleverantören uppfyller villkoren för tillgång till informationen,

c) tjänsteleverantören följer regler för uppdatering av informationen, vilka fastställts på ett sätt som är allmänt vedertaget och använt inom branschen,

d) tjänsteleverantören inte ingriper i den lagliga användningen av den teknik som är allmänt vedertagen och som används inom branschen för att få fram uppgifter om hur informationen används, och

e) tjänsteleverantören handlar utan dröjsmål för att avlägsna den information han har lagrat eller göra den oåtkomlig så snart han fått kännedom ([1]) om att den information som ursprungligen överfördes har avlägsnats från nätet eller gjorts oåtkomlig, eller att en domstol eller administrativ myndighet har bestämt att den ska avlägsnas eller göras oåtkomlig.

2. Denna artikel ska inte påverka möjligheten för en domstol eller administrativ myndighet att i enlighet med parternas rättssystem kräva att tjänsteleverantören upphör med eller förhindrar en överträdelse.

Artikel 132

Tjänstelevererande mellanhänders ansvar: värdtjänster

1. Vardera parten ska se till att en tjänsteleverantör som levererar en informationssamhällets tjänst bestående av lagring av information som tillhandahållits av en tjänstemottagare inte ska vara ansvarig för information som lagrats på begäran av tjänstemottagaren, under förutsättning att

a) tjänsteleverantören inte hade kännedom om förekomsten av olaglig verksamhet eller olaglig information och, beträffande skadeståndsanspråk, inte var medveten om fakta eller omständigheter som gjort den olagliga verksamheten eller den olagliga informationen uppenbar, eller

b) tjänsteleverantören så snart han fått sådan kännedom eller blivit medveten om detta handlat utan dröjsmål för att avlägsna informationen eller göra den oåtkomlig.

([1]) I detta underavsnitt ska begreppet kännedom tolkas i enlighet med respektive parts inhemska lagstiftning.

2. Punkt 1 är inte tillämplig om tjänstemottagaren handlar under tjänsteleverantörens ledning eller överinseende.

3. Denna artikel ska inte påverka möjligheten för en domstol eller administrativ myndighet att i enlighet med parternas rättssystem kräva att tjänsteleverantören upphör med eller förhindrar en överträdelse, och inte heller ska den påverka en parts möjlighet att inrätta förfaranden för att avlägsna information eller göra den oåtkomlig.

Artikel 133

Avsaknad av allmän övervakningsskyldighet

1. Parterna får inte ålägga leverantörer en allmän skyldighet att, när de tillhandahåller tjänster som omfattas av artiklarna 130, 131 och 132 i detta avtal, övervaka den information som de överför eller lagrar, och inte heller någon allmän skyldighet att aktivt efterforska fakta eller omständigheter som kan tyda på olaglig verksamhet.

2. En part får fastställa skyldigheter för leverantörer av informationssamhällets tjänster att omedelbart informera de behöriga myndigheterna om påstådda olagliga verksamheter som utförts eller olaglig information som tillhandahållits av mottagarna av deras tjänster eller att till behöriga myndigheter på deras begäran lämna information som gör det möjligt att identifiera de mottagare av deras tjänster med vilka de ingått lagringsavtal.

Avsnitt 7

Undantag

Artikel 134

Allmänna undantag

1. Utan att det påverkar de allmänna undantagen enligt artikel 415 i detta avtal omfattas bestämmelserna i detta kapitel och i bilagorna XIV-A och XIV-E, XIV-B och XIV-F, XIV-C och XIV-G, XIV-D och XIV-H till detta avtal av undantagen i denna artikel.

2. Med iakttagande av kravet att sådana åtgärder inte tillämpas på ett sätt som skulle innebära ett medel för godtycklig eller oberättigad diskriminering mellan länder där likartade förhållanden råder, eller en förtäckt inskränkning av etableringsfriheten eller det gränsöverskridande tillhandahållandet av tjänster, ska inget i detta kapitel tolkas som ett hinder för någon av parterna att anta eller genomföra följande åtgärder:

a) Åtgärder som är nödvändiga för att skydda den allmänna säkerheten eller moralen eller för att upprätthålla allmän ordning.

b) Åtgärder som är nödvändiga för att skydda människors, djurs eller växters liv eller hälsa.

c) Åtgärder som avser bevarandet av uttömliga naturtillgångar, om åtgärderna tillämpas i samband med begränsningar beträffande inhemska företagare eller beträffande inhemskt tillhandahållande eller inhemsk konsumtion av tjänster.

d) Åtgärder som är nödvändiga för att skydda nationella skatter av konstnärligt, historiskt eller arkeologiskt värde.

e) Åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa efterlevnaden av lagar och andra författningar som inte är oförenliga med bestämmelserna i detta kapitel, inbegripet sådana som hänför sig till

   i) förhindrandet av bedrägliga eller olagliga förfaranden eller åtgärder vid ett bristande fullgörande av avtalsförpliktelser,

   ii) skyddet av enskildas privatliv i samband med bearbetning och spridning av personuppgifter samt skyddet av konfidentialitet för enskildas register och konton,

   iii) säkerhet.

f) Åtgärder som är oförenliga med artiklarna 79 och 85 i detta avtal, förutsatt att olikheten i behandling syftar till att säkerställa en effektiv eller skälig beskattning eller uppbörd av direkta skatter med avseende på näringsverksamhet, företagare eller tjänsteleverantörer från den andra parten ([1]).

([1]) Åtgärder som syftar till att säkerställa en skälig eller effektiv beskattning eller uppbörd av direkta skatter omfattar åtgärder som en part vidtar i enlighet med sitt skattesystem och som
a) gäller företagare och tjänsteleverantörer som inte har sin hemvist i staten i fråga, eftersom deras skattskyldighet bestäms med hänsyn till vilka beskattningsbara inkomster som härrör från partens territorium,
b) gäller icke-bosatta personer för att säkra beskattning av eller uppbörd av skatt på partens territorium,
c) gäller icke-bosatta och bosatta personer för att förhindra skatteundandragande eller skatteflykt, inklusive indrivningsåtgärder,
d) gäller för konsumenter av tjänster som tillhandahålls i eller från den andra partens territorium för att säkerställa en beskattning av eller uppbörd av skatt från sådana konsumenter från källor inom partens territorium,
e) särskiljer företagare och tjänsteleverantörer som är oinskränkt skattskyldiga från andra företagare och tjänsteleverantörer på grund av skillnaden i skattebas, eller
f) fastställer, tilldelar eller fördelar inkomst, avkastning, vinst, förlust, avdrag eller tillgodohavande vad avser hemmahörande personer eller filialer, eller mellan närstående personer eller filialer hos samma person, för att skydda partens skattebas.
Skattetermer eller skattebegrepp i led f i denna bestämmelse och i denna fotnot fastställs i enlighet med skattedefinitioner och skattebegrepp, eller likvärdiga eller liknande definitioner och begrepp, enligt inhemsk lagstiftning i den part som vidtar åtgärden.

3. Bestämmelserna i detta kapitel och i bilagorna XIV-A och XIV-E, XIV-B och XIV-F, XIV-C och XIV-G, XIV-D och XIV-H till detta avtal ska inte tillämpas på parternas respektive sociala trygghetssystem eller verksamhet på en parts territorium som, om än bara tillfälligt, har anknytning till myndighetsutövning.

Artikel 135

Skatteåtgärder

Den behandling som mest gynnad nation som ges i enlighet med detta kapitel ska inte gälla för den behandling för skatteändamål som parterna beviljar eller i framtiden kommer att bevilja på grundval av avtal mellan parterna för att undvika dubbelbeskattning.

Artikel 136

Undantag i säkerhetssyfte

1. Inget i detta avtal ska tolkas på följande sätt:

a) Som en skyldighet för en part att lämna upplysningar, som om de röjs ställer väsentliga säkerhetsintressen på spel.

b) Som ett hinder för en part att vidta åtgärder som den anser nödvändiga för att skydda sina väsentliga säkerhetsintressen, där sådana åtgärder

i) rör tillverkning av eller handel med vapen, ammunition eller krigsmateriel,

ii) avser ekonomisk verksamhet som utövas direkt eller indirekt för att försörja en militär inrättning,

iii) avser klyvbara ämnen eller fusionsämnen eller ämnen ur vilka sådana ämnen kan framställas, eller

iv) vidtas i krigstid eller i andra kritiska lägen i de internationella relationerna.

c) Som ett hinder för en part att vidta åtgärder för att fullgöra de förpliktelser som parten åtagit sig i syfte att bevara internationell fred och säkerhet.

KAPITEL 7

Lpande betalningar och kapitalrrelser

Artikel 137

Löpande betalningar

Parterna åtar sig att inte införa några restriktioner och ska, i fritt konvertibel valuta och i enlighet med bestämmelserna i artikel VIII i stadgan för Internationella valutafonden, tillåta alla betalningar och överföringar på betalningsbalansens bytesbalans mellan parterna.

Artikel 138

Kapitalrörelser

1. När det gäller transaktioner på betalningsbalansens kapitalbalans och finansiella balans ska parterna från och med detta avtals ikraftträdande garantera fri rörlighet för kapital i samband med direktinvesteringar, inbegripet förvärv av fast egendom, som görs i enlighet med värdlandets lagstiftning, investeringar som görs i enlighet med kapitel 6 (Etablering, handel med tjänster och elektronisk handel) i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal samt i samband med omvandling till likvida medel eller repatriering av investerat kapital och eventuell vinst därav.

2. När det gäller andra transaktioner på betalningsbalansens kapitalbalans och finansiella balans än de som anges i punkt 1 i denna artikel ska vardera parten från och med detta avtals ikraftträdande, och utan att det påverkar tillämpningen av andra bestämmelser i detta avtal, sörja för

a) fri rörlighet för kapital i samband med krediter vid affärstransaktioner eller vid tillhandahållande av tjänster där en person som är bosatt på endera partens territorium deltar,

b) fri rörlighet för kapital i samband med portföljinvesteringar som görs av investerare i den andra parten samt finansiella lån och krediter från dessa.

Artikel 139

Skyddsåtgärder

Om betalningar eller kapitalrörelser under exceptionella omständigheter orsakar eller riskerar att orsaka allvarliga svårigheter för valuta- eller penningpolitiken, exempelvis allvarliga problem med betalningsbalansen, i en eller flera medlemsstater eller i Georgien, får de berörda parterna vidta skyddsåtgärder under en period av högst sex månader, om sådana åtgärder är absolut nödvändiga. Den part som antar skyddsåtgärder ska omedelbart underrätta den andra parten om antagandet av skyddsåtgärder och snarast möjligt lägga fram en tidsplan för åtgärdernas avskaffande.

Artikel 140

Bestämmelser om underlättande och utveckling

1. Parterna ska samråda i syfte att underlätta kapitalrörelser sig emellan för att främja målen i detta avtal.

2. Under de första fyra år som följer på dagen för detta avtals ikraftträdande ska parterna vidta åtgärder för att skapa de nödvändiga förutsättningarna för en gradvis utvidgad tillämpning av unionens regler om fri rörlighet för kapital.

3. Före utgången av det femte året efter dagen för detta avtals ikraftträdande ska associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 408.4 i detta avtal granska de åtgärder som vidtagits och besluta om villkoren för ytterligare liberalisering.

KAPITEL 8

Offentlig upphandling

Artikel 141

Mål

1. Parterna erkänner att öppna, icke-diskriminerande och konkurrensutsatta upphandlingsförfaranden som medger insyn bidrar till en hållbar ekonomisk utveckling, och de uppställer som mål ett faktiskt, ömsesidigt och gradvist öppnande av sina respektive upphandlingsmarknader.

2. I detta kapitel föreskrivs ömsesidigt tillträde till upphandlingsmarknader på grundval av principen om nationell behandling på nationell, regional och lokal nivå för offentliga upphandlingar och koncessioner såväl inom den traditionella sektorn som inom den allmännyttiga sektorn. Det föreskrivs ett gradvist närmande av Georgiens lagstiftning om offentlig upphandling till unionens regelverk om offentlig upphandling på grundval av principerna för offentlig upphandling inom unionen och de termer och definitioner som fastställs i Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/18/EG av den 31 mars 2004 om samordning av förfarandena vid offentlig upphandling av byggentreprenader, varor och tjänster (direktiv 2004/18/EG) och i Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/17/EG av den 31 mars 2004 om samordning av förfarandena vid upphandling på områdena vatten, energi, transporter och posttjänster (direktiv 2004/17/EG).

Artikel 142

Tillämpningsområde

1. Detta kapitel gäller för kontrakt för byggentreprenader, varor och tjänster inom både den offentliga och den allmännyttiga sektorn samt, om och när sådana kontrakt används, för byggentreprenad- och tjänstekoncessioner.

2. Detta kapitel gäller för alla upphandlande myndigheter och alla upphandlande enheter som uppfyller definitionerna i unionens regelverk för offentlig upphandling (nedan kallade *upphandlande enheter*). Det omfattar också offentligrättsliga organ och offentliga företag på det allmännyttiga området, såsom statsägda företag som genomför relevant verksamhet och privata företag som verkar på grundval av särskilda eller exklusiva rättigheter på det allmännyttiga området ([1]).

3. Detta kapitel gäller för kontrakt som överstiger tröskelvärdena i bilaga XVI-A till detta avtal.

([1]) Uttrycket "privata företag som verkar på grundval av särskilda eller exklusiva rättigheter" ska tolkas enligt Europeiska kommissionens förklarande anmärkning CC/2004/33 av den 18 juni 2004.

4. Beräkningen av det uppskattade värdet på ett offentligt kontrakt ska grunda sig på det totala beloppet exklusive mervärdesskatt. Vid tillämpningen av dessa tröskelvärden ska Georgien beräkna och räkna om dessa kontraktsvärden till sin nationella valuta på grundval av sin centralbanks växelkurs.

5. Tröskelvärdena ska revideras regelbundet vartannat år med början det år då detta avtal träder i kraft, på grundval av den genomsnittliga dagskursen för euro, uttryckt i särskilda dragningsrätter, under den period på 24 månader som slutar den sista dagen i augusti före revideringen, och börja gälla den 1 januari. Om så behövs ska de reviderade tröskelvärdena avrundas nedåt till närmaste tusental euro. Revideringen av tröskelvärdena ska antas genom beslut av associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 408.4 i detta avtal.

Artikel 143

Institutionell bakgrund

1. Vardera parten ska inrätta eller bibehålla en lämplig institutionell ram och de mekanismer som är nödvändiga för att systemet för offentlig upphandling ska fungera väl och för att principerna i detta kapitel ska kunna tillämpas.

2. Georgien ska framför allt utse följande:

a) Ett verkställande organ inom den centrala offentliga förvaltningen som sörjer för en samstämmig politik på alla områden med anknytning till offentlig upphandling. Detta organ ska underlätta och samordna genomförandet av detta kapitel och dra upp riktlinjerna för det gradvisa närmandet till unionens regelverk i enlighet med bilaga XVI-B till detta avtal.

b) Ett opartiskt och oberoende organ som prövar de beslut som fattas av upphandlande myndigheter eller enheter vid tilldelning av kontrakt. I detta sammanhang avses med oberoende att organet ska vara en offentlig myndighet som är skild från alla upphandlande enheter och ekonomiska aktörer. Det ska finnas möjlighet för rättslig prövning av de beslut som fattas av detta organ.

3. Vardera parten ska sörja för verkställandet av de beslut som fattas av de myndigheter som ansvarar för prövningen av ekonomiska aktörers klagomål avseende överträdelser av inhemsk lagstiftning.

Artikel 144

Grundläggande principer för tilldelning av kontrakt

1. Senast tre år efter detta avtals ikraftträdande ska parterna ha börjat tillämpa en rad grundläggande principer för tilldelning av alla kontrakt enligt punkterna 2–15 i denna artikel. Dessa grundläggande principer följer direkt av reglerna och principerna för offentlig upphandling enligt unionens regelverk för offentlig upphandling, däribland principerna om icke-diskriminering, likabehandling, öppenhet och proportionalitet.

Offentliggörande

2. Vardera parten ska se till att alla planerade upphandlingar offentliggörs i ett lämpligt medium [1] i en omfattning som är tillräcklig för att

a) öppna marknaden för konkurrens och

b) ge alla berörda ekonomiska aktörer möjlighet att få tillfredsställande tillgång till information om den planerade upphandlingen före tilldelningen av kontrakt och att anmäla sitt intresse för att tilldelas kontraktet.

3. Offentliggörandet ska vara anpassat till det ekonomiska intresse som de ekonomiska aktörerna har för kontraktet.

4. Offentliggörandet ska åtminstone innehålla de väsentliga uppgifterna om det kontrakt som ska tilldelas, de kvalitativa urvalskriterierna, metoden för tilldelning av kontrakt, tilldelningskriterier och all annan information som de ekonomiska aktörerna rimligtvis behöver för att besluta om de ska anmäla sitt intresse för att tilldelas kontraktet.

Tilldelning av kontrakt

5. Alla kontrakt ska tilldelas genom öppna och opartiska tilldelningsförfaranden som förhindrar korruption. Denna opartiskhet ska säkerställas särskilt genom en icke-diskriminerande beskrivning av föremålet för upphandlingen, möjlighet för alla ekonomiska aktörer att delta på lika villkor, lämpliga tidsfrister och ett öppet och objektivt tillvägagångssätt.

[1] Om unionslagstiftning som är föremål för tillnärmning enligt detta kapitel hänvisar till offentliggörande i *Europeiska unionens officiella tidning* förutsätts att offentliggörandet i Georgien ska ske genom Georgiens officiella medium för offentliggörande.

6. De upphandlande enheterna ska när de beskriver de byggentreprenader, varor eller tjänster som ska upphandlas använda allmänna beskrivningar av utförande och funktioner samt internationella, europeiska eller nationella standarder.

7. Beskrivningen av vad som krävs när det gäller en byggentreprenad, en vara eller en tjänst ska inte innehålla uppgifter om tillverkning, ursprung eller särskilt framställningsförfarande, och inte heller hänvisningar till varumärke, patent eller typ, ursprung eller tillverkning såvida detta inte motiveras av föremålet för upphandlingen och åtföljs av orden "eller likvärdigt". I första hand ska mer allmänna beskrivningar av utförande och funktioner användas.

8. De upphandlande enheterna får inte införa villkor som leder till direkt eller indirekt diskriminering av den andra partens ekonomiska aktörer, till exempel krav på att de ekonomiska aktörer som är intresserade av kontraktet måste vara etablerade i samma land, region eller territorium som den upphandlande enheten.

Trots vad som sägs ovan, kan den som tilldelas kontraktet åläggas att inrätta viss infrastruktur på den plats där uppdraget ska utföras, om detta är befogat på grund av speciella omständigheter vid upphandlingen.

9. Tidsfristerna för intresseanmälan och inlämning av anbud ska vara tillräckligt långa för att ekonomiska aktörer från den andra parten ska kunna göra en tillfredsställande bedömning och utarbeta ett anbud.

10. Alla deltagare måste i förväg kunna få kännedom om de regler som gäller för förfarandet samt urvals- och tilldelningskriterier. Dessa regler måste tillämpas på samma sätt på alla deltagare.

11. De upphandlande enheterna får begränsa antalet sökande som inbjuds att lämna anbud förutsatt att

a) detta görs på ett öppet och icke-diskriminerande sätt, och

b) urvalet görs endast på grundval av objektiva faktorer såsom de sökandes erfarenhet av den sektor det gäller, företagets storlek och infrastruktur eller de sökandes tekniska och yrkesmässiga kompetens.

Om ett begränsat antal sökande inbjuds att lämna anbud ska hänsyn tas till behovet att säkerställa tillfredsställande konkurrens.

12. De upphandlande enheterna får använda sig av förhandlade förfaranden endast i definierade undantagsfall när ett sådant förfarande inte de facto snedvrider konkurrensen.

13. De upphandlande enheterna får använda sig av kvalifikationssystem endast på villkor att förteckningen över kvalificerade aktörer upprättas genom ett väl offentliggjort, transparent och öppet förfarande. Kontrakt som omfattas av sådana system ska dessutom tilldelas på ett icke-diskriminerande sätt.

14. Vardera parten ska säkerställa att tilldelningen av kontrakt sker på ett öppet sätt till den sökande som har lämnat in det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet eller anbudet med det lägsta priset, på grundval av anbudskriterier och förfaranderegler som fastställts och meddelats i förväg. De slutgiltiga besluten ska meddelas samtliga sökande utan oskäligt dröjsmål. En sökande som inte tilldelats något kontrakt ska på begäran få så detaljerad information om skälen till detta att beslutet kan prövas.

Rättsligt skydd

15. Vardera parten ska sörja för att alla som har eller har haft intresse av att tilldelas ett särskilt kontrakt och som har skadats eller riskerar att skadas av en påstådd överträdelse har rätt till verkningsfullt opartiskt rättsligt skydd mot alla beslut från den upphandlande enheten som har samband med tilldelningen av det kontraktet. De beslut som fattas under loppet av och vid slutförandet av ett sådant prövningsförfarande ska offentliggöras på ett sådant sätt att samtliga berörda ekonomiska aktörer informeras om besluten.

Artikel 145

Planering av gradvis tillnärmning

1. Innan den gradvisa tillnärmningen inleds ska Georgien till associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 408.4 i detta avtal överlämna en övergripande färdplan för genomförandet av detta kapitel, med tidsplaner och delmål som ska omfatta alla reformer som rör närmande till unionens regelverk och uppbyggnad av den institutionella kapaciteten. Denna färdplan ska överensstämma med de faser och tidsplaner som anges i bilaga XVI-B till detta avtal.

2. Efter ett positivt yttrande från associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor ska färdplanen betraktas som ett referensdokument för genomförandet av detta kapitel. Unionen ska göra sitt yttersta för att hjälpa Georgien att genomföra färdplanen.

Artikel 146

Gradvis tillnärmning

1. Georgien ska sörja för att dess lagstiftning om offentlig upphandling gradvis tillnärmas unionens regelverk för offentlig upphandling.

2. Närmandet till unionens regelverk ska genomföras i på varandra följande faser såsom anges i tidsplanen i bilaga XVI-B till detta avtal och specificeras ytterligare i bilagorna XVI-C–XVI-F, XVI-H, XVI-I och XVI-K. I bilagorna XVI-G och XVI-J till detta avtal anges icke-obligatoriska delar som inte behöver tillnärmas, och i bilagorna XVI-L–XVI-O till detta avtal de delar av unionens regelverk som inte omfattas av tillnärmningen av lagstiftningen. Vid denna process ska relevant rättspraxis vid Europeiska unionens domstol beaktas liksom de genomförandeåtgärder som Europeiska kommissionen antagit samt, om detta blir nödvändigt, alla ändringar av unionens regelverk som sker under tiden. Genomförandet av varje enskild etapp ska utvärderas av associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 408.4 i detta avtal och, efter ett positivt yttrande från kommittén, kopplas samman med det ömsesidiga beviljandet av marknadstillträde enligt bilaga XVI-B till detta avtal. Europeiska kommissionen ska utan oskäligt dröjsmål underrätta Georgien om eventuella ändringar av unionens regelverk. Den ska på begäran ge råd och tekniskt stöd till genomförandet av sådana ändringar.

3. Associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor ska inte gå vidare till utvärderingen av den påföljande fasen förrän åtgärderna för att genomföra den föregående fasen har slutförts och godkänts i enlighet med punkt 2.

4. Vardera parten ska sörja för att de aspekter och områden av offentlig upphandling som inte omfattas av denna artikel följer principerna om öppenhet, icke-diskriminering och likabehandling enligt artikel 144 i detta avtal.

Artikel 147

Marknadstillträde

1. Parterna är överens om att det faktiska och ömsesidiga öppnandet av deras respektive marknader ska ske gradvis och samtidigt. Under processen med att tillnärma lagstiftningen ska omfattningen av det marknadstillträde som ömsesidigt beviljas vara kopplad till framstegen i denna process i enlighet med bilaga XVI-B till detta avtal.

2. Beslut om att gå vidare till nästa etapp av öppning av marknaderna ska ske på grundval av en bedömning av den antagna lagstiftningens förenlighet med unionens lagstiftning och dess praktiska tillämpning. Sådana bedömningar ska regelbundet göras av associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 408.4 i detta avtal.

3. I den mån en part har öppnat sin marknad för offentlig upphandling för den andra parten i enlighet med bilaga XVI-B till detta avtal

a) ska unionen ge georgiska företag – oavsett om de är etablerade i Georgien eller inte – tillträde till sina upphandlingsförfaranden i enlighet med unionens regler för offentlig upphandling på villkor som inte är mindre fördelaktiga än de villkor som gäller för unionens företag,

b) ska Georgien ge unionens företag – oavsett om de är etablerade i Georgien eller inte – tillträde till sina upphandlingsförfaranden i enlighet med sina nationella regler för upphandling på villkor som inte är mindre förmånliga än de villkor som gäller för georgiska företag.

4. När den sista fasen av tillnärmningsprocessen genomförts kommer parterna att undersöka möjligheten att ömsesidigt ge marknadstillträde till upphandlingar under de tröskelvärden som anges i bilaga XVI-A till detta avtal.

5. Finland har meddelat ett förbehåll i fråga om Åland.

Artikel 148

Information

1. Vardera parten ska se till att upphandlande enheter och ekonomiska aktörer får lämplig information om förfarandena för offentlig upphandling, bland annat genom att offentliggöra all relevant lagstiftning och alla administrativa avgöranden.

2. Vardera parten ska sörja för en faktisk spridning av information om kontraktsmöjligheter.

Artikel 149

Samarbete

1. Parterna ska stärka sitt samarbete genom utbyte av erfarenheter och information om bästa praxis och regelverk.

2. Unionen ska underlätta genomförandet av detta kapitel, bland annat genom tekniskt stöd när så är lämpligt. I överensstämmelse med bestämmelserna om finansiellt samarbete i avdelning VII (Finansiellt samarbete samt bestämmelser om bedrägeribekämpning och kontroll) i detta avtal ska särskilda beslut om finansiellt stöd fattas genom relevanta finansieringsmekanismer och finansieringsinstrument i unionen.

3. En vägledande förteckning över samarbetsfrågor finns i bilaga XVI-P till detta avtal.

KAPITEL 9

Immateriella rttigheter

Avsnitt 1

Allmnna bestmmelser

Artikel 150

Mål

Målen med detta kapitel är att

a) underlätta produktion och marknadsföring av innovativa och kreativa produkter mellan parterna, och

b) få till stånd ett fullgott och effektivt skydd av immateriella rättigheter samt se till att lagstiftningen på detta område efterlevs.

Artikel 151

Skyldigheternas art och omfattning

1. Parterna ska säkerställa ett fullgott och effektivt genomförande av de internationella avtal om immateriella rättigheter i vilka de är parter, inbegripet WTO-avtalet om handelsrelaterade aspekter av immaterialrätter (Tripsavtalet). Bestämmelserna i detta kapitel ska komplettera och ytterligare specificera parternas rättigheter och skyldigheter enligt Tripsavtalet och andra internationella avtal om immateriella rättigheter.

2. I detta avtal avses med *immateriella rättigheter* åtminstone alla kategorier av immateriella rättigheter som omfattas av artiklarna 153–189 i detta avtal.

3. Skyddet av immateriella rättigheter inbegriper skydd mot illojal konkurrens enligt artikel 10a i Pariskonventionen från 1967 för skydd av den industriella äganderätten (Pariskonventionen).

Artikel 152

Konsumtion

Vardera parten ska tillhandahålla ett system för inhemsk eller regional konsumtion av immateriella rättigheter.

Avsnitt 2

Standarder fr immateriella rttigheter

Underavsnitt 1

Upphovsrätt och närstående rättigheter

Artikel 153

Skydd

Parterna bekräftar sitt åtagande att skydda

a) de rättigheter och skyldigheter som fastställs i Bernkonventionen för skydd av litterära och konstnärliga verk (Bernkonventionen),

b) Internationella Romkonventionen om skydd för utövande konstnärer, framställare av fonogram samt radioföretag från 1961 (Romkonventionen),

c) Tripsavtalet,

d) Wipos (Världsorganisationen för den intellektuella äganderätten) fördrag om upphovsrätt,

e) Wipos fördrag om framföranden och fonogram.

Artikel 154

Upphovsmän

Vardera parten ska föreskriva att upphovsmän har ensamrätt att medge eller förbjuda följande:

a) Direkt eller indirekt, tillfälligt eller permanent mångfaldigande av deras verk, oavsett metod och form, helt eller delvis.

b) Alla former av spridning till allmänheten genom försäljning eller på annat sätt, av deras verk eller kopior av detta.

c) Alla former av överföring till allmänheten av deras verk, på trådbunden eller trådlös väg, inbegripet att verken görs tillgängliga för allmänheten på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till dessa verk från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

Artikel 155

Utövande konstnärer

Vardera parten ska föreskriva att utövande konstnärer har ensamrätt att

a) medge eller förbjuda upptagningar ([1]) av sina framföranden,

b) medge eller förbjuda direkt eller indirekt, tillfälligt eller permanent mångfaldigande av upptagningar av sina framföranden, oavsett metod och form, helt eller delvis,

c) göra upptagningar av sina framföranden tillgängliga för allmänheten genom försäljning eller på annat sätt,

d) medge eller förbjuda tillgängliggörandet av upptagningar av sina framföranden för allmänheten, på trådbunden eller trådlös väg, på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till dem från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer,

e) medge eller förbjuda trådlös radio- och televisionsutsändning och återgivning för allmänheten av sina framföranden, utom när framförandet i sig självt sker vid en radio- eller televisionsutsändning eller härrör från en upptagning.

([1]) I detta kapitel avses med *upptagning* konkretisering av ljud eller bilder, eller av symboler för ljud eller bilder, ur vilken dessa ljud eller bilder kan uppfattas, mångfaldigas eller överföras genom en anordning.

Artikel 156

Fonogramframställare

Vardera parten ska föreskriva att fonogramframställare har ensamrätt att

a) medge eller förbjuda direkt eller indirekt, tillfälligt eller permanent mångfaldigande av sina fonogram, oavsett metod och form, helt eller delvis,

b) göra sina fonogram, inbegripet kopior av dessa, tillgängliga för allmänheten genom försäljning eller på annat sätt,

c) medge eller förbjuda tillgängliggörandet av sina fonogram för allmänheten, på trådbunden eller trådlös väg, på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till dem från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

Artikel 157

Radio- och televisionsföretag

Vardera parten ska föreskriva att radio- och televisionsföretag har ensamrätt att medge eller förbjuda

a) upptagning av sina utsändningar,

b) mångfaldigande av upptagningar av sina utsändningar,

c) tillgängliggörande för allmänheten, på trådbunden eller trådlös väg, av upptagningar av sina utsändningar, och

d) återutsändning av sina utsändningar liksom återgivning för allmänheten av sina utsändningar om sådan återgivning sker på platser till vilka allmänheten har tillträde mot erläggande av inträdesavgift.

Artikel 158

Radio- och televisionsutsändning och återgivning för allmänheten

1. Vardera parten ska föreskriva rätt till en enda skälig ersättning från användaren när ett fonogram som har utgivits i kommersiellt syfte används i original eller kopia för trådlös utsändning eller för annan återgivning för allmänheten, och säkerställa att denna ersättning fördelas mellan de berörda utövande konstnärerna och fonogramframställarna.

2. Vardera parten får fastställa villkoren för hur ersättningen ska fördelas mellan konstnärer och fonogramframställare när det saknas avtal dem emellan.

Artikel 159

Skyddstid

1. Upphovsrätten till ett litterärt eller konstnärligt verk enligt artikel 2 i Bernkonventionen ska löpa under upphovsmannens livstid och 70 år efter hans eller hennes död, oavsett vilken dag som verket lagligen gjordes tillgängligt för allmänheten.

2. Skyddstiden för ett musikverk med text ska upphöra 70 år efter dödsdagen för den sist avlidne av följande personer, oberoende av om dessa personer betecknas som medförfattare eller inte: textförfattaren och den person som komponerat den musikaliska kompositionen, förutsatt att båda bidragen skapades specifikt för motsvarande musikaliska komposition med text.

3. Utövande konstnärers rättigheter ska löpa ut tidigast 50 år efter dagen för framförandet. Dock gäller följande:

a) Om en upptagning av framförandet i annan form än på ett fonogram lagligen offentliggörs eller lagligen överförs till allmänheten under denna tid, ska rättigheterna upphöra 50 år från dagen för ett första sådant offentliggörande eller en första sådan överföring till allmänheten, beroende på vilket som infaller först.

b) Om en upptagning av framförandet på ett fonogram lagligen offentliggörs eller lagligen överförs till allmänheten inom denna tid, ska rättigheterna upphöra 70 år från dagen för ett första sådant offentliggörande eller en första sådan överföring till allmänheten, beroende på vilket som infaller först.

4. Fonogramframställares rättigheter ska löpa ut tidigast 50 år efter det att upptagningen gjordes. Dock gäller följande:

a) Om ett fonogram har offentliggjorts lagligen under den perioden ska dessa rättigheter löpa ut tidigast 70 år från dagen för det första lagliga offentliggörandet. Om inget lagligt offentliggörande har ägt rum under den period som anges i första meningen och om fonogrammet lagligen överförts till allmänheten under denna period ska rättigheterna upphöra tidigast 70 år efter den dag då den första lagliga överföringen till allmänheten gjordes.

b) Om fonogramframställaren inte 50 år efter det att ett fonogram lagligen offentliggjorts eller lagligen överförts till allmänheten erbjuder kopior av detta för försäljning i tillräcklig mängd, eller inte gör det tillgängligt för allmänheten, har den utövande konstnären rätt att säga upp avtalet genom vilket han eller hon har överlåtit eller upplåtit sina rättigheter till upptagningen av sitt framförande till en fonogramframställare.

5. Televisions- och radioföretags rättigheter ska löpa ut tidigast 50 år efter det att utsändningen först överfördes via tråd eller trådlöst, inbegripet via kabel eller satellit.

6. De skyddstider som föreskrivs i denna artikel beräknas från den 1 januari det år som följer på den händelse som ger upphov till skyddet.

Artikel 160

Skydd av tekniska åtgärder

1. Vardera parten ska ge tillfredsställande rättsligt skydd mot kringgående av effektiva tekniska åtgärder om personen som utför kringgåendet känner till eller rimligen borde veta att anta att han eller hon utför en sådan handling.

2. Vardera parten ska ge tillfredsställande rättsligt skydd mot tillverkning, import, spridning, försäljning, uthyrning, marknadsföring i försäljnings- eller uthyrningssyfte eller innehav i kommersiellt syfte av anordningar, produkter eller komponenter eller tillhandahållande av tjänster som

a) marknadsförs, utannonseras eller saluförs i syfte att kringgå en effektiv teknisk åtgärd, eller

b) endast har ett begränsat kommersiellt intresse eller användningsområde av betydande art utöver att kringgå en effektiv teknisk åtgärd, eller

c) huvudsakligen är utformade, konstruerade, anpassade eller framtagna i syfte att möjliggöra eller underlätta kringgående av en effektiv teknisk åtgärd.

3. I detta avtal avses med *teknisk åtgärd* varje teknik, anordning eller komponent som har utformats för att vid normalt bruk förhindra eller begränsa handlingar, med avseende på verk eller andra skyddade alster, som inte har tillåtits av innehavaren av en upphovsrätt eller av upphovsrätten närstående rättigheter enligt inhemsk lagstiftning. Tekniska åtgärder ska anses vara "effektiva" om användningen av ett skyddat verk eller annat skyddat alster kontrolleras av rättighetshavarna genom en åtkomstkontroll- eller skyddsprocess, till exempel kryptering, kodning eller annan omvandling av verket eller alstret eller en kontrollmekanism för kopiering, om processen uppfyller skyddsändamålet.

Artikel 161

Skydd av information om rättighetsförvaltning

1. Vardera parten ska ge tillfredsställande rättsligt skydd mot handlingar som personer utför utan tillstånd, såsom att de

a) avlägsnar eller ändrar elektronisk information om rättighetsförvaltning, eller

b) vad gäller verk eller andra alster, som är skyddade enligt detta avtal och från vilka information om rättighetsförvaltning har avlägsnats eller ändrats utan tillstånd, sprider, importerar i spridningssyfte, sänder ut i radio eller television, överför till eller gör dessa verk eller alster tillgängliga för allmänheten,

om personen i fråga vet, eller rimligen borde veta, att han eller hon därigenom orsakar, möjliggör, underlättar eller döljer intrång i en upphovsrätt eller till upphovsrätten närstående rättigheter enligt inhemsk lagstiftning.

2. I detta kapitel avses med *information om rättighetsförvaltning* all information som lämnas av en rättighetshavare i syfte att identifiera ett verk eller annat alster som skyddas enligt detta kapitel, upphovsmannen eller annan rättighetshavare, eller information om villkoren för användning av verket eller alstret liksom eventuella nummer eller koder som uttrycker sådan information. Punkt 1 ska gälla när någon av dessa uppgifter är kopplad till en kopia av, eller framträder i samband med, överföring till allmänheten av ett verk eller annat alster som skyddas enligt detta kapitel.

Artikel 162

Undantag och begränsningar

1. Vardera parten får, i enlighet med de konventioner och internationella fördrag i vilka den är part, föreskriva undantag från och begränsningar av de rättigheter som fastställs i artiklarna 154–159 i detta avtal endast i vissa särskilda fall som inte strider mot normalt utnyttjande av det skyddade alstret och inte oskäligt inkräktar på rättighetshavarnas legitima intressen.

2. Vardera parten ska sörja för att tillfälliga former av mångfaldigande enligt artiklarna 155–158 i detta avtal som är flyktiga eller av underordnad betydelse och som utgör en integrerad och väsentlig del av en teknisk process, samt vars enda syfte är att möjliggöra

a) en överföring i ett nät mellan tredje parter via en mellanhand eller

b) laglig användning av ett verk eller annat skyddat alster och som inte har någon självständig ekonomisk betydelse, ska undantas från den rätt till mångfaldigande som avses i artiklarna 155–158 i detta avtal.

Artikel 163

Konstnärers följerätt till konstverk

1. Vardera parten ska till förmån för upphovsmannen till ett originalkonstverk införa en följerätt som definieras som en oförytterlig rätt som upphovsmannen inte kan avstå från, inte ens på förhand, och som innebär rätt till upphovsrättslig ersättning som är grundad på försäljningspriset vid all vidareförsäljning av verket efter upphovsmannens första överlåtelse.

2. Den rätt som avses i punkt 1 ska gälla vid all vidareförsäljning vid vilken yrkesmässigt verksamma på konstmarknaden deltar, såsom säljare, köpare eller förmedlare, till exempel auktionskammare, konstgallerier och alla konsthandlare i övrigt.

3. Vardera parten får föreskriva att den rätt som avses i punkt 1 inte ska gälla vidareförsäljning i fall där säljaren har förvärvat konstverket direkt av upphovsmannen mindre än tre år före vidareförsäljningen och där vidareförsäljningspriset inte överstiger ett visst minimibelopp.

4. Den upphovsrättsliga ersättningen ska betalas av säljaren. Vardera parten får föreskriva att en annan av de fysiska eller juridiska personer som avses i punkt 2 än säljaren ska vara ensam ansvarig för betalningen av den upphovsrättsliga ersättningen, eller dela det ansvaret med säljaren.

5. Det skydd som tillhandahålls får begäras i den utsträckning detta är tillåtet av den part där skyddet begärs. Förfarandet för insamling och beloppen ska fastställas i inhemsk lagstiftning.

Artikel 164

Samarbete i fråga om kollektiv förvaltning av rättigheter

Parterna ska sträva efter att främja dialog och samarbete mellan deras respektive organ för kollektiv förvaltning i syfte att främja tillgången till verk och andra skyddade alster och överföring av upphovsrättslig ersättning för användning av sådana verk eller andra skyddade alster.

Underavsnitt 2

Varumärken

Artikel 165

Internationella överenskommelser

Parterna bekräftar sitt åtagande att följa

a) protokollet till Madridöverenskommelsen om internationell registrering av varumärken, och

b) Niceöverenskommelsen om internationell klassificering av varor och tjänster vid registrering av varumärken.

Artikel 166

Registreringsförfarande

1. Vardera parten ska sörja för att det inrättas ett system för varumärkesregistrering där varje slutgiltigt negativt beslut som fattas av den behöriga varumärkesmyndigheten meddelas den sökande skriftligen och är vederbörligen motiverat.

2. Vardera parten ska se till att det finns en möjlighet att invända mot ansökningar om registrering av varumärken. Sådana invändningsförfaranden ska vara kontradiktoriska.

3. Parterna ska tillhandahålla en allmänt tillgänglig elektronisk databas över varumärkesansökningar och varumärkesregistreringar.

Artikel 167

Välkända varumärken

Vardera parten ska genomföra artikel 6a i Pariskonventionen och artikel 16.2 och 16.3 i Tripsavtalet rörande skydd av välkända varumärken, och får ta hänsyn till den gemensamma rekommendation om bestämmelser avseende välkända varumärken som antogs vid konferensen mellan parterna i Pariskonventionen för internationellt rättsskydd och generalförsamlingen vid Världsorganisationen för den intellektuella äganderätten (Wipo) vid den trettiofjärde omgången möten mellan Wipomedlemsstaternas församlingar (september 1999).

Artikel 168

Undantag till varumärkesrättigheter

Vardera parten ska föreskriva begränsade undantag till de rättigheter som är knutna till ett varumärke, till exempel skälig användning av beskrivande ord, skydd av geografiska beteckningar enligt artikel 176 eller andra begränsade undantag som beaktar varumärkesinnehavarens och tredje parters legitima intressen.

Underavsnitt 3

Geografiska beteckningar

Artikel 169

Tillämpningsområde

1. Detta underavsnitt är tillämpligt på erkännande och skydd av geografiska beteckningar med ursprung i parternas territorier.

2. För att en geografisk beteckning med ursprung i en part ska kunna skyddas av den andra parten, ska den avse produkter som omfattas av den lagstiftning i den andra parten som avses i artikel 170 detta avtal.

Artikel 170

Fastställda geografiska beteckningar

1. Efter att ha granskat Georgiens lagstiftning om ursprungsbeteckningar och geografiska beteckningar för varor av den 22 augusti 1999, drar unionen slutsatsen att lagstiftningen överensstämmer med bilaga XVII-A till detta avtal.

2. Efter att ha granskat rådets förordning (EEG) nr 1601/91 av den 10 juni 1991 om allmänna bestämmelser för definition, beskrivning och presentation av aromatiserade viner, aromatiserade vinbaserade drycker och aromatiserade drinkar baserade på vinprodukter, rådets förordning (EG) nr 510/2006 av den 20 mars 2006 om skydd av geografiska beteckningar och ursprungsbeteckningar för jordbruksprodukter och livsmedel och dess genomförandebestämmelser i den mån de avser registrering, kontroll och skydd av geografiska ursprungsbeteckningar för jordbruksprodukter och livsmedel i Europeiska unionen, del II avdelning II kapitel I avsnitt I i rådets förordning (EG) nr 1234/2007 av den 22 oktober 2007 om upprättande av en gemensam organisation av jordbruksmarknaderna och om särskilda bestämmelser för vissa jordbruksprodukter (enda förordningen om de gemensamma organisationerna av marknaden) och Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 110/2008 av den 15 januari 2008 om definition, beskrivning, presentation och märkning av, samt skydd av geografiska beteckningar för, spritdrycker, drar Georgien slutsatsen att dessa lagar, regler och förfaranden överensstämmer med bilaga XVII-A till detta avtal.

3. Efter att ha genomfört ett invändningsförfarande i enlighet med kriterierna i bilaga XVII-B till detta avtal och efter att ha granskat en sammanfattning av specifikationerna för de jordbruksprodukter och livsmedel som motsvarar unionens geografiska beteckningar i bilaga XVII-C till detta avtal och de geografiska beteckningar för viner, aromatiserade viner och spritdrycker som anges i bilaga XVII-D till detta avtal, vilka unionen har registrerat i enlighet med den lagstiftning som avses i punkt 2 i denna artikel, ska Georgien skydda dessa geografiska beteckningar i enlighet med den skyddsnivå som fastställs i detta underavsnitt.

4. Efter att ha genomfört ett invändningsförfarande i enlighet med kriterierna i bilaga XVII-B till detta avtal och efter att ha granskat en sammanfattning av specifikationerna för de jordbruksprodukter och livsmedel som motsvarar Georgiens geografiska beteckningar i bilaga XVII-C till detta avtal och de geografiska beteckningar för viner, aromatiserade viner och spritdrycker som anges i bilaga XVII-D till detta avtal, vilka Georgien har registrerat i enlighet med den lagstiftning som avses i punkt 1, ska unionen skydda dessa geografiska beteckningar i enlighet med den skyddsnivå som fastställs i detta underavsnitt.

5. De beslut som den gemensamma kommitté som inrättas genom artikel 11 i avtalet mellan Europeiska unionen och Georgien fattar om skydd av geografiska beteckningar för jordbruksprodukter och livsmedel när det gäller ändring av bilagorna III och IV till det avtalet, och som fattas före ikraftträdandet av det här avtalet, ska anses vara beslut av underkommittén för geografiska beteckningar, och de geografiska beteckningar som lagts till i bilagorna III och IV till det avtalet ska anses vara en del av bilagorna XVII-C och XVII-D till det här avtalet. Parterna ska således skydda de geografiska beteckningarna såsom fastställda geografiska beteckningar enligt detta avtal.

Artikel 171

Tillägg av nya geografiska beteckningar

1. Parterna är överens om att det ska vara möjligt att i bilagorna XVII-C och XVII-D till detta avtal lägga till nya geografiska beteckningar som ska skyddas; detta ska ske i enlighet med förfarandet i artikel 179.3 i detta avtal efter det att ett invändningsförfarande och en granskning av en sammanfattning av specifikationerna enligt artikel 170.3 och 170.4 i detta avtal har genomförts med ett för båda parter tillfredsställande resultat.

2. En part ska inte vara skyldig att såsom geografisk beteckning skydda ett namn som kommer i konflikt med namnet på en växtsort eller en djurras och därmed riskerar att vilseleda konsumenten om produktens verkliga ursprung.

Artikel 172

Omfattning av skyddet för geografiska beteckningar

1. De geografiska beteckningar som anges i bilagorna XVII-C och XVII-D till detta avtal, inbegripet de som läggs till i enlighet med artikel 171 i detta avtal, ska skyddas mot följande:

a) Varje direkt eller indirekt kommersiellt bruk av den skyddade beteckningen

   i) för produkter som är likartade, men som inte uppfyller kraven i produktspecifikationen för det skyddade namnet, eller

   ii) om ett sådant bruk innebär att det anseende som är kopplat till den geografiska beteckningen utnyttjas.

b) Varje obehörigt bruk, eller varje obehörig imitation eller anspelning ([1]), även när produktens verkliga ursprung anges eller det skyddade namnet har översatts eller åtföljs av uttryck som ”stil”, ”typ”, ”metod”, ”sådan som tillverkas i”, ”imitation”, ”smak”, ”liknande” eller dylikt.

c) Varje annan osann eller vilseledande uppgift om härkomst, ursprung, beskaffenhet eller väsentliga egenskaper hos produkten på dennas inre eller yttre förpackning, reklammaterial eller handlingar, liksom förpackning av produkten i en behållare som är ägnad att inge en oriktig föreställning om produktens verkliga ursprung.

d) Alla andra förfaranden som kan vilseleda konsumenten om produktens verkliga ursprung.

([1]) Begreppet *anspelning* avser särskilt alla former av användning i samband med produkter som omfattas av nummer 20.09 i HS, dock endast i den mån de betecknas som viner enligt nummer 22.04, aromatiserade viner enligt nummer 22.05 och spritdrycker enligt nr 22.08 i HS.

2. När det förekommer geografiska beteckningar som är helt eller delvis homonyma ska skydd beviljas varje enskild beteckning under förutsättning att beteckningen har använts i god tro och med visad hänsyn till lokalt och traditionellt bruk samt till den reella risken för förväxling. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 23 i Tripsavtalet ska parterna ömsesidigt fastställa de praktiska villkor under vilka sådana homonyma geografiska beteckningar ska särskiljas från varandra, med beaktande av behovet av att se till att berörda producenter behandlas lika och att konsumenterna inte vilseleds. En homonym som felaktigt får konsumenten att tro att produkter kommer från ett annat område ska inte registreras även om namnet är korrekt vad avser det område, den region eller den plats där produkterna i fråga har sitt verkliga ursprung.

3. Om en part i samband med förhandlingar med ett tredjeland föreslår att en geografisk beteckning med ursprung i det landet ska skyddas och namnet i fråga är homonymt med en geografisk beteckning med ursprung i den andra parten, ska den sistnämnda parten informeras och ges tillfälle att lämna synpunkter innan namnet blir skyddat.

4. Ingenting i detta underavsnitt ska förplikta en part att skydda en till den andra parten hörande geografisk beteckning som inte är eller som upphör att vara skyddad i det land där den har sitt ursprung. Parterna ska underrätta varandra om en geografisk beteckning upphör att vara skyddad i sitt ursprungsland.

Artikel 173

Skydd av geografiska beteckningar i transkription

1. Geografiska beteckningar som är skyddade enligt detta underavsnitt och som skrivs med bokstäverna i det georgiska alfabetet och andra icke-latinska alfabet som används officiellt i medlemsstaterna, ska vara skyddade tillsammans med beteckningen transkriberad med det latinska alfabetet. Transkriptionen kan även användas vid märkning av de aktuella produkterna.

2. På samma sätt ska geografiska beteckningar som är skyddade enligt detta underavsnitt och som skrivs med bokstäverna i det latinska alfabetet vara skyddade tillsammans med beteckningen transkriberad med bokstäverna i det georgiska alfabetet och andra icke-latinska alfabet som används officiellt i medlemsstaterna. Transkriptionen kan även användas vid märkning av de aktuella produkterna.

Artikel 174

Rätt att använda geografiska beteckningar

1. Ett namn som är skyddat enligt detta underavsnitt får användas av alla aktörer som saluför jordbruksprodukter, livsmedel, viner, aromatiserade viner eller spritdrycker som överensstämmer med den motsvarande specifikationen.

2. När en geografisk beteckning blivit skyddad enligt detta avtal ska det för användningen av det skyddade namnet inte krävas någon registrering av användarna eller några ytterligare avgifter.

Artikel 175

Säkerställande av skydd

Parterna ska med hjälp av lämpliga administrativa åtgärder från myndigheternas sida se till att det skydd som föreskrivs i artiklarna 170–174 i detta avtal verkställs. De ska även säkerställa ett sådant skydd på begäran av en berörd part.

Artikel 176

Förhållande till varumärken

1. Parterna ska, på eget initiativ eller på en berörd parts begäran, i enlighet med respektive parts lagstiftning avslå registrering av eller ogiltigförklara ett varumärke som, i förhållande till en skyddad geografisk beteckning för varor av samma slag, svarar mot någon av situationerna i artikel 172.1 i detta avtal, förutsatt att ansökan om varumärkesregistrering lämnas in efter den dag då ansökan om skydd av den geografiska beteckningen i det berörda området lämnades in.

2. För geografiska beteckningar enligt artikel 170 i detta avtal ska dagen för ansökan om registrering vara den 1 april 2012.

3. För geografiska beteckningar enligt artikel 171 i detta avtal ska dagen för ansökan om registrering vara den dag då begäran om skydd av en geografisk beteckning översändes till den andra parten.

4. Parterna ska inte vara skyldiga att skydda en geografisk beteckning om skyddet med hänsyn till ett renommerat eller välkänt varumärke skulle kunna vilseleda konsumenterna om produktens rätta identitet.

5. Utan att det påverkar tillämpningen av punkt 4 ska parterna skydda geografiska beteckningar även när det finns ett tidigare varumärke. Med ett tidigare varumärke avses ett varumärke vars användning motsvarar något av de fall som avses i artikel 172.1 i detta avtal, och som varit föremål för en ansökan, registrerats eller förvärvats genom användning, förutsatt att detta är möjligt enligt berörd lagstiftning, på en av parternas territorium före den dag då ansökan om skydd av den geografiska beteckningen lämnades in till den andra parten inom ramen för detta underavsnitt. Sådana varumärken får fortsätta att användas och förnyas trots skyddet av den geografiska beteckningen, såvida parternas varumärkeslagstiftning inte innehåller någon grund för att ogiltigförklara eller återkalla det aktuella varumärket.

Artikel 177

Allmänna regler

1. Detta underavsnitt påverkar inte parternas rättigheter och skyldigheter enligt WTO-avtalet.

2. Import, export och saluföring av produkter enligt artiklarna 170 och 171 i detta avtal ska ske i förenlighet med de lagar och andra författningar som är tillämpliga på den importerande partens territorium.

3. Alla frågor som uppstår med hänsyn till de tekniska specifikationerna för registrerade namn ska behandlas i den underkommitté som inrättas genom artikel 179 i detta avtal.

4. Geografiska beteckningar som skyddas enligt detta underavsnitt får endast avregistreras av den part där produkten har sitt ursprung.

5. En produktspecifikation enligt detta underavsnitt ska vara den specifikation som godkänts av myndigheterna i den part på vars territorium produkten har sitt ursprung, inklusive eventuella likaledes godkända ändringar.

Artikel 178

Samarbete och öppenhet

1. Parterna ska antingen direkt eller via den underkommitté för geografiska beteckningar som inrättas enligt artikel 179 i detta avtal upprätthålla kontakt i alla frågor som rör genomförandet av detta underavsnitt samt dess funktion. I synnerhet får en part begära information från den andra parten rörande produktspecifikationer och ändringar av dessa, samt om kontaktpunkter för kontrollbestämmelser.

2. Vardera parten får offentliggöra produktspecifikationerna eller en sammanfattning av dessa samt uppgifter om kontaktpunkter för kontrollbestämmelser avseende den andra partens geografiska beteckningar som skyddas med stöd av denna artikel.

Artikel 179

Underkommitté för geografiska beteckningar

1. Härmed inrättas en underkommitté för geografiska beteckningar. Underkommittén ska bestå av företrädare för unionen och Georgien och ha till uppgift att övervaka utvecklingen av detta underavsnitt samt att fördjupa samarbetet och dialogen om geografiska beteckningar. Den ska regelbundet rapportera till associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 408.4 i detta avtal.

2. Underkommittén för geografiska beteckningar ska anta sina beslut i samförstånd. Den ska själv fastställa sin arbetsordning. Den ska på endera partens begäran sammanträda senast 90 dagar efter begäran, omväxlande i EU och Georgien, på en tid och plats och under förhållanden (inbegripet videokonferens) som ska avtalas gemensamt av parterna.

3. Underkommittén för geografiska beteckningar ska också se till att detta underavsnitt fungerar på ett korrekt sätt och får pröva alla frågor som kan uppkomma i samband med dess genomförande och tillämpning. Den ska särskilt ansvara för följande:

a) Ändringar av artikel 170.1 och 170.2 i detta avtal med avseende på hänvisningar till tillämplig lagstiftning i parterna.

b) Ändringar av bilagorna XVII-C och XVII-D till detta avtal avseende geografiska beteckningar.

c) Utbyte av information om lagstiftnings- och policyutveckling vad avser geografiska beteckningar och om alla andra frågor av gemensamt intresse på området geografiska beteckningar.

d) Utbyte av information om geografiska beteckningar med sikte på att skydda dem i enlighet med detta underavsnitt.

Underavsnitt 4

Formgivning

Artikel 180

Internationella överenskommelser

Parterna bekräftar sitt engagemang för Genèveakten till Haagöverenskommelsen om internationell registrering av industriella formgivningar från 1999.

Artikel 181

Skydd av registrerad formgivning

1. Vardera parten ska tillhandahålla skydd för självständigt skapade industriella formgivningar som är nya och nyskapande [1]. Skyddet ska tillhandahållas genom registrering, vilket ska ge ensamrätt till innehavaren av en registrerad formgivning enligt bestämmelserna i denna artikel.

2. En formgivning av eller som ingår i en produkt som utgör en beståndsdel i en sammansatt produkt ska endast betraktas som ny och nyskapande i den mån

a) beståndsdelen, när den har infogats i den sammansatta produkten, förblir synlig vid normal användning av denna och

b) sådana synliga detaljer i beståndsdelen i sig uppfyller kraven på nyhet och nyskapande.

3. Med *normal användning* enligt punkt 2 a avses slutanvändarens användning, dock inte underhåll, service och reparationsarbeten.

4. Innehavaren av en registrerad formgivning ska ha rätt att hindra tredje man som inte har innehavarens medgivande åtminstone från att framställa, erbjuda, sälja, importera, exportera, lagra eller använda en produkt som försetts med eller omfattar den skyddade formgivningen, om en sådan handling har kommersiellt syfte, otillbörligt strider mot ett normalt utnyttjande av formgivningen eller är oförenlig med god affärssed.

5. Skyddets giltighetstid ska vara upp till 25 år, räknat från den dag då ansökan om registrering lämnades in eller från en dag som fastställs i enlighet med Haagöverenskommelsen om internationell registrering av industriella formgivningar, utan att detta påverkar bestämmelserna i Pariskonventionen.

Artikel 182

Undantag och uteslutningar

1. Vardera parten får fastställa begränsade undantag från formgivningsskydd, förutsatt att sådana undantag inte otillbörligt strider mot ett normalt utnyttjande av skyddad formgivning och inte oskäligt inkräktar på de legitima intressen som innehavaren av den skyddade formgivningen har, med beaktande av tredje parters legitima intressen.

[1] Vid tillämpningen av denna artikel får en part anse att en formgivning som har särprägel är nyskapande.

2. Skyddet ska inte utsträckas till formgivningar som huvudsakligen är betingade av tekniska eller funktionella ändamål. Framför allt ska formskydd inte erhållas för sådana detaljer i en produkts utseende som måste återges exakt till formen och dimensionerna för att den produkt som formgivningen ingår i eller används för ska gå att mekaniskt ansluta till eller placera i, kring eller mot en annan produkt så att båda produkterna fyller sin funktion.

Artikel 183

Förhållande till upphovsrätt

En formgivning ska också vara berättigad till skydd enligt en parts upphovsrättslagstiftning från och med den dag då formgivningen skapades eller på något sätt fastställdes. Det ankommer på vardera parten att avgöra i vilken utsträckning och på vilka villkor sådant skydd ska ges, samt även vilken nivå av nyskapande som ska krävas.

Underavsnitt 5

Patent

Artikel 184

Internationella överenskommelser

Parterna bekräftar sitt åtagande att följa Wipo-konventionen om patentsamarbete.

Artikel 185

Patent och folkhälsa

1. Parterna erkänner betydelsen av förklaringen från WTO:s ministerkonferens om Tripsavtalet och folkhälsa som antogs den 14 november 2001.

2. Parterna ska respektera beslutet i WTO:s allmänna råd från den 30 augusti 2003 om punkt 6 i den förklaring som avses i punkt 1 i denna artikel, och ska bidra till dess genomförande.

Artikel 186

Tilläggsskydd

1. Parterna medger att läkemedel och växtskyddsmedel som skyddas av patent på deras respektive territorier får genomgå ett administrativt godkännandeförfarande innan de släpps ut på deras marknader. De medger att den tidsrymd som förflyter mellan det att en patentansökan görs och det att det första godkännandet lämnas för att saluföra produkten på deras respektive marknader, enligt vad som fastställts i detta syfte i inhemsk lagstiftning, kan förkorta den period då produkten åtnjuter faktiskt patentskydd.

2. Vardera parten ska föreskriva att läkemedel eller växtskyddsmedel som skyddas av patent och som har genomgått ett administrativt godkännandeförfarande ska skyddas under ytterligare en period, som är lika med den tidsrymd som avses i punkt 1 andra meningen, minskad med fem år.

3. Trots vad som sägs i punkt 2 får perioden för ytterligare skydd inte överstiga fem år.

4. När det gäller läkemedel som varit föremål för pediatriska studier ska, förutsatt att resultaten av studierna kommer till uttryck i produktinformationen, parterna föreskriva en ytterligare förlängning på sex månader av den period under vilken produkten är skyddad enligt punkt 2.

Artikel 187

Skydd av uppgifter som lämnas i syfte att erhålla godkännande för att släppa ut ett läkemedel på marknaden [1]

1. Parterna ska tillämpa ett övergripande system för att garantera att uppgifter som lämnas in för att erhålla ett godkännande för utsläppande av ett läkemedel på marknaden behandlas konfidentiellt, inte röjs eller används.

[1] Denna artikel ska inte påverka tillämpningen av Georgiens statliga förordning nr 188 av den 22 oktober 2009 om upprättandet av den förteckning över länder och behöriga myndigheter som kan omfattas av den förenklade ordningen för registrering av läkemedel i Georgien. Den förteckning som fastställts genom den ovan nämnda förordningen hänvisar till följande länder och myndigheter: EMA – Europeiska läkemedelsmyndigheten, Australien, Belgien, Bulgarien, Cypern, Danmark, Estland, Finland, Frankrike, Förenade kungariket, Förenta staterna, Grekland, Irland, Island, Italien, Japan, Kanada, Lettland, Litauen, Luxemburg, Malta, Nederländerna, Norge, Nya Zeeland, Polen, Portugal, Rumänien, Schweiz, Slovakien, Slovenien, Spanien, Sverige, Sydkorea, Tjeckien, Tyskland, Ungern, Österrike.

2. Vardera parten ska i den egna lagstiftningen säkerställa att de uppgifter som lämnas in för att erhålla ett godkännande för att släppa ut ett läkemedel på marknaden förblir konfidentiella och inte röjs för tredje parter samt omfattas av skyddet mot otillbörlig kommersiell användning.

3. För detta ändamål ska vardera parten, under en period på minst sex år från och med dagen för det första godkännandet i en av parterna, inte tillåta andra sökande att saluföra samma eller en liknande produkt på grundval av det godkännande för saluföring som beviljats den sökande som lämnat in testdata eller studier, såvida inte den sökande som lämnat in testdata eller studier har gett sitt samtycke. Under en sådan period ska de testdata eller studier som lämnades in för det första godkännandet inte användas till förmån för senare sökande som försöker erhålla ett godkännande för saluföring av ett läkemedel, utom om den förste sökande har gett sitt samtycke.

4. De sex år som avses i punkt 3 ska förlängas till högst sju år om innehavaren under de första sex åren efter att ha erhållit det första godkännandet beviljas godkännande för en eller flera nya terapeutiska indikationer som anses ha betydande kliniska fördelar jämfört med befintliga behandlingsmetoder.

5. Georgien förbinder sig att anpassa sin lagstiftning om uppgiftsskydd för läkemedel till unionens lagstiftning vid en tidpunkt som ska fastställas av associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 408.4 i detta avtal.

Artikel 188

Skydd av uppgifter för att få ett godkännande för saluföring av växtskyddsmedel

1. Vardera parten ska fastställa krav på säkerhet och effektivitet före godkännande av utsläppande på marknaden av växtskyddsmedel.

2. Vardera parten ska se till att uppgifter som en sökande lämnar in för första gången för att få ett godkännande för saluföring av växtskyddsmedel omfattas av skydd mot otillbörlig kommersiell användning och inte används till förmån för någon annan person som försöker erhålla ett godkännande för saluföring, utom om det kan läggas fram bevis för att den första sökanden uttryckligen gett sitt samtycke till att dessa uppgifter får användas.

3. En test- eller studierapport som en sökande lämnar in för första gången i syfte att få ett godkännande för saluföring ska uppfylla följande villkor:

a) Den ska vara nödvändig för godkännandet eller för en ändring i ett godkännande för att medlet ska få användas på en annan gröda.

b) Den ska ha intygats vara i överensstämmelse med principerna för god laboratoriesed eller god försökssed.

4. Perioden för uppgiftsskydd ska vara minst tio år från dagen för det första godkännandet för saluföring i den part som berörs.

Artikel 189

Växtsorter

Parterna ska skydda växtförädlarrätten, i enlighet med internationella konventionen för skydd av växtförädlingsprodukter, och ska samarbeta för att främja och genomföra denna rätt.

Avsnitt 3

Skerstllande av skydd fr immateriella rttigheter

Artikel 190

Allmänna skyldigheter

1. Parterna bekräftar sina åtaganden enligt Tripsavtalet, särskilt del III i detta, och ska föreskriva de kompletterande åtgärder, förfaranden och sanktioner som anges i detta avsnitt för att säkerställa skyddet för immateriella rättigheter ([1]).

([1]) I detta avsnitt avses med *immateriella rättigheter* åtminstone följande rättigheter: upphovsrätt; upphovsrätten närstående rättigheter; en databasframställares *sui generis*-rätt; rättigheter som tillhör framställaren av kretsmönster i halvledarprodukter; varumärkesrättigheter; formskydd; patenträttigheter, inklusive rättigheter som härrör från tilläggsskydd; geografiska beteckningar; bruksmodellskydd; växtförädlarrätt; firmanamn, om dessa är skyddade som exklusiva rättigheter i inhemsk lagstiftning.

2. Dessa kompletterande åtgärder, förfaranden och sanktioner ska vara rättvisa och skäliga, inte onödigt komplicerade eller kostsamma och ska inte medföra oskäliga tidsfrister eller omotiverade dröjsmål.

3. Dessa kompletterande åtgärder och sanktioner ska också vara effektiva, proportionella och avskräckande och ska tillämpas så att hinder för laglig handel inte uppkommer och så att missbruk inte sker.

Artikel 191

Berättigade sökande

Vardera parten ska tillerkänna följande personer och organ rätten att ansöka om tillämpning av de åtgärder, förfaranden och sanktioner som avses i detta avsnitt och i del III i Tripsavtalet:

a) Innehavare av immateriella rättigheter, i överensstämmelse med bestämmelserna i tillämplig lag.

b) Alla andra personer som har tillåtelse att utnyttja dessa rättigheter, i synnerhet licenstagare, i den mån detta tillåts i och överensstämmer med bestämmelserna i tillämplig lag.

c) Organ som förvaltar kollektiva immateriella rättigheter och som regelmässigt anses ha rätt att företräda innehavare av immateriella rättigheter, i den mån detta tillåts i och överensstämmer med bestämmelserna i tillämplig lag.

d) Organ som tillvaratar branschintressen och som regelmässigt anses ha rätt att företräda innehavare av immateriella rättigheter, i den mån detta tillåts i och överensstämmer med bestämmelserna i tillämplig lag.

Underavsnitt 1

Civilrättslig verkställighet

Artikel 192

Åtgärder för att skydda bevisning

1. Vardera parten ska se till att de behöriga rättsliga myndigheterna, redan innan prövningen av sakfrågan inletts och på begäran av en part som har lagt fram skälig bevisning till stöd för sina påståenden att ett immaterialrättsintrång har begåtts eller är omedelbart förestående, får besluta om omedelbara och effektiva interimistiska åtgärder för att säkra relevant bevisning om det påstådda intrånget, förutsatt att sekretessbelagd och annan konfidentiell information skyddas.

2. Sådana åtgärder kan inbegripa en detaljerad beskrivning, med eller utan provexemplar, eller beslag av de påstådda intrångsgörande varorna och, där så är lämpligt, det material och de verktyg som använts för tillverkningen och/eller distributionen av dessa varor samt tillhörande handlingar. Åtgärderna ska om nödvändigt vidtas utan att motparten hörs, särskilt om ett dröjsmål kan antas medföra irreparabel skada för rättighetshavaren eller om det finns en uppenbar risk för att bevisningen kan komma att förstöras.

3. Om åtgärder för att skydda bevisning har beslutats utan att motparten har hörts, ska de berörda parterna underrättas om detta utan dröjsmål och senast efter det att åtgärderna har verkställts.

Artikel 193

Rätt till information

1. Vardera parten ska se till att de behöriga rättsliga myndigheterna, i samband med en rättegång om immaterialrättsintrång och som svar på en berättigad och proportionerlig begäran av käranden, får besluta att information om ursprung och distributionsnät för de intrångsgörande varorna eller tjänsterna ska lämnas av intrångsgöraren och/eller annan person som

a) har befunnits förfoga över de intrångsgörande varorna i kommersiell skala,

b) har befunnits använda de intrångsgörande tjänsterna i kommersiell skala,

c) har befunnits i kommersiell skala tillhandahålla tjänster som använts i intrångsgörande verksamhet, eller

d) har befunnits producera, tillverka eller distribuera intrångsgörande varor eller tillhandahålla tjänster genom uppgifter från en person som avses i led a, b eller c.

2. Informationen i punkt 1 ska, beroende på vad som är lämpligt, omfatta

a) namn och adress till producenter, tillverkare, distributörer, leverantörer och andra som tidigare innehaft respektive använt varorna eller tjänsterna, samt tilltänkta grossister och detaljister, och

b) uppgifter om hur mycket som producerats, tillverkats, levererats, mottagits eller beställts samt om erhållet pris på varorna eller tjänsterna.

3. Punkterna 1 och 2 ska inte påverka tillämpningen av andra lagbestämmelser som

a) ger rättighetshavaren rätt till ytterligare information,

b) reglerar hur information som lämnas enligt denna artikel får användas i civilrättsliga eller straffrättsliga förfaranden,

c) reglerar ansvar för missbruk av rätten till information,

d) gör det möjligt att vägra lämna sådan information som skulle tvinga den person som avses i punkt 1 att medge egen eller nära anhörigs medverkan i ett immaterialrättsintrång, eller

e) reglerar sekretesskydd för informationskällor eller behandling av personuppgifter.

Artikel 194

Preliminära åtgärder

1. Vardera parten ska se till att de rättsliga myndigheterna på begäran av sökanden får utfärda ett interimistiskt föreläggande mot den påstådda intrångsgöraren i syfte att hindra ett omedelbart förestående immaterialrättsintrång eller tillfälligt förbjuda, vid behov förenat med vite om så föreskrivs i inhemsk lagstiftning, en fortsättning av det påstådda intrånget eller göra en fortsättning avhängig av att det ställs säkerhet för ersättning till rättighetshavaren. Ett interimistiskt föreläggande får också utfärdas på samma villkor mot en mellanhand vars tjänster utnyttjas av tredje man för att göra intrång i en immateriell rättighet.

2. Ett interimistiskt föreläggande får även utfärdas i syfte att besluta om beslag eller överlämnande av varor som misstänks göra intrång i en immateriell rättighet för att förhindra att de införs eller omsätts på marknaden.

3. När det gäller ett påstått intrång som begås i kommersiell skala, ska parterna se till att de rättsliga myndigheterna, om sökanden påvisar omständigheter som kan äventyra indrivningen av skadestånd, får belägga fast och rörlig egendom som tillhör den person som påstås ha gjort intrånget med kvarstad, inbegripet frysning av dennes bankkonton och andra tillgångar. I detta syfte får de behöriga myndigheterna besluta om lämplig tillgång till bank-, finans- eller affärshandlingar som den person som påstås ha gjort intrånget förfogar över.

Artikel 195

Åtgärder efter beslut i sakfrågan

1. Vardera parten ska se till att de behöriga rättsliga myndigheterna på begäran av sökanden, utan att det påverkar det skadestånd som kan utgå till rättighetshavaren på grund av intrånget och utan att någon form av ersättning utgår, får besluta att varor som har konstaterats göra intrång i en immateriell rättighet åtminstone slutgiltigt ska avlägsnas från marknaden eller förstöras. Om så är lämpligt får de behöriga rättsliga myndigheterna även besluta att material och verktyg som huvudsakligen har använts för att skapa eller tillverka dessa varor ska förstöras.

2. Parternas rättsliga myndigheter ska ha befogenhet att besluta om att dessa åtgärder ska bekostas av intrångsgöraren, såvida det inte åberopas särskilda skäl mot detta.

3. Vardera parten ska se till att de behöriga rättsliga myndigheterna, när de har fastställt att ett intrång har begåtts i en immateriell rättighet, får utfärda ett föreläggande mot intrångsgöraren, samt mot eventuella mellanhänder vars tjänster används av en tredje part för att göra immaterialrättsintrång, med förbud att fortsätta intrånget.

4. Vardera parten får föreskriva att de behöriga rättsliga myndigheterna, när detta är lämpligt och på begäran av den person som kan bli föremål för sådana åtgärder som föreskrivs i denna artikel, får besluta att ekonomisk ersättning ska utgå till den skadelidande parten istället för att tillämpa åtgärderna enligt denna artikel, om personen i fråga varken har handlat uppsåtligt eller oaktsamt, om ett verkställande av åtgärderna i fråga skulle orsaka denne oproportionerligt stor skada och om ekonomisk ersättning till den skadelidande parten framstår som rimligt tillfredsställande.

Artikel 196

Skadestånd

1. Vardera parten ska se till att de rättsliga myndigheterna, efter ansökan från den skadelidande parten, förpliktar den som har begått immaterialrättsintrång och som visste eller rimligen borde ha vetat att han eller hon ägnade sig åt intrångsgörande verksamhet, att betala ett skadestånd till rättighetshavaren som är lämpligt i förhållande till den faktiska skada som denne har orsakats till följd av intrånget. När de rättsliga myndigheterna fastställer skadeståndet

a) ska de beakta alla relevanta omständigheter, såsom de negativa ekonomiska konsekvenserna, däribland utebliven vinst, för den skadelidande parten, den otillbörliga vinst som intrångsgöraren har gjort och, där så är lämpligt, omständigheter av annan än rent ekonomisk karaktär, såsom ideell skada som rättighetshavaren har förorsakats genom intrånget, eller

b) kan de, som ett alternativ till a där så är lämpligt, fastställa skadeståndet till ett engångsbelopp på grundval av sådana faktorer som åtminstone det belopp som skulle ha betalats i upphovsrättslig ersättning eller avgift om intrångsgöraren hade begärt tillstånd att nyttja den immateriella rättigheten i fråga.

2. I de fall då intrångsgöraren har gjort intrång i immateriella rättigheter utan att ha vetat eller utan att ha rimlig grund till att veta det, får parterna föreskriva att de rättsliga myndigheterna får besluta om återbetalning till den skadelidande parten av vinst eller betalning av ett skadestånd som kan vara fastställt i förväg.

Artikel 197

Kostnader för förfarandet

Vardera parten ska se till att rimliga och proportionerliga kostnader för förfarandet och andra kostnader som har åsamkats den vinnande parten i allmänhet ersätts av den förlorande parten, om detta inte är oskäligt och utan att det påverkar tillämpningen av undantag som fastställts genom inhemska förfaranderegler.

Artikel 198

Offentliggörande av domstolsavgöranden

Vardera parten ska se till att de rättsliga myndigheterna, antingen i rättsliga förfaranden rörande intrång i ett industriellt rättsskydd eller i rättsliga förfaranden rörande intrång i en upphovsrätt, eller i båda fallen, på begäran av den sökande och på intrångsgörarens bekostnad får besluta om lämpliga åtgärder för att sprida information om avgörandet, inbegripet att avgörandet ska anslås och offentliggöras helt eller delvis.

Artikel 199

Presumtion om innehav av upphovs- eller äganderätt

Vid tillämpningen av de åtgärder, förfaranden och sanktioner som föreskrivs i detta underavsnitt gäller följande:

a) För att upphovsmannen till ett litterärt eller konstnärligt verk, om inte motsatsen bevisas, ska anses som sådan och följaktligen ha rätt att föra talan om intrång, ska det vara tillräckligt att den personens namn på sedvanligt sätt finns angivet på verket.

b) Bestämmelsen i led a ska efter nödvändiga ändringar också tillämpas på innehavare av upphovsrätten närstående rättigheter i fråga om deras skyddade alster.

Underavsnitt 3.2

Övriga bestämmelser

Artikel 200

Gränsåtgärder

1. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 75 i detta avtal och bilaga XIII till detta avtal fastställs i denna artikel de allmänna principerna för detta avtal vad gäller tullmyndigheternas säkerställande av skyddet för immateriella rättigheter och skyldigheterna för parternas tullmyndigheter att inleda samarbete.

2. Vid genomförandet av gränsåtgärder som syftar till att säkerställa skyddet för immateriella rättigheter ska parterna sörja för överensstämmelse med sina skyldigheter enligt Gatt 1994 och Tripsavtalet.

3. Bestämmelserna om gränsåtgärder i denna artikel är av procedurkaraktär. De fastställer villkor och förfaranden för hur tullmyndigheterna ska agera när varor som misstänks göra intrång i en immateriell rättighet är, eller borde ha varit, under tullkontroll. Dessa bestämmelser ska inte på något sätt påverka den materiella rätt som parterna omfattas av i fråga om immateriella rättigheter.

4. För att underlätta ett effektivt säkerställande av skyddet för immateriella rättigheter ska tullmyndigheterna anta en rad strategier för att kartlägga transporter innehållande varor som misstänks göra intrång i immateriella rättigheter. Dessa strategier omfattar metoder för riskanalys som bland annat grundar sig på uppgifter från rättighetshavare, insamlade uppgifter och godsinspektioner.

5. Parterna är överens om att praktiskt genomföra artikel 69 i Tripsavtalet när det gäller internationell handel med varor som misstänks göra intrång i immateriella rättigheter. För detta ändamål ska parterna upprätta och till varandra anmäla kontaktpunkter inom sina tullförvaltningar och vara beredda att utbyta uppgifter och information om handel med sådana varor som berör båda parter. De ska särskilt främja informationsutbyte och samarbete mellan tullmyndigheter beträffande handel med varumärkesförfalskade varor och upphovsrättsligt piratkopierade varor. Utan att det påverkar bestämmelserna i protokoll II om ömsesidigt administrativt bistånd i tullfrågor till detta avtal ska tullmyndigheterna, om så är lämpligt, utbyta sådan information snabbt och med vederbörlig hänsyn till parternas lagar om uppgiftsskydd.

6. Tullmyndigheterna i vardera parten ska, på begäran eller på eget initiativ, samarbeta i syfte att förse tullmyndigheterna i den andra parten med relevant tillgänglig information, särskilt rörande varor som transiteras genom en parts territorium och är avsedda för (eller har ursprung i) den andra parten.

7. Den underkommitté som avses i artikel 74 i detta avtal ska fastställa de nödvändiga praktiska arrangemangen för det utbyte av uppgifter och information som avses i denna artikel.

8. Protokoll II till detta avtal, som rör ömsesidigt administrativt bistånd i tullfrågor, ska vara tillämpligt vid överträdelser av immateriella rättigheter, utan att detta påverkar de former av samarbete som resulterar av tillämpningen av punkterna 5–7 i denna artikel.

9. Den underkommitté som avses i artikel 74 i detta avtal ska vara ansvarig för att denna artikel fungerar och genomförs på ett korrekt sätt.

Artikel 201

Uppförandekoder

Parterna ska uppmuntra

a) att branschorganisationer eller branschsammanslutningar utarbetar uppförandekoder som ska bidra till att säkerställa skyddet för immateriella rättigheter,

b) att utkast till uppförandekoder lämnas till respektive behöriga myndigheter tillsammans med eventuella utvärderingar av tillämpningen av dessa uppförandekoder.

Artikel 202

Samarbete

1. Parterna är överens om att samarbeta för att stödja genomförandet av åtagandena och skyldigheterna enligt detta kapitel.

2. Samarbetet omfattar, men inte är begränsat till

a) informationsutbyte om den rättsliga ramen för immateriella rättigheter samt relevanta bestämmelser om skydd och säkerställande av skydd; utbyte av erfarenheter om lagstiftningsprocessen på dessa områden,

b) utbyte av erfarenheter av och information om skyddet av immateriella rättigheter,

c) utbyte av erfarenheter om genomförandet på central och underordnad nivå mellan tull och polis samt administrativa och rättsliga organ; samordning, även med andra länder, för att hindra export av förfalskade varor,

d) kapacitetsuppbyggnad; personalutbyte och utbildning av personal,

e) främjande och spridning av information om immateriella rättigheter, bland annat i näringslivet och det civila samhället; ökad medvetenhet hos konsumenter och rättighetshavare,

f) stärkt institutionellt samarbete, till exempel mellan myndigheter för immateriella rättigheter,

g) aktivt ökande av medvetenheten och höjande av utbildningsnivån hos allmänheten i fråga om immateriella rättigheter: utarbetande av ändamålsenliga strategier för att hitta de viktigaste målgrupperna och inrättande av kommunikationsprogram för att öka medvetenheten hos konsumenter och media om effekterna av kränkningar av immateriella rättigheter, bland annat riskerna för hälsa och säkerhet och kopplingen till den organiserade brottsligheten.

KAPITEL 10

Konkurrens

Artikel 203

Principer

Parterna erkänner vikten av fri och icke snedvriden konkurrens i sina handelsförbindelser. Parterna medger att konkurrensbegränsande affärsmetoder och statliga ingripanden (inklusive subventioner) kan störa marknaderna och motverkar fördelarna med handelsliberaliseringen.

Artikel 204

Lagstiftning om antitrustfrågor och företagskoncentrationer samt genomförandet av denna

1. Vardera parten ska på sitt respektive territorium bibehålla omfattande konkurrenslagstiftning som effektivt tar itu med konkurrensbegränsande avtal, samordnade förfaranden och konkurrensbegränsande ensidiga åtgärder från företag med dominerande marknadsinflytande och som effektivt kontrollerar företagskoncentrationer för att undvika betydande hinder för effektiv konkurrens och missbruk av en dominerande ställning.

2. Vardera parten ska upprätthålla en myndighet som har ansvar för och är lämpligt utrustad för att se till att konkurrenslagstiftningen i punkt 1 genomförs i praktiken.

3. Parterna erkänner vikten av att tillämpa sin respektive konkurrenslagstiftning på ett öppet och icke-diskriminerande sätt med respekt för principerna för rättvisa förfaranden och berörda företags rätt att höras.

Artikel 205

Statliga monopol, statliga företag och företag med särskilda eller exklusiva rättigheter

1. Inget i detta kapitel hindrar en part från att utse eller bibehålla statliga monopol eller statliga företag, eller från att ge företag särskilda eller exklusiva rättigheter i enlighet med sin respektive lagstiftning.

2. Vardera parten ska se till att statliga handelsmonopol, statliga företag och företag med särskilda eller exklusiva rättigheter omfattas av den konkurrenslagstiftning som avses i artikel 204.1, i den mån tillämpningen av denna lagstiftning inte hindrar det rättsliga eller faktiska genomförandet av dessa företags särskilda uppgifter av allmänt intresse.

Artikel 206

Subventioner

1. I denna artikel ska en *subvention* vara en åtgärd som uppfyller villkoren i artikel 1 i subventionsavtalet oavsett om den beviljas i samband med produktion av varor eller tillhandahållande av tjänster och som är specifik enligt artikel 2 i det avtalet.

2. Vardera parten ska sörja för öppenhet vad gäller subventioner. I detta syfte ska vardera parten vartannat år rapportera till den andra parten om den rättsliga grunden och formen för samt beloppet eller budgeten för, och om möjligt mottagaren av, de subventioner som beviljats av regeringen eller av ett offentligt organ i samband med produktion av varor. En sådan rapport ska anses ha lämnats om vardera parten gjort relevanta uppgifter tillgängliga på en allmänt tillgänglig webbplats.

3. På begäran av en part ska den andra parten omgående lämna information och svara på frågor om särskilda subventioner som rör tillhandahållande av tjänster.

Artikel 207

Tvistlösning

Bestämmelserna om tvistlösningsmekanismen i kapitel 14 (Tvistlösning) i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal ska inte gälla för artiklarna 203, 204 och 205 i detta avtal.

Artikel 208

Förhållande till WTO

Bestämmelserna i detta kapitel påverkar inte tillämpningen av en parts rättigheter och skyldigheter enligt WTO-avtalet, särskilt subventionskoden samt överenskommelsen om regler och förfaranden för tvistlösning.

Artikel 209

Konfidentialitet

Vid informationsutbyte enligt detta kapitel ska parterna beakta de begränsningar som följer av tystnadsplikten och skyddet för företagshemligheter i deras respektive jurisdiktioner.

KAPITEL 11

Handelsrelaterade energibestmmelser

Artikel 210

Definitioner

I detta kapitel gäller följande definitioner:

a) energiprodukter: råolja (HS-nummer 27.09), naturgas (HS-nummer 27.11) och elektrisk energi (HS-nummer 27.16).

b) infrastruktur för energitransport: högtrycksledningar för överföring av naturgas; högspänningsnät eller högspänningsledningar för elöverföring, inbegripet sammanlänkningar som används för att länka samman olika nätverk för gas- eller elöverföring; rörledningar för överföring av råolja, järnvägar och annan fast infrastruktur för transitering av energiprodukter.

c) transitering: transport av energiprodukter genom en parts territorium, med eller utan omlastning, lagring, uppdelning av partier eller byte av transportmedel, där transporten endast utgör en del av en komplett färd som inleds och avslutas bortom gränsen för den part genom vars territorium transporten sker.

d) otillåtet utnyttjande: all verksamhet som består i att olagligt utnyttja energiprodukter från infrastruktur för energitransport.

Artikel 211

Transitering

Parterna ska sörja för att transitering sker i överensstämmelse med deras internationella åtaganden i enlighet med bestämmelserna i Gatt 1994 och energistadgefördraget.

Artikel 212

Otillåtet utnyttjande av varor under transitering

Vardera parten ska vidta alla nödvändiga åtgärder för att förhindra och hantera alla former av otillåtet utnyttjande av energiprodukter som transiteras genom dess territorium med hjälp av en enhet som omfattas av den partens kontroll eller jurisdiktion.

Artikel 213

Oavbruten transitering

1. En part får inte utnyttja eller på annat sätt ingripa i transitering av energiprodukter genom dess territorium, utom om ett sådant utnyttjande eller annat ingripande uttryckligen fastställs i ett kontrakt eller annat avtal som reglerar sådan transitering eller om en fortsatt drift av infrastrukturen för energitransport utan omedelbara korrigerande åtgärder skapar ett orimligt hot mot den allmänna säkerheten, kulturarvet, hälsa och säkerhet eller miljön, förutsatt att sådana åtgärder inte utförs på ett sätt som skulle innebära godtycklig eller oberättigad diskriminering eller en förtäckt inskränkning av den internationella handeln.

2. I händelse av en tvist i en fråga som gäller parterna eller en eller flera enheter som omfattas av den ena partens kontroll eller jurisdiktion, får en part genom vars territorium energiprodukter transiteras inte före slutförandet av ett tvistlösningsförfarande enligt kontraktet i fråga eller ett förfarande vid nödsituationer enligt bilaga XVIII till detta avtal eller enligt kapitel 14 (Tvistlösning) i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal, avbryta eller minska sådan transitering, eller tillåta att en enhet under dess kontroll eller jurisdiktion, inbegripet ett statligt handelsföretag, avbryter eller minskar sådan transitering, utom under de omständigheter som anges i punkt 1.

3. En part ska inte hållas ansvarig för ett avbrott eller en minskning av transitering enligt denna artikel om den parten inte har möjlighet att leverera eller transitera energiprodukter på grund av handlingar som kan tillskrivas ett tredjeland eller en enhet under ett tredjelands kontroll eller jurisdiktion.

Artikel 214

Transiteringsskyldighet för systemansvariga

Vardera parten ska se till att de systemansvariga för infrastrukturen för energitransport vidtar de åtgärder som är nödvändiga för att

a) minimera risken för att transiteringen oavsiktligt avbryts eller minskas,

b) omgående se till att den transitering som oavsiktligt avbrutits eller minskat åter fungerar normalt.

Artikel 215

Tillsynsmyndigheter

1. Vardera parten ska utse oberoende tillsynsmyndigheter med befogenhet att reglera gas- och elmarknaderna. Dessa tillsynsmyndigheter ska vara juridiskt åtskilda från och funktionellt oberoende av alla andra offentliga eller privata företag, marknadsaktörer eller systemansvariga.

2. Tillsynsmyndighetens beslut och de förfaranden som den tillämpar ska vara opartiska i förhållande till alla aktörer på marknaden.

3. En aktör som påverkas av en regleringsmyndighets beslut ska ha rätt att överklaga beslutet till en överklagande-instans som är oberoende av de berörda parterna. Om instansen i fråga inte har domstolskaraktär, ska den alltid lämna en skriftlig motivering till sitt beslut, som dessutom ska granskas av en opartisk och oberoende rättslig myndighet. Beslut som fattats av överklagandeinstanser ska verkställas.

Artikel 216

Organisation av marknaderna

1. Parterna ska sörja för konkurrenskraftiga, säkra och miljömässigt hållbara villkor på energimarknaderna och får inte diskriminera mellan företag när det gäller rättigheter eller skyldigheter.

2. Trots vad som sägs i punkt 1 får en part i allmänt ekonomiskt intresse ålägga företag skyldigheter som kan avse följande områden: säkerhet, inbegripet försörjningstrygghet; leveransernas regelbundenhet, kvalitet och pris; miljöskydd, inbegripet energieffektivitet, energi från förnybara källor och skydd av klimatet. Sådana skyldigheter ska vara klart definierade, öppna, proportionella och kontrollerbara.

3. Om en part reglerar det pris för vilket gas och el säljs på den inhemska marknaden ska den parten se till att metoden för att beräkna det reglerade priset offentliggörs innan det reglerade priset börjar gälla.

Artikel 217

Tillträde till infrastruktur för energitransport

1. Vardera parten ska inom sitt territorium se till att det införs ett system för tredje parts tillträde till infrastruktur för energitransport, anläggningar för kondenserad naturgas (LNG-anläggningar) och lagringsanläggningar som är tillgängligt för samtliga användare och tillämpas på ett öppet, objektivt och icke-diskriminerande sätt.

2. Vardera parten ska se till att avgifter för tillträde till infrastruktur för energitransport och alla andra villkor som rör tillträde till en infrastruktur för energitransport är objektiva, skäliga och öppna och inte innebär diskriminering på grundval av energiproduktens ursprung, ägande eller destination.

3. Vardera parten ska se till att all teknisk och avtalsenlig kapacitet, såväl fysisk som virtuell, tilldelas genom öppna och icke-diskriminerande kriterier och förfaranden.

4. Om tredje part nekas tillträde ska parterna sörja för att de systemansvariga för infrastrukturen för energitransport på begäran ger den ansökande parten en motiverad förklaring som kan bli föremål för rättslig prövning.

5. En part får i undantagsfall avvika från bestämmelserna i punkterna 1–4 i enlighet med objektiva kriterier som fastställs i dess lagstiftning. Framför allt får en part i sin lagstiftning införa en möjlighet att efter en bedömning från fall till fall, för en begränsad tidsperiod, bevilja undantag från reglerna för tredjepartstillträde när det gäller större nya infrastrukturer för energitransport.

Artikel 218 ([1])

Förhållande till fördraget om energigemenskapen

1. Om bestämmelserna i detta kapitel skulle strida mot bestämmelserna i fördraget om energigemenskapen eller de bestämmelser i unionslagstiftningen som är tillämpliga enligt fördraget om energigemenskapen, ska bestämmelserna i fördraget om energigemenskapen eller de bestämmelser i unionslagstiftningen som är tillämpliga enligt fördraget om energigemenskapen ha företräde i de avseenden som konflikten gäller.

2. Vid genomförandet av detta kapitel ska företräde ges till antagande av lagstiftning eller andra akter som är förenliga med fördraget om energigemenskapen eller som bygger på den lagstiftning som är tillämplig i unionen. Vid en eventuell tvist som rör detta kapitel ska lagstiftning eller andra akter som uppfyller dessa kriterier antas vara förenliga med detta kapitel. Vid bedömningen av huruvida lagstiftning eller andra akter uppfyller dessa kriterier ska alla relevanta beslut som fattats enligt artikel 91 i fördraget om energigemenskapen beaktas.

([1]) Vad beträffar Georgiens genomförande av detta kapitel ska denna artikel endast gälla om och när Georgien har blivit part i fördraget om energigemenskapen och i den mån de särskilda bestämmelserna i fördraget om energigemenskapen eller de särskilda bestämmelser i unionens lagstiftning som är tillämpliga enligt fördraget om energigemenskapen är tillämpliga för Georgien.

KAPITEL 12

Öppenhet

Artikel 219

Definitioner

I detta kapitel gäller följande definitioner:

a) *åtgärd med allmän tillämpning:* omfattar lagar, förordningar, rättsliga avgöranden, förfaranden och administrativa avgöranden som kan ha konsekvenser för frågor som omfattas av avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal. Definitionen omfattar inte åtgärder som riktar sig till en viss person eller en grupp av personer.

b) *berörd person:* varje fysisk eller juridisk person som är etablerad på en parts territorium och kan påverkas direkt av en åtgärd med allmän tillämpning.

Artikel 220

Mål

Parterna erkänner den betydelse som deras regelverk kan ha för handel och investeringar mellan dem och ska tillhandahålla en förutsägbar lagstiftning för ekonomiska aktörer och effektiva förfaranden, inbegripet för små och medelstora företag, med vederbörlig hänsyn till rättssäkerhet och proportionalitet.

Artikel 221

Offentliggörande

1. Vardera parten ska se till att åtgärder med allmän tillämpning

a) omedelbart görs lättillgängliga via ett officiellt angivet medium, och om möjligt elektroniskt, på ett sätt som gör att vem som helst kan sätta sig in i dem,

b) innehåller en förklaring av målet för och motiveringen till sådana åtgärder, och

c) medger tillräcklig tid mellan offentliggörandet av sådana åtgärder och deras ikraftträdande, utom i vederbörligen motiverade fall som inbegriper säkerhetsfrågor eller en nödsituation.

2. Vardera parten ska

a) sträva efter att på ett tidigt stadium som förefaller lämpligt offentliggöra alla förslag till antagande eller till ändring av en åtgärd med allmän tillämpning, inbegripet en förklaring av målet för och motiveringen till förslaget,

b) ge berörda personer rimlig möjlighet att framföra synpunkter på ett sådant förslag, och i så god tid att de berörda personerna hinner lämna sådana synpunkter, och

c) sträva efter att beakta berörda personers synpunkter på föreslaget.

Artikel 222

Förfrågningar och kontaktpunkter

1. För att underlätta kommunikationen mellan parterna i alla frågor som omfattas av avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal ska vardera parten utse en kontaktpunkt som fungerar som samordnare.

2. Vardera parten ska upprätta eller upprätthålla lämpliga mekanismer för att svara på förfrågningar vad gäller åtgärder med allmän tillämpning som har föreslagits eller trätt i kraft, och hur de ska tillämpas. Förfrågningar kan riktas till den kontaktpunkt som inrättas enligt punkt 1 eller till andra mekanismer, beroende på vad som är lämpligt.

3. Parterna erkänner att alla svar enligt punkt 2 inte är definitiva eller rättsligt bindande utan endast ges upplysningsvis, om inte annat föreskrivs i deras respektive lagar och andra författningar.

4. På begäran av en part ska den andra parten omedelbart lämna information och svara på frågor som gäller en åtgärd med allmän tillämpning eller ett förslag till antagande eller ändring av en åtgärd med allmän tillämpning som den begärande parten anser kan påverka funktionen hos avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal, oavsett om den begärande parten tidigare underrättats om åtgärden eller inte.

Artikel 223

Förvaltning av åtgärder med allmän tillämpning

1. Vardera parten ska på ett objektivt, opartiskt och skäligt sätt förvalta alla åtgärder med allmän tillämpning.

2. I detta syfte ska vardera parten, när sådana åtgärder i specifika fall tillämpas på enskilda personer, varor eller tjänster i den andra parten

a) sträva efter att, i enlighet med sina egna förfaranden, ge de personer som direkt berörs av ett förfarande rimligt varsel när ett förfarande inleds, inbegripet en beskrivning av förfarandets art, en redogörelse för den rättsliga grund enligt vilken förfarandet inletts och en allmän beskrivning av tvistefrågorna,

b) ge sådana berörda personer rimlig möjlighet att lägga fram fakta och argument till stöd för sin ståndpunkt innan en slutgiltig administrativ åtgärd vidtas, i den mån tiden, förfarandets art och allmänintresset tillåter det, och

c) se till att förfarandena grundar sig på och överensstämmer med partens lagstiftning.

Artikel 224

Överprövning och överklagande

1. Vardera parten ska inrätta eller upprätthålla domstolar, skiljedomstolar eller förvaltningsdomstolar eller motsvarande förfaranden som snabbt kan pröva och vid behov vidta korrigerande administrativa åtgärder i frågor som omfattas av avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal. Sådana domstolar eller förfaranden ska vara opartiska och oberoende av den instans eller myndighet som svarar för den administrativa tillsynen, och de som är ansvariga för dem får inte ha ett väsentligt intresse i ärendets utgång.

2. Vardera parten ska se till att parterna i målet i alla sådana domstolar eller förfaranden har rätt till

a) en rimlig möjlighet att stödja eller försvara sin ståndpunkt, och

b) ett beslut som bygger på bevisning och inlämnade handlingar eller, när så krävs i partens lagstiftning, handlingar som den administrativa myndigheten sammanställt.

3. Med förbehåll för överklagande eller ytterligare överprövning i enlighet med dess lagstiftning ska vardera parten se till att den instans eller myndighet som ansvarar för den administrativa åtgärden i fråga genomför beslutet och rättar sig efter det i sin praxis.

Artikel 225

Lagstiftningens kvalitet och effektivitet samt god förvaltningssed

1. Parterna är överens om att samarbeta för att främja god kvalitet och effektivitet i lagstiftningen, bland annat genom utbyte av information och bästa praxis rörande sin respektive regleringspolitik och sina respektive konsekvensutredningar.

2. Parterna erkänner vikten av principerna för god förvaltningssed [1] och är överens om att samarbeta för att främja sådana principer, bland annat genom utbyte av information och bästa praxis.

Artikel 226

Särskilda regler

Bestämmelserna i detta kapitel ska tillämpas utan att det påverkar särskilda regler om öppenhet som fastställs i andra kapitel i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal.

KAPITEL 13

Handel och hllbar utveckling

Artikel 227

Bakgrund och mål

1. Parterna erinrar om Agenda 21 från Förenta nationernas konferens om miljö och utveckling från 1992, Internationella arbetsorganisationens (ILO) deklaration om grundläggande principer och rättigheter i arbetslivet från 1998, genomförandeplanen från Johannesburg om hållbar utveckling från 2002, FN:s ekonomiska och sociala råds ministerdeklaration från 2006 om full sysselsättning och anständiga arbetsvillkor för alla, och ILO:s förklaring om social rättvisa för en rättvis globalisering från 2008. Parterna bekräftar sitt åtagande att främja utvecklingen av den internationella handeln på ett sätt som bidrar till målet om hållbar utveckling, för nuvarande och kommande generationers välfärd, samt att se till att detta mål integreras i och avspeglas på alla nivåer av deras handelsförbindelser.

2. Parterna bekräftar sitt åtagande att uppnå en hållbar utveckling och erkänner att ekonomisk utveckling, social utveckling och miljöskydd är dess av varandra avhängiga och ömsesidigt förstärkande grundpelare. Parterna understryker fördelen av att betrakta handelsrelaterade arbetsmarknadsfrågor [2] och miljöfrågor som en del av en övergripande strategi för handel och hållbar utveckling.

Artikel 228

Rätt att reglera och skyddsnivåer

1. Parterna erkänner vardera partens rättighet att själv besluta om sin politik och sina prioriteringar vad gäller hållbar utveckling, att fastställa den egna inhemska nivån för miljö- och arbetarskydd samt att anta eller ändra relevant lagstiftning och politik, med hänsyn tagen till de internationellt erkända standarder och överenskommelser som det hänvisas till i artiklarna 229 och 230 i detta avtal.

2. I detta sammanhang ska vardera parten sträva efter att se till att dess lagstiftning och politik säkrar och främjar höga nivåer av miljö- och arbetarskydd och sträva efter att fortsätta att förbättra sin lagstiftning och politik och de underliggande skyddsnivåerna.

Artikel 229

Multilaterala arbetsnormer och avtal

1. Parterna erkänner att full och produktiv sysselsättning och anständiga arbetsvillkor för alla är grundläggande för att hantera globaliseringen och bekräftar sitt åtagande att främja utvecklingen av internationell handel på ett sätt som leder till full och produktiv sysselsättning och anständiga arbetsvillkor för alla. I detta sammanhang åtar sig parterna att vid behov samråda och samarbeta när det gäller handelsrelaterade arbetsmarknadsfrågor av gemensamt intresse.

2. Parterna åtar sig, i enlighet med sina skyldigheter såsom medlemmar i ILO och enligt ILO:s förklaring om grundläggande principer och rättigheter i arbetslivet, samt uppföljningen av denna som antogs vid internationella arbetskonferensens åttiosjätte möte 1998, att respektera, främja och i sin lagstiftning och praxis på hela sitt territorium införa de internationellt erkända grundläggande arbetsnormer som fastställs i de grundläggande ILO-konventionerna, särskilt

[1] I enlighet med rekommendation CM/Rec(2007)7 av den 20 juni 2007 från Europarådets ministerkommitté till medlemsstaterna om god förvaltning.

[2] Hänvisningarna till arbete i detta kapitel inbegriper de frågor av betydelse för ILO:s strategiska mål som ligger till grund för agendan för anständigt arbete, i enlighet med ILO:s förklaring från 2008 om social rättvisa för en rättvis globalisering.

a) föreningsfrihet och faktiskt erkännande av rätten till kollektiva förhandlingar,

b) avskaffande av alla former av tvångsarbete eller obligatoriskt arbete,

c) faktiskt avskaffande av barnarbete, och

d) undanröjande av diskriminering vid anställning och yrkesutövning.

3. Parterna bekräftar sitt åtagande att i sin lagstiftning och praxis faktiskt genomföra de grundläggande och prioriterade ILO-konventionerna samt andra ILO-konventioner som ratificerats av Georgien respektive medlemsstaterna.

4. Parterna kommer också att överväga att ratificera de återstående prioriterade konventionerna samt andra konventioner som ILO klassificerat som uppdaterade. Parterna ska regelbundet utbyta information om sin respektive situation och utvecklingen i detta avseende.

5. Parterna erkänner att överträdelser av de grundläggande principerna och rättigheterna i arbetslivet inte får åberopas eller på annat sätt användas som en legitim komparativ fördel och att arbetsnormer inte bör användas i handelsprotektionistiskt syfte.

Artikel 230

Multilateral miljöförvaltning och multilaterala miljöavtal

1. Parterna erkänner värdet av multilateral miljöförvaltning och multilaterala miljöavtal som det internationella samfundets svar på globala och regionala miljöproblem, och betonar behovet av att öka det ömsesidiga stödet mellan handelspolitik och miljöpolitik. Parterna åtar sig i detta sammanhang att på lämpligt sätt samråda och samarbeta rörande förhandlingar om handelsrelaterade miljöproblem och andra handelsrelaterade miljöfrågor av gemensamt intresse.

2. Parterna bekräftar åtagandet att i sin lagstiftning och praxis faktiskt genomföra de multilaterala miljöavtal i vilka de är parter.

3. Parterna ska regelbundet utbyta information om sin respektive situation och sina respektive framsteg när det gäller ratificeringen av de multilaterala miljöavtalen eller ändringar av sådana avtal.

4. Parterna bekräftar sitt åtagande att uppnå slutmålet i FN:s ramkonvention om klimatförändringen och protokollet till denna (Kyotoprotokollet). De åtar sig att samarbeta vid utarbetandet av framtida internationella ramverk om klimatförändringen enligt FN:s ramkonvention om klimatförändringen och därtill hörande avtal och beslut.

5. Inget i detta avtal ska hindra parterna från att anta eller bibehålla åtgärder för att genomföra de multilaterala miljöavtal som de är parter i, under förutsättning att sådana åtgärder inte tillämpas på ett sätt som skulle utgöra ett medel för godtycklig eller oberättigad diskriminering mellan parterna eller innefatta en förtäckt begränsning av handeln.

Artikel 231

Handel och investeringar som främjar hållbar utveckling

Parterna bekräftar sitt åtagande att förstärka handelns bidrag till att nå målet om hållbar utveckling i dess ekonomiska, sociala och miljömässiga aspekter. Sålunda gäller följande:

a) Parterna erkänner den betydelse som grundläggande arbetsnormer och anständiga arbetsvillkor kan ha för ekonomisk effektivitet, innovation och produktivitet, och ska verka för större politisk samstämmighet mellan handelspolitiken å ena sidan och sysselsättnings- och arbetsmarknadspolitiken å den andra.

b) Parterna ska sträva efter att underlätta och främja handel och investeringar i miljövaror och miljötjänster, bland annat genom att ta itu med icke-tariffära handelshinder.

c) Parterna ska sträva efter att underlätta avlägsnandet av hinder för handel eller investeringar rörande varor och tjänster av särskild betydelse för att begränsa klimatförändringen, till exempel hållbara och förnybara energikällor samt energieffektiva produkter och tjänster. Detta kan inbegripa antagande av lämplig teknik och främjande av standarder som fullgör miljömässiga och ekonomiska behov och minimerar tekniska handelshinder.

d) Parterna är överens om att främja handel med varor som bidrar till bättre sociala villkor och miljövänliga metoder, inbegripet varor som ingår i frivilliga system för hållbar utveckling såsom system för rättvis och etisk handel och miljömärkning.

e) Parterna är överens om att främja företagens sociala ansvar, bland annat genom informationsutbyte och bästa praxis. Parterna hänvisar i detta avseende till relevanta internationellt erkända principer och riktlinjer, särskilt OECD:s riktlinjer för multinationella företag.

Artikel 232

Biologisk mångfald

1. Parterna erkänner vikten av att sörja för bevarandet och den hållbara användningen av biologisk mångfald som en viktig faktor för att uppnå hållbar utveckling, och bekräftar sitt åtagande att bevara och hållbart använda den biologiska mångfalden i överensstämmelse med konventionen om biologisk mångfald och andra relevanta internationella instrument i vilka de är parter.

2. För detta ändamål åtar sig parterna att

a) främja handel med produkter som bygger på naturresurser och som framställts genom hållbar användning av biologiska resurser, samt bidra till bevarandet av den biologiska mångfalden,

b) utbyta information om åtgärder rörande handel med produkter som bygger på naturresurser vilka syftar till att stoppa förlusten av biologisk mångfald och minska trycket på den biologiska mångfalden samt, i tillämpliga fall, samarbeta för att maximera effekterna av och sörja för ömsesidigt stöd mellan sina respektive strategier,

c) främja förteckning av arter enligt konventionen om internationell handel med utrotningshotade arter av vilda djur och växter (Cites) om dessa arters bevarandestatus anses vara i riskzonen, och

d) samarbeta på regional och global nivå i syfte att främja bevarande och hållbar användning av biologisk mångfald i naturliga ekosystem eller jordbruksekosystem, inbegripet utrotningshotade arter och deras livsmiljö, särskilt skyddade naturområden och genetisk mångfald, samt främja återställande av ekosystem och undanröjande eller minskning av negativa miljöeffekter som härrör från användning av levande och icke-levande naturresurser eller av ekosystem.

Artikel 233

Hållbar förvaltning av skogar och handel med skogsprodukter

1. Parterna erkänner vikten av att sörja för bevarande och hållbar förvaltning av skogar och skogarnas bidrag till parternas ekonomiska, miljörelaterade och sociala mål.

2. För detta ändamål åtar sig parterna att

a) främja handeln med skogsprodukter som härrör från hållbart förvaltade skogar och som skördats i enlighet med den inhemska lagstiftningen i avverkningslandet, vilken kan omfatta bilaterala eller regionala avtal för detta ändamål,

b) utbyta information om åtgärder för att främja konsumtionen av timmer och timmerprodukter från hållbart förvaltade skogar och i tillämpliga fall samarbeta för att utveckla sådana åtgärder,

c) anta åtgärder för att främja bevarande av skogarna samt bekämpa olaglig skogsavverkning och den därmed sammanhängande handeln, inbegripet, i lämpliga fall, med avseende på tredjeländer,

d) utbyta information om åtgärder för att förbättra skogsförvaltningen och i tillämpliga fall samarbeta för att maximera effekterna av och sörja för ömsesidigt stöd mellan sina respektive strategier för att utesluta olagligt avverkat timmer och timmerprodukter från handelsflödena,

e) främja förteckning av träslag enligt konventionen om internationell handel med utrotningshotade arter av vilda djur och växter (Cites) om dessa träslags bevarandestatus anses vara i riskzonen, och

f) samarbeta på regional och global nivå för att främja bevarandet av skogarna och hållbar förvaltning av alla typer av skog.

Artikel 234

Handel med fiskeriprodukter

Med hänsyn till vikten av att sörja för en ansvarsfull och hållbar förvaltning av fiskbestånd och främja god förvaltning när det gäller handel åtar sig parterna att

a) främja bästa praxis inom fiskeriförvaltning för att se till att fiskbestånden bevaras och förvaltas på ett hållbart sätt, utifrån en ekosystembaserad strategi,

b) vidta effektiva åtgärder för att övervaka och kontrollera fiskbestånd och andra akvatiska resurser,

c) följa åtgärder för långsiktigt bevarande och hållbart utnyttjande av levande marina resurser i enlighet med de främsta FN- och FAO-instrumenten på dessa områden,

d) främja samordnade system för datainsamling och vetenskapligt samarbete mellan parterna i syfte att förbättra de nuvarande vetenskapliga rönen om fiskeriförvaltning,

e) i så vid omfattning som möjligt samarbeta med och inom regionala fiskeriförvaltningsorganisationer, och

f) samarbeta för att bekämpa olagligt, orapporterat och oreglerat fiske (IUU) och fiskerirelaterad verksamhet med hjälp av omfattande, effektiva och öppna åtgärder. Parterna ska också genomföra strategier och åtgärder för att utesluta IUU-produkter från handelsflödena och sina marknader.

Artikel 235

Upprätthållande av skyddsnivåer

1. Parterna erkänner att det är olämpligt att främja handel eller investeringar genom att sänka skyddsnivåerna i den inhemska miljö- eller arbetslagstiftningen.

2. En part får inte åsidosätta eller göra undantag från, eller erbjuda sig att åsidosätta eller göra undantag från, sin miljö- eller arbetslagstiftning för att uppmuntra till handel eller för att främja etablering, förvärv, utvidgning eller kvarhållande av en investering eller en investerare på sitt territorium.

3. En part får inte genom att kontinuerligt eller återkommande agera eller avstå från att agera underlåta att effektivt genomdriva sin miljö- och arbetslagstiftning för att uppmuntra till handel eller investeringar.

Artikel 236

Vetenskaplig information

Vid utformning och genomförande av åtgärder för skydd av miljön eller arbetsförhållandena som kan påverka handel eller investeringar ska parterna ta hänsyn till tillgänglig vetenskaplig och teknisk information samt relevanta internationella normer, riktlinjer eller rekommendationer om sådana finns. I detta sammanhang får parterna också använda försiktighetsprincipen.

Artikel 237

Öppenhet

Vardera parten ska i enlighet med sin inhemska lagstiftning och kapitel 12 (Öppenhet) i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal sörja för att alla åtgärder som syftar till att skydda miljön eller arbetsförhållandena och som kan påverka handel eller investeringar utarbetas, införs och tillämpas på ett öppet sätt, efter vederbörlig underrättelse och ett offentligt samråd, samt efter att i god tid ha meddelat och samrått med icke-statliga aktörer.

Artikel 238

Översyn av hållbarhetseffekter

Parterna åtar sig att se över, övervaka och bedöma effekterna av genomförandet av avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal på hållbar utveckling genom sina respektive förfaranden och institutioner för medinflytande, liksom dem som inrättas genom detta avtal, till exempel genom handelsrelaterade bedömningar av konsekvenserna för hållbar utveckling.

Artikel 239

Samarbete om handel och hållbar utveckling

Parterna erkänner vikten av att samarbeta om handelsrelaterade aspekter av miljö- och arbetsmarknadspolitik för att uppnå målen i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal. Samarbetet kan bland annat omfatta följande områden:

a) Arbetsrelaterade eller miljömässiga aspekter av handel och hållbar utveckling i internationella forum, särskilt Världshandelsorganisationen (WTO), Internationella arbetsorganisationen (ILO), FN:s miljöprogram och multilaterala miljöavtal.

b) Metoder och indikatorer för att bedöma konsekvenserna av hållbar handel.

c) Inverkan på handeln av lagstiftning, normer och standarder på arbetsmarknads- och miljöområdet samt inverkan av handels- och investeringsregler på arbetsmarknads- och miljölagstiftningen, inbegripet på utformningen av bestämmelser och politik på arbetsmarknads- och miljöområdet.

d) De positiva och negativa effekterna av avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal på hållbar utveckling och olika sätt att stärka, förhindra eller mildra dessa, också med hänsyn till de bedömningar av konsekvenserna för hållbar utveckling som utförs av antingen en eller båda parter.

e) Utbyte av åsikter och bästa praxis när det gäller främjande av ratificering och ett effektivt genomförande av grundläggande, prioriterade och andra uppdaterade ILO-konventioner och multilaterala miljöavtal av betydelse för handeln.

f) Främjande av privata och offentliga system för certifiering, spårbarhet och märkning, inbegripet miljömärkning.

g) Främjande av företagens sociala ansvar, exempelvis genom åtgärder för ökad medvetenhet, genomförande och spridning av internationellt erkända riktlinjer och principer.

h) Handelsrelaterade aspekter på ILO:s agenda för anständigt arbete, inbegripet kopplingar mellan handel och full och produktiv sysselsättning, anpassning av arbetsmarknaden, grundläggande arbetsnormer, arbetsmarknadsstatistik, kompetensutveckling och livslångt lärande, socialt skydd och social inkludering, social dialog och jämställdhet.

i) Handelsrelaterade aspekter på multilaterala miljöavtal, inbegripet tullsamarbete.

j) Handelsrelaterade aspekter på nuvarande och framtida internationella klimatförändringsstrategier, inbegripet sätt att främja koldioxidsnål teknik och energieffektivitet.

k) Handelsrelaterade åtgärder för att främja bevarande och hållbar användning av biologisk mångfald.

l) Handelsrelaterade åtgärder för att främja bevarande och hållbar förvaltning av skogar, vilket minskar trycket på avskogning, inbegripet olaglig skogsavverkning.

m) Handelsrelaterade åtgärder för att främja hållbara fiskemetoder och handel med hållbart förvaltade fiskeriprodukter.

Artikel 240

Institutionell struktur och övervakningsmekanismer

1. Vardera parten ska utse en kontaktpunkt inom sin förvaltning som ska fungera som kontaktpunkt för den andra parten för genomförandet av detta kapitel.

2. Härmed inrättas en underkommitté för handel och hållbar utveckling. Den ska regelbundet rapportera om sin verksamhet till associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 408.4 i detta avtal. Underkommittén ska bestå av högre tjänstemän från vardera partens förvaltningar.

3. Underkommittén för handel och hållbar utveckling ska sammanträda inom ett år efter detta avtals ikraftträdande, och därefter vid behov, för att övervaka genomförandet av detta kapitel, bland annat samarbete enligt artikel 239 i detta avtal. Underkommittén ska själv fastställa sin arbetsordning.

4. Vardera parten ska sammankalla nya eller samråda med befintliga inhemska rådgivande grupper för hållbar utveckling som har till uppgift att ge råd om frågor som rör detta kapitel. En sådan grupp eller sådana grupper kan lämna synpunkter eller rekommendationer om genomförandet av detta kapitel, bland annat på eget initiativ.

5. En inhemsk rådgivande grupp ska omfatta oberoende representativa organisationer för det civila samhället som på ett balanserat sätt företräder ekonomiska och sociala aktörer samt aktörer på miljöområdet, bland annat arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer, icke-statliga organisationer, företagsgrupper och andra berörda parter.

Artikel 241

Gemensamt forum för dialog med det civila samhället

1. Parterna ska underlätta upprättandet av ett gemensamt forum med organisationer i det civila samhället som är etablerade inom deras territorier, inbegripet medlemmar i deras inhemska rådgivande grupp eller grupper och allmänheten, för att föra en dialog om olika aspekter av hållbar utveckling i detta avtal. Parterna ska främja en balanserad avvägning mellan berörda intressen, inbegripet oberoende organisationer som företräder arbetsgivare, arbetstagare, miljöintressen och företagsgrupper samt andra relevanta aktörer där detta är lämpligt.

2. Forumet för dialog med det civila samhället ska sammankallas en gång per år, om inte parterna kommer överens om något annat. Parterna ska komma överens om verksamheten i det gemensamma forumet för dialog med det civila samhället senast ett år efter detta avtals ikraftträdande.

3. Parterna ska lägga fram en uppdatering av genomförandet av detta kapitel för det gemensamma forumet för dialog med det civila samhället. Synpunkter och yttranden från det gemensamma forumet för dialog med det civila samhället ska överlämnas till parterna och offentliggöras.

Artikel 242

Samråd på myndighetsnivå

1. För alla frågor som uppkommer inom ramen för detta kapitel ska parterna endast kunna tillgripa de förfaranden som fastställs i denna artikel och artikel 243 i detta avtal.

2. En part får begära samråd med den andra parten i alla frågor som uppkommer inom ramen för detta kapitel genom att sända en skriftlig begäran till den andra partens kontaktpunkt. Begäran ska vara tydlig och omfatta en beskrivning av problemet i fråga samt en kort sammanfattning av kraven enligt detta kapitel. Samråd ska äga rum omedelbart efter det att en part lämnat en begäran om samråd.

3. Parterna ska göra sitt yttersta för att nå en lösning i frågan som är tillfredsställande för båda. Parterna ska ta hänsyn till ILO:s eller relevanta multilaterala miljöorganisationers eller miljöorgans verksamhet för att öka samarbetet och samstämmigheten mellan parterna och dessa organisationer. I tillämpliga fall får parterna rådfråga dessa organisationer eller organ, eller en person eller ett organ som de anser lämpliga, för att till fullo utreda frågan.

4. Om en part anser att en fråga behöver diskuteras närmare kan den parten, genom att sända en skriftlig begäran till den andra partens kontaktpunkt, begära att underkommittén för handel och hållbar utveckling sammankallas för att behandla frågan. Underkommittén ska genast sammankallas och sträva efter att nå en lösning i frågan.

5. När så är lämpligt får underkommittén rådfråga den eller de inhemska rådgivande grupperna i någondera parten eller båda parterna eller söka annan experthjälp.

6. Varje beslut som de samrådande parterna fattar i frågan ska offentliggöras.

Artikel 243

Expertpanel

1. Vardera parten får efter 90 dagar från det att begäran om samråd ingavs i enlighet med artikel 242.2 i detta avtal begära att en expertpanel sammankallas för att undersöka en fråga som inte har lösts på ett tillfredsställande sätt genom samråd på myndighetsnivå.

2. Bestämmelserna i underavsnitten 1 (Skiljeförfarande) och 3 (Gemensamma bestämmelser) i avsnitt 3 (Förfaranden för tvistlösning) och i artikel 270 i kapitel 14 (Tvistlösning) i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal, samt arbetsordningen i bilaga XX till detta avtal och uppförandekoden för skiljemän och medlare (nedan kallad *uppförandekoden*) i bilaga XXI till detta avtal ska gälla, om inte annat anges i denna artikel.

3. Underkommittén för handel och hållbar utveckling ska vid sitt första möte efter detta avtals ikraftträdande upprätta en förteckning över minst 15 personer som är villiga och har möjlighet att fungera som experter i panelförfaranden. Vardera parten ska föreslå minst fem personer som kan fungera som experter. Parterna ska också utse minst fem personer som inte är medborgare i endera parten och som kan fungera som ordförande för expertpanelen. Underkommittén för handel och hållbar utveckling ska se till att förteckningen alltid omfattar detta antal personer.

4. Den förteckning som avses i punkt 3 i denna artikel ska omfatta personer med specialkunskaper eller expertkunskap inom juridik, arbetsfrågor eller miljöfrågor som behandlas i detta kapitel, eller lösning av tvister som uppstår i samband med internationella avtal. De ska vara oberoende, uppträda i egenskap av enskilda individer och inte ta emot instruktioner från någon organisation eller regering vad gäller frågor som rör ärendet eller ha anknytning till någon av parternas regeringar, samt följa bilaga XXI till detta avtal.

5. När det gäller frågor som uppkommer inom ramen för detta kapitel ska expertpanelen vara sammansatt av experter från den förteckning som avses i punkt 3 i denna artikel, i enlighet med artikel 249 i detta avtal och punkt 8 i arbetsordningen i bilaga XX till detta avtal.

6. Expertpanelen får söka information och råd hos endera parten, den eller de nationella rådgivande grupperna eller någon annan källa den anser lämplig. I frågor som rör iakttagandet av de multilaterala avtal som anges i artiklarna 229 och 230 i detta avtal bör expertpanelen söka information och råd från organ inom Internationella arbetsorganisationen (ILO) eller multilaterala miljöavtal.

7. Expertpanelen ska lägga fram sin rapport för parterna, i enlighet med de förfaranden som anges i kapitel 14 (Tvistlösning) i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal, som ska innehålla en redogörelse för sakförhållandena, tillämpligheten av de relevanta bestämmelserna samt de viktigaste skälen till panelens undersökningsresultat och rekommendationer. Parterna ska offentliggöra rapporten inom 15 dagar från det att den lagts fram.

8. Parterna ska diskutera lämpliga åtgärder med hänsyn till expertpanelens rapport och rekommendationer. Den berörda parten ska senast tre månader efter det att rapporten offentliggjorts underrätta sina rådgivande grupper och den andra parten om alla eventuella beslut om insatser eller åtgärder som ska genomföras. Uppföljningen av expertgruppens rapport och rekommendationer ska övervakas av underkommittén för handel och hållbar utveckling. De rådgivande organen och det gemensamma forumet för dialog med det civila samhället får lämna synpunkter till underkommittén för handel och hållbar utveckling i detta avseende.

KAPITEL 14

Tvistlsning

Avsnitt 1

Syfte och tillmpningsomrde

Artikel 244

Syfte

Syftet med detta kapitel är att fastställa en ändamålsenlig och effektiv mekanism för undvikande och lösning av tvister mellan parterna i fråga om tolkning och tillämpning av avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal för att om möjligt finna en ömsesidigt godtagbar lösning.

Artikel 245

Tillämpningsområde

Bestämmelserna i detta kapitel ska gälla för alla tvister i fråga om tolkning och tillämpning av bestämmelserna i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal, om inte annat anges.

Avsnitt 2

Samrd och medling

Artikel 246

Samråd

1. Parterna ska sträva efter att lösa alla tvister som avses i artikel 245 i detta avtal genom att inleda samråd i god tro i syfte att nå en ömsesidigt godtagbar lösning.

2. Samråd ska inledas genom att en part sänder en skriftlig begäran till den andra parten med kopia till associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 408.4 i detta avtal, med angivande av skälen för begäran; det ska bland annat framgå vilken åtgärd det rör sig om och vilka av de bestämmelser som avses i artikel 245 i detta avtal som parten anser tillämpliga.

3. Samråden ska hållas inom 30 dagar från det att begäran mottogs och ska, om parterna inte kommer överens om något annat, hållas i den part till vilken begäran inges. Samråden ska anses ha avslutats inom 30 dagar från den dag då begäran om samråd mottogs, såvida inte båda parterna är överens om att fortsätta samråden. Samråden, särskilt alla uppgifter som läggs fram och de ståndpunkter som parterna i tvisten intar under samråden, ska vara konfidentiella och får inte påverka någondera partens rättigheter i eventuella framtida förfaranden.

4. Samråd om brådskande ärenden, bland annat ärenden som gäller lättfördärvliga varor, säsongsvaror eller säsongstjänster, ska hållas inom 15 dagar från den dag då begäran mottogs av den mottagande parten och anses vara avslutade inom dessa 15 dagar, såvida inte båda parterna är överens om att fortsätta samråden.

5. Om den part till vilken begäran inges inte svarar på begäran om samråd inom tio dagar från den dag då begäran mottogs, eller om samråden inte genomförs inom de tidsfrister som fastställs i punkt 3 eller punkt 4 i denna artikel, eller om parterna är överens om att inte samråda, eller om samråden har avslutats men ingen ömsesidigt godtagbar lösning har nåtts, får den part som begärt samråd tillgripa artikel 248 i detta avtal.

6. Under samråden ska parterna överlämna de faktauppgifter som krävs för att en fullständig utredning ska kunna göras av de sätt på vilket åtgärden i fråga kan påverka genomförandet och tillämpningen av detta avtal.

7. När samråden gäller transport av energiprodukter genom nät och en part anser att lösningen av tvisten brådskar på grund av att transporten av naturgas, olja eller el mellan parterna helt eller delvis har avbrutits, ska samråden hållas inom tre dagar från den dag då begäran om samråd ingavs och anses avslutade tre dagar efter den dag då begäran om samråd ingavs, såvida inte båda parterna är överens om att fortsätta samråden.

Artikel 247

Medling

Vardera parten får begära att den andra parten deltar i ett medlingsförfarande enligt bilaga XIX till detta avtal i fråga om samtliga åtgärder som inverkar negativt på dess handelsintressen.

Avsnitt 3

Tvistlösningsförfaranden

Underavsnitt 1

Skiljeförfarande

Artikel 248

Inledande av skiljeförfarandet

1. Om parterna inte lyckas lösa tvisten genom samråd i enlighet med artikel 246 i detta avtal får den part som bad om samråd begära att det tillsätts en skiljenämnd i enlighet med denna artikel.

2. Begäran om tillsättande av en skiljenämnd ska lämnas skriftligen till den andra parten och till associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 408.4 i detta avtal. Den klagande parten ska i sin begäran ange vilken åtgärd det gäller och förklara på vilket sätt denna åtgärd är oförenlig med bestämmelserna i artikel 245 i detta avtal, på ett sådant sätt att den rättsliga grunden för klagomålet tydligt framgår.

Artikel 249

Tillsättande av skiljenämnden

1. En skiljenämnd ska bestå av tre skiljemän.

2. Vid mottagandet av begäran om tillsättande av en skiljenämnd ska parterna omgående samråda och sträva efter att enas om skiljenämndens sammansättning. Utan hinder av punkterna 3 och 4 i denna artikel får parterna när som helst före tillsättandet av skiljenämnden besluta att fastställa skiljenämndens sammansättning efter överenskommelse.

3. Om ingen överenskommelse nås avseende skiljenämndens sammansättning får endera parten efter fem dagar från dagen för begäran om tillsättande av en skiljenämnd begära att få tillämpa förfarandet för skiljenämndens sammansättning enligt denna punkt. Vardera parten får inom tio dagar från dagen för begäran om tillämpning av det förfarande som beskrivs i denna punkt utse en skiljeman från den förteckning som upprättats enligt artikel 268 i detta avtal. Om någon av parterna underlåter att utse en skiljeman ska denne, på den andra partens begäran, av ordföranden eller medordförandena i associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 408.4 i detta avtal, eller av deras ställföreträdare, utses genom lottning från den partens delförteckning i den förteckning som upprättats i enlighet med artikel 268 i detta avtal. Såvida inte parterna har nått en överenskommelse om skiljenämndens ordförande ska, på begäran av någon av parterna, ordföranden eller medordförandena i associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor eller deras ställföreträdare genom lottning välja ut skiljenämndens ordförande från den delförteckning över ordförande som ingår i den förteckning som upprättats i enlighet med artikel 268 i detta avtal.

4. Vid val genom lottning av en eller flera skiljemän ska lottdragningen äga rum inom fem dagar från begäran om val genom lottning som avses i punkt 3.

5. Dagen för tillsättandet av skiljenämnden ska vara den dag då den sista av de tre utvalda skiljemännen godtagit detta uppdrag i enlighet med arbetsordningen i bilaga XX till detta avtal.

6. Om någon av de förteckningar som anges i artikel 268 i detta avtal inte har upprättats eller inte innehåller tillräckligt många namn vid den tidpunkt då en begäran inges enligt punkt 3 ska skiljemännen utses genom lottning. Lottdragningen ska göras bland de personer som har föreslagits formellt av vardera parten eller, om en part har underlåtit att lämna ett sådant förslag, bland de personer som föreslagits av den andra parten.

7. Såvida inte parterna kommer överens om något annat ska, om en tvist uppkommer rörande kapitel 11 (Handelsrelaterad energi) i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal som av en part anses brådskande på grund av att transporten av naturgas, olja eller el mellan parterna helt eller delvis har avbrutits eller riskerar att avbrytas, urvalsförfarandet genom lottning enligt punkt 3 i denna artikel gälla utan tillämpning av punkt 2 första meningen i denna artikel, och den period som anges i punkt 4 i denna artikel ska vara två dagar.

Artikel 250

Preliminärt avgörande om brådskande fall

Om en part begär det ska skiljenämnden inom tio dagar från den dag då den tillsattes lämna ett preliminärt avgörande i frågan om huruvida den anser fallet vara brådskande.

Artikel 251

Skiljenämndens rapport

1. Senast 90 dagar efter det att skiljenämnden tillsattes ska den för parterna lägga fram en interimsrapport som ska innehålla en redogörelse för sakförhållandena, tillämpligheten av de relevanta bestämmelserna samt de viktigaste skälen till nämndens undersökningsresultat och rekommendationer. Om skiljenämnden anser att denna tidsfrist inte kan hållas, ska nämndens ordförande skriftligen meddela parterna och associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 408.4 i detta avtal detta och ange skälen till förseningen samt det datum då nämnden planerar att lägga fram sin interimsrapport. Under inga omständigheter bör interimsrapporten läggas fram senare än 120 dagar efter den dag då skiljenämnden tillsattes. Interimsrapporten ska inte offentliggöras.

2. En part får inom fjorton dagar från det att interimsrapporten lades fram lämna in en skriftlig begäran till skiljenämnden om att den ska ompröva särskilda aspekter i rapporten.

3. I brådskande fall, inbegripet fall som gäller lättfördärvliga varor, säsongsvaror eller säsongstjänster, ska skiljenämnden göra sitt yttersta för att lägga fram sin interimsrapport inom 45 dagar och inte i något fall senare än 60 dagar efter den dag då nämnden tillsattes. En part får inom sju dagar från det att interimsrapporten lades fram lämna in en skriftlig begäran till skiljenämnden om att den ska ompröva särskilda aspekter i interimsrapporten.

4. Efter att ha övervägt parternas skriftliga synpunkter på interimsrapporten, får skiljenämnden ändra sin rapport och företa ytterligare utredningar som den anser motiverade. Nämndens slutliga avgörande ska innehålla en tillfredsställande diskussion om de argument som förts fram i samband med interimsöversynen och ska tydligt besvara de båda parternas frågor och anmärkningar.

5. Om en tvist uppkommer rörande kapitel 11 (Handelsrelaterad energi) i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal som av en part anses brådskande på grund av att transporten av naturgas, olja eller el mellan parterna helt eller delvis har avbrutits eller riskerar att avbrytas, ska interimsrapporten läggas fram 20 dagar efter den dag då skiljenämnden tillsattes, och varje begäran enligt punkt 2 i denna artikel ska lämnas in inom fem dagar efter det att den skriftliga rapporten lagts fram. Skiljenämnden får också besluta att inte lägga fram någon interimsrapport.

Artikel 252

Förlikning vid brådskande energitvister

1. Om en tvist uppkommer rörande kapitel 11 (Handelsrelaterad energi) i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal som av en part anses brådskande på grund av att transporten av naturgas, olja eller el mellan parterna helt eller delvis har avbrutits eller riskerar att avbrytas, får endera parten begära att ordföranden i skiljenämnden ska fungera som förlikningsman i alla frågor i samband med tvisten genom att lämna in en begäran om detta till nämnden.

2. Förlikningsmannen ska försöka finna en gemensamt godtagbar lösning på tvisten eller nå en överenskommelse om ett förfarande för att nå en sådan lösning. Om förlikningsmannen inte lyckas få till stånd en sådan överenskommelse inom 15 dagar efter sin utnämning ska han eller hon rekommendera en lösning på tvisten eller ett förfarande för att nå en sådan lösning, och ska besluta vilka villkor och bestämmelser som ska gälla från och med en dag som han eller hon fastställer till dess att tvisten är löst.

3. Parterna och de enheter som står under deras kontroll eller jurisdiktion ska under tre månader efter förlikningsmannens beslut eller till dess att tvisten är löst, om detta sker tidigare, följa rekommendationerna enligt punkt 2 om de villkor och bestämmelser som ska gälla.

4. Förlikningsmannen ska respektera uppförandekoden i bilaga XXI till detta avtal.

Artikel 253

Meddelande om skiljenämndens avgörande

1. Skiljenämnden ska meddela parterna och associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 408.4 i detta avtal sitt slutgiltiga avgörande inom 120 dagar från den dag då nämnden tillsattes. Om skiljenämnden anser att denna tidsfrist inte kan hållas, ska dess ordförande skriftligen meddela parterna och associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor detta och ange skälen till förseningen samt det datum då nämnden planerar att meddela sitt avgörande. Under inga omständigheter får avgörandet meddelas senare än 150 dagar efter den dag då nämnden tillsattes.

2. I brådskande fall, inbegripet fall som gäller lättfördärvliga varor, säsongsvaror eller säsongstjänster ska skiljenämnden göra sitt yttersta för att meddela sitt avgörande inom 60 dagar från den dag då nämnden tillsattes. Under inga omständigheter får avgörandet meddelas senare än 75 dagar efter den dag då nämnden tillsattes.

3. Om en tvist uppkommer rörande kapitel 11 (Handelsrelaterad energi) i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal, som av en part anses brådskande på grund av att transporten av naturgas, olja eller el mellan parterna helt eller delvis har avbrutits eller riskerar att avbrytas, ska skiljenämnden meddela sitt avgörande inom 40 dagar från den dag då den tillsattes.

Underavsnitt 2

Efterlevnad

Artikel 254

Efterlevnad av skiljenämndens avgörande

Den svarande parten ska vidta de åtgärder som är nödvändiga för att snabbt och i god tro följa skiljenämndens avgörande.

Artikel 255

Rimlig tidsperiod för att följa skiljenämndens avgörande

1. Om omedelbar efterlevnad inte är möjlig ska parterna sträva efter att komma överens om den tid som krävs för att följa avgörandet. Den svarande parten ska i ett sådant fall senast 30 dagar efter den dag då skiljenämndens avgörande meddelades parterna, till den klagande parten och associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 408.4 i detta avtal anmäla den tidsperiod (nedan kallad *rimlig tidsperiod*) som den anser att den kommer att behöva för att följa avgörandet.

2. Om parterna inte kan enas om vilken tidsperiod som är rimlig för att följa skiljenämndens avgörande, ska den klagande parten inom 20 dagar från dagen för mottagandet av den anmälan som den svarande parten gjort enligt punkt 1, skriftligen begära att den ursprungliga skiljenämnden fastställer den rimliga tidsperiodens längd. En sådan begäran ska samtidigt anmälas till den andra parten och till associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor. Den ursprungliga skiljenämnden ska meddela parterna och associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor sitt avgörande inom 20 dagar från den dag då begäran ingavs.

3. Den svarande parten ska minst en månad innan den rimliga tidsperioden löper ut skriftligen meddela den klagande parten om vilka framsteg den har gjort med att följa skiljenämndens avgörande.

4. Den rimliga tidsperioden kan förlängas genom överenskommelse mellan parterna.

Artikel 256

Översyn av åtgärder som har vidtagits för att följa skiljenämndens avgörande

1. Den svarande parten ska före utgången av den rimliga tidsperioden till den klagande parten och associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 408.4 i detta avtal anmäla vilka åtgärder den har vidtagit för att följa skiljenämndens avgörande.

2. Om det råder oenighet mellan parterna om huruvida en åtgärd enligt punkt 1 som har vidtagits för att följa skiljenämndens avgörande har genomförts eller är förenlig med bestämmelserna i artikel 245 i detta avtal, får den klagande parten skriftligen begära att frågan hänskjuts till den ursprungliga skiljenämnden för avgörande. I en sådan begäran ska det anges vilken särskild åtgärd det gäller och förklaras på vilket sätt denna åtgärd är oförenlig med de bestämmelser som avses i artikel 245 i detta avtal, på ett sådant sätt att den rättsliga grunden för klagomålet tydligt framgår. Den ursprungliga skiljenämnden ska meddela parterna och associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor sitt avgörande inom 45 dagar från den dag då begäran ingavs.

Artikel 257

Provisoriska åtgärder om skiljenämndens avgörande inte följs

1. Om den svarande parten inte anmäler de åtgärder som har vidtagits för att följa skiljenämndens avgörande innan den rimliga tidsperioden har löpt ut, eller om skiljenämnden fastställer att inga åtgärder vidtagits för att följa avgörandet eller att de åtgärder som anmälts enligt artikel 256.1 i detta avtal inte är förenliga med den partens skyldigheter enligt bestämmelserna i artikel 245 i detta avtal ska den svarande parten, om den klagande parten begär detta och efter samråd med den parten, erbjuda provisorisk kompensation.

2. Om den klagande parten beslutar att inte begära provisorisk kompensation enligt punkt 1 i denna artikel eller, i det fall en sådan begäran görs, om ingen överenskommelse om kompensation har nåtts inom 30 dagar från utgången av den rimliga tidsperioden, eller från meddelandet om skiljenämndens avgörande enligt artikel 256 i detta avtal om att inga åtgärder vidtagits för att följa avgörandet eller att en åtgärd som vidtagits för att följa avgörandet är oförenlig med de bestämmelser som avses i artikel 245 i detta avtal, ska den klagande parten ha rätt att efter anmälan till den andra parten och till associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 408.4 i detta avtal tillfälligt upphäva skyldigheter som följer av de bestämmelser som avses i artikel 245 i detta avtal i en lämplig omfattning som motsvarar det upphävande eller den minskning av förmåner som orsakats av den bristande efterlevnaden. I anmälan ska omfattningen av sådant tillfälligt upphävande av skyldigheter anges. Den klagande parten får börja tillämpa upphävandet vid vilken tidpunkt som helst med början tio dagar efter den dag då anmälan mottogs av den svarande parten, såvida inte den svarande parten har begärt skiljeförfarande enligt punkt 4 i denna artikel.

3. I samband med det tillfälliga upphävandet av skyldigheter kan den klagande parten välja att höja sina tullsatser till den nivå som gäller för andra WTO-medlemmar på en handelsvolym som ska fastställas på ett sådant sätt att handelsvolymen multiplicerad med ökningen av tullsatserna motsvarar värdet på det upphävande eller den minskning av förmåner som orsakats av den bristande efterlevnaden.

4. Om den svarande parten anser att omfattningen av det tillfälliga upphävandet av skyldigheterna inte motsvarar det upphävande eller den minskning av förmåner som orsakats av den bristande efterlevnaden, får den inge en skriftlig begäran om att den ursprungliga skiljenämnden ska avgöra frågan. En sådan begäran ska anmälas till den klagande parten och till associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor före utgången av den tiodagarsperiod som fastställs i punkt 2. Den ursprungliga skiljenämnden ska meddela parterna och associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor sitt avgörande om omfattningen av det tillfälliga upphävandet av skyldigheter inom 30 dagar från den dag då begäran ingavs. Skyldigheter får inte upphävas förrän den ursprungliga skiljenämnden har meddelat sitt avgörande, och upphävandet ska vara förenligt med nämndens avgörande.

5. Det upphävande av skyldigheter och den kompensation som föreskrivs i denna artikel ska vara tillfälliga och får inte tillämpas efter det att

a) parterna har nått en ömsesidigt godtagbar lösning i enlighet med artikel 262 i detta avtal, eller

b) parterna har enats om att den åtgärd som anmälts i enlighet med artikel 256.1 i detta avtal innebär att den svarande parten kan anses uppfylla de bestämmelser som avses i artikel 245 i detta avtal, eller

c) en åtgärd som konstaterats strida mot de bestämmelser som avses i artikel 245 har upphävts eller ändrats på ett sådant sätt att den blivit förenlig med dessa bestämmelser, i enlighet med artikel 256.2 i detta avtal.

Artikel 258

Åtgärder vid brådskande energitvister

1. Om en tvist uppkommer rörande kapitel 11 (Handelsrelaterad energi) i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal, som av en part anses brådskande på grund av att transporten av naturgas, olja eller el mellan parterna helt eller delvis har avbrutits eller riskerar att avbrytas, ska bestämmelserna om åtgärder i denna artikel gälla.

2. Genom undantag från artiklarna 255, 256 och 257 i detta avtal får den klagande parten tillfälligt upphäva de skyldigheter som följer av avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal i en lämplig omfattning som motsvarar det upphävande eller den minskning av förmåner som orsakats av att en part inte följt skiljenämndens avgörande inom 15 dagar efter att det meddelats. Detta tillfälliga upphävande får börja gälla omedelbart. Ett sådant tillfälligt upphävande får bibehållas så länge som den svarande parten underlåter att följa skiljenämndens avgörande.

3. Om den svarande parten bestrider att den underlåtit att följa skiljenämndens avgörande eller bestrider omfattningen av det tillfälliga upphävandet på grund av underlåtenheten att följa skiljenämndens avgörande, får den inleda ett förfarande enligt artiklarna 257.4 och 259 i detta avtal vilket ska handläggas snabbt. Den klagande parten ska inte anmodas att avsluta eller anpassa det tillfälliga upphävandet förrän skiljenämnden har fattat beslut i ärendet, och får bibehålla det tillfälliga upphävandet i avvaktan på att förfarandena avslutas.

Artikel 259

Översyn av åtgärder som har vidtagits för att följa skiljenämndens avgörande efter antagandet av tillfälliga åtgärder rörande underlåtenhet att följa detta avgörande

1. Den svarande parten ska till den klagande parten och associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 408.4 i detta avtal anmäla vilka åtgärder den har vidtagit för att följa skiljenämndens avgörande efter det tillfälliga upphävandet av medgivanden eller efter tillämpning av provisorisk kompensation, alltefter omständigheterna. Med undantag för fall enligt punkt 2 i denna artikel ska den klagande parten avsluta det tillfälliga upphävandet av medgivanden inom 30 dagar från mottagandet av anmälan. I fall där kompensation har tillämpats, och med undantag för fall enligt punkt 2 i denna artikel, får den svarande parten avsluta tillämpningen av sådan kompensation inom 30 dagar från anmälan att den har följt skiljenämndens avgörande.

2. Om parterna inte når en överenskommelse om huruvida den anmälda åtgärden gör att den svarande parten kan anses uppfylla de bestämmelser som avses i artikel 245 i detta avtal inom 30 dagar från den dag då anmälan mottogs, ska den klagande parten skriftligen begära att frågan hänskjuts till den ursprungliga skiljenämnden för avgörande. En sådan begäran ska samtidigt anmälas till den andra parten och till associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor. Skiljenämndens avgörande ska anmälas till parterna och associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor inom 45 dagar från den dag då begäran ingavs. Om skiljenämnden fastställer att den vidtagna åtgärden är förenlig med de bestämmelser som avses i artikel 245, ska upphävandet av skyldigheter eller kompensationen, alltefter omständigheterna, avslutas. I tillämpliga fall ska den klagande parten anpassa omfattningen av det tillfälliga upphävandet av medgivandena till en omfattning som fastställs av skiljenämnden.

Artikel 260

Ersättning av skiljemän

Om, i ett skiljeförfarande enligt detta kapitel, den ursprungliga skiljenämnden eller några av dess medlemmar inte kan delta, drar sig tillbaka eller måste ersättas därför att de inte uppfyller kraven i uppförandekoden i bilaga XXI till detta avtal, ska det förfarande som fastställs i artikel 249 i detta avtal tillämpas. Tidsfristen för anmälan av skiljenämndens avgörande ska förlängas med 20 dagar, utom vid de brådskande tvister som avses i artikel 249.7, då tidsfristen ska förlängas med fem dagar.

Underavsnitt 3

Gemensamma bestämmelser

Artikel 261

Uppskjutande och avslutande av skilje- och efterlevnadsförfarandena

Skiljenämnden ska, på skriftlig begäran av båda parterna, när som helst skjuta upp sitt arbete under en period som parterna har enats om, dock under högst tolv på varandra följande månader. Skiljenämnden ska återuppta sitt arbete före utgången av denna period på skriftlig begäran från parterna eller vid utgången av denna period på skriftlig begäran av någon av parterna. Den begärande parten ska underrätta ordföranden eller medordförandena i associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 408.4 i detta avtal, och den andra parten i enlighet med detta. Om en part inte begär att skiljenämnden återupptar sitt arbete när den överenskomna perioden har löpt ut, ska förfarandet vara avslutat. Uppskjutandet och avslutandet av skiljenämndens arbete ska inte påverka någondera partens rättigheter i ett annat förfarande enligt artikel 269 i detta avtal.

Artikel 262

Ömsesidigt godtagbar lösning

Parterna får när som helst komma överens om en ömsesidigt godtagbar lösning på tvister som omfattas av avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal. De ska gemensamt anmäla en sådan lösning till associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 408.4 i detta avtal, och i tillämpliga fall till skiljenämndens ordförande. Om lösningen måste godkännas enligt relevanta inhemska förfaranden i endera parten ska detta krav anges i anmälan, och tvistlösningsförfarandet tillfälligt avbrytas. Om det inte krävs något sådant godkännande, eller om det anmäls att de inhemska godkännandeförfarandena slutförts, ska tvistlösningsförfarandet avslutas.

Artikel 263

Arbetsordning

1. Tvistlösningsförfarandena enligt detta kapitel ska styras av den arbetsordning som fastställs i bilaga XX till detta avtal och den uppförandekod som fastställs i bilaga XXI till detta avtal.

2. Utfrågningarna i skiljenämnden ska vara öppna för allmänheten om inte annat föreskrivs i arbetsordningen.

Artikel 264

Upplysningar samt råd i sakfrågor

Skiljenämnden får på begäran av en part eller på eget initiativ inhämta upplysningar som den anser lämpliga för förfarandet i skiljenämnden från alla källor, bland annat från parterna i tvisten. Skiljenämnden ska också ha rätt att begära expertutlåtanden om den finner det lämpligt. Skiljenämnden ska samråda med parterna innan den väljer sådana experter. Fysiska eller juridiska personer som är etablerade på en parts territorium har rätt att i egenskap av sakkunniga (amicus curiae) informera nämnden i enlighet med arbetsordningen. Alla upplysningar som inhämtas enligt denna artikel ska delges båda parter, som ska kunna lämna synpunkter.

Artikel 265

Tolkningsregler

Skiljenämnden ska tolka de bestämmelser som avses i artikel 245 i detta avtal i enlighet med sedvanliga folkrättsliga tolkningsregler, inbegripet de regler som fastställs i Wienkonventionen om traktaträtten från 1969. Skiljenämnden ska också ta hänsyn till relevanta tolkningar som fastställts i rapporter från paneler och överprövningsorganet vilka antagits av WTO:s tvistlösningsorgan. Skiljenämndens avgöranden kan inte utvidga eller begränsa parternas rättigheter och skyldigheter enligt detta avtal.

Artikel 266

Beslut och avgöranden av skiljenämnden

1. Skiljenämnden ska göra sitt yttersta för att fatta beslut i samförstånd. Om det inte går att uppnå enhällighet, ska frågan avgöras genom enkel majoritet. Panelens överläggningar ska vara konfidentiella och avvikande meningar ska inte offentliggöras.

2. Skiljenämndens avgöranden ska villkorslöst godtas av parterna. De ska inte ge upphov till några rättigheter eller skyldigheter för fysiska eller juridiska personer. Skiljenämnden ska i sitt avgörande redovisa sakförhållandena, tillämpligheten av de relevanta bestämmelser som avses i artikel 245 i detta avtal samt de viktigaste skälen till nämndens undersökningsresultat och slutsatser. Associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 408.4 i detta avtal ska offentliggöra skiljenämndens avgöranden i sin helhet inom tio dagar efter det att de meddelats, såvida den inte beslutar att inte offentliggöra dem för att skydda konfidentiella upplysningar som betecknas som konfidentiella av den part som lämnat dem, på grundval av dess lagstiftning.

Artikel 267

Hänskjutanden till Europeiska unionens domstol

1. De förfaranden som fastställs i denna artikel ska tillämpas på tvister om tolkning och tillämpning av en bestämmelse i detta avtal som ålägger en part en skyldighet som definieras med hänvisning till en bestämmelse i unionsrätten.

2. När det i en tvist uppstår en fråga om tolkningen av en sådan bestämmelse i unionsrätten som avses i punkt 1 ska skiljenämnden inte besluta i frågan utan begära att frågan hänskjuts till Europeiska unionens domstol för avgörande. I sådana fall ska de tidsfrister som gäller för skiljenämndens avgöranden skjutas upp till dess att Europiska unionens domstol har meddelat sitt avgörande. Domstolens avgörande ska vara bindande för skiljenämnden.

Avsnitt 4

Allmnna bestmmelser

Artikel 268

Förteckning över skiljemän

1. Associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 408.4 i detta avtal ska senast sex månader efter detta avtals ikraftträdande sammanställa en förteckning över 15 personer som är villiga och har möjlighet att tjänstgöra som skiljemän. Förteckningen ska bestå av tre delförteckningar: en delförteckning för vardera parten och en delförteckning över personer som inte är medborgare i någondera parten och som kan tjänstgöra som ordförande för skiljenämnden. Varje delförteckning ska omfatta minst fem personer. Associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor ska se till att förteckningen alltid omfattar detta antal personer.

2. Skiljemännen ska ha specialkunskaper och erfarenhet inom juridik och internationell handel. De ska vara oberoende, uppträda i egenskap av enskilda individer och inte ta emot instruktioner från någon organisation eller regering eller ha anknytning till någon av parternas regeringar samt följa den uppförandekod som fastställs i bilaga XXI till detta avtal.

3. Associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor får upprätta ytterligare förteckningar över 12 personer med kunskap och erfarenhet inom specifika sektorer som omfattas av detta avtal. Efter överenskommelse mellan parterna ska sådana ytterligare förteckningar användas för att sammanställa skiljenämnden i enlighet med förfarandet i artikel 249 i detta avtal.

Artikel 269

Förhållande till skyldigheter enligt WTO

1. Tillämpningen av bestämmelserna om tvistlösning i detta kapitel ska inte utgöra något hinder för eventuella åtgärder inom ramen för WTO, inklusive tvistlösningsförfaranden.

2. Om en part har inlett ett tvistlösningsförfarande avseende en viss åtgärd, antingen i enlighet med detta kapitel eller i enlighet med WTO-avtalet, får den emellertid inte inleda ett tvistlösningsförfarande avseende samma åtgärd i det andra forumet förrän det första förfarandet har avslutats. När det gäller en skyldighet som är densamma enligt detta avtal och enligt WTO-avtalet, får en part inte heller hävda sina rättigheter i båda dessa forum. När ett tvistlösningsförfarande väl har inletts i ett sådant fall ska parterna uteslutande använda det valda forumet, såvida inte det valda forumet av skäl som rör förfarandet eller juridisk behörighet misslyckas med att få fram ett undersökningsresultat för de rättigheter som hävdas enligt den skyldigheten.

3. Vid tillämpningen av punkt 2 i denna artikel gäller följande:

a) Tvistlösningsförfaranden enligt WTO-avtalet anses ha inletts genom att en part begär att en panel ska tillsättas i enlighet med artikel 6 i WTO-överenskommelsen om regler och förfaranden för tvistlösning i bilaga 2 i WTO-avtalet, och anses ha avslutats när tvistlösningsorganet antar panelens rapport eller, i vissa fall, överprövningsorganets rapport, i enlighet med artiklarna 16 och 17.14 i WTO-överenskommelsen om regler och förfaranden för tvistlösning.

b) Tvistlösningsförfaranden enligt detta kapitel anses ha inletts genom att en part begär att en skiljenämnd ska tillsättas i enlighet med artikel 248 i detta avtal och anses ha avslutats när skiljenämnden har anmält sitt avgörande enligt artikel 253 till parterna och till associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 408.4 i detta avtal.

4. Inget i detta avtal ska hindra en part från att genomföra ett upphävande av skyldigheter som godkänts av tvistlösningsorganet. WTO-avtalet får inte åberopas för att hindra en part från att upphäva skyldigheter enligt detta kapitel.

Artikel 270

Tidsfrister

1. Alla tidsfrister som fastställs i detta kapitel, inbegripet skiljenämndens tidsfrister för att meddela sina avgöranden, ska, om inte annat anges, räknas i kalenderdagar från och med dagen efter den dag då den åtgärd eller händelse de avser inträffade.

2. Tidsfristerna i detta kapitel får ändras genom överenskommelse mellan parterna i tvisten. Skiljenämnden får när som helst föreslå parterna att ändra de tidsfrister som avses i detta kapitel, med angivande av skälen till detta förslag.

KAPITEL 15

Allmnna bestmmelser fr tillnrmning inom ramen fr avdelning iv

Artikel 271

Framsteg när det gäller tillnärmning på handelsrelaterade områden

1. För att underlätta bedömningen av närmande, i den mening som avses i artikel 419 detta avtal, av georgisk lagstiftning till unionslagstiftningen på de handelsrelaterade områden som omfattas av avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal, ska parterna regelbundet och minst en gång om året i associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 408.4 i detta avtal eller i någon av dess underkommittéer som inrättas enligt detta avtal diskutera framstegen i tillnärmningen enligt de överenskomna tidsramar som fastställs i kapitlen 3, 4, 5, 6 och 8 i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal.

2. På begäran av unionen ska Georgien, som underlag för denna diskussion, till associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor eller en av dess underkommittéer, beroende på vad som är lämpligt, skriftligen lämna uppgifter om framstegen i fråga om tillnärmning och om genomförandet och efterlevnaden av tillnärmad inhemsk lagstiftning i förhållande till de berörda kapitlen i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal.

3. Georgien ska underrätta unionen när landet anser att man har slutfört den tillnärmning som föreskrivs i något av de kapitel som avses i punkt 1.

Artikel 272

Upphävande av inkonsekvent inhemsk lagstiftning

Som en del av tillnärmningen ska Georgien upphäva bestämmelser i sin inhemska lagstiftning eller avskaffa administrativ praxis som är oförenliga med den unionslagstiftning som är föremål för tillnärmningsbestämmelser inom ramen för avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal eller med inhemsk lagstiftning som har tillnärmats unionslagstiftningen i enlighet med detta.

Artikel 273

Bedömning av tillnärmning på handelsrelaterade områden

1. Unionens bedömning av tillnärmningen inom ramen för avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal ska inledas när Georgien har underrättat unionen i enlighet med artikel 271.3 i detta avtal, såvida inte annat föreskrivs i kapitlen 4 och 8 i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal.

2. Unionen ska bedöma om Georgiens lagstiftning har tillnärmats unionens lagstiftning och om den genomförs och efterlevs i praktiken. Georgien ska förse unionen med alla uppgifter som behövs för en sådan bedömning, på ett språk som parterna gemensamt kommit överens om.

3. Unionen ska vid sin bedömning enligt punkt 2 ta hänsyn till om Georgien förfogar över den relevanta och fungerade infrastruktur och de relevanta och fungerande organ och förfaranden som är nödvändiga för att effektivt genomföra och kontrollera efterlevnaden av lagstiftningen i Georgien.

4. Unionen ska vid sin bedömning enligt punkt 2 ta hänsyn till alla bestämmelser i inhemsk lagstiftning eller administrativ praxis som är oförenliga med den unionslagstiftning som är föremål för tillnärmningsbestämmelserna i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal eller med inhemsk lagstiftning som har tillnärmats unionslagstiftningen i enlighet med detta.

5. Unionen ska underrätta Georgien inom en tidsfrist som ska fastställas i enlighet med artikel 276.1 i detta avtal om resultaten av sin bedömning, om inte annat föreskrivs. Parterna får diskutera bedömningen i associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 408.4 i detta avtal eller i dess behöriga underkommittéer i enlighet med artikel 419.4 i detta avtal, om inte annat föreskrivs.

Artikel 274

Utveckling som är relevant för tillnärmningen

1. Georgien ska sörja för ett faktiskt genomförande av den inhemska lagstiftning som tillnärmas inom ramen för avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal och vidta alla åtgärder som är nödvändiga för att avspegla förändringar i unionens lagstiftning i sin inhemska lagstiftning, i enlighet med artikel 418 i detta avtal.

2. Unionen ska underrätta Georgien om alla slutgiltiga förslag om att anta eller ändra unionslagstiftning som är relevant för Georgiens tillnärmningsskyldigheter inom ramen för avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal.

3. Georgien ska underrätta unionen om åtgärder, inbegripet lagstiftningsförslag och administrativ praxis, som kan påverka fullgörandet av Georgiens tillnärmningsskyldigheter inom ramen för avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal.

4. Parterna ska på begäran diskutera effekterna av förslag eller åtgärder enligt punkterna 2 och 3 på Georgiens lagstiftning eller på efterlevnaden av skyldigheterna enligt avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal.

5. Om Georgien efter en bedömning enligt artikel 273 i detta avtal ändrar sin inhemska lagstiftning för att ta hänsyn till ändringar rörande tillnärmning i kapitlen 3, 4, 5, 6 och 8 i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal ska unionen göra en ny bedömning i enlighet med artikel 273 i detta avtal. Om Georgien vidtar någon annan åtgärd som kan påverka genomförandet och efterlevnaden av den tillnärmade inhemska lagstiftningen får unionen göra en ny bedömning i enlighet med artikel 273 detta avtal.

6. Om omständigheterna kräver det kan särskilda förmåner, som unionen beviljat på grundval av bedömningen att Georgiens lagstiftning tillnärmats unionslagstiftningen och genomförs och efterlevs i praktiken, tillfälligt upphävas, om Georgien inte tillnärmar sin inhemska lagstiftning för att ta hänsyn till förändringar i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal vilka rör tillnärmningen, om den bedömning som avses i punkt 5 i denna artikel visar att Georgiens lagstiftning inte längre tillnärmas unionslagstiftningen eller om associeringsrådet underlåter att besluta om uppdatering av avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i linje med förändringar i unionslagstiftningen.

7. Om unionen har för avsikt att genomföra ett sådant upphävande ska den omedelbart underrätta Georgien om detta. Georgien får hänskjuta frågan till associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 408.4 i detta avtal inom tre månader från underrättelsen, med ett skriftligt angivande av skälen. Associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor ska diskutera frågan inom tre månader från det att den hänsköts. Om frågan inte hänskjuts till associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor, eller om den inte kan lösas av kommittén inom tre månader från hänskjutandet, får unionen börja tillämpa upphävandet av förmåner. Upphävandet ska omedelbart upphöra om associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor därefter löser frågan.

Artikel 275

Informationsutbyte

Informationsutbyte rörande tillnärmning inom ramen för avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal ska ske genom de kontaktpunkter som inrättats enligt artikel 222.1 i detta avtal.

Artikel 276

Allmän bestämmelse

1. Associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 408.4 i detta avtal ska anta förfaranden för att underlätta bedömningen av tillnärmningen och sörja för informationsutbyte rörande tillnärmning, inbegripet tidsramar för bedömning och form, innehåll och språk i den information som utbyts.

2. Alla hänvisningar till en viss unionsakt i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal omfattar de ändringar, tillägg och ersättningsåtgärder som offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning* före den 29 november 2013.

3. I händelse av konflikt ska bestämmelserna i kapitlen 3, 4, 5, 6 och 8 i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal ha företräde framför bestämmelserna i detta kapitel.

4. Påståenden om överträdelse av bestämmelserna i detta kapitel ska inte behandlas inom ramen för kapitel 14 (Tvistlösning) i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal.

AVDELNING V

EKONOMISKT SAMARBETE

KAPITEL 1

Ekonomisk dialog

Artikel 277

1. EU och Georgien ska underlätta den ekonomiska reformprocessen genom att förbättra förståelsen för grunddragen i deras respektive ekonomier och för hur den ekonomiska politiken utformas och genomförs.

2. Georgien ska sträva efter att upprätta en fungerande marknadsekonomi och efter att gradvis närma sina ekonomiska och finansiella bestämmelser till EU:s bestämmelser, samtidigt som man säkerställer en sund makroekonomisk politik.

Artikel 278

I detta syfte är parterna överens om att föra en regelbunden ekonomisk dialog som syftar till att

a) utbyta information om makroekonomiska trender och strategier samt om strukturella reformer, bland annat strategier för ekonomisk utveckling,

b) utbyta sakkunskap och bästa praxis på områden som offentliga finanser, penning- och valutapolitiska ramar, finanspolitik och ekonomisk statistik,

c) utbyta information och erfarenhet om regional ekonomisk integration, inbegripet genomförandet av EU:s ekonomiska och monetära union,

d) se över det bilaterala samarbetet på de ekonomiska, finansiella och statistiska områdena.

KAPITEL 2

Frvaltning av de offentliga finanserna och finansiell kontroll

Artikel 279

Parterna ska samarbeta på området för intern finansiell kontroll och extern revision inom den offentliga sektorn med följande mål:

a) Att vidareutveckla och genomföra det system för intern finansiell kontroll inom den offentliga sektorn som grundas på principen om ledningens ansvarsskyldighet och som inbegriper en funktionellt oberoende intern revisionsfunktion inom hela den offentliga sektorn, genom harmonisering med allmänt godtagna internationella standarder och metoder och bästa praxis från EU, på grundval av det strategidokumentet om intern finansiell kontroll inom den offentliga sektorn som godkänts av Georgiens regering.

b) Att i strategidokumentet om intern finansiell kontroll inom den offentliga sektorn återspegla om och under vilka omständigheter ett finansiellt kontrollsystem kan genomföras, i vilket fall denna funktion kommer att grunda sig på klagomål och kommer att komplettera men inte duplicera den interna redovisningsfunktionen.

c) Att åstadkomma ett effektivt samarbete mellan de aktörer som anges i strategidokumentet om intern finansiell kontroll inom den offentliga sektorn för att främja en utveckling av styrelseformerna.

d) Att stödja den centrala harmoniseringsenheten för den interna finansiella kontrollen inom den offentliga sektorn och stärka dess kompetens.

e) Att ytterligare stärka Georgiens statliga revisionsorgan som landets högre revisionsorgan i fråga om dess oberoende, organisation och revisionskapacitet, dess ekonomiska resurser och personalresurser samt det högre revisionsorganets genomförande av internationellt erkända normer för extern revision (Intosai).

f) Att utbyta information, erfarenheter och god praxis genom bland annat personalutbyte och gemensam utbildning på dessa områden.

KAPITEL 3

Beskattning

Artikel 280

Parterna ska samarbeta för att stärka den goda samhällsstyrningen på skatteområdet, i syfte att ytterligare förbättra de ekonomiska förbindelserna, handeln, investeringarna och den sunda konkurrensen.

Artikel 281

Med avseende på artikel 280 i detta avtal erkänner parterna principerna om god samhällsstyrning på skatteområdet, dvs. principerna om öppenhet, informationsutbyte och lojal skattekonkurrens, och förbinder sig att genomföra dem, i enlighet med medlemsstaternas åtagande på EU-nivå. Utan att detta ska påverka EU:s eller medlemsstaternas befogenheter kommer parterna därför att förbättra det internationella samarbetet på skatteområdet, underlätta rättmätig skatteuppbörd och utarbeta åtgärder för att effektivt genomföra ovannämnda principer.

Artikel 282

Parterna ska också öka och stärka sitt samarbete i syfte att utveckla Georgiens skattesystem och skatteförvaltning, vilket inbegriper en förbättring av uppbörds- och kontrollkapaciteten, säkerställa en effektiv skatteuppbörd och stärka kampen mot skattebedrägerier och skatteflykt. Parterna ska sträva efter att utöka samarbetet och utbyta erfarenheter i fråga om bekämpning av skattebedrägerier, särskilt karusellbedrägerier.

Artikel 283

Parterna ska utveckla sitt samarbete och harmonisera sin politik när det gäller att motverka och bekämpa bedrägerier och smuggling av punktskattepliktiga varor. Samarbetet kommer bland annat att omfatta en gradvis tillnärmning av punktskattesatserna på tobaksprodukter, så långt som detta är möjligt med tanke på de restriktioner som det regionala sammanhanget ger upphov till, och ska ske i enlighet med Världshälsoorganisationens ramkonvention om tobakskontroll från 2003. I detta syfte kommer parterna att sträva efter att stärka sitt samarbete inom det regionala sammanhanget.

Artikel 284

En regelbunden dialog kommer att föras om de frågor som omfattas av detta kapitel.

Artikel 285

Georgien kommer att närma sin lagstiftning till de EU-akter och internationella instrument som avses i bilaga XXII till detta avtal i enlighet med bestämmelserna i den bilagan.

KAPITEL 4

Statistik

Artikel 286

Parterna ska utveckla och intensifiera sitt samarbete i statistikfrågor och därigenom bidra till att uppnå det långsiktiga målet att få fram lämpliga, internationellt jämförbara och tillförlitliga statistikuppgifter. Ett hållbart, effektivt och fackmässigt oberoende nationellt statistiksystem förväntas frambringa information som är relevant för medborgare, företag och beslutsfattare i Georgien och EU och göra det möjligt för dem att fatta välgrundade beslut på denna grundval. Det nationella statistiksystemet bör respektera FN:s grundläggande principer för officiell statistik, med beaktande av EU:s regelverk på statistikområdet som inbegriper riktlinjerna för europeisk statistik, i syfte att anpassa det nationella statistiksystemet till europeiska normer och standarder.

Artikel 287

Samarbetet ska inriktas på att

a) ytterligare stärka det nationella statistiksystemets kapacitet, med inriktning på en sund rättslig grund, framtagande av lämpliga data och metadata, en spridningsstrategi och användarvänlighet, med beaktande av olika användargrupper, särskilt den offentliga och den privata sektorn, universitetsvärlden och andra användare,

b) gradvis anpassa Georgiens statistiksystem till det europeiska statistiksystemet,

c) finjustera tillhandahållandet av uppgifter till EU, med hänsyn till tillämpningen av relevanta internationella och europeiska metoder, inbegripet klassificering,

d) stärka de inhemska statistikernas yrkesmässiga kapacitet och förvaltningskapacitet för att underlätta tillämpningen av europeiska statistiska standarder och bidra till utvecklingen av Georgiens statistiksystem,

e) utbyta erfarenheter mellan parterna om utveckling av statistikkunnandet, och

f) främja offensiv kvalitetsutveckling av alla statistikframställningsprocesser och av all spridning av statistik.

Artikel 288

Parterna ska samarbeta inom ramen för det europeiska statistiksystemet, där Eurostat är den europeiska statistikmyndigheten. Samarbetet ska bland annat inriktas på

a) makroekonomisk statistik, inbegripet nationalräkenskaper, utrikeshandelsstatistik, betalningsbalansstatistik, statistik över utländska direktinvesteringar,

b) demografisk statistik, inbegripet folkräkningar och social statistik,

c) jordbruksstatistik, inbegripet jordbruksinventeringar och miljöstatistik,

d) företagsstatistik, inbegripet företagsregister och användning av administrativa källor för statistiska syften,

e) energistatistik, inbegripet saldon,

f) regional statistik,

g) övergripande verksamhet, inbegripet statistiska klassificeringar, kvalitetsstyrning, utbildning, spridning och användning av modern informationsteknik, och

h) andra relevanta områden.

Artikel 289

Parterna ska bland annat utbyta information och sakkunskap, och utveckla sitt samarbete, med hänsyn till de erfarenheter som redan förvärvats i den reform av statistiksystemet som inletts inom ramen för olika stödprogram. Ansträngningarna ska inriktas på en fortsatt anpassning till EU:s regelverk på statistikområdet på grundval av den nationella strategin för utveckling av Georgiens statistiksystem, och med hänsyn till utvecklingen av det europeiska statistiksystemet. Tonvikten i processen för framställning av statistiska uppgifter ska ligga på vidareutveckling av urvalsundersökningarna och användning av administrativa register, samtidigt som hänsyn tas till behovet av att minska belastningen på uppgiftslämnarna. Uppgifterna ska vara relevanta för utformningen och övervakningen av politiken på centrala områden av det sociala och ekonomiska livet.

Artikel 290

En regelbunden dialog ska föras om de frågor som omfattas av detta kapitel. I möjligaste mån ska den verksamhet som genomförs inom det europeiska statistiksystemet, inbegripet utbildning, vara öppen för Georgien.

Artikel 291

När så är relevant och tillämpligt ska Georgiens lagstiftning gradvis anpassas till EU:s regelverk på statistikområdet i enlighet med kompendiet över statistikkrav som uppdateras varje år och som parterna anser vara fogat till detta avtal (bilaga XXIII).

AVDELNING VI

ANDRA SAMARBETSOMRÅDEN

KAPITEL 1

Transporter

Artikel 292

Parterna ska

a) utöka och stärka sitt transportsamarbete för att bidra till utvecklingen av hållbara transportsystem,

b) främja effektiva och säkra transporter samt intermodalitet och interoperabilitet mellan transportsystemen, och

c) sträva efter att förbättra de viktigaste transportförbindelserna mellan sina territorier.

Artikel 293

Samarbetet ska bland annat omfatta följande områden:

a) Utveckling av en hållbar nationell transportpolitik som omfattar alla transportsätt, särskilt för att säkerställa miljövänliga, effektiva och säkra transportsystem samt för att stödja integrationen av dessa transportaspekter i andra politikområden.

b) Utveckling av sektorsstrategier mot bakgrund av den nationella transportpolitiken, inbegripet rättsliga krav på uppgradering av teknisk utrustning och transportmedel för att uppfylla internationella normer i enlighet med bilagorna XXIV och XV-D till detta avtal, för väg-, järnvägs-, flyg- och sjötransport samt intermodalitet, bland annat tidtabeller och delmål för genomförandet, administrativa ansvarsområden och finansieringsplaner.

c) Stärkande av infrastrukturpolitiken för att bättre identifiera och utvärdera infrastrukturprojekt för de olika transportsätten.

d) Utveckling av finansieringsstrategier med tonvikt på underhåll, kapacitetsbegränsningar och de delar som saknas i infrastrukturen samt på att aktivera och främja den privata sektorns deltagande i transportprojekt.

e) Anslutning till relevanta internationella transportorganisationer och transportavtal, bland annat förfaranden för att säkerställa ett strikt genomförande och effektivt verkställande av internationella transportavtal och transportkonventioner.

f) Vetenskapligt och tekniskt samarbete och informationsutbyte för att utveckla och förbättra transportteknik, till exempel intelligenta transportsystem.

g) Främjande av användningen av intelligenta transportsystem och informationsteknik vid förvaltning och drift av alla relevanta transportsätt samt stöd till intermodalitet och samarbete vid användningen av rymdsystem och kommersiella tillämpningar som underlättar transport.

Artikel 294

1. Samarbetet ska också syfta till att förbättra rörligheten för passagerare och varor, underlätta transportflödena mellan Georgien, EU och tredjeländer i regionen genom att avskaffa administrativa, tekniska och andra hinder samt förbättra transportnäten och uppgradera infrastrukturen, särskilt på de huvudsakliga nät som förbinder parterna. Samarbetet ska inbegripa åtgärder för att underlätta gränspassager.

2. Samarbetet ska inbegripa informationsutbyte och gemensam verksamhet

a) på regional nivå, särskilt med hänsyn till och genom att införliva framsteg som gjorts inom ramen för olika typer av regionalt transportsamarbete, till exempel transportpanelen för det östliga partnerskapet, transportkorridoren Europa–Kaukasien–Asien (Traceca), Bakuprocessen och andra transportinitiativ,

b) på internationell nivå, också med avseende på internationella transportorganisationer och internationella avtal och konventioner som parterna ratificerat,

c) inom ramen för EU:s olika transportorgan.

Artikel 295

En regelbunden dialog kommer att föras om de frågor som omfattas av detta kapitel.

Artikel 296

Georgien ska närma sin lagstiftning till de EU-akter och internationella instrument som anges i bilagorna XXIV och XV-D till detta avtal i enlighet med bestämmelserna i de bilagorna.

KAPITEL 2

Samarbete p energiomrdet

Artikel 297

Samarbetet bör grundas på principerna om partnerskap, gemensamt intresse, öppenhet och förutsägbarhet och syfta till marknadsintegration och konvergens i lagstiftningen inom energisektorn, med beaktande av behovet av att säkerställa tillgång till säker och miljövänlig energi till överkomliga priser.

Artikel 298

Samarbetet bör bland annat omfatta följande områden:

a) Energistrategier och energipolitik.

b) Utveckling av konkurrenskraftiga, öppna och effektiva energimarknader som ger tredje parter icke-diskriminerande tillträde till nät och konsumenter i enlighet med EU:s normer, inbegripet utveckling av det relevanta regelverket när så krävs.

c) Samarbete om regionala energifrågor och en möjlig anslutning av Georgien till fördraget om energigemenskapen där Georgien för närvarande har ställning som observatör.

d) Utveckling av ett attraktivt och stabilt investeringsklimat genom att ta itu med institutionella, rättsliga, skattemässiga och andra villkor.

e) Energiinfrastruktur av gemensamt intresse i syfte att diversifiera energikällor, energileverantörer och transportvägar på ett ekonomiskt och miljömässigt sunt sätt.

f) Förbättring av försörjningstryggheten i fråga om energi, förstärkning av marknadsintegrationen och gradvis närmande av regelverket till viktiga delar av EU:s regelverk.

g) Förbättring och förstärkning av den långsiktiga stabiliteten och säkerheten för energihandeln, energitransiteringen och energitransporten, samt av prispolitiken, inbegripet ett allmänt kostnadsbaserat system för överföring av energiresurser, på ömsesidigt fördelaktig och icke-diskriminerande grund i enlighet med internationella regler, däribland energistadgefördraget.

h) Främjande av energieffektivitet och energibesparingar på ett ekonomiskt och miljömässigt sunt sätt.

i) Utveckling av och stöd till förnybar energi med huvudsaklig inriktning på vattenkraft samt främjande av bilateral och regional integration på detta område.

j) Vetenskapligt och tekniskt samarbete och informationsutbyte för utveckling och förbättring av teknik inom produktion, transport, leverans och slutanvändning av energi, varvid särskild uppmärksamhet ägnas åt energieffektiv och miljövänlig teknik.

k) Samarbete om kärnsäkerhet och strålskydd, i enlighet med Internationella atomenergiorganets (IAEA) principer och standarder och i enlighet med relevanta internationella fördrag och konventioner som ingåtts inom ramen för IAEA, samt i överensstämmelse med fördraget om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen när så är tillämpligt.

Artikel 299

En regelbunden dialog kommer att föras om de frågor som omfattas av detta kapitel.

Artikel 300

Georgien kommer att närma sin lagstiftning till de EU-akter och internationella instrument som anges i bilaga XXV till detta avtal i enlighet med bestämmelserna i den bilagan.

KAPITEL 3

Milj

Artikel 301

Parterna ska utveckla och stärka sitt samarbete om miljöfrågor och därigenom bidra till det långsiktiga målet hållbar utveckling och en grön ekonomi. Det förväntas att ett stärkt miljöskydd kommer att gynna medborgarna och företagen i Georgien och i EU, också genom förbättrad folkhälsa, bevarade naturresurser, ökad ekonomisk och miljömässig effektivitet, samt genom användning av modern och renare teknik som bidrar till hållbarare produktionsmönster. Samarbetet ska bedrivas med beaktande av parternas intresse på grundval av jämlikhet och ömsesidig nytta, samt med hänsyn till det ömsesidiga beroendet mellan parterna på området för miljöskydd, och multilaterala avtal på området.

Artikel 302

1. Samarbetet ska syfta till att bevara, skydda, förbättra och återställa miljöns kvalitet, till att skydda människors hälsa, till ett hållbart utnyttjande av naturresurser samt till att främja internationella åtgärder för att ta itu med regionala och globala miljöproblem, bland annat på följande områden:

a) Miljöstyrning och övergripande frågor, inbegripet strategisk planering, miljökonsekvensbedömning och strategisk miljöbedömning, utbildning, övervakning och miljöinformationssystem, inspektion och tillsyn, miljöansvar, bekämpning av miljöbrott, gränsöverskridande samarbete, allmänhetens tillgång till miljöinformation, beslutsprocesser samt effektiva förfaranden för administrativ och rättslig prövning.

b) Luftkvalitet.

c) Vattenkvalitet och resursförvaltning, inbegripet hantering av översvämningsrisker, vattenbrist och torka samt den marina miljön.

d) Avfallshantering.

e) Naturskydd, inbegripet skogsbruk och bevarande av biologisk mångfald.

f) Industriella föroreningar och industriella risker.

g) Kemikaliehantering.

2. Samarbetet ska också syfta till att integrera miljöfrågor i andra politikområden än miljöpolitik.

Artikel 303

Parterna ska bland annat utbyta information och sakkunskap, samarbeta på bilateral och regional nivå, inbegripet genom befintliga samarbetsstrukturer i Sydkaukasien, samt internationellt, särskilt vad gäller multilaterala miljöavtal som parterna ratificerat, samt vid behov samarbeta inom ramen för relevanta organ.

Artikel 304

1. Samarbetet ska bland annat ha följande mål:

a) Utarbetande av en nationell miljöhandlingsplan som omfattar de övergripande nationella och sektorsrelaterade strategiska riktlinjerna för miljön i Georgien samt institutionella och administrativa frågor.

b) Främjande av integration av miljöfrågor i andra politikområden.

c) Fastställande av nödvändiga personalresurser och ekonomiska resurser.

2. Den nationella miljöhandlingsplanen kommer att uppdateras regelbundet och antas i enlighet med georgisk lagstiftning.

Artikel 305

En regelbunden dialog kommer att föras om de frågor som omfattas av detta kapitel.

Artikel 306

Georgien kommer att närma sin lagstiftning till de EU-akter och internationella instrument som anges i bilaga XXVI till detta avtal i enlighet med bestämmelserna i den bilagan.

KAPITEL 4

Klimatfrgor

Artikel 307

Parterna ska utveckla och stärka sitt samarbete för att bekämpa klimatförändringar. Samarbetet ska bedrivas med beaktande av parternas intresse på grundval av jämlikhet och ömsesidig nytta, samt med hänsyn till det ömsesidiga beroendet mellan bilaterala och multilaterala åtaganden på detta område.

Artikel 308

Samarbetet ska syfta till en begränsning av och anpassning till klimatförändringarna, samt till att främja åtgärder på internationell nivå, bland annat på följande områden:

a) Begränsning av klimatförändringar.

b) Anpassning till klimatförändringar.

c) Handel med utsläppsrätter.

d) Forskning, utveckling, demonstration, utbyggnad och spridning av säker och hållbar koldioxidsnål teknik och anpassningsteknik.

e) Integrering av klimataspekter i politiken inom enskilda sektorer.

Artikel 309

Parterna ska bland annat utbyta information och sakkunskap, bedriva gemensam forskning och utbyta information om renare teknik, genomföra gemensam verksamhet på regional och internationell nivå, bland annat när det gäller multilaterala miljöavtal som parterna ratificerat, samt vid behov genomföra gemensam verksamhet inom ramen för relevanta organ. Parterna ska ägna särskild uppmärksamhet åt gränsöverskridande frågor och regionalt samarbete.

Artikel 310

Samarbetet ska grunda sig på gemensamt intresse och ska bland annat omfatta utveckling och genomförande av

a) det nationella åtgärdsprogrammet för anpassning,

b) strategin för koldioxidsnål utveckling, inbegripet nationellt lämpliga begränsningsåtgärder,

c) åtgärder för att främja tekniköverföring på grundval av en teknisk behovsbedömning,

d) åtgärder som rör ämnen som bryter ned ozonskiktet och fluorerade växthusgaser.

Artikel 311

En regelbunden dialog kommer att föras om de frågor som omfattas av detta kapitel.

Artikel 312

Georgien kommer att närma sin lagstiftning till de EU-akter och internationella instrument som anges i bilaga XXVII till detta avtal i enlighet med bestämmelserna i den bilagan.

KAPITEL 5

Industri- och nringslivspolitik samt gruvindustri

Artikel 313

Parterna ska utveckla och stärka sitt samarbete om industri- och näringslivspolitik och därigenom förbättra företagsklimatet för alla ekonomiska aktörer, men med särskild tonvikt på små och medelstora företag såsom de definieras i EU:s respektive Georgiens lagstiftning. Det utökade samarbetet bör förbättra den administrativa ramen och regelverket för företag från både EU och Georgien som är verksamma i EU och Georgien, och bör grundas på EU:s industripolitik och politik för små och medelstora företag, med hänsyn till internationellt erkända principer och metoder på detta område.

Artikel 314

I detta syfte ska parterna samarbeta på följande områden:

a) Genomföra strategier för utveckling av små och medelstora företag på grundval av principerna i "Small Business Act" för Europa, och övervaka genomförandet genom regelbunden dialog. Detta samarbete kommer också att inriktas på mikro- och hantverksföretag som är extremt viktiga för både EU:s och Georgiens ekonomi.

b) Skapa bättre ramvillkor genom utbyte av information och bästa praxis, och därigenom bidra till bättre konkurrenskraft. Detta samarbete kommer att inbegripa hantering av strukturfrågor (omstrukturering), såsom miljö- och energifrågor.

c) Förenkla och rationalisera reglerna och regleringspraxis, med särskild inriktning på utbyte av god praxis när det gäller regleringsmetoder, däribland EU:s principer.

d) Uppmuntra utvecklingen av en innovationspolitik genom utbyte av information och god praxis avseende kommersiellt utnyttjande av forskning och utveckling (inbegripet instrument för att stödja teknikbaserade nystartade företag, klusterutveckling och tillgång till finansiering).

e) Uppmuntra fler kontakter mellan företag i EU och Georgien och mellan dessa företag och myndigheterna i EU och Georgien.

f) Uppmuntra exportfrämjande verksamhet mellan EU och Georgien.

g) Underlätta moderniseringen och omstruktureringen av EU:s och Georgiens industri inom de sektorer där detta är lämpligt.

h) Utveckla och stärka samarbetet inom gruvindustrin och när det gäller produktion av råvaror, i syfte att främja ömsesidig förståelse, ett förbättrat företagsklimat samt informationsutbyte och samarbete om gruvdrift som inte syftar till energiproduktion, särskilt brytning av malm och industrimineral. Informationsutbytet kommer att omfatta utvecklingen inom gruv- och råvarusektorn, handel med råvaror, bästa praxis i fråga om hållbar utveckling inom gruvindustrin samt utbildning, kompetens och hälsa och säkerhet.

Artikel 315

En regelbunden dialog kommer att föras om de frågor som omfattas av detta kapitel. Detta kommer också att inbegripa företrädare för näringslivet i EU och Georgien.

KAPITEL 6

Bolagsrtt, redovisning samt revision och fretagsstyrning

Artikel 316

Parterna inser vikten av en ändamålsenlig uppsättning regler och metoder på områdena bolagsrätt och företagsstyrning, samt inom redovisning och revision, för att inrätta en fungerande marknadsekonomi och främja handel och är därför överens om att samarbeta om

a) skydd för aktieägare, borgenärer och andra aktörer i enlighet med EU:s regler på detta område,

b) genomförande av relevanta internationella standarder på nationell nivå och ett gradvis närmande till EU:s bestämmelser på området redovisning och revision, och

c) vidareutveckling av politiken för företagsstyrning i enlighet med internationella standarder, samt ett gradvis närmande till EU:s regler och rekommendationer på detta område.

Artikel 317

Parterna kommer att sträva efter att utbyta information och sakkunskap om såväl befintliga system som relevanta nya utvecklingstendenser på detta område. Parterna kommer också att sträva efter att sörja för ett effektivt informationsutbyte mellan företagsregistren i EU-medlemsstaterna och Georgiens nationella företagsregister.

Artikel 318

En regelbunden dialog kommer att föras om de frågor som omfattas av detta kapitel.

Artikel 319

Georgien kommer att närma sin lagstiftning till de EU-akter och internationella instrument som anges i bilaga XXVIII till detta avtal i enlighet med bestämmelserna i den bilagan.

KAPITEL 7

Finansiella tjnster

Artikel 320

Parterna inser betydelsen av en ändamålsenlig uppsättning regler och metoder inom finansiella tjänster för att inrätta en fungerande marknadsekonomi och främja handeln sig emellan, och är överens om att samarbeta på området finansiella tjänster i linje med följande mål:

a) Stödja processen för anpassning av regleringen av finansiella tjänster till behoven i en öppen marknadsekonomi.

b) Säkerställa ett ändamålsenligt och tillfredsställande skydd av investerare och andra konsumenter av finansiella tjänster.

c) Säkerställa stabiliteten i och integriteten för det georgiska finansiella systemet i dess helhet.

d) Främja samarbete mellan olika aktörer i det finansiella systemet, bland annat tillsyns- och kontrollmyndigheter.

e) Säkerställa en oberoende och ändamålsenlig tillsyn.

Artikel 321

1. Parterna ska uppmuntra samarbetet mellan relevanta tillsyns- och kontrollmyndigheter, vilket omfattar informationsutbyte, utbyte av sakkunskap om finansmarknader och andra sådana åtgärder.

2. Särskild uppmärksamhet ska ägnas åt utvecklingen av dessa myndigheters administrativa kapacitet, bland annat genom personalutbyte och gemensam utbildning.

Artikel 322

En regelbunden dialog kommer att föras om de frågor som omfattas av detta kapitel.

Artikel 323

Georgien kommer att närma sin lagstiftning till de EU-akter och internationella instrument som anges i bilaga XV-A till detta avtal i enlighet med bestämmelserna i den bilagan.

KAPITEL 8

Samarbete avseende informationssamhllet

Artikel 324

Parterna ska främja samarbete om utvecklingen av informationssamhället till förmån för allmänheten och företagen genom att göra informations- och kommunikationstekniken (IKT) allmänt tillgänglig och genom en högre kvalitet på tjänsterna till överkomliga priser. Samarbetet bör syfta till att underlätta tillträdet till marknaderna för elektronisk kommunikation samt uppmuntra konkurrensen och investeringarna inom sektorn.

Artikel 325

Samarbetet kommer bland annat att omfatta följande:

a) Utbyte av information och bästa praxis om genomförandet av nationella initiativ för informationssamhället, bland annat sådana som syftar till att främja tillgången till bredband, förbättra nätsäkerheten och utveckla offentliga onlinetjänster.

b) Utbyte av information, bästa praxis och erfarenhet för att främja utvecklingen av en övergripande rättslig ram för elektronisk kommunikation, och särskilt stärka det nationella oberoende tillsynsorganets administrativa kapacitet, verka för en bättre användning av spektrumresurser och främja driftskompatibilitet mellan nät i Georgien och mellan Georgien och EU.

Artikel 326

Parterna ska främja samarbete mellan EU:s tillsynsmyndigheter och Georgiens nationella tillsynsmyndigheter på området elektronisk kommunikation.

Artikel 327

Georgien kommer att närma sin lagstiftning till de EU-akter och internationella instrument som anges i bilaga XV-B till detta avtal i enlighet med bestämmelserna i den bilagan.

KAPITEL 9

Turism

Artikel 328

Parterna ska samarbeta på turismområdet för att stärka utvecklingen av en konkurrenskraftig och hållbar turistnäring som en drivkraft för ekonomisk tillväxt och egenmakt, sysselsättning och internationellt utbyte.

Artikel 329

Samarbetet på bilateral och europeisk nivå ska bygga på följande principer:

a) Respekt för de lokala samhällenas integritet och intressen, särskilt i landsbygdsområden, med hänsyn till lokala utvecklingsbehov och prioriteringar.

b) Kulturarvets betydelse.

c) Ett positivt samspel mellan turism och bevarande av miljön.

Artikel 330

Samarbetet ska inriktas på följande frågor:

a) Utbyte av information, bästa praxis, erfarenheter och kunnande.

b) Bibehållande av partnerskap mellan offentliga och privata intressen och de lokala samhällenas intressen för att säkerställa en hållbar utveckling av turismen.

c) Främjande och utveckling av turistströmmar, produkter och marknader, infrastruktur, personalresurser och institutionella strukturer.

d) Utarbetande och genomförande av en effektiv politik.

e) Utbildning och kapacitetsuppbyggnad på turismområdet för att förbättra tjänsternas kvalitet.

f) Utveckling och främjande av bland annat lokalt förankrad turism.

Artikel 331

En regelbunden dialog kommer att föras om de frågor som omfattas av detta kapitel.

KAPITEL 10

Jordbruk och landsbygdsutveckling

Artikel 332

Parterna ska samarbeta för att främja jordbruks- och landsbygdsutveckling, särskilt genom en gradvis konvergens av politik och lagstiftning.

Artikel 333

Samarbetet mellan parterna på området jordbruk och landsbygdsutveckling ska bland annat omfatta följande områden:

a) Underlättande av den ömsesidiga förståelsen av jordbrukspolitiken och politiken för landsbygdsutveckling.

b) Stärkande av den administrativa kapaciteten på central och lokal nivå för planering, utvärdering, genomförande och genomdrivande av politiken i enlighet med EU:s bestämmelser och bästa praxis.

c) Främjande av en modernisering av jordbruksproduktionen och dess hållbarhet.

d) Utbyte av kunskap och bästa praxis när det gäller politik för landsbygdsutveckling som syftar till att främja landsbygdssamhällenas välstånd.

e) Förbättring av jordbrukssektorns konkurrenskraft samt effektiviteten och öppenheten för alla aktörer på marknaderna.

f) Främjande av riktlinjer för kvalitet samt kontrollmekanismer för dessa, inbegripet geografiska beteckningar och ekologisk odling.

g) Vinproduktion och jordbruksturism.

h) Kunskapsspridning och främjande av rådgivningsverksamhet för lantbruket.

i) Arbete för att harmonisera frågor som behandlas i internationella organisationer där båda parterna är medlemmar.

Artikel 334

En regelbunden dialog kommer att föras om de frågor som omfattas av detta kapitel.

KAPITEL 11

Fiskeri och havsstyrning

Avsnitt 1

Fiskeripolitik

Artikel 335

1. Parterna ska samarbeta på följande områden inom fiskerisektorn som kan ge ömsesidiga fördelar och är av gemensamt intresse: bland annat bevarande och förvaltning av levande akvatiska resurser, inspektion och kontroll, datainsamling samt bekämpning av olagligt, orapporterat och oreglerat fiske enligt definitionen i FAO:s internationella handlingsplan (IPOA) från 2001 för att förebygga, avskräcka och undanröja olagligt, orapporterat och oreglerat fiske (IUU-fiske).

2. Samarbetet kommer att respektera parternas internationella skyldigheter när det gäller förvaltning och bevarande av levande akvatiska resurser.

Artikel 336

Parterna ska vidta gemensamma åtgärder, utbyta information och stödja varandra för att främja

a) goda styrelseformer och bästa praxis inom fiskeriförvaltning för att se till att fiskbestånden bevaras och förvaltas på ett hållbart sätt, utifrån principen om en ekosystembaserad strategi,

b) ansvarsfullt fiske och ansvarsfull fiskeriförvaltning som är förenliga med principerna om hållbar utveckling, för att bevara fiskbestånden och ekosystemen i ett gott tillstånd, och

c) regionalt samarbete, bland annat genom regionala fiskeriförvaltningsorganisationer, när så är lämpligt.

Artikel 337

Med hänvisning till artikel 336 i detta avtal och med hänsyn till bästa möjliga vetenskapliga underlag ska parterna stärka sitt samarbete och samordningen av sin verksamhet inom området förvaltning och bevarande av levande akvatiska resurser i Svarta havet. Båda parter kommer när så är lämpligt att främja regionalt samarbete i Svartahavsområdet och förbindelser med relevanta regionala fiskeriförvaltningsorganisationer.

Artikel 338

Parterna kommer att stödja initiativ, såsom ömsesidigt utbyte av erfarenheter och tillhandahållande av stöd, för att sörja för genomförandet av en politik som säkerställer ett hållbart fiske på grundval av EU:s regelverk och prioriterade område av intresse för parterna inom detta område, bland annat följande:

a) Förvaltning av levande akvatiska resurser, fiskeansträngningar och tekniska åtgärder.

b) Inspektion och kontroll av fiskeverksamhet, med användning av nödvändig övervakningsutrustning, däribland elektroniska övervakningsanordningar och spårbarhetsverktyg, samt säkerställande av att lagstiftningen och kontrollmekanismerna är genomförbara.

c) Harmoniserad insamling av kompatibla uppgifter om fångster, landningar och flottor samt biologiska och ekonomiska uppgifter.

d) Förvaltning av fiskekapaciteten, inbegripet ett fungerande register över fiskeflottan.

e) Marknadseffektivitet, särskilt genom främjande av producentorganisationer och information till konsumenter samt genom saluföringsnormer och spårbarhet.

f) Utveckling av en strukturpolitik för fiskerisektorn som skapar ekonomisk, miljömässig och social hållbarhet.

Avsnitt 2

Havspolitik

Artikel 339

Med hänsyn till sitt samarbete inom fiskeri- och miljöpolitik samt havsrelaterad transportpolitik, och i enlighet med relevanta internationella avtal om havsrätt som grundar sig på Förenta nationernas havsrättskonvention, ska parterna också utveckla samarbetet om en integrerad havspolitik, särskilt när det gäller att

a) främja ett integrerat synsätt på havsfrågor, goda styrelseformer och utbyte av bästa praxis vid användning av marina områden,

b) främja fysisk planering i kust- och havsområden som ett verktyg för förbättrat beslutsfattande för att göra avvägningar mellan konkurrerande mänskliga verksamheter, i linje med den ekosystembaserade strategin,

c) främja en integrerad förvaltning av kustområden, i linje med den ekosystembaserade strategin, för att sörja för en hållbar utveckling av kustområdena och förbättra deras motståndskraft mot de risker som dessa områden är utsatta för, inbegripet klimatförändringarnas effekter,

d) främja innovation och resurseffektivitet inom sjöfartsindustrin som en motor för ekonomisk tillväxt och sysselsättning, inbegripet genom utbyte av bästa praxis,

e) främja strategiska allianser mellan sjöfartsindustrin, sjöfartstjänster och vetenskapliga institutioner som är specialiserade på havs- och sjöfartsforskning,

f) arbeta för att stärka den gränsöverskridande och sektorsövergripande övervakningen till havs för att hantera de ökande risker som följer av intensiv sjötrafik, driftsutsläpp från fartyg, sjöolyckor och olaglig verksamhet till sjöss, och

g) inrätta en regelbunden dialog och främja olika nätverk mellan sjöfartsaktörer.

Artikel 340

Samarbetet ska inbegripa

a) utbyte av information, bästa praxis och erfarenheter samt överföring av "sjöfartskunnande", inbegripet om innovativ teknik inom sjöfartssektorerna och om frågor som rör den marina miljön,

b) utbyte av information och bästa praxis om finansieringsalternativ för projekt, bland annat offentlig-privata partnerskap, och

c) utökat samarbete mellan parterna i relevanta internationella forum för maritima frågor.

Artikel 341

En regelbunden dialog kommer att föras mellan parterna om de frågor som omfattas av detta kapitel.

KAPITEL 12

Samarbete inom forskning, teknisk utveckling och demonstration

Artikel 342

Parterna ska främja samarbete på alla områden inom civil vetenskaplig forskning och teknisk utveckling och demonstration (FoTU) på grundval av principen om ömsesidig nytta och under förutsättning att immateriella rättigheter skyddas på ett lämpligt och verkningsfullt sätt.

Artikel 343

FoTU-samarbetet ska omfatta

a) politisk dialog och utbyte av vetenskaplig och teknisk information,

b) underlättande av adekvat tillträde till parternas respektive program,

c) ökning av forskningskapaciteten och de georgiska forskningsenheternas deltagande i EU:s ramprogram för forskning,

d) främjande av gemensamma forskningsprojekt på alla FoTU-områden,

e) utbildning och rörlighetsprogram för vetenskapsmän, forskare och annan personal som bedriver FoTU hos parterna,

f) underlättande, inom ramen för gällande lagstiftning, av den fria rörligheten för de forskare som deltar i den verksamhet som omfattas av detta avtal och de gränsöverskridande transporter av varor som är avsedda för användning i sådan verksamhet, och

g) andra former av FoTU-samarbete efter överenskommelse.

Artikel 344

I samband med sådant samarbete bör man eftersträva synergier med annan verksamhet som bedrivs inom ramen för det finansiella samarbetet mellan EU och Georgien enligt bestämmelserna i avdelning VII (Finansiellt stöd samt bestämmelser om bedrägeribekämpning och kontroll) i detta avtal.

KAPITEL 13

Konsumentpolitik

Artikel 345

Parterna ska samarbeta för att sörja för en hög nivå på konsumentskyddet och för att deras konsumentskyddssystem ska bli förenliga.

Artikel 346

För att uppnå dessa mål kan samarbetet vid behov komma att omfatta

a) arbete för att tillnärma konsumentlagstiftningen samtidigt som man undviker handelshinder,

b) främjande av informationsutbyte om konsumentskyddssystem, bland annat om konsumentlagstiftningen och genomförandet av denna, produktsäkerhet för konsumenter, system för informationsutbyte, utbildning/upplysning av och ökad delaktighet för konsumenter samt prövningsmöjligheter för konsumenter,

c) utbildning av tjänstemän inom förvaltningen och andra företrädare för konsumentintressen,

d) främjande av oberoende konsumentorganisationers verksamhet och kontakter mellan företrädare för konsumenter.

Artikel 347

Georgien kommer att närma sin lagstiftning till de EU-akter och internationella instrument som anges i bilaga XXIX till detta avtal i enlighet med bestämmelserna i den bilagan.

KAPITEL 14

Sysselsttning, socialpolitik och lika mjligheter

Artikel 348

Parterna ska stärka sin dialog och sitt samarbete om främjandet av agendan för anständigt arbete, sysselsättningspolitik, hälsa och säkerhet på arbetsplatsen, dialog mellan arbetsmarknadens parter, socialt skydd, social delaktighet, jämställdhet mellan könen och åtgärder mot diskriminering samt företagens sociala ansvar, och därmed bidra till att främja fler och bättre arbetstillfällen, minskad fattigdom, ökad social sammanhållning, en hållbar utveckling och bättre livskvalitet.

Artikel 349

Samarbetet, som ska grunda sig på utbyte av information och bästa praxis, kan omfatta ett antal frågor som ska väljas ut bland följande områden:

a) Fattigdomsminskning och ökad social sammanhållning.

b) Sysselsättningspolitik, med målet att skapa fler och bättre arbetstillfällen med anständiga arbetsvillkor, bland annat i syfte att minska den informella ekonomin och informella sysselsättningen.

c) Främjande, på lämpligt sätt, av aktiva arbetsmarknadsåtgärder och effektiv arbetsförmedling för att modernisera arbetsmarknaderna och genomföra en anpassning till behoven på parternas arbetsmarknader.

d) Främjande av mer inkluderande arbetsmarknader och sociala trygghetssystem där missgynnade personer integreras, bland annat personer med funktionsnedsättning och personer från minoritetsgrupper.

e) Lika möjligheter och åtgärder mot diskriminering, med målet att öka jämställdheten mellan könen och garantera lika möjligheter för kvinnor och män samt bekämpa diskriminering på grund av kön, ras eller etniskt ursprung, religion eller övertygelse, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning.

f) Socialpolitik, med målet att förbättra det sociala skyddet och systemen för socialt skydd i fråga om kvalitet, tillgänglighet och finansiell hållbarhet.

g) Stärkande av arbetsmarknadsparternas deltagande och främjande av den sociala dialogen, bland annat genom att stärka kapaciteten hos alla berörda aktörer.

h) Främjande av hälsa och säkerhet på arbetsplatsen.

i) Medvetenhet och dialog om företagens sociala ansvar.

Artikel 350

Parterna ska uppmuntra alla berörda aktörer, inbegripet det civila samhällets organisationer och särskilt arbetsmarknadens parter, att delta i utarbetandet av politik och reformer och i samarbetet mellan parterna enligt vad som föreskrivs i den berörda delen av avdelning VIII (Institutionella och allmänna bestämmelser samt slutbestämmelser) i detta avtal.

Artikel 351

Parterna ska sträva efter att utöka samarbetet om frågor som rör sysselsättning och socialpolitik i alla berörda regionala, multilaterala och internationella forum och organisationer.

Artikel 352

Parterna ska främja företagens sociala ansvar och redovisningsskyldighet och uppmuntra ansvarsfulla affärsmetoder, till exempel de som stöds genom ett antal internationella riktlinjer för företagens sociala ansvar och särskilt OECD:s riktlinjer för multinationella företag.

Artikel 353

En regelbunden dialog kommer att föras om de frågor som omfattas av detta kapitel.

Artikel 354

Georgien kommer att närma sin lagstiftning till de EU-akter och internationella instrument som anges i bilaga XXX till detta avtal i enlighet med bestämmelserna i den bilagan.

KAPITEL 15

Folkhlsa

Artikel 355

Parterna är överens om att utveckla sitt samarbete inom folkhälsoområdet för att höja nivån på folkhälsan och skyddet av människors hälsa som en väsentlig beståndsdel i hållbar utveckling och ekonomisk tillväxt.

Artikel 356

Samarbetet ska särskilt omfatta följande områden:

a) Stärkande av Georgiens offentliga hälso- och sjukvårdssystem, särskilt genom fortsatta reformer av hälso- och sjukvårdssektorn, tryggande av vård av hög kvalitet, utveckling av personalresurserna inom hälso- och sjukvårdssektorn samt förbättring av styrningen inom och finansieringen av sektorn.

b) Epidemiologisk övervakning och kontroll av överförbara sjukdomar, till exempel hiv/aids, virushepatit och tuberkulos samt antimikrobiell resistens, samt ökad beredskap för hot mot folkhälsan och nödsituationer.

c) Förebyggande och kontroll av icke-överförbara sjukdomar, främst genom utbyte av information och bästa praxis, främjande av en hälsosam livsstil, fysisk aktivitet och åtgärder avseende viktiga bestämningsfaktorer för hälsa, såsom kost samt beroende av alkohol, narkotika och tobak.

d) Kvalitet och säkerhet när det gäller ämnen av mänskligt ursprung.

e) Information och kunskap om hälsa.

f) Effektivt genomförande av internationella hälsoavtal som parterna har ingått, särskilt det internationella hälsoreglementet och ramkonventionen om tobakskontroll.

Artikel 357

Georgien kommer att närma sin lagstiftning till de EU-akter och internationella instrument som anges i bilaga XXXI till detta avtal i enlighet med bestämmelserna i den bilagan.

KAPITEL 16

Allmn och yrkesinriktad utbildning samt ungdomsfrgor

Artikel 358

Parterna ska samarbeta på området allmän och yrkesinriktad utbildning för att intensifiera samarbetet och dialogen, även dialogen om politiska frågor, och eftersträva ett närmande till EU:s politik och praxis. Parterna ska samarbeta för att främja livslångt lärande samt uppmuntra samarbete och öppenhet på alla nivåer inom allmän och yrkesinriktad utbildning, med särskild tonvikt på högre utbildning.

Artikel 359

Samarbetet på området allmän och yrkesinriktad utbildning ska bland annat inriktas på följande områden:

a) Främjande av livslångt lärande, som är nyckeln till tillväxt och sysselsättning och kan göra det möjligt för medborgarna att delta fullt ut i samhället.

b) Modernisering av systemen för allmän och yrkesinriktad utbildning samt förbättring av kvaliteten, relevansen och tillträdet under hela utbildningsstegen från förskola och barnomsorg till högre utbildning.

c) Främjande av den högre utbildningens kvalitet på ett sätt som är förenligt med EU:s moderniseringsagenda för högre utbildning och Bolognaprocessen.

d) Stärkande av det internationella akademiska samarbetet, deltagande i EU:s samarbetsprogram, ökad rörlighet för studerande och lärare.

e) Uppmuntrande av inlärning av främmande språk.

f) Främjande av framstegen mot ett erkännande av kvalifikationer och kompetens samt säkerställande av öppenhet på området.

g) Främjande av samarbete i fråga om yrkesutbildning, med beaktande av EU:s goda praxis.

h) Stärkande av förståelsen av och kunskaperna om den europeiska integrationen, den akademiska dialogen om förbindelserna mellan EU och länderna i det östliga partnerskapet samt deltagandet i relevanta EU-program.

Artikel 360

Parterna är överens om att samarbeta på ungdomsområdet i syfte att

a) stärka samarbetet och utbytet på området ungdomspolitik och icke-formell utbildning för ungdomar och ungdomsledare,

b) stödja ungdomars och ungdomsledares rörlighet som ett sätt att främja interkulturell dialog och förvärvande av kunskap, färdigheter och kompetens utanför de formella utbildningssystemen, inbegripet genom frivilligarbete,

c) främja samarbete mellan ungdomsorganisationer.

Artikel 361

Georgien kommer att genomföra och utarbeta politik som överensstämmer med ramen för EU:s politik och praxis med hänvisning till dokument i bilaga XXXII till detta avtal i enlighet med bestämmelserna i den bilagan.

KAPITEL 17

Samarbete p kulturomrdet

Artikel 362

Parterna kommer att främja kulturellt samarbete med vederbörlig hänsyn till principerna i 2005 års konvention om skydd för och främjande av mångfalden av kulturyttringar från Förenta nationernas organisation för utbildning, vetenskap och kultur (Unesco). Parterna kommer att sträva efter en regelbunden politisk dialog på områden av ömsesidigt intresse, inbegripet utveckling av kulturnäringen i EU och Georgien. Samarbetet mellan parterna kommer att främja interkulturell dialog, bland annat genom deltagande av kultursektorn och det civila samhället i EU och Georgien.

Artikel 363

Parterna ska inrikta sitt samarbete på en rad områden, nämligen

a) kulturellt samarbete och kulturellt utbyte,

b) rörlighet för konst och konstnärer och förstärkning av kultursektorns kapacitet,

c) interkulturell dialog,

d) dialog om kulturpolitik, och

e) samarbete i internationella forum såsom Unesco och Europarådet, bland annat för att främja kulturell mångfald samt för att bevara och tillvarata det kulturella och historiska arvet.

KAPITEL 18

Samarbete p omrdet audiovisuella medier och andra medier

Artikel 364

Parterna kommer att främja samarbete på det audiovisuella området. Samarbetet ska stärka den audiovisuella industrin i EU och Georgien, särskilt genom fortbildning av yrkesverksamma, informationsutbyte och främjande av samproduktioner inom film- och televisionsområdet.

Artikel 365

1. Parterna ska utveckla en regelbunden dialog på området audiovisuell politik och mediepolitik, och samarbeta för att stärka mediernas oberoende och professionalism samt förbindelserna med EU:s medier i överensstämmelse med europeiska standarder, däribland Europarådets standarder och Unescos konvention om skydd för och främjande av mångfalden av kulturyttringar från 2005.

2. Samarbetet skulle bland annat kunna omfatta frågan om utbildning av journalister och andra yrkesverksamma på mediaområdet.

Artikel 366

Parterna ska inrikta sitt samarbete på en rad områden, nämligen

a) dialog om audiovisuell politik och mediepolitik,

b) dialog i internationella forum (såsom Unesco och WTO), och

c) audiovisuella och andra medier, inbegripet samarbete i fråga om film.

Artikel 367

Georgien kommer att närma sin lagstiftning till de EU-akter och internationella instrument som anges i bilaga XXXIII till detta avtal i enlighet med bestämmelserna i den bilagan.

KAPITEL 19

Samarbete p omrdet idrott och fysisk aktivitet

Artikel 368

Parterna ska främja samarbete på området idrott och fysisk aktivitet genom utbyte av information och bästa praxis för att främja en hälsosam livsstil och idrottens sociala och fostrande värderingar samt för att bekämpa globala hot mot idrotten, såsom dopning, rasism och våld.

KAPITEL 20

Samarbete med det civila samhllet

Artikel 369

Parterna ska stärka en dialog om samarbete med det civila samhället i syfte att

a) stärka kontakterna samt informations- och erfarenhetsutbytet mellan alla sektorer i det civila samhället i EU och Georgien,

b) sörja för ökad kunskap om och förståelse av Georgien, inbegripet landets historia och kultur, i EU och särskilt hos de organisationer i det civila samhället som är baserade i medlemsstaterna, och på så sätt göra det möjligt att öka medvetenheten om möjligheterna till framtida förbindelser och utmaningarna i samband med detta,

c) på motsvarande sätt sörja för ökad kunskap om och förståelse av EU i Georgien och särskilt hos det civila samhällets organisationer i Georgien, varvid inriktningen bland annat ska ligga på de värderingar som ligger till grund för EU samt EU:s politik och funktionssätt.

Artikel 370

Parterna ska främja dialog och samarbete mellan berörda parter i det civila samhället från bägge sidor som en integrerad del av förbindelserna mellan EU och Georgien. Syftet med denna dialog och detta samarbete är att

a) sörja för att det civila samhället deltar i förbindelserna mellan EU och Georgien, särskilt vid genomförandet av bestämmelserna i detta avtal,

b) öka det civila samhällets deltagande i den offentliga beslutsprocessen, särskilt genom att upprätthålla en öppen, transparent och regelbunden dialog mellan de offentliga institutionerna och representativa sammanslutningar och det civila samhället,

c) underlätta en gynnsam miljö för institutionell uppbyggnad och utveckling av det civila samhällets organisationer på olika sätt, bland annat genom stöd för opinionsbildning, informella och formella nätverk samt en rättslig ram för det civila samhället som möjliggör ömsesidiga besök och seminarier, och

d) göra det möjligt för företrädare för det civila samhället från båda parter att bekanta sig med processer för samråd och dialog mellan det civila samhället, inbegripet arbetsmarknadens parter, och offentliga myndigheter, särskilt i syfte att stärka det civila samhället i den politiska beslutsprocessen.

Artikel 371

En regelbunden dialog kommer att föras mellan parterna om de frågor som omfattas av detta kapitel.

KAPITEL 21

Regional utveckling samt grnsverskridande och regionalt samarbete

Artikel 372

1. Parterna ska främja ömsesidig förståelse och bilateralt samarbete på området regional utvecklingspolitik, inbegripet metoder för att utforma och genomföra regionalpolitik, flernivåstyrning och partnerskap, med särskild tonvikt på utveckling av missgynnade områden och territoriellt samarbete, med målet att inrätta kommunikationskanaler och öka informations- och erfarenhetsutbytet mellan nationella och lokala myndigheter, socio-ekonomiska aktörer och det civila samhället.

2. Parterna ska särskilt samarbeta för att anpassa Georgiens praxis till följande principer:

a) Stärkande av flernivåstyrningen eftersom den påverkar både den centrala nivån och kommunerna, med särskild tonvikt på sätt att öka de lokala aktörernas deltagande.

b) Befästande av partnerskapet mellan alla parter som medverkar i regional utveckling.

c) Samfinansiering genom ett finansiellt bidrag från dem som medverkar i genomförandet av program och projekt för regional utveckling.

Artikel 373

1. Parterna ska stödja och stärka lokala myndigheters medverkan i regionalpolitiskt samarbete, inbegripet gränsöverskridande samarbete och sammanhängande förvaltningsstrukturer, öka samarbetet genom inrättande av en möjliggörande ömsesidig rättslig ram, vidmakthålla och utveckla kapacitetsfrämjande åtgärder samt främja ett stärkande av gränsöverskridande och regionala ekonomiska nätverk och företagsnätverk.

2. Parterna kommer att samarbeta för att stärka den institutionella och operativa kapaciteten hos georgiska institutioner på området regional utveckling och fysisk planering, bland annat genom att

a) förbättra den interinstitutionella samordningen, särskilt mekanismen för vertikal och horisontell samverkan mellan centrala och lokala myndigheter i processen för utarbetande och genomförande av regional politik,

b) bygga upp de lokala myndigheternas kapacitet att främja ömsesidigt gränsöverskridande samarbete i enlighet med EU:s principer och praxis,

c) utbyta kunskap, information och bästa praxis om regional utvecklingspolitik för att främja de lokala samhällenas välstånd och en enhetlig utveckling för regionerna.

Artikel 374

1. Parterna ska stärka och uppmuntra utvecklingen av gränsöverskridande samarbete på andra områden som omfattas av detta avtal, bland annat transport, energi, kommunikationsnät, kultur, utbildning, turism och hälso- och sjukvård.

2. Parterna ska intensifiera samarbetet mellan sina regioner i form av transnationella och interregionala program, uppmuntra georgiska regioners deltagande i europeiska regionala strukturer och organisationer samt främja deras ekonomiska och institutionella utveckling genom att genomföra projekt av gemensamt intresse.

3. Dessa verksamheter kommer att ske inom ramen för

a) ett fortsatt territoriellt samarbete med europeiska regioner, inklusive genom program för transnationellt och gränsöverskridande samarbete,

b) samarbete inom ramen för det östliga partnerskapet och med EU-organ, däribland Regionkommittén, samt deltagande i olika europeiska regionala projekt och initiativ,

c) samarbete med bland annat Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Europeiskt observationsnätverk för territoriell utveckling och sammanhållning.

Artikel 375

En regelbunden dialog kommer att föras om de frågor som omfattas av detta kapitel.

KAPITEL 22

Civilskydd

Artikel 376

Parterna ska utveckla och stärka sitt samarbete för att bekämpa naturkatastrofer och katastrofer orsakade av människor. Samarbetet ska bedrivas med beaktande av parternas intresse på grundval av jämlikhet och ömsesidig nytta, samt med hänsyn till det ömsesidiga beroendet mellan parterna och multilateral verksamhet på området.

Artikel 377

Samarbetet ska syfta till att förbättra förebyggandet av, förberedelserna inför och insatserna vid naturkatastrofer och katastrofer orsakade av människor.

Artikel 378

Parterna ska bland annat utbyta information och sakkunskap och genomföra gemensam verksamhet på bilateral basis och/eller inom ramen för multilaterala program. Samarbetet kan bland annat ske genom genomförandet av specifika avtal och/eller administrativa överenskommelser på detta område som ingåtts mellan parterna.

Artikel 379

Samarbetet kan omfatta följande mål:

a) Utbyte och regelbunden uppdatering av kontaktuppgifter för att säkerställa kontinuitet i dialogen och för att möjliggöra kontakter på dygnet runt-basis.

b) Underlättande av ömsesidigt bistånd vid allvarliga nödsituationer, i tillämpliga fall och förutsatt att det finns tillräckliga resurser.

c) Utbyte på dygnet runt-basis av varningar i ett tidigt skede och uppdaterad information om storskaliga nödsituationer som påverkar EU eller Georgien, inbegripet ansökningar och erbjudanden om bistånd.

d) Utbyte av information om parternas tillhandahållande av bistånd till tredjeländer för nödsituationer, där EU:s civilskyddsmekanism är aktiverad.

e) Samarbete om stöd från den mottagande nationen vid begäran om/tillhandahållande av bistånd.

f) Utbyte av bästa praxis och riktlinjer i fråga om förebyggande av, beredskap för och insatser vid katastrofer.

g) Samarbete om katastrofriskreducering, bland annat med stöd av institutionella band och kampanjer; information, utbildning och kommunikation; bästa praxis som syftar till att förebygga och begränsa effekterna av naturkatastrofer.

h) Samarbete för att förbättra kunskapsbasen om katastrofer samt om bedömningar av faror och risker i samband med katastrofhantering.

i) Samarbete om bedömningen av katastrofers effekter på miljön och folkhälsan.

j) Inbjudan av experter till särskilda tekniska seminarier och symposier om civilskyddsfrågor.

k) Inbjudan, efter en bedömning från fall till fall, av observatörer till särskilda övningar och kurser som anordnas av EU och/eller Georgien.

l) Stärkande av samarbetet om det effektivaste sättet att använda den tillgängliga civilskyddskapaciteten.

KAPITEL 23

Deltagande i europeiska unionens organ och program

Artikel 380

Georgien ska ha rätt att delta i alla unionsorgan som är öppna för Georgien i enlighet med de relevanta bestämmelserna om inrättande av dessa organ. Georgien ska ingå separata avtal med EU för att göra det möjligt för landet att delta i varje sådant organ, bland annat avtal om storleken på landets ekonomiska bidrag.

Artikel 381

Georgien ska ha rätt att delta i alla unionens pågående och framtida program som öppnas för Georgien i enlighet med de relevanta bestämmelserna om antagande av dessa program. Georgiens deltagande i unionens program ska ske i överensstämmelse med bestämmelserna i protokoll III till detta avtal om ett ramavtal mellan Europeiska unionen och Georgien om allmänna principer för Georgiens deltagande i unionsprogram.

Artikel 382

Parterna kommer att föra en regelbunden dialog om Georgiens deltagande i EU:s program och organ. I synnerhet ska EU underrätta Georgien om nya EU-organ och nya unionsprogram inrättas, samt om ändringar när det gäller deltagandet i unionsprogram och organ, enligt artiklarna 380 och 381 i detta avtal.

AVDELNING VII

FINANSIELLT STÖD SAMT BESTÄMMELSER OM BEDRÄGERIBEKÄMPNING OCH KONTROLL

KAPITEL 1

Finansiellt std

Artikel 383

Georgien ska erhålla finansiellt stöd genom EU:s berörda finansieringsmekanismer och finansieringsinstrument. Georgien kan också dra nytta av samarbete med Europeiska investeringsbanken (EIB), Europeiska banken för återuppbyggnad och utveckling (EBRD) och andra internationella finansinstitut. Det finansiella stödet kommer att bidra till att uppnå målen för detta avtal och kommer att tillhandahållas i enlighet med detta kapitel.

Artikel 384

Huvudprinciperna för det finansiella stödet ska anges i förordningarna för EU:s berörda finansieringsinstrument.

Artikel 385

De prioriterade områden som parterna har enats om för EU:s finansiella stöd ska anges i årliga handlingsprogram som när så är tillämpligt grundar sig på fleråriga ramar som avspeglar de överenskomna politiska prioriteringarna. De stödbelopp som fastställs i dessa program ska ta hänsyn till Georgiens behov, sektoriella kapacitet och framsteg med reformerna, särskilt inom områden som omfattas av detta avtal.

Artikel 386

För att på bästa sätt använda de tillgängliga resurserna ska parterna sträva efter att se till att EU-stödet genomförs i nära samarbete och samordning med andra givarländer, givarorganisationer och internationella finansinstitut, och i enlighet med internationella principer om biståndseffektivitet.

Artikel 387

Den rättsliga, administrativa och tekniska grunden för det finansiella stödet fastställs inom ramen för relevanta avtal mellan parterna.

Artikel 388

Associeringsrådet ska underrättas om framstegen när det gäller det finansiella stödet och om genomförandet av detta, samt om stödets inverkan på uppnåendet av målen för detta avtal. I detta syfte ska parternas berörda organ på ömsesidig och kontinuerlig basis tillhandahålla relevant information avseende övervakning och utvärdering.

Artikel 389

Parterna ska genomföra stödet i enlighet med principerna om sund ekonomisk förvaltning och samarbeta för att skydda EU:s och Georgiens ekonomiska intressen i enlighet med kapitel 2 (Bestämmelser om bedrägeribekämpning och kontroll) i denna avdelning.

KAPITEL 2

Bestmmelser om bedrgeribekmpning och kontroll

Artikel 390

Definitioner

I detta kapitel ska definitionerna i protokoll IV till detta avtal gälla.

Artikel 391

Tillämpningsområde

Detta kapitel ska vara tillämpligt på eventuella ytterligare avtal eller finansieringsinstrument som ingås mellan parterna, och eventuella andra EU-finansieringsinstrument som Georgien kan vara associerat med, utan att det påverkar tillämpningen av andra ytterligare bestämmelser som rör revisioner, kontroller på plats, inspektioner, kontroller och åtgärder mot bedrägerier, inbegripet de som vidtas av Europeiska revisionsrätten och Europeiska byrån för bedrägeribekämpning (Olaf).

Artikel 392

Åtgärder för att förebygga och bekämpa bedrägerier, korruption och all annan olaglig verksamhet

Parterna ska vidta verkningsfulla åtgärder för att förebygga och bekämpa bedrägerier, korruption och all annan olaglig verksamhet i samband med genomförandet av EU-medel, bl.a. genom ömsesidigt administrativt bistånd och ömsesidig rättslig hjälp på de områden som omfattas av detta avtal.

Artikel 393

Informationsutbyte och ytterligare operativt samarbete

1. För att säkerställa att detta kapitel genomförs på rätt sätt ska behöriga myndigheter i Georgien och EU regelbundet utbyta information, och de ska genomföra samråd när en av parterna begär detta.

2. Olaf kan komma överens med de behöriga georgiska motparterna i enlighet med Georgiens lagstiftning om ytterligare samarbete på området bedrägeribekämpning, inbegripet operativa överenskommelser med de georgiska myndigheterna.

3. När det gäller överföring och behandling av personuppgifter ska artikel 14 i avdelning III (Frihet, säkerhet och rättvisa) i detta avtal gälla.

Artikel 394

Förebyggande av bedrägerier, korruption och oegentligheter

1. Myndigheterna i EU och Georgien ska regelbundet kontrollera att de insatser som finansierats med EU-medel har genomförts korrekt. De ska vidta lämpliga åtgärder för att förebygga och åtgärda oegentligheter och bedrägeri.

2. Myndigheterna i EU och Georgien ska vidta alla lämpliga åtgärder för att förebygga och åtgärda eventuella fall av givande eller tagande av muta och förhindra intressekonflikter i alla skeden av förfarandena i samband med genomförandet av EU-medel.

3. De georgiska myndigheterna ska underrätta Europeiska kommissionen om eventuella förebyggande åtgärder som vidtagits.

4. Europeiska kommissionen ska ha rätt att erhålla bevis i enlighet med artikel 56 i rådets förordning (EG, Euratom) nr 1605/2002 av den 25 juni 2002 med budgetförordning för Europeiska gemenskapernas allmänna budget.

5. I synnerhet ska den också ha rätt att erhålla bevis på att upphandlings- och bidragsförfarandena följer principerna om insyn, likabehandling och icke-diskriminering, förhindra eventuella intressekonflikter, erbjuda garantier som är likvärdiga med internationellt godtagna normer och sörja för överensstämmelse med bestämmelserna om sund ekonomisk förvaltning.

6. I enlighet med sina egna förfaranden kommer parterna att förse varandra med all information om genomförandet av EU-medel och ska utan dröjsmål underrätta varandra om eventuella viktigare ändringar av sina förfaranden eller system.

Artikel 395

Rättsliga förfaranden, utredning och lagföring

De georgiska myndigheterna ska väcka talan, och vid behov utreda och lagföra misstänkta och faktiska fall av bedrägeri, korruption eller varje annan oegentlighet, däribland intressekonflikter, efter nationella kontroller eller EU-kontroller. När så är lämpligt får Olaf bistå de behöriga georgiska myndigheterna i denna uppgift.

Artikel 396

Kommunikation om bedrägerier, korruption och oegentligheter

1. De georgiska myndigheterna ska utan dröjsmål till Europeiska kommissionen överlämna all information som har kommit till deras kännedom och som rör faktiska fall av bedrägeri eller korruption samt ska utan dröjsmål underrätta Europeiska kommissionen om varje annan oegentlighet, inbegripet intressekonflikter, i samband med genomförandet av EU-medel. Vid misstanke om bedrägeri eller korruption ska Olaf och Europeiska kommissionen också underrättas.

2. De georgiska myndigheterna ska också rapportera om alla åtgärder som vidtas i samband med sakuppgifter som anmäls i enlighet med denna artikel. Om det inte föreligger några fall av bedrägeri, korruption eller andra oegentligheter att rapportera ska de georgiska myndigheterna underrätta Europeiska kommissionen efter utgången av varje kalenderår.

Artikel 397

Revision

1. Europeiska kommissionen och Europeiska revisionsrätten har rätt att undersöka om alla utgifter i samband med genomförandet av EU-medel har varit lagliga och korrekta och om den ekonomiska förvaltningen varit sund.

2. Revisioner ska utföras på grundval av både åtaganden och betalningar. De ska grunda sig på räkenskapshandlingar och om nödvändigt utföras på plats i lokalerna hos enheter som förvaltar eller deltar i genomförandet av EU-medel. Revisionerna får utföras innan räkenskaperna för räkenskapsåret i fråga avslutas och under en period av fem år från den dag då slutbetalningen gjordes.

3. Europeiska kommissionens inspektörer eller andra personer som bemyndigats av Europeiska kommissionen eller Europeiska revisionsrätten får utföra dokumentkontroller eller kontroller på plats och revisioner i lokalerna hos enheter som förvaltar eller deltar i genomförandet av EU-medel och hos deras underleverantörer i Georgien.

4. Europeiska kommissionens inspektörer eller andra personer som bemyndigats av Europeiska kommissionen eller Europeiska revisionsrätten ska få tillfredsställande tillgång till anläggningar, arbeten och dokument, också i elektronisk form, för att genomföra sådana revisioner. Alla offentliga institutioner i Georgien bör underrättas om denna rätt till tillträde och den bör uttryckligen anges i de avtal som ingås för att genomföra de instrument som det hänvisas till i detta avtal.

5. De kontroller och revisioner som beskrivs ovan är tillämpliga på alla uppdragstagare och underleverantörer som har mottagit EU-medel. När de utför sina uppgifter ska Europeiska revisionsrätten och de georgiska revisionsorganen samarbeta i en anda av förtroende och samtidigt bevara sitt oberoende.

Artikel 398

Kontroller på plats

1. Inom ramen för detta avtal ska Olaf bemyndigas att genomföra kontroller och inspektioner på platsen för att skydda EU:s finansiella intressen i enlighet med bestämmelserna i rådets förordning (EG, Euratom) nr 2185/96 av den 11 november 1996 om de kontroller och inspektioner på platsen som kommissionen utför för att skydda Europeiska gemenskapernas finansiella intressen mot bedrägerier och andra oegentligheter.

2. Kontrollerna och inspektionerna på platsen ska förberedas och genomföras av Olaf i nära samarbete med de behöriga myndigheterna i Georgien med beaktande av relevant georgisk lagstiftning.

3. De georgiska myndigheterna ska i god tid underrättas om föremålet för, syftet med och den rättsliga grunden för kontrollerna och inspektionerna, så att de kan lämna all den hjälp som behövs. För detta ändamål får tjänstemän från behöriga georgiska myndigheter delta i kontroller och inspektioner på plats.

4. Om de berörda georgiska myndigheterna anmäler sitt intresse ska kontrollerna och inspektionerna på plats utföras gemensamt av Olaf och de georgiska myndigheterna.

5. Om en ekonomisk aktör motsätter sig en kontroll eller en inspektion på plats, ska de georgiska myndigheterna, inom ramen för sin nationella lagstiftning, lämna Olaf erforderligt bistånd så att den kan genomföra den kontroll eller inspektion på plats som den blivit ålagd att göra.

Artikel 399

Administrativa åtgärder och påföljder

Utan att det påverkar tillämpningen av Georgiens lagstiftning får Europeiska kommissionen tillgripa administrativa åtgärder och påföljder i enlighet med rådets förordning (EG, Euratom) nr 1605/2002 och kommissionens förordning (EG, Euratom) nr 2342/2002 av den 23 december 2002 om genomförandebestämmelser för rådets förordning (EG, Euratom) nr 1605/2002 med budgetförordning för Europeiska gemenskapernas allmänna budget samt i enlighet med rådets förordning (EG, Euratom) nr 2988/95 av den 18 december 1995 om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen.

Artikel 400

Återkrav

1. De georgiska myndigheterna ska vidta alla lämpliga åtgärder för att genomföra de bestämmelser som nämns nedan rörande återkrav av EU-medel som felaktigt betalats ut till det statliga finansieringsorganet.

2. Om de georgiska myndigheterna har anförtrotts att genomföra EU-medel har Europeiska kommissionen rätt att återkräva EU-medel som utbetalats felaktigt, särskilt genom finansiella korrigeringar. Europeiska kommissionen ska ta hänsyn till de åtgärder som de georgiska myndigheterna har vidtagit för att förhindra att de berörda EU-medlen går förlorade.

3. Europeiska kommissionen ska samråda med Georgien i frågan innan den fattar något beslut om återkrav. Tvister om återkrav kommer att diskuteras i associeringsrådet.

4. Om Europeiska kommissionen genomför EU-medel direkt eller indirekt genom att anförtro tredje parter uppgifter för genomförande av budgeten, ska beslut, som Europeiska kommissionen fattar inom tillämpningsområdet för denna avdelning och som medför betalningsskyldighet för andra än stater, vara verkställbara i Georgien i överensstämmelse med följande principer:

a) Verkställigheten ska styras av de civilprocessrättsliga regler som är i kraft i Georgien. Beslutet om att verkställighet ska ske ska bifogas Europeiska kommissionens beslut utan andra formaliteter än en verifiering av beslutets äkthet utförd av den nationella myndighet som Georgiens regering ska utse för detta ändamål och om vilken den ska underrätta Europeiska kommissionen och Europeiska unionens domstol.

b) När dessa formaliteter har uppfyllts på begäran av den berörda parten, får denna inleda ett verkställighetsförfarande i enlighet med georgisk lagstiftning genom att vända sig direkt till den behöriga myndigheten.

c) Verkställigheten får skjutas upp endast genom avgörande av Europeiska unionens domstol. Domstolarna i Georgien ska dock vara behöriga att pröva klagomål om att verkställigheten inte genomförts korrekt.

5. De myndigheter som Georgiens regering har utsett ska utfärda beslutet om att verkställighet ska ske utan annan kontroll än verifiering av aktens äkthet. Verkställigheten ska ske i enlighet med de civilprocessrättsliga regler som gäller i Georgien. Europeiska unionens domstol ska ansvara för kontrollen av att de berörda EU-myndigheternas beslut om att verkställighet ska ske är lagligt.

6. Domar som Europeiska unionens domstol utfärdar på grundval av en skiljedomsklausul i ett avtal inom ramen för detta kapitel ska vara verkställbara på samma villkor.

Artikel 401

Konfidentialitet

Upplysningar som meddelats eller erhållits i enlighet med detta kapitel, oavsett form, ska omfattas av tystnadsplikt och ges samma skydd som motsvarande upplysningar har enligt georgisk lagstiftning, samt enligt de motsvarande bestämmelser som är tillämpliga på EU-institutionerna. Upplysningarna får endast överlämnas till personer inom EU-institutionerna, i medlemsstaterna eller i Georgien som i kraft av sin befattning ska ha vetskap om dem, och de får inte användas i andra syften än för att säkerställa ett effektivt skydd av parternas finansiella intressen.

Artikel 402

Tillnärmning av lagstiftning

Georgien kommer att närma sin lagstiftning till de EU-akter och internationella instrument som avses i bilaga XXXIV till detta avtal i enlighet med bestämmelserna i den bilagan.

AVDELNING VIII

INSTITUTIONELLA OCH ALLMÄNNA BESTÄMMELSER SAMT SLUTBESTÄMMELSER

KAPITEL 1

Institutionell ram

Artikel 403

Den politiska och strategiska dialogen mellan parterna, inbegripet om frågor som rör sektorssamarbetet, kan ske på alla nivåer. En periodisk strategisk dialog på hög nivå ska föras inom det associeringsråd som inrättas i artikel 404 och, efter överenskommelse, inom ramen för regelbundna möten mellan företrädare för båda parter på ministernivå.

Associeringsråd

Artikel 404

1. Härmed inrättas ett associeringsråd. Det ska övervaka och kontrollera tillämpningen och genomförandet av detta avtal samt periodiskt se över hur detta avtal fungerar mot bakgrund av dess mål.

2. Associeringsrådet ska regelbundet sammanträda på ministernivå, åtminstone en gång per år, och när omständigheterna så kräver. Associeringsrådet får sammanträda i alla konstellationer, efter överenskommelse.

3. Förutom att övervaka och kontrollera tillämpningen och genomförandet av detta avtal ska associeringsrådet undersöka alla viktiga frågor som uppstår inom ramen för detta avtal och övriga bilaterala och internationella frågor av ömsesidigt intresse.

Artikel 405

1. Associeringsrådet ska bestå av medlemmar av Europeiska unionens råd och ledamöter av Europeiska kommissionen, å ena sidan, och ledamöter av den georgiska regeringen, å andra sidan.

2. Associeringsrådet ska självt fastställa sin arbetsordning.

3. Ordförandeskapet i associeringsrådet ska växelvis innehas av en företrädare för unionen och en företrädare för Georgien.

4. Vid behov och efter överenskommelse får företrädare för andra organ inom parterna delta som observatörer i associeringsrådets arbete.

Artikel 406

1. För att målen i detta avtal ska uppnås ska associeringsrådet ha befogenhet att fatta beslut inom avtalets tillämpningsområde. Besluten ska vara bindande för parterna och dessa ska vidta lämpliga åtgärder, om nödvändigt också åtgärder av organ som inrättats inom ramen för detta avtal, i linje med bestämmelser i detta avtal för att genomföra de beslut som fattats. Associeringsrådet får även avge rekommendationer. Det ska anta sina beslut och rekommendationer genom överenskommelse mellan parterna, vid behov efter det att parternas respektive interna förfaranden har slutförts.

2. I enlighet med det mål om ett gradvis närmande av Georgiens lagstiftning till EU:s lagstiftning som uppställts i detta avtal kommer associeringsrådet att vara ett forum för utbyte av information om valda rättsakter i Europeiska unionens och Georgiens lagstiftning, såväl sådana som håller på att utarbetas som sådana som är i kraft, och om åtgärder för genomförande, verkställande och efterlevnad.

3. I enlighet med punkt 1 i denna artikel ska associeringsrådet ha befogenhet att uppdatera eller ändra bilagorna till detta avtal, utan att det påverkar tillämpningen av de särskilda bestämmelserna i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal.

Associeringskommitté

Artikel 407

1. Härmed inrättas en associeringskommitté. Den ska biträda associeringsrådet vid fullgörandet av dess uppgifter och utövandet av dess funktioner.

2. Associeringskommittén ska bestå av företrädare för parterna, i princip på högre tjänstemannanivå.

3. Ordförandeskapet i associeringskommittén ska växelvis innehas av en företrädare för EU och en företrädare för Georgien.

Artikel 408

1. Associeringsrådet ska i sin arbetsordning fastställa associeringskommitténs uppgifter och funktionssätt, som bland annat ska bestå i att förbereda associeringsrådets möten. Associeringskommittén ska sammanträda minst en gång om året och när parterna är överens om att omständigheterna så kräver.

2. Associeringsrådet får delegera vilken som helst av sina befogenheter till associeringskommittén, inbegripet befogenheten att fatta bindande beslut.

3. Associeringskommittén ska ha befogenhet att anta beslut i de fall som anges i detta avtal och inom områden där associeringsrådet har delegerat befogenheter till den i enlighet med artikel 406.1 i detta avtal. Dessa beslut ska vara bindande för parterna, som ska vidta lämpliga åtgärder för att genomföra dem. Associeringskommittén ska anta sina beslut genom överenskommelse mellan parterna, med hänsyn till deras respektive interna förfaranden.

4. Associeringskommittén ska sammanträda i en särskild konstellation för att hantera alla frågor som har samband med avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal. Associeringskommittén ska sammanträda i denna konstellation minst en gång per år.

Artikel 409

Särskilda kommittéer, underkommittéer och organ

1. Associeringskommittén ska bistås av de underkommittéer som inrättas inom ramen för detta avtal.

2. Associeringsrådet får besluta att inrätta särskilda kommittéer eller organ inom särskilda områden som är nödvändiga för genomförandet av detta avtal, och ska fastställa sådana särskilda kommittéers eller organs sammansättning, uppgifter och funktionssätt. Dessutom får sådana särskilda kommittéer eller organ föra diskussioner om frågor som de anser vara relevanta utan att det påverkar någon av de särskilda bestämmelserna i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal.

3. Associeringskommittén får också inrätta underkommittéer, bland annat för att bedöma de framsteg som gjorts i de regelbundna dialoger som avses i avdelning V (Ekonomiskt samarbete) och avdelning VI (Andra samarbetsområden) i detta avtal.

4. Underkommittéerna ska ha befogenhet att fatta beslut i de fall som anges i detta avtal. De ska regelbundet och efter behov rapportera om sin verksamhet till associeringskommittén.

5. De underkommittéer som inrättas inom ramen för avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal ska underrätta associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor enligt artikel 408.4 i detta avtal om datumet och dagordningen för sina sammanträden i tillräckligt god tid före sammanträdena. De ska rapportera om sin verksamhet vid varje reguljärt sammanträde i associeringskommittén i dess konstellation för handelsfrågor.

6. Förekomsten av en eller flera underkommittéer ska inte utgöra ett hinder för någondera parten att ta upp en fråga direkt med associeringskommittén, också i dess konstellation för handelsfrågor.

Parlamentarisk associeringskommitté

Artikel 410

1. Härmed inrättas en parlamentarisk associeringskommitté. Den ska vara ett forum för ledamöter av Europaparlamentet och Georgiens parlament där de kan mötas och utbyta åsikter. Den ska sammanträda med de intervall som den själv bestämmer.

2. Den parlamentariska associeringskommittén ska bestå av ledamöter av Europaparlamentet, å ena sidan, och ledamöter av Georgiens parlament, å andra sidan.

3. Den parlamentariska associeringskommittén ska själv fastställa sin arbetsordning.

4. Ordförandeskapet i den parlamentariska associeringskommittén ska innehas växelvis av en företrädare för Europaparlamentet och en företrädare för Georgiens parlament, i enlighet med de bestämmelser som fastställs i kommitténs arbetsordning.

Artikel 411

1. Den parlamentariska associeringskommittén får begära relevanta upplysningar om avtalets genomförande från associeringsrådet, som då ska tillhandahålla den parlamentariska associeringskommittén dessa upplysningar.

2. Den parlamentariska associeringskommittén ska informeras om associeringsrådets beslut och rekommendationer.

3. Den parlamentariska associeringskommittén får utfärda rekommendationer till associeringsrådet.

4. Den parlamentariska associeringskommittén får inrätta underkommittéer.

Plattform för det civila samhället

Artikel 412

1. Parterna ska också främja regelbundna möten med företrädare för sina civila samhällen, i syfte att hålla dem informerade om och inhämta deras synpunkter när det gäller genomförandet av detta avtal.

2. Härmed inrättas en plattform för det civila samhället i EU och Georgien. Den ska vara ett forum för möten och åsiktsutbyte mellan, och bestå av, företrädare för det civila samhället i EU, däribland ledamöter i Europeiska ekonomiska och sociala kommittén, och företrädare för det civila samhället i Georgien, däribland företrädare för den nationella plattformen i forumet för det civila samhället inom det östliga partnerskapet. Den ska sammanträda med de intervall som den själv bestämmer.

3. Plattformen för det civila samhället ska själv fastställa sin arbetsordning.

4. Ordförandeskapet i plattformen för det civila samhället ska växelvis innehas av en företrädare för Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och företrädare för det civila samhället i Georgien, i enlighet med de bestämmelser som fastställs i plattformens arbetsordning.

Artikel 413

1. Plattformen för det civila samhället ska informeras om associeringsrådets beslut och rekommendationer.

2. Plattformen för det civila samhället får utfärda rekommendationer till associeringsrådet.

3. Associeringskommittén och den parlamentariska associeringskommittén ska anordna regelbundna kontakter med företrädare för plattformen för det civila samhället för att inhämta deras åsikter om uppnåendet av målen för detta avtal.

KAPITEL 2

Allmnna bestmmelser och slutbestmmelser

Artikel 414

Tillgång till domstolar och administrativa organ

Inom ramen för detta avtal åtar sig parterna att se till att fysiska och juridiska personer från den andra parten, utan diskriminering i förhållande till de egna medborgarna, har tillgång till parternas behöriga domstolar och administrativa organ för att kunna försvara sina personliga rättigheter och sin äganderätt.

Artikel 415

Undantag i säkerhetssyfte

Inget i detta avtal ska hindra en part från att vidta åtgärder som

a) den anser nödvändiga för att hindra att upplysningar som kan skada dess väsentliga säkerhetsintressen utlämnas,

b) rör produktion av eller handel med vapen, ammunition eller krigsmateriel eller rör forskning, utveckling eller produktion som är oumbärlig för försvarsändamål, förutsatt att åtgärderna inte försämrar konkurrensvillkoren för produkter som inte är avsedda för särskilda militära ändamål,

c) den anser väsentliga för sin egen säkerhet i händelse av allvarliga inre störningar som påverkar upprätthållandet av lag och ordning, under krig eller allvarlig internationell spänning som utgör ett krigshot, eller för fullgörandet av skyldigheter som den har påtagit sig i syfte att upprätthålla fred och internationell säkerhet.

Artikel 416

Icke-diskriminering

1. På de områden som omfattas av detta avtal och utan att det påverkar tillämpningen av någon specialbestämmelse i detta

a) får de förfaranden som Georgien tillämpar med avseende på EU eller medlemsstaterna inte ge upphov till att medlemsstaterna, deras medborgare eller företag diskrimineras,

b) får de förfaranden som EU eller medlemsstaterna tillämpar med avseende på Georgien inte ge upphov till att georgiska medborgare eller företag diskrimineras.

2. Punkt 1 ska inte påverka parternas rätt att tillämpa relevanta bestämmelser i sin skattelagstiftning på skattebetalare som har olika bostadsort.

Artikel 417

Gradvis tillnärmning

Georgien ska gradvis närma sin lagstiftning till EU-lagstiftningen i enlighet med bilagorna till detta avtal, på grundval av de åtaganden som anges i detta avtal och i enlighet med bestämmelserna i dessa bilagor. Denna bestämmelse ska inte påverka tillämpningen av eventuella särskilda principer och skyldigheter avseende tillnärmning enligt avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal.

Artikel 418

Dynamisk tillnärmning

I linje med målet att gradvis närma Georgiens lagstiftning till EU-lagstiftningen ska associeringsrådet periodiskt revidera och uppdatera bilagorna till detta avtal, bland annat för att avspegla utvecklingen hos EU-lagstiftningen och de tillämpliga normer som fastställts i internationella instrument som parterna anser vara relevanta, och när så är lämpligt efter det att parternas respektive interna förfaranden har slutförts. Denna bestämmelse ska inte påverka tillämpningen av eventuella särskilda bestämmelser i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal.

Artikel 419

Övervakning av tillnärmningen

1. Med övervakning avses en fortlöpande bedömning av framstegen med att genomföra och verkställa de åtgärder som omfattas av detta avtal.

2. Övervakningen ska inbegripa bedömningar av EU av den georgiska lagstiftningens närmande till EU-lagstiftningen i enlighet med detta avtal, inbegripet aspekter av genomförandet och verkställandet. Dessa bedömningar kan göras av EU på egen hand och på eget initiativ i enlighet med avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal, av EU efter överenskommelse med Georgien, eller gemensamt av parterna. För att underlätta bedömningsprocessen ska Georgien rapportera till EU om framstegen när det gäller tillnärmningen, när så är lämpligt före utgången av de övergångsperioder som anges i detta avtal vad gäller EU-rättsakterna. Vid rapporteringen och bedömningen, bland annat när det gäller fastställandet av metoder för bedömningarna och hur ofta dessa ska göras, ska hänsyn tas till särskilda förfaranden som fastställs i detta avtal eller i beslut av de institutionella organ som inrättas genom detta avtal.

3. Övervakningen får inbegripa kontroller på plats, med medverkan av EU:s institutioner, organ och byråer, icke-statliga organ, tillsynsmyndigheter, oberoende experter och andra vid behov.

4. Resultaten av övervakningen, inbegripet de bedömningar av tillnärmningen som avses i punkt 2 i denna artikel, ska diskuteras i alla relevanta organ som inrättats enligt detta avtal. Sådana organ får anta gemensamma rekommendationer, som ska föreläggas associeringsrådet.

5. Om parterna är överens om att de nödvändiga åtgärder som omfattas av avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal har genomförts och håller på att verkställas, ska associeringsrådet, i enlighet med de befogenheter som det tilldelas i artiklarna 406 och 408 i detta avtal, besluta om ytterligare öppning av marknaderna när så föreskrivs i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal.

6. En gemensam rekommendation enligt punkt 4 i denna artikel som föreläggs associeringsrådet, eller avsaknad av enighet om en sådan rekommendation, ska inte vara föremål för tvistlösning enligt definitionen i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal. Ett beslut som fattas av det berörda institutionella organet, eller avsaknad av ett sådant beslut, ska inte vara föremål för tvistlösning enligt definitionen i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal.

Artikel 420

Fullgörande av skyldigheter

1. Parterna ska vidta alla generella eller särskilda åtgärder som krävs för att de ska fullgöra sina skyldigheter enligt detta avtal. De ska se till att de mål som uppställs i detta avtal uppnås.

2. Parterna är överens om att, på begäran av endera parten, snarast via lämpliga kanaler diskutera varje fråga om avtalets tolkning, genomförande eller tillämpning i god tro och andra relevanta aspekter av förbindelserna mellan sig.

3. Parterna ska till associeringsrådet hänskjuta eventuella tvister i samband med tolkningen, genomförandet eller tillämpningen i god tro av detta avtal i enlighet med artikel 421. Associeringsrådet får bilägga en tvist genom ett bindande beslut.

Artikel 421

Tvistlösning

1. Vid tvister mellan parterna om avtalets tolkning, genomförande eller tillämpning i god tro ska endera parten inge en formell begäran till den andra parten och associeringsrådet om att den fråga tvisten gäller ska lösas. Genom undantag ska tvister som rör tolkningen, genomförandet eller tillämpningen i god tro av avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal uteslutande regleras av kapitel 14 (Tvistlösning) i den avdelningen.

2. Parterna ska sträva efter att lösa tvisten genom att inleda samråd i god tro i associeringsrådet och övriga relevanta organ enligt artiklarna 407 och 409 i detta avtal, i syfte att så snart som möjligt nå en för båda parterna godtagbar lösning.

3. Parterna ska förse associeringsrådet och övriga relevanta organ med alla upplysningar som krävs för att grundligt undersöka situationen.

4. Så länge som en tvist inte är löst ska den diskuteras vid varje sammanträde i associeringsrådet. En tvist ska anses vara löst när associeringsrådet har fattat ett bindande beslut om att lösa frågan i enlighet med artikel 420.3 i detta avtal eller när det har förklarat att tvisten är slut. Samråd om en tvist kan också genomföras vid vilket som helst av de sammanträden som hålls av associeringskommittén eller något annat relevant organ som inrättats på grundval av artiklarna 407 och 409 i detta avtal, efter överenskommelse mellan parterna eller på begäran av någon av parterna. Samråd får också äga rum i skriftlig form.

5. All information som lämnas ut under samrådet ska betraktas som konfidentiell.

Artikel 422

Lämpliga åtgärder om skyldigheter inte fullgörs

1. En part får vidta lämpliga åtgärder om den berörda frågan inte har lösts inom tre månader efter dagen för anmälan av en formell begäran om tvistlösning enligt artikel 421 i detta avtal och om den klagande parten fortfarande anser att den andra parten inte har fullgjort en skyldighet enligt detta avtal. Kravet på en samrådsperiod på tre månader kan upphävas efter överenskommelse mellan parterna och ska inte tillämpas på de undantagsfall som anges i punkt 3 i denna artikel.

2. Vid valet av lämpliga åtgärder ska i första hand sådana åtgärder väljas som stör avtalets funktion så lite som möjligt. Utom i de fall som beskrivs i punkt 3 i denna artikel får sådana åtgärder inte inbegripa det tillfälliga upphävandet av någon av de rättigheter eller skyldigheter som föreskrivs enligt de bestämmelser i detta avtal som anges i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor). De åtgärder som vidtas enligt punkt 1 i denna artikel ska omedelbart anmälas till associeringsrådet och vara föremål för samråd i enlighet med artikel 420.2 i detta avtal och för tvistlösning i enlighet med artiklarna 420.3 och 421 i detta avtal.

3. De undantag som avses i punkterna 1 och 2 i denna artikel ska röra

a) en uppsägning av detta avtal som inte sanktioneras av de allmänna bestämmelserna i internationell rätt, eller

b) en överträdelse från den andra partens sida av någon av de väsentliga delar i avtalet som anges i artikel 2 i avdelning I (Allmänna principer) i detta avtal.

Artikel 423

Förhållande till andra avtal

1. Härmed upphävs avtalet om partnerskap och samarbete mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater, å ena sidan, och Georgien, å andra sidan, som undertecknades i Luxemburg den 22 april 1996 och trädde i kraft den 1 juli 1999.

2. Detta avtal ersätter det avtal som avses i punkt 1. Hänvisningar till det avtalet i alla andra avtal mellan parterna ska anses som hänvisningar till det här avtalet.

3. Detta avtal ersätter avtalet mellan Europeiska unionen och Georgien om skydd av geografiska beteckningar för jordbruksprodukter och livsmedel, vilket undertecknades i Bryssel den 14 juli 2011 och trädde i kraft den 1 april 2012.

Artikel 424

1. Detta avtal ska inte påverka de rättigheter som fysiska och juridiska personer garanteras genom befintliga avtal mellan en eller flera medlemsstater, å ena sidan, och Georgien, å andra sidan, förrän likvärdiga rättigheter för dessa har uppnåtts enligt detta avtal.

2. Befintliga avtal på de särskilda samarbetsområden som omfattas av det här avtalet ska anses utgöra en del av de samlade bilaterala förbindelserna enligt det här avtalet och en del av en gemensam institutionell ram.

Artikel 425

1. Parterna får komplettera detta avtal genom att ingå särskilda avtal på de områden som faller inom ramen för avtalet. Sådana särskilda avtal ska utgöra en integrerad del av de samlade bilaterala förbindelserna enligt det här avtalet och en del av en gemensam institutionell ram.

2. Utan att det påverkar tillämpningen av de relevanta bestämmelserna i fördraget om Europeiska unionen och fördraget om Europeiska unionens funktionssätt får varken detta avtal eller någon åtgärd som vidtas inom ramen för detta avtal påverka medlemsstaternas befogenheter att genomföra bilateralt samarbete med Georgien eller att, i förekommande fall, ingå nya samarbetsavtal med Georgien.

Artikel 426

Bilagor och protokoll

Bilagorna och protokollen till detta avtal utgör en integrerad del av detta.

Artikel 427

Varaktighet

1. Detta avtal ingås på obestämd tid.

2. Endera parten får säga upp avtalet genom en anmälan till den andra parten. Avtalet ska upphöra att gälla sex månader efter dagen för mottagande av en sådan anmälan.

Artikel 428

Definition av parterna

I detta avtal avses med *parter* EU eller dess medlemsstater, eller EU och dess medlemsstater, i enlighet med deras respektive befogenheter enligt fördraget om Europeiska unionen och fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, och när så är lämpligt avses Euratom, i enlighet med dess befogenheter enligt fördraget om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen, å ena sidan, och Georgien, å andra sidan.

Artikel 429

Territoriell tillämpning

1. Detta avtal ska tillämpas, å ena sidan, på de territorier där fördraget om Europeiska unionen, fördraget om Europeiska unionens funktionssätt och fördraget om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen är tillämpliga och i enlighet med de villkor som fastställs i dessa fördrag och, å andra sidan, på Georgiens territorium.

2. Tillämpningen av detta avtal, eller av dess avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor), på de georgiska regionerna Abchazien och Tskhnivali-regionen/Sydossetien, över vilka Georgiens regering inte utövar den faktiska kontrollen, ska börja när Georgien har säkerställt att detta avtal, eller dess avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor), genomförs och verkställs fullt ut på hela sitt territorium.

3. Associeringsrådet ska anta ett beslut om när det har säkerställts att detta avtal, eller dess avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor), genomförs och verkställs fullt ut på hela Georgiens territorium.

4. Om en part anser att det inte längre är säkerställt att detta avtal, eller dess avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor), genomförs och verkställs fullt ut i de georgiska regioner som anges i punkt 2 i denna artikel, får den parten begära att associeringsrådet omprövar den fortsatta tillämpningen av detta avtal, eller av dess avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor), på de berörda regionerna. Associeringsrådet ska granska situationen och anta ett beslut om den fortsatta tillämpningen av detta avtal, eller av dess avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor), inom tre månader från det att begäran framställts. Om associeringsrådet inte antagit något beslut inom tre månader från det att begäran framställts ska tillämpningen av detta avtal, eller av dess avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor), på de berörda regionerna tillfälligt avbrytas till dess att associeringsrådet antar ett beslut.

5. Associeringsrådets beslut enligt denna artikel om tillämpningen av avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal ska omfatta hela den avdelningen och kan inte endast omfatta delar av den avdelningen.

Artikel 430

Depositarie för avtalet

Generalsekretariatet för Europeiska unionens råd ska vara depositarie för detta avtal.

Artikel 431

Ikraftträdande och provisorisk tillämpning

1. Parterna ska ratificera eller godkänna detta avtal i enlighet med sina egna förfaranden. Ratificerings- eller godkännandeinstrumenten ska deponeras hos generalsekretariatet för Europeiska unionens råd.

2. Detta avtal träder i kraft den första dagen i den andra månaden efter den dag då det sista ratificerings- eller godkännandeinstrumentet har deponerats.

3. Trots vad som sägs i punkt 2 i denna artikel är unionen och Georgien överens om att provisoriskt tillämpa de delar av detta avtal som unionen fastställt, i enlighet med punkt 4 i denna artikel och i enlighet med deras respektive tillämpliga interna förfaranden och lagstiftning.

4. Den provisoriska tillämpningen får verkan från och med den första dagen i den andra månad som följer på den dag då depositarien för detta avtal mottar följande:

a) Unionens anmälan om att de förfaranden som är nödvändiga för detta ändamål har slutförts med angivande av vilka delar av detta avtal som ska tillämpas provisoriskt.

b) Georgiens ratificeringsinstrument som deponerats i enlighet med landets förfaranden och tillämplig lagstiftning.

5. I de relevanta bestämmelserna i detta avtal, inbegripet dess respektive bilagor och protokoll, ska alla hänvisningar i sådana bestämmelser till "dagen för detta avtals ikraftträdande" anses vara hänvisningar till "den dag från och med vilken detta avtal tillämpas provisoriskt" i enlighet med punkt 3 i denna artikel.

6. Under den period då avtalet tillämpas provisoriskt ska de bestämmelser i det avtal om partnerskap och samarbete mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater, å ena sidan, och Georgien, å andra sidan, som undertecknades i Luxemburg den 22 april 1996 och trädde i kraft den 1 juli 1999, som inte omfattas av den provisoriska tillämpningen av detta avtal, fortsätta att gälla.

7. Endera parten får genom skriftlig anmälan meddela depositarien för detta avtal sin avsikt att avbryta den provisoriska tillämpningen av detta avtal. Upphävandet av den provisoriska tillämpningen får verkan sex månader efter det att depositarien för detta avtal mottagit anmälan.

Artikel 432

Giltiga texter

Detta avtal ska upprättas i två exemplar på bulgariska, danska, engelska, estniska, finska, franska, grekiska, italienska, kroatiska, lettiska, litauiska, maltesiska, nederländska, polska, portugisiska, rumänska, slovakiska, slovenska, spanska, svenska, tjeckiska, tyska, ungerska och georgiska, vilka alla texter är lika giltiga.

TILL BEVIS HÄRPÅ, har undertecknade, därtill vederbörligen bemyndigade, undertecknat detta avtal.

BILAGA XIV

FÖRTECKNING ÖVER FÖRBEHÅLL SOM GÄLLER ETABLERING; FÖRTECKNING ÖVER ÅTAGANDEN I FRÅGA OM GRÄNSÖVERSKRIDANDE TILLHANDAHÅLLANDE AV TJÄNSTER; FÖRTECKNING ÖVER FÖRBEHÅLL FÖR NYCKELPERSONAL, PRAKTIKANTER MED AKADEMISK EXAMEN OCH SÄLJARE AV FÖRETAGSTJÄNSTER; FÖRTECKNING ÖVER FÖRBEHÅLL FÖR TJÄNSTELEVERANTÖRER SOM TILLHANDAHÅLLER TJÄNSTER PÅ KONTRAKTSBASIS OCH OBEROENDE YRKESUTÖVARE

Unionen

1. Förteckning över förbehåll som gäller etablering: Bilaga XIV-A
2. Förteckning över åtaganden i fråga om gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster: Bilaga XIV-B
3. Förteckning över förbehåll för nyckelpersonal, praktikanter med akademisk examen och säljare av företagstjänster: Bilaga XIV-C
4. Förteckning över förbehåll för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis och oberoende yrkesutövare: Bilaga XIV-D

Georgien

5. Förteckning över förbehåll som gäller etablering: Bilaga XIV-E
6. Förteckning över åtaganden i fråga om gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster: Bilaga XIV-F
7. Förteckning över förbehåll för nyckelpersonal, praktikanter med akademisk examen och säljare av företagstjänster: Bilaga XIV-G
8. Förteckning över förbehåll för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis och oberoende yrkesutövare: Bilaga XIV-H

Följande förkortningar används i bilagorna XIV-A, XIV-B, XIV-C och XIV-D:

AT	Österrike
BE	Belgien
BG	Bulgarien
CY	Cypern
CZ	Tjeckien
DE	Tyskland
DK	Danmark
EU	Europeiska unionen, inklusive samtliga medlemsstater
ES	Spanien
EE	Estland
FI	Finland
FR	Frankrike
EL	Grekland
HR	Kroatien
HU	Ungern
IE	Irland
IT	Italien
LV	Lettland

LT	Litauen
LU	Luxemburg
MT	Malta
NL	Nederländerna
PL	Polen
PT	Portugal
RO	Rumänien
SK	Slovakien
SI	Slovenien
SE	Sverige
UK	Förenade kungariket

Följande förkortning används i bilagorna XIV-E, XIV-F, XIV-G och XIV-H:

GE	Georgien

BILAGA XIV-A

FÖRTECKNING ÖVER FÖRBEHÅLL SOM GÄLLER ETABLERING (UNIONEN)

1. I nedanstående förteckning över förbehåll anges de näringsverksamheter där förbehåll i fråga om nationell behandling eller behandling som mest gynnad nation av unionen enligt artikel 79.2 i detta avtal gäller för företag och företagare i Georgien.

   Förteckningen består av följande:

   a) En förteckning över horisontella förbehåll som gäller alla sektorer eller undersektorer.

   b) En förteckning över sektors- eller undersektorsspecifika förbehåll med angivelse av den berörda sektorn eller undersektorn tillsammans med de förbehåll som gäller.

   Ett förbehåll som gäller en verksamhet som inte liberaliserats (obundet) uttrycks på följande sätt: "Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation".

   Om ett förbehåll enligt a eller b endast innehåller medlemsstatsspecifika förbehåll fullgör de medlemsstater som inte anges där åtagandena enligt artikel 79.2 i detta avtal för sektorn utan förbehåll (avsaknaden av medlemsstatsspecifika förbehåll för en viss sektor påverkar inte eventuella tillämpliga horisontella förbehåll eller sektorsspecifika förbehåll som gäller hela EU).

2. I enlighet med artikel 76.3 i detta avtal innehåller denna förteckning inte åtgärder rörande subventioner som parterna beviljat.

3. De rättigheter och skyldigheter som följer av förteckningen nedan ska inte ha någon direkt (*self-executing*) effekt och ger alltså inte fysiska eller juridiska personer några direkta rättigheter.

4. I enlighet med artikel 79 i detta avtal förtecknas inte icke-diskriminerande krav, till exempel sådana som gäller juridisk form eller skyldigheten att skaffa licens eller tillstånd och som gäller för alla leverantörer som är verksamma inom territoriet utan åtskillnad på grund av nationalitet, bosättning eller likvärdiga kriterier, i denna bilaga eftersom de inte påverkas av avtalet.

5. Om unionen har ett förbehåll som kräver att en tjänsteleverantör är medborgare, permanent bosatt eller bosatt i dess territorium som ett villkor för tillhandahållandet av en tjänst på dess territorium, ska ett förbehåll som förtecknas i bilaga XIV-C till detta avtal fungera som förbehåll för etableringen enligt denna bilaga, i den utsträckning det är tillämpligt.

Horisontella förbehåll

Allmännyttiga tjänster

EU: Näringsverksamhet som betraktas som allmännyttiga tjänster på nationell eller lokal nivå kan omfattas av offentliga monopol eller ensamrätt för privata operatörer ([1]).

Typer av etablering

EU: Behandling som beviljats dotterbolag (till georgiska bolag) som stiftats enligt en medlemsstats lag och har sitt säte, sin centrala förvaltning eller sin huvudsakliga verksamhet i unionen utsträcks inte till att omfatta ett georgiskt bolags filialer eller agenturer i en medlemsstat. ([2])

AT: Verkställande direktörer för filialer av juridiska personer ska vara bosatta i Österrike. Fysiska personer inom en juridisk person eller en filial som har ansvar för att den österrikiska handelslagen (*Handelsgesetzbuch*) följs ska ha sin hemvist i Österrike.

EE: Minst hälften av styrelsemedlemmarna ska vara bosatta i EU.

([1]) Allmännyttiga tjänster förekommer i sektorer såsom närstående vetenskapliga och tekniska konsulttjänster, FoU-tjänster inom samhällsvetenskap och humaniora, tekniska provningar och analyser, miljötjänster, hälsovård, transporttjänster och transportrelaterade tjänster. Ensamrätt på sådana tjänster beviljas ofta privata aktörer, till exempel aktörer som har koncessioner från offentliga myndigheter och omfattas av särskilda skyldigheter att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster. Eftersom allmännyttiga tjänster ofta förekommer även på en nivå under den centrala, är det inte lämpligt att göra någon detaljerad och uttömmande sektorspecifik förteckning. Detta förbehåll gäller inte telekommunikation och databehandlingstjänster och andra datorrelaterade tjänster.

([2]) I enlighet med artikel 54 fördraget om Europeiska unionens funktionssätt betraktas dessa dotterbolag som juridiska personer i EU. I den mån de har en kontinuerlig och verklig anknytning till EU:s ekonomi omfattas de av unionens inre marknad, vilket bland annat ger dem etableringsrätt och rätt att tillhandahålla tjänster i samtliga medlemsstater i EU.

FI: En utländsk medborgare som bedriver näringsverksamhet i egenskap av privat företagare och minst en av dennes partners i ett handelsbolag eller i ett kommanditbolag måste vara permanent bosatt inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES). För alla sektorer gäller krav på bosättning inom EES för minst en av de ordinarie styrelsemedlemmarna, suppleanterna och verkställande direktören. Undantag kan dock beviljas vissa bolag. Det krävs näringstillstånd om en georgisk organisation avser att bedriva näringsverksamhet eller handel genom att öppna en filial i Finland.

HU: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för förvärv av statligt ägd egendom.

IT: För tillträde till industriell, kommersiell och hantverksrelaterad verksamhet kan det krävas uppehållstillstånd.

PL: Näringsidkare från Georgien kan bedriva ekonomisk verksamhet endast genom kommanditbolag, handelsbolag och aktiebolag (för juridiska tjänster endast handelsbolag och kommanditbolag).

RO: Den verkställande direktören eller styrelseordföranden samt hälften av styrelsemedlemmarna i affärsföretag ska vara rumänska medborgare, såvida inget annat anges i bolagsavtalet eller i bolagets stadgar. Majoriteten av affärsföretagens revisorer samt deras ställföreträdare ska vara rumänska medborgare.

SE: Ett utländskt bolag som inte har bildat någon juridisk person i Sverige eller som bedriver sin verksamhet genom en handelsagent ska bedriva sin affärsverksamhet genom en i Sverige registrerad filial med självständig förvaltning och separat bokföring. Verkställande direktören för filialen, och vice verkställande direktören, om en sådan har utsetts, måste vara bosatt inom EES. En fysisk person som inte är bosatt inom EES och som bedriver affärsverksamhet i Sverige ska utse och registrera en i Sverige bosatt företrädare som ansvarig för verksamheten där. Separata räkenskaper ska föras över verksamheten i Sverige. Den behöriga myndigheten får i enskilda fall medge undantag från kraven på filial och på bosättning. Byggprojekt som varar högst ett år och som utförs av ett företag eller en fysisk person som är bosatt utanför EES är undantagna från kravet att etablera en filial och att utse en i Sverige bosatt företrädare. Ett svenskt aktiebolag kan bildas av en fysisk person bosatt inom EES, av en svensk juridisk person eller av en juridisk person som har bildats enligt lagstiftningen i en stat inom EES och som har sitt säte, sitt huvudkontor eller sin huvudsakliga verksamhet inom EES. Ett partnerskap kan vara en grundare, endast om alla ägare med obegränsat personligt ansvar är bosatta inom EES. Grundare utanför EES kan ansöka om tillstånd från den behöriga myndigheten. För aktiebolag och ekonomiska föreningar, måste minst 50 % av styrelseledamöterna, minst 50 % av suppleanterna, verkställande direktören och minst en av de personer som ska ha teckningsrätt för företaget, i förekommande fall, vara bosatt inom EES. Den behöriga myndigheten får bevilja undantag från detta krav. Om ingen av bolagets/samhällets företrädare är bosatta i Sverige ska styrelsen utse och registrera en person som är bosatt i Sverige och som har bemyndigats att ta emot tjänster för företagets räkning och samhället. Motsvarande villkor gäller för etablering av alla andra slags juridiska personer.

SK: En georgisk fysisk person vars namn ska registreras i handelsregistret som en person som är bemyndigad att handla på näringsidkarens vägnar måste lämna in ett uppehållstillstånd för Slovakien.

Investeringar

ES: För investeringar i Spanien av utländska statliga och offentliga organ (som vanligen inverkar på statens andra intressen utöver de ekonomiska), direkt eller genom bolag eller andra enheter som direkt eller indirekt kontrolleras av utländska myndigheter, krävs förhandsgodkännande från regeringen.

BG: Utländska investerare får inte delta i privatiseringar. Utländska investerare och bulgariska juridiska personer med kontrollerande georgiska innehav behöver tillstånd för

a) prospektering, utveckling eller utvinning av naturresurser i landets territorialvatten, på kontinentalsockeln eller i den exklusiva ekonomiska zonen,

b) förvärv av en kontrollerande ägarandel i företag som bedriver sådan verksamhet som avses i punkt a.

FR: För georgiska köp av mer än 33,33 % av kapitalandelarna eller rösträtterna i ett befintligt franskt företag eller 20 % i börsnoterade franska bolag gäller följande bestämmelser:

— Fritt att göra investeringar som understiger 7,6 miljoner EUR i franska företag med en omsättning på högst 76 miljoner EUR, efter det att 15 dagar förflutit efter förhandsanmälan och kontroll av att de fastställda beloppen följs.

— En månad efter förhandsanmälan anses köpet ha godkänts om inte ekonomiministern i undantagsfall utövat sin rätt att skjuta upp investeringen.

Utländskt delägarskap i nyligen privatiserade företag kan begränsas till en viss andel av de aktier som bjuds ut till allmänheten och som fastställs av Frankrikes regering från fall till fall. För etablering inom en viss affärsverksamhet eller näring eller inom ett visst hantverk krävs ett särskilt godkännande om verkställande direktören inte har permanent uppehållstillstånd.

HU: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för georgiskt delägarskap i nyligen privatiserade bolag.

IT: Regeringen kan utöva vissa särskilda befogenheter i företag som är verksamma inom områdena försvar och nationell säkerhet (i förhållande till alla juridiska personer som bedriver sådan verksamhet som anses vara av strategisk betydelse på områdena försvar och nationell säkerhet), och i vissa verksamheter av strategisk betydelse på områdena energi, transport och kommunikationer.

PL: Tillstånd krävs för utländska personers (utländska fysiska personer eller utländska juridiska personer) direkta eller indirekta förvärv av fast egendom. Obundet när det gäller förvärv av statligt ägd egendom, dvs. de bestämmelser som reglerar privatiseringsprocessen.

Fast egendom

För förvärv av mark och fastigheter gäller följande begränsningar ([1]):

AT: För utländska fysiska och juridiska personers förvärv, köp, hyra och arrende av fast egendom krävs godkännande från behöriga regionala myndigheter (*Länder*), som tar ställning till huruvida viktiga ekonomiska, sociala eller kulturella intressen påverkas eller inte.

BG: Utländska fysiska eller juridiska personer (inbegripet filialer) får inte förvärva äganderätt till mark. Bulgariska juridiska personer med utländskt delägarskap får inte förvärva äganderätt till jordbruksmark. Utländska juridiska personer och utländska medborgare med permanent bosättning utomlands får förvärva äganderätt till byggnader samt, i begränsad omfattning, till fast egendom (nyttjanderätt, rätt att bygga, rätt att uppföra en stor anläggning samt servitutsrätt).

CZ: Jordbruks- och skogsmark kan förvärvas endast av utländska fysiska personer som är permanent bosatta i Tjeckien och företag etablerade som juridiska personer som är permanent bosatta i Tjeckien. Särskilda regler gäller för jordbruks- och skogsmark som ägs av staten. Statlig jordbruksmark kan förvärvas endast av tjeckiska medborgare, kommuner och offentliga universitet (för utbildning och forskning). Juridiska personer (oavsett form eller bostadsort) kan förvärva statlig jordbruksmark från staten endast om en byggnad, som de redan äger, är byggd på marken eller är nödvändigt för användningen av en sådan byggnad. Endast kommuner och offentliga universitet kan förvärva statsägd skog.

CY Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation.

DK: Begränsningar av i landet icke-bosatta fysiska och juridiska personers rätt till köp av fast egendom. Begränsningar av utländska fysiska och juridiska personers rätt till köp av jordbruksfastigheter.

HU: Med förbehåll för undantagen enligt lagstiftningen om åkermark får utländska fysiska och juridiska personer inte förvärva åkermark. För att utlänningar ska få förvärva fast egendom krävs tillstånd från den nationella myndighet som är behörig med utgångspunkt i den fasta egendomens belägenhet.

EL: Enligt lag nr 1892/90 krävs tillstånd från försvarsministeriet för förvärv av mark i områden nära gränser. Enligt administrativ praxis är det lätt att erhålla tillstånd för direktinvesteringar.

HR: Obundet för förvärv av fast egendom för tjänsteleverantörer som inte är etablerade och registrerade i Kroatien. Det är tillåtet för företag som är etablerade och registrerade som juridiska personer i Kroatien att förvärva fast egendom som behövs för att tillhandahålla tjänster. Filialer som vill förvärva fast egendom för att tillhandahålla tjänster måste få godkännande från justitieministeriet Jordbruks- och skogsmark får inte förvärvas av utländska fysiska eller juridiska personer.

IE: Skriftligt förhandsmedgivande ska inhämtas från markkommissionen (*Land Commission*) för inhemska eller utländska bolags eller utländska medborgares förvärv av fast egendom på Irland. Om sådan egendom är avsedd för näringsändamål (annat än jordbruk), bortfaller detta krav om ett intyg inhämtas från ministern för näringsliv, handel och sysselsättning. Denna lag är inte tillämplig på mark i städer.

([1]) När det gäller tjänstesektorer håller sig dessa begränsningar inom ramen för vad som anges i gällande Gatsåtaganden.

IT: Krav på ömsesidighet för utländska fysiska och juridiska personers förvärv av fast egendom.

LT: Förvärv av mark, inre vatten och skogar ska tillåtas för utländska fysiska och juridiska personers som uppfyller kriterierna för europeisk och transatlantisk integration. Förfarandet och villkoren för att förvärva mark, samt begränsningar av denna rätt, ska fastställas i grundlagen.

LV: Restriktioner för förvärv av mark i landsbygdsområden och mark i städer eller tätortsområden. Markarrenden som inte överstiger 99 år tillåts.

PL: Tillstånd krävs för direkt eller indirekt förvärv av fast egendom. Tillstånd utfärdas genom ett administrativt beslut av en minister som är behörig i inrikes frågor, med försvarsministerns medgivande och, när det gäller jordbruksfastigheter, även med medgivande från ministern för jordbruk och landsbygdsutveckling.

RO: Fysiska personer som inte har rumänskt medborgarskap och inte heller är bosatta i Rumänien, liksom juridiska personer som inte är av rumänsk nationalitet och inte har sitt huvudkontor i Rumänien, får inte förvärva äganderätt till någon form av mark genom handlingar *inter vivos*.

SI: Filialer som inrättats i Slovenien av utländska personer får bara förvärva fast egendom, förutom mark, som är nödvändig för att utöva den näringsverksamhet filialerna inrättats för.

SK: Jordbruks- och skogsmark får inte förvärvas av utländska fysiska eller juridiska personer. Särskilda regler gäller för vissa andra kategorier av fast egendom. Utländska enheter får förvärva fast egendom genom inrättandet av slovakiska juridiska personer eller deltagande i samriskföretag. Utländska enheters markförvärv måste godkännas (när det gäller leveranssätten 3 och 4).

Sektorsspecifika förbehåll

A. Jordbruk, jakt och skogsbruk

FR: Företagare från länder utanför EU som ska bilda jordbruksföretag eller förvärva vingårdar måste ha tillstånd.

AT, HU, MT, RO: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för jordbruksverksamhet.

CY: Investerare får äga högst 49 procent.

IE: Georgiska medborgare som är bosatta på Irland och vill bilda företag inom mjölframställning måste ha tillstånd.

BG: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för skogsavverkning.

B. Fiske och vattenbruk

EU: Tillträde till och användning av biologiska resurser och fiskevatten belägna i de havsvatten som lyder under medlemsstaternas suveränitet eller jurisdiktion ska begränsas till fiskefartyg som för en medlemsstats flagga, om inte annat föreskrivs.

SE: Ett fartyg ska anses vara svenskt och kan bära svensk flagg om mer än hälften ägs av svenska medborgare eller juridiska personer. Regeringen får tillåta utländska fartyg att segla under svensk flagg om deras verksamhet är under svensk kontroll eller om ägaren är permanent bosatt i Sverige. Fartyg som till 50 % ägs av EES-medborgare eller företag som har sitt säte, sin centrala förvaltning eller sin huvudsakliga verksamhet inom EES och vars verksamhet kontrolleras från Sverige, kan också registreras i det svenska registret. En professionell fiskelicens för yrkesmässigt fiske ges endast om fisket har anknytning till den svenska fiskerinäringen. Anknytning kan till exempel vara att hälften av fångsten under ett kalenderår (i värde) landas i Sverige, att hälften av fiskeresorna avgår från en svensk hamn eller att hälften av fiskarna i flottan är bosatta i Sverige. För fartyg över fem meter krävs fartygstillstånd tillsammans med den yrkesmässiga fiskelicensen. Tillstånd beviljas bland annat om fartyget är registrerat i det nationella registret och har en verklig ekonomisk anknytning till Sverige.

UK: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för förvärv av fartyg under brittisk flagg, om inte investeringen till minst 75 % ägs av brittiska medborgare och/eller av bolag som till minst 75 % ägs av brittiska medborgare, i samtliga fall bosatta och med säte i Förenade kungariket. Fartygen måste förvaltas, ledas och kontrolleras från Förenade kungariket.

C. Utvinning av mineral

EU: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för juridiska personer som kontrolleras [1] av fysiska eller juridiska personer i ett land utanför EU som står för mer än 5 % av EU:s oljeimport eller import av naturgas. Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för direkta filialer (bolagsbildning krävs).

D. Tillverkning

EU: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för juridiska personer som kontrolleras [2] av fysiska eller juridiska personer i ett land utanför EU som står för mer än 5 % av EU:s oljeimport eller import av naturgas. Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för direkta filialer (bolagsbildning krävs).

HR: För förlagsverksamhet, grafisk produktion och reproduktion av inspelningar ställs krav på bosättning.

IT: Krav på medborgarskap i en medlemsstat för utgivare och ägare av förlag eller tryckerier. Företag ska ha sitt huvudkontor i en medlemsstat.

SE: Ägare av tidskrifter som trycks och ges ut i Sverige och som är fysiska personer, måste vara bosatta i Sverige eller vara EES-medborgare. Ägare av sådana tidskrifter och som är juridiska personer måste vara etablerade inom EES. Tidskrifter som trycks och ges ut i Sverige och tekniska inspelningar måste ha en ansvarig utgivare, som ska sin hemvist i Sverige.

För produktion, överföring och distribution för egen räkning av elektricitet, gas, ånga och varmvatten [3] (utom kärnkraftsbaserad elproduktion).

EU: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för produktion, överföring och distribution av el för egen räkning och framställning av gas och distribution av gasformiga bränslen.

För produktion, överföring och distribution av ånga och varmvatten

EU: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för juridiska personer som kontrolleras [4] av fysiska eller juridiska personer i ett land utanför EU som står för mer än 5 % av EU:s oljeimport eller import av naturgas. Obundet för direkta filialer (bolagsbildning krävs).

FI: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för produktion, överföring och distribution av ånga och varmvatten.

1. Företagstjänster

Yrkesmässiga tjänster

EU: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller juridisk rådgivning samt juridiska handlings- och intygstjänster som tillhandahålls av jurister som anförtrotts offentliga uppgifter, t.ex. notarier, *huissiers de justice* eller andra *officiers publics et ministériels,* och när det gäller tjänster som tillhandahålls av officiellt utnämnda stämningsmän.

---

[1] En juridisk person kontrolleras av en annan fysisk eller juridisk person om den sistnämnda har befogenhet att utse en majoritet av styrelseledamöterna eller på annat sätt lagenligt leda verksamheten. Framför allt ska ägande av mer än 50 % av aktiekapitalet i en juridisk person anses utgöra kontroll.

[2] En juridisk person kontrolleras av en annan fysisk eller juridisk person om den sistnämnda har befogenhet att utse en majoritet av styrelseledamöterna eller på annat sätt lagenligt leda verksamheten. Framför allt ska ägande av mer än 50 % av aktiekapitalet i en juridisk person anses utgöra kontroll.

[3] Den sektorsövergripande begränsningen för samhällsnyttiga tjänster gäller.

[4] En juridisk person kontrolleras av en annan fysisk eller juridisk person om den sistnämnda har befogenhet att utse en majoritet av styrelseledamöterna eller på annat sätt lagenligt leda verksamheten. Framför allt ska ägande av mer än 50 % av aktiekapitalet i en juridisk person anses utgöra kontroll.

EU: För fullt medlemskap i advokatsamfundet, som krävs för att vara verksam inom inhemsk rätt (EU-rätt och medlemsstatens rättsordning), gäller krav på medborgarskap eller bosättning.

AT: När det gäller juridiska tjänster får utländska jurister (som måste vara fullt kvalificerade enligt lagstiftningen i sina hemländer) inte inneha mer än 25 % av aktier eller andelar i rörelseresultatet för en advokatbyrå. De får inte ha ett avgörande inflytande på beslutsfattandet. För utländska minoritetsinvesterare eller deras kvalificerade personal är det endast tillåtet att tillhandahålla juridiska tjänster i fråga om folkrätt och gällnade lag inom den jurisdiktion där de är behöriga att vara verksamma som jurister. För tillhandahållande av juridiska tjänster i fråga om inhemsk rätt (EU-rätt och medlemsstatens rättsordning) och för att uppträda som ombud inför domstolar krävs fullt medlemskap i advokatsamfundet, vilket är förenat med ett krav på medborgarskap.

När det gäller rådgivningstjänster som avser redovisning, bokföring, revision och beskattning får aktieägande och rösträtter för personer som enligt utländsk lag har rätt att utöva yrket inte överstiga 25 %.

Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för läkarvård (utom tandvård och psykologer och psykoterapeuter) och veterinärtjänster.

BG: När det gäller juridiska tjänster är vissa typer av företagsformer (*advokatsko sadrujie* och *advokatsko drujestvo*) förbehållna advokater med fullt medlemskap i advokatsamfundet i Bulgarien. För medlingstjänster krävs permanent bosättning. När det gäller skatterådgivning gäller krav på medborgarskap i EU. När det gäller arkitekttjänster, stadsplanering och landskapsarkitektur, ingenjörstjänster och integrerade byggtekniska tjänster får utländska fysiska och juridiska personer som enligt sin nationella lagstiftning har kompetens som erkända formgivare självständigt övervaka och formge byggnader i Bulgarien endast om de vunnit i ett konkurrensutsatt förfarande och valts som byggnadsentreprenör enligt villkoren och förfarandet i lagen om offentlig upphandling. För projekt av nationell eller regional betydelse måste georgiska näringsidkare arbeta i partnerskap med eller som underleverantörer till lokala näringsidkare När det gäller stadsplanering och landskapsarkitekturgäller krav på medborgarskap. Ingen nationell behandling och mest gynnad nationell behandling skyldighet för barnmorsketjänster och tjänster som tillhandahålls av sjuksköterskor, sjukgymnaster och paramedicinsk personal.

DK: Utländska revisorer får bilda handelsbolag med danska auktoriserade revisorer efter tillstånd från *Erhvervsstyrelsen*.

FI: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för tjänster med anknytning till offentlig- eller privat finansierade hälso- och sjukvårdstjänster och sociala tjänster (läkarvård, inklusive psykologer och tandvård, barnmorsketjänster och tjänster som tillhandahålls av sjukgymnaster och paramedicinsk personal).

FI: För revision gäller krav på bosättning för minst en av revisorerna i ett finskt aktiebolag.

FR: När det gäller juridiska tjänster är vissa företagsformer (*association d'avocats* och *société en participation d'avocat*) förbehållna jurister med fullt medlemskap i advokatsamfundet i Frankrike. När det gäller arkitekttjänster, läkarvård (även psykologer) och tandvård, barnmorsketjänster samt tjänster som tillhandahålls av sjuksköterskor, sjukgymnaster och paramedicinsk personal kan utländska företagare endast verka genom företagsformerna *société d'exercice liberal* (*sociétés anonymes, sociétés à responsabilité limitée ou sociétés en commandite par actions*) och *société civile professionnelle*. För veterinärtjänster gäller krav på medborgarskap och ömsesidighet.

EL: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller tandtekniker. För att få licens som lagstadgad revisor och för veterinärtjänster krävs medborgarskap inom EU.

ES: För att få licens som lagstadgad revisor och rådgivning inom industriell äganderätt krävs medborgarskap inom EU.

HR: Obundet utom för rådgivning om nationell, utländsk och internationell rätt. Endast medlemmar i Kroatiens advokatsamfund (*odvjetnici*) får uppträda som ombud inför domstol. Krav på medborgarskap för medlemskap i advokatsamfundet. I förfaranden som inbegriper internationella aspekter kan parterna i skiljedomstolar och särskilda domstolar företrädas av advokater som är medlemmar i andra länders advokatsamfund.

Licens krävs för att tillhandahålla revisionstjänster. Fysiska och juridiska personer får tillhandahålla arkitekttjänster och ingenjörstjänster efter godkännande av det kroatiska arkitektförbundet respektive ingenjörsförbundet.

HU: Etablering ska ske i form av partnerskap med en ungersk advokat (*ügyvéd*) eller en advokatbyrå (*ügyvédi iroda*) eller med ett representationskontor. Icke EES-medborgare måste vara bosatta i landet för att få tillhandahålla veterinärtjänster.

LV: I ett företag med auktoriserade revisorer ska mer än 50 % av kapitalandelarna med rösträtter ägas av auktoriserade revisorer eller företag med auktoriserade revisorer från länder som är medlemmar i EU eller EES.

LT: När det gäller revision ska minst tre fjärdedelar av aktierna i ett revisionsföretag tillhöra revisorer eller revisionsföretag i EU eller EES.

PL: Andra företagsformer är öppna för advokater från andra EU-medlemsstater, men utländska advokater kan endast verka genom handelsbolag och kommanditbolag. Krav på medborgarskap inom EU gäller för att få tillhandahålla veterinärtjänster.

SK: Krav på bosättning för att få tillhandahålla arkitekt-, ingenjörs- och veterinärtjänster.

SE: För juridiska tjänster krävs medlemskap i advokatsamfundet endast för att använda yrkestiteln *advokat* och för detta gäller ett krav på bosättning. För förvaltare finns krav på bosättning. Den behöriga myndigheten får bevilja undantag från detta krav. När en certifierare av en ekonomisk plan ska utnämnas ställs EES-krav. Krav på bosättning inom EES ställs för revisionstjänster.

Forsknings- och utvecklingstjänster

EU: När det gäller offentligt finansierade FoU-tjänster kan ensamrätt och/eller tillstånd endast ges till fysiska personer som är medborgare i en EU-medlemsstat och juridiska personer med säte i unionen.

Uthyrning/leasing utan operatör

A. Av fartyg

LT: Fartygen måste ägas av litauiska fysiska personer eller företag med säte i Litauen.

SE: Om det finns georgiska ägarintressen i fartyget, krävs det bevis för dominerande svenskt inflytande i verksamheten för att få segla under svensk flagg.

B. Av luftfartyg

EU: När det gäller uthyrning och leasing av luftfartyg måste luftfartyget, även om dispens kan beviljas för kortfristiga leasingkontrakt, ägas av antingen fysiska personer som uppfyller särskilda medborgarskapskriterier eller juridiska personer som uppfyller särskilda kriterier rörande kapitalägande och kontroll (inbegripet styrelseledamöternas medborgarskap).

Andra företagstjänster

EU utom HU och SE: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för tillhandahållande av personal som utför tjänster i hemmet, handelsanställda eller industriarbetare, sjukvårdspersonal och annan personal. Bosättning eller kommersiell närvaro krävs och krav på medborgarskap kan förekomma.

EU utom BE, DK, EL, ES, FR, HU, IE, IT, LU, NL, SE och UK: Krav på medborgarskap och på bosättning för rekrytering och förmedling av personal.

EU utom AT och SE: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för spanings- och detektivtjänster. Bosättning eller kommersiell närvaro krävs och krav på medborgarskap kan förekomma.

AT: När det gäller rekrytering och personaluthyrning kan tillstånd endast ges till juridiska personer med säte inom EES, och styrelseledamöter eller delägare/aktieägare med rätt att företräda den juridiska personen måste vara EES-medborgare och ha sin hemvist inom EES.

BE: Ett företag med huvudkontor utanför EES måste visa att företaget tillhandahåller rekryteringstjänster i ursprungslandet. När det gäller säkerhetstjänster ställs krav på EU-medborgarskap och bosättning för chefer.

BG: Medborgarskap krävs för verksamhet på området flygfoto och för geodesi, lantmäteritjänster och kartografi. Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för rekrytering och förmedling av personal, arbetsförmedling, förmedling av kontorspersonal, spanings- och detektivtjänster, säkerhetstjänster, teknisk provning och analys, tjänster på kontraktsbasis för reparation och demontering av utrustning på olje- och gasfält. Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för offentlig översättning och tolkning.

DE: Krav på medborgarskap för auktoriserade tolkar.

DK: När det gäller säkerhetstjänster ställs krav på bosättning och medborgarskap för majoriteten av styrelsemedlemmarna och för chefer. Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för flygplatsbevakning.

EE: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för säkerhetstjänster. Krav på EU-medborgarskap för auktoriserade översättare.

FI: Bosättning inom EES krävs för auktoriserade översättare.

FR: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller tilldelning av rättigheter inom personalförmedling.

FR: Utländska företagare måste ha ett särskilt tillstånd för försöksarbete och prospektering för vetenskapliga och tekniska konsulttjänster.

HR: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för rekryteringstjänster, spanings- och detektivtjänster samt säkerhetstjänster.

IT: Italienskt medborgarskap eller EU-medborgarskap och bosättning krävs för att erhålla nödvändiga tillstånd att tillhandahålla säkerhetsvakttjänster. Krav på medborgarskap i en medlemsstat för utgivare och ägare av förlag eller tryckerier. Företag ska ha sitt säte i en medlemsstat. Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för inkasso- och kreditupplysningstjänster.

LV: När det gäller spanings- och detektivtjänster kan tillstånd beviljas endast till företag där ledningen och alla som har en befattning vid de administrativa avdelningarna är EU- eller EES-medborgare. När det gäller säkerhetstjänster krävs för att få tillstånd att minst hälften av det egna kapitalet ägs av fysiska och juridiska personer inom EU eller EES.

LT: Verksamhet inom säkerhetstjänster får endast bedrivas av personer som är medborgare i EES eller i ett Natoland.

PL: När det gäller spanings- och detektivtjänster kan yrkestillstånd ges till en person med polskt medborgarskap eller till en medborgare i en annan medlemsstat, EES eller Schweiz. När det gäller säkerhetstjänster kan yrkestillstånd ges till en person med polskt medborgarskap eller till en medborgare i en annan medlemsstat, EES eller Schweiz. Krav på EU-medborgarskap för auktoriserade översättare. Krav på polskt medborgarskap för att tillhandahålla flygfototjänster och för att vara chefredaktör för tidningar och tidskrifter.

PT: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för spanings- och detektivtjänster. Krav på EU-medborgarskap för företagare för att tillhandahålla inkassotjänster och kreditupplysning. Krav på medborgarskap för specialistpersonal för säkerhetstjänster.

SE: Krav på bosättning för förläggare och ägare av förlag eller tryckerier. Endast samer får äga renar och utöva renskötsel.

SK: När det gäller spanings- och detektivtjänster och säkerhetstjänster får tillstånd endast beviljas om det inte finns någon säkerhetsrisk och om alla chefer är medborgare i EU, EES eller Schweiz.

4. Distributionstjänster

EU: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller distribution av vapen, ammunition och sprängämnen.

EU: Krav på medborgarskap och bosättning förekommer i vissa länder för att få driva apotek och verka som tobakshandlare.

FR: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller beviljande av ensamrätt för detaljhandelsförsäljning av tobak.

FI: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller distribution av alkohol och läkemedel.

AT: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller distribution av läkemedel.

BG: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller distribution av alkoholhaltiga drycker, kemiska produkter, tobak och tobaksprodukter, läkemedel, sjukvårdsartiklar, vapen, ammunition och militär utrustning, olje- och petroleumprodukter, gas, ädelmetaller och ädelstenar.

DE: Endast fysiska personer får tillhandahålla detaljhandelstjänster med läkemedel och särskilda medicinska produkter för allmänheten. Bosättning krävs för att få tillstånd som apotekare och/eller för att öppna apotek för detaljhandel med läkemedel och vissa medicinska produkter till allmänheten. Medborgare i andra länder eller personer som inte har klarat tysk apotekarexamen kan endast få licens för att ta över ett apotek som har funnits under de föregående tre åren.

HR: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller distribution av tobaksprodukter.

6. Miljötjänster

EU: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller tillhandahållandet av tjänster i samband med insamling, rening och distribution av vatten till hushåll, industri samt kommersiella och andra användare, inbegripet tillhandahållande av dricksvatten samt vattenförvaltning.

7. Finansiella tjänster [1]

EU: Endast företag med säte i EU kan verka som förvaringsinstitut för investeringsfonders tillgångar. För förvaltning av värdepappersfonder och investeringsbolag krävs etablering av ett specialiserat förvaltningsbolag med huvudkontor och säte i samma medlemsstat.

AT: Tillstånd för utländska försäkringsgivares filialkontor ges inte om den utländske försäkringsgivaren inte har en företagsform som motsvarar eller är jämförbar med aktiebolag eller ömsesidigt försäkringsbolag. Ledningen för ett filialkontor måste bestå av två fysiska personer som är bosatta i Österrike.

BG: Pensionsförsäkringar ska tillhandahållas genom försäkringsbolag registrerade som juridiska personer. Permanent bosättning i Bulgarien krävs för ordföranden i styrelsen och ledningen. En utländsk försäkringsgivare som önskar etablera en filial eller ett kontor i syfte att tillhandahålla vissa försäkringsklasser måste ha haft tillstånd för samma försäkringsklasser i sitt ursprungsland.

CY: Endast medlemmar (mäklare) i Cyperns värdepappersbörs får vara verksamma som värdepappersmäklare i Cypern. Ett mäklarföretag får endast registreras som medlem i Cyperns aktiebörs om det har etablerats och registrerats i enlighet med Cyperns bolagsrätt (inga filialer).

EL: Etableringsrätten omfattar inte inrättandet av representationskontor eller av annan permanent närvaro för försäkringsbolag, utom i de fall sådana kontor etableras som agenturer, filialer eller huvudkontor.

ES: En utländsk försäkringsgivare som önskar etablera en filial eller ett kontor i syfte att tillhandahålla vissa försäkringsklasser måste ha haft tillstånd för samma försäkringsklasser i sitt ursprungsland.

HU: Filialer av utländska institut får inte tillhandahålla tjänster som rör förvaltning av tillgångar för privata pensionsfonder eller förvaltning av riskkapital. Minst två personer med ungerskt medborgarskap, bosatta i landet i den mening som avses i valutalagstiftningen och permanent bosatta i Ungern sedan minst ett år, ska ingå i styrelsen för ett finansiellt institut.

IE: När det gäller system för kollektiva investeringar i form av värdepappersfonder och förvaltningsbolag med rörligt kapital (andra än fondföretag) ska förvaltaren/förvaringsinstitutet och förvaltningsbolaget vara ett aktiebolag i Irland eller i en annan medlemsstat (inga filialer). När det gäller kommanditbolag för investeringar måste åtminstone en komplementär vara registrerad som juridisk person på Irland. För att bli medlem i en värdepappersbörs i Irland måste en enhet antingen

[1] Den horisontella begränsningen i fråga om olika behandling mellan filialer och dotterbolag gäller. Utländska filialer kan endast få tillstånd att verka på en medlemsstats territorium på de villkor som anges i den medlemsstatens tillämpliga lagstiftning och kan därför vara skyldiga att uppfylla ett antal specifika verksamhetskrav.

a) ha tillstånd i Irland, vilket förutsätter att enheten är aktiebolag eller handelsbolag med huvudkontor/säte i Irland, eller

b) ha tillstånd i en annan medlemsstat.

PT: Pensionsfondsförvaltning får bedrivas endast av specialiserade förvaltningsbolag registrerade som juridiska personer i Portugal för det ändamålet, av försäkringsbolag etablerade i Portugal som fått tillstånd att bedriva livförsäkringsverksamhet eller av organ med tillstånd att förvalta pensionsfonder i andra medlemsstater.

Utländska försäkringsbolag som önskar inrätta en filial i Portugal måste kunna visa att de har minst fem års erfarenhet av försäkringsverksamhet. Direkta filialer tillåts inte när det gäller försäkringsförmedling, som är förbehållen bolag som bildats enligt lagstiftningen i en medlemsstat.

FI: Minst hälften av stiftarna och medlemmarna i styrelsen och tillsynsrådet i företag som tillhandahåller lagstadgad pensionsförsäkring ska vara bosatta i EU, såvida inte de behöriga myndigheterna har beviljat undantag.

För andra försäkringsbolag än de som tillhandahåller lagstadgad pensionsförsäkring gäller krav på bosättning för minst en medlem av styrelsen och tillsynsrådet.

Generalagenten för ett georgiskt försäkringsbolag ska vara bosatt i Finland, såvida bolaget inte har sitt huvudkontor i EU.

Utländska försäkringsgivare kan inte få tillstånd att i form av en filial tillhandahålla lagstadgad pensionsförsäkring.

När det gäller banktjänster gäller krav på bosättning för minst en av stiftarna, en ledamot i styrelsen och i tillsynsrådet, verkställande direktören och den person som har teckningsrätt för ett kreditinstitut.

IT: För att få tillstånd att förvalta ett system för avveckling av värdepapper med etablering i Italien måste företaget vara ett bolag registrerat i Italien (inga filialer). För att få tillstånd att sköta central förvaring av värdepapper med etablering i Italien måste företaget vara ett bolag registrerat i Italien (inga filialer). När det gäller system för kollektiva investeringar, andra än fondföretag som harmoniserats enligt EU-lagstiftningen, ska förvaltaren/förvaringsinstitutet vara ett bolag registrerat i Italien eller i en annan medlemsstat och som etablerats i form av en filial i Italien. Förvaltningsföretag för företag för kollektiva investeringar i överlåtbara värdepapper som inte harmoniserats enligt EU-lagstiftningen ska vara bolag registrerade i Italien (inga filialer). Endast banker, försäkringsbolag, investeringsföretag och företag för kollektiva investeringar i överlåtbara värdepapper som harmoniserats enligt EU-lagstiftningen och har sitt säte i EU samt företag för kollektiva investeringar i överlåtbara värdepapper som är registrerade i Italien får förvalta pensionsfonders tillgångar. För hemförsäljning måste mellanhänder använda auktoriserade säljare av finansiella tjänster som är förtecknade i det italienska registret. Utländska mellanhänders representationskontor får inte tillhandahålla investeringstjänster.

LT: För förvaltning av tillgångar krävs att ett specialiserat förvaltningsbolag registreras som juridisk person (inga filialer).

Endast bolag med säte eller filial i Litauen kan verka som förvaringsinstitut för pensionsfonder.

Endast banker med säte eller filial i Litauen och som har tillstånd att tillhandahålla investeringstjänster i en medlemsstat eller i en EES-stat kan fungera som förvaringsinstitut för tillgångarna i pensionsfonder.

PL: Ett lokalt bolag (inga filialer) krävs för försäkringsförmedling.

SK: Utländska medborgare får etablera ett försäkringsbolag i form av aktiebolag eller utöva försäkringsverksamhet via sina dotterbolag med säte i Slovakien (inga filialer).

Investeringstjänster i Slovakien kan tillhandahållas av banker, investeringsbolag, investeringsfonder och värdepappershandlare vars juridiska form är ett aktiebolag med eget kapital enligt lagstiftningen (inga filialer).

SE: Försäkringsmäklarföretag som inte är registrerade som juridisk person i Sverige får etableras endast genom filial. En stiftare av en sparbank ska vara en fysisk person som är bosatt i EU.

8. Hälso- och sjukvårdstjänster, sociala tjänster och utbildningstjänster

EU: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller offentligt finansierade hälso- och sjukvårdstjänster, sociala tjänster och utbildningstjänster.

EU: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller privatfinansierade övriga hälso- och sjukvårdstjänster.

EU: För privat finansierade utbildningstjänster kan medborgarskap krävas för en majoritet av styrelseledamöterna.

EU (med undantag av NL, SE och SK): Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller tillhandahållandet av privatfinansierad övrig utbildning, dvs. annan än dem som klassificeras som primär-, sekundär- och högre utbildning samt vuxenutbildning.

BE, CY, CZ, DK, FR, DE, EL, HU, IT, ES, PT och UK: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller tillhandahållandet av privatfinansierade social tjänster, dvs. andra än dem som rör konvalescenthem, vilohem och äldreboenden.

FI: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller privatfinansierade hälso- och sjukvårdstjänster och sociala tjänster.

BG: Utländska högskolor får inte öppna avdelningar på Bulgariens territorium. Utländska högskolor får öppna fakulteter, avdelningar, institut och skolor i Bulgarien endast inom den bulgariska högskolestrukturen och i samarbete med bulgariska högskolor.

EL: När det gäller högre utbildningstjänster finns inga krav på nationell behandling eller behandling som mest gynnad nation för etablering av utbildningsinstitutioner som utfärdar erkända statliga utbildningsbevis. Krav på EU-medborgarskap för ägare och majoriteten av styrelseledamöterna, lärare i privat etablerade grundskolor och gymnasieskolor.

HR: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller primärutbildning.

SE: Förbehåller sig rätten att anta eller behålla alla åtgärder beträffande leverantörer av utbildningstjänster som godkänts av myndigheter för att tillhandahålla utbildning. Detta förbehåll gäller för offentligfinansierade och privatfinansierade leverantörer av utbildningstjänster med någon form av statligt stöd, bland annat leverantörer av utbildningstjänster som är erkända av staten, leverantörer under statlig tillsyn eller utbildning som ger rätt till studiestöd.

UK: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller tillhandahållandet av privatfinansierade ambulanstjänster eller privatfinansierade vårdtjänster på andra behandlingshem än sjukhus.

9. Turism och reserelaterade tjänster

BG, CY, EL, ES och FR: Krav på medborgarskap för turistguider.

BG: För hotell, restauranger och catering (utom cateringverksamhet inom lufttransport) krävs bolagsbildning (inga filialer).

IT: Turistguider från länder utanför EU måste ha en särskild licens.

10. Fritids-, kultur- och sporttjänster

Nyhetsbyråer

FR: Utländskt ägande i företag som ger ut publikationer på franska får inte överstiga 20 procent av kapitalet eller rösträtterna i företaget. För nyhetsbyråer gäller nationell behandling för etablering av juridiska personer under förutsättning att det är ömsesidigt.

Sport och andra fritidstjänster

EU: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller spel- och vadhållningstjänster. Av rättssäkerhetsskäl klargörs att inget marknadstillträde ges.

AT: När det gäller skidskolor och bergsguidetjänster ska verkställande direktörer för juridiska personer vara EES-medborgare.

Biblioteks-, arkiv- och museiverksamhet m.m.

BE, FR, HR och IT: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller bibliotek, arkiv, museer och andra kulturella tjänster.

11. Transport

Sjötransport

EU: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för etablering av ett registrerat företag för att driva en flotta som för etableringsstatens flagg.

FI: Kringtjänster för sjötransport får endast tillhandahållas av fartyg som för finsk flagg.

HR: För kringtjänster för sjöfart krävs att utländska juridiska personer etablerar ett företag i Kroatien, vilket ska beviljas en koncession av hamnmyndigheten efter ett offentligt anbudsförfarande. Antalet tjänsteleverantörer kan begränsas beroende på begränsad hamnkapacitet.

Sjöfart på inre vattenvägar ([1])

EU: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller nationellt cabotage. Åtgärder som baseras på befintliga eller framtida avtal om tillträde till inre vattenvägar (inbegripet avtal till följd av Rhen-Main-Donau-kanalen) förbehåller vissa trafikrättigheter för operatörer som är baserade i de berörda länderna och uppfyller medborgarskapskriterierna för ägande. Genomförandebestämmelser för Mannheimkonventionen om sjöfart på Rhen gäller.

AT och HU: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för etablering av ett registrerat företag för att driva en flotta som för etableringsstatens flagg.

AT: När det gäller inre vattenvägar beviljas en koncession endast till juridiska personer i EES, och mer än 50 % av aktiekapitalet, rösträtterna och majoriteten i styrelserna är reserverade för EES-medborgare.

HR: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för transport på inre vattenvägar.

Lufttransporttjänster

EU: Villkoren för ömsesidigt marknadstillträde inom lufttransport ska regleras genom avtal om ett gemensamt luftrum mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Georgien, å andra sidan.

EU: Luftfartyg som används av ett EU-flygbolag måste vara registrerat i den medlemsstat som har utfärdat tillstånd för flygbolaget eller i ett annat EU-land. När det gäller uthyrning av luftfartyg med besättning måste luftfartyget ägas antingen av fysiska personer som uppfyller vissa krav på medborgarskap eller av juridiska personer som uppfyller vissa krav som rör ägande av kapital och inflytande. Luftfartyget måste drivas av flygbolag som ägs av antingen fysiska personer som uppfyller vissa krav på medborgarskap eller av juridiska personer som uppfyller vissa krav som rör ägande av kapital och inflytande.

EU: När det gäller tjänster som rör datoriserade bokningssystem (CRS) kan, om EU-flygbolag inte medges likvärdig behandling ([2]) som den som ges i EU av icke-EU-leverantörer av CRS-tjänster, eller om EU-leverantörer av CRS-tjänster inte medges likvärdig behandling som den som ges i EU av icke-EU-flygbolag, åtgärder vidtas för att medge likvärdig behandling för icke-EU-flygbolag av EU-leverantörer av CRS-tjänster respektive för icke-EU-leverantörer av CRS-tjänster av EU-flygbolagen.

Järnvägstransport

HR: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för passagerar- och godstransport och för växling och rangering.

([1]) Inklusive kringtjänster för transport på inre vattenvägar.
([2]) Med likvärdig behandling avses icke-diskriminerande behandling av EU-flygbolag och EU-leverantörer av CRS-tjänster.

Vägtransport

EU: Bolag (inga filialer) krävs för cabotagetransporter. Krav på bosättning för den trafikansvarige.

AT: När det gäller passagerar-och godstransporter kan ensamrätt och/eller tillstånd endast ges till fysiska personer som är medborgare i en EU-medlemsstat och juridiska personer i EU med säte i EU.

BG: När det gäller passagerar-och godstransporter kan ensamrätt och/eller tillstånd endast ges till fysiska personer som är medborgare i en EU-medlemsstat och juridiska personer i EU med säte i EU. Bolagsbildning krävs. Krav på medborgarskap inom EU för fysiska personer.

EL: För att bedriva yrkesmässig godstransport på väg krävs en grekisk licens. Licenser beviljas på icke-diskriminerande villkor. Vägtransporterverksamhet som etableras i Grekland får endast använda fordon som är registrerade i Grekland.

FI: Tillstånd krävs att tillhandahålla vägtransporttjänster, vilket inte beviljas för utlandsregistrerade fordon.

FR: Utländska företag får inte tillhandahålla busstrafik mellan städer.

LV: För passagerar- och godstransporttjänster krävs ett tillstånd som inte beviljas för utlandsregistrerade fordon. Etablerade företag är skyldiga att använda nationellt registrerade fordon.

RO: För att erhålla tillstånd får operatörer inom gods- och persontransporter endast använda fordon som är registrerade i Rumänien, som ägs och används enligt statliga förordningar.

SE: För att bedriva yrkesmässig transport på väg krävs ett svenskt tillstånd. För att få taxilicens krävs att företaget har utsett en fysisk person som ska fungera som transportansvarig (i praktiken ett krav på bosättning – se det svenska förbehållet om typer av etablering). För att få licens för andra vägtransporter krävs att företaget som är etablerat i EU har ett etableringsställe i Sverige och har utsett en fysisk person ska fungera som trafikansvarig, vilken måste vara bosatt i EU. Licenser beviljas på icke-diskriminerande villkor, förutom att operatörer för gods- och persontransporter på väg i regel endast får använda fordon som är registrerade i det nationella vägtrafikregistret. Om ett fordon är registrerat i utlandet, ägs av en fysisk eller juridisk person vars huvudsakliga hemvist är utomlands och förs till Sverige för tillfälligt bruk, får fordonet användas tillfälligt i Sverige. Tillfälligt bruk innebär enligt Transportstyrelsen en tidsperiod som inte överstiger ett år.

14. Energitjänster

EU: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för juridiska personer i Georgien som kontrolleras [1] av fysiska eller juridiska personer i ett land som står för mer än 5 % av EU:s import av olja eller naturgas [2], såvida inte EU ger omfattande tillträde till denna sektor till fysiska eller juridiska personer i landet inom ramen för ett avtal om ekonomisk integration som ingåtts med landet.

EU: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller kärnkraftsbaserad elproduktion och bearbetning av kärnbränsle.

EU: Certifiering av systemansvariga för överföringssystem som kontrolleras av en eller flera fysiska eller juridiska personer från ett eller flera tredjeländer kan vägras om operatören inte har bevisat att beviljande av certifiering inte kommer att äventyra energiförsörjningen i en medlemsstat och/eller EU, i enlighet med artikel 11 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/72/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för el, och artikel 11 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/73/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas.

[1] En juridisk person kontrolleras av en annan fysisk eller juridisk person om den sistnämnda har befogenhet att utse en majoritet av styrelseledamöterna eller på annat sätt lagenligt leda verksamheten. Framför allt ska ägande av mer än 50 % av aktiekapitalet i en juridisk person anses utgöra kontroll.

[2] Baserat på uppgifter som offentliggjorts av generaldirektoratet för energi i EU:s senaste statistiska årsbok om energi: råoljeimport uttryckt i vikt, gasimport uttryckt i värmevärde.

AT, BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, EE, FI, FR, EL, IE, IT, LV, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SI, SE och UK: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller transport av bränsle i rörledning, utom konsulttjänster.

BE och LV: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller transport av naturgas i rörledning, utom konsulttjänster.

AT, BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, EE, FI, FR, EL, IE, HU, IT, LU, LT, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SE och UK: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller tjänster rörande energidistribution, utom konsulttjänster.

SI: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller tjänster rörande energidistribution, utom tjänster som rör distribution av gas.

CY: Förbehåller sig rätten att kräva ömsesidighet för licensiering som rör prospektering och utvinning av kolväten.

15. Andra tjänster inte nämnda någon annanstans

PT: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation för tjänster i samband med försäljning av utrustning eller för tilldelning av patent.

SE: Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller begravnings- och eldbegängelsetjänster.

BILAGA XIV-B

FÖRTECKNING ÖVER ÅTAGANDEN I FRÅGA OM TILLHANDAHÅLLANDE AV GRÄNSÖVERSKRIDANDE TJÄNSTER (UNIONEN)

1. I nedanstående förteckning över åtaganden anges näringsverksamhet som liberaliserats av unionen enligt artikel 86 i detta avtal och, i form av förbehåll, de begränsningar i fråga om marknadstillträde och nationell behandling som gäller för tjänster och tjänstleverantörer från Georgien inom dessa näringsgrenar. Förteckningen består av följande:

   a) En första kolumn som anger den sektor eller undersektor som avtalspartens åtagande gäller och räckvidden av de liberaliseringar som förbehållen avser.

   b) En andra kolumn där de tillämpliga förbehållen beskrivs.

   Om kolumnen enligt punkt b endast innehåller medlemsstatsspecifika förbehåll, gäller åtaganden för sektorn utan förbehåll för de medlemsstater som inte anges där (avsaknaden av medlemsstatsspecifika förbehåll för en viss sektor påverkar inte eventuella tillämpliga horisontella förbehåll eller sektorsspecifika förbehåll som gäller hela gemenskapen).

   Åtaganden görs endast för de sektorer eller undersektorer som anges i förteckningen nedan.

2. Vid identifieringen av enskilda sektorer och undersektorer avses med

   a) *CPC*: den centrala produktindelningen (Central Products Classification) enligt Förenta nationernas statistikkontor (*Statistical Office of the United Nations, Statistical Papers Series M, Nº 77, CPC prov, 1991*),

   b) *CPC ver. 1.0*: den centrala produktindelningen (Central Products Classification) enligt Förenta nationernas statistikkontor (*Statistical Office of the United Nations, Statistical Papers Series M, Nº 77, CPC ver. 1.0, 1998*).

3. I förteckningen ingår inte åtgärder rörande kvalifikationskrav, kvalificeringsförfaranden, tekniska standarder samt villkor och förfaranden för licensiering, om de inte utgör en begränsning av marknadstillträde eller nationell behandling enligt artiklarna 84 och 85 i detta avtal. Dessa åtgärder (t.ex. krav på att ha licens, skyldighet att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster, krav på att ha erkända kvalifikationer i reglerade sektorer, krav på att klara särskilda examina, inbegripet språkexamina, icke-diskriminerande krav på att viss verksamhet inte får utövas i skyddade miljöområden eller områden av särskilt historiskt eller konstnärligt intresse) gäller, även om de inte förtecknas, ändå för företagare från den andra parten.

4. Förteckningen nedan påverkar inte genomförbarheten av leveranssätt 1 i vissa tjänstesektorer och undersektorer och påverkar inte heller förekomsten av offentliga monopol och ensamrätt enligt förteckningen över åtaganden rörande etablering.

5. I enlighet med artikel 76.3 i detta avtal innehåller denna förteckning inte åtgärder rörande subventioner som parterna beviljat.

6. De rättigheter och skyldigheter som följer av denna förteckning över åtaganden ska inte ha någon direkt (*self-executing*) effekt och ger alltså inte enskilda fysiska eller juridiska personer några direkta rättigheter.

7. Leveranssätt 1 och 2 hänvisar till de medel för tillhandahållande av tjänster som beskrivs i led m i och m ii i artikel 77 i detta avtal.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
1. FÖRETAGSTJÄNSTER	
A. Professionella tjänster	
a) Juridiska tjänster (CPC 861) ([1]) (utom juridisk rådgivning samt juridiska handlings- och intygstjänster som tillhandahålls av jurister som anförtrotts offentliga uppgifter, t.ex. notarier, *huissiers de justice* och andra *officiers publics et ministériels*)	För leveranssätt 1 och 2 AT, CY, ES, EL, LT och MT: För fullt medlemskap i advokatsamfundet, som krävs för att vara verksam inom inhemsk rätt (EU-rätt och medlemsstatens rätt), gäller krav på medborgarskap. BE: För fullt medlemskap i advokatsamfundet, som krävs för juridiska representationstjänster, gäller ett krav på medborgarskap tillsammans med krav på bosättning. Kvoter tillämpas för att uppträda inför *Cour de cassation* i icke-brottmål. BG: Utländska jurister kan endast tillhandahålla juridiska representationstjänster åt en medborgare från sitt hemland; det ställs även krav på ömsesidighet och samarbete med en bulgarisk jurist. För juridiska medlingstjänster krävs permanent bosättning. FR: Juristers tillträde till yrkena *avocat auprès de la Cour de Cassation* och *avocat auprès du Conseil d'Etat* omfattas av kvoter, och det ställs även krav på medborgarskap. HU: För utländska jurister är den juridiska verksamheten begränsad till att tillhandahålla juridisk rådgivning. LV: Krav på medborgarskap för jurister som avlagt advokateden, som är de enda som får företräda i brottmål. DK: Endast jurister med dansk auktorisation och advokatbyråer som är registrerade i Danmark får marknadsföra juridiska rådgivningstjänster. För att erhålla dansk auktorisation krävs en dansk juridisk examen. SE: För medlemskap i advokatsamfundet, som endast krävs för att använda yrkestiteln advokat, gäller krav på bosättning. För leveranssätt 1 HR: Inget för rådgivning om utländsk och internationell rätt. Obundet för att vara verksam inom kroatisk rätt.
b) 1. Redovisnings- och bokföringstjänster (CPC 86212 utom ”revision”, CPC 86213, CPC 86219 och CPC 86220)	För leveranssätt 1 FR, HU, IT, MT, RO och SI: Obundet. AT: Krav på medborgarskap för att uppträda som ombud inför behöriga myndigheter. För leveranssätt 2 Alla medlemsstater: Inga.

([1]) Omfattar juridisk rådgivning, juridisk representation, juridiska skiljemanna- och förliknings-/medlingstjänster samt juridiska handlings- och intygstjänster. Tillhandahållande av juridiska tjänster i fråga om folkrätt, EU-rätt och rätten i varje jurisdiktion är endast tillåtet om tjänsteleverantören eller dennes personal är behörig att vara verksam som jurist, och är i likhet med tillhandahållande av andra tjänster föremål för tillämpliga villkor och förfaranden för licensiering i EU:s medlemsstater. För jurister som tillhandahåller juridiska tjänster i fråga om folkrätt och utländsk rätt kan dessa bl.a. bestå i efterlevnad av lokala uppförandekoder, användning av hemlandets yrkestitel (om inte erkännande med värdlandets yrkestitel erhållits), försäkringskrav, enkel registrering hos värdlandets advokatsamfund eller förenklad antagning till värdlandets advokatsamfund genom ett lämplighetstest och juridisk eller yrkesmässig hemvist i värdlandet. Juridiska tjänster i fråga om EU-rätt ska i princip utföras av eller genom en advokat som är medlem i ett advokatsamfund i unionen och som agerar i eget namn, och juridiska tjänster i fråga om rättsordningen i en av EU:s medlemsstater ska i princip utföras av eller genom en advokat som är medlem i denna medlemsstats advokatsamfund och som agerar i eget namn. Det kan därför krävas fullt medlemskap i advokatsamfundet i den aktuella EU-medlemsstaten för att uppträda som ombud inför domstolar och andra behöriga myndigheter i EU eftersom det inbegriper utövande av såväl EU-rätt som nationell rätt. I vissa medlemsstater får emellertid utländska jurister som inte är fullständiga medlemmar i advokatsamfundet uppträda som ombud i civilrättsliga förfaranden för en part som är medborgare i eller hör till den stat där juristen har rätt att utöva sitt yrke.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
b) 2. Revision (CPC 86211 och 86212 utom redovisning)	För leveranssätt 1 BE, BG, CY, DE, ES, FI, FR, EL, HU, IE, IT, LU, MT, NL, PT, RO, SI och UK: Obundet. AT: Krav på medborgarskap för att uppträda som ombud inför behöriga myndigheter och för att utföra revision som föreskrivs i särskilda österrikiska lagar (t.ex. aktiebolagslagen, börslagen, banklagen). HR: Utländska revisionsföretag får tillhandahålla revisionstjänster på kroatiskt territorium, om de har etablerat en filial enligt bolagslagen. SE: Endast revisorer som är godkända i Sverige får utföra lagstadgad revisionsverksamhet inom vissa juridiska enheter, bl.a. alla aktiebolag och när det gäller fysiska personer. Endast sådana personer och registrerade offentliga redovisningsbyråer får vara delägare i eller bilda bolag som bedriver kvalificerad revisionsverksamhet (för officiella ändamål). Krav på bosättning inom EES eller i Schweiz krävs för godkännande. Benämningarna på *godkänd revisor* och *auktoriserad revisor* får användas endast av revisorer som är godkända eller auktoriserade i Sverige. Revisorer för ekonomiska föreningar och vissa andra företag som inte är certifierade eller godkända revisorer måste vara bosatta inom EES, om inte regeringen eller en offentlig myndighet som regeringen utsett i ett annat mål tillåter något annat. För leveranssätt 2 Inga.
c) Skatterådgivning (CPC 863) ([1])	För leveranssätt 1 AT: Krav på medborgarskap för att uppträda som ombud inför behöriga myndigheter. CY: Skatterådgivare måste vara godkända av finansministeriet. Godkännandet sker efter ekonomisk behovsprövning. De kriterier som tillämpas motsvarar dem som används för att bevilja tillstånd till utländska investeringar (som listas i det horisontella avsnittet), eftersom de gäller denna undersektor, i samtliga fall med beaktande av sysselsättningssituationen i undersektorn. BG, MT, RO och SI: Obundet. För leveranssätt 2 Inga.

([1]) Omfattar inte juridisk rådgivning och juridisk representation i skattefrågor, som ingår i 1 A a Juridiska tjänster.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
d) Arkitekttjänster och e) Stadsplanering och landskapsarkitektur (CPC 8671 och CPC 8674)	För leveranssätt 1 AT: Obundet utom för planeringstjänster. BE, CY, EL, IT, MT, PL, PT och SI: Obundet. DE: Nationella bestämmelser om arvoden och vederlag tillämpas för alla tjänster som tillhandahålls från utlandet. HR: Arkitekttjänster: Fysiska och juridiska personer får tillhandahålla dessa tjänster efter godkännande av det kroatiska arkitektförbundet. Planer eller projekt som utarbetats utomlands måste godkännas (valideras) av en behörig fysisk eller juridisk person i Kroatien så att de uppfyller kraven i den kroatiska lagen. Tillstånd för godkännande (validering) utfärdas av ministeriet för byggnads- och stadsplanering. Stadsplanering: Fysiska och juridiska personer får tillhandahålla dessa tjänster efter godkännande av ministeriet för byggnads- och stadsplanering. HU och RO: Obundet för tjänster inom landskapsarkitektur. För leveranssätt 2 Inga.
f) Ingenjörstjänster och g) Integrerade tekniska tjänster (CPC 8672 och CPC 8673)	För leveranssätt 1 AT och SI: Obundet utom för rena planeringstjänster. CY, EL, IT, MT och PT: Obundet. HR: Fysiska och juridiska personer får tillhandahålla dessa tjänster efter godkännande av det kroatiska ingenjörsförbundet. Planer eller projekt som utarbetats utomlands måste godkännas (valideras) av en behörig fysisk eller juridisk person i Kroatien så att de uppfyller kraven i den kroatiska lagen. Tillstånd för godkännande (validering) utfärdas av ministeriet för byggnads- och stadsplanering. För leveranssätt 2 Inga.
h) Läkar-, tandläkar- och psykologtjänster (CPC 9312 och ingår i CPC 85201)	För leveranssätt 1 AT, BE, BG, CY, DE, DK, EE, ES, FI, FR, EL, IE, IT, LU, MT, NL, PT, RO, SK och UK: Obundet. HR: Obundet utom för telemedicin. I dessa fall: Inga. SI: Obundet för socialmedicin, sanitära, epidemiologiska och miljömedicinska tjänster, tillhandahållande av blod, blodprodukter och transplantat samt obduktion. För leveranssätt 2 Inga.
i) Veterinärtjänster (CPC 932)	För leveranssätt 1 AT, BE, BG, CY, CZ, DE, DK, EE, ES, FR, EL, HU, IE, IT, LV, MT, NL, PT, RO, SI och SK: Obundet. UK: Obundet utom för veterinärlaboratorietjänster och veterinärtekniska tjänster som tillhandahålls till veterinärer, allmän rådgivning, vägledning och information rörande exempelvis näring, beteende och skötsel av sällskapsdjur. För leveranssätt 2 Inga.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
j) 1. Barnmorsketjänster (ingår i CPC 93191) j) 2. Tjänster som tillhandahålls av sjuksköterskor, sjukgymnaster och paramedicinsk personal (ingår i CPC 93191)	För leveranssätt 1 AT, BE, BG, CY, CZ, DE, DK, EE, ES, FR, EL, HU, IE, IT, LV, LT, LU, MT, NL, PT, RO, SI, SK och UK: Obundet. FI och PL: Obundet, utom för sjuksköterskor. HR: Obundet utom för telemedicin: För leveranssätt 2 Inga.
k) Detaljhandelsförsäljning av läkemedel och detaljhandelsförsäljning av sjukvårdsartiklar (CPC 63211) och andra tjänster som tillhandahålls av farmaceuter ([1])	För leveranssätt 1 AT, BE, BG, CZ, CY, DE, DK, ES, FI, FR, EL, IE, IT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SE, SI och UK: Obundet. LV och LT: Obundet utom för postorder. HU: Obundet utom för CPC 63211 För leveranssätt 2 Inga.
B. Datatjänster och tillhörande tjänster (CPC 84)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
C. Forsknings- och utvecklingstjänster	
a) FoU-tjänster inom samhällsvetenskap och humaniora (CPC 852 utom psykologtjänster) ([2]) b) FoU-tjänster inom naturvetenskap (CPC 851) c) Tvärvetenskapliga FoU-tjänster (CPC 853)	För leveranssätt 1 och 2 EU: När det gäller offentligt finansierade FoU-tjänster kan ensamrätt och/eller tillstånd endast ges till fysiska personer som är medborgare i en medlemsstat och till juridiska personer i EU med säte i EU.
D. Tjänster avseende fast egendom ([3])	
a) Som rör egen eller hyrd egendom (CPC 821)	För leveranssätt 1 BG, CY, CZ, EE, HU, IE, LV, LT, MT, PL, RO, SK och SI: Obundet HR: Kommersiell närvaro krävs. För leveranssätt 2 Inga.
b) Med fast lön eller på kontraktsbasis (CPC 822)	För leveranssätt 1 BG, CY, CZ, EE, HU, IE, LV, LT, MT, PL, RO, SK och SI: Obundet HR: Kommersiell närvaro krävs. För leveranssätt 2 Inga.

([1]) För tillhandahållande av läkemedel till allmänheten gäller, som för tillhandahållande av andra tjänster, tillämpliga villkor och förfaranden för licensiering och kvalificering i medlemsstaterna. Som en allmän regel är denna verksamhet förbehållen farmaceuter. I vissa medlemsstater är det endast tillhandahållandet av receptbelagda läkemedel som är förbehållet farmaceuter.

([2]) Ingår i CPC 85201, som återfinns under 1 A h Läkar- och tandläkartjänster.

([3]) Tjänsten i fråga rör fastighetsmäklares verksamhet och påverkar inte rättigheter/restriktioner för fysiska och juridiska personer som köper fast egendom.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
E. Uthyrning/leasing utan operatör	
a) Av fartyg (CPC 83103)	För leveranssätt 1 BG, CY, DE, HU, MT och RO: Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
b) Av luftfartyg (CPC 83104)	För leveranssätt 1 BG, CY, CZ, HU, LV, MT, PL, RO och SK: Obundet. För leveranssätt 2 BG, CY, CZ, LV, MT, PL, RO och SK: Obundet. AT, BE, DE, DK, ES, EE, FI, FR, EL, HU, IE, IT, LT, LU, NL, PT, SI, SE och UK: Luftfartyg som används av ett flygbolag från EU måste vara registrerat i den medlemsstat som har utfärdat tillstånd för flygbolaget eller i ett annat EU-land. Dispens kan beviljas för kortfristiga leasing-kontrakt eller under exceptionella omständigheter.
c) Av annan transportutrustning (CPC 83101, CPC 83102 och CPC 83105)	För leveranssätt 1 BG, CY, HU, LV, MT, PL, RO och SI: Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
d) Av andra maskiner eller annan utrustning (CPC 83106, CPC 83107, CPC 83108 och CPC 83109)	För leveranssätt 1 BG, CY, CZ, HU, MT, PL, RO och SK: Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
e) Av hushållsartiklar och varor för personligt bruk (CPC 832)	För leveranssätt 1 och 2 AT, BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, FI, FR, EL, HU, IE, IT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SI, SE, SK och UK: Obundet.
f) Uthyrning av telekommunikationsutrustning (CPC 7541)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
F. Andra företagstjänster	
a) Reklamtjänster. (CPC 871)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
b) Marknads- och opinionsundersökningar (CPC 864)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
c) Organisationskonsulttjänster (CPC 865)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
d) Tjänster i anslutning till organisationskonsulttjänster (CPC 866)	För leveranssätt 1 och 2 HU: Obundet för medlings- och förlikningstjänster (CPC 86602).
e) Teknisk provning och analys (CPC 8676)	För leveranssätt 1 IT: Obundet för biologer och kemianalytiker. BG, CY, CZ, MT, PL, RO, SK och SE: Obundet. För leveranssätt 2 CY, CZ, MT, PL, RO, SK och SE: Obundet.
f) Rådgivnings- och konsulttjänster som rör jordbruk, jakt och skogsbruk (ingår i CPC 881)	För leveranssätt 1 IT: Obundet för aktiviteter som är förbehållna agronomer och *periti agrari*. EE, MT, RO och SI: Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
g) Rådgivnings- och konsulttjänster rörande fiske (ingår i CPC 882)	För leveranssätt 1 LV, MT, RO och SI: Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
h) Rådgivning- och konsulttjänster rörande tillverkning (ingår i CPC 884 och i CPC 885)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
i) Rekrytering och förmedling av personal	
i) 1. Rekrytering av chefer (CPC 87201)	För leveranssätt 1 AT, BG, CY, CZ, DE, EE, ES, FI, HR, IE, LV, LT, MT, PL, PT, RO, SK, SI och SE: Obundet. För leveranssätt 2 AT, BG, CY, CZ, EE, FI, HR, LV, LT, MT, PL, RO, SK och SI: Obundet.
i) 2. Personalförmedling (CPC 87202)	För leveranssätt 1 AT, BE, BG, CY, CZ, DE, DK, EE, ES, EL, FI, FR, HR, IE, IT, LU, LV, LT, MT, NL, PL, PT, RO, SI, SE, SK och UK: Obundet. För leveranssätt 2 AT, BG, CY, CZ, EE, FI, HR, LV, LT, MT, PL, RO, SI och SK: Obundet.
i) 3. Förmedling av kontorspersonal (CPC 87203)	För leveranssätt 1 AT, BG, CY, CZ, DE, EE, FI, FR, HR, IT, IE, LV, LT, MT, NL, PL, PT, RO, SE, SK och SI: Obundet. För leveranssätt 2 AT, BG, CY, CZ, EE, FI, HR, LV, LT, MT, PL, RO, SK och SI: Obundet.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
i) 4. Förmedling av hemtjänstpersonal, andra handels- eller industriarbetare, vårdpersonal och annan personal (CPC 87204, CPC 87205, CPC 87206 och CPC 87209)	För leveranssätt 1 och 2 Alla medlemsstater utom HU: Obundet. HU: Inga.
j) 1. Spanings- och detektivtjänster (CPC 87301)	För leveranssätt 1 och 2 BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, EE, FI, FR, EL, HR, HU, IE, IT, LV, LT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SI och UK: Obundet.
j) 2. Säkerhetstjänster (CPC 87302, CPC 87303, CPC 87304 och CPC 87305)	För leveranssätt 1 HU: Obundet för CPC 87304 och CPC 87305 BE, BG, CY, CZ, ES, EE, FI, FR, HR, IT, LV, LT, MT, PT, PL, RO, SI och SK: Obundet. För leveranssätt 2 HU: Obundet för CPC 87304 och CPC 87305 BG, CY, CZ, EE, HR, LV, LT, MT, PL, RO, SI och SK: Obundet.
k) Vetenskapliga och tekniska konsulttjänster (CPC 8675)	För leveranssätt 1 BE, BG, CY, DE, DK, ES, FR, EL, IE, IT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SI och UK: Obundet för prospektering. HR: Inga, utom att tjänster inom grundläggande geologisk och geodetisk forskning och forskning inom gruvverksamhet samt närliggande miljöskyddsforskning på Kroatiens territorium endast får utföras tillsammans med/eller genom inhemska juridiska personer. För leveranssätt 2 Inga.
l) 1. Underhåll och reparation av fartyg (ingår i CPC 8868)	För leveranssätt 1 För transportfartyg: BE, BG, DE, DK, EL, ES, FI, FR, HR, IE, IT, LU, NL, PT, SI och UK: Obundet. För transportfartyg på inre vattenvägar: EU utom EE, HU, LV och PL: Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
l) 2. Underhåll och reparation av utrustning för järnvägstransport (ingår i CPC 8868)	För leveranssätt 1 AT, BE, BG, DE, CY, CZ, DK, ES, FI, FR, EL, HR, IE, IT, LT, LV, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SE, SI, SK och UK: Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
l) 3. Underhåll och reparation av motorfordon, motorcyklar, snöskotrar och vägtransportutrustning (CPC 6112, CPC 6122, ingår i CPC 8867 och i CPC 8868)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
l) 4. Underhåll och reparation av luftfartyg och delar till luftfartyg (ingår i CPC 8868)	För leveranssätt 1 BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, FI, FR, EL, HR, IE, IT, LT, LU, MT, NL, PT, RO, SK, SI, SE och UK: Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
l) 5. Underhåll och reparation av metallvaror, maskiner (inte kontorsmaskiner), utrustning (inte transport- och kontorsutrustning) samt hushållsartiklar och personliga artiklar ([1]) (CPC 633, CPC 7545, CPC 8861, CPC 8862, CPC 8864, CPC 8865 och CPC 8866)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
m) Tjänster som omfattar rengöring av byggnader (CPC 874)	För leveranssätt 1 AT, BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, EE, FI, FR, EL, HR, IE, IT, LU, LV, MT, NL, PL, PT, RO, SI, SE, SK och UK: Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
n) Fototjänster (CPC 875)	För leveranssätt 1 BG, EE, MT och PL: Obundet för tillhandahållande av flygfototjänster HR och LV: Obundet för specialfototjänster (CPC 87504) För leveranssätt 2 Inga.
o) Förpackningstjänster (CPC 876)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
p) Tryckning och förlagsverksamhet (CPC 88442)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
q) Konferenstjänster (ingår i CPC 87909)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
r) Andra	
r) 1. Översättar- och tolktjänster (CPC 87905)	För leveranssätt 1 PL: Obundet för auktoriserade översättare och tolkar. HU och SK: Obundet för officiell översättning och tolkning. HR: Obundet för officiella handlingar För leveranssätt 2 Inga.

([1]) Underhåll och reparation av transportutrustning (CPC 6112, 6122, 8867 och CPC 8868) återfinns under 1 F l 1–1 F l 4.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
r) 2. Inredningsdesign och specialdesign (CPC 87907)	För leveranssätt 1 DE: Nationella bestämmelser om arvoden och vederlag tillämpas för alla tjänster som tillhandahålls från utlandet. HR: Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
r) 3. Inkassotjänster (CPC 87902)	För leveranssätt 1 och 2 BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, EE, FI, FR, EL, HR, HU, IE, IT, LT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SI, SE och UK: Obundet.
r) 4. Tjänster avseende kreditupplysning (CPC 87901)	För leveranssätt 1 och 2 BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, EE, FI, FR, EL, HR, HU, IE, IT, LT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SI, SE och UK: Obundet.
r) 5. Kopieringstjänster (CPC 87904) [1]	För leveranssätt 1 AT, BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, EE, FI, FR, EL, HR, HU, IE, IT, LT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SI, SE, SK och UK: Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
r) 6. Telekommunikationstjänster (CPC 7544)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
r) 7. Telefonpassning (CPC 87903)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.

2. KOMMUNIKATIONSTJÄNSTER

A. Post- och budtjänster (Tjänster som rör hantering [2] av postförsändelser [3] enligt följande förteckning över undersektorer, oavsett om de skickas inom landet eller till utlandet:	

[1] Omfattar inte tryckning, som omfattas av CPC 88442 och ingår i 1 F p.
[2] I *hantering* ingår tömning av brevlådor, sortering, transport och utdelning.
[3] Med *postförsändelse* avses försändelser som hanteras av alla typer av kommersiella aktörer, oavsett om de är offentliga eller privata.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
i) Hantering av adresserade skriftliga meddelanden på vilket fysiskt medium ([1]) som helst, däribland hybridpost och direktpost ii) Hantering av adresserade paket ([2]) iii) Hantering av adresserade pressprodukter ([3]) iv) Hantering av de försändelser som avses i i–iii ovan som rekommenderade eller assurerade brev v) Expressutdelning ([5]) av de försändelser som avses i i–iii ovan vi) Hantering av icke-adresserade försändelser vii) Dokumentutväxling ([6]) Undersektorerna i, iv och v undantas dock när de faller inom ramen för de tjänster som får omfattas av förbehåll, dvs. för brevförsändelser vars pris är mindre än 5 gånger den allmänna basavgiften, under förutsättning att de väger mindre än 350 gram ([7]), samt den rekommenderade post som används i samband med rättsliga och administrativa förfaranden.) (ingår i CPC 751, i CPC 71235 ([8]) och i CPC 73210 ([9]))	För leveranssätt 1 och 2 Inga ([4]).
B. Teletjänster (Dessa tjänster omfattar inte ekonomisk verksamhet som består av tillhandahållande av innehåll som kräver telekommunikationstjänster för överföring)	
a) Tjänster som består i vidarebefordran och mottagande av signaler på elektromagnetisk väg ([10]), utom radio- och tv-utsändningar ([11])	För leveranssätt 1 och 2 Inga.

([1]) T.ex. brev och vykort.
([2]) Omfattar böcker och kataloger.
([3]) Tidskrifter och tidningar.
([4]) För undersektorerna i–iv kan det krävas individuella licenser som kan medföra särskilda skyldigheter att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster eller betala en finansiell avgift till en kompensationsfond.
([5]) Expressutdelning kan förutom ökad snabbhet och tillförlitlighet också innefatta mervärden som hämtning från avsändningsplats, personlig leverans till adressat, spårning, möjlighet att ändra destination och adressat under befordran samt bekräftelse på mottagande.
([6]) Tillhandahållande av medel, däribland särskilda lokaler och befordran av tredje man, som möjliggör självservice genom ömsesidig utväxling av postförsändelser mellan användare som abonnerar på denna tjänst. Med *postförsändelse* avses försändelse som hanteras av alla typer av kommersiella aktörer, oavsett om de är offentliga eller privata.
([7]) Med *brevförsändelse* avses meddelande i skriftlig form på vilket fysiskt medium som helst, som ska befordras och levereras till den adress avsändaren har angivit på själva försändelsen eller på dess emballage. Böcker, kataloger, tidningar och tidskrifter betraktas inte som brevförsändelser.
([8]) Transport av landpost för egen räkning.
([9]) Transport av luftpost för egen räkning.
([10]) Dessa tjänster omfattar inte informations- och/eller databehandling on-line (inklusive transaktionsbehandling) (ingår i CPC 843) som ingår i 1 B DATATJÄNSTER.
([11]) Radio- och tv-utsändning definieras som den oavbrutna överföringskedja som krävs för utsändning av tv- och radioprogramsignaler till allmänheten, men omfattar inte återutsändningslänkar mellan operatörerna.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
b) Satellitsändningstjänster ([1])	För leveranssätt 1 och 2 EU: Inga, utom att tjänsteleverantörer i denna sektor kan omfattas av skyldigheter för att skydda mål som avser allmänintresset i samband med överföring av innehåll genom deras nätverk i linje med EU-lagstiftningen om elektronisk kommunikation. BE: Obundet.

3. BYGGTJÄNSTER OCH TILLHÖRANDE INGENJÖRSTJÄNSTER

Byggtjänster och tillhörande ingenjörstjänster (CPC 511, CPC 512, CPC 513, CPC 514, CPC 515, CPC 516, CPC 517 och CPC 518)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.

4. DISTRIBUTIONSTJÄNSTER

(utom distribution av vapen, ammunition, sprängämnen och annan krigsmateriel)

A. Tjänster som utförs på provisionsbasis a) Tjänster på provisionsbasis som rör motorfordon, motorcyklar och snöskotrar samt reservdelar och tillbehör till dessa (ingår i CPC 61111, i CPC 6113 och i CPC 6121) b) Övriga tjänster som utförs på provisionsbasis (CPC 621)	För leveranssätt 1 och 2 EU utom AT, SI, SE och FI: Obundet för distribution av kemiska produkter samt ädelmetaller (och stenar). AT: Obundet för distribution av pyrotekniska produkter, lättantändliga artiklar, spränganordningar och giftiga ämnen.
B. Partihandelstjänster a) Partihandel med motorfordon, motorcyklar och snöskotrar samt reservdelar och tillbehör till dessa (ingår i CPC 61111, i CPC 6113 och i CPC 6121) b) Partihandel med teleterminalutrustning (ingår i CPC 7542) c) Övrig partihandel (CPC 622 utom partihandel med energiprodukter ([2]))	AT och BG: Obundet för distribution av produkter avsedda för medicinska ändamål, t.ex. medicinsk och kirurgisk apparatur, läkemedelssubstanser och föremål avsedda för medicinska ändamål. HR: Obundet för distribution av tobaksvaror. För leveranssätt 1 AT, BG, FR, PL och RO: Obundet för distribution av tobak och tobaksvaror. BG, FI, PL och RO: Obundet för detaljhandelsdistribution av alkoholhaltiga drycker. SE: Obundet för distribution av alkoholhaltiga drycker. AT, BG, CZ, FI, RO, SK och SI: Obundet för distribution av läkemedel.

([1]) Här ingår telekommunikationstjänster som består i vidarebefordran och mottagande av radio- och tv-sändningar via satellit (den oavbrutna överföringskedja som krävs för utsändning av tv- och radioprogramsignaler till allmänheten). Här ingår försäljning av användning av satellittjänster, men inte försäljning av tv-programpaket till hushållen.

([2]) Dessa tjänster, som omfattar CPC 62271, ingår i ENERGITJÄNSTER under 18 D.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
C. Detaljhandel ([1]) Detaljhandel med motorfordon, motorcyklar och snöskotrar samt delar och tillbehör till dessa (CPC 61112, ingår i CPC 6113 och i CPC 6121) Detaljhandel med teleterminalutrustning (ingår i CPC 7542) Detaljhandel med livsmedel (CPC 631) Detaljhandel med andra produkter (ej energi), utom detaljhandel med läkemedel och sjukvårdsartiklar ([2]) (CPC 632 utom 63211 och 63297) D. Franchising (CPC 8929)	BG, HU och PL: Obundet för tjänster som utförs av varumäklare. FR: För tjänster som utförs på provisionsbasis: obundet för handlare och mäklare som är verksamma inom 17 marknader av nationellt intresse beträffande färska livsmedel. Obundet för partihandel med läkemedel. MT: Obundet för tjänster som utförs på provisionsbasis. BE, BG, CY, DE, DK, ES, FR, EL, IE, IT, LU, MT, NL, PL, PT, SK och UK: För detaljhandel: obundet utom för postorder.
5. UTBILDNINGSTJÄNSTER (endast privatfinansierade)	
A. Primärutbildning (CPC 921)	För leveranssätt 1 BG, CY, FI, HR, MT, RO, SE och SI: Obundet. FR: Krav på medborgarskap. Utländska medborgare kan dock få tillstånd från behöriga myndigheter att etablera och leda en utbildningsinstitution och att undervisa. IT: Krav på medborgarskap för tjänsteleverantörer för att ha rätt att utfärda erkända statliga utbildningsbevis. För leveranssätt 2 CY, FI, HR, MT, RO, SE och SI: Obundet.
B. Sekundärutbildning (CPC 922)	För leveranssätt 1 BG, CY, FI, HR, MT, RO och SE: Obundet. FR: Krav på medborgarskap. Utländska medborgare kan dock få tillstånd från behöriga myndigheter att etablera och leda en utbildningsinstitution och att undervisa. IT: Krav på medborgarskap för tjänsteleverantörer för att ha rätt att utfärda erkända statliga utbildningsbevis. För leveranssätt 2 CY, FI, MT, RO och SE: Obundet. För leveranssätt 1 och 2 LV: Obundet för utbildningstjänster som rör gymnasial yrkesutbildning för studerande med funktionsnedsättning (CPC 9224).

([1]) Omfattar inte underhåll och reparation, som ingår i FÖRETAGSTJÄNSTER under 1 B och 1 F 1.
([2]) Detaljhandel med läkemedel och sjukvårdsartiklar ingår i PROFESSIONELLA TJÄNSTER under 1 A k.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
C. Högre utbildning (CPC 923)	För leveranssätt 1 AT, BG, CY, FI, MT, RO och SE: Obundet. FR: Krav på medborgarskap. Utländska medborgare kan dock få tillstånd från behöriga myndigheter att etablera och leda en utbildningsinstitution och att undervisa. IT: Krav på medborgarskap för tjänsteleverantörer för att ha rätt att utfärda erkända statliga utbildningsbevis. För leveranssätt 2 AT, BG, CY, FI, MT, RO och SE: Obundet. För leveranssätt 1 och 2 CZ och SK: Obundet för högre utbildning, utom för teknisk och yrkesinriktad högskoleutbildning (CPC 92310).
D. Vuxenutbildning (CPC 924)	För leveranssätt 1 och 2 CY, FI, MT, RO och SE: Obundet. AT: Obundet för vuxenundervisning genom radio eller tv.
E. Övriga utbildningstjänster (CPC 929)	För leveranssätt 1 och 2 AT, BE, BG, CY, DE, DK, ES, EE, FI, FR, EL, HU, IE, IT, LV, LT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SI, SE och UK: Obundet. För leveranssätt 1 HR: Inga för utbildning via korrespondens eller telekommunikation.
6. MILJÖTJÄNSTER	
A. Hantering av avloppsvatten (CPC 9401) [1]	För leveranssätt 1 EU, utom EE, LT och LV: Obundet utom för konsulttjänster. EE, LT och LV: Inga. För leveranssätt 2 Inga.
B. Hantering av fast/farligt avfall, utom transport över gränserna av farligt avfall a) Bortskaffande av avfall (CPC 9402)	För leveranssätt 1 EU, utom EE och HU: Obundet utom för konsulttjänster. EE och HU: Inga. För leveranssätt 2 Inga.

[1] Motsvarar avloppshantering.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
b) Renhållning och liknande tjänster (CPC 9403)	För leveranssätt 1 EU, utom EE, HU och LT: Obundet utom för konsulttjänster. EE, HU och LT: Inga. För leveranssätt 2 Inga.
C. Skydd av luft och klimat (CPC 9404) (1)	För leveranssätt 1 EU, utom EE, FI, LT, PL och RO: Obundet utom för konsulttjänster. EE, FI, LT, PL och RO: Inga. För leveranssätt 2 Inga.
D. Sanering och rening av mark och vatten a) Behandling och sanering av mark och vatten som kontaminerats/förorenats (ingår i CPC 94060) (2)	För leveranssätt 1 EU, utom EE, FI och RO: Obundet utom för konsulttjänster. EE, FI, RO: Inga. För leveranssätt 2 Inga.
E. Buller- och vibrationsdämpning (CPC 9405)	För leveranssätt 1 EU, utom EE, FI, LT, PL och RO: Obundet utom för konsulttjänster. EE, FI, LT, PL och RO: Inga. För leveranssätt 2 Inga.
F. Skydd av biologisk mångfald och landskap a) Skydd av naturen och landskapet (ingår i CPC 9406)	För leveranssätt 1 EU, utom EE, FI och RO: Obundet utom för konsulttjänster. EE, FI och RO: Inga. För leveranssätt 2 Inga.
G. Övriga miljötjänster och stödtjänster (CPC 94090)	För leveranssätt 1 EU, utom EE, FI och RO: Obundet utom för konsulttjänster. EE, FI och RO: Inga. För leveranssätt 2 Inga.

(1) Motsvarar avgasrening.
(2) Motsvarar delar av Skydd av naturen och landskapet.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
7. FINANSIELLA TJÄNSTER	
A. Försäkringstjänster och försäkringsrelaterade tjänster	För leveranssätt 1 och 2 AT, BE, CZ, DE, DK, ES, FI, FR, EL, HU, IE, IT, LU, NL, PL, PT, RO, SK, SE, SI och UK: Obundet för direkta försäkringstjänster utom för försäkring av risker som rör i) Sjöfart, kommersiell luftfart samt uppskjutning av rymdfarkoster och frakt i rymden (inbegripet satelliter) när sådan försäkring täcker något eller allt av följande: godset som transporteras, fordonet som transporterar godset och varje skadeståndsskyldighet som följer därav, och ii) gods i internationell transittrafik. AT: Försäljningsfrämjande åtgärder och försäkringsförmedling för ett dotterbolag som inte är etablerat i unionen eller för en filial som inte är etablerad i Österrike (utom i fråga om återförsäkring och retrocession) är förbjudna. Obligatorisk lufttransportförsäkring, utom försäkring av internationell kommersiell lufttrafik, kan tillhandahållas endast av ett dotterbolag som är etablerat i unionen eller av en filial som är etablerad i Österrike. DK: Obligatorisk lufttransportförsäkring kan tillhandahållas endast av bolag som är etablerade i unionen. Endast försäkringsbolag som fått tillstånd genom dansk lagstiftning eller av danska behöriga myndigheter får i kommersiellt syfte i Danmark tillhandahålla direktförsäkring för personer som är bosatta i Danmark, för danska fartyg eller för egendom i Danmark. DE: Obligatorisk lufttransportförsäkring kan tillhandahållas endast av ett dotterbolag som är etablerat i unionen eller av en filial som är etablerad i Tyskland. Ett utländskt försäkringsbolag som har etablerat en filial i Tyskland får i detta land ingå försäkringsavtal för internationell transport endast genom den filial som etablerats i Tyskland. FR: Försäkring av risker i samband med marktransport får meddelas endast av försäkringsbolag som är etablerade i unionen. PL: Obundet för återförsäkring och retrocession, utom risker som rör varor i internationell handel. PT: Luft- och sjötransportförsäkring som täcker varor, luftfartyg, skrov och ansvar får endast tillhandahållas av bolag som är etablerade i EU. Endast personer och bolag som är etablerade i EU får agera som försäkringsförmedlare för sådan försäkringsverksamhet i Portugal. För leveranssätt 1 AT, BE, CZ, DE, DK, ES, FI, FR, EL, HU, IE, IT, LU, NL, PT, RO, SK, SE, SI och UK: Obundet för direkta försäkringstjänster utom för försäkring av risker som rör i) Sjöfart, kommersiell luftfart samt uppskjutning av rymdfarkoster och frakt i rymden (inbegripet satelliter) när sådan försäkring täcker något eller allt av följande: godset som transporteras, fordonet som transporterar godset och varje skadeståndsskyldighet som följer därav, och ii) gods i internationell transittrafik.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
	BG: Obundet för direkt försäkring, utom för tjänster som tillhandahålls av utländska leverantörer till utländska personer i Bulgarien. Transportförsäkring avseende varor, försäkring av fordon i sig och ansvarsförsäkring i samband med risker i Bulgarien får inte tillhandahållas direkt av utländska försäkringsbolag. Ett utländskt försäkringsbolag får ingå försäkringsavtal endast genom en filial. Obundet för inlåningsförsäkring och liknande ersättningssystem samt obligatoriska försäkringar.
B. Bankverksamhet och andra finansiella tjänster (med undantag av försäkringstjänster)	CY, LV och MT: Obundet för direkta försäkringstjänster utom för försäkring av risker som rör i) Sjöfart, kommersiell luftfart samt uppskjutning av rymdfarkoster och frakt i rymden (inbegripet satelliter) när sådan försäkring täcker något eller allt av följande: godset som transporteras, fordonet som transporterar godset och varje skadeståndsskyldighet som följer därav, och ii) gods i internationell transittrafik. LT: Obundet för direkta försäkringstjänster utom för försäkring av risker som rör i) Sjöfart, kommersiell luftfart samt uppskjutning av rymdfarkoster och frakt i rymden (inbegripet satelliter) när sådan försäkring täcker något eller allt av följande: godset som transporteras, fordonet som transporterar godset och varje skadeståndsskyldighet som följer därav, och ii) gods i internationell transittrafik, utom när det gäller landtransport där risken finns i Litauen. BG, LV, LT och PL: Obundet för försäkringsförmedling. ES: För aktuarietjänster gäller ett krav på bosättning och tre års relevant erfarenhet. FI: Bara försäkringsbolag med säte i EU eller filial i Finland får tillhandahålla direkta försäkringstjänster (även koassurans). Försäkringsmäklartjänster får tillhandahållas av ett bolag eller en person som har permanent etablering i EU. HR: Obundet för direkta försäkringstjänster och direkt försäkringsförmedling, utom a) livförsäkring: för tillhandahållande av livförsäkring till utländska personer som är bosatta i Kroatien, b) skadeförsäkring: för tillhandahållande av annan skadeförsäkring än ansvarsförsäkring för fordon till utländska personer som är bosatta i Kroatien, c) sjö- och lufttransportförsäkring samt annan transportförsäkring. HU: Försäkringsbolag som inte är etablerade i EU får tillhandahålla direkta försäkringstjänster i Ungern endast genom en filial registrerad i Ungern. IT: Obundet när det gäller aktuarietjänster. Transportförsäkring avseende varor, försäkring av fordon i sig och ansvarsförsäkring i samband med risker i Italien får endast meddelas av försäkringsbolag som är etablerade i unionen. Detta förbehåll gäller inte för internationell transport som inbegriper import till Italien. SE: Tillhandahållandet av direktförsäkringar tillåts endast genom ett försäkringsbolag med koncession i Sverige, under förutsättning att den utländska tjänstleverantören och det svenska försäkringsbolaget tillhör samma koncern eller har ingått samarbetsavtal.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
	För leveranssätt 2 AT, BE, BG, CZ, CY, DE, DK, ES, FI, FR, EL, HU, IE, IT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SE, SI och UK: Obundet för förmedling. BG: För direkt försäkring: Bulgariska fysiska och juridiska personer och utländska personer som bedriver ekonomisk verksamhet i Bulgarien kan ingå försäkringsavtal i fråga om sin verksamhet i Bulgarien endast med tjänsteleverantörer som har tillstånd att bedriva försäkringsverksamhet i Bulgarien. Försäkringskompensation på grundval av sådana avtal ska betalas ut i Bulgarien. Obundet för inlåningsförsäkring och liknande ersättningssystem samt obligatoriska försäkringar. HR: Obundet för direkta försäkringstjänster och direkt försäkringsförmedling, utom a) livförsäkring: för tillhandahållande av livförsäkring till utländska personer som är bosatta i Kroatien, b) skadeförsäkring: i) för tillhandahållande av annan skadeförsäkring än ansvarsförsäkring för fordon till utländska personer som är bosatta i Kroatien, ii) – person- eller sakförsäkring som inte finns tillgänglig i Kroatien, – företag som köper försäkring utomlands i samband med investeringsarbete utomlands, inkl. utrustning för sådant arbete, – för att garantera avkastning på utländska lån (kollateral försäkring), – person- och sakförsäkring av helägt företag och samriskföretag som bedriver näringsverksamhet utomlands, om det sker i enlighet med bestämmelserna i det landet eller det krävs för att registrera företaget, – fartyg under byggnation eller reparation, om så föreskrivs i avtalet med den utländska kunden (köparen), c) sjö- och lufttransportförsäkring samt annan transportförsäkring. IT: Transportförsäkring avseende varor, försäkring av fordon i sig och ansvarsförsäkring i samband med risker i Italien får endast meddelas av försäkringsbolag som är etablerade i unionen. Detta förbehåll gäller inte för internationell transport som inbegriper import till Italien. För leveranssätt 1 AT, BE, BG, CZ, DE, DK, ES, FI, FR, EL, HU, IE, IT, LU, NL, PL, PT, SK, SE och UK: Obundet utom för tillhandahållande av finansiell information och bearbetning av finansiella data samt rådgivning och andra relaterade tjänster, med undantag för förmedling. CY: Obundet utom för handel med överlåtbara värdepapper, tillhandahållande av finansiell information och bearbetning av finansiella data samt rådgivning och andra relaterade tjänster, med undantag för förmedling. BE: För att bedriva investeringsrådgivning krävs etablering i Belgien. BG: Begränsningar och villkor som rör användningen av telekommunikationsnätverket kan förekomma. EE: För inlåning krävs godkännande från den estniska finansinspektionen och registrering enligt estnisk lag som aktiebolag, dotterbolag eller filial.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
	För förvaltning av investeringsbolag krävs etablering av ett specialiserat förvaltningsbolag. Endast företag med säte i unionen kan verka som förvaringsinstitut för investeringsfonders tillgångar. HR: Obundet, utom för utlåning, finansiell leasing, betalnings- och penningförmedlingstjänster, garantier och åtaganden, penningmäkleri, tillhandahållande och överföring av finansiell information samt rådgivning och andra finansiella kringtjänster, med undantag för förmedling. LT: För förvaltning av investeringsbolag krävs etablering av ett specialiserat förvaltningsbolag. Endast företag med säte eller filial i Litauen kan verka som förvaringsinstitut för investeringsfonders tillgångar. IE: För tillhandahållande av investeringstjänster eller investeringsrådgivning krävs antingen i) tillstånd i Irland, vilket normalt förutsätter att tillhandahållaren är ett aktiebolag, handelsbolag eller enskilt företag, i vardera fallet med huvudkontor/säte i Irland (i vissa fall kan det hända att tillstånd inte krävs, t.ex. när en tillhandahållare av tjänster från tredje land inte har någon kommersiell närvaro i Irland och tjänsten inte tillhandahålls privatpersoner) eller ii) tillstånd i en annan medlemsstat i enlighet med EU:s direktiv om investeringstjänster. IT: Obundet för säljare av finansiella tjänster (*promotori di servizi finanziari*). LV: Obundet utom för tillhandahållande av finansiell information och rådgivning och andra relaterade tjänster, med undantag för förmedling. LT: Kommersiell närvaro krävs för pensionsfondsförvaltning. MT: Obundet utom för inlåning, utlåning av alla slag, tillhandahållande av finansiell information och bearbetning av finansiella data samt rådgivning och andra relaterade tjänster, med undantag för förmedling. PL: För tillhandahållande och överföring av finansiell information och bearbetning av finansiella data och tillhörande programvara: krav på att använda det allmänna telenätet, eller någon annan godkänd operatörs nät. RO: Obundet för finansiell leasing och för handel med penningmarknadsinstrument, utländsk valuta, derivatinstrument, valuta- och ränteinstrument, överlåtbara värdepapper och andra överlåtbara instrument och finansiella tillgångar, medverkan vid utfärdande av alla slags värdepapper, förvaltning av tillgångar, samt clearing- och avvecklingstjänster rörande finansiella tillgångar. Betalnings- och penningförmedlingstjänster tillåts endast genom en bank som är etablerad lokalt. SI: i) Medverkan vid utfärdandet av statsskuldförbindelser och pensionsfondsförvaltning: obundet. ii) Alla övriga undersektorer, utom tillhandahållande och överföring av finansiell information och när det gäller för inhemska juridiska personer och enskilda näringsidkare att motta krediter (all form av upplåning) och att acceptera borgensförbindelser och garantier från utländska kreditinstitut samt rådgivningstjänster och andra till finansiella tjänster relaterade tjänster: obundet. Medlemmar i värdepappersbörsen i Slovenien måste vara registrerade som juridiska personer i Slovenien eller vara filialer till utländska investeringsbolag eller banker. För leveranssätt 2 BG: Begränsningar och villkor som rör användningen av telekommunikationsnätverket kan förekomma.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
	PL: För tillhandahållande och överföring av finansiell information och bearbetning av finansiella data och tillhörande programvara: krav på att använda det allmänna telenätet, eller någon annan godkänd operatörs nät.

8. HÄLSO- OCH SJUKVÅRDSTJÄNSTER SAMT SOCIALVÅRDSTJÄNSTER

(endast privatfinansierade tjänster)

A. Sjukhustjänster (CPC 9311)	För leveranssätt 1 AT, BE, BG, DE, CY, CZ, DK, ES, EE, FI, FR, EL, IE, IT, LV, LT, MT, LU, NL, PL, PT, RO, SI, SE, SK och UK: Obundet. HR: Obundet utom för telemedicin.
C. Vård på andra behandlingshem än sjukhus (CPC 93193)	För leveranssätt 2 Inga.
D. Sociala tjänster (CPC 933)	För leveranssätt 1 AT, BE, BG, CY, CZ, DE, DK, EE, ES, EL, FI, FR, HU, IE, IT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SE, SI, SK och UK: Obundet. För leveranssätt 2 BE: Obundet för andra sociala tjänster än konvalescenthem, vilohem och äldreboenden.

9. TURISM OCH RESERELATERADE TJÄNSTER

A. Hotell, restaurang och cateringverksamhet (CPC 641, CPC 642 och CPC 643) utom cateringverksamhet inom lufttransport [1]	För leveranssätt 1 AT, BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, FR, EL, IE, IT, LV, LT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SI, SE och UK: Obundet utom för cateringverksamhet. HR: Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
B. Resebyråer och researrangörer (inbegripet reseledare) (CPC 7471)	För leveranssätt 1 BG och HU: Obundet. För leveranssätt 2 Inga.

[1] Cateringverksamhet inom lufttransport ingår i KRINGTJÄNSTER FÖR TRANSPORT under 12 D a – Marktjänster.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
C. Turistguidetjänster (CPC 7472)	För leveranssätt 1 BG, CY, CZ, HU, IT, LT, MT, PL, SK och SI: Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
10. REKREATIONS-, KULTUR- OCH SPORTTJÄNSTER (utom audiovisuella tjänster)	
A. Underhållningstjänster (inbegripet teater, levande musik, cirkusuppträdanden och diskotek) (CPC 9619)	För leveranssätt 1 BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, EE, FI, FR, EL, HR, HU, IE, IT, LV, LT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SI och UK: Obundet. För leveranssätt 2 CY, CZ, FI, HR, MT, PL, RO, SK och SI: Obundet. BG: Obundet utom för tjänster som rör teaterproduktion, sånggrupper, band- och orkesterunderhållning (CPC 96191), tjänster som tillhandahålls av författare, kompositörer, skulptörer, underhållare och andra enskilda artister (CPC 96192) samt tillhörande teatertjänster (CPC 96193). EE: Obundet för övrig underhållning (CPC 96199) utom biograftjänster. LT och LV: Obundet utom för biograftjänster (ingår i CPC 96199).
B. Nyhetsbyråer (CPC 962)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
C. Biblioteks-, arkiv- och museitjänster och andra kulturella tjänster (CPC 963)	För leveranssätt 1 BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, EE, FI, FR, EL, HR, HU, IE, IT, LT, LV, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SI, SE och UK: Obundet. För leveranssätt 2 BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, FI, FR, EL, HR, HU, IE, IT, LT, LV, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SI, SE och UK: Obundet.
D. Sporttjänster (CPC 9641)	För leveranssätt 1 och 2 AT: Obundet för skidskolor och bergsguidetjänster. BG, CZ, LV, MT, PL, RO och SK: Obundet. För leveranssätt 1 CY, EE och HR: Obundet.
E. Tjänster i fritidsparker och badanläggningar (CPC 96491)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
11. TRANSPORTTJÄNSTER	
A. Sjötransport a) Internationell passagerartransport (CPC 7211 utom nationellt cabotage ([1])). b) Internationell godstransport (CPC 7212 utom nationellt cabotage) ([2])	För leveranssätt 1 och 2 BG, CY, DE, EE, ES, FR, FI, EL, IT, LT, MT, PT, RO, SI och SE: Matartjänster med godkännande.
B. Transport på inre vattenvägar a) Passagerartransporter (CPC 7221 utom nationellt cabotage) b) Godstransport (CPC 7222 utom nationellt cabotage)	För leveranssätt 1 och 2 EU: Åtgärder som baseras på befintliga eller framtida avtal om tillträde till inre vattenvägar (inbegripet avtal till följd av Rhen-Main-Donaukanalen) förbehåller vissa trafikrättigheter för operatörer som är baserade i de berörda länderna och uppfyller medborgarskapskriterierna för ägande. Med förbehåll för genomförandebestämmelser för Mannheimkonventionen om sjöfart på Rhen och Belgradkonventionen om sjöfarten på Donau. AT: Företag och varaktig etablering måste registreras i Österrike. BG, CY, EE, FI, HR, HU, LT, MT, RO, SE och SI: Obundet. CZ och SK: Obundet endast för leveranssätt 1
C. Järnvägstransport a) Passagerartransporter (CPC 7111) b) Godstransport (CPC 7112)	För leveranssätt 1 EU: Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
D. Vägtransport a) Passagerartransporter (CPC 7121 och CPC 7122) b) Godstransport (CPC 7123, utom transport av post för egen räkning ([3]))	För leveranssätt 1 EU: Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
E. Transport i rörledning av andra varor än bränsle ([4]) (CPC 7139)	För leveranssätt 1 EU: Obundet. För leveranssätt 2 AT, BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, EE, FI, FR, EL, IE, IT, LV, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SI, SE och UK: Obundet.

([1]) Utan att det påverkar vilka aktiviteter som kan betraktas som cabotage enligt nationell lagstiftning inbegriper denna förteckning inte nationellt cabotage, som antas omfatta transport av passagerare eller gods mellan en hamn i en av EU:s medlemsstater och en annan hamn i samma medlemsstat, inklusive på dess kontinentalsockel i enlighet med FN:s havsrättskonvention, samt trafik som börjar och slutar i samma hamn eller plats i en av EU:s medlemsstater.

([2]) Omfattar matartjänster och förflyttning av utrustning som utförs av internationella sjötransportföretag mellan hamnar i samma stat om det inte innebär intäkter.

([3]) Ingår i CPC 71235, som ingår i KOMMUNIKATIONSTJÄNSTER i 2 A Post- och budtjänster.

([4]) Transport av bränsle i rörledning ingår i ENERGITJÄNSTER under 13 B.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
12. KRINGTJÄNSTER FÖR TRANSPORT ([1])	
A. Kringtjänster för sjötransport a) Godshantering i samband med sjöfart b) Lagring och magasinering (ingår i CPC 742) c) Tullklareringstjänster d) Containerterminaler och depåtjänster e) Agent- och mäklartjänster f) Fraktspeditionstjänster g) Uthyrning av fartyg med besättning (CPC 7213) h) Bogsering och påskjutning av fartyg (CPC 7214) i) Stödtjänster för sjöfart (ingår i CPC 745) j) Övriga stöd- och kringtjänster (ingår i CPC 749)	För leveranssätt 1 EU: Obundet för godshantering i samband med sjöfart, bogsering och påskjutning av fartyg, tullklareringstjänster och för containerterminal- och containerdepåtjänster. AT, BG, CY, CZ, DE, EE, HU, LT, MT, PL, RO, SK, SI och SE: Obundet för uthyrning av fartyg med besättning. BG: obundet. AT, BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, FI, FR, EL, IE, IT, LT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SI, SE och UK: Obundet för lagring och magasinering. HR: Obundet utom för fraktspeditionstjänster. För leveranssätt 2 Inga.
B. Kringtjänster för transport på inre vattenvägar a) Godshantering (ingår i CPC 741) b) Lagring och magasinering (ingår i CPC 742) c) Fraktspeditionstjänster (ingår i CPC 748) d) Uthyrning av fartyg med besättning (CPC 7223) e) Bogsering och påskjutning av fartyg (CPC 7224) f) Stödtjänster för transporter på inre vattenvägar (ingår i CPC 745) g) Övriga stöd- och kringtjänster (ingår i CPC 749)	För leveranssätt 1 och 2 EU: Åtgärder som baseras på befintliga eller framtida avtal om tillträde till inre vattenvägar (inbegripet avtal till följd av Rhen-Main-Donau-kanalen) förbehåller vissa trafikrättigheter för operatörer som är baserade i de berörda länderna och uppfyller medborgarskapskriterierna för ägande. Genomförandebestämmelser för Mannheimkonventionen om sjöfart på Rhen. EU: Obundet för bogsering och påskjutning, utom för CZ, LV och SK för leveranssätt 2 där: Inga. HR: Obundet utom för fraktspeditionstjänster. För leveranssätt 1 AT, BG, CY, CZ, DE, EE, FI, HU, LV, LT, MT, RO, SK, SI och SE: Obundet för uthyrning av fartyg med besättning.

([1]) Omfattar inte underhåll och reparation av transportutrustning, som ingår i FÖRETAGSTJÄNSTER under 1 F l 1–1 F 1 4.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
C. Kringtjänster för järnvägstransport a) Godshantering (ingår i CPC 741) b) Lagring och magasinering (ingår i CPC 742) c) Fraktspeditionstjänster (ingår i CPC 748) d) Växling och rangering (CPC 7113) e) Stödtjänster för järnvägstransport (CPC 743) f) Övriga stöd- och kringtjänster (ingår i CPC 749)	För leveranssätt 1 EU: Obundet för växling och rangering. HR: Obundet utom för fraktspeditionstjänster. För leveranssätt 2 Inga.
D. Kringtjänster för vägtransport a) Godshantering (ingår i CPC 741) b) Lagring och magasinering (ingår i CPC 742) c) Fraktspeditionstjänster (ingår i CPC 748) d) Uthyrning av nyttovägfordon med operatör (CPC 7124) e) Stödtjänster för vägtransport (CPC 744) f) Övriga stöd- och kringtjänster (ingår i CPC 749)	För leveranssätt 1 AT, BG, CY, CZ, EE, HU, LV, LT, MT, PL, RO, SK, SI och SE: Obundet för uthyrning av nyttovägfordon med operatör HR: Obundet utom för fraktspeditionstjänster och stödtjänster för vägtransport för vilka tillstånd krävs. För leveranssätt 2 Inga.
D. Kringtjänster för lufttransport	
a) Marktjänster (inbegripet cateringtjänster)	För leveranssätt 1 EU: Obundet utom för cateringverksamhet. För leveranssätt 2 BG, CY, CZ, HR, HU, MT, PL, RO, SK och SI: Obundet.
b) Lagring och magasinering (ingår i CPC 742)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
c) Fraktspeditionstjänster (ingår i CPC 748)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
d) Uthyrning av luftfartyg med besättning (CPC 734)	För leveranssätt 1 och 2 EU: Luftfartyg som används av unionens flygbolag måste vara registrerade i de medlemsstater som har utfärdat tillstånd för flygbolaget eller i ett annat EU-land. För registrering kan krävas att luftfartyget ägs antingen av fysiska personer som uppfyller vissa krav på medborgarskap eller av juridiska personer som uppfyller vissa krav som rör ägande av kapital och inflytande. Luftfartyg som är registrerade utanför EU får i undantagsfall och under särskilda omständigheter leasas av ett utländskt flygbolag till ett flygbolag i unionen för att tillgodose EU-flygbolagets exceptionella behov, säsongsrelaterade kapacitetsbehov eller behov för att lösa driftsstörningar, som inte i tillräcklig utsträckning kan tillgodoses genom leasing av luftfartyg som är registrerade inom unionen. För detta krävs ett tidsbegränsat godkännande från den EU-medlemsstat som utfärdat tillståndet för EU-flygbolaget.
e) Försäljning och marknadsföring f) Datoriserade bokningssystem	För leveranssätt 1 och 2EU: När det gäller tjänster som rör datoriserade bokningssystem (CRS) kan, om EU-flygbolag inte medges likvärdig behandling [1] som den som ges i EU av icke-EU-leverantörer av CRS-tjänster, eller om EU-leverantörer av CRS-tjänster inte medges likvärdig behandling som den som ges i EU av icke-EU-flygbolag, åtgärder vidtas för att medge likvärdig behandling för icke-EU-flygbolag av EU-leverantörer av CRS-tjänster respektive för icke-EU-leverantörer av CRS-tjänster av EU-flygbolagen.
g) Flygplatsförvaltning	För leveranssätt 1 EU: Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
E. Kringtjänster för transport i rörledning av andra varor än bränsle [2] a) Lagring och magasinering av andra varor än bränsle som transporteras i rörledning (ingår i CPC 742)	För leveranssätt 1 AT, BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, FI, FR, EL, HR, IE, IT, LT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SI, SE och UK: Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
13. ANDRA TRANSPORTTJÄNSTER	
Tillhandahållande av kombinerade transporttjänster	BE, DE, DK, EL, ES, FI, FR, IE, IT, LU, NL, PT och UK: Inga, utan att det påverkar de begränsningar i denna förteckning över åtaganden som gäller ett visst transportsätt. AT, BG, CY, CZ, EE, FI, HU, LT, LV, MT, PL, RO, SE, SI och SK: Obundet.

[1] Med *likvärdig behandling* avses icke-diskriminerande behandling av EU-flygbolag och EU-leverantörer av CRS-tjänster.
[2] Kringtjänster för transport av bränsle i rörledning ingår i ENERGITJÄNSTER under 13 C.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
14. ENERGITJÄNSTER	
A. Tjänster i samband med gruvdrift (CPC 883) ([1])	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
B. Transport i rörledning av bränsle (CPC 7131)	För leveranssätt 1 EU: Obundet. För leveranssätt 2 AT, BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, EE, FI, FR, EL, IE, IT, LV, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SI, SE och UK: Obundet.
C. Lagring och magasinering av bränsle som transporteras i rörledning (ingår i CPC 742)	För leveranssätt 1 AT, BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, FI, FR, EL, HR, IE, IT, LT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SI, SE och UK: Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
D. Partihandel med fasta, flytande och gasformiga bränslen med tillhörande produkter (CPC 62271) och partihandel med el, ånga och varmvatten	För leveranssätt 1 EU: Obundet för partihandel med el, ånga och varmvatten. För leveranssätt 2 Inga.
E. Detaljhandel med drivmedel (CPC 613)	För leveranssätt 1 EU: Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
F. Detaljhandel med eldningsoljor, gasol, kol och ved (CPC 63297) och detaljhandel med el, gas (ej gasol), ånga och varmvatten	För leveranssätt 1 EU: Obundet för detaljhandel med el, gas (ej gasol), ånga och varmvatten. BE, BG, CY, CZ, DE, DK, ES, FR, EL, IE, IT, LU, MT, NL, PL, PT, SK och UK: För detaljhandel med drivmedel, gasol, kol och ved: Obundet utom för postorder: Inga. För leveranssätt 2 Inga.
G. Tjänster som rör energidistribution (CPC 887)	För leveranssätt 1 EU: Obundet utom för konsulttjänster. I dessa fall: inga. För leveranssätt 2 Inga.

([1]) Omfattar följande tjänster som tillhandahålls på arvodes- eller kontraktsbasis: rådgivnings- och konsulttjänster som rör gruvdrift, iordningställande av arbetsplatser på land, installation av borriggar på land, borrning, borrkronor, foderrör och produktionsrör, borrslamsteknik och tillhandahållande av borrslam, kontroll av fasta ämnen, fiske och särskilda åtgärder i borrhål, geologi vid brunnar och borrkontroll, tagning av borrkärnor, provning av brunnar, kablar, tillhandahållande och skötsel av kompletteringsvätskor (saltlösningar), tillhandahållande och installation av kompletteringsutrustning, cementering (tryckpumpning), stimulering (sprickbildning, syrabehandling och tryckpumpning), överhalning och reparation av brunnar, igenfyllning och nedläggning av brunnar.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
15. ANDRA TJÄNSTER SOM INTE NÄMNS NÅGON ANNANSTANS	
a) Tvättning, rengöring och färgning (CPC 9701)	För leveranssätt 1 EU: Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
b) Hårvård (CPC 97021)	För leveranssätt 1 EU: Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
c) Kosmetisk behandling, manikyr och pedikyr (CPC 97022)	För leveranssätt 1 EU: Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
d) Annan skönhetsvård (CPC 97029)	För leveranssätt 1 EU: Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
e) Kurortstjänster och icke-terapeutisk massage, om de tillhandahålls för avslappning och fysiskt välbefinnande och inte är avsedda för medicinska ändamål eller rehabilitering ([1]) (CPC ver. 1.0 97230)	För leveranssätt 1 EU: Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
g) Telekommunikationstjänster (CPC 7543)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.

([1]) Terapeutisk massage och brunnskurer ingår i 1 A h – Läkartjänster, 1 A j 2 – Tjänster som tillhandahålls av sjuksköterskor, sjukgymnaster och paramedicinsk personal samt Hälso- och sjukvård (8 A och 8 C).

BILAGA XIV-C

FÖRTECKNING ÖVER FÖRBEHÅLL FÖR NYCKELPERSONAL, PRAKTIKANTER MED AKADEMISK EXAMEN OCH SÄLJARE AV FÖRETAGSTJÄNSTER (UNIONEN)

1. Förteckningen över förbehåll nedan visar de näringsverksamheter som liberaliserats enligt avsnitten 2 och 3 i kapitel 6 (Etablering, handel med tjänster och elektronisk handel) i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal och för vilka begränsningar för nyckelpersonal och praktikanter med akademisk examen i enlighet med artikel 89 i detta avtal och för säljare av företagstjänster i enlighet med artikel 90 i detta avtal gäller. Begränsningarna specificeras här. Förteckningen består av följande:

   a) En första kolumn där det anges i vilken sektor eller undersektor som förbehållen gäller.

   b) En andra kolumn där de tillämpliga förbehållen beskrivs.

   Om kolumnen enligt punkt b endast innehåller medlemsstatsspecifika förbehåll, gäller åtaganden för sektorn utan förbehåll för de medlemsstater som inte anges där (avsaknaden av medlemsstatsspecifika förbehåll för en viss sektor påverkar inte eventuella tillämpliga horisontella förbehåll eller sektorsspecifika förbehåll som gäller hela gemenskapen).

   Unionen gör inga åtaganden om nyckelpersonal, praktikanter med akademisk examen och säljare av företagstjänster i näringsverksamhet som inte liberaliserats (förblir obunden) enligt avsnitten 2 och 3 i kapitel 6 (Etablering, handel med tjänster och elektronisk handel) i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal.

2. Vid identifieringen av enskilda sektorer och undersektorer avses med

   a) *CPC*: den centrala produktindelningen (Central Products Classification) enligt Förenta nationernas statistikkontor (*Statistical Office of the United Nations, Statistical Papers Series M, N° 77, CPC prov, 1991*), och

   b) *CPC ver. 1.0*: den centrala produktindelningen (Central Products Classification) enligt Förenta nationernas statistikkontor (*Statistical Office of the United Nations, Statistical Papers Series M, N° 77, CPC ver. 1.0, 1998*).

3. Åtaganden om nyckelpersonal, praktikanter med akademisk examen, säljare av företagstjänster och säljare av varor gäller inte om avsikten med eller följden av deras tillfälliga närvaro är att störa eller på annat sätt påverka resultatet av en konflikt eller förhandling mellan arbetsmarknadens parter.

4. I nedanstående förteckning ingår inte åtgärder rörande kvalifikationskrav, kvalificeringsförfaranden, tekniska standarder samt villkor och förfaranden för licensiering, om de inte utgör en begränsning av marknadstillträde eller nationell behandling enligt artiklarna 89 och 90 i detta avtal. Dessa åtgärder (t.ex. krav på att ha licens, krav på att ha erkända kvalifikationer i reglerade sektorer, krav på att klara särskilda examina, inbegripet språkexamina, och krav på att ha juridisk hemvist i det territorium där den ekonomiska verksamheten bedrivs) gäller, även om de inte förtecknas, ändå för nyckelpersonal, praktikanter med akademisk examen och säljare av företagstjänster från Georgien.

5. Alla andra bestämmelser i unionens och medlemsstaternas lagstiftning om inresa, vistelse, arbete och social trygghet ska vara tillämpliga även i fortsättningen, däribland regler om en vistelses längd, minimilöner och kollektiva löneavtal.

6. I enlighet med artikel 76.3 i detta avtal innehåller denna förteckning inte åtgärder rörande subventioner som en part beviljat.

7. Förteckningen påverkar inte förekomsten av offentliga monopol och ensamrätter enligt förteckningen över åtaganden rörande etablering.

8. I de sektorer där ekonomiska behovsprövningar tillämpas kommer det viktigaste kriteriet att vara en bedömning av den aktuella marknadssituationen i den medlemsstat eller region där tjänsten ska tillhandahållas, inbegripet antalet befintliga tjänsteleverantörer och följderna för dessa.

9. De rättigheter och skyldigheter som följer av denna förteckning över åtaganden ska inte ha någon direkt (*self-executing*) effekt och ger alltså inte enskilda fysiska eller juridiska personer några direkta rättigheter.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
ALLA SEKTORER	Omfattning av företagsinterna förflyttningar av personal BG: Antalet anställda som förflyttas internt får inte överstiga 10 % av det årliga genomsnittet av antalet unionsmedborgare som är anställda av den bulgariska juridiska personen i fråga. Om antalet anställda är färre än 100 får antalet förflyttade personer, efter godkännande, överstiga 10 % av det totala antalet anställda. HU: Obundet för en fysisk person som har varit delägare i en juridisk person i Georgien.
ALLA SEKTORER	Praktikanter med akademisk examen För AT, CZ, DE, ES, FR och HU: Praktiken måste ha anknytning till den universitetsexamen som avlagts. BG och HU: Ekonomisk behovsprövning krävs för praktikanter med akademisk examen ([1])
ALLA SEKTORER	Verkställande direktörer och revisorer AT: Verkställande direktörer för filialer till juridiska personer ska vara bosatta i Österrike. De fysiska personer inom en juridisk person eller en filial som har ansvar för att den österrikiska handelslagen följs ska ha sin hemvist i Österrike. FI: En utländsk medborgare som bedriver näringsverksamhet i egenskap av privat företagare måste ha ett näringstillstånd och vara permanent bosatt inom EES. För alla sektorer gäller krav på bosättning inom EES för verkställande direktören, undantag kan dock medges för vissa företag. FR: Verkställande direktören för en näring, en affärsverksamhet eller ett hantverksföretag som inte har uppehållstillstånd måste ha ett särskilt godkännande. RO: Majoriteten av affärsföretagens revisorer samt deras ställföreträdare ska vara rumänska medborgare. SE: Verkställande direktören för en juridisk person eller en filial ska vara bosatt i Sverige.
ALLA SEKTORER	Erkännande EU: EU-direktiv om ömsesidigt erkännande av examensbevis är endast tillämpliga på medborgare i unionen. Rätten att utöva ett reglerat yrke i en medlemsstat i unionen ger inte rätt att utöva det i en annan medlemsstat ([2]).

([1]) När det gäller tjänstesektorer håller sig dessa begränsningar inom ramen för vad som anges i gällande Gatsåtaganden.

([2]) För att tredjelandsmedborgares kvalifikationer ska erkännas i hela unionen krävs att ett avtal om ömsesidigt erkännande förhandlas fram i enlighet med artikel 96 i detta avtal.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
6. FÖRETAGSTJÄNSTER	
A. Professionella tjänster	
a) Juridiska tjänster (CPC 861) (1) (utom juridisk rådgivning samt juridiska handlings- och intygstjänster som tillhandahålls av jurister som anförtrotts offentliga uppgifter, t.ex. notarier, *huissiers de justice* och andra *officiers publics et ministériels*)	AT, CY, ES, EL, LT, MT, RO och SK: För fullt medlemskap i advokatsamfundet, som krävs för att vara verksam inom inhemsk rätt (EU-rätt och medlemsstatens rätt), gäller krav på medborgarskap. För ES: De behöriga myndigheterna kan bevilja dispens. BE, FI: För fullt medlemskap i advokatsamfundet, som krävs för juridiska representationstjänster, gäller krav på medborgarskap tillsammans med krav på bosättning. I BE tillämpas kvoter för att uppträda inför *Cour de cassation* i icke-brottmål. BG: Georgiska jurister kan endast företräda en georgisk medborgare, och det ställs även krav på ömsesidighet och samarbete med en bulgarisk jurist. För juridiska medlingstjänster krävs permanent bosättning. FR: Juristers tillträde till yrkena *avocat auprès de la Cour de Cassation* och *avocat auprès du Conseil d'Etat* omfattas av kvoter, och det ställs även krav på medborgarskap. HR: För fullt medlemskap i advokatsamfundet, som krävs för juridiska representationstjänster, gäller krav på medborgarskap (kroatiskt medborgarskap eller medborgarskap i en annan EU-medlemsstat). HU: För fullt medlemskap i advokatsamfundet gäller krav på medborgarskap tillsammans med krav på bosättning. För utländska jurister begränsas omfattningen av deras juridiska verksamhet till juridisk rådgivning, vilken ska ske på grundval av ett samarbetsavtal med en ungersk advokat eller advokatbyrå. LV: Krav på medborgarskap för advokater som avlagt advokateden, som är de enda som får företräda juridiskt i brottmål. DK: Endast advokater med dansk auktorisation och advokatbyråer som är registrerade i Danmark får marknadsföra juridiska rådgivningstjänster. För att erhålla dansk auktorisation krävs en dansk juridisk examen. LU: Krav på medborgarskap för att tillhandahålla juridiska tjänster i fråga om luxemburgsk rätt och EU-rätt. SE: För medlemskap i advokatsamfundet, som endast krävs för att använda yrkestiteln advokat, gäller krav på bosättning.

(1) Omfattar juridisk rådgivning, juridisk representation, juridiska skiljemanna- och förliknings-/medlingstjänster samt juridiska handlings- och intygstjänster. Tillhandahållande av juridiska tjänster är endast tillåtet i folkrätten, EU-rätten och rätten i alla jurisdiktioner där investeraren eller dennes personal är behörig att vara verksam som jurist och är, i likhet med tillhandahållande av andra tjänster, föremål för tillämpliga villkor och förfaranden för licensiering i Europeiska unionens medlemsstater. För jurister som tillhandahåller tjänster i fråga om folkrätt och utländsk rätt kan dessa bl.a. bestå i efterlevnad av lokala uppförandekoder, användning av hemlandets yrkestitel (om man inte fått erkännande med värdlandets yrkestitel), försäkringskrav, enkel registrering hos värdlandets advokatsamfund eller förenklad antagning till värdlandets advokatsamfund genom ett lämplighetstest och juridisk eller yrkesmässig hemvist i värdlandet. Juridiska tjänster som gäller EU-rätt ska i princip utföras av eller genom en advokat som är medlem i ett advokatsamfund i en medlemsstat i EU och som agerar i eget namn, och juridiska tjänster i fråga om rätten i en av unionens medlemsstater ska i princip utföras av eller genom en advokat som är medlem i denna medlemsstats advokatsamfund och som agerar i eget namn. Det kan därför krävas fullt medlemskap i advokatsamfundet i den aktuella medlemsstaten i unionen för att uppträda som ombud inför domstolar och andra behöriga myndigheter i unionen eftersom det inbegriper utövande av unionsprocessrätt och nationell processrätt. I vissa medlemsstater har utländska jurister som inte är fullvärdiga medlemmar i advokatsamfundet dock rätt att uppträda som ombud i civilrättsliga förfaranden för en part som är medborgare i eller hör till den stat där juristen har rätt att utöva sitt yrke.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
b) 1. Redovisnings- och bokföringstjänster (CPC 86212 utom *revision*, CPC 86213, CPC 86219 och CPC 86220)	FR: Tillhandahållande av redovisnings- och bokföringstjänster kräver ett beslut av ansvariga ministrar. Kravet på bosättning får inte överstiga fem år. IT: Krav på bosättning.
b) 2. Revision (CPC 86211 och 86212 utom redovisning)	AT: Krav på medborgarskap för att uppträda som ombud inför behöriga myndigheter och för att utföra revision som föreskrivs i särskilda österrikiska lagar (t.ex. aktiebolagslagen, börslagen, banklagen). DK: Krav på bosättning. ES: Krav på medborgarskap för revisorer som utför lagstadgade revisioner och för administratörer, styrelsemedlemmar och delägare i andra företag än de som omfattas av det åttonde EU-direktivet om bolagsrätt. FI: Krav på bosättning för minst en av revisorerna i ett finskt aktiebolag. EL: Krav på medborgarskap för revisorer som utför lagstadgade revisioner. HR: Endast certifierade revisorer med en licens som formellt har erkänts av det kroatiska revisorsförbundet får tillhandahålla revisorstjänster. IT: Krav på bosättning för enskilda revisorer. SE: Endast revisorer som är godkända i Sverige får utföra lagstadgad revisionsverksamhet inom vissa juridiska enheter, bl.a. alla aktiebolag. Krav på bosättning för godkännande.
c) Skatterådgivning (CPC 863) [1]	AT: Krav på medborgarskap för att uppträda som ombud inför behöriga myndigheter. BG och SI: Krav på medborgarskap för specialister. HU: Krav på bosättning.
d) Arkitekttjänster och e) Stadsplanering och landskapsarkitektur (CPC 8671 och CPC 8674)	EE: Minst en ansvarig person (projektledare eller konsult) ska vara bosatt i Estland. BG: Utländska specialister ska ha minst två års erfarenhet från byggsektorn. Krav på medborgarskap för stadsplanering och landskapsarkitektur. EL, HU och IT: Krav på bosättning. SK: Medlemskap i relevanta förbund är obligatoriskt, medlemskap i relevanta utländska institutioner kan erkännas. Krav på bosättning, undantag kan dock beviljas.
f) Ingenjörstjänster och g) Integrerade tekniska tjänster (CPC 8672 och CPC 8673)	EE: Minst en ansvarig person (projektledare eller konsult) ska vara bosatt i Estland. BG: Utländska specialister ska ha minst två års erfarenhet från byggsektorn. HR, IT och SK: Krav på bosättning. EL och HU: Krav på bosättning (för CPC 8673 gäller kravet på bosättning endast för praktikanter med akademisk examen).

[1] Omfattar inte juridisk rådgivning och juridisk representation i skattefrågor, som ingår i 6 A a Juridiska tjänster.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
h) Läkar-, tandläkar- och psykologtjänster (CPC 9312 och ingår i CPC 85201)	CZ, IT och SK: Krav på bosättning. CZ, RO och SK: För utländska fysiska personer krävs godkännande av de behöriga myndigheterna. BE och LU: För praktikanter med akademisk examen krävs godkännande av de behöriga myndigheterna för utländska fysiska personer. BG, MT: Krav på medborgarskap. DK: Ett begränsat tillstånd att utföra en särskild uppgift kan beviljas för högst 18 månader och förutsätter bosättning. FR: Krav på medborgarskap. Det är dock möjligt att utöva verksamhet inom ramen för årligen fastställda kvoter. HR: Alla personer som tillhandahåller tjänster direkt till patienter eller behandlar patienter måste ha ett tillstånd från yrkesorganisationen. LV: För att utländska medborgare ska få utöva läkaryrket krävs tillstånd från lokala hälsomyndigheter och en ekonomisk behovsprövning för läkare och tandläkare i en viss region. PL: För att utländska medborgare ska få utöva läkaryrket krävs godkännande. Utländska läkare har begränsad rösträtt inom sina yrkessammanslutningar. PT: Krav på bosättning för psykologer.
i) Veterinärtjänster (CPC 932)	BG, DE, EL, FR, HR och HU: Krav på medborgarskap. CZ och SK: Krav på medborgarskap och krav på bosättning. IT: Krav på bosättning. PL: Krav på medborgarskap. Utländska medborgare kan ansöka om tillstånd att bedriva praktik.
j) 1. Barnmorsketjänster (ingår i CPC 93191)	AT: För att få öppna praktik i Österrike ska personen i fråga ha utövat yrket i minst tre år före etablering av praktiken. BE och LU: För praktikanter med akademisk examen krävs godkännande av de behöriga myndigheterna för utländska fysiska personer. CY, EE, RO och SK: För utländska fysiska personer krävs godkännande av de behöriga myndigheterna. FR: Krav på medborgarskap. Det är dock möjligt att utöva verksamhet inom ramen för årligen fastställda kvoter. HR: Alla personer som tillhandahåller tjänster direkt till patienter eller behandlar patienter måste ha ett tillstånd från yrkesorganisationen. HU: Obundet. IT: Krav på bosättning. LV: Ekonomisk behovsprövning gäller och avgörs av det totala antalet barnmorskor i den givna regionen och godkänns av lokala hälsomyndigheter. PL: Krav på medborgarskap. Utländska medborgare kan ansöka om tillstånd att bedriva praktik.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
j) 2. Tjänster som tillhandahålls av sjuksköterskor, sjukgymnaster och paramedicinsk personal (ingår i CPC 93191)	AT: Utländska tjänsteleverantörer får endast förekomma inom följande verksamheter: sjuksköterskor, sjukgymnaster, arbetsterapeuter, logoterapeuter, dietister och näringsterapeuter. För att få öppna praktik i Österrike ska personen i fråga ha utövat yrket i minst tre år före etablering av praktiken. BE, FR och LU: För praktikanter med akademisk examen krävs godkännande av de behöriga myndigheterna för utländska fysiska personer. CY, CZ, EE, RO och SK: För utländska fysiska personer krävs godkännande av de behöriga myndigheterna. HR: Alla personer som tillhandahåller tjänster direkt till patienter eller behandlar patienter måste ha ett tillstånd från yrkesorganisationen. HU: Krav på medborgarskap. DK: Ett begränsat tillstånd att utföra en särskild uppgift kan beviljas för högst 18 månader och förutsätter bosättning. CY, CZ, EL och IT: Ekonomisk behovsprövning gäller: beslutet är beroende av antalet lediga platser och eventuella brister i regionerna. LV: Ekonomisk behovsprövning gäller och avgörs av det totala antalet sjuksköterskor i den givna regionen och godkänns av lokala hälsomyndigheter.
k) Detaljhandelsförsäljning av läkemedel och detaljhandelsförsäljning av sjukvårdsartiklar (CPC 63211) och andra tjänster som tillhandahålls av farmaceuter ([1])	FR: Krav på medborgarskap. Inom fastställda kvoter kan medborgare från Georgien dock ha rätt att bedriva verksamhet, under förutsättning att de har en fransk farmaceutexamen. DE, EL och SK: Krav på medborgarskap. HU: Krav på medborgarskap, utom för detaljhandelsförsäljning av läkemedel samt detaljhandelsförsäljning av sjukvårdsartiklar och ortopediska hjälpmedel (CPC 63211). IT och PT: Krav på bosättning.
D. Tjänster avseende fast egendom ([2])	
a) Som rör egen eller hyrd egendom (CPC 821)	FR, HU, IT och PT: Krav på bosättning. LV, MT och SI: Krav på medborgarskap.
b) Med fast lön eller på kontraktsbasis (CPC 822)	DK: Krav på bosättning såvida inte *Erhvervsstyrelsen* beviljar dispens. FR, HU, IT och PT: Krav på bosättning. LV, MT och SI: Krav på medborgarskap.

([1]) För tillhandahållande av läkemedel till allmänheten gäller, som för tillhandahållande av andra tjänster, tillämpliga villkor och förfaranden för licensiering och kvalificering i medlemsstaterna. Som en allmän regel är denna verksamhet förbehållen farmaceuter. I vissa medlemsstater är det endast tillhandahållandet av receptbelagda läkemedel som är förbehållet farmaceuter.

([2]) Tjänsten i fråga rör fastighetsmäklares verksamhet och påverkar inte rättigheter/restriktioner för fysiska och juridiska personer som köper fast egendom.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
E. Uthyrning/leasing utan operatör	
e) Som rör hushållsartiklar och varor för personligt bruk (CPC 832)	EU: Krav på medborgarskap för specialister och för praktikanter med akademisk examen.
f) Uthyrning av telekommunikationsutrustning (CPC 7541)	EU: Krav på medborgarskap för specialister och för praktikanter med akademisk examen.
F. Andra företagstjänster	
e) Teknisk provning och analys (CPC 8676)	IT och PT: Krav på bosättning för biologer och analytiska kemister.
f) Rådgivnings- och konsulttjänster som rör jordbruk, jakt och skogsbruk (ingår i CPC 881)	IT: Krav på bosättning för agronomer och *periti agrari*.
j) 2. Säkerhetstjänster (CPC 87302, CPC 87303, CPC 87304 och CPC 87305)	BE: Krav på medborgarskap och bosättning för ledningspersonal. BG, CY, CZ, EE, LV, LT, MT, PL, RO, SI och SK: Krav på medborgarskap och bosättning. DK: Krav på medborgarskap och bosättning för chefer och för flygplatsbevakning. ES och PT: Krav på medborgarskap för specialistpersonal. FR: Krav på medborgarskap för verkställande direktörer och styrelsemedlemmar. IT: Krav på italienskt medborgarskap eller medborgarskap i en EU-medlemsstat och på bosättning för att få det tillstånd som krävs för säkerhetsvakttjänster och värdetransporter.
k) Vetenskapliga och tekniska konsulttjänster (CPC 8675)	BG: Krav på medborgarskap för specialister. DE: Krav på medborgarskap för lantmätare inom statliga verk. FR: Krav på medborgarskap för lantmäteriverksamhet som rör fastställandet av äganderätt och marklagstiftning. IT och PT: Krav på bosättning.
l) 1. Underhåll och reparation av fartyg (ingår i CPC 8868)	MT: Krav på medborgarskap.
l) 2. Underhåll och reparation av utrustning för järnvägstransport (ingår i CPC 8868)	LV: Krav på medborgarskap.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
l) 3. Underhåll och reparation av motorfordon, motorcyklar, snöskotrar och vägtransportutrustning (CPC 6112, CPC 6122, ingår i CPC 8867 och i CPC 8868)	EU: För underhåll och reparation av motorfordon, motorcyklar och snöskotrar: krav på medborgarskap för specialister och för praktikanter med akademisk examen.
l) 5. Underhåll och reparation av metallvaror, maskiner (inte kontorsmaskiner), utrustning (inte transport- och kontorsutrustning) samt hushållsartiklar och personliga artiklar [1] (CPC 633, CPC 7545, CPC 8861, CPC 8862, CPC 8864, CPC 8865 och CPC 8866)	EU: Krav på medborgarskap för specialister och praktikanter med akademisk examen, utom för: BE, DE, DK, ES, FR, EL, HU, IE, IT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SE och UK för CPC 633, CPC 8861, CPC 8866, och för BG för reparation av hushållsartiklar och personliga artiklar (utom juvelerarvaror): (CPC 63301, CPC 63302, ingår i CPC 63303, CPC 63304 och CPC 63309), AT för CPC 633, CPC 8861–CPC 8866, EE, FI, LV och LT för CPC 633, CPC 8861–CPC 8866, CZ och SK för CPC 633, CPC 8861 – CPC 8865, och SI för CPC 633, CPC 8861 och CPC 8866.
m) Tjänster som omfattar rengöring av byggnader (CPC 874)	CY, EE, HR, MT, PL, RO och SI: Krav på medborgarskap för specialister.
n) Fototjänster (CPC 875)	HR och LV: Krav på medborgarskap för specialiserade fototjänster. PL: Krav på medborgarskap för att tillhandahålla flygfototjänster.
p) Tryckning och förlagsverksamhet (CPC 88442)	HR: Krav på bosättning för förläggare. SE: Krav på bosättning för förläggare och ägare av förlag eller tryckerier. IT: Krav på medborgarskap i en EU-medlemsstat för utgivare och ägare av förlag eller tryckerier.
q) Konferenstjänster (ingår i CPC 87909)	SI: Krav på medborgarskap.
r) 1. Översättar- och tolktjänster (CPC 87905)	FI: Krav på bosättning för auktoriserade översättare. DK: Krav på bosättning för auktoriserade översättare och tolkar såvida inte *Erhvervsstyrelsen* beviljar dispens.
r) 3. Inkassotjänster (CPC 87902)	BE och EL: Krav på medborgarskap. IT: Obundet.
r) 4. Tjänster avseende kreditupplysning (CPC 87901)	BE och EL: Krav på medborgarskap. IT: Obundet.

[1] Underhåll och reparation av transportutrustning (CPC 6112, CPC 6122, CPC 8867 och CPC 8868) ingår i 6 F l 1–6 F l 4. Underhåll och reparation av kontorsmaskiner och kontorsutrustning, inbegripet datorer (CPC 845), ingår i 6 B Datatjänster och tillhörande tjänster

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
r) 5. Kopieringstjänster (CPC 87904) (1)	EU: Krav på medborgarskap för specialister och för praktikanter med akademisk examen.
8. BYGGTJÄNSTER OCH TILLHÖRANDE INGENJÖRSTJÄNSTER (CPC 511, CPC 512, CPC 513, CPC 514, CPC 515, CPC 516, CPC 517 och CPC 518)	BG: Utländska specialister ska ha minst två års erfarenhet från byggsektorn.
9. DISTRIBUTIONSTJÄNSTER (utom distribution av vapen, ammunition och krigsmateriel)	
C. Detaljhandel (2)	
c) Detaljhandel med livsmedel (CPC 631)	FR: Krav på medborgarskap för tobakshandlare (dvs. *buralister*).
10. UNDERVISNING (endast privatfinansierad)	
A. Primärutbildning (CPC 921)	FR: Krav på medborgarskap. Georgiska medborgare kan dock få tillstånd från behöriga myndigheter att etablera och driva en utbildningsanstalt och att undervisa. IT: Krav på medborgarskap för att tjänsteleverantörer ska ha rätt att utfärda nationellt erkända utbildningsbevis. EL: Krav på medborgarskap för lärare.
B. Sekundärutbildning (CPC 922)	FR: Krav på medborgarskap. Georgiska medborgare kan dock få tillstånd från behöriga myndigheter att etablera och driva en utbildningsanstalt och att undervisa. IT: Krav på medborgarskap för att tjänsteleverantörer ska ha rätt att utfärda nationellt erkända utbildningsbevis. EL: Krav på medborgarskap för lärare. LV: Krav på medborgarskap för teknisk och yrkesinriktad sekundärskoleutbildning för funktionshindrade studenter (CPC 9224).
C. Högre utbildning (CPC 923)	FR: Krav på medborgarskap. Georgiska medborgare kan dock få tillstånd från behöriga myndigheter att etablera och driva en utbildningsanstalt och att undervisa. CZ och SK: Krav på medborgarskap för högre utbildning, utom för teknisk och yrkesinriktad högskoleutbildning (CPC 92310). IT: Krav på medborgarskap för att tjänsteleverantörer ska ha rätt att utfärda nationellt erkända utbildningsbevis. DK: Krav på medborgarskap för lärare.

(1) Omfattar inte tryckning, som omfattas av CPC 88442 och ingår i 6 F p.
(2) Omfattar inte underhåll och reparation, som ingår i FÖRETAGSTJÄNSTER under 6 B och 6 F l.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
12. FINANSIELLA TJÄNSTER	
A. Försäkringstjänster och försäkringsrelaterade tjänster	AT: Ledningen för ett filialkontor måste bestå av två fysiska personer som är bosatta i Österrike. EE: För direkt försäkring får ledningsorganet för ett försäkringsaktiebolag med georgiskt ägande av kapitalet endast inbegripa georgiska medborgare i proportion till det georgiska ägandet, dock högst hälften av ledningsgruppens medlemmar. Den verkställande direktören för ett dotterbolag eller ett självständigt bolag måste vara permanent bosatt i Estland. ES: Krav på bosättning för att bedriva aktuarieverksamhet (eller två års erfarenhet). FI: De verkställande direktörerna och minst en revisor för ett försäkringsbolag ska vara bosatta i unionen, såvida inte de behöriga myndigheterna har beviljat undantag. Generalagenten för ett georgiskt försäkringsbolag ska vara bosatt i Finland, såvida bolaget inte har sitt huvudkontor i EU. HR: Krav på bosättning. IT: Krav på bosättning för att få bedriva aktuarieverksamhet.
B. Bankverksamhet och andra finansiella tjänster (med undantag av försäkringstjänster)	BG: Permanent bosättning i Bulgarien krävs för de verkställande direktörerna och ledningens företrädare. FI: En verkställande direktör och minst en revisor i kreditinstitut ska vara bosatta i unionen, såvida inte Finansinspektionen har beviljat undantag. HR: Krav på bosättning. Styrelsen ska leda verksamheten i ett kreditinstitut från Kroatiens territorium. Minst en styrelseledamot ska tala flytande kroatiska. IT: Krav på bosättning i en EU-medlemsstat för *promotori di servizi finanziari* (säljare av finansiella tjänster). LT: Minst en chef i en banks administration måste vara permanent bosatt i Litauen. PL: Krav på medborgarskap för minst en av bankens verkställande direktörer.
13. HÄLSO- OCH SJUKVÅRDSTJÄNSTER SAMT SOCIALVÅRDSTJÄNSTER (endast privatfinansierade)	
A. Sjukhustjänster (CPC 9311) B. Ambulanstjänster (CPC 93192) C. Vård på andra behandlingshem än sjukhus (CPC 93193) E. Sociala tjänster (CPC 933)	FR: Krav på tillstånd för att inneha ledningsfunktioner. Tillgången på lokala ledare beaktas vid tillståndsgivningen. HR: Alla personer som tillhandahåller tjänster direkt till patienter eller behandlar patienter måste ha tillstånd från yrkesorganisationen. LV: Ekonomisk behovsprövning för läkare, tandläkare, barnmorskor, sjuksköterskor, sjukgymnaster och paramedicinsk personal. PL: Tillstånd krävs för att utländska medborgare ska få utöva läkaryrket. Utländska läkare har begränsad rösträtt inom sina yrkessammanslutningar.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
14. TURISM OCH RESERELATERADE TJÄNSTER	
A. Hotell, restaurang och cateringverksamhet (CPC 641, CPC 642 och CPC 643) utom cateringverksamhet inom lufttransport [1]	BG: Antalet utländska personer i ledande ställning får inte vara högre än antalet bulgariska medborgare i ledande ställning, i de fall där det offentligas (stat eller kommuner) andel av ett bulgariskt företags egna kapital överstiger 50 %. HR: Krav på medborgarskap för hotell- och restaurang- och cateringtjänster i hemmet och på lantgårdar.
B. Resebyråer och researrangörer (inbegripet reseledare) (CPC 7471)	BG: Antalet utländska personer i ledande ställning får inte vara högre än antalet bulgariska medborgare i ledande ställning, i de fall där det offentligas (stat eller kommuner) andel av ett bulgariskt företags egna kapital överstiger 50 %. HR: För att få vara kontorschef krävs godkännande från turistministeriet.
C. Turistguidetjänster (CPC 7472)	BG, CY, ES, FR, EL, HR, HU, LT, MT, PL, PT och SK: Krav på medborgarskap. IT: Turistguider från länder utanför EU måste ha en särskild licens.
15. REKREATIONS-, KULTUR- OCH SPORTTJÄNSTER (utom audiovisuella tjänster)	
A. Underhållningstjänster (inbegripet teater, levande musik, cirkusuppträdanden och diskotek) (CPC 9619)	FR: Krav på tillstånd för att inneha ledningsfunktioner. För att få tillstånd ställs krav på medborgarskap om tillståndet gäller mer än två år.
16. TRANSPORT-TJÄNSTER	
A. Sjötransport	
a) Internationell passagerartransport (CPC 7211 utom nationellt cabotage). b) Internationell godstransport (CPC 7212 utom nationellt cabotage).	EU: Krav på medborgarskap för fartygsbesättningar. AT: Krav på medborgarskap för majoriteten av de verkställande direktörerna.
D. Vägtransport	
a) Passagerartransporter (CPC 7121 och CPC 7122)	AT: Krav på medborgarskap för personer och aktieägare som har rätt att företräda en juridisk person eller en delägare. DK, HR: Krav på medborgarskap och bosättning för chefer. BG, MT: Krav på medborgarskap.

[1] Cateringverksamhet inom lufttransport ingår i KRINGTJÄNSTER FÖR TRANSPORT i 17 E a Marktjänster.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
b) Godstransport (CPC 7123, utom transport av post för egen räkning ([1])).	AT: Krav på medborgarskap för personer och aktieägare som har rätt att företräda en juridisk person eller en delägare. BG och MT: Krav på medborgarskap. HR: Krav på medborgarskap och bosättning för chefer.
E. Transport i rörledning av andra varor än bränsle ([2]) (CPC 7139)	AT: Krav på medborgarskap för verkställande direktörer.
17. KRINGTJÄNSTER FÖR TRANSPORT ([3])	
A. Kringtjänster för sjötransport a) Godshantering i samband med sjöfart b) Lagring och magasinering (ingår i CPC 742) c) Tullklareringstjänster d) Containerterminaler och depåtjänster e) Agent- och mäklartjänster f) Fraktspeditionstjänster g) Uthyrning av fartyg med besättning (CPC 7213) h) Bogsering och påskjutning av fartyg (CPC 7214)	AT: Krav på medborgarskap för majoriteten av de verkställande direktörerna. BG och MT: Krav på medborgarskap. DK: Krav på bosättning för tullklareringstjänster. EL: Krav på medborgarskap för tullklareringstjänster.
i) Stödtjänster för sjöfart (ingår i CPC 745) j) Övriga stöd- och kringtjänster (utom catering) (ingår i CPC 749)	
D. Kringtjänster för vägtransport d) Uthyrning av nyttovägfordon med operatör (CPC 7124)	AT: Krav på medborgarskap för personer och aktieägare som har rätt att företräda en juridisk person eller en delägare. BG och MT: Krav på medborgarskap.
F. Kringtjänster för transport i rörledning av andra varor än bränsle ([4]) a) Lagring och magasinering av andra varor än bränsle som transporteras i rörledning (ingår i CPC 742)	AT: Krav på medborgarskap för verkställande direktörer.

([1]) Ingår i CPC 71235, som återfinns i KOMMUNIKATIONSTJÄNSTER under 7 A Post- och budtjänster.
([2]) Transport av bränsle i rörledning ingår i ENERGITJÄNSTER under 19 B.
([3]) Omfattar inte underhåll och reparation av transportutrustning, som ingår i FÖRETAGSTJÄNSTER i 6 F l 1–6 F 1 4.
([4]) Kringtjänster för transport av bränsle i rörledning ingår i ENERGITJÄNSTER under 19 C.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
19. ENERGITJÄNSTER	
A. Tjänster i samband med gruvdrift (CPC 883) (1)	SK: Krav på bosättning.
20. ANDRA TJÄNSTER SOM INTE NÄMNS NÅGON ANNANSTANS	
a) Tvättning, rengöring och färgning (CPC 9701)	EU: Krav på medborgarskap för specialister och för praktikanter med akademisk examen.
b) Hårvård (CPC 97021)	EU: Krav på medborgarskap för specialister och för praktikanter med akademisk examen.
c) Kosmetisk behandling, manikyr och pedikyr (CPC 97022)	EU: Krav på medborgarskap för specialister och för praktikanter med akademisk examen.
d) Annan skönhetsvård (CPC 97029)	EU: Krav på medborgarskap för specialister och för praktikanter med akademisk examen.
e) Kurortstjänster och icke-terapeutisk massage, om de tillhandahålls för avslappning och fysiskt välbefinnande och inte är avsedda för medicinska ändamål eller rehabilitering (2) (CPC ver. 1.0 97230)	EU: Krav på medborgarskap för specialister och för praktikanter med akademisk examen.

(1) Omfattar följande tjänster som tillhandahålls på arvodes- eller kontraktsbasis: rådgivnings- och konsulttjänster som rör gruvdrift, iordningställande av arbetsplatser på land, installation av borriggar på land, borrning, borrkronor, foderrör och produktionsrör, borrslamsteknik och tillhandahållande av borrslam, kontroll av fasta ämnen, fiske och särskilda åtgärder i borrhål, geologi vid brunnar och borrkontroll, tagning av borrkärnor, provning av brunnar, kablar, tillhandahållande och skötsel av kompletteringsvätskor (saltlösningar), tillhandahållande och installation av kompletteringsutrustning, cementering (tryckpumpning), stimulering (sprickbildning, syrabehandling och tryckpumpning), överhalning och reparation av brunnar, igenfyllning och nedläggning av brunnar.
Omfattar inte direkt tillgång till eller exploatering av naturresurser.
Omfattar inte iordningställande av arbetsplatser för utvinning av andra resurser än olja och gas (CPC 5115), som ingår i 8. BYGGTJÄNSTER OCH TILLHÖRANDE INGENJÖRSTJÄNSTER.

(2) Terapeutisk massage och brunnskurer ingår i 6 A h Läkar- och tandläkartjänster, 6 A j 2 Tjänster som tillhandahålls av sjuksköterskor, sjukgymnaster och paramedicinsk personal samt Hälso- och sjukvårdstjänster (13 A and 13 C).

BILAGA XIV-D

FÖRTECKNING ÖVER FÖRBEHÅLL FÖR TJÄNSTELEVERANTÖRER SOM TILLHANDAHÅLLER TJÄNSTER PÅ KONTRAKTSBASIS OCH OBEROENDE YRKESUTÖVARE (UNIONEN)

1. Parterna ska i sitt territorium tillåta tillhandahållande av tjänster av tjänsteleverantörer på kontraktsbasis och av oberoende yrkesutövare från den andra parten genom närvaro av fysiska personer i enlighet med artiklarna 91 och 92 i detta avtal, för de näringsverksamheter som förtecknas nedan och med relevanta begränsningar.

2. Förteckningen består av följande:

   a) En första kolumn där det anges i vilken sektor eller undersektor som förbehållen gäller.

   b) En andra kolumn där de tillämpliga förbehållen beskrivs.

   Unionen gör inga åtaganden om tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis och oberoende yrkesutövare för någon annan näringssektor än dem som uttryckligen förtecknas nedan.

3. Vid identifieringen av enskilda sektorer och undersektorer avses med

   a) *CPC*: den centrala produktindelningen (Central Products Classification) enligt Förenta nationernas statistikkontor (*Statistical Office of the United Nations, Statistical Papers Series M, N° 77, CPC prov, 1991*), och

   b) *CPC ver. 1.0*: den centrala produktindelningen (Central Products Classification) enligt Förenta nationernas statistikkontor (*Statistical Office of the United Nations, Statistical Papers Series M, N° 77, CPC ver. 1.0, 1998*).

4. Åtaganden för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis och oberoende yrkesutövare gäller inte om avsikten med eller följden av deras tillfälliga närvaro är att störa eller på annat sätt påverka resultatet av en konflikt eller förhandling mellan arbetsmarknadens parter.

5. I nedanstående förteckning ingår inte åtgärder rörande kvalifikationskrav, kvalificeringsförfaranden, tekniska standarder samt villkor och förfaranden för licensiering, om de inte utgör en begränsning av marknadstillträde eller nationell behandling enligt artiklarna 91 och 92 i detta avtal. Dessa åtgärder (t.ex. krav på att ha licens, krav på att ha erkända kvalifikationer i reglerade sektorer, krav på att klara särskilda examina, inbegripet språkexamina och krav på att ha juridisk hemvist på det territorium där den ekonomiska verksamheten utövas) gäller, även om de inte förtecknas, ändå för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis och oberoende yrkesutövare från Georgien.

6. Alla andra bestämmelser i unionens och medlemsstaternas lagstiftning om inresa, vistelse, arbete och social trygghet ska vara tillämpliga även i fortsättningen, däribland regler om en vistelses längd, minimilöner och kollektiva löneavtal.

7. Förteckningen innehåller inte åtgärder rörande subventioner som en part beviljat.

8. Förteckningen påverkar inte förekomsten av offentliga monopol eller exklusiva rättigheter inom relevanta sektorer, enligt vad som anges av unionen i bilaga XIV-A till detta avtal.

9. I de sektorer där ekonomiska behovsprövningar tillämpas kommer det viktigaste kriteriet att vara en bedömning av den aktuella marknadssituationen i den medlemsstat eller region där tjänsten ska tillhandahållas, inbegripet antalet befintliga tjänsteleverantörer och följderna för dessa.

10. De rättigheter och skyldigheter som följer av denna förteckning över åtaganden ska inte ha någon direkt (*self-executing*) effekt och ger alltså inte enskilda fysiska eller juridiska personer några direkta rättigheter.

Parterna ska i sitt territorium tillåta tillhandahållande av tjänster av tjänsteleverantörer på kontraktsbasis från den andra parten genom fysiska personers närvaro, enligt de villkor som anges i artikel 91 i detta avtal och inom följande näringsgrenar:

a) Juridiska tjänster angående folkrätt och utländsk rätt (dvs. annan än EU-rätt).

b) Redovisnings- och bokföringstjänster.

c) Skatterådgivning.

d) Arkitekttjänster, stadsplanering och landskapsarkitektur.

e) Ingenjörstjänster och integrerade tekniska tjänster.

f) Datatjänster och tillhörande tjänster.

g) Forskning och utveckling.

h) Reklam.

i) Organisationskonsulttjänster.

j) Tjänster i anslutning till organisationskonsulttjänster.

k) Tjänster avseende teknisk provning och analys

l) Vetenskapliga och tekniska konsulttjänster.

m) Underhåll och reparation av utrustning i samband med garantiserviceavtal eller uthyrning.

n) Översättningstjänster

o) Markundersökning.

p) Miljötjänster.

q) Resebyråer och researrangörer.

s) Underhållningstjänster.

Parterna ska i sitt territorium tillåta tillhandahållande av tjänster av oberoende yrkesutövare från den andra parten genom fysiska personers närvaro, enligt de villkor som anges i artikel 92 i detta avtal och inom följande näringsgrenar:

a) Juridiska tjänster angående folkrätt och utländsk rätt (dvs. annan än EU-rätt).

b) Arkitekttjänster, stadsplanering och landskapsarkitektur.

c) Ingenjörstjänster och integrerade tekniska tjänster.

d) Datatjänster och tillhörande tjänster.

e) Organisationskonsulttjänster och därtill hörande tjänster.

f) Översättningstjänster

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
ALLA SEKTORER	Erkännande EU: EU-direktiv om ömsesidigt erkännande av examensbevis är endast tillämpliga på medborgare i EU:s medlemsstater. Rätten att utöva ett reglerat yrke i en medlemsstat ger inte rätt att utöva det i en annan medlemsstat [1].

[1] För att tredjelandsmedborgares kvalifikationer ska erkännas i hela EU krävs att ett avtal om ömsesidigt erkännande förhandlas fram i enlighet med artikel 96 i detta avtal.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
Juridisk rådgivning angående folkrätt och utländsk rätt (dvs. annan än EU-rätt) (ingår i CPC 861) (1)	AT, CY, DE, EE, IE, LU, NL, PL, PT, SE och UK: Inga. BE, ES, HR, IT och EL: Ekonomisk behovsprövning för oberoende yrkesutövare. LV: Ekonomisk behovsprövning för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis. BG, CZ, DK, FI, HU, LT, MT, RO, SI och SK: Ekonomisk behovsprövning. DK: Endast advokater med dansk auktorisation får marknadsföra juridiska rådgivningstjänster. För att erhålla dansk auktorisation krävs en dansk juridisk examen. FR: Krav på full (förenklad) antagning till advokatsamfundet genom ett lämplighetstest. Juristers tillträde till yrkena *avocat auprès de la Cour de Cassation* och *avocat auprès du Conseil d'Etat* omfattas av kvoter, och det ställs även krav på medborgarskap. HR: För fullt medlemskap i advokatsamfundet, som krävs för juridiska representationstjänster, gäller ett krav på medborgarskap.
Redovisnings- och bokföringstjänster (CPC 86212 utom *revision*, CPC 86213, CPC 86219 och CPC 86220)	BE, CY, DE, EE, ES, IE, IT, LU, NL, PL, PT, SI, SE och UK: Inga. AT: Arbetsgivaren måste vara medlem av den relevanta yrkesorganisationen i hemlandet, om en sådan finns. FR: Krav på tillstånd. Tillhandahållande av redovisnings- och bokföringstjänster kräver ett beslut av ansvariga ministrar. BG, CZ, DK, EL, FI, HU, LT, LV, MT, RO och SK: Ekonomisk behovsprövning. HR: Krav på bosättning.
Skatterådgivning (CPC 863) (2)	BE, DE, EE, ES, FR, IE, IT, LU, NL, PL, SI, SE och UK: Inga. AT: Arbetsgivaren måste vara medlem av den relevanta yrkesorganisationen i hemlandet, om en sådan finns. Krav på medborgarskap för att uppträda som ombud inför behöriga myndigheter. BG, CZ, DK, EL, FI, HU, LT, LV, MT, RO och SK: Ekonomisk behovsprövning. CY: Obundet när det gäller ingivande av skattedeklarationer. PT: Obundet. HR och HU: Krav på bosättning.
Arkitekttjänster och Stadsplanering och landskapsarkitektur (CPC 8671 och CPC 8674)	EE, EL, FR, IE, LU, MT, NL, PL, PT, SI, SE och UK: Inga. BE, ES, HR och IT: Ekonomisk behovsprövning för oberoende yrkesutövare. LV: Ekonomisk behovsprövning för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis. FI: Den fysiska personen måste visa att han/hon har specialkunskaper som är relevanta för den tjänst som tillhandahålls. BG, CY, CZ, DE, FI, HU, LT, RO och SK: Ekonomisk behovsprövning. AT: Endast för planeringstjänster: Ekonomisk behovsprövning. HR, HU och SK: Krav på bosättning.

(1) För juridiska tjänster gäller, som för tillhandahållande av andra tjänster, tillämpliga villkor och förfaranden för licensiering i Europeiska unionens medlemsstater. För jurister som tillhandahåller juridiska tjänster i fråga om folkrätt och utländsk rätt kan dessa bl.a. bestå i efterlevnad av lokala uppförandekoder, användning av hemlandets yrkestitel (om inte erkännande med värdlandets yrkestitel erhållits), försäkringskrav, enkel registrering hos värdlandets advokatsamfund eller förenklad antagning till värdlandets advokatsamfund genom ett lämplighetstest och juridisk eller yrkesmässig hemvist i värdlandet.

(2) Omfattar inte juridisk rådgivning och juridisk representation i skattefrågor, som återfinns under Juridisk rådgivning angående folkrätt och utländsk rätt.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
Ingenjörstjänster och Integrerade tekniska tjänster (CPC 8672 och CPC 8673)	EE, EL, FR, IE, LU, MT, NL, PL, PT, SI, SE och UK: Inga. BE, ES, HR och IT: Ekonomisk behovsprövning för oberoende yrkesutövare. LV: Ekonomisk behovsprövning för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis. FI: Den fysiska personen måste visa att han/hon har specialkunskaper som är relevanta för den tjänst som tillhandahålls. BG, CY, CZ, DE, FI, HU, LT, RO och SK: Ekonomisk behovsprövning. AT: Endast för planeringstjänster: Ekonomisk behovsprövning. HR och HU: Krav på bosättning.
Datatjänster och tillhörande tjänster (CPC 84)	EE, EL, FR, IE, LU, MT, NL, PL, PT, SI och SE: Inga. ES och IT: Ekonomisk behovsprövning för oberoende yrkesutövare. LV: Ekonomisk behovsprövning för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis. BE: Ekonomisk behovsprövning för oberoende yrkesutövare. AT, DE, BG, CY, CZ, FI, HU, LT, RO, SK och UK: Ekonomisk behovsprövning. HR: Krav på bosättning för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis. Obundet för oberoende yrkesutövare.
Forsknings- och utvecklingstjänster (CPC 851, CPC 852 utom psykologtjänster [1], CPC 853)	EU, utom BE: Krav på mottagningsavtal med ett godkänt forskningsorgan [2]. CZ, DK och SK: Ekonomisk behovsprövning. BE och UK: Obundet. HR: Krav på bosättning.
Reklam (CPC 871)	BE, CY, DE, EE, ES, FR, HR, IE, IT, LU, NL, PL, PT, SI, SE och UK: Inga. AT, BG, CZ, DK, FI, HU, LT, LV, MT, RO och SK: Ekonomisk behovsprövning.
Organisationskonsulttjänster (CPC 865)	DE, EE, EL, FR, IE, LV, LU, MT, NL, PL, PT, SI, SE och UK: Inga. ES och IT: Ekonomisk behovsprövning för oberoende yrkesutövare. BE och HR: Ekonomisk behovsprövning för oberoende yrkesutövare. AT, BG, CY, CZ, FI, HU, LT, RO och SK: Ekonomisk behovsprövning.
Tjänster i anslutning till organisationskonsulttjänster (CPC 866)	DE, EE, EL, FR, IE, LV, LU, MT, NL, PL, PT, SI, SE och UK: Inga. BE, ES, HR och IT: Ekonomisk behovsprövning för oberoende yrkesutövare. AT, BG, CY, CZ, DK, FI, LT, RO och SK: Ekonomisk behovsprövning. HU: Ekonomisk behovsprövning, utom för medlings- och förlikningstjänster (CPC 86602), där: Obundet.
Teknisk provning och analys (CPC 8676)	BE, DE, EE, EL, ES, FR, HR, IE, IT, LU, NL, PL, SI, SE och UK: Inga. AT, BG, CY, CZ, FI, HU, LT, LV, MT, PT, RO och SK: Ekonomisk behovsprövning.

[1] Del av CPC 85201 som återfinns under Läkar- och tandläkartjänster.

[2] För alla medlemsstater utom DK måste godkännandet av forskningsorganet och mottagningsavtalet uppfylla de villkor som fastställts i enlighet med direktiv 2005/71/EG av den 12 oktober 2005 om ett särskilt förfarande för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse i forskningssyfte.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
Vetenskapliga och tekniska konsulttjänster (CPC 8675)	BE, EE, EL, ES, HR, IE, IT, LU, NL, PL, SI, SE och UK: Inga. AT, CY, CZ, DE, DK, FI, HU, LT, LV, MT, PT, RO och SK: Ekonomisk behovsprövning. DE: Obundet för lantmätare inom statliga verk. FR: Obundet för lantmäteriverksamhet som rör fastställandet av äganderätt och marklagstiftning. BG: Obundet.
Underhåll och reparation av fartyg (ingår i CPC 8868)	BE, CY, EE, EL, ES, FR, HR, IT, LV, LU, NL, PL, PT, SI och SE: Inga. AT, BG, CZ, DE, DK, FI, HU, IE, LT, MT, RO och SK: Ekonomisk behovsprövning. UK: Obundet.
Underhåll och reparation av utrustning för järnvägstransport (ingår i CPC 8868)	BE, CY, EE, EL, ES, FR, HR, IT, LV, LU, MT, NL, PL, PT, SI och SE: Inga. AT, BG, CZ, DE, DK, FI, HU, IE, LT, RO och SK: Ekonomisk behovsprövning. UK: Obundet.
Underhåll och reparation av motorfordon, motorcyklar, snöskotrar och vägtransportutrustning (CPC 6112, CPC 6122, ingår i CPC 8867 och i CPC 8868)	BE, EE, EL, ES, FR, HR, IT, LV, LU, NL, PL, PT, SI och SE: Inga. AT, BG, CY, CZ, DE, DK, FI, HU, IE, LT, MT, RO och SK: Ekonomisk behovsprövning. UK: Obundet.
Underhåll och reparation av luftfartyg och delar till luftfartyg (ingår i CPC 8868)	BE, CY, EE, EL, ES, FR, HR, IT, LV, LU, MT, NL, PL, PT, SI och SE: Inga. AT, BG, CZ, DE, DK, FI, HU, IE, LT, RO och SK: Ekonomisk behovsprövning. UK: Obundet.
Underhåll och reparation av metallvaror, maskiner (inte kontorsmaskiner), utrustning (inte transport- och kontorsutrustning) samt hushållsartiklar och personliga artiklar ([1]) (CPC 633, CPC 7545, CPC 8861, CPC 8862, CPC 8864, CPC 8865 och CPC 8866)	BE, EE, EL, ES, FR, HR, IT, LV, LU, MT, NL, PL, PT, SI, SE och UK: Inga. AT, BG, CY, CZ, DE, DK, FI, HU, IE, LT, RO och SK: Ekonomisk behovsprövning.
Översättning (CPC 87905, utom officiell eller auktoriserad verksamhet)	DE, EE, FR, LU, MT, NL, PL, PT, SI, SE och UK: Inga. BE, ES, IT och EL: Ekonomisk behovsprövning för oberoende yrkesutövare. CY och LV: Ekonomisk behovsprövning för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis. AT, BG, CZ, DK, FI, HU, IE, LT, RO och SK: Ekonomisk behovsprövning. HR: Obundet för oberoende yrkesutövare.
Markundersökning. (CPC 5111)	BE, DE, EE, EL, ES, FR, HR, IE, IT, LU, MT, NL, PL, PT, SI, SE och UK: Inga. AT, BG, CY, CZ, FI, HU, LT, LV, RO och SK: Ekonomisk behovsprövning.

([1]) Underhåll och reparation av kontorsmaskiner och kontorsutrustning, inbegripet datorer (CPC 845) återfinns under Datatjänster.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
Miljötjänster (CPC 9401 (1), CPC 9402, CPC 9403, CPC 9404 (2), ingår i CPC 94060 (3), CPC 9405, ingår i CPC 9406 och CPC 9409)	BE, EE, ES, FR, HR, IE, IT, LU, MT, NL, PL, PT, SI, SE och UK: Inga. AT, BG, CY, CZ, DE, DK, EL, FI, HU, LT, LV, RO och SK: Ekonomisk behovsprövning.
Resebyråer och researrangörer (inbegripet reseledare (4)) (CPC 7471)	AT, CZ, DE, EE, ES, FR, IT, LU, NL, PL, SI och SE: Inga. BG, EL, HU, LT, LV, MT, PT, RO och SK: Ekonomisk behovsprövning. BE, CY, DK, FI och IE: Obundet utom för reseledare (personer som har till uppgift att åtfölja grupper om minst tio personer utan att fungera som guider på särskilda platser). HR: Krav på bosättning. UK: Obundet.
Andra underhållningstjänster än audiovisuella tjänster (inbegripet teater, levande musik, cirkusuppträdanden och diskotek) (CPC 9619)	BG, CZ, DE, DK, EE, EL, ES, FI, HU, IE, IT, LT, LU, LV, MT, NL, PL, PT, RO, SK och SE: Hög kvalifikation (5) kan krävas. Ekonomisk behovsprövning. AT: Höga kvalifikationer och ekonomisk behovsprövning utom för personer vars huvudsakliga yrkesmässiga verksamhet ligger inom detta område och som får största delen av sin inkomst från denna verksamhet, och på villkor att dessa personer får inte utöva någon annan kommersiell verksamhet i Österrike. I så fall: Inga. CY: Ekonomisk behovsprövning för levande musik och diskotek. FR: Obundet för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis, utom i följande fall: — Arbetstillstånd har beviljats för högst nio månader och kan förlängas med tre månader. Ekonomisk behovsprövning. — Underhållningsföretaget måste betala en skatt till *Office Français de l'Immigration et de l'Intégration.* SI: Vistelsen begränsas till sju dagar per evenemang. För cirkus- och nöjesparkstjänster begränsas vistelsen till högst 30 dagar per kalenderår. BE och UK: Obundet.

(1) Motsvarar avloppshantering.
(2) Motsvarar avgasrening.
(3) Motsvarar delar av skydd av naturen och landskapet.
(4) Tjänsteleverantörer som har till uppgift att åtfölja grupper om minst tio personer utan att fungera som guider på särskilda platser.
(5) Om kvalifikationen inte har erhållits i EU och dess medlemsstater får den berörda medlemsstaten göra en bedömning av om kvalifikationen är likvärdig med den kvalifikation som krävs i dess territorium.

BILAGA XIV-E

FÖRTECKNING ÖVER FÖRBEHÅLL SOM GÄLLER ETABLERING (GEORGIEN) [1]

1. I nedanstående förteckning anges de näringsverksamheter där förbehåll i fråga om nationell behandling eller behandling som mest gynnad nation av Georgien enligt artikel 79.1 i detta avtal gäller för företag och företagare i Georgien.

   Förteckningen består av följande:

   a) En förteckning över horisontella förbehåll som gäller alla sektorer eller undersektorer.

   b) En förteckning över sektors- eller undersektorsspecifika förbehåll med angivelse av den berörda sektorn eller undersektorn tillsammans med de förbehåll som gäller.

   Ett förbehåll som gäller en verksamhet som inte liberaliserats (obundet) uttrycks på följande sätt: ”Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation”.

   Inom de sektorer där förbehåll inte görs av Georgien, åtar sig landet skyldigheter enligt artikel 79.1 i detta avtal utan förbehåll (avsaknaden av förbehåll för en viss sektor påverkar inte eventuella tillämpliga horisontella förbehåll).

2. I enlighet med artikel 76.3 i detta avtal innehåller denna förteckning inte åtgärder rörande subventioner som parterna beviljat.

3. De rättigheter och skyldigheter som följer av förteckningen nedan ska inte ha någon direkt (*self-executing*) effekt och ger alltså inte fysiska eller juridiska personer några direkta rättigheter.

4. I enlighet med artikel 79 i detta avtal förtecknas inte icke-diskriminerande krav, till exempel sådana som gäller juridisk form eller skyldigheten att skaffa licens eller tillstånd och som gäller för alla leverantörer som är verksamma inom territoriet utan åtskillnad på grund av nationalitet, bosättning eller likvärdiga kriterier, i denna bilaga eftersom de inte påverkas negativt av avtalet.

5. Om Georgien har ett förbehåll som kräver att en tjänsteleverantör är medborgare, permanent bosatt eller bosatt i dess territorium som ett villkor för tillhandahållandet av en tjänst på dess territorium, ska ett förbehåll som förtecknas i bilaga XIV-G till detta avtal fungera som förbehåll för etableringen enligt denna bilaga, i den utsträckning det är tillämpligt.

Horisontella förbehåll

Subventioner

Rätten till subventioner kan begränsas till personer som är etablerade i en särskild geografisk del av Georgien.

Privatisering

En organisation där statens marknadsandel överstiger 25 % har inte rätt att delta som köpare i privatiseringsprocessen (begränsning av marknadstillträdet).

Minst en chef i ett aktiebolag måste vara bosatt i Georgien. Inrättandet av en filial kräver en representant (fysisk person) med hemvist i Georgien som är bemyndigad av företaget att representera det fullt ut.

[1] Detta dokument har utarbetats utifrån WTO:s klassificering av tjänstesektorer (MTN.GNS/W/120) av den 10 juli 1991.

Köp av fast egendom

Obundet utom för följande:

i) Köpa annan mark än jordbruksmark.

ii) Köp av fastigheter som krävs för att utföra tjänster.

iii) Leasing av jordbruksmark i högst 49 år, och annan mark än jordbruksmark i högst 99 år.

iv) Köp av jordbruksmark av samriskföretag.

Sektorsförbehåll

Fiske

Inga krav på marknadstillträde, nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller fiske. Tillgång till georgiska vatten för fiskfångst beviljas på grundval av ömsesidighet.

Företagstjänster

— Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller transplantat och obduktion (9312).

— Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller andra professionella tjänster (1 A k) ([1*]).

— Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller tjänster rörande jordbruk, jakt och skogsbruk (CPC 881, utom CPC 88110.

— Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller tjänster som rör tillverkning av stenkolsprodukter, raffinerade petroleumprodukter och kärnbränsle, på avgifts- eller kontraktsbasis (CPC 8845).

— Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller flygfotografering (ingår i CPC 87504).

Kommunikationstjänster

— Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller posttjänster (ingår i CPC 7511).

— Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller tjänster rörande programskapande och utsändning (CPC 96133).

— Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller programöverföringstjänster (ingår i CPC 7524).

— Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller andra kommunikationstjänster (2, E)*.

Byggtjänster och tillhörande ingenjörstjänster

Minst 50 % av hela personalen måste vara georgiska medborgare.

([1*]) Klassificering av tjänsten i enlighet med WTO:s klassificering av tjänstesektorer (MTN.GNS/W/120) av den 10 juli 1991.

Distributionstjänster

Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller andra kommunikationstjänster (4, E)*.

Utbildningstjänster

— Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller offentligt finansierade tjänster inom sekundär utbildning (ingår i CPC 922).

— Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller offentligt finansierade tjänster inom högre utbildning (ingår i CPC 923).

— Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller andra utbildningstjänster (ingår i CPC 929).

Finansiella tjänster

— Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller andra finansiella tjänster, inbegripet ersättning till arbetstagare (7, C)*.

Hälsorelaterade och sociala tjänster

— Kunskap i georgiska (det officiella språket) är obligatoriskt för läkare som arbetar i Georgien.

— Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller andra hälsorelaterade och sociala tjänster (8, D)*.

Turism och reserelaterade tjänster

Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller andra turism- och reserelaterade tjänster (9, D)*.

Rekreations-, kultur- och sporttjänster

Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller andra rekreations-, kultur- och sporttjänster (10, E)*.

Transporttjänster

— Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller passagerartransport till sjöss (CPC 7211) och stödtjänster för sjöfart (ingår i CPC 745).

— Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller lufttransporttjänster, inbegripet passagerartransport (CPC 731), godstransport (CPC 732), uthyrning av luftfartyg med besättning (CPC 734) och stödtjänster för lufttransporter (CPC 746).

— Järnvägstransport (CPC 7111, CPC 7112 och CPC 7113) – Järnvägsinfrastruktur är statlig egendom och utnyttjande av den är ett monopol. Inga för järnvägstransporter.

— Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller stödtjänster till järnvägstransporter (CPC 743).

— Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller vägtransporttjänster, inbegripet passagerartransport (CPC 7121 och CPC 7122), uthyrning av nyttofordon med operatör (CPC 7124) och stödtjänster för vägtransport (CPC 744). Bilaterala vägtransportavtal på grundval av ömsesidighet, som gör det möjligt för de olika länderna att utföra internationella passagerar- och godstransporter.

— Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller transport i rörledning, inklusive transport av bränslen (CPC 7131) och transport av andra varor (CPC 7139)

— Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller andra transporttjänster (11, I)*.

— Inga krav på nationell behandling och behandling som mest gynnad nation när det gäller tjänster som inte nämns någon annanstans (CPC 95, CPC 97, CPC 98 och CPC 99).

BILAGA XIV-F

FÖRTECKNING ÖVER ÅTAGANDEN I FRÅGA OM TILLHANDAHÅLLANDE AV GRÄNSÖVERSKRIDANDE TJÄNSTER (GEORGIEN) [1]

1. I nedanstående förteckning över åtaganden anges näringsverksamhet som liberaliserats av Georgien enligt artikel 86 i detta avtal och, i form av förbehåll, de begränsningar i fråga om marknadstillträde och nationell behandling som gäller för tjänster och tjänstleverantörer från unionen inom dessa näringsgrenar. Förteckningen består av följande:

   a) En första kolumn som anger den sektor eller undersektor som avtalspartens åtagande gäller och räckvidden av de liberaliseringar som förbehållen avser.

   b) En andra kolumn där de tillämpliga förbehållen beskrivs.

   Åtaganden görs endast för de sektorer eller undersektorer som anges i förteckningen nedan.

2. Vid identifieringen av enskilda sektorer och undersektorer avses med *CPC* den centrala produktindelningen (Central Products Classification) enligt WTO:s klassificering av tjänstesektorer (MTN.GNS/W/120) av den 10 juli 1991.

3. I förteckningen ingår inte åtgärder rörande kvalifikationskrav, kvalificeringsförfaranden, tekniska standarder samt villkor och förfaranden för licensiering, om de inte utgör en begränsning av marknadstillträde eller nationell behandling enligt artiklarna 84 och 85 i detta avtal. Dessa åtgärder (t.ex. krav på att ha licens, skyldighet att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster, krav på att ha erkända kvalifikationer i reglerade sektorer, krav på att klara särskilda examina, inbegripet språkexamina, icke-diskriminerande krav på att viss verksamhet inte får utövas i skyddade miljöområden eller områden av särskilt historiskt eller konstnärligt intresse) gäller, även om de inte förtecknas, ändå för företagare från den andra parten.

4. Förteckningen nedan påverkar inte genomförbarheten av leveranssätt 1 i vissa tjänstesektorer och undersektorer och påverkar inte heller förekomsten av offentliga monopol och ensamrätt enligt förteckningen över åtaganden som gäller etablering.

5. I enlighet med artikel 76.3 i detta avtal innehåller denna förteckning inte åtgärder rörande subventioner som parterna beviljat.

6. De rättigheter och skyldigheter som följer av denna förteckning över åtaganden ska inte ha någon direkt (*self-executing*) effekt och ger alltså inte enskilda fysiska eller juridiska personer några direkta rättigheter.

7. Leveranssätt 1 och 2 hänvisar till de medel för tillhandahållande av tjänster som beskrivs i led m i och m ii i artikel 77 i detta avtal.

Horisontella förbehåll

Obundet för subventioner.

Sektorsförbehåll

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
1. FÖRETAGSTJÄNSTER	
A. Professionella tjänster	
a) Juridiska tjänster (Inklusive rådgivning om nationell rätt och internationell rätt (CPC 861)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
b) Redovisnings-, revisions- och bokföringstjänster (CPC 862)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.

[1] Detta dokument har utarbetats utifrån WTO:s klassificering av tjänstesektorer (MTN.GNS/W/120) av den 10 juli 1991.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
c) Skatterådgivning (CPC 863)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
d) Arkitekttjänster (CPC 8671)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
e) Ingenjörstjänster (CPC 8672)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
f) Integrerade tekniska tjänster (CPC 8673)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
g) Stadsplanering och landskapsarkitektur (CPC 8674)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
h) Läkarvård och tandläkarvård (utom transplantat samt obduktion) (CPC 9312)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
i) Veterinärtjänster (CPC 932)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
B. Datatjänster och tillhörande tjänster	
a) Rådgivning för installation av hårdvara (CPC 841)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
b) Programvarugenomförande (CPC 842)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
c) Databehandling (CPC 843)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
d) Databastjänster (CPC 844)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
e) Underhåll och reparation av kontorsmaskiner och kontorsutrustning, inbegripet datorer (CPC 845)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
f) Dataredigering (CPC 849)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
C. Tjänster inom forskning och utveckling	
a) FoU-tjänster inom naturvetenskap (CPC 851)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
b) FoU-tjänster inom socialvetenskap och humaniora (CPC 852)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
c) Tvärvetenskapliga FoU-tjänster (CPC 853)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
D. Tjänster avseende fast egendom	
a) Som rör egen eller hyrd egendom (CPC 821)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
b) Med fast lön eller på kontraktsbasis (CPC 822)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
E. Leasing/uthyrning utan operatör	
a) Av fartyg (CPC 83103)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
b) Av luftfartyg (CPC 83104)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
c) Av annan transportutrustning (CPC 83101, CPC 83102 och CPC 83105)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
d) Av andra maskiner eller annan utrustning (CPC 83106 – 83109)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
e) Leasing eller uthyrning av videoband eller optiska skivor (CPC 83202)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
F) Andra företagstjänster	
a) Reklamtjänster (CPC 871)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
b) Marknadsundersökning (CPC 864)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
c) Organisationskonsulttjänster (CPC 865)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
d) Tjänster i samband med organisationsrådgivning (CPC 866)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
e) Teknisk provning och analys (CPC 8676)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
f) Tjänster som rör jordbruk, jakt och skogsbruk (CPC 88110)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
g) Tjänster som rör fiske (CPC 882**)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
h) Tjänster som rör gruvdrift (CPC 883**)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
i) Tjänster som rör tillverkning (CPC 885, CPC 886, CPC 8841 – CPC 8844 och 8846–CPC 8849)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
j) Tjänster rörande energidistribution (CPC 887**)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
k) Rekrytering och förmedling av personal (CPC 87205 och CPC 87206)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
m) Vetenskapliga och tekniska konsulttjänster (CPC 8675)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
p) Fototjänster (CPC 875) utom flygfoto	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
q) Paketering (CPC 876)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
r) Tryckning och förlagsverksamhet (CPC 88442)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
s) Konferenstjänster (ingår i CPC 8790)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
t) Andra Tjänster avseende reparation av hushållsartiklar och personliga artiklar (CPC 633)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
Tjänster avseende reparation av metallvaror, maskiner och apparater (CPC 886)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
Andra företagstjänster (CPC 879 utom CPC 87909)	För leveranssätt 1 Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
2. KOMMUNIKATIONSTJÄNSTER	
B. Budtjänster (CPC 7512)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
C. Telekommunikationstjänster	
a) Rösttelefoni (CPC 7521)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
b) Paketkopplade dataöverföringstjänster (CPC 7523*)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
c) Kretskopplade dataöverföringstjänster (CPC 7523*)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
d) Telextjänster (CPC 7523*)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
e) Telegraftjänster (CPC 7522)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
f) Faxtjänster (CPC 7521* och CPC 7529*)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
g) Privata förhyrda förbindelser (CPC 7522* och CPC 7523*)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
h) E-post: (CPC 7523*)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
i) Röstbrevlåda (CPC 7523*)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
j) Informationssökning och databassökning on-line (CPC 7523*)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
k) Elektroniskt datautbyte (EDI) (CPC 7523*)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
l) Utökade faxtjänster/faxtjänster med mervärde, inklusive lagring och vidarebefordran samt hämtning (CPC 7523*)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
m) Kod- och protokollkonvertering	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
n) Informations- eller databehandling on-line (inbegripet transaktionsbehandling) (CPC 843*)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
o) Andra mobiltjänster Analoga/digitala mobiltelefontjänster (CPC 75213*) Persondatorer (personliga kommunikationstjänster, CPC 75213*) Personsökning (CPC 75291*) Mobila datatjänster (CPC 7523*)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
D. Audio-visuella tjänster	
a) Film- och videoproduktion och distribution (CPC 9611)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
b) Filmvisning (CPC 9612)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
c) Radio- och tv-tjänster med undantag av överföringstjänster (CPC 9613 utom 96133)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
e) Ljudinspelning	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
3. BYGGTJÄNSTER OCH TILLHÖRANDE INGENJÖRSTJÄNSTER	
A. Allmänt byggarbete för byggnader (CPC 512)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
B. Allmänt byggarbete för väg- och vattenbyggnad (CPC 513)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
C. Installation och montering (CPC 514 och 516)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
D. Färdigställande och slutförande av byggnader (CPC 517)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
E. Annat (CPC 511, CPC 515 och CPC 518)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
4. DISTRIBUTIONSTJÄNSTER	
A. Kommissionärstjänster (CPC 621)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
B. Grossisthandel (CPC 622)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
C. Detaljhandel (CPC 631, CPC 632, CPC 611 och CPC 612)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
D. Franchising (CPC 8929)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
5. UTBILDNINGSTJÄNSTER	
A. Primärutbildning (CPC 921)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
B. Privatfinansierad sekundärutbildning (CPC 922 *)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
C. Privatfinansierad högre utbildning (CPC 923*)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
D. Vuxenutbildning (CPC 924)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
6. MILJÖTJÄNSTER	
A. Avloppstjänster (CPC 9401)	För leveranssätt 1 Obundet utom konsult- och rådgivningstjänster För leveranssätt 2 Inga.
B. Avfallshantering (CPC 9402)	För leveranssätt 1 Obundet utom konsult- och rådgivningstjänster För leveranssätt 2 Inga.
C. Renhållning och liknande tjänster (CPC 9403)	För leveranssätt 1 Obundet utom konsult- och rådgivningstjänster För leveranssätt 2 Inga.
D. Avgasrening (CPC 9404)	För leveranssätt 1 Obundet utom konsult- och rådgivningstjänster För leveranssätt 2 Inga.
E. Bullerdämpning (CPC 9405)	För leveranssätt 1 Obundet utom konsult- och rådgivningstjänster För leveranssätt 2 Inga.
F. Skydd av naturen och landskapet (CPC 9406)	För leveranssätt 1 Obundet utom konsult- och rådgivningstjänster För leveranssätt 2 Inga.
G. Övriga miljötjänster (CPC 9409)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
7. FINANSIELLA TJÄNSTER	
A. Försäkringstjänster och försäkringsrelaterade tjänster	
a) Livförsäkring, olycksfallsförsäkring och sjukförsäkring (utom ersättning vid arbetsplatsolyckor) (CPC 81211, CPC 81291 och CPC 81212)	För leveranssätt 1 Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
b) Skadeförsäkring (CPC 8129 utom CPC 81291 och CPC 81293)	För leveranssätt 1 Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
— Sjöfarts- och luftfartsförsäkring och andra transportförsäkringar (CPC 81293)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
c) Återförsäkring samt återförsäkring av återförsäkring (CPC 81299)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
d) Försäkringsrelaterade tjänster såsom konsult-, aktuarie-, riskprövnings- och skaderegleringstjänster (CPC 8140)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
Försäkringsförmedling, såsom mäkleri och agenturverksamhet (CPC 8140)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
B. Bankverksamhet och andra finansiella tjänster	
a) Mottagande av insättningar och andra återbetalningspliktiga medel från allmänheten (CPC 81115–81119)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
b) Utlåning av allt slag, bl.a. konsumentkredit, inteckningskredit, factoring och finansiering av kommersiella transaktioner (CPC 8113)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
c) Finansiell leasing (CPC 8112)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
d) Betalnings- och penningförmedlingstjänster (CPC 81339)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
e) Garantier och åtaganden (CPC 81199)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
f) Handel för egen eller annans räkning, på en börs, genom direkthandel eller på annat sätt, med något av följande:	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
— Penningmarknadsinstrument (innefattande checkar, växlar, bankcertifikat osv.) (CPC 81339). — Utländsk valuta (CPC 81333).	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
— Derivatinstrument som omfattar men inte är begränsade till terminer och optioner (CPC 81339).	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
— Valuta- och ränteinstrument, innefattande sådana produkter som svappar, framtida räntesäkringsavtal osv. (CPC 81339)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
— Överlåtbara värdepapper (CPC 81321)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
— Andra överlåtbara instrument och finansiella tillgångar, inklusive guld- och silvertackor. (CPC 81339)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
g) Medverkan vid emissioner av alla slags värdepapper, däribland emissionsgarantier och placering såsom mellanhand (offentligt eller privat) och serviceverksamhet i samband med sådana emissioner. (CPC 8132)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
h) Penningmäkleri (CPC 81339)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
i) Förvaltning av tillgångar, såsom kassa- eller portföljförvaltning, alla former av fondförvaltning, pensionsfondsförvaltning samt förvarings- och notariattjänster (CPC 8119 och CPC 81323)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
j) Clearing- och avvecklingstjänster rörande finansiella tillgångar, inbegripet värdepapper, deriverade produkter och andra överlåtbara instrument (CPC 81339 och CPC 81319)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
k) Rådgivnings- och förmedlingstjänster och andra till finansiella tjänster relaterade tjänster avseende alla verksamheter angivna under 5 a v–xv i bilagan om finansiella tjänster till Gats, inbegripet kreditupplysning och kreditanalys, tillhandahållande av investeringsunderlag, investeringsrådgivning samt rådgivning om företagsförvärv, omstrukturering av företag och affärsstrategi (CPC 8131 och CPC 8133)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
l) Tillhandahållande och överföring av finansiell information och behandling av finansiella data och tillhörande programvara av leverantörer av andra finansiella tjänster (CPC 8131, CPC 842 och CPC 844)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
8. HÄLSO- OCH SJUKVÅRDSTJÄNSTER SAMT SOCIALVÅRDSTJÄNSTER	
A. Annan hälso- och sjukvård för människor (CPC 931 utom CPC 93191)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
C. Sociala tjänster (CPC 933)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
9. TURISM OCH RESERELATERADE TJÄNSTER	
A. Hotell och restauranger (inkl. catering) (CPC 641–CPC 643)	För leveranssätt 1 Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
B. Resebyråer och researrangörer (CPC 7471)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
C. Turistguidetjänster (CPC 7472)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
10. REKREATIONS-, KULTUR- OCH SPORTTJÄNSTER	
A. Underhållningstjänster (inbegripet teater, levande musik och cirkusuppträdanden) (CPC 9619)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
B. Nyhetsbyråtjänster (CPC 962)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
C. Biblioteks-, arkiverings-, musei- och övriga kulturtjänster (CPC 963)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
D. Sport och andra fritidstjänster (CPC 964)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
11. TRANSPORTTJÄNSTER	
A. Sjötransporttjänster	
b) Godstransporter (CPC 7212)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
c) Uthyrning av fartyg med besättning (CPC 7213)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
d) Underhåll och reparation av fartyg (CPC 8868**)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
e) Bogsering och påskjutning av fartyg (CPC 7214)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
B. Transport på inre vattenvägar	
a) Passagerartransporter (CPC 7221)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
b) Godstransporter (CPC 7222)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
c) Uthyrning av fartyg med besättning (CPC 7223)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
d) Underhåll och reparation av fartyg (CPC 8868**)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
e) Bogsering och påskjutning av fartyg (CPC 7224)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
f) Stödtjänster för transport på inre vattenvägar (CPC 745**)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
C. Lufttransporttjänster	
b) Försäljning och marknadsföring	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
Datoriserade bokningssystem	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
d) Underhåll och reparation av luftfartyg (CPC 8868**)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
E. Järnvägstransport (CPC 7111, CPC 7112 och CPC 7113)	För leveranssätt 1 Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
d) Underhåll och reparation av utrustning för järnvägstransport (CPC 8868**)	För leveranssätt 1 Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
F. Vägtransporttjänster	
d) Underhåll och reparation av utrustning för vägtransport (CPC 6112 och CPC 8867)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
e) Godstransporttjänster (CPC 7123)	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
H. Kringtjänster för alla transportsätt	
a) Godshanteringstjänster (CPC 741)	För leveranssätt 1 Obundet. För leveranssätt 2 Inga.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
b) Lagring och magasinering (CPC 742)	För leveranssätt 1 Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
c) Fraktspeditionstjänster (CPC 748)	För leveranssätt 1 Obundet. För leveranssätt 2 Inga.
d) Övriga stödtjänster till transporttjänster (CPC 749*) — Fraktmäkleritjänster. — Tjänster avseende granskning av räkningar och information om frakttaxor.	För leveranssätt 1 och 2 Inga.
— Transportbesiktningstjänster.	För leveranssätt 1 och 2 Inga.

BILAGA XIV-G

FÖRTECKNING ÖVER FÖRBEHÅLL FÖR NYCKELPERSONAL, PRAKTIKANTER MED AKADEMISK EXAMEN OCH SÄLJARE AV FÖRETAGSTJÄNSTER [1] **(GEORGIEN)**

1. Förteckningen över förbehåll nedan visar de näringsverksamheter som liberaliserats enligt avsnitten 2 och 3 i kapitel 6 (Etablering, handel med tjänster och elektronisk handel) i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal och för vilka begränsningar för nyckelpersonal och praktikanter med akademisk examen i enlighet med artikel 89 i detta avtal och för säljare av företagstjänster i enlighet med artikel 90 i detta avtal gäller. Begränsningarna specificeras här. Förteckningen består av följande:

   a) En första kolumn där det anges i vilken sektor eller undersektor som förbehållen gäller.

   b) En andra kolumn där de tillämpliga förbehållen beskrivs.

   Georgien gör inga åtaganden om nyckelpersonal, praktikanter med akademisk examen och säljare av företagstjänster i ekonomisk verksamhet som inte liberaliserats (förblir obunden) enligt avsnitten 2 och 3 i kapitel 6 (Etablering, handel med tjänster och elektronisk handel) i avdelning IV (Handel och handelsrelaterade frågor) i detta avtal.

2. Vid identifieringen av enskilda sektorer och undersektorer avses med *CPC* den centrala produktindelningen (Central Products Classification) enligt WTO:s klassificering av tjänstesektorer (MTN.GNS/W/120) av den 10 juli 1991.

3. Åtaganden om nyckelpersonal, praktikanter med akademisk examen och säljare av företagstjänster gäller inte om avsikten med eller följden av deras tillfälliga närvaro är att störa eller på annat sätt påverka resultatet av en konflikt eller förhandling mellan arbetsmarknadens parter.

4. I nedanstående förteckning ingår inte åtgärder rörande kvalifikationskrav, kvalificeringsförfaranden, tekniska standarder samt villkor och förfaranden för licensiering, om de inte utgör en begränsning av marknadstillträde eller nationell behandling enligt artiklarna 89 och 90 i detta avtal. Dessa åtgärder (t.ex. krav på att ha licens, krav på att ha erkända kvalifikationer i reglerade sektorer, krav på att klara särskilda examina, inbegripet språkexamina, och krav på att ha juridisk hemvist i det territorium där den ekonomiska verksamheten bedrivs) gäller, även om de inte förtecknas, ändå för nyckelpersonal, praktikanter med akademisk examen och säljare av företagstjänster från EU.

5. Alla andra bestämmelser i Georgiens lagar och förordningar om inresa, vistelse, arbete och social trygghet ska fortsätta att gälla, däribland regler om längden på en vistelse och minimilöner samt kollektiva löneavtal.

6. I enlighet med artikel 76.3 i detta avtal innehåller denna förteckning inte åtgärder rörande subventioner som en part beviljat.

7. Förteckningen påverkar inte förekomsten av offentliga monopol och ensamrätter enligt förteckningen över åtaganden rörande etablering.

8. I de sektorer där ekonomiska behovsprövningar tillämpas kommer det viktigaste kriteriet att vara en bedömning av den aktuella marknadssituationen i Georgien eller den region där tjänsten ska tillhandahållas, inbegripet antalet befintliga tjänsteleverantörer och följderna för dessa.

9. De rättigheter och skyldigheter som följer av denna förteckning över åtaganden ska inte ha någon direkt (*self-executing*) effekt och ger alltså inte enskilda fysiska eller juridiska personer några direkta rättigheter.

Sektorsförbehåll

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
1. FÖRETAGSTJÄNSTER	
A. Professionella tjänster	
Transplantat och obduktion (ingår i CPC 9312)	Obundet.
Andra professionella tjänster (1 A K)* [1]	Obundet.
F) Andra företagstjänster	
Tjänster som rör jordbruk, jakt och skogsbruk (CPC 881, utom CPC 88110)	Obundet.

[1] Detta dokument har utarbetats utifrån WTO:s klassificering av tjänstesektorer (MTN.GNS/W/120) av den 10 juli 1991.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
Tjänster som rör tillverkning av stenkolsprodukter, raffinerade petroleumprodukter och kärnbränsle, på avgifts- eller kontraktsbas (CPC 8845)	Obundet.
Rekrytering och förmedling av personal (CPC 872 utom CPC 87205 och CPC 87206)	Obundet.
Undersökningar och säkerhet (CPC 873)	Obundet.
Flygfotografering (CPC 87504)	Obundet.
2. KOMMUNIKATIONSTJÄNSTER	
A. Posttjänster (CPC 7511)	Obundet.
4. DISTRIBUTIONSTJÄNSTER	
E. Andra distributionstjänster (4, E)*	Obundet.
5. UTBILDNINGSTJÄNSTER	
E. Annan utbildning (CPC 929)	Obundet.
7. FINANSIELLA TJÄNSTER	
A. Försäkringstjänster och försäkringsrelaterade tjänster	
Ersättning vid arbetsplatsolyckor	Obundet.
C. Andra finansiella tjänster (7, C)*	Obundet.
8. HÄLSO- OCH SJUKVÅRDSTJÄNSTER SAMT SOCIALVÅRDSTJÄNSTER	
Andra hälso- och sjukvård och sociala tjänster (8, D)*	Obundet.
9. TURISM OCH RESERELATERADE TJÄNSTER	
D. Andra turism och reserelaterade tjänster (9, D)*	Obundet.
10. REKREATIONS-, KULTUR- OCH SPORTTJÄNSTER	
E. Andra rekreations-, kultur- och sporttjänster (10, E)*	Obundet.
11. TRANSPORTTJÄNSTER	
A. Sjötransporttjänster	
a) Passagerartransporter (CPC 7211)	Obundet.
f) Stödtjänster för sjötransporter (CPC 745**)	Obundet.

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
B. Transport på inre vattenvägar	
d) Underhåll och reparation av fartyg (CPC 8868**)	Obundet.
f) Stödtjänster för transport på inre vattenvägar (CPC 745**)	Obundet.
C. Lufttransporttjänster	
a) Passagerartransporter (CPC 731)	Obundet.
b) Godstransporter (CPC 732)	Obundet.
c) Uthyrning av luftfartyg med besättning (CPC 734)	Obundet.
e) Stödtjänster för lufttransporter (CPC 746)	Obundet.
E. Järnvägstransporttjänster	
e) Stödtjänster för järnvägstransport (CPC 743)	Obundet.
F. Vägtransporttjänster	
a) Passagerartransporter (CPC 7121 och 7122)	Obundet.
c) Uthyrning av nyttovägfordon med operatör (CPC 7124)	Obundet.
e) Stödtjänster för vägtransporttjänster (CPC 744)	Obundet.
G. Transport i rörledning	
a) Transport av bränslen (CPC 7131)	Obundet.
b) Transport av andra varor (CPC 7139)	Obundet.
Övriga transporttjänster (11, i)*	Obundet.
12. Andra tjänster som inte nämns någon annanstans (CPC 95, CPC 97, CPC 98 och CPC 99)	Obundet.

([1]) * Klassificering av tjänsten i enlighet med WTO:s klassificering av tjänstesektorer (MTN.GNS/W/120) av den 10 juli 1991.

BILAGA XIV-H

FÖRTECKNING ÖVER FÖRBEHÅLL FÖR TJÄNSTELEVERANTÖRER SOM TILLHANDAHÅLLER TJÄNSTER PÅ KONTRAKTSBASIS OCH OBEROENDE YRKESUTÖVARE [1] (GEORGIEN)

1. Parterna ska i sitt territorium tillåta tillhandahållande av tjänster av tjänsteleverantörer på kontraktsbasis och av oberoende yrkesutövare från den andra parten genom närvaro av fysiska personer i enlighet med artiklarna 91 och 92 i detta avtal, för de näringsverksamheter som förtecknas nedan och med relevanta begränsningar.

2. Förteckningen består av följande:

   a) En första kolumn där det anges i vilken sektor eller undersektor som förbehållen gäller.

   b) En andra kolumn där de tillämpliga förbehållen beskrivs.

   Georgien gör inga åtaganden om tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis och oberoende yrkesutövare för någon annan näringssektor än dem som uttryckligen förtecknas i denna bilaga.

3. Vid identifieringen av enskilda sektorer och undersektorer avses med *CPC* den centrala produktindelningen (Central Products Classification) enligt WTO:s klassificering av tjänstesektorer (MTN.GNS/W/120) av den 10 juli 1991.

4. Åtaganden för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis och oberoende yrkesutövare gäller inte om avsikten med eller följden av deras tillfälliga närvaro är att störa eller på annat sätt påverka resultatet av en konflikt eller förhandling mellan arbetsmarknadens parter.

5. I nedanstående förteckning ingår inte åtgärder rörande kvalifikationskrav, kvalificeringsförfaranden, tekniska standarder samt villkor och förfaranden för licensiering, om de inte utgör en begränsning av marknadstillträde eller nationell behandling enligt artiklarna 91 och 92 i detta avtal. Dessa åtgärder (t.ex. krav på att ha licens, krav på att ha erkända kvalifikationer i reglerade sektorer, krav på att klara särskilda examina, inbegripet språkexamina och krav på att ha juridisk hemvist på det territorium där den ekonomiska verksamheten utövas) gäller, även om de inte förtecknas, ändå för tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis och oberoende yrkesutövare från unionen.

6. Alla andra bestämmelser i Georgiens lagar och förordningar om inresa, vistelse, arbete och social trygghet ska fortsätta att gälla, däribland regler om längden på en vistelse och minimilöner samt kollektiva löneavtal.

7. Förteckningen innehåller inte åtgärder rörande subventioner som en part beviljat.

8. Förteckningen påverkar inte förekomsten av offentliga monopol eller exklusiva rättigheter inom relevanta sektorer, enligt vad anges av Georgien i bilaga XIV-E till detta avtal.

9. I de sektorer där ekonomiska behovsprövningar tillämpas kommer det viktigaste kriteriet att vara en bedömning av den aktuella marknadssituationen i Georgien eller den region där tjänsten ska tillhandahållas, inbegripet antalet befintliga tjänsteleverantörer och följderna för dessa.

10. De rättigheter och skyldigheter som följer av denna förteckning över åtaganden ska inte ha någon direkt (*self-executing*) effekt och ger alltså inte enskilda fysiska eller juridiska personer några direkta rättigheter.

11. Parterna ska i sitt territorium tillåta tillhandahållande av tjänster av oberoende yrkesutövare från den andra parten genom fysiska personers närvaro, enligt de villkor som anges i artikel 92 detta avtal och inom följande näringsgrenar:

    a) Juridiska tjänster (inklusive rådgivning om nationell rätt och internationell rätt) (CPC 861)

    b) Arkitekttjänster (CPC 8671)

[1] Detta dokument har utarbetats utifrån WTO:s klassificering av tjänstesektorer (MTN.GNS/W/120) av den 10 juli 1991.

c) Ingenjörstjänster (CPC 8672)

d) Integrerade tekniska tjänster (CPC 8673)

e) Stadsplanering och landskapsarkitektur (CPC 8674*)

f) Datatjänster och tillhörande tjänster

g) Organisationskonsulttjänster (CPC 865)

h) Tjänster i samband med organisationsrådgivning (CPC 866)

i) Andra företagstjänster (CPC 879)

Sektorsförbehåll

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
1. FÖRETAGSTJÄNSTER	
A. Professionella tjänster	
a) Juridiska tjänster (inklusive rådgivning om nationell rätt och internationell rätt) (CPC 861)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga Oberoende yrkesutövare – krav på bosättning. Fullt medlemskap i advokatsamfundet kan kräva medborgarskap.
b) Redovisnings-, revisions- och bokföringstjänster (CPC 862)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
c) Skatterådgivning (CPC 863)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
d) Arkitekttjänster (CPC 8671)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga Oberoende yrkesutövare – krav på bosättning. Ekonomisk behovsprövning.
e) Ingenjörstjänster (CPC 8672)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga Oberoende yrkesutövare – krav på bosättning. Ekonomisk behovsprövning.
f) Integrerade tekniska tjänster (CPC 8673)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga Oberoende yrkesutövare – krav på bosättning. Ekonomisk behovsprövning.
g) Stadsplanering och landskapsarkitektur (CPC 8674*)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – Inga Oberoende yrkesutövare – krav på bosättning. Ekonomisk behovsprövning.
h) Läkar- och tandläkartjänster (CPC 9312, utom transplantat och obduktion)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
i) Veterinärtjänster (CPC 932)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
B. Datatjänster och tillhörande tjänster	
a) Rådgivning för installation av hårdvara (CPC 841)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga Oberoende yrkesutövare – Ekonomisk behovsprövning
b) Programvaruimplementering (CPC 842)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga Oberoende yrkesutövare – Ekonomisk behovsprövning
c) Databehandling (CPC 843)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga Oberoende yrkesutövare – Ekonomisk behovsprövning
d) Databastjänster (CPC 844)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga Oberoende yrkesutövare – Ekonomisk behovsprövning
Underhåll och reparation av kontorsmaskiner och kontorsutrustning, inbegripet datorer (CPC 845)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga Oberoende yrkesutövare – Ekonomisk behovsprövning
e) Dataredigering (CPC 849, utom CPC 8499)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga Oberoende yrkesutövare – Ekonomisk behovsprövning
C. Tjänster inom forskning och utveckling	
a) FoU-tjänster inom naturvetenskap (CPC 851)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
b) FoU-tjänster inom socialvetenskap och humaniora (CPC 852)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
c) Tvärvetenskapliga FoU-tjänster (CPC 853)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
D. Tjänster avseende fast egendom	
a) Som rör egen eller hyrd egendom (CPC 821)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
b) Med fast lön eller på kontraktsbasis (CPC 822)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
E. Leasing/uthyrning utan operatör	
a) Av fartyg (CPC 83103)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
b) Av luftfartyg (CPC 83104)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
c) Av annan transportutrustning (CPC 83101, CPC 83102 och CPC 83105)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
d) Av andra maskiner eller annan utrustning (CPC 83106 – 83109)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
e) Leasing eller uthyrning av videoband eller optiska skivor (CPC 83202)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
F. Andra företagstjänster	
a) Reklamtjänster (CPC 871)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
b) Marknadsundersökning (CPC 864)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
c) Organisationskonsulttjänster (CPC 865)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga Oberoende yrkesutövare – Ekonomisk behovsprövning
d) Tjänster i samband med organisationsrådgivning (CPC 866)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga Oberoende yrkesutövare – Ekonomisk behovsprövning
e) Teknisk provning och analys (CPC 8676)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
f) Tjänster som rör jordbruk, jakt och skogsbruk (CPC 88110)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
g) Tjänster som rör fiske (CPC 882**)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
h) Tjänster som rör gruvdrift (CPC 883**)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
i) Tjänster som rör tillverkning (CPC 885–886, CPC 8841–8844 och CPC 8846 –8849)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
j) Tjänster rörande energidistribution (CPC 887**)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
k) Rekrytering och förmedling av personal (CPC 87205 och CPC 87206)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
m) Vetenskapliga och tekniska konsulttjänster (CPC 8675)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
p) Fototjänster (CPC 875, utom CPC 87504)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
q) Paketering (CPC 876)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
r) Tryckning och förlagsverksamhet (CPC 88442)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
s) Konferenstjänster (ingår i CPC 8790)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
t) Annan reparation av hushållsartiklar och personliga artiklar (CPC 633)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
Tjänster avseende reparation av metallvaror, maskiner och apparater (CPC 886)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
Andra affärstjänster (CPC 879)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga Oberoende yrkesutövare – Ekonomisk behovsprövning
2. KOMMUNIKATIONSTJÄNSTER	
B. Budtjänster (CPC 7512)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
C. Telekommunikationstjänster	
a) Taltelefoni (CPC 7521)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
b) Paketkopplade dataöverföringstjänster (CPC 7523*)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
c) Kretskopplade dataöverföringstjänster (CPC 7523*)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
d) Telextjänster (CPC 7523*)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
e) Telegraftjänster (CPC 7522)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
f) Faxtjänster (CPC 7521*+CPC 7529*)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
g) Privata förhyrda förbindelser (CPC 7522* och CPC 7523*)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
h) E-post (CPC 7523*)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
i) Röstbrevlåda (CPC 7523*)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
j) Informationssökning och databassökning on-line (CPC 7523*)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
k) Elektroniskt datautbyte (EDI) (CPC 7523*)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
l) Utökade faxtjänster/faxtjänster med mervärde, inklusive lagring och vidarebefordran samt hämtning (CPC 7523*)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
m) Kod- och protokollkonvertering	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
n) Informations- eller databehandling on-line (inbegripet transaktionsbehandling) (CPC 843*)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
o) Andra mobiltjänster Analoga/digitala mobiltelefontjänster (CPC 75213*) Persondatorer (personliga kommunikationstjänster, CPC 75213*) Personsökning (CPC 75291*) Mobila datatjänster (CPC 7523*)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga

3. BYGGTJÄNSTER OCH TILLHÖRANDE INGENJÖRSTJÄNSTER

A. Allmänt byggarbete för byggnader (CPC 512)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
B. Allmänt byggarbete för väg- och vattenbyggnad (CPC 513)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
C. Installation och montering (CPC 514+516)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
D. Färdigställande och slutförande av byggnader (CPC 517)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
E. Annat (CPC 511, CPC 515 och CPC 518)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
4. DISTRIBUTIONSTJÄNSTER	
A. Kommissionärstjänster (CPC 621)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
B. Grossisthandel (CPC 622)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
C. Detaljhandel (CPC 631, CPC 632, CPC 611 och CPC 612)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
D. Franchising (CPC 8929)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
5. UTBILDNINGSTJÄNSTER	
A. Primärutbildning (CPC 921)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
B. Sekundärutbildning, endast privatfinansierad (CPC 922*)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
C. Högre utbildning, endast privatfinansierad (CPC 923*)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
D. Vuxenutbildning (CPC 924)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
6. MILJÖTJÄNSTER	
A. Avloppstjänster (CPC 9401)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
B. Avfallshantering (CPC 9402)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
C. Renhållning och liknande tjänster (CPC 9403)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
D. Avgasrening (CPC 9404)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
E. Bullerdämpning (CPC 9405)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
F. Skydd av naturen och landskapet (CPC 9406)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
G. Övriga miljötjänster (CPC 9409)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
7. FINANSIELLA TJÄNSTER	
A. Försäkringstjänster och försäkringsrelaterade tjänster	
a) Livförsäkring, olycksfallsförsäkring och sjukförsäkring (utom ersättning vid arbetsplatsolyckor) (CPC 81211, CPC 81291 och CPC 81212)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
b) Skadeförsäkring (CPC 8129)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
— Sjöfarts- och luftfartsförsäkring och andra transportförsäkringar (CPC 81293)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
c) Återförsäkring samt återförsäkring av återförsäkring (CPC 81299)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
d) Försäkringsrelaterade tjänster såsom konsult-, aktuarie-, riskprövnings- och skaderegleringstjänster (CPC 8140)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
Försäkringsförmedling, såsom mäkleri och agenturverksamhet (CPC 8140)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
B. Bankverksamhet och andra finansiella tjänster	
a) Mottagande av insättningar och andra återbetalningspliktiga medel från republiken (CPC 81115 – 81119)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
b) Utlåning av allt slag, bl.a. konsumentkredit, inteckningskredit, factoring och finansiering av kommersiella transaktioner (CPC 8113)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
c) Finansiell leasing (CPC 8112)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
d) Betalnings- och penningförmedlingstjänster (CPC 81339)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
e) Garantier och åtaganden (CPC 81199)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
f) Handel för egen eller annans räkning, på en börs, genom direkthandel eller på annat sätt, med något av följande:	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
— Penningmarknadsinstrument (innefattande checkar, växlar, bankcertifikat osv.) (CPC 81339). — Utländsk valuta (CPC 81333).	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
— Derivatinstrument som omfattar men inte är begränsade till terminer och optioner (CPC 81339).	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
— Valuta- och ränteinstrument, innefattande sådana produkter som svappar, framtida räntesäkringsavtal osv. (CPC 81339).	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
— Överlåtbara värdepapper (CPC 81321).	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
— Andra överlåtbara instrument och finansiella tillgångar, inklusive guld- och silvertackor (CPC 81339).	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
g) Medverkan vid emissioner av alla slags värdepapper, däribland emissionsgarantier och placering såsom mellanhand (offentligt eller privat) och serviceverksamhet i samband med sådana emissioner (CPC 8132)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
h) Penningmäkleri (CPC 81339).	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
i) Förvaltning av tillgångar, såsom kassa- eller portföljförvaltning, alla former av fondförvaltning, pensionsfondsförvaltning samt förvarings- och notariattjänster (CPC 8119 och CPC 81323).	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
j) Clearing- och avvecklingstjänster rörande finansiella tillgångar, inbegripet värdepapper, deriverade produkter och andra överlåtbara instrument (CPC 81339 och CPC 81319).	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
k) Rådgivnings- och förmedlingstjänster och andra till finansiella tjänster relaterade tjänster avseende alla verksamheter angivna under 5 a v–xv i bilagan om finansiella tjänster till Gats, inbegripet kreditupplysning och kreditanalys, tillhandahållande av investeringsunderlag, investeringsrådgivning samt rådgivning om företagsförvärv, omstrukturering av företag och affärsstrategi (CPC 8131 och CPC 8133)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
l) Tillhandahållande och överföring av finansiell information och behandling av finansiella data och tillhörande programvara av leverantörer av andra finansiella tjänster (CPC 842, CPC 844 och CPC 8131)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
8. HÄLSO- OCH SJUKVÅRDSTJÄNSTER SAMT SOCIALVÅRDSTJÄNSTER	
A. Hälso- och sjukvård för människor (CPC 931 utom CPC 93191)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
C. Sociala tjänster (CPC 933)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
9. TURISM OCH RESERELATERADE TJÄNSTER	
A. Hotell och restauranger (inkl. catering) (CPC 641, CPC 642 och CPC 643)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
B. Resebyråer och researrangörer (CPC 7471)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
C. Turistguidetjänster (CPC 7472)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
10. REKREATIONS-, KULTUR- OCH SPORTTJÄNSTER	
A. Underhållningstjänster (inbegripet teater, levande musik och cirkusuppträdanden) (CPC 9619)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
B. Nyhetsbyråtjänster (CPC 962)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
C. Biblioteks-, arkiverings-, musei- och övriga kulturtjänster (CPC 963)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
D. Sport och andra fritidstjänster (CPC 964)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
11. TRANSPORTTJÄNSTER	
A. Sjötransporttjänster	
b) Godstransporter (CPC 7212**)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
c) Uthyrning av fartyg med besättning (CPC 7213)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga

Sektor eller undersektor	Beskrivning av förbehåll
d) Underhåll och reparation av fartyg (CPC 8868**)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
e) Bogsering och påskjutning av fartyg (CPC 7214)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
C. Lufttransporttjänster	
Försäljning och marknadsföring, inbegripet datoriserade bokningssystem	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
d) Underhåll och reparation av luftfartyg (CPC 8868**)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
E. Järnvägstransport (CPC 7111, CPC 7112 och CPC 7113)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
d) Underhåll och reparation av utrustning för järnvägstransport (CPC 8868**)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
F. Vägtransporttjänster	
c) Underhåll och reparation av utrustning för vägtransport (CPC 6112 och CPC 8867)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
d) Godstransporter (CPC 7123)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
H. Kringtjänster för alla transportsätt	
a) Godshanteringstjänster (CPC 741)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
b) Lagring och magasinering (CPC 742)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
c) Fraktspeditionstjänster (CPC 748)	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
d) Övriga stödtjänster till transporttjänster (CPC 749*) — Fraktmäkleritjänster. — Tjänster avseende granskning av räkningar och information om frakttaxor.	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga
— Transportbesiktningstjänster.	Tjänsteleverantörer som tillhandahåller tjänster på kontraktsbasis – inga

BILAGA XV

TILLNÄRMNING